PROSPERI

FAGNANI

COMMENTARIA

IN QUINTUM LIBRUM

DECRETALIUM.

VENETIIS, M.DC.XCVI.

Apud Paulum Balleonium.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

RUBRICÆ ET CAPITULA HUJUS QUINTI LIBRI DECRETALIUM.

PRO-

PROSPERI FAGNANI COMMENTARIA

In Quintum Librum DECRETALIUM.

DE ACCUSATIONIBUS, INQUISITIONIBUS, & Denuntiationibus.

Gregorius Constantiæ Augustæ.

CAPUT IV.

OMnipotens Deus: & infrà. Valdè grave est, ut vir, de quo tanta & talia denuntiantur (cùm antè requiri & discuti debeant) honoretur.

SUMMARIUM.

1 *ACcusatus, vel denunciatus, de aliquo crimine, interim ad dignitates, officia, vel beneficia promoveri non potest, & num.2. Sive sint dignitates Ecclesiasticæ, sive sæculares, num. 5.*
Et licèt infamia non præcesserit, num.12. & 32. & 33.
Fallit primò si ex accusatione, vel denunciatione orta sit infamia apud personas viles duntaxat, num.13.
Fallit secundo si accusatio non teneat, num.14.
Fallit tertio si accusatio fiat civiliter non ad pœnam, sed ad interesse, num.15.
Fallit quarto si accusetur Collegium, num. 16.
Fallit quinto si crimen sit leve, num.17.
2 *Accusati opinio gravatur ex sola pendentia accusationis.*
3 *Accusatio sola non constituit aliquem reum, vel criminosum.*
4 *Appellatione pendente status condemnati integer est, nec inter infames interim est habendus.*
6 *Accusatus etiam ante sententiam honores petere prohibetur, secus post annum, nisi per ipsum steterit, quo minus causa expediretur.*
7 *Accusatus pendente accusatione à quibus actibus prohibeatur, & num. seqq.*
8 *Et à quibus non, & num. seqq.*
9 *Notarius accusatione pendente potest conficere instrumenta, de quibus est rogatus, sed novum officium assumere non potest.*
10 *Accusationis pendentia præiudicat in quærendis, sed non in quæsitis.*
11 *Accusatio superveniens non impedit iam promotum administrare, nisi sit suspectus de dilapidatione.*
14 *Sententia condemnatoria etiam super crimine aliàs famoso si nulla sit, non imprimit notam infamiæ.*

Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

15 *Accusatio de crimine etiam famoso, si fiat civiliter, non infamat.*
16 *Accusatio Collegio, illius personæ promoveri possunt, nisi in accusatione sint specialiter nominatæ.*
17 *Crimina gravia quæ sint, & quæ levia.*
18 *Electio non cassatur si crimen in modum exceptionis, probatum contra electum sit modicum.*
19 *Accusatus si pendente iudicio fuerit promotus, & postea repertus innocens, an talis promotio teneat, necne? & num. seqq. usque ad num.25.*
20 *Miles factus pendente liberali causa, licèt postea appareat liber, debet exauctorari, nisi per calumniam petitus fuerit in servitutem.*
21 *Animal quod ita sanatum est, ut in pristinum statum restitueretur, perinde habendum est quasi nunquam morbosum fuisset.*
22 *Attendi non debet quod fuit, sed quod est.*
23 *Veritas rerum erroribus gestorum non vitiatur.*
24 *Habilitas promoti attenditur tempore promotionis, & declaratio innocentiæ debet præcedere.*
25 *Accusatus an possit eligi accusatione pendente, & num. seqq. usque in finem.*
26 *Inquisitus pendente inquisitione ineligibilis est, & num.34.*
Inquisitio non fit nisi contra infamatum, n.26. & 34.
27 *Litteræ ad beneficia non facta mentione de pendentia inquisitionis super infamia, & collatio inde sequuta lite non terminata, non valent.*
28 *Inquisitio in casibus, in quibus potest fieri non præcedente infamia, non impedit electionem.*
29 *Accusatio, denuntiatio, & exceptio, electionem impediunt, si infamia præcesserit, & num. seq.*
30 *Infamia facti reddit quem ineligibilem etiam sine aliqua litis motione.*
31 *Etiamsi pœnitentiam egerit.*

32 *Accusatus, vel denunciatus, aut contra quem excipitur, eligi potest si infamia non præcessit.*
33 *Infamia sola, quæ oritur ex accusatione, denunciatione, & exceptione, non impedit electionem.*

1 OMnipotens, Jo. Andr. non summat, quia breve est;
sed secundum Ant. de Butr. & Jo. de Anan. summa-
tur sic: Accusatus, vel denunciatus accusatione, vel de-
nunciatione pendente, non potest ad dignitates promove-
ri: vel sic secundum Abb. & Marian. Socin. qui de aliquo
crimine accusatur, vel denunciatur, interim promoveri
non potest; vel secundum Card. Pendente processu super
crimine, reus non promovetur. Hoc dicit.
2 Nota primò, ex pendentia accusationis, vel denuncia-
tionis usque adeo gravari opinionem accusati, vel denun-
ciati, ut ad dignitates promoveri non possit, prout *hic* no-
tant glos. 1. Host. *in prin. in verb. Nunciantur*, Butr. Abb. &
Felin. omnes in 1. *notab.* & Mar. Socin. *num.* 3. *& 4.* nec ad
3 officia, vel beneficia secundùm Abb. autem. Quamvis
enim sola accusatione non constituat aliquem reum, vel
criminosum, ut *cap. ult.* 15. *quæst. ult.* nisi etiam sit convi-
ctus: nec sola nominatio sufficiat, ut in *cap. Multi*, 2.
4 *quæst.* 1. etsi condemnatus appellavit, status ejus integer sit,
l. unic. ff. nihil innovand. pendent. appellat. nec inter infa-
mes interim sit habendus, *l. Furti. ff. de his qui notantur
infam.* nihilominus impeditur interim ab honoribus, ut
hic, & in *cap. Tantis Daniel*, 81. *dist.* & notat glossa in *cap.
Nonne, in verb. sententia*, 8. *quæst.* 4.
5 Ampliа primò istum textum, ut vendicet sibi locum
non modò in dignitatibus Ecclesiasticis, verùm etiam in
sæcularibus, ut *l. Reus*, 1. *Respons. ff. de muneribus, & honor.*
6 ubi dicitur: *reus delatus etiam ante sententiam honores pe-
tere principalibus constitutionibus prohibetur: nec interest an
plebeius, vel decurio fuerit*, & *l.* 1. *Cod. de reis postul. lib.* 10.
ubi sic legitur: *reos criminis postulatos novos honores appe-
tere non debere antequam purgaverint innocentiam suam*; &
à Divis parentibus nostris, & à me sæpè rescriptum est.
Ad idem textus in *l. Qui status, ff. de re milit.* & in *l. Qui li-
bertate, ff. de liber. caus.* & hic notant glos. 1. Anch. *in* 1.
notab. Abbas *num.* 2. & Maur. Socin. *num.* 1. elapso tamen
anno postquam reus delatus est, benè poterit promoveri,
nisi per ipsum steterit, quominus causa intra annum expe-
diretur, ut dicitur *in dict. l. Reus*, & notat gloss. *in cap.
Tantis Daniel, in verb. Obrepsit*, 81. *dist.* similiter accusa-
tus pendente accusatione non potest ad ordines promove-
ri, *d. c. Tantis Daniel, c. Laici*, 33. *dist. c. Fin, in fin. su-
7 pra de testibus.* Item non potest alium accusare, quia non
relatione criminis, sed innocentia reus purgatur, ut *leg.
Is qui, ff. de publicis iudiciis, & dict. cap. fin.* Item non potest
testificari in criminali causa præterquam in criminibus ex-
ceptis, ut est casus in eodem *cap. fin.* Item alterius procu-
rator esse non potest, *l. Reum, Cod. de procurat.* prout hæc
notantur per gloss. 1. *in dict. cap. final.* & *hic* per Anchar. &
Jo. de Anan. *in* 1. *notab.*
8 Verumtamen accusatio non impedit bonorum admini-
strationem, ut plenè notat Bartol. *in l. post contractum,
ff. de donationib.* nec testificationem, *l. Qui à latronibus*, §.
1. *ff. de testam.* nec exactionem debiti a debitoribus, ut
9 *l. reo, ff. de solut.* Item Tabellio accusatione pendente
potest conficere instrumenta, de quibus est rogatus, argum.
l. Quod si fortè, §. 1. & *l. Reo criminis, ff. de solutionib.* li-
cet novum officium interim assumere non possit, ut *d. l.
Reum*, & *l. Is qui reus, ff. de public. iudic.* & tradit Baldus
in d. c. fin. num. 2. *de testibus*, & Felin. *hic num.* 1. *circa fin.*
10 *vers. Item adde Bald.* Rationem diversitatis inter hæc, &
præcedentia reddunt Anchar. *hic num.* 2. Jo. de Anan. *nu.* 3.
quia hæc sunt quæsita, & in persona jam fundata, illa verò
sunt quærenda: & potentia accusationis præjudicat in quæ-
rendis, non in quæsitis, ut notat glos. in *c. Sæpe, in verb.
Rata manet, de appellation.* Mar. Socin. *hic num.* 3. & Felin.
in 2. *notab.* facit text. in *l. Pluribus*, §. *Et si placeat*, ibi:
*Servitus acquiri non potest, acquisita tamen conservatur, ff.
de verbor. obligat.* & in *l.* 2. §. *Quamvis autem, ff. de postu-
land.* ibi: *Sed melius est ut retinere quidem dicamus iam ac-
ceptum magistratum posse, aspirare autem ad novum penitus
prohiberi*; & in §. *ultim.* 15. *quæst.* 1. cum concordantibus,
de quibus ibi in glossa *in verb. Deiiciunt.*
11 Et ex hoc inferunt Anchar. & Jo. de Anan. proximè ci-
tati, ut accusatio superveniens non impediat Prælatum
jam promotum administrare, ut notat præcit. glos. *in dict.
c. Sæpè*, hoc tamen fallit si accusatus, vel denunciatus es-
set suspectus de dilapidatione, ut est textus *in cap. ultim.*
& ibi Doctores *infra eodem*, Felin. *hic num.* 1. *vers. In quan-
tum Doctores*, Host. *in cap. Accusatum, num.* 2. *de Simon.* &
ibi etiam Io. Andr. *num.* 1. *vers. Sicut propter.*
Amplia secundò istum textum ut locum habeat etiamsi 12
infamia non præcesserit, sed sit criminosus occultus, quia
nihilominus sola pendentia accusationis, vel denuncia-
tionis impedit promotionem: ut hic & in concord. supra
citatis *num.* 5. & notat Mar. Soc. *hic num.* 5. & est ex men-
te gloss. Host. & aliorum, quos supra citavimus *num.* 2. Di-
stinctio enim an præcesserit infamia, necne, fit tantùm in
electione, non autem in promotione, ut patebit infra *n.* 29.
& seqq. usque in fin.
Amplia tertiò, etiamsi sequatur sententia super innocen- 13
tia promoti, accusatione pendente, prout limitat Felin. *hic
num.* 3. & plenè examinabitur infra *in* 1. *dubio à num.* 19.
usque ad num. 25.
Hunc limita primò, textum nostrum ut locum habeat
quando ex accusatione, vel denunciatione orta est infamia
apud bonos, & graves homines, secus si apud personas
viles, quia tunc pendentia accusationis, vel denunciatio-
nis non impedit promotionem; ita notabiliter determinat
Hostiensis *in cap. Meminimus, num.* 2. *vers. Nec obstat,
infra eodem*, quem ibi Doctores omnes sequuntur, dolen-
tes quod hic non posuerint hanc limitationem, ut dicit Fe-
lin. *hic num.* 2.
Limita secundò istum textum, dummodò accusatio te- 14
neat, & facta sit à legitimo, textus est in *dict. c. Memini-
mus*, & tradit Felin. *hic d. num.* 2. *vers. Item limita se-
cundo*, nec mirum, quia nec sententia condemnatoria
etiam super crimine aliàs famoso imprimit notam infamiæ
si sit nulla ex defectu jurisdictionis, vel ex inordinato pro-
cessu, aut si appareat lata sine causæ cognitione, vel de-
negata audientia ipsi condemnato. Casus est in *cap. In pri-
mis, vers. Quia ergo Stephanus Episcopus* 2. *quæst.* 1. & in
crimine usurarum ex facto respondit Gemin. *cons.* 77. *Quia
super præmissis per totum*, maximè *num.* 4. *vers. Secundo ra-
tione processus.*
Limita tertiò, nisi accusatio de crimine etiam famoso fiat 15
civiliter ad interesse, & non criminaliter ad pœnam, seu
vindictam, tunc enim non impedit promotionem, quia in-
famiam non corripit, *cap. Tuæ, de procurat. cap. Super his
infra eodem*, & tradit Gemin. *d. cons.* 77. *num.* 4. *vers. Ter-
tio ratione causæ*, post Innocentium *in cap. Qualiter il secon-
do in glossa Magna, vers. Et nota quod tres, infra eodem*,
nisi in casibus, ut ibi per Innocentium.
Limita quartò, nisi accusetur Collegium, quia pendente 16
lite aliquis de Collegio non impeditur promoveri nisi per-
sona illa in accusatione sit specialiter nominata, ut post Vin-
centium probat Archid. *in cap. Tantis Daniel, num.* 5. 81.
dist. quem sequitur Felin. *hic d. num.* 2. *vers. Tertiò*, nisi
esset accusatum unum Collegium, & Henr. Boich. *in c. Ac-
cusatum num.* 9. *de Simon.*
Limita quintò, & declara hanc Decretalem ut locum 17
habeat dummodò crimen, de quo aliquis accusatur, vel
denunciatur, sit grave, ut probat ista litera ibi, de quo
tanta, & talia nunciantur: nam *verb. Tanta*, exponitur
idest gravia, secundùm Hostien. & Jo. Andr. *hic in princ.
in verb. Tanta*, qualia sunt homicidium, sacrilegium,
adulterium, fornicatio, falsum testimonium, rapina,
furtum, longa iracundia, ebrietas assidua, & alia, de qui-
bus in *c. Unum orarum*, §. *Alias* 25. *distinct.* secus si cri-
men sit tale, ut quamvis esset probatum, tamen promotio-
nem ejus non impediret, puta quia est de minoribus, &
levioribus criminibus, seu peccatis, qualia sunt in cibo,
& potu plus accipere, quàm necesse est; plus loqui, quàm
oportet; plus tacere, quàm expedit; pauperem importu-
nè petentem exasperare, & alia similia, de quibus habe-
tur in *dict. cap. Unum orarum*, §. *Alias ea demum, vers.
Quæ autem sint minuta peccata*, 25. *distinct.* Item inter le-
via potest numerari venatio, habita tamen distinctione
utrum fiat ob necessitatem, necne; ut legitur, & notatur
in *cap.* 1. *&* 2. *infra de cler. venator.* & in Clem. *Ne in agro*,
§. *Porrò, de stat. Monach.* & ebrietas non assidua, *cap.* 1. 35.
distin. Item facere strepitum in Synodo, *cap. In loco*, 6.
quæst. 4. secundum Host. *in summ. de tempor. ordinat.* §.
Et cui, vers. Leve vero est. Quod tamen intellige
quan-

quando illi, qui in talia crimina incidunt, corrigibiles ſunt, alias propter contumaciam fient mortalia ex contemptu, ut *d. c. Vnum orarium*, §. *Nunc autem*, 25. *diſtin.* de quo tamen dic, ut plenè ſcripſi *in cap. A crapula, n.* 25. 27. 31. *&*
18 32. *ſupra de vit. & honeſt. Clericor.* & talis poteſt promoveri accuſatione, & proceſſu hujuſmodi non obſtante, ut firmat Henr. Boich. *in cap. Accuſatum, n.6. de Simon.* allegat Compoſtellan. *in cap. Dudum, il ſecondo, ſuper ver. Obiecta, verſ. Item numquid exceptione, ſupra, de elect.* ubi ait: [Si in modum exceptionis probatum ſit crimen contra electum, non ſemper Superior caſſabit electionem: imò ſi modicum ſit crimen, nec eſt ſcandalum, aliam pœnam imponet, & ſic diſpenſabit ſi talis ſit Superior, qui ſuper tali crimine diſpenſare poſſit.] arg. *c. Quod ſicut, de elect. & c. Solicitudo* 52. *diſt.*

19 Sed hic conſurgit dubium quid ſi accuſatus, aut denunciatus, vel inquiſitus pendente judicio fuerit promotus, & poſtea per ſententiam pronuncietur innocens, numquid talis promotio teneat, necne?

Goffred. hic, & Vincent. *in cap. fin. de teſtibus*, quos refert hic Jo. Andr. *n.3. verſ. Dicit hic Goffred.* tenuerunt ſic promotum eſſe removendum, licèt poſtea reperiatur innoxius, per *l. Qui ſtatus, ff. de re militar. & l. Qui cum uno*, §. *Reus, eod. tit.* niſi ſecundum Goffredum appareret per calumniam fuiſſe accuſatum, per *l. Qui de libertate, ff. de li-*
20 *beral. cauſ.* ubi ſi pendente cauſa liberali aliquis fuerit factus miles, licèt poſtea apparuerit liber, debet exauctorari; ſed ſi per calumniam petitus fuerit in ſervitutem, in militia retinetur; idem tenet gloſs. Joannis *in cap. Tantis Daniel, in verb. Obrepſit*, 81. *diſt.* dicens: [Ex quo ſe promoveri fecit lite pendente, deponendus eſt, etiamſi innocens inveniatur,] alleg. hoc *cap. & d. l. Qui de libertate.* Similiter Damaſus ſub hoc tit. relatus à Jo. And. *n.3. verſ. Damaſus*, ubi licèt ſub dubio fortè, dicit talem eſſe deponendum, quia contempſit legis prohibitionem; ergo promotio nulla, per *l. Non dubium, C. de Legib.*

21 Sed Bartholomæus Brixienſis *in q. ſua Venerialis* 80. quæ incipit: *Eſto quod pendente accuſatione, inter tractatus communes, tom.* 17. *fol.* 59. ſequendo Tancredum tenet contrarium, id eſt talem non eſſe deponendum, per *l. Quod ita ſanatum, ff. de edilit. edict.* ubi dicitur quod ita ſanatum eſt, ut in priſtinum ſtatum reſtitueretur, perinde haben-
22 dum eſt quaſi nunquam morboſum fuiſſet. Ergo à ſimili cùm iſte ſit repertus innoxius, perinde habendus eſt, ac ſi nunquam fuiſſet criminoſus, non enim debet reſpici quod fuit, ſed quod eſt, ut *cap. Ferrum de terra, in fine*, 50. *diſt.*
23 & veritas rerum erroribus geſtorum non vitiatur, *l. Illicitas*, §. 1. *ff. de offic. Præſid.* utramque opinionem putat ſatis probabilem Marian. Socinus *hic num.* 5. *circa finem.*

Sed tu adverte: nam Bartholom. Brixien. revera non diſcrepat à prima opinione Goffredi, & Vincentii, nam etſi dicat cùm Tancredo accuſatum non eſſe deponendum ſi poſtea fuerit repertus innocens, tamen immediatè ſubjungit *dict. l. Qui de libertate, ff. de liberal. cauſ.* non eſſe contrariam, quia ut ibi dicitur, ſi miles per calumniam petatur in ſervitutem, in militiam retineatur. Tenet ergo Bartholom. Brixien. promotum pendente accuſatione tunc non eſſe removendum, quando per calumniam fuit accuſatus: ergo ceſſante calumnia ſentit eſſe removendum; & ſic concordat cum opinione Goffredi; unde nil mirum ſi Ant. de Butr. *hic n.7.* & quidam alii eum allegent pro prima opinione, ſcilicet quod promotus pendente accuſatione ſit removendus, quamvis appareat innocens.

Conclude igitur ſecundùm diſtinctionem Goffredi, quod aut apparet accuſatorem moveri ad accuſandum ut promotionem impediat: & tunc tenet promotio, juxta textum in *dict. l. Qui de libertate*, aut movetur juſta, & rationabili credulitate, & tunc non tenet promotio per hanc Decretalem, & per jura ſuperius allegata: & in hoc tandem reſidet Mar. Soc. *ubi ſupra*, Archid. *in dict. cap. Tantis Daniel, num.4.* 81. *diſt.* Præpoſ. *ibid. num.* 30. & hic firmant Card. *num.1. verſ. Quæro quid ſi accuſatus*, Anchar. *num.7.* & Felin. *num.3.* ubi ampliat hoc c. etiamſi ſequatur ſententia ſuper innocentia promoti pendente cauſa criminali, quia nihilominus requiritur nova electio, ſeu promotio; niſi appareret accuſatorem per calumniam accuſaſſe,
24 juxta limitationem Goffredi: & hoc teneas, nam declaratio innocentiæ procedere debet, & non ſufficit eam ſubſequi, ut notat Vincentius *in cap. Non debet de Teſtibus*: in talibus enim principium eſt ſpectandum, ut *cap. Dudum, ſupra de election. & c. Super eo, eod. tit. lib.6.* & cùm principium fuerit vitioſum, & contra jura, declaratio innocentiæ poſtea ſubſequens non retrotrahitur, ut per Anchar. & Card. *loc. cit.* ad hoc bonus textus *in cap. Si celebrat. de cler. excomun. miniſtr.* ubi excommunicatus minori excommunicatione non poteſt eligi ad beneficium, quia non poſſet Sacramenta miniſtrare: & ſic inſpicitur an electionis tempore electus ſit habilis ad exercitium, quod requirit beneficium, nec ſuperveniens habilitas, quæ poteſt ſupervenire, cùm excommunicatus minori facillimè abſolvatur, eſt in conſideratione, & ita illum text. ad hoc ponderat Præpoſ. *in d. c. Tantis Daniel, num.3. verſ. Pro illa opinione*, 81. *diſt.* facit text. *in cap. Si eo tempore*, cum ibi notat. *de reſcript. lib.6.*

In Gloſſa 1. *in fine* QUÆRO, cùm hic dicatur pendente 25
accuſatione accuſatum non debere honorari, nunquid interim poſſit eligi.

Jo. Andr. *hic n.1. verſ. Dicit Innocentius*, & alii poſt eum recitant duas opiniones. Prima opinio eſt Innocentii hic in principio, qui conſtituit differentiam inter promotionem, & electionem: nam ſecundùm eum quamvis pendente accuſatione non debeat aliquis ad dignitatem promoveri, ut hic, & in concordantibus; tamen poteſt eligi, & lectio tenet, ſed non confirmabitur, niſi prius purget innocentiam ſuam, vel aliàs abſolvatur. Fundamentum hujus opinionis eſt, quia ſi talis non poſſet eligi, daretur locus fraudibus, & figmentis, & materia delinquendi aperiretur: nam vacante Eccleſia ſi quiſpiam ſuſpicaretur aliquem fore eligendum, ſtatim poſſet illum per ſe, vel per alium accuſare, ut ſic impediret ejus electionem; quod eſſet abſurdum, ad hoc *c. Sicut il ſecondo, verſ. Quamvis, infr. de Simon. cap. Quanto, ad fin. ſupra de divort.* quam rationem adducit Innoc. *in c. Accuſatum, n.2. infra de Simon.*

Secunda opinio eſt aliorum, qui tenent electionem non valere, & ad vitandum inconveniens ſupra conſideratum dicunt eſſe præfigendum terminum accuſatori trium menſium, vel ſecundùm arbitrium judicis, infra quem debeat accuſator probare accuſationem ſuam, allegant §. *Si quis autem*, in Auth. *De Sanctiſs. Epiſcop.* ſed ut dicit Joan. Andr. *hic n.1. verſ. Alii vero*, & ante eum Innoc. *in d. c. Accuſatum, n.2. verſ. Alii contra*, ille textus hoc non probat, quia non loquitur de eligendo, ſed de electo, & confirmato in Epiſcopum, cui tres menſes dantur ad munus conſecrationis ſuſcipiendum, ut *c. Quoniam* 75. *diſt. & c.1.* 100. *diſt.* innovatis à Conc. Trid. *c.2. ſeſſ.* 23.

Tu verò in hoc articulo clarius, & plenius diſtingue ex 26
mente Hoſt. *hic n.1.* & aliorum, de quibus infra *n.* 34. aut proceditur per viam inquiſitionis, aut per viam accuſationis, denunciationis, vel exceptionis.

Primo caſu, cùm infamia debeat ſemper præcedere inquiſitionem, ut *cap. Qualiter il ſecondo, cap. Cum oporteat, & c. Inquiſitionis, infra eodem, & c. Licet Heli, de Simon.* inquiſitus non poterit eligi, ut *cap. Cum in cunctis, de elect. & c. Tantis Daniel*, 81. *diſtinct.* & in hoc primo membro conveniunt Doctores omnes in *c. Accuſatum, infra de Simon.* Hoſt. Jo. Andr. & reliqui omnes *hic* præſertim Cardin. *num.1. poſt med.* ibi: [& per hoc dico, quod de inquiſito indiſtinctè dicendum eſt eum repelli, quia non fit niſi præcedente infamia,] Abbas *num.4. ver. Et ideo ſic puto dicendum*, & Mar. Socin. *n.6. verſ. Tu vero diſtingue*, Calder. *conſ.*
20. *Pendente inquiſitione, de præbend.* ubi conſuluit litteras 27
ad beneficia non facta mentione de pendentia inquiſitionis ſuper infamia de criminibus furti, & homicidii, & collationem inde ſequutam lite non terminata non valere: & idem
repetit *in conſ.4. Fuit formata inquiſitio, de accuſation.* 28
Quamobrem ſi procederetur per viam inquiſitionis in caſibus, in quibus poteſt procedi non præcedente infamia, ut quia de mandato Papæ, vel quia expreſsè, vel tacitè renunciatum eſſet proceſſui ſuper fama ſecundùm ea, quæ leguntur, & notantur in *c.2. de accuſat. lib.6.* tunc magis attenderetur quantum ad hoc infamia, quam proceſſus, ſeu modus procedendi, & ſic talis inquiſitio non impediret electionem, quia ceſſante ratione legis ceſſat lex, *l. Adigere*, §. *Quamvis, ff. de iurepatr. cum ſimilibus*, & ita per hanc rationem firmat Henric. Boich. in *d. c. Accuſatum, nu.9. verſ. Si vero procedatur de Simon.*

Secundò caſu ſubdiſtingue: nam aut contra accuſatum, 29
vel denunciatum, aut contra quem de crimine excipitur,

30 præcessit infamia; & tunc similiter eligi non potest, quia so-
la infamia facti reddit eum ineligibilem, ut *l. 2. C. de digni-
tat. lib. 12.* & in regula infamibus, *de regul. iur, lib 6. & d.
cap. Cum in cunctis, de elect, cum simulib.* & in hoc pariter
conveniunt unanimiter DD. *in d. c. Accusatum, de Simon.*
& in hoc cap, ubi in specie Anchar. *n. 5.* dicit etiam sine
aliqua litis motione infamatum de crimine videri inelegi-
bilem, cùm infamia facti repellat quemlibet à promotione
dignitatis; & idem repetunt Abbas *num. 4. vers. Si vero est*
31 *accusatus*, & Mar. Soc. *num. 7. vers. Secundo casu.* Quod
locum habet etiam si pœnitentiam egerit, quia nihilomi-
nus aliqua infamia respersus etiamsi nullus eum accusave-
rit, promoveri non debet, arg. à contrario in *c. ult. infra de
furt.* & tenet Guilel. Naso, quem referunt, & sequuntur in
cap. Tantis Daniel 81, *dist.* Archid. *num.* 3. Gemin. *num. 2.*
Turrecr. *num. 3.* & Præpos. *num. 2.*
32 Aut infamia non præcessit, sed est criminosus occultus;
& tunc accusatus, vel denunciatus, aut contra quem exci-
pitur, promoveri quidem non potest, ut *d. l. Reus delatus,
ff. de muner, & honoribus*, & ostensum est supra *num. 1. 2.
& 12.* Sed tamen benè potest eligi, tum quia aliàs posset
malitiosè accusari, ut dixi supra *num. 25.* tum quia eligi non
est promoveri, *c. Eam te*, & ibi dixi *nu. 3. & 5. de rescript.*
& in hoc casu ut prædixi, residet Innoc. cuius opinionem
dicunt esse veriorem, Host. *in dict. c. Accusatum num. 2. in
fin. vers. Prima opinio de Simonia*, & Jo. Andr. *hic num. 1.
circa fin. vers. Dicit Host*, & sic sola infamia, quæ oritur ex
processu accusationis, vel denunciationis, licèt repellat à
promotione, non tamen impedit electionem celebrari, ut
formaliter inquit Anchar. *hic num. 5. vers. Sola ergo infa-
mia*, & idem in exceptione, quia non impedit electionem
ubi infamia non præcesserit, ut *c. Super eo, de elect.* &
hic notat Mar. Soc. *num. 5. circa finem, vers. Si vero age-
retur.*
Supradicta distinctio fuit originaliter Innoc. *in d. cap.* 34
Accusatum num. 2. vers. Hec autem Decretalis de Simon. ubi
distinguit inter inquisitionem, & accusationem, denuncia-
tionem, & exceptionem, ut inquisitus eligi non possit, quia
inquisitio fieri non debet nisi contra infamatum, *d. c. Licet
de Simon*, & electus bonum testimonium debet habere
etiam ab his, qui foris sunt: ergo iste, qui diffamatus est,
eligi non potest. Sed accusatus, vel denunciatus, aut con- 35
tra quem de crimine excipitur indistinctè possit eligi, quia
est in facultate cujusque alium accusare, vel denunciare, aut
contra eum excipere etsi nulla infamia præcedente, & con-
sequenter ab electione repellere, vel removere; & ita sen-
tit Innocentius solam accusationem, denunciationem, vel
exceptionem non reddere aliquem ineligibilem, nisi præ-
cesserit infamia: & subdit hoc esse magis consonum ratio-
ni; & cum eo concordant ibi Host. *num. 2.* ubi distinguit in-
ter accusatum occultum, & accusatum diffamatum, id est
qui diffamatus erat ante accusationem. Primus scilicet oc-
cultus non prohibetur eligi: secundus verò, scilicet diffa-
matus eligi prohibetur, sicut & ille contra quem fit inqui-
sitio, quæ non fit nisi contra infamatum. Talis ergo repelli-
tur, quia fama electi in nullo debet vacillare: eamdem di-
stinctionem probat in *dict. cap. Accusatum*, Henric. Boich.
num. 8. vers. Sed Hostiensis distinguit, & in hoc cap. Card.
n. 1. post med. vers. Tene ergo primum, & apertius Anchar.
dicens veram Innocentii distinctionem *num. 4. in fin. vers.
Et per hec vera videtur*, Abb. *num. 4.* licèt aliquantum va-
cillet, & Marian. Socin. *num. 7.*

DE ACCUSATIONIBUS.

Alexander III.

CAPUT XII.

SI constiterit, quòd D. Ecclesia non perpetuò concessa, sed ad tempus fuerit commendata: & de vinolentia, & quòd in taberna pernoctaverit, ita quòd altera die nulla præmissa dormitione Missam cantasset: & infrà, Si de hoc rationabiliter convictus fuerit in judicio ante Episcopum suum: sive accusatus, vel ad rationem positus sine coactione fuerit confessus: ei super eadem Ecclesia perpetuum silentium imponatis, ipsum ab impetitione B. desistere compellentes. Ceterùm si eidem fuit, Ecclesia canonicè concessa & tradita, & posteà de crimine aliquo non fuit convictus, propter quod de jure debeat spoliari: vel post appellationem (sicut aliquando allegavit) Ecclesia illa fuerit spoliatus, ipsam ei faciatis restitui, & in pace dimitti.

S V M M A R I V M.

1 *PResbyter in potatione pernoctans, & Missam celebrans officio, & beneficio privari debet.*
2 *Presbyter qui inter pastum, aut potum, & Missæ celebrationem non dormit, an præsumatur celebrasse non ieiunus, & num. 16.*
3 *Communicare in die Cœna non ieiuno stomacho quamvis olim licuerit, hodie tamen est mortale.*
4 *Eucharistia cur à ieiunis tantum sumenda sit.*
5 *Ebrietas sola non est sufficiens causa privationis beneficii.*
6 *Intellectus huius cap. usque ad num. 22.*
7 *Ebrietas cognita licèt non assidua semper secundum se est mortale peccatum.*
8 *Ebrius vino sepultus ignorat quid loquatur.*
9 *Lex non debet ferri super impossibili.*
10 *Dormitio post cibum, vel potum an debeat precedere celebrationem Missæ, & num. 13.*
11 *Ieiunus quando quis dicatur ad effectum sumendi Eucharistiam, & num. seqq. & num. 16. & seq.*
12 *Dies in Romana Ecclesia incipit à media nocte.*
13 *Digestio cibi, vel potus an debeat. precedere sumptionem Eucharistiæ, & num. . .*
14 *Sacerdoti an liceat comedere post matutinum, cùm dicitur serò, & manè missam celebrare non præmissa dormitione, aut digestione, & num. 20.*
15 *Presbyter pernoctans in taberna præsumitur bibisse post mediam noctem, & num. 21.*
16 *Presbyter qui post mediam noctem cibum, vel potum sumpsit, & manè celebravit an sit beneficio privandus, & num. seqq.*
17 *Cibus etiam non nutriens, & per modum medicinæ sumptus post mediam noctem impedit Missæ celebrationem.*
18 *Ieiunium naturæ, & Ecclesiæ in quo differant.*
19 *Pernoctare quid sit.*
20 *Presbyter qui cibum, aut potum sumpsit ante mediam noctem etiam non præmissa dormitione, vel digestione potest celebrare.*
21 *Presbyter vinolentus si in taberna non pernoctavit an in dubio præsumatur celebrasse non ieiunus.*
22 *Ebrietas an sit peccatum.*
Ebrietas dupliciter accipitur, ibidem.
23 *Ebrietas continetur sub gula sicut species sub genere.*
24 *Ebrii quæ sit pœna.*
25 *Ebrius in foro temporali si steterit in meris finibus ebrietatis nulla pœna tenetur.*
26 *Ebrius qui sua culpa in ebrietatem incidit, & ebrius existens hominem interfecit, vel mutilavit an, & quando sit irregularis, & num. seqq. usque in finem.*
27 *Ebrietas contracta ignoranter, & sine culpa nullam pœnam meretur.*
28 *Voluntarium duplex.*

29 *Miles*

29 *Miles armata militia, & cœlestis militia æquiparantur.*

30 *Miles ebrius qui se ipsum vulneravit à militia removetur.*

31 *Ebrius meretur duplices maledictiones.*

32 *Pittacus ebrio delinquenti duplicem pœnam imponendam esse constituit.*

33 *Covarruviæ opinio adstruens ebrium sua culpa non esse irregularem ex homicidio, refellitur.*

34 *Ebrius, & furiosus æquiparantur.*

35 *Delictum in ebrietate commissum non constituit novam speciem peccati, sed est circumstantia peccati præcedentis.*

36 *Voluntarium secundum se est de ratione intrinseca peccati actualis, non autem irregularitatis, & cur.*

37 *Ignorantia, & error perinde ac furor, & ebrietas excludunt consensum.*

38 *Irregularitas contrahitur ex homicidio ignoranter, & præter intentionem commisso quoties culpa præcessit casum.*

39 *Pater qui dormiens in lecto infantem suffocavit an sit irregularis.*

40 *Irregularitas contrahitur etiam ex causa remota ad homicidium ordinata quando quis dabat operam rei illicitæ.*

41 *Ebrii sunt in duplici differentia, & nu. 46.*

42 *In homicidio ebrii considerari possunt tres actus, & numer. 46.*

43 *Irregularis non est præbens homicidio causam remotam, & ad homicidium non ordinatam, etiamsi daret operam rei illicitæ.*

44 *In ebrietate oportet veniam habere.*

45 *Delinquentes per ebrietatem non dicuntur studiosè delinquere, sed impetuosè; & ideo mitius puniuntur arbitrio iudicis.*

46 *Ebrietas voluntaria quæ dicatur.*

47 *Ebrii pluries iniuriantur, quàm sobrii.*

48 *Ebrietas voluntaria est culpa mortalis.*

49 *Ebrius sua culpa qui in ebrietate homicidium commisit indistinctè abstinere debet à ministerio altaris.*

50 *Dubia res dicitur ubi sunt opiniones ex utraque parte probabiles.*

51 *Opinio tutior in foro pœnitentiali, vel quasi ex præcepto eligenda est tam in dubio facti, quàm iuris etiam absoluti ubi vertitur peccati periculum.*

52 *Irregularitatis instituendæ causa quæ fuerit.*

1 S*I constiterit*. Legitur variè, sed secundum intellectum quem communem dicit Marian. Socin. Hoc intendit. Presbyter ebriosus Missam celebrans ante ebrietatis digestionem beneficio privandus est, & officio. Ego verò arbitror hanc lecturam non posse sustineri, ut dicam infrà in 2. *notab.* unde sic sumo textum. Presbyter in potatione pernoctans, & Missam celebrans officio, & beneficio privari debet. Hoc dicit. Dividitur in duas partes. In prima instruit Iudicem quando sit contra actorem pronunciandum. In secunda quando pro actore contra reum, ibi, *Cæterum*.

2 . Nota primò, Presbyterum, qui inter pastum, aut potum sumptum, & Missæ celebrationem non dormit præsumi celebrasse ante digestionem, & sic non jejuno stomacho secundùm glos. *in verb. Dormitione*, & Marian. Soccin. *num.6. in 3. notab.* quod fieri non debet, *ut in cap. Sacramenta, de consecr. dist. 1. & in cap. Liquido, de consecr.*

3 *dist. 2.* Concilium Constantiense *sess.* 13. Quod enim licuit olim in die Cœnæ communicare stomacho non jejuno, *ut in d. cap. Sacramenta*, quod est Concilii Carthaginensis III. *cap. 29.* procedit secundùm consuetudinem aliquando apud aliquos observatam, ut in repræsentationem Dominicæ Cœnæ illo die à non jejunis corpus Christi sumeretur. Quem morem dicuntur retinuisse Corinthii, & diu postea servarunt Ecclesiæ Alexandrinæ, Ægypti, & Thebaidos. Sed nunc hoc abrogatum est, ut notat glos. ibi, *in ver. excepto*: & declarat S. Thomas *in 3. p. qu. 80. art.8. ad 3.* nec est servandum, imò est mortale secundùm Petr. de Palude apud Silvest. *in ver. Eucharistia 3. num. 8.*

4 Placuit enim Spiritui sancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os Christiani prius Dominicum corpus intraret quàm cæteri cibi, & per universum orbem mos iste servatur, ut legitur in *d. cap. Liquido*. Alias rationes subjicit S. Thomas *d. art. 8. in corp. & in 4. sent. dist. 8. q. 1. art. 4. quæst. 1.* Abrogatio prædictæ consuetudinis habetur etiam in canone 29. Synodi Trullanæ *tom. 5. Concil. pag. 350. col. 1.* Lutetiæ Parisiorum. Sed horum canonum quæ, & quanta sit authoritas vide *eod. tom. 5. pag. 311.* Veruntamen quod spectat ad præsumptionem indigestionis, de qua suprà, ut dicit Marian. Soccin. *loco citat.* considerari debet distantia temporis, & qualitas, & quantitas sumpti cibi, vel potus, & distantia jejunii præcedentis. Posset enim esse tam modicæ quantitatis, aut tam facilis digestionis, ut Presbyter brevi digessisse præsumeretur. Sed de hoc dicam plenius in secundo notab. præsertim *num. 17.*

Secundò nota, Presbyterum propter solam ebrietatem 5 non esse privandum beneficio: nam textus præcipit inquiri non tantùm de ebrietate, sed etiam an celebraverit non præmissa dormitione; & sic alterum non sufficit secundùm Abb. qui amplius dicit ebrietatem si rara fuerit non esse peccatū mortale, ut in *c. Unum orarium, §. Nunc autem, vers. aliàs ea demum*, & *vers. Ebrietas*, 25. *dist.* & cum eo transeunt Marian Soccin. *nu. 5. in secundo notab.* & Felin. *ibidem in 2. notab. num. 2.*

Sed tu adverte, quia in his dictis Abbatis, & Docto- 6 rum in summa hujus textus implicantur quatuor propositiones, quæ videntur omninò falsæ. Primò enim supponunt DD. hanc decretalem loqui de Presbytero ebrioso, id est de eo, qui est in consuetudine se inebriandi: talis enim dicitur propriè ebriosus secundùm Bald. *in cap. A crapula, num. 1. supra de vita, & honest. Cleric.* qui alibi dicitur ebrietati deserviens, ut in *cap. Episcopus*, 35. *dist.* & ibi post Hugon. declarat Archid. *nu. 1. in vers. Deserviens*, Turrect. *num. 12.* & Præpos. *num. 3. vers. Quære an isti clerici.* Sed hoc est falsum, quia hæc decretalis nusquam loquitur de ebrioso, sed de vinolento, qui in taberna pernoctavit, id est per totam noctem potando, & se inebriando vigilavit, ut explicat Host. *nu. 2. in ver. Pernoctaverit*: unde ad incurrendam hanc pœnam satis est, ut semel tantum pernoctaverit in potatione, & mane non præmissa dormitione Missam celebraverit, prout revera intelligunt DD. licèt incautè summaverint textum in Presbytero ebrioso.

Deinde supponunt Doctores ebrietatem si rara sit non 7 esse peccatum mortale, quod similiter non benè dicunt, quia ebrietas dummodo sit cognita, & sic voluntaria licèt non sit assidua, semper secundùm se est mortale peccatum, ut docet S. Thomas in 2. 2. q. 150. *art.* 2. Archid. Turrect. & omnes in *cap. Sexto die*, 35. *dist.* & dixi plenè in *d. c. A Crapula, a num. 24. usque ad num. 33. de vit. & honest. Clericor.* ubi ostendi Canonistas ibi, & hic fuisse lapsos in intellectu dicti §. *Nunc autem*: & hinc existimo factum esse, ut Jo. And. & omnes intellexerint hunc tex. in ebrioso, quia scilicet in ea fuerunt opinione, ut ebrietas esset tantummodo peccatum veniale, nisi esset assidua; quod tamen est falsum, ut ibi dixi. Tertiò Doctores supponunt Presbyterum non incidere in hanc pœnam nisi celebrationem Missæ præcesserit ebrietas; quod similiter non est verum si intelligatur de ebrietate prout parit exilium mentis, & privat usu rationis.

Non enim potest contingere hic casus ut Presbyter sit e- 8 brius, & non præmissa digestione Missam celebret secundùm lecturam quam Marian. Soccin. dicit communem, 9 quia vino sepultus ignorat quid loquatur, *cap. Sane*, 15. q. 1. & ita hæc Constitutio lata esset super impossibili contra *cap. Erit autem lex*, 4. *dist.* Ebrietas ergo de qua Doctores loquuntur non est accipienda prout significat alienationem mentis contingentem ex immoderato usu vini, sed pro ipso actu immoderatæ potationis secundùm distinctionem S. Thom. *in 2. 2. q. 150. art. 1.* Loquitur enim hic textus de Sacerdote non ebrio, sed vinolento. Quartò & 10 ultimò supponunt Doctores inter potum assumptum, & celebrationem Missæ debere intercedere dormitionem ita ut alias præsumatur indigestus, & non jejunus, ut dixi suprà in primo notab. Quod tamen non est verum indi- 11 stinctè: nam ut inquit D. Thomas *in 3. part. quæst. 80. art. 8. ad secundum: Cum dicitur quod hoc Sacramentum prius quam alii cibi debet in os Christiani intrare non est intelligendum absolute respectu totius temporis: alioquin qui semel comedisset, vel bibisset nunquam posset hoc Sacramentum acci-*

acciperit, sed est intelligendum quantum ad eundem diem:
& licet principium diei secundum diversos diversimodè acci-
12 *piatur, nam quidam à media nocte, quidam ab ortu solis*
diem incipiunt (de quibus vide glossam primam in l. More
Romano, ff. de fer.) Ecclesia tamen Romana diem à media
nocte incipit; & ideò si post mediam noctem aliquis sumpse-
rit aliquid per modum cibi, vel potus, non potest eadem die
13 *hoc sumere Sacramentum: potest vero si ante mediam no-*
ctem: nec refert utrum post cibum, vel potum assumptum
dormierit, aut etiam digestus sit quantum ad rationem præ-
cepti; refert autem quantum ad perturbationem mentis quam
patiuntur homines propter insomneitatem, vel indigestio-
nem, ex quibus si mens multum perturbetur, homo redditur
14 *ineptus ad sumptionem hujus Sacramenti.* Hæc S. Thomas:
& sequitur S. Antoninus apud Silvest. *in verb. Eucharistia,*
3. q. 7. *num.* 9. dicens non impedire scilicet necessariò etsi
de congruo quod quis post cibum non dormierit, aut non
si facta digestio dummodo post noctem mediam non co-
mederit, aut biberit etiamsi comedisset, aut bibisset post
matutinum, cùm dicitur serò, licèt non multum liceat
post illud bibere, & multò minus comedere, nisi necessi-
15 tas urgeat. Nec obstat secundum Petrum de Palude apud
Silvest. *ubi supra* hæc Decretalis, ubi qui pernoctavit in
taberna sine somno privatur Ecclesia, qui cùm in taberna
apponatur vinum, verisimiliter post mediam noctem bi-
bit, & celebravit; & sic est præsumptio juris, contra
quam, ut ipse dicit, non admittitur probatio, vel saltem
cui statur quamdiu contrarium non probetur.
16 Ex his omnibus cùm quæritur an sit puniendus Sacer-
dos, qui post cibum, vel potum assumptum non præmis-
sa dormitione celebravit perstringendo dicta Theologo-
rum, & Canonistarum ego arbitror tres casus esse distin-
guendos.
Primus est, cùm certum est Presbyterum sumpsisse ci-
bum, vel potum post mediam noctem, & mane celebras-
se; & hoc primo casu absque dubio est puniendus. Ratio
est, quia accipiendo diem prout accipit Ecclesia Romana,
Corpus Christi non fuit primus cibus, qui pro illa die in-
travit in os ipsius, ut præcipitur in *d. c. Liquido, de conse-*
crat. dist. 2. & sic non jejunus celebravit contra text. ibi, &
17 in *d. cap. Sacramenta, de consecr. dist.* 1. Nec verum est,
quod hic Mar. Soccin. *in* 3. *notab.* videlicet considerandam
esse quantitatem, & qualitatem cibi, vel potus, & inter-
vallum temporis: imò enim sive cibus, & potus sit mul-
tus, sive modicus, & sive sit difficilis, sive facilis dige-
stionis indistinctè si fuerit assumptus post mediam noctem
impedit celebrationem Missæ, etiamsi non nutriat, &
fuerit assumptus per modum medicinæ, ut declarat San-
ctus Thomas *in* 4. *dist.* 8. *quæst.* 1. *art.* 4. *q.* 2. Etenim in re-
verentiam sanctitatis hujus Sacramenti institutum est, ut
os Christiani suscipientis Corpus Christi quasi novum ad
ipsum sumendum accedat. Quantalibet autem cibi assum-
ptio hanc aufert novitatem, & ideò quælibet cibi sumptio
impedimentum præbet Eucharistiæ sumptioni; ut per
eum: Unde opinio Goffredi, & Joannis asserentium ci-
bum prohiberi prout nutrit, & ideò quod sumitur per
modum medicinæ non impedire missæ celebrationem, ut
modicum gingiberis, communiter reprobatur; & eam
confutat Paludan. *in* 4. *dist.* 8. & Heruec. relati à Silvestro
18 *in verb. Eucharistia,* 3. *num.* 8. *vers. & intellige.* Ratio est,
quia ad debitam sumptionem Dominici corporis non exi-
gitur jejunium Ecclesiæ, quod non solvitur, nisi per se-
cundam sumptionem illorum, quæ in cibum, & refectio-
nem de se consueverunt assumi, sed exigitur jejunium na-
turæ, quo dicitur jejunus qui post mediam noctem nihil
cibi, aut potus etiam per modum medicinæ assumpsit. Ita
S. Thom. *loc. cit. in resp. ad* 2. *& in* 3. *p.* 2. *q.* 80. *art.* 8. *ad* 4. Al-
bert. Magnus, & alij, quos cit. Silvest. *ubi sup.* Crederem
tamen non incidere in pœnam hujus Canonis Presbyte-
rum, qui electuarium sumeret, aut modicum vini degu-
staret illico post mediam noctem, & manè missam cele-
braret, quia hic textus loquitur de Presbytero vinolento,
qui in taberna pernoctavit, id est qui in potatione totam
19 noctem insumpsit, secundum Host. *hic num.* 2. Pernoctare
enim noctem totam significat, ut *l. Vrbana, §. Pernocta-*
re, ff. de verbor. significat. & notat glossa *hic in verb. Perno-*
ctaverit: quæ verba huic non adaptantur, & consequen-
ter nec dispositio, *l. Ita autem, §. Gessisse, ff. de administr.*
tutor. l. 4. *§. Toties, ff. de damno infecto.* Et quamvis hic
celebrando sit in culpa, tamen pœna privationis beneficij,
de qua hic non videtur tali delicto commensurari, *ad cap.*
At si clerici, de adulter. & hoc casu salvari potest conside-
ratio Mariani Socini, quod attendi debeat qualitas, &
quantitas sumpti cibi, & intervallum inter cibum assum-
ptum, & celebrationem: & quod notat glos. in *d. cap. Sa-*
cramenta, in verb. A ieiuniis, de consecr. dist. 1. dum firmat
jejunium dici celebrata, id est absoluta digestione, unde
an habeat locum pœna privationis necne, arbitrio judicis
relinquendum erit.
Secundus casus est cum è contra certum est Presbyte- 20
rum sumpsisse cibum, vel potum ante mediam noctem,
non autem post; & hoc casu etiamsi non præmissa dormi-
tione, vel digestione missam celebraverit non est culpabi-
lis, nec puniendus, quia dicitur jejunus pro illa die secun-
dum jejunium naturæ, juxta sententiam D. Th. & alio-
rum, de quibus suprà. Neque hoc casu locum habet hæc
Decretalis, quia qui cibum, aut potum sumpsit dunta-
xat ante mediam noctem non dicitur in potatione perno-
ctasse, prout requiritur ad inquirendam hanc pœnam,
ut proximè dictum est.
Tertius casus est cùm dubium est, an Sacerdos cibum, 21
vel potum sumpserit ante, vel post mediam noctem: &
tunc subdistingue: nam aut pernoctavit in taberna, aut
non; si pernoctavit, præsumitur bibisse etiam post me-
diam noctem: unde nisi probaverit contrarium punien-
dus erit ut hic; & in hoc tertio casu propriè loquitur hæc
Decretalis. Constito enim de vinolentia, & de pernocta-
tione in taberna, hinc deducitur præsumptio, quod totam
noctem in potando insumpserit, & ita celebraverit non
jejunus secundum Petrum de Palude, & Silvestrum supra
citatos. Aut non pernoctavit in taberna, & tunc in du-
bio non præsumitur comedisse, vel bibisse post mediam
noctem, nisi hoc probetur: neque hoc casu intrat pœna,
de qua hic. Patet, quia textus mandat copulativè inqui-
ri de tribus, primò de vinolentia Presbyteri, secundò
quod pernoctaverit in taberna, tertiò quod missam altera
die celebraverit: ergo in dubio non sufficit sola probatio
vinolentiæ in genere sine circumstantia temporis, quia ex
illa cognosci non potest an presbyter potaverit ante, vel
post mediam noctem; sed requiritur probatio, quod per-
noctaverit in taberna: ex hoc enim resultat sufficiens pro-
batio per juris præsumptionem quod etiam post mediam
noctem potaverit, & sic celebraverit non jejunus, & ita
intellige hanc Decretalem.
QUÆRO, an ebrietas sit peccatum. 22
Solutio: [Ebrietas potest dupliciter accipi, uno modo
prout significat ipsum defectum hominis, qui accidit ex
multo vino potato: ex quo fit ut non sit compos rationis;
& secundum hoc ebrietas non nominat culpam, sed defe-
ctum pœnalem consequentem ex culpa. Alio modo ebrie-
tas potest nominare actum quo quis in hunc defectum in-
cidit, qui potest causare ebrietatem dupliciter. Uno mo-
do ex nimia fortitudine vini præter opinionem bibentis,
& sic etiam ebrietas potest accidere sine peccato, præcipuè
si non ex negligentia hominis contingat, & sic creditur
Noe inebriatus fuisse, *Gen.* 9. Alio modo ex inordinata 23
concupiscentia & usu vini, & sic ebrietas ponitur esse pec-
catum, & continetur sub gula, sicut species sub genere.
Dividitur enim crapula in commessationem, & ebrieta-
tem, quæ prohibet Apostol. *ad Rom.* 13. dicens, *Non in*
commessationibus, & ebrietatibus.] Ita S. Thomas *in* 2. 2.
quæst. 150. *art.* 1. Turrecrem. *in cap. Sexto die, nu.* 6. 35. *dist.*
& Silvester *in verb. Ebrietas, in princip.* quale autem pec-
catum sit ebrietas an scilicet veniale, vel mortale dixi latè
in *c. A crapula, à num.* 24. *supra de vita & honest. clericor.*
Secundò QUÆRO quæ sit pœna ebrii. 24
Solutio. In foro pœnitentiali pœna est arbitraria, *cap.*
Mensuram, de pœnit. dist. 1. in foro autem judiciali Eccle-
siastico olim procedendum erat, juxta Canonem Aposto-
lorum 42. relatum in *c.* 1. 35. *dist.* ubi sic legitur: *Episco-*
pus, aut Presbyter, aut Diaconus ebrietati deserviens, (id
est assuetus se inebriare secundum Hug. Archid. Turrecr.
Præpos.) *aut desinat, aut deponatur: Subdiaconus autem,*
aut Lector, aut Cantor similia faciens aut desinat, aut com-
munione privetur, similiter & laicus. Item Concilium
Agathense *cap.* 41. quod refertur in *c. Ante omnia, ead.*
dist. statuit Clericum quem ebrium fuisse constiterit aut tri-
ginta dierum spatio à communione submovendum, aut
corpo-

corporali subdendum supplicio, id est recipiat, quadraginta ictus, ut ibi exponit glossa. Sed an, & quo ordine clerici propter ebrietatem possint subjici verberibus, & quomodo in prædictis pœnis sit procedendum, dic ut ibi per Præpos. *num.* 1. Hodie verò contra quoslibet clericos ebriosos, seu ebrietati deservientes servanda erit dispositio *d. cap. A crapula*; ut scilicet si moniti non desistant, ab 25 officio, vel beneficio suspendantur. In foro autem temporali laicus propter ebrietatem nulla pœna tenetur, secundum Marian. Socin. *hic num.* 21. & hæc vera si ebrius steterit in meris finibus ebrietatis: sed si aliud delictum in ebrietate commiserit juxta textum in *l. Omne delictum*, *§. penultim. ff. de re militar.* tunc dicendum, ut in quæst. sequenti.

26 Ultimò QUÆRO, an qui sua culpa in ebrietatem incidit, & ebrius existens hominem interfecit, aut mutilavit efficiatur irregularis, necne.

27 Hæc quæstio proponitur de eo, qui culpa propria effectus est ebrius; nam si sine culpa pura quia eo ignorante alius miscuit sal cum vino, vel dentem caballinum, vel quid simile, aut quia sumpto vino moderatè ignorans illius potentiam præter consuetudinem, & opinionem contraxit ebrietatem, expeditum esset hunc non esse aliqua pœna puniendum, nec irregularitatem incurrere, quoniam talis nec venialiter quidem peccat, ut docet Sanct. Thomas, Archid. Turrecrem. & alii citati supra in 1. q. Jo. a Capistrano in dict. *c. A crapula*, *num.* 7. *& 8. de vita & honest. cleric.* & sic credimus de Noe *Gen.* 9. & de Loth, qui commisit incestum, à quo excusatus est secundum Augustin. contra Faustum, ut in *c. Inebriaverunt*, 15. q. 1. Dicit enim textus Genes. 14. *Et ne tunc quidem senserit quando concubuerit, nec quando illa surrexerit*; & ita hunc non esse irregularem censet Mar. Soc. in *c. Ad audientiam*, *num.* 55. *infra de homicid.* & Covarr. in Clem. *Si furiosus*, *in 3. part. num. 3. vers. Sed quoad irregularitatem*, *eodem tit.* nec quicquam dissentit. Dubium igitur restringitur ad eum, qui sua culpa in ebrietatem incidit; & quidem si dedit operam, ut inebriaretur, & sciebat se consuevisse in ebrietate arma sumere, & homines persequi, & percutere, procul dubio efficitur irregularis, quia per immoderatam potionem dedit operam rei illicitæ, & ad occisionem periculosæ ex his quæ solent accidere: ita Mar. Soc. in dict. *cap. Ad audientiam*, *num.* 56. & Covarr. in dict. Clem. *Si furiosus*, *in 3. part. sub num. 4. vers. Posset quidem vera censeri*; & hic casus similiter est extra omne dubium.

Major difficultas est quid dicendum in ebrio, qui ex simplici culpa in ebrietatem incidit immoderatè bibendo, & 28 in ebrietate homicidium commisit. Et quidem S. Thomas in *1. 2. quæst. 77. art. 7.* cui subscripsit Silvestr. *in verb. Ebrietas*, *nu.* 5. sentit absolutè hunc esse irregularem. Ait enim; *aliquid esse posse voluntarium vel secundum se sicut quando voluntas directè in ipsum fertur; vel secundum causam quando voluntas fertur in causam, & non in effectum, ut patet in eo, qui voluntariè inebriatur: Ex hoc enim quasi voluntarium ei imputatur quod per ebrietatem committit.* Idem apertiùs firmant Zenzelin. Card. & Imol. in d. Clem. *Si furiosus*, *de homicid.* quos sequuntur Villadiego *de irregul. c. de percussore*, *col.* 11. Silvester *in verb. Homicidium*, 3. q. *4. & alii.*

Quibus primò suffragatur *cap. Sanè*, & *c. Inebriaverunt*, 15. *quæst.* 1. ubi patet delinquentem in ipsa ebrietate non esse omnino immunem à culpa, nec à pœna.

29 Deinde secundùm Mar. Soc. in dict. *c. ad Audientiam*, *num.* 57. hoc probat textus expressus in *l. Omne delictum*, *ff. de re militari*: nam miles cœlestis militiæ, & miles armatæ militiæ videntur æquiparari, ut *l. Miles*, & ibi no-30 tatur, *ff. de re iudic.* Sed miles armatæ militiæ in ebrietate seipsum vulnerans, aut aliàs mortem sibi consciscens à militia removetur, ut dict. *l. Omne delictum*, *§. pen.* prout hunc text. in proposito adducunt etiam in *cap. A crapula*, *de vita & honest. cleric.* Host. *num. 8. in verb. Suspendatur*, & Jo. Andr. *num. 3. in verb. Beneficio*, ergo & fortiùs miles cœlestis militiæ, ut est clericus, debet deponi ab altaris ministerio, & per consequens videtur in irregularitatem incidere.

31 Tertiò favet eidem sententiæ authoritas Aristot. 3. *Ethic. c.* 5. dum docet ebrium mereri duplices maledictiones, videlicet ut explicat D. Thom. in 1. 2. q. 76. *art.* 4. *ad quartum*, propter duo peccata quæ committit, scilicet ebrietatem, & aliud peccatum, quod ex ebrietate sequitur.

Similiter ut ibi Eustatius refert Pittacus unus ex septem 32 Græciæ Sapientibus ebrio delinquenti duplicem pœnam infligendam esse constituit, alteram propter ebrietatem, alteram propter crimen in ebrietate patratum; cujus rei etiam meminit S. Thomas ubi supra, & Covarr. in d. Clem. *Si furiosus in 3. p. num. 4. in fin.*

Sed contrariam sententiam pluribus conatur tueri idem 33 Covarr. *eodem num. 4. in princip. vers. Superest igitur difficultas.*

Movetur primò, quia ebrius, & furiosus æquiparan- 34 tur *cap. Venter*, 35. *dist.* sed furiosus non est irregularis propter homicidium in furore commissum, ut in d. Clem. *Si furiosus*, ergo nec ebrius. Sed hoc argumentum potest in oppositum retorqueri; nam furiosus, qui propria culpa in furorem incidit, irregularis efficitur, si in furore aliquem interfecerit aut mutilaverit, ut dixi in d. *cap. Ad audientiam*, *num. 24. infra de homicid.* ergo, & ebrius, qui sua culpa incidit in ebrietatem.

Deinde movetur quia homicidium ebrii processit ab eo, qui caret usu rationis, ergo irregularitatem non inducit. At nego consequentiam, quia irregularitas non contrahitur hoc casu ex eo, quod homicidium sit voluntarium in se, sed quia est voluntarium in sua causa propter culpam præcedentem, ut ex mente D. Thomæ superius dictum est, & patebit infra *num.* 36. 37. & 38.

Movetur tertiò, quia ebrius non punitur propter ho- 35 micidium commissum, sed propter ebrietatem illam, quæ graviori pœna est digna propter circumstantiam homicidii, cui causam præbuit: quod videtur censisse D. Bonavent. *in 2. sent. dist. 22. art. 1. q.* 3. dum ait: *nec furiosum, nec ebrium quamvis uterque illorum sit sua culpa usu rationis privatus posse committere novam culpam, sed omne malum quod durante furore, vel ebrietate factum fuerit esse circumstantiam, quæ aggravat ebrietatis, aut furoris peccatum*: quem locum citat etiam Alphonsus a Castro tenens hanc opinionem *lib. 2. de potestate leg. pœnal. cap. 14. vers. Prima principalis conclusio.*

Verùm hoc argumentum eò tantùm spectat, ut osten- 36 dat delictum in ebrietate, vel furore commissum non constituere novam speciem peccati, sed esse circumstantiam peccati præcedentis, quod & nos fatemur; quia voluntarium est de ratione intrinseca peccati actualis, *cap. Maiores*, *§. verum*, *de Baptis.* nec potest esse voluntarium in eo, qui caret usu rationis. Sed non est bona consequentia: homicidium in ebrietate commissum non est nova species peccati, quia non est voluntarium; ergo ex illo non contrahitur irregularitas. Ratio est, quia ad irregularitatem, quæ non est peccatum, sed pœna peccati non requiritur ut delictum ipsum sit voluntarium in se, ut requiritur ad esse peccati, sed satis est ut culpa præcesserit, ut optimè explicat D. Thomas *in 4. dist 17. q. 2. art. 2. q. 4. ad 2.* ait enim: *Effectus consequens qui peccatum aggravat iam in actu præcessit, velut in causa; & ideo quando commissum est totam suam quantitatem habuit, & ex effectu consequenti non accrescit aliquid quoad culpæ rationem etsi accrescit, quoad pœnam accidentalem.* Hæc S. Thomas, quem sequitur Silvest. *in ver. Ebrietas*, *num.* 5. Id quod patet a- 37 pertissimè in omni homicidio casuali, & præter intentionem commisso: illud enim non potest dici peccatum homicidii cùm voluntarium non sit, quia ignorantia, & error, perinde ac furor, & ebrietas excludunt consensum, *cap. Quamvis*, 38. *dist. l. Cum Aquiliana*, *ff. de transact. l. Sed hoc ita*, *ff. de aqua plu. arcen. l. Non idcirco*, *C. de iur. & fact. ignor.* quia voluntas non fertur nisi in præcognitum, ut patet in 3. *de Anima comm.* 39. imò nil magis contrarium consensui, quam error, *l. Si per errorem*, *ff. de iurisd. omn. iudic.* & tamen jura passim clamant ex ho- 38 micidio casuali ignoranter, seu per errorem commisso irregularitatem induci, quoties culpa, vel negligentia præcessit casum, ut in *cap. Continebatur*, *cap. Suscepimus*, & *cap. Ad audientiam*, *infra de homicid.* cum sexcentis simil. Sicut etiam dormiens usu rationis caret non secus ac 39 furiosus, infans, vel ebrius, ut in dict. Clem. *Si furiosus*, *de homicid.* & tamen si in somniis filium in lecto suffocaverit, irregularis efficitur propter culpam, vel negligentiam, quæ homicidium præcessit, ut est textus in *cap. Quæsitum*, & ibi DD. *de pœnit. & remiss. cap. Consuluisti*, 2. q.

a. q. 5. *cap. fin.* cum ibi notatis, *de iis quæ fil. occider.* plenè Silvest. *in ver. Homicidium, secundo, num. 15. in 23. quæst.* Itaque licèt homicidium ebrii non sit peccatum ab ebrietate distinctum, sed circumstantia ebrietatis, semper tamen ex illo incurritur irregularitas, si præcessit culpa, sicut incurritur ab ignorante, seu errante, vel dormiente, licèt in his quoque homicidium propter defectum consensus non sit nova species culpæ, sed circumstantia culpæ præcedentis.

40 Movetur quartò idem Covarruvias, quia ebrietas non est causa proxima, nec immediata occisionis, sed causa mediata, & remota, arg. *cap. Quia diversitatem, de concess. præben.* nam culpa fuit causa ebrietatis, ebrietas verò causa occisionis. Sed hæc quoque ratio infirma est, quia ad contrahendam irregularitatem non requiritur, ut quis præbuerit causam proximam, seu immediatam homicidio, sed satis est ut præbuerit remotam quando dabat operam rei illicitæ, si causa fuerit aliquo modo ad homicidium ordinata, *cap. Continebatur*, secundum unum intellectum, & *cap. Suscepimus, de homicid.* & est communis regula in materia irregularitatis, ut dixi in *cap. Ad audientiam, num. 19. & 33. eod. tit.*

41 Quid dicendum? Cogitabam opiniones posse conciliari fœdere distinctionis: Dupliciter enim ex simplici culpa potest aliquis in ebrietatem incidere ex mente S. Thomæ *in 2. 2. quæst. 150. art. 2.* Uno modo cùm percipit usum vini esse immoderatum, non tamen æstimat inebriare potentem, & ita ex inordinata concupiscentia, & usu vini contigit ei ebrietas præter intentionem, & consuetudinem: & hoc primo casu existimo hunc esse immunem ab irregularitate, si contracta ebrietate aliquem occidat, aut mutilet.

42 Moveor quia in homicidio hujusmodi considerari pos-
sunt tres actus. Primus est ipsa potatio, secundus ebrie-
tas, tertius hominis occisio. In primum actum duntaxat hoc casu fertur voluntas directè, nempe quia talis tan-
tum voluit bibere vinum immoderatè. In secundum fer-
tur voluntas indirectè, & per accidens. In tertium verò,
id est in occisionem aut nullo modo nec per se, nec per
accidens fertur voluntas, aut per accidens quidem,
43 sed valdè remotè. Atqui ex causa valdè remota, & ad
homicidium non ordinata irregularitas non contrahitur
etiam ab illo, qui dabat operam rei illicitæ, ut est casus
in *cap. Exhibita, infra de homicid.* ubi puer qui ludens
lapidem jecit in alium puerum, ut timorem illi incuteret, & sic dabat operam rei illicitæ non contraxit irre-
gularitatem ex eo quod ille à projecto lapide non per-
cussus corruens, & capite illisus ad petram ex aliorum
incuria obiit, ut ibi deciditur, & latiùs probavi in *cap.
De cætero, num. 13. eodem tit.* & in hoc primo casu sal-
vari potest opinio Alphonsi à Castro, & Covarr. ut ipse-
met videtur declarare in dict. Clem. *Si furiosus, part. 3.*
44 *nu. 4. vers. Tandem quarto:* & ita etiam intelligi potest,
quod docuit Aristot. 2. *Ethic.* In ebrietate oportet veniam
habere: & quod habetur in *l. Omne delictum, §. Per vinum, ff. de re milit.* videlicet per vinum, aut lasciviam
lapsos clementius esse puniendos.

45 Et quod ait Bald. in *cap. A crapula, num. 3. supra de vita, & honest. Cleric.* id est delinquentes per ebrietatem non dici studiosè delinquere, sed impetuosè, & ideò mitius puniendos esse juxta text. in *l. Respiciendum, §. Delinquunt, ff. de pœnis,* idque Judicis arbitrio relinqui tradiderunt Roman. in *l. 1. num. 9. ff. de verb. oblig.* Dec. *in cap. 1. in fine, de testib.* & alii apud Menoch. *de arbitrar. judic. lib. 2. centur. 4. casu 326.* & hunc venialiter tantùm peccare docuit S. Thomas præallegatus in *2. 2. quæst. 150. art. 2.*

Alio modo potest quis in ebrietatem incidere cùm ad- 46
vertit potum esse immoderatum, & inebriantem, & tamen vult magis ebrietatem incurrere, quàm à potu abstinere, & sic voluntariè inebriatur, & factus ebrius hominem occidit, aut mutilat; & hunc non auderem excusare ab irregularitate, quia ejus voluntas proximiùs accedit ad homicidium, quàm in primo casu. In illo enim solus potus fuit voluntarius, ex potu verò præter intentionem contigit ebrietas, & ex ebrietate homicidium. In hoc verò non tantùm potus fuit voluntarius, sed etiam ebrietas, ex qua immediatè homicidium processit. Unde hic fuit illata culpa, & dedit causam proximam homicidio; aut remotam quidem, sed tamen ad homicidium ordinatam, quæ sufficit ad incurrendam irregularitatem
secundùm Marian. Socin. in *cap. De cætero, num. 9.* & ibi 47
dixi *num. 16. de homicid.* præcognoscere enim debuit, &
potuit facilè posse contingere; ut in ebrietate aliquem percuteret, vel offenderet; quia pluries injuriantur ebrii, quàm sobrii, ut patet per Philosoph. 2. *Politicor.* & per D. Thomam *in 1. 2. quæst. 76. num. 4. ad 4. in fin.* & Bald. in *l. 1. num. 40. C. Unde vi.* Et propterea *Proverb. 20.* dicitur *tumultuosa ebrietas,* ut in *c. Luxuriosa, 35. dist.* alii legunt *contumeliosa,* ut Jo. à Capistr. in *c. A crapula, in 1. notab.*
supra, de vita, & honest. Clericor. & culpam mortalem 48
esse se scienter inebriare probat S. Thom. in *2. 2. quæst. 150. d. art. 2.* Abb. Antiq. in d. *cap. A crapula, num. 3.* per textum in *cap. Nullus de consecr. dist. 5.* Navarr. *in Manuali cap. 23. num. 121.* & dixi latissimè in eod. *cap. A crapula, à num. 24.* & in hoc secundo casu procedit opinio ejusdem D. Thomæ *in 1. 2. quæst. 77. art. 7.* Loquitur enim expressè de illo, qui voluntariè inebriatur.

Cæterùm in practica arbitror indistinctè ebrium homi- 49
cidam debere se irregularem reputare, & abstinere à ministerio altaris hoc præcipuo fundamento, quia cùm in hoc articulo sint ex utraque parte authoritates, & rationes probabiles, hinc status rei dubius constituitur, ut patet
in 1. *Topicor. cap. 9. in princ.* ubi problemata idcircò di- 50
cuntur dubitationem habere, quia de utrisque sunt rationes suasibiles: & latissimè probavi in *cap. Ne innitaris, à
num. 125. usque ad num. 171. de Const.* In dubio autem 51
non tantùm facti, sed etiam juris tenetur quis ex præcepto in foro pœnitentiali, vel quasi pœnitentiali amplecti partem tutiorem præsertim in materia irregularitatis, ut similiter probavi in eod. *cap. Ne innitaris, à num. 71. usque ad num. 229.* ubi etiam ostendi falsam esse differentiam, quam nonnulli ex recentioribus Theologis subtiliter excogitarunt inter dubium juris absolutum, & dubium juris, & personæ simul.

Accedit quod vix posset esse sine scandalo, ut ebrius ex 52
immoderato usu vini hodie homicidium committeret, & cras nulla prævia dispensatione ministraret in altari corpus, & sanguinem Christi; & causa instituendæ irregularitatis secundùm Laud. & Cardin. in Clem. 1. *numer. 2. in 18. quæst. de homicid.* Fuit horror & scandalum inde oriens, quia abominabile est, ut qui intinxit manus in sanguinem humanum offerat sanguinem, & hostiam immaculatam Deo. De quo tamen vide per Marian. Socin. in dict. *cap. Ad audientiam, num. 66, de homicid.*

DE

DE ACCUSATIONIBUS.

Innocentius III. in Concilio generali.

CAPUT XXIV.

ii QUaliter & quando debeat Prælatus procedere ad inquirendum, & puniendum subditorum excessus, ex auctoritatibus novi & veteris testamenti colligitur evidenter: ex quibus postea processerunt canonicæ sanctiones: sicut olim apertè distinximus, & nunc sacri approbatione Concilii confirmamus: Legitur enim in Euangelio, quòd villicus ille, qui diffamatus erat apud dominum suum, quasi dissipasset bona ipsius, audivit ab illo, Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: jam enim non poteris ampliùs villicare. Et in Genesi Dominus ait: Descendam, & videbo utrùm clamorem, qui venit ad me, opere compleverint. Ex quibus auctoritatibus manifestè probatur, quòd non solùm cùm subditus, verumetiam cùm Prælatus excedit, si per clamorem & famam ad aures superioris pervenerit, non quidem à malevolis & maledicis, sed à providis & honestis, nec semel tantùm, sed sæpè, quod clamor innuit, & diffamatio manifestat, debet coram Ecclesiæ senioribus veritatem diligentiùs perscrutari, ut (si rei poposcerit qualitas) canonica districtio culpam feriat delinquentis: non tamquam idem sit accusator & judex, sed quasi denunriante fama, vel deferente clamore, officii sui debitum exequatur. Licèt autem hoc sit observandum in subditis, diligentiùs tamen est observandum in Prælatis, qui quasi signum sunt positi ad sagittam. Et quia non possunt omnibus complacere, cùm ex officio suo teneantur non solùm arguere, sed etiam increpare, quin etiam interdum suspendere, nonnumquam verò ligare, frequenter odium multorum incurrunt, & insidias patiuntur. Et ideò sancti Patres providè statuerunt, ut accusatio Prælatorum non facilè admittatur: ne concussis columnis, corruat ædificium: nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solùm falsæ, sed etiam malignæ criminationi janua præcludatur. Verùm ita voluerunt providere Prælatis, ne criminarentur injustè, ut tamen caverent, ne delinquerent insolenter: contra morbum utrumque invenientes congruam medicinam: videlicet, ut criminalis accusatio, quæ ad diminutionem capitis, idest degradationem intenditur, nisi legitima præcedat inscriptio, nullatenus admittatur. Sed cùm super excessibus suis quisquam fuerit infamatus, ut jam clamor ascendat, qui diutiùs sine scandalo dissimulari non possit, vel sine periculo tolerari, absque dubitationis scrupulo ad inquirendum & puniendum ejus excessus, non ex odii fomite, sed charitatis procedatur affectu: quatenus si fuerit gravis excessus, & si non degradetur ab ordine, ab administratione tamen amoveatur omninò: quod est secundùm sententiam Euangelicam, à villicatione villicum amovere, qui non potest villicationis suæ dignam reddere rationem. Debet igitur esse præsens is, contra quem facienda est inquisitio, nisi se per contumaciam absentaverit: & exponenda sunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum, ut facultatem habeat defendendi seipsum: & non solùm dicta, sed etiam nomina ipsa testium sunt ei, ut quid, & à quo sit dictum appareat, publicanda; necnon exceptiones, & replicationes legitimæ admittendæ, ne per suppressionem nominum, infamandi, per exceptionum verò exclusionem deponendi falsum, audacia præbeatur. Ad corrigendos itaque subditorum excessus tantò diligentiùs debet Prælatus assurgere, quantò damnabiliùs eorum offensas desereret incorrectas. Contra quos, ut de notoriis excessibus taceatur, & si tribus modis possit procedi, per accusationem videlicet, denuntiationem, & inquisitionem ipsorum; ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, ne fortè per leve compendium ad grave dispendium veniatur: sicut accusationem legitima debet præcedere inscriptio, sic & denuntiationem charitativa monitio, & inquisitionem clamosa insinuatio prævenire: illo semper adhibito modetamine, ut juxta formam judicii, sententiæ quoque forma dictetur. Hunc tamen ordinem circa regulares personas non credimus usquequaque servandum: quæ, cùm causa requirit, faciliùs & liberiùs à suis possunt administrationibus amoveri.

SUMMARIUM.

1 *Inquirere debet Superior contra subditum maximè Prælatum de his tantùm, super quibus præcessit infamia, & n. 9. & 11.*

2 *Prælatus diffamatus maximè de dilapidatione potest per superiorem compelli ad reddendam rationem administrationis.*

3 *Secus si diffamatus non sit, & n. seq.*

4 *Prælatus in quibus differat à tutore.*

5 *Inquirenda est veritas ab eo, contra quem fit inquisitio, priusquam à testibus.*

6 *Inquisitio est permissa non solùm cùm agitur ad vindictam publicam, sed etiam ubi agitur civiliter ad utilitatem Ecclesiæ.*

7 *Inquisitio in causis civilibus est permissa, suspectant ad publicam utilitatem principaliter.*

8 *Inquisitio facienda est in loco ubi quis laborat infamia.*

9 *Ad inquisitionem ex fama ut procedi possit tam contra subditum, quàm contra Prælatum quæ requirantur.*

10 *Inquisitio ut fieri debeat, requiritur, ut fama ad aures superioris pervenerit, nec sufficit, ut pervenerit ad alios.*

11 *Inquisitio nec contra Prælatum, nec contra subditum fieri potest, nisi infamia præcesserit.*

12 *Episcopus non debet contra subditum in criminalibus procedere, nisi adhibitis secum Canonicis Ecclesiæ Cathedralis.*

13 *Episcopus in causis criminalibus non tenetur sequi consilium Capituli, sed satis est ut illud requirat.*

14 *Sed de consuetudine procedunt Episcopi soli sine Capitulo, & valet talis consuetudo.*

Et

15 *Et quid si Capitula sint exempta.*
16 *Iudex in iudicio inquisitionis locum accusatoris non tenet.*
17 *Fama in inquisitionis iudicio tenet locum accusatoris, & num. 69.*
18 *Inquisitio an sit remedium ordinarium, vel extraordinarium, & n. seq.*
19 *Inquisitio iam incepta cessat superveniente accusatore.*
20 *Prælati sunt positi tamquam signum ad sagittam.*
21 *Prælatus malus timet bonum subditum.*
22 *Prælati cum teneantur subditos arguere, & increpare, odium multorum incurrunt, & n. 27.*
23 *Criminosus primò est arguendus, secundo increpandus, tertio suspendendus, quartò excommunicandus, quintò deponendus.*
24 *Morbis variis parare varias medicinas oportet.*
25 *Accusationem legitima præcedere debet inscriptio.*
26 *Fallit in quinque casibus, remissive.*
27 *Inquisitio non ita facilè est facienda contra Prælatum, sicut contra subditum.*
Contra Prælatum requiritur infamia, quæ sine scandalo dissimulari non potest, vel sine periculo tolerari, ibid. & num. 47.
28 *Inquisitio quando fit contra aliquem, debet ille esse præsẽs.*
29 *In inquisitione quis ordo sit servandus.*
30 *Inquisitio si primo fieret, & posteà traderentur Capitula nihil ageretur.*
31 *Quod procedit in inquisitione speciali, secus in generali, in qua non dantur capitula.*
32 *Processus inquisitionis non traditis reo capitulis valet si non opponatur.*
33 *Confessionem suam inquisitus non potest impugnare sub prætextu, quod capitula sibi tradita non fuerint, vel infamia non præcesserit.*
34 *Iudex quot modis procedere possit super crimine, & num. seq.*
35 *Sententia forma in quolibet procedendi modo sequi debet iuxta formam iudicii, & n. 79.*
36 *In Romana Curia agitur de crimine duobus modis.*
37 *Processus diversi, quando diversis modis in diversis instantiis facti sunt, & nullus per se sufficit ad condemnationem an possint simul cumulari, & n. seq.*
38 *Probatio unius modi agendi non facit fidem in alio modo agendi, vel super alio articulo.*
39 *Processus super crimine factus super uno modo agendi, si sit perfectus, non impedit alium procedendi modum.*
40 *Inquisitio quotuplex sit, & an in qualibet inquisitione sit servanda forma huius capituli, & n. seqq. usq; ad n. 62.*
41 *Inquisitio generalissima quæ dicatur.*
42 *Et quæ inquisitio generalis.*
43 *Capitula tradi non debent quando inquiritur super statu Ecclesiæ.*
44 *Inquisitio specialis quæ sit, & n. 55.*
45 *Si fiat non ad pœnam imponendam, sed ex debito officii, non requirit infamiam.*
46 *Idem si fiat ad denunciationem publici Officialis.*
48 *Probationes super fama leviores sufficiunt contra subditum, quàm contra Prælatum.*
49 *Inquisitio contra Regularem, si fiat ad correctionem, non requirit formam huius cap.*
50 *Si vero fiat, ut ab administratione removeatur, servanda est hæc forma quoad quædam, & n. 98.*
51 *Prælati Regulares ex levioribus causis ab administratione removentur, quàm sæculares, & n. 110.*
52 *Et spectanda est consuetudo specialis locorum Religiosorum.*
53 *Priores, & officiales minores instituuntur, & destituuntur pro libito Abbatis etiam sine causa, & n. 102.*
54 *Inquisitio alia est præparatoria, seu generalis ad inveniendum delinquentem, alia solemnis ad puniendum, quæ à Canonistis dicitur specialis, & n. 56.*
55 *Inquisitionis specialis diffinitio.*
56 *Inquisitionis generalis, & specialis communis practica quæ sit, & n. seq. & n. 60.*
57 *Inquisitio generalis, quæ fit ad inveniendum delinquentem non requirit infamiam.*
58 *Inquisitio generalis transit in specialem quando testes in genere interrogati nominant delinquentem in specie, & num. 61.*
59 *Inquisitio specialis contra certam personam sive ex officio, sive ad denunciationem alterius fieri non potest nisi infamia præcedente.*
60 *Inquisitio specialis non præcedente diffamatione est nulla, nec obstat contraria consuetudo.*
61 *Inquisitio generalis, in qua per testes aliquis nominatur, sine alia fama aperit viam ad specialem inquisitionem.*
62 *Inquisitio super crimine, quæ fit ex mero iudicis officio an, & in quo differat ab inquisitione, quæ fit ad querelam, seu denunciationem partis, & n. seqq. usque ad n. 68.*
63 *Iudex inquirens ex mero officio recipit iuramentum ab illis, contra quos est facienda inquisitio, secus si ad alterius instantiam.*
64 *Iudex procedens super crimine ex officio non tenetur recipere probationes super fama, sed satis est, ut de ea sibi constet.*
65 *Iudex procedens ad instantiam alterius admittit probationes contrarias super bona fama, secus quando procedit ex officio.*
66 *Litis contestatio fit cum promovente inquisitionem quando iudex procedit ad denunciationem.*
67 *Testes recipi possunt etiam publicatis attestationibus quando iudex procedit ex officio.*
68 *Inquisitionis iudicium in quo differat à iudicio per viam accusationis, & per viam denunciationis, & num. seqq. usque ad n. 84.*
70 *Testes in iudicio inquisitionis recipiuntur lite non contestata.*
71 *Testes admittuntur etiam minus idonei, quando fit inquisitio tam in capite, quam in membris, & super statu Ecclesiæ.*
72 *Accusatio, & denunciatio fit etiam de occultis criminibus dummodo probari possint: inquisitio secus.*
73 *Accusatus super occultis respondere compellitur, quia iurat de calumnia.*
74 *Inquisitus de dilapidatione interim ab administratione removetur constito de suspicione, secus in accusato.*
75 *Prælatus de gravi crimine inquisitus, & convictus ab administratione totaliter removetur: Accusatus vere deponitur.*
76 *Degradatio accipitur etiam pro verbali depositione.*
77 *Et est pœna capitalis.*
78 *Iudex in iudicio denunciationis non debet pœnam ordinariam imponere, sed pœnitentiam compellere, & n. seq.*
79 *Denunciatio triplex Euangelica, Iudicialis, & Canonica: & in qualibet diversæ feruntur sententiæ.*
80 *Inquirentis officium est veritatem invenire.*
81 *Denunciationis finis est emendatio fratris: Accusationis verò punitio criminis ad publicam vindictam.*
82 *Accusationem legitima præcedere debet inscriptio, denunciationem charitativa correctio, inquisitionem clamosa insinuatio.*
83 *Monitio in accusatione, & inquisitione non requiritur; etiamsi procedatur per inquisitionem ad denunciationem alterius.*
84 *Fama qualiter probetur.*
85 *Testes super fama interrogati qualiter debeant deponere.*
86 *Fama in criminalibus an aliquem gradum probationis constituat, & n. seqq.*
87 *Fama est sufficiens indicium ad inquirendum contra eum, qui maleficium commisit.*
88 *Fama in criminalibus nec semiplenam facit probationem, nisi de crimine civiliter agatur.*
89 *Et sine adminiculis an sit sufficiens indicium ad torturã.*
90 *Prælatus an statim lata sententia super crimine intelligatur ipso iure privatus dignitate, vel beneficio.*
91 *Sententia lata super crimine quos effectus producat.*
92 *Condemnatus in pœnam, quæ statim aufert libertatem, perdit testamenti factionem, sed non ea, quæ sibi competunt ratione publici officii.*
93 *Beneficia eius, qui per sententiam fuit depositus, possunt per Episcopum alteri conferri.*
94 *Depositus spoliari potest etiam beneficiis, quæ possidet in aliis diœcesibus.*
95 *Prælato condemnato an statim liceat electoribus ad electionem alterius procedere.*
96 *Prælatus post sententiam condemnatoriam an remaneat possessor dignitatis, vel beneficii.*

Infa-

97 *Infamia, quæ ex pœna procedit evidentior est, quam quæ ex sententia.*
98 *Inquisitio, quæ formatur contra Regulares quot habeat specialia.*
99 *Ordo iuris in inquisitione, quæ fit contra Regulares non est ad unguem observandus quoad substantialia iudicii: secus quoad veritatis probationem.*
101 *Exceptiones tot non recipiuntur contra Regulares, quot contra sæculares.*

1 Q*Valiter, & quando, il secondo.* Superior contra sub-
ditum maximè Prælatum de his tantùm inquiret su-
per quibus præcessit infamia: & tunc enim vocabit, arti-
culos ipsi tradet, nomina, & dicta testium ei publicabit,
& exceptiones, & defensiones illius admittet, & ab ad-
ministratione removebit illum, si appareat graviter deli-
quisse. Hic ordo non est ad unguem in Regularibus obser-
vandus. Hoc dicit secundum Joan. Andr. Butr. Cardin.
Anchar. Abb. Joan. de Anan. Aretin. Mar. Soccin. Felin. &
Bero. Dicebat Hostien. Ponuntur hic auctoritates utriusque
testamenti, & ipsarum mens, ex quibus colligitur quali-
ter, quando, & contra quem, & à quo sit inquisitio fa-
cienda, & quis sit effectus. Cardin. dicebat: Ponit theori-
cam, & practicam inquisitionis melius, quàm alia quævis
lex, vel Decretalis, eamque adeò luculenter repetit Mar.
Socinus, ut Felynus *in princ.* formaliter dixerit; non tra-
ctabo in ista Decretali multa, prout requirit ejus fama,
quia per solemnitatem repetitionis D. Mariani adeò est oc-
cupatus campus, ut existimem superfluum, quod distinctis-
simè tractatum est iterum revolvere. Dividitur in qua-
tuor partes secundum Petrum de Sampson. & Abbatem
Antiq. Prima dicit quando inquisitio sit facienda. Secun-
da qualiter. Tertia ad quid. Quarta limitat; secunda
ibi, *Debet*, tertia ibi, *Ad corrigendos*; quarta ibi, *Hunc
tamen.*
2 Nota primò ibi, *Villicus ille, qui diffamatus erat.* Præ-
latum diffamatum maximè de dilapidatione posse per supe-
riorem compelli ad reddendam rationem administrationis:
quod denotatur per verbum *Villicus*, quod denotat Præ-
lationem, secundum Host. *hic num.* 2. & notat Abbas *n.* 4.
3 Mar. Socin. *num.* 17. & Aretin. *in* 4. *notab.* Ergo a contra-
rio, secundùm eos si non sit diffamatus, non videtur pos-
se compelli; sed oppositum tenet glos. *hic in verb. Redde ra-
tionem*: ea ratione, quia Prælatus æquiparatur tutori, &
procurator est, non Dominus, *cap.* 2. *supra de dolo c.* 2. *q.*
4 12. *d.* 1. Et ideò debet reddere rationem administrationis
suę tamquam Tutor. *l.* 2. *C. de iudic.* Sed potest dici aliud
esse in tutore, & aliud in Prælato: nam tutor est tempora-
lis, & ejus administratio finitur pubertate, ut *Institut.
Quibus modis tutel. final. per totum*: & ideò tenetur redde-
re rationem finita tutela indistinctè, *ut l. Actus, & l. Ad-
versus ff. de administrat. tutor. & l. Nisi finita ff. de tutel. &
ration. dis. quo fit*, ut Gubernatores, & Administratores
Hospitalium & piorum locorum: licet non sint suspecti de
dilapidatione, adinstar tutorum, & curatorum teneantur
singulis annis de sua administratione rationem reddere, ut
in Clement. *Quia contingit* §. *Illi etiam de religiosis domib.*
& in Concilio Tridentino *cap.* 9. *sess.* 22. At Prælatus est
perpetuus, quia beneficium non potest dari ad tempus per
alium, quàm per Papam, ut dicit gloss. notab. *in cap. Ve-
niens in verb. Ordinasti, supra de fil. Presbyt.* Item tutor,
non potest procuratorem constituere ante litem contesta-
tam, *l. Neque C. de procurat.* Secus in Prælato, ut notatur
in cap. 1. *supra de procurat.* Item tutor non utitur bonis pu-
pilli, sicut Prælatus utitur bonis Ecclesiæ. Item tutela est
onus, Prælatura est honor, & Prælatus habet liberam, &
generalem administrationem in bonis Ecclesiæ, & potest do-
nare aliqua bona, si hoc habeat consuetudo: tutor non,
cap. Cæterùm de donat. Unde nil mirum si Præla-
tus non est cogendus reddere rationem, nisi laboret
infamia, ut hic per Ant. de Butr. *num.* 23. & Anchar. *n.* 12.
& 31.
5 Secundò nota ibi, *Quid hoc audio de te*: Esse prius ex-
quirendam veritatem ab eo, contra quem fit inquisitio,
quàm à testibus; prout fecit iste Dominus; nam si puram,
& meram confiteatur contra se veritatem, cùm eo minùs
est agendum, *cap. Innotuit* §. *Multa supra de elect.* nec est
opus testibus, ut hic notat gloss. 3. *in addit.* Host. *num.* 2.
in verb. Redde rationem, Joan. Andr. *num.* 3. Butr. *num.* 5.
vers. Per hanc Decretalem, & Cardin. *num.* 3. *vers. Nota
quod antequam*, dicens ita servari, ut ante omnia petatur
ab inquisito de veritate. Et adverte, quia auctoritas novi 6
testamenti hic allegata concernit inquisitionem faciendam
super crimine dilapidationis: auctoritas autem veteris te-
stamenti concernit crimina graviora, ex quibus conjun-
ctim collige secundum Petr. de Anchar. *hic in* 5. *notab.* Jo.
de Anan. *num.* 6. *vers. Nota quod ille num.* 7. & Aretin.
num. 6. inquisitionem esse permissam non solùm cùm agi-
tur super rebus Ecclesiasticis, ne dilapidentur: & sic ad uti-
litatem Ecclesiarum inquisitio est permissa singulariter pro
utilitate publica. Unde in causis merè civilibus si spectant 7
ad publicam utilitatem principaliter, inquisitio est permissa,
*ut l. Si vacantia C. de bon. vac. & l. Missi opinatores C. de
executor. tribut. lib.* 10. imò & quandoque ad utilitatem pri-
vatam permissum est judici inquirere, ut patet in usuris, *c.
ad nostram, il secondo, supra de iureiurand.*
Tertiò nota ibi: *descendam, & videbo.* Prælatum de- 8
bere descendere ad locum, ubi quis dicitur infamatus,
quia ibi melius veritas reperitur, ubi aliquis est notus,
*cap. Postquam de elect. cap. Quosdam, & cap. Quanto de
præsumpt.* & quia potest de criminibus esse diffamatus in
uno loco, & non in alio: in loco igitur ubi est infamia,
& non in alio est inquirendum, ut notatur *in d. c. Ad no-
stram, il secondo, de iureiur. & in c. Cum deputati de iudic.* &
per Anchar. *hic in* 6. *notab.* & Jo. de Anan. *n.* 7. *circa finem,
vers. Nota quod Prælatus.*
Quartò nota in vers. *Ex quibus auctoritatibus*, tria requi- 9
sita ad hoc ut ex fama possit ad inquisitionem procedi tam
contra subditum, quam contra Prælatum. Primum est,
ut fama, & clamor ad aures superioris devenerit; secun-
dum, ut fama non habuerit ortum à malevolis, & male-
dicis, sed à providis, & honestis; tertium, ut non semel
tantùm, sed pluries hæc fama invaluerit, ut in littera, &
notat Butr. *n.* 4. Mar. Soc. *n.* 19. & Aretin. *n.* 10. Quid au-
tem si fama, & de illius speciebus, & requisitis, & in qui-
bus differant rumor, & fama, egi latissimè *in c. Vestra su-
pra de cohabit. cleric. & mulier.*
Quintò nota ibi, *Verum clamorem, qui venit ad me*: tunc 10
demum teneri Prælatum inquirere, quando ad eum perve-
nit diffamatio: facit etiam textus ibi, ad aures superioris:
unde non adstringitur inquirere quando fama solùm perve-
nit ad alios secundum Host. *n.* 4. *vers. Qui venit ad me*, Butr.
n. 8. & Marian. Socin. *n.* 18.
Sextò nota ibi, *Si per clamorem, & famam ad aures Su- 11
perioris pervenerit.* Nec contra Prælatum, nec contra subdi-
tum posse superiorem inquirere nisi infamia præcesserit, ut
hic est casus secundum omnes; sed de hoc latiùs dicam infra
in prima quæst.
Septimò nota ibi, *Coram Ecclesiæ Senioribus*, Prælatum 12
non debere contra subditum in criminalibus procedere, ni-
si adhibitis secum Canonicis Ecclesiæ Cathedralis: nam ju- 13
risdictionem aliàs non exercet Episcopus sine Consilio Ca-
pituli, *ut cap. Episcopus nullius* 15. *q.* 7. *cap. Novit, & cap.
Quanto de his quæ fiunt à Prælatis*, & hic notat Butr. *n.* 10.
Cardin. *num.* 7. Abb. *num.* 6. Joan. de Anan. *num.* 9. Mar.
Socin. *n.* 24. & 25. Aretin. *in* 7. *not.* & Bero. *n.* 17. Ergo non
tenetur illius consilium sequi, sed satis est, ut illud requirat,
& coram Capitulo cognoscat, *cap. Cum olim, de arbitris*,
nam & textus *in cap. Episcopus nullius*, solam præsentiam
requirit; & textus noster dicit, coram Senioribus. Ergo 14
Episcopus potest inquirere etiam Capitulo invito, arg. *l.
Coram ff. de verbor. signific.* sed hodie fortè propter ignoran-
tiam Canonicorum communiter Episcopi contra eos præ-
scripserunt, ut ipsi soli absque Capituli consilio de crimini-
bus inquirant, & jurisdictionem exerceant, & valet talis
præscriptio, seu consuetudo, ut in c. 3. & ibi glos. 1. *de con-
suetud. lib.* 6. & probatur *in cap. Irrefragabili, & in c. Pa-
storalis de offic. ordin.* & tenet Abb. Mar. Soc. & Bero. *in lo-
cis supracitat.* Fallit in Capitulis, quæ exemptionis privi- 15
legio, vel alio speciali jure se tuentur adversus jurisdictio-
nem Episcopi: tunc enim contra Capitulares delinquen-
tes Episcopus non potest solus procedere, sed servata for-
ma à Concilio Tridentino præscripta *in c.* 6. *sess.* 25. *de re-
form.* non obstantibus consuetudinibus etiam immemora-
bilibus, de quo dic, ut scripsi *in d. c. Irrefragabili* §. *Excessus*

sue num. 9. & 10. 20. & 21. de offic. Ordinar.
16 Octavò, nota ibi: *Nam tamquam idem sit accusator,*
& iudex. In judicio inquisitionis judicem non tenere
locum accusatoris, & hoc ideò, quia alia debet esse
persona judicis, alia accusatoris, *ut cap. Forus infra de*
verb. signif. & cap. 1. 4. q. 4. sunt enim hæc officia incom-
patibilia, secundum Cardin. *hic num.* 8. Abb. *num.* 7.
Aret. *num.* 11. & Mar. Socin. *num.* 27. Fama ergo in
17 inquisitione succedit loco accusatoris, ut innuit littera
ibi. Sed quasi denunciante fama, vel deferente clamore,
& notant Hostien. *n.* 10. *in verb. Deferente*, Joan. Andr.
num. 13. *in eodem verb.* Butr. *n.* 5. Cardin. *num.* 8. Anch.
num. 10. Joan. de Anan. *eodem num.* & Bero. *num.* 23. &
ita tenere communiter Canonistas affirmat Præpositus *in*
cap. Accusatione num. 41. *vers. Item dixi de crimine* 2. q.
8. & post eum Julius Clarus *in pract.* §. *fin. quæst.* 6. *post*
18 *princ.* Et ex hoc dicunt aliqui inquisitionem esse remedium,
& judicium extraordinarium, quòd non concurrit cum
19 ordinario, imò superveniente accusatore cessat inquisitio
jam incepta, ut notat Dynus *in cap. Factum legitime, vol.*
2. *in fin. vers. Vnde sunt argumenta de regul. iur. lib.* 6. &
Bartol. *in l.* 2. §. *Si ante extraneus num.* 2. *ff. de adulter.*
quos sequitur Anchar. *loco cit.* hoc tamen requirit altiorem
indaginem, & Bald. *in l. Ea quidem num.* 38. *vers. Quod*
isti dicunt Cod. de accusat. dicit inquisitionem de jure Ca-
nonico esse auxilium ordinarium; & allegat Innoc. *in c.*
Dilecto de sentent. excommun. lib. 9. secus de jure civili,
quia licet fama videatur accusare; tamen accusator tene-
tur se inscribere, *ut l. fin. C. de accusat.* sed secundùm Ca-
nones in inquisitione cessat subscriptio. Ergo &c. Magis
tamen communis opinio est etiam secundum Canones In-
quisitionis remedium esse extraordinarium: & in specie
hanc esse communem opinionem attestatur Alciatus *in c.*
1. *num.* 14. *de offic. Ordinar.* Hier. *in Apostill. ad Angel.*
de malef. in verb. Hæc est quædam inquisitio post num. 80.
Decius *in rubr. de iud. num.* 37. *& num.* 43. *vers. Et quod*
iudicium inquisitionis, prout illum refert Bossius *in tit. de*
Inquisitione num 17. & Clarus *in pract.* §. *fin. q.* 3. *vers.*
Debes autem scire: & ratio hujus conclusionis est, quia
de jure communi regulariter quilibet admittitur ad accu-
sandum, nisi expresse prohibitus reperiatur, *l. Qui accu-*
sare ff. de accusat. §. 1. In primis verbis: meritò accusatio
dicitur remedium ordinarium: contra verò judicium In-
quisitionis dicitur extraordinarium, quia de jure commu-
ni regulariter judex non potest ex officio procedere per
viam inquisitionis, ut dicit glos. *in l.* 2. §. *Si publico in ver.*
Sive accusatore ff. de adulter. quæ in hoc est communiter
approbata, ut dicit Alber. *in d. l. ea quidem, post num.* 4.
C. de accusat. prout illum refert Apostilla præallegat. ad An-
gel. *de malef. post num.* 48. & hanc opinionem sequuti sunt
omnes antiqui Doctores, ut inquit Mar. Socin. *hic num.*
16. quam etiam dicit communem Raphael Cuman. *cons.*
136. *circa fin.* quos refert, & sequitur Clarus *loco citato*:
meritò ergo judicium Inquisitionis dicitur extraordina-
rium: Vel conciliando opiniones distingue, ut hic per
Mar. Socin. *num.* 89. quicquid tamen sit de jure, hæc
omnia cessant ex consuetudine hujus temporis, secundum
quam etiam de jure civili permissum est judici procedere
ex officio, & sic per inquisitionem, prout de hac gene-
rali consuetudine attestatur Gand. *in tit. Quomodo cogno-*
scatur de malef. per inquisitionem, post num. 6. *vers. Sed*
hodie, quem refert Bald. *in d. l. Ea quidem num.* 137. *cir-*
ca fin. vers. Alii dicunt C. de accusat. Joan. Andr. *in ad-*
dit. ad Speculat. in tit. de inquis. §. *Quando autem in princ.*
ubi dicit judices fori sæcularis facere sibi regulam inqui-
rendi de quolibet maleficio: & alii plures congesti à Julio
Claro *d. quæst.* 3. *vers. Sed certè*. Unde stante hac con-
suetudine facienda est conclusio in contrarium, idest in-
quisitionem remedium esse ita ordinarium, prout est re-
medium accusationis: & ita dixit Andr. de Pisis rela-
tus à Bald. *in l.* 1. §. *In initio post num.* 7. *vers. Sed nun-*
quid ff. de offic. Præfect. Vrbis: quod dictum sequuntur
omnes, ut hic dicit Jo. de Anan. *in* §. *Licet autem num.* 9. &
Clar. *loc. cit.*
20 Nonò nota in vers. *Licet autem*, Prælatos omnes po-
sitos tamquam signum ad sagittam; & ad hoc quoti-
die allegatur hoc cap. Quòd dupliciter potest intelligi,
primò scilicet ut esse debeant virtutibus ornati, ut à sub-
ditis eorum operationes trahantur in exemplum *cap. Ma-*
gnæ, vers. Quod enim agitur à prælatis supra de voto,
cap. Vilissimus 1. *quæst.* 1. §. *Nunc autem* 25. *dist.* Concil.
Tridentin. *cap.* 1. *session.* 25. *de reformat.* imò, ut inquit
Cassiodor. *lib.* 3. *Ethicor.* facilius quippe est errare natu-
ram, quàm dissimilem possit Princeps formare Rempu-
blicam, & Aristot. *in* 1. *Oeconom.* inquit, [Impossibi-
le est non diligentes Dominos diligentes facere Vicarios.]
Qualis enim Rector civitatis, tales & habitantes in ea.
Eccles. *cap.* 10. Et hinc fit, ut malus Prælatus timeat 21
bonum subditum, ut dicit textus *in l. Prisco in verb. De-*
bebis, Cod. de Palat. sacr. largition. lib. 12. & ideò Herodus
metuebat Joannem sciens virum justum, & sanctum, ut le-
gitur *Marci* 6.
Secundo modo potest intelligi, ut Prælati sint tamquam 22
signum ad sagittam, quia propter jurisdictionalia, quæ
exercent, incurrunt inimicitiam, & malevolentiam
multorum: nam ut legitur in Concilio Tridentino *sess.*
13. *cap.* 6. *Subditi Episcopo tametsi iure correpti fuerint,*
magnopere tamen eum odisse, & tamquam iniuria affecti
sint magna illi crimina obiicere solent, ut quoquo pacto
possint, ei molestiam exhibeant, cuius vexationis timor
plerumque illum ad inquirenda, & punienda eorum deli-
cta segniorem reddit. Et Evaristus Papa Epist. 2. *Sunt*,
inquit, *nonnulli, qui præpositos suos perversè repreben-*
dunt, si vel parum ipsis molesti extiterint. Refertur *in*
cap. Sunt nonnulli 2. *q.* 7. Prior intellectus magis placet ra-
tione effectus: sed hic posterior est magis amicus litteræ, in
qua redditur ratio, quia cùm Prælati ex officio suo tenean-
tur subditos arguere, & increpare, &c. odium multorum
incurrunt, & insidias patiuntur.
Decimò nota in eodem vers. *Licet autem*: bonum 23
ordinem debitæ correctionis: est enim criminosus pri-
mò arguendus, secundo increpandus, tertiò suspenden-
dus, quartò ligandus, idest excommunicandus: unde
& dicitur; coerce, corripe, excommunica, degrada,
ut cap. Forte 23. *quæst.* 4. de quo dic ut legitur, & no-
tatur *in cap. Cum non ab homine supra de iudic.* secundum
Hostien. *hic num.* 21. Joan. Andr. *num.* 15. Abbat. *in* 7.
notab. & Mar. Socin. *num.* 31. Et ex hoc collige, secun- 24
dum Anchar. *in* 12. *notab.* potestatem multiplicem supe-
riori concessam super criminibus puniendis, quia variis
morbis parare varias medicinas oportet, non ut imperi-
tus medicus, qui uno collyrio omnium oculos vult cu-
rare, *cap. Necesse* 29. *dist. cap. Vt constitueretur* 50. *dist.*
Unde Seneca *in tractat. de Ira*: *Civitati curandæ ad-*
hibitus sum: pro cuiusque morbo medicina curetur, hunc sa-
nat verecundia, hunc dolor, hunc servitus, hunc egestas:
ita legum præsidem, civitatisque rectorem decet verbis quam-
diu potest ingenuè curare, æquitatemque boni, & æqui
constituat; deinde transeat ad tristiorem orationem,
novissime ad pœnas, & has leves, & revocabiles im-
ponat; ultima supplicia ultimis sceleribus imponat, ut
nemo pereat, nisi quem perire etiam pereuntis inter-
sit.
Undecimò nota ibi, *nisi legitima præcedat inscriptio*, 25
accusationem criminalem, quæ tendit ad depositionem
Prælati, nullatenus esse admittendam, nisi prius accu-
sator legitimè se inscribat, ut hic *& in c. Super his, supra* 26
eod. & in c. Licet Heli, infra de Simonia. Quod limita in
quinque casibus, quos recenset glos. *in d. c. Super his, in ver.*
Oportet inscribi.
Duodecimò nota ibi, *Qui diutius sine scandalo dis-* 27
simulari non possit, non ita facilè inquirendum esse con-
tra Prælatum, sicut contra subditum: nam contra
subditum sufficit præcedens infamia non scandalosa,
sed contra Prælatum oportet, ut præcedat infamia,
quæ sine scandalo dissimulari non potest, vel sine peri-
culo tolerari, ut in littera: & est speciale in prælato
propter rationem in textu expressam, quia facilè à sub-
ditis falsa crimina eis impinguntur, cùm incurrat ob exe-
cutionem officii odium plurimorum, ut dixi supra *in* 9.
notab. & dic sine scandalo, ut quia diffamatur de delicto
incontinentiæ, de quo subditi multum scandalizan-
tur, *cap. Vestra, & cap. Tua, de Cohabitat. Cler. &*
mulier. Nec scandalo obviari potest, nisi fiat inquisi-
tio: & dic sine periculo, ut quia est infamatus de
dilapidatione, vel de hæresi: unde si superior dissi-
mu-

mularet, inde sequi posset rerum ecclesiasticarum distra-
ctio, *cap. Prælatorum*, *infra eodem*, & respectu hæresis a-
liorum infectio, Clem. 1. §. *Verum de hæreticis*, unde di-
cit Innoc. & post eum Jo. Andr. *nu.* 22. & Anchar. *num.* 15.
quando timetur periculum, posse contra prælatum proce-
di sine multa infamia, arg. *cap. fin. 7. q. ult. & cap. Quiesca-
mus*, 42. *dist.* de quo dic plenius, ut per Innocent. in *cap. Li-
cet Heli*, *num.* 1. *infra de Simonia*, & hanc differentiam
inter prælatum, & subditum perpendunt hic Abb. *num.* 9.
& Marian. Socin. *num.* 40.
28 Decimotertiò nota in §. *Debet*, quod is, contra quem
inquiritur, debet esse præsens: quod patet ex auctoritate
Euangelica ibi, *Redde rationem villicationis tuæ*, & si præ-
sens erat villicus, cui dominus loquebatur, secundum
Host. *num.* 15. *in ver. Debet*, & Jo. Andr. *nu.* 22. *in ver. Igi-
tur*: vel idcircò debet esse præsens, quia tenetur rationem
reddere, quæ non benè redditur nisi per præsentes, ut *l.
Cum servus*, *ff. de condit. & demonstrat.* secundum Anchar.
hic num. 18. & hoc verum nisi contumaciter se absentave-
rit, ut in textu, quia tunc potest contra ipsum ad senten-
tiam procedi, secundum ea, quæ leguntur, & notantur
in *cap. veritatis*, *supra de dolo*, *& contum. & in c. Quoniam
frequenter*, *ut lite non contest.* Item nota ordinem in inqui-
29 sitione servandum: Debent enim inquisito exponi capitu-
la, super quibus est inquirendum, eique statuendus est ter-
minus ad faciendas suas defensiones. Item nomina, &
dicta testium sunt ei publicanda, & danda sunt nomina
simul cum dictis; & non segregatim, quia alioquin reus
nesciret quid à quo dictum esset, secundum Jo. Andr. *hic
num.* 26. *in ver. Quid a quo*. Item legitimæ exceptiones, &
replicationes admittendæ, ut in litera, & notant Jo. And.
30 Butr. Cardin. & omnes *in summ. text.* Quare si primo
fieret inquisitio, & postea traderentur capitula nihil age-
retur, quia pervertitur ordo, *cap. Cum petitum*, *supra de
elect.* secundum Host. *hic num.* 15. *in ver. Fuerit*, & Joan.
Andr. *num.* 25. *in eodem ver.* & Butr. *num.* 38. & tandem
probatis criminibus, ab administratione removebitur, si
eam habet, ut in litera; & notant omnes *in summar. tex-
31 tus*. Hæc tamen procedunt in inquisitione speciali, quæ
fit contra certam personam, & super certo crimine: secus
verò in inquisitione generali, quia tunc nō dantur capitula,
nec est cui dentur, sed generaliter inquiritur, prout hic
32 declarant Anchar. *in* 18. *notab.* & Abb. *in* 13. *not.* Num-
quid autem valeat processus in inquisitione speciali si fiat
inquisitio non traditis reo capitulis, dicendum est valere,
33 si non opponatur: unde si confessus fuerit crimina, con-
fessionem impugnare non poterit quo minùs puniatur ex
ipsa, eo prætextu, quod capitula sibi tradita non fuerint,
vel non fuerit infamatus, ut *cap. 1. de accusat. lib. 6.* Joan.
Andr. *hic num.* 25. & Abbas *ubi supra*.
34 Decimoquartò nota in §. *Ad corrigendos*, quatuor mo-
dis procedendi super crimine. Primus est per viam noto-
rietatis, de quo non vult loqui textus dum dicit, ut de
notoriis excessibus taceatur, de quo vide *cap. Manifesta*,
& cap. de manifesta, 29. 1. & bonam glos. in *c. Ad nostram*,
il terzo, *in verb. Observandus*, *de iureiuran.* & Speculator
in tit. de not. crimin. & latissimè Salic. in *l. ea quidem*, *à
nu.* 58. *usque ad num.* 92. & præcipuè *n.* 84. *cum duobus seqq.
C. de accusat.* Secundus modus est per viam denunciatio-
nis, de qua in *cap. Novit*, *supra de iudic.* *& cap. Si pec-
caverit*, 2. *quæst.* 1. & per Speculat. *in tit. de denunciat.* &
per Abb. in dict. *cap. Ad nostram*, *de iureiur.* Tertius per
viam accusationis, de quo per totum hunc titulum.
Quartus modus per viam inquisitionis, de qua præcipuè
agitur in hoc cap. & largo modo secundum Abbatem *in* 14.
notab. Potest dari quintus modus, scilicet per viam exce-
ptionis, ut in *cap. super his sup. eod.* Item sextus per viam
actionis, *cap. Ex parte*, *de rescript.* *cap. Querelam de iu-
reiur.* quæ impropriè dicitur accusatio, de quo dic ut in
cap. Per tuas, *il primo*, *inf. de Simon.* quos modos recen-
set hic Hostien. *nu.* 19. Jo. Andr. *nu.* 28. Petr. de Anchar. *in*
23. *notab.* Abb. *in* 14. *notab.* Jo. de Anan. *in §. Ad corrigen-
35 dos*, *ante nu.* 1. & Mar. Soc. *num.* 47. Conveniunt autem
isti modi in hoc, quod in quolibet juxta formam judicii
sequi debet forma sententiæ, ut in littera ibi: *Illo semper
adhibito moderamine*, *ut iuxta formam iudicii sententiæ
quoque forma dictetur*, & ad hoc quotidie allegatur hoc
cap. secundum Abb. *in* 14. *notab.* unde dicit fatuum esse
judicem, qui aliter condemnat, quam fuerit petitum, ut
l. fin. C. de fideicomm. libert. Dicit tamen Host. *num.* 19. In 36
Curia Romana agi de criminibus duobus modis, scilicet
per modum justitiæ, & per modum gratiæ: per modum
justitiæ sex modis superius expressis, per modum verò
gratiæ proceditur per viam provisionis, divisionis, &
compositionis, ut latiùs per eumdem Host. dicto *num.* 19.
& Joan. Andr. *num.* 28. qui etiam tractant quando diversi
processus diversis modis in diversis instantiis facti sunt 37
contra aliquem, & nullus sufficit ad condemnationem,
sed collati simul sufficiunt, An cumulatio fieri possit. Qui-
dam affirmant eam posse fieri, quasi dulcis sit mixtura bo-
norum, *cap. Novit*, *in fin.* 12. *dist.* & argum. §. *Si duorum*,
instit. de rerum divis. & quia Reipublicæ interest, ne ma-
leficia remaneant impunita, *cap. Ut famæ de sent. excomm.*
Sed contra est, quia probatio unius modi agendi, non 38
facit fidem in alio modo agendi, vel super alio articulo,
cap. Veniens, *il secondo*, §. 1. *vers. Quo audito*, *& §. Nos
igitur*, *sup. de testib.* & quia res inter alios acta, &c. *cap.
penult. in princ. cum suis concord. sup. de re iudicat.* & quia
potest timeri, ne per leve compendium ad grave dispen-
dium veniatur, ut hic sequitur in littera; & quia secundum
formam judicii sententia est dictanda, ut in textu in *verb.
Illo semper*. Et hanc partem sequuntur hic Doctores, nisi
cumulatio fieret de plenitudine potestatis, ut concludunt
Hostiens. & Joan. Andr. *in locis supracitatis*: cum quibus
concordant Ant. de Butr. *num.* 45. Joan. de Anan. in §. *Ad* 39
corrigendos, *num.* 1. & alii communiter. Ex his collige
processum super crimine factum altero de prædictis modis
non impedire alium procedendi modum: quod intellige
verum quando processus est perfectus: aliàs dic ut notatur
in *cap. De his supra eodem*, secundum Anchar. *num.* 24. Jo.
de Anan. *ubi supra*.
QUÆRO, An in qualibet inquisitione debeat servari 40
forma hujus cap.
Solutio dicit Hostiensis hic *num.* 6. triplicem esse inqui-
sitionem, videlicet generalissimam, generalem, & spe-
cialem. Generalissima est, quæ fit ex mero, & puro offi- 41
cio judicis, ut quando agitur, & quæritur in Conciliis
generalibus, vel provincialibus generaliter de statu provin-
ciarum, seu provinciæ quantum ad Ecclesias, & personas
in melius reformandum, ut *capite Sicut olim*, *infra eod.
cap. Grave*, *de præbend. & §. Ut autem omnis Ecclesiasticus
status*, in Authent. *de Sanctissim. Episc.* Concilium Tolet.
tertium, cap. 18. *cap. Concilia*, 17. *dist. cap. De Conciliis*, *&
cap. Propter Ecclesiasticas cum seq.* 18. *distinct.* Concilium
Aurel. 3. *cap.* 1. Concilium Lateranense sub Leone X. *ses-
sion.* 10. Concil. Tridentinum *cap.* 2. *session.* 24. *de reform.* 42
Generalis est quæ fit tam in capite, quàm in membris ali-
cujus Ecclesiæ civitatis, vel castri, vel alterius loci dum
Prælatus visitat ex eodem mero & puro officio, *cap.* 1. *&
cap. Irrefragabili*, *de offic. Ordinar. cap. Placuit*, 10 *quæst.* 1.
cap. Excommunicamus, §. *Et adiicimus*, *infra de Hære-
ticis*, *cap.* 1. §. *Sanè*, *de cens. lib.* 6. Concil. Tolet. 4. *cap.* 35.
Concilium Tridentinum *sess.* 24. *de reformat. cap.* 3. & in
his duobus casibus dicit Host. non habere locum formam
hujus Concilii, sed sicut generalissima, vel generalis ex
puro & mero officio fit inquisitio, sic etiam generaliter,
& compendiosè proceditur contra omnes. Unde dicebat 43
Abbas Antiquus *hic num.* 2. *prope fin.* Capitula tradi non
debere quando inquiritur super statu Ecclesiæ, sed solum
quando inquiritur contra certam personam. Fit etiam
inquisitio generalis extra visitationem aliquo impetente,
seu denunciante, vel ex officio fama deferente, in quo
casu similiter dicit Hostiens. formam hujus Concilii non
esse servandam, sed aliam, de qua in *cap. Cum I. & A. &
cap. seq. de re iudic.* Licet subdat illa capitula posse etiam
intelligi de singulari inquisitione tantùm, ut ibi notatur,
& cum Hostiens. concordant hic Joan. Andr. *num.* 7. &
alii inferiùs citandi, *num.* 54. Marian. Socin. *numer.* 56.
Specialis, sive singularis est, quæ fit contra certam perso- 44
nam: & in hac distingue secundum Abb. *nu.* 11. *vers. Quæ-
dam est inquisitio specialis*, ex mente Hostiensis *num.* 7. *&*
8. Nam quandoque fit talis inquisitio, non ad pœnam 45
imponendam, sed ex debito officii, veluti ut matrimo-
nium non contrahatur propter aliquod impedimentum,
vel ut non promoveatur quis ad Prælaturam, seu non con-
firmetur electus, si reperiretur vitiosus: & in tali inquisi-
tione non exigitur infamia, *cap. final. de clandest. despon-
sat. cap. Postquam*, *cap. Cum dilecti*, *& cap. Nihil*, *de
elect.*

elect. cum multis similibus: & vide quod notat Innocentius *in cap. 1. de excess. Prælator.* & Hostiensis in *cap. unic. Ut Ecclesiast. benef* Et idem est ubicumque judex ex puro, & mero officio procedit, in his maximè, in quibus imminet periculum animarum, ut patet in *cap. Ad nostram, il secondo, supra de jureiurand. & in cap. 1. de offic. Ordin. & in l. 1. & l. In confirmando, ff. de confirm. tutor. & in l. 3. ff. de suspect. tutor.* de quo dic pleniùs, ut notatur per Hostiensem *in summa de criminibus sine ordine puniendis, §. final.*

46 Quandoque verò hæc specialis inquisitio fit ad pœnam imponendam: & tunc subdistingue, nam aut proceditur ad denunciationem illius, ad quem hoc pertinet ex officio; & non est opus ut præcedat infamia, *l. Ea quidem, Cod. de accusation. cap. Præterea, de testibus cogen.* non tamen denunciatur nisi notorium, aliàs non creditur denunciatoribus, ut notatur in *cap. Nullus, il secondo, §. Aliquando, 4. quæst. 4.* & per Doctores, maximè per Salicetum in dict. *l. Ea quidem*. Aut fit non ad denunciatio-
47 nem publici officialis, sed fama deferente, & tunc aut proceditur contra Prælatum sæcularem, aut contra subditum etiam sæcularem, aut contra regularem. Primò casu contra sæcularem Prælatum non sufficit simplex fama, vel clamor, & si frequens sit, nisi sit tanta, quæ scandalum generet, vel sine periculo tolerari non possit, ut dixi supra *in 12. notab.* Secundò casu contra subditum sæcularem sufficit fama frequens, & clamosa, & si non generet scandalum ut in litera, & dixi in *eodem 12. notab.* & in utroque istorum membrorum servari debet forma, quæ
48 hic traditur in §. *Debet*. Ac propterea requiritur probatio famæ, de qua notatur in *cap. Cum oporteat, §. final. in 1. responso, supra eodem*: quod tamen totum est arbitrio boni judicis relinquendum, ea tamen habita consideratione, ut leviores probationes sufficiant contra subditum, quam contra prælatum, ut patet in *cap. Licet Heli, infra de Simonia, & in cap. Pastoralis, in 1. respons. in fin. supra de offic. delegat.* & argument. *cap. Cum illorum, §. Si vero claustralis, & §. praced. infra de senten. excommun. & l. 3. ff. de alienand. judic. caus. fact.* secundum Hostiensem, & Joan. Andr.

49 Tertiò casu cùm fit inquisitio contra Regularem iterum subdistingue: nam aut fit ad correctionem, seu ad pœnitentiam secundum regulam: Et non est opus servare formam hic præscriptam, sed juxta eamdem regulam proceditur de plano, ut *cap. Reprehensibilis, & cap. Cum speciali, supra de appellat. cap. final. de Regular. cap. in Singulis, & cap. Ea qua, de statu Monachorum*. Aut fit in-
50 quisitio, ut ab administratione removeatur, & tunc quando agitur de Abbate, vel Priore Conventuali, aut curam habente, & auctoritate Superioris instituto, quamvis non ad unguem, tamen quoad quædam servanda est forma hujus Capituli, ut scilicet vocetur, ut se possit defendere, ut patet in *cap. Ad petitionem, §. Cum igitur, supra eodem, & infra c. Olim, §. Si vero, & in cap. Per tuas,*
51 *de Simonia*. Verum amen ex levioribus causis removeri potest, quam sæcularis, ut dicitur in dict. *cap. Per tuas, in fin. & in cap. final. infra eodem, & hic in fin. in §. Hunc*
52 *tamen ordinem*. Sed & consuetudo specialis locorum religiosorum in hoc spectanda est, ut subjicitur in dict. *cap. fin.* & legitur, & notatur in *cap. Quia nos, de appellat.* Si verò agitur de simplici Priore, vel Officiali, seu aliam
53 obedientiam, tenente, talis instituitur, & destituitur pro libito Abbatis etiam sine causa, ut legitur & notatur in *cap. Cum ad monasterium, §. Tales, & in cap. Monachi, §. Prioratus, & §. Priores, supra de statu Monachorum, & in capit. Volentes, §. final. de privilegio, libr. 6,* & latiùs dicam infra *num.* 102.

54 Ita in hac materia inquisitionis distinguit hic Hostiensis *num. 7. & 8.* & latiùs in summa de inquisitionibus, & cum eo concordant hic Joan. Andr. *num. 7. 8. & 9.* Henric. Boich. *à numer. 1. usque ad num. 7.* Butr. *num. 9.* Cardinal. *in §. Hunc tamen, num. 6. post med. vers. Alii aliter dividunt*. Anchar. *num.* 38. *post med. vers.* Hostiens. *etiam hic dicit*. Abb. *num.* 11. & Joan. de Anan. *in §. Debet, num. 6.*

Legistæ tamen aliter distinguunt; nam omissa illa generalissima inquisitione, quæ fit per Officiales ad præscriptum, *l. Cognovit, ff. de offic. Præsid.* cujus loco hodie successit proclama, seu bannum generale contra omnes homines malæ conditionis & famæ, quod faciunt potestates in principio eorum officii, ut testatur Angel. *de malef. in verb. Hæc est quædam inquisitio, num. 3.* & Julius Clarus *in pract. §. final. quæst. 3. in princ.* Dicunt Legistæ duas tantùm esse inquisitionum species. Altera dicitur præparatoria, quam aliqui appellant generalem, quæ fit ad inveniendum delinquentem, & judex generaliter inquirit quisnam delictum commiserit, informationes generales desuper assumendo. Altera dicitur solemnis, quæ fit ad puniendum contra particularem personam, de cujus de-
licto jam Curia notitiam habuit. Et hanc Canonistæ spe- 55
cialem appellant, & diffiniunt esse jus quoddam per officium procedendi ad condemnandum, & puniendum facinorosos homines de territorio inquirentis de aliquo crimine non à malevolis infamatos, ut per Præpositum in *cap. de accusatione, numer. 41. 2. quæst. 8.* Ita distinguit Bartol. in *l. 2. §. Si publico, numer. 9. ff. de adulter.* & Sa-
lyc. in *l. Ea quidem, num. 31. Cod. de accusation.* quos re- 56
fert, & sequitur Bero. *hic num.* 33. Et fuit originalis distinctio Innocentii in *cap. Bona, il primo, num. 5. supra de elect.* ubi formaliter inquit. [Item nota, quod sic servat totus mundus, quod contingente maleficio notorio statim inquirit judex generaliter non contra certam personam, & facta inquisitione vocat nominatos in inquisitione de maleficio, ut se defendat; & quod longam interpretationem recipit ex iteratione factorum mutari non debet, *l. Minime, & l. Si de interpretatione, & l. seq. ff. de Legibus*, & sic cùm maleficium sic notoriè factum est, sed quis illud fecerit, est incertum, judex nullo vocato procedit ad inquisitionem illius maleficii, scilicet per quos sit factum; & idem si certum sit de aliquibus personis, & de aliquibus incertum: & hæc inquisitio, quæ fit de incerta persona, est tantum præparatoria alterius inquisitionis; nam contra personam in prima inquisitione nominatam recipietur nova inquisitio, & iidem testes, qui dixerunt in prima, scilicet, quando contra nullam personam agebatur, iterum recipientur in secunda, quando contra certam personam agitur, argum. *cap. Veniens, supra de testibus*.] Hactenus verba Innocentii: quem refert Bald. in *l. Edita, in secunda lectura, num. 30. ad finem, vers. Et dicit Innocentius, Cod. de edendo,* Angel. in *l. Ea quidem, num. 5. Cod. de Accusat.* dicens ita observare communem consuetudinem mundi, Jo. de Anan. in *cap. Inquisitionis, num. 5. vers. Sed adverte:* & ibi etiam Felin. *eodem numer. supra eodem*, Præpos. in *cap. de accusation:, num. 40. vers. Et de hoc dicit Innocen. 2. quæst. 8.* alios cumulat Menoch.
de præsumpt. lib. 1. præsumpt. 88. num. 7. & 8. Communis 57
igitur practica est ut si non sit porrecta contra aliquem querela, vel denunciatio, vel aliter aperta via judici ad specialiter inquirendum, sed tantum constet delictum fuisse commissum, judex statim ex officio inquirat generaliter interrogando testes, quos putat de negotio informatos in genere, an sciant quis delictum commiserit neminem nominando; Et in hac generali, seu præparatoria inquisitione, quæ fit ad inveniendum criminosum non requiritur ut infamia præcedat: & ita omnes fatentur, ut inquit Bero. *hic num.* 34. & Jul. Clarus *in praxi §. final. quæst. 6. vers. Scias etiam*. Quando verò certus est delinquens, puta quia porrecta est contra aliquem querela, vel denunciatio, tunc judex non inquirit generaliter, sed specialiter interrogando testes, quid sciant de contentis in ipsa querela,
vel denunciatione, in qua ille est specialiter nominatus, 58
tunc autem illa inquisitio generalis transit in specialem, quando testes, qui sunt in genere interrogati, nominant ipsi in specie delinquentem, nam eo casu illa denominatio aperit viam judici ad inquirendum specialiter contra illum nominatum, id est ad alias informationes contra eum assumendas, ita Jul. Clar. *in d. §. fin. q. 5. vers. Poterit igitur*; & constat ex verbis Innocentii superiùs relatis, *nu.* 56.
Et ad hanc specialem inquisitionem sive fiat ex officio, sive 59
ad querelam, vel denunciationem, judex devenire non potest, nisi præcedente infamia, juxta text. hic: & est communis opinio, de qua testantur Ang. in *l. Si vacantia, nu. 177. C. de bon. vac. lib. 10.* Boss. *in pract. tit. de inquisit. nu. 21. & in tit. de indit. n. 75. in fin.* Marf. *in pract. crimin. in §. Constante, n. 22.* Hyppol. Rimin. *cons. crimin. divers. 105. nu. 27. lib. 1.* Grat. *cons. 57. nu. 11. lib. 2.* Roland. *cons. 24. nu. 21. & seq. vol. 1. & cons. 3. nu. 15. vol. 3. & cons. 57. num. 29. vol. 4.* Clar. *in pract. §. final. q. 6. vers. Idem etiam*.

Cæterùm adverte: nam quicquid sit de jure, hodie 60

ista

ista diffamationis solemnitas in inquisitionibus recessit ab Aula, secundùm Clar. *dict. quæst. 6. vers. Prætereà scias:* nam hodie practica servat, ut judex constito de delicto, assumendo informationes, in genere, interroget primò testes, quos putat informatos, an sciant quis illud maleficium commiserit, & si dicant se nescire, tunc interrogat eos super diffamatione neminem nominando, sed in genere interrogando, an saltem sciant contra quos de illo delicto fama laboret, & si dicunt aliquem diffamatum, tunc contra illum specialiter inquirendo, ad citationem, vel ad capturam, juxta inditiorum qualitatem procedit, & sic unico contextu super veritate criminis, & super diffamatione informationes assumuntur, ut ibi per eum, qui propterea subdit se numquam vidisse aliquem processum fieri, qui à diffamatione inciperet. Sed contra hujusmodi practicam insurgit Rolandus à Valle *in cons. 57. num. 26. & sequent. volum.* 4. nam secundùm eum licèt testimonium Clari sit magnum; tamen est spernendum, quia omnes Doctores tam antiqui, quàm moderni concludunt, & exclamant in inquisitione famam debere præcedere, nec aliquis eorum dicit de consuetudine contrarium servari, prout dicit Clarus. Quinimò, ut inquit Ludovic. Cat. *cons. crimin. divers. 99. nu.* 1. *lib.* 1. *in paucis*: totus mundus sequitur hanc conclusionem, quod inquisitio non præcedente diffamatione facta, nulla, & invalida sit. Idem salvando Clarum, dicit ipse Rolandus illius practicam procedere in statu Mediolani, prout ipse loquitur, & ubi erat versatus, & non alibi. Verùm ut novissimè observat Prosper Farinacius *in pract. titul. de inquisit. quæst. 9. numer.* 21. *vers. Ego verò*. Consuetudo, de qua loquitur Clarus, non est contra juris dispositionem: non enim ipse dicit simpliciter, & indistinctè in inquisitione de consuetudine famam non debere præcedere, quia hoc esset contra auctoritates novi, & veteris testamenti, de quibus in hoc c. contra canonicas sanctiones, & unanimem Canonistarum consensum; sed tantùm dicit secundum practicam, qua hodie utuntur in inquirendo, non requiri, ut præcedat infamia, quia commisso delicto non incipiunt à speciali inquisitione contra aliquem, in quo casu debet præcedere infamia, secundùm omnes, sed à generali assumptione informationum, videlicet quis illud delictum commiserit: in qua generali informatione, & inquisitione conveniunt omnes, non esse necessarium, ut fama præcedat, & conclusum est supra *num.* 57. Deinde subdit Cla-
61 rus, quod si testes in genere interrogati aliquem nominaverint in specie, poterit judex ex generali illa inquisitione devenire ad specialem contra nominatum etiam nulla præcedente fama, & hoc similiter non est contra conclusiones Doctorum. Imò generalis inquisitio, in qua per testes aliquis fuit nominatus, sine alia forma aperit viam ad specialem inquisitionem juxta theoricam, & practicam Innocentii, quàm servat totus mundus, ut dictum est supra *num.* 56. & prædictis adde Mar. Socin. *hic art.* 1. *in* 1. *quæst.* ubi tradit novem capita distinctionum in inquisitionis materia, & egregiè singula dictionum capita exemplificat.

62 Secundò QUÆRO, Cùm ad specialem inquisitionem super certo delicto, & contra certam personam, quæ verè & propriè dicitur inquisitio, secundùm Præpositum in *cap. De accusatione*, *num.* 41. 2. *quæst.* 8. judex procedere possit tam ex suo mero officio, quàm ad partis querelam, seu denunciationem: an, & in quo isti duo modi procedendi inter se differant.

63 Solutio. Glossa magna hic videtur assignare tres differentias inter processum faciendũ ex mero judicis officio, & illum, qui fit alio impetente, seu promovente inquisitioné.

Prima differentia est, quia quando procedit ex mero officio, tunc recipit juramentum ab illis contra quos est facienda inquisitio; sed quando procedit ad instantiam alterius, hoc juramentum non recipit, ne instruat adversariũ, sed ipse adversarius debet probare ea, quæ denunciavit.

64 Secunda differentia est, quia quando procedit ex officio, non tenetur recipere probationem super fama; satis enim est, ut de ea constet sibi: secus quando procedit ad alterius instantiam, & cum glossa quoad hanc differentiam concordat Petrus de Sampsone, & Abb. Antiq. *n.* 3. qui similiter distinguunt inter inquisitionem, quam facit judex alio prosequente, & illam, quam facit à se ipso, & ex officio suo, ut in primo casu non procedat judex super inquisitione veritatis, nisi probetur infamia per eum, qui fuit promotor inquisitionis: sed in secundo, quando ex officio, tunc postquam constat judici de infamia, de veritate inquiret, licèt inquisitus neget se infamatum; nec tenetur ipse judex fidem facere de infamia: cui enim faceret fidem, cùm ipse sit judex? Si tamen inquisitus propter hoc appellaret, tunc coram judice appellationis teneretur primus judex de infamia facere plenam fidem, & sequitur Jo. Andr. *nu.* 36. Anchar. *n.* 29. Abb. *n.* 17. *vers. Secunda differentia est*, Angel. in *l. Si vacantia*, *n.* 177. *C. de bonis vacan. lib.* 10. ubi videtur tenere, diffamationem non requiri quando judex non ad postulationem partis, sed ex mero officio inquireret, & dicit August. ad Ang. *de malef. in ver. Hæc est quædam inquisitio*, *n.* 57. Assessores hoc communiter observare: sed certè in hoc contra Angel. est magis communis opinio, ut inquit Hieron. *in Apostill. ad Angel. de malef. in loco præalleg. n.* 68. *vers. Quarto in quantum*, quem refert Grat. *cons.* 57. *n.* 11. *lib.* 2. & Roland. *cons.* 24. *circa fin. lib.* 1. Boss. *in tit. de indit. n.* 75. *in fin.* Hyppol. Rimin. *inter consilia criminalia divers. cons.* 105. *nu.* 27. *lib.* 1. & Jul. Clar. *in pract. §. fin. q.* 6. *vers. Idem etiam*, subdens eam esse rationi magis consentaneam; nam quando proceditur ex mero officio, tunc magis necessaria esse debet diffamatio, quæ succedit loco accusatoris, ut dicunt Scribentes in hoc cap. ob quam rationem aliis etiam relatis hanc opinionem similiter dicit esse veriorem; & magis communem Prosper Farinac. *in pract. tit. de inquisit. q.* 9. *n.* 4. *vers. Non tamen per hoc recedas*. Tu tamen adverte, quia glossa, & Canonistæ nostri non dicunt diffamationem non requiri quando judex ex officio procedit, imò dicunt etiam eo casu judicem debere per se inquirere de fama; sed tantum asserunt satis esse, ut de hujusmodi fama constet judici, qui non tenetur de ea fidem facere, nec probationes assumere quando procedit ex officio suo, sed solum quando procedit alio inquisitionem promovente; & ita utroque casu diffamationem requirunt, & solum constituunt differentiam super illius probatione.

Tertia differentia, quia si judex procedit ad instantiam 65
alterius, admittit probationes contrarias super bona fama: secus quando procedit ex officio: & ratio diversitatis est, quia non ita præsumitur contra judicem, sicut contra partem, argum. *cap. In nostra*, *de procurator. & cap. Ad audientiam*, *de præscript.*

Quarta differentia ultra glos. ponitur per Doctores, quia 66
quando proceditur ad instantiam, fit litis contestatio cum promovente inquisitionem, ut in *cap. Cum dilectus*, *de purgat. canon.* secus quando ex officio proceditur, quia non est cum quo fiat litis contestatio; sed fit quædam quasi contestatio inter infamiam, quæ tenet locum accusatoris, & responsionem inquisiti.

Quinta differentia, quia quando proceditur ex officio, 67
possunt recipi testes etiam publicatis attestationibus; tunc enim cessat ratio timoris subornationis, cùm semper testium dicta sint nota judici: secus quando proceditur ad instantiam partis, ut notatur in *cap. Cum clamor*, *supra de testib.* & has duas differentias ultra glos. ponit in specie Abb. *n.* 17.

Tertiò QUÆRO, cùm supra *in* 14. *notab.* dictum sit 68
tribus modis principaliter posse procedi super crimine, videlicet per viam inquisitionis, accusationis, & denunciationis, in quibus differat judicium inquisitionis ab aliis judiciis.

Solutio. Dic secundum Speculat. *in tit. de inquisitione*, 69
§. 1. *num.* 33. in pluribus differre. Primò enim in judicio inquisitionis fama habetur loco accusatoris, ut hic, & in *cap. Licet Heli*, *de Simon.* & dictum est supra *in octavo notab.* in aliis autem nullus regulariter sine accusatore, vel denunciatore damnatur, ut *cap. Relatum*, 5. *quæst.* 3. *& cap. Unico*, *supra ut Eccles. Benef.* Secundò, in cau- 70
sa inquisitionis testes recipiuntur lite non contestata, quod non contingit in aliis regulariter, *cap. Quoniam*, *§. Sunt & alii*, *supra ut lite non contestata*. Tertiò in ju- 71
dicio inquisitionis recipiuntur minus idonei testes cùm fit inquisitio tam in capite, quàm in membris, vel super statu Ecclesiæ, ut notat idem Speculator *in dict. §.* 1. *numer.* 21. quod non fit in aliis causis, ut *cap. Ex parte A*, *supra de testibus*, *§. In testibus*, 4. *quæst.* 3. Quar- 72
tò inquisitio fit de manifestis per famam, ut hic, non de occultis, ut in *cap. Qualiter*, *in fin. supra eod.* Alia verò judicia instituuntur etiam super occultis, dummodo probari possit, *cap. Plerumque*, 2. *q.* 7. unde accusatus etiam 73

super occultis respondere compellitur, quia jurat de calu-
mnia, *cap. 1. de iuramen. calumn.* secundum Host. *hic nu.*
16. Joan. Andr. *num. 25. in verb. Facultatem*, & Butr. *nu.*
39. & ad *cap. Non tibi, de pœnit. dist.* 1. quod videtur in-
74 nuere oppositum, responde ut per eos. Quintò in inqui-
sitione proceditur quandoque ad remotionem dum nego-
tium agitur, *cap. Quia ea, 3. q. 2.* probata tamen prius suspi-
cione dilapidationis, *cap. Licet Heli, vers. Quia vero, &*
c. Per tuas, de Simon. & cap. fin. infra eod. & in aliis judi-
ciis secus, ut *cap. Volumus*, 16. *qu.* 4. *cap. 1. de iudic. cap.*
75 *Nonne*, 8. *quæst.* 4. Sextò in judicio inquisitionis, si crimen
sit grave, prælatus convictus ab administratione totaliter
removetur, ut hic in textu ibi: *Quatenus si fuerit gravis*
excessus, & si non degradetur ab ordine, ab administratio-
ne tamen amoveatur omnino: & notat Bernat. in glos. 1.
vers. Crimine vero sic probato, cum quo concordant Host.
num. 23. Joan. Andr. *num.* 30. Henric. Boich. *num.* 13. &
communiter omnes. In judicio verò accusationis præla-
tus de gravi crimine convictus deponitur, ut *cap. Inquisi-*
tionis, & cap. Super his, supra eod. cap. Tuæ de pœnis, cap.
Unum orarium, §. *Criminis*, 25. *dist.* & hic in text. ibi:
Criminalis accusatio, quæ ad diminutionem capitis, id
est degradationem intenditur, & dic degradationem, id-
76 est depositionem; nam etiam verbalis depositio ab ordine
dicitur degradatio, quia privat, & dejicit, *cap. Degra-*
77 *datio, de pœnis, lib. 6.* secundum Abbatem *hic n.* 10. & Mar.
Socin. *nu.* 42. & est pœna capitalis, quæ sequitur ex accusa-
tione, ut inquit Host. *hic num.* 13. & sic mitiùs punitur in-
quisitus, quam accusatus, ut in præcitatis juribus, & no-
tat. Bald. in *l. Ea quidem nu. 49. C. de accusat.* Jo. de Anan.
in *cap. Inquisitionis, nu. 4. supra eodem*, de quo dic pleniùs,
ut hic per Henrich. Boich. *nu.* 12. & istis duobus modis de-
bet judex imponere pœnam ordinariam, & non pœniten-
78 tiam, secundum Abb. *in 4. not.* prædictas sex differentias
ponit Speculator citatus supra *num.* 69. & ex illo Mar. Soc.
hic nu. 92. In denunciatione autem judex non debet pœnam
ordinariam imponere, sed tantùm ad pœnitentiam com-
79 pellere, ut per Abbatem ubi supra. Verùm ut dicit Hen-
rich. Boich. *num.* 14. sicut denunciatio diversimodè fieri
potest, & natura diversa est, sic quoque diversæ senten-
tiæ formabuntur. Nam si denunciatio sit euangelica,
pœnitentia injungetur; si judicialis, ad satisfactionem
condemnabitur; si canonica, pœna infligetur, vel pecca-
tum fieri inhibebitur, vel aliter secundum quod requirit
denunciationis modus, sententiabitur; de quo dic ut le-
gitur, & notatur in *cap. Novit, in primo respons. supra de*
iudic. & secundum hanc distinctionem intelliguntur illa
verba textus, ut juxta formam judicii sententiæ quoque
forma dictetur, secundum Host. *num.* 23. *vers. In denuncia-*
tione, Jo. Andr. *nu.* 30. *eodem vers.* & Henric. Boich. *nu.* 14.
cum quibus satis concordat. Archid. in *cap. Si peccaverit*,
80 *nu.* 15. 2. *quæst.* 1. Septimò isti tres modi tendunt ad diver-
sos fines, secundum Abbatem *hic in 14. notab.* nam inqui-
rentis officium est veritatem invenire, ut per Azor. *instit.*
de offic. iudic. in princ. cap. Qualiter, de offic. iudic. & notat
Bald. in *l. Edita, num. 30. circa finem vers. Aut loquimur in*
processu inquisitionis, C. de edendo: sed accusatio fit ad pu-
81 niendum, & ad publicam vindictam, *l. Non ignoras, &*
l. Si quis, C. de his, qui accusar. non pos. cap. Inquisitionis,
& c. Super his, supra eod. Bald. *loco citato;* denunciatio ve-
rò fit ad correctionem, ut dicitur in d. *cap. Super his, c. Si*
peccaverit, 2. *q.* 1. in denunciatione enim attenditur emen-
datio fratris, sed in accusatione punitio criminis, S. Thom.
in 2. 2. q. 67. art. 3. ad 3. & q. 66. art. 1. in corpor. & in 4. sen-
82 *tent. dist. 35. art. 3. ad* 6. Octavò, sicut accusationem legi-
tima præcedere debet inscriptio, sic & denunciationem
charitativa correctio, & inquisitionem clamosa debet in-
sinuatio prævenire, ut hic dicitur in §. *Ad corrigendos*, &
est repetitum in *c. Licet Heli, de Simon.* Cùm enim accu-
satio instituatur ad depositionem, ne aperiatur via calum-
niandi, accusator debet se inscribere, ut in *cap. Super his,*
supra eodem, id est se obligare ad eandem pœnam, si non
probaverit, quam reus debuisset si probasset; ut *cap. Quis-*
quis, & cap. Qui crimen, 2. *quæst.* 8. & notat glossa in dict.
cap. Super his, in verb. Oportet inscribi, & de hac pœna
talionis vide quod legitur, & notatur in *cap. Quod debe-*
tur, 14. *q.* 1. & *in cap. Sex differentiæ*, 23. *quæst.* 3. per Al-
bert. *in l. fin. Cod. de accusat.* & per D. Thom. *in 2. 2. q.* 68.
art. 4. in corp. & in 4. sent. dist. 41. art. 3. q. 2. ad primum; &

de forma accusationis tria continente, vide textum in *l.*
Libellorum, C. de accusationibus, quæ est canonizata in *c.*
Per scripta, §. Sed Calixtus, vers. Libellorum, 2. q. 8. In in-
quisitione autem non requiritur inscriptio, ut dicitur in d.
cap. Super his, supra eodem, quia cessat suspicio calumniæ
tum ob præcedentem infamiam, tum quia non est ibi, qui
se opponat, & se inscribat, ut ibi per Felin *num. 2. in fin.*
In denunciatione similiter non requiritur inscriptio, seu
obligatio ad pœnam talionis, quia non instituitur ad pu-
niendum, sed ad corrigendum, ut dictum est; & ideò
denunciationem debet præcedere admonitio, seu chari-
tativa correctio, ut in juribus supra citatis; & egregiè de-
clarat S. Thom. *in 2. 2. q. 33. art. 8. & in 4. sent. dist. 19. q.*
2. art. 3. q. 3. quæ tamen admonitio in accusatione, & in- 83
quisitione non requiritur, etiamsi fiat alio denunciante,
seu promovente, sed statim potest procedi ad inquirendum,
ut hic firmat glos. nostra, Host. *n.* 7. & Jo. Andr. *num.* 37.
& plenè Aret. *num.* 39. & docet S. Thom. *d. dist.* 19. *quæst.*
2. art. 3. q. 1. ad 4. ubi ait in accusatione non agi ad emen-
dationem peccantis, sed ad bonum commune, scilicet justi-
tiam conservandam per punitionem delinquentis; & ideò
accusationem in judicio bona conscientia fieri posse etiam-
si admonitio non præcedat, nec esse contra præceptum
Domini, quod intelligitur quando agitur ad emendatio-
nem peccantis: inquisitionem verò faciendam non esse,
nisi de notorio peccato, quia oportet ut inquisitionem præ-
cedat clamosa insinuatio, & ideò secreta admonitio non
requiritur de necessitate.

Quartò QUÆRO, quomodo probetur fama. 84

Solutio. Secundum Innocentium *hic num.* 1. testis depo- 85
nere debet, eum, de quo agitur de tali crimine diffama-
tum esse, & interrogatus apud quos sit diffamatus, re-
spondere tenetur apud tales, & nisi eos nominet, non vi-
detur reddere bonam causam dicti sui; & ratio est, quia a-
liter sciri non potest, an illi sint viles, & malevoli, an ve-
rò fide digni, de quo ante omnia judici constare debet, ut
hic in *vers. Ex quibus auctoritatibus*. Debet ergo dicere,
apud tales, & tales est suspectus; quia hæc ab eis audivi,
vel vidi eos vitare ipsius familiaritatem: & subdit Inno-
centius sufficere si dicatur a duobus se audivisse, quia
textus noster loquitur in plurali, ibi, *providis & honestis*.
Ergo sufficiunt duo, *l. Ubi numerus, ff. de testibus*. Adver-
te tamen, quia non sufficit si testis dicat apud duos esse su-
spectum, quia ex hoc non esset probata fama, ut *cap. In-*
quisitionis, in fine, supra eodem, sed oportet eum addere in
suo testimonio; quod hoc ipsum, quod audivit ab illis
duobus, clamat major pars viciniæ: & hoc intendit hæc
littera, dum dicit, quod illi providi viri debeant dicere,
quod clamor innuit, & diffamatio manifestat, ad idem
textus in *cap. Super eo, supra de eo, qui cognovit consang. uxor.*
sua, & c. 2. infra de purgat. canon. Quidam tamen ut sub-
jicit Innoc. *num. 4. vers. In præsenti autem casu*, non im-
probabiliter dicunt satis esse, ut testes etiam nullis perso-
nis expressis dicant, rumor, & infamia est per viciniam:
reservatur enim alteri parti facultas probandi infamiam
hanc esse tantùm apud viles, aut malevolos, vel ab ipsis or-
tum habuisse: quo probato non procedit inquisitio, arg.
cap. In cunctis, 11. *quæst.* 3. & hic non cavetur, ut testis
debeat hoc dicere, sed tantùm ut superior non debeat ad
inquisitionem procedere, nisi clamosa insinuatio per bo-
nos, & graves ad eum pervenerit: & cum his dictis In-
nocentii concordant hic Jo. Andr. *num.* 11. Anchar. *nu.* 33.
Abbas *num. 1. & 4.* Cardin. *in §. Hunc tamen, num.* 9. &
communiter DD. ut attestatur Alexand. *cons. 100. super pri-*
mo casu post num. 4. vers. Sextus testis, lib. 1. Aretin. in
cap. Cum oporteat, post num. 58. vers. Communiter tamen,
supra eodem, ubi etiam testatur de magis communi, & pra-
cticata opinione Gandin. *in rubrica Quomodo, de malef. co-*
gnos. per inquisitionem, post num. 11. & alii plures, quos
novissimè cumulat Farin. *de indit. & tortura, quæst. 47. nu.*
227. & num. 236.

Sextò QUÆRO, An fama in criminalibus aliquem 86
gradum probationis constituat.

Solutio. Explorati juris est solam famam, quæ 87
est contra aliquem, quod maleficium commiserit,
esse sufficiens inditium ad inquirendum contra eum,
ut hic est textus apertus: Idque fatentur omnes,
ut inquit Julius Clarus *in pract. §. final. quæst. 6. in*
princip. & quæst. 21. vers. Fama sola, quia, fama
suffic-

succedit loco accusatoris, ut dictum est supra in 8. notab. quandoque verò fama tribuit materiam indicendi purgationem canonicam, *cap Presbyter si à plebe*, 2. q. 7. & c. *Accedens, supra eodem*, cum similibus: quandoque tribuit materiam suspendendi à beneficio, & officio donec se purgaverit; concurrentibus tamen requisitis, de quibus per Marian. Soc. in *cap. Nos inter, nu. 3. infra de purgat. canon.* quandoque coadjuvat probationes jam factas, seu alia ad-
88 minicula, ut *c. Præterea, supra de testibus*, gradum tamen probationis non facit, secundum Mar. Socin. *hic num.* 635. quia in criminalibus probationes debent esse luce clariores, ut *l. Sciant cuncti, C. de probat. c. Sciant, 2. q. 8. & c. Epiphanium, 5. quæst. 6.* ubi probatur nec semiplenam facere probationem, nisi de crimine civiliter ageretur; & sentit glossa in *cap. Veniens, il primo, in verb. Illorum de testibus*, quam ait esse communiter approbatam Bero. *hic nu.* 78. & hanc esse communem opinionem attestatur etiam Decius in eodem *cap. Veniens, num.* 25. & ita etiam se habere communem practicam affirmat Salic. in *l. Ea quidem, num.* 133. *C. de accus.* & Berttard. *cons.* 126. *num.* 11. *lib.* 7. quos refert, & sequitur Jul. Clarus *in pract. §. fin. q. 21. vers. Fama sola*, ibi, Fama enim in criminalibus non probat neque etiam semiplenè; unde sine adminiculis non est sufficiens
89 inditium ad torturam, & ita tenent communiter DD. ut ait Marsil. in *l. De minore, §. Plurium, n. 30. ff. de quest. & cons.* 3. *n.* 4. *in fin.* hanc etiam dicunt communem conclusionem Jas. *in rep. l. Admonendi, nu. 207. ff. de iureiur.* Cravet. *cons.* 41. *n.* 6. Blanch. *ad l. fin. n. 312. vers. Unde Baldus, ff. de quest.* Grammat. *cons.* 42. *num.* 15. dicens ita per assessores observari, Duen. alios referens, & communem dicens *in reg.* 300. *in 4. fallen. & in reg.* 301. *in princip.* & alii plurimi apud Farinac. *de indit. & tortur. quæst.* 47. *num.* 4. & quamvis in hoc articulo magna sit controversia inter Scribentes, & Jo. Andr. ad Speculat. *in tit. de notor. crimin. §. Fama, in verb. Veniens, circ. fin.* quem refert Marsil. in dict. *l. De minore, §. Plurium, num. 30. & cons. 72. num.* 16. attestetur contrarium servari de consuetudine, ut scilicet fama sola sit sufficiens ad torturam, prout etiam se vidisse aliquando per assessores observari refert Gandinus *de malef. in tit. de quest. num.* 39. Tamen Julius Clarus *in d. quest. 21. vers. Fama sola, circa med.* dicit se fuisse semper sequutum communem opinionem, quam etiam audivit semper observari ab aliis justis judicibus, ut scilicet nunquam procedatur ad torturam ex sola fama, nisi cum ea concurrat aliquod aliud adminiculum; & subdit se credere eam tutiorem, & veriorem; & quamvis ad torquendum videatur sufficere minus quam semiplena probatio, nihilominus cùm fama sit inditium à delicto valde remotum, & multum fallax, ut quotidiè experientia docet; putat Clarus judicem tutius facturum, si nullo alio adminiculo concurrente reum tormentis non subjiciat; in aliis autem quam criminalibus an fama faciat plenam, vel semiplenam probationem, distingue plures casus, ut hic plenè per Mar. Socin. *num.* 621. *circa fin. vers. Circa tertium membrum*.

90 Septimò QUÆRO, an statim lata sententia super crimine, prælatus intelligatur ipso jure privatus dignitate, vel beneficio, adeò ut beneficia hujusmodi possint alteri conferri.

91 Pro solutione Innocentius *hic num.* 10. latiùs prosequitur articulum quos effectus producat sententia, & distin-
92 guit plures casus. Quandoque enim talis est pœna imposita ex delicto intentato, quæ statim aufert libertatem: & tunc statim lata sententia super crimine non licebit condemnato testamentum condere, nec poterit ex testamento aliquid capere, *l. Qui ultro, ff. de pœnis, l. 1. §. à Præfecto, ff. de Legat.* 3. quod tamen fallit in his, quæ condemnato competercot ratione publici officii, ut prælato; nam gesta per eum tenent, donec in officio toleratur, *cap. Nonne*, 8. *qu.* 4. quod si oppositum diceremus, sequeretur absurdum, quia condemnatus depositi, vel mandati est infamis, ut *l. Furti, §. penult. & ult. ff. de his, qui notantur infamia*: numquid ergo dicemus propter hoc sententias ab eo latas ulterius non valere? *c. 1. 3. quest.* 7. Absit: omnia enim tolerantur propter officium, quod administrat, *l. Barbarius, ff. de offic. Prætor. cap. Servandum, 14. distinct.* & prædicta sunt vera, nisi esset lata sententia depositionis, vel esset spoliatus insignus dignitatis: tunc enim sententia à tali lata non teneret, *l.* 2. *§. Igitur, ff. de his, qui notantur infam. l. Cùm Prætor, ff. de iudic.* non enim potest dici amodò toleratus, sed intrusus, facit *cap. Veritatis, supra de dolo, & contum. & c. Tanta, infra de excessib. prælat.* & ex hoc infert Innoc. *d.*
num. 10. *vers. Credimus tamen*, ut Episcopus diœcesanus 93
possit alteri conferre beneficia, quæ sic depositus habet sub eo, *c. Multi, 2. quæst.* 1. Nec obstat *c. Super his, supra eodem*; quia ibi loquitur, cùm probatur crimen per modum exceptionis, quo casu judex non potest super alio judicare, *c. Licet Heli, de Simon.* Sed hic loquitur cùm probatur per viam accusationis, vel inquisitionis, quo casu per sententiam efficitur crimen notorium, *c. Vestra, & cap.*
Tua, de cohabit. cler. & mulier. ex quo sequitur, ut non 94
solùm beneficiis, quæ possidet in Diœcesi Episcopi pronunciantis, sed & in quacumque alia spoliari possit, *cap. Postulasti, supra de foro compet.* Neque hoc contingit ex eo quod res cum uno acta, aliis prosit, sed quia per hoc efficitur res notoria: unde benè sequitur pœna ablationis beneficii, quia sententia non inducitur ad probandum, quod per eam dicatur privatus, sed inducitur ad probationem criminis, scilicet quod sit notorium; & ideò per talem sententiam probaretur infamis, & à testimonio, vel ab ordinibus repelleretur, *c. Testimonium, de testib.* & cum his dictis Innocentii concordant hi Jo. Andr. *num.* 21. Butr. *in fin.* Anchar. *num.* 39. Card. *in §. Hunc tamen, num.* 17. & alii communiter.

Sed hic incidenter QUÆRITUR, An prælato con- 95
demnato liceat Capitulo, sive Electoribus ad electionem
alterius procedere. Punctus quæstionis videtur ad hoc re- 96
stringi, an post sententiam condemnatoriam prælatus remaneat possessor dignitatis, & beneficii, vel privatus sit: si enim remaneat, quamvis injustè possideat, non videtur alius posse deligi propter illam possessionem, *c. Cum nostris, de concess. præben.* concludit Innoc. *eod. nu. 10. post medium, vers. Clerici autem*, quandoque judex pronunciat tantummodo super delicto, puta prælatum commisisse homicidium, quandoque pronunciat etiam super pœna, ut quia privat, vel perpetuò suspendit. Primò casu non licet alium eligere, nisi electoribus fuerit eligendi potestas data. Secundò autem casu licet Canonicis eligere quando pœna, super qua est pronunciatum, infamiam irrogat, veluti si prælatus suspendatur perpetuò propter furtum, vel aliud publicum crimen, de quo damnatus est: tunc enim alius in
locum ejus eligi potest. Et idem si sola pœna sine sententia 97
super crimine infligitur, ex qua irrogatur infamia: evidentior enim est infamia quæ ex pœna procedit, quàm quæ ex sententia: secus verò si non suspendatur ex tali causa infamiam irrogante, ut *cap. in loco, 5. qu.* 4. secundùm Innoc. cum quo similiter concordant Jo. Andr. *d. num. 21. vers. Clerici autem*, & alii proximè citati. Quæ perpetuò commenda memoriæ, quia valdè utilia sunt ad sciendum an quando prælatus per sententiam est privatus dignitate, vel est de tali crimine condemnatus, quod sufficit ad privationem, ut electores possint alium eligere; anve quando pœna privationis ipso jure à statuto, vel a constitutione imponitur statim sine alia sententia declaratoria, liceat ad alterius electionem procedere: solutio enim patet ex prædictis; & facit *c. Venerabilem, de elect. cap. Ad Apostolica, in fin. de re iudic. lib. 6. cap. Licet Episcopus, de præben. eod. lib.* & quod notatur per DD. in *cap. Cum secundum leges, de hæret. lib.* 6. & quod scripsi in *c. Ad abolendam, à num. 28. usque ad nu. 44. infr. eod. tit.* Quot autem sint genera pœnarum de jure canonico, & quam proportionem habeant cum pœnis de jure civili impositis, latissimè hic prosequitur Innocentius *à nu.* 6. cui Jo. Andr. *nu.* 18. & cæteri omnes subscribunt, & adde Host. *in summa, de pœnis, §. Quæ sint species pœnarum, ut §§. seqq.*

Ultimò QUÆRO in §. *Hunc tamen ordinem*, quot 98
sint specialia in inquisitione, quæ formatur contra regulares.

Solutio. Ex hoc §. tria specialia colliguntur secundùm
Mar. Socin. *hic num.* 52. Primùm speciale est, quia in 99
inquisitione, quæ fit contra eos, ordo juris non est servandus usquequaque, ut dicitur in litera, id est omnino, secundum Cardin. in hoc §. *in princip.* seu ad unguem secundùm Jo. Andr. & omnes *in summ. textus*. Et hoc intelligas quoad substantialia judicii: hæc enim in causis regularium aliquatenus remittuntur, non autem quoad veritatis probationé, nam illa nequaquã omittenda est, ut in Clem.

Sapè, de verb. signif. unde Host. *hic num. 24. circa fin.* & Jo. Andr. *num. 31.* exponunt verbum, *usquequaque*, idest ad unguem quoad subtilitates, licet non sit veritas omittenda: & adde Feder. de Senis *cons. 105. Consueverunt visitatores*, & Lapum *allegat. 73.* incipien. *Prælatus regularis*,
100 *num. 5. vers. Item huiusmodi*. Secundum speciale est, quia facilius possunt removeri regulares ab administratione, quàm sæculares prælati, unde leviores causæ, & leviores probationes videntur sufficere secundum Host. *num. 23. in fin. in ver. Facilius*, & Jo. Andr. *num. 31. in eod. verb.* & hoc denotat idem *verb. Facilius*, positum hic in textu.
101 Tertium speciale est, quia contra regulares, non recipiuntur tot exceptiones, sicut contra sæculares, nec in ipsis exceptionibus necesse est servare ordinem ad unguem, secundùm Hostien. Jo. Andr. & Mar. Socin. proximè cita- 102
tos, & hoc denotat *ver. Liberius*, positum *hic in fin.* & prædicta intellige de prælatis, qui per electionem canonicam instituuntur, non autem de prioribus & officialibus minoribus, quia tales ad libitum Abbatis sine ulla causa, & nullo juris ordine servato à suis administrationibus removeri possunt, ut dixi supra *num. 53.* & scripsit pleniùs in *cap. Cum ad monasterium, §. Tales, à num. 23. usque ad nu. 43. supra, de statu monach. & in cap. Per tuas, il primo, nu. 8. & num. 41. & 45. infra de Simonia.*

DE ACCUSATIONIBUS,

Idem Innocentius III. in eodem Concilio generali.

CAPUT XXV.

SIcut olim à sanctis Patribus noscitur institutum: Metropolitani singulis annis, cum suis suffraganeis, Provincialia non omittant Concilia celebrare: in quibus de corrigendis excessibus & moribus reformandis, præsertim in Clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum: Canonicas regulas, maximè quæ statutæ sunt in hoc generali Concilio, relegentes, ut eas faciant observari, debitam pœnam transgressoribus infligendo. Ut autem id valeat efficaciùs adimpleri, per singulas diœceses statuant personas idoneas, providas videlicet & honestas, quæ per totum annum, simpliciter & de plano, absque ulla jurisdictione, solicitè investigent, quæ correctione vel reformatione sunt digna: & ea fideliter perferant ad Metropolitanum & suffraganeos, & alios in Concilio subsequenti: ut super his & aliis, prout utilitati & honestati congruerit, provida deliberatione procedant: & quæ statuerint, faciant observari: publicaturi ea in Episcopalibus synodis annuatim per singulas diœceses celebrandis. Quisquis autem hoc salutare statutum neglexerit adimplere, à sui executione officii suspendatur.

SUMMARIUM.

1 *COncilium provinciale celebrare tenentur Metropolitani singulis annis de iure communi, & num. 19.*
2 *Testes synodales per singulas Diœceses deputari debent in quolibet provinciali Concilio.*
Quod sit eorum officium, & potestas, ibid. & nu. seqq. & num. 6.
3 *Quibus qualitatibus præditi esse debeant.*
Et in quibus differant à testibus synodalibus deputandis in Synodo diœcesana, num. 5.
4 *Arcana Regni alieni scrutari non convenit.*
6 *Testes synodales in provinciali Concilio deputandi non requiritur ut sint iurati.*
7 *Si sint de loco, ubi inquirunt, propriis sumptibus vivere debent.*
8 *Sin minus à quo sint procurandi.*
9 *Sumptus habere debent moderatos, sed non possunt aliquem coercere.*
10 *Synodum diœcesanam Episcopi tenentur cogere singulis annis, & in ea publicare statuta provincialis Concilii, & num. 109.*
11 *Et legitimè impediti possunt illam celebrare per Procuratorem, vel Vicarium generalem.*
12 *Requiritur tamen speciale mandatum.*
13 *Concilia provincialia quibus ex causis olim à Sanctis Patribus instituta fuerint.*
14 *Ad Metropolitanum spectat provinciale Concilium indicere, convocare, & celebrare.*
15 *Etiam sine auctoritate Primatis, seu Patriarchæ.*
16 *Et Metropolitano impedito, ad Coepiscopum antiquiorem.*
17 *Et idem sede Metropolitana vacante.*
18 *Et antiquior dicitur Episcopus, qui est antiquior inter comprovinciales, non autem exemptus, licet sit comprovincialibus antiquior.*
19 *Concilium provinciale quoties, & quando sit celebrandum, & num. seqq.*
20 *Quid ex Concilio Niceno.*
21 *Quid ex Concilio Chalcedonensi.*
22 *Et quid ex Concilio Lateranensi novissimo, & Tridentino.*
23 *Indulgetur Archiepiscopo Limano in Indiis ob nimiam Suffraganeorum distantiam, ut Concilium provinciale sexto quoque anno celebrare valeat.*
24 *In Concilio quolibet provinciali indicendus est dies futuri Concilii.*
25 *Formula litterarum indictionis remissivè.*
26 *Concilium provinciale fieri debet in loco proportionato respectu eorum, qui convenire debent.*
27 *Et electio loci ad Archiepiscopum pertinet, qui concurrentibus necessariis Ecclesiam Metropolitanam relinquere non debet.*
28 *Concilio provinciali qui teneantur interesse.*
29 *Et quo ordine sedere debeant, & num. seq.*
30 *In Episcopis attēditur tempus ordinationis, non dignitas Ecclesiarum, vel earum ordo, & præeminentia.*
31 *In Concilio provinciali qui votum habeant decisivum, vel consultivum, & num. 34.*
32 *Votum prius dandum ab iis, qui inferioris ordinis sunt.*
33 *Metropolitano, & Suffraganeis discrepantibus quonam sententia prævalere debeat, & num. seq. & numer. 104.*
35 *In Concilio provinciali quæ sint tractanda, & statuenda, & quæ sit illius authoritas, & iurisdictio, nu. seq. usque ad num. 97.*
36 *Decreta Concilii Tridentini recipienda.*
Et perlegenda, num. 39. & 71.
37 *Hæreses anathematizandæ.*
38 *Fidei professio facienda.*
40 *Excessus corrigendi, & controversiæ componendæ, & num. 61.*
41 *Querelæ etiam contra Metropolitanum recipiendæ, & terminandæ, & num. 46.*
42 *Si causæ expediri non poterunt, iudicibus deputatis committendæ.*
43 *Contra Episcopos etiam ex officio inquirendum, & super quibus, & num. 50. & 59.*
44 *De gravioribus causis Episcoporum non cognoscendum.*
45 *Sed summariæ informationes sumi poterunt ad Papam transmittendæ.*
46 *Minores causæ qualiter recipiendæ, & terminandæ etiam contra Metropolitanum, & num. seq.*
47 *Episcopis tantùm committendæ, nisi ex causa Concilium aliter iudicaverit.*
48 *Negotia indefinita extra synodum non committenda nisi*

nisi in casibus in Iure, & in Concilio Tridentino expressis.

49 *A deputatis à Concilio appellandum ad Primatem Patriarcham, vel Papam.*

51 *Ab examinatoribus synodalibus officii ratio reponenda.*

52 *Causa inferiorum clericorum minus propriè ad provinciale Concilium pertinent.*

53 *Causa vertentes in prima instantia coram Suffraganeis quando in Concilio eractanda.*

54 *Introducta coram Ordinariis in prima instantia non avocanda.*

55 *Sed pendentes coram Archiepiscopo avocari poterunt.*

56 *Appellari potest ab Ordinario ad Concilium provinciale omisso Archiepiscopo, & ab ipso Archiepiscopo ad Concilium, sed non e converso.*

57 *Visitationem diœcesis, quam Episcopi impediti facere possunt per suos generales Vicarios, Concilium provinciale suspendere non potest.*

58 *Procedit in causis triminalibus contra Provisores, seu Vicarios Generales etiam Archiepiscopi.*

60 *Pauperum querelas contra quoscumque iudices, & potentiores recipit.*

61 *Post causas, & controversias ad correctionem, & reformationem procedet.*

62 *Ut Seminaria in diœcesi vel provincia erigantur, & salubriter ordinentur, providebit.*

63 *Formam instructionis pro promovendis ad Cathedrales Ecclesias praescribet arbitrio Papa approbandam.*

64 *Cognoscet de causis, ob quas Ecclesia Suffraganeorum à Metropolitano visitari debent.*

65 *Praescribet formulam ad debitum in divinis officiis regimen.*

66 *Formam examinis per concursum observandam curabit, scietque sibi à Pio V. ademptam facultatem eidem forma aliquid addendi, vel minuendi.*

67 *Expendet si qua Cathedrales sint uniendæ, & redditibus augendæ, & confecta instrumenta ad Papam transmittet.*

68 *De abusibus, & quaestionibus circa imagines, & reliquias Sanctorum iudicabit, & qualiter.*

69 *In Capitulorum generalium defectum circa regularium reformationes providebit, & num.90.*

70 *Abusus circa indulgentias ad Papam defert.*

72 *Decretum de matrimoniis clandestinis in singulis Parochiis publicari praecipiet.*

73 *Iudices synodales designabit.*

74 *Item Iudices, qui de alienationibus etiam à Sede Apostolica confirmatis, iudicent.*

75 *Maiorem auctoritatem habet Synodus provincialis ex Concilio Tridentino, quàm de iure communi.*

76 *Contra ius regulariter statuere non potest, sed solum praeter ius, & n.78.*

78 *De rebus fidei, & maioribus causis non potest quicquam tractare, vel diffinire.*

79 *Suis decretis potest adiuvare ius commune, pœnas novas addendo, vel antiquas augendo.*

80 *Abstinere debet à novis decretis, quæ iure communi & Pontificiis constitutionibus minus consonant, etiam in casibus à iure permissis.*

81 *Supplere debet ubi per antiquos Canones, vel ultimum generale Concilium non est sufficienter provisum.*

82 *In quaestionibus controversis à diffinitionibus abstinebit, praesertim circa sacramenta, censuras, & alios conscientiæ casus, & num. 91.*

83 *Causam non summariam non potest summariam efficere, nec instantiam facere breviorem.*

84 *Nec appellationes prohibere.*

85 *Nec ordinem iudicii praetermittere.*

86 *De iurisdictione ecclesiastica, & saculari consultius erit nihil statuere.*

87 *Exemptos non ligat suis decretis, nisi in casibus, in quibus Episcopis, vel Concilio potestas in eos tributa est.*

88 *Cum capitulis exemptis, & Regularibus, quomodo se gerere debeat.*

89 *Quoad monasteria exempta Episcopi sunt executores eorum, quæ continentur in Concilio Tridentino sess. 25. de regular.*

90 *Et eorum negligentia supplebit synodus provincialis.*

91 *Explicabit quæ scitu sunt necessaria circa sacramenta, Presb. Fagnan. in V. Lib. Decretal. & clericorum functiones.*

92 *Adhortationes frequentes interseret in his, quæ sub iurisdictione ipsius non cadunt.*

93 *Concilii provincialis decreta quo stylo sint conscribenda.*

94 *A Metropolitano, & Episcopis subscribantur sub correctione Sedis Apostolicæ.*

95 *Ad quam in unum volumen redacta pro emendatione, & approbatione transmittantur.*

96 *His additis quæ synodus iudicabit Sanctissimo proponenda pro felici profectu provinciæ.*

97 *In Concilio provinciali quæ sit Metropolitani auctoritas, & num.seqq. usque ad num.105.*

98 *Dissolvere non potest Concilium sine consilio, & assensu Coepiscoporum, ibid.*

Nec cuipiam silentium indicere, aut alia hic expressa facere sine eorum consilio, & assensu.

99 *Potest tamen mandare, ne quis loquatur extra locum, aut synodum perturbet.*

100 *An, & quando possit cognoscere causas suffraganeorum, vel eis subiectorum.*

101 *Contra Episcopos usurpantes in Concilio vel extra illius iurisdictionē non potest procedere nisi extra Conciliū.*

102 *Non potest visitare suffraganeos nisi causa cognita, & probata in Concilio provinciali.*

103 *Nec sufficit, ut Concilium declaret eum posse visitare eo quod adsint querela contra Episcopos.*

104 *Metropolitanus, & Episcopi in Concilio provinciali sunt coniudices.*

105 *Metropolitani, & Episcopi negligentes cogere provincialem, vel diœcesanam synodum qua pœna sint puniendi, & num.seqq.*

106 *Suspenduntur ab executione officii non ipso iure, sed per sententiam.*

107 *Nec aliquid novi induxerunt Concilium Lateranen. & Trident. & num.109.*

108 Incurrat *verbum est lasa sententia nisi habeat relationem ad antiquas pœnas, quæ requirant sententiam hominis, & num.seq.*

109 *Synodum diœcesanam Episcopi negligentes celebrare infra sex menses, & in ea publicare decreta provincialis Concilii incurrunt pœnam suspensionis duorum mensium.*

110 *Et qui verentur accedere mittant procuratores ad se excusandum, non impediti cogantur, & fiat synodus cum iis, qui possunt venire, & veniunt.*

111 *Ad Concilium provinciale Episcopi non accedentes quas pœnas incurrant.*

112 *Et quæ sint legitima impedimenta non accedendi remissivè.*

S*Icut olim*. Metropolitani, ad correctionem excessuum, & reformationem singulis annis facere de- 1.
bent provinciale Concilium, in quo statuere debent per singulas diœceses personas idoneas, quæ sollicitè investigent, & in sequenti Concilio referant corrigenda: & Episcopi facere debent synodus Episcopales singulis annis, & publicare agitata in Concilio provinciali: & hæc negligentes ab executione officii suspenduntur. Hoc dicit in summa, secundùm Abb. Mar. Socin. Jo. de Anan. & Felin. Dividitur in tres partes. Prima providet de provinciali Concilio, & de agendis in illo. Secunda de testibus synodalibus & ipsorum officio. Tertia de pœna hoc non servantium: & obiter interserit de Episcopalibus synodis: secunda ibi, *ut autem*; tertia ibi, *Quisquis*.

Nota primò ibi, *singulis annis*. Metropolitanos hoc jure inspecto teneri quotannis celebrare provinciale Conciliū: hoc tamen, (ut inquit Host. *hic in princ.*) parvi Metropolitani servant, quia aliqui nunquam istud Concilium celebrant, alii vix semel in vita sua, & qui melius faciunt de biennio in biennium: allegat *c. Propter ecclesiasticas*, 18. *dist.* Sed secundùm Card. & Jo. de Anan. ille textus non dicit semel in biennio, sed bis in anno. Utcumque tamen sit hodie, & malè hujusmodi Concilia communiter non celebrantur, ut per Abb. *in 2. not.* & Felin. *in princ.* Unde dicit Aneh. quia Prælati in hoc malè se gerunt, cùm de jure teneantur, ideò malè tractabuntur, prout eū referunt Jo. de Anan. & Fel. *hic in princ.* Dixi *hoc iure inspecto*, quia hodie celebrari debent de triēnio in trienniū, ut dicam infrà *in 3. q.*

2 Secundò nota ibi, *statuant*. In quolibet provinciali
Concilio deputandos esse per singulas diœceses aliquot per-
sonas, quæ per totum annum, & hodie per totum trien-
nium solicitè investigent quæ correctione, vel reforma-
tione sunt digna, & ea fideliter perferant ad Metropolita-
num, & suffraganeos in sequenti synodo provinciali, ut
in littera, Atque ita sunt isti quasi testes synodales nullam
jurisdictionem habentes, & vocantur Inquisitores, ut
hic in glos. *ult.* seu Visitatores secundùm Host. *num.* 4. &
à Legistis appellantur Denunciatores, de quibus hic plu-
3 ra per Felin. *in primo*, *& seqq.* Et pondera qualitates,
quas habere debent. Requiritur enim ut sint idonei, &
providi, ut procul videant, & de notorijs, & de mani-
festis investigent de plano interrogando seniores, & hone-
stiores, Item ut sint honesti, ne corrupti aliquem falsò
infament, vel deferant; *cap. Nemo, infra de simonia*; &
4 melius est, ut sint de eadem diœcesi, quàm de extranea,
argum. *cap. Quia propter, de elect. ibi, tres de Collegio fide
digni*: nam alieni regni arcana scrutari non convenit, *l.
4. post princip. Cod. de commer. & mercat.* Et quia præsu-
muntur citius percipere veritatem, argum. *cap. Quosdam
supra de præsumpt. cap. Quanto, & cap. Veniens, il secon-
do, ad finem de testibus*: & ideò alijs sunt præferendi, *cap.
Videtur supra, Qui matrim. accus. poss.* Hostien. *hic num.*
5. Jo. And. *eod. num.*
5 Similes Inquisitores, seu Denunciatores deputandi
sunt ab Episcopo in diœcesana synodo, ut in *cap. Si Epi-
scopus in synodo*, 35. *quæst.* 6. Sed alij sunt hi, quàm illi,
& tam primi, quàm secundi statui debent, secundùm
Hostien. Jo. And. *num.* 4. *in verb. Statuant*. Hæc tamen
differentia quod primi, de quibus loquitur hæc Decreta-
lis, statui debent a Præsidentibus Concilio Provinciali;
secundi vero à singulis Episcopis in eorum synodis, secun-
6 dum eos. Item primi non requiritur ut sint jurati, cùm
de hoc nihil dicatur in littera, sed sufficit, ut sint providi,
& honesti, & tales, quibus meritò sit credendum, licèt
si juramentum exigatur, non sit improbandum, secun-
dùm Host. *num. 6. in verb. Jurisdictione*, & Joan. Andr. *n.*
11. At secundi præstant juramentum ad præscriptum dict.
cap. Episcopus in synodo, 35. *q.* 6.
7 Demum Inquisitores, de quibus hic, si sunt de loco,
ubi inquirunt, vivent de proprio sicut vocati in partem
8 solicitudinis, *cap. Qui se*, 3. *qu.* 6. Sed si mittantur Dele-
gati, mittens procurabit illos, ut in Auth. *De mandat.
Princip. §. Illud quoque*, & in Auth. *Insuur. Quod præstat. ab
his*, §. 1. *col.* 2. secundùm Vincent. hic relat. à Joan. Andr.
num. 10. Verùm secundùm Hostien. *num.* 6. Procurabun-
tur isti à Parochis, ad quos divertent: neque enim cogun-
tur proprijs stipendijs militare, *cap. Cùm ex officii, supra
de præscript. cap. Iam nunc*, 28. *quæst.* 1. Nec officium suum
debet eis esse damnosum, argum. 4. *quæst.* 3. §. *Venturis*.
9 Sumptus tamen debent habere moderatos, sed non pos-
sunt aliquem coercere cùm jurisdictione careant, sed de-
bent referre Episcopo, ut ipsos coerceat, quia saltem ad
hospitalitatem tenentur, ut leg. & not. in *cap.* 1. *supra de
contrah. empt.* secundùm Hostien. *eod. num.* 6. At verò de-
nunciatores eligendi in diœcesana synodo non videntur à
quoquam esse procurandi, quia eliguntur septem, & eò
amplius de qualibet parochia, ut in *cap. Episcopus*. Unde
applicatur ratio Vincentij, de qua suprà *num.* 7. Quod vi-
vere debeant de proprio ex quo assumuntur de locu, ubi
inquirunt.
10 Tertiò nota ibi, *annuatim celebrandis*. Episcopos te-
neri singulis annis cogere diœcesanam synodum, & in
ea publicare statuta provincialis Concilii: quod si legiti-
11 mis de causis essent impediti, possent synodum celebrare
per procuratorem, vel Vicarium Generalem, ut S. Con-
gregatio declaravit, cùm Concilium Tridentinum *cap.* 2.
vers. Synodi quoque, *sess.* 24. impersonaliter loquatur, &
de jure firmat Henric. Botthæus *de synodo Episcopi part.* 2.
12 *quæst.* 1. *in princip.* Requiritur tamen ad hoc speciale man-
datum, ut ibi per eum *num.* 2.
Ultimò nota ex fine litteræ pœnam non celebrantium
statis temporibus provincialem, vel diœcesanam syno-
dum, de quo latius dicam in 10. quæstione.
Quoniam hic agitur principaliter de synodo provincia-
li, opportunè inferendam duxi quandam de ipsa synodo
veluti tractationem præcipuè ex decretis Tridentini Con-
cilii, & S. Congregationis declarationibus excerptam, &
per quæstiones exaratam, ut usui esse possit ad multorum
utilitatem.
Primò igitur QUÆRO, ex quibus causis Episcoporum 13
Concilia à SS. Patribus olim instituta fuerint.
Solutio. Conveniebant olim in unum Episcopi, ut de
incidentibus casibus fieret disceptatio, & salubris de Ec-
clesiastica observatione collatio, quatenus, & præterita
corrigerentur, & regulam futura susciperent, Gregor.
lib. 12. *cap.* 31. *& lib.* 7. *cap.* 110. In quibus conventibus
præcipuè tractabatur de corrigendis excessibus, & mori-
bus reformandis, præsertim in Clero, de controversiis
componendis, de tollendis abusibus, de inducenda obser-
vatione ultimi Concilii Generalis, deque Ecclesiastica di-
sciplina sensim restituenda, ut patet hic in textu, & *dist.*
18. *per totam*. Hæc autem ferè præstabantur, canonicas
regulas, maximè quæ in ultimo generali Concilio statutæ
essent, relegendo; debitas pœnas transgressoribus infligen-
do; Justitiam expeditè singulis eam poscentibus ministran-
do; ea, quæ in postremo Concilio specialiter mandata
fuissent exequendo; nonnulla etiam ad majorem, faci-
lioremque observationem sacrorum Canonum per mo-
dum regulæ dirigendo, ac prout rerum, & personarum
qualitates postulant erudiendo, comminando, & exhor-
tando, ut hic & in dict. *distinct.* 18. & de origine hujus
institutionis adde Concilium Lateranen. novissimum sub
Leone X. *sess.* 10. *in Constitut.* quæ incipit, *Regimini circa
finem*, §. *Maturè quoque considerantes*, *tom.* 4. *Concilio-
rum, par.* 2. *pag.* 99. *col.* 1. quæ est repetita in Bullar. *tom.* 1.
pag. 482. §. 12.
Secundò QUÆRO ad quem spectet provinciale Con- 14
cilium indicere, convocare, & celebrare.
Solutio. Dic ad Metropolitanum hoc munus pertine-
re, ut hic, & in *cap. Si Episcopus cum duobus sequentibus*
18. *distinct. & in cap. Quod sicut*, §. *Præterea*, *supra de
elect.* etiam sine auctoritate Primatis, seu Patriarchæ, 15
cap. De Conciliis, & ibi Præpos. *num.* 2. *eadem distinct.* 18.
Henric Botthæus *de synodo Episcopi*, *p. par. quæst.* 6. *num.*
20. Et Metropolitano legitimè impedito id munus perti- 16
net ad Coepiscopum antiquiorem, ut in Concilio Tri-
dentino *sess.* 24. *cap.* 2. Idemque dicendum sede Me- 17
tropolitana vacante, ut per Archid. & Gemin. in *cap.
Placuit*, *num.* 2. Bellam. & Turrectem. in *cap. Propter
ecclesiasticas*, *num.* 8. & Præpos. in *cap. De Conciliis*, *in* 3.
not. 18. *dist.*
Sed dubitatum fuit quis esset Episcopus antiquior, nem- 18
pe an antiquior comprovincialis, vel Episcopus exemptus,
si ipse sit comprovincialibus antiquior. Dubium ingere-
bat Breve Sanctissimi ad Cardinalem Episcopum Burgen.
qui synodum Toletanam, cui adhæret, elegit, licèt ex-
emptum quoad ea, quæ antiquitatem, & prælationem
in ipsa provinciali synodo concernerent, pari cum reli-
quis ejus synodi Episcopis jui e censeri, & si promotio sua
in Episcopum aliorum Episcoporum provinciæ Toletanæ
antiquior existat, illam synodum ipse, Archiepiscopo im-
pedito, cogere, eique præsidere, & alia quæ in ea parte
ad Episcopum, aut illo absente, vel impedito, ad Coepi-
scopum antiquiorem juxta dicti Concilij decreta perti-
nent, facere, gerere, & exequi posse, & debere perinde ac
si alias suffraganeorum ipsius Archiepiscopi antiquior esset,
prout in hac parte existit. Sed hujusmodi Breve S. Congre-
gatio censuit intelligendum quoad interessentiam Concilii
provincialis tantùm, & receptionem decretorum ejus, non
quoad reliqua, considerata mente Concilii in eo decreto,
in quo dum statuitur, ut exempti teneantur eligere ali-
quem Metropolitanum, declaratur etiam quare id facien-
dum sit, ut scilicet in ejus synodo simul cum alijs intersint,
& quæ ibi ordinata fuerint, observent, in reliquis omnibus
eorum exemptiones, & privilegia expressim præservando.
Unde quemadmodum Concilium præter interessentiam
synodi, & observationem statutorum illius, ad quæ
obligat exemptos eam synodum eligentes, in reliquis
eorum privilegia suffraganeorum tacitè conservare vi-
detur.
Tertiò QUÆRO quoties, & quando provinciale 19
Concilium sit celebrandum.
Solutio. Secundùm antiquam regulam celebrari debe- 20
bat bis in anno per singulas provincias, *cap. Pervenit* 18.
distinct. Semel quidem ante diem Quadragesimæ: secun-
dum verò circa Tempora Autumni, ut in *cap. Habeatur*
ead.

ead. dist. & quamvis in cap. seq. dicatur semel esse convo-
candum post tertiam hebdomadam Paschæ, & secundum
Idibus Octobris: tamen primus Canon cùm sit Nicæni
Concilii propter majorem authoritatem præjudicat secun-
do, ut notat glos. 1. Archidiac. & Præpos. *in d. cap. Ha-
beatur*. Vel certè secundum eos isti Canones loquuntur se-
cundum diversas consuetudines. Unde congruè dici po-
test esse in optione Archiepiscopi synodum convocare
ante Quadragesimam, vel inter Pascha, & Pentecostes,
21 ut ibi per Præpos. *num.4.* Sed postea in sexta synodo uni-
versali antiqua Constitutio fuit correcta, ac propter fati-
gationem, & ut opportunè haberentur ad iter agendum,
qui congregandi erant, à sanctis Patribus diffinitum fuit,
ut omnibus modis hoc Concilium fieret semel in anno, ut
in cap. Quoniam quidem, ead. dist. & hoc statutum sextæ sy-
nodi innovatur hic à Concilio generali, ut in glos. prima,
& præcipitur observari *in cap. Cum sit, inf. de Iudæis*. Sed
& secundum leges civiles Patriarchæ, & Metropolitani
tenebantur Episcopos Comprovinciales semel, aut bis
in anno ad se convocare, ut in Authent. *de Sanctiss. Epi-
scopis, cap.* 10. §. *Vt autem omnis Ecclesiasticus status, col-
22 lat. 9.* Verum quia neque hoc servabant Metropolitani, ut
dixi supra in primo notab. Idcirco in Concilio Lateranensi
novissimo sub Leone X. *in loco supracitato in fine primæ
quæstionis*, antiqua jura fuerunt correcta, & ordinatum
fuit, ut de cætero provincialia Concilia fierent singulis
triennijs. Sed & Tridentinum Concilium *sess. 24. cap. 2.*
statuit, ut *Metropolitani intra annum ad minus à fine ipsius
Concilii: & deinde quolibet saltem triennio post octavam
Paschæ Resurrectionis, seu alio commodiori tempore pro mo-
re provinciæ non prætermittant synodum in provincia sua co-
gere*. Hæc ibi. Et pondera illam dictionem, *saltem*, quæ
innuit Metropolitanum posse infra triennium etiam plu-
ries synodum convocare, si rationabilis causa subsit, sicut
olim etiam post sextam synodum celebrari poterat bis in
anno, si necessitas cogebat, ut notat Præpos. *in cap. De
Conciliis, num.6. 18. dist.* Henric. Botthæus *de synodo Epi-
scopi in prima parte num.54.* Ultra triennium, tamen pro-
trahi non debet, ut *in d. c.2.*
23 Cæterum cùm Archiepiscopus de Lima trium Regum
in Indiis conquereretur se non posse, juxta decretum *d. cap.
2. sess.* 24. celebrare synodum provincialem ob nimiam
suffraganeorum distantiam ad decies fere centena passuum
millia. Et S. Congregatio Concilii censuisset terminum
cogendi Concilium provinciale de licentia Sanctissimi pos-
se prorogari ad alios tres annos, ut singulis sexenniis cele-
brari debeat: Sanctissimus annuit.
24 Porrò ex canone Concilii Toletani IV. statutum est, ut
quæ synodus deinceps futura esset, ejus constitutus dies
denunciaretur, indicareturque in synodo, quæ illam or-
dine sequentem proximè antecederet. Et hunc morem lau-
dabilem servat Ecclesia Mediolanensis in indictione pro-
vincialis Concilii, ut *tom. 4. Concilior. part. 2. pag. 547.
col.2. litt.B.* & utinam servarent Archiepiscopi omnes,
quia sic indictione adstricti celebrationem synodi ad bo-
num regimen Ecclesiarum tam utilem, & necessariam
25 non prætermitterent. Formula autem litterarum indictio-
nis Concilii habetur in fine actorum Ecclesiæ Mediolan.
eodem tom.4. part.2. pag.564. col.2.
26 Quartò QUÆRO, Ubi sit congregandum provincia-
le Concilium.
Solutio. In Congregationibus Conciliorum haberi de-
bet ratio, ut hi qui vocandi sunt, non fatigentur propter
discrimina itinerum, ut *c. Quoniam quidem*, 18. *dist.* De-
bent enim fieri hujusmodi Congregationes, & Conventus
in loco non multum remoto, imò proportionato respectu
eorum, qui debent convenire, ut ibi notat Præpositus
n.1. & Henric. Botthæus *de Synodo Episc. part. 1. quæst.* 10.
num.56.
27 Et cùm dubitatum fuerit ad quem spectet electio loci
pro Synodo provinciali celebrandæ, S. Congregatio cen-
suit spectare ad Archiepiscopum, qui tamen cessantibus
justis impedimentis, Metropolitanam Ecclesiam, modò in
ea adsint commoditates ad id necessariæ, relinquere non
debet.
28 Quintò QUÆRO, Quinam provinciali Concilio inter-
esse teneantur.
Solutio. De Metropolitano, & Episcopis suffraganeis,
seu comprovincialibus non est dubium, ut hic, *& in cap.
Quoniam quidem, cap. Si Episcopus, cap. Placuit, & cap. Si
quis Episcoporum,* 18. *dist.* De alijs verò, & præcipuè de Ca-
pitulis Cathedralium Ecclesiarum sunt opiniones Docto-
rum in *cap. fin. supra de his quæ fiunt à Prælatis, & in c. Gra-
ve, de præbend.* ut per Præposit. *in cap. Propter Ecclesiasti-
cas, il primo, num.9. eadem distinct.* Tu dicas, ut plenè
scripsi in *dict. cap. final.* & adde quod dicam in duabus quæ-
stionibus proximè sequentibus.
Sextò QUÆRO, quo ordine sedere debeant Episcopi, 29
& alii in provinciali Concilio.
Solutio. Episcopos secundum ordinationis suæ tempus 30
sive ad consedendum in Concilio, sive ad subscribendum,
vel in qualibet alia re sua attendere loca decrevit Grego-
rius, ut in *cap. fin.* 17. *distinct.* conservato Metropolitani
primatu, ut in *cap. Placuit*, 18. *distinct.* Unde cum fuerit
quæsitum, An in Conciliis provincialibus quoad Episco-
porum præcedentiam attendendum sit tempus ordinatio-
nis, vel dignitas Ecclesiarum, vel earum ordo, & præe-
minentia: S. Congregatio Concilii censuit attendendum
tempus ordinationis Episcoporum. De Capitulis verò Ca-
thedralium Ecclesiarum, Abbatibus, Commendatariis,
Dignitatibus, & Capitulorum Deputatis dic, ut scripsi in
cap. fin. in ult. q. de his quæ fiunt à Prælatis.
De ordine autem ad celebrandum provinciale Conci-
lium vide Pontificale Romanum sub tit. De ordine ad
Concilium provinciale celebrandum, & novissimè Cerem.
Episcoporum *lib. 1. cap. 22.*
Septimo QUÆRO, qui votum habeant decisivum, 31
vel consultivum in synodo provinciali.
Solutio. Non omnium, qui synodo intersunt idem est
suffragium: Nam Metropolitanus, & Episcopi tantum
votum habent decisivum. Abbates verò, Commendata-
rii, Capitulares, Capitulorumque Deputati vocem ha-
bent dumtaxat consultivam, Innoc. & DD. communiter
in *cap. Grave, supra de præbend.* Abb. *in cap. fin. num. 2.
de his, quæ fiunt à Prælat.* Præpositus *in cap. Propter Eccle-
siasticas, il primo, num. 9. vers. Vel aliter,* 18. *distinct.*
Sed Episcoporum procuratores possunt ex sententia S. Con-
gregationis, si Concilio provinciali placuerit, etiam de-
cisivam habere. Laici verò, qui ex eadem S. Congrega-
tione ad provinciale Concilium invitati, interesse pos-
sunt, in eo vocem consultivam habent. Et potest unus-
quisque ex iis, qui synodo intersunt, ad eam referre de his,
quæ ibi sunt pertractanda. Et votum prius dandum est ab 32
iis, qui inferioris ordinis sunt.
Octavo QUÆRO, Discrepantibus sententiis inter Me- 33
tropolitanum, & Episcopos suffraganeos, quænam senten-
tia prævalere debeat.
Solutio. Dubitavit olim Episcopus Ulixbonen. quando
in Concilio provinciali Metropolitanus est unius senten-
tiæ: suffraganei autem omnes sunt alterius, citra præva-
leat, & num Sanctissimus sit consulendus. Quod dubium
transmissum fuit à Card. Alciato per manus Cardinalium
S. Congregationis Concilii cum his allegationibus, vide-
licet considerari poterit Canon Apostolorum 35. relatus
in *cap. Per singulas primo, & secundo, & cap. Archiepisco-
pus 9. quæst.* 3. ubi dicitur [Episcopos provinciæ nihil posse
agere absque Metropolitani scientia, seu consensu:] & ita
DD. in *dict. cap. Per singulas*, præsertim Archid. Bellam.
Turrecrem. & Brixien. dicunt formalia verba: [Quod Epi-
scopi provinciæ sine Metropolitani consensu nihil possunt
statuere neque agere, quod pertineat ad dispositionem, &
communia negotia provinciæ; nec Metropolitanus sine
omnium suorum Episcoporum comprovincialium consen-
su agere quid velit, quod ad provinciam pertineat: etsi
Episcopi resistant, ipse autem in hoc obduret, ad Aposto-
licam Sedem referendum est.] Item 6. *quæst. 4. cap. Si quis
Episcopus in aliquibus*, dicitur: *discrepantibus provinciæ
Episcopis, inter quos sit & Metropolitanus, adeundum
esse Primatem.* Nec obstat *cap. Nec Episcopi, de tempor.
ordinat.* dum *in fin.* dicitur, quod Metropolitanus debet
consentire majori parti suorum suffraganeorum: nam du-
pliciter respondetur. Primò, quod etsi Archiepiscopus id
non faciat, tamen sententia sua valebit, ni in terminis
dicunt ibi Innoc. Host. Jo. Andr. Butr. & Abbas. Secun-
dò, quod ibi agitur de materia consecrationis, in qua
communis opinio est, quod quando Archiepiscopus est
unius sententiæ, & reliqui omnes suffraganei ab ea dissen-
tiant: tunc adeundus est Superior, nempè Primas, vel
Papa:

Papa: ita post Hugon. concludit Gloss. Archid. Gemin. Card. Alexand. Turrecrem. *in cap. 1. 65. distinct. in verb. Contradicans*.

Die 11. Octobr. 1576. S. Congregat. censuit amplius deliberandum super hoc dubio, & videndum Abbatem in *cap. final. de his, quæ fiunt a Prælatis sine consensu Capituli*.

34 Die 10. Januarii 1577. Congregatio publica Mo. Col.
Gess. Lanc. Alciat, Senon. n. M. Alt. S. Sixtus, Caraf. Quatuor nempe Mor. Gess. Lancel. Caraf. censuerunt sententiam suffraganeorum præferendam esse sententiæ Metropolitani, quia illi habent votum decisivum, & sunt Conjudices: item per Host. *in cap. 1. de Libell. oblat. ad finem*, ubi dicit in synodo Metropolitanum, & suffraganeos esse conjudices, & Metropolitanum debere cum consilio, & assensu suffraganeorum, seu majoris partis pronunciare. Item ex Jacobatio *de Concilio lib. 6. art. 2. vers. Nono facit*: ubi inquit, quod prævalet sententia provincialis Concilii sententiæ Archiepiscopi. Alii nempe Colum. Alciat. Senon. Mo. Alt. (nam S. Sixti quid sentiret non aperuit) dixerunt neutri sententiæ adhærendum nec suffraganeorum, nec Metropolitani, sed absolute in quacumque causa adeundum Papam, ex theorica gloss. in *d. cap. 1. 65. dist. & c. fin. 63. dist.* Ita referendum Sanctissimo.

Sanctissimus die 4. Januarii audita relatione Congregationis inclinavit potius in opinionem illam, quod prævaleat sententia suffraganeorum, & quia votum habent decisivum, & quia DD. dicunt, quod debet Metropolitanus statuere de consilio, & assensu eorum, seu majoris partis: nec putavit obstare exemplum communis opinionis in consecratione, quia in ea non videntur esse conjudices. Minus obstare: quod verba ita concipiantur, *Nos Metropolitanus decernimus*: quia cum id debeat cum consilio, & assensu eorum facere; inde colligitur, quod tenetur sequi eos, seu majorem partem eorum. Tamen Sanctitas sua non decidit, sed dixit quærendum prius, in qua re Metropolitanus nunc dissentiat à suffraganeis. Ita declarandum postea.

35 Nonò QUÆRO, quæ sint tractanda, & statuenda in synodo provinciali, & quæ sit illius auctoritas, & jurisdictio.

36 Solutio. Exequendum est ante omnia, quod S. Concilium Tridentinum ad populorum ædificationem, & Catholicæ fidei præsidium præcepit *in cap. 2. sess. 25.* nempe ut in prima synodo provinciali omnes palam recipiant omnia, & singula, quæ in eodem Concilio Tridentino definita, & statuta sunt: necnon veram obedientiam summo Romano Pontifici spondeant, & profiteantur; Simulque hæreses omnes in sacris Canonibus, & generalibus Con-
37 ciliis, & præsertim ab eodem Concilio Tridentino damnatas publicè detestentur, & anathematizent: si qua in
38 provincia adhuc factum non est omnino quamprimum fiat, & in singulis habendis synodis iteretur repetita saltem fidei professione juxta formulam à Sede Apostolica præscriptam.

39 Utile quoque admodum esset, & conveniret, ut in primo Patrum conventu perlegerentur Concilii Tridentini decreta, si non omnia, saltem ea, quæ ad fidem pertinent, prout Innoc. III. hic mandat fieri de suo Concilio VI. generali, ut patet ibi: *maximè quæ statuta sunt in hoc generali Concilio relegentes*: & prout olim Ephesinum Concilium legi consueverat in synodis provincialibus, teste Isidoro de celebratione Concilii, idque succedebat loco illarum institutionum, & collationum, quæ de præcipuis fidei Mysteriis in primis diebus habebantur.

40 Hoc primum peracto, ad corrigendos excessus, & controversias componendas animum advertere oportebit, secundum ea, quæ dicta sunt supra *in prima quæstione*, ut justitia viam præparante omnes unanimi consensu ad alia
41 exequenda expeditius procedant. Quapropter expostulantium querelæ, & accusationes non modo contra inferioris ordinis clericos, sed potissimum contra Episcopos, ipsumque Metropolitanum æquis auribus excipientur, & prout justitia suaserit, terminabuntur, *cap. De Conciliis, 18. dist.*
42 Quod si pleniores probationes, & exactiorem cognitionem postulent, quàm ut brevi illo tempore expediri possint: judicibus à Synodo provinciali deputatis cognoscendæ, ac diffiniendæ committentur, ad præscriptum Con-
43 cilii Tridentini *cap. 5. in fin. sess. 24.* Nec solùm ad petitionem aliorum, sed etiam ex officio Synodus provincialis inquiret contra Episcopos in universum, *session. 25. cap. 1.* Quomodo se habeant erga suos consanguineos, & familiares, & quomodo se gerant erga subditos: specialiter autem cognoscet an deliquerint circa residentiam; & si absentiæ causas, licentiasque à Metropolitano, vel suffraganeo antiquiori obtentas prætenderint, de iisdem causis, & licentiis judicabit, ne quis eo jure abutatur, & ut pœnis canonicis errantes puniantur, ut *session. 23. cap. 1.* An decreto Concilii de visitationibus, & procuratione visitationis causa accipiendi fraudem fecerint, ut si id compertum fuerit, canonicis pœnis, aliisque arbitrio Synodi absque ulla spe veniæ mulctentur, *sessione 24. cap. 3.* An concubinas, vel alias suspectas mulieres domi aut extra teneant, aut cum iis ullam habeant consuetudinem: si autem innotuerit aliquem ex Episcopis ab hujusmodi crimine non abstinere, à Synodo provinciali admonebitur, ut si admonitus se non emendaverit, ipso facto suspensionem incurrat, & contra eum ad ulteriora procedatur, juxta Concilii Tridentini decretum *sess. 25. cap. 14.*

De gravioribus tamen causis criminalibus Episcoporum, 44
quæ depositione, aut privatione dignæ sunt, Synodus
provincialis cognoscere non potest: poterit tamen de his 45
contra aliquem ex Episcopis suspectum, vel accusatum capere summariam informationem, & formare processum
ad effectum transmittendi ad Summum Pontificem Ro- 46
manum. Minores autem eorumdem causæ, & ipsiusmet Archiepiscopi, quia alibi, quam in Concilio provinciali cognosci, & terminari non possunt, si delatæ fuerint, recipientur, sed non ita passim, ut levioribus quibuscumque querelis aures faciles accommodentur, ut *sess. 24. cap. 5.*
His tamen non solùm ipsum Concilium, etiam si non ad- 47
sit numerus duodecim Episcoporum à jure requisitus, sed etiam ab ipso deputati cognoscere poterunt, qui regulariter ob reverentiam Pontificalis officii ex S. Congregationis sententia nonnisi Episcopi erunt, si ex causa Concilium aliter non judicaverit. Et advertendum tam Concilium, quàm dictos deputatos non ad majorem, quàm ad charitativam correctionem procedere debere, sed tantum pronunciare etiam aliqua informatione extrajudicialiter sumpta, & deputati id præstare poterunt etiam post terminatum, & finitum Concilium. Quæ omnia locum habent etiam in causis criminalibus contra ipsummet Archiepiscopum, non item in civilibus.

Porrò judicibus, & personis particularibus negotia, 48
quæ indefinita remanent tempore dissolutionis, aut finis Concilii, ut illa ipsi determinent post finem imposito Concilio, committi non poterunt, nisi in causis in Concilio
Tridentino, & in jure expressis: & à judicibus prædictis, 49
qui de proximo de dictis negociis, seu causis cognoverint, appellari debet ad Primatem, Patriarcham, vel Papam.

Similiter cognoscet contra negligentes Episcopos in iis, 50
quæ eorum muneris sunt, explendis, & quæ specialiter in postremo Concilio generali ipsis mandata sunt, *sess. 23. cap. 3. cum seq.* maximè circa ordinationes clericorum, Seminariorum institutiones, *eadem sess. cap. 18.* & Ecclesiarum curatarum provisiones, quæ nonnisi per concursum fieri possunt, *sess. 24. cap. 18.*

Ab examinatoribus prætereà, qui in Synodo diœcesa- 51
na eligi debent, ut de qualitatibus eorum, qui Parochialibus Ecclesiis præficiendi sunt renuncient muneris, officiique eorum ratio exposci poterint, *sess. 24. d. c. 18.*

Causæ verò, & controversiæ inter clericos inferiores, 52
quia ab eorum Ordinariis facilè deffiniri possunt, minus propriè ad provinciale Concilium pertinere noscuntur.

Omnes verò causas vertentes in prima instantia coram 53
Episcopis suffraganeis ex sententia Sacræ Congregationis poterit Concilium cognoscere; & non solùm illas, quæ specialiter ejus judicio à jure, & Concilio reservatæ sunt, sed de omnibus tam civilibus, quam criminalibus, quæ dubiæ non sint, quæque brevi tempore possunt expediri, & alioqui juxta canonicas sanctiones in eo tractari, & de-
ferri possunt. Si tamen in prima instantia coram locorum 54
Ordinariis illæ introductæ reperiantur, non poterunt avo-
cari, nisi in casibus à jure permissis. Item nec causas pen- 55
dentes coram Archiepiscopo poterit ad se avocare.

Appellari etiam poterit ad ipsummet Concilium in cau- 56
sis pendentibus coram Episcopo, vel ejus Vicario, omisso Archiepiscopo ad Concilium, sicuti ad Papam: à Concilio

lio verò ad Archiepiscopum, vel ejus officialem appellari non poterit.

57 Visitationem autem omnium Episcoporum suffraganeorum, quam Episcopi legitimè impediti per suos generales Vicarios faciunt suspendere, donec Concilium diffinitum fuerit, minimè potest.

58 Contra Provisores, seu Vicarios generales etiam ipsiusmet Archiepiscopi in causis criminalibus procedet.

59 Generaliter autem erit procedendum, ut quæ de vita, honestate, cultu, eorum officiis, & functionibus a sacris canonibus maximè in postremo generali Concilio decreta sunt, observentur, contra eos, qui talium decretorum contemptores, transgressoresque delati, repertique fuerint, severè ad relinquendum exemplum advertendo, *sess. 23. cap. 1.*

60 Pauperum insuper querelas contra quoscumque judices, & potentiores tam Ecclesiasticos, quam laicos in Syodis provincialibus admissas fuisse veterum Conciliorum testimonio, & ratione comprobatur: maximè enim pertinet ad Episcoporum curam pauperum defensionem adversus potentes suscipere, ut oppressores prius sacerdotali admonitione redarguant, & si contempserint emandari, eorum insolentia Regis auribus intimetur. Quare caosam hanc vexationis pauperum Synodus provincialis negligere non debebit, ex Concilio Carthaginense V. *cap. 9.* & Toletano IV. *cap. 13.*

61 Ubi vero privatorum querelis, & debitæ inquisitioni satisfactum fuerit, & delatis controversiis compositis, vel commissis, proferent Episcopi ea, quæ correctione, vel reformatione digna compererint per testes synodales in eorum diœcesibus ut super his, & aliis ab ipsis proponendis, prout utilitati, vel honestati congruerit, Synodus provincialis provida deliberatione procedat, & statuat observanda.

62 Nihil autem Synodo provinciali erit antiquius, quàm ut ea, quæ specialiter Patres Concilii Tridentini fidei, & diligentiæ illius crediderunt, sedulò exequatur: proinde in eam curam incumbet, ut Seminaria in qualibet diœcesi instituantur, & conserventur *sess. 23. cap. 18. ad finem.* Quod si ob paupertatem aliquarum Ecclesiarum ejusmodi collegia intelliget erigi non posse, curabit ex fructibus duarum, aut plurium talium Ecclesiarum in metropolitana, aut in alia provincia commodiori unum, aut plura collegia erigenda. Et præterea si in his, quæ de Seminario in Concilio Tridentino ordinata sunt, difficultates, aut impedimenta contigerint: Synodus pro regionis more, pro Ecclesiarum, & beneficiorum qualitate etiam quæ ad felicem Seminarii profectum necessaria, & opportuna videbuntur, decernet, & providebit.

63 Præscribet propriam examinis, seu inquisitionis aut instructionis faciendæ formulam de promovendis ad Ecclesias Cathedrales Sanctissimi Romani Pontificis arbitrio approbandam, *sess. 24. cap. 1.*

64 Cognoscet, & probabit causas, ob quas Cathedrales Ecclesiæ, & diœceses suffraganeorum à metropolitano visitari debeant, *eadem sess. cap. 3.*

65 De his, quæ ad debitum in divinis officiis regimen spectant, deque congrua in his canendi, seu modulandi ratione, de certa lege in Choro conveniendi, & permanendi, simulque de omnibus Ecclesiæ ministris, quæ necessariæ erunt, & si qua hojusmodi pro cujusque provinciæ utilitate, & moribus certam cuique formulam præscribet, *sess. 24. cap. 12. in fin.*

66 Formam à Concilio Tridentino in provisionibus Ecclesiarum parochialium præscriptam, & Pii V. Constitutione firmiùs sancitam, observandam promulgabit, sciens facultatem sibi à Concilio Tridentino tributam *sess. 23. cap. 18.* circa prædictam examinationis formam, addendi scilicet, aut remittendi quæ censuisset ead. Pii V. constitutione ademptam fuisse.

67 Examinabit, vocatis his, quorum interest, & diligenter expendet, si quas Ecclesias Cathedrales propter earum angustiam, tenuitatemque vicinis unire, vel novis proventibus augere expediat, confecta de præmissis instrumenta ad Summum Romanum Pontificem remittet, *sess. 24. cap. 13.*

68 De imaginibus, & reliquiis Sanctorum si quis dubius, aut difficilis abusus sit extirpandus, vel aliqua de ipsis gravior quæstio incidat, Synodus provincialis judicabit, ita tamen ut nihil inconsulto Romano Pontifice novum, aut in Ecclesia hactenus inusitatum decernatur, *sess. 25. de Invocatione Sanctorum in fin.*

In exequendis decretis reformationis regularium supplebit, & coercebit, & in defectum Capitulorum generalium eadem Synodus per deputationem aliquorum ejusdem Ordinis providebit, *sess. 25. de Regul. cap. ult.* 69

Abusus indulgentiarum, quos Episcopi in suis Ecclesiis collegerint, in Synodo provinciali referentur, ut aliorum quoque Episcoporum sententia cognita statim ad Summum Pontificem deferantur, cujus auctoritate quod universali Ecclesiæ expedit, statuatur, *sess. 25. in decreto de indulgent.* 70

Publicanda quoque erunt in Synodo provinciali specialiter quæ in Concilio Triden. de residentia sub Paulo III. & Pio IV. statuta sunt, & si quæ alia ejusdem Concilii decreta in primis necessaria, atque utilia censebuntur, *sess. 6. cap. 1. & 2. & sess. 23. cap. 1.* 71

Cùm Decretum Concilii Tridentini de Clandestinis matrimoniis, tam in onaquaque parochia suum robur post triginta dies habere incipiat à die primæ publicationis in eadem Ecclesia parochiali factæ numerandos, nec hujusmodi publicationi requisitæ a Concilio Tridentino æquivaleat publicatio, quæ fit in Synodo provinciali, ut Sacr. Congregatio declaravit: & præcipiendum erit omnibus Episcopis, & aliis, ad quos talis executio spectare potest, ut dictum decretum de clandestinis matrimoniis, ita ut editum est, nihil addendo, detrahendo, aut immutando, in singulis parochiis quàmprimum publicetur, *sess. 24. cap. 1. de reform. matrim.* 72

Designabuntur in Synodo judices, quibus alioqui ad id aptis causæ Ecclesiasticæ, ac spirituales, & ad forum Ecclesiasticum pertinentes in partibus delegandæ committi possint, *sess. 25. cap. 10.* 73

Deputabunt item judices, qui de locationibus rerum Ecclesiasticarum etiam auctoritate Apostolica confirmatis judicare valeant, juxta Tridentini Concilii decretum, ut quas a triginta annis citra ad damnum Ecclesiæ, & contra canonicas sanctiones contractas fuisse judicaverint, irritas declarent, de quibus *sess. 25. cap. 11.* 74

Atque hæc ferè sunt, quæ Synodus provincialis ex Con- 75
cilio Tridentino præstare debet, super quibus amplior est
illius potestas, quàm jure communi eidem competat, *c. Epi-*
scoporum, 18. distin. cùm in præmissis non propria, sed
Concilii universalis auctoritate nitetur. In cæteris enim 76
causis, & negotiis meminisse oportebit Episcoporom Con-
cilia non habere vim constituendi, sed auctoritatem im-
ponendi, & inducendi quod aliàs statutum, & generali-
ter, seu specialiter observari præceptum: multòque mi- 77
nus in hujusmodi Conciliis de rebus fidei, & majoribus
causis tractari, aut quicquam diffiniri potest, *c. Majores,*
de baptism. Non tamen horum potestas adeò restringitur, 78
quin multa statuere possint circa ea, quæ totam provin-
ciam concernunt præter ius commune, & quandoque
etiam contra illud ex causa urgenti verisimiliter à Canone
non prævisa, secundum ea, quæ fusè adnotavi in *c. Dile-* 79
ctus, supra de tempor. ordinat. & in *c. Quod super his, de*
maior. & obedient. Suisque decretis ius commune adjuvare
addendo novas pœnas, vel antiquas augendo.

Cæterum ad evitandam omnem ambitionis, & præ- 80
sumptionis suspicionem abstinendum erit à promulgandis
novis decretis, quæ jure communi, & Pontificiis consti-
tutionibus minus consonant, etiam in casibus aliàs per-
missis, DD. *in d. cap. Quod super his, de maior. & obedien.*
& ubi per antiquos Canones, vel ultimum generale Con- 81
cilium, aut Sommorum Pontificum Constitutiones pro-
visum oon fuerit, vel minus sufficienter, supplebit Syno-
dus provincialis suis Constitutionibus, ut Ecclesiastica di-
sciplina restituatur, prout meliùs, & faciliùs videbitur.

In rebus dubiis, & de jure controversis non facilè diffinitiones fiant, præsertim ubi grave aliquod præjudicium parari potest, veluti in materia Sacramentorum enodando, aut explicandis casibus usurarum, & aliorum vitiorum, quibus timoratæ conscientiæ irretiri possunt. 82

Si circa judicia, illorumque expeditiones fuerit decernendum, meminisse oportebit non posse Episcopos, nec Synodum provincialem causam, quæ sui natura, aut ex juris dispositione summaria non sit, summariam efficere, neque breviorem reddere instantiam, aut ea, quæ de 83

jure

jure communi in causis summariis servanda sunt, præci-
84 dere, minusque appellationes in casibus, in quibus aliàs permittuntur, prohibere: nec prætermittere modum, &
85 ordinem a jure, & Concilio Tridentino præcipuè in puniendis, corrigendisque excessibus præscriptum.
86 In materia jurisdictionis Ecclesiasticæ, & sæcularis consultiùs erit nihil statuere, quàm ut appareat ex juribus Ecclesiæ aliquid esse imminutum, vel usurpatum: videtur etiam abstinendum à memoriae legum sæcularium, præsertim si affines sint illis, quæ à Sede Apostolica improbatæ fuerunt.
87 Noverint etiam exemptos decretis Concilii provincialis non obligari, nisi in casibus, in quibus à jure communi, Concilio Tridentino, & Summorum Pontificum Constitutionibus specialiter Episcopis, aut Concilio provinciali in ipsos potestas tributa est, ut Sac. Congregat. censuit.
88 Quid observandum sit cum Capitulis exemptis, & Episcoporum jurisdictioni non subjectis apertè statuitur in Concilio Tridentino *sess.6. cap.4. & sess.25. cap. 6.* quod si illius executio quoad hoc habitura sit impedimenta, vel difficultates, quæ superari non possint satis erit nihil decernere, quàm aliquid statuere, quod ipsius Concilii decretis non consentiat.

Cum regularibus quomodo Synodus provincialis procedere possit, aut debeat, ediscere poterit ex Concilio Tridentino *sess. 25. de Regular.* & ex posterioribus Rom. Pontif. ea de re Constitutionibus, præsertim Gregorii XV. quæ incipit, *Inscrutabili Dei providentia:* quorum auctoritate nisi specialiter nitantur decreta Synodalia, utique attabunt illa tantùm Monasteria; quæ ipsis Ordinariis
89 sunt subjecta. In aliis autem Monasteriis Episcopi scire debent se à Concilio Tridentino datos esse executores eorum, quæ in decretis *d. sess.25. de Regul.* continentur: In
90 quibus provinciale Concilium Episcoporum negligentiam supplere, & coercere debet, eo tamen modo, & forma, prout in ipso Concilio Tridentino dispositum est, *ead. sess. cap. ult.*

Et quia non omnia Constitutionibus præcisè, & sub pœnis comprehendi possunt, aut expedit; nec omnes, quibus usui esse possunt decreta Synodi, subjiciuntur illius jurisdictioni: advertendum erit ne decreta ipsa videantur minus consideratè concepta, seu scripta, aut executione frustrentur.
91 Quoniam verò Prælati munus est docere, ac doceri, *cap. Non oportet*, 18. *distinct.* Suscipiet Synodus hanc quoque partem erudiendi tam Episcopos, qui ad Synodum accedunt, ut doceant, & doceantur, quàm inferiores, maximè sacerdotes, quorum ignorantia valde periculosa est in his, quæ animarum curam, & salutem concernunt. De Sacramentis igitur, eorumque administratione explicabit quæ scitu sunt necessaria, eaque accuratiùs edisci mandabit. De singulis clericorum functionibus diligenter edocebit: & quæ in materia morum solent frequenter scrupulum inicere timoratis conscientiis, elucidabit adhærendo probatis auctoritatibus, & receptis in Ecclesia Catholica sententiis.
92 Interseret etiam Synodus provincialis frequentes exhortationes de rebus, quæ opportunè occurrent, & sub jurisdictione, & coercitione illius non cadunt, nec pœnis sanciri possunt: & cùm sermo dirigatur ad personas, quæ non ligantur provincialibus decretis, sanè in quibusvis generibus causarum, & negotiorum, si exhortationes hujusmodi fuerint plenæ paternæ charitatis, non minus efficaces esse poterunt ad persuadendum, quàm si eam legibus præciperentur.
93 Porrò ipsa Synodi decreta puro, & Ecclesiastico stylo conscribantur, ut Christianam pietatem non rudem simplicitatem potiùs quàm exquisitam latinitatem redoleant. Usitata igitur à Sanctis Patribus, & Sum. Pontif. verba in rebus præcipuè Ecclesiasticis usurpentur, nec nova vocabula in Ecclesia ex prophanis Ethnicorum scriptis invehantur, quæ rebus obscuritatem offendere, & catholicis stomachum movere possint.
94 Demum cùm provinciale Concilium absolvendum erit, quæcumque in eo constituta fuerint, coram Patribus Concilii relegentur; quibus sub judicio, & correctione S. Sedis Apostolicæ cum metropolitano reliqui comprovinciales Episcopi subscribent.

Illa in unum volumen redacta antequam publicentur ad 95
S. D. N. cum literis metropolitani, vel totius Synodi transmittentur, ut à Sede Apostolica revideantur, corrigantur, atque probentur, itaque correcta executioni demandentur. Hisetiam subjici poterunt ea, quæ ad promo- 96
vendum provinciæ profectum in Ecclesiastica disciplina, vel ad occurrendum impedimentis, atque periculis Synodus provincialis Sanctissimus D.N. proponenda judicaverit.

Decimò QUÆRO, Quæ sit metropolitani auctoritas 97
in Synodo provinciali. Solutio patebit ex subjectis declarationibus Sacræ Congreg. Concilii.

Cùm quæreretur, An Archiepiscopus solus justis de 98
causis posset absque aliis Episcopis dissolvere Concilium, S. Congregatio censuit non posse, nisi de consilio, & assensu Coepiscoporum. Archiepiscopus ex S. Congregatione licet sit Caput Concilii, & Præsidens, nonnisi consilio, & assensu Coepiscoporum poterit cuipiam silentium indicere, vel jubere aliquod scriptum, aut libellum legi, vel tunc non legi, seu mandare aliquem tunc exire à Concilio, vel intrare, etiamsi accedat, ut aliquis ex Episcopis impediat, aut perturbet, aut cum Archiepiscopo minus urbanè se gerat: cùm tamen ipsius sit Concilium dirige- 99
re, poterit ex se mandare ne quis loquatur extra locum, ne ve perturbetur Concilium.

An metropolitanus possit cognoscere de causis civili- 100
bus Episcoporum, necnon eorum, qui dictis Episcopis sunt subditi: S. Congregatio censuit posse, etiam quando Episcopus adit contra Episcopum, cæteroqui non posse nisi in casibus in jure expressis.

An Archiepiscopus possit procedere per censuras, & 101
alias pœnas contra Episcopos illos, qui usurpant Archiepiscopi jurisdictionem in Concilio, sive extra illud, volentes cognoscere de aliquibus causis ad tribunal, & curiam ipsius Archiepiscopi pertinentibus: S. Congregatio censuit non posse, nisi extra Concilium provinciale juxta canonicas sanctiones.

Et cùm ex Concilio Tridentino caveatur, ut Archiepi- 102
scopus possit visitare suffraganeos causa cognita, & probata in Concilio provinciali: An necessarium erit facere 103
informationem de causis urgentibus, ut debeant visitari, & primitus Episcopum vocari, & audiri in Concilio provinciali, ut videatur quid respondeat antequam Concil. provinciale ordinet, & declaret an sit locus, ut Archiepiscopus visitet: Sac. Congregatio censuit Episcopum audiendum, nec sufficere, ut Concilium provinciale declaret, quod dictus Archiepiscopus potest visitare suffraganeos, eo quod adsit querela, & libellus, seu memoriale contra dictos Episcopos, & personas suarum diœcesum, absque eo quod dictus Episcopus, & reliquæ personæ sint præsentes, nisi causæ visitationis decernendæ cognoscantur & probentur.

Verùm cùm hæc omnia in Concilio provinciali ex suf- 104
fraganeorum, & metropolitani sententia peragi debeant, si metropolitanus est unius sententiæ, suffraganei autem alterius: S. D. N. dixit sententiam prævalere suffraganeorum, & hoc quia habent votum decisivum, & sunt conjudices; & quia Doctores dicunt, quod debet metropolitanus statuere de consilio, & assensu eorum, seu majoris partis, ut plenius dictum est supra in octava quæstione.

Undecimò QUÆRO qua pœna sint puniendi metro- 105
politani, & Episcopi negligentes statis temporibus celebrare provincialem, vel diœcesanam Synodum.

Solutio, textus in *c. Quoniam quidem*, 18. *distin.* sim- 106
pliciter dicit, canonicis pœnis subjaceat: nec aperit quænam sint hujusmodi pœnę. Sed in hoc cap. expressè statuitur, ut quisquis neglexerit hæc adimplere, à sui executione officii suspendatur. Non est ergo pœna latæ senten- 107
tiæ, sed ferendæ secundum Host. *hic in fin.* & Joan. Andr. *num. 7. in verb. Suspendantur.* Et ita intelligo decretum Lateran. Concilii sub Leone X. *in Constitutione supracitata in fine primæ quæst.* ibi: *Circa hoc autem negligentes pœnas in eisdem canonibus contentas se noverint incursuros.* Nec non Concilii Tridentini in *d. cap.2. in fin. sess.24.* ibi: *Quod si in his tam metropolitani, quam Episcopi, &c. negligentes fuerint, pœnas sacris canonibus sancitas incurrant.* Nam 108
etsi *verb. incurrant*, ex sui natura sit latæ sententiæ, Clem. 1. *de decim.* & ibi glos. *in verb. Incurrant*, Paul. Laur. Imol. & Card.

& Card. *in 27. quæst. de usur. cap. ult.* & ibi glos. *in verb. Incurrat, de offic. deleg. lib. 6.* Tiraquel. *in l. Si unquam, in verb. Revertatur, num. 145. C. de revoc. donat.* & ex sententia S. Congregationis dixi *in c. Sacro, in 3. quæst. infra de sententia excommunicationis*, tamen secus est hoc casu, cùm præcitata decreta relationem habeant ad pœnas à jure statutas: & ita S. Congreg. intellexit verba d. c. 2. ut in subjectis declarationibus.

109 Dubitatum fuit primò, An Episcopi negligentes in congreganda diœcesana Synodo infra sex menses post celebratum provinciale Concilium, ut in ea notificent ejusdem provincialis Concilii decreta, incurrant pœnam suspensionis duorum mensium, juxta *cap. fin. 18. dist.*

Secundò, An ex decreto *cap. 2. sess. 24.* Tridentini Concilii dici possit imponi Episcopo non celebranti quotannis diœcesanam Synodum, pœnam suspensionis, de qua in *cap. Sicut olim, de accus.*

Tertiò, Dato quod censeatur imposita, an ipsa pœna, quæ secundum *dict. c. Sicut olim*, incurritur mediante sententia, hodie ipso jure incurratur propter illa verba *d. cap. 2. in fin.* ibi, pœnas sacris canonibus sancitas incurrant.

Ad primum S. Congregatio respondet Episcopum teneri, ad congregandam dictam Synodum diœcesanam juxta *dict. c. fin.* & DD. *ibid.* Nec Tridentinum Concilium Episcopum ab hoc onere liberavit: ideo ad tollendum omnem scrupulum ab eo, qui omisit eam Synodum celebrare, petendam absolutionem à Papa, & monendum Episcopum per litteras Congregationis, ut deinceps servet *d. cap. fin.*

Ad secundum censuit incurrere pœnam suspensionis, quia *d. c. Sicut*, disponit æquè in diœcesana Synodo, ac in provinciali, ut per Abb. ibid. in summar. & in *cap. 2. sess. 24.* Trid. Conc. colligitur apposita pœna Episcopis negligentibus convocare diœcesanam, in ultimis verbis *d. c. 2.* ibi: *Si metropolitani, vel Episcopi negligentes fuerint, &c.* quæ verba debent referri tam ad provincialem, quàm diœcesanam Synodum. Quam Congregationis sententiam itidem Sanctissimus approbavit, & Episcopo absolutionem concessit.

Ad tertium censuit per Concil. Tridentin. non esse alteratum, nec immutatum modum incurrendi pœnam *d. c. Sicut olim*, quia Concilium utitur illis verbis, *Incurrat pœnas sancitas*, quæ nihil innovant.

110 Rursus Episcopus Comen. jam annum omiserat celebrare Synodum diœcesanam duabus de causis. Primò, quia Clerus Valtellinæ, & Clavenæ suæ diœcesis nec venerat, nec excusatores miserat formidine suorum dominorum temporalium Catholicæ Fidei oppugnatorum. Secundò, quia cùm nunquam esset celebrata Synodos provincialis censuit Episcopus supersedendum donec celebraretur, ut quæ in ea statuerentur, & ederentur decreta, legi possent in Synodo diœcesana.

S. Congregatio negotium hoc ad Sanctissimum rejecit, qui nullam ex rationibus, seu excusationibus approbavit, ideò dixit, quod Episcopus quotannis celebret Synodum suam diœcesanam, ut tenetur, & qui verentur accedere: satis esse, ut mittant Procuratores ad excusandum se: reliqui verò, qui nullam causam habent quominus ad Synodum accedant, cogantur, & fiat Synodus cum iis, qui possunt venire, & veniunt. Pro omissione autem in præteritum facta, Sanctitas Sua absolvit Episcopum, & dispensat quatenus opus sit.

Duodecimò, & ultimò QUÆRO pro complemento materiæ, quæ sit pœna Episcoporum non accedentium ad Synodum provincialem. 111

Solutio: Variæ pœnæ à sacris canonibus statutæ reperiuntur: nam in *cap. Si ægrotans, 5. quæst. 3.* à communione suspenditur. Item in *c. Si quis, 18. distin.* alienus erit à fratrum communione usque ad sequentem Synodum. Item in *cap. Si Episcopus Metropolitanus, eadem distinctione.* Usque ad proximam synodum à charitate fratrum, & Ecclesiæ communione priventur. Item in *cap. Si quis Episcoporum, d. distinct. 18.* Usque ad futurum Concilium cunctorum Episcoporum communione privetur. Item in *cap. Placuit, eadem distinct.* Ecclesiæ suæ communione debent esse contenti: id est cum aliis Episcopis non communicent, ut ibi in glos. ult. Unde non erit talis Episcopus prohibitus celebrare divina officia, & sacramenta recipere, nec cum cæteris Episcopis, vel aliis communicare, sed tantùm suspensus erit à communibus negociis cum aliis Episcopis, nec poterit interesse scrutinio Episcoporum, nec eorum consecrationi, & aliis communiter pertractandis cum Metropolitano, & Episcopis: & sequitur Præpositus in *dict. cap. Placuit, in fin.* Cardin. Jacobat. *de Concil. lib. 2. articul. 5. in princip. fol. 111.* Item ex Concilio Toletano XI. *cap. 15.* Unius anni communione privetur. Item ex Concilio apud Alterin. *cap. 11.* Burcard. *lib. 1. cap. 52.* Ivo *part. 5. cap. 162.* Pro prima vice graviter objurgentur; deinde interdicitur eis Missas celebrare. Item ex Concilio Meldensi 37. Cesset ab officio donec satisfaciat fratribus. Item ex VIII. synodo, *cap. 17.* Metropolitanus, qui ad synodum Patriarchæ vocatus ire neglexerit, primo tempore segregetur, & durante contumacia deponatur.

De impedimentis autem non accedentium ad synodum provincialem vide quod scripsi in *c. Ego N. à num. 9. supra de jurejur.* 112

DE SIMONIA, ET NE ALIQUID pro spiritualibus exigatur, vel promittatur.

Gregorius Generali Synodo præsidens.

CAPUT I.

IN ordinando: & infrà. Sicut non debet Episcopus manum, quam imponit; ita nec minister, vel notarius in ordinatione ejus, vocem vel calamum vendere. Pro ordinatione igitur vel usu pallii, seu chartis atque pastellis, eum qui ordinatur, omnino aliquid dare prohibemus.

S V M M A R I V M.

1 *PRo Ordinibus conferendis, vel instrumentis super eis conficiendis Episcopus, vel Ministri, aut Notarii nihil temporale exigere debent, & num. seq.*
2 *Principale quando debet esse gratuitum, ita & omnia accessoria.*
3 *Pastellus quid sit.*
4 *Simonia non committitur in contractu gratuito.*
5 *Emptionis, & venditionis nomine in diffinitione simoniæ venit omnis contractus non gratuitus.*
6 *Ordinatori non licet aliquid temporale etiam spontè oblatum accipere pro collatione ordinum.*
7 *Dare verbum liberalitatem notat, non necessitatem.*
8 *Ordinatori an liceat aliquid ultro oblatum ab ordinato accipere non pro spiritualibus, sed ex charitate sine pacto expresso, vel tacito, & num. seqq.*
9 *Et quid post Concilium Tridentinum num. 11.*
10 *Sanguinem elicit, qui multum emungit.*
12 *Consuetudo etiam immemorabilis accipiendi ab ordinatis ad primam tonsuram forfices, pectines, & mappas, præter faculas est corruptela.*
13 *Ordinator nullam oblationem ab ordinatis potest accipere præter eam, quæ à Pontificali Romano fieri consuevit.*
14 *Notarius an pro instrumentis conficiendis in collatione*

tione ordinis, vel beneficii, aut pro litteris dimissoriis, seu testimonialibus possit aliquam mercedem accipere saltem à sponte dantibus, & num. seqq. usque in finem.

15 *Quid si percipiat salarium ex publico, & num. 20. & 27.*

16 *Et quid si non percipiat, & num. 22. & 27.*

Et quid si salarium non sit congruum, num. 21. & num. 29.

Et quid in Notario Episcopi, num. 18. & 28.

Et quid in extraneo, num. 19. & 23. & 28.

Et quid si officium Notarii sit necessarium ad probationem ordinis, num. 20. & 28.

Et quid post Conc. Trid. num. 27.

17 *Notarii Papæ possunt mercedem accipere iuxta taxationem factam pro qualibet Bulla.*

24 *Notarius accipiendo aliquid sponte oblatum ab ordinatis, si non ea intentione ab initio ad hoc accessit, simoniam non committit.*

25 *Præsertim si consuetudo vigeat aliquid offerendi, quod pietatem, & devotionem præseferat.*

26 *Et quid ex Concilio provinciali Mediolanensi.*

27 *Tridentini Concilii decretum* sess. 21. cap. 1. *expenditur, & num. seqq.*

30 *Negativa universalis*, Nullus, *excludit omnia etiam minima.*

31 *Cancellarius quam mercedem possit accipere pro qualibet scriptura collationis, vel institutionis, & num. 34. & 35.*

32 *Simonia Episcopus nihil potest accipere in casibus hic enumeratis: Notarius vero in aliquibus tantum accipere potest mercedem suo labori convenientem si ex publico salarium non habeat, & num. seqq. usque in finem.*

33 *Missam bis in die celebrandi an, & quando Episcopus possit licentiam concedere, & num. 37.*

36 *Pro decretis in testamentis Clericorum interpositis si quid Episcopus de iure, vel consuetudine potest accipere, non debet excedere taxam consuetam.*

38 *Dispensationes ab Episcopo, & Vicario sunt gratis expedienda non obstante immemorabili.*

Notarius quartam partem aurei accipere potest pro examine testium.

39 *Examinatores pro examine, & approbatione ad parochiales nihil possunt accipere.*

40 *Consuetudo ne quis in Ecclesia sepeliatur sine licentia Episcopi servari debet; sed ut pro dicta licentia sex scuta exigantur, tollenda est, vel ita moderanda, ut exactum pauperibus, vel Ecclesiæ erogetur.*

41 *Parochi servare debent edictum Episcopi de sponsis matrimonio non coniungendis sine ipsius licentia, quæ tamen gratis dari debet, licet consuetudo donandi aliquid Episcopo in signum lætitiæ non videatur penitus improbanda.*

42 *Ex consuetudine exigendi à Beneficiatis donativum in ingressu Episcopi, non licet devenire litterarum executionem, vel possessionem beneficiatis post ingressum non soluto donativo.*

44 *Annata pro beneficiis de novo instituendis ab Episcopo exegi non debet: Notario vero processum scribenti aliquid honestum solvere non videtur inconveniens.*

44 *In Capellania dignitati unita Episcopus retinet omnia iura sibi ante unionem competentia, nisi secus in litteris Apostolicis disponatur.*

45 *Ordinationes generales fieri non debent in capella privata, sed in Ecclesia Cathedrali.*

46 *Parochi, & beneficiati, qui suo muneri plenè satisfecerunt, non prohibentur alios impeditos coadiuvare: sed non pro licentia saltem post Concilium nihil exigendum.*

47 *Notarii, & alii ministri Episcopi abstinere debent ab omnibus exactionibus insolitis, vel immoderatis.*

48 *Notarius si exigat pro instrumento ordinationis, seu litteris dimissoriis ultra decimam auri partem, committi simoniam, non tamen iure Divino damnatam.*

IN *ordinando*. Jo. Andr. non summat, quia breve est. 1
Sed secundùm Cardinalem sic summari potest. Pro
conferendis ordinibus, vel instrumentis super eis conficiendis,
nihil exigi debet, & idem de pallii datione. Vel
aliter secundùm Jo. de Anan. Mar. Socinum, & Felin.
Episcopus pro ordine ab eo conferendo, vel ministri, aut
Notarii nihil temporale exigere debent. Hoc dicit: & est
B. Gregorii in synodo Romæ habita, *cap.* 88. & refertur in
cap. Sicut Episcopum, 1. *quæst.* 2. Dividitur in duas partes
prout sunt duo dicta; secunda ibi, *pro ordinatione*.

Nota primò ex principio text. Fas non esse Episcopo aliquid
temporale accipere pro manus impositione, scilicet
ordinatoria: de hac enim loquitur hæc littera, ut patet
ex parte decisa, necnon ibi, pro ordinatione, & notat
glos. 1. & communiter Doctores, licèt ex identitate rationis
idem sit dicendum in omni manus impositione, quæ
multiplex est, ut plenè per glos. 2. Archid. & Turrecr. in
cap. Manus, 1. *quæst.* 1.

Secundò nota ibi, *ita nec minister*. Sicut principale 2
debet esse gratuitum, ita & omnia accessoria, & circumferentia.
Unde quemadmodum prohibetur Episcopus aliquid
temporale pro collatione ordinis recipere, ita & omnes
alii ejus ministri non tantùm pro ordine, sed etiam
pro chartis, vel pastellis, id est parva ceræ massa in modum
pastæ: & hoc ne fraus committatur, neve fiat indi- 3
rectè, quod directè fieri non potest, ut *hic in glos.* 3. & notant
Anton. de Butr. *in* 2. *notab.* Abb. *num.* 2. & Mar. Socin.
in 1. *notab.* qui ex hoc infert ad multas quæstiones. Pro
ministro autem intellige Archidiaconum, qui examinat
promovendos, *cap. Ad hæc, circa finem, supra de offic. Archidiac.*
ut exponit *hic* glos. 2. Hostien. *num.* 1. & Jo. Andr.
num. 6. & colligitur ex littera ibi, *vocem*: nam Ordinatore
interrogante, *scis eos dignos?* Prior Diaconorum respondet,
quantum humana fragilitas, &c. ut *cap. un. supra de scrut. in ordin. facien.*
Vel quia cùm examinat, vocat
ordinandos, ut ait glos. 1. in *dict. cap. Sicut Episcopum*,
1. *quæst.* 2. Vel pro ministro intellige Diaconum, qui Evangelium
legit, secundùm Innoc. *in princip.* & quod infra
dicit *vocem expone*, id est lectionem Evangelicam, secundùm
Goffred. & Abb. Antiq. *in ver. Vocem*: & hoc magis
consonat antiquæ, secundùm Jo. Andr. *num.* 6. Cardinal.
num. 2. *vers. Quæro de intellectu textus*, & Abb. Siculum
num. 3. Legebatur enim: [In ordinando Episcopo Pontifex
manum imponat, evangelicam verò lectionem minister
legit, confirmationis autem ejus epistolam Notarius
scribit] ut refertur ab Ant. August. *in prima Collect. Decret. lib.* 5. *tit.* 2. *cap.* 1.

Tertiò nota ibi, *vocem, vel calamum vendere*. Simo- 4
niam non induci ex contractu gratuito: quia verbum,
vendere, contractum gratuitum non comprehendit, cùm
venditio non procedat sine pretio, *l.* 2. §. *Sine pretio, ff. de contrahend. empt.*
& hic notat glos. 3. Host. *num.* 4. &
Butr. *num.* 6. Cæterùm *venditionis* nomen non intelligas 5
strictè, sed in latiori significatione: nam etsi simonia sit
studiosa voluntas emendi, vel vendendi aliquid spirituale,
vel spirituali annexum; tamen sub nomine emptionis, &
venditionis comprehenditur omnis contractus non
gratuitus, ut declarat S. Thomas *in* 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 1. *ad* 5.

Ultimò nota ibi, *aliquid dare prohibemus*. Pro colla- 6
tione ordinis non modo non licere ipsi Ordinatori aliquid
temporale exigere, sed nec ultrò oblatum accipere: nam 7
verbum, *dare*, liberalitatem notat, non necessitatem; ut
l. Rem legatam, ff. de adimen. legat. & legitur, & notatur
in cap. 1. *supra de donat.* & ita ex hac littera colligunt Host.
num. 4. *in verb. Dare*, & Joan. Andr. *eod. num.* Signanter 8
dixi pro collatione ordinis, quia secus esset si oblatio fieret
non pro ipsa collatione, sed ex charitate, ut notabiliter
declarat idem Hostien. *ubi supra*, dicens: [Si tamen
non pro his spiritualibus, sed ex charitate, sine pacto expresso,
vel tacito aliquid etiam ordinatori, & ab ordinato
gratuitum offeratur, non reprobamus,] ut *cap. Etsi quæstiones*,
§. 1. 2. & *in fin. infra eodem*. Et meritò quia 9
oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ non ex ambientis
petitione processit, ut legitur in *cap. Sicut Episcopum*,
1. *quæst.* 2. Ad idem *cap. Quicquid*, 1. *quæst.* 1. ibi,
Nisi voluntariè oblata: licèt à Codice regio absit illa dictio,
nisi, ut est adnotatum in calce illius canonis. Facit *cap. Dilectus*,
il secondo, infra eodem, ibi, *illud tamen gratanter*

ter recipi poterit, quod fuerit sine taxatione gratis oblatum: & per hunc intellectum, ut Hostiensis subdit, & gestis
10 damnatur simoniaca, & reprobatur interpretatio nimis rigida, & amara, quod & fieri debet, argum. *l. Si id quod, §. Si quas servi operas, ff. de donation. inter virum, & uxor. l. penult. ff. Ad exhibendum, cap. Intelligentia, & cap. Praterea, infra de verb. significat.* nam qui multum emungit, elicit sanguinem, *cap. Denique, 4. distinction.* & cum Hostien. totidem ferè verbis transeunt *hic* Joann. Andr. *num.* 4. Butr. *num.* 2. *in prima oppos. & num. 7. vers. Si est de substantia collationis*, Cardin. *in fin.* Anchar. *num.* 3. Abb. *num.* 4. & Joan. de Anan. *num.* 9.

Quorum sententiæ, quod spectat ad jus commune, & ipse accedo, cum duobus tamen temperamentis. Primum est, ut quod offertur, sit modicum, ut per Butr. *in loco proximè citato*. Alterum, ut non detur in ipso actu ordinationis, sed ex intervallo, ut hic per Card. *in fin.* & probatur in *d. cap. Sicut Episcopum*, 1. *quæst.* 2. ibi, *post acceptas chartas, & pallium*. Facit optimè textus in *cap. Emendari*, 1. *quæst.* 1. Opus enim per se laudabile ratione temporis reprobatur, ne malignandi occasionem inducat; ideoque licèt nummos in concham mittere opus pietatis sit, tamen tempore suscipiendi baptismi simoniæ suspicionem ingerit, ut ibi, & argum. *l. un. in fin. ff. ad l. Iuliam de ambitu*, & notat glos. 1. *in d. c. Emendari*.

11 Porrò hæc vendicant sibi locum jure communi inspecto: verùm hodie opinio Hostiensis reperitur correcta a Concilio Trident. in *cap. 1. sess.* 21. Nam Sancta Synodus ad tollendam omnem suspicionem, sustulit etiam spontè oblata, quæ si nihilominus acciperentur, non propterea simonia induceretur, cessante scilicet omni pactione tacita, vel expressa, sed solum incurrerentur pœnæ eo decreto inflictæ: & quamvis ex *c. Etsi quæstiones, infra eod.* in spontè oblatis attendenda sint personæ dantis, & accipientis qualitas, quantitas muneris, & donantis tempus: secundùm verba illa Concilii, *etiam sponte oblatum quovis prætextu, & ex quacumque de causa*; tollunt omnem prætextum, & omnem causam, ut nulla possit esse accipientis excusatio, nullave tergiversatio. Adde quod etiam de jure communi contra Hostien. facit textus in *d. cap. Sicut Episcopum*, 1. *quæst.* 2. quia dum permittit ordinato gratiæ tantummodo causa aliquid dare, non dicit ipsi ordinatori, sed quibuslibet de Clero; & sic quod de aliis concessit, de ordinatore videtur negasse, ad glos. *in cap. Qualis, in verb. Negatur*, 25. *distinct.*

12 Ab his tamen excipe id, quod datur ab ordinatis ex præscripto Pontificalis Romani. Unde Sacra Congregatio Concilii alias censuit consuetudinem etiam immemorabilem percipiendi ab ordinatis ad primam tonsuram forfices, pectines, & mappas, præter faculas, pariterque mappas à Presbyteris, intelligi perinde ac corruptelam revocatam
13 nullamque in ea functione oblationem percipi posse, præter eam, quam quis dum sacris ordinibus initiatur, Pontificali Romano permittente consuevit offerre: ex quibus infertur nec ex laudabili consuetudine, *c. Ad Apostolicam, infra eod.* aliquid accipi posse.

14 QUÆRO generaliter, an Notarius pro instrumentis conficiendis in collatione ordinis, vel beneficii, aut pro litteris dimissoriis, seu testimonialibus possit aliquam mercedem accipere, saltem à spontè dantibus.

Doctores in hac quæstione, & in intellectu hujus Decretalis multùm se involuunt, & in varias scinduntur opiniones, quas hìc plenè inter alios recenset Jo. de Anan. in glos. *penult. num.* 12.

15 Quidam enim distinxerunt an Notarius percipiat salarium ex publico, necne? Si percipiet, dicunt ei non licere aliquid accipere: & in hoc casu intelligunt hoc cap. si
16 verò salarium non percipiat, asserunt non esse illi interdictum operas suas, vel scripturam vendere, cùm nemo cogatur de proprio beneficium facere, *cap. Precaria*, 10. *quæst.* 2. & in hac opinione fuit originaliter Hugo, ut notatur in *cap. Sicut Episcopum*, in glos. *Calamum*, 1. *quæst.* 2. & Bernard. *hic in glos.* 3. eamque veram esse affirmat Card. *num.* 1. *in prima oppositione*, quam etiam sequitur Abb. *num.* 3. *circa finem, vers. Et ideo simpliciter*.

17 Et propterea Alanus hic dicebat, Notarios Papæ licitè posse mercedem accipere juxta taxationem factam pro qualibet Bulla, quia non habent salarium à Papa, vel quia in Curia Romana non habet locum simonia, sicut nec lex Julia *de ambitu, ut l. un. ff. ad leg. Iul. de ambit.* & facit quod notatur in *cap. Presbyter*, 92. *distin.* & in *c. ult.* 1. *quæst.* 6. & hoc dictum Alani sequuntur *hic* Butr. *num.* 3. Cardin. *num.* 1. *in* 2. *oppos.* Anchar. *num.* 2. Abb. *num.* 5. Jo. de Anan. *in* 2. *notab.* licèt hoc corrigendum esse dicat Host. *num.* 3. *vers. Et secundum hoc*, & alii præallegati.

Alii verò distinxerunt inter Notarium Episcopi, cui sci- 18
licet Episcopus hoc officium commisit, & Notarium extraneum. In primo casu dicunt procedere hanc Decretalem, ita ut Notarius Episcopi teneatur gratis omnino ministerium suum impendere. In secundo autem casu ad- 19
mittunt Notarium extraneum nedum petere posse justum salarium, sed etiam aliquantulum plus justo propter magnitudinem negotii: ita expresse Innoc. *hic in ver. Notarius, vers. Si autem alius*, & paulò infra *vers. Vel dic quod loquitur*, cui totidem ferè verbis subscribunt Hostiens. *num.* 3. Joan. Andr. *num.* 7. & idem Hostiensis in *cap. Sicut, num.* 5. *circa finem, supra Ne Cler. vel Monach.*

Sed alii simul jungunt ambas distinctiones superiùs pro- 20
positas, dicunt enim: Aut Notarius habet salarium ex publico; & tunc subdistinguunt, an officium talis Notarii sit de substantia ordinationis, & hoc primo casu non liceat ei aliquid recipere, cùm ejus officium sit de conferentibus administrationem. Aut non est de substantia; & tunc si 21
salarium, quod solvitur non congruit scribenti considerato labore, & negotii qualitate, licita sit receptio. Ratio, quia non debet quis cogi militare propriis stipendiis, ut in *c. Cum ex officii, de præscript.* sin autem salarium ut supra sit congruum, tunc receptio non sit licita, quinò potius simoniaca, ita distinxit Ant. de Butr. *hic n.* 7. *vers. Dic ergo*, si salarium recipit ex publico, & Jo. de Anan. *num.* 12. *vers. Quandoque aliquid recipitur:* & quamvis Abb. *hic num.* 3. *vers. Ad primum conclude*, hanc distinctionem impugnat, eo quod nullo casu officium scriptorum possit esse necessarium ad ordinem ritè conferendum: tamen illam salvat Jo. de Anan. *num.* 12. *col. penult. vers. Tu considera*, dicens hanc fuisse mentem Doctorum, quod ex privilegio, statuto, vel consuetudine erat inductum, ut ordinatio, vel traditio pallii, vel collatio beneficii non posset probari nisi per instrumenta, vel chartas scriptas per certos Notarios ad hoc deputatos, & hoc respectu officium talis Notarii dici poterat necessariò requiri ad ordinem legitimè conferendum, id est ad illius probationem, ne alioquin de ordinatione dubitari contingeret, ut in *cap. Legum*, 2. *quæst.* 1. & notat glos. in *d. cap. Sicut Episcopum, in verb. Calamum*, 1. *quæst.* 2. paria enim sunt non esse, vel probari non posse, *l. Duo sunt Titii, ff. de testam. tutel.* cum aliis allegatis per glos. *final. in c. Cum dilecti supra de accusat.*

Verùm Laurentius in *dict. cap. Sicut Episcopum*, in præ- 22
citata glos. *in verb. Calamum*, reprobavit suprascriptas distinctiones, censuitque Notarium non posse aliquid exigere pro hujusmodi scriptura; nec distinguendum esse an habeat salarium ex publico, necne: qui textus prohibet, ut in collatione ordinis; nec pro labore, nec charta liceat aliquid recipere. Unde Episcopus curare debebit, ut sine muneris alicujus acceptione scribatur: & hanc opinionem dicit posse defendi Cardinal. *hic num.* 1. *in prima opposit. vers. Ego tamen dico*, argum. hujus litteræ, quæ expressè prohibet ministros, vel Notarios aliquid capere, nec ullam adhibet distinctionem. Et ad contrarium glos- 23
sa, quod quis non teneatur de suo facere beneficium, & propriis stipendiis militare, respondet Cardinal. Notarium extraneum non debere se ingerere illicitè in officio, quod debet esse gratuitum. Ideòque tenentur Episcopi deputare aliquos, qui hoc liberaliter expleant, licèt hoc non faciant, & minus benè, secundum eum.

In omnibus tamen suprascriptis casibus, in quibus Do- 24
ctores negant licere Notario aliquid recipere, intelligunt hoc procedere quando ex pacto, & conventione recipit. Sed si gratis, & spontè aliquid offeratur, & sine omni intentione ab initio ad hoc accesserit, simoniam non committit, *cap. Cum sit Romana, infra eodem*, sive sit Notarius ordinationis, sive extraneus, & sive salarium habeat ex publico, sive non: & in hoc conveniunt glos. *hic in verb. Vendere*, Innocentius *post med. vers. Si quis autem*, Abb. Antiq. *in fin.* Hostiensis *num.* 3. Joan. Andr. *num.* 7. *vers. Si omnino esset extraneus*; & reliqui omnes: præser-
tim si consuetudo vigeat aliquid offerendi; quod pieta- 25
tem,

tem, & devotionem præseferat, ut *cap. Ad Apostolicam*, *infra eodem*, secundum Innoc. *ubi supra*, Hostien. *d. num. 3. vers. Maxime ubi consuetudo*, & Jo. And. *d. num. 7. vers. Sed etiam talibus locis*.

26 In Concilio tamen provinciali quinto Mediolanensi *in titul. de Cancellario, & Notariis, tom. 4. Conciliorum p. 2. pag. 542. col. 2.* Recensentur quamplura instrumenta, & scripturæ, quæ à Cancellario, & Notariis confici, & gratis dari debent; *& pag. seq. col. 1.* expressè cautum legitur, ut qui aliquid etiam à sponte dantibus perceperit, tum in conscientiæ foro ne suum faciat, sed pauperibus loci erogare omnino debeat; tum quadtuplo mulctetur, quod vel in Ecclesiæ instaurationem, vel in Sacristiæ usum erogetur.

27 In hac varietate supervenit jus novissimum Concilii Tridentini in *d. cap. 1. sess. 21.* quo disertis verbis statuitur, ut Notarii in iis tantum locis, in quibus non viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi, pro singulis litteris dimissoriis, aut testimonialibus decimam tantùm unius auri partem accipere possint: dummodo eis nullum salarium sit constitutum pro officio exercendo: nec Episcopo ex Notarii commodis aliquod emolumentum ex eisdem ordinum collationibus directè, vel indirectè provenire possit; tunc enim gratis operam suam eos præstare omnino teneri decernit: contrarias taxas, ac statuta, & consuetudines etiam immemorabiles, ut corruptelas cassando, & interdicendo.

Quo decreto S. Synodus inter opiniones suprascriptas non obscurè probavit primam distinctionem Hugonis, & Bernardi, de qua supra *num.* 15. videlicet, ut Notarius non habens salarium ex publico possit mercedem accipere pro instrumento, seu litteris testimonialibus collationis ordinis; secus si habeat salarium: & consequenter Concilium rejecit opinionem Laurentii, de qua supra *num.* 22. Qui indistinctè negavit Notarium aliquid accipere posse etiam si nullum ei salarium sit constitutum: nam hoc casu ex Concilio licet mercedem accipere. Quatenus tamen Hugo, & Bernardus permiserunt Notario publicum salarium non habenti instrumentum collationis vendere, & sine limitatione pretium exigere, Concilium hoc non admisit, sed mercedem taxavit, & reduxit ad decimam unius auri partem, vulgò julium unum pro singulis litteris dimissoriis, vel testimonialibus.

28 Rursus Concilium non approbavit distinctionem Innoc. & sequacium inter Notarium Episcopi, seu ordinationis, & Notarium extraneum; sed si Notarius non percipiat salarium ex publico, & non obstet contraria consuetudo, permittit ei accipere decimam partem unius auri, nec distinguit an sit Notarius extraneus, vel ad hoc officium deputatus; & in Cancellario Episcopi sæpius hoc declaravit Sac. Congregatio Concilii, ut dicam infra
29 *num. 31. & 35.* Et eodem modo non videtur Concilium admisisse aliam distinctionem Antonii de Butr. de qua supra num. 20. videlicet an salarium Notarii sit congruum, nec ne; sed ita demum voluit licere Notario mercedem acci-
30 pere si salarium nullum ei sit constitutum. Et pondera universalem negativam, *nullum*, quæ excludit salarium quantumcumque minimum, glos. *in cap. Statutum, §. Insuper, in verb. Nullum, de rescript. lib* 6. glos. *in cap. Nemo potest, il primo, in verb. Obligari, de reg. iur. eodem lib.* Gemin. *cons.* 35. *num.* 5. Cravet. *cons.* 294. *num.* 6. Unde sibi imputet Notarius, qui modicum salarium acceptavit; per hoc enim se tacitè adstrinxit ad operas suas pro illo modico impendendas, exemplo ejus, qui beneficium acceptavit, nam tenetur illi inservire quantumcumque sit tenue, ut leg. & notat. in *cap. Conquerente, supra de Cler. non resid.*

31 Porro quemadmodum hæc Decretalis, licèt in specie loquatur in ordine, tamen à quibusdam generaliter intelligitur etiam in beneficio, ut hic refert Innoc. *in princ. in verb. Notarius, eodem modo*, licet Concilium in *d. cap. 1. sess.* 21. loquatur specificè in collatione ordinum: tamen S. Congregatio id ipsum declaravit in collatione beneficii, licèt ratione majoris laboris mercedem pinguiorem arbitrata fuerit. Sæpius enim censuit, Cancellarium posse pro qualibet scriptura collationis, vel institutionis accipere mercedem suo labori convenientem, quæ tamen scriptura, sigillo, & cæteris omnibus computatis, unum aureum non excedat, & dummodo ipsi Cancellario salarium nullum pro officio suo exercendo præstitutum sit, & ex pecunia, quam accipit, nihil prorsus emolumenti collatores, aut institutores etiam occasione sigilli ullo modo directè, vel indirectè percipiant.

In aliis autem pluribus casibus sicut Episcopi, ita & eo- 32
rum Cancellarii tenentur operam suam gratis præstare, ut patet ex infrascriptis resolutionibus Sac. Congregationis Concilii in causa Vicensi, & Sac. Congregationis Episcoporum in causa Gerunden. tenoris infrascripti, videlicet.

Capitulum Vicense obtulit Sac. Congregationi Concilii supplicem libellum, quo conquerebatur tam Episcopum Vicensem, quàm ejus Notarios, & scribas pro diversis scripturis negociorum ad ejus jurisdictionem pertinentium non modicam pecuniarum quantitatem exigere, petebatque mandari Episcopo, ut ab ejusmodi exactionibus abstineret atque Notarios, & scribas coerceret, ne plus debita mercede reciperent.

Scripturæ autem negociorum, atque actuum prædictorum a Capitulo sigillatim expressæ, hæ fuerunt.

Collationum, institutionum, seu provisionum per obitum, vel resignationem etiam ex causa permutationis, vel aliàs.

Dimissoriarum, seu testimonialium, quæ conceduntur Presbyteris, seu Clericis ad alienas diœcesis transituris.

Licentiarum recipiendi ordines ab aliis Episcopis.

Licentiarum bis in die celebrandi,

Licentiarum dicendi Missas.

Licentiarum dicendi Missas matutino tempore, quas maturinales vocant diebus Dominicis, & festivis.

Licentiarum audiendi confessiones.

Licentiarum administrandi Sacramenta.

Licentiarum deserviendi beneficiis Curatis.

Licentiarum deserviendi beneficiis simplicibus.

Licentiarum ordinandi se ad titulum patrimonii, seu approbationem hujusmodi titulorum.

Licentiarum absentandi se ab Ecclesiis, & beneficiis.

Licentiarum quæstuandi.

Licentiarum sepeliendi cadavera intus Ecclesiam.

Mandatorum de publicando in Ecclesia initiandos sacris, vel minoribus ordinibus, vel tonsuræ clericali.

Dispensationum ad duo beneficia etiam similia sub eodem tecto.

Approbationum concurrentium ad vacantes parochiales in mensibus reservatis, quæ ad Curiam Romanam transmittuntur.

Approbationum Jurispatronatus ex fundatione, vel dotatione.

Creationum Notariorum in parochialibus, & commissionum regiminis scribariarum earumdem vacan.

Deputationum Oeconomorum dum beneficia vacant.

Executionum litterarum Apostolicarum gratiam, seu justitiam concernentium.

Die septima Februarii 1602. Proposito in Sacra Congregatione Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum hoc supplici libello, Patres primum mirati sunt aliqua ex suprapositis capitulis aliquo modo etiam absq; ulla mercede concedi, nemp. licentiam tum bis in die, tum etiam matutino tempore Missas celebrandi; & proinde mandarunt Episcopo significari, num hæc ipse concedat, quemadmodum proponitur.

Deinde quoad pecuniæ, seu mercedis exactionem, ac solutionem pertinet, responderunt, Episcopo quidem in nullo ex supradictorum capitum licere quicquam accipere, vel percipere directè, vel indirectè. Notario, vel Cancellario nihil etiam licere accipere in plurimis ex iisdem capitibus, nempè propter approbationem ad audiendas confessiones; propter licentiam administrandi Sacramenta; ob licentiam deserviendi beneficiis; ob licentiam sepeliendi defunctorum corpora in Ecclesia; ob licentiam, ut quis possit abesse à beneficiis; ob mandata publicandi in Ecclesia eos, qui primam tonsuram, vel minores, sacrosve ordines suscipere voluerint; adeò ut in nullo supradictorum casuum neque ratione scripturæ, nec sigilli, nec laboris, nec alio titulo aliquid à quopiam percipere queat, sed gratis hæc omnia his, quorum interest, debeant præstari. Verùm quoad alia capita ita demum Notarium, vel

Can-

Cancellarium posse aliquid percipere, si nullum sibi salarium, vel stipendium sit constitutum, eumque congruam tantùm sui laboris mercedem, quæ quoad litteras collationis, vel institutionis Curatarum Ecclesiarum, vel deputationis Vicariorum in illis, unum aurum, & quoad litteras dimissorias, aut testimoniales decimam unius auri partem nunquam excedat.

Et cùm pro parte Episcopi ad impediendam hujus decreti executionem habitus esset recursus ad Commissarium Cameræ, eo quod Cameræ interesset, quæ tempore sedium Episcopalium in Hispania vacantium emolumenta supradicta percipere consueverat; Commissarius inhibitionem concessit: ac propterea Capitulo petente inhibitionis moderationem, Sanctissimus D. N. mandavit, ut de hac re in Congregatione utraque parte audita, iterùm ageretur.

33 In Congregatione præterita cùm Procurator Capituli Vicen. esset conquestus, quod Episcopus pecuniam exigeret pro licentia bis in die celebrandi: S. Congregatio mandavit significari Episcopo, ut ne dum aliquid propterea non exigeret, sed nec ullam licentiam bis in die celebrandi ullo modo concederet.

Nunc idem Procurator petiit hujusmodi decreti moderationem: allegat *cap. Consuluisti, de celebratione Missar.*

Sac. Congregatio die 28. Februarii 1602. censuit hoc cap. Demendum ex decreto, & ex litteris, quæ dabuntur ad Episcopum, & relinquendum in dispositione juris communis.

Exemplum litterarum ad Episcopum Vicen. proposito, atque perlecto in Sacra Congregatione Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum supplici libello his litteris adjuncto, quem Procurator Capituli istius Cathedralis exhibuit, Illustrissimi Patres eis singulis degustatis, atque perpensis, responderunt, Episcopo quidem in nullo supradictorum capitum licere quicquam accipere, vel percipere directè, vel indirectè. Notario autem, vel Cancellario nihil etiam licere accipere in plurimis ex eisdem capitibus; nempè propter approbationem ad audiendas confessiones; propter licentiam administrandi sacramenta; ob licentiam deserviendi beneficiis; ob licentiam sepeliendi defunctorum corpora in Ecclesia; ob licentiam ut quis possit abesse à beneficiis; ob licentiam celebrandi Missas; ob licentiam colligendi eleemosynas; ob mandata publicandi in Ecclesia eos, qui primam tonsuram, vel minores, sacrosque ordines suscipere voluerint; adeout in nullo supradictorum casuum, neque ratione scripturæ, nec sigilli, nec laboris, nec alio titulo aliquid à quopiam percipi queat, sed gratis hæc omnia his, quorum interest, debeat præstari.

34 Verùm quoad alia capita ita demum posse Notarium, vel Cancellarium aliquid percipere, si nullum sibi salarium, vel stipendium fuerit constitutum: tuncque congruam tantùm sui laboris mercedem, quæ quoad litteras collationis, vel institutionis Curatarum Ecclesiarum, vel deputationem Vicariorum in illis unum aureum; & quoad litteras dimissorias, aut testimoniales, decimam unius auri partem nunquam excedat. Tenet amplitudo Tua non obscurè in singulis hisce capitibus Congregationis sententiam, cui conformius adhærebit, quò magis decet Prælatos à pecuniæ studio esse abhorrentes. Deus Amplitudinem Tuam incolumen servet.

Romæ die 8. Martii 1602.

Decreta S. Congregationis Episcoporum
Die 25. Octobris 1588.

Relatis, & latè discussis in S. Congregatione Illustrissimorum, ac Reverendissimorum S. R. E. Cardinalium super negotiis, & consultationibus Episcoporum, & aliorum Prælatorum, ac visitationibus Apostolicis deputatorum junctis capitibus S. D. N. nomine Canonicorum, & Capituli Gerunden. Ecclesiæ per memoriale Sanctitati suæ porrectum exhibitis unà cum responsionibus nomine Reverendissimi D. Episcopi desuper factis, partium Procuratoribus etiam in contradictorio sæpius auditis: eadem Sac. Congregatio, cui negotium fuit remissum à Sanctitate sua super unoquoque respondendum fore censuit prout infra.

Ad primum, & secundum quatenus asserit R. D. Episcopum à provisis in forma dignum à Sede Apostolica exigere pro collatione in vim Apostolici mandati facienda julios duos pro quolibet decreto valoris beneficii, & pro collationibus, quæ ipse facit jure ordinario, pro qualibet provisione aliquando sex, aliquando septem scuta; & à provisis ab inferioribus etiam exemptis, quorum collationes ab ejus Vicario vult approbari, & ratificari; sub solutione præfata. S. Congregatio inhærendo responsioni jam factæ per Illustrissimos, & Reverendissimos DD. Cardinales pro interpretatione, & executione S. Concilii Tridentini deputatos, dicit pro collatione, aut institutione Ecclesiarum Curatarum Cancellarium posse in singulis accipere mercedem suo labori convenientem, quæ tamen scriptura, sigillo, & cæteris omnibus computatis unum aurum non excedat; & dummodo ipsi Cancellario salarium nullum pro officio suo exercendo constitutum sit, & ex pecunia, quam accipit, nihil prorsus emolumenti collatores, aut institutores ullo modo directè, vel indirectè percipiant: & idem servandum in omnibus aliis etiam simplicibus beneficiis quibuscumque. 35

Ad tertium super juribus competentibus dicto Episcopo ex consuetudine pro decretis per eum in testamentis clericorum interpositis, illorumque ut ajunt, insolita exactione: dicitur, quod si aliquid de jure, vel præscripta consuetudine exigi debeat propter decreta in testamentis interponi solita ab Episcopo non excedatur taxa, seu summa antiquitus consueta, quæ semel solvatur etiamsi plura legata pia in eodem scripta sint testamento, & de illa ab Episcopo, non autem ab hæredibus, vel ab alio merces Notarii detur. 36

Ad quartum super licentiis bis celebrandi, ac pecuniis, quæ pro illarum expeditione, ut asseritur, solvuntur, miratur Sacra Congregatio agi de his licentiis concedendis: nam id nonnisi ex magna necessitate fieri debet, & magna cautela, ut puta in locis, ut perpaucissimi sunt sacerdotes, vel adsint impedimenta adversariorum Fidei, vel quid simile, quæ cessant eo in loco, ubi vix evenire possint alii casus à jure permissi; nec concedi potest hæc licentia ab Episcopo generaliter quasi privilegium alicujus sacerdotis, sed tantùm in aliquo casu particulari necessitatis causa ab Episcopo examinanda; & si quando concedi contingat, gratis prorsus etiam quoad mercedem Notarii concedatur. 37

Ad quintum, & sextum super pecuniis, quæ ab Episcopo, ut fertur, exiguntur pro litteris dimissoriis, & testimonialibus, aut commendatitiis, necnon publicationis, ut ipsi vocant, quæ promovendis ad sacros ordines concedi solent: dicitur ad unguem servari debere decretum S. Concilii Tridentini *cap. 1. de reform. sess.* 21.

Ad septimum super solutionibus, quas fieri exponitur, pro licentiis exercendi curam animarum, confessiones audiendi, coadjutoriis, earumque revocatione: dicitur gratis omnino licentias concedendas, ex decreto ejusdem S. Concilii *cap. 15. de reform. sess.* 23.

Ad octavum super exactione, quæ fieri præsupponitur unius argentei pro dispensationibus matrimonialibus exequendis, litterarum Apostolicarum clausulis non obstantibus: inhærendo responso desuper facto per supradictos Illustrissimos, & Reverendissimos DD. Cardinales Concilii prædicti Interpretes, dicitur pro dispensationibus matrimonialibus non licere Episcopo, vel ejus Vicario quidquam accipere, vel ratione taxæ, etiam ex immemorabili consuetudine, nec ratione sigilli, vel alicujus alterius rei: quapropter decretum illud, quod poni solet in litteris dispensationum matrimonialium, ut nihil muneris, aut premii etiam spontè oblati accipi possit pro illarum executione, ita intelligendum est, ut neque Ordinarius ipse, neque Vicarius ejus quidquam prorsus etiam pro mercede laboris, quam ex ea re susceperint, capere possint: Notarios verò pro examine testium quartam partem auri, seu ducati licitè accipere posse. 38

Ad nonum super exactione, quam fieri asserunt juliorum quatuor ab examinatis, & approbatis ad Parochiales obtinendas examinatori solvendorum: dicitur abolendam fore, gratisque examen, & approbationem esse faciendam, juxta decretum S. Concilii prædi- 39

præ..ucti *cap. 18. de reform. sess. 24.* sub pœnis in eo contentis.

40 Ad decimum super exactione scutorum sex; quam facere dicunt Episcopum à Presbyteris volentibus sepeliri in ambitu Ecclesiæ contra formam decretorum synodalium, & provincialium: dicitur servandam fore consuetudinem si qua est Ecclesiæ Gerunden ejusque provinciæ, non permittendo quemquam sepeliri intra Ecclesiam absq; Episcopi licentia: sed quod pro ea solvantur scuta sex, non benè sonat, & potius ad avaritiam, quam ad reprimendas importunorum preces, videtur inductum; ideò vel tollendam, vel moderandam, ut aliquid honestum solvatur pauperibus erogandum, vel saltem in Ecclesiæ ejusdem manifestam, & apparentem utilitatem convertendum.

41 Ad undecimum super edicto, quo Parochis prohibetur, ne sponsos matrimonio conjungant, etiam solemnitatibus à Tridentino Concilio requisitis, expletis, nisi habeant in scriptis licentiam; quæ tamen non datur absque solutione, ut asseritur, dimidii unius Julii. Dicitur quod si ex aliqua rationabili causa prohibetur, ne Parochi solemnitatibus à dicto Concilio ordinatis, matrimonio aliquos conjungere possint, nisi habita prius licentia ab Episcopo; hoc jure ipsi Episcopo lex aliqua præscribenda non est, sed servatis omnino, quæ ex eodem Concilio substantialia sunt, quoad solemnitates dumtaxat, suæ tantum conscientiæ, & regimini relinquendum: Simuliter etiamsi quomodolibet in aliquo Castro, seu Oppido id prohibere convenit, quod tamen nonnisi ex aliqua urgenti causa faciendum videtur: sicut enim Episcopus summoperè debet animadvertere ne matrimonia sine solemnitatibus prædictis fiant; ita etiam cavere ne difficiliores reddantur matrimoniorum contractus novas sine magna causa addendo necessitates; si tamen aliqua licentia opus erit, nihil omnino etiam à Notario pro ea exigatur, sed si ex antiqua forsan præscripta consuetudine aliquid Episcopo, quasi in signum lætitiæ donari gratis soleat, non videtur penitus improbandum.

42 Ad duodecimum super eo, quod Episcopus ampliat, ut asseritur, consuetudinem exigendi donativum sibi factum in ejus ingressu, ut exigatur etiam ab obtinentibus beneficium post ingressum, denegando etiam litterarum executionem, & beneficiorum possessionem, donativo prius non soluto: dicitur id reprobatum esse, ex decreto S. Concilii Tridentini *cap. 24. sess. 24.* & propterea abstinendum, prout abstineri per procuratorem Episcopi responsum fuit.

43 Ad decimumtertium super annata, quam prætendit Episcopus, ut fertur, pro beneficiis de novo erigendis, seu instituendis: dicitur benè à procuratore Episcopi responsum fuisse negando hujusmodi annatam exigi; & propterea ut ita sit, decernendum fore, ut nihil exigatur, nisi ubicumque necessariò aliquis processus fiet; tunc enim Notario scribenti pro suo labore aliquid honestum esse solvendum, non videtur inconveniens.

44 Ad decimumquartum super eo, quod Episcopus, si capellania uniatur dignitati, quæ alias in nihil contribuere tenetur, vult ratione capellaniæ ab obtinente dignitatem exigere jus visitationis, & donativum. Respondetur omnia jura, quæ Episcopo competebant in capellania ante unionem, remanere Episcopo, nisi contrarium in ipsa unione Apostolica auctoritate fuerit expressè dispositum.

...cimumquintum super eo quod Episcopus utatur ...s frequenter censuris, ut objicitur, in causis civilibus, & pravi momenti: dicitur, Episcopum non debere inferre censuras, nisi servata forma d. Sac. Concilii *cap. 3. de reform. sess. 25.*

Ad decimumsextum de persona Vicarii, & Officialis generalis, confidit S. Congregatio Episcopum talem Vicarium, seu Officialem generalem constituere, qualem insignem illam decet Ecclesiam.

45 Ad decimumseptimum super eo, quod Episcopus ordines generales confert ut plurimum in capella Ecclesiæ remota, & obscura, & quandoque in alia ejus palam nulla præcedente intimatione, nec vocatis canonicis: dicitur ab Episcopo servandum fore in omnibus decretum S. Concilii prædicti *cap. 8. de reform. sess. 23.*

46 Ad decimumoctavum super eo, quod Episcopus non permittit, ut exponitur, Parochos, & Beneficiatos facere servitium alterius Beneficiati in eadem Ecclesia, vel alia etiam provisi non residentis, nisi habita licentia, & pro ea juliis octo, & denariis quatuor persolutis dicitur quod ubicumque Parochus suæ parochiæ curæ animarum sibi commissarum, & Beneficiatus muneri suo plenè satisfecerit, si quod tempus supersit, ut quandocumque alterum fortè impeditum adjuvet, non videtur prohibendum: quod autem pro licentia aliqua taxa solvatur, saltem post Concil. Trid. nullo modo probatur.

47 Optaret tandem Sac. Congregatio, ut Episcopis pro sua pietate, & populi sibi commissi ædificatione non solùm ipse, quod speratur, sed etiam agat ut alii officiales, & ministri, & notarii abstineant ab omnibus exactionibus, vel insolitis, vel immoderatis, ita ut appareat nihil ex cupiditate, sed omnia ab eo honestè, & moderatè fieri ad Dei gloriam, & salutem animarum. Actum in Sac. Congregatione die, & anno superius annotatis.

48 Porrò in omnibus suprascriptis casibus, in quibus Notario aliquid accipere non licet, si de facto accipiat, est simoniacum, quia prohibitum: non prohibitum, quia simoniacum, secundum Petr. Hispan. Lau. & Goffred. quos hic refert Joan. Andr. *num. 6. in fine*, licet Vincent. contra: & ita intelligo infrascriptam resolutionem Sacræ Congregationis Concilii videlicet.

An Notarii pro litteris dimissorialibus plus quam decimam unius auri partem accipientes contra id, quod statuitur decreto Concilii Tridentini *cap. 1. sess. 21.* simoniam committere censeantur: Sacra Congregatio censuit committere simoniam: alioquin si hoc esset naturaliter, & intrinsecè malum non potuisset Ecclesia statuere, ut liceret Notario decimam auri partem accipere, ut notatur in *cap. Ex parte, il primo in glos. dimittere, de offic. delegat.*

Et de supradicta distinctione vide quod latissimè scripsi in *cap. Cum pridem, à num. 2. usque ad num. 30. supra de pactis*; ubi etiam habes articulum, quem hic prosequitur Abb. *num. 6.* videlicet, an Papa possit involvi crimine simoniæ, *in 3. quæst. à num. 53. usque ad num. 141.*

D E S I M O N I A.

Deodatus Papa.

C A P U T IV.

ACcusatum simoniacum, necesse habuimus prohibere, ne Missarum solemnia celebraret, donec quid esset, verius constitisset.

S V M M A R I V M.

1 *ACcusatus de simonia, de qua prius erat infamatus, est ipso iure suspensus tam quoad se, quam quoad alios.*

Et quid post Constitutionem Martini V. Ad evitanda, num. 9.

2 *Simoniacus in ordine habet characterem vitiosum.*

3 *Accu-*

3 *Accusatus de simonia non præcedente infamia est suspectus quoad se, sed non quoad alios.*
4 *Simoniacus pendente accusatione ab administratione Divinorum prohibetur.*
5 *Prohibitio Divinorum est suspensio.*
6 *Accusatus de simonia interim suspenditur à celebratione Missæ.*
7 *Suspectus, & excommunicatus à iure potest suspendi, & excommunicari ab homine.*
8 *Simonia est morbus cancrosus, in quo opus est ferro ignito.*
9 *Accusatus, & infamatus de simonia hodie non est suspectus quoad alios, nisi sit publicè denunciatus per sententiam.*
10 *Inquisitio, vel accusatio, denunciatio, & exceptio an impediant promotionem, vel electionem.*

1 ACcusatum. Ad faciliorem intelligentiam præmitte
hoc cap. & cap. sequens habere locum in accusato
de simonia, qui prius erat publicè diffamatus, & de-
quo aliqua signa apparebant, ut *cap. Sicut il primo, infra
eodem*. Talis enim erat ipso jure suspensus tam quoad se,
2 quàm qooad alios, *cap. Præter hoc, §. Verùm, in fin. 32.
distin. cap. Quibusdam, & cap. Reperiuntur, 1. quæst. 1.* Præ-
sertim simoniacus in ordine, qui habet characterem vitio-
3 sum, ut *cap. Tanta, infra eodem*. Secus verò si accusa-
tus esset aliàs simoniacus occultus; quia tunc quamvis es-
set suspectus quoad se, sicut qnilibet existens in peccato
mortali, non tamen quoad alios, ut *cap. ult. supra de coha-
bitat. Cler. & mulier. cap. Sacerdotes, 1. quæst. 1.* & ita in-
telligunt hoc *cap. cum cap. seq.* glossa 1. *hic*, Innocentius,
Abbas Antiq. & Hostiensis omnes *in princip.* But. *num.* 3.
& 4. vers. Vel dicit glossa, & alii communiter.
4 Hoc præmisso, cùm Papa hic dicat, necesse habuimus
prohibere, ne accusatus de simonia Missarum solemnia
celebraret: hinc emerserunt duo intellectus ad hanc De-
cretalem. Primus est exponendo verbum *prohibere*, sci-
licet de facto, non autem de jure: nam cùm talis in ve-
ritate jam esset ipso jure suspectus, non fuisset necesse
illum de novo suspendere, sed ne divina celebraret pro-
hibere, hoc referens ad nudam prohibitionem facti,
non autem juris, secundùm Hostiens. *hic num.* 2. Joan.
Andr. *num. 1. in verb. Prohibere*, Butr. *num.* 4. & Cardin.
ante num. 1. vers. Sed potest legi: & juxta hanc lecturam
Decretalis summatur sic secundùm Abbatem, Joan. de-
Anan. Mar. Socin. & Felin. Simoniacus pendente accusa-
tione ab administratione divinorum prohibetur. Hoc di-
cit cum c. seq.
Secundus intellectus, qui magis placet Cardin. accipit 5
verb. Prohibere, pro suspensione, quia prohibitio divi-
norum est suspensio, *cap. Is cui, de sentent. excommunic.
lib. 6.* & juxta hanc lecturam sic summat Cardinalis. Ac- 6
cusatus de simonia interim suspenditur à celebratione
Missæ: hoc intendit cum cap. seq. Quod si objicias, qua- 7
re ergo suspenditur, cùm jam suspensus sit? Responde-
tur secundum Hostien. Joan. Andr. Butr. & Card. proxi-
mè citatos, suspensum à jure posse nihilominus suspen-
di ab homine: nam & excommuoicatus excommunica-
tur, ut *cap. Ita quorundam, infra de Iudæis, & leg.* &
not. *in cap. Cum pro causa, & in cap. Officii, de sent. ex-
communic.*
Quamvis autem hoc cap. & cap. sequens loquatur de 8
simonia, quæ ut ait Goffred. *in cap. Tanta, infra eo-
dem*, & Joan. Andr. *hic num.* 2. est morbus cancrosus, in
quo opus est ferro ignito, *cap. Reperiuntur, 1. quæst. 1.* ta-
men obtinent etiam in aliis criminibus, secundum Innoc.
hic num. 1. vers. Et non obtinet solum in simonia, & Hostiens.
*in princ. per l. 1. C. de reis postulatis, lib. 10. & cap. Presby-
ter, 3. quæst. 5.*
Cæterùm adverte, quia licèt inspecta juris communis 9
dispositione accusatus de simonia, vel alio crimine, de
quo prius erat infamatus, sit ipso jure suspensus etiam
quoad alios, ut dictum est supra in principio: hodie ta-
men hoc non obtinet, nisi etiam sit suspensus, & publi-
cè denunciatus per sententiam hominis; quia ex Consti-
tutione Martini V. edita in Concilio Constantiensi, quæ
incipit, *Ad evitanda scandala*; licitè communicamus
etiam in divinis officiis, & receptione Sacramentorum
excommunicatis, suspectis, & interdictis, nisi sint pu-
blicè denunciati per sententiam hominis, aut oorotii
Clericorum percussores: de cujus Constitutionis intelle-
ctu, & robore latissimè disseruimus in *cap. Quod à præde-
cessore, infra de schismaticis*, ubi plenè videas. Hæc de
celebratione divinorum, & Sacramentorum admini-
stratione.
Quid autem joris sit in promotione, vel electione vi- 10
delicet an impediatur per inquisitionem, vel accusatio-
nem, denunciationem, & exceptionem, distingue ut ple-
nè scripsi in *cap. Omnipotens, supra de accusat.* & *hic* per
Innocentiom, & Henric. Boich.

DE SIMONIA.

Idem Deodatus Papa.

CAPUT V.

QUotiens: & infrà. Pervenit ad nos, quòd per simoniacam hæresim fueris ordinatus, proptereà necesse habuimus te prohibere ne Missarum solemnia celebrare debuisses, donec quid sit, verius discerneremus.

QVotiens. Idem dicit, quod præcedens, nisi quod illud cap. loquitur in accusato de simonia, de qua tamen erat publicè infamatus, ut dixi *num.* 1. hoc verò de inquisito, qui similiter erat infamatus, cùm inquisitio non fiat oisi præcedente infamia, *cap. Qualiter, il secondo, cap. Cùm oporteat, & cap. Inquisitionis, supra de accusat.* Rursus illud loquitur de simonia in genere; hoc verò specificat de simoniaco in ordine: quare ad intellectus hujus cap. vide quæ scripsi in cap. præcedenti.

DE SIMONIA.

Alexander III.

CAPUT XVII.

EX diligenti tua relatione innotuit, quòd H. Cant. Archidiaconus te induxit, ut ei homagium faceres, & fidelitatem præstares: ita quòd ipse tibi beneficium Ecclesiasticum annis singulis exhiberet. Unde quoniam hujusmodi obligatio illicita, & contra tuæ salutis, nec non & suæ profectum existit, absolvi à nobis instantiùs postulasti: adjiciens, quòd ab eo deinceps nihil omnino de beneficio acciperes constituto. Quocirca nos tuam petitionem honestam, & favorabilem attendentes: te à præfati Archidiaconi homagio & fidelitate (præsertim cùm hæc taliter præstita divinis & humanis legibus contraire noscantur) absolvimus: ita quòd ab Episcopo vel sacerdote discreto, pœnitentiam inde condignam recipias. Verùm ne aliqua propter hoc nota vel infamia possis respergi, absolutionis nostræ litteras tibi duximus indulgendas: quibus contra latrantium morsus tutus & præmunitus existas; & quas in testimonium indulgentiæ nostræ valeas demonstrare.

SUMMARIUM.

1 *Homagium facere pro habendis spiritualibus simoniacum est.*
2 *Homagium est munus ab obsequio.*
3 *Simoniacum est contra divinas, & humanas leges dare aliquid temporale pro collatione beneficii Ecclesiastici.*
Intellectus huius capituli, ibidem, & num. seqq. usque in finem.
4 *Lex divina, & humana quæ dicatur, & num. seqq.*
5 *Simonia crimen est merè Ecclesiasticum.*
6 *Ius divinum an dici possit ab Ecclesia extensum.*
7 *Papa recipiendo pecuniam pro beneficii collatione an involvatur crimine simoniæ.*

1 EX diligenti. Pro habendis spiritualibus homagium facere simoniacum est: hoc dicit, sunt duæ partes. In prima ponitur supplicantis narratio, petitio, & obligatio. In secunda petitionis exauditio cum determinatione, & litterarum datio, ibi, *Quocirca*.

Nota primò ex hac Decretali, simoniacum esse homagium facere, seu fidelitatem præstare pro beneficio Ecclesiastico obtinendo, ut hic est casus, & in *cap. fin. infra de reg. iur.* ubi dicitur indignum esse, & à Romanæ Ecclesiæ consuetudine alienum, ut pro spiritualibus homagium
2 quis facere compellatur: est enim munus ab obsequio indebitè impenso, quod simoniam inducit, *c. Sunt nonnulli, 1. quæst. 1.* & hic notat glossa 1. & DD.

3 Secundò nota litteram ibi, *cùm hæc taliter præstita divinis, & humanis legibus contraire noscantur:* & deinde collige simoniacum esse, & lege divina prohibitum præstare homagium, & sic dare aliquid temporale pro collatione
4 beneficii Ecclesiastici. Et quamvis glossa in *verb. Divinis*, exponat verbum illud, *divinis*, id est canonicis prout exponitur in *cap. Quod suspecti, 3. quæst. 5.* & verbum *humanis*, interpretetur, id est civilibus, dum allegat *l. Si quemquam, C. de Episcop. & Cleric.* & Authen. *de Sanctiss. Episcop. circa princ. §. Sed neque collat. 9.* & hanc expositionem sequatur Præpos. *in c. Latorem, num. 31. 1. quæst. 1.* Hæc tamen primæ glossæ expositio non videtur admittenda; quia cùm crimen simoniæ sit merè Ecclesiasticum, & leges civiles non possint se de illo intromittere, gloss. *fin. in cap. Cùm sit generale, de foro competent.* quam sequuntur communiter Doctores teste Jo. de Anan. *in cap. 1. num. 9. supra eodem*, & Julio Claro *in pract. crimin. §. Si-*
5 *monia, num. 7. vers. Hoc crimen.* Verbum illud, *humanis*, non potest exponi pro civilibus; quia non est credendum hunc canonem voluisse canonizare leges civiles: de hoc crimine statuentes, & ponentes falcem in messem alienam, ut in *cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ*, cum ibi notatis per DD. *supra de Constit.* Sed intelligi debet humanis, id est canonicis, seu Ecclesiasticis, & consequenter præcedens verbum, *divinis*, cùm ponatur ad differentiam canonicarum, non potest exponi pro canonicis, alioquin perinde esset ac si dixisset textus, cùm hoc canonicis, & canonicis legibus noscatur contraire: & sic esset nugatoria propositio. Unde merito glossa transit ad secundam expositionem intelligendo propriè illud verbum, *divinis*, quia hoc est contra vetus, & novum testamentum, ut in *c. Qui studet, 1. quæst. 1.*

Nec relevat, quod Præpos. *in cap. Latorem, num. 31. vers.* 6
Non obstat, 1. quæst. 1. dicat illam glossam esse intelligendam de jure divino ab Ecclesia extenso, dum allegat textum in *dict. cap. Qui studet*, qui loquitur de simonia in ordine. Imò enim hinc potius colligitur glossam sensisse pari passu ambulare simoniam in ordine, & in beneficio, dum ad probandum simoniam in beneficiis esse damnatam in veteri, & novo Testamento adducit textum, qui loquitur de simonia in ordine. Præterquamquod jus divinum extensum verè, & propriè non est aliud à jure divino, sicut patet in naturalibus; nam pellis extensa, est eademmet pellis; nec propriè hæc dicitur extensio, sed comprehensio, argum. *l. Neque, ff. de legibus*, & eorum, quæ notant Cyn. & Bart. *in l. 1. C. de interdict.* Quod si extensio simoniæ fieret ultra jus divinum, jam non verificaretur, quod dicit glossa simoniam in beneficio esse prohibitam in veteri, & novo testamento: nam potius esset prohibita ex Constitutione
Ecclesiæ. Atque ita hic juncta glossa est casus apertus con- 7
tra eos, qui tenent vendere titulum beneficii Ecclesiastici non esse simoniacum, quia prohibitum, cùm tituli beneficiales sint de jure positivo; inter quos recensentur Henric. Boich. *in cap. 1. in princip. Ne Prælat. vices suas*, & Cardin. *in cap. 1. num. 2. supra eodem*, inferentes propterea Papam recipiendo pecuniam pro beneficii collatione non involvi crimine simoniæ. Et de communi opinione testantur Jo. de Anan. *in d. cap. 1. post num. 7.* Felin. *ibid. num. 2. & in cap. Ex parte, il primo, num. 1. vers. Dicunt hic moderni, de offic. Deleg.* Præpos. *in d. cap. Latorem, num. 29. 1. quæst. 1.* & Jul. Clar. *in d. §. Simonia, num. 5. vers. Quæro etiam.* Sed in contrarium ut vides, est textus hic, & ad idem sunt jura aperta *in cap. Ex multis, 1. quæst. 3.* cui responderi non potest, ut inquit Felin. *in cap. 1. num. 2. vers. Sed fortius urget, supra eodem.* Item *in cap. Salvator, in cap. Si quis dator, & in cap. Si quis obiecerit, ead. caus. & quæst. & in cap. Presbyter, 1. quæst. 1.* Hunc articulum latissimè prosequor in *cap. Cum pridem, supra de pact.* ubi à num. 42. usque ad num. 50. expendo singula jura proximè citata, & totam materiam examino per quinque principales quæstiones à num. 2. usque in finem, ibi videas.

DE SIMONIA.

Cælestinus III.

CAPUT XXVII.

Nobis fuit ex parte tua intimatum, quòd cùm quatuor essent à capitulo constituti, qui debebant quemdam eligere in Plebanum, amici ejus, de cujus electione spes habebatur, uni vel omnibus eligentium promiserunt, se pecuniam soluturos; eo tamen ignorante, qui hujusmodi promissione interveniente postmodum est electus: & infrà. Quia igitur super hoc consulere nos voluisti, Consultationi tuæ breviter respondemus, quòd nisi constaret illos, qui promissum tale fecerunt, per fraudem in dispendium illius, qui eligendus erat, id malitiosè fecisse: quamvis ipse promissionis conscius non fuerit, ejus tamen electio, tamquam simoniaca pravitate præsumpta, est penitùs reprobanda: & infrà. Ad ultimum, quod in fine consultationis tuæ invenimus, hoc duximus respondendum: Quòd aliquis in Ecclesiæ cujuslibet Prælatum electus, & ut dictum est, per pravitatem simoniacam reprobatus, ab Episcopo suo dispensationem aliquam obtinere de jure non potest.

SUMMARIUM.

1 *Electio simoniaca est cassanda si electoribus propter hoc sit promissa pecunia, quamvis electus ignoret.*

2 *Non dispensat Episcopus cum electo reprobato propter initium simoniæ, & num.9.*

3 *Electio est simoniaca etiam cùm pecunia promittitur uni tantùm electoribus, licet electus hoc ignoret, & num.16. & seqq.*

4 *Electio tota cur inficiatur ex voto unius simoniaci, non autem ex voto unius excõmunicati ignoranter adhibiti.*

5 *Presẽtatio, collatio, & electio vitiantur ex simonia unius, si competant pluribus ut universis. Secus sint singulis.*

6 *Electio eodem modo est simoniaca, si pecunia electoribus sit promissa, ac si soluta fuerit.*

7 *Simonia non tantum realis, sed etiam conventionalis reddit electionem ipso iure nullam, & num.13.*

8 *Electio quamvis sit simoniaca, non tamen vitiatur quando pecunia eligentibus datur, vel promittitur malitiosè, & in fraudem electi, & num.32.*

9 *Dispensare non potest Episcopus post electionem cassatam cum simoniace electo etiam ignorante.*

10 *Electio Papæ per simoniam celebrata an, & quando sit ipso iure nulla, & num. seqq. usque ad num.102.*

Quid si ipsemet electus cum Cardinalibus votum dantibus simoniam commiserit, num.11. & 56.

Et quid si alius eam cõmiserit electo contradicente, n.30.

Et quid si ille hoc fecerit malitiosè, & in fraudem electi, num.32.

Et quid si non malitiosè, sed tamen electo ignorante, n.35. usque ad num.83.

Et quid si electus postea ratum habuerit, num.83.

Et quid si simonia per alium commissa fuerit electo sciente, & tacente, num.96.

11 *Electio Papæ celebrata per simoniam commissam cum Cardinalibus votum dantibus ab ipsomet electo, vel ab alio de illius voluntate, est ipso iure nulla ex Constitutione Iulii II. & num.56.*

12 *Nec per successivam inthronizationem, vel adorationem, aut cursum temporis convalescit.*

Constitutio Iulii II. an sit intelligenda de illa tantùm simonia, quæ notoria est, ibid. & num.78.

13 *Constitutio Iulii II. irritat electionem Papæ factam per simoniam etiam conventionalem.*

14 *Pretium dare, & habere fidem de pretio paria sunt.*

15 *Simoniaca est electio etiam cùm quis promittit quod se obligabit pecuniam solvere postquam fuerit electus.*

16 *Electio simoniaca est nulla, etiamsi pecunia de voluntate electi promissa fuerit uni tantùm ex Cardinalibus votum dantibus, & num.55.*

Etiamsi votum illud non sit necessarium ad integrandam electionem, sed superabundet, & num.18.

17 Aliquis *verbum, quamvis sit relativum diversitatis, est tamen distributivum, & verificatur etiam in uno.*

19 *Electio simoniaca non sustinetur ex eo quod eligentes dicant se non fuisse pecunia motos ad eligendum, quia alias electuri erant.*

Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

Declaratur num.20. & 108. & seq.

21 *Cardinalis, qui dicit se non dedisse votum electo, à quo pecuniam recepit, non est audiendus, & electio est nulla, si processum fuerit per formam scrutinii.*

Idem si quasi per inspirationem, num.23.

Et quid si per compromissum, n.24. usque ad n.30.

22 *Electio Papæ per scrutinium debet esse secreta ita ut nomen eligentis numquam publicetur.*

23 *Electio Papæ quasi per inspirationem pro forma requirit ut nullus præcedat de persona speciali tractatus, atque ut fiat ab omnibus Cardinalibus communiter nemine dissentiente.*

24 *Compromissarii simpliciter dati non arctantur ad eligendum per scrutinium secretum.*

25 *Constitutio Iulii II. an irritet electionem quando solus electus simoniam commisit, non autem eligentes, & num. seq. usque ad num.30.*

26 *Electus quamvis non concurrat in sua electione activè, concurrit tamen passivè, & num.29.*

27 *Electus aliquando est simoniacus, sed non simoniacè electus, num.54. & 111.*

29 *Eligere seipsum nemo potest etiam cùm proceditur per viam compromissi.*

30 *Simonia cum electoribus commissa non imputatur electo contradicenti.*

31 *Nisi postea ratum habuerit.*

32 *Simonia malitiosè, & in fraudem commissa ad hoc ut electio sit nulla, non nocet electo.*

Et quid si electus ratum habuerit, num.34.

33 *Fraus per coniecturas probatur.*

35 *Electio facta per simoniam cum electoribus commissam electo ignorante an sit nulla ipso iure, & num. seqq. usque ad num.83.*

36 Penitus *dictio importat nullitatem ipso iure, etiamsi præponatur verbo futuri temporis.*

Declaratur, num.69.

37 *Promoti per simoniam ipsis ignorantibus commissam de rigore iuris tenẽtur Ecclesias dimittere, & n.58. & 69.*

38 *Sed post dimissionem ex misericordia tolerantur, & num.70.*

40 *Electo à duabus partibus Cardinalium obiici possunt defectus intrinseci, qui inficiunt naturalia electionis principia, & num. seq.*

41 *Et qui sint huiusmodi defectus.*

42 *Defectus principiorum naturalium, super quibus fundatur essentia rei ipsam tollit.*

Exceptio, qua subiectum negatur, semper admittenda est, ibidem.

43 *Electum in Papam à duabus partibus Cardinalium non repellunt defectus extrinseci. Et qui sint tales defectus.*

44 *Naturalia difficilius immutantur, quàm accidentalia.*

45 *Simonia est defectus intrinsecus eligentium animos ab intra vulnerans, & inficiens.*

Contrarium, num.62. & seqq.

46 *Electio est nulla de iure naturali quando quis est intrusus, vel simoniacè electus, & num.52.*

Contrarium, num. 80. & seqq.
Declaratur, num. 82.
47 *Electio ob defectus intrinsecos redditur nulla etiam electo ignorante.*
48 *Ignorantia excludit delictum, sed non legitimat actum.*
49 *Et quamvis excuset à pœna, non tamen dat robur actui aliàs invalido.*
50 *Sancti Thomæ doctrina de ignoranter promoto per simoniam expenditur, & num. seqq. & num. 80. & 82.*
Spiritualia quæcumque qui muneris interventu assequitur contra voluntatem, & ordinationem Domini, ea licitè retinere non potest, ibid.
Declaratur, num. 82.
51 *Privatio quandoque non est pœna, sed effectus iniustæ acquisitionis.*
Simoniacè promotus ignoranter tenetur resignare beneficium cum fructibus extantibus, non autem bona fide consumptis, ibid. & num. 80.
52 *Dignitas acquisita per simoniam se ignorante commissam dimittenda est in foro animæ non in pœnam criminis, sed ex natura rei, quæ vendibilis non est.*
Contrarium, num. 80. & seq.
Declaratur, num. 82.
53 *Constitutio Iulii II. an comprehendat electum per simoniam ab alio commissam ipso ignorante, & num. 71.*
54 *Electus nonnunquam est simoniacè promotus, sed non est simoniacus.*
55 *Simonia perinde nocet si fuerit commissa cum uno eligentium, ac cum omnibus quoad vitium electionis, sed non quoad pœnam eorum, qui non peccaverunt.*
56 *Electo à duabus partibus Cardinalium de iure communi obiici non potest quod electio sit simoniaca, etiamsi ipsemet simoniam commiserit, & num. 60. & seq.*
Et quid ex Constitutione Iulii II. à num. 71.
57 *Intellectus*, c. Si quis pecunia, 79. dist.
59 *Cardinales si fuerint accusati, & convicti quod Papam simoniacè elegerint, non propterea electus erit deponendus.*
60 *Hæresis strictè sumpta obiici potest contra electum in Romanum Pontificem.*
61 *Simonia dicitur hæresis, sed largè, & impropriè.*
Declaratur, num. 82.
62 *Simonia quamvis aliqualiter captivet affectum, tamen naturali consensui directò, & per se non obviat, & num. 65.*
63 *Causa eadem contrariorum naturaliter esse non potest.*
64 *Metus electionem inficit ipso iure.*
65 *Pecuniæ receptio libertatem eligentium prorsus non tollit.*
66 *Matrimonium carnale sicut spirituale libertatem consensus requirit.*
67 *Electionem inferiorum per simoniam electo ignorante commissam non esse nullam, quibus fundamentis probetur.*
68 *Pœna imposita per verbum futuri temporis intelligitur per sententiam, & num. 79.*
Pœna non censetur ipso iure inflicta, nisi iure id caveatur, ibidem.
72 *Constitutio Iulii II. supponit crimen in simoniacè electo, cui gravissimas pœnas infligit, & num. seqq.*
Simonia punibilis non committitur absque peccato, ibidem.
73 *Ignorantia excludit delictum, & num. 76. & seqq.*
74 *Simonia punibilis non cadit in ignorante, & num. 77.*
75 *Anathema quis esse non potest pro peccatis alienis.*
77 *Committere quis non dicitur per se vel alium, quod prorsus ignorat.*
78 *Ignorantia simoniæ probatur per iuramentum electi, nisi ex adverso probetur scientia.*
81 *Gratis data gratis dari debent, ut iusta sit datio, nisi ignorantia à peccato excuset, & num. seq.*
82 *Simoniaca hæresis quæ ex natura rei impedit acquisitionem spiritualium quæ sit.*
Baptizati, & ordinati ignoranter per simoniacam hæresim recipiunt characterem, & gratiam sacramentalem, ibidem vers. Quinimo.
83 *Simonia committitur quandocumque electus consenserit sive ante electionem, sive post.*
Declaratur, num. 85.
84 *Ratihabitio in maleficiis retrotrahitur, & mandato comparatur.*
85 *Ratum quis habere non potest, quod suo nomine gestum non est.*
86 *Simoniam propriè non committit, qui posteaquam contradixit, & ius plenum acquisivit, pecuniam solvit.*
87 *Simoniam committere non dicitur ratam habens dationem pecuniæ non suo nomine factam, sed tamen cogendus est beneficio renunciare.*
89 *Fallit in Papa.*
90 *Electio Papæ de iure communi non inficitur ex eo, quod electus ratam habeat pecuniæ solutionem suo nomine factam eligentibus.*
Et quid ex Constitutione Iulii II. num. 93.
91 *Fictio non potest operari, quod veritas ipsa non operatur.*
92 *Fictum non habet esse realiter, sed intellectualiter.*
93 *Verba intelligi debent secundum veritatem, & non secundum fictionem.*
94 *Dispositio loquens de aliquo actu in materia stricta non comprehendit fictum.*
95 *Fictio fundatur super falso.*
96 *Electus qui novit simoniam cum eligentibus commissam, tacendo, & non contradicendo consentire videtur.*
97 *Simoniam scientes sive expressè consenserint, sive tacuerint, sive turbare noluerint, simoniaci sunt, & simoniacè promoti.*
98 *Simoniam non committit verè, sed præsumptivè qui tacet, & non contradicit.*
99 *Taciturnitas est quid medium inter consensum, & contradictionem.*
100 *Taciturnitas non sufficit in re gravi, & onerosa: sed requiritur expressus consensus.*
101 *Constitutio Iulii II. intelligi debet de simonia vera, non autem de præsumpta, quæ elicitur ex scientia, & taciturnitate electi.*
102 *Electio Papæ propter simoniam commissam de voluntate electi cum aliquo votum non habente an sit irrita nec ne, & num. seqq. usque in fin.*
103 *Quid si pecunia alicui Magnati soluta fuerit ad hoc ut libertatem electionis de facto non impediat.*
Et quid si fuerit soluta ad hoc, ut quempiam ex electoribus inducat ad eligendum, & num. 107.
104 *Vexationem pecunia redimere in iure spirituali quæsito non est simoniacum. Secus in iure quærendo, & num. sequent.*
105 *Simoniacus est electus, & beneficio renunciare tenetur, si de illius voluntate pecunia soluta fuerit contradictori, ut à contradictione desistat.*
106 *Simoniacum non est si eligentes inscio electo dent alicui Magnati pecuniam, ut eos in sua libertate eligendi de facto non impediat.*
107 *Simoniacum est dare pecuniam amico, vel consanguineo eligentis, ut eum inducat ad eligendum; idque si fiat de voluntate electi, irrita est electio.*
108 *Fallit si eligens aliàs electurus erat, & num. seq.*
109 *Preces non inducunt simoniam si eligendus aliàs erit idoneus.*
110 *Simoniacum est si quis det pecuniam non ordinatori, sed alteri pro ordine, quem aliàs obtenturus erat.*
111 *Simoniacus est electus, qui pecuniam dedit amico, vel consanguineo eligentium, sed electio non est simoniaca si aliàs electuri erant, & num. seqq.*
112 *Regiminis locus quærentibus, & ambientibus est denegandus.*

N*Obis*. Electio simoniaca est cassanda si electoribus propter hoc sit promissa pecunia, quamvis electus ignoret, nisi hoc factum fuerit in fraudem electi. Hoc dicit primò secundùm Joan. Andr. & omnes. Secunda pars legitur simpliciter secundùm Innocent. 1

Sed juxta intellectum glossæ, qui magis consonat litteræ, & videtur communiter approbari, hoc intendit. Cùm electo reprobat, propter vitium simoniæ tamen dispensat Episcopus; & ita sunt duæ partes principales. Secunda ibi, ad ultimum. Prima subdividitur in

in consultationem, & responsionem. Secunda ibi, *Quia igitur*.

Nota primò ibi, *Vni, vel omnibus*. Simoniacam esse electionem non modo cùm promittitur pecunia omnibus
3 electoribus, sed etiam cùm promittitur uni tantum, prout *hic* notant Host. *in princip. in ver. Vni, vel omnibus*. Jo. Andr. *num.* 1. *in verb. Vni*, Ancharan. *in* 2. *notab.* Cardin. *in ult. quæst.* Abb. Jo. de Anan. & Marian. Socin. omnes *in primo notab.* & decidit Rota coram Cardinali Seraphi-
4 no *decis.* 516. *num.* 1. Atque ita electio celebrata in plena concordia inficitur propter simoniæ vitium ab uno ex eligentibus perpetratum etiam electo ignorante, ut hic est casus, & latius dicam infra *num.* 16. Quod videtur mirabile secundum Abbatem, quia interventus unius excommunicati ad electionem ignorantet admissi non vitiat totum actum, ut *cap. fin. de Procurat.* & notatur in *cap. Illa de elect.* Sed ratio diversitatis potest esse secundum Marian. Socin. quia actus unius excommunicati non attribuitur in solidum electioni, sed actus simoniaci in solidum electioni attribuitur. Sed hæc ratio plenè non satisfacit, quia adhuc remanet dubium cur magis tribuatur electioni in solidum actus simoniaci, quàm excommunicati: Jo. de Anania *num.* 1. dicit vitium excommunicationis esse personale, sed vitium simoniæ quodammodo dici posse vitium reale, & magis actum respicere, quàm personam. Judicio meo potest esse ratio, quia votum excommunicati non est nullum propter delictum circa electionem commissum, & ideo in illam non influit, nec nocet ignorantibus: at votum simoniaci est infectum ob vitium quod intrinsecè inest electioni, cujus est pars: unde nil mirum si votum unius pecunia venditum, & corruptum totam massam electionis corrumpat, arg. *cap. Si ad scripturas*, 9. *dist.* & *cap. Per inquisitionem*, *supra de elect.* & hæc fortè fuit intentio Mar. Socini, & Jo. de Anan.

5 Procedit autem conclusio supra firmata tam in electione, quam in collatione, & præsentatione, dummodo tamen hæc competant pluribus ut universis, seu collegialiter, prout loquitur hæc Decretalis: hoc enim casu omnium est electio, collatio, & præsentatio, ideòque simonia cum altero commissa inficit, & vitiat totam electionem, collationem, & præsentationem, ut dictum est. Secus verò si hæc competant pluribus ut singulis: non autem jure collegii, quia tunc quilibet per se confert, seu præsentat, & tot sunt collatores, vel patroni: ideòque una collatio, vel præsentatio vitiosa in alterum non influit, sed habet locum regula Sexti, *Vtile per inutile*, &c. & in bis terminis loquitur Rota *decis.* 550. *num.* 2. *part.* 4. *divers.* quam novissimè sequitur Nicol. Garz. *de benefic. part.* 8. *cap.* 1. *num.* 12. & vide quod scripsi in *cap. Massana*, *supra de elect.*

6 Secundò nota ibi, *promiserunt se pecuniam soluturos*: eodem modo simoniacam esse electionem si sola promissio pecuniæ præcesserit, ac si solutio præcessisset, concordat *cap. Veniens*, *supra eodem*, pari enim passu ambulant promissio, & solutio, ut *l. final. C. Ad l. Falcid.* & ita hic firmant Host. *num.* 1. Anchar. *in* 3. *notab.* Abb. & Jo. de Anan. ambo in 2. *notab.* & Felin. *num.* 2. qui plura objicit, & ob-
7 jectis respondet. Quod nota contra opinionem illorum, qui dixerunt electionem simoniacè factam esse nullam, dumtaxat si simonia sit realis ab utraque parte completa, secus si sit conventionalis: quos copiosè cumulat Nicol. Garz. *de benef. part.* 8. *cap.* 1. *num.* 17. & *seqq.* in contrarium enim est hoc cap. quod clarè loquitur de simonia conventionali, & concordat Constitutio Martini V. edita in Concilio Constantiensi *sess.* 43. *de simonia*, *incipien. Multa to.* 3. *Concil. part.* 2. *fol.* 942. pro qua sententia plures etiam citat idem Garz. *d. c.* 1. *num.* 28.

8 Tertiò nota ibi, *per fraudem*; & signa casum singularem secundùm Abb. *num.* 4. & Felin. *num.* 1. *vers. Nota textum singularem*, in quo electio est simoniaca, & tamen non vitiatur, videlicet cùm pecunia datur, vel promittitur eligentibus malitiosè, & in fraudem electi, de quo latius dicam infra *num.* 32.

9 Quartò nota ibi, *reprobanda*, electionem factam interventu pecuniæ eligentibus datæ, vel promissæ non esse nullam ipso jure secundùm unum intellectum: sed an hoc sit verum, plenius examinabitur infra n. 40. & 56.

Ultimò nota ex fine litteræ textum expressum, quod Episcopus cum electo etiam ignorante per simoniacam pravitatem dispensare non potest; sed obstat textus in *cap. de simoniace*, *supra eod.*

Pro solutione Innocentius hic dat tres inrellectus: communiter tamen Doctores videntur intelligere hunc textum post electionem reprobatam, ut satis innuit littera ibi, *electus*, & *per pravitatem simoniacam reprobatus*: & est ratio cur Episcopus tunc dispensare nequeat, videlicet propter criminis enormitatem; tum quia est notorium juris per sententiam, *cap. Vt constitueretur*, & *cap. De his*, 50. *distinct.* & tunc intellectum approbat Tancred. *hic gloss. ult.* Innoc. *ad fin.* Hostien. *num.* 1. *in verb. Ignorante*, & *circa fin.* & Joan. Andr. *in extrem. verb.* De hac materia dic, ut plenè notatur in prædicta Decretali, *de simon.*

QUÆRO, posita Extravag. Julii II. incip. *Cum tam divino*, an, & quando electio Romani Pontificis per simoniam celebrata sit ipso jure nulla. 10

Ut quæstionis solutio sit clarior, existimo sex casus esse distinguendos. Primus casus est, cùm simonia commissa fuit cum Cardinalibus votum dantibus ab ipsomet electo, vel ab alio de illius voluntate; & hic primus casus esset satis dubius, si solutio petenda esset à jure communi; quia non levis est inter Doctores controversia, An electio Papæ per pecuniam celebrata sit nulla ipso jure, necne, & an de vitio simoniæ contra electum excipi possit: quod plenè in utramque partem examinabitur in- 11
fra *num.* 35. & 67. Verum inspecta dispositione præcitatæ 12
Extravag. Julii II. articulus est valde clarus, quia in illa disertis verbis decernitur, ac diffinitur, ut electio Romani Pontificis celebrata per simoniam eo ipso adeò sit nulla, ut nec etiam per successivam intronizationem, seu temporis cursum, vel omnium Cardinalium adorationem convalescat, & contra sic electum objici possit à quocumque Cardinali de hujusmodi crimine tamquam de vera, & indubitata hæresi, idemque electus non apostolicus, sed apostaticus habeatur, ut latius in ipsa Constitutione, quam postea idem Pontifex confirmavit approbante generali Concilio Lateranensi in alia Constitutione, quæ incipit, *Si Summus*: habetur utraque in Bullar. *tom.*
1. *pagina* 403. & *seqq.* Quamobrem hoc casu absque dubio 13
concludendum est electionem ut præfertur celebratam, esse ipso jure nullam; non tamen omitto Petrum Andream Gammar. *in repet. hujus Extravag. num* 33. *tomo* 6. *Repet. fol.* 42. ejus sententiæ fuisse, ut ad multa absurda vitanda, quæ illic congessit, Extravagans intelligenda sit in ea tantum simonia, quæ notoria, & manifesta est, ubi latius per eum.

Amplia primò hanc conclusionem, ut procedat non tantum si simonia fuerit realis, ab utraque parte completa, sed etiam si fuerit conventionalis, eo quod pecunia de voluntate electi promissa fuerit electoribus, sed non soluta; nam nihilominus irrita est electio, quia Constitutio Julii II. apertè loquitur etiam de simonia conventionali, ut patet ibi, *in dando*, *promittendo*, *vel recipiendo pecunias*, necnon ibi, *promissiones*, & *obligationes*. Unde in electione Summi Pontificis hodie cessat controversia, de qua supra *num.* 7. Et ita in terminis hujus Extravag. firmat Petrus Andr. Gammar. in illius interpretatione in verb. *promittendo*, *num.* 119. *tomo* 6. *Repet. fol.* 46. & meritò: nam dare pretium, vel habere fidem de pretio paria sunt, §. *Item pretium*, instit. *de empt.* & *vend.* & qui habet actionem, videtur habere rem, *l. Rem in bonis*, *ff. de acquir. rer. dom.* & actiones, ac jura bonis hæreditariis an- 14
numerantur, *c. Nulli*, *de rebus eccles. non alien.* Quod 15
procedit secundum eum, etiamsi promittat quod se obligabit quando eum elegerit: nam eodem modo est simonia; cùm hujusmodi obligatio se habeat instar simplicis obligationis, allegat Alexand. in *l. Cum fundum*, §. *Servum*, *vers. Nota circuitum*, *ff. Si cert. pet.*

Amplia secundò, prædictam conclusionem ut locum habeat etiamsi pecunia de voluntate electi data, vel promissa fuerit uni tantùm ex Cardinalibus votum dantibus; nam quoad vitium electionis nihil interest an simonia commissa fuerit cum omnibus eligentibus, vel cum uno tantum, ut est textus apertus hic in illis verbis, *uni*, *vel omnibus eligentium promiserunt se pecuniam soluturos*, 16
& latius dictum est supra in 1. notab. & in electione 17
Papæ constat ex prædicta Extravag. Julii II. ibi, *ab aliquo*, *seu aliquibus de cœtu Cardinalium*, necnon ibi, *per se*,

vel alium, seu alios: nam verbum *aliquis*, quamvis sit relativum diversitatis, ut not. glos. in Clem. 1. *in verb. Incerta, de prebend.* est tamen distributivum ita ut non ad diversitatem, sed ad personas singulares sit referendum, secundum Gemin. *consil.* 65. *Discutiam*, *num.* 27. & verificetur etiam in uno, ut *l. Qui filiabus*, §. *Si quis ita*, *ff. de legat.* 1. cum aliis allegat. per Bartolum qui hoc notat *in consil. suo* 57. *Anacellus in fine lib.* 1. facit glos. in Clem. 1. *in verb. Aut aliqua*, *de foro comp.* cùm præsertim verba d. Extravagantis alternativè sint posita, *ab el quo*, *seu aliquibus*, unde perinde est ac si dictum esset, *ab uno*, *vel pluribus*, *l. Si ita stipulatus*, *ff. de verborum oblig. cum simili*. Et ita hoc ipsum verbum Extrav. exponit Petrus Andr. Gammar. *in illius repetitione*, *in verb. Aliquo*, *num.* 11. *tom.* 6. *re-*
18 *per. fol.* 46. Quinimò hæc ampliatio procedit etiamsi votum simoniacè non sit necessarium ad integrandam electionem, sed superabundet, eo quod electus etiam voto illo non computato habuerit suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium ad præscriptum *c. Licet de vitanda*, *de elect.* adhuc enim electio irrita est, *& utile per inutile vitiatur*. Quod deduco apertissimè ex præcitata Extravag. Julii II. quæ primò decernit ipso jure nullam electionem Romani Pontificis factam per simoniam commissam etiam ab uno ex Cardinalibus votum dantibus, ut supra proximè probatum est, ordinando litteram ad eum modum, quem ponit idem Gammar. *in verb. electionem*, *n.* 110. *vers. At dic melius*. Deinde Bulla prosequutur, ac diffinit hanc electionem factam per simoniam commissam etiam ab uno esse irritam, quamvis celebrata fuerit in plena concordia ab omnibus, & singulis Cardinalibus nemine discrepante. Ergo patet evidenter unicum illud votum simoniacum reddere electionem infectam, ac nullam, licèt sit superfluum: quandoquidem si ad nullitatem electionis satis est ut simonia sit commissa ab uno ex electoribus, & electio hujusmodi ex Bulla est invalida etiamsi facta fuerit unanimiter ab omnibus, & singulis Cardinalibus nullo dissentiente. Certè ad hanc nullitatem inducendam non est necesse ut votum simoniaci concurrat ad integrandam electionem, quippe quæ ad sui validitatem non requirit nisi suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium in Conclavi existentium, ut in prædicta Decretali, *Licet de vitanda*, & in Constitutione Gregorii XV. quæ incipit *Æterni patris filius*, §. *Quod si electio*.

19 Amplia tertiò prædictam conclusionem ut vendicet sibi locum etiamsi Cardinalis, cui de voluntate electi pecunia tradita, vel promissa fuit affirmet se non fuisse pecunia motum ad eligendum, quia aliàs electurus erat: nam nihilominus electio juribus non subsistit. Idque verius esse asserunt hic Vincent. glos. 1. Host. *num.* 1. *in verb. Electus*, & sequuntur Doctores communiter. Constat enim promissionem intervenisse ante electionem, à qua omnis pactio, vel promissio abesse debet, qualiscumque fuerit intentio eligentis, argum. in illa palea, *c. Novit*, 100. *dist. c. Placuit*, 1. *quæst.* 1. *& quæst.* 2. *cap. Quam pio*, *c. Veniens*, *supra eod.* Præterea, ut inquit Jo. And. *hic num.* 5. in glos. a. non apparet quomodo talis intentio probari possit, nisi per ipsum, cui tamquam soli, & criminoso, & in facto suo deponenti non est credendum; alioquin facile esset cuique per pecuniam eligenti asserere se fuisse aliàs electum: quod si dicatur; imò poterit hoc probare per alios, cum quibus dixerat prius se velle illum eligere. Respondet Joan. Andr. fortè falsum tunc dicebat, facit *c. Auditis*, *de elect.* sed esto verum dixerit, potuisset tamen animum mutare, si pecuniam non recepisset: facit quod notat idem Jo. Andr. in *c. Tua*, *supra de sponsal.* & prædictas considerationes *hic* sequuntur Henr. Boich. & Anchar. ambo *num.* 5. Butr. *num.* 7. Cardin. *num.* 1. Abb. *num.* 5. Jo. de Anan. *eod. num.*
20 & Felin. *num.* 2. *vers. In glossa secunda*. Hanc tamen ampliationem notabiliter limita ut procedat prout loquitur, quando pecunia de voluntate electi data, vel promissa fuit alicui ex electoribus secus si extraneo ad hoc ut preces, vel auctoritatem suam cum electoribus interponat; quia tunc electio non est nulla si alias electuri erant, ut plenè dicam infra *in* 2. *quæst. num.* 108.

21 Amplia quartò, eandem conclusionem ut procedat etiamsi Cardinalis dicat se non dedisse votum electo, à quo pecuniam recepit, ut eum eligeret: adhuc enim puto irri-
22 tam esse electionem si processum fuerit per formam scrutinii, vel quasi inspirationis: nam si per formam scrutinii Cardinalis, qui dicit se non dedisse votum electo, à quo recepit pecuniam non est audiendus, quia cùm electio per scrutinium hodie sit celebranda per secreta schedularum suffragia ita ut nomen eligentis nunquam publicetur, ex præcitata Constitutione Gregorii XV. de elect. Romani Pontificis, §. *Quod si electio Cardinalis probare non potest*, se non dedisse votum electo, nec ad eam probationem est admittendus, quia obstat Constitutio, quæ vult ut electionis negotium quam secretissimè transigatur, ut ibi in littera: facit gloss. *in cap. De forma*, *in verb. De secreto*, 22. *quæst.* 5. & textus *in cap. Omnis*, §. *Caveat autem*, *infra de pœnitent. & remission.* Quod si processum fuerit ad electio- 23
nem quasi per inspirationem, non tenet electio, tum quia de substantia talis formæ est, ut nullus præcedat de persona speciali tractatus, ut in dict. Bulla Gregoriana, §. *Quod si electio*. Alioquin dicitur electio potius per instigationem, quam per inspirationem, ut notatur in *cap. Quia propter*, *supra de elect.* ubi propterea Hostiensis, Abb. & alii inferunt fuisse cassatam electionem Parmensis electi, quam Bernardi glossa dictaverat, quia in ea dicebatur habito diligenti tractatu, fuit per inspirationem quasi electus: sequitur Ripa *respons.* 5. *incip. Appellatio*, *num.* 10. *in tit. de elect.* Quod si etiam tractatus aliàs licitus vitiat electionem quasi inspiratam: quantò magis tractatus simoniacus inter electum, & eligentem? Tum quia non potest esse electio quasi inspirata ubi intervenit simoniæ labes, quia Deus non est author iniquitatis, *c. Visis*, juncta gloss. *in verb. Cum ver.* 23. *quæst.* 4. unde legitur Oseæ 8. *Fecerunt sibi Regem*, *& non per me: Principem*, *& non per consilium meum*, *cap. Audacter*, 8. *quæst.* 1. tum denique & fortius, quia si Cardinalis, recepit pecuniam non dedit votum electo: ergo non potest esse electio quasi per inspirationem, quæ ad sui validitatem requirit, ut fiat ab omnibus Cardinalibus communiter nemine dissentiente, *cap. Quia propter*, *de elect.* & clarè statuitur in præcitat. §. *Quod si electio*.

Sin autem processum fuerit ad electionem per formam 24
compromissi, res non caret difficultate, quia eligens benè probare potest se non dedisse votum electo, cùm compromissarii simpliciter dati non arceantur ad eligendum per scrutinium secretum, ut notat gloss. *in cap. Cum dilectus*, *in ver. Examinatis*, *supra de elect.* Ant. de Butr. *in c. Quia propter*, *n.* 45. *eodem tit.* hoc igitur casu in dubium vertitur an electio sit valida.

Pro parte affirmativa facit, quia Bulla Julii II. irritat 25
electionem, quam celebrari, vel fieri contigerit per simoniam; hoc autem casu non fuit celebrata per simoniam, quia Cardinalis, qui pecuniam recepit, in electum non consensit, nec illi votum dedit, ut supponitur in quæstione: unde cùm tali electioni verba Constitutionis non adaptentur, nec illius dispositio adaptari debet, *l.* 4. §. *Toties*, & ibi Bartol. *ff. de damn. infect. c. Tua*, *de sponsal. cum simil.* ut per Gemin. *consil.* 88. *incip. Innocentius*, *num.* 4. *vers. Cum ergo concurrant*, cùm præsertim Constitutio tamquam pœnalis, & exorbitans à jure communi strictè sit intelligenda, *cap. In pœnis*, *cap. Odia*, *& cap. Quæ a jure*, *de regulis jur. lib.* 6. Nec obstat si dicatur, quamvis electus non 26
concurrat in electione activè eo quod suffragium electi etiam in hae forma in numero suffragiorum non computetur, ut in Bulla Gregoriana in dicto §. *Quod si electio*, concurrit tamen passivè, cùm requiratur illius consensus, *c. Cum inter Canonicos*, *de elect.* & sic electio dici potest aliquo respectu per ipsum electum celebrata. Nam re- 27
spondetur Constitutionem non loqui de celebratione electionis passiva, sed activa, ut ostendunt illa verba, *Aliquibus de cœtu Cardinalium votum dantibus*: quando autem electus simoniam commisit cum Cardinali, qui dedit votum alteri, quàm electo, utique electio dici non potest activè celebrata per simoniam: quamvis enim electus sit simoniacus, quippe qui pro sua electione pecuniam dedit, vel promisit; non tamen est simoniacè electus, ut not. gloss. *in c. de Regularibus*, *in verb. Ignorantibus*, *supra eodem*, & ita hoc non est vitium electionis, sed personæ electi, contra quem de simonia excipi non potest, ut notat glos. 1. *in c. Si quis pecunia*, & ibi etiam Turrecrem. *nu.* 3. *&* 4. & Præpos. *num.* 1. *vers. Ego non recederem*, 79. *distin.* & latius dicam *infra num.* 36. 60. *& seqq.*

28 In contrarium facit, quia Extravag. Julii II. irritat electionem simoniacè factam ab eo, quem eligi contigerit, vel ab aliquo, seu aliquibus de cœtu Cardinalium votum dantibus: unde cùm loquatur alternativè, satis est ad nullitatem inducendam ut electio simoniacè facta fuerit per solum electum, cùm in dispositione alternativa sufficiat alterutrum verificari, *l. Si quis ita stipulatus*, *in secundo resp. ff. de verb. obligat. cap. Inter cæteras*, *cum materia su-*
29 *pra de rescript.* Electus autem electionem suam facere non potest nisi passivè, cum nemo possit seipsum eligere, *cap. Per vestras*, *supra de iurepatron. cap. final. de instit.* etiam cùm proceditur per viam compromissi, ut expressè disponitur in dict. Constitut. Gregorii XV. dict. §. *Quod si electio*. Ergo Extravag. Julii II. irritat etiam electionem passivè factam ab ipso tantum electo per simoniacam pravitatem. Et ita illius verba de passiva electione intelligit Pet. Andr. Gammar. secundum unum intellectum *in præcit. repet. in verb. electionem*, *n.* 110. *tom.6. Repetit. fol.* 42. At responderi potest, litteram Extravagantis aliter esse ordinandam, ita scilicet ut *verb. ab eo*, referatur ad verbum, *commissam*, non autem ad verbum, *fieri*, adeò ut sit sensus, ut irrita sit electio facta quomodolibet per simoniam commissam ab eo; quem elegi contigerit, vel ab aliquo cœtu Cardinalium votum dantium; & hanc lecturam uti meliorem amplectitur idem Gammar. *d. num.* 110. *vers. At dic melius*, & hoc sensu prædicta Constitutio non irritat electionem simoniaci, nisi etiam electio activè celebrata fuerit per simoniam. Hoc autem casu, in quo compromissarius non dedit votum electo, à quo pecuniam accepit, non potest dici activè celebrata per simoniam, & consequenter non est nulla: & hoc credo verius.

30 Secundus casus est, cùm pecunia pro electione fuit data vel promissa alicui, seu aliquibus, de cœtu Cardinalium votum dantibus, non quidem ab electo, sed ab altero, ipso tamen electo prohibente, & contradicente, & extra dubium est electionem esse validam, & simoniam ab eligentibus commissam eidem electo non imputari. Casus est apertus in *cap. Sicut tuis*, *infra eodem*, secun-
31 dum Jo. Andr. Butr. Cardin. Abb. & omnes *ibi in summaris*. Nisi tamen postea consenserit pecuniam solvendo promissam vel reddendo solutam, ut ibi dicitur, & notat gloss. *ibidem*, *in verb. Consenserit*, sed an hoc sit verum in Papa tangam infra in quinto casu *num.* 83.

32 Tertius casus est, cum alicui ex electoribus malitiosè, & in fraudem electi detur pecunia ad hoc ut electio sit simoniaca, & invalida; & tunc manifestum est hanc fraudem electo minimè obesse, quamvis id sciat, & non contradicat, prout sunt jura clara in hoc *cap. Nobis*, *in verb. Quod nisi constaret*, & *in d. cap. Sicut tuis*, §. *Alioquin contingeret*, *infra eodem*, & docet S. Thomas *in* 2.2. q. 100. *artic.* 6. *ad tertium*, *vers. Nisi forte inimicus*: malitiis namque hominum non est indulgendum, *cap. Significante*, *supra qui matrimon. accus. poss. cum concord.* de quibus hic in gloss. *in verb Malitiose*; & fraus & dolus non debet cuiquam patrocinari, *Cap. Cum universorum*, *supra de rerum permut. cap. Officii*, *de testament.* nec quisquam prægravari alterius odio, *l. Si quis in suo*, *C. de inoff. testam.* & est simile in eo, qui propter odium aliquem ad dignitatem nominat, ut *l. Vni*, *C. Si propter inimic. cred. fact. lib.* 10. & notatur in *capite Honoratus*, 74. *distinct.* De bu-
33 jusmodi autem fraude constare poterit ex conjecturis, veluti cùm ab inimicis sit data pecunia, qui se opponebant electioni, secundum Jo. Andr. *hic num.* 2. *in verb. Malitiose*, Butr. *num.* 3. Abb. *num.* 4. Joan. de Anan. *eod. num.* & Felin. *nu.* 1. *vers. Et probabitur*: generaliter enim fraus per conjecturas probatur, *cap.* 2. *de renunc. lib.* 6. *l. Dolum*, *Cod. de dol.* Abb. *ubi supra*, Barr. & Doctores in *l. Post contractum*, *ff. de donat.* Menoch. *de præsumpt. lib.* 5.
34 *præsumpt.* 3. *num.* 43. Cæterùm si electus ratum haberet pactum, ei noceret non obstante quod electores fraudulenter fecissent, secundùm Alan. Vincent. & Philipp. & post eos Jo. Andr. *hic num.* 3. Cardin. *nu.* 1. *in* 1. *q vers. Et dic*, & S. Thom. *in* 2.2. q. 100. *art.* 6. *ad tertium*, *vers. Nisi fortè postmodum pacto consenserit*: sed an hoc sit verum in electione Papæ, vide quod statim dicam infra in quinto casu.

35 Quartus casus est ubi simonia per alium commissa fuit cum Cardinalibus votum dantibus electo protsus ignorante; & hic quidem casus est valde difficilis; & ideò pleniùs examinabitur.

Pro nullitate electionis adducitur primò hoc cap. in illis verbis, *est penitus reprobanda*, quæ probant electionem esse ipso jure nullam, si pecunia propter hoc promissa fuerit electoribus, licèt electus hoc ignoret. Ponderando dictionem, *penitus*, quæ importat nullitatem ipso jure, ut notat glos. *fin. in l. Si qui advocatorum*, *C. de postul.* quam sequitur, & commendat Co sett. *in suis singularibus*, *in ver. Penitus*, Felin. *in cap. Rodulphus*, *num.* 34. *supra de rescript.* etiamsi præponatur verbo futuri temporis, ut tenet glos. *fin. in cap. Quam sit*, *de elect. lib.* 6. facit *cap. Religiosus*, *in ver. Omnino evacuetur*, *eod. tit.* & *lib.* 6. in terminis textus nostri sic firmat Felin. in *cap. Insinuatum in princ. vers. Et pro ista conclusione*, *supra eodem*, *glossa pragmat. sanct. tit. de elect.* §. *Deinde eligant*, *in ver. Ipso iure*, & Boer. *decis.* 117. *sub num.* 4. 36

Deinde ad hanc partem inducuntur jura, quę dicunt promotos per simoniam ipsis ignorantibus commissam teneri Ecclesias dimittere (scilicet de facto, ut declarat Covarr. *in reg. Peccatum*, *in* 2. *p.* §. 8. *num.* 8. *vers. Igitur pontificia decisiones*; & est simile in *cap. Litteras*, *supra de concess. preben.*) & post dimissionem ex misericordia tolerari, *cap. Quicumque*, 1. q. 5. *cap. Sicut tuis*, *infra eod. cap. De regularibus*, & *cap. Ex insinuatione supra eod.* 37 38

Tertiò adducitur *cap. penult. supra de elect.* ex quo textu Abb. *ibi num.* 2. notat electionem factam per simoniam etiam electo ignorante esse nullam, quia malitiosè facta extitit, & idem tenent ibidem Barbat. glos. *pragmat. sanct. loc. cit.* Capel. Tholos. *decis.* 439. *num.* 3. *de sequestr.* Sarnen. *in reg. de triennali*, *quæst.* 12. *num.* 8 *vers. Et ista*, ubi testatur hanc opinionem approbasse Dominos de Rota *in una Messanen. Capellaniæ mense Maio* 1536. coram Petro Vortio, Creicent. *decis.* 4. *de simon.* Rota *decis.* 191. *num.* 5. *par.* 5. *divers.* & alii recentiores apud Nicol. Garz. *de benef. par.* 8. *cap.* 1. *num.* 6. 39

Quartò ponderatur pro hac sententia quod etsi ex præscripto *cap. Licet de vitanda*, *supra de elect.* contra electum à duabus partibus Cardinalium nulla exceptio opponi possit; tamen ut declarat ibi Bellamera *num.* 39. Quidam sunt defectus intrinseci, qui scilicet ab intra directè, & per se inficiunt naturalia electionis principia, cujusmodi sunt defectus potestatis eo quod electio facta sit per non Cardinales, & in possessionem Cardinalatus non existentes. Item defectus numeri, ut quia celebrata a minori numero, quàm à duabus partibus Cardinalium. Item defectus rei, seu materiæ eo quod celebrata ad Ecclesiam non vacantem. Item defectus personæ electi, ut quia hæreticus, judæus, vel paganus, vel quia Papatui renunciaverit, secundum ea, quæ leguntur & notantur in *cap.* 1. *de renunc. lib.* 6. Item defectus formæ electionis, ut quia non intervenerit consensus eligentium, argum. *l. Obligationum substantia*, *in fin. ff. de act.* & *oblig.* & *l. Non figura*, *eod. tit.* & *l. Intelligentia*, & *c. In his*, *infra de verborum signif.* Item defectus libertatis in consensu, ut *cap. In nomine Domini*, §. *Quod si pravorum*, & §. *Quod si quis contra hoc nostrum decretum*, 23. *distinct.* & *c.* 1. & *c. Si quis pecunia*, 79. *distinct.* plenè Bellam. in dict. *cap. Licet*, *num.* 42. & de his quidem defectibus benè excipi potest contra electum in Romanum Pontificem, dummodo de illis constet ad eum modum, quod declarat Bellam. *ibidem in* 2. *oppos. in* 3. *dub. principali num.* 33. & est ratio, quia ex his redditur electio ipso jure nulla, ut patet ex notatis per Innoc. in prædicta Decretali, *Licet*, *de elect. in verb. Etsi contempt. n.*... & ratio rationis est, quia defectus principiorum naturalium, super quibus fundatur essentia rei, ipsam tollit, *l. Iulianus*, §. *Sed & si quis*, *ff. ad exhibend. argum. cap. Cum Paulus*, 1. q. 1. & *cap. Veniens*, *de presbyt. non baptiz.* & exceptio, qua subjectum negatur, semper admittenda est, ut dixit Abbas in *cap. Ex parte*, *il secondo*, *de offic. deleg.* & in dict. *cap. Licet*, Bart. in *l. Divus*, *ff. de milit. testam.* & post eos Petr. Andr. Gammar. in *repetit. Extrav. Cum tam divino*, *Iulii II. num.* 25. *tomo* 6. *repet. pag.* 42. Alii verò sunt defectus extrinseci, qui scilicet naturalibus principiis electionis directè & per se obviant; nec illa directè, & per se inficiunt, sed ab extra veniunt per Constitutiones positivas, sicut excommunicatio, vel suspensio in eligentibus: aut defectus Ordinis, vel ætatis in electo, aut solemnitatis in forma Concilii generalis, *c. Quia propter*, *de elect.* & defectus tales electum 40 41 42 43

44 ctum in Papam à duabus partibus minimè repellunt; &
est ratio diversitatis, quia naturalia difficiliùs immutantur,
quàm accidentalia secundum ea, quæ notantur per
Innocent. in *cap. Qui in Ecclesiarum, num. 3. de Constit.*
& in cap. Quippler. que, num. 5. de immun. Eccles. Ideoque
tametsi jus positivum prædictæ Decretalis tollat hujusmodi
defectus extrinsecos, tamen defectus intrinsecos non
tollit: neque enim ab antiquis juribus receditur, nisi quatenus
reperitur expressum, glos. in *cap. Constitutionem,*
45 *in verb. Prorogamus, de Regul. lib. 6.* Modò ad propositum
nostrum, simonia realis, vel Conventionalis in electione
Papæ interveniens videtur esse defectus intrinsecus animos
eligentium ab intra vulnerans, & inficiens: quoniam qui
pro aliquo eligendo pecuniam, vel promissionem recipit,
libertatem consensus ligat, juxta illud vulgare, *Munera*
sumpta ligant, &c. & ita inficitur electio, quia ut legitur
in *cap. Ubi periculum, §. Cæterùm, de elect. lib. 6.* cùm
arbitrium inordinatus captivat affectus, vel ad certum aliquem
obligationis cujusque necessitas adigit cessat electio,
dum libertas adimitur eligendi; & hoc est quod voluit Innoc.
in *cap. Quod sicut, num. 8. vers. In alio autem casu,*
46 *de elect.* dum dixit electionem esse nullam de jure naturali
quando quis est intrusus, vel simoniacè electus: & ita
per hæc fundamenta firmat Card. Bellarm. in dict. *cap. Licet
de vitanda, nu. 3. vers. Secundo moveor, eod. tit.* Po-
47 sito autem hoc fundamento, quod defectus simoniæ sit intrinsecus,
& electionem inficiat ex naturalibus principiis,
hinc resultat ut electio sit nulla, etiamsi electus ignoraverit
simoniam à Cardinalibus eligentibus fuisse commissam:
nam sicut electio celebrata per metum, vel impressionem
aut sine consensu duarum partium non sustinetur propter
ignorantiam electi, ita nec electio facta per simoniam,
cùm omnes æquè sint defectus intrinseci: ad quod facit
optimè textus in *cap. In nomine Domini, 23. dist. & in c. Si
quis pecunia, 79. distin.* ubi quoad hoc ut electus in Papam
habeatur pro Apostolico parificantur hæc tria, videlicet ut
electio celebrata fuerit per pecuniam, vel per impressionem,
vel sine concordi electione Cardinalium; & genera-
48 le est ut ignorantia excludat delictum, tamen non legitimet
actum, ut Baldus inquit per illum textum in *cap. In-*
49 *notuit, num. 8. de elect.* & quamvis excuset à pœna, non
tamen dat robur actui aliàs invalido, ut in terminis simoniæ
est textus hic, ubi dicitur ignoranti non imputari ad
pœnam, vel ad culpam, quod pro illius confirmatione
pecunia fuit promissa, & nihilominus electio cassatur tanquam
simoniaca.

50 Quintò ad hanc partem inducitur authoritas S. Thomæ
in 2. 2. quæst. 100. art. 6. in corpore, ubi sic ait: *Respondeo
dicendum quod nullus potest licitè retinere id, quod contra
voluntatem domini acquisivit, puta si aliquis dispensator de
rebus domini sui daret aliquid contra voluntatem, & ordinationem
domini sui, ille qui acciperet, licitè retinere non
posset: Dominus autem, cujus Ecclesiæ Prælati sunt dispensatores,
& ministri, ordinavit ut spiritualia gratis darentur,
secundum illud Matthæi 10. Gratis accepistis, gratis
date: & ideo qui muneris interventu spiritualia quæcumque assequitur
ea licitè retinere non potest.* Hæc ibi: *& in respons.*
51 *ad tertium: Ad hoc ut aliquis privetur eo, quod accepit non
solum est pœna peccati, sed etiam quandoque est effectus acquisitionis
injustæ, puta cum aliquis emit rem aliquam ab eo,
qui vendere non potest; & ideo si eo nesciente, nec volente
per alios alicujus promotio simoniacè procuratur, tenetur resignare
beneficium, quod est consecutus cum fructibus extantibus,
non autem tenetur restituere fructus consumptos, quia*
52 *bona fide possedit.* Hæc S. Thom. ex cujus contextu quilibet
percipere potest electionem simoniacam nullam esse,
nec jus aliquod tribuere electo etiam ignoranti, non quidem
in pœnam criminis, sed quia ex natura rei jure ipso
naturali hæc acquisitio impeditur divina voluntate, sine
qua spiritualia vendi non possunt: materia enim vendibilis
non est; ideoque titulo emptionis acquiri nequit. Indeque
fit ut dignitas acquisita per simoniam etiam electo
ignorante commissam etiam in foro conscientiæ sit dimittenda
postquam electus sciverit vitium simoniæ, quia
ipsa acquisitio peccat propria natura rei, quæ in venditione
deduci non potest absque consensu divino: cùm enim
res non sit vendibilis, parum refert an emptor emerit scienter,
vel ignoranter, an bona, vel mala fide, & ita ex prædictis
locis D. Thomæ deducit Covarr. *in reg. Peccatum,*
in 2. par. relect. 1. §. 8 num. 8.

Sextò pro hac parte adduci potest prædicta Extravag. Ju- 53
lii II. qua decernitur irrita electio Papæ celebrata per simoniam
commissam per se, vel alium, nec distinguitur an
ille, an alius id fecerit electo sciente, vel ignorante: unde
videtur intelligenda generaliter, & indistinctè ut sic recipiat
interpretationem passivam à jure communi, secundum
quod talis electio est nulla, non obstante electi ignorantia,
ut ostensum est supra *in l. 2. C. de noxal. cum similib.*
& eo magis, quia Bulla loquitur de electione per simoniam
celebrata seu facta: negari autem non potest quin e- 54
lectio hoc casu facta, seu celebrata fuerit simoniacè, & electus
simoniacè promotus, licèt ipse propter ignorantiam
non sit simoniacus, ut *cap. de simoniace,* & notat gloss.
*in cap. de Regularibus, in verb. Ignorantibus, supra eodem
tit.*

Non obstat, quod Constitutio Julii II. tanquam pœ- 55
nalis non liget ignorantes: nam respondet Joan. Andr. in
hoc *cap. nu. 1. in verb. Uni,* post Host. *in princ. in eod. verb.*
tantùm valet si pecunia detur uni tantùm quantum si detur
omnibus eligentibus quoad vitium electionis, sed non
quoad pœnam eligentium, qui non peccaverunt, *cap.
Quæsivit, de his, quæ fiunt a maior. par. Capituli, & c. Non
satis, sup. eod.* idem Butr. *hic num. 4.* dicens, quamvis
delictum unius præjudicet alteri quoad invaliditatem electionis
non tamen quoad hoc ut alii puniantur, cum ex unius
delicto alius prægravari non debeat, & sequuntur Cardin.
in fin. & Joan. de Anan. *num. 1. in fine, vers. Nec etiam
erit idem.*

Cæterùm etsi prædicta valdè urgere videantur, illis ta- 56
men minimè obstantibus constanter affirmo electionem
esse validam, sive consideremus dispositionem juris communis,
sive Constitutionem Julii II. nam quod spectat ad
jus commune Doctores crebriori calculo tenent contra electum
in Papā objici non posse quod electio sit simoniaca,
etiamsi ipsemet electus pro sua electione pecuniam dederit
eligentibus, & ita in *cap. Si quis pecunia, 79. distinct.* firmant
Hugo glos. & Archid. & Gem. ambo *num. 1.* Turrecrem.
nu. 3. & 4. & Præpos. *num. 1. vers. Ego non recederem,*
ubi asserit hanc esse communem opinionem: & ad
textum ibi, quo statutum, ut *Si quis pecunia, vel gratia hu- 57
mana, vel populari, sive militari tumultu sine concordi &
canonica electione, ac benedictione Cardinalium fuerit Apostolicæ
Sedi inthronizatus, non apostolicus, sed apostaticus
habeatur:* respondent Canonem illum intelligi de electo
non à Cardinalibus, sed ab aliis eligendi potestatem non
habentibus, ut innuunt verba illa, *sine concordi electione
Cardinalium.* Et quamvis hunc intellectum multis argumentis
confutet ibi Bellarm. *in princ. vers. Quid dicendum,*
& fusiùs in *cap. Licet de vitanda, de elect. à num. 38. in tertia
principali opposit.* mordicus tenens electionem Romani
Pontificis celebratam per simoniam de jure communi esse
nullam ipso jure. Communem tamen opinionem tuetur,
& objectis respondet Præpos. *loc. cit.* quinimò sententiam
Bellarm. à nullo receptam esse attestatur Petr. Andr. Gammar.
in repetit. Extravag. *Cum tam divino Julii II. num.
32. in fin. tomo 6. repetit. fol. 42. & fol. 45. num. 94.* ubi similiter
communem sententiam sequitur, & pro ea inducit
verba dict. Extravag. ibi, *Statuimus, &c.* quæ jus novum
inducunt, *cap. In his, de verborum significat. & cap.
Decernimus, de judic.* Ergo electus per simoniam ante
illam Extravag. erat verus Papa, ut ibi per eum: alioquin
nec Julius potuisset illam Constitutionem condere, quippe
qui per simoniam ad Pontificatum evectus dicitur, si
credimus eidem Gammar. id attestanti in *ead. repetit. num.
3. & 26.* Quod si non vitiatur electio quando ipsemet electus
simoniam commisit, ut firmatum est; quantò minus
vitiabitur quando simonia fuit commissa per alium ipso
ignorante? argum. *cap. De simoniace, supra eodem, & c.
Sicut tuis, infra eodem.* Nec refragatur hæc Decretalis, 58
& alia jura supracitata *num. 36. & 37.* quæ videntur innuere
electionem simoniacam esse invalidam, licèt electus
hoc ignoraverit. Quoniam loquuntur in electionibus inferiorum,
non autem in electione summi Pontificis, cui
jura illa nec possunt congruè adaptari: nam textus in *cap.
Quicumque, 1. q. 5. & in cap. De Regularibus, supra eodem.*
Disponunt, ut qui ecclesias adepti sunt, vel ad religionem
recepti per simoniam ipsis ignorantibus commissam, cogantur
ecclesias dimittere, & loco renunciare. At nullus
mor-

mortalium est judex qui possit Romanum Antistitem cogere ad renunciandum, *cap. Nemo*, *cap. Aliorum*, *& cap. Facta subditorum*, *9. quæst. 3. & cap. Si Papa*, ubi Turrecrem 40. *distinct.* Et in terminis quæstionis nostræ ita tenent Hugo & glos. *prima in cap. Si quis pecunia*, *97. di-*
59 *stin.* ubi quæritur: Pone quod aliquis accusat Cardinales quod simoniacè elegerint Papam, (hoc enim licitè potest fieri, ut in *cap. Si transitus*, *79. distinct.*) numquid si probata fuerit simonia, Papa deponeretur? & respondent non? argum. *cap. Interrogatum*, *2. q. 5. l. Denunciasse*, *ff. de adulter.* & sequuntur ibi Turrecrem. & Præposit. ambo *num. 4. vers. Item in cap. præsenti*.

60 Præterea ex decretali *Licet de vitanda*, *de elect.* contra electum in Romanum Pontificem à duabus partibus Cardinalium nulla exceptio potest opponi, ut ibi notant glos. Compost. Innoc. Host. Joan. Andr. Butr. & omnes. Et quamvis excipi possit de crimine hæresis, ut *cap. Si Papa*, *40. distinct.* Hoc tamen intelligitur de hæresi strictè sumpta, quæ est contra articulos fidei, secundum Hugonem relatum à Turrecrem. in dict. *cap. Si quis pecunia*, *num. 3.*
61 *79. distinct.* At simonia licèt dicatur hæresis, *cap. Eos*, *qui*, *cap. Fertur*, *& cap. Liqueat*, *1. quæst. 1.* Non est tamen hæresis propriè, & strictè, ut notant Hugo, glos. 1. Archid. Gemio. Turrecrem. & Præpos. in dict. *cap. Si quis pecunia*. Quamobrem dato etiam & non concesso, ut electio simoniaca esset invalida, tamen de illa contra electum excipi non posset, quia non est judex in terris, qui de hoc possit judicare, ut in dict. *cap. Licet*, & in aliis juribus supracitatis, *num. 58. in fin.* Et ita per hanc rationem firmat glos. not in *cap. 1. in verb. Et canonica*, *79. distinct.* dicens: *Si est electus à duabus partibus amodo nulla admittitur contra ipsum exceptio, nec de vitio eligentium, vel electi, quia non esset coram quo judice exceptiones illæ proponerentur; unde si tertia pars vellet probare electionem esse simoniacam, non audiretur, ut cap. Licet, de elect. qui tamen sic eligunt peccant, & electio talis vitiosa est.* Hactenus gloss. a qua nemo discrepat, ne ipse quidem Cardinalis Bellam. author opinionis oppositæ, ut per eum in dict. *cap. Si quis pecunia*, *numer. 18. vers. In eadem glossa ibi, deponeretur*, quæ omnia longè magis sibi vendicant locum quando simonia ab electoribus commissa fuit electo ignorante, quo casu nec Bellamera videtur a cæteris dissentire.

62 Et confirmatur, quia vitium simoniæ in electione Papæ non est defectus intrinsecus, sed extrinsecus: nam etsi notam inurat eligentibus, tamen principiis naturalibus electionis directè, & per se non obviat, nec illam
63 naturaliter inficit, nec intrinsecè opponitur consensui naturali; alioquin corruptio consensus procederet immediatè ab eodem consensu; & tamen eadem causa contrariorum naturaliter esse non potest, *l. Qui hominem*, *in fin. ff.*
64 *de solution.* Licet secus sit in metu, quia etsi causetur ab extra, tamen ab intra consensum generat: & sic naturalibus electionis principiis directè contrariatur. Præterea in metu Constitutione Canonica expressè cautum est, ut electionem inficiat ipso iure, ut in *cap. In nomine Domini*, *§. Quod præcarum*, *& §. Quod si quis contra*, *23. distinct.* At si de simonia hoc non reperitur jure cautum, quia licet secundum aliquos hoc videatur expressum quoad alias electiones, ut in *cap. final. supra de elect.* in Papali tamen electione hoc nullibi ordinatur, quin potius contrarium elicitur ex prædicta decretali, *Licet de vitanda*, dum ibi disponitur ut electus a duabus partibus Cardinalium ab universali Ecclesia; Romanus Pontifex habeatur absque ulla exceptione. Canones autem loquentes de electionibus inferiorum servari debent in electione Romani Pontificis in illis tantum casibus, in quibus nihil in specie reperitur dispositum circa electionem Papalem, secundum theoricam quam tradunt Bellam. *num. 4.* & Præpositus *nu. 2. in cap. Si quis Apostolica*, *79. distin.*

65 Ad hæc etsi pecuniæ receptio aliquantisper immineat libertatem consensus, & eligentium captivet affectum, ut in *cap. Vbi periculum*, *§. Cæterum*, *de elect. lib. 6.* tamen
66 eorum libertatem prorsus non tollit; quod sic probo. Itaque requirit libertatem consensus matrimonium carnale, sicut spirituale: adeò ut sicut electio per impressionem celebrata, ita matrimonium metu contractum sit ipso jure nullum, *cap. Veniens*, *il secondo*, *& cap. Consultationi*, *de sponsal.* & notat glossa in *cap. Bona*, *il primo*, *in verb. Metuebant*, *vers. In spirituali*, *de elect.* & tamen si propter pecuniam sibi traditam vel promissam, seu ob sponsalitiam largitatem quis inducatur ad contrahendum, nemo dixerit matrimonium esse nullum, *l. Cum veterum*, & ibi Baldus, & Salicet. *C. de donat. ante nupt. cum similib.* Ergo sicut pecuniæ receptio non evacuat libertatem consensus in conjugio carnali; ita nec in spirituali, *cap. Inter corporalia*, *de translat. Episcop.* & consequenter vitium simoniæ in eligentibus non est defectus intrinsecus. Rursus si quis amore, vel odio moveretur ad aliquem eligendum, nemo auderet affirmare ob eam causam consensum non esse liberum, ac proinde electionem esse irritam. Ergo non minus liber dicendus est consensus ex eo, quod quis ad eligendum moveatur cupiditate pecuniæ: ejusmodi enim animi passiones à pari procedunt, & æquè humanum judicium pervertunt, *cap. Quatuor modis*, *11. quæst. 3.*

Quibus demum accedit, quod de jure veriùs videtur nec 67
electionem inferiorum factam per simoniam esse nullam ipso jure si electus hoc ignoraverit: nam nullus textus reperitur, qui expressè dicat electionem hujusmodi esse ipso jure nullam, sed reprobandam, ut hic, & in *cap. penult. sup. de elect.* Quippe nulla pœna censetur ipso jure imposita nisi jure id caveatur, glossa 2. *in cap. ult. de iurepatr.*
& quamvis quædam jura dicãt sic electum a die notitiæ re- 68
neri ad renunciandum, ut *cap. Quicumque*, *1. quæst. 5. c. De Regularibus*, *& cap. Ex insinuatione*, *supra eodem*. Per hoc tamen potiùs innuunt eum habere aliquod jus, cùm privatio præsupponat habitum, *cap Ad dissolvendum*, *supra*
de desponsat. impuber. l. Decem, *ff. de verbor. obligat.* Nec 69
refragatur verbum, *penitus*, hic positum quia refertur ad potestatem, quæ adimitur Episcopo dispensandi pro illa vice, ut infra §. *Adultimum*, non autem ad nullitatem electionis, ut per Navar. loco proximè citando, ac prætera dictio *penitus*, vel *omnino*, quando adjicitur verbis futuri temporis denotantibus executionem, non mutat naturam verbi, ut declarat Felinus in *cap. Rodulphus*, *numer. 34. in verb. Omnino de rescript.* & hanc partem sequuntur idem Felinus in dict. *cap. Insinuatum*, *num. 5. supra eodem*, Joan. Coras. *de benefic. 4. part. cap. 1. num. 3.* eamque pluribus comprobat, veriorem dicit, & ab objectis tuetur Navarr. *in consil. 95.* incip. *An collatio*, *de simonia*, cui etiam adhæsit *consil. 73. Titius nu. 3. consil. 97. Si quæstionibus*, *num. 7. eodem titul.* & in Manuali *cap. 25. num. 113.*

Et nihilominus quatenus etiam aliæ electiones simonia- 70
cæ essent omnino irritæ; tamen jura subveniunt ignorantibus, ita ut posteaquam à die notitiæ dimiserint Ecclesias, quas per simoniacam pravitatem ab aliis commissam sunt consequuti, ex misericordia tolerentur, quamvis de juris rigore sint deponendi, ut est textus in *cap. Quicumque*, *1. quæst. 5.* ubi de parvulis, qui per pecuniam a parentibus datam adepti sunt Ecclesias, in *cap. De Regularib. & cap. Ex insinuatione*, *supra eodem*. Hæc autem adaptari nequeunt electioni Romani Pontificis, qui neque de rigore juris deponi, neque ex misericordia tolerari potest, cùm non sit superior, ad quem possit recursus haberi, ut dicitur in dict. *cap. Licet de vitanda*, *de elect.* & alioquin duriùs augeretur cum Romana Ecclesia; in qua tamen ob eam rationem quod Superiorem non habeat, potius aliquid speciale est indulgendum, sicut legitur in prædicta Decret. *Licet*.

Quod autem spectat ad Extravag. Julii II. existimo eam 71
nullo prorsus modo locum habere in electo ignorante simoniam per alios commissam. Moveor primò, quia Constitutio non loquitur explicitè de electo, qui simoniam ignoravit. Ergo hic casus tamquam a Constitutione omissus remansit in dispositione juris communis, *l. Commodissime*, *ff. de liber. & posthum.* De jure communi autem electio summi Pontificis per simoniam celebrata inscio electo vel non est nulla, vel certè contra electum de simonia excipi non potest, ut abundè ostensum est supra à *num. 59.* & Constitutio hac in parte recipit interpretationem passivam a jure communi, *l. Iuris gentium*, *§. Si paciscar*, *ff. de pactis*, *l. 1. C. de noxal.* glos. Bart. & DD. *in l. Sciendum*, *ff. qui satisdar. cogant.* Rota *decis. 98. num. 7. par. 5. recent.*

Moveor secundò, quia eadem Constitutio simoniacè 72
electum privat ipso jure Cardinalatus honore, eique alias
gra-

gravissimas pœnas infligit: ergo supponit peccatum in per-
sona electi, *cap. 2. de Constitut. l. Gracchus, C. Ad leg. Iul.
de adulter.* nam certi juris est simoniam punibilem non
committi absque peccato, ut dixit Rota post Cons. Prosp.
Farinac. *decis.* 234. *num.* 2. allegans Navarr. *in Manuali
cap.* 23. *num.* 107. *&* 109. & Gabriel. *cons.* 177. *nu.* 4. At
73 non potest esse peccatum ubi est ignorantia, *cap. Eos, §.
Ex hac itaque authoritate,* 1. *quæst.* 5. quia de ratione
peccati intrinseca est, ut sit voluntarium, *cap. Maiores,
§. Verum, de Baptis.* Ignorantia verò voluntarium exclu-
dit, *cap. Quamvis,* 39. *distinct. l. Cum Aquiliana, ff. de
transact. & l. Si ignorans, ff. Locati,* cùm voluntas non
feratur nisi in præcognitum, ut patet *in tertio de anima
commen.* 39. Igitur prædicta Constitutio tanquam pœnalis
locum non habet in electo ignorante, qui nihil peccavit:
nam ut legitur in *cap. Quæsivit, de his, quæ fiunt à maior.
par. Capituli,* peccata suos authores tenere debent, nec
pœna est ulterius protrahenda quam delictum fuerit in
74 excedente repertum. Atque ita pœnam privationis non
habere locum in eo, qui conscius non fuit simoniæ per a-
lios commissæ, tenet gloss. in *cap. Quicumque, in verb.
Pro magna,* 1. *quæst.* 5. Et propter simoniam unius, alios,
qui non consenserunt, puniendos non esse firmant in hoc
cap. Nobis, Host. *in princ. in verb. Vni, vel omnibus,* Jo.
Andr. *num.* 1. *in verb. Vni,* Butr. *num.* 4. Card. *in fine,*
& Jo. de Anan. *num.* 1. *in fin. vers. Nec etiam erit idem,*
& generaliter simoniam punibilem non cadere in ignoran-
tem resolvit Rota *in præallegat. decis.* 234. *numer.* 2. *vers.
Vnde sequitur alia conclusio.*

75 Moveor tertiò, quia Extravagans Julii II. decernit ut
non solum electio per simoniam celebrata eo ipso sit nulla,
sed etiam ut contra sic electum de simoniaca labe à quo-
cumque Cardinali, qui eidem electioni interfuerit, oppo-
ni, & excipi possit, sicut de vera, & indubitata hæresi,
& idem electus non Apostolicus, sed Apostaticus habea-
tur, & ab omnibus vitetur, ut magnus Ethnicus, publi-
canus, & hæresiarcha. Quæ omnia nemo non videt nul-
latenus congruere electo ignoranti, sed illi tantum, qui
simoniam commisit vel simoniacæ electioni assensum præ-
buit: injustitia enim esset, ut quis pro peccatis alterius
76 esset anathema: nam *anima quæ peccavit ipsa morietur.*
Ezechielis 18. *cap. Si habes,* 24. *quæst.* 3. *cap. Cum itaque,*
1. *quæst.* 4. & nullus crimen maculat nescientem, textus
in cap. 1. *&* 2. *& per tot. eadem caus. & quæst.* Navarr. *d.
cons.* 95. *num.* 4. *de simon.*

77 Demum moveor authoritate Petri Andreæ Gammari in
repetitione prædictæ Extravagantis Julii II. *tomo* 6. *repet.
fol.* 47. *num.* 137. qui explicans verba, *per se, vel alium,*
quærit, Quid si ille alius commiserit simoniam electo
ignorante, & respondet se credere pœnam Constitutionis
non habere locum nisi electus consenserit, quia inquit,
[Ista Constitutio infert pœnam ob crimen, quod non
committit qui ignorat, *l.* 2. *C. Ne sanct. Bapt. l. Generali,
C. de Decurion. lib.* 10. nam neque per me, neque per a-
lium commisisse dicor quod prorsus ignoravi, *l. Si igno-
rans, ff. de Locat.* & faciunt notata in *reg. Qui per alium,
de regul. iur. lib.* 6. Alioquin posset quis in fraudem eligen-
di committere simoniam, ut electus deinde à Pontificatu
dejiceretur, *cap. Sicut, & cap. Nobis, de Simon.* & licèt
posteà detegatur simonia, non propterea Papa cogetur re-
nunciare, quamvis secus dicamus in aliis beneficiis pro-
pter *cap. Matthæus, eodem titul.* nam contra electum
in Pontificem non potest opponi aliqua exceptio, quæ non
78 sit in jure expressa.] Hæc ille: & quamvis subdat, quod
quando simonia illa esset adeò notoria, ut non esset verisi-
mile electum ignorasse, secus fortè dicendum per notata
in *cap. Innocuit, in verb. Ignorantiam, de elect.* & tunc
dubitandum esset, an ignorantia probari possit per pro-
prium juramentum, ex quo de illius præjudicio agitur: ni-
hilominus tandem concludit dicens, tutior est opinio, ut
dicamus ignorantiam quocumque casu probari per jura-
mentum ipsius electi, nisi ex adverso probetur scientia,
per ea, quæ tradunt Joan. Andr. & alii in *reg. Præsumitur
de reg. iur. lib.* 6. & Philipp. Franc. in *cap. Eos, de tempor.
ordin. eod. lib.*

Non obstant modo adducta in contrarium. Ad primum
enim nempe ad textum nostrum abundè responsum est su-
pra *num.* 67. *&* 69.

Ad secundum similiter patet responsio ex dictis su-
pra *numer.* 68. *& numer.* 70.

Ad tertium respondetur, textum in dict. *cap. penultim.* 79
posse in contrarium retorqueri, quia dicit, *si alicuius ele-
ctionem per simoniam eo ignorante, ac ratum non habente
commissam contigerit reprobari;* quæ cùm sint verba
futuri temporis, supponunt electionem non esse ipso jure
nullam, sed solum posse contingere, ut reprobetur, sci-
licet per sententiam, *cap.* 2. *de Hæret. lib.* 6. & tradit Na-
varr. *dict. cons.* 95. *num.* 3. *de simon.* Abb. verò Cassad. &
Gomes. obiter loquuntur, ut ibi observat Navarr. *num.* 5.
vers. 2.

Ad quartum abundè responsum est suprà, à *numer.* 62.
ubi ostensum est vitium simoniæ esse defectum extrinse-
cum, de quo excipi non potest contra electum in Roma-
num Pontificem.

Ad quintum responderi potest cum Navarro *in præcitat.* 80
cons. 95. *num.* 5. *vers. Tertio, de simon.* authoritatem san-
cti Thomæ minimè obstare, quin potiùs facere pro hac
parte: nam ibi in responsione ad tertium docet promo-
tum per simoniam ab aliis ipso ignorante commissam tene-
ri resignare beneficium, & restituere fructus extantes, non
autem bona fide consumptos; quod nulla ratione defendi
posset si collatio esset omninò invalida, quia nullatenus
posset excusari à restitutione fructuum consumptorum, ni-
si illa simoniaca collatio, promotio, vel electio valeret,
donec inciperet scire illius nullitatem. Et quamvis regula- 81
riter gratis debeant dari ad hoc ut justa sit datio, hoc ta-
men fallit quando ignorantia justa à peccato excusat, do-
nec superveniat scientia ad id necessaria. Covartuvias in
contrarium citatus fatetur frequentiorem sententiam ha-
bere, ut hujusmodi electio in foro externo sit valida, do-
nec à judice rescindatur; quin etiam maluisset contrariam
opinionem sectari, nisi putasset sibi obstare verba S. Tho-
mæ; quæ tamen revera non obstant, quin potiùs favent,
ut dictum est, & advertit Navarr. *dict. nu.* 5. *vers. Secun-
do.* Præterea advertit Petr. Andr. Gammar. in dict. Extra- 82
vag. *Cum tam divino,* Julii II. *num.* 18. *tom.* 6. *Repet. fol.*
42. Quamvis Ecclesia, quæ de manifestis tantùm judicat,
cap. A nobis, de sent. excommun. Pro comperto habeat si-
moniam committi quandocumque pro re spirituali conse-
quenda datur æstimabile quidquam: tamen quoad rei ve-
ritatem attinet, is tantum simoniam committit, qui ac-
cipit rem ut pretium spiritualis existimans spiritualem esse
in commercio nostro; quare Act. 15. *Repulsus est Simon
Magus à Petro quod existimaverit se posse donum Dei pecu-
nia possidere:* est enim hæreticus, qui sic sentit: & ita rem
hanc declarare videtur Innocent. in *cap. Quotiens, supra
eodem,* & S. Thom. *in* 2. 2. *quæst.* 100. *in* 4. *sent. distinct.*
13. Itaque dum idem S. Doct. *loco supracit. nu.* 50. Docuit
impediri acquisitionem rei spiritualis non in pœnam cri-
minis, sed quia res invendibilis est sine voluntate Domi-
ni, qui præcepit spiritualia gratis dari; & ideò sic promo-
tum retinere non posse in foro animæ quod injustè acquisi-
vit per simoniam etiam se ignorante commissam; intelligi
debet in eo casu, in quo quis dat pecuniam, ut pretium
rei spiritualis intendens eam mercari ut venalem, quasi sic
in commercio humano, ac pretio æstimabilis. Hoc au-
tem non contigit hoc casu, quia dans pecuniam electori
non intendit emere pro eligendo potestatem aliquam spiri-
tualem, sed tantummodo mediante pecunia electorem
inducere ad suffragium ferendum; unde quamvis gravissi-
mè peccet, & simoniam committat quoad Ecclesiam;
non tamen incidit in illam speciem simoniæ, quæ hæresis
est, & impedit acquisitionem spiritualium intrinsecè, &
ex propria rei natura; & consequenter circumscripta Ec-
clesiæ Constitutione electus, qui simoniam ignoravit, di-
gnitatem sic acquisitam in foro animæ dimittere non tene-
tur. Quinimò veriùs existimo nec per simoniacam hære-
sim impediri nescientibus acquisitionem spiritualium.
Quod manifestè probatur exemplo parvulorum, qui si
baptizentur à simoniacis, non modo recipiunt characte-
rem Baptismi propter efficaciam Sacramenti, sed etiam
gratiam. Idemque patet de ordinatis à simoniacis per pra-
vam manus simoniacæ impositionem, ut habetur in §.
*Constat, post cap. per Esaiam, & in §. Sicut ergo, post cap.
Statuimus, si primo,* 1. *quæst.* 1. Nec obstat, quod sacra-
menta simoniacorum sicut & cæterorum hæreticorum li-
cet sint vera quantum ad formam; inania tamen, & fal-
sa sunt quantum ad effectum, cùm non possint in cordibus
homi-

hominum gignere cœlestem gratiam, ut legitur in §. *Quid in his, post cap. Sicut Eunuchus, eadem can. & quæst.* quo-
niam hoc verum est, quando sacramenta accipiuntur a si-
moniacis ex certa scientia in contemptum Ecclesiæ, ut ibi
declarat Archid. *num. 4. in verb. Gignere*, Turrecrem. &
Præpos. uterque *in fin.* & clarè probatur in §. *Cum ergo,*
vers. Potest etiam intelligi, 1. *quæst.* 1. ubi dicitur: [Si-
cut Christus venditus non venditori, vel ementi, sed eis,
qui nescientes aderant, dona suæ gratiæ contulit, sic &
Spiritus Sanctus non vendenti, vel ementi, sed his, qui
de manibus eorum ignorantia ducti sacramenta Dominica
accipiunt, suæ gratiæ effectum largiri probatur.] Hæc
ibi: unde patet evidenter authoritatem illam, *gratis acce-*
pistis, gratis date, non obstare ignorantibus quo minus
spiritualia acquirant; & consequenter electio facta per si-
moniam electo ignorante non est irrita jure ipso naturali,
& divino, sed tantummodo secundùm unam opinionem
jure ecclesiastico positivo, quod ut sæpiùs repetitum est,
loquitur de electionibus inferiorum Prælatorum, nec pro-
tenditur ad electionem Romani Pontificis.
83 Ad sextum, nempe ad Extravag. Julii II. *Satis super-*
que responsum est supra, à num. 71.
Quintus casus est, cùm simonia committitur ab eligen-
tibus ipso electo ignorante, sed tamen postea ratum ha-
bente. Et quod electio sit cassanda, videtur textus in *cap.*
Sicut tuis, infra eodem: ubi deciditur non esse imputan-
dum electo confirmato ad culpam, vel ad pœnam, si pe-
cunia pro illius confirmatione promissa, & soluta fuerit
ipso ignorante, nisi posteà consenserit pecuniam solvendo
promissam, vel reddendo solutam, ubi glos. in *verbo Con-*
senseris, dicit, simoniam committi quandocumque con-
senserit electus, quia consentire est quandocumque con-
sentire & ante, & post: similis glos. est *in cap. penult. in*
verb. Ratum non habente, supra de elect. & probatur in
cap. Eos, 1. *quæst.* 1. ubi *Alienus omnino a sacerdotio pro-*
nunciatur is, qui aliquando dederit, vel acceperit pecuniam
in aliquo tempore sive ante manus impositionem, sive in ipsa
manus impositione, sive post: accipere enim est quandocum-
que accipere: hæc ibi; Ad idem textus in *cap. Si quis obje-*
cerit, in fin. & in cap. Si quis præbendas, ibi, *ante, vel*
post à quoquam aliquid exigatur, 1. *q.* 3. & docet S. Thom.
in 2. 2. *quæst.* 100 *art. 6. ad 3. vers. Nisi forte postmodum*,
& est ratio secundùm glos. præalleg. in dict. *cap. Sicut tuis;*
84 quia in maleficiis ratihabitio retrotrahitur, & mandato
comparatur, *cap. Notum*, 2. *quæst.* 1. *cap. Cum ad sedem,*
in fin. supra de restit. spoliat. l. 1. §. *Quotiens, ff. de vi, &*
85 *vi armata*. Cæterùm adverte, quia hoc procedit si pecu-
nia fuerit soluta nomine electi, aliàs secus, secundùm Abb.
in d. *cap. Sicut tuis, num.* 8. & Mar. Soc. *ibidem num.* 24.
nam de jure canonico non potest quis ratum habere quod
suo nomine gestum non est, ita ut sit vera ratihabitio, &
retrotrahitur, *cap. Cum quis, de sent. excomm. lib. 6. &*
86 *cap. Ratum, de reg. iur. eod. lib.* Ideòque solvens pecuniam
posteaquam contradixit, & sic jus plenum sibi quæsitum,
proptè non committit simoniam; quia aliud est emere,
vel vendere, aliud emptioni, vel venditioni consentire,
87 *l. Aliud, ff. de re iudic.* Quamobrem rectam habens da-
tionem pecuniæ non suo nomine factam, non dicitur com-
mittere simoniam, licèt graviter peccet, ut dict. *cap. Cum*
quis, & quamvis ut subdunt in dict. *cap. Sicut tuis*, Abb.
dict. *num.* 8. *vers. An autem*, & Marian. Socin. *num.* 26.
88 hoc casu ratum habens teneatur dimittere beneficium, vel
possit privari habita consideratione ad simoniam prius
commissam cum peccato postcà subsequuto, ad præscrip-
89 tum illius Decretalis, *vers. Nisi posteà consenseris*; tamen
hoc non potest habere locum in electo in Romanum Pon-
tificem, quia cùm sit verus Papa, *cap. Licet, de elect.* non
est judex, qui possit eum privare, *cap. Aliorum*, 9. *quæst.*
3. & notant glos. 1. *in cap. Si quis pecunia*, & ibi etiam
Turrecrem. *num.* 3. 79. *dist.* & latiùs dictum est supra *num.*
58. *cum duobus seqq. & num.* 70.
Concludendo igitur, aut pecunia non fuit soluta nomi-
ne electi, & ratihabitio non retrotrahitur, ita ut reddat
electionem simoniacam, nec electus à quoquam cogi po-
90 test ad renunciandum, ut proximè dictum est. Aut pecu-
nia soluta fuit nomine electi; & hoc casu ratihabitio retro-
trahitur, & sic electio dici potest per simoniam celebrata,
dict. *cap. Sicut tuis*. Verumtamen de jure communi electio
Papalis ex hoc capite non est nulla; quia si nec simonia
ab electo in Papam ante ipsam electionem commissa per rei
veritatem inficit electionem, ut plenè firmatum est supra
num. 56. 60. *& seq.* longè minùs eam inficit quando non
fuit commissa à principio verè, sed solùm per juris fictio-
nem, quia scilicet jus fingit simoniam ab initio intercessis-
se ratihabitionem retrotrahendo, seu retrofingendo, ut
sic ratihabitio non sit mandatum, quod est impossibile,
sed mandato comparetur, juxta *reg. Ratihabitionem, de*
reg. iur. lib. 6. & l. fin. & ibi Bald. *in princip. Cod. ad Ma-*
cedonian. Ratio est, quia fictio nunquam potest operari 91
quod veritas ipsa non operatur, ut ibi notat glossa *unica*
post med. vers. Ratio quia ratihabitio, quinimò in eodem
casu fictio non est tantæ potentiæ sicut veritas, & natura-
lis actus, *l. Si actor*, juncta glossa *ff. de iureiur. & l. Quam-*
vis, §. Marcellus, & §. seq. ff. ad Velleian. fictum enim 92
non habet esse realiter, sed intellectualiter, & fictum non
est, sed intelligitur esse, text. *in l. Qui in utero, ff. de sta-*
tu homin. & quod ibi notatur. An autem hoc casu intret 93
Constitutio Julii II. non satis constat, quia irritat electio-
nem factam per simoniam commissam ab eo, quem eligi
contigerit, videtur intelligenda in casu vero, videlicet
quando ipse ante electionem verè solvit, vel promisit pe-
cuniam eligentibus, non autem in casu ficto, quando sci-
licet propter ratihabitionem, quæ intellectualiter retrotra-
hitur, ab initio fingitur simoniam commisisse; nam regu-
lariter verba intelligi debent secundùm veritatem, & non
secundùm fictionem, *l.* 1. §. *Servi, ff. ad Syllanian.* &
in materia stricta, dispositio loquens de aliquo actu non 94
comprehendit fictum, *l. Adoptivum, ff. de in ius vocan.*
& notat Bartolus in sua *quæst.* 3. *num.* 12. & Baldus *in cons.*
24. *Statuto Civitatis, in fine, lib.* 1. & eo magis quia 95
Constitutio vult ut contra electum ex ipi possit de crimine
simoniæ tamquam de vera, & indubitata hæresi: quæ ver-
ba omnino excludunt fictionem, quæ fundatur super fal-
so, ut post Boatin. notat Joann. Andr. in *cap. Literas,*
num. 3. *supra de tempor. ordin.* super quo tamen cogi-
tabis.
Sextus, & ultimus casus est quando aliquis ex Car- 96
dinalibus votum dantibus recepit a tertio pecuniam scien-
te, & tacente electo: & hoc casu si liceret arguere ab ele-
ctione inferiorum ad electionem Summi Pontificis, veriùs
esset electionem fore nullam, per textum in *cap. Sicut tuis,*
infra eodem, ubi hoc tenet glossa *in verb. præbere*, & Butr.
num. 6. & alii communiter; quia tacendo, & non con-
tradicendo consentire videtur, *cap. Si servus sciente*, 54.
dist. l. Si ut proponis, C. de nupt. ad idem textus in *cap. De*
Regularib. supra eod. ubi sufficit sola scientia pecuniæ à ter-
tio solutæ ad hoc ut monachi censeantur simoniaci, & si-
moniacè recepti, & ibi notant Hostien. *in princ.* & Joan.
Andr. *num.* 1. *in ver. Scientibus*, ubi dicunt scientes sive 97
expressè consenserint, sive tacuerint, sive turbare nolue-
rint, esse simoniacos, & simoniacè promotos: & est sen-
tentia D. Thomæ *in* 2. 2. *q.* 100. *art.* 6. *ad primum*, quem
sequuntur communiter Theologi, ut attestatur Covarr. *in*
reg. Peccatum in 2. *p* §. 8.
Cæterùm non auderem hæc jura extendere ad electio- 98
nem Romani Pontificis: considero enim hoc casu non
agi de simonia expressa, & vera, sed de tacita, & præ-
sumpta: nam ex eo quod electus sciverit simoniam pro sui
electione ab aliis commissam, & non contradixerit, jura
eliciunt præsumptionem tacitæ acquiescentiæ, secundum
ea, quæ notantur per Legistas in *l. Quæ dotis, ff. solut. ma-*
trim. & per Canonistas in *c. Nonne, supra de præsumpt. &*
in reg. Is qui tacet, de reg. iur. lib. 6. & sic talis non est si-
moniacus verè, sed præsumptivè, ut in specie notat glossa
præallegata in *cap. Sicut tuis, in verb. Præbere, infra eo-*
dem, dum ait, & sic iste Abbas consensisse præsumitur, si
postquam intellexerit, non contradixisset, & consentit ibi
Hostien. *num.* 5. & alii. At jure communi inspecto contra
electum in Papam objici non potest quod per seipsum verè
simoniam commiserit pecuniam eligentibus dando, vel
promittendo, secundum communem opinionem Docto-
rum in *cap. Si quis pecunia*, 79. dic ut plenè dixi supra
num. 55. *& seq.* Ergo longe minus objici potest, quod si-
moniam commiserit præsumptive, seu per interpretatio-
nem, scilicet simoniæ per alios commissæ non contradi-
cendo: nam præsumptio, seu fictio non est tantæ poten-
tiæ, quantæ est veritas, & naturalis actus, ut inquit Bald.
cons. 337. *In primis videndum, num.* 2. *vers. Item nec de-*
bet,

99 *bet*, *lib.* 1. & taciturnitas est quid medium inter consen-
sum, & contradictionem; ut probatur in dict. *cap. Sicut*
tuis, *in verf. Quia tamen longe diversum est*, & ibi no-
tant Butr. *num.* 6. & Anchar. *in* 8. *notab.* qui enim tacet
non loquitur; unde nec fatetur, nec negat, *l. Qui tacet*,
100 *ff. de reg. iur.* & in re gravi, & onerosa requiritur expressus
consensus, nec sufficit taciturnitas, ut inquit Abb. in
cap. In causis, *num.* 3. *vers. Nec sufficit*, *supra de elect.*
101 Constitutio Julii II. cùm sit pœnalis, & exorbitans à jure
communi, est strictè intelligenda, *cap. Pene*, *de pœnit.*
dist. 1. *cap. Quæ à iure*, & Joan. Andr. *de reg. iur. lib.* 6.
l. Ut gradatim, §. *Et si lege*, *ff. de muner. & honor.* Ol-
drad. *cons.* 150. *In Ecclesia Valentina*, *num.* 3. *vers. Præ-*
sertim, & in similibus Constitutionibus Apostolicis mul-
toties resolvit Rota, ut *decis.* 591. *num.* 2. *par.* 1. *& decis.*
783. *num.* 9. *par.* 2. *recent.* & ideò dum irritat electionem
factam per simoniam commissam ab eo, quem eligi conti-
gerit, extendi non debet ad eum, qui tacet, & non con-
tradicit, sed videtur intelligenda de simonia vera, ut in-
nuit illud verbum, *commissam*, non autem in præsump-
ta, quæ elicitur ex scientia, & taciturnitate, ut patet ex
his, quæ dixi supra *num.* 93. *& seqq.* Præsertim verò, quia
Constitutio disponit ut contra electum excipi possit de
crimine simoniæ tanquam de vera, & indubitata hæresi:
quæ sanè verba nullatenus adaptari possunt electo, qui so-
lùm tacuit, & non contradixit. Unde cùm hoc casu non
habeamus Canonem, vel Constitutionem Apostolicam
expresse disponentem in electione Summi Pontificis, sta-
bimus juri antiquo, *cap. Cùm expediat*, *de elect. lib.* 6.
glos. *in cap. Constitutionem*, *in ver. Prorogamus*, *de regu-*
lar. eod. lib.
102 Secundò principaliter QUÆRO, Si pro electione Ro-
mani Pontificis de voluntate electi data, vel promissa fue-
rit pecunia alicui votum non habenti, an hujusmodi ele-
ctio sit irrita, necne.
103 Pro clariori solutione duo casus sunt distinguendi. Pri-
mus est, cùm pecunia de voluntate electi soluta, vel pro-
missa fuit Regio Oratori, vel alteri ad hoc ut Cardinali-
bus eum eligere volentibus nomine regio, vel aliàs de fa-
cto obicem non ponat, sed eligendi potestatem Cardina-
libus liberam dimittat: & dicunt quidam non esse simo-
niacum, quia licet ad vexationem redimendam dare pe-
cuniam alicui jus non habenti ad hoc ut à vexatione desi-
stat, & injusta impedimenta submoveat, secundum illud
Apost. ad Eph. 5. *Redimentes tempus*, *quoniam dies mali*
sunt: & est argument. optimum in *cap. Dilectus*, *il primo*,
infra eodem, ubi hoc tenet glos. prima dicens veriùs & æ-
quiùs esse, & Host. *num.* 1. *vers. Quid ergo*, idem firmat
glos. in *cap. Cum pridem*, *in ver. Illicitæ pactionis*, *vers.*
Si verò, *supra de pact.*
104 Sed cave, quia hoc procedit in jure quæsito, prout lo-
quuntur glossæ præallegatæ: secus in jure quærendo, quia
tunc simoniacum est dare alteri pecuniam, ut ab injusta
vexatione desistat, textus est in *cap. Matthæus*, *supra eo-*
105 *dem*, ubi sic contradicens electo pro pecunia de volunta-
te electi tradita à contradictione cessat, electus posteà con-
firmatus est simoniacus, & beneficio renunciare tenetur:
& ita ibi est casus secundùm Joan. Andr. Butr. Cardin. Ab-
bat. & omnes, & hanc distinctionem inter jus quæsitum,
& jus quærendum ponit Joan. Andr. in dict. *cap. Dilectus*,
num. 5. quem communiter Doctores sequuntur; idem-
que docet S. Thomas *in* 2. 2. *quæst.* 100. *artic.* 2. *ad* 5. di-
cens: *antequam alicui acquiratur ius in Episcopatu*, *vel*
quacumque dignitate, *vel præbenda per electionem*, *vel pro-*
visionem, *seu collationem simoniacum esset adversantium*
obstacula pecunia redimere: *sic enim per pecuniam pararet*
sibi viam ad rem spiritualem obtinendam; *sed postquam ius*
alicui acquisitum est, *licet per pecuniam iniusta impedimen-*
ta removere. Hæc S. Thomas, & consentiunt Rebuff. *in*
Praxi benefic. tit. de simon. in renunciat. num. 18. *cum seqq.*
Redoan. *de simon. par.* 2. *cap.* 31. *nu.* 48. *& par.* 3. *cap.* 2. *nu.*
5. Menoch. *cons.* 67. *numer.* 17. *cum seqq.* Navarr. *in Ma-*
nuali cap. 23. *num.* 102. *& cons.* 47. *num.* 44. *hoc tit.* Car-
dinal. Tolet. *in Summa lib.* 5. *cap.* 90. latè Suarez *de*
relig. tomo 1. *lib.* 4. *de simonia*, *cap.* 19. *num.* 17. *& cap.* 50.
in princip. Et ad secundum membrum Divi Thomæ perti-
net exemplum Gregorii Magni, qui pecuniam solvit Mau-
ritio Imperatori pro confirmatione: nam, ut inquit Ba-
ronius *ad annum* 690. *pag.* 5. *lit. D. vers. Cæterum*. *Etsi*
pendenda ab ipso Gregorio fuerit Imperatori eadem pecuniæ
quantitas: *quæ à prædecessoribus Gothorum temporibus exa-*
cta est; *haud tamen in crimen adduci potuit quasi redemptum*
pecunia Pontificatum obtinuerit: *etenim electio*, *ut dictum*
est, *legitimè facta illi contulit Pontificatum*, *non Impera-*
toris confirmatio tyrannicè usurpata, *quæ pecunia licitè redi-*
mi potuit, *cùm non redimeretur ea Pontificatus*, *sed executio*
muneris eo modo (*quo aliter liceret*) *ab illata vexatione se*
liberando. Hæc Baronius. Ita hoc primo casu videtur esse
locus Constitutioni Julii II. de simoniaca Papæ electione;
cum limitatione tamen, de qua infra *num.* 108.
Verùm si aliquis ex Cardinalibus inscio electo aliquid 106
temporale daret, vel promitteret Legato Regio, vel alteri
ad hoc ut ipsum in exercitio suæ potestatis eligendi de facto
non perturbaret, fortè non esset simonia, quia cùm Car-
dinales jus habeant eligendi Romanum Pontificem ex con-
cessione Apostolicæ Sedis, & ex vetustissima consuetudi-
ne, *cap. In nomine Domini*, 23. *dist. cum suis concordan.*
videtur eis licere sine labe simoniæ pecuniam solvere ad
redimendam vexationem sibi de facto illatam, vel infe-
rendam in hoc jure sibi quæsito, juxta primum membrum
distinctionis superiùs positæ: & hoc voluit præcitata glossa
in *cap. Cum pridem*, *in verb. Illicitæ pactionis*, *supra de pa-*
ctis, dum ait: *Si cùm ius habeo*, *dedero tibi pecuniam re-*
dimendo vexationem meam, *non pecco*. Non enim hoc ca-
su Cardinales pecunia mediante parant sibi viam ad jus
speciale obtinendum, sed jus jam sibi acquisitum conser-
vant, & sic cessat ratio simoniæ per D. Thomam conside-
rata. Tamen cogitabis.
Secundus casus est, cùm pecunia fuit tradita, vel pro- 107
missa Magnati, vel amico, seu consanguineo alicujus
Cardinalis ad hoc ut eum inducat ad aliquem eligendum:
& hoc si fiat sciente, & consentiente electo, procul du-
bio est simoniacum, & vitiosa est electio, ut videtur casus
in *cap. Præsentium*, 1. *qu.* 5. ubi pecunia pro ordinatione
Sacerdotis non fuit data eidem Sacerdoti, nec Episcopo,
sed cuidam Principi amico Episcopi: & tamen textus de-
cidit sic ordinatum ex misericordia esse tolerandum in or-
dine, ea præcipua ratione, quia tam ipse Presbyter, quàm
Episcopus factum ignoravit. Ergo à contrario secus si sci-
vissent: & confirmatur, quia si non licet absque vitio si-
moniæ sibi viam struere ad futuram electionem removen-
do impedimenta, ut conclusum est in casu præcedenti;
longè minùs id licebit disponendo per interpositam perso-
nam Cardinales electores ad eligendum.
Fallit hæc conclusio quando eligentes erant aliàs electu- 108
ri: tunc enim datio pecuniæ etiam de voluntate electi non
vitiat electionem, ex quo aliàs erat eligendus, arg. *l.* 3. *C.*
Si ex falso instrum. *c. Cum I. & A. supra de re iudic.* & §.
ult. 1. *q.* 6. ubi hoc videtur expressum. Sicut dicimus pre- 109
ces non inducere simoniam, ex quo eligendus aliàs erat i-
doneus; de quo in *cap. Tua*, *supra de ætat. & qualitat.* &
in hac opinione residet hic Gofred. Et quamvis glossa se-
cunda Vincent. & alii teneant simoniam esse, non ob-
stante quod electores essent aliàs electuri, ut nos supra
firmavimus *num.* 19. tamen opinio glossæ, & sequacium
procedit quando pecunia de voluntate electi data fuit ipsis-
met electoribus: tunc enim simoniaca est electio, nec at-
tenditur qua intentione Cardinales elegerint, ut ibi dixi-
mus. Secus verò si pecunia etiam de consensu electi fuerit
data extraneo votum non habenti, ut in hoc casu; quia
tunc licèt electus sit simoniacus, electio tamen non est si-
moniaca; ita singulariter declarat Host. in *cap. Tanta nu.* 110
1. *in ver. Præter simoniacum*, *vers. Item nota*, *supra eod.*
dicens: [Item nota quod si quis obtinuerit ordinem, vel
beneficium dando pecuniam non ordinatori, sed alii quod
obtenturus erat etiam si pecuniam non dedisset, non est si-
moniacum, argum. §. *fin.* 1. *quæst.* 6. sin autem aliàs non
erat obtenturus, vel etiam obtenturus erat si ordinatori
dedit, simoniacum est, *cap. Quam pio*, *& c. Quæsitum*,
1. *quæst.* 2. *& quæst.* 3. *cap. Si quis obiecerit*, *& cap. fin. & q.*
6. *c.* 1.] Hactenus Hostien. cum quo simpliciter transeunt
hic Jo. Andr. *num.* 5. Butr. *num.* 7. *vers. Dic si pecunia*, &
Anchar. *in fin.* Et quamvis in hoc articulo Abb. *num.* 5. 111
vers. Sed adverte, concordando opiniones teneat simonia-
cam esse electionem quando pecunia ab ipsomet electo,
vel de illius voluntate tradita, vel promissa fuit extraneo,
præsertim amico, vel consanguineo eligentium, non ob-
stante quod aliàs fuissent eum electuri, & cum Abb. con-
sen-

sentiant Marian. Socin. *num. 8. vers. Conclude*, & Joann. de Anan. *num. 5. vers. Sed adverte*. Tamen non videtùr recedendum à distinctione Hostiensis, tum ob illius authoritatem, & sequacium: tum quia multum interest, an pecunia ab electo data fuerit extraneo votum non habenti ad hoc, ut preces, vel authoritatem suam interponat cum electoribus, ut eum eligant; an verò ab ipso electo, vel ab
312 alio data fuerit ipsismet electoribus. Nam in primo casu quamvis electus simoniam commiserit eo quod pro jure spirituali quærendo non debeat aliquid dari, ut notatur in *cap. Ad aures, supra eodem*, & locus regiminis quærentibus, & ambientibus sit denegandus, *cap. In scripturis, 8. quæst. 1.* tamen electio ipsa non esset simoniaca, cùm electores pecuniam non receperint, & aliàs electuri essent.

In secundo autem casu, cùm pecunia fuerit tradita electoribus, electio non fuit libera, & fortè electores mutassent opinionem si pecuniam non accepissent: unde electio proculdubio est infecta, & simoniaca, ut in juribus supra citatis ab Hostien. Præterea in primo casu cùm electores crimen non commiserint, benè probare poterunt se aliàs electuros fuisse secundùm ea, quæ dicta sunt supra *num. 19.* Secus in secundo casu, quia tamquam criminosi, & in facto proprio deponentes non essent audiendi; & sic rationes, quas hic ponderat Joan. Andr. *num. 5. in glos. 2.* vigent tantummodo in hoc secundo casu, non autem in primo; unde ipse consentit cum opinione Hostiens. licèt Butr. *n. 7.* eum aliter intelligat, & non benè secundùm Abb. & Jo. de Anan. *locis citatis*. Hoc autem multò magis procedit in terminis Extravag. Julii II. quæ non irritat electionem simoniaci, sed electionem celebratam per simoniam; & requirit ut electus non tantùm sit simoniacus, sed etiam ut simoniacè electus fuerit, ut patet ex dictis supra *num. 27.*

DE SIMONIA.

Innocentius III. Priori S. Victoris, Magistris J. Bonon. & L. Modicen. Canonicis.

CAPUT XXXI.

Licèt Heli summus sacerdos in se bonus existeret, quia tamen filiorum excessus efficaciter non corripuit, & in se pariter & in ipsis animadversionis divinæ vindictam excepit: dum filiis ejus in bello peremptis, ipse de sella corruens fractis cervicibus expiravit. Ad corrigendos igitur subditorum excessus, tantò diligentius debet Prælatus assurgere, quantò damnabilius eorum offensas desereret incorrectas. Contra quos (ut de notoriis excessibus taceatur) & si tribus modis procedi possit, per accusationem videlicet, denuntiationem, & inquisitionem ipsorum, ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, sicut accusationem legitima præcedere debet inscriptio, sic & denuntiationem charitativa correctio, & inquisitionem clamosa debet insinuatio prævenire. Descendam (inquit Dominus) & videbo utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint. Tunc enim clamor pervenit ad Prælatum, cum per publicam famam, aut insinuationem frequentem, subditorum sibi referuntur excessus, & tunc debet descendere & videre, idest mittere & inquirere, utrùm clamorem, qui venit, veritas comitetur. Nam juxta Canonicas sanctiones si quid de quocumque clerico ad aures Prælati pervenerit, quod eum juste possit offendere, non faclè credere debet, nec ad vindictam eum res accendere debet incognita, sed coram Ecclesiæ senioribus diligenter est veritas perscrutanda, ut si rei poposcerit qualitas, canonica districtio culpam feriat delinquentis, non tamquam sit idem accusator & judex, sed quasi fama deferente, vel denuntiante clamore, sui officii debitum exequatur, eo semper adhibitio moderamine, ut juxta judicii formam, sententiæ quoque forma dictetur. Cùm igitur de Abbate Pomposiano ea nobis frequenter insinuata fuissent, quæ ab honestate regulari nimium dissonabant, monachis ad præsentiam nostram accedentibus, quidam ex ipsis nobis ipsum Abbatem de simonia, perjurio, dilapidatione, ac insufficientia detulerunt. Contra quos cùm idem Abbas exciperet, quòd denuntiationem hujusmodi fraterna correctio, secundùm regulam Euangelicam non præcesserat: & iidem constanter assererent, quòd correctionem hujusmodi præmisissent: Licèt ad probandum hæc duorum monachorum juramenta fuissent exhibita: quia tamen super hoc ipsi nondum contendere desistebant: Nos, ut prædiximus, frequentibus clamoribus excitati, ex officio nostro voluimus inquirere de præmissis: omnes monachos, qui vel cum ipso, vel contra ipsum accesserant, juramenti vinculo astringentes, ut de propositis plenam, quam scirent, exponerent veritatem: quorum depositiones in scripturis redactæ, cùm publicatæ fuissent, super illis cœperunt multipliciter disputare. Quia verò tum ex assertione monachorum, tum ex ipsius Abbatis confessione cognovimus, quòd idem non modicam summam pecuniæ relictam à prædecessore suo expenderat, & in alia summa majori monasterium obligarat: Nos eum, quasi de dilapidatione suspectum, ab administratione Abbatiæ duximus suspendendum: & quia simonia multis modis contra ipsum Abbatem videbatur esse probata: ipse contra testes multas exceptiones opposuit, super quibus fuit multipliciter disputatum: aliis asserentibus in crimine simoniæ, sicut in crimine læsæ majestatis omnes indifferenter, tam infames, quàm criminosos, non solùm ad accusandum, sed etiam ad testificandum admittendos: cùm ad instar publici criminis, & læsæ majestatis procedat accusatio simoniæ: aliis è contrario respondentibus, quòd licèt hæc duo crimina quantum ad accusationem, quasi paria judicentur, differunt tamen in multis: cùm alia pœna pro uno, & alia pro altero inferatur: & inter personas accusatorum & testium sit utique distinguendum: cùm non per accusatores, sed per testes crimina comprobentur. Ne verò vel innocentiæ puritas confusa succumberet, vel simoniæ pravitas effugeret impunita: Nos æquitate pensata, illas dumtaxat exceptiones oppositas probandas admisimus, quæ probatæ non de zelo justitiæ, sed de malignitatis fomite procedere viderentur.

SUMMARIUM.

1 *Monachi de simonia, periurio, dilapidatione, & insufficientia suum denunciare possunt Abbatem.*

2 *Abbas adversus testes deponentes contra eum super simonia in iudicio Inquisitionis potest excipere quod sunt inimici, & conspiratores: alias verò exceptiones criminum opponere non possunt.*

3 *Prelati, qui non corrigunt subditos, dicuntur eos occidere, & puniuntur à Deo tam in hoc saculo, quàm in futuro, & num. seq.*

4 *Heli summus Sacerdos qualiter fuerit punitus à Deo, quia filios non corripuerat.*

5 *Correctio duplex coactiva, & ostensiva, seu fraterna, & utraque est in pracepto.*

6 *Correctio coactiva est actus iustitia, correctio fraterna est actus charitatis.*

7 *Pralatus non debet esse facilis ad credendum in praeiudicium alterius.*

8 *Credendi facilitas, cessante proximi praeiudicio, est signum simplicitatis, & iustitiae.*

9 *Monitio requiritur in iudicio inquisitionis etiam si fiat ad denunciationem alterius.*

10 *Pralatus ex sola pendentia iudicii super dilapidatione non removetur, nisi alia probatio adsit.*

11 *Sufficiunt tamen coniectura.*

12 *Pralatus convincitur esse suspectus de dilapidatione si probetur Ecclesiam fuisse divitem, & nunc esse pauperem.*

13 *Nec excusatur, si dicat se expensas fecisse attenta conditione sua magna nobilitatis.*

14 *Expensa restringi debent à Pralato quantumcumque nobili iuxta facultates Ecclesia.*

15 *Dilapidatio dicitur cum res immobiles alienantur; cum vero mobiles, dicitur quasi dilapidatio.*

16 *Testes in crimine lasa maiestatis, heresis, & simonia admittuntur & criminosi, dummodo non sint conspiratores, vel inimici capitales.*

17 *Episcopus an possit facere edictum, ut quilibet clericus ostendat titulum sui beneficii sub poena privationis, & num. seqq. usque ad num.* 34.

18 *Clericus possidet Ecclesiam, Dioecesanus dicit quod minus canonicè eam tenet: Clericus petit libellum sibi offerri: Episcopus vult inquirere dicens collationem ad se devolutam, an erit locus recusationi.*

19 *Titulum sua possessionis licèt non cogatur quis ostendere, tamen speciale est in possessore beneficii, ut cum de institutione agitur, eam probare debeat per instrumentum, & num.* 23.

20 *Intellectus*, cap. Ordinarii, de off. ord. lib. 6. *& nu.* 21. *& num.*25.

Beneficia plura curata, vel aliàs incompatibilia obtinentes cogi possunt ab Ordinariis ad suas dispensationes exhibendas, num. 20.

21 *Et quid in obtinentibus unum, vel plura compatibilia, & num. seqq.*

22 *Statutum Episcopi privans Beneficiatos, qui infra mensem titulum institutionis sua in memorialibus Episcopi non ponunt, validum est.*

23 *Beneficii possessio non sufficit sine canonica institutione.*

24 *Titulum sui beneficii non cogitur Clericus ostendere quando tertius agit contra ipsum, allegans se habere ius in prabenda.*

25 *Argumentum à contrario sensu non semper pro lege, & certa ratione suscipitur.*

26 *Episcopus in visitatione potest cogere Clericos visitatos ad exhibitionem suorum titulorum ex sententia Sac. Congregationis Concilii.*

27 *Beneficiatus an cogi possit ostendere titulum sui beneficii, si eius possessio sit antiqua, & num. seqq.*

28 *Et àn sit admittendus ad probationem per iuramentum, & num.* 29. *&* 30. *&* 32. *& qua possessio ad hunc effectum dicatur recens, vel antiqua, num.* 31.

30 *Episcopi noviter promoti solent publicare edictum generale, ut unusquisque teneatur fidem facere de titulo sui beneficii.*

31 *Possessio dicitur antiqua ad effectum prasumendi titulum si sit decennalis.*

32 *Clericus qui per decennium possedit plura beneficia incompatibilia, & allegat se titulum amisisse, an sit admittendus ad probationem tituli per iuramentum.*

33 *Beneficia incompatibilia obtinentes cogi possunt ab Episcopo ad dispensationem exhibendam, & titulos ostendendos, non obstante temporis longinquitate, nisi beneficia ad iurisdictionem Episcopi non spectarent.*

34 *Episcopus in civitate potest compellere clericos ad ostendendas dimissorias, quarum vigore ordinati sunt.*

L*icèt Heli*. Abbas Antiquus sic summat hanc Decre- 1
talem. Monachi de simonia, perjurio, dilapidatione, & insufficientia suum denunciare possunt Abbatem:
sed melius Joannes Andr. & communiter sequentes sum- 2
mant sic: Abbas adversus testes, qui deposuerunt contra eum de simonia in judicio inquisitionis, excipere potest, quod sunt inimici, & conspiratores: alias verò exceptiones criminum opponere non potest. Hoc dicit. Dividitur, ut per Jo. Andr.

Nota primò ibi, *In se bonus existeret*; durum verbum 3
pro Prælatis, secundùm Abbatem Antiq. hic *num.* 2. quia quantumcumque boni sint, tamen si non corrigunt subditos, puniuntur à Deo, non solùm æternaliter, sed etiam in hoc sæculo, ut hic, & in *cap. Legant Episcopi*, 37. *dist.* quia non corrigendo dicuntur occidere, *cap. Ephesiis*, 43.
dist. Unde Heli summus Sacerdos, licèt in se bonus, ta- 4
men quia efficaciter filiorum excessus non corripuit, ipsis filiis in bello peremptis, cecidit de sella retrorsum, & fractis cervicibus expiravit, ut in textu; & Dominus revelavit Samueli se judicaturum domum Heli, quia noverat filios suos indignè agere, & eos non corripuerat. Historiam habes *lib.* 1. *Regum cap.* 3. *&* 4. eamque complectitur Abbas Antiquus his versibus:

Funere crudeli fractis cervicibus Heli,
Corruit à sella tristi veniente novella.

Corruptè enim legitur *Christo veniente*. Intelligitur au- 5
tem hoc cap. non solùm de correctione coactiva, quæ fit à Prælato per pœnæ impositionem ad bonum publicum, ut alii timentes à peccato deterreantur, sed etiam de ostensiva, seu fraterna, quæ fit à Prælato ad emendationem
proximi; utraque enim est in præcepto, ut docet S. Tho- 6
mas *in* 2. 2. *quæst.* 33. *art.* 2. *in corp.* sed coactiva est actus justitiæ, fraterna verò est actus charitatis, ut idem tradit *d. art.* 2. *ad tertium*.

Secundò nota in *vers. Contra quos*, tres modos procedendi super crimine, videlicet per accusationem, denuntiationem, & inquisitionem: concordat textus in *cap. Qualiter, & quando, il secondo, supra de accusat.* in quibus autem differant ipsi tres modi notat Speculator *in tit. de iurisd.* §. 1. *num.* 33. & scripsi plenè in dict. *cap. Qualiter, in* 3. *quæst. à num.* 68. *usque ad num.* 83.

Tertiò nota ibi, *Clamosa debet insinuatio prævenire*, ad specialem inquisitionem super certo crimine, & contra certam personam procedendum non esse nisi infamia præcedente, ut hic, & in dict. *cap. Qualiter, il secondo*, & dixi ibi in *in prima quæst. à num.* 40. *de accusat.*

Quartò nota ibi, *Non facile credere*, Prælatum, vel 7
judicem non debere esse facilem ad credendum his, quę asseruntur: quod verum est quantũ ad præjudicium alterius, *cap.* 1. *cum duobus cap. seqq.* 3. *quæst.* 9. & ita intelligitur, *cap. Non solum*, 11. *quæst.* 3. *& cap. Si quid verò*, 86. *di-*
stin. Sed cessante proximi præjudicio facilitas credendi non 8
est vituperanda, quin potiùs laudanda, quia est signum innocentiæ, id est simplicitatis, & justitiæ, ut *cap. Innocens*, juncta glossa 1. 22. *quæst.* 4. *& cap. In cunctis*, 11. *quæst.* 3. unde primo ad Corinth. *c.* 13. 7. *Charitas omnia suffert, omnia credit*; ad quod vide bonam glos. in *c. Quam magnum, in ver. Non possunt*, 23. *q.* 4.

Quintò nota in *vers. Contra quos*, quod quando fit in- 9
quisitio contra aliquem super crimine in vim præcedentis denuntiationis requiritur, ut præcedat monitio: quod probat singulariter iste textus secundùm Marian. Socin. hic *num.* 16. & Aretin. in *cap. Qualiter, & quando, num.* 33. *vers. Et probatur ista conclusio, supra de accusat.* nam hic controvertebatur inter denuntiatores, & denuntiatum, quod non præcessisset trina monitio, prout requirebatur,

tur, & determinat Papa, quia intendebat præcedente fama procedere ex officio; ideircò curandum non esse de illa controversia, quinimò ex fine hujus literæ, & *cap. Per tuas, infra eod. apparet*, quod ipsimet Monachi, qui denunciaverunt Abbatem, prosequebantur inquisitionem; de quo dic plenius, ut per Aretin. *loc. cit.* & per Mar. Soc. in eodem *cap. Qualiter, in 9. q.* & ibi dixi *num.* 83.

10 Sextò nota in *vers. Quia vero*: ex sola pendentia judicii super dilapidatione Prælatum non esse removendum ab administratione, ut hic per Mar. Socin. *num.* 17. & tenet Innoc. *numer.* 4. *in ver. Quasi de dilapidatione*, dicens: Nota non per solam accusationem removetur, nisi alia probatio adsit, ut hic. Nec obstat, quod tutor pendente judicio super suspicione debeat ab administratione abstinere, ut §. *Si quis, institut. de suscept. tut. & l. Eum quem, Cod. Eodem*; quoniam aliud est in tutore, qui non habet nisi nudam administrationem, sicut & procurator, unde faciliùs removetur, argumen. *l. Quæ omnia, ff. de procurator.* Aliud est in Prælato, qui jus habet in rebus ad dignitatem pertinentibus; & ideircò difficiliùs ei tollitur administratio, secundùm Innocentium ubi suprà, & scripsi pleniùs in *cap. Qualiter, & quando, il secondo, in primo notab. supra de accusat.* & ibi vide plures differentias inter Prælatum, & tutorem. Requiritur ergo, ut probetur dilapidatio ad hoc ut Prælatus ab administratione removeri possit: sufficit tamen probatio ex solis conjecturis, ut
11 probat hæc littera secundùm Hostiensem *numer.* 9. *vers. Probatur autem suspicio*, Joan. Andr. *num.* 14. & Marian. Socin. *num.* 18. Quinimò quantumque leviter appareat de suspicione dilapidationis, ab administratione removetur, ut inquit Innocentius dict. *num.* 4. *in ver. Quasi de dilapidatione*, & ex illo Hostien. *num.* 8. *per l. Quod si fortè, de solut. l. Tutor. C. de suspect. tutor. & cap. Quia, 3. quæst.* 2. quod est speciale in hoc crimine suspicionis, dilapidationis, secundùm Mar. Socin. dict. *num.* 18. Maximè quia suspectio pendente lite non est magni præjudicii, alias verò in criminalibus probationes debent esse luce clariores, *l. final. C. de probat.* quæ est canonizata in *cap. Sciant cuncti, 2. quæst.* 8.

12 Septimò nota ibi, *non modicam summam pecuniæ*. Unum modum convincendi Prælatum de suspicione, dilapidatione, videlicet probando Ecclesiam fuisse divitem, & nunc esse pauperem, seu Ecclesiam non fuisse ære alie-
13 no gravatam, & nunc esse, nec excusatur Prælatus, secundum Hostien. *num. 9. ante medium*, si dicat se expensas fecisse attenta conditione suæ magnæ nobilitatis, quia
14 quantumque sit nobilis, debet restringere, & moderari expensas juxta facultates Ecclesiæ prout jurisconsultus consuluit tutori in administratione rerum pupilli, ut *l. Ius alimentarum, §. In amplis, ff. Vbi pupilli educ. debent.* ad hoc tamen vide quod scripsi in *cap. Si quis sane, numer.* 29. *& seqq. supra de pecul. cleric.*

15 Octavò nota ibi, *Quasi de dilapidatione*, ex consumptione rerum mobilium non dici propriè dilapidationem, sed quasi dilapidationem: nam dilapidatio propriè dicitur alienatio bonorum immobilium, ut *ff. de reb. eorum, & C. de prædiis minor. per totum*, & hanc differentiam colligunt hic Hostien. *num.* 7. Jo. Andr. *nu.* 11. *in verb. Quasi*, Abbas *num. 9. in eod. ver.* & reliqui omnes.

16 Ultimò nota in *vers. Aliis asserentibus*. In crimine læsæ majestatis admitti testes indifferenter, etiam criminosos, dummodo non sint conspiratores, vel inimici, scilicet capitales, ut in *cap. Proximo, infra eodem*. Simile in crimine hæresis favore fidei, ut *cap. Filii, in fin. de hæret. lib.* 6. & in simoniaca pravitate est casus in hoc cap. secundum omnes, *in summario, & in dict. cap. Proximo*. Hæc enim crimina quantum ad accusandum, & testificandum parificantur, ut hic, & in *cap. Sane, 15. quæst.* 4. secundùm Hostien. hic *num.* 11. Differunt autem in multis & per eum.

17 Extra glossam quærunt Doctores hic, an Episcopus possit facere edictum, ut quilibet Clericus ostendat titulum sui beneficii sub pœna privationis.

Emersit aliàs hæc quæstio, ut in subjecta facti specie.

Conquestus est Archiepiscopus Sipontinus, quod Archiepiscopus Tranensis in visitatione Ecclesiæ S. Jacobi instituta ex auctoritate tum S. Concilii Tridentini, tum Sacræ Congregationis ejusdem Concilii Interpretis compellere tentaverit Clericos ad ostendendum titulos suorum beneficiorum, & dimissorias, quarum vigore ordinati sunt. Sed nihil affert unde querela appareat justa: nam jus, & consuetudo exposcit, ut Visitator inquirat de titulis illorum, saltem beneficiorum, quæ obtinentur in Ecclesia, quæ visitatur, præsertim si curata sit, *cap. Ordinarii, de offic. Ordinar. lib.* 6. ubi Archid. *num.* 1. inquit, Si Clericus malè tenet Ecclesiam, certum est, quod animam suam damnat, & alias animas Parochianorum ipsius Ecclesiæ decipit, *cap. Dudum, il secondo, supra de elect.* & ideò inquisitio fit de talibus etiam generalis, *cap. Grave, supra de præbend.* Unde secundùm Innocent. in *cap. De cætero, num. 1. vers. Item Episcopo, de transact.* relatum ab Archidiac. *ubi supra*: salvum manet Episcopi jus in institutione alicujus Clerici etiam ex officio suo ratione suæ jurisdictionis inquirendi contra eum: & quod talia per officium expediantur, patet in *cap. Vnico, supra. Vt Ecclesiastica beneficia sine diminutione, &c.* ad idem *cap. Perniciosam, & cap. Irrefragabili, de offic. Ordinar. & cap. Ad aures, de excess. Prælator.* & notat ipse Archidiac. in *cap. Non est,*
num. 2. de consuetud. lib. 6. & in hac opinione fuit Hostien- 18
sis hic *num.* 4. ubi sic format quæstionem. [Quod si Clericus possideat ecclesiam diœcesanus dicit, quod minus canonicè eam tenet. Clericus petit, ut offeratur libellus: sed dicit Episcopus, ego volo inquirere, cùm tanto tempore vacaverit Ecclesia, ut jure ad me devoluta sit conferendi potestas. Respondet Clericus, ideò magis habeo vos suspectum, quia quasi causam vestram prosequimini: numquid igitur est locus recusationi ex hac causa? Resolvit Hostiensis non esse locum, quia sicut à correctione non appellatur, ita nec occasione correctionis poterit fieri recusatio. Et sic videtur loqui, *cap. Super eo, il secondo, §. In causis, de appellat.* Neque offerendus est libellus, quia nisi clericus probet se canonicè institutum, hoc est auctoritate diœcesani, vel alterius, ad quem spectat, omninò removendus est ex officio etiam sine libello, *cap. Ex frequentibus, supra de institut.* Non est ergo dandus libellus, nec differenda inquisitio, quia in talibus periculum est in mora, secundùm ea, quæ leguntur, & notantur in *cap. fin. in princip. infra de pœn. in cap. Mattheus, supra eodem, in cap. Cùm inter universas, & in cap. Ne pro defectu, supra de elect.* Nec obstat textus in *cap. Conquerente, supra de restitut. spoliat.* quia ibi nullus ordo servatus fuit, sed Episcopus non citatum, non confessum, non convictum, nec aliqua præmissa inquisitione clericum illum voluntate capitanea beneficio spoliavit:] Ita Hostiensis cum quo totidem ferè verbis concordant hic Joan. Andr. *num.* 7. Butr. *num.* 13. Cardin. *num.* 7. Anchar. *eodem num.* Abb. *num.* 22. Joan. de Anan. *num.* 27. & Fe-
lin. *num.* 17. Pro hac sententia addit Goffredus in *cap. Ex* 19
insinuatione, de procurat. relatus ab Archidiacono in dict. *cap. Ordinarii, num. 1. de officio Ordinar. lib.* 6. Speciale esse, ut cùm agitur de institutione, detinens probare debeat suam institutionem per instrumentum: & est simile in *cap. Legum, 2. quæst.* 1. Sicut est speciale in eo, qui possidet, vel pro hærede, vel pro possessore, ut *l. Cogi, Cod. de petit. heredit.* & in liberto Ecclesiæ, qui quamvis sit in quasi possessione libertatis, nihilominus probare cogitur suam manumissionem, ut *cap. Longinquitate, & cap. Liberti, 12. quæst.* 2. & ita in his casibus non obtinent jura, quæ dicunt non debere possessorem cogi ad ostendendum titulum suæ possessionis, §. 1. 2. *quæst.* 5. glos. in *cap. 1. in verb. Titulum, de præscript. lib.* 6. & quod actore non probante reus absolvitur, *cap. Vnico, Vt Ecclesiastica beneficia*.

Sed dices Concilium Lugdunense in d. *cap. Ordinarii,* 20
de offic. Ordin. lib. 6. loquitur de obtinentibus ex dispensatione plura Curata, vel aliàs incompatibilia beneficia, sta-
tuitque ut tales compellantur ab Ordinatiis exhibere suas 21
dispensationes. Ergo obtinentes unicum beneficium, vel plura compatibilia cogi non poterunt ad suos titulos exhibendos: & ita in puncto respondit Petr. de Anchar. *in cons.* 60. incipien. *Duplici ratione*: ubi consuluit sententiam Vicarii Episcopi super privatione beneficiorum propter non exhibitum titulum in termino fuisse nullam eo præcipuè fundamento, quia in suo casu non agebatur de obtinentibus beneficia incompatibilia: & ideò dictum *cap. Ordinarii*, in quo Vicarius se fundavit, non faciebat ad propositum, quia loquitur, cùm quis possidet contra

jus commune plura curata, vel dignitates; quo casu præsumitur contra ipsum possessorem. Non mirum ergo si Ordinarius potest illum arctare, ut titulum ostendat; quia præsumitur illicitè possidere; cap. Contra morem: ubi hoc tenet glos. in verb. Ostendi, 100. distinct. Secus verò cùm quis possidet beneficia simplicia; quod potest secundùm jus commune, ut cap. Cùm iam dudum; de præbend. Tunc enim postquam Ordinarius passus est eum semel possidere, nisi ostendat, quod minus canonicè possideat, non potest eum propter titulum non exhibitum spoliare, cap. Ex ore de his, quæ fiunt à maior par. Capituli, cap. Diversis, de cler. coniugat. Ita Ancharan. qui addit hoc ipsum sensisse Zenzelinum in dicto cap. Ordinarii: & se idem ibi scripsisse: & sequitur illud consilium Felinus hic numer. 17. vers. Quinta conclusio, & vers. Limita primò.

Sed quidquid dicant isti, veriùs videtur Episcopum ex officio posse quemlibet Clericum sibi subjectum compellere ad exhibitionem tituli, etiam si unicum obtineat beneficium; & in hoc casu, id est de clerico obtinente Ecclesiam in singulari, & non plures ecclesias loquantur; Hostiensis, Archidiac. & sequaces, & probant illorum rationes: & ita Hostiensem intellexit etiam Feder. de Sen. in cons. 234. super primo, num. 3. col. 3. in princ. vers. Et est simile: Et idem tradidit Joan. Andr. in cap. Mora, num. 8.
22 & 9. de reg. iur. lib. 6. ubi firmat Episcopum posse facere statutum, seu edictum quo privet beneficiatos, qui infra mensem titulum institutionis suæ in memorialibus Epi-
23 scopi poni non faciunt: & valere tale statutum, quia est juri consonum, cùm ad Episcopum spectet scire qualiter subditi sua beneficia teneant; & subditi de sua institutione fidem facere debent, cùm possessio sine canonica institutione non sufficiat; cap. Beneficium, de regul. iur. lib. 6. Lapus allegat. 78. Vacaverat Ecclesia, num. 11. vers. Ad tertiam quæstionem, & allegat. 89. Pactum super quo; num. 15. circa medium, vers. Et faciat ad hoc secundùm eos, Romian. cons. 177. Licuit ipsi Notario, nu. 3. ubi ait, communem esse decisionem, ut Episcopus ex proprio officio possit clericum beneficiatum compellere ad ostendendum titulum suæ possessionis. Et pro hac parte est glossa ordinaria, & notabilis in cap. Beneficium, in verb. Obtineri, circa medium, vers. Et nota, quod hæc regula de reg. iur. lib. 6. Ubi primò ex regula illius textus sumit argumentum contra clericum, qui est in possessione beneficii sui, & petitur ab eo titulus possessionis, scilicet institutio, quod teneatur illum ostendere, & hoc probat per rationes Goffredi, Hostiensis, & Archidiaconi superius relati: deinde arguit in contrarium per jura, quæ dicunt neminem cogendum ostendere titulum suæ possessionis: tertiò recitat opinionem Joannis, & Laurentii in cap. Contra morem, 100. distinct. quod clericus habens duo beneficia cogitur docere titulum: habenti autem unum solum sufficit possessionem ostendere. Demum solvit glossa dicens primam opinionem esse veram, cùm Episcopus ex officio vult videre institutionem Clerici, & hoc probari in cap. Dilecto, de præbend. &
24 in cap. Unico, Ut Ecclesiastica beneficia; secundam verò opinionem dicit procedere quando tertius agit contra clericum fortè allegans se habere jus in præbenda: tunc enim actor, qui asseverat, probare debet, ut cap. Actor, 6. quæst. ult. & dict. cap. Unico, & l. Actor. C. de probat. & cum hac conciliatione glossæ transeunt ibi communiter Canonistæ, & Felin. hic numer. 16. & communem dicit Romanus in præallegat. cons. 177. in fin. Stat igitur conclusio, quod Episcopus ex officio suo potest cogere clericum ad exhibitionem tituli, etiamsi unicum solùm possi-
25 deat beneficium. Et quamvis textus in dict. cap. Ordinarii, de offic. Ordinar. lib. 6. loquatur in pluribus Curatis,
26 tamen ut inquit Archid. ibi num. 1. circa medium, de talibus loquitur propter majus periculum: non tamen propter hoc prohibet de aliis beneficiis non curatis: nam non semper contrarius sensus auctoritatis pro lege, & certa ratione suscipiendus est, ut legitur, & notatur in c. Si qui à simoniacis 1. q. 1. atque hanc sententiam puto sequutam fuisse Sac. Congregationem Concilii, dum respondit visitantibus Episcopis licere clericos visitatos cogere ad exhibitionem suorum titulorum: hujusmodi enim coactio fieri potest, vel per subtractionem fructuum, vel per excommunicationem, vel per privationem beneficii, secundùm Doctores. Aliàs quomodo cognosceret visitator onera fortè annexa beneficio, & quomodo providebit ne Ecclesia debitis fraudetur servitiis.

Veruntamen ut dicit Lapus d. alleg. 78. num. 8. Producens titulum etiam qui non sit in forma authentica, excusatur à pœna edicti; & idem si producat titulum infectum; Episcopus tamen poterit procedere; ut justificet titulum, sed non poterit eum privare ex edicto, quasi de titulo non docuerit, ut per eum.

Prædicta intellige vera in facto recenti; in antiquo enim aliud esset; ut dicit Hostiensis hic num. 5. vers. Supra- 27
dicta intelligas. Tum quia Prælatus tamdiu tacuit; unde 28
ei est imputandum, cap. 1. de frigid. & malef. tum quia forte ob temporis antiquitatem difficiliter titulus probari posset; probationes enim citò cadunt, & ideò ad delationem juramenti fortè recurrendum esset in tali casu, argum. l. Hac consultissima, §. At cum barbaria, C. Qui testamenta facere possunt, & l. Generaliter, in primo responso, C. de rebus cred. & hanc declarationem Hostien. sequuntur hic Joan. Andr. num. 7. ad fin. vers. Intelligit, Hostien. Butr. num. 13. vers. Casus est hodie, Cardin. num. 7. vers. Non autem semper, Anchar. eodem num. 7. vers. Et prædicta, & Felin. num. 10. Calder. cons. 302. alias 10. de rer. permut. Feder. de Sen. in cons. 234. col. 2. circa medium, vers. Et est simile, Geminian. cons. 87. numer. 2. vers. Corroboratur, Felin. cons. 2. nu. 27. & seq. & dicit hic Jo. de Anan. numer. 34. ad finem, vers. Tu autem considera, omnes Doctores tenere hanc distinctionem. An possessio sit recens vel antiqua.

Sed tu adverte secundùm Abbatem hic num. 22. in fine, 29
& Joan. de Anan. num. 27. quia hæc videntur contra notata per glos. & Jo. Andr. in d. cap. 1. de reg. iur. lib. 6. & per Archid. in dict. cap. Ordinarii, de off. Ordinar. eodem lib. & cap. Contra morem; 100. distinct. nam communis conclusio videtur esse, ut ex quo Episcopus tacitè consentit, non possit ampliùs ex officio compellere subditum ad ostendendum titulum. Quamobrem in hoc articulo distingue secundùm eos; nam ut factum est antiquum, sed superior exquirens titulum nunquam consentit tacitè, vel expressè, ut quia de recenti adeptus est Episcopatum, vel diu stetit in captivitate: & tunc habebit locum opinio Hostiensis; quod propter facti antiquitatem admittatur probatio per juramentum, argum. l. Si arbiter, ff. de probat. & eorum, quæ notantur in cap. Illud, de præsumpt. militat enim aliqua præsumptio pro titulo; ex quo fuit toleratus per prædecessorem, & hanc opinionem Host. sit declaratam singulariter notabis secundùm Abbatem, quia 30
quotidie occurrit in practica: nam statim atque in Episcopum aliquis promovetur, hodie solet publicare edictum generale, ut unusquisque teneatur fidem facere de titulo sui beneficii. Itaque secundùm Abbatem sub num. 23. hæc quæstio decidenda est inspecta longinquitate temporis, & qualitate beneficii, & superioris prædecessoris, qui illum toleravit: nam si factum sit antiquum, seu non multum recens, & iste superior eum toleravit tanquam beneficiatum, tunc non erit cogendus ad illum titulum probandum etiam per juramentum, quia superior visus est consensisse, argum. cap. Ex ore, de his, quæ fiunt à maior. part. Cap. potest tamen ipse superior assumere in se onus probandi defectum tituli; argum. cap. Dilecto, de præb. & l. Cura, ff. de probat. si verò superior non consensit tacitè, vel expressè, tunc potest eum compellere ad faciendam plenam fidem de titulo, argum. dict. cap. 3. de instit. & notat præallegat. glos. in cap. 1. de reg. iur. lib. 6. & facit cap. Legi, 2. quæst. 1. & quod notat Innoc. in cap. Super his, num. 11. supra de accusat.

Quod si quæras quando possessio beneficii dicatur re- 31
cens, vel antiqua, Jo. de Anan. hic num. 35. videtur concludere possessionem censeri antiquam quando est triennalis per Clem. 1. de sequest. possess. & fruct. ubi secundùm eum illa dicitur recens possessio beneficii, quando quis non possedit per completum triennium: sed meliùs Felin. hic num. 11. dicit ad hoc; ut possessio dicatur antiqua ad hunc effectum præsumendi titulum beneficii requiri decennium, quia sic intelligunt Doctores in l. Qui in aliena, ff. de acquirend. hered. & tenet Abbas in cap. Illud, num. 8. ad finem, vers. Unde dico, de præsumpt.

Sed dubitari potest numquid sufficiat talis probatio per 32
juramentum juncta antiquitate temporis si jus commune sit contra eum, qui beneficium possidet, ut quia obti-

fuit

nec duo beneficia incompatibilia, aut sit minor, vel aliàs incapax beneficii, & allegat se habuisse literas dispensationis, sed eas amisisse: concludit Abbas hic *num.* 24. in eo, qui possidet plura beneficia contra jus commune non sufficere tacitum consensum Episcopi ex diuturna tolerantia insurgente, cùm consentire non possit, ad hoc dict. *cap. Ordinarii*, *de off. ord. lib.* 6. quod loquitur indistinctè secundùm eum.

33 Hodie est expeditum, quia Concilium Tridentinum innovando textum in dict. *cap. Ordinarii*, statuit, ut Ordinarii locorum quoscumque plura curata, aut aliàs incompatibilia beneficia Ecclesiastica obtinentes dispensationes suas exhibere districtè compellant: & Sacra Congregatio consulta. An temporis longinquitas obstet, ut obtinentes beneficia incompatibilia non possint compelli ab Episcopo ad dispensationem exhibendam, eorumque titulos ostendendos. Respondit non obstare, nisi beneficia ad jurisdictionem Episcopi non spectarent, ut si essent membra Sancti Antonii Viennen. seu aliorum.

34 De exhibitione dimissoriarum idem sentiendum est eo maximè, quia exercentes curam animarum in Ecclesia S. Jacobi approbandi sunt ab Archiepiscopo Tranen. & diœcesani ibi servientes dimissorias ab alio, quàm ab Archiepiscopo Tranen. recipere non possunt, juxta declarationem Sacræ Congregationis. Cùm ergò hinc status clericorum colligatur, an scilicet aliter promoti sint suspensi, vel irregulares, & an idonei sint ad curam exercendam, subterfugere non possunt quin tales dimissorias ostendant, idque pertinet nedum ad diœcesanos, sed etiam ad extraneos, quatenus inservire intendant in dicta Ecclesia, ut doceant se ritè ordinatos, vel dimissos à propriis Prælatis, ad hoc *cap. Cum nullus*, *de tempor. ordinat. lib.* 6. *& cap.* 8. *sess.* 23.

Procurator Archiepiscopi Sipontini iteratis vicibus citatus nihil hucusque ad fundandas querelas sui principalis deduxit: quare videtur vel causæ cedere, vel judicium eludere, & neutro casu amplius expectandus; sed literis S. Congregationis arguendus quod Clericos S. Jacobi animosos, & contumaces reddat ad contradicendum ordinationibus, & decretis Archiepiscopi Tranensis in visitatione legitimè instituta; & principaliter quo ad hæc duo capita exhibitionis titulorum, & dimissoriarum. In reliquis si se gravatum indebitè senserit ad S. Congregationem recurrat; interim decreta Archiepiscopi Tranen. auctoritate Sacræ Congregationis emanata exequatur, alioquin noverit Tranen. pœnas comminatas, & suspensas legitimè executurum, Et ita, &c.

DE SIMONIA.

Idem Innocentius III.

CAPUT XXXII.

PEr tuas nobis litteras intimasti, te dubitare super quadam epistola Decretali, quam nos asseris edidisse, de testibus admittendis contra simoniacam pravitatem. Noveris igitur, quòd nos illam epistolam, quæ sic incipit: Quamvis ad abolendam, nequaquam edidimus; sed aliam, quæ sic incipit: Licèt Heli, nos edidisse fatemur: ad cujus intelligentiam credimus distinguendum, utrùm is, contra quem agitur de simoniaca pravitate, denuntietur simpliciter, aut criminaliter accusetur; & utrùm agatur secundùm juris rigorem, an secundùm temperantiam æquitatis. Item utrùm ipse sit regularis, qui jam renuntiaverit mundo, an sæcularis, qui adhuc in mundo existit: & an inferioris gradus, an excellentioris sit dignitatis. Ad hæc, utrùm antè fuisset claræ opinionis & bonæ famæ, an graviter infamatus & valdè suspectus: & utrùm de facili possit puniri, an sine scandalo nequeat condemnari. Propterea utrùm testes sint honesti, an criminosi: & an sint emendati de crimine, an adhuc in crimine perseverent. Rursus si crimina sint eadem, vel minora, an paria, vel majora: utrùmve testes ex zelo justitiæ, an ex malignitatis fomite deposuisse credantur. Denique utrum ad pravitatem simoniacam detegendam sola dicta testium inducantur, an alia etiam adminicula suffragentur. Hæc omnia sunt ad intelligentiam illius epistolæ distinguenda. Ille quidem Pomposianus Abbas, qui jampridem renuntiavit mundo, erat de simonia, perjurio, dilapidatione, ac insufficientia graviter infamatus. Cùmque per monachos, qui juraverant perhibere testimonium veritati, simonia multis modis videretur esse probata, ipse contra testes multas exceptiones opposuit, conspirationes videlicet, inimicitias capitales, furtum, & adulterium, ut eos à testimonio removeret. Nos verò (ne innocentiæ puritas confusa succumberet, vel simoniæ pravitas effugeret impunita) illas dumtaxat exceptiones probandas admisimus, quibus fortè probatis, testes non zelo justitiæ, sed malignitatis fomite processisse constaret: ut conspirationes, & inimicitias capitales: cæteras autem exceptiones, ut furti, & adulterii propter immanitatem hæresis simoniacæ (ad cujus comparationem cætera crimina quasi pro nihilo reputantur) duximus repellendas: quoniam & si probatæ fidem testium debilitarent in aliquo, non tamen evacuarent ex toto, aliis adminiculis suffragantibus, præsertim cùm testes de crimine fuerint emendati. Tales igitur contra talem taliter duximus admittendos: non secundùm rigorem juris, sed secundùm temperantiam æquitatis; cùm ageretur non criminaliter, ut deponeretur ab ordine; sed civiliter, ut ab administratione amoveretur, tamquam immeritus, & damnosus. Et utique tales Prælati ex levioribus causis possunt ab administrationibus amoveri, sicut quorumdam religiosorum approbata consuetudo deposcit. Unde prædictus Abbas non expectata sententia, quasi malè conscius sibi cessit.

SUMMARIUM.

1 *CRedimus, verbum à legislatore prolatum inducit juris dispositionem.*
2 *Idem de verbo, videtur.*
3 *Testes criminosi concurrentibus qualitatibus hic præscriptis admittuntur in criminibus exceptis, non tamen ut faciant plenam fidem, nisi conjunctis aliis adminiculis.*
4 *Simonia dicitur hæresis, ad cujus comparationem cætera crimina quasi pro nihilo reputantur.*
5 *Inimicitia in criminibus exceptis, nisi sint capitales, non repellunt testes, sed fidem minuunt.*
6 *Ordo juris in causis regularium non solùm in parte remittitur, sed etiam fit aliqualis remissio justitiæ.*
7 *Prælatus regularis si sit captus à Turcis, vel Saracenis, an alius in ejus locum eligi possit, atque ex captivitate reversus in pristinum statum sit reponendus: late discutitur ut num. seqq. usque in fin.*
8 *Prælati regulares, qui à Capitulo eliguntur, & à Superiore confirmantur, removeri non possunt nisi ex justa causa, & juris ordine servato, & numer. 44. & 45.*
9 *Non tamen in regularibus requiritur causa tam gravis, sicut in sæcularibus.*
10 *Priores minores, & officiales regulares removeri possunt pro libito Abbatis, sine ulla causa, & num. 41.*
11 *Beneficia regularia sunt manualia, nisi sint electiva.*
12 *Prælatus ab hostibus captus non est ipso jure privatus sua dignitate, nec privandus per sententiam, & numer. seqq.*
13 *Episcopo à paganis, vel Schismaticis capto non instituitur alius in locum ipsius, sed Capitulum administrat ad tempus, & num. 21. & 33.*
14 *Ecclesia per captivitatem Prælati non vacat verè, sed fictè, seu interpretativè.*
15 *Dictio, Ac si, fictionem importat.*
16 *Captivitas est mors civilis, quæ non æquiparatur naturali, nisi in casibus in jure expressis.*
17 *Capti in bello servi capientium efficiuntur si bellum sit justum, & num. 38.*
Hoc tamen non obtinet in Episcopis captis à Turcis, vel Saracenis, num. 19.
18 *Servitus est mors civilis, quæ morti naturali assimilatur.*
20 *Episcopus à Paganis, vel Schismaticis bello captus non efficitur servus capientium.*
21 *Vicarii jurisdictio an expiret Episcopo ab hostibus capto.*
22 *Prælatus si efficiatur inhabilis etiam perpetuò non removetur, sed datur ei coadjutor, vel administrator.*
23 *Captivorum calamitati est miserendum, & num. 26.*
24 *Prælati regulares non ita pingue jus habent sicut sæculares.*
25 *Prælatus regularis etsi removeri possit levioribus ex causis, requiritur tamen delictum, & illius probatio.*
26 *Prælatus non debet privari jure suo propter captivitatem.*
27 *Captus ab hostibus, & posteà reversus recuperat omnia jure postliminii, tam secundùm leges sæculi, quàm secundùm Canones, & num. seqq. & num. 33. & 43.*
28 *Clerico de captivitate redeunti Ecclesia debet restitui quantocumque tempore detentus fuerit, & nu. 27.*
29 *Episcopus ab hostibus expulsus in alia Ecclesia intitulatus, cessante hostilitate restituendus est primæ Ecclesiæ, & qui medio tempore fuit substitutus, debet eam dimittere.*
30 *Beneficia sub conditione non dantur, nec ad tempus.*
31 *Papa sub conditione, & ad certum tempus potest aliquem instituere Prælatum.*
32 *Prælatus non potest institui sub conditione à jure reprobata, sed benè sub conditione tacita à jure inducta.*
34 *Marito ex captivitate reverso reddenda est mulier, licèt medio tempore bona fide alteri nupserit, non habenda est ratio juris civilis, aliud statuentis.*
35 *Postliminii diffinitio.*
36 *Postliminii reversis secundùm leges datur actio restitutoria intra quadriennium; sed secundùm Canones recuperant omnia non obstante quocumque temporis cursu, & num. seqq.*
37 *Præscriptio non currit durante captivitate.*
38 *Postliminii jus secundùm Canones locum nõ habet quantum ad hoc, ut Christiani servi efficiantur capientium, sed benè quantum ad hoc, ut reversi omnia recuperent.*
39 *Postliminio carent qui armis victi turpiter se dediderũt.*
40 *Clerici non debent movere arma corporalia etiam contra hostes, nec propria persona pugnare, sed tamen adesse, & hortari.*
41 *Postliminii jus non habet locum in officiis minoribus regularium, sed benè in prælaturis electivis, etiamsi non sint perpetuæ, sed ad certum tempus, & num. seq.*
42 *Tutor si sit captus ab hostibus, desinit esse tutor, sed reversus recipit tutelam jure postliminii.*
43 *Postliminio reversus statũ recuperat pristinum, & munera etiam civilia, & cuncta ei incolumia servantur.*
44 *Postliminium duo habet capita; alterum fundatur super veritate, alterum super fictione.*
45 *Captus à Piratis, vel latronibus etiam secundùm leges civiles liber permanet, & retinet omnia jura sua, & fictio postliminii non est necessaria.*
46 *Provincialis Carmelitarum à Barbaris captus, ac posteà liberatus à Sac. Congregatione Episcoporum, & Regularium jubetur in possessione Provincialatus manuteneri, & ad liberum illius exercitium reintegrari, cassata alterius Provincialis electione.*

P*Er tuas, il primo.* Hoc cap. est glossa cap. præcedentis; nam tendit ad declarationem illius, an, & quando testes criminosi admittantur in crimine simoniæ; & in effectu idem dicit, quod præcedens Abbas Siculus, & est ex mente Jo. Andr. & sequacium; unde Petr. de Samplone, & Abb. Antiq. ponebant versus, quod dicebant fuisse Roderici Hispani Episcopi Palentini. *Doctrinam tibi talem tradere Papa conatur. Qualiter, in quales, per quos, quæ culpa probatur; Adde modum Cœli, sic distinguas licèt Heli;* & sunt duæ partes. In prima Consultat. In secunda responsio ibi, *Noveris;* & hæc subdividitur ut per Joan. Andr.

Nota primò ibi; *Credimus*, verbum *Credimus*, à legislatore prolatum inducere juris dispositionem, ut hic, & in *cap. Nuper*, & *cap. Per tuas, de sentent. excommun.* & *in cap. Consulti*, & ibi dixi *nu. 4. de Regular.* unde Host. & Joan. Andr. in *cap. Cum olim, de sent. & re judic.* exponunt verbum *credimus*, id est, *scimus*, ut ibi dixi *n. 18.* & hic notat Mar. Socin. *num. 2.* & idem de verbo, *videtur*, ut *cap. De quarta, de præscript.* & *in cap. Præterea, de appellat.* & *in cap. 2. de fide instrum. cap. De cætero*, & ibi dixi *num. 2. de homicidio.* 1

Secundò nota ibi, *distinguendum*, plura, quæ in judicio criminali sunt per judicem consideranda tam circa modum agendi, quàm circa personam rei, & personas testium, & attestationes, & alias probationes; quæ omnia prosequere, ut hic per Mar. Soc. à *num. 33.* 2

Tertiò nota in *vers. Cumque per monachos*, secundùm communem intellectum in crimine simoniæ, & per consequens, & in aliis criminibus exceptis admitti testes criminosos concurrentibus qualitatibus, de quibus in litera, non tamen ut faciant plenam fidem; nisi conjunctis aliis adminiculis, ut hic per Anchar. *in 5. notab.* Abbas *num. 4.* & Mar. Soc. *num. 7.* 3

Quartò nota ibi, *Propter immanitatem hæresis simoniacæ;* simoniam dici hæresim, ad cujus comparationem cætera crimina quasi pro nihilo reputantur ut hic in textu, & in *cap. ult. q. 7.* & *in cap. Tanta, supra eodem*, sed an, & quando simonia sit hæresis propriè, dixi in *cap. Cum pridem, num. 24. supra de pactis.* 4

Quintò nota ibi, *Inimicitias capitales.* Non quaslibet inimicitias repellere testes à testimonio ferendo in crimine simoniæ, & consequenter in aliis criminibus exceptis, sed capitales dumtaxat: nam aliæ inimicitiæ non repellunt, argum. *l. Licet, ff. de arbitrar. §. Inimicitiæ, instit. de excusat. tut.* & hic notat glos. *in verb. Inimicitias capitales*, 5

Jo.

Jo. Andr. *num.* 9. Butr. *num.* 3. Anchar. *num.* 5. Mar. Soc.
num. 10. & alii communiter, Hippol. de Marsil. in *l.* 1. §.
Prætereà per illum textum, *in princ.* & *num.* 11. *ff. de quæ-
stionibus*, & ita omnes tenere attestatur Jo. de Anan. in
cap. Cum oporteat, *num.* 6. & ibi etiam Felin. *num.* 8. *supra
de accusat.* & ita Jul. Clarus *in pract.* §. *fin. quæst.* 24. *vers.
Item quæro*, & novissimè Prosper Farinac. *quæst.* 53. *de op-
posit. contra personas testium*, *num.* 52.
6 Ultimò nota ex ultimis verbis textus. Contra regulares
Prælatos non solum remitti in parte ordinem juris, sed et-
iam fieri aliqualem justitiæ remissionem, quia ex leviori-
bus causis removentur, ut in textu, & not. Abbas *numer.*
4. *in fin.* & Marian. Socin. *num.* 13. ad idem textus in
cap. Qualiter, & *quando*, *il secondo*, §. *Hunc tamen ordi-
nem*, *supra de accusationibus*, & *in cap. Cum speciali*, §.
Cæterum, *de appellat.*
7 Hinc sumpta occasione QUÆRO, Si Prælatus regula-
ris sit captus à Turcis, vel Saracenis an hæc sit justa causa
alium in ejus locum eligendi: an ve ex captivitate posteà re-
versus, in pristinum statum sit reponendus.
8 Ad evidentiam præmittendum est Prælatos regulares,
ut Provinciales, Abbates, Priores conventuales, & con-
similes, qui à Capitulo canonicè eliguntur, & à superio-
re confirmantur, non esse ad nutum amovibiles; & quam-
vis in pluribus Religionibus sint triennales, tamen duran-
te triennio removeri non posse nisi ex justa causa, & ju-
ris ordine servato, textus est clarus in *cap. Monachi*, §.
Priores, *supra de statu Monachorum*, cujus hæc sunt ver-
ba: *Priores autem cùm in Ecclesiis conventualibus per ele-
ctionem Capitulorum suorum canonicè fuerint instituti, nisi
pro manifesta, & rationabili causa non mutentur*, & ibi
notat glossa *in verb. non mutentur*, Innoc. *ad finem*, *in eo-
dem verb.* Host. *num.* 5. Joan. Andr. *num.* 12. & commu-
9 niter DD. Et quamvis in *cap. Qualiter*, & *quando*, *il se-
condo*, §. *Hunc tamen de accusat.* dicatur juris formam
circa regulares personas non esse usquequaque servandam,
quæ cùm causa requirit faciliùs, & liberiùs à suis possunt
administrationibus amoveri: tamen hæc verba potius de-
monstrant eos non posse amoveri ad nutum, imò suppo-
nunt causam necessariam, ut patet ibi, *Cum causa requi-
rit*; unde sensus est, ut causa non adeò gravis in regula-
ribus exigatur, sicut exigitur ad privandum clericos sæcu-
lares suis dignitatibus, & beneficiis, sed ex levioribus cau-
sis ab administratione removeri possint, ut hic dicitur in
fine rationabilibus tamen & manifestis, ut expressè habetur
in dict. *cap. Qualiter*, & notat gloss. in *cap. Cum ad mona-
sterium*, *in verb. Amoveri*, *de statu monachorum*, & la-
tiùs infra subjiciam, *num.* 41. & 42. nec refragatur textus
in eodem *cap. Cum ad monasterium*, §. *Tales*, qui videtur
contrarium innuere in illis verbis, *Nec alicui committatur
aliqua obedientia perpetuò possidenda, tamquam in sua sibi
vita locetur, sed cum oportuerit amoveri, sine contradi-
ctione qualibet revocetur*. Nam respondetur illum textum
non loqui de Prioribus conventualibus, seu Prælatis,
10 qui à Capitulo eliguntur, sed de Prioribus minoribus, qui
per electionem canonicam non creantur, sed superior eis
committit administrationem, & tales non confirmantur,
sed sunt obedientiarii, & ad nutum ipsius superioris amo-
vibiles: & ita textum in dict. § *Tales*, cum textu in
dict. *cap. Monachi*, conciliant communiter DD. & in
specie præcitat. gloss. in d. *cap. Monachi*, *in verb. Non mu-
tentur*, Innoc. *ibidem ad fin. in eodem verb.* Host. *numer.* 5.
dicens, priores minores pro voluntate Abbatis hodie mit-
ti posse in prioratus, & in crastinum revocari, Jo. Andr.
num. 12. *vers. Alii ad voluntatem*: item gloss. in dict. *cap.
Cum ad monasterium*, *in ver. Perpetuo*, & ibi etiam Host.
num. 20. *in eod. verb.* item gloss. in *Clem.* 1. *in verb. Revo-
cari*, *post med. vers. Suas*, *de supplend. negligent. prælator.*
& hanc ipsam distinctionem inter Prælatos electivos, &
officiales minores posuerunt Host. Joan. Andr. & commu-
niter DD. in dict. *cap. Qualiter*, & ibi dixi *nu.* 51. *cum duo-
bus seqq.* & nullus discrepat, & de his prioratibus, & offi-
11 ciis minoribus intelligendi sunt Doctores, qui dicunt prio-
ratus, & beneficia regularium esse manualia, non autem
de electivis, ut Cassador. *decis.* 4. *num.* 3. & *decis.* 12. *num.*
9. *de preben.* Millis *in repertor. in verb. Beneficia regularia*,
num. 30. Rebuff. *in tractat. de pacif. possess. num.* 260. & alii
passim; unde si aliquis ex dictis prioribus, & officialibus
minoribus fieret captivus, absque dubio liceret Abbati
alium in ejus locum substituere, cùm tales etiam sine ulla
causa amoveri possint, ut dicunt Host. & alii supra citati:
& latè probavi in d. *cap. Cùm ad monasterium*, *à num.* 30.
usque ad nu. 43. Sed de istis non est hic sermo.
His præcognitis ad primam partem quæstionis proposi- 12
tæ videtur negativè respondendum, quia Prælatus ab ho-
stibus captus non est ipso jure privatus sua dignitate, nec
captivitas est justa causa eum privandi per sententiam,
& alium in ejus locum eligendi, sed tantummodo depu-
tandi administratorem temporalem, vel Vicarium, seu
visitatorem, qui durante illius captivitate provinciam, 13
vel monasterium regat, textus est in *cap. Si Episcopus*, *de
supplen. neglig. Prælat. lib.* 6. ubi est casus expressus, quod
Episcopo à Paganis, vel Schismaticis capto non institui-
tur alius in locum ipsius, sed Capitulum in spiritualibus,
& temporalibus administrat donec eum libertati restitui
contigerit, vel donec Sedes Apostolica per Capitulum
consulenda aliud duxerit ordinandum: ubi gloss. *ultim.* di- 14
cit: Fortè visitatorem dando, ut *cap. final. eodem tit.* &
lib. Et est ratio, quia per captivitatem Prælati Ecclesia,
non vacat, ut ait gloss. in dict. *cap. Si Episcopus*, *in verb.
Sed Capitulum*, nec illa est vacatio vera, sed ficta, seu in-
terpretativa, ut tradit ibi Philippus Probus *in addit. ad
Monach. in princ.* Joan. Franciscus Pavinus *in tit. de offic.
& potest. Capit. sed vacant. prælud.* 7. *num.* 13. & innuit
text. ibi: Ac si sedes per mortem vacaret. Nam dictio, *Ac* 15
si, fictionem importat, *l. Si alterius*, *ff. de hered. instit.
l. Quamvis*, & ibi gloss. 1. *ff. de bon. author. iudic. possid.* &
sic illa est mors ficta, seu civilis, ut ibi notat Jo. Monach. 16
num. 1. & Archid. *in princ.* quæ non æquiparatur veræ,
seu naturali nisi in casibus in jure expressis: & hoc pro re-
gula esse tenendum dicit gloss. in *cap. Placuit*, *il secondo*,
in verb. Mortuus, *vers. & hoc teneas pro regula*, 16. *q.* 1.
Non est autem in jure expressum, ut mors civilis, ecclesia
quasi vacante per captivitatem Prælati, æquiparetur natu-
rali quoad institutionem, seu electionem successoris, sed
tantum quoad hoc, ut Capitulum ad tempus succedat in
administratione, ut in dicto *cap. Si Episcopus*. Ergo in re-
liquis stabimus regulæ *leg. Sancimus*, *Cod. de testamentis*,
leg. Præcipimus, *in fin. Cod. de appellat.* & textum in dicto
cap. Si Episcopus, non esse extendendum ad alios casus fir-
mat Alexander *consil.* 110. *Adeò gravis*, *nu.* 3. *circa finem*,
vers. Et posito, & *num.* 4. *lib.* 6.
Quinimò tametsi capti in bello servi efficiantur capien- 17
tium, si bellum sit justum, *l. Naturalem*, §. *ult. ff. de ac-
quirend. rerum domin. l. Hostes*, *ff. de captiv. & posthum. re-
vers.* §. *Item ea*, *Institut. de rer. divis.* & servitus sit mors 18
civilis, quæ morti naturali assimilatur, *l. Intercidit*, *ff. de
condit. & demonstrat. l. Servitutem*, *ff. de reg. iur.* gloss. in *l.
Rei capitalis*, *in verb. amissio*, *ff. de pœnis*; nihilominus 19
in Christianis captis à Turcis, vel Saracenis hoc non obti-
net, quia servi capientium minimè efficiuntur, nec quan-
tum ad hoc sunt servandæ leges Romanorum, quæ de ca-
ptivis apud hostes loquuntur, nec sunt necessariæ fictio- 20
nes legis Corneliæ, & postliminii, ut pluribus probat Co-
varr. *in regula peccatum*, *par.* 2. §. 11. Et quamvis gloss. in
dicto *cap. Si Episcopus*, *in verb. Libertati*, dicat: Servus
enim factus erat, tamen intelligitur secundùm leges Roma-
norum, quas allegat, & Geminian. *ibi circa finem*, quæ- 21
rit solum: quid si Episcopus captus habebat Vicarium
tempore captionis, an per capturam expiret ejus manda-
tum, ita ut non possit exequi officium suum? & respon-
det expirare, quia per mortem Episcopi expirat mandatum,
ut not. gloss. *fin. in Clem. fin. de procurat.* & textus in dicto
cap. Si Episcopus, æquiparat mortem civili naturali quoad
jurisdictionis exercitium, vel dato quod mandatum non
expiret, tamen non potest jurisdictionem exercere, quia
isto casu devolvitur ad Capitulum. Ita formaliter Gemin.
cum quo concordant ibi Franch. *ad fin. vers. In glos. fin.* &
Prob. *ad Monach. in princip.* & sic Geminian. tenet Præ-
latum captum esse mortuum civiliter tantummodo quo-
ad exercitium jurisdictionis: & sic supponit habitum re-
manere apud ipsum; & consequenter eum non efficit ser-
vum capientium, nec libertatem amittere nisi de facto:
& ita intelligi debet littera d. *cap. Si Episcopus*, in illis ver-
bis; *donec eum libertati restitui contigerit*. Quamobrem
cùm Prælatus captus a Turcis, vel Schismaticis secundùm
Canones non sit in servitutem redactus, nec sit mortuus ci-
viliter quantum ad habitum jurisdictionis, & jus Prælaturæ,

sed omnino quantum ad jurisdictionis exercitium, nulla ratio sinit, ut alius in ejus locum substituatur, ut dicit textus in *capite Quamvis triste*, ibi: *Quia ergo viventem ab officio suo necessitas non crimen abducit, alium loco eius, nisi eo recusante, nulla finit ratio ordinari*, 7. *quæst.* 1.

22 Confirmantur prædicta, quia si Prælatus efficiatur inhabilis ad officium exercendum propter morbum etiam perpetuum, & incurabilem, non privatur officio, vel beneficio sed datur ei coadjutor, ut *capite Ex parte*, ibi: *gravi & incurabili morbo: & capit. final. de cleric. ægrot. & in capit. unico*, §. *Verum*, ibi: *perpetuo impeditus: eodem titulo lib.* 6. Et probavi latissimè in *dict. cap. fin. à num.* 40. Et de Episcopo extra mentem posito sunt jura clara in *cap. Scripsit*, & in dicto *cap. Quamvis triste*, 7. *quæstion.* 1. & in Generali Ordinis Humiliatorum mente capto consuluit Petrus de Ancharan. *in cons.* 188. incip. *Visis consiliis, num.* 7. *vers. Permittendum est etiam pro veritate*, & *num.* 12. Ergo similiter si Prælatus impediatur officium suum exercere propter captivitatem, non est ab officio removendus, sed ei dandus est administrator, vel Vicarius, qui durante captivitate vices illius suppleat in exercitio jurisdictionis: nam ut legitur in *cap. Satis perversum*, 56. *distinct.* Satis perversum, & contra ecclesiasticam probatur esse censuram, ut frustra pro quorundam voluntatibus quis privetur, quem sua culpa, vel facinus ab officio, quo fungitur gradu non dejicit: & nimis reprehensibile esse manifestum est, ut Prælato vivente alius substituatur, quæ sunt verba textus in *cap. Petisti*, 7. *quæst.* 1. Nemo enim sine culpa privandus est jure suo, *cap. Inventum*, 16. *quæst.* 1. *cap.* 1. *de iudic.* & de Prælato regulari tradit gloss. in *cap. Monachi*, *in verb. Non mutentur*, *de*

23 *statu Monachorum*, quin potius captivorum calamitati est miserendum, *cap. Non satis*, & *cap. Pulchra*, 86. *distin. cap. Aurum*, & *cap. Sacrorum*, 12. *quæst.* 2. facit textus in *l. Quamvis*, *ff. solut. matrimonio*, & *in l. Si pro redemptione*, *C. de donationib.*

24 Nec obstat si dicas hæc procedere in Episcopis, & Prælatis sæcularibus, qui matrimonium spirituale contrahunt cum Ecclesia, *cap. Inter corporalia*, *cap. Quanto*, & *cap. Licet*, *supra de translat. Episcop.* & propterea à suis administrationibus sine causa gravi, & probata amoveri non possunt, ut in d. *cap. Qualiter*, *il secondo*, §. *Licet autem de accusationib.* & in præcitatis juribus; At se us esse in Prælatis regularibus, quia non ita pingue jus habent sicut sæculares, ut inquit gloss. *hic in verb. Levioribus*, & ideò possunt faciliùs, & liberiùs removeri, ut dicitur in d. *cap. Qualiter*, *in* §. *Hunc tamen ordinem*.

25 Id inquam, non obstat, quia etsi in regularibus Prælatis leviores causæ sufficiant, ut habetur hic *in fin.* Requiritur tamen causa delicti, & de tali intelligitur hoc capit. Quod loquitur ubi de crimine civiliter agitur, ut Prælatus regularis ab administratione removeatur tanquam immeritus, & damnosus, ut in textu in *vers. Tales igitur*, & notat Abbas *in primo notab.* & Marian. Soc. *numer.* 11. Similiter de causa criminis intelligitur dictum *cap. Qualiter*, quo primò præscribit ordinem procedendi per inquisitionem in causis criminalibus tam contra Prælatum, quàm contra subditum, & concludit probato gravi crimine eum esse removendum ab administratione, ac deinde declarat hunc ordinem non esse in regularibus observandum usquequaque, id est per omnia, vel ad unguem, secundum Cardin. *in dict.* §. *Hunc tamen ordinem*, *in princip.* quasi dicat etiam ad remotionem Prælati regularis requiritur causa, & probatio criminis, sed non est necesse, ut crimen sit adeò grave sicut in Prælatis sæcularibus; idque apertius est expressum in dicto *cap. Monachi*, §. *Priores*, *de statu Monach.* ubi posteaquam textus dixit: [Prælati regulares per electionem canonicè instituti sine manifesta, & rationabili causa non mutentur,] immediatè declarando qualis debeat esse hujusmodi causa, subjunxit, videlicet; [Si fuerint dilapidatores, si incontinenter vixerint, aut tale aliquid egerint, pro quo amovendi meritò videantur;] ecce quod ad remotionem Prælati regularis semper requiritur delictum, & hoc probandum est, ut dicit ibi glos-

26 sa *ult.* Ac captivitas non est delictum, & ubi delictum non est ibi non debet esse pœna, *c. Cognoscentes*, *de Constitutionibus*, gloss. *in cap. Si beneficia*, *in verb. Sine culpa*, *de præbend. lib.* 5. Nec Prælatus captivus sine culpa privari debet jure suo, gloss. *penultim. in dict. cap. Monachi*, imò inhumanum est nimis talem affligere, cui potius est miserendum, *cap. Licet de censibus*, & ibi gloss. *in verb. Misereri*, Abb. *cons.* 47. *num.* 3. *lib.* 1. facit *cap. Cum percussio*, 7. *quæst.* 1. ibi: *Non debet à nobis addi flagellatis afflictio*, *cap. Ex parte*, ibi: *nec afflictio afflicto sit addenda*, *de Clericis ægrotant. cap. Indicas*, ibi: *Cui magis consulendum sit, & compatiendum, quàm puniendum, aut aliquo modo feriendum*, 3. *quæst.* 9. *cap. At si clerici*, §. *de Adulteriis*, *de iudiciis*, ibi: *nec duplici debeat ipsum contritione conterere*, & *l. Navis onusta*, §. *Cum autem*, ibi: *quia non debet duplici damno onerari*, *ff. ad legem Rhodiam*, *de iactu*, *cum similib.*

Sed si urgeas ex causa publica utilitatis, ne scilicet provincia, vel monasterium debito regimine destituatur etiam sine culpa, posse quem privari jure suo, *leg. Item si verberatum*, §. 1. *ff. de rei vendicat. leg. Lucius*, *ff. de eviction.* plenè Antonius Gabriel. *commun. conclusion. in tit. de iure quæsito non tollend. concl.* 2. *num.* 1. & dixi in *cap. Cæterùm*, *num.* 32 *de rescript.* Respondebimus causam publicæ utilitatis posse tantùm considerari in datione Vicarii: vel administratoris, qui durante captivitate Prælati jurisdictionem exerceat, juxta textum in dict. *cap. Si Episcopus*, *de supplend. neglig. Prælat. lib.* 6. non autem in privatione ipsius Prælati, & electione successoris; nullum enim est publicum incommodum, ut Prælatus captivus titulum, & habitum dignitatis retineat, dummodo adsit alius, qui illius vices suppleat, & durante illius impedimento, in spiritualibus, & temporalibus administret, ut per Abbatem in *cap. Tua nos*, *num.* 4. *de cleric. ægrot.* & probatur ex doctrina Innocentii communiter recepta in *cap. Nisi cum pridem*, *numer.* 4. *in verb. Malitiam*, *vers. Nos dicimus*, *de renunc.* ponderando eam, ut dixi in dicto *cap. Cæterùm*, *nu.* 51. *de rescript.* Quinimò remotio Prælati captivi esset potiùs contra jus, & utilitatem publicam, quia hoc exemplo deterriti non invenirentur, qui vellent onus regiminis subire, argum. *c.* 1. *de cler. ægrot.* & notat gloss. in *c. Cum percussio in figuratione casus*, 7. *quæst.* 1. & Abbas in dict. *cap.* 1. *in* 3. *notab.* ubi formaliter inquit: [Nota quod existenti in impotentia serviendi non debet subtrahi beneficium, ne ex hoc turbetur status Ecclesiæ,] Roman. *consil.* 467. *num.* 7. *vers. Quarto per textum in dict. cap.* 1. ubi similiter ait remotionem officialis sine culpa tendere non ad conservationem, & bonum statum officii, sed potiùs ad ejus subversionem, eo considerato quod difficulter reperiretur, qui hoc officium subiret regiminis. Hæc quoad primam partem quæstionis.

Circa secundam partem respondendum videtur Prælatum è captivitate reversum in pristinam dignitatem, & administrationem esse reponendum amoto quocumque alio interim electo, seu instituto. 27

Quod probatur primò per textum in *cap. Prima actione*, 16. *q.* 3. ubi Concilium Hispalense II. cui Isidorus interfuit *cap.* 1. statuit in hæc verba. [Placuit ut omnis parochia, quam antiqua ditione ante militarem hostilitatem retinuisse Ecclesiam suam quisque comprobaret, ejus privilegio restitueretur; sicut enim per legem mundialem, iis quos Barbarica feritas captiva necessitate transvexit, postliminio revertentibus redditur antiqua possessio, non aliter & Ecclesia receptura est parochiam, quam ante tenuit cum rebus suis sive ab aliis ecclesiis possideantur, sive in cujuslibet possessionem transfusa sit: non enim erit objicienda præscriptio temporis, ubi necessitas interest hostilitatis.]

Probatur secundò in *cap. Cùm per Bellicam*, 34. *quæst.* 28 1. ubi Leo Papa scribens Nicetæ Acquilejensi Episcopo *epistola* 77. *cap.* 1. & *seqq.* sic ait: *Remotis malis, quæ hostilitas intulit, unicuique hoc, quod legitimè habuit reformetur, omnique studio procurandum est, ut recipiat unusquisque quod proprium est.* Et infrà: *Sic enim multa, quæ ad eos, qui in captivitatem ducti sunt, pertinebant, in ius alienum transire potuerunt; & tamen plenum iustitiæ est; ut eisdem reversis propria reformentur, quod si in mancipiis, vel in agris, aut etiam in domibus, ac possessionibus ritè servatur, quantò magis in coniugiorum reintegratione faciendum est, ut sic quod bellica necessitate turbatum est, pacis remedio reformetur*, ubi glossa *in verb. Coniugiorum*, desumit argumentum quod Ecclesia debet restitui clerico de captivitate redeunti, quantocumque

tempo-

tempore detentus fuerit, si probat justum impedimentum, cùm Ecclesia sit uxor clerici, *cap. Sicut vir*, *& cap. Secut alterius*, *7. quæst.* 1. & cum gloss. concordant Hugo, & Turrecr. *num.* 1.

29 Probatur tertiò in *cap. Pastoralis*, 8. *quæst.* 1. ubi cùm Joannes Lisitanæ Civitatis Episcopus ab hostibus esset repulsus, & Lisitana Civitas in captivitatem redacta, Gregorius Papa dedit ei Ecclesiam Syllatinam hac conditione, ut cessante hostilitate ad suam Ecclesiam reverteretur: qui textus ad rem nostram dupliciter inducitur, & primò sic: Si Prælatus Ecclesiæ ab hostibus captivatæ, cessante hostilitate restituendus est primæ Ecclesiæ, non obstante quod medio tempore fuerit inordinatus seu intitulatus in alia Ecclesia, ut in dict. *cap. Pastoralis*; multò fortiùs cessante captivitate Prælatus debet restitui suæ dignitati in casu nostro, cùm medio tempore in nulla alia Ecclesia fuerit intitulatus. Secundò sic, si prælato ab hostibus expulso, is, qui medio tempore à Papa fuit substitutus, cessante hostilitate debet Ecclesiam dimittere, eamque primo prælato restituere secundum Hug. Arch. & omnes in d. *cap. Pastoralis*. Ergo à fortiori is, qui durante captivitate prælati à Capitulo fuit electus, ea cessante, debet dimittere dignitatem, eamque restituere prælato ab hostibus reverso. Sed
30 dices: Prælatus non potest constitui ad certum tempus, vel sub conditione, quia beneficia sub conditione non dantur, *c. Quamvis*, *7. q. 1. c. Sanctorum*, 70. *dist.* nec convenit moribus nostris temporales filios habere, *l. Quæsitum*, *ff. de adoption. l. Actus legitimi*, *ff. de reg. iur.* Sicut nec libertas ad tempus datur, *l. Libertas*, *ff. de manumiss. testam.* nec hæreditas, *§. Hæres*, *instit. de heredib. instit.* nec matrimo-
31 nium, *cap. Solet*, 32. q. 1. Ergo nec Episcopus Ecclesiæ captivatæ in alia Ecclesia intitulatus, nec alius in ejus locum electus vel institutus removeri debent, licèt captivitas cessaverit, glos. 1. in d. *cap. Pastoralis*, 7. *quæst.* 1. solvit objectum tripliciter. Prima solutio est, quòd institutio hoc casu sit pura, sed resolvatur sub conditione, si Prælatus à captivitate liberetur, *l. 2. ff. de in diem addict.* & est simile in *cap. Veniens*, *de fil. presbyteror. & in cap. Illo*, *de pignor.* Secunda solutio est, quod jure postliminii restituitur ei prior Episcopatus, ut in d. *cap. Prima actione*, 16. q. 3. Tertia solutio, quod Papa sub conditione, vel ad certum tempus potest aliquem instituere prælatum, sicut miles sub conditione, & ad certum tempus instituit hæredem, *l. In frau-*
32 *dem*, *§. Similis*, *ff. de militar. testam.* Quarta, & melior solutio est, quam ponit Archid. in d. *cap. Pastoralis*, *nu.* 2. quod Prælatus non possit institui sub conditione à jure reprobata, & sic loquitur d. *c. Quam pio*, 1. q. 2. *& c. fin. sup. de pact. cum simil.* secus autem est ubi tacita conditio à jure inducta est; & sic loquitur d. *cap. Pastoralis*, quia dum instituitur Prælatus ex causa captivitatis, tali institutioni inest tacita conditio à jure inducta, videlicet ut si hostilitas cessaverit, teneatur redire ad primam Ecclesiam.

33 Probatur quartò in præallegato *cap. Si Episcopus*, *de supplend. neglig. prælat. lib. 6.* ubi Episcopo à paganis, vel schismaticis capto datur administratio Capitulo non in perpetuum, sed ut dicit textus, donec eum libertati restitui contigerit: recuperat enim jura sua quasi jure postliminii, ut dicit glossa ibi, *in verb. Libertati*, & Petr. de Anchar. in 3. *notab.* dicens: nota in *verb. Donec*, quod administratio Capituli isto casu durat Episcopo existente capto, liberatus autem jura sua recuperat: facit textus in *cap.* 1. *de Paroch.* ubi Prælatus hæreticus ad unitatem Ecclesiæ conversus, quamvis intereà alius in ejus locum fuerit institutus ex misericordia reintegratur: ergo fortiùs est reintegrandus hoc casu prælatus captivus, cùm hoc fiat non ex misericordia, sed ex justitia, ut expressè habetur in dict. *cap. Cum per bellicam*, 34. *quæst.* 1. ibi: *Punctum justitiæ est, ut eisdem reversis propria reformentur.* Id est restituantur per actionem rescissoriam, quæ reversis ab hostibus datur pro bonis suis retrahendis, secundùm Turrecrem. *in ver. Reformentur.*

34 Probatur quintò arguendo à matrimonio carnali ad spirituale, quod argumentum est validum in jure, ut *cap. Sicut vir*, 7. *quæst.* 1. *& cap. Inter corporalia*, *de translat. Episcop.* nam marito ex captivitate reverso reddenda est uxor sua, licèt medio tempore alteri nupserit bona fide credens primum virum esse mortuum, ut gravissimis rationibus ostendit Leo Papa in d. *cap. Cum per bellicam*, & Innoc. in *cap. seq.* 34. *quæst.* 1. Ergo similiter prælato ab hostibus redeunti restituenda est Ecclesia sponsa sua, cùm qua dicitur conjugium spirituale, vel quasi contraxisse, ut in præcitatis juribus: & in puncto arguit glos. in d. *c. Cum per bellicam*, *in verb. Conjugiorum*. Nec habenda est ratio juris civilis, secundùm quod matrimonium per captivitatem dissolvitur, & uxor non restituitur marito redeunti, nisi novus adsit consensus, ut *l. Cum duæ*, ibi: [Non ut patet filium ita uxorem maritus jure postliminii recipit, sed consensu reintegratur matrimonium,] *ff. de capt. & postlim. reverf.* Quoniam lex civilis in hoc repugnat juri divino, quia à Deo jungitur uxor viro, & quos Deus conjunxit homo non separet: & sic est necesse, ut etiam renuente uxore legitimarum fœdera nuptiarum reintegrentur, ut legitur in dict. *cap. Cum per bellicam*.

Probatur denique aliis omissis ex natura postliminii, 35
quod diffinitur esse jus amissæ rei recuperandæ ab extraneo, & in statum pristinum restaurandæ, ut *l. Postliminium*, *ff. de captivis*, *& postlimin. reverf.* gloss. 2. in dict. *cap. Prima actione*, 16. *quæst.* 3. Et quamvis secundùm leges post- 36
liminio reversis detur actio rescissoria intra quadriennium, ut *§. Rursus institut. de actionibus*, *l. ultim. Cod. de in integr. restitut.* Turrecrem. in dict. *cap. Cum per bellicam*, *in verb. Reformentur*, 34. *quæst.* 1. & si non potuerit agere in hoc quadriennio, per aliquot dies restituatur ad eos, *l. Sed & si per prætorem*, *§. Si feriæ*, *ff. Ex quibus caus. maior.* tamen secundùm Canones cum existenti in captivita- 37
te, seu hostilitate non currat præscriptio, ut dict. *cap. Prima actione*, 16. *quæst.* 3. non dabitur rescissoria, sed per quantumcumque temporis prælatus fuerit in captivitate jura omnia recuperabit jure postliminii, ut notat ibi glos. *in verb. Postliminium*.

Et ex his patet usquequaque verum non esse, quod ali- 38
qui regulares dixerunt jus postliminii non habere amplius locum, secundùm Canones, ex Covar. *in reg. Peccatum*, *par.* 2. *§.* 11. *num.* 6. & Molin. *de iust. & iure tom.* 1. *disp.* 118. *§. Observa tamen*. Quoniam hoc vendicat sibi locum tantummodo ad hoc, ut infideles nullum acquirant dominium in Christianis captivis, cujus contrarium erat cautum de jure civili, secundùm quod capti ab hostibus eorum servi efficiebantur, ut *§. Servi*, *institut. de iur. person.* glos. *in §. Si ab hostibus*, *in verb. Pendet institut. quibus mod. ius patr. potest. solvitur*; & sic loquuntur præcitati auctores, sed non procedit quantum ad recuperationem jurium, ac rerum: nam quantum ad hoc ex captivitate reversus etiam secundùm Canones recuperat omnia jure postliminii, prout sunt jura clara in dict. *cap. Prima actione*, 16. *quæst.* 3. & in dict. *cap. Cum per bellicam*, 34. *quæst.* 1. & tenent ubique glossatores; unde jure optimo dicit glossa in *§. Item ea*, *in ver. Recipiunt*, *institut. de rer. division.* postliminii, & captivitatis jura hodie non servari quantum ad personas, scilicet ut Christiani per captivitatem servi efficiantur, sed benè quantum ad res, scilicet ut recuperent omnia, quæ prius habebant: idemque tradidit Bart. in *l. Hostes*, *ff. de captiv. & postlimin. reverf.* & ex illo Franciscus Arias *in tractat. de bello*, *& bellator. numer.* 160. inter tractatus communes *tom.* 12. *fol.* 192. & Joan. Lup. *in eodem tract. in* 3. *quæst.* *§. Si sumus in casu sæcularium*, *nu.* 4. *eodem tom.* 12. *fol.* 169. *col.* 3. Idque expressè agnovit Covarr. *dict. §. Undecimo*, *num.* 6. *post med.* ubi disertis verbis sic ait: [Quamvis in iis, quæ possunt in favorem cedere captivorum, æquissimum sit, imò omni ex parte justum easdem leges, scilicet de postliminio loquentes, servari: nec enim Reipublicæ Christianæ convenit præter ipsam captivitatis afflictionem damnum aliud aut detrimentum Christianis apud Saracenos, aut Turcas captivis irrogari?] hæc Covarr.

Rursus non obstat, quod postliminio careant qui armis 39
victi hostibus se dediderunt, ut dicitur in *l. Postliminio*, *ff. de capt. & postliminio reverf.* quia licèt non spontè, tamen coacta voluntas non est, ut ait ibi glossa *in verb. Hostibus*. Nam respondetur illum textum procedere in iis, qui cùm dimicare deberent, se turpiter dediderunt, quo casu propter ignominiam carent jure postliminii, ut declarat textus *in l. 2. ff. eod.* sed hoc non obtinet in clericis, qui corporalia nescientes arma solum Deum, & propugnatorem suum quando ei placuerit misereri, patienter expectant, dicit text. in *cap. Porro*, 16. *quæst.* 3. ubi glos. *in verb. Arma*, desumit argumentum, quod clerici non 40
debent movere arma corporalia etiam contra hostes, *cap.*

Quicumque, 23. q. 8. Nam lacrymæ, & orationes sunt arma Clericorum, *cap. Convenior*, *ead. caus.* & *quæst.* unde quamvis clerici in bello justo possint alios hortari ad pugnam contra hostes, *cap. Igitur*, *cap. Hortatu*, *cap. Omnium timore*, *cap. Ut pridem*, 23. *quæst. ult. cap. Dominicis*, 23. q. 2. & *cap. Adrianus*, *distinct.* 63. propria tamen persona pugnare non possunt, *d. cap. Quicumque*, & *cap. Clerici*, 23. *quæst.* 8. nam eorum officium reddit eos inhabiles ad pugnandum, *cap. Ex multa*, *ad fin. de voto*, & notat glos. in *cap. Petitio*, *in verb. remordet*, & ibi etiam Butr. *num.* 4. *de homicid.* Bald. *conf.* 469. *Ad bellum justum*, *vol.* 1. & docet S. Thom. *in* 2. 2. *quæst.* 40. *art.* 2. *ad* 2.

41 Denium non obstat, quod dixerunt nonnulli regulares jus postliminii non habere locum in officiis temporalibus, quales sunt administrationes regularium, ut *cap. Cum ad monasterium*, §. *Tales*, *vers. Nec alicui*, *de stat. Monachor.* Sed solum in officiis, & beneficiis perpetuis, quales sunt episcopatus, de quibus loquitur dict. *cap. Pastoralis*, 7. q. 1. & *cap. Si Episcopus*, *de supplen. neglig. prel. lib.* 6. Nam respondetur hoc verum esse in officiis minoribus, ad quæ regulares non assumuntur per electionem canonicam, sed sunt obedientiarii, & ad nutum superiorum amovibiles, de quibus loquitur dict. §. *Tales*, & in talibus admittimus non habere locum jus postliminii, quia removeri possunt pro libitu Abbatis, & sine ulla causa, ut clarè ostensum est suprà in præludiis *num.* 10. & 11. At secus est in prælatis, qui canonicè eliguntur, quia sive sint perpetui, sive ad tempus determinatum, puta triennium, vel biennium, eo tempore durante juris ordine non servato, & sine justa, & rationabili causa removeri non possunt, ut est textus in *cap. Monachi*, §. *Priores*, *de statu monachor.* & fusè probatum est suprà *num.* 8.

42 & quod postliminium habeat locum etiam in officiis ad certum tempus duraturis probatur exemplo tutoris, cujus officium non est perpetuum, sed temporale, & finitur pubertate, ut *instit. quibus modis tutel. finit. per tot.* unde si tutor sit captus ab hostibus desinit esse tutor, ut *instit. de Attil. tut.* §. *Ab hostibus*; & tamen reversus recipit tu-

43 telam jure postliminii, ut ibi dicitur, quo jure alia quoque omnia recuperat, ut ibi notat glos. *in verb. Jure postliminii*, ut est textus in *l. Postliminii*, ibi: *Omnia restituuntur ei jura ac si captus ab hostibus non esset*, *ff. de captiv.* & *postliminio reverf.* & in *l. Cum duo*, ibi: *recuperat & ipse jus suum*, & in *l. Hostes*, ibi: *ab hostibus autem captus*, &c. *postliminio statum recuperat pristinum*, *ff. eodem*, & *instit. quibus mod. jus patronatus potest solv.* §. *si ab hostibus*; unde & munia civilia recuperat, *l. Liber captus*, *C. eodem*, *l. Libertas*, §. *Postliminium*, *ff. Ad municipal.* & incolumia cuncta ei servanda sunt, *l. fin. vers. Reddantur*, *C. de captiv.* & *postlim.* & est ratio, quia ut ibi dicit gloss. *in ver. Pendet*; postliminium habet duo capita, unum est 44
quia reversus recuperat omnia: & hoc fundamentum est super veritate: aliud est quia is, qui captus est, fingitur in civitate semper fuisse, & semper habuisse jura, quod est contra veritatem; unde quemadmodum prælatus regularis si verè in suo monasterio, vel provincia semper fuisset triennio suo, vel biennio durante, jura prælationis retinuisset, ut probatum est supra *num.* 8. & *num.* 41. & 42. eodem modo si fuit captus ab hostibus, quia ex secundo capite postliminii fingitur semper fuisse in suo monasterio vel provincia, cum postea revertitur ex primo postliminii capite jura omnia prælationis recuperat, ita justitia exigente, ut in dict. *cap. Cum per bellicam*, 34. *quæst.* 1. & naturali æquitate, ut dicitur in *l. Postliminium*, *ff. de capt.* & *postlim. reverf.*

Quæ omnia multò fortiùs vendicant sibi locum ubi prælatus non fuit captus ab hostibus, sed a piratis, vel latronibus, quia tunc etiam secundùm leges civiles liber permanet, ut in dict. *l. Postliminium*, ibi: *A piratis*, *vel latronibus capti liberi permanent*, & ideò retinet omnia jura sua, & fictio postliminii non est necessaria, ut dicit text. in *l. Hostes*, *ff. eodem*, & in *l. Qui à latronibus*, *ff. de testamen.* ubi gloss. 1. & Bart. *numer.* 2. *verf. Solve*, & alii Scribentes. 45

Contigit non ita pridem hic casus in Patre Joanne Cheron Provinciali Carmelitarum Vasconiæ, qui rediens à Capitulo generali in Urbe celebrato die 31. Maii 1648. fuit in mari captus à Turcis, & cùm Generalis Ordinis de illius captivitate certior factus fuisset, creavit Vicarium Provincialem; sed eo conquerente, quod Vicario nomine non posset provinciam gubernare, & regularis observantia multum periclitaretur, cumque nulla spes subesset redemptionis Patris Cheron, Comitia Provincialia indixit, in quibus die 8. Maji 1650. idem Vicarius in Provincialem electus est. Sed die 6. Aprilis immediatè præcedentis antiquus Provincialis præter spem redemptus Romam venit, & postulavit sibi reddi Provincialatum; sed Generali renuente, recursum habuit ad SS. D. N. reque à Sanctitate Sua ad Sacram Congregationem Episcoporum, & Regularium delata, tametsi nonnulli regulares contenderent electionem secundi Provincialis fuisse legitimam, nec Provincialem redemptum posse provincialatum repetere, ut in specie P. Lezana in suis consultationibus novissimè impressis *consultatione* 42. nihilominus Sacra Congregatio mandavit Generali Ordinis, ut P. Cheron in possessione provincialatus manuteneret, & ad liberum illius exercitium restitueret, & reintegraret electionem novi Provincialis cum omnibus inde sequutis cassando, & annullando, contrariis non obstantibus, die 12. Augusti 1650. 46

DE SIMONIA.

Idem Innocentius III. Decano Belvacen.

CAPUT XXXIV.

Tua nos duxit discretio consulendos: & infrà. Devotioni tuæ taliter respondemus, quòd si quis clericus cum conditione vel pacto largiatur, aut offerat bona sua, ut illa postmodum pro præbenda retineat, & in canonicum admittatur: hujusmodi oblatio vel receptio fieri non poterit sine vitio simoniæ: cùm in talibus omnis pactio aut conventio cessare debeat, juxta Canonicas sanctiones. Si verò purè ac sine pacto vel conditione qualibet offerat, rogans humiliter, ut in canonicum admittatur, & bona sua retinere sibi liceat pro præbenda, & clerici ejusdem Ecclesiæ purè consentiant: hujusmodi receptio fieri poterit absque scrupulo simoniacæ pravitatis. Licèt autem taliter duximus respondendum: quia nobis datum est de manifestis tantummodo judicare: si tamen is qui talem donationem facit, ea intentione ducatur, ut per temporalia bona, quæ offert, spiritualia valeat adipisci: & clerici, qui eum in fratrem admittunt, non essent eum, nisi commoda temporalia perciperent, admissuri: sine dubio tam ille quàm isti apud districtum judicem (qui scrutator est cordium, & cognitor secretorum) culpabiles judicantur.

SVMMARIVM.

1 *Simoniacus est clericus, qui confert Ecclesiæ bona sua eo pacto ut recipiatur in canonicum, & illa sibi retineat pro præbenda.*
2 *Ius Canoniæ est quid spirituale, & non cadit in laicum.*
3 *Simoniacum est beneficium fundare, vel dotare eo pacto, ut sibi conferatur.*
4 *Simoniacum est pactum præsentandi seipsum à fundatore appositum in erectione beneficii, & irrita est erectio, & institutio inde sequuta, & num. seq.*
5 *Præsentato acquiritur ius spirituale ad beneficium obtinendum, & Episcopus compelli potest instituere.*
6 *Simoniacum est pro præsentatione aliquid temporale dare vel accipere.*
7 *Beneficium obtinens à se fundatum cum pacto præsentandi seipsum an faciat fructus suos, & num. seq. usque ad num. 15.*
8 *Simoniacus est intrusus, carens titulo vero, & putativo.*
9 *Et semper est in mora restituendi sicut fur.*
10 *Et tenetur ad restitutionem omnium fructuum etiam qui percipi potuissent à diligenti possessore.*
11 *Dominium sequuta traditione transfertur ex contractu etiam inutili: non tamen nullo, & contra legem.*
12 *Clausula,* & non aliàs &c. *facit dispositionem conditionalem.*
13 *Pecunia per simoniam collata an, & quando sit restituenda ei, qui contulit.*
14 *Retentio facilius datur, quàm petitio.*
15 *Pactum omne, & conventio in beneficialibus, & aliis spiritualibus simoniam inducit.*
16 *Simonia non est deducere in pactum iuris communis dispositione.*
17 *Etiamsi in actu receptionis fuerit oppositum.*
18 *Collatio beneficii sub conditione, si resederis, invalida est.*
19 *Collatio beneficii facta eo pacto, ut provisus solvat pensionem collatori debitam, non est simoniaca.*
20 *Simoniacus non est Sacerdos absolvens pœnitentem eo pacto, ut rem sibi sublatam restituat.*
21 *Peccatum non dimittitur nisi restituatur ablatum.*
22 *Pactum dandi spirituale pro spirituali an fieri possit sine vitio simoniæ remissive.*
23 *Simoniacum non est in actu receptionis, vel ingressus ad ius spirituale aliquid dare, vel offerre sine pacto, vel conditione.*
24 *Gratis recipi potest gratis oblatum.*
25 *Simoniam non inducit datio mutua spiritualium, & temporalium, quoties una non causatur ab alia.*
26 *Secus si actus sint correspectivi.*
27 *Est tamen vitanda propter speciem mali.*
28 *Accusatus non debet ingredi domum iudicis.*
Opus per se laudabile, ratione temporis reprobatur, ibid. & num. seqq.
29 *Simoniæ suspicionem præsefert nummos in concham mittere, dum baptismus suscipitur.*
30 *Fructuum deductiones, & solutiones, quæ ex prava consuetudine, aut constitutionibus fiunt tempore ingressus, vel possessionis, reprobantur a Conc. Trident. & Constit. Pii V.*
31 *Preces humiles à digno oblatæ pro beneficio obtinendo simoniam, aut ambitionis vitium non inducunt.*
32 *Secus si ab indigno.*
33 *Preces, quas pro se quis porrigit, ut in Prælatum eligatur, ambitiosæ sunt, & illicitæ.*
34 *Episcopatum appetere non licet.*
35 *Primatus fugientem se desiderat, desiderantem se horret.*
36 *Munuscula conferentes Prælatis, & rogantes pro beneficio adipiscendo an simoniam committant.*
37 *Electus offerens ordinatori, vel consecratori suo electuarium, vel aliud quidpiam modici pretii, non censetur simoniacus, ibid.*
38 *Consuetudo, cuius vigore canonicus novus singulis canonicis chirothecas distribuit post admissionem ad fructus, & distributiones, sublata est à Conc. & Bulla Pii V.*
39 *Simonia est quoad Deum, & in parvis, & in magnis muneribus, si animus iudicis ex eis flectatur.*
40 *Simonia mentalis solum Deum habet ultorem, & num. 45.*
41 *Ecclesia non iudicat de occultis, & n. 45.*
42 *Simonia mentalis non inducitur in simoniacis de iure Ecclesiastico, sed tantum in simoniacis de iure divino.*
Contrarium, num. 44.
43 *Simonia in beneficialibus an sit prohibita de iure divino remissive.*
44 *Simoniæ mentalis peccatum per solam pœnitentiam aboletur.*
45 *Intellectus,* c. fin. infra eod. *ibid.*
Ecclesiæ ultioni non subduntur quæ in finibus nudæ voluntatis consistunt.

T*Va nos.* Si Clericus eo pacto bona sua confert Eccle- 1
siæ, ut recipiatur in canonicum, & illa sibi retineat
pro præbenda, simoniacus est: secus si hoc fiat sine pacto
hoc dicit: dividitur in duas partes. In prima ponitur de-
cisa consultatio. In secunda responsio, ibi, *Devotioni:* &
hæc subdividitur in duo membra. Secundum ibi, *Si vero,*
cuius limitatio subnectitur ibi, *Licet autem.*

Nota primò jus canoniæ esse quid spirituale; unde non 2
cadit in laicum, ut in c. 2. cum ibi notatis per Innoc. *supra
de institut.* Ideòque pro jure canoniæ obtinendo simonia-
cum est temporale aliquid dare, vel promittere, ut hic de-
ciditur: concordat *c. Iacobus, infra eod.* & notant *hic*
Anton. de Butrio *num. 2.* Abbas *num. 3.* & Marian. Socin.
num. 4. in 3. notab.

Secundò nota esse simoniam fundare, vel dotare Cano- 3
nicatum, vel aliud beneficium Ecclesiasticum eo pacto, ut
beneficium illud sibi conferatur, de quo hic est casus aper-
tus. Unde cum quidam clericus non ita pridem sua bona 4
patrimonialia contulisset pro erectione Archipresbyteratus
in Cathedrali Ecclesia cum reservatione iurispatronatus
eo pacto adjecto, ut possit seipsum præsentare, & non
alias: consultus ab eodem clerico respondi erectionem, &
institutionem inde sequutam fuisse simoniacam: & nullam
per hanc decretalem, & opus esse nova erectione, & pro-
visione Sedis Apostolicæ, quam postea idem clericus im-
petravit à S. D. N. Urbano VIII. Ex præsentatione enim 5
acquiritur præsentato jus spirituale ad beneficium obti-
nendum, & Episcopus potest compelli ad instituendum, ut
in *cap. Cum Bertoldus,* & ibi Abbas *num. 11. de re iudicat.*
& in *cap. Dilectus, de offic. Legati.*

Unde sicut simoniacum est dare aliquid temporale pro 6
collatione, seu receptione, ut hic, aut pro institutione,
ut in *c. Auctoritate,* & ibi Abb. *de institut. c. In tantum;*
& *c. Audivimus, infra eodem,* cum concord. ita & pro præ-
sentatione, ut pluribus probat Lambert. *de iurepatr. in 2.
part. 1. lib. in 9. quæst. princ. art. 11. num. 1.* & sæpius con-
cludit Rota Roman. ut testatur Horat. Mandos. ad Roman.
consil. 317. Circa propositum.

Amplius consultus, an prædictus clericus suos fecerit 7
fructus Archipresbyteratus, ut præfertur, erecti; respon-
di fecisse à die datæ litterarum Apostolicarum, & habitæ
possessionis ad præscriptum Extravag. *Iniunctæ, de elect.*
Quo verò ad fructus antea perceptos, cùm in litteris nulla
fiat condonatio imò apposita sit clausula. Per hoc tamen 8
non intendimus gesta per Ordinarium aliquatenus appro-
bare: dubitatio emergit, quia simoniacus est intrusus ca-
rens titulo vero, & putativo, & dicitur fur, & invasor,
cap. Ordinationes, 1. & 9. q. 1. Et ideò semper est in mora 9
restituendi sicut fur, ut dicunt Tancredus, & Joannes, quos
sequitur glossa communiter approbata in *cap. Nisi cum pri-
dem, in verb. Sed dumtaxat, de renunciat.* Jo. Andr. *ibidem
num. 4.* Baldus *num. 1.* Ant. de Butr. *num. 8. vers. Concludo
mentem glossæ, & vers. Infertur tertio,* Henric. *colum. 1.
ante med. vers. Aut non habet titulum,* & Cardinal. *in §.
Insuper, num. 2.* & simoniacum in beneficio teneri ad resti-
tutionem omnium fructuum etiam qui percipi potuissent 10
a diligenti possessore, docet Sanct. Thomas *in 2. 2. quæst.
100. art. 1. ad 2. & in 4. dist. 25. quæst. 3. art. 1. quæstiunc. 3.
ad 2.* & Silvester post Archidiac. *in verb. Simonia, num. 13.
vers. Octavo.*

Cæterum etsi memoratus clericus suos non fecerit fru- 11
ctus tamquam beneficiales, seu Ecclesiasticos, eo quod
erectio

erectio canonicatus, & institutio nulla fuerit, ut prædi-
xi; tamen videtur illos fecisse suos tamquam patrimonia-
les, & laicales; quia oblatio bonorum, quam fecit Ec-
clesiæ cum pacto præsentandi seipsum fuit invalida tam-
quam simoniaca, ut hic in textu, & consequenter cleri-
cus dominium bonorum oblatorum à se non abdicavit nec
illud transtulit in Ecclesiam ex contractu nullo, & vitio-
so: nam licèt regulariter ex contractu etiam mutili trans-
feratur dominium sequuta traditione, ut *l. Eleganter, in
princ. ff. de pignorit. act.* tamen secus est, si contractus sit
nullus, & contra legem, ut not. Bart. *in l. 1. §. Si vir in
fin. ff. de acquir. possess.* Paul. de Castro *cons. 244. Viso &
examinato, in fine lib. 2.* & ex contractu à lege improbato
12 nec possessionem transferri respondit Alex. *cons. 69. circa
primum, num. 14. lib. 5.* præsertim stante clausula, *& non
alias aliter nec alio modo*, quam dictus clericus adjecit pa-
cto præsentandi seipsum, quæ facit dispositionem condi-
tionalem, ita ut nisi conditio purificetur, perinde sit ac si
ab initio bona sua Ecclesiæ non obtulisset, ut per Cæphal.
cons. 118. num. 13. & 14. lib. 1.

13 Nec obstat si dicitur: Pecunia per simoniam collata Ec-
clesiæ sæculari non est restituenda ei qui contulit, quia
turpiter, & contra justitiam dedit; sed Ecclesiæ in cujus
ignominiam data fuit, ut in *cap. De hoc, supra eodem, cap.
Si quis in atrio, 17. quæst. 4.* & in *Auth. de sanctiss. Episc.
§. Sed neque*, & hoc si solus Prælatus, vel alius de Eccle-
sia deliquerit; quod si Ecclesia fuerit in culpa, puta quia
totum Collegium consensit simoniæ, tunc etsi applicari
non deberet Ecclesiæ, quia talis lucri reddidit se indignam,
tamen nec debet restitui danti, sed à superiore pauperibus
erogari; quemadmodum pecuniam Judæ traditam à Ju-
dæis, nec Judæi retinuerunt, nec Judæ remansit: sed da-
ta est in Cœmeterium pauperum peregrinorum, ut patet
Matth. 26. & ita post multa concludit, & distinguit gloss.
fin. in d. c. De hoc, & ibi fusius Hostiens. Jo. Andr. & alii,
Turrecrem. *in c. Si quis dator, in verb. Restituere, 1. quæst. 3.*
& latius in *c. Non est putanda, 1. quæst. 1.* ubi hanc distin-
ctionem pluribus comprobat, & est communis theorica,
ut ibi testatur Præpositus *num. 1.* post Ant. de Butr. & Abb.
in dict. c. De hoc, quam etiam sequitur S. Thomas *in 2. 2.
quæst. 100. art. 6. ad 1. & 4.*

Id inquam non obstat, quia procedit de juris rigore.
At verò ex misericordia in tribus casibus pecunia simonia-
cè accepta restituitur ei, qui dedit. Primus est, cùm dans
religionem ingreditur, ut per Innoc. *in dict. c. De hoc, in
verb. Ecclesia*, qui ad hoc allegat *c. Veniens, supra eod. c.
De lapsis, 16. quæst. 6. & c. Si quis ita, 27. quæst. 1.* Secun-
dus est, cùm dans pecuniam non habet unde vivat; & in
hoc casu Host. & alii intelligunt textum in *dict. cap. Ve-
niens*, ubi restitutio jubetur fieri Presbytero, qui per simo-
niam dedit. Tertius est, cùm dans pecuniam simoniacè
erravit in jure, vel in facto: tunc enim ex misericordia
fit ei restitutio, ut tenent Host. Joan. Andr. & Præpos. *locis
cit.* & Silvest. post Rayn. *in verb. Simonia, num. 20. vers.
Posset tamen ex misericordia*, & hic propriè est casus no-
ster, quia clericus, qui fecit pactum de præsentando se-
ipsum, hoc egit bona fide ignorans dispositionem hujus
Decretalis.

14 Ac præterea hic non est agendum de restitutione, quia
idem clericus possessionem bonorum à se non abdicavit:
eodem enim contextu, quo illa contulit Ecclesiæ sibi reti-
nuit pro præbenda. Explorati autem juris est facilius dari
retentionem, quam petitionem, *l. Sed etsi possessori, ff.
de iureiur. l. In bonæ fidei, Cod. de pact. l. Per retentionem,
Cod. de usur. leg. 2.* & ibi Baldus *in 3. notab. Cod. de fidei-
commis.* Paul. de Castro *cons. 19. Ultra ea, in princ. lib. 2.*

15 Tertiò nota ibi, *cum in talibus:* omne pactum, & con-
ventionem in beneficialibus, & aliis spiritualibus simo-
niam inducere, ut est textus *hic*, & in *cap. Cum pridem,
& cap. fin. supra de pact. in cap. Quam pio, 1. quæst. 2. in
cap. Ut nostrum, ut Eccles. benefic. & in cap. Quæsitum, de
rer. permut.* cum concordan. & hic notant. glos. 1. Hostien.
num. 1. in ver. Omnis pactio, Butr. *num. 2. in 2. notab.* &
Cardin. *num. 1.* Roman. *cons. 317. Circa propositum, in fine,
16 & cons. 259. Quia beneficis, in princip. & per totum.* Intel-
lige nisi in traditione spiritualium deducatur in pactum
dispositio juris communis, quia hoc non inducit simoniam,
ut est text. *in cap. Ex parte, il secondo, supra de cleric. non
residen.* & notant glos. & Innocen. *in cap. Cum M. de Con-
stit.* glossa in *cap. Ad audientiam, il secondo*, & ibi dixi
num. 13. de rescript. Item glossa in *cap. Significasti, de elect.*
glossa in *cap. Significatum de preben.* & glossa in *cap. Olim,
il primo, de restitut. spoliator.* Nulla enim conditio à jure 17
communi approbata reddit actum simoniacum, etiamsi
tempore concessionis fuerit apposita, ut respondit Gemin.
cons. 84. num. 14. vers. Non obstat quod ista conditio, Cra-
vett. *cons. 145. num. 4.* Hinc fit ut valeat collatio beneficii 18
sub conditione *si resederis*, ut probatur in *d. cap. Ex par-
te*, ubi patet valere juramentum de residendo præstitum in
receptione Præposituræ: & tenet Gemin. *d. consil. 84. num.
5. vers. Item valet collatio*, & Jo. Andr. post Archid. *in
cap. 1. de iureiur. lib. 6.* Hinc etiam fit ut similiter valeat col- 19
latio beneficii facta eo pacto ut provisus solvat pensionem
antiquam, & consuetam solvi ipsi collatori, ut per Ge-
min. *d. consil. 84. num. 4. vers. Et dico quod tale iuramentum.*

Quod verum puto etiam in his, quæ sunt prohibita, 20
quia simoniaca secundum ea, quæ notantur in *cap. Ex
parte, il secondo*, in glossa *in ver. Dimittere, supra de offic.
deleg.* Quid enim si pœnitens in Sacramento Pœnitentiæ
confiteatur se aliquid furto subtraxisse ipsi Confessori, cer-
tè nulla esset simonia si Sacerdos diceret, Nolo te absolve-
re, nisi restituas. Imò cùm non teneatur Sacerdos rem
sibi subtractam pœnitenti condonare, non potest illi ab-
solutionis beneficium impendere nisi facta restitutione,
quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, 21
*cap. Si res aliena, 14. quæst. 6. cap. Quamquam, de usur.
lib. 6.* & regula *Peccatum, eod. lib.* ubi notat glossa magna
post princip. vers. Secundum alium intellectum, & Abb. *in
cap. Cum tu, infra de usur.* Et quamvis S. Thomas *in 4.
dist. 25. quæst. 3. art. 3. ad 2.* dixerit simoniam esse si quis
det aliquod spirituale debitori, ut recuperet quod suum
est: tamen in summa, id est in *2. 2. quæst. 100. art. 1. ad 7.*
ubi loquitur ferè per eadem met verba; non ab re exem-
plum illud prætermisit. De quo tamen vide quæ notantur
in *cap. Qui studet, 1. quæst. 1. & in c. Dilectus, il primo,
in glos. prima supra eodem*, & ibi per Abb. plenius distin-
guentem *in secundo notab.* & per Thomam Campegium *in
tract. de Armatar. institutione num. 15.* ubi sequitur doctri-
nam Divi Thomæ; circa quam vide etiam quod scripsi in
c. Ad audientiam, il secondo num. 19. supra de rescript. An 22
autem pactum dandi spirituale pro spirituali fieri possit si-
ne vitio simoniæ, dic ut per Archid. *in c. Quam pio, num. 3.
13. quæst. 2.* & ibi plenius per Præpos. *num. 2.* & Abb. *in
cap. Statuimus de transact.*

Quartò nota ibi, *pure consentiant*, etiam tempore in- 23
gressus, vel receptionis ad jus spirituale posse aliquid da-
ri, vel offerri absque vitio simoniæ; dummodò liberali-
ter id fiat, & pactum, seu conditio nulla interveniat:
nam gratis potest recipi gratis oblatum, *cap. Dilectus, il* 24
primo in fine, supra eod. nec ideò minus receptio gratuita
dicitur, arg. *l. Si remunerandi, ff. Mand. cap. Iudices, 1.
quæst. 1. cap. De eulogiis, 18. dist. & l. Solent, §. fin. ff. de
offic. Proconsul.* Et pro hac parte disputando determinat
glossa 1. in *cap. Emendari, 1. quæst. 1.* & glossa in *cap. Quam
pio, in verb. Postmodum, 1. quæst. 2.* & glossa nostra *hic in
ver. Purè consentiant*, Hostien. *num. 3.* Butr. *in 3. notab.*
Abb. *num. 4.* & plerique alii. Unde consequitur ut datio 25
mutua spiritualis, & temporalis iuris simoniam non in-
ducat, quoties una non causatur ab alia, ut formaliter in-
quit Butr. *num. 3.* secus si actus essent correspectivi, ita ut 26
unus haberet respectum, seu relationem ad alterum, ut
per Cardin. *num. 2. in 3. notab.* & Felin. *num. 1.* Subdit ta- 27
men Hostien. post glossam, cavendum esse ne fraus sub spe-
cie talium munerum committatur, *cap. Si quis neque, 1.
quæst. 1.* nam etsi planum sit simoniam, vel quasi non com-
mitti nisi pacto interveniente, vel quasi, ut hic proba-
tur: nisi mentalem, ut in *cap. fin. infra eod.* tamen quia
est mentalis, quæ facilè in prædictis interveniri potest, vi-
tari debet idcircò secundum Hostiensem prima opinio,
quam hic ponit glossa, honestior, & tutior est: & sequi-
tur Cardin. *in prima opposit.* Adde glossam prællegatam in
d. c. Emendari, 1. quæst. 1. quæ notabiliter dixit hoc vitan- 28
dum esse propter speciem mali, argum. *cap. Constitutus de
transact. & l. Unica, ff. ad leg. Iul. de ambitu*, ubi habetur
accusatum non debere intrare domum judicis: nam opus
per se laudabile, ratione temporis reprobatur, & ne ma-
lignandi occasionem inducat. Quemadmodum etsi num- 29
mos in concham mittere opus pietatis sit; tempore tamen

susci-

suscipiendi Baptismi præfefert simoniæ suspicionem, ar-
gum. d. l. Unica, adeòut etiamsi sub aliquo prætextu tem-
pore prohibito detur, præsumptio simoniæ non evanescat,
cap. Si quis ægritudine, 57. dist. & cap. 1. & quæst. 3. Idem
notat gloss. in dict. cap. Quam pio, in ver. Subsidii, 1.
quæst. 2.
30 Et hanc partem hodie non obscurè videtur probasse
Concilium Tridentinum cap. 14. sess. 124. ubi detestatur
conditiones, seu deductiones ex fructibus, solutiones,
promissiones, compensationes illicitas, aut turnorum lu-
cra, quæ in aliquibus Ecclesiis ex eorum constitutionibus,
aut ex prava consuetudine interponuntur in electione,
præsentatione, nominatione, institutione, confirmatio-
ne, collatione, vel alia provisione sive ad possessionem
alicujus Cathedralis Ecclesiæ, vel beneficii, mandatque
Episcopis, ut quæcumque hujusmodi in usus pios non
convertuntur, atque ingressus eos, qui simoniacæ la-
bis, aut sordidæ avaritiæ suspicionem habent, fieri non
permittant.
Pondera hoc decretom quia non solum reprobat condi-
tiones, & promissiooes, sed etiam solutiones, & fru-
ctunm deductiones, quæ fiunt in actu provisionis benefi-
cii, seu tempore ingressus: nec tantum reprobat quæ verè
sunt simoniacæ, sed etiam quæ simoniæ, & avaritiæ su-
spicionem inducunt. Unde cùm ea quæ dantur tempore
ingressus, seu receptionis, etiamsi liberaliter fiant, & si-
ne ulla conditione, vel pacto; tamen ratione temporis
semper hanc suspicionem præseferant secundum præcitatas
glossas. Hinc videtur sequi ut S. Synodus approbaverit
hanc sententiam uti honestiorem ac tutiorem: idemque
habetur in Constitutione Pii V. incipien. Dum nimis, in
Bullar. tom. 2. pag. 310. in qua decretum illud ampliatur, &
declaratur. Nisi dixeris idcircò hæc prohiberi a Concilio,
& Bulla, quia non fiunt liberaliter à spontè dantibus,
sed ab invitis vigore statuti, vel consuetudinis: hic verò
qoæritur de his quæ purè, & liberaliter offeruntur tem-
pore ingressus: veruntamen oegari non potest quin
ratio illa suspicionis vigeat etiam in hoc casu, ut ex di-
ctis constat.
Præterea hoc expressius statutum legitur in decreto
cap. 1. sess. 21. ubi patet Episcopos, aut eorum ministros
nihil quovis prætextu accipere posse, etiam spontè obla-
tum pro collatione quotumcumque ordinum, nec pro
litteris dimissoriis aut testimonialibus, nec pro sigillo,
nec alia quacumque de causa. Quò decreto, ut Cardina-
lis Carafa adnotavit, corrigitur quod asserunt Doctores
in c. 1. supra eod. videlicet accipi posse id, quod non prin-
cipaliter, & pro ipsa re spirituali, sed ex charitate spontè
datur. Item corrigitur c. Etsi quæstiones, & c. Dilectus il
secondo, supra eod. ibi, Illud tamen grataneer recipi pote-
rit, quod fuerit sine taxatione gratis oblatum. Sed Hostien.
dixit ibi; [Quod grataneer recipiant, satis est mihi cer-
tum; sed an gratis offerant, non est notum.] Unde Sac.
Synodus ad tollendam omnem suspicionem sustulit etiam
spontè oblata: quæ si nihilominus acciperentur, oon
propterea simoniam inducerent, si omnis abesset pactio;
sed dantes, & accipientes inciderent in pœnas eo decreto
inflictas.
31 Quintò nota ibi, rogans humiliter; preces humiles à
digno oblatas pro canonicatu, vel alio beneficio Ecclesia-
stico obtinendo simoniæ labem non inducere, nec pecca-
tum aliquod ambitionis, concordat c. Præpositis, in 1. resp.
32 de cler. excommun. minist. Dixi à digno; quia si indignus
hujusmodi preces porrigeret, absque dubio simoniam
committeret, ut post Tancred. notat gloss. 1. in c. Tuam,
33 de ætat. & qualit. Quæ tamen distinctio procedit si preces
porrigantur pro canonia, vel alio simplici beneficio, ut
hic, secus si pro majoribus, in quibus se nemo ingerere
debet, c. Qualiter, de elect. c. Cum iamdudum, de præben.
secundum Hostien. hic num. 2. & Cardin. in 2. notab. unde
preces, quas pro se quis porrigit ut in prælatum eligatur,
ambitiosæ sunt, & illicitæ, c. Nullus 1. quæst. 1. & con-
34 cludit glossa præalleg. & DD. in d. c. Tuam. Nec mirum,
quia Episcopatum nec licet appetere, nedum pro eo adi-
piscendo preces porrigere, cùm Augustinus lib. 19. de Ci-
vit. Dei c. 19. prope fin. dicat: Locus superior, sine quo po-
pulus regi non potest, etsi administretur ut decet, tamen in-
35 decenter appetitur, & Chrisost. homil. 35. in Matth. circa
med. Opus quidem desiderare bonum: bonum est; primatum
autem honoris concupiscere vanitas est; primatus enim fu-
gientem se desiderat, desiderantem se horret, ad hoc c. fin.
1. quæstion. 6. & egregiè probat S. Thomas in 2. 2. quæst. 185.
art. 1. explicans illud Apost. 1. ad Timoth. 3. Qui Episco-
patum desiderat bonum opus desiderat, c. Qui Episcopatum,
8. quæst. 1. Sed pro minoribus beneficiis, qui digni sunt, 36
licitè humiles preces porrigunt: imò hoc procedit etiamsi
præcesserit donatio rei temporalis liberaliter facta, & ci-
tra ullam conditionem, vel pactum, ut probat hæc littera
ibi; Si vero purè, ac sine pacto rogans humiliter, &c. &
tenet Abb. in 1. notab. dicens hoc esse perpetuò notandum
ad excusationem eorum, qui munuscula, vel xenia Car-
dinalibus, vel aliis Prælatis conferunt rogantes pro aliquo
beneficio consequendo: nam nisi ducantur principaliter ea
intentione, ut spiritualia adipiscantur, quamvis secun-
dariò spem habeant beneficii obtinendi, extra omnem no-
xam judicantur, c. Non satis, 86. dist. c. Sunt in Ecclesia,
8. quæst. 1. glossa 1. in c. Cum essent, supra eod. Vix enim face-
te possunt, qui hujusmodi intentionem secundariam non
habent, ut dicunt hic Innoc. in ver. intentione, Host. &
Jo. Andr. ambo num. 3. in eod. ver. & Cardin. num. 3. facit
quod notatur in c. Quid prodent, 61. dist. in c. Sunt non-
nulli, 1. quæst. 1. & in d. c. Tuam de ætat. & qualit. & cum
opinione Abbat. transeunt hic Marian. Socin. n. 6. & Felin.
in 1. notab.
Et confirmatur, quia in his parvis xeniis, vel munuscu- 37
lis non committitur simonia: nam etsi ipsa etiam persona
electi offerat ordinatori, vel consecratori suo electuarium,
aut de vino, sive de aliis hujusmodi, quæ modici pretii
fuerint, & quæ voluntatem recipientis inclinare, vel mo-
vere non debeant; oon tamen Ecclesia Romana interpre-
tari consuevit recipientem in his delinquere, vel donan-
tem: quæ sunt verba textus in c. Etsi quæstiones in fin. su-
pra eod. Et ibi notat Bernar. in glos. ult. & Doctores, &
Petr. Brixien. in repert. in ver. Simonia, vers. Pro modico:
unde & Clemens VIII. in Bulla de largitione munerum ex-
cipit leviora esculenta, aut poculenta, seu ad devotio-
nem, vel religionem pertinentia munuscula: licèt Sacra 38
Congregatio Concilii cùm in una Casalen. dubitatum fue-
rit, an Tridentino Concilio cap. 14. sess. 24. & Bulla Pii V.
Durum nimis, sit sublata consuetudo, cujus vigore Ca-
oonicus novus singulis Canonicis chirothecas distribuit, &
donat post adeptam possessionem, & post admissionem ad
fructus, & distributiones, declaraverit nec fas esse hujus-
modi chirothecas distribui, vel recipi. Sed potest dici mu-
nus illud non spontè offerri, vel donari, sed jure consue-
tudinis cogente; quia donari videtur, quod nullo jure co-
gente conceditur, l. Donari, ff. de donat. & l. donari ff. de re-
gul. jur. Jo. And. hic n. 3. in ver. Pure. Unde non mirum si ea
consuetudo à Concilio, & Constitutione Pii V. sublata fue-
rit, facit decretum ejusdem Concilii in cap. Unico, sess. 22. de
observan. & evitand. in celebr. miss. ibi: Illiberales eleemo-
synarum exactiones potius, quàm postulationes, aliaque hu-
jusmodi, quæ à simoniaca labe, vel certe à turpi quæstu non
longe absunt.
Cæterùm adverte, quia quod dictum est in his munu- 39
sculis simoniam non committi, procedit in foro exterio-
ri, & quoad Ecclesiam, quia cùm non sit probabile, ut
animus judicis spiritualis flectatur ad aliquid faciendum
pro parvo munere; idcircò Ecclesia in his non judicat si-
moniam committi; & ita loquitur textus in d. cap. Etsi
quæstiones; sed apud Deum, qui cor videt, simonia est &
in parvis & magnis muneribus, si animus judicis ex eis
flectatur; & ita illum text. declarat S. Thomas in 4. dist.
25. quæst. 3. art. 3. ad 1. Item simonia est etiam in parvis
munusculis, ubicumque apparet de intentione, c. Ex tua
de simon. ubi patet sex solidos simoniam inducere, & c. Iu-
dices, 11. quæst. 1. ubi de quinque obolis: simile de furto,
c. ult. 14. quæst. ult. & in usura, c. Plerique, 1. quæst. 3. & c.
Consuluit, de usur.
Ultimò nota in vers. Licet autem, simoniam menta- 40
lem habere ultorem solum Deum, qui scrutator est cor-
dium, & cognitor secretorum; non autem Ecclesiam, 41
cui datum est de manifestis tantummodo judicare, ut in
textu, non autem de occultis, c. Erubescant, 32. dist. &
c. Proximo, sup. eod. cum concord. de quibus ibi in gloss.
fin. & declarat S. Thom. in 2. 2. quæst. 100. art. 6. ad 6.
In gloss. ult. Innoc. in verb. Culpabiles, post multa con- 42
cludit in his quæ sunt prohibita, quia simoniaca, ut ven-
dere

dere Sacramenta, gratiam, & generaliter omnia, quæ veteris, vel novi Teftamenti auctoritate fimoniaca judicantur, folam voluntatem inducere vitium fimoniæ: in his verò quæ prohibentur fola Conftitutione Ecclefiæ, ut renunciare præbendam ut alteri conferatur: licet fit peccatum, non tamen fufficere folam voluntatem ut faciat fimoniacum: idem docuit gloff. *in verb. Dimittere*, *in cap. Ex parte*, *il primo*, *de offic. delegat.* & fequuntur *hic* Hoftienfis *ad finem*, & Cardinal. *in 1. quæft.*

Pondera hæc dicta Innoc. & ex his collige conclufiones.

43 Prima conclufio eft, fimoniam in beneficialibus, ut eft vendere beneficium, feu illud refignare ad hoc ut alteri conferatur; non effe prohibitam jure divino, fed conftitutione Ecclefiæ; & ita effe ex genere illorum, quæ non funt prohibita quia fimoniaca, fed fimoniaca quia prohibita. Sed de veritate hujus conclufionis latiffimè differui in *c. Cum pridem*, *de pactis*, ubi videas in fecunda, & tertia quæft.

44 Secunda conclufio eft, fimoniam mentalem non induci in fimoniacis de jure Ecclefiaftico, fed tantùm in fimoniacis de jure divino; & idem tenet glof. Vincentii *in dict. c. Ex parte il primo*, *in ver. dimittere*, *de offic. deleg.*

Verùm hæc conclufio à Doctoribus non tenetur: quia five fimonia prohibita fit jure divino, five Ecclefiaftico; ficut pactum, vel conventio ut detur fpirituale pro temporali indiftinctè inducit fimoniam conventionalem; ita & mens dandi, vel recipiendi indiftinctè inducit fimoniam mentalem: ad hoc *c. fin. inf. eod.* ubi peccatum fimoniæ mentalis per folam pœnitentiam aboletur, & text. loquitur indiftinctè de omnibus fpiritualibus, inducitur ergo vitium fimoniæ mentalis five fpiritualia fint de jure divino, five ex conftitutione Ecclefiæ, ex quo text. aliter non diftinguit, *c. Si Romanorum*, *19. diftin.* & *c. Si dormierit*, *31. quæft. 1.* & ita illum text. ad hoc ponderat Abb. *hic n. 5.* & fequuntur Marian. Socin. *n. 9.* & Felin. *n. 3.*

Conclude ergo quantum ad Deum, & forum confcientiæ indiftinctè per folam voluntatem, & deliberationem committi fimoniam mentalem: ut per Silv. *in verb. Simonia*, *num. 5. verf. Quinto quæritur*. Quantum verò ad Ecclefiam, & humanum judicium nullus contrahit fimoniam quacumque voluntate, nifi aliquid fuperaddatur, ut *hic* & in *c. fin. infra eod.* id eft nifi pactum intercedat expreffum, vel tacitum, ut declarat Silvefter *locu cit.* Ratio eft, quia quæ in finibus nudæ voluntatis confiftunt, non fubduntur ultioni Ecclefiæ, quæ non judicat de occultis, *c. Chriftiana*, *32. quæft. 5.* & *c. Sicut il fecondo*, *infra eodem*, ita Marian. Socin. *fupra in rubr. num. 5.* & vide quod dixi *in c. Ex parte*, *il primo ad fin. de offic. deleg.* 45

D E S I M O N I A.

Gregorius IX.

C A P U T XLVI.

MAndato noftro recepto, ut cum monachis, qui per fimoniam dato aliquo, locum in monafteriis funt adepti, fecundùm conftitutionem generalis Concilii, difpenfares: & infrà. Confultationi tuæ breviter refpondentes, dicimus mandatum Apoftolicum, etiam ad Abbates extendi: Et ad refignationes fpiritualium & temporalium, quæ nullo pacto, fed affectu animi præcedente, utrimque taliter acquiruntur, (in quo cafu delinquentibus fufficit per folam pœnitentiam fuo fatisfacere Creatori) eos pro fimonia hujufmodi non teneri.

S V M M A R I V M.

1 *ABbas venit appellatione Monachorum in materia indifferenti, & num. 4.*
2 *Simonia folo affectu animi non committitur, fed aliquo dato, vel recepto.*
3 *Difpenfandi poteftas eft late interpretanda, & num. feqq. ufque ad num. 13. & num. 33.*
4 *Fallit in fex cafibus, ut num. 10.*
5 *Beneficii nomen includit Rectorias, & Dignitates, & num. 27.*
Nifi obftet intentio fcribentis propter alterius præiudicium, num. 7. & 42.
6 *Inferioribus expreffis adiecta claufula generali non veniunt fuperiores.*
8 *Offendere plures difficilius eft, quàm unum.*
9 *Difpenfandi poteftas eft beneficium datum difpenfanti, & non delinquenti, & ideo large interpretatur.*
10 *Beneficium Principis eft latiffimè interpretandum.*
11 *Maior Pœnitentiarius difpenfat in occultis etiamfi agatur de homicidio voluntario, & revalidat titulos beneficiorum.*
12 *Etiam in concurfu obtentorum ab inhabili ob cenfuram, vel miniftrationem in cenfura, & num. 61. & 62.*
13 *Maior Pœnitentiarius an poffit revalidare titulos parochialium extra concurfum obtentarum, & num. 33. ufque ad num. 38.*
14 *Et an poffit in quocumque cafu revalidare titulos parochialium in concurfu obtentarum non adiecta claufula*, fiet poftquam concurrentibus fatisfecerit, &c. *& num. 38. ufque ad num. 65.*
15 *Et an id poffit cum præfcripta claufula, & num. 65. ufq; ad num. 72.*
16 *Et an, & quomodo eadem claufula fit reducibilis ad praxim, & num. 72. ufque in fineem.*
17 *Parochialis Ecclefia ex iuftitia eft debita digniori inter probatos in concurfu ab examinatoribus fynodalibus, & num. 62. & feq.*
18 *Et poftpofitus poteft appellare ab irrationabili iudicio Epifcopi ex Bulla Pii V. & num. 27.*
19 *Appellandi ius non competit, nifi indebitè, & contra iuftitiam gravatu, & num. feqq.*
20 *Appellatio eft provocatio iniquæ fententiæ querelam continens.*
21 *Et illius ufus fuit inventus ad corrigendum iudicantium iniquitatem, vel imperitiam.*
22 *Parochialem impetrans in concurfu tacendo fuam inhabilitatem occultam, peccat contra iuftitiam, & ad reftitutionem tenetur, & num. feqq. ufque ad num. 33.*
23 *Damnificans aliquem videtur ei auferre id, in quo ipfum damnificat.*
24 *Reftitutio eft actus iuftitiæ commutativæ.*
25 *Pœnitentiaria non curat de iure eventuali, & fecundario, & num. 55.*
26 *Attendere non debemus quod fieri poffit de facto, fed quod fieri debeat de iure.*
28 *Oppofitori habenti qualitates requifitas competit ius confiderabile, ut ei liceat appellare a denegata.*
29 *Impediens ne beneficium detur digniori in concurfu, reftituere tenetur.*
30 *Impediens ex iniufta caufa ne præbenda detur ei, cui firmatum erat, ut daretur, tenetur ad reftitutionem æqualis.*
31 *Sed fi impediat antequam id firmatum fit, tenetur ad aliquam compenfationem arbitrio fapientis.*
32 *Damnificans aliquem impediendo ne adipifcatur, quod*

quod erat in via habendi, tenetur aliquam recompensationem facere, secundum conditionem personarum & negotiorum.

33 *Dispensatio est odiosa, & strictè accipienda.*

34 *Dispensandi potestas super beneficiis extenditur etiam ad beneficia curata ubi de nullius praeiudicio agitur. Aliàs secus, num.41.*

35 *Beneficia conferendi facultas includit etiam curata.*

39 *Dispensandi potestas quando agitur de praeiudicio alterius, quam Principis concedentis, est odiosa, & restringenda.*

40 *Beneficii appellatione in materia odiosa, & restringibili non venit curatum.*

43 *Princeps in suis concessionibus, & rescriptis nunquam intendit ius alterius laedere.*

44 *Poenitentiaria non solet iuri quaesito derogare.*

45 *In revalidationibus titulorum ante Concilium Tridentinum apponebat clausulam* sine alicujus praejudicio.

46 *Et fructus malè perceptos condonat sine praeiudicio illorum, quibus distributiones accrescere, vel non decrescere debent.*

47 *Interpretatio semper fieri debet exclusiva praeiuditii tertii, etiam verba impropriando.*

48 *Dispensandi potestas utcumque ampla, & exuberans, non extenditur in praeiudicium tertii sine derogatione regula de iure quaesita non tollenda.*

49 *Maioris Poenitentiarii potestas revalidandi titulos beneficiorum an sit ex sui natura praeiudicialis ad effectum, ut non intret regula de iure quaesito non tollendo.*

50 *Gratia sui natura praeiudicialis non dicitur illa, quae frequenter praeiudicat, sed illa, quae praeiudicat semper & pernecesse.*

51 *Parochiales Ecclesiae in pluribus casibus hic relatis conferuntur sine forma examinis per concursum.*

52 *Iura non adaptantur ad ea, quae semel tantum, aut bis contingere possunt.*

53 *Maior Poenitentiarius potest legitimare prolem, & condonare puellis violatis dotes obtentas à Confraternitatibus in praeiudicium virginum.*

54 *Legitimatio prolis facta post obitum parentum non praeiudicat venientibus ab intestato.*

56 *Restitutio est prioris status reparatio.*

57 *Restitutio facta per Papam ubi aliud non exprimitur, intelligitur fieri sine iuris praeiudicio alieni.*

58 *Retroactio in gratiosis nunquam fit in praeiudicium tertii, nisi aliud in litteris exprimatur, & num. seqq.*

59 *Electio invalida ob occultam irregularitatem convalidatur per dispensationem.*

60 *Nisi ante dispensationem alius fuerit canonicè electus.*

61 *Maior Poenitentiarius cur revalidet titulum beneficii in concursu obtenti: ab inhabili ex censura, vel illius violatione, non adiecta clausula,* fiet postquam satisfecerit, *& num. seq.*

62 *Revalidatio beneficii in concursu obtenti est sui natura praeiudicialis.*

63 *Dispensandi potestas non extenditur etiam ex maioritate rationis de uno casu ad alium sublata verborum significatione non comprehensum.*

64 *Irregularitas ex defectu difficilius tollitur, quàm irregularitas ex ministratione in censura.*

66 *Restitutio non est necesse, ut praecedat absolutionem.*

67 *Data tempus non attenditur in mandatis de dispensando, vel conferendo quoad habilitatem impetrantis.*

Habilitas sufficit quando potentia explicatur ad actum, ibid.

68 *Restitutio dicitur facta qualitercumque satisfiat.*

69 *Clausula,* quatenus non tollatur jus quaesitum, *reddit gratiam conditionalem, & stante praeiudicio gratia à principio est nulla, nec convalescit ex satisfactione subsequuta.*

70 *Conditione purificata perinde est, ac si dispositio à principio fuisset pura.*

71 *Clausula,* sine alicojus praeiudicio, *in litteris tacitè subintelligitur, sed non facit gratiam conditionalem.*

73 *Restitutio a male provise in concursu fieri potest compotitoribus in multis casibus sine ullo periculo detegendi delictum occultum.*

74 *Restituendi impotentia non extinguit substantiam obligationis, sed suspendit illius effectum in tempus quo impedimentum cessaverit.*

75 *Restitutio quibus facienda sit ab eo, qui in fraudem obtinuit beneficium in concursu.*

M*Andatum.* Non summatur propter brevitatem, & 1
veritatem lecturarum, sed secundum Felin. sic
summari potest. In materia indifferenti appellatione Mo- 2
nachorum venit Abbas: hoc primo simonia solo affectu
animi non committitur, sed aliquo dato, vel recepto: hoc
dicit secundò.

In textu ibi: *Mandatum Apostolicum etiam ad Abbates* 3
extendi. Nota ex hac littera potestatem dispensandi etiam
latè interpretandam; nam hic mandatum fuit alicui, ut
dispensaret cum monachis, qui per simoniam monasterium
sunt ingressi, nulla mentione habita de Abbatibus;
& tamen hoc ad Abbates extenditur; nec mirum, quia 4
Abbas monachus est, & sub constitutione poenali de monachis
loquente includitur, ut in *cap. Quoniam, supra eodem*,
fortius ergo in favorabili, argum. *l. Cum quidam,
ff. de liber. & posthum.* secundum Jo. Andr. *hic num.3.* Nec 5
obstat, quod beneficii nomen non includat Rectorias, vel
Dignitates; ut *c. fin. de praebend. & c. Cum in illis, eodem* 6
titul. lib.6. & expressis inferioribus adiecta clausula generali,
non venians Superiores, cap. Sedes, de rescript. quo- 7
niam ut respondet Hostiens. *hic num.4.* consideranda est intentio
scribentis, *c. Super eo, de offic. deleg.* cum suis
concor. quae praevalet voci, & scripturae *c. Intelligentia, de
verb. sign.* fuit autem haec intentio Papae, ut tam Abbates,
quàm monachi salvarentur, & hoc respectu fit extensio,
ut inquit Innoc. multum succinctè. In contrariis verò fit
restrictio, ne alii fiat praejudicium; & ne impediantur
electiones. Nec obstat si dicatur etiam in simplici beneficio
fieri praejudicium, tum quia non est praejudicium tale,
de quo multum possit conqueri, *c. Dilectus, supra de offic.
Legat.* tum quia frequentius collatio simplicis beneficii
consuevit ad unum spectare, electio verò ad plures: & difficilius
est plures, quàm unum offendere, *c. 2. de tempore
ordinat.* tam quia illusorium esset mandatum, si saltem 8
simplex beneficium non includeret. Est ergo interpretandum,
ut aliquid operetur, *cap. Si Abbate, de verborum
signif. cap. In his, de privileg.* & eodem modo respondetur
ad *cap. Sedes, de rescript.* secundum Host. vel potest dici
secundum Jo. Andr. *num.3. in fin.* hanc potestatem dispen- 9
sandi fuisse beneficium datum dispensanti, non delinquentibus;
quod patet, quia de illis nulla fuit facta nominatio,
& ideò largius interpretatur, facit *c. Si eui de praebend.
lib.6.* Sentit ergo Joan. Andr. dispensationem ipsam quae
datur delinquentibus, tanquam odiosam esse restringendam;
sed potestatem dispensandi, quae datur ipsi dispensanti
esse largè interpretandam: & concordant alii inferius
citandi *num.33.*

Adverte tamen quia haec conclusio non videtur hic plenè probari, quia ex mandato Papae non fuit concessa Episcopo nova potestas ad dispensandum cum monachis simoniacè receptis, sed tantùm excitata potestas ordinaria eidem concessa per Concilium generale in *cap. Quoniam supr. eod.* ut patet ex hac littera ibi, *secundum Constitutionem generalis Concilii dispensares.* Unde haec Decretalis nihil videtur probare de commissione, sed tantùm de potestate ordinaria dispensandi à jure concessa, prout animadvertunt Aretin. *in l. 2. in princ. num.1. ff. de verborum obligat.* Fortunius *in l. Gallus, §. Et quid si tantum, à n.156. ff. de lib. & posth.* Navarr. *in commen. huius cap. num. 3.* Covar. *in 4. Decretal. in 2. part. cap. 8. §. 8. num. 9.* qui etiam advertit de hac ordinaria potestate ad dispensandum loqui, *cap. Per venerabilem, supra qui fil. sint legit.* dum probat potestatem dispensandi circa majora extendi etiam ad minora.

Sed posset responderi hanc Decretalem non fuisse directam Episcopo, nam ex suprascriptione hoc non apparet, nec colligitur ex dispositiva, sed tantùm dicitur, *mandato nostro receptos ut dispensares*, & gloss. in figuratione casus dicit, *Quodam recepis in mandatis à Papa*, & glos. secunda similiter dicit, *mandatum fuit alicui ut dispensares:*

nec

noc exprimit de Episcopo: ergo iste fuit delegatus à Papa.
Nec refragantur illa verba, *secundum Constitutionem generalis Concilii*, quia non referuntur ad potestatem, sed ad
modum: unde sensus non est ut dispenset juxta facultatem,
quam habet à Concilio, sed juxta formam, & modum à
Concilio præscriptum: & hoc sensu mandatum istud non
fuit excitativum jurisdictionis ordinariæ, juxta textum in
c. Licet in corrigendis, supra de offic. Ordinat. sed fuit collativum potestatis delegatæ; & sic textus benè probat conclusionem, quod potestas dispensandi est favorabilis, &
latè interpretanda, quia est liberalitas, & beneficium
10 Principis nulli noxium, quod largissimè interpretatur *l. fin. ff. de Constitut. Princip. cap. Olim, infra de verborum significat. cap. Cum dilectus, in fine, supra de donat.* quia in
beneficiis, ut ibi dicitur, plena est interpretatio facienda,
& hic notat gloss. 2. Joan. Andr. *num.* 3. Felin. *num.* 7. dicens ad hoc semper allegari hoc cap. juxta intellectum Jo.
Andr.

Hanc conclusionem limita quinque modis, quos hic
prosequitur idem Felin. *à num.* 8. Primò scilicet, dummodo militet eadem ratio. Secundò præterquam in causæ cognitione. Tertiò, nisi nominetur persona, cum qua est
dispensandum. Quartò, ut non extendantur ad defectus
jure naturali inductos. Quintò, nisi larga interpretatio
esset contra consuetudinem approbatam. Adde tu sextam
limitationem, quando ex lata interpretatione fieret præjudicium tertio; de quo dic, ut tetigi supra *num.* 7. & dicam
pleniùs *in q. seq.*

11 Posito vivæ vocis oraculo Gregorii XV. quo tribuitur
facultas Majori Pœnitentiario dispensandi in occultis sine
relatione facienda Suæ Sanctitati etiamsi in casibus, in
quibus ex Bulla Pii V. reformationis officii Pœnitentiariæ
est alloquendus Summus Pontifex, etiam quod agatur de
homicidio voluntario, & de revalidatione titulorum beneficiorum.

[Additur in hac materia servandam esse Constitutionem sanctæ mem. Urbani Octavi incipientem, *Regimini universalis Ecclesiæ*, cujus fit mentio hic *num.* 46.]

12 Item posito alio oraculo Pauli V. quo eidem Pœnitentiario conceditur, ut possit in occultis convalidare titulos
beneficiorum in casu, quo dicta beneficia fuerint obtenta in concursu, quando tamen inhabilitas provenit ex
aliqua censura, vel quia illis irretitus impetrans ministravit.

13 Dubitatur primò, An in quocunque casu Major Pœnitentiarius possit in occultis revalidare titulos parochialium Ecclesiarum extra concursum obtentarum puta ex
permutatione, aut resignatione ubi de nullius præjudicio
agitur.

14 Secundò, An cùm inhabili aliter, quàm ex censura,
vel ministratione in censura, qui in fraudem obtinuit beneficium in concursu; possit major Pœnitentiarius dispensare, & ejus titulum revalidare non adjecta clausula formulari, *fiet postquam concurrentibus satisfecerit, vel cum eis concordaverit.*

15 Tertiò, An possit hujusmodi titulum revalidare cum
præscripta clausula.

16 Quartò, An, & quomodo eadem clausula sit reducibilis ad praxim.

17 Ad evidentiam præmittendum est parochialem Ecclesiam ex justitia esse debitam digniori inter probatos in concursu ab examinatoribus synodalibus, quia Concilium
Tridentinum *sess.* 24. *de reformat. cap.* 18. *vers. Peracto*,
18 præcipit ut eidem digniori, & non alteri collatio Ecclesiæ
fiat, & ex Bulla 33. Pii V. *In conferendis*, §. 7. magis idoneus postpositus potest appellare a mala Episcopi electione;
& provocare electum ad novum examen, & constito de
Episcopi irrationabili judicio, parochialis eidem postposi-
19 to est conferenda. Et S. Congregatio Concilii meo tempore multoties vocavit concurrentes Romam ad novum examen subeundum. Jus autem appellandi non competit, ni-
20 si indebitè, & contra justitiam gravato, *leg.* 1. *ff. de inoffic. testament. cap. Non solent*, 2. *quæst.* 6. *cap. Super eo, de.*
21 *offic. deleg.* cum appellatio sit provocatio iniquæ sententiæ
querelam continens, *l. Perfecti, ff. de minor.* glossa *Unica, in cap.* 1. 2. *quæst.* 6. Et illius usus fuit inventus ad corrigendam judicantium iniquitatem, vel imperitiam, *l.* 1.
in princip. ff. de appell. & ne appellans maneat oppressus indebitè, *c. Suggestum*, *& cap. Cum speciali*, §. *Porro, sup.*
de appellat. Præpos. *in rubr. eod. tit. n.* 15. *&* 68. Ex quo necessario sequitur, ut prælectus ab Episcopo in concursu 22
qui per fraudem tacendo occultam suam inhabilitatem; &
fingendo se capacem præripuit parochialem magis idoneo,
peccaverit contra justitiam commutativam, ac proinde
ad restitutionem teneatur, *cap. Si quis de clericis*, 12. *qu.* 2.
cap. 1. *& cap. fin. de injur. & dam. dat. l.* 1. *ff. de his, qui dejecer. vel effud.* & est communis theorica Canonistarum in regula *Peccatum, de regul. jur. lib.* 6. & Theologorum *in* 4. *sent.*
dist. 15. *& in* 2. 2. *q.* 62. *Nam* (ut inquit ibidem S. Thom. 23
art. 4. *in corp.*) *quicumque damnificat aliquem, videtur ei auferre id in quo ipsum damnificat.* Damnum enim dicitur ex eo,
quod aliquis minus habet, quàm debet habere, secundum
Philosoph. *in* 5. *Ethicor. c.* 4. Et ideò tenetur ad restitutionē, 24
quæ est actus justitiæ commutativæ, ut idem docuit eadem
q. 62. *art.* 1. & à fortiori notat glos. *in reg. Peccatum, in ver. Abbatum, de reg. jur. lib.* 6. dicens: *Pone nihil abstuli,
sed injustè damnum dedi, ex quo nihil ad me venit, teneor
restituere damnum passo, aliàs non remittitur peccatum.*

Nec dicatur jus, quod habet dignior ex concurrenti- 25
bus, esse eventuale, & secundarium, de quo non curat
S. Pœnitentiaria, ut inquit Sarnen. *in reg. de non toll. jus quæs. quæst.* 3. cùm possit contingere, ut postposito digniore, Episcopus alium præeligat. Nam respondetur in hoc 26
non esse attendendum quid Episcopus facere possit de facto, sed quid facere debeat de jure, *cap. Cum causam,
vers. Quia igitur, non debemus attendere, de elect.* cum
concordantibus, de quibus ibi in glos. 1. De jure autem
debet omnino præeligere digniorem, eique & non alteri
Ecclesiam conferre, ut initio diximus. Quod & jure
veteri sancitum erat, ut *cap. Licet ergo, & cap. Illud*, 8.
quæst. 1. *cap. Unum omnium*, §. *Nunc autem*, 25 *dist. cap. Vilissimus*, 1. *quæst.* 1. *cap. Metropolitano, in fin.* 63. *dist. cap. Quoniam de jurepatr.* alioquin eligens dignum posthabito digniori mortali et peccat, nec est orandum pro ipso,
ut inquit Butr. *in cap. Inter cætera num.* 5. *de offic. Ordinar.*
& ante eum Feder. de Senis *cons.* 95. *num.* 1. *de communi*;
Decius *in cap. Constitutis, il secondo, num.* 6. *&* 12. *de appellat.* Et quamvis jure communi inspecto electio de digno 27
omisso digniori non sit retractanda *cap. Monasterium* 16.
quæst. 7. glos. communis in *d. cap. Constitutis, in ver. Magis utilem*, S. Thom. *in* 2. 2. *quæst.* 63. *art.* 2. *ad* 3. & in vim
Concilii Tridentini ex sententia S. Congregationis non
liceat appellare à mala Episcopi electione, eo quod S. Synodus voluerit in hoc deferre judicio Episcopi, qui ex variis animi sui motibus se informare potuit, ut in *c. In præsentia, in princ. de renunc.* Rota *decis.* 29. *num.* 4. *de rescript. in antiq.* Achil. *decis.* 1. *num.* 4. *de Confess. & decis.*
654. *part.* 4. *divers.* & coram Gregorio XV. *decis.* 11. *num.* 6.
tamen postea supervenit præallegata Bulla Pii V. quæ ut parochiales Ecclesiæ non solùm dignis, sed magis idoneis repertis in concursu conferantur, noluit in hoc deferre Episcopi judicio, sed tribuit postposito jus appellandi à mala
Episcopi electione mandavitque eam retractari per judicem appellationis, constito de irrationabili judicio, &
Ecclesiam conferri magis idoneo, ut ostensum est supra
num. 18. Quare jus, quod habet magis idoneus ad parochialem Ecclesiam non est eventuale, nec secundarium,
sed omnino certum, & primarium; quia collatio non est
libera, sed Episcopus ex justitia tenetur conferre digniori,
& si de facto non conferat, non ideò minus parochialis est
illi de jure debita; & ita quod stante Constitutione Apo- 28
stolica ut beneficium debeat conferri magis idoneo, &
qualificato, ex sola oppositione sic acquisitum jus considerabile oppositori habenti qualitates requisitas, ita ut liceat ei appellare à denegata collatione, & Superior debeat
compellere, ut juxta tenorem Constitutionis fiat collatio,
pluries resolvit Rota, ut apud Put. *decis.* 253. *lib.* 3. *& decis.* 100. *eod. lib. & decis.* 235. *lib.* 2. & coram Duran. *decis.* 29
370. *num.* 2. *&* 3. & sequitur Navar. *in Manuali cap.* 17.
num. 74. dicens: [Quando ex statuto beneficia dantur per
concursum digniori ex concurrentibus, si satis sunt in id
qualificati, & aliquis impedivit, ne darentur legitimis
concurrentibus, restituere tenetur, quia illi jam jus quoddam perfectum acquisiverant ad petendum, ut alicui ex
ipsis darentur.] Quod validissimè confirmatur ex doctri- 30
na D. Thomæ ab omnibus recepta in 2. 2. *quæst.* 62. *art.* 2.
ad 4. ubi ait: *Si firmatum sit, ut alicui detur præbenda, &
aliquis propter indebitam causam procuret, ut revocetur,*

idem est ac si jam habitum ei auferret; & ideo tenetur ad re-
31 *stitutionem aequalis.* Quinimò secundùm eum ibid. *Si quis*
illum impedit, ne praebenda detur digno, consulens, ut non
detur, etiam si id faciat antequam sit firmatum, quod ei de-
tur, tenetur nihilominus ad aliquam recompensationem pen-
satis conditionibus personarum; & negotii secundum arbi-
32 *trium sapientis:* Quod ipsum prius docuerat in 4. *sent.*
distinct. 15. *quaest.* 1. *artic.* 5. *quaest.* 2. *ad* 3. Et generaliter ut
idem ait, *dicta quaest.* 62. *art.* 4. *in corpor. Si quis damnificet*
aliquem impediendo ne adipiscatur quod erat in via habendi,
quamvis tale damnum non oporteat recompensare ex aequo,
quia minus est habere aliquid virtute, quam habere actu, &
qui est in via adipiscendi aliquid, habet illud solum secundum
virtutem, vel potentiam: tenetur tamen aliquam recompen-
sationem facere, secundum conditionem personarum, & ne-
gotiorum. Si igitur ex sententia D. Thom. & communi ex
hoc solo, quod quis suis persuasionibus avertit Praelatum
à collatione beneficii, tenetur ad recompensationem licèt
ipse persuadens nihil acceperit, & damnum passus non
habeat jus certum, sed tantum sit in via ad beneficium as-
sequendum: quantò magis tenebitur ad recompensatio-
nem ille, qui non solum ini causa est, ut magis idoneus
non consequatur beneficium sibi debitum ex justitia, sed
etiam illud per fraudem occupat? hoc enim casu tenetur
ad restitutionem ex duplici capite, videlicet ratione acce-
ptionis, idest damni ex injusta causa illati, & ratione rei
acceptae, secundum ea quae docet idem S. Thom. *d. qu.* 62.
art. 6. & ibi magistraliter Cajetan.
33 His praehabitis, ad primum dubium breviter responde-
tur Majorem Poenitentiarium in occultis posse indistinctè
revalidare titulos parochialium extra concursum obtenta-
rum, quia etsi dispensatio ipsa tamquam vulnerans jus
commune sit odiosa, & strictè accipienda, *c.* 1. §. *Ille, de*
filiis Presbyter. lib. 6. Crescent. *decis.* 1. *num.* 1. *de privileg.*
tamen dispensandi potestas, quae nulli est praejudicialis, ni-
si ipsi concedenti, est favraobilis, & latè interpretanda,
ut efficaciter probat haec Decretalis inducendo eam, ut di-
xi supra *à num.* 3. *usque ad num.* 13. secundum intellectum
Jo. Andr. *n.* 3. *in fin.* cum quo concordant Butr. *n.* 5. Cardin.
34 *in* 1. *oppos.* Abb. *n.* 3. & 5. & reliqui omnes, gloss. *in cap. Du-*
dum in ver. Beneficia, de praeben. lib. 6. Et propterea pote-
stas attributa M. Poenitentiariae in oraculo Gregorii XIV.
dispensandi ad beneficia, seu revalidandi titulos benefi-
ciorum extenditur etiam ad beneficia curata, in quibus
non agitur de alicujus praejudicio, Ioan. de Anan. *in cap.*
fin. num. 5. ibi, *Tu considera, de cler. pugnan. in duello,*
Felin. *in cap. Postulasti, num.* 11. *in* 4. *limitat. vers. Adde*
etiam istis, de rescript. Ripa *in cap. Ad aures, num* 20. *eod.*
35 *tit.* Et est simile in facultate conferendi beneficia, quae in-
cludit etiam curata, Paul. de Leazar. & Lap. Abb. *in d.*
c. Dudum, de praeben. lib. 6. ibi etiam Gemin. *col.* 2. *ante*
medium vers. Et ex his infertur, & Franc. *num.* 13. & 14.
Dec. *in rubr. de rescript. num.* 36. Felin. *loc. cit.*
36 Unde & Vicarius cui ab Episcopo data est facultas con-
ferendi beneficia, potest conferre etiam curata; Gemin.
in cap. ult. in fin. & ibi etiam Franc. *num.* 3. *de offic. Vicarii,*
lib. 6. Felin. *in cap. Causam quae num.* 14. *de rescript.* Lap. *al-*
legat. 84. Staphil. *in tit. de modo; & forma impetrandi;* §.
Circa tertium, num. 3. Rota *decis.* 7. *de offic. Vicar. alias*
37 437. *in Antiq. & decis.* 2. *eodem tit. in Antiquior.* Et est ratio,
quia beneficiorum nomine in materia favorabili etiam
curata continentur, ut *cap. penult. de verb. signific.* glos. in
cap. Cum in illis; in verb. Provideri, ubi etiam Franc.
num. 5. *in* 4. *col. vers. Secundo verò casu principali, de prae-*
bend. lib. 6. & dictum est supra *num.* 5. Et quamvis Abb. *in*
dict. cap. final. num. 5. *de cler. pugnan. in duello,* sentiat fa-
cultatem dispensandi circa beneficia per Papam alicui con-
cessa intelligi de simplicibus: tamen in hoc non videtur
ulterius immorandum, quia prima opinio tamquam ve-
rior, & communior jam fuit semel, atque iterum approbata
in Signatura S. Poenitentiariae, & quotidie practicatur:
nam quotiescumque petitur revalidatio beneficii curati,
solemus percunctari, an illud fuerit obtentum extra
concursum; & tunc non revocatur in dubium facultas
Majoris Poenitentiarii, sed de pleno conceditur revali-
datio.
38 Ad secundum dubium videtur respondendum extra ca-
sum inhabilitatis ex censura; vel ministratione in censura,
Majorem Poenitentiarium non posse revalidare titulos be-
neficiorum in concursu obtentorum, nisi cum praedicta
clausula, *Si & postquam, &c.* Praecipuum fundamentum 39
est, quia potestas dispensandi quando agitur de praejudicio
alterius, quam ipsius Principis concedentis odiosa est, &
restringenda, Butr. *in cap. Per venerabilem, num.* 13. *Qui*
filii sint legit. & ibi etiam Alex. de Nevo *num.* 52 & Prae-
pos. *in* §. *Quod autem, num.* 23. *in fin.* Felin. *in d. cap. Po-*
stulasti, num. 11. *vers. Secundus casus, de rescript. & in*
cap. At si clerici, §. *De adulteriis, num.* 9. & ibi etiam
Alex. de Nevo *n.* 15. & 23. *de judic.* Alciat. *in l.* 2. *in princ.*
num. 51. *vers. Fallit* 4. *ff. de verb. obligat.* ubi alios citat Co-
varr. *in* 4. *Decretal. in* 2. *part. cap.* 8. §. 8. *num.* 9. & alibi
passim DD.
In materia autem odiosa, & restringibili beneficii ap- 40
pellatione non venit Curatum, ut est casus in *dict. cap.*
Cum in illis, de praebend. lib. 6. & ibi notat Anchar. *in* 3.
notab. Abb. *in cap. final. in* 2. *not. de praeben.* gloss. *in cap. Si*
eo tempore, in verb. Cum cura, de rescript lib. 6. & ibi An-
charan. *in principio,* Dec. *in rubr. eodem tit. num.* 35. & con- 41
sequenter potestas dispensandi circa beneficia, seu revali-
dandi titulos beneficiorum ex oraculo Gregorii XIV. non
includit beneficia curata in concursu obtenta, in quibus
agitur de praejudicio concurrentium, sed ne fiat illis prae-
judicium, restringitur ad beneficia non curata, sicut fa-
cultas conferendi beneficia, quam Papa dat alicui, non
extenditur ad curata, quando alteri praejudicatur: ita in
terminis Gemin. *in cap. Dudum, num.* 14. *de praeben. lib.* 6.
Felin. *in praedicta Decretali Postulasti, num.* 11. *in* 2. *casu,*
vers. Quam tandem firmat, de rescript. Rebuff. *in forma*
Vicariatus, num. 113. & 114. Garz. *de benef. part.* 1. *cap.* 6.
num. 45. & sentiunt Hostiens. & Joan. Andr. supradicti
num. 7. Quemadmodum nec extenditur ad beneficium al- 42
teri debitum, Put. *decis.* 35. *lib.* 2. Ex quibus patet apertis-
simè facultatem revalidandi titulos beneficiorum nullate-
nus extendi ad beneficia curata in concursu obtenta, quae
ex Concilio Tridentino, & Bulla Pii V. sunt alteri debita,
scilicet digniori inter probatos ab examinatoribus synoda-
libus. Ratio hujus conclusionis est, quia Princeps in suis 43
concessionibus, & rescriptis numquam intendit jus alte-
rius laedere, *l. Nec accus.* ibi: *Nec in cuiusquam injuriam*
beneficia tribuere moris est nostri, Cod. de emanc p. liber l. 2.
§. *Merito, ff. Ne quid in loco publ. l. impuberi ff. de admi-*
nistr. tutor. l. Sed cum ab haerede, ff. Ad Trebell. cap. Ex
tuarum, de usu pall. ubi gloss. *in verb. Permittat, cap. Ad*
aures, vers. Cum non sit intentionis nostrae, de rescript. cap.
Super eo, ibi: *Non tamen est nostra intentionis, & cap.*
Ex parte, il primo, ibi: *Si memores fuissemus, &c.*
de offic. Delegat. & plures glossas allegat Felin. *in cap. Cau-*
sam quae, num. 10. *vers. Et generaliter, de rescriptis,* Rot.
in Antiquior. decis. 2. *num.* 2. *de renunciat.* Unde nec Poeni- 44
tentiaria consuevit juri quaesito derogare, ut attestatur
Sarnen. *in regul. de iure quaesit. non tollen. quaest.* 3. *num.* 4.
vers. Et secundum istam opinionem. Et propterea ante Con- 45
cilium Tridentinum in revalidationibus titulorum semper
apponebat clausulam, *sine ullius praejudicio,* ut patet in
formulario de anno 1542. fol. 336. Quinimò eam clausulam
apponebat etiam in rehabilitatione Regularium ad officia,
& dignitates. Et Urbanus VIII. in sua Bulla *Regimini* §. 3. 46
dum in occultis tribuit M. Poenitentiario facultatem con-
donandi fructus malè perceptos, similiter adjecit clausu-
lam, *Sine praejudicio aliorum, quibus distributiones accresce-*
re, vel decrescere debent. Mens igitur Papae semper in- 47
telligitur ea esse, ut jus tertii non laedatur; & ita fieri de-
bet interpretatio facultatum, etiamsi verba essent impro-
prianda, *cap. Super eo, de offic. Delegat.* Gemin. *in cap.*
Dudum, column. 2. *circa med. vers. Contra dictum,* Lapi
de praeben. lib. 6. Roman. *cons.* 334. *num.* 1. *vers. Secundo*
idem probatur, Rum. *cons.* 123. *post num.* 11. *lib.* 3. Jas. *in l.*
Ex facto, in 4. *notab ff. de vulgar. & pupillar.* Bologner.
cons. 2. *num* 38: Quod praecipuè locum habet post regulam
de iure quaesit. non tollend. quia debet nominatim fieri men-
tio, & individua derogatio regulae, ut optimis funda-
mentis resolvit Rota apud Caesar. de Graffis *decis.* 9.
alias 3. *de rescript. & decis.* 1. *num.* 10. *de verborum*
signif.
Nec relevat, quod facultas revalidandi titulos benefi-
ciorum, de qua in oraculo Gregorii sit valdè ampla, &
exuberans, cum tribuatur etiam in casibus, in quibus ex
Bulla Pii V. Summus Pontifex est alloquendus: quoniam

respon-

respondetur hæc verba restringi ad tres casus expressos in eadem Bulla Pii V. videlicet ad irregularitatem ex homicidio voluntario, simonia scienter contracta, & publicis criminibus, super quibus voluit Romanum Pontificem esse consulendum à Majore Pœnitentiario, ut legitur in Bulla; ac proinde revalidandi facultas propter illa verba oraculi nequaquam extendi potest ad parochiales in concursu obtentas in præjudicium concurrentium.

48 Sed esto verba oraculi essent universalia, & prægnantia; nihilominus non extenderentur ad tollendum jus alteri quæsitum sine derogatione regulæ, quia ut formaliter dixit Rota apud Cardinalem Seraph. *decis.* 1082. *num.* 6. *& seqq.* [Papa non censetur velle juri alterius derogare quibuscumque utatur verbis, & clausulis, nisi expressè deroget regulæ; imò nulla alia formula potest introduci, per quam possit dici constare de mente Papæ volentis tertio præjudicare, nisi faciat regulæ mentionem, quia protestatio, quam Papa facit in regula tollit ejus consensum, & voluntatem ab actu gerendo, ubi ei non derogatur.] Hactenus verba decisionis; & ita prius dixerat Sarnen. *in proœmio regulæ*, *quæst.* 5. *num.* 3. & tenuit Rota *in Burgen. iuris sepeliendi* coram Cæsare de Grassis, 10. Junii 1575. quæ habetur *in tit. de rescript. decis.* 9.

Superest nunc, ut satisfiat nonnullis difficultatibus, quæ in contrarium excitantur.

49 Opponitur enim primò, quod facultas revalidandi titulos parochialium sit præjudicialis ex sui natura, quia parochiales ut plurimùm conferuntur prævia forma examinis per concursum à Concilio Tridentino præscripta; & jura adaptantur ad ea, quæ frequenter accidunt, non quæ raro, *l. Nam ad ea*, *ff. de leg.* in gratia autem sui natura præjudiciali non requiritur derogatio regulæ de jure quæsit. non tollen. Rot. *decis.* 15. *in fin. de offic. deleg. & decis.* 6. *de caus. possess. & propriet. in novis*, *& in recent. decis.* 174. *num.* 1. 2. *&* 3. *part.* 1. Seraph. *decis.* 762. *num.* 4. *& decis.* 1445. *num.* 6. & alii passim.

At respondetur hanc rationem, non applicari casui nostro duplici ratione. Prima est, quia in oraculo Gregorii XIV. non legitur facultas revalidandi titulos parochialium, sed tantummodo revalidandi titulos beneficiorum. Hæc autem facultas quando agitur de præjudicio tertii, non extenditur ad beneficia curata, ut clarè ostensum est supra à num. 39. nemo autem dixerit facultatem conferendi beneficia non curata, quæ per concursum non conferuntur, esse præjudicialem ex sui natura, cùm potius nemini præjudicium afferat. Secunda ratio est, quia dato, & non concesso, quod in prædicto oraculo expressè contineatur facultas revalidandi titulos parochialium; nihilo-

50 minus hæc gratia non esset dicenda præjudicialis ex sui natura; quandoquidem gratia sui natura præjudicialis non dicitur illa, quæ frequenter præjudicialis, sed illa tantùm, quæ naturaliter, & intrinsecè implicat præjudicium, & quæ semper præjudicat, & perneccesse, ita ut sola gratia secum afferat præjudicium in necessariam consequentiam, ut in exemptione à decimis, in exemptione à jurisdictione, in derogatione, & commutatione ultimæ voluntatis, in dismembratione, unione, & consimilibus, in quibus Papa ex sola gratia intelligit præjudicium; & cùm de illius potestate dubitari non possit; & de voluntate constet ex natura ipsius gratiæ, meritò non requiritur derogatio regulæ, ut egregiè declarat Rota *in Bononien. Vsusfructus* 23. *Maii* 1625. *vers. Nec obstat quod hæc gratia*, coram Coccino, *& in recent. decis.* 11. *num.* 25. *part.* 6. *& decis.* 17. *num.* 1. *part.* 1. Cassador. *decis.* 1. *de privileg.* Sera-

51 phin. *decis.* 1445. *num.* 6. *& decis.* 762. At revalidatio tituli parochialium non est hujusmodi, quia plurimi sunt casus, in quibus parochiales conferuntur absque forma examinis per concursum, scilicet in resignationibus, in permutationibus, in parochialibus ad Papam devolutis, in parochialibus unitis, in parochialibus regularibus, in parochialibus juris patronatus laicorum: item in parochialibus, quæ quotidie in Dataria impetrantur certo modo, puta ob non factas publicationes, ob non servatam formam examinis per concursum, ob non factam dimissionem juxta Extravag. *Execrabilis*, ob non delationem habitus, & tonsuræ, propter hæresim, propter simoniam, & in aliis pluribus. Qui casus omnes si in universum conferantur cum illis, in quibus requiritur concursus absque dubio frequentiores apparebunt; & consequenter non applicatur regula dictæ *l. Nam ad ea*, *ff. de legib.* quia facultas revalidandi titulos parochialium intelligenda est de parochialibus, quæ conferuntur sine concursu, quod frequentissimè accidit; & sic hujusmodi facultas non est sui natura præjudicialis: & eo magis, quia textus in *d. l. Nam ad ea*, intelligitur de his, quæ semel tantùm, aut bis possunt contingere, ut patet ex *l. seq.* ubi dicitur: *Quæ verò semel, aut bis accidunt, contemnunt legislatores, & in l. Iura*, *ff eodem*, dicit textus: *iura ex iis, quæ fortè uno aliquo casu accidere possunt, non constituuntur*, & gloss. *in l. Ex iis*, *eod. tit.* ponit exemplum de Lazaro resuscitato; & ita hæc jura declarat Albericus *in l. Si maior*, *Cod. de legitimis heredibus*. At Parochiales Ecclesiæ sine concursu non semel tantum, aut bis, sed frequentissimè conferuntur, ut dictum est; & ideò facultas revalidandi hos titulos non apparet quomodo dici possit sui natura præjudicialis ex regula *d. l. Nam ad ea*, quæ tamen dicta sint ex abundanti, quia in oraculo Gregorii non continetur hæc facultas revalidandi titulos parochialium, nisi per extensionem, quæ quidem extensio fieri non potest quando agitur de præjudicio tertii, ut ex dictis constat. 52

Opponitur secundò, Pœnitentiaria dispensat in matrimonio contracto cum legitimatione prolis in præjudicium legitimorum, & venientium ab intestato. Item condonat puellis violatis dotes obtentas à Confraternitatibus cum præjudicio virginum. Cùm ergo similiter non convalidet titulos parochialium in præjudicium concurrentium? 53

At facilis est responsio, quia in prædictis duobus casibus Pœnitentiaria expressam habet facultatem à Summo Pontifice: nam quoad legitimationem prolis habet oraculum Gregorii XIV. §. 2. & quoad condonationem dotium habet oraculum Pauli V. *de Mense Maii* 1617. & cùm hæ duæ facultates ex sui natura videantur præjudiciales, quia non potest legitimari proles, quin fiat aliquod præjudicium venientibus ab intestato, nec possunt condonari dotes puellis corruptis, quin præjudicetur virginibus; utique Papa censetur voluisse tertio præjudicare, & sic non intrat regula *de iur. quæsit. non tollen.* At secus est in revalidatione tituli beneficiorum, quia hæc facultas potest verificari in beneficiis non curatis, vel etiam curatis extra concursum obtentis, in quibus nulli fit præjudicium, ut jam diximus.

Præterea secundum opinionem quæ verissima est, & communiter tenetur, legitimatio prolis non præjudicat agnatis quando fuit facta post obitum parentum; & sic quando fuit jus quæsitum venientibus ab intestato, ut tenent communiter Canonistæ *in c. Per venerabilem*, *Qui filii sint legit.* ubi in specie Butr. *num.* 13. & alii supracitati *num.* 39. Baldus *cons.* 361. *num.* 2. *vers. Sed quidquid sit*, *lib.* 5. Quod si legitimatio fiat ante obitum parentum, tunc jus venientium ab intestato est omnino incertum, & eventuale, quia fieri potest, ut prædecedant parentibus, vel ut parentes faciant testamentum. Et idem dicendum de virginibus quoad dotes, quarum jus est prorsus incertum, & eventuale, de quo non curat S. Pœnitentiaria, ut inquit Sarnen. supracitatus *num.* 25. at jus quod habet magis idoneus in concursu ad parochialem Ecclesiam est certum, & primarium, ut inibi ostendimus, & ideò hæc similia ad rem non pertinent. 54 55

Opponitur tertiò, quando Princeps abstergit maculam restituendo aliquem ad famam, vel ad bona, tunc non consideratur præjudicium tertii, quia restitutio ei pristinus status reparatio, & restitutos in pristinum jus recidit, argum. *c. Nos Sanctorum*, *& c. Iuratos*, 15. *quæst.* 6. *& c. Quia diligentia*, *de elect. & c. Si quem*, *in fin.* 2. *quæst.* 3. *& l.* 1. *Cod. de sent. pass.* Ergo similiter ubi Major Pœnitentiarius auctoritate Apostolica dispensat super irregularitate abstergendo maculam per dispensationem; fit restitutio in primævum statum, nec habetur ratio præjudicii alieni. 56

Sed hanc obiectionem solvit textus rotundus in *c. Quamvis*, *de rescript. lib.* 6. ubi est expressum, quod restitutio facta per Papam nihil operatur in præjudicium ejus, cui ante restitutionem fuit jus quæsitum; nec fit retrotractio ad primævum tempus, quia, ut ibi dicitur, talis restitutio, ubi aliud non exprimitur, intelligitur fieri sine juris præjudicio alieni: & ita ibi est casus secundum Joan. Andr. Anch. Gemin. Franch. & omnes *in summ. textus*, & firmant Abbas *in cap.* 1. *in primo not. de Paroch.* Oldrad. *cons.* 57

conf. 325. *num.* 8. *verf. Præterea*, Feder. de Sen. *conf.* 26. *num.* 2. *verf. Item exclufus*, plenè Caftillion. *conf.* 8. *per totum, maximè num.* 9. Fulgof. *conf.* 143. *per totum*, Soc. Senior. *conf.* 32. *num.* 23. *lib.* 1. Jo. de Anania *conf.* 32. *num.* 6. generaliter enim in gratiis nunquam fit retrotractio in præjudicium juris tertio quæfiti, nifi in litteris hoc exprimatur, ut in gratia. Perinde valere
58 *dicto cap. Quamvis*, *& cap. Si pro te*, ubi textus optimus *de refcript. lib.* 6. & ibi plenè Gemin.

59 Et hinc fit, ut fi difpenfetur cum illegitimo, vel irregulari occulto, quamvis convalidetur electio de ipfo per Capitulum celebrata, quia per difpenfationem omnia reformantur, ut poft Innocent. & Hoftien. notat Abbas *in cap.*
60 *Nifi*, *num.* 16. *de renun.* tamen fi medio tempore alius fuerit electus, licèt poftea per difpenfationem macula fit fublata: nihilominus difpenfatio non retrotrahitur ad tempus primæ electionis in præjudicium fecundi electi, ut determinat Innoc. *in cap. Dudum il primo in fin. de election.* Speculator. *in tit. de abolit. & purgat.* §. *Nunc de Epifcoporum difpenfatione*, *verf. Sed pone clericus accufatus*, *&c.* quos refert & fequitur Archidiac. *in cap. Si quis de minifteriis*, *in fin.* 50. *diftinct.* Alia plura exempla, in quibus non fit retrotractio in præjudicium juris tertio quæfiti, congerit Card. *conf.* 105. *à num* 9. *verf. In contrarium.*

61 Opponitur quartò, quando Pœnitentiaria revalidat titulos parochialium in concurfu quoad inhabiles ex cenfura, vel cenfuræ violatione non apponit illam claufulam, *Fiet poftquam fatisfecerit*, *&c.* ergo longè minus debet illam apponere quoad inhabiles ex aliis defectibus; nam inhabilitas ex cenfura, vel illius violatione cum peccato contrahitur, *c. Nemo Epifcoporum*, 11. *quæft.* 3. & infr. *de cler. excommun. miniftr. per totum*; inhabilitas verò ex aliis defectibus multoties contingit fine ulla culpa, ut irregularitas ex defectu lenitatis, ex defectu natalium, ex bigamia, & hujufmodi, unde abfurdum videtur, ut durius agatur cum his, qui culpa vacant, & funt potiùs digni majori indulgentia.

62 Verum hæc difficultas facilè folvitur, quoniam in primo cafu ideircò Pœnitentiaria non apponit illam claufulam, quia fpecialem habet facultatem ex oraculo Pauli V. revalidandi titulos in concurfu quantum ad inhabiles ex cenfura, vel violatione cenfuræ, & cùm hæc facultas ex fui natura fit præiudicialis, & Papa intellexerit præjudicium ex fola gratia, quia non poteft revalidari titulus beneficii in concurfu obtenti, quin fiat præjudicium competitoribus; meritò Papa cenfetur voluiffe illis præjudicare, & confequenter in eo cafu non debet apponi illa claufula, *fiet poftquam*; prout etiam fervat Dataria. At fecus eft quando inhabilitas provenit ex aliis defectibus; quia tunc non reperitur data expreffa facultas revalidandi titulos parochialium in concurfu; & ideò neceffaria eft illa claufula excluforia præjudicii competitorum.

Et hinc fumitur validiffimum fundamentum pro hac fententia; nam cùm bon. mem. Card. Burghef. tunc Major Pœnitentiarius petiiffet à Summ. Pontifice avunculo fuo facultatem revalidandi titulos parochialium in concurfu obtentarum in quocumque cafu, Sanctitas Sua noluit ita generaliter hanc facultatem impertiri, fed eam conceffit, & quidem maxima cum difficultate in folo cafu inhabilitatis ex cenfura, vel miniftratione in cenfura; in aliis verò cafibus expreſsè illam denegavit, ut atteftantur qui hac de re cum Pontifice egerunt: unde nefcitur qua fecuritate confcientiæ nos poffimus facultatem fic limitatam extendere ad inhabilitates ex alio delicto, vel defectu provenientes.

Nec dicatur hoc indultum fuiffe impetratum per errorem, eo quod Cardinalis Burghefius non crederet fe habere hanc facultatem revalidandi titulos beneficiorum in concurfu obtentorum: imò enim hanc facultatem non habebat, ut clarè oftenfum eft fupra; & ideò eam petendo non erravit: & fanè abfonum videtur fentire tot viros doctrina, & prudentia infignes, qui tunc temporis erant in Prætorio S. Pœnitentiariæ, & de quorum confilio, & affenfu negotium fuit geftum, in re tam gravi turpiter hallucinatos fuiffe; nam turpe eft ignorare jus in quo quis verfatur dicit textus in *l.* 2. §. *Servius ff. de origin. iur.* & eo magis quia facultas revalidandi titulos beneficiorum fundatur tota in oraculo Gregorii XIV. & incredibile eft tantos viros non intellexiffe vim prædicti oraculi.

Ad ponderationem verò, quod major fit ratio revalidandi fine prædicta claufula titulos beneficiorum in concurfu obtentorum fi inhabilitas proveniat ex defectu, quam fi proveniat ex cenfuris, vel violatione cenfurarum.
Refpondetur facultatem difpenfandi in uno cafu non ex- 63
tendi ad alium, fublata verborum fignificatione non comprehenfum, etiamfi in illo fit major ratio, quàm in expreffo, Felin. *hic num.* 8. *in* 1. *limit.* Gambar. *de auctor. Legat. tit.* 10. *num.* 203. quod pluribus exemplis confirmat Navar. *in manual. cap.* 27. *num.* 275. quia exorbitantia à jure communi non funt extendenda de uno ad aliud, *c. Quæ à iure, de reg. iur. lib.* 6. Feder. de Sen. *conf.* 14. *num.* 4. *verf. Non obftant contraria*, Navar. *d. num.* 275. *verf.* 16.

Prætereà confideratio peccati, de qua fupra non eft bo- 64
na, quia Sedes Apoftolica difficilius difpenfat in irregularitatibus ex defectu, quæ fine peccato contrahuntur, puta cum bigamis, cum fpuriis, feu adulterinis, & cum corpore vitiatis, quàm fuper inhabilitate ex cenfura, vel cenfuræ violatione, quæ cum peccato contrahitur, ut practici norunt: & differentia fortè provenit ex facilitate, & frequentia incurrendi cenfuras ob illarum multitudinem; ideòque ufu receptum eft, ut in omnibus litteris gratiæ apponatur claufula abfolutionis à cenfuris: quare non fine rationabili caufa Paulus V. fuit promptior ad concedendam facultatem revalidandi titulos beneficiorum in concurfu obtentorum ab inhabilibus propter cenfuram, vel illius violationem, quàm propter alias irregularitates, quæ rarius contrahuntur, & difficilius tolluntur.

Ex quibus conftat prædictam claufulam, *fiet poftquam*, effe omninò apponendam quoties conceditur revalidatio extra cafum cenfuræ, vel violationis cenfuræ: & quamvis hoc modo nonnihil recedamus à formulario in quo femper, & indiftinctè memorata claufula apponebatur. Nos verò modò eam apponimus, modò non apponimus; tamen hanc differentiam poft oraculum Pauli V. facimus rationabiliter, quia in cafu cenfuræ &c. habemus facultatem præjudicandi concurrentibus, & ideò dictam claufulam non apponimus: in aliis verò cafibus hanc facultatem non habemus; & ideò illam apponimus; fatius autem eft recedere à formulario in parte modo dictam claufulam apponendo, modò non apponendo, quàm recedere in totum nunquam eam apponendo, ut patet ad fenfum.

Ad tertium dubium refpondendum videtur Majorem 65
Pœnitentiarium habere facultatem revalidandi titulos parochialium in concurfu obtentarum, dummodo apponat prædictam claufulam, *fiet poftquam*. Ratio eft evidens, quia facultas revalidandi titulos beneficiorum, quam habet à Gregorio XIV. tamquam favorabilis extenditur etiam ad beneficia futura, ubi non agitur de præjudicio tertii, ut ex Gemin. Felin. & aliis oftenfum eft in primo dubio: quando autem cum prædicta claufula revalidatur titulus beneficii curati in concurfu obtenti, nulli fit præjudicium.

Quod ut clariùs appareat, obfervandum eft accuratè 66
prænominatam claufulam bis apponi in formula revalidationis hujufmodi, ut patet in formulario in rubrica, *A mala promotione ante ætatem*, *& à mala provifione*, *fol.* 13. Primò enim apponitur in ea parte, in qua datur abfolutio à peccato, vel cenfura: & tunc apponitur his verbis: *Quodque illis, quibus ipfe in concurfu per fraudem fic Prælatus fuit, fatisfaciat, vel cum eis concordet*: & hoc ideò fit, quia non eft neceffe, ut reftitutio præcedat abfolutionem, fed fatis eft, ut ante abfolutionem pœnitens fe obliget ad reftituendum quamprimum poterit, ut poft Hoft. Archid. & Jo. Andr. notat Feder. de Sen. *conf.* 18. *n.* 4. *verf. Super hoc*. Deinde apponitur hæc claufula in alia parte, in qua datur revalidatio tituli; & tunc reperitur concepta per hæc formalia verba: *Si & poftquam prædictis fatisfecit, vel cum eis concordaverit, ut præfertur dictam parochialem Ecclefiam retinere licitè valeat mifericorditer difpenfari mandare dignemini*, *&c.* Et in hoc fecundo cafu fatisfactio debet omninò præcedere difpenfationem, ut evidenter demonftrant illa verba, *fi & poftquam*. Unde cùm tempore difpenfationis, quæ conceditur à Confeffario vigore litterarum Apoftolicarum Majoris

Pœnitentiarii jam cessaverit præjudicium concurrentium, eo quod jam fuerit eis satisfactum, vel cum ipsis concordatum: ambigi non potest de validitate dispensationis & revalidationis: de qualitate enim concursus non est facienda mentio in gratia, nisi propter præjudicium concurrentium, cùm hæc qualitas non sit de his, quæ de jure sunt exprimenda in impetratione, secundùm ea quæ notat gloss. *in c. Super literis*, *in verb. Literas dedissemus*,
67 *de rescrip.* unde cùm ante perfectionem gratiæ jam cessaverit præjudicium, impetratio, seu revalidatio sustinetur: nam in mandatis de dispensando, conferendo, & similibus quoad habilitatem impetrantis cessante subreptione, non attenditur tempus datæ litterarum, sed tempus executionis, ut *cap. Is cui*, *de prabend. lib.6. & cap. Et cui*, *eodem tot. & libro*, ubi est casus secundùm Abbatem *in cap. Dilectus*, *il secondo*, *num. 7. supra de prabend.* satis enim est, ut sit habilis persona, quando potentia explicatur ad actum, ut ait in dicto *cap. Is cui*, Joan. Andr. in gloss. *Additionali*, *in verb. Dimittat*, Felin. post alios in *cap. Eam te*, *num. 18. in prim. fallen. de rescript.* Id quod aliquibus exemplis manifestius apparebit. Finge enim ante executionem litterarum revalidationis competitores esse mortuos, vel aliud beneficium incompatibile assecutos, aut religionem professos: profectò his casibus nemo negaverit Confessorem in vim literarum Majoris Pœnitentiarii posse revalidare titulum parochialis utcumque obtentæ in concursu, quia ante illarum executionem omnis ratio concursus evanuit: Ergo idem dicendum quando ante dispensationem, & revalidationem lator satisfecit concurrentibus, vel cum eis concordavit: cessat enim omne præjudicium, quia nemo videtur fraudare eos, qui sciunt, & consentiunt, *leg. Nemo videtur fraudare*, *ff. de regul. iuris*, *leg. Cum donationis Cod. de transaction. leg. 1. §. Usque*
68 *adeo*, *ff. de iniur.* & qualitercumque satisfiat, dicitur facta restitutio, *leg. Item liberatus*, *in princip. ff. Quibus modis pignus*, *vel hypothec. solu. leg. Si rem §. Satisfactum ff. de accusat.* glossa *in regula Peccatum*, *in verb. Restituatur*, *lib. 6.*

69 Et ex hoc patet responsio ad doctrinam Gomesii super regula *de iure quaes. non toll. quæst. 1. num. 41. vers. Postremo pro complemento*: quod clausula, *Quatenus non tollatur ius quæsitum*, reddat gratiam conditionalem; & ideò stante præjudicio, gratia sit ab initio invalida, nec convalescat ex eo quod postea satisfiat damnum passo.

Etenim hæc doctrina est in se vera, sed casui nostro non applicatur duplici ratione, Primò, quia antequam Confessarius exequatur littera Pœnitentiariæ, & revalidet titulum parochialis, jam reperitur sublatum præjudicium, cùm jam fuerit satisfactum concurrentibus, vel cum eis concordatum vigore dictæ clausulæ, *Si & postquam*: ergo clausula, *Quatenus*, *&c.* dato quod esset expressa in oraculo Gregorii XIV. non inficit dispensationem seu revalidationem, quia ante executionem litterarum con-
70 ditio illa fuit purificata. Unde perinde est, ac si dispositio ab initio fuisset pura, *l. Si pupillus*, ibi: *Conditione expleta*, *pro eo est*, *quasi purè ei hereditas*, *vel legatum relictum sit*, *ff. de condit. institut.* & notat Bald. *in l. Cum in testamento*, *in fin. Cod. de manumiss. testamen.* Dec. *cons. 551. num. 7. & cons. 629. num. 4.* Socin. junior. *cons. 69. num. 4. lib. 3.*

71 Deinde Doctrina Gomesii non applicatur, quia in facultate Majoris Pœnitentiarii revalidandi titulos beneficiorum non habetur illa clausula, *Quatenus non tollatur*, *&c.* nec tacitè subintelligitur, sed benè intelligitur clausula, *Sine alicuius præiudicio*; quæ tamen non facit gratiam conditionalem, & ideò gratia valet ab initio, cum obligatione tamen satisfaciendi damnum passo, ut declarat idem Gomes. *ubi supra*, & Rebuf. *in praxi benef. in forma nova provisionis*, *vers. Dummodo tempore*: alioquin si prædicta clausula, *Quatenus*, *&c.* semper subintelligeretur, omnis gratia esset conditionalis, & dispensationes, & absolutiones, quas passim concedit Pœnitentiaria cum obligatione satisfaciendi parti læsæ tanquam conditionales essent invalidæ ab initio, nec convalidarentur per satisfactionem subsequutam: quod quam sit absurdum asserere, nemo non videt.

72 Ad quartum, & ultimum dubium dicimus non pertinere ad Pœnitentiariæ officium indicare, vel præscribere modos quibus tuto possit satisfieri concurrentibus, vel cum eis concordari: hoc enim est munus provid̄i, & discreti Confessoris, qui pro locorum, temporum, & casuum diversitate suo ingenio, ac prudentia adhibere debet aptiora media quibus consultum esse possit securitati pœnitentis, & indemnitati concurrentibus, ut in *cap. Omnis utriusque*, *§. Sacerdos*, *de pœnit. & remiss.* Et hujusmodi modos recensere in abstracto, nimis esset longum, & laboriosum, ne dicam impossibile. Sed nihilominus quia difficultas exequendi prædictam clausulam, *Si & postquam*, *&c.* restringitur ad duo capita, videlicet ad periculum manifestandi delictum, & ad incertitudinem personarum, quibus satisfieri oportet: ostendendum nobis erit neutram ex his difficultatibus impedimento esse, quo minus dicta clausula ad practicam deduci possit.

Et quidem quod spectat ad periculum, ne crimen oc- 73
cultum detegatur, animadvertendum est plurimos esse casus, in quibus hujusmodi periculum non subest, videlicet in omnibus irregularitatibus, & inhabilitatibus, quæ sine peccato contrahuntur, puta ex defectu lenitatis, ex bigamia, ex defectu natalium, ex homicidio pro defensione patriæ, vel parentum, aut in bello justo, maximè contra inimicos fidei & consimilibus. Unde in his casibus, cùm nullum sit delictum, consequenter nullum erit periculum detegendi turpitudinem propriam: ac proinde palam, & publicè poterit satisfieri competitoribus, vel eum eis concordari, ut de se patet. In aliis verò irregularitatibus ex delicto, siquidem loquamur de illa, quæ incurritur ex levissima culpa per homicidium casuale, similiter cessat omnis difficultas, quia non eam continet turpitudinem, quæ deterreat ab illius manifestatione, ut in plurimis exemplis congestus à Martan. Socin. *in c. Ad audientiam*, *de homicid.* Sed si agatur de irregularitate ex homicidio voluntario, de quo in loco nulla prorsus habetur notitia, puta ex abortu occulto, vel quia ab omnibus creditur mortuus naturaliter is, qui veneno necatus fuit: utique ex satisfactione, vel concordia eum competitoribus nulla poterit oriri suspicio perpetrati delicti, quod prorsus ignoratur.

Præterea etiam in casu, in quo homicidium esset publicum, & nuper commissum, & in eodem loco, non deessent modi prudentiales satisfaciendi competitoribus.

Sed esto daretur aliquis casus, in quo nulla ratione pro- 74
visus posset satisfacere competitoribus absque eo, quod seipsum proderet, nihilominus non esset liberatus à restitutione, quia impedimentum, vel impotentia restituendi non extinguit substantiam obligationis, sed suspendit illius effectum in tempus, quo impedimentum cessaverit, & ita civilis, & naturalis obligatio remanet, sed est inefficax durante impedimento; hic est text. in *cap. Odoardus*, *de solut.* & ibi glos. *ultima*, Hostiens. *num.* 8. Jo. Andr. *num.* 6. Butr. *in* 1. *notab. & num.* 2. *& num.* 14. Cardin. *in* 2. *quæst. circa finem*, *vers. In glos.* 3. Anchar. *in* 8. *not.* Imola *num.* 1. & Abb. *in* 3. *notab.* Rota *decis.* 31. *num.* 5. *de re iudic. in Antiq.* Cassador. *decis.* 11. *num.* 1. *de rescript.*

Nunc videamus, an obstet secunda difficultas incerti- 75
tudinis personarum, quibus facienda est restitutio: & sanè si provisus nulliter de beneficio in concursu non habeat nisi unum competitorem, nulla erit incertitudo; quia illi beneficium est de jure debitum, ac proinde ei solis satisfaciendum erit, vel cum eo concordandum, juxta doctrinam D. Thomæ, & communem ostensum est supra *num.* 17. *&* 26. Et idem dicendum si competitores fuerint plures, sed unus tantùm sit superstes, eo quod alii an sint mortui, vel Religionem ingressi, aut aliud æquale beneficium incompatibile assequuti; quod si tres, aut quatuor, vel plures supersint ex approbatis; tunc si unus ætate, moribus, doctrina, & prudentia sit cæteris omnibus longè præstantior, & eminentior, & de hoc sit fama publica in loco, & communis omnium reputatio: utique cum securitate conscientiæ poterit nulliter provisus, illi satisfacere vel beneficium ei renunciando, vel dando recompensationem: tenetur enim investigare cui facienda sit restitutio, secundum D. Thom. *in* 4. *sent. distinct.* 15. *quæst.* 1. *art.* 5. *quæst.* 4. *ad* 1. *& in* 2. 2. *quæst.* 62. *art.* 5. *ad* 3. Et satis est, ut ex probabilitate morali intelligat se illi & non alteri damnum intulisse, ad hoc ut ei satisfaciendo sit tutus quoad Deum, *cap. fin. de iniur. & damn. dat. leg. Si servus*, *la seconda*, *§. Si ex plaustro*, *& l. Qui occidit*, *§. in hac ff. ad l. Aquil.*

Nec dicatur judicium de magis idoneo ad solum

Epi-

Epiſcopum pertinere; quoniam poſt Bullam Pii V. Epiſcopus in hoc nullum habet arbitrium, ſed tenetur præcisè eligere digniorem ex approbatis, ut patet ex dictis ſupra *num.26. & 27.* Unde qui in fraudem obtinuit parochialem poſthabito Epiſcopi judicio, poterit tuto ſatisfacere illi, qui communi omnium æſtimatione habetur pro digniori.

Si verò nullus ex competitoribus evidenter appareat eminentior, tunc nulliter proviſus ſi irregularitatem, ſeu inhabilitatem contraxerit ſine culpa, & peccato, poterit adire Epiſcopum publicè, & palam, & de illius conſilio ſatisfacere; ſi verò eam contraxerit ex delicto, poterit eidem revelare in Confeſſione ſacramentali ſe eſſe inhabilem ex quodam impedimento occulto ad parochialem retinendam; & ideò ſe promptum eſſe ad illam reſignandam, vel ſatisfaciendum illi ex competitoribus, quem ipſe Epiſcopus magis idoneum judicaverit.

Et ad extremum ſi neque ex judicio Epiſcopi, neque aliunde conſtare poſſit quis ex competitoribus ſit dignior, & omnes videantur æquè idonei: hoc caſu poterit omnibus ſatisfacere æqualiter, non quidem per reſignationem beneficii; quod diviſionem non patitur, *c. Maioribus, de præbend.* Sed per illius æſtimationem, ad gloſſ. 1. *in regula Peccatum, de regul. iur. lib. 6.* videlicet cautè ſolvendo in pecunia cuique ſuam portionem arbitrio Confeſſoris, juxta conſilium D. Thom. *in 2. 2. quæſt. 62. art. 6. ad 2.*

Alia remedia poterunt ſuggerere varia accidentia & circumſtantiæ diverſæ, quæ modo nos divinare non poſſumus. Hoc autem eſt, quod majores noſtri non putarunt prædictam clauſulam, *Si & poſtquam, &c.* eſſe impracticabilem; alioquin eam non appoſuiſſent, ſicut appoſuerunt in formulario circa annum 1591. & ſervarunt Clemens Octavus tunc M. Pœnitentiarius, Julius Antonius Cardinalis S. Severinæ ſucceſſor Clementis in eodem officio. Lucius Cardinalis Saſſus Regens, Cardinalis Toletus Conſultor Theologus, & Hieronymus Cardinalis Pamphilius Sanctiſſimi D. N. Innocentii X. Patruus Conſultor Canoniſta, ac deinde Regens: & iterùm de anno 1612. D. Coccinus Regens, P. Juſtinianus Conſultor Theologus, & D. meus Joan. Franciſcus Fagnanus Conſultor Canoniſta in formulario ab eis reformato, & ſubſcripto.

NE PRÆLATI VICES SUAS, VEL ECCLESIAS ſub annuo cenſu concedant.

Alexander III. in Concilio Lateranenſi.

CAPUT I.

PRæterea, quoniam quidam in quibuſdam partibus ſub pretio ſtatuuntur, qui Decani vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate Epiſcopalem juriſdictionem exercent: Præſenti decreto ſtatuimus, ut qui de cætero hoc præſumpſerit, officio ſuo privetur: & Epiſcopus conferendi hoc officium, poteſtatem amittat.

SUMMARIUM.

1 *PEcuniam dans ut ſpiritualem iuriſdictionem exerceat, officio privatur, & ſic conferens illud amplius conferre non poterit, & canonicè punietur.*
2 *Iuriſdictio Epiſcopalis eſt quid ſpirituale, & pretio conferri non poteſt, ſine labe ſimoniæ.*
3 *Simoniæ non committitur in Curia Romana in his, quæ ſimoniaca ſunt, quia prohibita ſi fiant Principe authorizante, & ſcienter.*
4 *Secus in his quæ prohibita ſunt quia ſimoniaca.*
5 *Beneficium Eccleſiaſticum vendere an ſit ſimoniacum quia prohibitum, vel è converſo.*
6 *Annatæ utrum in Curia Romana exigantur licitè, & ſine vitio ſimoniæ; latiſſimè diſcutitur uſque in fin.*
7 *Annatæ à quibus impugnentur.*
8 *Annata unde dicatur, quid ſit, & quot illius ſpecies.*
9 *Annata propriè ſumpta quæ, & quanta ſit, & de quibus beneficiis ſolvatur.*
10 *Annata Bonifaciana quæ.*
11 *Commune ſervitium quid ſit.*
12 *Minuta ſervitia quæ.*
13 *Quindennium quid ſit.*
14 *Annatarum origo, & antiquitas, & num. ſeq.*
15 *Damaſi Papæ teſtimonium de annatis.*
16 *Conſuetudo Eccleſiæ Romanæ prævalet authoritati cuiuſcumque Doctoris.*
17 *Annatarum iuſtitia deducitur ex iure divino, & naturali, & num. ſeqq.*
18 *Decimarum decimæ ſummo Sacerdoti in lege veteri ex præcepto divino à Levitis præſtabantur.*
Annata ſolvitur Papæ loco decimarum, ibidem & num. 25.
19 *Papa in quibus præcellat Pontificem legis veteris.*
20 *Ioannis Andreæ propoſitio in Concilio Viennenſi de vigeſima redditunm totius Orbis à Clericis perſolvenda pro ſuſtentatione Papæ, & Cardinalium, & num. 75.*
21 *Decimæ debentur iure divino omnibus curam animarum habentibus.*
Preſb. Fagnan. in V. Lib. Decretal.
22 *Parochus fundat intentionem de iure communi ſuper decimis, & Epiſcopus ſuper quarta decimarum.*
23 *Papa conſtitutus eſt Paſtor totius gregis dominici, & num. ſeqq.*
24 *Sacerdotibus debentur ſtipendia laboris iure divino, naturalique.*
25 *Decimæ Papales exiguntur pro ingruentibus Eccleſiæ neceſſitatibus, nec ſunt perpetuæ.*
26 *Eccleſia eſt unum corpus myſticum in multa membra diffuſum inſtar corporis humani.*
27 *Capite langueſcente cætera membra quoque inficiuntur.*
28 *Eccleſiæ omnes prodierunt ex utero Eccleſiæ Romanæ.*
29 *Papa eſt ſponſus univerſalis Eccleſiæ, & Pater Patrum.*
30 *Pater poteſt cogere filios ad præſtanda ſibi alimenta ipſos etiam vendendo.*
31 *Filii tenentur alere matrem inopem iure naturæ.*
32 *Patri ſpirituali non minus obſequi debemus, quàm carnali.*
33 *Eccleſiæ omnes mundi Romanæ ſubſunt Eccleſiæ.*
34 *Et quidquid habent in peculio, habent ſeparatum quodammodo à rationibus Dominicis Domini permiſſu.*
35 *Eccleſia Romana cùm aliquid percipit ab Eccleſiis inferioribus, nihil novi acquirit, ſed retinet quod ſuum eſt.*
36 *Subſidium charitativum debetur Epiſcopo indigenti ab omnibus Eccleſiis ſuæ diœceſis.*
37 *Et contraria præſcriptio non valet.*
38 *Papæ neceſſitatibus tenentur Eccleſiæ omnes ſubvenire ſi requirantur.*
39 *Papa poteſt collectare Eccleſias totius Orbis.*
40 *Princeps ſæcularis poteſt ſubditis ſubſidium imponere etiam ſine cauſa.*
41 *Annatarum iuſtitia fulcitur iure gentium.*
Item iure Eccleſiaſtico, num. 45.
Item iure civili, num. 47.
42 *Sacerdotes Gentilium in ingreſſu Sacerdotii me-*

diam partem redditium summo Sacerdoti administrabant.
44 *Martini V. decretum de annatis Papæ solvendis approbante Concilio Constantiensi.*
45 *Fructus beneficiorum vacantium in Episcopo, vel alteri ex iusta causa sint reservati, introduci potest privilegio, consuetudine, vel statuto.*
46 *Romanam Ecclesiam excusat necessitas, cùm non possit de suo omnibus providere.*
47 *Tributa solvuntur Principi ex publico in recognitionem universalis dominii.*
48 *Et sunt imprascriptibilia.*
49 *Salarium debetur ex publico cuilibet iudici Ordinario.*
50 *Papa dicitur Princeps Principum, & Dominus Dominantium.*
51 *Item iudex omnium mortalium, & ordinarius singulorum.*
52 *Spiritualia sine corporalibus diu esse non possunt.*
53 *Annata temporis diuturnitate ex voluntariis facta sunt necessaria.*
54 *Actus, qui sonat in vitium, & in non vitium, in dubio interpretari debet in non vitium.*
55 *Consuetudo præsumitur habuisse bonum initium.*
56 *Eleemosynarum usus an habeat locum inter clericum, & clericum.*
57 *Papa quod datur, Petri Sacrario datur.*
58 *Basileensis Concilii decretum contra annatas refertur. Refellitur.*
59 *Petri de Monte Episcopi Brixiensis oratio pro annatis ad Regem Angliæ, ibidem.*
60 *Angli ante subtractionem obedientiæ solvebant Romanæ Ecclesiæ communia, & minuta servitia, non autem annatam Bonifacianam, & cur.*
61 *Denarii S. Petri quid sint.*
62 *Pragmatica sanctio uti schismatica à Rege, & Parlamento Franciæ, & Lateranensi Concilio abrogata est.*
63 *Glossator s Pragmaticæ sanctionis invectiva contra annatas retunditur.*
64 *Annalia, & vacantia differunt ab annatis.*
65 *Consuetudo, secundum quam Canonici dant aliquid in sua receptione, an valeat, & num. 81.*
66 *Annata est onus impositum fructibus beneficii, non autem beneficiato, & num. 81.*
67 *Consuetudo Normandiæ, & diœcesis Parisiensis exigendi annalia pro deportu, an sit reprobata.*
68 *Annatarum solutioni nulla inesse potest licitationis suspicio & cur.*
69 *Annata pro Ecclesiis Consistorialibus tertiam partem fructuum, & pro inferioribus dimidiam veri valoris non excedit.*
70 *Fructus beneficiorum à communiter accidentibus præsumuntur potiùs aucti, quàm diminuti.*
71 *Valor beneficii intelligitur deductis omnibus expensis, & oneribus consuetis.*
72 *Valor beneficiorum Galliæ qualiter in litteris sit exprimendus.*
73 *Communia, & minuta servitia pro Episcopatibus, & monasteriis Galliæ in patria reducta, sextam partem veri valoris non excedunt, & num. 75.*
74 *Ecclesiæ, & monasteria in patria reducta qua dicantur.*
75 *Viennense Concilium quid egerit circa annatas, & vigesimam fructuum.*
77 *Ioannis Gersonis sententia de annatis, & num. 97.*
78 *Annata non est pretium beneficii, aut collationis, sed fructuum, qui debentur Cameræ Apostolicæ, & num. seqq. usque ad num. 99. maxime num. 82.*
79 *Fructus beneficii an, & quando vendi possint sine labe simoniæ.*
80 *Intellectus* cap. Res Ecclesiæ, & cap. Si quis obiecerit, 1. quæst. 3.
81 *Consuetudo ut dimidia fructuum primi anni præstimoniorum vacantium cedat in utilitatem mensæ Capitularis, non est sublata à Concilio Trident.*
82 *Pactum ut receptus solvat pensionem collatori debitam, non est simoniacum.*
83 *Annata solvitur non in actu provisionis beneficii, sed expeditionis litterarum, quæ multoties non expeditur.*
84 *Gratia ex sola signatura supplicationis perficitur.*
85 *Bullarum expeditio non requiritur ad gratiæ per lectionem, sed tantum ad illius probationem.*
86 *Bullæ non sunt producendæ nisi ubi agitur de canonica gratia.*
87 *Annata, & servitia pro beneficiis bis, vel pluries eodem anno vacantibus non solvuntur nisi semel.*
88 *Litteræ gratis relaxantur provisis, qui possessionem beneficii statim non sunt habituri facta obligatione de solvendo annatam cum fructus percipient.*
89 *Aliquando tamen ex causa fit solutio habita, vel non habita possessione.*
90 *Litteræ sub obligatione de solvendo relaxantur habentibus gratiam conditionalem de certo corpore beneficii, vel per eam, si fructus sint alteri reservati.*
91 *Annata minuitur pro rata reservationis fructuum.*
92 *Annata non solvitur pro expectativis, reservationibus, & aliis gratiis ad incerta beneficiorum corpora.*
93 *Nec pro beneficiis compermutatis, antiquorum valor 24. ducatos non excedit.*
94 *Annata aut communia, & minuta servitia non solvuntur ex distributionibus quotidianis, cuiuscumque sint valoris.*
95 *Distributiones quotidianæ non veniunt appellatione fructuum.*
96 *Nec comprehenduntur in regulis de valore.*
97 *Simoniam non inducit datio mutua spiritualium, & temporalium, nisi actus sint correspectivi, & unus causetur ab alio.*
98 *Papæ, & Cardinalium status ex Gersonis sententia modum, & quotam subventionis præscribere, etiamsi aliunde sit dotatus.*
99 *Duarum sententia de annatis refellitur.*

PRæterea. Qui pecuniam dat ut Episcopalem, vel aliam iurisdictionem spiritualem exerceat, officio privatur; & sic conferens illud amplius conferre non poterit, & canonicè punietur. Hoc dicit cum cap. sequen. Et primò ponit excessum, quem secundò punit ibi, *Præsenti.* 1

Nota ex hac Decretali iurisdictionem Episcopalem esse quid spirituale; & propterea pretio conferri non posse sine labe simoniæ, prout hic notant Hostiens. *num. 6. vers. Quintum*, Io. Andr. *num. 3.* Cardin. *num. 2.* Butr. Abb. & Marian. Socin. *omnes in primo notabili*: & dicam plenius in cap. sequen. 2

Quærunt hic Doctores, & præsertim Hostien. *n. 3. vers. Et ideo dicunt*, & Henrich. Boich. *in princ.* Utrum in Curia Romana committatur simonia: & quæstionem solvunt hac distinctione. Aut agitur de his, quæ sunt simoniaca, quia prohibita, hoc est ex Constitutione Canonica, ut vendere, vel emere Ecclesiastica beneficia; aut de his, quæ sunt prohibita, quia simoniaca, ut vendere vel emere Sacramenta. In primo casu simonia non committitur, dummodo fiat principe authorizante, & sciente, ut patet in eo, quod legitur, & notatur in *cap. fin. supra tit. proximo, in c. Proposuit, de concess. preben. in cap. A nobis, de decim. & in c. Non debet, de consang. & affinit.* nam Constitutio super tali simonia non ligat promulgantem, *l. Princeps, ff. de legib.* unde nec simonia laicalis, id est, lex Iulia de ambitu, habet locum in Urbe, ut *in l. Unica in princip. C. ad l. Iuliam de ambitu*: verùm etsi hoc casu simonia non committatur, infamia tamen non tollitur, ut *l. 4. C. de generali abolit.* sed & species mali, & turpe lucrum est, & ideò vitandum secundum Apostolum, ut *in cap. Audivimus, supra, eo tit. prox. & cap. Cum ab omni, supra de vit. & honest. cleric.* a quo saltem propter exemplum deberet Curia præ cæteris abstinere, ut legitur, & notatur in *cap. In causis, supra de re iudic. & cap. Magnæ, §. 1. de voto*: sed si non fiat authore Principe, & sciente, tunc simonia in Curia committitur, sicut & alibi. In secundo autem casu, id est, cùm agitur de his, quæ sunt prohibita, quia simoniaca, committitur simonia etiam in Curia, nec posset Papa super hoc dispensare: eamdem distinctionem ponit gloss. *in cap. Cum pridem in verb. Illicita pactiones supra de pactis*, Innocent. *in cap. Tua nos, in verb. Culpabiles, supra tit. prox.* Ioann. Andr. & DD. *in cap. 1. & cap. final eodem tit.* & ita communiter distinguere Legistas, & famosiores Canonistas, imò & Theologos, testantur in 3 4

cap.

cap. Laborem, 1. *quæst.* 1. Turrecrem. *n.* 5. & Præpos. *n.* 12. *vers. in oppositum*.

5 Cæterùm adverte, quia etsi hæc distinctio in se vera sit, & ferè omnium consensu approbata, ut dixi in *d. cap. Cum pridem*, *in* 1. *quæst. supra de pact.* valde tamen controversum est: an vendere titulum beneficii Ecclesiastici sit simoniacum, quia prohibitum, prout hic exemplificat Henrich. Boich. *in principio*, Cardin. *in d. cap.* 1. *num.* 2. *supra tit. prox.* & ante eos Hostien. *in cap. Ex parte il primo, de offic. deleg. num.* 5. ibi: [Quædam verò hodie judicantur simoniaca, quia vendi prohibentur, quæ tamen in veteri Testamento nec simoniaca, nec prohibita inveniebantur, sicut est vendere beneficia.] Oppositum enim censent Theologi ferè omnes, & multi etiam ex Canonistis; unde circa hoc vide, quod scripsi in prædicta Decretali *Cum pridem*, ubi hanc materiam latissimè examinavi, per quatuor quæstiones principales *à num.* 30. *usque in fin.* Quoniam verò in secunda, & tertia quæstione ibi sequuti sumus opinionem Durandi, Petri de Palude, Turrecrem. & Cajetani, existimantium vendere titulum beneficii, etiam simplicis, esse prohibitum, quia simoniacum; & ideò esse possibile, ut in his etiam Papa simoniæ crimine involvatur: ne inde quis ansam arripiat, existimandi à nobis improbatas fuisse annatarum exactiones, quæ fiunt in Curia; operæ pretium duximus de his peculiarem disputationem subnectere.

6 QUÆRO igitur utrùm annatæ in Curia Romana exigantur licitè, & sine labe simoniæ.

7 Adversus annatarum exactiones non tantùm debacchantur hæretici protestantes, ut refert Paul. Grisald. *in decis. fid. Cath. in ver. Annata*. Sed multi etiam ex Catholicis scripserunt, ut inferius patebit: sed quod magis in admirationem, ne dicam scandalum rapit, Patres quoque Basileæ, pro celebranda generali Synodo congregati, hac de re detestabile decretum, quasi hostiliter promulgarunt, ut patebit infra n. 38.

8 Ad evidentiam præmittendum est, annatas sic nuncupari, quia omnes debentur ex fructibus primi anni beneficiorum vacantium: atque ita annata est nomen generis:
9 quod in plures species dividitur. Quarum prima est annata propriè sumpta; & hoc modo assumit nomen speciei, sicut de arrogatione, & adoptione dicitur in *l.* 3. *ff. de jurisdict. omn. judic. & in l.* 1. *ff. de adoption.* & de beneficio, & privilegio notant Joan. Andr. Abb. & DD. *in cap. Olim*, & ibi dixi *num.* 4. *&* 5. *infra de verborum significatione*. Secùnda species commune servitium nuncupatur. Tertia dicitur minuta servitia. Quarta quæ solo accidenti ab aliis differt, quindennium appellatur.

Annata solvitur pro omnibus beneficiis inferioribus, præter Episcopatus & Abbatias Consistoriales: & est dimidia pars veri annui valoris fructuum beneficii vacantis, & hæc integrè Summo ipsi Pontifici relinquitur.

10 Hodie autem annata hujusmodi dicitur Bonifaciana, eò quia forma exactionis, qua Curia utitur ortum duxit à Bonifacio IX. antea enim per Pontifices exigebantur, mediantibus eorum Commissariis, fructus integri unius anni per triennium, tertia pars quolibet anno, reliquis duabus tertiis partibus proviso relictis. Sed Bonifacius ut consuleret ipsis provisis, & obviam iret extorsionibus, quæ per Commissarios committebantur, reduxit annatæ solutionem ad medietatem valoris annui fructus, cum onere tamen, ut provisus anticipatè de propriis pecuniis in relaxatione suarum literarum eam solveret. Et propterea in ipsa relaxatione supplicationis fiebat obligatio in Camera de illam solvendo; & sic litteræ in totum expediebantur quæ retentæ in Camera Apostolica relaxabantur, mediante quietantia Thesaurarii. Atque hinc patet non ideò talem dictam esse annatam, quod complectatur omnes anni fructus; sed vel quia, ut dictum est, solvitur ratione fructuum primi anni; vel quia dicta annata per Bonifacium IX. introducta, successit in locum reservationis, quam antea Pontifices facere consueverant pro suis, & Roman. Ecclesiæ necessitatibus de omnibus fructibus, & proventibus unius anni beneficiorum ad tempus vacantium; vel quæ exinde usque ad triennium, aut quinquennium, vel aliud tempus in certis designatis provinciis vacarent: quos quidem fructus pro se, & Camera Apostolica Romani Pontifices per suos Collectores percipiebant.

Cujusmodi exemplum est in Extravag. Joannis XXII. quæ incipit, *Cum nonnulla*, *la prima inter communes sub tit. de praben.*

Commune servitium, est quantitas certa pro quolibet 11
Episcopatu, vel Abbatia consistoriali secundum antiquam taxam solvenda, quam alias moderatus est Joannes XXII. in præcitata Extravag. *Cum nonnulla*. Et hæc propterea servitium dicitur, quia juxta vulgare Italicumque qualibet datio nuncupatur servitium, sive debita sit, sive non: sicut in Hispania hoc servitii nomine appellantur contributiones illæ, quas faciunt Regna ad sublevandas Regni necessitates.

Dicitur autem commune servitium, quia ejus dimidium tribuitur Papæ, reliquum S. Collegio Cardinalium, & inter ipsos Cardinales præsentes dividitur.

Minuta verò servitia sunt quinque portiunculæ, quæ 12
secundum proportionem taxæ fructuum Episcopatus, vel Abbatiæ, inter certos Papæ ministros, & officiales distribuuntur: & appellantur minuta; tum quia sunt minutæ partes annatæ, tum quia partiuntur inter minores ministros.

Quindennium denique dicitur specialis quædam anna- 13
ta, quæ à prædictis differt nomine tantùm, & accidentali temporis præfinitione, quia de quindecim in quindecim annos, juxta Constitutionem Pauli II. abolitis aliis solutionum annatarum terminis usque ad sua tempora observatis, pro beneficiis perpetuò unitis, solvitur ab illis, in quorum favorem talia beneficia sunt unita, ut in Extravag. *Decet Romanum*, quæ habetur in Bullar. *tom.* 1. *pag.* 330. & notat Gallesi. *in tractat. de annat. circa fin.* Card. Seraph. *decis.* 1410. *num.* 1. *& n.* 10. ubi de quindenniorum origine, & causa.

His præmissis, quàm justè, & rationabiliter in Roma- 14
na Curia exigantur annatæ, evidenter ostenditur ex infrascriptis.

Et primò hoc deducitur ex ipsa annatarum origine, & antiquitate: nam ut patet *Actor.* 4. Initio nascentis Ecclesiæ multitudinis credentium erat cor unum, & anima una, nec quisquam eorum de his, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed tanta erat fidelium erga Dei Ecclesiam devotio, ut ad eam augendam, & locupletandam quotquot possessores agrorum, aut domorum erant, vendentes pretia eorum, & quas res habebant, afferrent, & ponerent ante pedes Apostolorum, *c. Dilectissimis*, *c. Quia tua*, *c. Cui portio*, *& c. Certe*, 12. *quæst.* 1. Sed postmodum fidelibus ab eo fervore declinantibus, itaut vix decimas divino jure debitas solverent Ecclesiæ, in qua ministrabantur Ecclesiastica Sacramenta; opus habuit Ecclesia, & Apostolica Sedes ad sui sustentationem, & onerum sibi incumbentium supportationem, annatarum exactionem instituere, & ordinare, ut sibi saltem à suis ministris servitium & adjutorium præstaretur. Nam & ante illam formalem titulorum beneficialium institutionem Ecclesiæ non solum Cathedrales, sed etiam inferiores habebant reditus, ut patet in *c. Nulli*, 12. *quæst.* 1. *& in c. Sacerdote*, 12. *quæst.* 4. & declarant Abb. *in sua quæst.* 4. *col.* 18. *vers. Secundum præsuppositum*, & Præpos. *in Summa*, 44. *dist. num.* 4. *vers. Tertium tempus*, Dixi in *cap. fin. supra de peculio cleric.*

Adeò autem antiqua est annatarum institutio, ut de illius initio non extet memoria (quidquid aliqui ex recentioribus tam hæreticis, quàm Catholicis commenti fuerint de Joanne XXII.) tantum enim media illa annata, quæ Bonifaciana appellatur, ortum habuit à Bonifacio IX. ut dictum est supra *num.* 10. quæ tamen cùm subrogata fuerit loco fructuum primi anni vacationis beneficii, qui integrè ab antiquo, & immemorabili tempore Summo Pontifici reservabantur; ipsa quoque antiqua, & immemorabilis reputari debet; cùm subrogatum sapiat naturam ejus, in cujus locum subrogatur, *cap. Ecclesia S. Mariæ*, *il secondo*, & ibi glos. 1. *supra ut lite pendent. c. Cum tu: in fin.* & ibi glossa *fin. infra de usur.* gloss. & DD. *in l. Si eum*, §. *Qui injuriarum*, *ff. Si quis caution.* Nec leve anti- 15
quitatis annatarum testimonium S. Damasus, qui sedit anno salutis 367, reliquit in sua Chronica Summorum Pontificum. Ait enim: *Sicut Papa in sui ordinatione contribuebat Imperatori, nec id vitio dabatur;* (& fortasse, id est, de quo fit mentio in *c. Agatho.* 61. *dist. & in c. Tributum*, 23. *quæst.* 8.) *sic & suscipientes modo ordinationes à Papa*

aliquid ei persolvunt tamquam in alterius sus successerit. Et hinc plerique opinati sunt ortum habuisse annatas, licet revera Damasus loquutus fuerit de annatis tamquam ab antiquo tempore provenientibus, & non de novo suo tempore introductis, undè meritò annatas à tempore Apostolorum institutas fuisse defendit Card. Cajetanus de auctoritate Papæ ad 14. [Nam pro Hierosolymitana, inquit, Ecclesia à reliquis solvebantur collectæ] de quo latè Ecchius in suo Enchirid. quæ quidem antiquitas perspicuè etiam apparet primò ex ipsius Cameræ Apostolicæ registro; deinde ex Concilio Constantiensi *sess.* 40. die Sabbati 30. Octobris anno 1417. ubi fit mentio de annatis, communibus servitiis, & minutis, *tom.* 3. *Concil. part.* 2. *pag.* 937. tertiò ex Clem. *Quia regulares*, *§. præmissa, de supplend. negligen. prælator.* quartò ab Extravagante Joannis XXII. *Susceptis*, quintò ex Constitutione Gregorii XII. super reductione taxæ Ecclesiarum, & Monasteriorum Regni Franciæ, ubi de fructibus primi anni, seu communibus, & minutis servitiis. Sextò ex Joan. Andr. *in cap. Inter cætera, de offic. ordin.* ubi *num.* 13. refert ad sui instantiam actum fuisse in Concilio Viennensi, ut Curia reciperet vigesimam redditnum clericorum totius Orbis, & abstineret à servitiis, & fructibus primi anni: atque ita supponit jam tum in Ecclesia & sic multo ante tempora Joannis XXII. extitisse hanc consuetudinem exigendi annatas, & servitia. Septimò ex Felin. *in cap. Ex parte, il primo, num.* 4. *vers. Tertio respondetur, supra de offic. deleg.* ubi testatur harum solutionum usum adeò esse diuturnum in Ecclesia, ut ignoretur illius principium; ac demum omissis aliis ex Thoma Campeg. *de institutione annatarum*, & Antonius Mass. Galesi. *de annat.*

Ex hac autem annatarum origine, & antiquitate oritur efficax, & inconcussum fundamentum justitiæ harum exa-
16 ctionum, impium enim esset tot Sanctissimos Pontifices injustitiæ & impietatis insimulare, & consuetudo Romanæ Ecclesiæ prævalet authoritati cujoscumque Doctoris, ut docet S. Thom. *in* 2. 2. *q.* 10. *art.* 12.

17 Secundò principaliter justitia annatarum deducitur ex iure divino, nam ut habetur *Num.* 18. *num.* 26. *& 28. Loquutus est Dominus ad Moysen, dicens: Pracipe Levitis,*
18 *atque denuncia: Cum acceperitis à filiis Israel decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerte Domino, id est decimam partem decimæ, ut reputetur vobis in oblationem primitivorum, tam de areis, quàm de torcularibus; & in universis quorum accipitis primitias offerte Domino, & date Aaron Sacerdoti.* Si igitur Sacerdoti summo, & Pontifici legis veteris à minoribus Sacerdotibus & Levitis decimarum suarum decimæ ex divino præcepto solvebantur; cur loco decimarum exigere non debeat annatas à reliquis Ecclesiæ ministris Summus Sacerdos, & Pontifex legis novæ? *cap. In causis, de re indic. cap. Per venerabilem, §. Rationibus, Qui filii sint legitim.* maximè verò quia ille Summus Sacerdos præerat regimini solius populi Israelitici in concernentibus sacrificia, & holocausta, at
19 Romanus Pontifex præsidet regimini totius populi Christiani, Clement. *Pastoralis, de re indic.* Extravag. *Ex debito, de elect.* inter communes; ejusque ministerium ad multa plura, & majora extenditur, quàm essent sacrificia illa, & holocausta. Unde B. Bernardus *de considerat. lib.* 2. *cap.* 9. *ad Eugenium III.* verba faciens: *Tu*, inqoit, *es Sacerdos Magnus, Summus Pontifex, tu Princeps Episcoporum, tu hæres Apostolorum, tu primatu Abel, tu gubernatu Noe, Patriarchatu Abraham, Ordine Melchisedech, Dignitate Aaron, &c.* Et paulò pòst. *Habent illi assignatos sibi greges singuli singulos; tibi universos credidit uni unus; nec modo ovium, sed & pastorum tu unus omnium pastor.* Hæc ille. Præterea Pontifex in lege veteri ultra decimam illam partem decimarum à Levitis exactam, aliis quoque, iisque maximis emolumentis adjuvabatur; cùm tamen Pontifex Romanus nihil, aut parum accipiat præter hanc annatarum exactionem. Et nihilominus si adhuc utriusque emolumenta ad invicem comparentur, illa quæ pro minori causa, & à pauciori populo præstabantur, reperientur esse multò pinguiora, quam hæc, quæ pro gravissimo omnium labore, & so-
20 licitudine à toto Orbe terrarum exiguntur. Quapropter in Concil. Viennensi fuit propositum, licèt non resolutum, ut vigesima pars reddituum clericorum totius Orbis quotannis solveretur pro sustentatione Papæ, & Cardinalium, ut refert Joan. Andr. *in cap. Inter cætera, n.* 13. *de offic. ordinar.* Manifestum est enim annatam minimè supplere prædictæ sustentationi, cæterisque necessitatibus Sedis Apostolicæ: cùm præsertim floreni, qui solvuntur, tertiam partem veri valoris fructuum non solum non excedant, sed nec attingant: & fructus beneficiorum, saltem super quibus facta fuit taxa per Commissarios Joannis XXII. potiùs adaucti, quàm diminuti fuerint.

Et confirmatur: nam omnibus curam animarum ha- 21
bentibus debentur decimæ jure divino, naturalique, ut *in cap.* 16. *quæst.* 7. *in cap.* 1. *de decim. & in cap. Cum secundum, de præbend.* sunt enim tributa egentium animarum, *cap. Decimæ*, 16. *quæst.* 1. *& cap. Tua nobis, de decim.* & sunt cibus in domo Domini: *Malach.* 3. *cap. Revertimini*, 16. *quæst.* 1. *& cap. Decimas, quæst.* 7. cùm debeant dari eis, à quibus spiritualia recipiuntur, *cap. Ecclesias, §. His ita* 13. *quæst.* 1. gloss. 2. *in cap. Quamvis, de decimis*, adeò ut 22
parochi de jure communi fundent intentionem super decimis percipiendis, *cap. Cum contingat, eodem tit.* & Episcopi super quarta decimarum ab iisdem parochis persolvenda, *cap. Conquerente, §. Nos autem, de offic. ordinar, cap. De quarta, de præscription. cap. De his*, ubi Gemin. *circa finem*, 10. *quæst.* 1. Rota apud Cardinal. Seraph. *decis.* 1449. & sæpè aliàs. Quod cùm ita sit, absurdum planè esset ut Sum- 23
mus Pontifex, qui constitutus est pastor totius gregis Dominici, *Ioannis* 21. *cap. Significasti, de elect.* & omnium Ecclesiarum curam, & solicitudinem gerit, *cap. Cum instantia, de censibus*, saltem à suis ministris in tanti laboris stipendium nihil exigeret, dicente Apostolo 1. *ad Corinth.*
9. *Quis militat suis stipendiis unquam? Quis plantat vi-* 24
neam, & de fructu eius non edit? Quis pascit gregem, & de lacte eius non manducat? Scriptum est enim; Non alligabis os bovi trituranti. Et infra: *Debet in spe qui arat arare, & qui triturat in spe fructus percipiendi. Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus?* Et paulo pòst: *Nescitis quoniam qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario sunt, edunt; & qui Altari deserviunt, cum Altari participant.* Hæc ibi. Quod si de inferioribus membris, & ministris Ecclesiæ constat Apostolum hoc dixisse, qui in partem solicitudinis sunt vocati, *cap. Decreto, & cap. sequen.* 2. *quæst.* 6. quantò magis de Pontifice Maximo ejus Capite, cui credita est cura omnium fidelium? Clemen. *Pastoralis, de re iudic.* d. Extra-
vagan. *Unigenitus de pœnit. & remis.* Et cùm certum sit 25
Summum Pontificem nullibi accipere decimas, quandoquidem decimæ Papales imponuntur dumtaxat pro extraordinariis, & ingruentibus Ecclesiæ necessitatibus, ut in *cap. Cum ad liberandam, in parte decisa, de censib.* nec in perpetuum exiguntur, ut notat glossa in Clem. 2. *in verb. ad tempus, eodem tit.* dicendum est hanc annatarum exactionem fieri loco decimarum, ut plerique summa cum ratione censuerunt; ac proinde Summo Pontifici debitam esse jure divino, & naturali.

Tertiò annatarum exactio justificatur itidem ex jure na- 26
turali; quoniam Ecclesia universalis est unum corpus misticum in multa membra divisum instar corporis humani, *cap. Novatianus*, 7. *quæst* 1. *cap. Loquitur Dominus*, 24. *quæstion.* 1. dicente Apostolo *ad Roman.* 12. *Multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra, cap. Singula*, 89. *distinct.* Hujus autem mistici corporis caput est Romana Ecclesia; membra verò Ecclesiæ inferiores per Orbem diffusæ, ut in *d. cap. Loquitur, & in cap. Non decet*, 12. *distinct.* Quemadmodum 27
autem in corpore humano singula membra debent jure naturæ capiti languenti opem ferre, ne alioquin capite languescente, ipsa quoque membra inficiantur, ut dicit textus in *cap. Merito*, 6. *quæst.* 1. ita & mistico Ecclesiæ corpore Romanæ Ecclesiæ illius capiti languenti ob multiplices, quibus assiduè premitur, necessitates, tenentur reliqua membra, id est Ecclesiæ inferiores, conferre temporalia subsidia. Et sicut Romanus Pontifex universalis Ecclesiæ præsul, & gubernator debet ad singola ejusdem corporis membra alimenta transfundere, ut formaliter inquit Cardin. post Guliel. de Monte Laud. in Clem. *Quia contingit. n.* 4. *de relig. domib.* ita viceversa debent membra ipsa caput alere, eique indigenti temporalibus quoque auxiliis subvenire, ut ratio æqualitatis justitiæ servetur, arg. *cap.* 1. 16. *quæst.* 7.

Quartò ex eodem jure deducitur annatarum justitia, 28
quia

quia titulos dignitatum, & quorumcumque beneficiorum
fundavit Romana Ecclesia, ut est textus in cap. 1. & per
totam, 22. distinct. & in cap. Olim, 95. distinct. Abb. in
sua quæstione 1. quæ incipit, Episcopus & quidem Rector,
col. 3. num. 4. vers. Nam tituli beneficiales; latè Præpos. in
summa num. 4. vers. Quartum tempus, 44. distinct. DD. in
cap. 1. de simonia: & propterea Ecclesia Romana dicitur
omnium Ecclesiarum Mater, quia scilicet Ecclesiæ omnes
ex illius utero prodierunt, cap. 1. & 2. 12. distinct. cap. Dudum, 3. quæst. 6.

29 Hujus autem Ecclesiæ Sponsus est Romanus Præsul,
cap. Quoniam, de immunitat. Ecclesiar. qui propterea dicitur Pater Patrum, ut notat glossa in procem. Clemen. in
verb. Papa: sed pater naturalis potest corripere filium si-
30 bi alimenta negantem, & ad ea præstanda compellere,
l. qui filios, Cod. qua res ping. oblig. possess. & l. 1. & 2. Cod.
de patr. qui fil. distrah. ipsos etiam vendendo, ut ibi. Item fi-
31 liæ tenentur alere matrem inopem, l. filia, Cod. de adopt.
ubi Baldus dicit hoc ex ratione naturali debitum, Bart. in
32 l. Seia, §. Caio, ff. de alim. & cibar. legat. Ergo eadem ratione pater spiritualis, quem non minus diligere debemus,
quam carnalem, c. 1. & 2. & ibi glos. finalis 30. quæst. 3.
c. Qualis condemnatio, & ibi glos. un. 2. q. 7. & mater spiritualis Ecclesia poterit à suis filiis spiritualibus, & Ecclesiis
inferioribus alimenta recipere, & consequenter annatas
exigere, quas ut est notorium, Summus Pontifex accipit
pro sui sustentatione.

33 Quintò, idem suadetur, quia ut inquit Oldrad. cons. 172.
Quia omnes, num. 4. & cons. 244. ad obiectus, num. 8. cum
omnes Ecclesiæ Mundi immediate Romanæ subsint Ecclesiæ, quia universalis omnium cura commissa fuit Petro,
cap. Puto, 2. q. 7. & cap. In novo, 21. distin. & in eas habeat
plenitudiné potestatis, cap. Qui se scit, 2. q. 6. & c. Nunc vero,
24 9. q. 3. Quidquid habent inferiores Ecclesiæ, quasi in peculio habent separatum quodammodo a rationibus Domini-
35 cis Domini permissu. Unde cùm Romana Ecclesia aliquid
percipit ab Ecclesiis inferioribus, nihil de novo acquirit,
sed retinet quod suum est, ut notat gloss. in cap. Volumus,
in verb. Ecclesia, 16. quæst. 4. valde est igitur rationabile, ut
illuc unde exierunt flumina, revertantur. Hæc Oldradus:

36 Sextò eadem naturali ratione omnes Ecclesiæ Diœcesis
tenentur solvere Episcopo indigenti charitativum subsidium, cap. Conquerente, de offic. ordin. c. Cum Apostolus,
§. Prohibemus, de Censibus, Extravag. Vas electionis, eodem
tit. inter communes Feder. de Sen. cons. 224. in princ. adeò
37 ut præscriptio contra subsidium charitativum non valeat,
Rota in antiq. decis. 3. quæ est ult. de censibus, alias 676. Cur
ergo non liceat subsidium imponere Episcopo universalis
Ecclesiæ? cap. Suspectus, juncta supra scriptione, 3. quæst. 5.
38 ad cap. fin. de dilat. ubi patet Ecclesias omnes ubi Papæ
subiectas teneri illius necessitatibus subvenire, si requirantur. Et ob hanc rationem Gemin. consil. 74. Attenta-
39 tis, num. 7. in fine, & num. 9. concludit Papam posse ab
omnibus subsidium exigere, & collectare Ecclesias totius
Orbis; & idem respondit Raphael Fulgos. cons. 120. Suppo-
40 sita Bulla. Nec mirum, quia Princeps quoque sæcularis
potest hujusmodi subsidium imponere etiam sine causa,
ut consuluit Oldrad. consil. 104. Circa propositam, quem
sequitur gloss. Joan. Francisci Pavini in dict. Extravag.
Vas electionis, §. Præmissis, in verb. Charitativum, ubi
alios allegat.

41 Septimò, justitia annatarum fulciri potest etiam jure
gentium: nam & Gentilitas hoc jure usa est, cujus rei memorabile testimonium extat apud Joannem Grammat. ut
refert Ferdin. Corduben. in suo tractatu de annatis in illud
42 Aristot. 1. Metaph. Sacerdotum genus apud Ægyptios
vacare permissum est. Ait enim: [Ægyptii primi, deinde gentium omnium sacerdotes fuerunt locupletes, præsertim sacerdotes maximi: nam inferiores sacerdotes in
ingressu sacerdotii mediam partem reddituum summo sacerdoti ministrabant.] Sed & S. Thom. super Iosue
cap. 21. dixit apud omnes gentes observatum fuisse, ut qui
divino cultui intendunt, à populo sustententur, aut ab iis,
qui curam gerunt universitatis. Quantò magis ergo Romano Pontifici, qui omnium Christianorum curam gerit, debentur à suis sacerdotibus vitæ subsidia? Hac enim
ratione introductæ sunt annatæ, & aliæ pleræque contributiones.

43 Octavò, annatarum exactionem firmari lege positiva
Ecclesiæ tam clarum est, ut probatione non egeat: nam
præter Extravagantes Joannis XXII. Bonifacii IX. Pii II.
Pauli II. Clementis VII. Julii III. Pauli IV. Pii V. & Sixti V.
hoc patet ex auctoritate Concilii Viennens. in quo secundùm testimonium Joan. Andr. in cap. Inter cætera, de offic.
ordinar. quamvis actum fuerit de servitiis ipsis tollendis:
tamen prævaluit sententia ut remanerent: idipsum colligitur ex auctoritate Concilii Constantiensis. Nam die
Sabbati 30. Octobris Anno Domini 1417. session. 40. sub titulo Reformationis fiendæ per Papam unà cum Concilio
antequam Concilium dissolvatur. Ponuntur decem, &
octo articuli, super quibus facienda esset reformatio,
quorum tertius est de annatis, communibus servitiis, &
minutis; & undecimus de fructibus medii temporis. Deinde Martino V. ad Pontificatum evecto in sess. 43. habita
die 21. Martii tunc sequentis anni 1418. facta fuerunt decreta reformationis super nonnullis ex dictis decem, &
octo articulis, & inter alios super undecimo de fructibus
medii temporis in hæc verba, videlicet: Fructus, &
proventus Ecclesiarum, Monasteriorum, beneficiorum vacationis tempore obvenientes iuris, & consuetudinis, vel
privilegiis dispositioni relinquimus, illosque nobis, vel
Apostolicæ Cameræ prohibemus applicari, tom. 3. Concilior.
part. 2. pagin. 942. At verò de annatis, & communibus
servitiis, & minutis, quod erat tertium reformationis
caput nulla mentione habita, in fine ejusdem session. 43.
subnectitur ultimo loco infrascriptum decretum, videlicet: Martinus &c. Decernimus & declaramus Sacro approbante Concilio per decreta, statuta, & ordinata tam
lecta in præsenti sessione, quàm concordata cum singulis rationibus eiusdem Concilii super articulis contentis in decreto,
super reformatione fienda Sabbati 30. Mensis Octobris
proxime præteriti promulgato fuisse, & esse iam satisfactum, ut habetur in sequenti pag. 943. Ex quibus verbis
clarè deducitur circa annatas, & servitia Concilium nil
novi statuisse, sed potius voluisse, ut in statu pristino remanerent; alioquin falsum esset quod dictum fuerat satisfactum fuisse decreto super reformatione facienda pro-
mulgato quod non est dicendum. Itaque Martinus Sacro 44
approbante Concilio decrevit & declaravit annatas Papæ
solvendas esse, ut pro tanto officio, labore, & dignitate
sufficiens & condecens beneficium ex fructibus saltem inferiorum beneficiorum haberet.

Nonò eodem jure Ecclesiastico hoc ipsum confirmari 45
potest, quia ex privilegio Apostolico, consuetudine, vel
statuto induci potest ut fructus primi anni, imò & duorum, vel plurium annorum fabricæ, Episcopo, vel alteri cuipiam reserventur. Idque etiam pro debitis Episcopi
persolvendis, vel ex alia rationabili causa, prout sunt jura aperta in cap. Præsenti, de offic. ordin. lib. 6. in cap. Tua
nobis, ubi de biennio, infra de verborum significat. in cap. Si
propter tua debita, ubi de quinquennio, & ibi Joan. Andr.
& omnes notant, de rescript. in 6. in cap. Si tibi, de præ-
bend. eodem libr. & in Extravag. Joann. XXII. suscepti, ubi 46
hæc appellantur annalia; longè igitur magis summi Pontifices potuerunt medios fructus primi anni sibi reservare
pro suis, & Ecclesiæ necessitatibus, Romanam quippe Ecclesiam excusat necessitas, cùm non possit de suo omnibus
providere; ut formaliter inquiunt Hostiens. Joan. Andr.
in dict. c. Inter cætera, in gloss. ult. de offic. ordinar. Ac præterea, ut inquit Thomas Campeg. in eodem tractat. de
annatar. institut. nu. 13. Sicut omni caret reprehensione,
si Pontifex dando uni beneficium, partem reddituum clerico indigenti loco annuæ pensionis reservet; sic licebit
modestius agendo medietatem fructuum primi anni pro
indigentiis propriis retinere. Cùm præsertim pensio singulis annis, annata autem primò dumtaxat, quo quis
recipit beneficium, debeatur. Et quia onus perpetuum
non est, non dicitur beneficium cum diminutione conferri, contra dispositionem cap. 1. Ut Ecclesiast. benefic. sine
diminutione confer.

Decimò, civilis quoque authoritas justificat annata- 47
rum exactionem. Nam principi solvuntur tributa, &
stipendia ex publico in recognitionem universalis dominii. Et propterea sunt imprascriptibilia, l. Competit, 48
Cod. de præscript. trigint. annor. glos. in l. Locatio, §. pen. in
ver. Præstitum, in addition. & ibi etiam Bartol. ff. de Publican. & vectigal. Item debentur Principi stipendia hujusmodi, quia ipse tenetur conservare justitiam in terra, ut inquit

S. Thomas in 2. 2. *quæst.62. art.7.* Imò huic solutioni divina quoque oracula præbent auctoritatem. Nam Pharisæis interrogantibus *Matth.22.c. Quid culpatur*, 23. *quæst.* 1. *Licet censum dare Cæsari, an non?* Respondit Dominus, *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, quæ sunt Dei Deo.*
49 Rursus cuilibet judici ordinario debetur stipendium, seu salarium ex publico, Authent. *Vt differ. Judic.* §.
50 *final.* Cur ergo ex publico non debeantur stipendia Romano Pontifici, qui est Princeps principum, & dominus dominantium, ut eum appellat Baldus *cons.* 388. *Si Princeps, lib.*4. Princeps Episcoporum, ut B. Bernardus
51 inquit, loco superius citato. Judex omnium mortalium, *cap. Si Papa*, 40. *distinct. cap. Facta subditorum*, 9. *quæst.* 3. *cap. Per venerabilem*, §. *Rationibus*, *infra*, *Qui filii sint legit.* Et Ordinarius singulorum, *cap. Cuncta per mundum*, 9. *quæst.*3. glossa *in cap. Cum nullus*, *in verb. In eadem, de temporib. ordinat. lib.*6. Quippe in hoc fundatur ratio illa communis, videlicet, qui regendæ multitudi-
52 nis curam suscipit, talibus debet adjumentis muniri, quibus onus regiminis valeat supportare. Cùmque spiritualia sine corporalibus diu esse non possint, sed unum alterius auxilio indigeat, *cap. Si quis obiecerit*, & ibi Archid. 1. *quæst.*3. Congruum, & necessarium est, ut spiritualia exercenti, corporalia quoque præstentur auxilia. Alioquin summus Pontifex Ecclesiæ onera subire, suisque, & publicis necessitatibus consulere nequaquam posset sine miraculo, usque adeo fidelium Charitas refrixit.
53 Ultimò ex alio capite multi tuentur annatarum justitiam, nempe quia illarum solutiones ex temporis diuturnitate, & vetustissima consuetudine, cujus initii non extat memoria, ex voluntariis factæ sunt necessariæ, ut *in cap. Ad Apostolicam*, *infra de sim.* Et cùm ignoremus unde ortum traxerint, an scilicet ex coactione, an ex liberalitate dantium; in hoc dubio prævalet præsumptio, quæ vitium excludit, *c. fin. de præsumpt.*
54 Actus enim qui sonat in vitium, & in non vitium in dubio semper interpretari debet in non vitium, *l. Creditore*, *& l. Si socius*, *ff. de furt. l. Merito*, *ff. pro socio*, Bart. *in l. Non solum*, §. *Sed ut probari*, *num.*3. *ff. de nov. op. nunc.* Roman. *cons.*113. *Pro decisione*, *num.*1. *Præsertim in Beatissimo Romano Pontifice*, *ut in* §. *Qui autem*, 17. *quæst.*4.
55 Unde consuetudo præsumitur habuisse bonum initium: nam ex quo tanto tempore solverunt, præsumuntur se à principio voluntariè obligasse, ut inquit Innoc. *in d. c. Ad*
56 *Apostolicam*, *num.*1. *vers. Imo quia tanto tempore.* Nec obstat quod inter clericum, & clericum cesset pius usus eleemosynæ, ut not. *in c. Cum M. Ferrarien. de Constitut.* & per Joan. de Anan. *in c. Jacobus*, *de simonia*, Etenim illud procedit ubi datur clerico æquali.
57 At quod datur summo Pontifici, datur Sacrario Petri, & prodest danti tamquam facienti opus piissimum. Ita in terminis arguit, & concludit Felin. *in c. Ex parte*, *il primo*, *num.*1. *vers. Tertio respondetur*, *de offic. deleg.* Quæ tamen ratiocinatio non placet, quia nulla deformitas, aut vitium etiam à principio considerari potuit in exactione annatarum; sed omni tempore fuerunt exactæ ex debito divini, & humani juris, ut in superioribus monstratum est.
58 Superest nunc respondere ad ea, quæ ex adverso objiciuntur.

Primò enim contra annatas opponitur decretum illud Concil. Basileensis, quo 9. *Julii* 1435. *sess.* 21. & sic ante Concilii dissolutionem in *tit. de annat. tom.*4. *part.*1. *pag.*52. statutum est in hæc verba; *Sacrosancta generalis Synodus, &c.* Statuit quod tam in Curia Romana, quàm alibi pro, seu in confirmationibus electionum, admissionum, postulationum, præsentationum, provisione, collatione, dispensatione, electione, postulatione, præsentatione etiam à laicis facienda, institutione, installatione, & investitura de Ecclesiis etiam Cathedralibus, & metropolitanis, monasteriis, dignitatibus, beneficiis, officiisque Ecclesiasticis quibuscumque, necnon Ordinibus sacris, & benedictione, ac pallio, de cætero nihil penitus ante, vel post exigatur ratione litterarum, Bullæ, Sigilli, annatarum, communium, & minutorum servitiorum, primorum fructuum, deportuum, aut sub quocunque alio titulo, colore, vel nomine, prætextu cujusvis consuetudinis, privilegii, vel statuti, aut alia quavis causa, vel occasione directè, vel indirectè; solum Scriptoribus, Abbreviatoribusque, Registratoribus litterarum, seu minutarum pro ipsorum labore competenti salario solvendo. Huic autem sacro Canoni si quis exigendo, dando, vel promittendo contraire præsumpserit, pœnam incurrat adversus simoniacos inflictam, & in ipsis dignitatibus, ac beneficiis taliter obtentis nullum jus, ac titulum acquirat. Etsi quod absit, Romanus Pontifex, qui præ cæteris universalium Conciliorum exequi, & custodire Canones debet, adversus hanc sanctionem aliquid faciendo Ecclesiam scandalizet, generali Concilio deferatur.

Ad hanc oppositionem nulla solutio aptior; & effica- 59
cior afferri potest, quàm quæ desumitur ex verbis egregiæ illius Orationis, quam de annatis habuit Petrus de Monte celebris Jurisconsultus Brixiensis Episcopus, ab Eugenio IV. Legatus missus ad Henricum VI. Angliæ Regem: sic enim habent. *Ad ea vero, quæ proximis diebus in ipsa Synodo gesta sunt, veniamus; quæ sanè talia sunt, ut maximam mereantur reprehensionem, nec ulla ratione sine gravi divinæ Maiestatis offensa valent tolerari. Hi enim qui Pontificem Maximum virum utique sanctum, quietum, & pacificum capitali odio prosequuntur, posteaquam temporalis eum patrimonio spoliatum intellexerunt, spiritualis quoque subsidio spoliare cogitarunt, ut sic omni prorsus auxilio destitutus dignitatem summi Apostolatus tueri nequaquam posset. Plebem itaque illam synodalem, quæ semper novis rebus solet gaudere, malis quibusdam artibus quas pudor vetat referre facilè induxerunt, ut vacantium beneficiorum fructus quos usitatiori vocabulo annatas dicunt, summo Pontifici lege interdicerentur. Favoribus itaque, & clamoris insanientis vulgi ea lex lata est, qua & Pontifici talium fructuum receptio, & iis quibus beneficia conferuntur, solutio veluti simoniaca prohibetur. Huic autem legi ferendæ, etsi multi venerabiles Patres, magnæque auctoritatis viri contradixerint, manifestum in ea Sedis Apostolicæ, & Vicarii Christi depressionem continere dicentes; Prævaluit tamen indiscreta multitudinis non tam auctoritas, quàm voluntas, quæ ad tantam temeritatem eo erat audacior, quo potentiam quorumdam stimulis agitabatur; quid hac lege perniciosius? quid detestabilius? quid ab omni humanitate, atque honestate remotius? quænam, bone Jesu, est hæc synodalis reformatio: Summum Pontificem omni spirituali ac temporali auxilio privare, eumque uti mendicum quemdam hominem constituere, qui nec suis, nec Ecclesiæ necessitatibus possit nullatenus providere? & quamquam hujus legis iniquitas (si tamen lex dicenda est) satis per seipsam appareat; conabor tamen id paucis ostendere, quibus breviter explicitis peroravero. Debet lex ut a maioribus nostris traditum est, esse honesta; justa, possibilis, secundum naturam, & patriæ consuetudinem, loco, ac tempori denique conveniens, utilis demum, ac necessaria. Quid horum, quæso in hac lege potest inveniri, discurramus per singula. Magnam in primis continet turpitudinem. Nonne turpe, & indecens est Sedis Apostolicæ privilegia, & dignitates evertere, & quem Dominus Principem universæ Ecclesiæ constituit, adversus hunc moliri insidias, hunc exinanire, debilitare, huic Ecclesiasticos redditus, qui ad supportanda onera regiminis sunt deputati, impie, atque inhumane subtrahere? Injustitiam vero hujus legis quis non videt? nonne injustum, & iniquum est, ut qui plantat vineam, fructus eius commoditate privetur? & qui pascit gregem, de lactis dulcedine non vescatur? &c.* (& iis similia, quæ supra commemoravimus num.24.) *quantum vero ab Ecclesiæ consuetudine discrepet, facile discerni potest. Ea siquidem à tot præclaris Pontificibus, ac sanctis patribus observata sine magna, & rationabili causa violari non debuit.* Et paulò post dicit: *loco vero ac tempori nullatenus convenit; nam pro tempore, quo legem illam ediderunt, omni dominio temporali erat summus Pontifex tyrannorum potentia spoliatus, a propria Sede vi, & rebellione subditorum expulsus, eius pretiosa suppellex vulgi prædæ exposita, omnia eius ornamenta direpta, adeo ut non summi Pontificis ornatu, sed abiecti Monachi vestitu urbem reliquerit, ac demum insignem Italiæ urbem Florentiam solus, profugusque intraverit. Quæ quidem si legis hujus latores piè, ac reverenter considerassent, non solum hoc temporali auxilio non privassent; sed si nunquam antea id exigere licuisset, pro necessitate rerum, ac temporis eam exactionem instituere debuissent.* Et paulò post: *nullam in se continet dicta lex utilitatem, nullam prorsus necessitatem.*

Debuit

Debuit siquidem res tam gravis, tam ardua sæpiùs discuti, crebro ventilari, & tandem magna animi maturitate, sapientiaque concludi, debuit celendissimorum Patrum voluntas inquiri; debuit omnium nationum consensus adhiberi; doctissimorum hominum quoque vota scrutari; eorumque præsertim, qui Deum præ oculis habentes, zelo iustitiæ, non desiderio ∼ indicta duci viderentur: qui si auditi essent, numquam tam nefanda rei consensissent. Honorarunt, Christianissimè Princeps, superiorum temporum Concilia mirum in modum Apostolicam Sedem, & Christi Vicarium illi præsidentem; nec usquam eius Primatum, dignitatem, ac privilegia attingere, nedum violare præsumpserunt. Cum enim scirent sancti Patres synodaliter convenientes sine auctoritate summi Pontificis synodum generalem non posse convenire, ipsa quoque Concilia robur, auctoritatem, & firmitatem ab illo accipere: sacrilegium, ac penè hæreticum esse iudicarunt, si unum in locum convenientes aliquid adversus illum agerent, quem auctorem, & Principem suum divina voce agnoscerent. Ab hoc Sanctorum Patrum laudabili more longe declinavit hæc Synodus; legat quicumque voluerit eius canones, & decreta; animadvertat eius actiones, & opera: perpauca certe inveniet ex zelo fidei, & charitatis fervore processisse, aut ad utilitatem publicam emanasse; sed omnia plena sunt odii, diffidii; & ambitionis; omnia nedum ad debilitationem, sed ad subversionem supremi capitis
60 *Ecclesiæ quorumdam machinationibus ordinata*. Hactenus verba Brixiensis, quæ quanti ponderis fuerint exitus ipse probavit: nam Rex Angliæ illorum vi, ac rationum momentis permotus, nulla habita ratione illius decreti, permisit ut in suo regno Ecclesiastici pergerent in solutione communis, & minutorum servitiorum, atque ut Regni incolæ præstarent denarios S. Petri, mediam enim annatam Bonifacianam Angli numquam solverunt, quia illius loco satis visum est Romanis Pontificibus habere hoc vectigal denariorum S. Petri, de quo fit mentio in *cap. Audi-*
61 *tis, de præscript. & in cap. Ea qua, de censib.* ubi glos. dicit hanc esse quandam præstationem, quam Anglici faciunt Romanæ Ecclesiæ, & Hostien. *in princip.* [legitur, inquit, in Historia Anglicana quod Anglici devoverunt, & promiserunt dare Ecclesiæ Romanæ quolibet anno certam pensionem; & vocatur hæc datio Visitatio, sive Denarii B. Petri.] Est autem tributum duorum denariorum, quod à singulis exactum domibus Adeulias, seu Edelvulphus Angliæ Rex Romam profectus ad Leonem IV. primus obtulit B. Petro, ut testantur Vincent. antiquissimus Chronographus *lib. 24. cap. 36.* & Joann. Nauclerus *in 29. generatione suæ Chronographiæ*. In cujus exactione perrexerunt Pontifices quousque Henricus VIII. Clementi VII. subtraxit obedientiam. Itaque Angli injustum illud Basileensium decretum nunquam acceptarunt. Sed & Æneas Silvius posteà Pius II. qui in minoribus agens Basileensi Synodo adhæsit, posteà ad Pontificatum evectus posthabito eodem decreto Constitutionem edidit contra detrectantes solvere annatas, quæ refertur in alia Constitutione Innocentii VIII. quæ incipit, *Apostolica*, in Bullar. *tom. 1. pag.* 376. Et de revocatione actorum Concilii Basileensis vide, quæ scripsi in *cap. Significasti, supra de elect.*

62 Everso autem, & conquassato fundamento decreti Basileensis de annatis, necesse est, ut similiter corruat pragmatica sanctio Gallicana super illo exædificata, *cap. Cum Paulus, 1. quæst. 1. cap. Veniens, de Presbyt. non baptiz.* Præterquamquod pragmatica illa sanctio, utpotè Regni Franciæ corruptela schismaticis tempore Caroli VII. auctoritate a non habentibus potestatem cum maximo animarum periculo, & scandalo, dignitatisque Apostolicæ detrimento, & vilipendio in Conciliabulo Bituricensi promulgata anno Domini 1438. die 7. Julii à Ludovico XI. Francorum Rege tanquam schismatica abrogata, & abolita est, ut in litteris patentibus abolitionis relatis *tom. 4. Concil. par. 1. pag.* 36. Item à Parlamento Franciæ, ut in litteris cassationis, quæ habentur *eodem tom. pag.* 107. Ac demum ab Eugenio IV. Nicolao V. Pio II. & Leone X. in Concilio Lateranensi, ut in Constitutione, quæ incipit, *Pastor æternus, edita 14. Kalen. Ianuarii 1516. in 11. sess.* ut patet *eod. tom. 4. pag.* 38. & 120. eamque Romani Pontifices non secus ac perniciosam hæresim execrati sunt, ut habetur in notis ad Conciliabulum Bituricense, *eodem tom. pag.* 410.

Secundò, contra annatas apponuntur dicta cujusdam 63
Cosmæ Guymier, qui glossavit pragmaticam sanctionem: Hic enim *in tit. de annatis, in ver. Annatarum*; contra hujusmodi exactiones invehit his verbis. [Annatarum sic vulgariter dictarum, quia per annum emolumenta beneficiorum percipiebantur, & adhuc hodie percipiuntur in Curia Romana,] & alibi: Et de ipsis notatur in *Clem. Quia Regulares, §. Præmissa de supplen. neglig. Prælat.* & dicuntur annalia in Extrav. Jo. XXII. *Suscepti, & vacantia, inf. eod. §. Item ex nunc*, & ante tempora Joan. XXII. rarò, vel numquam exigebantur. Sed ipse Papa per Extravag. *Cum nonnulla*: in qua supponit aliam prius fecisse, & se refert, asserit fructus primi anni Ecclesiarum Cathedralium vacantium ad triennium in aliquibus Orbis partibus pro necessitatibus Romanæ Ecclesiæ suæ Cameræ reservasse. Sed quod temporaliter ab aliquibus Ecclesiis dumtaxat pro necessitate temporis ab eo exactum fuit, in perpetuum, & ad omnes Ecclesias postea à Bonifacio IX. qui primus indifferenter ecclesiasticis beneficiis annatarum usum imposuit, extensum est contra totius divini, & humani juris dispositionem, *1. qu. 1. & quæst. 3. per totum*, & in juribus supra allegatis. *Nonne scriptum est, Neminem concutiatis, & cap. 24. quæst. 1. militare. Et quod gratis accepistis, gratis date*; numquid Simon Magus cùm gratiam Spiritus sancti emere vellet, damnationis suæ sententiam à Petro audivit, *Pecunia tua tecum sit in perditionem, 1. quæst. 1.* Qui studet. Et qui sunt illi, qui dant, & recipiunt annatas, nisi ementes, & vendentes in Templo, quos Christus ab illo ejecit, *1. quæst. 1.* Vides etiam ex eventu solo damnandæ sunt: nam ex hoc indigni, & qui plus pecuniarum habent promoventur. Et dignus est Prælatura, cui non actionis meritum, sed copiarum præmia suffragantur. Unde restat ut nihil sibi in ecclesiasticis honoribus gravitas nihil sibi defendat industria, sed totum auri prophanus amor obtineat, *quæst. 1.* Fertur, *l. Si quemquam, C. de Episc. & Cler.* pro solutione annualium plerumque mobilia etiam pretiosa Ecclesiarum venduntur, parentes promotorum pecuniis exhaustis destruuntur; materia exigendi à subditis paratur, ut quotidie videmus promotos à subditis sub velamento jucundi adventus, quem tristem & mœstum potiùs dixerim, exigere. Unde boni Prophetæ olim munera prophetiæ non accipiebant, sed stipes tabernaculi. Mali autem, qui accipiebant prophetia, quæ donum Dei erat, in divinationem, quæ diabolica est convertebatur: quid aliud colligitur, nisi ut ait Hieron. *Idcirco propter vos Sion quasi ager arabitur, & Hierusalem in custodia Pomerii erit, 1. quæst. 1. Iudices*. Et dicit Joann. Andr. in *cap. Inter cætera, de offic. Ordinar.* Quod optaret, quod Curia Romana reciperet vigesimam partem fructuum clericorum totius orbis ad sustentationem Papæ, & Cardinalium; & nihil exigi, vel recipi posset pro communibus servitiis, & fructibus primi anni, quos recipit à Prælatis, quos promovet, exceptis salariis laborantium, puta scriptorum, & similium; & tunc provideret Legatis, & Nunciis quos mittit, de prædicta quota, & abstineret ab annatis, exactione decimarum, & similium. Et quod de hoc fuit factus sermo in Concilio Viennensi. Sed deliberaverunt Prælati ibidem existentes non facere. Et fortè benè, ut dicit Joan. Andr. quia tanta viget insatiabilis cupiditas, quod si hoc fieret, & illud, & illa perciperent.

Sed quantum hic vir Sedi Apostolicæ, & supremæ Romani Pontificis dignitati invideret suis dictis, seu potiùs maledictis clarè patefecit. Ructavit enim venenum, quod hauserat ex Conciliabulo Bituricensi, & ut gratiam aucuparetur Prælatorum Galliæ, qui contra annatas prævaluerant in Synodo Basileensi, & pro illius pragmaticæ revocatione citabantur in Concilio Lateranensi per Julium II. inchoato, composuit glossam textui non dissimilem, cùm utrumque manaverit ex eodem fonte livoris, & odii in Romanos Antistites. Quod benè animadvertit Jacob Simonetta Rotæ Auditor, & posteà Cardinalis; nam *in tract. de reservat. quæst. 62.* sic ait: [Non omitto quod quidam Doctor Gallicus in quodam opusculo super Pragmatica Sanctione infensus Pontificiæ potestati, & favens in omnibus pragmaticæ sanctioni prohibenti reservatione, &c.] Verum contigit illi, quod semper evenire solet impugnantibus veritatem, ut plura sint mendacia, quàm verba. Primò enim dicit appellari annatas, quia per annum emolumen-

lumenta beneficiorum percipiebantur, & adhuc hodie percipiuntur in Romana Curia; quod falsum est, quia verè Curia non percipit nisi dimidiam partem fructuum, ut patet ex dictis supra *num. 9. & 10.*

64 Secundò, dicit de his fieri mentionem in *Clem. Quia Regulares*, §. *Præmissa de supplen. neglig. Prælat.* & appellari annalia in Extrav. Joannis XXII. *Suscepti*, quod itidem falsum est, quia annata multum differt à vacantibus, & annalibus, de quibus loquuntur prædicta jura, & alia superius citata, *numer.* 45. Seraph. *decis.* 1410. *numer.* 11.

Tertiò asserit annatas ante tempora Joannis XXII. raro, vel nunquam exactas fuisse: quod falsissimum esse constat ex his, quæ de annatarum origine, & antiquitate dicta sunt supra *num. 14. & seq.*

Quartò, refert Joan. XXII. in Extravag. *Cum nonnulla*, asserere se pro necessitatibus Romanæ Ecclesiæ reservasse suæ Cameræ fructus primi anni Cathedralium vacantium, sed cuilibet legenti prædictam Extrav. patebit ipsum in hoc errasse, quia Papa Joannes asseruit se per alias suas litteras reservasse fructus primi anni beneficiorum ecclesiasticorum in diversis Orbis partibus, non tamen Cathedralium, & Abbatiarum regularium.

Quintò, affirmat quod à Joanne XXII. temporaliter ab aliquibus Ecclesiis dumtaxat pro necessitate temporis exactum fuit, postea in perpetuum: & ad omnes Ecclesias à Bonifacio IX. extensum fuisse. Hoc loco manifestè detegitur Auctoris malitia, quia tacuit Bonifacium IX. instituisse dimidiam annatam loco illius integræ, quæ prius exigebatur, ut patet ex dictis supra *num.* 10.

Sextò, dicit Bonifacium IX. primum omnibus beneficiis annatarum usum imposuisse, quod itidem à veritate alienum esse convincitur ex supradictis *numer. 9. & seq.*

Septimò, audacter asserit Bonifacium hoc fecisse contra totius divini, & humani juris dispositionem: sed hoc erroneum esse manifestè liquet ex his, quæ de justitia annatarum latè supra explicavimus *à numer. 17. usque ad num.* 60.

Octavò, plura effundit de simoniæ labe in exactione annatarum: sed quàm temerariè, & sacrilegè loquatur usque ad auctoritatem Hieremiæ, per se patet. Quàm verò sit alienum à veritate hujusmodi exactionibus inesse aliquod vitium, aut suspicionem simoniæ, evidenter patebit ex his, quæ dicentur infra in responsione ad tertiam principalem oppositionem. Et ipsemet Glossator hanc veritatem vel invitus admisit; nam in præallegato *tit. de an-*
65 *natis, super glos. in ver. Consuetudinis*, quærit, an ibi reprobetur consuetudo generalis in omnibus Ecclesiis Collegiatis, secundum quam Canonici dant aliquid in sua receptione; & resolvit distinguendo his verbis. [Potest dici, quod si consuetudo imponit hoc onus præbendæ, & non recepto; & valet in favorem cultus divini, argum. *cap. Significatum, de præben. & cap. 1. ut ecclesiast. benef.* & hoc casu potest esse verum; quod à principio etiam cautio
66 exigi possit, argum. 18. *quæst.* 2. *Servitium.*] Quæ verba multum conferunt ad justitiam annatarum, cùm sint onus impositum non ipsis promotis, sed beneficiis, aut fructibus beneficiorum, ut in *cap. Si propter, de rescript. lib. 6. & cap. Si tibi, de præben.* Præterea idem Glossator
67 ibidem subjicit hæc verba: [Similiter potest quæri, an hic damnetur consuetudo quasi generalis in Normandia. In diœcesi Parisiensi, & aliis pluribus locis, ubi Episcopi, & Archidiaconi percipiunt fructus primi anni beneficiorum vacantium pro deportu.] Et videtur quod non, quia talem consuetudinem jura approbant, *cap. Præsenti*, §. *Porro, de offic. ordin. lib. 6.* excepto quod habetur in *cap. Quia sæpe, de elect. eodem lib. & in Clem. Statutum*, §. 1. *eodem tit.* & Doctores, ut notat Joan. Andr. in *cap. Nemo, de regul. jur. lib. 6. in not.* ubi allegat Extravagantem Joannis XXII. *Suscepti regiminis*, ubi hoc est decisum, allegat eam in *Clem. 1. de concess. præbend. in Clem. 2. de decim.* non est autem verisimile unico verbo tot jura subverti. Ideò posses hunc intelligere textum, cùm tales deportus, vel annatæ exiguntur pro collatione, vel investitura, aut aliis spiritualibus, ita quod illa sint causa immediata, præterquam talia exiguntur. Quippe hæc ratio, quod ibi ponit Glossator pro sustentatione illius consuetudinis per Canones, & Extravagantes ad commodum Episcoporum, & Archidiaconorum approbatæ, longè magis concludit in favorem Summi Pontificis, & Sanctæ Sedis Apostolicæ præsertim cùm causa exactionis annatarum non sit collatio, neque beneficium; sed vacatio, & fructus ipsius, ut patebit in responsione ad tertiam oppositionem.

Nonò, damnat annatas ex eventu, eo quod exinde 68
promoveantur indigni, & qui plus pecuniarum habent: sed certè cùm annatæ sint certæ, & notæ Episcopatuum quidem, & monasteriorum ex taxa, quæ habetur in libris Cameræ: inferiorum verò beneficiorum ex ipso vero valore, qui exprimitur in litteris; non potest esse locus ementitæ per ipsum Glossatorem licitationi; præsertim cùm summæ prædictæ non solvantur Pontifici ad manum, neque tempore, quo fiunt provisiones, sed posteà officialibus ad id deputatis quandocumque libet ipsis provisis literas expedire, quas plerique ut inferiùs dicetur, nunquam expediunt. Prætereà licitationi prædictæ, etiamsi maximè vellet Papa, quod absit, vix locus esse potest, quoad Episcopatus: & Monasteria, quæ ferè omnia conferuntur nominatis à Regibus, & Principibus, sub quorum temporali ditione existunt, necnon a Capitulis, & Conventibus, qui facultatem habent eligendi, & nominandi: ita ut non remaneat Pontifici libera Episcopatuum, & Monasteriorum provisio, nisi in certis Italiæ partibus, ut plenè notavi in *cap. 1. supra de elect.*

Decimò, deplorat quod pro solutione annatarum mo- 69
bilia etiam pretiosa Ecclesiarum vendantur; sed hoc est manifestum mendacium: nam cùm solutio annatæ fiat in actu expeditionis litterarum, quomodo provisus pro hac solutione potest distrahere bona Ecclesiæ, cujus possessionem nondum est adeptus? Quod si urgeas, saltem provisus alienabit pretiosa Ecclesiæ ut relevet se à sumptibus, quos passus fuit in solutione annatæ; ergo mendacium est, quod dixit Glossator mobilia Ecclesiarum distrahi pro solutione annalium. Prætereà nec pro relevatione à sumptibus contingit alienatio hujusmodi; quoniam pro Episcopatibus, & Monasteriis taxa non excedit dimidiam veri valoris, & quilibet provisus statim recuperaturus est ex fructibus triplicatam summam in Episcopatibus, & Monasteriis, & duplicatam in inferioribus, vel potiùs multò majorem; cùm rarissimi sint Episcopatus, & Monasteria, quorum fructus non fiunt aucti a tempore, quo instauratæ fuerunt
dictæ taxæ à Joanne XXII. unde à communiter accidenti- 70
bus fructus beneficiorum potiùs aucti præsumuntur, quàm diminuti, ut dixit Rota apud Cardinal. Seraphin.
decis. 1393. *num.* 3. & in beneficiis inferioribus ferè nun- 71
quam verus valor exprimatur: & nihilominus talis, qualis exprimitur, semper intelligitur deductis omnibus expensis, & oneribus consuetis, Rota *in antiq. dec.* 60. *de concess. præb. & in recent. decis.* 444. *nu.* 5. *par.* 2. Felin. *in cap. Ad aures, nu.* 13. *vers. Duodecima conclusio, de rescript.* unde nullatenus subest necessitas, quam Glossator comminiscitur, vendendi mobilia etiam pretiosa Ecclesiarum pro solutione annatæ.

Undecimò, exaggerat destructionem pecuniarum Gal- 72
liæ, sed hoc quoque est merum commentum, cùm ipsis Gallis indultum sit à Sede Apostolica, ut pro beneficiis inferioribus non solvant annatam, & liceat eis impunè quorumcumque beneficiorum fructus exprimere sub valore vigintiquatuor ducatorum, ut in concordatis Franciæ inter Leonem X. & Franciscum I. anno 1517. & in declaratione ipsius Leonis Kalendis Octobris ejusdem anni, ut in Constitutione, quæ incipit, *Romanus Pontifex*, & ha-
betur in Bullar. *tom.* 1. *pag.* 507. Et pro Consistorialibus 73
solvuntur communia, & minuta servitia pro medietate fructuum primi anni dumtaxat, ut in Constitutione Gregorii XII. incipien. *S. D. N. &c. Pensatis guerrarum cladibus*, quæ licet ad quinquennium facta fuerit, tamen usque in præsens est observata, excepto illo tempore, quo
viguit pragmatica sanctio. Idqoe pro Ecclesiis, & Mona- 74
nasteriis, quæ ex stylo dicuntur in patria reducta, idest pro Ecclesiis, & Monasteriis illarum diœcesum, quæ tempore prædictæ Constitutionis Gregorianæ erant sub temporali dominio Regis Franciæ, & habentur indice alphabetico descriptæ in libris Cancellariæ, & referuntur à Hieron. Paulo Barchinon. *in sua Practica Cancellariæ sub tit. Provinciæ in quibus decima reducta est*, videlicet Archiepiscopatus Lugdunen. Rothomagen. & Episcopatus Claromon-

montens. Et hæc solutio medietatis fructuum fit juxta ta-
75 xationem Ecclesiarum Cathedralium, & Monasteriorum, quæ habetur in libris Cameræ, & non attingit tertiam partem veri valoris. Unde cùm hujus tertiæ partis provisi non solvant nisi dimidiam; hinc liquidò apparet communia, & minuta servitia vix attingere sextam partem fructuum veri valoris: & tamen pro hac sexta parte provisi mox recepturi sunt fructus integros primi anni, ut prædiximus.

76 Demum ex auctoritate Jo. Andr. quem diminutè, & depravatè refert Glossator, potiùs elicitur efficax fundamentum pro annatarum justitia: etenim si Patres Concilii Viennensis cognovissent illarum exactionem præseferre aliquod vitium, aut suspicionem simoniæ, absque dubio illas prohibuissent: & tamen nec prohibere voluerunt, nec commutare in vigesimam fructuum, sed magis sinere ut exigerentur ut prius.

77 Tertiò, contra annatas opponitur auctoritas viri clarissimi Joannis Gersonis Cancellarii Parisiensis *in tract. de simonia*, cujus hæc sunt verba: *Super materia simoniaca labis in collatione beneficiorum per Papam resolvendo materiam ad radicem sacra Scriptura, qua dimissa, percurrere ramos opinionum particularium fine caret, ponitur hæc unica conclusio. Simoniaca labes contra ius divinum, vel de simoniaca specie suspectum est in conferente beneficium ecclesiasticum, etiamsi sit Papa, exigere, vel extorquere à beneficiando promptam pecuniam sub titulo primorum fructuum, ac impedire possessionem, & officiationem suam, quousque solverit illam pecuniam.*

Verùm egregius hic vir ex falsis suppositionibus deceptus est ab illis; qui in Concilio Constantiensi annatarum, communium, & minutorum exactionem ceu simoniacam condemnabant, asserentes Papam quasi ex contractu pro collatione beneficii exigere illam pecuniam contra euangelicum præceptum, videlicet, *Gratis accepistis, gratis da-*
78 *te*. Unde non ita loquutus fuisset, si rem ipsam ut se habebat intellexisset; sic autem se habet: Lege, aut vetustissima consuetudine introductum est, ut vacantium Episcopatuum, & Abbatiarum Papa, & Collegium Cardinalium ex fructibus primi anni sub nomine communis, & minutorum servitiorum habere debeant illam summam, quæ, ut dictum est supra, pro tertia parte veri valoris in libris Cameræ jam dudum taxata est; & inferiorum beneficiorum Papa debeat habere dimidium, quod olim per suos collectores exigebat. Sed quia onerosum erat Provinciis, & ipsis solvere debentibus officium collectorum, qui pro ipsis exigendis in ipsis Provinciis moram trahebant: quasi tacita omnium conventione stabilitum est, ut illi, qui ad Episcopatus, aut Abbatias promovebantur, & quibus de aliis beneficiis per Papam providebatur, deberent sibi acquirere omnes illos fructus, & solvere illorum
79 pretium. Et sic quidem emptio, & venditio, non tamen tituli beneficii, sed illius portionis fructuum, quæ debetur Papæ, & Cardinalibus. Observandum est enim circa quodlibet beneficium tria occurrere maximè consideranda. Primum est ipsum beneficium; secundùm illius provisio, seu collatio; tertium fructus ipsius. Pro beneficio ipso, vel ejus provisione nihil solvitur: gratis enim semper confert Papa; & de hoc intelligi debet illud euangelicum, Matthæi 10. *Gratis accepistis, &c. cap. Si quis Episcopus*, 1. *quæst.* 3. non autem de fructibus beneficiorum
80 vacantium, de quibus agitur. Non obstat, quod auctoritas illa Matthæi intelligatur etiam de rebus Ecclesiæ, ut est textus in *cap. Res Ecclesiæ, eadem caus. & quæst.* & cùm fructus beneficii sine beneficio non proveniant; vendito uno, neutrum invenditum relinquatur; *cap. Si quis obiecerit, & cap. Salvator*, 1. *quæst.* 3. ob quam rationem Theologi concludunt præbendam, licèt sit quid temporale; tamen ratione connexionis, quam habet cum clericatu, & canonia, vendi non posse sine labe simoniæ, ut fusè ostendimus in *cap. Cum pridem, num. 90. & num.* 107. *supra de pactis*. Id, inquam, non obstat quia locum habet in illius fructibus, dumtaxat qui debentur beneficiato propter officium, & ministerium clericale ex debito divini juris, ut 1. ad Corinth. 9. *cap. Quicumque*, 12. *quæst.* 2. *§. His ita*, 13. *quæst.* 1. *& cap. Cum secundum, de præben.* hos enim vendere simoniacum est propter connexionem, quam habent cum clericatu, & jure spirituali, ut optimè deducit Cardin. Caiet. *in tractat. 9. de simonia, quæst.* 1. *tom. 2. opusculorum*, & dixi latiùs in dict. *cap. Cum pridem, num. 91. & num.* 107. Item in his committitur injustitia tam ex parte dantis, quia vendi non potest res à non Domino, *l.* 1. *C. de usucap. pro empt.* quam ex parte recipientis, quia venditur illi, quod suum est, *l. Rei suæ, ff. de contrahend. emption. l. Cum res, & l. Si mater, Cod. eod.* ut explicat Cajet. *ubi supra*, & ante eum Petrus de Palude relatus à Turrecrem. in *cap. Latorem, numer. 9. vers. Ad tertiam rationem*, 1. *quæst.* 1. ut dixi in prædicta De retali *Cum pridem, num.* 113. *& num.* 123. *vers. Sed nihilominus*. At hæc omnia cessant in fructibus primi anni beneficiorum vacantium, de quibus agitur; quia cùm spectent ad Sedem Apostolicam ex titulo præambulo reservationis, jure vendi possunt tam ex parte Papæ, qui vendit, quod suum est, quàm ex parte provisi, qui emit quod suum non est. Et cùm provisus justè possit sui beneficii fructus alteri vendere, licèt beneficio sint annexi, ut rectè observat Cajetan. *loco citato*, nulla afferri potest ratio, cur non idem liceat Sedi Apostolicæ pro dimidia fructuum ad eam spectantium: & quemadmodum Episcopus, cui fructus beneficiorum vacantium ex privilegio, vel consuetudine essent reservati, juxta textum in *cap. Præsenti, de offic. ordin. lib.* 6. posset illos licitè vendere beneficiato, eadem prorsus, imò potiori ratione id licere debet Papæ, ad gloss. in *c. Cum pridem, in verb. Illicita pactionis, in fin. supra de pactis*. Nec propterea venditur proviso jus aliquod spirituale; quia in collatione beneficii fructus hujusmodi deducuntur tanquam æs alienum, & beneficiatus tenetur hujusmodi onera subire, *cap. Tua nobis, infra de verborum signific. cap. Si propter tua debita, de rescript. lib. 6. & cap. Si tibi, cum glossa in verb. Fructus, de præbend. eodem lib.*
Thom. Campeg. *de annat. instit. num.* 11. sunt enim onus 81
annexum beneficio, non autem beneficiato: & ideò valet statutum, vel consuetudo ut solvantur à recepto in canonicum, *cap. Significatum, de præbend. l.* 1. *Cod. de donat. quæ sub modo*, & post Vincent. & Joan. Andr. notat Joan. de Anan. in *cap. Iacobus, numer. 3. & 4. de simonia*, quinimò pro illis etiam ante receptionem potest recipi cautio, argum. *cap. Servitium*, 18. *quæst.* 2. secundùm eos, & notatur per DD. in dict. *cap. Significatum*. Hinc Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum aliàs consulta. An si extaret talis consuetudo ut fructus puta cujuslibet præstimonii dimidii anni postquam vacaverit, cederet in utilitatem mensæ capitularis, ea sit sublata ejusdem Concilii decreto, *cap. 14. sess.* 24. respondit non esse sublatam; est enim onus impositum beneficio, &
non beneficiato. Hinc etiam est ut in actu collationis, seu 82
receptionis non sit simonia deducere in pactum ut collatarius, seu receptus solvat pensionem collatori debitam, ut consuluit Geminian. *cons. 84. num. 4. vers. Et dico quod tale iuramentum*, per textum in *cap. Ex parte, il secondo, de cler. non resid.* & scripsi pleniùs in *c. Tua nos, de simonia*.

Hanc autem annatæ solutionem fieri ratione dictorum 83
fructuum, non autem ratione provisionis, vel collationis, evidentes ostenditur. Primò, quia provisio, & collatio liberè præcedit, neque unquam propterea impeditur expeditio supplicationis: sed quando provisi expediunt litteras bullatas, tunc juxta observatam consuetudinem solvunt annatam: quod si numquam expedirent litteras, prout contigit multis, qui litteris non expeditis, in aliorum favorem cedunt; illi sic cedentes, aut sine cessione litteras non expedientes nihil solvunt: & tamen verum est eis fuisse pro-
visum, cùm gratia ex sola signatura supplicationis perfi- 84
ciatur, *leg. Sacri affatus, Cod. de divers. rescript. cap. Institutionis*, ubi Turrecrem. *num.* 1. 25. *quæst.* 2. gloss. in *regul. Cancell.* 12. *& 53. ad finem*, Cassadorus *decis.* 36. *super reg.* Gomes. *in regul. de non iudicando iuxta formam*
supplicationis, quæst. 5. expeditio enim Bullarum non re- 85
quiritur ad gratiæ perfectionem, sed tantummodo ad illius
probationem. Et propterea nec sunt producendæ, nisi ubi 86
agitur de canonizanda gratia, ut in sexcentis decisionibus fuit à Rota observatum, teste Cardinale Seraph. *decis.* 773. *numer.* 2.

Deinde hoc ipsum clarè ostenditur, quia si contingat 87
unum, & idem beneficium sive illud sit de majoribus, & consistorialibus, qualia sunt Episcopatus, & Abbatiæ, sive de minoribus, qualia sunt reliqua omnia, in uno, eodemque anno bis, vel pluries vacare, & illud successivè duobus conferri annata, & servitia prædicta non exiguntur;

tur;

tur; nisi semel, ut pro Regno Franciæ est expressum in
antedicta Constitutione Gregorii XII. & praxis observat:
quod non fieret si annatæ, & servitia exigerentur pro col-
latione, & provisione beneficii, & non pro parte illa fru-
ctuum, quæ debetur Cameræ Apostolicæ.
88 Tertiò idem suadetur: nam provisi, qui docent alios
esse intrusos in possessione beneficii, quive ob aliquod a-
liud impedimentum beneficii possessionem statim non
sunt habituri, sine ulla solutione litteræ relaxantur, facta
dumtaxat obligatione de solvendo cum habita possessione
89 percipient fructus: licèt nonnunquam aliquibus ingruen-
tibus caussis solutio fiat in relaxatione litterarum habita,
vel non habita possessione, ne ex lite, cujus finis ignora-
tur, damnum aliquod Papæ, & reliquis participantibus
90 proveniat. Sub illa etiam conditione in futurum solvendi
relaxantur litteræ illis, quibus facta est aliqua gratia bene-
ficialis sub aliqua conditione de certo corpore beneficii, ut
sunt regressus, & provisiones etiam simplices ubi fructus
91 sunt aliis reservati. Quod si fructus omnes aliis reservati
non sint, sed illorum certa pars dumtaxat, aut super illis
certa annua pensio, collatarius, seu provisus tantò minus
solvit pro annata, vel communi servitio, quanta est pen-
92 sio, vel pars fructuum aliis reservata. Dixi de certo cor-
pore beneficii, quia pro gratiis ad incerta beneficiorum
corpora, ut sunt expectativæ, reservationes, & aliæ si-
miles nihil solvitur, nec ulla fit obligatio de solvendo in
93 futurum. Similiter pro beneficiis compermutatis, cujus-
cumque sint valoris: item pro illis, quorum valor non
excedit vigintiquatuor ducatos, quocumque modo illo-
rum provisiones fieri contingat, provisi nihil solvunt, nec
promittunt. Quæ omnia convincunt solutionem annatæ,
& servitii non fieri pro collatione, seu provisione, sed pro
fructibus tantùm; alioquin solutio fieri deberet etiam in
casibus memoratis, in quibus dubium non est quin fiat
collatio, seu provisio.
94 Quartò, & ultimò, aliis omissis, idem ostenditur,
quia ex distributionibus quotidianis non solvitur annata,
neque commune, & minuta servitia, ut in Extravag. *Cum
nonnulla, la prima, §. Praeterea, de praebend.* inter com-
munes: & ita sæpissimè expediuntur provisiones canonica-
tuum cum expressione, quod fructus non excedunt vi-
gintiquatuor ducatos, & pro eis non solvitur annata, ne-
que servitia; tametsi illorum distributiones quotidianæ
sint magni valoris, adeò ut multa ducatorum millia exce-
95 dant. Idque non alia ratione, nisi quia distributiones hu-
jusmodi non veniunt appellatione fructuum; *cap. unic. de
Cleric. non residen. lib. 6. cap. final. §. In illis, de concess. prae-
bend. eodem lib. cap. Licet, supra de praebend.* & tenet Cas-
sad. *decis. 1. de cleric. non residen.* & propterea non com-
96 prehenduntur in regulis Cancellariæ de valore fructuum
exprimendo, Felin. alios cumulans in *cap. Ad aures, num.
14. de rescr.* Covarr. *lib. 3. variar. resol. cap. 13. num. 1.* &
dixi plenius in dict. *cap. Licet, in primo notabili.* Quod si-
militer demonstrat evidenter hanc solutionem fieri tan-
tummodo ratione fructuum, qui debentur Cameræ, non
autem pro collatione, seu provisione beneficii, alioquin
non constitueretur hæc differentia inter fructus, & distri-
97 butiones quotidianas. Unde fit, ut nullum vitium hic
considerari possit, cùm solutio annatæ nullam habeat cor-
respectivitatem ad collationem, & jus spirituale, sed tan-
tùm ad fructus temporales, ad Sedem Apostolicam perti-
nentes, ut notat Card. in *cap. Tua nos, num. 3. in 3. no-
tab.* & ibi etiam Felin. *num. 2. de simonia.* Nunquam e-
nim datio mutua spiritualium, & temporalium simoniam
inducit, quoties una non causatur ab alia, ut formaliter
inquit Ant. de Butr. in dict. *cap. Tua nos, num. 3.* Quam-
98 obrem si vir doctus, & pius Joan. Gerson annatarum, &
servitiorum exactionem dicit esse simoniacam, credendus
est propterea hoc dixisse, quia falsò ei suggestum est hanc
solutionem fieri pro ipsa beneficii provisione, seu collatione
palliato nomine, ac titulo primorum fructuum. Id quod
ex ipsiusmet doctrina non obscurè deprehendi potest. Nam
in tractatu summi Pontificis de statibus ecclesiasticis ponit
sex conditiones de statu Papæ, & Cardinalium, & pro
quarta consideratione ponit hæc verba: *Status praedictus
potuit, & potest in subventionibus temporalibus, & honestae
sustentationis praescribere de certo modo, vel quota subven-
tionis factae per subditos in oblationibus, decimis, & simili-
bus, etiam ubi status praedictus aliundè dotatus esset ex pa-
trimonialibus bonis, vel aliis; quemadmodū in Praelatis deci-
mas, & Curatis.* Et infrà proprius ad annatas, pro quinta consideratione subjicit verba infrascripta, videlicet: *Status praedictus dum recipit, & quaerit. subventiones consuetas in oblationibus, decimis, vel annatis, & similibus, non debet eo ipso de simoniaca pravitate notari, nisi fortè vitium aliud in executionis modo concurrerit, quod vitium corrigi debet, non ob inde status minui, destrui, culpari, vel iuribus aliundè debitis defraudari, sicut ab infirmo tollendus est morbus, non subiectum, vel corpus destruendum, &c.* Ex quibus Gersonis verbis perspicuè apparet ipsum, ut supra diximus, fuisse deceptum ab impugnantibus annatas in Concilio Constantiensi. Fuit enim illi suggestum annatarum, & servitiorum exactionem fieri simoniacè ratione collationis, nomenque primorum fructuum, & annatarum esse prætextum quæsitum ad palliandam simoniam. Quod cùm ex dictis liquidò constet falsum esse; hinc sequitur ut Gersonis sententia stet potiùs pro annatis, quàm contra illas. Præsertim verò, quia in eodem tractatu de simonia: in responsione ad primam objectionem dicit officio Papæ deberi sufficiens beneficium, & condecens, illudque subsidium posse, vel potuisse debitis circumstantiis observatis accipi super fructibus inferiorum beneficiorum, ubi non est aliter facta Papæ sufficiens provisio, tam ex jure divino, quàm naturali, præsupposito divino.

Opponitur ultimò, contra annatas sententia Francisci 99
Duarent Jurisconsulti Galli, *qui in tract. de benef. lib. 6. c. 3.* illius exactionem, necnon communium servitiorum pluribus conatur exterminare; ait enim: [Usitatum est apud nos, & Lepnina Constitutione firmatum genus vectigalis, quod vulgus annatam vocat. Nam cùm primum recens electus est; & à Rege nominatus, aut Episcopus, aut Cœnobiarcha Romanus Pontifex anni integri fructus ejus beneficii percipit, eosque sibi statim solvi, ac repræsentari curat.]

Sed hoc loco Duarenus uno ferè verbo duas protulit falsitates. Altera est dum dicit anni integri fructus, quos tamen certum est solvi pro dimidia tantùm. Altera dum affirmat annatæ solutionem fieri statim facta nominatione, cùm inter nominationem, & expeditionem litterarum, quando solvitur annata, plerumque intercedant nedum menses, sed anni, & sæpe litteræ nunquam expediantur, nec solvatur annata. Deinde sic prosequitur. [Sed quod unius anni sit, quidam à Bonifacio IX. inventum alii à Joann. XXII. scribunt.] Hoc itidem loco aliorum errore involvitur, cùm loquatur tantummodo de Episcopatibus, & monasteriis, pro quibus non annata, sed servitia solvuntur, quæ ab immemorabili tempore ante memoratos Pontifices erant jam in usu.

Tertiò subjungit sæpè quæsitum esse an jure posset exigi, & illam ferè Theologorum, & juris Pontificii Consultorum esse opinionem, Romanum scilicet Pontificem lege simoniaci ambitus, ut cæteros Episcopos teneri, si pro sacris ministeriis pecuniam accipiat. Et mox inculcata authoritate Conventus Basileensis concludit: his verbis: [Quo se vertant Pontifices, quibuscumque Decretis, Constitutionibus, pactisque hanc exactionem tueantur, divinum oraculum semper eis apponemus: *Gratis scilicet accepistis, gratis date.*] Sed profectò non divinum oraculum, sed magis prava Auctoris interpretatio obtruditur exactioni annatarum, cùm in ea non vendatur titulus beneficii, nec jus exigendi fructus, quæ spiritualia sunt, nec fructus debiti beneficiato, qui sunt spiritualibus annexi, hæc enim omnia gratis dantur, sed venduntur fructus temporales, qui beneficio non sunt annexi, sed detrahuntur ut æs alienum, & onus beneficio adjunctum; nec ulla injustitia in hoc considerari potest, quia Sedes Apostolica vendit quod suum est; nec species ulla simoniæ, quia vendit quod temporale est, & à spiritualibus sejunctum, ut in superioribus monstratum est à *num. 79.*

Demum ex sua conclusione idem Doctor infert corollarium adversus concordata Capitula inter Pontificem Romanum, & Regem Franciæ, dicens: [Quod cùm ita sit, conventio inter Regem nostrum, Pontificemque Leonem inita turpis omnino, ac inhonesta quibusdam videtur, ideòque pro non scripta haberi, ac rejici debere; ita tamen ut cætera capita ejusdem conventionis, quæ à ratione, honestateque non abhorrent, nihilominus observentur.]

Talis

Talis est Duareni sententia audaciæ, & temeritatis censura certè digna; & quod spectat ad simoniam ex jam dictis satis superque est confutata. Quod autem pertinet ad Corollarium, cùm decretum Conventus Basileensis contra annatas universaliter ab omnibus reprobatur, injustumque, & impium fuerit, & talis etiam sit pragmatica sanctio super ipso decreto Basileensi fundata: hinc necessariò consequitur, ut conventio inter Leonem Decimum, & Franciscum I. inita, quam malignè carpit Duarenus, honesta prorsus, justa, laudabilis, & inviolabili observatione digna sit.

NE PRÆLATI VICES SUAS, &c.

Idem Alexander III. in Concilio Turonen.

CAPUT II.

QUoniam in quibusdam partibus Decani quidam, vel Archipresbyteri, ad agendas vices Episcoporum, seu Archidiaconorum, & terminandas causas Ecclesiasticas, sub annuo pretio statuuntur: quod ad sacerdotum gravamen, & subversionem judiciorum non est dubium redundare: id ulteriùs fieri prohibemus. Quod si quis de cætero fecerit, removeatur à Clero. Episcopus autem, qui hoc sustinuerit, & Ecclesiasticam jurisdictionem sua patitur dissimulatione perverti, districtione Canonica percellatur.

SVMMARIVM.

1 *IVrisdictiones Ecclesiasticas, seu facultates deputandi in spiritualibus locare non licet.*
2 *Et concessiones etiam à Sede Apostolica facta censentur subreptitia.*
3 *Locatio jurisdictionis super damnis bonorum Ecclesia illatis prohibita est.*
4 *Iurisdictio Ecclesiastica est quid spirituale, & simoniacum est illam vendere, & num. seqq. usque ad num. 12.*
5 *Iurisdictio etiam merè temporalis prohibetur vendi.*
6 *Iurisdictio est res inæstimabilis sicut patria potestas.*
7 *Iurisdictionem temporalem vendere propriè non est simoniacum: est tamen turpe lucrum, & ementes committunt simoniam laicalem.*
8 *Vicario, seu officiali Episcopus tenetur ex Camera sua salarium constituere.*
9 *Vicarius locat Episcopo operas suas, nec tenetur suis stipendiis militare.*
10 *Advocatus licitè vendit patrocinium suum.*
11 *Episcopus tenetur ex officii sui debito iurisdictionem gratis administrare.*
12 *Iurisdictionis venditio redundat in subditorum gravamen, & num. 22. & 23.*
13 *Fructus, & obventiones Ecclesiarum ex iurisdictione provenientes vendi non possunt iurisdictionem exercenti, etiam seorsim à iurisdictione.*
14 *Non provenientes vero ex iurisdictione vendi possunt, etiam iurisdictionem exercenti, dummodo iurisdictio ipsa non vendatur.*
15 *Cancellaria an, & quando ab Episcopo vendi possit, aut locari sub annuo censu, & num. seqq. usque in finem.*
16 *Notarii communiter creantur iudices ordinarii.*
17 *Et sunt Magistratus inter consentientes, habentque iurisdictionem habitu, licèt non actu.*
18 *Et dicuntur iudices Carthularii.*
19 *Item faciunt preceptum, & guarentigiam.*
20 *Eorumque iurisdictio prorogari potest de habitu ad actum.*
21 *Et possunt expedire ea, quæ sunt voluntaria iurisdictionis, si sibi committantur.*
22 *Notario, seu actuario vendi non possunt fructus ex iurisdictione provenientes.*
23 *Clementis VIII. decretum ne Prelati Cancellarias suorum Tribunalium locent, sed illas per proprios ministros mercede conductos exerceant.*
24 *Pandecta, seu taxa mercedum in ædibus Notariorum affigenda.*
25 *Episcopi, vel eorum ministri pro collatione ordinum, & litteris dimissoriis, seu testimonialibus nihil possunt accipere, etiam sponte oblatum.*
Nec pro sigillo in collationibus beneficiorum, etiam ubi extaret talis consuetudo, num. 29.
26 *Cancellarius pro singulis litteris dimissoriis, seu testimonialibus decimam unius aurei partem potest accipere.*
27 *Item pro qualibet scriptura collationis, vel institutionis potest accipere mercedem suo labori convenientem, quæ omnibus computatis unum aureum non excedat, & num. 29.*
Et quartam partem ducati pro examine testium in executione litterarum Apostolicarum, num. 31.
28 *Dummodo ei nullum salarium pro officio exercendo constitutum sit, & ex illius commodis Episcopo nihil emolumenti directè, vel indirectè provenire possit.*
30 *Episcopi, vel eorum officiales pro executione litterarum Apostolicarum, dispensationum matrimonialium, & præsentatione cuiuslibet rescripti nihil accipere possunt.*

Q*Uoniam*. Summatum est in cap. præcedenti. Divi- 1
ditur in duas partes. Primò ponit excessum, quem
expressa causa prohibet. Secundò pœnam addit ibi, *Quod
si quis*.

Nota prohibitum esse jurisdictionem ecclesiasticam 2
vendere, seu locare, ut *hic*, & *in cap. præcedenti*: quod
novissimè etiam sancitum est decreto Concilii Tridentini
cap. 11. sess. 25. de reform. ibi: *Non liceat etiam jurisdictiones
Ecclesiasticas, seu facultates nominandi, aut deputandi
Vicarios in spiritualibus locare, nec conductoribus per
se, aut alios ea exercere; aliterque concessiones etiam a Se-
de Apostolica facta surreptitia censeantur*. Hinc casu juris- 3
dictio super damnis bonorum Ecclesiarum illatis sub certa
annua pensione, ad hoc ut majori solertia bona Ecclesiarum
conservarentur, locari quibusdam officialibus consuevisset:
S. Congregatio ejusdem Concilii interpres respondit
eo decreto id prohibitum esse, cùm jurisdictio sit
Ecclesiastica, qua jus redditur super damnis illatis, & bonis
Ecclesiarum.

Prima hujus prohibitionis ratio est, quia jurisdictio ec- 4
clesiastica est quid spirituale, ut in *cap. præcedenti*. Cla-
vium enim potestas a Deo est, Matth. 16. S. Thom. in 4.
distinct. 18. *quæst.* 1. *art.* 1. *quæst.* 1. eamque Episcopus ra-
tione sui officii gratis exercere debet; unde simoniacum
est illam vendere, *cap. Ex multis*, *cap. Vendentes*, & *cap.
Non solum*, 1. *quæst.* 3. *cap. Decernimus*, *supra de judic.*
& tenet glos. 1. hic, & in *cap. præced.* Innocen. *ad finem*,
vers. Item prælationem, Hostiens. *num.* 6. *vers. Quinimo*,
Joan. Andr. *num.* 3. Cardin. *num.* 2. Butr. Abb. & Mar.
Socin. omnes *in primo notab.* Altera ratio est, quia ven- 5
ditio,

ditio, seu lo. atio jurisdictionis redundat in subditorum
gravamen, & subversionem judiciorum, ut hic dicitur in
littera. Ob quam rationem etiam jurisdictio merè tempo-
ralis prohibetur vendi, ne scilicet subditi prægraventur,
ut in *Authent. Ut indic. sine quoque suffrag.* & *in Authent.*
de mand. Princip. §. Illud tamen; & notant in *cap. prace-*
den. Innocen. *vers. Ratio diversitatis*, Hostien. *numer.* 51.
vers. Quod & prohibetur, Butr. *nu.* 10. *vers. Et dicunt*,
Innoc. & Cardin. *num.* 2. Addit Marian. Socin. *ibidem nu-*
6 *mer.* 3. Jurisdictionem ipsam vendi non posse, quia est
res inæstimabilis sicut patria potestas, ut *l. Filia*, *Cod. de*
collation. Et quia ejus rei non videtur esse commercium, *l.*
Inter stipulantem, *§. Sacram*, *ff. de verbor. obligat.* & *l.*
7 *Apud Iulianum*, *§. fin. ff. de legat.* 1. Et quamvis vendere
jurisdictionem merè temporalem propriè non sit simonia-
cum secundùm Innocent. & omnes in *cap. pracedenti*, est
tamen turpè lucrum; Et sicut in jurisdictione ecclesiastica
committitur simonia spiritualis, ita in jurisdictione tem-
porali committitur simonia laicalis; quia ementes jurisdi-
ctionem sæcularem, & honorem incidunt in crimen am-
bitus, ut in *l. unic. C. Ad Iul. de ambitu*, secundùm Host.
in eod. cap praced. num. 6. *vers. Quinimò*.

8 Nec prædictis obstat, quod non videatur illicitum dare
pecuniam pro jurisdictione: nam quotidie hoc fit, cùm
Episcopus teneatur ex Camera sua officiali, seu Vicario
salarium constituere, *cap. Charitatem*, & *cap. Quicum-*
que, 12. *quæst.* 2. & tenent in *cap. prox. supra eodem*, *gloss.*
secunda, Innoc. *vers. Sed e converso*, Hostien. *num.* 5. *in*
verb. de cætero præsumpserit, Butr. *num.* 7. Card. *num.* 1.
in 1. *opposit.* & *reliqui*: etenim ut respondet Butr. *eod. nu.*
7. ut officium committatur datione pecuniæ ex parte su-
scipientis, & dantis officium, est illicitum, ut hic, & in
cap. præcedenti: sed officio commisso datio pecuniæ ex
parte committentis loco salarii ipsi, cui committitur,
est licita, & non est simoniaca, ut in juribus præal-
legatis.

9 Ratio diversitatis est, quia Vicarius recipit mercedem
sui laboris; locat enim Episcopo operas suas, nec ullo ju-
re cogitur suis stipendiis militare, *cap. Cum ex officiis*, *de*
præscript. & *cap. Cum secundum*, *de præbend.* sic & asses-
sori statuitur salarium in *cap. Statutum*, *§. Assessorem*, *de*
rescript. lib. 6. & sic Advocatus licitè vendit patrocinium
10 suum, ut in *cap. Non sanè*, 14. *quæst.* 5. At è converso
Episcopus tenetur ex officii sui debito jurisdictionem gratis
11 administrare; unde si pretium accipiat, ex eo quod vices
suas officiali committat, videtur jurisdictionem ipsam
vendere, & simoniam committit, ut hic in glossa 1. Præ-
tereà hoc tendit in subditorum gravamen, quia ut verbis
utar Abbatis in *cap. præced. num.* 4. [Officialis ut aliquid
12 lucretur ultra pecuniam datam superiori per fas, & nefas
inducetur ad extorquendam pœnam, & modicam cul-
pam faciet graviorem, & sæpè puniet bursam, ubi pu-
nienda esset persona.] Idemque adnotavit Cardinalis *ibid.*
num. 1. *in fine*, *vers. Quæro*, *quæ fuit ratio*.

13 Rursus non obstat, quod fructus, & obventiones Ec-
clesiarum vendi possint, seu locari sub annuo censu, ut
in *cap. fin. infra eodem*, quoniam secundùm Innocen. in
cap. præced. hoc intelligi debet, si obventiones tempora-
les vendantur non exercenti jurisdictionem; aliàs secus:
sed Hostien. *ibidem num.* 5. distinguit sic. Aut fructus, &
obventiones temporales proveniunt ex jurisdictione: &
hoc casu verum est, quod ait Innocent. quia vendi non
possunt jurisdictionem exercenti, etiamsi vendantur seor-
sim à jurisdictione. Ratio est, quia cùm sine jurisdictio-
ne non proveniant, qui illos venderet, jurisdictio-
nem invenditam non derelinquet, ut in *cap. Si quis obiece-*
14 *rit*, & *in cap. Salvator*, 1. *quæst.* 3. Aut verò fructus, &
emolumenta hujusmodi non proveniunt ex jurisdictione,
& tunc licitè vendi possunt etiam exercenti jurisdictio-
nem, dummodo jurisdictio ipsa non vendatur, ita ut con-
tractus non permisceantur, sed committitur jurisdictio sim-
pliciter, & ex altera parte vendantur fructus, argum. *cap.*
Ad quæstiones, *supra de rerum permut.* & hanc distinctio-
nem Hostien. sequuntur ibidem Joan. Andr. *num.* 2. Butr.
num. 10. *vers. Oppono ulterius*, Card. *numer.* 1. *vers. Ho-*
stien. dicit, Anchar. *num.* 1. Mar. Soc. *num.* 6. & alii com-
muniter.

15 Hinc solvi potest quæstio, an liceat Episcopo Cancella-
riam vendere, vel locare sub annuo censu: & quidem si
fructus, & emolumenta Cancellariæ vendantur, seu lo-
centur non Officiali, seu Actuario, sed extraneo, qui nul-
latenus debeat se ingerere in negotiis Tribunalis; cessante
omni fraude, venditio seu locatio non est illicita; quia et-
si fructus, & obventiones hujusmodi proveniant ex juris-
dictione, tamen non est prohibitum illos vendere jurisdi-
ctionem non exercenti, ubi contractus non permiscentur,
secundùm distinctionem Hostiens. communiter approba-
tam, de qua supra proximè. Neque verò hoc casu vigent
pericula extorsionum, de quibus mox dicetur in sequenti
membro, cùm conductor in tribunali nullum habeat mi-
nisterium: & hoc propriè non est locare Cancellariam,
sed illius obventiones temporales dumtaxat seorsim à juris-
dictione.

Sin autem locetur Cancellaria, seu illius fructus, & ob-
ventiones vendantur Cancellario, seu Actuario, vel No-
tario, aut Magistro actorum; tunc locatio, & venditio
prohibita est, quia cùm creantur Tabelliones, communi-
ter etiam creantur judices ordinarios, & tales communiter
se intitulant, ut testatur Angel. *consil.* 93. *Visis*, & *in-*
spectis, *num.* 2. dicens se id vidisse in infinitis privilegiis, 16
& Paulus de Castro *consil.* 84. *Visa*, *in princip. vers. Si ve-*
rò, *lib.* 1.

Eo autem ipso, quod Notarius constitutus est à Supe- 17
riore judex ordinarius, est Magistratus inter consentientes,
& habet jurisdictionem habitu, licèt non actu, ut notatur in
l. 1. *ff. de iurisdict. omn. iudic.* & *in l. fin. Cod. ubi*, & *apud*
quem, secundùm Paul. de Castro *d. cons.* 84. *per totum*,
& *præsertim*, *num* 4. *vers. Ex his sequitur*. Et dicitur Ju- 18
dex Carthularius, & habet jurisdictionem inter volentes,
& potest multa, ex quo radicem habet jurisdictionis, ut
inquit Baldus *cons.* 105. *factum tale est*, *num.* 3. *vers. Item*
posset, *lib.* 3. & tamquam judex ordinarius facit præcep- 19
tum, & guarentigiam, ita ut habeat executionem para-
tam, plenè Tiraqu. *de Constit. part.* 3. *limit.* 30. *num.* 29.
guarentigia enim videtur decretum judiciale secundùm
Bald. in *l. Non aliter*, *num.* 1. *in fin. ff. de adopt.*

Supposita autem radice jurisdictionis habitualis, per 20
deputationem ad acta censetur prorogata illius jurisdictio:
hoc enim casu fieri potest prorogatio de habitu ad actum,
ut notat Innocen in *cap. Prudentiam*, *de offic. deleg.* & post
eum Paul. de Castro *loc. citat.* & consentit Bart. in *l.* 2.
num. 14. *Cod. de iure fisci*, *lib.* 10. ubi dicit Notarium pos- 21
se expedire ea, quæ sunt voluntariæ jurisdictionis si sibi
committantur; quia in hoc ipse est judex: & de actuario,
seu scrinario habente jus gestorum est textus in *l. Eos*,
la prima, *§.* 1. juncta gloss. *ver. Scrinia*, *C. de appell.* &
notat Bald. in *l. Hac consultissima*, *§. Si quis autem*, *in fin.*
Cod. de testam.

Quamobrem cùm actuarius jurisdictionem habeat sal- 22
tem voluntariam, consequens est ut fructus, & obven-
tiones temporales ei vendi non possint, sive sequamur o-
pinionem Innocen. tenentis generaliter, & indistinctè ob-
ventiones temporales vendi non posse jurisdictionem exer-
centi; sive sequamur opinionem Hostiensis existimantis
vendi non posse exercenti jurisdictionem obventiones ex
jurisdictione provenientes, etiam si seorsim à jurisdictione
vendantur, quia cùm sine illa non proveniant propter hu-
jusmodi connexionem vendito uno, neutrum invendi-
tum derelinquitur, ut in dict. *cap. Si quis obiecerit*, & in
hoc casu militant inconvenientia, quæ in venditione ju-
risdictionis considerant DD. & præsertim Cardin. in *cap.*
præced. num. 1. *in fin. vers. Quæro*, *quæ fuit ratio*, & ple-
niùs Abb. *num.* 4. nam actuarius conductor cùm ex mer-
cede actorum deducere debeat pensionem Episcopo persol-
vendam; ut præter illam aliquid sibi lucretur, verendum
est ne taxas augeat in actis, & instrumentis conficiendis,
illisque edendis partibus, quarum interest, & illas concu-
tiat ut pecuniam extorqueat, ut in *Auth. ut ind. sine quoque*
suffrag. col. 2.

Unde meritò Sacra Congregatio negotiis, & con- 23
sultationibus Episcoporum præposita sæpiùs respondit E-
piscopis non licere Cancellarias locare. Quinimò hoc
ipsum probavit sanct. memor. Clem. VIII. ex ipsius
Congregationis sententia, ut patet ex litteris hac de
re scriptis ad Archiepiscopum Neapolitanum, quarum
tenorem libuit hic inserere de verbo ad verbum, cùm
materia sit gravis, & exemplaris. Est autem hujusmo-
di videlicet.

La

La Santità di N. Signore col parere di queſti miei Illu-
ſtriſſimi Signori della S. Congregatione ſopra i Veſcovi hà
riſoluto, che i Prelati non habbino ad affittar le Cancellarie
de' loro Tribunali, ma quelle devono far'eſſercitare da mini-
ſtri proprii da eſſi proviſionati, ſenza dar loro participatio-
ne alcuna degl'emolumenti, e proventi di eſſa; confidan-
doſi che con queſto i popoli habbino da reſtar più ſicuri da eſat-
tioni indebite, & i poveri di conſeguir più gratie di quelle,
che poſſono far loro gl'affittuarii ſteſſi, & anco ſia lecito ad
24 *ogn'uno vedere, che non gli ſia fatto aggravio. Vuole anco*
Sua Beatitudine, che ogn'uno habbia la ſua pandetta, ò
taſſa delle mercedi degl'officiali ſteſa, & attaccata in publi-
co nella ſtanza delli Notari, di maniera, che chi tratta
nel Tribunale poſſa à ſua poſta chiarirſi di quanto debba pa-
gare. Di che hora do avviſo à V. S. d'ordine della Santità
Sua, affinche ella per quello che tocca à lei, così eſſeguiſca,
a per lettere comandi à tutti li ſuoi ſuffraganei di commiſſione
di Sua Beatitudine, che faccino il medeſimo ſenza replica
alcuna, e quanto prima, perche contro li negligenti ſi man-
derà commiſſario con ſpeſa, e poca loro reputatione. E ſe
pareſſe ad alcuno eſſerli ciò dannoſo, habbia patienza, per-
che il guadagno deve conſiſter ſolo nel ſervitio di Dio bene-
detto, e nella ſalute, e buona ſodisfattione de' popoli.

Di Roma 26. d'Agoſto 1592.

25 Alii reddunt aliam rationem cur non liceat locare Cancellariam, quia ſcilicet Epiſcopi, vel eorum miniſtri nihil prorſus emolumenti etiam ſpontè oblati quovis prætextu accipere poſſunt pro collatione quorumcumque ordinum, nec pro literis dimiſſoriis, aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo, nec alia quacumque de cauſa.

26 Notarii verò in iis locis, in quibus non viget laudabilis
conſuetudo nihil accipiendi pro ſingulis litteris dimiſſoriis,
aut teſtimonialibus, decimam unius aurei partem accipe-
re poſſunt, dummodò eis nullum ſalarium ſit conſtitutum
27 pro officio exercendo; nec Epiſcopo ex Notarii commo-
dis aliquod emolumentum directè, vel indirectè proveni-
re poſſit, ut diſertis verbis ſtatuitur decreto Concilii Tri-
dentini in *cap. 1. ſeſſion. 21.* Et Sacra Congregat. ejuſdem
Concilii interpres ſæpiùs declaravit Cancellarium poſſe
pro qualibet ſcriptura collationis, vel inſtitutionis accipe-
re mercedem ſuo labori convenientem, quæ tamen ſcri-
ptura, ſigillo, & cæteris omnibus computatis, unum
28 aureum non excedat: & dummodo ipſi Cancellario ſala-
rium nullum pro officio ſuo exercendo præſtitum ſit, &
ex pecunia, quàm accipit, nihil prorſus emolumenti col-
latores, aut inſtitutores etiam occaſione ſigilli ullo modo
directè, vel indirectè percipiant. Similiter ſanct. memor 29
Gregorius XIII. in cauſa Burgenſi declaravit in collatio-
nibus beneficiorum Epiſcopum non poſſe pro ſigillo ali-
quid capere, etiam ubi extaret talis conſuetudo: Nota-
rium autem, cui certum ſalarium pro ſuo officio conſtitu-
tum non eſt, poſſe pro ſingulorum beneficiorum collatio-
ne, aurum unum accipere in cauſam laboris ſcripturæ,
ſigilli, & cæterorum. Item officiales Archiepiſcoporum, 30
& Epiſcoporum Regni Luſitaniæ unum ducatum accipie-
bant pro executione litterarum Apoſtolicarum, diſpenſa-
tione matrimonialium, & ita etiam pro præſentatio-
ne cujuslibet reſcripti: Notarii etiam pro examine te- 31
ſtium capiebant alium ducatum, & plus, minuſve, juxta numerum illorum, & laborum. Et quoniam in eis litteris ſolet apponi clauſula, *Quod Epiſcopi, & officiales depoſita omni ſpe cuiuſcumque muneris, & premii etiam ſponte oblati, diſpenſent*, & Tridentinum Concilium in *cap. 5. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* tales diſpenſationes gratis omninò concedi jubet: quæſivit Card. Portugalliæ Legatus: an liceat dictis officialibus, & notariis accipere id, quod capiebant: Sanctiſſimus referente Congregatione Concilii, decrevit Epiſcopos, eorumque Vicarios nihil prorſus ea de cauſa accipere poſſe: notariis autem licere duntaxat quartam partem ducati accipere. Quæ cùm ita ſint, ſi Epiſcopis liceret Cancellariam locare, utique per indirectum conſequerentur emolumentum ex mercede, quam licet Cancellario accipere in caſibus memoratis, quod eſſet contra decretum dict. *cap. 1.* & Apoſtolicas declarationes.

Verùm hæc ratio quamvis in ſe vera ſit; tamen non eſt omninò adæquata, & vitari poſſet ſi Epiſcopus in locatione Cancellariæ, & taxatione annui cenſus non computaret ea, ex quibus nihil ſibi, ſed Cancellario duntaxat licet aliquid emolumenti percipere. Eo enim caſu attenta ratione prædicta ſuſtineretur locatio, quia Epiſcopus pro litteris dimiſſoriis, pro ſcriptura collationis, vel inſtitutionis, pro executione litterarum Apoſtolicarum, & conſimilibus, nihil emolumenti perciperet directè, vel indirectè: & tamen nihil hujuſmodi cautela adhibita licitum eſſet Cancellariam locare; unde tutiùs eſt tenere, quod ſuperiùs dictum eſt.

DE MAGISTRIS, ET NE ALIQUID EXIGATUR pro licentia docendi.

Ex Concilio Lateranen.

CAPUT I.

QUoniam Eccleſia Dei, ſicut pia mater providere tenetur, ne pauperibus, qui parentum opibus juvari non poſſunt, legendi & proficiendi opportunitas ſubtrahatur, per unamquamque Cathedralem Eccleſiam magiſtro, qui clericos ejuſdem & ſcholares pauperes gratis doceat, competens aliquod beneficium præbeatur: & infrà. Pro licentia verò docendi nullus pretium exigat, vel ſub obtentu alicujus conſuetudinis ab eis qui docent aliquid quærat: nec docere quemquam qui ſit idoneus, petita licentia interdicat. Qui autem contra hoc venire præſumpſerit, ab Eccleſiaſtico fiat beneficio alienus: Dignum quippe videtur, ut in Eccleſia fructum ſui laboris non habeat, qui cupiditate animi, dum vendit docendi licentiam, Eccleſiaſticum profectum nititur impedire.

S V M M A R I V M.

1 *ECcleſia Cathedralis, & qualibet Collegiata, providere debet de una prebenda Magiſtro in Grammatica, qui clericos eiuſdem Eccleſiæ, & pauperes ſcholares gratis doceat, & num. 4.*

2 *Pro licentia docendi prætextu alicuius conſuetudinis nil debet exigi, vel promitti: ob hoc promiſſum remittitur, & ſolutum reſtituitur, & illam vendens eſt beneficio privandus, & num. 4. & 12.*

3 *Legere volentes non ſunt prohibendi ſi ſint idonei, & contrafacientes puniuntur, ut hic.*

5 *Magiſter Grammatices in Cathedrali, vel Collegiata deputatus, tenetur gratis docere clericos eiuſdem Eccleſiæ tantùm, alios vero non, niſi ſint pauperes.*

6 *Pauperes non dicuntur, qui opibus parentum ſuſtentari valent.*

7 *Pater tenetur alere filios, etiam ſpurios de iure canonico.*

8 *Pa-*

8 *Patris divitiæ censentur divitiæ filii, etiam nil actu habentis.*
9 *Testimonium patris suffragatur filio, stante statuto, ne quis admittatur ad officium, nisi habeat centum in bonis.*
10 *Filius habens patrem divitem potest promoveri ad sacros Ordines absque patrimonio.*
11 *Contrarium.*
12 *Quasi simoniacum reputatur, pro licentia docendi aliquod pretium exigere.*
13 *Et quid servandum circa expensas in assumptione magisterii, vel doctoratus.*

1 Q*Voniam*. Totus hic titulus quoad primam, & se-
cundam partem rubricæ summatur à Joan. Andr. u-
nico contextu, & concordant Cardin. Anchar. Abb. Joan.
de Anan. & Marian. Socin. Quoad primam partem sic;
Cathedralis Ecclesia, & quælibet Collegiata, quæ ad hoc
sufficit, providere debet de una præbenda Magistro in
Grammatica, qui clericos ecclesiæ, & pauperes scholares
gratis doceat: qui Magister à Prælato cum Capitulo, vel
majori parte ipsius eligi debet, quorum negligentiam
supplebit Ordinarius. Metropolitana Ecclesia etiam ha-
bebit Theologum, & si utrique non sufficit, de Grammati-
ca in aliqua ecclesiarum suarum, quæ ad hoc sufficiat, faciat
provideri. Ut Theologi possint haberi, Prælati, & Capi-
tula ad Theologiæ studium aliquos mittere debent, qui-
bus providebunt si sui reditus eis non sufficiunt: & do-
centes in Theologia donec docuerint, & studentes, per
quinquennium integrè præbendarum suarum fructus per-
cipiant, consuetudine, vel statuto contrariis non ob-
stantibus, hoc dicit *cap. primo in 1. part. secundum in 2. pe-*
2 *nultim. & ultim.* Quoad secundam partem summatur sic;
pro licentia docendi prætextu alicujus consuetudinis nil
3 debet exigi, vel promitti; ob hoc promissum remittitur,
& solutum restituitur; idonei legere volentes prohiberi
non debent contrafacientes officiis, & dignitatibus pri-
vabuntur. Hoc dicit *cap. primum in 2. part. & cap. 2. in
prima, & cap. 3.* Sed Antonius de Butr. summat unam-
quamque Decretalem per se: quod satis placet, ut singu-
læ faciliùs intelligantur, secundum Abbatem, Marian. So-
4 cin. & Pelin. Unde hæc prima summatur sic: Ecclesia
Cathedralis providere debet magistro de beneficio, qui
clericos ejusdem ecclesiæ, & alios pauperes gratis doceat,
& vendens licentiam docendi, aut idoneum ad docen-
dum impediens, est beneficio privandus. Hoc statuit;
sunt tres partes; in prima provideri mandat de magistro,
in secunda factum irreprehensibile inhibet, ibi, *Pro licen-
tia*, in tertia pœnam imponit, reddens causam, ibi, *Qui
autem*.

5 Nota primò ibi, *Pauperibus*. Quamlibet Cathedra-
lem teneri providere de Magistro, qui clericos ejusdem
Ecclesiæ, & pauperes scholares gratis doceat: ergo alios
clericos non tenetur gratis docere, nisi sint pauperes, *cap.
Quia nonnullis, infra eod.* secundùm Innocent. *hic in ver.
Eiusdem*, Hostien. *num. 1.* Joan. Andr. *num. 2. in eodem
verb.* & Butr. *in 2. notab.* à divitibus enim, qui ejusdem
Ecclesiæ non sunt, licitè potest accipere, cùm non prop-
ter eos habeat præbendam, argum. *cap. Charitatem, 12.
quæst. 2. cum similibus*, ut per Innocent. in dict. *cap. Quia
nonnullis, in princip.*

Secundò nota ibi, *Qui parentum opibus iuvari non pos-* 6
sunt, Pauperes non dici, qui opibus parentum sustentari
valent, prout ex hac littera deducunt Abb. Marian. Socin.
& Felin. omnes *in 1. notab.* reddentes rationem, quia 7
pater tenetur filiis alimenta, & alia necessaria subministra-
re, *l. Si quis à liberis, ff. de liber. agnoscend.* etiamsi sint
spurii, secundùm Canones, ut *cap. Cum haberet, in fin.
supr. de eo, qui duxit in matrimon. quam poll. per adulter.*
Itaque divitiæ patris censentur divitiæ filii, etiam nihil a- 8
ctu habentis; quod pluribus more suo exornat Felin. *hic
num. 2. vers. Nota ex eisdem verbis:* & in specie ex hoc 9
notabiliter infert, ut stante statuto ne quis admittatur ad
officium, nisi habeat centum in bonis, æstimum patris
hoc casu prosit filio nil in bonis habenti; ad quod semper
allegat gloss. in *l. 2. in verb. Potestate, Cod. Qui ætate, lib.
10.* qui dicit æstimum patris filii reputari; idem dicit Bal-
dus in *l. 2. in 8. col. vers. Item nota quod æstimum, Cod. de
liberis, & eorum liber. & in l. final. in fin. Cod. de impub.
& aliis subst.* & Bart. in *l. 1. §. Domini, il terzo, num. 2.
ff. ad Syllanianum.*

Hinc etiam deducunt aliqui, ut quamvis Episcopus, 10
qui ordinavit clericum ad sacros ordines sine sufficienti ti-
tulo, non habente de suo unde vivat, teneatur ei vitæ
necessaria subministrare; tamen hoc non procedat, si or-
dinatus habeat patrem divitem, cujus opibus vivere possit,
ut innuit textus in *cap. Episcopus, supra de præbend.* in il-
lis verbis: *Nisi talis ordinatus de sua, vel paterna hæredi-
tate subsidium vitæ possit habere.* Et ibi hoc notat Decius *nu.
7.* dicens idem sentire Joann. de Imol. *ibidem col. 2. vers.
Ultimo potes notare;* quinimò ex hoc infert Surdus *in tra-
ctat. de alimentis, tit. 7. quæst. 37. num. 2.* ut etiam à prin-
cipio clericus promoveri possit ad sacros absque patrimo-
nio, si patrem habeat divitem: sed hæc non sunt admit- 11
tenda post Concilium Tridentinum *cap. 2. quæst. 21.* ut ple-
nè scripsi in dict. *cap. Episcopus, à num. 20. usque ad num.
30. de præbend.*

Tertiò nota ex secunda parte textus, & rubricæ, pro 12
licentia docendi non licere aliquod pretium exigere con-
traria consuetudine non obstante, ut hic, & in duobus
cap. seq. & ideò hoc quasi simoniacum reputatur, ut hic
in gloss. *in verb. Consuetudinis*, nam strictè, & propriè
sumpto vocabulo, in hoc non dicitur committi simoniam,
& ita potest intelligi, quod notat Vincent. *in cap. seq.* &
ibi etiam Innocen. *in fin.* dicens hoc non esse simoniam,
sed turpe lucrum: largè tamen, & impropriè potest dici
simonia, ut hic per Marian. Socin. *num. 10.* & Felin. *nu-
mer. 4. vers. in gloss. verb. Consuetudinis*, & hoc denotat
dictio illa, *quasi*, posita in gloss. quæ regulariter est nota
improprietatis, ut *l. 3. §. fin. ff. de vi, & vi armat.* & no-
tatur in *cap. 2. de preben. lib. 6.* Hodie tamen circa expen- 13
sas à scholaribus faciendas assumptione magisterii, vel do-
ctoratus est provisum per Concilium Viennense in *Clem.
Cum sit nimis, de Magistris.*

Providet hoc Capitulum circa magistrum grammatices,
secundùm Joann. Andr. & sequaces in summa hujus ti-
tuli, ut dixi supra in principio. De magistro autem Theo-
logiæ statuit *cap. final. infra eodem*; sed quia de utroque
statuitur tam in *cap. Quia nonnullis, infra eod.* quàm in
Concilio Tridentino *cap. 1. sess. 5.* ideò & nos de utroque
agemus in prædicta Decretali, *Quia nonnullis*, ubi me-
lius cadit,

DE MAGISTRIS.

Innocentius III. in Concilio Generali.

CAPUT IV.

QUia nonnullis propter inopiam, & legendi studium, & opportunitas proficiendi subtrahitur, in Lateranensi Concilio pia fuit constitutione provisum, ut per unamquamque Cathedralem Ecclesiam, Magistro, qui ejusdem Ecclesiæ Clericos aliosque scholares pauperes gratis instrueret, aliquod competens beneficium præberetur: quo & docentis relevaretur necessitas, & via pateret discentibus ad doctrinam. Verùm quoniam in multis Ecclesiis id minimè observatur; Nos prædictum roborantes statutum, adjicimus, ut non solùm in qualibet Cathedrali Ecclesia, sed etiam in aliis, quarum sufficere poterunt facultates, constituatur Magister idoneus, à Prælato cum Capitulo, seu majori & saniori parte Capituli eligendus, qui Clericos Ecclesiarum ipsarum gratis in Grammatica facultate ac alios instruat juxta posse. Sanè Metropolis Ecclesia Theologum nihilominùs habeat, qui Sacerdotes & alios in sacra pagina doceat, & in his præsertim informet, quæ ad curam animarum spectare noscuntur. Assignetur autem cuilibet Magistrorum à Capitulo unius præbendæ proventus: & pro Theologo à Metropolitano tantumdem: Non quòd propter hoc efficiatur Canonicus, sed tamdiu redditus ipsos percipiat, quamdiu perstiterit in docendo. Quòd si fortè de duobus Ecclesia Metropolis gravetur, Theologo juxta modum prædictum ipso provideat: Grammatico verò in alia Ecclesia suæ civitatis, sive dioecesis, quæ sufficere valeat, faciat provideri.

SVMMARIVM.

1 *MAgister Grammatices eligi debet à Prælato, & Capitulo in qualibet Cathedrali, vel Collegiata in facultatibus sufficienti: In Metropolitana vero eligi debet etiam Theologus.*

2 *Tridentinum Concilium in quo discrepet à iure communi circa electionem Magistri Grammatices in Metropolitanis Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis, & num. seqq. usque ad num. 24.*

3 *Magister Grammatices qualis eligendus.*

4 *Magister ludi litterarii à communitate electus potest ab Episcopo examinari in iis dumtaxat, quæ spectant ad fidem, doctrinam Catholicam, & bonos mores.*

5 *Monachus, & religiosus an possit assumi in magistrum, & nu. seqq. usque ad num. 15.*

6 *Monachus non docentis, sed plangentis habet officium.*

Declaratur num. 11.

7 *Regula Monachali, & Ecclesiasticis officiis nemo potest simul deservire, & num. 12.*

8 *Professio dispar esse non debet in uno, & eodem officio.*

Declaratur num. 13.

9 *Monachus bonus vix bonum Clericum facit, & numero 14.*

10 *Monachum scientem, & honestum satius est Cathedræ præficere, quàm sæcularem clericum scientem, & inhonestum.*

15 *Magister Grammatices de iure eligendus est ab Episcopo cum consensu Capituli.*

16 *Sed ex Concilio Tridentino eligi debet cum Capituli consilio, quod Episcopus tenetur petere, sed sequi non cogitur.*

17 *Magister Grammatices tenetur gratis docere clericos etiam divites illius Ecclesiæ, in qua est constitutus: alios vero clericos, & scholares non tenetur docere gratis nisi sint pauperes.*

18 *Et quid ex Concilio Tridentino.*

19 *Magister unus tantùm, scilicet Grammaticus de iure constitui debet in Cathedrali, vel Collegiata: in Metropoli autem duo, idest Theologus, & Grammaticus.*

20 *Sed ex Concilio Tridentino in qualibet ex dictis Ecclesiis constituendus est Theologus tantùm, & in eius defectum Grammaticus.*

21 Saltem, *dictio est subsidiaria, & diminutiva.*

22 *Magistro Grammatices de iure assignandi sunt à Capitulo redditus unius præbendæ, quos tamdiu percipiat, quamdiu perstiterit in docendo.*

23 *Et quid ex Concilio Tridentino.*

24 *Theologiæ Lector de iure eligi debet tantùm in Metropolitana Ecclesia: sed ex Concilio etiam in Cathedrali, & Collegiata.*

25 *Lectio Sacræ Scripturæ ex Concilio Tridentino haberi debet in monasteriis monachorum, in conventibus regularium, & in publicis gymnasiis.*

26 *Lector Sacræ Scripturæ examinandus est ab Episcopo loci de vita, & moribus, & scientia; quod tamen de Lectoribus in claustris monachorum non intelligitur.*

27 *Nec de Rectoribus in conventibus regularium.*

28 *Theologi officium est Sacerdotes, & alios docere sacram Scripturam, & in his præsertim instruere, quæ ad curam pertinent animarum.*

29 *Theologalem præbendam obtinens an possit legere Theologiam scholasticam.*

30 *Scriptura Sacra propriè dicitur, quæ in sacris litteris continetur.*

31 *Theologia scholastica est, quæ legitur in libris sacrorum Scriptorum.*

32 *Theologalis præbenda an possit conferri Canonistæ.*

33 *Theologus in Metropolitana Ecclesia electus de iure non efficitur Canonicus.*

Secus ex Concilio Tridentino.

34 *Præbenda primò vacatura est post Concilium Tridentinum pro Lectore Sacræ Scripturæ ipso facto constituta intelligatur, ibidem.*

Requiritur tamen actualis Episcopi deputatio, & erectio, num. 36. & num. 37.

35 *Theologalem præbendam obtinens qualiter sit cogendus muneri suo satisfacere.*

37 *Collatio præbendæ, quæ primò post Concilium Tridentinum vacavit facta personæ minus idoneæ ad legendum Sacram Scripturam valida est si præbenda nondum fuerit deputata, & erecta in Theologalem.*

38 *Theologi electio spectat ad Episcopum; præbendæ verò Theologalis collatio facienda ab eo, ad quem ante Concilium Tridentinum spectabat, & num. seq.*

39 *Præbenda, quæ primò post Concilium vacavit in mensibus reservatis, non potest uniri pro lectione Sacræ Scripturæ: & idem si in dictis mensibus Cardinalis habeat indultum.*

QVia nonnullis. In qualibet Cathedrali Ecclesia, 1
vel alia in facultatibus sufficienti debet à Prælato, & Capitulo unus Magister eligi, cui redditus unius præbendæ debent assignari: in Metropolitana

tana verò Ecclesia etiam eligi debet Theologus: & si ad
Grammaticum, & Theologum non sufficiat, providant
ipsi Theologo de præbenda; & Grammatico faciat pro-
videri in aliqua ecclesiarum suæ civitatis, vel diœcesis.
Hoc dicit Butr. Abb. Joann. de Anan. Marian. Socin. &
Felin. Primò ponit statutum Concilii, quod secundò in-
novat, & supplet ibi Hostiens. Providet hic Innocen-
tius III. in Concilio generali tam circa Magistrum
Grammatices, quàm circa Theologum, prout etiam
fecit Concilium Tridentinum in cap. 1. sess. 5. unde
nos similiter de utroque agemus, juxta ordinem hu-
jus litteræ, primò scilicet de Grammatico, secundò de
Theologo.

Circa primum conjungendo dispositionem textus no-
stri cum decreto Tridentini Concilii in dict. cap. 1. vers.
Ecclesiæ vero. Nota primò ex hoc textu ibi, *adjicimus*,
non solum hic roborari, & secundùm Host. num. 1. inno-
vari statutum Concilii Lateranensis sub Alexandro III. de
quo in cap. 1. *supra eodem*, sed aliquid adjici: sic etiam
Concilium Tridentinum non tantum Summorum Ponti-
ficum, & Conciliorum constitutionibus cohæret, easque
amplectitur, verùm etiam illis nonnulla adjicit, ut in
proœm. dict. cap. 1. sess. 5.

2 Secundò nota ibi, *sed etiam in aliis*: quod non tan-
tùm Cathedrales, sed etiam Collegiatæ, Ecclesiæ debent
habere Magistrum Grammatices: nam verbum, *aliis*, ex-
ponitur, id est Conventualibus, & capitulum habenti-
bus, secundùm Hostien. num. 1. *in fin. in verb. In aliis*,
Joan. Andr. *eod. num. in verb. Aliis*, & Ancharan. *in pri-
mo notab.* & in hoc addit hæc Constitutio Lateranensi
Concilio. Dum autem dixit de Cathedralibus, intellige et-
iam de Metropolitanis; nam Metropolitana Ecclesia præ-
ter Theologum debet etiam habere magistrum in Gram-
matica facultate, sicut quælibet Cathedralis, ut patet in
textu ibi, *Metropolitana Ecclesia Theologum nihilominus
habeat*; id est ultra Magistrum Grammatices: nec non
ibi, *Quod si forte de duobus Ecclesia Metropolis gravetur*,
&c. in hoc concordat Concilium Tridentinum in dicto
cap. 1. sess. 5. nam qua parte disponit, ut Ecclesiæ, quæ
Theologum habere non possunt, saltem habeant Magi-
strum Grammatices: verbum illud *Ecclesia*, refertur ad
Metropolitanas, Cathedrales, & Collegiatas, de quibus
supra fecerat mentionem in Constitutione præbendæ Theo-
logalis.

3 Tertiò nota ibi, *idoneus*: Non quemlibet, sed ido-
neum tantum constituendum esse in Magistrum Gram-
matices, id est qui moribus primum, deinde facundia
excellat, *l. Magistros*, *Cod. de profess. & medic. lib. 10.*
bonam enim conversationem debet habere testem doctri-
næ, *cap. Valentianus*, 63. *distinct.* & notat gloss. in *cap.*
4 *Quanto*, *in verb. Idonei*, *supra eod.* Unde & Magister lu-
di litterarii à communitate electus ex sententia Sacræ Con-
gregationis Concilii potest ab Episcopo examinari in iis,
quæ spectant ad fidem, doctrinam Catholicam, & bonos
mores.

5 Sed numquid religiosus, & præsertim monachus possit
assumi in magistrum? Host. hic num. 3. disputat quæstio-
6 nem ad partes, & primò arguit ad negativam, quam mo-
nachus non docentis, sed plangentis habet officium, *cap.*
7 *Monachus*, *& cap. seqq.* 16. q. 1. Item quia secundùm Gre-
gorium, *Nemo potest ecclesiasticis officiis simul*, *& mona-
chali regulæ deservire*, *cap. Nemo*, 16. *qu.* 1. Ergo longè
8 minus monachali, & magistrali: & sicut dicitur in Con-
cilio Hispalensi in uno, & eodem officio non debet esse
dispar professio, & cohærere, & conjungi non possunt qui-
bus vota, & studia sunt diversa, *cap. In uno*, 16. *qu.* 7.
non ergo clerici sæculares, & regulares quoad officium
docendi videntur simul conjungi posse, quia secundùm
9 Augustinum, *Bonus monachus vix bonum clericum faciet*,
cap. Lege, 16. q. 1. quod si non facit bonum clericum, ergo
nec bonum magistrum: tales igitur repelli debent ab officio
magistrali, quia in talibus malè concordaret cithara cum
psalterio, arg. *cap. Diversis*, *& cap. Quod a te*, *de cler. con-
jug.* Sed in contrarium arguit, quia secundùm Hierony-
mum *ad Rusticum Monachum*, *Multo tempore debet
Monachus discere, qui postea doceat, sed caveat ne citò
usurpet, & ne prius sit magister, quam discipulus*, *cap. Sic
10 vive*, *& cap. Si clericatus*, 16. q. 1. Item satius est cathedræ
præficere Monachum scientem, & honestum, quàm sæ-
cularem clericum scientem, & inhonestum, secundùm Jo.
Chrysostom. *in cap. Multi sacerdotes*, 40. *distinct.* &
Ambros. in *cap. Doctor*, *& in cap. seqq.* 11. q. 1. maximè
cum gratis doceant, nec idonei sunt prohibendi, ut legitur,
& notatur supra in *cap. prox.* His in utramque partem ad-
ductis concludit Host. sub distinctione: nam aut mona-
chus ingerit se: & sic est repellendus, ut in primis concor-
dant; aut à superiore suo mittitur, & ab illo, ad quem per-
tinet, licentiatur; & sic est admittendus, *cap. Moderamine*,
cum cap. seq. 16. q. 1. *& cap. cætera*, *de assic. Ordin.* dummo-
do tamen à scientiis prohibitis abstineat, secundùm ea,
quæ leguntur; & notantur in *cap. Non magnopere*, *& in
cap. fin. Ne Cler. vel Monach.* hoc etiam exposcit non so-
lùm utilitas proprii monasterii, sed etiam universalis Eccle-
siæ: ad hoc *cap. Ad audientiam*, *de cleric. non residentib.*
non obstat, quod Monachus non habeat officium docen- 11
tis; quia hoc verum, nisi ad illud eligatur, vel assumatur.
Item non obstat *cap. Nemo potest*, 15. *qu.* 1. quia licet eo- 12
dem momento non possit ecclesiasticis officiis, & Mona-
chali regulæ deservire, potest tamen hoc diversis locis, si-
cut & faciunt plerique sæculares clerici. Item non obstat 13
Hispalense Concilium, quia verum est non debere sub
uno, & eodem tecto sociari homines diversæ professionis,
id est contrariæ, ut ibi: nam aliàs certum est in una, &
eadem universitate esse diversorum corporum hominum
genera diversa. Sed nec quoad officium magisterii sæcula-
rium, & regularium diversa sunt studia, quia utrique
student, utrique docent: nam etsi consideratur universi-
tas studentium, diversarum scientiarum diversi sunt mo-
di, & tamen unum corpus constituunt & simul cohærent,
& simul conjunguntur. Demum non obstat, quod bonus 14
Monachus vix faciat bonū clericum: quia etsi vix, tamen
fit, *l. Vix certis*, *ff. de judic. c. 2. de cognat. spiritual. lib. 6.*
ita Hostien. cum quo concordant hic Joann. Andr. num. 2.
Henric. Boich. num. 12. Butr. num. 3. Cardin. *eodem num.*
Anchar. num. 8. Abb. num. 1. Joan. de Anan. num. 2. Ma-
rian. Socin. num. 4. & Felin. num. 1. Archid. in *cap. Mo-
nachus*, num. 1. 16. *qu.* 1. & ibi etiam Bellam. *post princip.*
quod latissimè prosequitur Turre 1. in *cap.* 1. *num.* 4. *eod.
casu*, *& quæst.*

Quartò nota ibi, *A Prælato cum Capitulo*. Magistrum 15
in Grammatica facultate eligendum esse à Prælato cum
Capitulo, ut in littera: imò ut dicit Hostiens. hic num. 7.
vers. Vel dic quod verius est, magis requiritur in tali ele-
ctione consensus Capituli, quam Prælati, quia Præla-
tus non debet doceri, sed docere: illi vero de capitulo
sunt instituendi, unde ipsorum interest, ut eligatur talis,
qui diligatur, & cujus modus acceptabilis sit, & cum
Hostien. transeunt Joan. Andr. num. 3. Ancharan. *in se-
cundo notab.* referentes illud Quintiliani *lib. 2. de orator.
institut.* [ut Præceptoris est officium docere, ita discipulo-
rum præbere se dociles: scientia enim convalescere ne-
quit, nisi sociata fuerit tradentis, accipientisque concor-
dia] sed nihilominus Concilium Tridentinum in dicto 16
cap. 1. sess. 5. vers. Ecclesiæ vero, in electione Magistri
Grammatices non exigit Capituli consensum, sed consi-
lium, ut patet ibi, *ab Episcopo cum consilio Capituli eligen-
dum*. Quò fit ut Episcopus teneatur consilium petere,
sed sequi non adstringatur, *cap. Cum olim*, *de arbitrar.*
cap. 1. de Capell. Monach. gloss. in *cap. Cum veteri*, *in
verb. Expectatum*, *de elect.* Doct. in *cap. Quanto*, *de
his, quæ fiunt à Prælat.* & in terminis dict. *cap. 1. sess.* 5.
alias censuit Sacra Congregatio ejusdem Concilii In-
terpres.

Quintò nota ibi, *Clericos Ecclesiarum ipsarum*; Magi- 17
strum Grammatices teneri gratis docere clericos illius Ec-
clesiæ in qua est constitutus magister, etiamsi divites sint;
quia cùm illorum ratione habeat redditus præbendæ, Ju-
ri consentaneum est, ut aliam mercedem ab eis non ac-
cipiat; alios verò clericos, & scholares, quia illorum ra-
tione non habet præbendam, non tenetur gratis docere,
nisi sint pauperes, ut notatur in *cap. 1. supra eod.* Innoc. *in
verb. Eiusdem*, Host. num. 1. Joan. Andr. *num. 2. in eod.
verb.* & Ant. de Butr. *in 2. notab.* & idem Innoc. hic *in prin-
cip.* Sed Concilium Trid. in d. *cap. 1. sess.* 5. non restrin- 18
git se ad clericos ecclesiarum, in quibus magister constitui-
tur, sed simpliciter, & indistinctè dicit: *qui clericos, alios-
que scholares pauperes Grammaticam gratis doceat*; ergo
simpliciter, & indistinctè de omnibus clericis videtur in-
telli-

telligendum argum. *cap. Relatum*, *il ſecondo*, §. t. *ſupra*
de teſtam. cap. Quia circa, *de privileg. l.* 1. §. *Generaliter*,
ff. de legat. præſtand. l. De pretio, *ff. de publication. in rem*
action. Niſi dixeris Concilium diſtingui per Canones an-
tiquos, à quibus recipit interpretationem paſſivam, *leg.*
2. *Cod. de noxal.* & ferè in his terminis notat Hoſtienſis
hic num. 7. *in verb. Et alios*. Sed nihil firmo, quia non
reperio deciſum.
19 Sextò nota ibi, *Metropolis Eccleſia*: & accuratè obſer-
va differentiam inter Cathedrales, vel Collegiatas, &
Metropolitaoas Eccleſias: nam in Cathedralibus, & Col-
legiatis conſtituendum eſt unus tantum magiſter, ſcilicet
grammatices: In Metropolitana verò conſtituendi ſunt
duo magiſtri, unus ſcilicet in Theologia, alius in Gram-
matica facultate, & cuilibet ipſorum aſſignandi ſunt à Ca-
pitulo proventus onius præbendæ, ut in littera, & no-
20 tant omnes in ſummario textus. Verùm Tridentina ſyno-
dus in dict. *cap.* 1. *ſeſſ.* 5. in qualibet Eccleſia ſeu Metropo-
litana, ſeu Cathedrali ſeu Collegiata non mandat conſti-
tui niſi Theologum cum aſſignatione præbendæ proximè
vacaturæ: quod ſi illarum proventus tenues fuerint, vel
tam exigua ſit clerici, & populi multitudo, ut Theologi
electio in eis commodè haberi non poſſit; tunc mandat
ut ſaltem magiſtrum habeat, qui clericos aliosque ſchola-
21 res pauperes grammaticam gratis doceat. Atque ita Con-
cilium non mandat conſtitui Grammaticum niſi in defe-
ctum Theologi, & in ſubſidium; cùm dictio illa, *ſaltem*,
ſit ſubſidiaria, & diminutiva, *cap. Statutum*, §. *Cum ve-*
ro, & ibi bona gloſſ. *in verb. Saltem*, *de reſcript. lib.* 6.
leg. 1. *Cod. de emendat. propin.* Bart. *in l.* 1. *nu.* 5. *ff. de iu-*
re Codicill. Paul de Caſtro *conſ.* 79. *Pro pleniori*, *num.* 7.
lib. 1. Diſcrepat igitur Concilium à jure communi in duo-
bus quantum ad hoc. Primò, quia de jure in Cathedrali,
vel Collegiata conſtituendus eſt Grammaticus: ex Conci-
lio conſtituendus eſt Theologus. Secundò, quia de ju-
re in Metropoli conſtituendi ſunt duo magiſtri, ſcilicet
Theologus: & in ſubſidium Grammaticus. Fateor ta-
men Concilium non improbare, quin potiùs velle, ut
quæcumque aliæ lectiones, vel conſuetudine, vel qua-
vis alia ratione jam conſtitutæ propter id minimè præ-
termittantur, ut patet in eodem *cap.* 1. *verſ. Ita ta-*
men.
22 Septimò nota ibi, *Unius præbendæ proventus*, Magiſtro
grammatices eſſe aſſignandos à Capitulo proventus unius
præbendæ, quos tamdiu percipiat, quamdiu perſtiterit
in docendo. Quod ſi proventus hujuſmodi non ſuffi-
ciant Metropolitanus in alia Eccleſia ſuæ civitatis, ſive
diœceſis, quæ ſufficere valeat; faciat provideri, ut in
23 textu, Concilium verò in dict. *cap.* 1. *ſeſſ.* 5. *verſ. Eccle-*
ſia verò, nullam mentiooem facit de præbenda, ſed man-
dat ut magiſtro Grammatices, vel alicujus ſimplicis be-
neficii fructus, quos tamdiu percipiat, quamdiu in do-
cendo perſtiterit, aſſignentur, vel ex Capitulari, vel E-
piſcopali menſa condigna aliqua merces perſolvatur, vel
aliàs Epiſcopus ipſe aliquam rationem ineat ſuæ Eccleſiæ,
& diœceſi accommodam. Hæc circa primum ſcilicet ma-
giſtrum Grammatices.
24 Circa ſecundum, ſcilicet Theologum ſimiliter conjun-
gendo hunc textum cum decreto Concilii in dict. *cap.* 1.
verſ. In Eccleſiis, *ſeſſ.* 5. Nota primò in *verſ. Sanè Me-*
tropolis. Theologum de jure eſſe eligendum in Metropo-
litana Eccleſia dumtaxat; ſed ex Concilio eligi debet non
ſolùm in Eccleſiis metropolitanis, ſed etiam in Cathedra-
libus, ſi civitas ſit inſignis, vel populoſa, & in collegia-
tis exiſtentibus in aliquo inſigni oppido etiam nullius diœ-
ceſis; & ita extenditur diſpoſitio hujus textus à Metropo-
litanis ad cathedrales, & collegiatas eccleſias, ut præfer-
25 tur qualificatas. Præterea addit Concilium in dict. *cap.* 1.
ſeſſ. 5. ut in Monaſteriis quoque Monachorum, ubi com-
modè fieri queat, lectio ſacræ Scripturæ habeatur. Qua
in re ſi Abbates negligentes fuerint, Epiſcopi locorum in
hoc ut Sedis Apoſtolicæ Delegati eos ad id opportunis re-
mediis compellant; & eandem lectionem haberi præcipit
in conventibus regularium, ubi ſtudia commodè vigere
poſſunt, & in Gymnaſiis publicis, ſtatuitque neminem
26 ad hujuſmodi electionis officium tam publicè, quàm pri-
vatim admittendum eſſe, qui priùs ab Epiſcopo loci de
vita, moribus, & ſcientia examinatus, & approbatus
non fuerit; quod tamen de electoribus in clauſtris Mona-
chorum non intelligatur, ut ibi: Et cùm ſanctæ memoriæ 27
Cardinalis Borromæus petiiſſet declarari, an admittendi
ad officium legendi ſacram Scripturam in Conventibus re-
gularium, non tamen in clauſtris Monachorum, exami-
nandi, & approbandi ſint ab Epiſcopo loci de vita, mori-
bus, & ſcientia ex *ſeſſ.* 5. *cap.* 1. Sacra Congregatio Con-
cilii cenſuit non eſſe.
Secundò nota ibi, *In ſacra pagina doceat*: officium 28
Theologi ut ſuprà electi eſſe Sacerdotes, & alios docere in
ſacra pagina, & in his præſertim inſtruere, quæ ad curam
animarum ſpectare noſcuntur: ex Conc. Trident. d. *cap.*
1. *ſeſſ.* 5. Lectoris ſacræ Theologiæ munus eſt ſacram Scri-
pturam exponere, & interpretari.
Sed ſupplicante Capitulo Collegiatæ Hiſpalen. ut obti- 29
nenti præbendam Theologalem, qui ſine fructu ſacram
Scripturam priùs legebat, cui oemo ibidem incumbit, li-
ceret proſequi lectiones Theologiæ Scholaſticæ, quam in-
cœperat cum magna utilitate. Die 23. Februarii 1576. 30
Congregatio generalis conſideravit. Primò, quod propriè
loquendo de ſacra Scriptura dicitur, quæ in ſacris litteris
continentur, Biblia, Euangelium, Epiſtolæ Pauli, &c. 31
Theologia verò illa ſcholaſtica, quæ in libris ſacrorum
Scriptorum legitur. Auguſtini, Hierooymi, Thomæ,
Cajetani, &c. Concilium autem *cap.* 1. *ſeſſ.* 5. Licèt in
principio videatur reſpicere ad ſacram Scripturam tantùm,
tamen indifferenter poſteà in ſubſequentibus modò Theo-
giam, modò ſacram Scripturam nuncupat. Et propterea
cùm Concilium de utraque expreſſerit, de utraque erit in-
telligendum, ſicut alteram legere ſufficiat, vel ſacram
Scripturam, vel Theologiam ſcholaſticam. Quod etiam
ſenſiſſe videtur Concil. Lateranenſe, ad quod Concilium
Tridentinum reſpicit, *cap. Quia nonnullus*, *de Magiſtris*,
ibi: *Qui Sacerdotes*, *& alios in ſacra pagina doceat*, *& in*
his præſertim informet, *quæ ad curam animarum ſpectare*
noſcuntur: *& ſic in Theologia ſcholaſtica*. Fuerunt tamen
ex Cardinalibus, qui dicerent: quando leget Theologiam
ſcholaſticam, puta de uſuris, ſumat initium à verbis ſa-
cræ Scripturæ, puta *mutuum dantes*, *nihil inde ſperantes*;
& ſic ſemper præmittat aliquem locum ſacræ Scripturæ,
& deinde deſcendat ad ſcholaſticam occaſione illius inter-
pretationis. Sed hoc conſilii eſt, non neceſſitatis: præ-
ſertim cùm in diſcurſu ſcholaſticæ neceſſe ſit citare locos S.
Scripturæ. Citatus etiam fuit Rebuff. *rubr. de collat. in*
verb. Legere.
Verùm cùm Epiſcopus Cremonen. non reperiret Theo- 32
logum idoneum in civitate ſæcularem, contulit primam
præbendam poſt Coocilium vacantem Vicario Canoni-
ſtæ: Dubitavit an id fieri licuerit. Nihil reperio deciſum
à Sacra Congregatione, ſed notavit Card. Alciatus non
potuiſſe Epiſcopum hoc facere, quia Concilium primò va-
caturam vult pro Theologo; Nec potuit Epiſcopus dero-
gare, & quod proviſus noo facit fructus ſuos, quia ſine
titulo. Epiſcopum autem indigere abſolutione Papali pro-
pter pœnas, in quas incurrit comminatas in Bulla Pii IV.
contra non obſervantes Concilium; & ideò hæc eſſe refe-
renda Sanctiſſimo, qui Epiſcopum abſolvit ſigno Crucis,
& proviſus pariter fuit abſolutus oretenus tantùm, & di-
xit quod in poſterum cùm vacatio contingit non in menſe
Apoſtolico, conferat omninò Theologo. Reperi etiam
adnotatam reſolutionem miſſam à Cardinali ſancti Sixti,
ſed noo authenticam his verbis: [Concilium Tridenti-
num loquens de præbendis Theologalibus non habet lo-
cum in Canonicalibus, cùm non ſit eadem ratio; etſi non
invenitur Theologus facta diligentia non ſolùm in loco,
ſed etiam extra, poterit non ſolùm Canoniſtæ aſſignari,
ſed cuilibet; ſed non propterea occurrente vacatione de-
buit omitti, qui de novo fiat diligentia de reperiendo
Theologum.
Tertiò nota *in verſ. Aſſignetur*, Theologo ut præfertur 33
electo aſſignandos eſſe proventus unius præbendæ, ita ut
per hoc oon efficiatur Canonicus, ſed tamdiu reditus ipſos
percipiat, quamdiu perſtiterit in docendo; ut dicitur in tex-
tu. Contra verò Concil. Trident. in d. *cap.* 1. *ſeſſ.* 5. *verſ.* 34
In Eccleſiis, ſtatuit ut præbenda quomodocumque præter-
quam ex cauſa reſignationis primò vacatura ad uſū Lecto-
ris S. Theologiæ ipſo facto perpetuò conſtituta, & deputa-
ta intelligatur; & ita ex Concil. S. Scripturæ Lector poſt
vacationem præbendæ habet eam perpetuò intitulatam,
& Canonicus efficitur, & ſic muneri ſuo non ſatisfaciat pu-

niri potest etiam privatione ipsius præbendæ, ut in subjecta declaratione.

35 Cùm in Ecclesia Majoricen. quidam præbendam Theologalem obtinuisset, nec legere ullo modo vellet, Episcopus consuluit Sacram Congregationem quid sibi esset agendum. Sacra Congregatio censuit posse cogi comminationibus pœnarum, sequestratione fructuum; assignatione portionis de iisdem fructibus alteri, qui ipsius loco legat; Demum crescente contumacia ad alias pœnas etiam privationis deveniendum factaque privatione ad corroborandum Concilii decretum Episcopum declarare debere talem præbendam, & canonicatum affectum fuisse, & esse ex Concilio pro *Sacræ Scripturæ Lectore*; tum deligat personam idoneam, quæ id muneris per seipsam exequi valeat, & illi per ordinarium collatorem hujusmodi præbenda conferatur.

36 Cæterùm adverte, quia etsi Concilium dicat, *præbenda primo vacatura pro Lectore sacræ Scripturæ ipso facto constituta, & deputata intelligitur*: nihilominus ad id requiritur actualis Episcopi deputatio, & erectio, ut sæpiùs
37 fuit resolutum, & in specie orta dubitatione, an si præbenda, quæ primo post confirmatum Concilium vacavit, & ipso facto ejusdem Concilii decreto *seff. 5, cap. 1. verf. In Ecclesiis autem*: pro Lectore sacræ Scripturæ perpetuò constituta, & deputata intelligitur, collata fuerit inhabili ad id munus per se explicandum collatio valida sit: & quatenus valida existat, an ejusmodi præbendam obtinens cogi possit ad solvendum competens stipendium alicui idoneo ab Ordinario loci eligendo, qui loco sui sacram Scripturam interpretetur. Die 26. Aprilis 1582. in Congregatione generali proposito, & in utramque partem maturè perpenso, & discusso dubio, quatuor ex Cardinalibus censuerunt collationem invalidam esse, quippe factam contra formam legis. Reliqui tres steterunt pro validitate, cùm dicerent ex Concilio illam collationem nullam, & invalidam intelligi, quæ inhabili facta sit ejus præbendæ, quæ actu in Theologalem deputata, & erecta reperitur: Omnes tamen decisionem rejecerunt ad Sanctissimum, qui postridie ejus diei in Consistorio audita relatione Congregationis, sentiens decretum Concilii in *verf. In Ecclesiis autem esse conditionatum*, & requiri declarationem, & actualem deputationem, respondit valere collationem præbendæ, quæ primò post Concilium vacavit, factam personæ minus idoneæ ad sacram Scripturam per seipsum interpretandam, si nondum illa præbenda actu fuerat deputata, & erecta in Theologalem, Posteà in una Majoricens. & aliis sæpiùs est responsum ad erectionem præbendæ Theologalis requiri actualem deputationem.

Sed dubitatur an in eo canonicatu, & præbenda, quæ 38
secundum Tridentinum Concilium assignatur *Lectori* sacræ Scripturæ, remaneat Episcopo provisio, quæ priùs sibi in eodem canonicatu competebat; servata tamen forma dicti decreti, ita ut Capitulum non possit se intromittere in provisione d. Canonicatus, sicut priùs se non intromittebat; Congregatio privata rejecit ad generalem, tum quia priùs de eodem negotio in una Bergomen. Congregatio generalis non omninò decrevit, sed inclinavit contra Capitulum: tum quia verba illa Concilii de consilio Capituli videntur referri tantùm ad proxima, nempe quando agitur, vel de assignatione, vel de contributione; vel de magistro; tunc enim de consilio Capituli, quia agitur de contributione, tum quia præbenda ipso jure applicatur à Concilio pro præbenda Theologali, quo casu videtur Concilium reliquisse collationem in terminis, in quibus erat præbenda ante Concilium, & sic soli Episcopo. Adjuvat, quia supra cùm de substituto idoneo agitur, soli Episcopo datur electio. Adjuvat, & exemplum Pœnitentiarii *seff. 24. cap. 8.* quamquam illud aliis verbis sit conceptum ibi, *ab Episcopo instituatur*; & cùm pro Episcopo stet regula, & stet jus vetus, posset ad summum pro honore Capituli addi, de consilio Capituli, quod non tenetur sequi. Sed tamen die 14. Maji 1576. Congregatio generalis censuit quicquid alias dictum fuerit in Bergomen. Concilium reliquisse in terminis juris qui ante Concilium erant, à quo fieret collatio præbendæ Theologalis; & ideò si præbenda ante Concilium ad Episcopi collationem spectabat, nunc etiam pertinere absque consilio Capituli. Secunda Augusti anno 1576. cùm iterùm hac de re actum fuisset, relatis tribus allegationibus Capituli, censuit
persistendum in decretis; & subinde in una Bergo- 39
men. cùm fuerit dubitatum ad quem spectaret electio Theologi, & collatio præbendæ Theologalis; & an posset uniri quoties vacaret in mensibus reservatis, præsertim si in illis aliquis ex Cardinalibus habeat indultum: Sacra Congregatio die 1. Decembris 1580. censuit electionem Theologi spectare ad Episcopum, collationem verò præbendæ faciendam ab eo, ad quem anteà spectabat. Præbendam verò vacantem in mensibus reservatis Sedi Apostolicæ non posse uniri pro dicta lectione; Idemque si in dictis mensibus Cardinalis habeat indultum.

DE MAGISTRIS.

Honorius III.

CAPUT V.

Super specula; & infrà. Volumus & mandamus, ut statutum in Concilio generali de Magistris Theologiæ per singulas Metropoles statuendis, inviolabiliter observetur: Statuentes, ut quia super hoc propter raritatem Magistrorum se possent aliqui forsitan excusare, ab Ecclesiarum Prælatis & Capitulis, ad Theologicæ professionis studium aliqui docibiles destinentur, qui cùm docti fuerint, in Dei Ecclesia velut splendor fulgeant firmamenti: ex quibus postmodum copia possit haberi Doctorum, qui velut stellæ in perpetuas æternitates mansuri, ad justitiam valeant plurimos erudire; quibus si proprii proventus Ecclesiastici non sufficiunt, prædicti necessaria subministrent. Docentes verò in Theologica facultate, dum in scholis docuerint, & studentes in ipsa, integrè per annos quinque percipiant de licentia sedis Apostolicæ proventus præbendarum, & beneficiorum suorum: non obstante aliqua alia consuetudine, vel statuto; cùm denario fraudari non debeant, in vinea Domini operantes.

SUMMARIUM.

1 *Prælati, & Capitula ad studia Theologiæ scholares dociles transmittere tenentur.*

2 *Magistri quamdiu publicè in scholis Theologiam, vel ius canonicū docuerint, & scholares per quinquennium gaudent fructibus beneficiorum suorum amissis distributionibus quotidianis, & nu. 4. & num. 11.*

Et quid si fructus omnes distributionibus constent, numer. 3.

Et quid si præbenda sit in Cathedrali civitatis, ubi lectoris munere funguntur, num. 5.

6 *Lectores Theologiæ, ut gaudeant privilegio percipiendi fructus præbendarum suarum in absentia an debeant esse stipendiati, & ex numero obtinentium Cathedras, & nu. seqq. usque ad num. 10.*

7 *Lecto-*

7 *Lectores sacræ Theologiæ, & scholares promovent utilitatem universalis Ecclesiæ.*
8 *Stipendium ex publico, quo iure Lectoribus assignandum.*
9 *Lectores ut gaudeant privilegio Lectoribus concesso satis est, ut legant in civitate Regia, vel privilegiata, vel longissima possessione super hoc munita.*
10 *Facultas, quam à iure habent Episcopi dispensandi cum illis, qui parochiales obtinent, ut litterarum studio ad septennium insistant, & intereà promoveri non teneantur nisi ad subdiaconatum an sit sublata a Concilio Tridentino, & nu. seqq. usque in finem.*
12 *Ecclesia ad sui regimen indiget viris litteratis, & non porcis, vel asinis ferratis.*
13 *Doctoratus in iure canonico in quinque annis si velit in alia facultate studere, ad residentiam revocari non potest.*
14 *Iustus iustior, & perfectus perfectior fieri potest.*
15 *Congregatio Concilii non consuevit concedere ut parochi studiorum causa abesse possint nisi perrarò, & magna cum circumspectione.*
16 *Parochi ut de licentia Episcopi abesse possint a parochiali studiorum causa novem requisita hic relata debent concurrere, & num. seq.*
17 *Prælati inferiores dispensare non possunt cum parochis, ut studiorum causa abesse possint.*

1 SVper specula. Prælati, & Capitula ad studia Theologiæ scholares dociles transmittere tenentur, qui in absentia redditus præbendarum, & beneficiorum per quinquennium integraliter percipient, & si proprii redditus ad sustentationem studii eis non sufficiunt, debet Prælatus cum Capitulo eis providere: Magistri verò donec docuerint, integrè percipiunt fructus beneficiorum suorum. Hoc dicit secundùm Antonium de Butr. Abb. Joan. de Anan. Marian. Socin. & Felin. & sunt tres partes. Prima statutum Concilii corroborat. Secunda providet super magistrorum raritate, ibi, *Statuentes*. Tertia magistris, & scholaribus providet de redditibus in absentia percipiendis, ibi, *docentes*. Prima & secunda pars non servatur, & ita nullus est fructus hujus statuti, & aliorum, ut dicit gloss. 1. hic, & frustrà membranas occupat secundùm Hostien. *num.* 2. & Butr. *num.* 9. *vers. Dicit gloss.* Sed quoad tertiam partem hæc Decretalis innova-
2 ta est à Concilio Tridentino *sess.* 5. *cap.* 1. *in fin.* Itaque magistri quamdiu publicè in scholis sacram Theologiam docuerint, & scholares, qui in ipsis scholis eidem studio operam navaverint per quinquennium fructibus præbendarum, & beneficiorum suorum in absentia plenè gaudent, & fruuntur, ut hic in littera, & in dict. *cap.* 1. Distributionibus quotidianis dumtaxat amissis, ut est casus in *cap. Licèt*, *supra de præbend.* & hic notat gloss. *in*
3 *verb. Integre:* quæ communiter approbatur. Hoc tamen intelligas si fructus præbendæ à quotidianis distributionibus sint sejuncti; secus verò si universi fructus hujusmodi distributionibus constent, quæ tunc Lectores, & studentes lucrantur duas tertias illarum partes, omissa alia tertia quæ inservientibus accrescit, ut ex sententia Sacræ Congregationis Concilii scripsi in prædicta Decretali, *Li-*
4 *cèt num.* 97. & latiùs *num.* 124. *& seqq. & numer.* 129. Et quod dictum est de magistris, & studentibus juris canonici, quia tale studium cedit in utilitatem universalis Ecclesiæ, *cap. Cum ex eo*, *de elect. lib.* 6. secundùm opinionem Archid. in *cap.* 2. *num.* 1. *ad fin. vers. Tales habita licentia*, *de privil. lib.* 6. Quam hic sequuntur Abb. *num.* 6. *vers. Sed contrarium*, Marian. Soc. *num.* 30. & pluribus confirmat Felin. *num.* 2. quam etiam sæpius probavit Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Inter-
5 pretum. Quinimò alias censuit docentes jus canonicum in publica universitate gaudere, & potiri privilegio de percipiendis in absentia suarum præbendarum fructibus, quamvis præbendæ, quas obtinent, sitæ sint in cathedralibus ejusdem Civitatis, in qua publici Lectoris munere funguntur: quid autem in jure civili, dixi in *cap. Super specula*, *supra ne cleric. vel monach.* & vide glos. in dict. *cap. Cum ex eo*, *in verb. Litterarum*, *de elect. lib.* 6. & Archidiac. *loco citato*.
6 QUÆRO, An Canonicus Cathedralis publicè in aliqua Academia docens S. Theologiam si nullum sit ei stipendium à publico constitutum, neque sit ex numero eorum, qui cathedras habent, sed facultatem à Rectore, vel aliis, ad quos spectat, obtinuerit, gaudeat privilegio à jure concesso, ut fructus canonicatus in absentia percipiat, juxta hoc cap. quod Concilium Tridentinum in d. *cap.* 1. *sess.* 25. salvum esse voluit.

Hoc dubium habet duas partes. Prima est, an ad gaudendum privilegio oporteat lectorem esse stipendiatum. Secunda, an oporteat eum esse de numero eorum, qui habent cathedras. Quoad primam partem videtur respon- 7
dendum nihil referre ad gaudendum privilegio, ut quis sit stipendiatus, necne. Primò quia ratio, ob quam à jure concessum est Lectoribus, & scholaribus privilegium percipiendi fructus beneficii in absentia est, quia promovent utilitatem nedum Ecclesiæ particularis, sed etiam universalis, quoad sui regimen juris litteratis indiget, ut patet in textu ibi: *Qui cum docti fuerint in Dei Ecclesia, velut splendor fulgeant firmamenti, ex quibus postmodum copia possit haberi Doctorum, qui velut stellæ in perpetuas æternitates mansuri, ad iustitiam valeant plurimos erudire*, & in fine ibi: *Cum denario fraudari non debeant in vinea Domini operantes, & in cap. Super specula, vers. Quia verò, Theologiæ studium cupimus ampliari, &c. supra ne cler. vel monach.* & hic notat Abb. *num.* 6. & Jo. de Anan. *num.* 2. hæc autem ratio militat in lectore non stipendiato, non minùs, imò magis, quàm in stipendiato: ideòque privilegium in utroque debet habere locum, *l. Illud*, *ff. ad l. Aquil. cap. Tua*, *de consang. & affin.*

Secundò, quia Lectoribus non mandant Canones as- 8
signari stipendium, sed præberi competens aliquod beneficium, ut in *cap.* 1. *supra eodem*, vel proventus alicujus præbendæ, ut suprà in *cap. Quia nonnulli*: stipendium autem ex publico fuit postea introductum, ut per Abb. in dict. *cap. Quia nonnulli*, *numer.* 3. *prope finem*.

Tertiò hoc clarè colligitur ex dictis Doctorum, præsertim Antonii de Butrio, Abb. & Jo. de Anan. in dict. *cap. Quia nonnulli*, qui clarè supponunt dari etiam Lectores non stipendiatos, & eos potiri omnibus privilegiis, quæ Lectoribus concessa reperiuntur.

Quoad secundam partem dubii, an pro hujusmodi privilegiis oporteat Lectorem esse de numero obtinentium cathedras, similiter videtur respondendum non oportere.

Primò, quia jura non requirunt ad gaudendum privi- 9
legio Lectoribus concesso, ut sint ex numero obtinentium cathedras, sed tantùm ut legant in civitate regia, vel privilegiata, vel longissima possessione super hoc munita, Albert. *in* 1. *Constitutione Digestorum*, §. *Hæc autem*, *& in l. Sed & reprobari*, §. *de Philosophis*, *ff. de excusat. tutor.* Accedit, quod causa privilegii militat etiam in his, qui non sunt de numero obtinentium cathedras: nam & ipsi in vinea Domini operantur juxta textum hic: ergo etiam in eis privilegium debet habere locum. Quinimò id confirmant verba *cap.* 1. *supra eodem*, ubi agendo de Lectoribus habentibus hoc privilegium cavetur expressè neminem esse interdicendum quominus legat, si tamen fuerit idoneus: & ita numerus non præfinitur, sed quilibet idoneus est admittendus, & privilegio gaudet.

An autem requiratur licentia ad hoc, ut docentes, vel studentes in Theologia percipiant in absentia fructus præbendarum suarum, dixi in *cap. Relatum*, *num.* 18. *& seqq. de cleric. non residentib.* & an absentes absque hujusmodi licentia cogi possint ad residentiam redire, etsi universitas sit privilegiata, dixi in *cap. Cum ad hoc*, *eod. tit. à num.* 2. *usque in finem*, ubi habes plura circa intellectum hujus Decretalis.

Ulterius QUÆRO, Posita constitutione Bonifacii 10
VIII. quæ incipit, *Cum ex eo:* item positis decretis Concilii Tridentini *cap.* 1. *sess.* 5. *cap.* 11. *sess.* 7. *cap.* 1. *sess.* 23. *& cap.* 18. *sess.* 24. An Episcopi dispensare possint cum iis, qui parochiales Ecclesias obtinent, ut litterarum studio ad septennium insistant, atque intereà promoveri minimè teneantur nisi ad ordinem Subdiaconatus.

Videtur respondendum posse: nam decretum *cap.* 1. 11
sess. 5. non modò non tollit facultatem Episcopis attributam ex dicta Constitutione Bonifacii VIII. relata in

cap. Cum ex eo, de elect. lib. 6. sed imò illam expresse præservat his verbis: *Docentes vero ipsam sacram scripturam, dum publicè in scholis docuerint, & scholares, qui in ipsis scholis studènt, privilegiis omnibus de perceptione fructuum, præbendarum, & beneficiorum suorum in absentia à iure communi concessis plenè gaudeant, & fruantur.* Similiter decretum *cap. 11. sess. 7.* præservat facultates de non promovendo in casibus à jure communi expressis: & eodem modo decretum *cap. 2. sess. 6.* præservat legitimas facultates temporales non residendi etiam in parochialibus ecclesiis per hæc verba: *Indulgentiis verò, & dispensationibus temporalibus ex veris, & rationabilibus causis tantùm concessis, & cum Ordinario legitimè probandis in suo robore permansuris: quibus casibus nihilominus officium sit Episcoporum, &c. providere, & per deputationem idoneorum Vicariorum, &c. cura animarum nullatenus negligatur.*

Decretum verò *cap. 1. sess. 23.* & si præcipiat parochialium Rectoribus, ut jugiter residèant, tamen declarat eos posse legitimè abesse, cùm Christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, evidens Ecclesiæ, vel reipublicæ utilitas aliquos abesse postulant, & infra statuit, ut quandocumque eos causa prius per Episcopum cognita, & probata abesse contigerit, Vicarium idoneum ab ipso Ordinario approbandum cum debita mercedis assignatione relinquant, utque licentiam in scriptis gratisque concedendam ultra bimestre tempus nisi ex gravi causa non obtineant. Præservat ergo hoc loco Concilii facultatem, quam habent Episcopi concedendi licentiam abscedendi ex gravi causa, aut ob Ecclesiæ, vel reipublicæ uti-
12 litatem. Ad hanc verò utilitatem congruè referri posse absentiam studiorum causa satis colligitur ex eademmet Constitutione Bonifacii, ibi, *Legendi, & proficiendi opportunitas sit sublata in grande Ecclesiæ universalis, quæ ad sui regimen viris litteratis permaximè noscitur indigere, dispendium, & jacturam,* & infrà ibi, *ut fructum in Dei Ecclesia suo tempore afferre valeant opportunum*, unde Joan. Monac. *ibid. num. 1.* dicit, [Cùm indigentiæ Ecclesiæ sit subveniendum, ipsa est personis litteratis implenda, non nepotulis, nec asinis deferratis.] Item Ancharan. & Geminian. *in 2. notab.* dicunt; [Nota quia Ecclesia Dei summè indiget viris litteratis, non porcis, vel asinis ferratis, & ob eorum carentiam dicitur sustinere jacturam,] ut in dict. *cap. Cum ex eo*, Ideò statuitur absentes studiorum causa percipere fructus beneficiorum suorum: quia denario fraudari non debent in vinea Domini operantes, ut hic dicitur in fine.

Itaque difficultas videtur restringi ad decretum *cap. 18, sess. 24.* quo præscribitur forma examinis per concursum in collatione parochialium Ecclesiarum: nam cùm privilegium dict. *cap. Cum ex eo*, concessum fuerit ob eam causam, ut Parochi in litteris proficiant, & magis idonei efficiantur ad curam animarum administrandam: utique hæc causa videtur jam cessare in his, qui parochiales per concursum sunt assequuti: censentur enim magis idonei, cum illis, & non aliis parochiales Ecclesiæ conferri possint, ac debeant ex decreto dict. *cap. 18.* & ex Constitutione 33. Pii V. *In conferendis*; cessante igitur causa privilegii, cessat privilegium, *l. Titia, Seia, §. Usuras, ff. de leg. 2.* Ancharan. in dict. *cap. Cum ex eo, num. 6. de elect. lib. 6.*

Sed tamen veriùs videtur facultatem dict. *cap. Cum ex eo*, non esse sublatam decreto dict. *cap. 18.* duobus fundamentis. Primum, quia decreta Concilii debent quantum fieri potest invicem conciliari, ne contraria, & pugnantia videantur, ad *cap. Cum expediat, de elect. lib. 6.* unde non est dicendum, ut Concilium decreto dict. *cap. 18.* voluerit esse sublata privilegia dict. *cap. Cum ex eo*; quæ prius expressè præservaverat decreto *cap. 1. sess. 5. cap. 11. sess. 7. cap. 2. sess. 6. & cap. 1. sess. 23.*

Secundum fundamentum est, quia Constitutio *cap. Cum ex eo*, non solùm emanavit in favorem scholarium, sed etiam Lectorum, & docentium in publicis universitatibus: certum est autem privilegium Lectorum non esse sublatum per decretum d. *cap. 18.* sed potiùs confirmatum: nam si parochi electi in concursu sunt magis idonei, ergo majorem fructum afferre possunt in legendo, quàm si essent simpliciter idonei, atque ita per concursum non cessat; imò magis viget causa finalis dict. Constitutionis Bonifacii quoad Lectores. Ideò cùm parochus Valentinus legens in publica universitate Valentiæ sacram scripturam, quæsivert an suæ parochialis fructus in absentia percipere possit: Sacra Congregatio Concilii censuit posse, ita tamen ut cura animarum per se ipsum exercenda nihil detrimenti patiatur: unde sequitur, ut quemadmodum Concilium quoad Lectores non sustulit dispositionem dict. *cap. Cum ex eo*; ita nec quoad scholares, qui eodem jure cum Lectoribus censentur, suntque hac in parte æqualiter privilegiati, argum. *cap. Translato, de Constitut. cum similibus*:
& quamvis digniores inter probatos ab examinatori- 13
bus judicati fuerint, adhuc tamen perfectiores, & Ecclesiæ utiliores effici possunt; pro quo adducitur singularis doctrina Anchar. in dict. *cap. Cum ex eo, sub num. 7.* ubi quærit, An sit justa causa revocandi ad residentiam eum, qui in quinque annis est doctoratus in jure canonico, & non vult ad Ecclesiam redire, sed in alia facultate studere: & resolvit determinatum fuisse non esse hanc justam causam
sam revocandi eum ad residentiam, quia, inquit, justus 14
justior, & perfectus perfectior fieri potest, *cap. Quantumlibet, in fine, 47. distin.* & quod dixit Augustinus in *cap. Si habes, vers. En adsum, 24. qu. 3.* & Jurisconsultus in *l. Apud Julianum, §. 1. ff. de fideicommiss. libertat.* crediderim tamen longè majore cautela utendum esse cum provisis per concursum quibus nonnisi perrarò, & ad breve tempus concedenda esset studendi facultas. Locorum etiam, & personarum ratio habenda esset, prout observat S. Congregatio Concilii; & in specie cùm Stanislaus Clericus Vratislavien. diœcesis ex nobili genere procreatus, qui parochialem Ecclesiam in diœcesi Gnesnen. sitam obtinebat, petiisset ut sibi liceret per triennium in publica universitate vacare studio sacrorum Canonum, fructusque
que parochialis intereà percipere: *die 16. Iunii 1605.* Sacra 15
Congregatio tametsi non consueverit concedere, ut parochi à parochiali abesse possint studiorum causa; tamen quia Sacri Canones id privilegium tribuunt, & Concilium illud non revocat, sed præservat *cap. 1. sess. 5.* censuit gratiam petitam juveni optimæ spei concedendam, ut rem Christianam Sacrorum Canonum scientia instructus in illis partibus promovere possit.

Quod autem pertinet ad d. Constitutionem Bonifacii; 16
quamvis videatur valdè inconveniens ut parochi sola studiorum causa per septennium absint ab Ecclesia, advertendum est tamen eam constitutionem recipere declarationes, ac moderationes infrascriptas, quibus facilitas indulgentiæ plurimum temperatur.

Primò enim refertur ad personas habiles tantùm, ut ibi tradit gloss. *in verb. Litterarum*, ubi admonet Episcopos ut caveant, ne dispensent cum his, qui dociles non sunt, & Joan. Monach. *num. 1. in verb. Opportunum*, dicit hanc dispensationem esse faciendam cum humilibus, & studere desiderantibus, ne alioquin sit dissipatio.

Secundò restringitur ad solos Episcopos, & illorum su- 17
periores, unde excluduntur inferiores Prælati, ut tradit gloss. *illic, in verb. Episcopi*, Archid. *in verb. Superiores*, Anch. *num. 6.* & alii communiter.

Tertiò, procedit Constitutio dummodo facultas studendi non petatur in fraudem, secundum Archid. ibi, *in ver. Libere, & in verb. Insistentes*, ubi ait mentem ejus litteræ veritatem requirere, non simulatam fraudem.

Quartò, habet locum in his, qui student in universitate generali, non in castris, aut villis, *cap. Tua, de cleric. non resident.* gloss. in dict. *cap. Cum ex eo, in verb. Litterarum*, & aliàs censuit Sacra Congregatio Concilii.

Quintò, hæc dispensatio fieri debet infra annum, in quo provisus fieri debet, non autem post, secundum Anchar. ibi *num. 1. in 3. notab.*

Sextò, Constitutio ita intelligitur, ut non imponat necessitatem dispensandi, sed hoc pendeat à recto judicio Præsidentis, secundum Archidiac. *ibi post princip. in verb. Libere, vers. Et nota quod hæc littera*, qui tamen subdit; [Potest tamen dici, quod ubi esset persona: quæ evidenter apparet apta ad studium, Episcopus cum tali debet dispensare cum causa in hac constitutione expressa: quod si Episcopus noluerit sine causa, fortè talis, qui petit dispensationem, poterit quoad hoc superioris officium implo-

rare,

rate, argum. *cap. Nullus, de irrepar.* & absolutè superiorem adiri posse si Episcopus hoc causa nolit concedere, censent ibi Gemin. *vers. Sed quæro*, & Anch. *sub num.* 7.]

Et quamvis ex textu nostro studentibus in Theologia non concedatur nisi quinquennium, sicut etiam studentibus in jure civili, ut in procem. Digestorum, dicit tamen Joan. de Imol. & post eum Geminian. in dict. *cap. Cum ex eo, in glos. in verb. Septennium*, istud fuisse verum in tempore antiquo quando non erant tot glos. & dicta Doctorum; sed hodie est secus; & ideò jura dant septem, vel octo annos.

Septimò, etsi Constitutio loquatur de septennio, hoc tamen tempus breviari potest, licèt non prorogari, unde glos. *in verb. Septennium*. [Commendabile est, inquit, non à principio totum dare septennium, ut experiatur si proficiant, & tunc detur ulteriùs tempus, aliàs denegetur.] & Archid. *post princip. in verb. Septennium*. [Hujus litteræ, inquit, sensus est, quod Episcopi dispensare non possunt ultra hoc tempus, sed citra, secundùm quod Ecclesiis, non personis viderint expedire.]

Octavò, septennio durante debent Episcopi providere, ut per idoneos Vicarios ab ipsis deputandos cum congrua fructuum Ecclesiæ assignatione cura animarum laudabiliter exerceatur, ut illic disertis verbis statuitur in §. *Porrò*.

Ac denique omissis aliis, Constitutio Bonifacii ita intelligenda, ut si quis dispensationem in fraudem impetravit, incidat in pœnam, *cap. Commissa, de elect. lib.* 6. cujus hæc sunt verba: *Cæterùm si promoveri ad sacerdotium non intendens parochialem receperis Ecclesiam ut fructus ex ea per annum percipias, ipsam postmodum dimissurus, nisi voluntate mutata promotus fueris, teneberis ad restitutionem fructuum eorumdem, cùm eos receperis fraudulenter: illum autem, qui eam tibi contulit, cùm te non crederet ad ejusmodi ordinem promovendum, præter divinam, quam exinde incurrit offensam, ad servandam indemnem eandem Ecclesiam decernimus obligari*,

His omnibus servatis fortè non esset inconveniens, ut Episcopi uterentur facultate sibi attributa per Constitutionem Bonifacii VIII.

Cæterùm hæc disputationis gratia dicta sint: nam proposito in S. Congregatione Concilii dubio infrascripto, videlicet. An Ordinarius possit concedere licentiam parocho, qui parochialem post Concilium obtinuit, ut in publica universitate studiis sacræ Theologiæ, vel Canonum vacare possit? Hæc reperi adnotata in libris publicis, qui apud me asservabantur.

Partem negativam probat textus in *cap.* 1. *in vers. Eadem omnia*, ibi, *Bimestre tempus*, *sess.* 23. juncta declaratione Sacræ Congregationis: nam si Episcopus etiam ex gravi causa non potest parochis concedere licentiam non residendi ultra annum, sequitur ut neque ex causa studii, quæ non debet gravior videri, quàm causa inimicitiarum, vel infirmitatis, propter quam licentiæ à Congregatione impetrantur, nec ultrà annum extenduntur.

Accedit, quod parochiales post Concilium providentur per concursum nonnisi personis, quæ idoneæ sint de præsenti, juxta *cap.* 18. *sess.* 24. quare cessat ratio, quæ consideratur in *cap. final. de Magistris*, & *cap. Cum ex eo, de elect. lib.* 6.

Sanctissimus respondit non posse, jussitque Episcopum ab ejusmodi licentiæ concessione abstinere,

In gloss. *in verb. de licentia*. De intellectu hujus glossæ vide quod scripsi in *cap. Cum ad hoc*, *num.* 6. & 7. *de cler. non resident.*

[Additur ex stylo receptissimo Datariæ, nec Summum Pontificem tales dispensationes concedere, sed præcisè servari Constitutionem Gregorii X. in generali Concilio Lugduneñ. editam, & elapso anno ab eodem præscripto concedi passim impetrationes contra illos, qui non fuerunt promoti.]

DE JUDÆIS ET SARACENIS, & eorum servis.

Innocentius III.

CAPUT XIV.

POstulasti qualiter contra Judæum procedere debeas, qui manus injecit in quemdam clericum violentas; Ad quod breviter respondemus, quòd si dictus Judæus tuæ juridictionis existit, ipsum pœna pecuniaria punias, vel alia (secundùm quòd convenit) temporali, faciens læso satisfactionem congruam exhiberi: alioquin ejus dominum moneas & inducas, ut passo injuriam, & Ecclesiæ ab eo satisfieri faciat competenter: quod si dominus ejus neglexerit adimplere, tu Christianis omnibus per censuram Ecclesiasticam interdicas, ne cum ipso judæo antequam satisfaciat, præsumant commercia exercere.

1 POstulasti. Judæus, qui percussit Clericum, temporaliter punietur: vel interdicitur commercio donec satisfaciat. Hoc dicit, Jo. Andr. communis divisio, secunda ibi, *Ad quod*.

Pro intelligentia hujus Decretalis vide quod scripsi in *cap. Licet*, *num.* 18. *de pœnis*.

DE HÆRETICIS.

Alexander III. Rhemen. Archiepiscopo.

CAPUT VII.

CUm Christus perfectus Deus & perfectus sit homo: Mandamus, quatenus sub anathemate interdicas, ne quis de cætero audeat dicere, Christum non esse aliquid secundùm quòd homo: quia sicut Christus verus est Deus, ita verus est homo, ex anima rationali & humana carne subsistens.

C*Um Christus*, Christus fuit verus Deus & verus homo, sentiens oppositum, hæreticus est, & excommunicatus. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Card. Anchar. Abb. Jo. de Anan. & Mar. Socin.

Pro intelligentia hujus textus, & glossæ *in verb. sub anathemate*, vide omnino quod scripsi in *cap. Firmiter, num.* 49. *&* 50. & præsertim *numer.* 51. *sup. de Sum. Trinit. & Fid. Cathol.*

DE HÆRETICIS.

Lucius III.

CAPUT IX.

AD abolendam; & infrà. Universos, qui de sacramento corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi, vel de baptismate, seu de peccatorum confessione, matrimonio, vel reliquis Ecclesiasticis sacramentis, aliter sentire, aut docere non metuunt, quam sacrosancta Romana Ecclesia prædicat & observat; & generaliter quoscumque eadem Romana Ecclesia, vel singuli Episcopi per diœceses suas cum consilio clericorum, vel clerici ipsi sede vacante cum consilio (si oportuerit) vicinorum Episcoporum, hæreticos judicaverint; vinculo perpetui anathematis innodamus: & infrà. Præsenti nihilominus ordinatione sancimus, ut quicumque manifestè fuerint in hæresi deprehensi: si clericus est, vel cujuslibet religionis obumbratione fuscatus, totius Ecclesiastici ordinis prærogativa nudetur; & sic omni officio & beneficio spoliatus ecclesiastico, sæcularis relinquatur arbitrio potestatis, animadversione debita puniendus: nisi continuò post deprehensionem erroris, ad fidei Catholicæ unitatem spontè recurrere, & errorem suum ad arbitrium Episcopi regionis publicè consenserit abjurare, & satisfactionem congruam exhibere. Laicus autem, nisi (prout dictum est) abjurata hæresi, & satisfactione exhibita, confestim ad fidem confugerit Orthodoxam, sæcularis judicis arbitrio relinquatur; debitam recepturus pro qualitate facinoris ultionem: & infrà. Qui verò inventi fuerint sola suspicione notabiles, nisi ad arbitrium Episcopi, juxta considerationem suspicionis, qualitatemque personæ, propriam innocentiam congrua purgatione monstraverint, simili sententiæ subjacebunt. Illos quoque qui post abjurationem erroris, vel postquam se (ut diximus) proprii Antistitis examinatione purgaverint, deprehensi fuerint in abjuratam hæresim recidisse, sæculari judicio sine ulla penitùs audientia decernimus relinquendos: & infrà. Statuimus insuper, ut comites, barones, rectores, & consules civitatum, & aliorum locorum, juxta commonitionem Episcoporum, præstito corporaliter juramento promittant, quòd fideliter & efficaciter cùm ab eis fuerint requisiti, Ecclesiam contra hæreticos & eorum complices, adjuvabunt bona fide juxta officium & posse suum. Si verò id observare noluerint, honore, quem obtinent, spolientur, & ad alios nullatenus assumantur; eis nihilominus excommunicatione ligandis, & terris ipsorum interdicto Ecclesiæ supponendis. Civitas autem quæ his institutis duxerit resistendum, vel contra commonitionem Episcopi punire neglexerit resistentes, aliarum careat commercio civitatum, & Episcopali se noverit dignitate privandam: & infrà. Si qui verò fuerint, qui à lege diœcesanæ jurisdictionis exempti, soli subjaceant sedis Apostolicæ potestati: nihilominus in his, quæ sunt contra hæreticos instituta, Episcoporum subeant judicium: & eis in hac parte tamquam à sede Apostolica delegatis, (non obstantibus libertatis suæ privilegiis) obsequantur.

SUMMARIUM.

1 H*Æreticus malè sentiens, vel docens de Sacramentis Ecclesiæ excommunicatus est.*

2 *Et nisi se corrigat, vel errorem abjuret, si clericus est degradatur, & traditur Curiæ sæculari,*

3 *Per quam etiam laicus legitimè punietur.*

4 *Suspectus de hæresi, si se non purgat, punitur eadem pœna, qua punitur hæreticus.*

Hæreticis relapsis audientia denegatur, ibidem, & num. 24.

5 *Principes sæculares, qui jurare nolunt de Ecclesia contra hæreticos defendenda, dignitate privantur, & num.* 27.

6 *Item excommunicantur, & terræ ipsorum interdicuntur.*

7 *Et civitates resistentes privantur aliorum commercio, & Episcopali dignitate.*
8 *Exempti subsunt ordinariis super iis, quæ contra hæreticos instituuntur, & num. 10.*
9 *Hæreticus est non solum qui malè sentit de articulis Fidei, sed etiam de corpore, & sanguine Christi, & reliquis Sacramentis.*
10 *Hæresis causa spectat ad iudicem Ecclesiasticum etiam contra exemptos, & laicos.*
11 *Sed si dubitetur an aliqua assertio sit catholica, solius Papæ est hoc diffinire.*
12 *Episcopus non cognoscit de causis hæresis sine consensu, vel consilio Capituli.*
13 *Capitulum sede vacante succedit in potestate iurisdictionali Episcopi, etiam quoad iudicandum hæreticos.*
14 *Clericus de hæresi convictus non statim est tradendus Curiæ sæculari, sed prius est degradandus.*
15 *Hæreticus conversus ut effugiat pœnam mortis, quæ requirantur.*
16 *Criminosi regulariter condemnari, & puniri debent etiam si pœniteant.*
17 *Fallit in hæreticis, & cur.*
18 *Hæretici ad fidem redeuntes quamvis evitent mortem, tamen in perpetuum carcerem detruduntur.*
19 *Nisi sponte compareant antequam sint denunciati, vel accusati.*
20 *Et quid si pœniteant statim post capturam, vel ante publicationem testium.*
21 *Hæresis crimen est merè Ecclesiasticum.*
22 *Et iudex laicus solam habet executionem.*
23 *Iudex laicus in executione sententiæ contra hæreticum latæ non potest cognoscere de nullitate processus.*
25 *Hæreticus relapsus non est audiendus, licèt iterum velit abiurare.*
26 *Etiamsi tempore primæ abiurationis crimen non fuerit plene probatum.*
27 *Principes sæculares, & laici ratione criminis Ecclesiastici possunt per iudicem Ecclesiasticum privari dignitatibus, & honoribus etiam ab Imperatore habitis.*
28 *Hæretici an sint ipso iure beneficiis privati, an verò privandi per sententiam, & num. seqq. usque ad num. 44.*
29 Spolietur *verbum supponit privationem ipso iure.*
30 Nudetur *verbum æquipollet verbo* spolietur.
31 *Verbum futuri temporis quando est executivum, importat latam à lege sententiam.*
32 *Bonorum appellatione etiam beneficia Ecclesiastica continentur.*
33 *Hæretici beneficia an vacent ubi hæresis incurritur, an vero ubi lata est sententia declaratoria.*
34 *Constitutiones Apostolicæ contra hæreticam pravitatem, quæ decretalibus Sexti non obviant, præservantur.*
35 *Beneficia propter hæresim vacantia Sedi Apostolicæ reservantur à Pio V.*
36 *Dimissorias concedendi facultas spectat ad Capitulum Episcopo existente notorie hæretico.*
37 *Sede vacante interpretativè, & non verè, iurisdictio non devolvitur ad Capitulum.*
38 *Matrimonium contractum coram Parocho publico hæretico est invalidum, si publicatum fuerit in parochia decretum Concilii, &c.*
39 *Matrimonium contractum coram Parocho excommunicato etiam denunciato validum est.*
40 *Excommunicatus retinet beneficia prius obtenta, licèt non possit de novo acquirere.*
41 *Hæretici beneficia impetrari possunt uti vacantia etiam ante sententiam declaratoriam.*
42 *Hæreticus tamen non potest à beneficio amoveri antequam sit pronunciatum super crimine.*
43 *Filii hæreticorum si à Papa inhabilitentur usque ad quartam generationem, an hoc intelligatur tam de filiis filiarum, quàm de filiis filiorum.*
44 *Clericus pro crimine quantumvis enormi de iure non degradatur, nec traditur Curiæ sæculari, nisi in tribus casibus hic expressis.*
45 *Hæreticus relapsus sæculari iudici sine ulla audientia est relinquendus.*
46 *Hæretico relapso in casu hic posito an per Sedem Apostolicam sit concedenda absolutio, & rehabilitatio ad honores, & dignitates, & num. seqq. usque in fin.*
47 *Hæreticus relapsus potest per Sedem Apostolicam nedum absolvi, sed etiam ad honores rehabilitari.*
48 *Absolutio pœnitenti non est deneganda.*
49 *Impœnitenti præsertim relapso non est concedenda.*
50 *Relapsus non est recipiendus ad Sacramenta pœnitentiæ, & Eucharistiæ, nisi manifesta dederit signa pœnitentiæ.*
51 *Pœnitentiæ signa hæretici relapsi quæ sint.*
52 *Pœnitentia perfecta cogit peccatorem omnia libenter perferre.*
53 *Carnis illecebris immersus pœnitens non dicitur quoad alia peccata.*
Pœnitentia falsa quæ sit, ibidem.
54 *Impietas quædam infidelitatis est à Deo dimidiam sperare veniam.*
55 *Impœnitentiæ signum nullum maius in relapso, quàm hæreticos provehere.*
56 *Crimen qui potest emendare, & non corrigit, ipse committit.*
57 *Hæreticus se impœnitentem ostendit qui nondum obtenta absolutione interest divinis.*
58 *Pœnitens ut quis censeatur, non sufficit docere de bonis operibus.*
59 *Sacramentorum frequentia in excommunicato impœnitentiam arguit.*
60 *Pœnitentiam modicam Deus non respuit.*
61 *Relapso non sufficit levis pœnitentia ad absolutionem obtinendam.*
62 *Absolutio impœnitenti non est concedenda cuiusvis periculi vitandi causa.*

A*D abolendam*. Hæreticus malè sentiens, vel docens 1
de Sacramentis Ecclesiæ excommunicatus est; nisi 2
se corrigat, & errorem abjuret, si est clericus, degrada- 3
tur, & traditur Curiæ sæculari, per quam etiam laicus
legitimè punietur. Eadem est pœna suspectis, qui se non 4
purgant: relapsis vero audientia denegatur. Sæculares 5
Principes, qui jurare nolunt de Ecclesia contra hæreticos
defendenda, dignitate privantur, excommunicantur, & 6
terræ ipsorum interdicuntur: civitates verò resistentes alio- 7
rum commercio, & Episcopali dignitate privantur: & 8
exempti in his subsunt Episcopis. Hoc dicit Joan. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb. Joan. de Anan. Felin. & Marian. Socin. & novem sunt partes, quæ per se patent.

Nota primò ex principio text. Hæreticum esse non tan- 9
tùm qui malè sentit de articulis fidei, qui continentur in Symbolo, ut *cap. Firmiter supra de Summa Trinitat. & fide Catholic.* Sed etiam qui malè sentit de Sacramentis Ecclesiæ, ut de corpore, & sanguine Christi. De erroribus autem circa hoc Sacramentum traditur *de consecrat. distinct. 2. per tot.* & in Concil. Trident. *sess. 13. De Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento in undecim Canonibus ibi positis*; de Baptismate traditur *de consecration. distinct. 4.* & in Concil. Trident. *sess. 7. de Baptismo in 14. Canonibus*. De pœnitentia habetur infra *de pœnit. & remiss.* & in Trident. *sess. 14. in Doctrina de Pœnitent. Sacrament. & in 15. Canonibus subsequentibus*. De Matrimonio *in c. Debitum, supra de bigam.* & in Trident. *sess. 24.* in Doctrina de sacramento Matrimonij, & in duodecim Canonibus immediatè sequentibus. Et de aliis tribus Sacramentis notatur per Joannem Andr. *supra in rubr. de Sacram. non iteran.* & post Hostiens. *in summa eodem tit.* Et habetur in Trident. *sess. 7. de Sacramento Confirmationis in 4. Canonibus, sess. 14. in Doctrina de Sacramento Extremæ unctionis, & in Canon. 1. 2. 3. & 4. & sess. 23.* in Doctrina de sacramento Ordinis, & in 8. Canonibus subsequentibus, & de omnibus sacramentis singillatim in Concilio Florentino in decreto fidei Eugenij IV. pro instructione Armenorum *tom. 4. Concil. part. 1. pag. 612.*

Secundò nota ibi: *& generaliter, quoscumque iuncto* 10
vers. Laicus autem, & vers. Si qui vero. De crimine hæresis judicem Ecclesiasticum non tantùm cognoscere contra Clericos sibi subditos, sed etiam contra exemptos, & laicos,

laicos, Innoc. hic in fin. Abb. num. 3. & 7. & Marian. So-
11 cin. num. 2. qui addunt etiam inferiorem posse cognoscere
si delictum est clarum: si verò dubitaretur an aliqua asser-
tio esset Catholica, necne: tunc solum Papam posse hoc
determinare, ac diffinire, ut c. Multis, 17. dist. cap. Quo-
tiens, 2. quæst. 1. cap. Maiores, supra de Baptism.
12 Tertio nota ibi: Cum consilio Clericorum. De causa
hæresis Episcopum non cognoscere sine consensu Capitu-
li. Consilium enim hic accipitur pro consensu, argum.
cap. 1. ibi: aut sine iudicio Capituli suspendere, vel eorum
Ecclesias interdicto subiicere attentetis, infra de excessib.
Prælat. secundum Hostiens. hic num. 2. in verb. Cum consi-
lio, Butr. num. 30. sed Joan. Andr. num. 4. dicit in senten-
tiis arduis Episcopum requirere consilium Capituli, licèt
consensum non expectet, cap. Novit, & cap. Quanto,
supra de his quæ fiunt à Prælat. cap. 3. de consuetud. lib. 6. Ad
hoc vide quod scripsi in cap. Cum ex eo, num. 20. supra de
reliquiis, & venerat. Sanctor.
13 Quartò nota ibi: vel clerici ipsi sede vacante, Capitulum
sede vacante succedere in potestate jurisdictionali Epi-
scopi, etiam quoad judicandum hæreticos, prout hic
notant Hostiens. num. 2. & 4. Henric. Boich. num. 4.
Butr. num. 3. in 5. notab. Abb. num. 4. Silvestr. in verb.
Heresis, 2. num. 2. Molin. de iust. & iure tract. 5. disp. 28.
num. 2. in fin. Generaliter autem an, & quando jurisdictio
transeat in Capitulum sede vacante habes hic prolixam di-
stinctionem Innocentii num. 1. quam ad litteram recitant
Hostien. num. 3. & Jo. Andr. num. 5. Sed tu dicas ut plenè
scripsi in cap. His quæ, de maior. & obedien. & notatur in
cap. Cum olim eod. tit.
14 Quintò nota ibi: Totius Ecclesiæ ordinis prærogativa
nudetur. Clericum convictum de hæresi non statim esse
tradendum Curiæ sæculari, sed prius esse degradandum,
ut hic, & expressius in cap. penult. infra eod. & hic notant
Hostien. num. 6. Butr. num. 5. Anchar. num. 4. Abb. num. 5.
Jo. de Anan. num. 6. & Marian. Socin. in 5. not. Jo. Andr.
Butr. Card. & omnes in summario text. Covarr. practic.
quæst. in q. 32. num. 2. dicens hoc omnes fateri, Jul. Clar.
in pract. crimin. §. fin. quæst. 36. vers. Scias autem. De for-
ma autem degradationis legitur, & notatur in c. Novi-
mus, de verb. significat. in cap. Degradatio, de pœnis lib. 6.
& in Pontificali Romano in pluribus titul. de degrada-
tione.
Sextò nota ibi: omni officio, & beneficio spoliatus Eccle-
siastico. Hæreticum esse privatum ipso jure omnibus offi-
ciis, & beneficiis. Sed hoc latiùs examinabitur infra in
1. quæst.
15 Septimò nota in vers. Nisi continuo. Quatuor copulati-
vè requiri ad hoc, ut hæreticus ad Catholicam fidem re-
diens effugiat pœnam ultimi supplicii. Primum est, ut in
continenti abjuret errorem suum: secundum ut spontè id
faciat, ut patet in littera ibi, continuo; & ibi, spontè:
quando autem dicatur in continenti, & spontè redire,
consule Abb. in cap. Excommunicamus, il primo, num. 10.
infra eod. & Jacobum Simanch. Episcopum Pacensem
de Catholicis institutionibus, tit. 47. num. 7. Tertium est, ut
abjuret publicè secundum arbitrium proprii Episcopi, ut in
text. ibi, ad arbitrium Episcopi regionis publice consenserit
abiurare. Quartum ut de peccato condignè satisfaciat per
pœnitentiam, & aliam pœnam pecuniariam sibi indicen-
dam, ut ibi, satisfactionem congruam exhibere, & in cap.
16 Ut commissi, de hæretic. lib. 6. & notat Joan. de Lignan. in
Clem. Ad nostram, eod. tit. Butr. hic num. 6. Abb. num. 5.
vers. Item nota, & num. 6. & Marian. Socin. num. 8. Et ita
quamvis secundum regulas juris communis, ex quo se-
mel commisit crimen, deberet judicialiter puniri, & con-
demnari, etiamsi pœniteret, quia per hujusmodi pœni-
tentiam in foro humano, & judiciali nocens esse non de-
siit, ut l. Qui ea mente, ff. de pœnis, l. Quod significatum,
in princip. ff. de ædilit. edict. & hic per Anchar. in 5. notab.
17 & Abb. num. 5. in fin. Tamen quia Ecclesia benigna est, nec
claudit gremium redeuntibus, mitiùs agere volens in hac
parte, ordinavit, ut illicò post deprehensionem in hæresi
ad unitatem Ecclesiæ spontè redeuntes, & errorem ut su-
pra abjurantes, & satisfactionem exhibentes ad miseri-
cordiam recipiantur, & imposita pœnitentia salutari sal-
vetur eis vita, nec permittatur occidi per brachium sæcu-
18 lare, quia Ecclesia tueri debet suos pœnitentes. Ita DD.
de Rota decis. 1. num. 14. de hæret. in antiq. Adverte tamen,

quia sic redeuntes, etsi mortem evadant, non tamen
omnino pœnam effugiunt; imò in perpetuum carcerem
ad agendam pœnitentiam detruduntur, ut c. penult. infra
eodem, & ibi notat glos. final. & communiter Doctores,
& Rota d. decis. 1. num. 15. Ab hac tamen regula perpetuæ 19
detrusionis excipiendi sunt qui spontè comparent, & ad
Ecclesiam redeunt, antequam sint de crimine accusati,
seu denunciati, non enim debent in perpetuum carcerem
condemnari, ut probat text. à contrario sensu in d. c. pe-
nult. §. fin. ibi: Si qui postquam fuerint deprehensi redire no-
luerunt ad agendam condignam pœnitentiam, in perpetuum
carcerem detrudantur. Ergo à contrario si spontè redeant,
& misericordiam implorent, antequam fuerint deprehen-
si, non videntur perpetuo carceri mancipandi, & ita ser-
vatur in supremo Tribunali Sanctissimæ Generalis Inqui-
sitionis. Quid autem juris sit de illis, qui statim postquam 20
capti sunt, tam de se, quàm de aliis, quos hæreticos es-
se sciunt, plenè & sincerè confitentur: nec non de illis,
qui puro corde redunt priusquam dicta testium fuerint pu-
blicata, numquid tales in perpetuum carcerem sint detru-
dendi? Consule eundem Jacobum Simancham de Cathol.
Instit. tit. 16. num. 17. & Franciscum Peniam in 3. part. Di-
rect. Inquisit. Schol. 142.
Octavò nota in vers. Laicus autem. Crimen hæresis es- 21
se merè Ecclesiasticum, adeò ut judex laicus nec contra
laicum possit cognoscere, vel judicare, aut quoquomo-
do se ingerere, c. Ut Inquisitionis, §. Prohibemus de hære-
tic. lib. 6. Laicus enim solam habet executionem contra 22
hæreticos facta degradatione, & traditione, & relicta ei
executione, ut in d. §. Prohibemus, & in cap. Cum secundum
leges, eodem tit. & lib. & hic notant Abb. num. 7. & 12. &
Marian. Socin. num. 9. An autem judex sæcularis astrictus 23
exequi sententiam judicis Ecclesiastici latam contra hære-
ticum possit cognoscere de justitia processus: quicquid di-
cant Legistæ, tenendum est non posse cognoscere, ut pro-
batur in d. §. Prohibemus; & hic latè firmat, & objectis
respondet Felin. alios cumulans num. 5. Idem notat Abb. in
cap. Ea quæ, num. 14. de stat. Monach. dicens Bartolum in
hoc errasse in l. Divus, ff. de custod. reor. Bern. in cap. At si
Clerici, num. 79. de iudic. Hippolyt. de Marsil. post alios in
in tract. de bann. in verb. Iudice, num. 129.
Nonò nota ibi: qui verò inventi fuerunt suspicione nota- 24
biles. Ex sola suspicione hæresis indici purgationem, in
qua deficiens punitur ut convictus, & indicitur hæc pur-
gatio ad arbitrium Superioris, ut in text. & sic præparatur
bonus modus convincendi suspectos de hæresi, scilicet in-
dicendo purgationem, ut hic per Butr. num. 6. in 1. not. &
num. 7. Abb. num. 8. & Marian. Socin. num. 10.
Decimò nota in vers. illos quoque. Relapsum in hæresim 25
non esse audiendum licet iterum velit abjurare. Recide-
re enim pejus est, sive periculosius, quàm incidere, & de-
terior dolus est illius, qui interruptam iterum litem desie-
rit, quàm qui semel cœptam dereliquit, ut §. Si vero in-
tra prædictum in fin. in Authen. de litigios. Hostiens. hic n. 9.
Quod procedit secundùm Doctores etiamsi tempore pri- 26
mæ abjurationis, crimen hæresis non fuerit plenè proba-
tum, sed ob solam hæresis suspicionem fuerit facta abjura-
tio, ut hic per Butr. num. 8. & Marian. Socin. num. 11. ad
quod vide quod legitur, & notatur in c. Accusatus, infra
eod. lib. 6.
Ultimò nota in verb. statuimus insuper. Ratione deli- 27
cti Ecclesiastici Principes etiam sæculares, & laicos posse
privari per Ecclesiasticum judicem dignitatibus, & hono-
ribus sæcularibus, etiam ab Imperatore obtentis, & inha-
bilitari ad acquirendos, ut hic per Butr. num. 11. Abb. num.
8. in vers. Statuimus, & Marian. Socin. num. 12. Dixi in
cap. Vergentis, num. 6. & 7. infrà eod.
QUÆRO, an hæretici sint ipso jure privati beneficiis 28
Ecclesiasticis, anve sint privandi per sententiam.
Videtur respondendum esse ipso jure privatos. Primò 29
per hoc cap. ponderando illa verba: & sic omni officio, &
beneficio spoliatus Ecclesiastico, sæcularis relinquatur arbitrio
potestatis; nam verbum spoliatus executionem importat,
& sic denotat privationem ipso jure, ut notat Butr. in cap.
fin. num. 15. vers. Quarto, supra de postuland. ubi per illum
text. in verb. Spoliavi, & per cap. Conquerente, de restitut.
spoliat. dat generalem theoricam, quod ubicumque ali-
quis utitur verb. Præcipimus spoliari, vel spolietur; licèt
sit verbum futuri temporis, tamen supponit privationem
ipso

ipso jure, & denotat solá amotionem manualem, & quoad facti possessionem; & sic refert fuisse allegatum in facto, & eum sequitur Felin. in cap. 2. num. 3. & in cap. Rudolphus, num. 25. de rescript. & in cap. Insinuatum in princip. de simon. Ad quod vide bonum textum in cap. Ex tua, de cleric. non residentib. juncta expositione Hostien. & Joan. Andr. ibi
30 verb. Spoliari. Nec refragatur, quod hæc inductio tollatur ex verbis præcedentibus ibi, totius Ecclesiastici ordinis prærogativa nudetur; quæ verba videntur importare privationem per sententiam ex notatis per Felin. in d. cap. Rudolphus, quasi eum textus statim subjungat; & sic omni officio, & beneficio spoliatus hæc ultima videretur denotare executionem dictæ privationis per sententiam faciendæ, non autem privationis ipso jure. Respondetur enim, illud quoque verbo nudetur. Similiter referri ad manualem executionem, cùm idem importet, quod spolietur, ut cap. 1. §. Illum autem, in fin. & ibi Archidiacon. in verb. Jam nudatus, id est spoliatus, de restit. spoliat. lib. 6. ac proinde intrat alia consimilis theorica Raphaelis in l. Providendum, C. de postuland. per gloss. ibi positam in verb. Fore, & ab Angelo ibi approbatam, quod verbum futuri temporis importat latam à lege sententiam, quando est verbum executivum: quam theoricam sequitur Andr. Siculus in cap. Sacerdos de off. Ordin. relatus a Felin. in d. cap. Rudolphus, num. 25. de rescript.

31 Secundò, principaliter pro hac conclusione est text. in cap. Cum secundum leges, de hæret. lib. 6. per quod patet bona hæreticorum esse confiscata ipso jure, ita ut eorum dominium hæretici eo ipso amittant, nec aliud requiratur
32 nisi pronunciatio judicis Ecclesiastici super crimine. Bonorum autem appellatione etiam beneficia Ecclesiastica continentur, cap. 1. de præbend. & l. Bonorum, ff. de verb. significat. & Rebuff. ibi, & in praxi beneficior. in tit. de simon. in resignat. num. 31. Et quamvis in beneficiis non intret confiscatio, cum non sint transitoria ad Fiscum; intrat tamen privatio, de qua ibi. Et ita illum textum intelligit Rota apud Achillem de Grass. decis. 345. aliàs 1. n. 5. de hæreticis.

Tertiò, idem probatur in cap. Ut commissi, §. Privandi, infra eodem lib. 6. ibi, privandi, vel privatos nunciandi: nam dictio, vel, expositivè est accipienda pro idest, ut ibi notant Joann. Andr. numero quarto in verbo Privandi & alii post eum.

Quartò, ad idem videtur text. ad quem non advertunt DD. in cap. 1. de paroch. nam ibi fuit substitutus alius Episcopus in locum Episcopi hæretici, nec apparet contra hæreticum fuisse latam sententiam privationis, ipseque ad unitatem Ecclesiæ reversus restituitur dispensativè, & fit divisio inter eum, & Episcopum substitutum juxta formam in text. præscriptam, ut ibi notant Innoc. Hostien. & Joan. Andr. & sic supponitur ipso jure privatus Episcopatu: & quod Episcopo hæretico ad Catholicam fidem redeunti non restituatur Episcopatus nisi ex misericordia, probant cap. Ipsa pietas, vers. Item si inquiunt, in fin. 23. quæst. 4. & cap. Quod autem, quæst. 7. cap. Convenientibus, 1. quæst. 7. & per hæc jura notat gloss. in cap. Vergentis, in ver. Misereri infra eod. & ibi etiam Hostiens. num. 1. in eod. verb. & Marian. Socin. in 3. notab. Quare hanc opinionem probarunt in d. cap. Ut commissi, Joan. Andr. Gemin. Franch. & communiter DD. dum exponunt illa verba, vel privatos nunciandi, ut dictio vel, stet expositivè pro idest, Abb. in cap. Iure dilectos, num. 11. de excessib. prælat. Philip. Prob. in addit. ad Monach. in cap. Alma Mater, n. 8. de sentent. excomm. lib. 6. Millis in repert. in verb. Hæreticus, Covarr. var. resol. cap. 8. num. 4. Rebuff. in prax. beneficiar. 3. part. titul. de mod. amitten. benefic. num. 3. & de pacific. possess. num. 196. Bernard. Diaz. in practic. crimin. Canonic. cap. 114. num. 2. Navar. cons. 6. & cons. 16. vers. 2. de hæretic. Menoch. de arbitrar. judic. lib. 2. centur. 5. casu 416. num. 61. Franc. Penia in Director. inquisit. 3. quæst. 113. schol. 162. eamque alias probavit Rota apud Cassador. decis. 14. super regulis, num. 1. & 4. quæ de hoc dicit esse text.
33 in cap. Quo iure, & ibi gloss. Dominic. & Præposit. 8. dist. & eamdem supposuit decis. 707. num. 4. part. 3. divers. licèt domini non fuerint concordes, an beneficia hæretici vacaverint in partibus, ubi crimen hæresis fuit commissum, an verò in Curia, ubi lata fuit sententia declaratoria. Fateor non deesse qui sentiant hæreticos non esse beneficiis privatos ipso jure, sed privandos per sententiam, ut Alphons. à Castro in tit. de justa hæretic. punit. cap. 9. Jacob. Simanch. de Cathol. institution. cap. 46. num. 72. Thomas Zerola in praxi Episcopali in 1. part. in verb. privatio, in princip. & quidam alii apud Sanchez super Decalog. lib. 2. cap. 26. à num. 5. ea ratione, quia privatio ipso jure nunquam inducitur nisi expressè id jure cautum reperiatur, gloss. 2. in cap. fin. de iurepatron. Sed quicquid dicant, tu non recedas à prima opinione, tum quia communis est,
tum quia bene probatur in præalleg. jurib. Tum denique 34
quia hoc est disertis verbis expressum in Constitutione 2. Nicolai II. Noverit universitas, in Bullar. tom. 1. pag. 124. ubi sic legitur: Hæretici autem, & receptores, defensores, fautores eorum, ipsorumque filii usque ad secundam generationem ad nullum Ecclesiasticum beneficium, seu officium admittantur: quod si secus actum fuerit decernimus irritum, & inane. Nos enim prædictos ex nunc privamus beneficiis acquisitis, volentes ut tales & habitis perpetuo careant, & ad alia similia nequaquam in posterum admittantur. Quid clariùs? Porrò hæc Constitutio, sicut & aliæ contra hæreticam pravitatem à Romanis Pontificibus editæ, quæ Decretalibus Sexti non obviant, præservantur in cap. ultim. in fin. de hæret. lib. 6. ut notat gloss. in proœm. Sexti, in verb. Reservantur.

Suffragatur etiam communi opinione Constitutio 29. 35
Pii V. Cum ex Apostolatus, in Bullar. tom. 2. pag. 213. qua perpetuò reservantur dispositioni apostolicæ beneficia vacantia propter hæresim; & sic supponit hæreticos esse beneficiis privatos ipso jure, ut rectè observat Franc. Penia in Direct. Inquisit. part. 3. schol. 162. & Nicol. Garz. de benefic. part. 11. cap. 10. num. 71. & Azot. instit. moral. lib. 8. cap. 13. quæst. 8. licèt hujus Constitutionis verba in alium sensum detorqueat Thom. Sanchez super Decalog. l. 2. c. 26. num. 6. vers. Quia nec motus proprius.

Ad extremum communem sententiam semel atque ite- 36
rum non obscurè probabit Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum: aliquando enim censuit, Episcopo existente notoriè hæretico, facultatem concedendi dimissorias spectare ad Capitulum Cathedralis Ec- 37
clesiæ: non enim Sacra Congregatio mota fuit ex eo, quod sedes Episcopalis propter hæresim Prælati vacet interpretativè, secundum ea, quæ adnotavit Hostiens. in summa tit. Ne sede vacant. §. Quot modis dicatur sedes vacare, num. 2. & ex illo Joan. Franc. Pavin. in tract. de offic. & potest. Capituli sede vacante, prælud. 7. & ultim. num. 13. vers. Secundo si Prælatus tract. tom. 13. part. 2. fol. 413. siquidem propter vacationem interpretativam jurisdictio ad Capitulum non devolvitur, cap. 1. & ibi notat gloss. in verb. Ipsius, & ante eam Hostiens. ibi num. 8. de offic. Vicar. lib. 6. & nos fusè probavimus in c. Quia diversitatem, à num. 16. usque in fin. de concess. præben. sed mota fuit, quia propter hæresim notoriam Prælati sedes Episcopalis vacat verè; & ideò jurisdictio, & consequenter facultas concedendi dimissorias transit in Capitulum sede vacante, ut c. His quæ, & c. Cum olim, de maior. & obed.

Et alias censuit matrimonium celebratum coram paro- 38
cho publico hæretico esse invalidum, si in parochia decretum cap. 1 sess. 24 de reformat. matrim. publicatum fuerat ante 30. dies post matrimonium contractum: hæc enim declaratio non fundatur in eo, quod parochus hæreticus sit excommunicatus, ut hic, & in cap. Excommunicamus,
1. & 2. infra eod. quandoquidem validum est matrimo- 39
nium contractum coram parocho excommunicato etiam denunciato, ut eadem Sacra Congregatio respondit tempore bon. mem. Cardinalis Matthæi re diligenter examina-
ta; ea ratione, quia excommunicatus retinet beneficia 40
prius obtenta, licèt non possit acquirere de novo, cap. Cum bona mem. de ætat. & qualit. cap. Postulastis, de Cler. excomm. ministran. ut colligitur ex votis Cardinalium, sed fundamentum prædictæ decisionis fuit, quia parochus publicus hæreticus desinit esse parochus, cùm sit ipso jure privatus beneficio parochiali; meritò invalidum est matrimonium coram eo celebratum ob non servatam formam à Concilio præscriptam in d. cap. 1.

Cæterùm adverte, quia etsi hæreticus à die perpetrati 41
delicti sit ipso jure privatus beneficiis antea obtentis, ut ex dictis constat; ideòque beneficia hujusmodi tamquam vacantia impetrari possint etiam ante sententiam declaratoriam, ut notat Philip. Prob. ad Monach. in cap. Alma Mater, num. 8. de sentent. excommun. lib. 6. & Rebuff. in praxi bene-

beneficiaria, *tit. de mod. vac. num.* 5. non tamen potest à possessione amoveri, nisi prius sententia declaratoria
42 contra ipsum promulgetur super facto, idest cùm incidisset in crimen hæresis, ut apertè probatur in *cap. Cum secundum leges*, *de heret. lib.*6. ubi postquam text. dixit bona hæretici esse confiscata ipso jure, immediatè subjunxit: Confiscationis tamen executio, vel bonorum ipsorum occupatio fieri non debet per Principes, vel alios dominos temporales, antequam per Episcopum, vel aliam Ecclesiasticam personam, quæ super hoc habet potestatem, sententia super eo crimine fuerit promulgata: & in hac specie observant Sarnen. *in regul. de annali*, *quæst.* 52. *num.* 3. *vers. Secunda ratio*, Menoch. *de arbitrar. iudic. centur.* 5. *cas.*416. *num.*62. & alii recentiores, quos cumulat Thomas Sanchez *super Decalog. lib.*2. *cap.* 26. *num.* 7. contra Suarez *tom.*5. *in* 3. *part. disput.* 43. *sect.* 1. *num.*4. & in hunc sensum accipi possunt Doctores, qui scripserunt crimen hæresis non privare beneficiatum suo beneficio ante sententiam, secundùm Menochium *ubi supra*, *num.* 64. inter quos allegatur Innocent. *in cap. Cum nostris*, *de concess. prebend.* Compostell. *in cap. Consideravimus*, *de election.* & Anchar. *cons.*293. *num.*4. *vers. Nam licet propter crimen*, quos sequutus est Alciat. *in d. cap.* 1. *num.*37. *de iudiciis*.

An autem hæreticorum filii sint & ipsi beneficiis Ecclesiasticis privati ipso jure, vel privandi per sententiam, latissimè examinavi in *cap. Vergentis*, *infra eod.* Item si
43 Papa statuat ut hæretici, & filii eorum usque ad quartum gradum non admittantur ad collegium clericorum, nunquid hoc sit intelligendum tam de filiis, quàm de filiis filiorum egregiè disputat in utramque partem Hostiens. *in d. cap. Vergentis*, *à num.* 4. *usque ad num.* 9. concludens pro negativa: sed hodie vide Constitutionem Bonifacii VIII. quæ habetur *in cap. Statutum*, *il seconde*, *infra eodem lib.* 6.

44 In gloss. *in verb. Relinquatur*, nota benè hanc glossam, quia à Doctoribus quotidiè allegatur, quod pro nullo crimine quantumcumque enormi Clericus non incorrigibilis debet statim degradari actualiter; & tradi Curiæ sæculari, sed debet deponi, & remanere sub potestate Ecclesiastica, præterquam in tribus casibus. Primus est in crimine hæresis, ut hic; & quamvis Abb. *num.* 11. dicat hanc non esse bonam exceptionem, quia si convictus de hæresi vult redire ad Fidem, non traditur Curiæ sæculari, ut hic dicitur: ergo tunc solùm traditur cùm est incorrigibilis; & sic non rectè excipitur: tamen salvando glossam, cum qua transeunt communiter Doctores, potest dici in hæretico servandam non esse illam formam, quæ in clerico incorrigibili præscribitur in *cap. Cum non ab homine*, *supra de iudiciis*. Item hæreticus relapsus licèt sit paratus se corrigere, & velit hæresim abjurare, nihilominus traditur Curiæ sæculari, ut hic statuitur *in vers. Illos quoque*, & dictum est supra *in* 10. *not.*

Secundus casus est in crimine falsi, intellige de falsificante litteras Apostolicas, ut in *cap. Falsariorum*, *de crimine fals. & in cap. Novimus*, *de verb. significat.*

Tertius est in conspirante contra Episcopum proprium, ut in *cap. Si quis Sacerdotum*, 11. *quæst.*1. & sic sentit gloss. *in hoc tertio casu*, Clericum statim esse degradandum, & tradendum Curiæ sæculari, licet non sit incorrigibilis; sed gloss. *in dict. cap. Si quis sacerdotum*, *in verb. Mox depositus*, variavit, & quod requiratur incorrigibilitas, tenuit glos. *in cap. final. in verb. Iuramento absolvant*, *de testib. cogend.* & Bartol. Brixiensis in *cap. Si quis sunt*, 2. *quæst.* 7. Verùm etsi hæc opinio sit benignior, tamen contraria est verior, ut ait Hostien. *in d. cap. Novimus*, *num.* 1. *vers.* 3. & communiter etiam tenetur, ut dixi in *d. cap. Cum non ab homine*, *num.*71. *de iudiciis*, ubi retuli alias glossas, & Doctores concordantes & ibi etiam vide alios casus, in quibus per Constitutiones Apostolicas Clericus tradi potest Curiæ sæculari; & quamvis Abb. *hic num.* 11. *vers. Sed hanc materiam*, & plenius *in cap. At si Clerici de Iudiciis*, tenuerit pro quocumque crimine gravi, & damnoso Clericum in continenti posse tradi Curiæ sæculari, etiam non expectata incorrigibilitate; tamen ejus fundamenta latissimè confutavi in præalleg. Decretali *Cum non ab homine*, *à num.*65. *usque ad num.* 104.

45 In *vers. Illos quoque*, cùm text. decernat eos, qui post abjurationem erroris, vel postquam se proprii Antistis examinatione purgaverint, deprehensi fuerint, in abjuratam hæresim recidisse, sæculari judicio sine ulla penitus audientia esse relinquendos.

QUÆRO, An relapso in casu infrascripto per Sedem 46
Apostolicam sit concedenda absolutio, ac rehabilitatio ad honores, & dignitates.

In causa N. absolutionem petentis sub censura Ecclesiæ. 47
Primum illud pono, hæreticum utcumque relapsum posse à Summo Pontifice nedum absolvi, & unitati Ecclesiæ restitui, *cap. Super eo*, *de heretic. lib.*6. sed etiam ad honores, & dignitates rehabilitari; tum quia multis exemplis id factum esse constat; tum quia hæc Constitutio jubens eos sine ulla penitus audientia sæculari judicio esse relinquendos est juris positivi, quippe à Lucio III. condita fuit ad hoc quod notat Innoc. *in cap. Cum ad monasterium*, *num.*3. *de stat. Monach.* unde omnis pœna relapsi quoad Papam est arbitraria, latè Amal. *in cap. Quoniam*, *quæst.* 12. *num.*9. *de heret. lib.*6.

Pono item absolutionem esse concedendam pœnitenti, 48
impœnitenti esse denegandam.

Prima pars probatur vulgatis Sacræ Scripturæ locis; Ecclesia nunquam claudit gremium redeunti. *Peccator in quacumque hora conversus fuerit, & ingemuerit, omnium iniquitatum eius non recordabor amplius: Cum conversus fueris, & ingemueris, tunc salvus eris*, aliisque similibus, quorum passim meminere Sancti Patres, & in specie Chrysostomus *Epistola quinta ad Theodorum lapsum*, ubi rem pluribus illustravit exemplis, idemque habetur diversis Gratiani locis, *cap. Penderet*, 50. *dist. cap. Cognovimus*, §. *Ecce*, *cap. Is*, 26. *quæst.*6. *cap. Quia eadem distinct.* ubi habetur ibi dari misericordiam, ubi post peccatum est sequuta pœnitentia: nec enim debet despici in eo, quod fuit, quia jam incipit esse quod non fuit: quæ habere locum etiam in relapso constat ex text. in *d. c. Super eo*, ubi Archid. Jo. Andr. & cæteri DD. & S. Thomas *in* 2. 2. *qu.* 11. *art.* 4.

Secunda pars probatur ex *cap. Legatur*, 24. *quæst.* 2. quo 49
habentur hæc verba Gelasii Papæ: *Legatur ex quo est religio Christiana, vel certe detur exemplum in Ecclesia Dei à quibuslibet Pontificibus, aut ab ipsis Apostolis, aut ab ipso denique Salvatore veniam, nisi corrigentibus se, fuisse concessam*. Idem habetur in *cap. Pœnitentes*, 50. *distin.* Quod si in quolibet peccatore id observandum est, ut non absolvatur nisi pœnituerit, id certè exactius observari oportet in relapso, qui cùm redierit semel ad hæresim abjura-
tam, jam se ostendit in Fide Catholica inconstantem: pro- 50
pterea prudenter Alexander IV. *in d. cap. Super eo, de heret. lib.*6. expressè statuit, ne relapsus ad Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ recipiatur, nisi manifesta dederit indicia pœnitentiæ.

His ita constitutis patet solutionem dubitationis circa absolutionem petitam pendere ex facto nimirum ex eo an relapsus manifesta dederit signa pœnitentiæ, nec ne; nam si dederit, absolvendus erit, alioquin erit deneganda absolutio.

Signa pœnitentiæ hæc vulgò afferunt. Primò quod spe- 51
ciales nuncios ad Sedem Apostolicam miserit, ut absolutionem obtineret, eisque repulsis nihil commotus, aut indignatus fuerit, neque ullum paulò asperiùs in Sedem Apostolicam, aut Summum Pontificem verbum ex ejus ore exciderit: quin etiam propositum petendi absolutionem post repulsam constanter retinuerit: quod in ipso videtur non leve pœnitentiæ judicium, ea enim est potentum natura, ut nisi honorificentissimè tractentur, se contemptos, injuriaque affectos existiment. Cùm igitur N. reversis re infecta qui ablegati fuerant, nihilominus se præstiterit in Sedem Apostolicam obsequentem, & adhuc firmiter in sua conversione permaneat, pergatque humili-
ter petere absolutionem: magnam præsefert anteactæ vi- 52
tæ pœnitentiam; nam ut habetur in *cap. Perfecta*, *de pœnitent. distinct.*3. *perfecta pœnitentia cogit peccatorem omnia libenter perferre*.

Secundò affertur eum Ecclesias frequentare, Missas devotè audire, peccata confiteri, Sacramentum Eucharistiæ sumere, veteribus delictis illacrymari, plurimas eleemosynas elargiri: at longè minora signa pœnitentiæ videntur sufficere in relapso ad Ecclesiæ communionem admittendo: nam Archidiac. *in dicto cap. Super eo*, *num.* 4. pro signis numerat petitionem absolutionis, & pectoris percussionem: ibidemque Francus videtur exigere ea signa, quæ tra-

traduntur ab Hostiens. *num.* 1. & Joan. Andr. *num.* 2. *in cap. A nobis*, *il secondo infrà*, *de sentent. excommunic.* qui non alia signa requirunt ibidem ad internoscendum animum excommunicati pœnitentis, quàm elevationem oculorum ad cœlum, gemitum, suspiria, pectoris, vel oris percussionem, absolutionis petitionem; & tamen text. *dict. cap. A nobis*, utitur eisdem verbis in excommunicato, quibus utitur *cap. Super eo*, videlicet, si pœnitentiæ signa ostenderit manifesta.

E converso adversus relapsum multa recensentur signa impœnitentiæ.

Primò enim, ipse plures collationes beneficiorum factas à Sede Apostolica irritas esse decrevit.

Secundò, concubinam nuptam habet, cum qua omnibus scientibus adulteratur; idque fatentur qui ab ejus par-
53 tibus stant, sed negant delictum ad hæresis crimen quicquam pertinere: quod etsi verum sit, illud tamen constat carnis illecebris demersum, nec quoad alia peccata longè diversa esse verè pœnitentem, *cap. fin. de pœnitent. dist.* 5. ubi Innocentius II. admonens fratres suos, ne falsis pœnitentiis laicorum animas decipi patiantur, declarat eam falsam esse pœnitentiam, cùm spretis pluribus de uno solo pœnitentia agitur, aut cùm sic agitur de uno, non disceditur ab alio: & Ambros. *in cap. Sunt plures*, *de pœnitent. distinct.* 3. *Sunt plures*, inquit, *quos pœnitet peccasse*, *sed non omnino*, *reservantes sibi quædam*, *in quibus delectantur*, *non animadvertentes Dominum simul surdum*, *& mutum à dæmonio liberasse*, *per hoc docens nos nunquam nisi de omnibus sanari si enim vellet ex parte peccata reservari*, *habenti septem dæmonia*, *manente uno proficere potuerat*, *sex expulsis: expulit autem septem*, *ut omnia crimina simul eiicienda*
54 *doceret*. Et infra: *Quomodo ergo qui crimen reservat*, *de alio recipiet veniam?* Et paulò post: *Quædam impietas infidelitatis est ab illo*, *qui justus*, *& justitia est*, *dimidiam sperare veniam*; *quem ergo pœnitet omnino pœniteat*. At idem text. *in c. Maiores*, §. *Sed ad hoc*, *de baptism.* cum concordantibus, de quibus ibi per gloss. *in verb. Ex parte*.

Tertiò, in oppido N. edictum contra libertatem conscientiæ promulgavit, hoc autem non est hominis ad fidem redire volentis, neque in re tam gravi, & intrinsecè mala excusari debet his causis, quas pro eo audimus ad hujus criminis excusationem allegari, *c. Litteras*, *de restit. spoliat. c. Inquisit onis*, *de sent. excommunic.*

Et quamvis etiam magni Reges, videlicet Carolus IX. & Henricus III. simul edictum promulgaverint, tamen exemplarem adeò perniciosam, atque omni jure damnatam excusabilem reddere non possunt, *cap. Sana*, *9. dist. & l. Nemo*, *C. de sent. & interlocut. omn. iudic.* Præterea Carolus IX. præclarè ostendit se illud edictum non ad hæreses promovendas promulgasse, cùm postea occasione edicti nudatis omnium animis magnum hæreticorum numerum contrucidavit, plurimos è ditione ejecerit, alios ad sanitatem redire compulerit. Atque utinam Sanctissimus ejus conatibus diuturnior vita respondisset: Henricus autem III. qui idem dictum confecit, illud etiam semel, atque iterùm revocavit.

Neque etiam defenditur N. relapsus ea ratione quod Summus Pontifex hoc, atque alia sæpè in Principibus Catholicis toleraverit: nam tolerantia non excusat à peccato, multaque permittuntur quæ non sine peccato committuntur, *c. Cum iam dudum*, *de preben. c. Super eo*, *de cognat. spiritual. & c. Mulieri de iureiur.*

55 Quartò, hæretici apud N. gratia, & auctoritate pollentes, honoribusque, & gradibus honestantur, quo nullum majus videtur esse impœnitentiæ signum in relapso, ex his quæ habentur in *cap. Accusatus*, §. *Ille quoque*, *infra eod. lib.* 6.

Quintò, Judex sæcularis in presbyterum mortis sententiam nuperrimè tulit, eo quod dixisset N. omni potestate, ac jurisdictione nudatum esse, utpotè relapsum antequam à Sede Apostolica admitteretur, jussit eundem regularem propositionem tanquam hæreticam abjurare. Qua in re duo præcipuè maxima delicta idem judex commisit: alterum quod se dogmatum Fidei Catholicæ judicem constituit, *cap. Ut Inquisitionis*, §. *Prohibemus*, *de hæret. lib.* 6. alterum quod Catholicam propositionem tamquam hæreticam abjurari mandavit. At, inquiunt, hoc judicis est delictum ideòque non imputando præfato N. qui ei causam delegavit, *c. Si quis à Catholica*, 23. *quæst.* 4. glos. 1. *in c.* 2. *de constit.* quasi judex aliquid in re tam gravi ausus esset absque conscientia, & voluntate delegantis; aut hæc delicta non sint ipsi N. tribuenda, qui illis poterat obviare,
c. Qui potest 23. *q.* 3. *c. Negligere*, 2. *q.* 7. *c. Error*, *dist.* 38. 56
quippe crimen qui potest emendare, & non corrigit, ipse committit, *c. Facientis*, 86. *dist.*

Sextò, sic relapsus fuit à Summo Pontifice declaratus excommunicatus, cùm jam esset excommunicatus à jure, *cap.* 1. 24. *q.* 1. *cap. Excommunicamus*, *primo*, *& infra eod.* & Constitutione, quæ in die Cœnæ Domini legi consue-
vit: quo fit, ut valde peccet, seque impœnitentem ostendat, 57
cùm adeat Ecclesias, Missasque audiat, ac divinis intersit, nondum à Sede Apostolica obtenta absolutione, *cap. Quod in te*, *de pænit. & remission.*

Ex utraque igitur parte conjecturæ concurrunt, sed quæ 58
in proposito nostro impœnitentiam ostendunt, videntur longè validiores: nam ut quis verè pœnitens censeatur, non sufficit docere de bonis operibus, nisi etiam appareat eum abstinere à malis: nam ut ait Augustinus relatus in *c. Pœnitentia*, *de pœnit. dist.* 3. *Pœnitentia est mala præterita plangere*, *& plangendo iterum non committere*: ut enim dicitur in *cap. Pœnitentiam quippe*, *de pœnit. ead. dist. qui sic alia deplorat*, *ut iterùm alia committat*, *adhuc pœnitentiam agere aut ignorat*, *aut dissimulat*: quod etiam habetur in *cap. Ille*, *ead. distinct. & in c. Pœnitentes*, *& cap. Irrisor*, *seqq.* ubi appellatur irrisor non pœnitens, qui adhuc agens quod pœnitet, non videtur Deum poscere subditus, sed subsannare superbus. Nec signa eleemosynarum, aut lacrymarum prosunt, ubi peccata non deseruntur, *c. Qui admissa*, *cap. Qui vult*, *cap. Nihil prodest*, *eadem distinct.* 3. Unico igitur verbo responderi potest ad signa pœnitentiæ superiùs relata, videlicet non sufficere ad pœnitentiam signa bonorum operum quæ sint criminibus, & peccatis præsertim tam gravibus involuta.

Præterea inter signa pœnitentiæ recensetur sacramento- 59
rum frequentatio, quæ tam in excommunicato arguit potius impœnitentiam, ut supra est demonstratum.

Verùm quatenus etiam relata bonorum operum signa essent magis attendenda, quàm signa malorum, negari tamen non potest, quin illa longè infirmiora, atque obscuriora reddantur ob signa contraria; & ita non sint evidentia, seu manifesta, qualia requiruntur in relapso ad obtinendam absolutionem *d. c. Super eo*, *de hæretic. lib.* 6.

At dicet quis multos esse pœnitentiæ gradus, quemadmo- 60
dum & peccatorum, satisque esse ut nunc incipiat modicè pœnitere eorum, quæ gessit. *Iam enim futurum*, *ut uberiores*, *& ampliores veræ pœnitentiæ fructus ferantur*, *Deumque brevem illam*, *& exiguam pœnitentiam*, (ut ait Chrysostomus *Epistola* 5. *ad Theod. lapsum*,) *non abnuere*, *sed magna pensitare mercede*; *imo vehementer corruptos non impellere magna vi ad virtutem*, *sed mansuetè*, *& sensim promovere*, *imo plerumque portare*, *ne immanior scissura fiat*, *aut error productior*. Hæc Chrysostomus.

Sed respondetur levem quidem pœnitentiam non sper- 61
nendam, sed eam tamen non sufficere relapso ad obtinendam absolutionem, antequam perfectior fiat, ejusque habeamus signa evidentia, & perspicua juxta text. in *d. c. Super eo*.

Non obstat, quod ob publicam causam, & gravia pericula evitanda summus Pontifex debeat juris vincula laxare relapsumque admittere, ut post D. Thom. sentit Augustin.
Triumph. *in tract. de potest. Ecclesiast. q.* 28. Nam absolu- 62
tio alicujus periculi vitandi causa non est concedenda non pœnitenti, juxta text. *d. c. Legatur*. Sed quando verè pœniteret, & ita absolveretur, tunc ad pericula vitanda jure deberet concedi postea rehabilitatio ad honores, & dignitates, quia in hoc cadit consideratio periculi vitandi, non autem in absolutione quæ nullo modo danda est ei, qui non pœnitet.

DE

DE HÆRETICIS.

Innocentius III.

CAPUT X.

VErgentis in senium sæculi corruptelam : & infrà. In terris verò temporali nostræ jurisdictioni subjectis, bona hæreticorum statuimus publicari: & in aliis idem præcipimus fieri, per Potestates & Principes sæculares: quos ad id exequendum (si fortè negligentes extiterint) per censuram Ecclesiasticam appellatione remota compelli volumus & mandamus: Nec ad eos bona eorum ulterius revertantur, nisi eis ad cor revertentibus & abnegantibus hæreticorum consortium, misereri aliquis voluerit: ut temporalis saltem pœna corripiat, quem spiritualis non corrigit disciplina. Cùm enim secundùm legitimas sanctiones, reis læsæ majestatis punitis capite, bona confiscentur eorum, filiis suis vita solummodo ex misericordia conservata; quantò magis qui aberrantes in fide Domini Dei Filium Jesum Christum offendunt: à capite nostro, quod est Christus, Ecclesiastica debent districtione præcidi, & bonis temporalibus spoliari: cùm longè sit gravius æternam, quàm temporalem lædere majestatem. Nec hujusmodi severitatis censuram, orthodoxorum exhæredatio filiorum, quasi cujusdam miserationis prætextu, debet ullatenus impedire, cùm in multis casibus (etiam secundùm divinum judicium) filii pro patribus temporaliter puniantur: & juxta Canonicas sanctiones, quandoque feratur ultio, non solùm in auctores scelerum, sed etiam in progeniem damnatorum.

SUMMARIUM.

1 *HÆreticorum bona confiscantur, etiamsi Catholicos habeant filios: & in terris Ecclesiæ applicantur fisco Ecclesiæ, in terris Imperii fisco sæculari, & n.3. & n.16.*

2 *Papa in terris Ecclesiæ vendicat sibi omnia iura temporalia, & habet Cameram fiscalem, cui applicantur bona confiscata.*

3 *Publicatio bonorum si fiat in terris Imperii applicatio fit fisco sæculari, licet publicatio fiat ratione criminis merè Ecclesiastici.*

4 *Nisi is cuius bona publicantur, sit clericus, quia tunc applicatio fit fisco Ecclesiæ etiam in terris Imperii.*

5 *Hæreticorum bona licet sint ipso iure confiscata, tamen apprehendi non possunt per potestatem sæcularem, nisi prius iudex Ecclesiasticus pronunciaverit super crimine.*

6 *Iudices sæculares possunt compelli per Ecclesiam ad iustitiam faciendam.*

7 *Papa propter iniustitias, & alias iniquitates potest Principes sæculares dignitate privare.*

8 *Imperium Romanum à Græcis cur in Germanos translatum à Leone III.*

9 *Hæretici etiam spontè abiurantes non recuperant bona nisi ex misericordia.*

10 *Episcopus in hæresim lapsus Episcopatum non recuperat nisi ex misericordia.*

11 *Filii quandoque puniuntur temporaliter propter criminis paterni immanitatem.*
Non autem spiritualiter, num.13.

12 *Presbytericidæ filii à Pœnitentiaria redduntur inhabiles ad beneficia obtinenda.*

13 *Filius regulariter puniri non debet pro delicto patris.*

14 *Hæretici committunt crimen læsæ maiestatis Divinæ, quod est gravius, quàm læsæ maiestatis humanæ, & num.18. & 21.*

15 *In Religionem divinam quod committitur, in omnium fertur iniuriam.*

16 *Hæreticorum filiis etiam orthodoxis nihil relinquendum est ex bonis parentum, licèt post mortem fuerint damnati.*

17 *Quod locum habet etiam in terris Imperii.*

19 *Iudæorum bona, qui facti sunt Christiani, & postea labuntur in hæresim, reservantur filiis Catholicis.*

20 *Filius hæretici an sit ipso iure privatus, vel privandus beneficiis obtentis, & pensionibus reservatis antequam pater condemnaretur, & num. seqq. usque in fin.*
Et quid servetur in Congregatione Generalis Inquisitionis, num.31.

22 *Filii percutientium Cardinales sunt ipso iure privati beneficiis obtentis.*

23 *Ratio ubi est eadem, lex non dicitur extendi, sed enucleari.*

24 *Et ubi habet locum legis ratio, circa id prodita dici debet lex.*

25 *Etiamsi in materia pœnali, & correctiva.*

26 *Privatio in præteritum non inducitur ex inhabilitatione in futurum.*

27 *Pietatis prætextu non debet salubris severitas relaxari.*

28 *Nicolai III. Constitutio privans filios hæreticorum beneficiis obtentis, & inhabilitans ad obtinenda refertur.*

29 *Constitutiones pœnales ad hæreses arcendas sunt favorabiles.*

30 *Pensio in materia favorabili venit appellatione beneficii.*

32 *Episcopus an possit dispensare cum filiis hæreticorum ad officia, & beneficia, & num. seqq. usque in finem.*

33 *Decretum irritans impedit ne Episcopus possit dispensare in criminibus infra adulterium.*

34 *Dispensare non potest Episcopus cum iis, qui à canone perpetuo sunt privati beneficiis obtentis, vel inhabiles ad illa obtinenda.*

35 *Nec in concernentibus fidem, vel statum universalis Ecclesiæ.*

36 *Episcopus an possit dispensare cum filiis interficientis Prælatum.*

37 *Episcopus dispensare potest, ubicumque in materia pœnali canon permittit dispensationem.*

38 *Infamia iuris per solum Principem aboleri potest, non per Episcopum.*

VErgentis. Bona hæreticorum confiscantur etiamsi Catholicos habeant filios. Hoc dicit secundùm Joan. Andr. cum quo concordant Butr. Cardin. Anchar. Joan. de Anan. & Felin. vel pleniùs secundùm Abbatem, & Marian. Soccin. Bona hæreticorum confiscantur, & in terris Ecclesiæ applicantur fisco Ecclesiæ, in terris Imperii fisco sæculari; & procedit etiamsi catholicos habeant filios. Hoc dicit, & sunt tres partes: nam primò præmittit decisum exordium; secundò ponit statutum de publicatione, quod probat per argumentum à minori; tertio solvit obstaculum: secunda ibi, *in terris*, tertia ibi, *nec huiusmodi*, Jo. Andr. 1

Nota primò ibi, *in terris verò temporali nostra iurisdictioni subiectis*, Romanum Pontificem, vel Ecclesiam in terris 2

terris sibi subjectis quoad jurisdictionem temporalem vindicare sibi omnia jura temporalia, & habere Cameram fiscalem, cui applicantur bona confiscata, ut *hic* per Butr. *num.* 2. & Marian. Socin. *in* 1. *notab.* de quo in Clem. 2. *de hæretic.* ibi, *in fiscum Ecclesiæ*. Facit quod notat Joan. Andr. *in cap. Quis diversitatem, num.* 15. *de concess. preben.*

3 Secundò nota ibi, *& in aliis idem præcipimus fieri per Potestates, & Principes sæculares*. In terris Imperii bona publicata deferri in fiscum sæcularem, licet publicatio fiat ratione criminis merè Ecclesiastici, ut hic notant iidem Butr. *num.* 2. *in fin. vers. Ex quo nota*, Anchar. *num.* 1. & 4 Marian. Socin. *in secundo notab.* Qui tamen singulariter hoc limitat nisi is, cujus bona publicantur, esset Clericus, quia 5 tunc applicatio fieret Fisco Ecclesiæ etiam in terris Imperii, argum. *cap.* 2. *de success. ab intestat.* Et satis videtur probari in hoc cap. Cæterum adverte, quia etiamsi agatur de bonis laici, tamen apprehensio illorum nullatenus fiet nisi priùs pronuncietur super crimine per judicem Ecclesiasticum, ut est expressum in *c. Cum secundùm leges, infra eod. lib.* 6. ubi habetur hodie bona hæreticorum esse confiscata ipso jure, licèt secundum hoc cap. requireretur sententia, ut probatur, ibi, *statuimus, publicari*: necnon ibi, *præcipimus fieri*. Sed nihilominus necessariam esse declarationem judicis Ecclesiastici super facto: & ita hic notant Joan. Andr. *num.* 2. & Cardin. *num.* 1. *in ver. Sæculares*.

6 Tertiò nota ibi, *compelli volumus, & mandamus*. Judices, & Principes sæculares posse compelli per Ecclesiam ad justitiam faciendam, prout hic notant Bernard. post casum, & in gloss. 1. Innoc. & Hostiens. *num.* 1. per text. in *cap. Administratores*, 23. *quæst.* 5. *cap. Postulasti*, §. *fin.* & *cap. Judæi, sive Saraceni*, §. *fin. supra de Judæis*. Hoc 7 enim facere potest Papa ratione peccati, ut *cap. Novit, supra de Judæis*. Unde potest eos propter hoc dignitate privare, *cap. Ad abolendam*, §. *Statuimus, supra eodem*. Sicut & propter alias iniquitates, *cap. Alius*, 16. *quæst.* 6.

8 Quemadmodum Leo III. Romanum Imperium in personam Caroli Magni a Græcis transtulit in Germanos propterea quod Imperatores Constantinopolitani Ecclesiam Romanam, quæ ab Astulpho Rege Lombardorum opprimebatur, defendere noluerunt, ut *cap. Venerabilem, cum sua glos. in verb. Transtulit, de elect.* De qua Imperii translatione latissimè differit Cardin. Bellarmin. *in tract. de translat. Imper. lib.* 1. *cap.* 4. *cum seqq. usque ad cap.* 12. & *lib.* 2. *per tot.* & *lib.* 3. *maximè cap.* 2.

9 Quartò nota ibi, *Misereri aliquis voluerit*. Hæreticos quamvis ad fidem sponte redeant, & hæresim abjurent, tamen bona amissa non recuperare nisi ex misericordia; 10 & idem in Episcopatu, quem lapsus in hæresim non recuperat nisi ex misericordia, ut *cap. Ipsa pietas, vers. Item si inquiunt in fin.* 23. *quæst.* 4. & *cap. Quod autem, quæst.* 7. & notatur per Innoc. Hostien. Joan. Andr. & alios in *c.* 1. *de Paroch.* & per gloss. *hic in verb. Misereri*, Hostien. *n.* 1. *in eod. verb.* & Marian. Socin. *in* 3. *notab.*

11 Quintò nota ibi, *filius suis vita solummodo ex misericordia conservata*. Propter criminis paterni immanitatem quandoque filios puniri temporaliter, idque ut ipsorum parentum gravior sit pœna, *l. Isti, quidem, ff. Quod met. caus.* & quia exempla paterni criminis in filiis metuuntur, cùm filius naturaliter sequatur vestigia parentum, ut *l. Quisquis*, §. *Filii verò*, juncta glos. *in verb. In quibus, C. Ad leg. Juliam majestat.* Facit text. cum gloss. *in l. Cum unus, in princip. ff. de aliment. & cibar. legat.* & *in l. Quod si nolit*, §. *Si mancipia, ff. de ædilit. edict.* & notatur in *cap.* 12 *Illud*, 40. *dist.* & *in cap. Quantumlibet*, 47. *distin.* Unde & Hierem. *cap.* 31. *Patres comederunt uvas acerbas, & filiorum dentes obstupuerunt*; & sacra Pœnitentiaria in absolutione à Presbytericidio apponit clausulam de qua in *c. Quibusdam de pœnis*, videlicet, *& ne minus vindicta, quam excessus memoria prorogetur, ipse, eiusque liberi propter hoc censeantur inhabiles, ad beneficia Ecclesiastica obtinenda, nisi cum eis fuerit super hoc misericorditer dispensatum*. Regu-13 lariter tamen filius non debet puniri pro crimine patris, & maximè in spiritualibus, in quibus nunquam debet portare iniquitatem patris; & sic intelligitur illa authoritas, ut notatur *in summa*, 24. *quæst.* 1. & *in summa*, 1. 4. 1.

14 Sextò nota ibi, *æternam, quam temporalem habere majestatem*. Hæreticos committere crimen læsæ Majestatis divinæ, quod longè gravius est, quàm læsæ majestatis humanæ, ut *hic*, & in Auth. *Gazaros, C. de hæret. & Manichæis*, ad idem *c. Sicut qui Ecclesiam*, 17. *quæst.* 4. & *c. Si apud*, 23. *quæst.* 5. quod enim in religionem divinam com- 15 mittitur, in omnium fertur injuriam, & publicum est crimen, *l. Manichæos, C. de Hæret. & Manichæis*, glos. *hic in verb. Longè sit gravius*. Quare si contra homines illatæ blasphemiæ impunitæ non transeunt, multò magis qui ipsum Deum blasphemat dignus est supplicia sustinere, ut in Auth. *Ut non luxurien. contr. nat. resp.* 1. & §. 1. Hostien. *hic num.* 2.

Ultimò nota ibi, *orthodoxorum exhæredatio filiorum quasi cuiusdam miserationis prætextu debet nullatenus impedire*. 16 Textum expressum quod bona hæreticorum confiscantur sive habeant filios, sive non, nec Catholicis hæreticorum filiis aliquid relinquendum est, ut hic dicitur: & quamvis contrarium reperiatur statutum de jure civili, ut in *d. l. Manichæos*, & in Auth. *Idem est de Nestorianis*, ubi habetur filios Catholicos propter hoc hæreditate paterna non privari: nihilominus prædicta jura corriguntur per hanc Decretalem, & per Constitutionem Federici, *Hac edictali*, quæ hoc idem dicit, & olim fuit posita in quinta compilatione eodem tit. idque in detestationem criminis: nam si id sancitum est in crimine læsæ majestatis humanæ, ubi filii puniuntur quoad bona, ut in *d. l. Quisquis, C. Ad leg. Jul. majest.* quæ est canonizata *in* §. *Verum, vers. Si quis cum militibus*, 6. *quæst.* 1. multò fortius in crimine hæresis, quod longè gravius est, ut hic in littera, & dictum est in præcedenti notab. & in hac opinione fuerunt glos. Jo. Laurentius, & Archidiac. *in summa*, 23. q. 7. Cyn. *in d. l. Quisquis, num.* 6. Host. *in summ. de hæretic.* §. *Qua pœna*, & firmat glos. *penult. hic*, cum qua concordant Abb. Antiq. Jo. Andr. Butr. Cardin. & omnes *in summario text.* Hostiens. *num.* 9. Cardin. *num.* 4. Abb. Siculus *num.* 5. & Marian. Socin. *num.* 8. & 9. & quamvis nonnulli opinati fuerint hunc textum habere locum quando pater fuit damnatus in vita, jus autem civile quando fuit damnatus post mortem: tamen hæc differentia confunditur per *cap. Cum secundùm leges, infra eod. lib.* 6. Rursus etsi Joan. Andr. *hic n.* 5. 17 credat hanc Decretalem prævalere legibus in illis terris tantùm quæ subsunt temporali jurisdictioni Domini Papæ; in terris autem imperii prævalere leges, quæ majori æquitate nituntur: illius tamen opinio est apertè falsa, nec ullam habet probabilitatem, & mirandum est hoc contigisse juris canonici illuminatori. Adversatur enim hoc cap. quod facit mentionem de terris Imperio subjectis, & cogit Principes sæculares, quia crimen est merè Ecclesiasticum, *cap. Ut inquisitionis, infra eod. lib.* 6. & ideò pœnæ impositio pertinet ad judicem Ecclesiasticum, non ad sæcularem, §. *In hoc*, 32. *quæst.* 2. quare hanc opinionem, quæ etiam fuit Tancredi, & Goffredi, meritò hic respuunt Butr. *n.* 11. *vers. Jo. Andr. dicit*, Cardin. *num.* 4. Anchar. *num.* 7. Abb. *in fin.* & Marian. Socin. *num.* 8. & 9. licèt reverà Jo. Andr. videatur postea ab ea recessisse, quia paulò post subjungit obstare Auth. *Gazaros, C. de Hæret. & Manichæis*, quam dixit concordare cum textu nostro. Atque ita Joan. Andr. agnovit hanc differentiam consistere non posse inter loca Imperio, vel Ecclesiæ subjecta, cùm ipsimet Imperatores hoc idem sanxerint, videlicet Justinianus in d. Auth. *Gazaros*, & apertius Federicus in præcitata Constitut. *Hac edictali*, cujus hæc sunt verba: *Cæterum quia quanto majora divino nutu miserationis accepimus, & altiorem locum præ filiis hominum obtinemus, tanto devotiora debemus obsequia gratitudinis conferenti; si quando in nostri nominis contemptores nostra excandescit authoritas, si reos læsæ majestatis in personis eorum, & liberorum suorum exhæredatione* 18 *damnamus: multo fortius, justiusque contra Dei blasphematores nominis, & detractores Fidei Catholicæ provocamur, eorundem hæreticorum receptatorum, fautorum, & advocatorum suorum heredes, & posteros, ut ad secundam generationem beneficiis cunctis temporalibus, publicis officiis, & honoribus Imperiali authoritate privamus, ut in paterni memoria criminis continuo mærore tabescant, verè scientes quod Deus zelotes est peccata parentum in filios potenter ulciscens*. Hactenus verba constitutionis, quam ut inquit Cyn. *in d. l. Quisquis, num.* 6. *C. ad leg. Jul. Majestat.* Ecclesia Romana approbavit, & invenitur apud Inquisitores hæreticæ pravitatis sub Bulla Papali.

Declara nunc conclusionem superius firmatam ut lo- 19 cum habeat in Christianis ortum ducentibus à Christianis,

& ab

& ab ipso principio, quia lapsi sunt in hæresim: secus verò in Judæis, qui effecti sunt Christiani, & demum postea labuntur in hæresim, quia bona talium reservantur filiis Catholicis, ut est text. notabilis in *cap. Iudæi*, 1. q. 4. unde hoc casu filii Neophytorum sunt melioris conditionis quam filii Christianorum, ut *hic* per Marian. Socin. *num. 9. in fin.*

20 Sed juxta prædicta QUÆRO, an filius condemnati de hæretica pravitate sit ipso jure privatus, vel privandus beneficiis obtentis, & pensionibus sibi reservatis antequam pater condemnetur.

Videtur respondendum esse ipso jure privatum, aut saltem privandum tam beneficiis, quam pensionibus hujusmodi.

Quod primo probatur per text. *in cap. Vt commissi*, §. *Privandi*, *infra eod. lib. 6.* quo tribuitur Inquisitoribus facultas privandi, vel privatos nunciandi tam hæreticos, quàm eorum filios; onde sive illa verba privandi, vel privatos nunciandi intelligantur distributivè, & verbum, *privandi*, referatur ad filios hæreticorum, qui puniuntur ex alieno facto, & verba, *privatos nunciandi*, referantur ad hæreticos, qui privantur ex proprio, ut placuit quibusdam antiquis, quorum meminit Jo. Andr. *in d. cap. Vt commissi*, *num. 4.* Covar. *l. 2. var. resol. cap. 8. num. 4. vers. Ipsi vero*: sive illa verba ita accipiantur, ut dictio, *vel*, stet expositivè pro *idest*, ut Joan. Andr. Gemin. & communiter Doctores ibidem intelligunt: nos habemus intentum, quia secundum priorem intellectum textus ille necessariò convincit, filios hæreticorum esse privandos, & secundum posteriorem, & communem esse ipso jure privatos, & ut tales nunciandos, quo casu nuncians non fert novam sententiam, sed à jure promulgatam exequitur, Archid. *in d. cap. Vt commissi*, *post princip.*

Secundò, id probatur, quia ratio puniendi filios ea fuit, ut ad deterrendos alios à tam immani facinore filii perpetua egestate sordescerent, eisque mors esset solatium, & vita supplicium, ut habetur in *l. Quisquis*, *Cod. ad l. Iul. maiest.* quæ cùm loquatur de crimine læsæ majestatis humanæ, fortiùs habet locum in crimine læsæ majestatis divinæ, ut est crimen hæresis, ut hic patet, & in Auth. *Gazaros*, *C. eod.* & dictum est supra *in 6. notab. & num. 18.* At hæc ratio comprehendit nedum inhabilitatem ad nova beneficia acquirenda, sed etiam obtentorum punitionem; alioquin sequeretur, ut si filii tempore delicti paterni pinguia beneficia possiderent, eisque non privarentur, jam non essent in egestate miserabiles victuri; ideòque ob identitatem rationis debent privari etiam obtentis, ad *l. Titio*, *ff. de verb. obligat. cum concordant.*

Tertiò, idipsum confirmant verba hujus textus sumpta ex *d. l. Quisquis*, dum dicunt eis solam vitam ex misericordia relinqui, unde sequitur, ut cætera omnia adimantur, *l. Cum prætor*, *ff. de iudiciis*, *cap. Nonne de præsumptionib.*

21 Quartò, accedit quod omnes pœnæ impositæ pro delicto læsæ majestatis humanæ ex majoritate rationis debent habere locum in crimine læsæ majestatis divinæ, ut hic arguitur ibi: *Cum enim secundum legitimas sanctiones, reis læsæ maiestatis punitis capite, bona confiscentur eorum, filiis suis vita solummodo ex misericordia conservata, quanto magis qui aberrantes in Fide Domini Dei Filium Iesum Christum offendunt à capite nostro, quod est Christus, Ecclesiæ debent districtione præcidi, & bonis temporalibus spoliari, cum longe sit gravius æternam, quàm temporalem lædere maiestatem*: quod etiam legitur in d. Auth. *Gazaros*, *C. eod. tit.* & in Constitutione Federici superius relata, *num. 18.*
22 sed in crimine læsæ majestatis humanæ, quale est percutere personam Cardinalium, Gigas *in tract. de crimin. læsæ maiestat. tit. Qualiter, & à quibus crimen læsæ maiestat. committat*, *quæst. 5. num. 3. cum seqq.* expresse cautum est, ut filii delinquentium sint ipso jure privati beneficiis obtentis, *c. Felicis*, §. *Quod si quis*, *de pœnis*, *lib. 6.* ergo idem etiam habebit locum in crimine læsæ majestatis divinæ, de quo agimus.

His rationibus hanc sententiam sequuti sunt Jo. Andr. *in d. cap. Vt commissi*, *num. 4. in verb. Privandi*, Gemin. *in d. §. Privandi*, *num. 4.* Henric. Boich. *in hoc cap. num. 12.* & Jo. de Anan. *eod. num. vers. De crimine autem hæresis*, Præpos. *in cap. Satis perversum*, *num. 4. 56. distinct.* Emeric. *in direct. inquisit. quæst. 114.* Roman. *singul. 693.* Decian. *tract. crimin. cap. 43. num. 4. vers. Perdunt filii*, Lambertio. *de iurepatronat. in 1. part. in 2. lib. in 6. art. 3. q. principalis*, Gigas *in tract. de crim. læsæ maiest. lib. 3. tit. de pœnis, quas filii incurrunt*, *quæst. 11.* Paul. Rubeus *in tract. de Regno Navar. p. 5. §. 7. & 8.* & communem esse attestantur Covar. *lib. 2. var. resolut. cap. 8. num. 4.* & Jul. Clar. *in praxi criminal. & §. Hæresis*, *vers. Item Clericus*.

Non obstat, quod oppositum senserint Jacob. de Simanch. *de cathol. instit. tit. 29. num. 20.* Rebuff. *in praxi beneficiar. tit. de mod. amit. benefic. num. 25.* Penia *in scholion. ad 3. part. directorii schol. 156.* Covar. & Clar. *in locis supra citatis*. 22
Etenim contra filium est communis opinio omnium ferè antiquorum, ut ipsemet Penia testatur ibidem, *vers. Anceps tamen*, præsertim cùm Abbas citatus à Covar. pro filio, in hoc cap. nihil affirmet, sed simpliciter dicat glos. *in cap. Satis perversum*, *56. dist.* velle ut filius non perdat beneficium: quæ tamen glos. potius facit pro hac parte, cùm loquatur de crimine læsæ majestatis humanæ, & sentiat filium ob crimen patris non privari beneficio ea ratione, quia est exemptus à potestate Principis, quasi volens à contrario sensu, ut in crimine læsæ majestatis divinæ, in quo cessat ea ratio exemptionis in Clerico, talis filius beneficium amittat, ut etiam elicitur ex verbis ejusdem Abb. *in cap. Cum laici*, *num. 4. de iurepatronat.* dum in eadem quæstione loquens de crimine læsæ majestatis humanæ primò arguit, ut filius sit privatus beneficio, quia est infamis, deinde contrarium concludit, quia cùm filius sit Clericus, non potuit effici infamis per legem sæcularem: & ita tacitè insinuat, ut in crimine læsæ majestatis, in quo per legem canonicam filiis irrogatur infamia, ipsi amittant beneficia obtenta, cùm lex canonica non careat potestate in eis, quemadmodum sæcularis.

Non obstant rationes, quibus moti sunt Covar. & Penia ad aliter sentiendum.

Nam ad primam, quod nullo jure caveatur hæreticorum filios esse privatos obtentis, & quod *cap. Felicis*, imponens hanc pœnam filiis percutientium personas Cardinalium tanquam pœnale non debeat extendi. 23

Respondetur satis id esse cautum tam per textum in *d. cap. Vt commissi*, §. *Privandi*, quàm per rationem expressam in *d. l. Quisquis*, *& in hoc cap.* ubi enim est eadem ratio lex non dicitur extendi, sed enucleari, *l. Si postulaverit*, §. *Sed qui negavit*, *ff. de adulter.* quem textum ad hoc propositum allegat Oldrad. *cons. 185. Thema tale est*, *Titius Canonicus in fine*, & ubi est eadem ratio, non dicitur quis extendendo novum casum addere, sed quod in primo casu in ratione includebatur, secundum æquitatem detegere, sive declarare, quia lex dicitur omne, quod in ratione consistit, *cap. Consuetudo*, *1. dist.* ergo ubi habet locum 24
legis ratio circa id prodita dici debet lex; ita formaliter dicit Calder. *cons. 1. Vt lite pendente.* & ut alibi scribit Bald. *in l. De quibus*, *ff. de legib.* ubi est eadem ratio in pluribus casibus, una, & eadem ratio decidit omnes illos casus non per extensionem, sed sicut genus comprehendit speciem, sic generalis ratio diversas species: ideòque expresso uno casu veniunt omnes, in quibus viget eadem ratio, quod Baldi dictum refert, & sequitur Paul. de Castro *cons. 441. Pro declaratione*, *num. 6. col. penult. ad fin. vers. Nam ut inquit eleganter D. Bald. lib. 1.* Id procedit etiam in mate- 25
ria pœnali, & correctiva, ut tradit Abb. *cons. 75. Primo est videndum*, *num. 7. lib. 1.* Tiraquell. *de caus. cess. in 1. part. num. 155.* & est text. in *l. His solis*, *vers. Satis etiam tacitè cautum putamus*, *C. de revocand. donationib.* quem dicit meliorem de corpore juris, Bald. *in rubr. Cod. de nautic. fœner.* Joan. de Anan. inter cons. Paul. de Castro *cons. 256. Visis, & consideratis*, *col. 2. ad fin. lib. 2.* & Cravet. *cons. 183. Regula*, *num. 3.* quinimò ut ait idem Bald. *cons. 384. Statuto civitatis cavetur*, *num. . . lib. 5.* ea quæ sunt ejusdem rationis includuntur sub dispositione ex significatione, id est tanquam expressa propriè, non tacitè.

Secunda ratio contrariæ opinionis est, quia textus in 26
cap. Quicumque, §. *Hæretici*, *de hæreticis lib. 6.* prohibet tantum ne hæreticorum filii ad beneficia admittantur; & sic futuram acquisitionem: inhabilitatio autem in futurum non inducit privationem in præteritum, glos. in Clem. 1. §. *Ipsius de pœnis*, ubi DD.

Ad hanc rationem respondetur, primò retorquendo textum *d. §. Hæretici*, quod cùm loquens tam de hæreticis, quàm de eorum filiis, inhibeat uniformiter, ne ad beneficia admittantur; consequens est, ut sicut illa prohibi-

hibitio quoad hæreticos importat etiam privationem obtentorum, glossa communiter approbata in *cap. Quo iure in verb. Nam iure, dist.*8. Rota apud Cassad. *decis.*14. *nu.*1. *super regulis*, ita etiam eandem privationem importat quo ad filios hæreticorum per regulam *l. Iam hoc iure, de regul. & pupillar. cum similib.* & propterea Emeric. *in director. inquisitor. d. quæst.*114. fundat privationem beneficiorum in hæreticorum filiis ex solo text. *in d. §. Hæretici*. Secundò respondetur, quamvis per text. *in d. §. Hæretici*, non inducatur privatio obtentorum, sed tantùm inhabilitas in futurũ, tamen inductam esse talem privationem per alios textus supra citatos, & per rationem *d. l. Quisquis*, & textus nostri.

27 Neque verò præferenda est in hac materia opinio non privans filios tamquam benignior: quia non debet prætextu pietatis salubris severitas relaxari, ut expressè admonemur in hoc *cap. in fin.* ibi: *Nec huiusmodi severitatis censuram orthodoxorum exhæredatio filiorum quasi cuiusdam miserationis prætextu debet ullatenus impedire, cùm in multis casibus (etiam secundum divinum iudicium) filii pro patribus temporaliter puniantur: & iuxta canonicas sanctiones quandoque feratur ultio non solum in authores scelerum, sed etiam in progeniem damnatorum.*

28 Ad extremum hanc altercationem apertis verbis dirimit Nicolaus III. in Constitutione 2. incipien. *Noverit universitas, §. Hæretici autem*, ubi sic statuit: *Hæretici autem, receptores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filii usque ad secundam generationem ad nullum Ecclesiasticum beneficium, seu officium admittantur: quod si secus actum fuerit, decernimus irritum, & inane. Nos enim prædictos ex nunc privamus beneficiis acquisitis, volentes ut tales & habitis perpetuò careant, & ad alia similia nequaquam imposterum admittantur.* Habetur hæc Constitutio in Bullar. *tom.*1. *pag.*124.

29 Cùm ergo filii hæreticorum amittant etiam beneficia obtenta, non est dubitandum, quin amittant etiam pensiones: nam cùm Constitutiones pœnales ad hæreses arcendas sint favorabiles ad tradita per Bart. *in l. Quemadmodum circa med. C. de agricol. & censib. lib.* 11. & Tiraq. *in dict. tract. de caus. cess. in* 1. *part. num.* 158. sequitur in tali materia favorabili appellatione beneficii veniat etiam pensio, Gig. *de pension. quæst.*28. *in* 2. *limitat. num.* 16.

30 Sed quatenus etiam in hac materia pensiones non veniant appellatione beneficii, sed bona temporalia censeantur: filius hæretici eis etiam privatus est per *d. l. Quisquis*, juncto textu nostro, & auth. *Gazaros, Cod. eod.* & Constitutione Federici, *Hac edictali*, quibus tales filii omnibus etiam bonis temporalibus privantur sola eis vita ex misericordia conservata.

31 Post hæc reperi hanc controversiam contigisse olim in Rota *in causa Conchen. pensionis*, coram Penia, in qua libratis rationibus, & auctoritatibus utriusque opinionis, reque ad san. mem. Clem. VIII. delata *die* 3. *Novembris* 1594. Sanctissimus in generali Congregatione S. Inquisitionis proposito articulo, consultisque Cardinalibus, & reliquis Prælatis Consultoribus, qui præsentes aderant, auditisque Cardinalibus Inquisitoribus senioribus affirmantibus non esse usu inquisitionis receptam doctrinam asserentium filios hæreticorum propter parentum hæresim privari beneficiis habitis: censuit hanc opinionem tamquam mitiorem fore amplectendam: & iterum referentem bon. mem. D. Justo sub die 23. Decembris immediatè sequentis Sanctitas sua dixit se alloquutum fuisse Congregationem S. Inquisitionis, & reperisse Sanctum Officium servare opinionem negativam tamquam benigniorem; & idcircò non esse locum disputationi. Video hac de re binas decisiones post consil. Prosperi Farinac. *tom.*2. *decis.*87. *& decis.*90.

Sed postea sub die 6. *Martii* 1598. coram Peregrino *in eadem causa Conchen. pensionis*, dubio exactissime discusso de expresso ordine Sanctissimi; Rota resolvit filios hæreticorum esse privatos ipso jure beneficiis, & pensionibus, etiam ante delictum obtentis, seu reservatis; & hanc opinionem dixit esse veriorem de jure, & communiter receptam, eamque probari ex pluribus Romanorum Pontificum Constitutionibus, nempè Innocentii IV. Alexandri IV. & præcipuè ex illa Nicolai III. habetur hæc decisio impressa apud Nicolaum Garziam *de benefic. part.* 11. *cap.* 10. *num.*79. & Farinac. *loco proximè citato decis.* 123. & Marches. *de Commiss. part.*1. *fol.*215. cujus etiam meminit Lotherius *de re benefic. lib.*1. *quæst.*42. *num.*51.

[Additur hoc esse receptum in sancto Officio etiam post ultimam decisionem Peregrini ibi allegatam, & servari in Dataria etiam hoc tempore Pontificatus S. D. N. Alexandri VII.]

Successivè QUÆRO, An Episcopus possit dispensare 32
cum filiis hæreticorum ad officia, & beneficia Ecclesiastica.

Cùm explorati juris sit hæreticorum filios nec ad beneficia Ecclesiastica, nec ad officia, vel honores admitti debere, *c. Quicumque, §. Hæretici, de hæretic. lib.* 6. non videtur habere facultatem Episcopus cum eis dispensandi.

Primò, quia cùm textus in *dict. cap. Hæretici*, conti- 33
neat in ultimis verbis decretum irritans ibi, *quod si secus actum fuerit, decernimus irritum, & inane*: sequitur ut Episcopus dispensare non possit: nam etiam in adulterio, & minoribus criminibus Episcopus non potest dispensare quando leges, vel canones prohibentes annullant actum factum contra prohibitionem, Felin. *in cap. At si clerici, §. de Adulteriis, num.*4. *in secunda limitat. de fend.*

Deinde quia Nicolaus III. in Constitutione superiùs re- 34
lata *num.*28. statuit, ut hæretici, eorumque filii usque ad secundam generationem beneficiis habitis perpetuò careant, & ad alia similia nequaquam imposterum admittantur; quibus verbis censetur adempta Episcopis dispensandi facultas, ut notat glos. in *cap. Cupientes, §. Cæterum, in ver. Perpetuò de elect. lib.*6. quam ut singularem probant Card. in Clem. 2. *de vita, & honest. Clericor.* & Felin. *loco citato*.

Tertiò, quia cùm versemur in concernentibus fidem, 35
& statum universalis Ecclesiæ, qui per filios hæreticorum ad officia, & honores admissos, si paterna dogmata retinerent, labefactari posset; & ita tractemus de re graviori quam sit adulterium, consequens est Episcopum dispensare non posse, *cap. Dilectus, de tempor. ordinat.* & ibi glos. *in verb. Permissa, vers. Vel dic quod non licet*, & Innoc. *num.*2. Roman. *cons.*325. *Quoad primum, num.*4. *in* 3. *dub.* Felin. *in d. §. De adulteriis, num.*1. ubi ait omnes ita sentire.

Nec obstat doctrina Abb. in *cap. In quibusdam, num.* 4. 36
de pæn. ubi scripsit Episcopum posse dispensare cum filio
interficientis Prælatum, licet per illum textum repellatur
à Clericatu: nam respondetur illum text. in fine permit-
tere, ut cum eis possit dispensari; unde non est mirum si 37
Episcopo hoc liceat: nam ubi in materia pœnali canon
permittit dispensationem, non est ambigendum, quin li-
ceat Episcopo dispensare, ut post Abb. declarat Dec. *d. §.*
*de Adulteriis, num.*35. Præsertim verò, quia cùm filii hæ- 38
reticorum, qui læserunt majestatem Divinam, non minus videantur infames, quam filii conspirantium adversus Principem ex *l. Quisquis, C. ad Leg. Iul. maiest.* juncto hoc cap. Infamia hujusmodi per solum Principem aboleri potest, & non per Episcopum, ut notant omnes in *cap. Cum te*, ubi in specie Felin. *num.* 12. *de sent. & re iudicat. l.* 1. *§. De quare, ff. De postulando.*

DE HÆRETICIS.

Gregorius IX.

CAPUT XVI.

ABsolutos se noverint à debito fidelitatis hominii, & totius obsequii, quicumque lapsis manifestè in hæresim, aliquo pacto, quacumque firmitate vallato, tenebantur astricti.

SVMMARIVM.

1 *HÆreticus perdit ipso iure fidelitatis homagii, & quamcumque aliam obligationem eo ipso quod est hæreticus, & num. 4.*

2 *Papa ratione criminis Ecclesiastici potest absolvere vasallos laicorum ab omni obligatione; & alios eisdem obnoxios à quocumque pacto etiam iurato.*

3 *Hæretici amittunt ipso iure dominium omnium bonorum à die commissi criminis, & num. 14. & 15.*

5 *Et eorum familiares servi, liberti, & mercenarii sunt soluti omni obligatione, qua eis tenebantur.*

6 *Vxor non recedit ab excommunicato, sed ab hæretico sic.*

7 *Hæreticorum filii liberantur à patria potestate, & emancipatio facta à patre non tenet.*

8 *Debitor si iuraverit ad certam diem solvere, sub certa pæna, si non solvat creditori in hæresim lapso, pæna non committitur, nec est periurus, & num. seq.*

9 *Iuramentum debitoris habet tacitam conditionem si creditor in eodem statu manserit.*

10 *Debitor lapsi in hæresim tenetur solvere fisco, si bona sunt publicata.*

11 *Debitor excommunicati non tenetur ei debitum solvere, sed illud deponere debet apud ædem sacram, donec ab excommunicatione fuerit absolutus.*

12 *Vasalli liberantur ab omni debito fidelitatis si domini labantur in hæresim manifestè.*

13 *Et quid si occultè, & num. seqq.*

14 *Hæreticorum bona sunt ipso iure confiscata etiam si sint occulti.*

15 *Pæna ipso iure imposita afficit delinquentes quantumcumque occultos.*

16 *Dimissoria Episcopo existente hæretico an sint concedendæ à Capitulo Cathedralis Ecclesiæ, & num. seqq. usque in fin.*

17 *Et quid si Canonici uno excepto propter hæresim sint dispersi, & num. 19. & 25.*

Et quid si omnes absint, num. 27. & seqq. usque in fin.

18 *Sedes Episcopalis an vacet propter hæresim Episcopi, & num. 33.*

20 *Vacationis appellatione an veniat vacatio de iure, & de facto, & num. 22.*

21 *Hæretici beneficium vacat ipso iure, sed detentor non potest deiici à possessione ante declaratoriam super facto.*

Possessor remanet, qui titulum habuit ab initio, licet per pænam iuris privetur, ibid.

24 *Declaratoria non requiritur ubi factum est notorium.*

Declaratur num. 34.

25 *Dimissorias concedere sede vacante non spectat ad Canonicos ut singulos, sed uti repræsentantes Capitulum.*

26 *Capituli ius in uno Canonico conservatur.*

27 *Dimissoriæ sede vacante dari non possunt à Canonicis absentibus.*

28 *Dimissorias concedendi potestas Episcopo, & Capitulo non extantibus, conservatur penes Ecclesiam, nec devolvitur ad Archiepiscopum.*

29 *Ordinari an quis possit ab alieno Episcopo, vel à Metropolitano, si proprius Episcopus sit hæreticus, & Canonici omnes sint dispersi, & num. seq. usque in fin.*

Episcopo existente hæretico, an subditi ab illius obedientia liberentur, ibidem, & num. 34.

30 *Exemptus an possit à quo maluerit Episcopo Ordines suscipere.*

31 *Lex debet esse possibilis, & num. seq.*

32 *Electio facta per vota non secreta non est irrita ubi non sunt nisi duo vocales.*

33 *Ordinari quando quis possit ab alieno ob delictum proprii Episcopi.*

ABsolutos. Breve est; sed per alia verba secundum 1
Abbatem, Jo. de Anan. & Mar. Socin. sic summari
potest. Liberantur ab omni obligatione qui hæreticis tenebantur adstricti. Hoc dicit.

Nota primò ex textu ratione criminis Ecclesiastici Pa- 2
pam posse absolvere vasallos laicorum ab omni obligatione, & alios eisdem obnoxios à quocumque pacto quavis firmitate vallato, ut hic est casus, & notat Butr. 3
num. 2. Abb. *in 1. notab.* Joan. de Anan. *num. 1.* Mar. Socin. *eod. num.* & Felin. *in princ.* quod clarum est hodie, quia hæreticorum bona sunt ipso jure confiscata, ut *cap. Cum secundum leges, infra eod. lib. 6.* Licet olim secus esset secundum Innoc. *hic circa finem, vers. Est etiam*, ibi argumentum, & sic amittunt ipso jure dominium omnium bonorum à die commissi criminis, ut præter citatos tradit novissimè Francisc. Penia *in Directorio Inquisit. part. 3. lib. 3. Scholio 159.* Bonorum autem appellatione continentur etiam obligationes, actiones, & jura, *l. Bonorum, §. In bonis ff. de ver. significat.*

Secundò nota hæreticum perdere obligationem fidelita- 4
tis & homagii ipso jure eo ipso, quod est hæreticus; & ita hic est casus secundum Jo. de Anan. *in summ. textus*, & notat glos. 1. Hostien. *in princ.* Jo. Andr. *num. 3.* Butr. *in 1. not.* & reliqui omnes: & idem intelligas in quacumque alia obligatione servitii, vel obsequii, ut in textu.

Unde jure nostro, familiares, servi, liberti, & mercenarii 5
sunt etiam liberati, ut dicit Goffred. *hic* per hanc literam, quæ generaliter dicit, & totius obsequii; & sic comprehendit omnes, etiam mercenarios; & cum Goffredo concordant Jo. Andr. *num. 1.* Butr. *num. 3.* Abb. *num. 2.* Jo. de Anan. *num. 4.* & Mar. Socin. *num. 2.* Francis. Penia citatus *supra num. 3.* Nec obstant *cap. Quoniam, 11. quæst. 3. & cap. Inter alia, infra de sent. excommun.* Quia loquuntur in ex- 6
communicato, non in hæretico, secundum Goffred. & alios præallegatos. Uxor autem non recedat ab excommunicato, ut ibi: Ab hæretico sic, *cap. Sic enim, 28. quæst. 1.* Si- 7
militer filii liberantur à patria potestate, & efficiuntur sui juris, adeò ut emancipatio facta à patre hæretico non teneat, tamquam facta de personis sui juris, ut *cap. Quicumque, infra eodem lib. 6.* Jo. Andr. *hic num. 1. in verb. Adstricti*, Abb. *num. 3.* & Mar. Socin. *eod. num.* Et idem in debi- 8
tore, qui certa die obstrictus est solvere sub certa pœna: nam si non solvat, pœna non committitur, quia cùm hæreticorum bona possint occupari, multò magis retineri, ut legitur, & notatur *in cap. Excommunicamus, §. Si verò Dominus, vers. 1. supra eod.* Nec si juravit solvere intelligitur 9
dejerare, quasi juramentum habeat in se tacitam conditionem, scilicet si in tali statu permanserit, ut excommunicandum sit, argum. *cap. Quemadmodum, resp. 1. vers. Quia in illo, supra de iureiur. & cap. Excommunicamus, il secondo, §. Credentes, supra eod.* textus optimus in *l. Cum quis, resp. 1. ff. de solutionib.* ubi si stipulatus sum mihi, aut Titio dari; Titio tunc rectè solvi potest, si in eodem statu manserit, in quo erat tempore stipulationis: & ita hic firmant glos. 2. Innoc. *in fin.* Hostien. *num. 1. in ver. Aliquo pacto*, Jo. Andr. *num. 2.* & communiter Doctores.

Adverte tamen, quia etiamsi debitores liberentur ab 10
obligatione solvendi creditoribus in hæresim lapsis, non propterea quicquam sibi acquirunt; sed si bona sint publicata, tenentur fisco solvere, vel cui declaratum

fuerit

fuerit esse solvendum aliàs non evitarent pœnam, vel præjudicium, si aliam excusationem non haberent, ut hic per Marian. Socin. *n.14.*

11 An autem idem sit dicendum in excommunicato, scilicet, ut ille, qui sub pœna vel sub juramento promisit intra certum terminum solvere, incidat in pœnam, vel in perjurium; si illi interim excommunicatione innodato, & in ea persistenti non solvat, fuot opiniones, de quibus per DD. *in cap. Veritatis, supra de dol. & contumac.* Tutius tamen, ac verius videtur pecunias non esse solvendas excommunicato, sed esse deponendas apud ædem sacram, vel personam fide, & facultatibus idoneam, ad hoc ut solvantur creditori postquam ab excommunicatione fuerit absolutus, glos. *in cap. Nos Sanctorum, in verb. Constricti,* 15. *quæst.*6. quam ibi sequitur Archidiac. *num.* 1. *vers. Adde, & verum est*, Abb. in *cap. Si vere, num.* 6. *de senten. excommun. & in d. cap. Veritatis, num.*39. Joan. de Anan. *hic num.*5. & Felin. *in fin.*

12 Ultimò nota ibi, *Lapsis manifestè in hæresim*, Vasallos liberari ab omni debito fidelitatis præstando si ipsi domini
13 in hæresim labantur manifestè, ut in littera. Ergo à contrario secus si occultè, ut hic tenent Innoc. *post princip. in ver. Manifestè*, Hostien. *num.* 1. *in eodem verb.* Joan. Andr. *eodem num & verb.* Butr. *num.* 3. *vers. Quid si occulte*, & Cardin. *num.* 1. *vers. Si autem*, & quamvis Philippus dicat idem, si fit occultus, dummodo probari possit: tamen Joan. Andr. *ubi supra*, intelligit hoc procedere ubi crimen est probatum, quia tunc transit in manifestum, *cap. Cum olim, de verb. significat.* Secùs si non sit processum ad probationem, quia Ecclesiam non judicat de occultis, *cap. Sicut tuis, in fin. supra de simonia*, & consentiunt Butr. & alii proxime citati.

14 Sed Abbas *hic num.*1. *circa finem*, non putat hoc dictum hodie esse verum indistinctè, quia omnia bona hæreticorum sunt confiscata ipso jure, etiamsi sint occulti, ut *cap.*
15 *Cum secundum, infra eodem lib.*6. ubi autem pœna ipso jure imponitur, afficiuntur delinquentes quantumque occulti, ut dicit glossa singularis in Clem. 1. *in verb. Eo ipso de hæreticis*: ergo eo ipso, quod quis labitur in hæresim, in continenti perdit omnia bona; & sic sequitur absolutio à fidelitate, & quacumque alia obligatione sibi quæsita: non tamen potest hæc absolotio, seu publicatio allegari in foro externo, nisi hæresis sit manifesta vel probata; & hoc modo possunt ad concordiam reduci dissidentes opiniones; & cum his dictis Abbatis videtur hic transire Joan. de Anan. *num.* 3. *vers. Sed Dominus Abbas*, Marian. Socin. *num.* 11. & Felin. *num.* 1. Tu tamen cogita, quia illa glossa loquitur de pœna spirituali suspensionis, & excommunicationis, prout etiam loquitur dicta Clem. 1. & vide quod scripsi in *cap. Vergentis; supra eod.*

16 QUÆRO, An Episcopo existente hæretico facultas concedendi dimissorias juxta *cap.*10. *sess.*7. Concilii Tridentini pertineat ad Capitulum Cathedralis Ecclesiæ.

17 Et an eo casu quo Capitulum concedere potest dimissorias, si Canonici propter hæreses dispersi sint, & nequeant convenire, aut convenire sine difficultate, sufficiat habere litteras dimissorias ab uno ex Canonicis Cathedralis Ecclesiæ; vel certè sine dimissoriis adire pro suscipiendis ordinibus viciniorem Episcopum, seu Metropolitanum.

Pro quæstionis solutione infra dicti articuli videntur examinandi.

18 Primò, An propter hæresim Episcopi, sedes Episcopalis taliter censeatur vacare, ut ejusdem Ecclesiæ Capitulum possit dimissorias, seu reverendas pro ordinibus suscipiendis concedere ad formam juris, *& d. cap.* 10. *sess.*7.

19 Secundò, sede Episcopali vacante, & Capitulo nusquam comparente, an vel unus solus Canonicus maximè si alii non valeant nisi difficulter congregari, possit hujusmodi dimissorias concedere. Et quid si neque hac via possint obtineri dimissoriæ; an possit, aliquis Prælatus alterius Ecclesiæ, ejusdem tamen diœcesis, easdem impertiri, vel saltem hoc jus transeat ad Metropolitanum.

Tertiò, An qui de dicta diœcesi cupiunt promoveri, nec prædictis modis possunt obtinere dimissorias, possit ritè ab alieno Episcopo sine dimissoriis, vel saltem à Metropolitano ad ordines promoveri.

Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

Ad primum pro negativa facit, quod in materia strictè 20 interpretanda, ut est decretum *d. cap.* 10. *sess.* 7. quod correctionem juris communis continet, appellatione vacationis venit vacatio de jure, & de facto, Caldet. *cons.*6. *in fin. de constit.* Cùm igitur in casu proposito Episcopatus de facto ab hæretico detineatur Episcopo; non comprehenditur sub dispositione hujus decreti, quod requirit vacationem veram, quæ est de jure, & de facto. Secundò, 21 etsi crimen hæresis inducat vacationem beneficii ipso jure, *cap. Quo iure*, juncta glos. 8. *dist.* ubi Præpos. tamen detentator non potest de possessione expelli, nisi præcedente declaratoria super facto, *cap. Cum secundum, ubi Doct. de hæret. lib.*6. generaliter enim qui à principio titulum habuit: licet per pœnam juris privatus sit, itaut beneficium alteri conferri possit; tamen remanet possessor, & propter id possessionem privari non potest, nisi causa cognita, & vocatos; ita singulariter Joan. Andr. *in reg. Mora num.*15. *vers. Hinc est quod qui à principio, de reg. iur. lib.* 6. quamobrem litteræ dimissoriæ ante declarationem criminis ab ipso Episcopo hæretico, & non ab alio videntur petendæ.

Breviter distinguo; aut de hæresi Episcopi notoriè con- 22 stat, aut non; si non constat, negativa verior videtur; si constat, videtur dicendum ad Capitulum pertinere dare has dimissorias tam de jure, ut à fortiori probat text. *in cap. Cum nullus*, §. *Episcopo autem in remotis agente, de temporib. ordinat. lib.*6. quàm ex decreto *d. cap.* 10. *sess.*7. etenim Capituli potestas sede vacante verificatur nedum in veta vacatione, sed etiam in ficta, *cap.* 3. *de supplen. neglig. lib.*6. juncto *cap. Is cui, de elect. eod. lib.* & in specie quando Episcopus est hæreticus, exemplificat Hostien. *in summa, tit. Ne sed. vacant. vers. Quot modis*: vel certè quatenus potestas Capituli sede vacante non verificetur in vacatione ficta, seu interpretativa, quod verius est, ut 23 scripsi in *cap. Quia diversitate, num.* 16. *usque in fin. supra, de concess. præben.* tamen propter hæresim notoriam Prælati sedes non vacat interpretativè, sed verè, ut probavi in *cap. Ad abolendam, à num.* 28. *usque ad num.* 44. *supra eod.* ac proinde potestas ad Capitulum devolvitur, *cap. His quæ, & cap. Cum olim, supra de maior. & obed.* & dixi in dicto *cap. Quia diversitatem, num.*24. *&* 34.

Ad contraria respondetur ut infra, videlicet ad primum; ideò in correctoriis strictam fieri interpretationem, ut minus corrigatur jus commune, in casu nostro ex lata interpretatione jus commune nullatenus corrigitur: ergo verba non strictè, sed largè sunt interpretanda, *l. Si unus*, §. *Pactus, in fin.* & ibi Jason. *num.*6. *ff. de pact.* imò admittitur etiam extensio, ut ibidem Jason, præterquamquod hæc est passiva interpretatio: ideoque *vacationis*, verbum accipi debet in ea significatione, qua accipitur in jure, *l. Iuris gentium*, §. *Si pauper, ff. de pactis*, juncta *l. Transigere*, ubi glos. *Magna, C. de transact. glos.* Bart. & DD. *in l. Sciendum, ff. Qui satisdare cogantur.*

Ad secundum respondetur illud non procedere in noto- 24 riis, in quibus nec requiritur de necessitate declaratoria; imò judex ad quem spectat potest sine ea procedere ad expeditionem, ut ex communi notat Bossius *in pract. crim. tit. Quando procedendum sit in crimine notorio, num.* 6. *cum seq.*

Quoad secundum articulum, cùm dicta facultas com- 25 petat non singulis de Capitulo, sed Capitulo ipsi unum corpus repræsentanti, *l.*2. *& l. Sicut ff. Quod cuiusque univers?. nomi.* utique nulli licebit dictas litteras concedere, nisi Capituli corpus repræsentet, & in ipso jus Capituli 26 resideat: licebit autem si in ipso resideat, ipse Capitulum repræsentet etiam si sit unus solus, *d. l. Sicut*, §. 1. ubi glos. & glos. *pen. in cap. Gratum*, ubi Abb. *num.* 9. *de postul. Prælat.* & inde infertur, ut si unus tantùm adsit Canonicus residens, is solus nomine Capituli dictas dimissorias concedere possit; at si sint plures unus solus non poterit, nisi omnes, vel major pars residentium concurrat capitulariter.

Quod si nullus resideat, sed omnes sint absentes; non 27 videtur cuiquam licere dimissorias concedere, quia de absentibus quoad actus capitulares tegulariter nulla habet ratio, & perinde est ac si non essent, ex iis quæ tradit Abb. post glos. *in cap. Cum inter universas, num.* 8. *de elect.* & ex Regula: *quod paria sunt non esse, & non apparere, l. Rutilia Polla, ff. de contrah. empt.* Ex quibus ad secundam

quæstionem quoad primam illius partem videtur respondendum ad solos residentes Canonicos spectare dictas dimissorias capitulariter concedere.

28 Quo verò ad secundam, cùm nullo jure reperiatur cautum, ut dicta potestas vacante sede Episcopali, & Capitularibus Canonicis nusquam apparentibus devolvantur ad alios Prælatos; hoc à nobis temerè non videtur asserendum, argum. *cap. Consuluit*, 2. *quæst.* 5. sed potiùs dicendum est dictum jus conservari apud ipsammet Ecclesiam, ex Abb. *in d. cap. Gratum num. 22. de postul. Prælat.* & eodem modo respondetur ad tertiam ejusdem quæstionis partem, videlicet hanc facultatem ad Archiepiscopum non devolvi, *d. cap. Si Episcopus, de supplen. neglig. Prælator. lib. 6.* ubi glos. quædam in verb. *Archiepiscopus*, asserendo rationem prædictæ conclusionis, ait, *ideo dictam facultatem ad Archiepiscopum non transire, quia hoc jure cautum non reperitur:* generaliter nostram confirmat sententiam, quæ eodem modo confirmatur per *cap. 1. de supplen. negl. Prælat. eod. lib.* ibi, *cum id non reperiatur à jure concessum*.

29 Ad tertiam quæstionem pro affirmativa facit, quod cùm subditi per hæresim Prælati liberentur ab illius obedientia; & aliis, in quibus eidem obstricti erant, ut in hoc cap.
30 Liberi autem à jurisdictione, seu subjectione sui Episcopi possint quoad ea, quæ sunt voluntariæ jurisdictionis, alteri Episcopo se subdere, ut de exemptis, quæ ad Ordines suscipiendos notat Archid. *in cap. 3. col. fin. de temp. ordin. lib. 6.* sequitur, ut prædicti tamquam liberi possint à quocumque Catholico Antistite ordines accipere.

31 Secundò, canon, seu lex cùm debeat esse possibilis, *cap. Erit autem lex, 4. dist.* non vendicat sibi locum in casu, in quo non potest observari, *l. 4. §. Toties, ff. de dam.*
32 *infect.* unde Abb. *cons. 25. vol. 2. col. 3. post num. 2.* concludit Canonem annullantem electionem factam per scrutinium non secretum, non procedere in illo Monasterio, ubi non reperiuntur nisi duo Monachi: sed hoc casu non potest observari Canon prohibens ne quis ab alieno sine dimissoriis proprii Prælati ordinetur. Ergo, &c.

Tertiò, Ratio quare statutum fuerit, ne quis ab alieno Episcopo ordinetur, fuit ut evitaretur discordia inter Episcopos, arg. *cap. 1.* juncta glos. *prima, & cap. Primatus, 71. dist.* quæ cùm cesset in casu nostro, sequitur, ut cesset etiam dispositio ex regula *l. Adigere, §. Quamvis, ff. de jurepatr. & cap. Cum cessante, de appellat.*

33 Negativa opinio tutior videtur, nam cùm Canones ubique statuant ne quis eum, qui sibi subditus non sit, ordinare præsumat, *cap. 2. & ibi glos. in verb. Aliena, de tempor. ordinat. & quæstio. 2. per totum*; sed ut quisque debeat à proprio Episcopo ordinari, *cap. 8. sess. 23.* Trid. Concil. nec à dicta regula videtur recedendum hoc casu, cùm in jure non reperiatur exceptus, gloss. 1. *in cap. Inter hæc, in fin. 23. quæst. 2.* & notatur in *l. 1. ff. de reg. juris*, confirmatur per argumentum à speciali text. *in cap. 2. de temp. ordin. lib. 6.* juncta glos. *cap. 1. in verb. Culpis, de suppl. negl. Prælat. lib. 6.* quæ notat speciale esse, ut in *d. cap. 2.* in pœnam delicti Episcopi proprii liceat sine illius dimissoriis à vicinis Episcopis ordines suscipere, idque ideò ibi licere, quia sic expressè conceditur: at in casu nostro hoc non reperitur expressè concessum: ergo videtur dicendum prædictas personas debere à Sede Apostolica remedium exposcere, ut videtur in simili ferè casu observatum in *cap. Fraternitati, 71. dist.*

Ad contraria autem sic videtur respondendum videlicet 34
ad primum, esto Episcopus ipso jure sit sua jurisdictione privatus, possitque propter delicti notorietatem ab alio judice sine alia citatione, & declaratione sua possessione, seu detentatione spoliari: non tamen inde sequitur ut subditi, qui sunt privatæ personæ, ipsimet possint nulla præcedente declaratoria de facto seipsos eximere ab illius obedientia, ut satis colligitur ex Abb. *in cap. Accepta, num 6. de restit. spoliat.*

Præterea in casu nostro potestas prædicta ab Episcopo transit in Capitulum, ut supra dictum est: quod si Capitulum nusquam appareat, non tamen ob id ipsi subditi efficiuntur liberi, seu exempti, sed dictum jus conservatur, & retinetur ab ipsamet Ecclesia, secundum Abb. *in d. cap. Gratum, num. 12. de postul. Prælator.* licèt secus videatur esse in Collegiis sæcularibus.

Ad secundum negatur similitudo: nam in casu nostro subditi non coguntur ordines suscipere, & quatenus in aliquo casu cogerentur, tamen ob dicta impedimenta excusarentur, ad notata in *cap. Commissa, de elect. lib. 6.* possuntque ii subditi pro remedio ad Sedem Apostolicam, vel illius in dictis partibus Legatum recurrere.

Ad tertium, Illa ratio non videtur tam causa finalis, quàm impulsiva: unde argumentum non urget, ad notata in *l. 1. §. Sæpe, ff. de postulando.* Sacræ Congregationis responsa ad suprascripta dubia habes in *cap. His quæ, nu. 22. supra de maior. & obed.*

DE SCHISMATICIS ET ORDINATIS AB EIS.

Ex Concilio Lateranen.

CAPUT I.

Quod à prædecessore nostro: & infrà. Ordinationes ab Octaviano & Guidone hæresiarchis factas, & ab ordinatis ab eis, irritas esse censemus: Adjicientes, ut qui dignitates Ecclesiasticas, seu beneficia per dictos schismaticos acceperunt, careant impetratis. Alienationes quoque, quæ per eosdem schismaticos, seu per laicos factæ sunt de rebus Ecclesiasticis, omni careant firmitate, & ad Ecclesias sine omni onere revertantur. Si quis autem contraire præsumpserit, excommunicationi se noverit subjacere. Illos verò, qui spontè juramentum de tenendo schismate præstiterint, à sacris ordinibus & dignitatibus decernimus manere suspensos.

SUMMARIUM.

1 *Schismaticorum gesta viribus carent, etiamsi gerantur prætextu publici officii, & num. 131.*
2 *Ordinationes à schismaticis factæ irritæ sunt quoad executionem tantum, non autem quoad impressionem characteris, & num. 27. & seq.*
3 *Character Ordinis non confertur per ministrum, sed imprimitur in anima immediatè à Christo, & nu. 31. & seq.*
4 *Ordinatis forma Ecclesiæ non servata character non imprimitur.*
5 *Ordinationes factæ ab eis, qui à schismaticis ordines susceperunt, executionem non conferunt.*
6 *Schismatici an sint ipso jure excommunicati, vel potius excommunicandi, usque ad num. 25.*
7 *Schismatici quot modis accipiantur.*
8 *Excommunicati large dicuntur schismatici.*
9 *Schismatici propriè qui dicantur, & num. seqq.*
10 *Schisma unde dicatur.*
11 *Schisma quid sit, & num. 24.*
12 *Unitas Ecclesiæ in quibus consistat.*
13 *Græci, qui ab unitate Ecclesiæ Romanæ recedunt, sunt ipso jure excommunicati.*
14 *Hæretici dicuntur, qui extollunt se contra Romanam Eccle-*

Ecclesiam, & hi, qui principales sunt, heresiarchæ.

15 Episcopi in consecratione non solum heresim, sed etiam schisma anathematizant.

16 Græci schismatici nostri temporis sunt formaliter heretici.

17 Heresis est error in fide cum pertinacia.

18 Schismaticis sine heresi qui dicantur.

19 Schismaticus, & hereticus esset qui duos Summos Pontifices simul crederet veros.

20 Hereticus omnis est schismaticus, sed non e converso.

21 Schisma nullum est, nisi sibi aliquam heresim confingat, ut recte ab Ecclesia recessisse videatur.

22 Antipapa dicitur heresiarcha.

23 Schismatici omnes proprie sumpti hodie sunt vinculo excommunicationis innodati.

24 Inobedientia est offensa quelibet, aut rebellio contra Papam, & Sedem Apostolicam, sunt casus Sedi Apostolicæ reservati in Extravagan. Pauli II. & Sixti IV.

Rebellis quis dicatur, ibidem.

25 Beneficiorum collationes à schismaticis factæ sunt ipso iure nulla.

26 Matrimonia in Russia à Catholicis contracta coram parochis Ruthenis an sint irrita, necne, & num. seq. usq; in fin.

27 Vuladica Ruthenorum an sint veri Episcopi.

28 Sacramentum potest tradere separatus, sicut potest habere separatus.

29 Ordinatio facta in forma Ecclesiæ ab Episcopo etiam heretico, seu schismatico, sive anathemate innodato, sive ordinationem receperit in Ecclesia, sive extra, habenda est rata quoad veritatem ordinis.

30 Intellectus cap. Novatianus, 7. q. 1.

31 Potestas spiritualis duplex, sacramentalis, & iurisdictionalis.

32 Altare semel consecratum non consecratur iterum, nisi fuerit dissipatum.

33 Episcopi schismatici nec possunt excommunicare, nec absolvere, nec indulgentias concedere, ac si fecerint, nihil est actum.

34 Intellectus cap. Didicimus, & cap. Pudenda, q. 1.

35 Ordinati ab Episcopis schismaticis etiam ignoranter executionem non recipiunt.

36 Excommunicati omnes etiam non denunciati ante Concilium Constantiense dicebantur non tolerati.

37 Heretici, vel schismatici de iure communi nullam ordinum executionem, vel iurisdictionem habent, & num. seq.

38 Institutio authorizabilis est de lege iurisdictionis.

39 Constantiensis Concilii Constitutio, Ad evitanda, recipienda est ut canonica, & perpetua, & num. seqq.

40 Excommunicati denunciati dumtaxat, aut notorii Clericorum percussores ex Concilio Constantiensi dicuntur non tolerati, & num. 46. & 54.

41 Basileensis Concilii Canon an derogaverit Constitutioni Concilii Constantiensis, Ad evitanda, & num. seqq.

42 Basileense Concilium quo tempore ab Eugenio IV. translatum, seu dissolutum fuerit.

43 Basileensis Concilii Canon an, & in quo differat à Constitutione Constantiensi.

44 Abbatis Nicolai de Ausimo, Felini, & Navarri error circa Constitutionem Concilii Constantiensis, & num. seq.

45 Basileensis Concilii acta in quibus approbata, aut reprobata fuerint.

46 Excommunicati notoriè nisi sint denunciati, aut clericorum percussores ex Concilio Constantiensi non sunt vitandi, & num. 54.

47 Heretici, & schismatici non dicuntur nominatim denunciati ex Bulla Cœnæ.

48 Moguntinum Concilium etsi innovaverit Constitutionem Concilii Basileensis, tamen non derogavit decreto Constantiensis Concilii.

49 Synodus provincialis facultatem non habet derogandi Concilio generali, nec obligat extra provinciam.

50 Episcopi schismatici in vim Constitutionis Constantiensis valide iurisdictionem exercent, & beneficia conferunt, & num. seqq.

Contrarium, num. 53. & seqq. usque ad num. 126.

51 Beneficii collatio fit ab Episcopo ratione publici muneris.

52 Popones in Russia an sint veri Ruthenorum parochi, usq; in finem.

53 Constantiensis Concilii Constitutioni de vitandis excommunicatis fuit derogatum per contrariam Constitutionem Concilii Lateranensis sub Leone X. & pluribus seqq.

55 Constantiensis Constitutionis tenor refertur.

55 Lateranensis Concilii Constitutio ibidem refertur.

56 Excommunicati omnes notorie ex Constitutione Concilii Lateranensi vitari debent, etiamsi non sint nominatim denunciati, aut notorii Clericorum percussores.

57 Vuladica, & Popones Rutheni quorum schisma notorium est, hodie dicuntur excommunicati non tolerati.

58 Parochialium collationes factæ à schismaticis non valent.

59 Beneficii collatio facta ab excommunicato non tolerato est irrita ipso iure, & num. 78.

60 Prælatus naturaliter mortuus, & excommunicatus æquiparantur.

Beneficii collatio facta schismatico, seu heretico, aut excommunicato, est ipso iure nulla, ibid. & num. 73. & num. 77.

61 Consuetudo contra Concilium generale non valet.

62 Communicatio in divinis cum excommunicatis est culpa mortalis.

Et quid extra divina, ibidem remissive.

63 Communicantes in divinis cum excommunicatis incidunt in excommunicationem maiorem, quæ non infligitur nisi pro mortali reatu.

64 Sacramenta recipiens ab excommunicato tolerato non peccat mortaliter.

65 Consuetudo irrationabilis, & nutritiva peccati dicenda est potius corruptela, quàm consuetudo.

66 Heretici, & schismatici ex Constit. Pauli IV. sunt ipso iure privati omnibus dignitatibus, & beneficiis Ecclesiasticis.

67 Paulo IV. Constitut. Cum ex Apostolatus expenditur.

68 Verba, ipso iure, licet non excludant declaratoriam super facto; tamen secus est si factum sit notorium.

69 Beneficia propter heresim vacantia sunt Sedi Apostolicæ reservata ex Constitutione Pii V. & eorum impetrationes non valent, nisi modus vacationis propter heresim sit expressus.

70 Beneficiorum possessiones in personas hereticorum vires, & effectum non habere sensit Gregor. XIII.

71 Constitutio posterior tollit priorem Conciliarem etiam sine speciali derogatione.

72 Constantiense Concilium non relevat excommunicatos suspensos, vel interdictos, nec eis in aliquo suffragatur.

73 Beneficii collatio facta excommunicato non tenet.

74 Etiamsi excommunicatio sit occulta.

75 Beneficii collatio facta excommunicato nulla est etiam in foro conscientiæ.

76 Clausula absolutionis à censuris in litteris Apostolicis provisionum quid operetur.

77 Heretici, & schismatici nostri temporis sunt irregulares, & inhabiles ad beneficia obtinenda.

78 Excommunicatus, vel suspensus etiam non denunciatus de iure communi est destitutus omni facultate beneficia conferendi.

79 Et quid in occulte excommunicato.

80 Matrimonium celebratum coram parocho palam intruse, ac titulum non habente post Concilium Tridentinum non valet.

81 Matrimonium contractum coram parocho excommunicato etiam denunciato validum est.

82 Matrimonium contractum coram parocho publice heretico irritum est si decretum Tridentini Concilii de reform. matrim. publicatum fuerit in parochia, & lapsi sint triginta dies à die publicationis, & num. 97. vers. Unde fit.

83 Constantiensis Concilii Constitutio indulget Catholicis ut possent recipere sacramenta etiam ab hereticis, & schismaticis non denunciatis.

84 Antecedens in omni materia includitur in concessione consequentis.

Declaratur, num. 91.

85 Dispensatio tacita super defectu inducitur quando alias ex gratia nulla utilitas perciperetur, & num. 91.

86 Constit. Ad evitanda, habilitat Catholicos ad sacramenta recipienda ab excommunicatis, in reliquis supponit terminos habiles, & num. seq. usque ad num. 94.

87 Papa solus potest promovere ad Episcopales, Archiepiscopales, & alias maiores dignitates.

88 Ordines suscipere non licet nisi ab Episcopo originis, beneficii, vel domicilio.

89 Prelatus intrusus non potest conferre sacramenta, & conferendo executionem non confert.

90 Absolutio sacramentalis est actus iudicialis, qui in non subditum exerceri non potest.

91 Princeps non censetur super inhabilitate dispensare quando gratia in aliqua parte potest operari effectum suum.

92 Excommunicati non sunt privati beneficiis ante excommunicationem canonice obtentis, nec sunt privandi, nisi in excommunicatione insorduerint.

93 Constantiense Conc. speciali Constitut. revalidavit collationes, & titulos eorum, qui in Concil. Pisano fuerunt ab eorum dignitatibus depositi, & num. 110.

94 Excommunicatus ex nova Constitut. Ad evitanda, retinent iurisdictionem respectu non excommunicatorum privilegio alieno non proprio.

95 Constitutio Constantiensis nec in favorem Catholicorum sanavit defectus titulorum, seu canonica institutionis.

96 Episcopi nequeunt dispensare ad Parochiales Ecclesias cum minoribus viginti quinque annorum, aut illegitimis, criminosis, aut corpore vitiatis.

97 Beneficii collatio tanquam actus legitimus non potest esse in pendenti; sed aut statim tenet, aut vitiatur.

98 Heretici, seu schismatici non solum sunt inhabiles ad beneficia obtinenda, sed etiam ipso iure privati beneficiis ante heresim, vel schisma canonice obtentis.

99 Hereticorum filiis ex consuetudine, & pietate relaxantur beneficia.

100 Constitutio, Ad evitanda, quibus ex causis edita fuerit à Concilio Constantiensi, & num. seq.

101 Constitutio, Ad evitanda, an habeat locum in provisis de parochialibus Ecclesiis, vel dignitatibus post excommunicationem, seu schisma, & num. seqq. usq; ad num. 126.

102 Patriarcha, Archiepiscopi, Episcopi, & Abbates Graci schismatici in Concilio Florentino ut tales indifferenter agniti, & tractati fuerunt, & num. 116.

103 Constitutio Constantiensis, Ad evitanda, in quibus consuluerit timoratis conscientiis, & scandalis obviaverit, usque ad num. 113.

104 Excommunicati in quibus actibus de iure communi sint vitandi.

105 Notorie excommunicati vitari debent etiam ante declaratoriam super facto.

106 Communicatio cum excommunicatis maiori excommunicatione extra crimen an sit mortalis.

107 Excommunicato Ecclesiam ad orandum ingredienti, cessandum est à divinis etiam missa inchoata, si nondum captus sit canon.

108 Communicatio cum excommunicatis in administratione, vel receptione sacramentorum, est culpa lethalis.

109 Constitutio, Ad evitanda, extendi non debet ad rehabilitationem ad beneficia ad ulteriorem correctionem iuris communis.

110 Provisi in schismate ab Antipapis fuerunt rehabilitati ad dignitates, & beneficia in Concilio Constantiensi non obstante vitio heresis, vel schismatis.

111 Sacerdos notorie excommunicatus de iure communi non potest valide quemquam absolvere in articulo mortis, secus ex Concilio Constantiensi.

112 Excommunicatus provisus à Papa, de parochiali cum clausula absolutionis à censuris, potest non excommunicatis administrare sacramenta ex Concilio Constantiensi, secus de iure communi.

113 Lex quantumcumque generalis semper restringitur ad personas habiles.

114 Lex non imprimit effectum suum, nisi in illas personas, in quibus verba legis congruunt, & adaptantur.

115 Quod non est Sanctorum Patrum decreto sancitum superstitiosum non est adinventionibus prasumendum.

116 Papa si quem sub titulo dignitatis etiam ex certa scientia nominet, seu tractet, per hoc in dignitate illa ipsum probare non intelligitur.

117 Nominatio Papa in litteris Apostolicis non tribuit ius intruso, aut alias titulum non habenti.

118 Intellectus Clem. Si Summus de sentent. excommunicationis.

119 Papa si quem admittat assignando ei certam sedem, aut recipiat tamquam Abbatem ad suum officium exercendum, non censetur eum approbare in ea dignitate.

120 Beneficium non censetur collatum, aut confirmatum, nisi illud per verba dispositiva conferatur.

121 Institutio canonica tamquam solemnitas extrinseca non prasumitur, sed probari debet.

122 Verba enunciativa non propter se, sed propter aliud prelata non probant, neque disponunt.

123 Nominatio Papa non inducit probationem dignitatis vel tituli.

124 Imperator Gracus, & Patriarcha Constantinopolitanus cur ut tales habiti, & tractati fuerint in Concilio Florentino.

125 Heretici, & schismatici in Conciliis generalibus consueverunt admitti disputationis gratia, & ad eorum errores confutandos.

126 Graci Episcopi, & sacerdotes schismatici an censeantur in suis regionibus Ordinarii, & Parochi titulo saltem putativo, & errore communi, usque ad num. 139.

127 Beneficiorum collationes facta in schismate ab Antipapis quo tempore prastabatur eis obedientia, sustinentur ex communi reputatione.

Contrarium, num. 132.

128 Heretici dum tolerantur in aliqua dignitate, & sunt occulti, possunt excommunicare, beneficia conferre, & litteras impetrare.

129 Intellectus l. Barbarius, ff. de off. Pretor. usque ad num. 129.

130 Gesta ab excommunicato ut valeant requiritur titulus putativus à legitimo superiore, nec sufficit à superiore putativo.

131 Fictio non generat fictionem.

132 Gesta ab intruso non sustinentur ex communi errore tametsi gerantur pratextu publici officii.

133 Beneficii reservati collatio facta à Prelato putativo etiam ratione publici officii non valet.

134 Gesta ab occulte excommunicato non sustinentur quoad eos, qui sciunt impedimentum.

135 Error communis ad validationem eorum, qua geruntur ab excommunicato, vel irregulari, debet esse facti, non iuris.

136 Gesta per Prelatum putativum valent quamdiu toleratur; secus si notorium sit eum esse suspensum.

137 Beneficii impetratio non fit ab excommunicato ratione publici officii, ac propterea ex communi errore, & titulo putativo non sustinetur, & num. seq.

138 Excommunicatus publice, vel occulte non differunt in his, qua non geruntur ratione publici officii.

139 Parochus non assistit matrimonio ut minister, sed ut testis authorizabilis.

140 Clemens VIII. Constitutio prohibens divortia fieri quoad vinculum inter Gracos an habeat locum in matrimoniis Gracorum schismaticorum.

141 Graci schismatici latinos ritus abominantur.

142 Gra-

142 *Græci Episcopi non sunt admittendi ad Ordines, vel alia Sacramenta conferenda, nec Sacerdotes in Parochialibus instituendi, nisi abiurato schismate.*

143 *Tridentini Concilii decretum de reformat. matrimon. publicari debet in singulis Parochiis ut matrimonium sit validum, nec sufficit publicatio facta in Synodo provinciali.*

144 *Præsumitur tamen publicatum si fuerit observatum tamquam decretum Concilii.*

1 Q*Vod à prædecessore*. Irritæ sunt ordinationes, beneficiorum collationes, & Ecclesiasticarum rerum alienationes factæ à Schismaticis; & à dignitate, & ordine suspenduntur, qui schisma tenere jurant: Hoc dicit; Habet quatuor dicta. Secundum ibi, *Adjicientes*. Tertium ibi, *alienationes*. Quartum ibi, *Illos verò*.

Nota primò, juribus carere ea, quæ geruntur à schismaticis, etiam si gerantur prætextu publici officii, nam *l. Barbarius, ff. de offic. Prætor.* non habet locum in intrusis, sicut sunt schismatici, quod plenius examino infra in *1. resp. ad quartam oppositionem, num. 129. & seqq.*

2 Secundò nota irritas esse ordinationes à schismaticis factas, concordat text. in *cap. Ordinationes, 9. quæst. 1.* quod intellige quoad executionem, non autem quoad impressionem characteris, secundùm gloss. *in verb. Irritas*. In-
3 noc. Hostien. Joan. Andr. & alios *hic*. Ratio est, quia character non confertur per ministrum, sed imprimitur in anima immediatè à Christo. Infectio ergo ministri non vitiat, *§. Verum, 32. distinct.* & dixi latè in *cap. 1. supra*
4 *de Baptism. in q.* An baptizati ab hæreticis Calvinistis sint iterum baptizandi: & patebit infra *num. 31. & seq.* Hoc tamen habet locum si forma Ecclesiæ fuerit observata; alioquin irrita est ordinatio etiam quoad characterem, *cap. Extra Catholicam, & cap. Detrahe, 1. quæst. 1. d. cap. 1. & cap. penult. de Baptis.* secundum Goffred. Joan. Andr. *hic num. 7.* Butr. *num. 3.* Card. *num. 4. in 3. quæst.* & Abb. *num. 4.* & innuit gloss. 2. dum dicit schismaticos conferre sacramenta, dummodo in forma Ecclesiæ conferant.

5 Tertiò nota ex illis verbis, *& ab ordinatis ab eis*: Socin. irritas esse ordinationes non solùm factas à schismaticis, sed etiam factas ab illis, qui à dictis schismaticis ordines susceperunt. Quod expressè notat *hic* Innoc. *num. 1. in fin.* dicens. Idem de ordinatis ab hæresiarchis, vel schismaticis in infinitum: nam cùm non habeant executionem, aliis dare non possunt, confert text. *cap. Vulnerato, & in cap. fertur, 1. q. 1.* ibi: *Ex infecta radice fructus non producitur, in l. In causa, la prima, §. 1. §. fin. & in l. seq. ff. de minor.* ubi si res per plures manus ambulaverit, idem juris erit.

6 Quartò nota in *vers. Si quis autem*: schismaticis non videri ipso jure excommunicatos, sed excommunicandos: nam si excommunicatio fertur in tribus casibus hic expressis, ergo extra ipsos schismatici regulariter non sunt excommunicati, per argumentum à speciali secundùm Abb. *hic num. 3.* & Socin. *num. 6.*

Præterea in fin. text. fertur sententia suspensionis contra jurantes tenere schisma; ergo sic jurantes, quibus hæc pœna specialis imponitur, non sunt excommunicati, & consequenter longè minus debent esse excommunicati illi, qui non jurant tenere schisma, sed solum adhærent intruso, ut per Socin. *ubi supra*. Idem probat text. *in cap. in nomine Domini, 23. dist.* ponderando verbum, *damnetur*, ibi positum in fin.

7 Verùm tu dic multiplicem esse schismaticorum acceptionem, ut per Innoc. *hic in princ.* Hostien. *num. 1.* Butr. *nu. 4.* & supra *in rubr.* per Jo. Andr. *num. 3.* Abb. *num. 1.* & Socin. *num. 4.* Quidam enim dicuntur schismatici largissimè, ut omnes criminosi, & existentes in peccato mortali, *cap. Sacerdotes, 1. quæst. 1. cap. Resecanda, 24. quæst. 3.* Sunt enim extra charitatem, *cap. Audi denique, 11. quæst. 3. cap. Dixit, 24. quæst. 3.* cùm peccatum separet hominem à Deo secundùm illud Isaiæ *cap. 49. Peccata nostra diviserunt inter nos, & Deum nostrum.* Et hos manifestum est non esse generaliter excommunicatos, quia censura aliquibus tantùm criminibus annexa est, quos latissimè recenset Navarr. *in Man. cap. 27. num. 75. usque ad num. 150.* & Sum-
8 mistæ *in verb. Excommunicatio*. Et quamvis criminosi omnes sint suspensi quoad se, non tamen quoad alios, ut *in cap. fin. de cohabit. cleric. & mulier.* Quidam dicuntur schismatici largè, ut omnes excommunicati à jure, vel ab homine, *cap. Apostolica, 24. quæst. 3.* quia sunt extra Ecclesiam, & communionem fidelium, *cap. Cum excommunicato, 1. quæst. 1.* Et de his ineptum est quærere an sint excommunicati. Alii dicuntur schismatici strictè, qui 9
scilicet proprium proprium Episcopum ejiciunt de sede Episcopali, & Episcopatum occupant, & suos constituunt Sacerdotes, *cap. Scire, 7. q. 1. cap. Inter hæresim, 24. q. 3.* Et sub hac specie constitui possunt etiam illi, qui conjurationes faciunt contra proprium Episcopum, de quibus in *cap. Conjurationem cum quatuor seqq. 11. q. 1.* Et hi secundum quosdam sunt excommunicati, sed tamen Doctores communiter tenent oppositum, ut testatur Abb. *supra in rubr. num. 1. vers. Strictè verò dicuntur*: eo quod cùm recognoscant Ecclesiam Romanam, licèt proprium Episcopum ejecerint, aut in eum conspiraverint, non tamen dicuntur ab unitate divisi, ut per Innoc. Hostien. Joan. Andr. & Abb. supra *in rubr.* Alii demum dicuntur schis- 10
matici arctissimè, prout hic sumuntur, qui scilicet dividunt se ab unitate Ecclesiæ, & conantur sibi Episcopos, Presbyteros, & Constitutiones facere, *cap. Novatianus, cap. Factus est, & cap. Denique, 7. quæst. 1.* Schisma enim Græcè scissuram significant, *cap. Schisma*, & ibi Archid. *in princip. 24. quæst. 1.* Nam cùm unica sit fides, & unica sancta Ecclesia; ergo qui ab hac unitate divisus est, schismaticus est; In unitate enim scissura esse non potest, *d. cap. Schisma, cap. Sicut Domini vestimentum, 16. quæst. 7. cap. Loquitur Dominus, 24. quæst. 1.* Unde schis- 11
ma diffinitur esse illicitus ab unitate fidei, vel universitate recessus, secundùm Hostien. Goffred. & Raymund. *in summ. de Schisma*, & Socin. *supra in rubr. num. 1.* Quæ 12
quidem unitas in duobus consistit, videlicet in commistione, seu communione membrorum Ecclesiæ ad invicem, & in ordine omnium membrorum ad unum caput. Hoc autem caput est Christus, cujus vices gerit Romanus Pontifex, Clem. 1. *de jureiur.* Unde qui subesse renuunt summo Pontifici, & qui membris Ecclesiæ communicare recusant scissuram facientes, valdè propriè dicuntur schismatici. Dupliciter autem potest contingere ut aliqui ab 13
hac unitate recedant. Primò cùm Ecclesiam Romanam non agnoscunt, sed aliam sibi Ecclesiam, & caput constituunt, ut faciunt Græci schismatici; & hi absque dubio sunt ipso jure excommunicati, *cap. Nulli, 19. dist.* & determinat *hic* Innoc. *num. 2. in ver. Irritas*, Hostien. *num. 2. vers. Illi autem schismatici*, Jo. Andr. *num. 2. in vers. Subiacere*, Butr. *num. 4. vers. Numquid autem quilibet schismaticus sit excommunicatus?* Qui enim extollunt se contra 14
Romanam Ecclesiam, & ab ipsa se separant, hæretici dicuntur, & hi, qui principales sunt, hæresiarchæ, ut hic, ac proinde excommunicati sunt ex *cap. Excommunicamus, §. Credentes, supra de hæret.* secundùm Hostien. *d. num. 2.*
Qui amplius dicit talem sententiam excommunicationis 15
ferri, sed potiùs innovari à quolibet Episcopo in sua consecratione, quem consecrator interrogat dicens, *Anathematizas omnem hæresim*; subaudi, *non solùm errantem in fide, sed etiam extollentem se adversus hanc, scilicet Romanam sanctam Catholicam Ecclesiam*; & is, qui consecratur, respondet, *Anathematizo*, ut in libro Pontificali. Quod 16
multò clarius vendicat sibi locum in Græcis schismaticis nostri temporis, qui non solum nolunt agnoscere summum Pontificem pro Christi Vicario, & Capite universalis Ecclesiæ; sed etiam ita credunt sentientes Ecclesiam Orientalem, & Constantinopolitanam non esse sub Ecclesia Romana, & Patriarcham Constantinopolitanum non esse inferiorem Romano Pontifici, ut patet ex actis Florentini Concilii sub Eugenio IV. Hi enim sunt formaliter hæretici, ut per Abb. *supra in rubr. num. 1.* Quoniam habent er- 17
rorem in fide cum pertinacia contra articulum, *& unam sanctam Ecclesiam, cap. Inter hæresim, cap. Qui in Ecclesia, & c. Qui aliorum, 24. q. 3.* Archid. *in cap. Hæresis, num. 1. ead. caus. & quæst.* Silvest. *in verb. Hæresis, 1. num. 1.* Dein- 18
de potest contingere, ut scissuram quis faciat, & recedat ab unitate absque errore in fide, veluti cùm duo contendunt de Pontificatu, ut hic, & in *cap. Si duo, 89. dist.* Nam quilibet credit unitatem Ecclesiæ, & illam esse apud se, nec impugnat Ecclesiam Romanam, & hi sunt schismatici sine hæresi, ut notatur in §. 124. *quæst. 1.* Sentiunt enim 19

de fide, & unitate idem, quod cæteri, sed tamen dissidio,
Congregationis delectantur, ut inquit Socin. *supra in rubr
num.* 5. alias qui duos summos Pontifices crederet veros,
schismaticus, & hæreticus esset: schismaticus, quia
20 divideret Ecclesiam; hæreticus quia contra fidem. Atque
ita quis potest esse hæreticus, & schismaticus. Imò omnis
hæreticus est schismaticus, sed non è converso, ut decla-
rat Goffred. *in summa de schismat.* & Socin. *ubi supra*. Et
de his schismaticis sine hæresi variæ sunt opiniones an sint
excommunicati, Doctores tamen magis inclinant in
sententiam affirmativam, ut testatur Abb. *supra in rubr.
num.* 1. & probatur in *d. cap. Nulli*, 19. *distinct.* ponderando
verbum, *iam damnatus*; quod est latæ sententiæ, ut ibi
per Hugonem, & Archid. & *hic* per Hostien. & Jo. Andr.
21 & Silvest. *in ver. schismaticus, num.* 5. Præterea etsi in sui
principio schisma non habeat perversum fidei dogma sicut
hæresis; tamen in fine nullum schisma est sine hæresi,
ut docet Heronym. *ad Titum cap.* 3. dicens, *Inter heresim,
et schisma hoc interesse arbitrantur, quod heresis perver-
sum dogma habeat; scisma propter Episcopalem dissen-
sionem ab Ecclesia pariter separat. Quod quidem in prin-
cipio aliqua ex parte intelligi potest. Caterum nullum schis-
ma non aliquam sibi confingat heresim, ut recte ab Eccle-
sia recessisse videatur*: refertur in *cap. Inter heresim*, 24.
22 *quæst.* 3. Et propterea Guido, & Octavianus, meritò
hic ab Alexandro III. appellantur hæresiarchæ; & con-
sequenter excommunicati sunt ex *d. §. Credentes*. Neque
obstat ponderatio Abbatis, & Socini, quod in textu no-
stro excommunicentur schismatici in tribus casibus tan-
tùm. Quia hoc non est verum: nam in *vers. Si quis au-
tem*, non excommunicantur schismatici, sed illi tantùm,
qui schismaticorum ordinationibus innituntur, aut ab his
beneficia, vel rem Ecclesiæ acquirunt, ut per Silvest. *lo-
co cit.* Unde in his tantùm concludit argumentum à specia-
li, quia communicantes cum excommunicatis regulariter
non sunt excommunicati saltem majori excommunicatio-
ne nisi in casibus, qui notantur per Jo. Andr. & DD. in
*cap. Sacris, supra de his quæ vi, metusve causa, & in cap.
Statuimus, infra de sent. excommun.* Sed contra commu-
nem opinionem præter ultimam considerationem Socini,
duo videntur magnoperè urgere. Primum est, quod si
schismatici in terminis hujus Decretalis essent ipso jure
excommunicati, utique participantes cum eis in crimine
criminoso in eadem sententia excommunicationis incide-
rent, ut est casus in *cap. Nuper*, & ibi dixi *de sentent. ex-
communic.* & tamen contrarium hic deciditur in *vers. Il-
los vero*, quia jurantes tenere schisma, & sic communi-
cantes in crimine schismatis, à dignitate, & ordine su-
spenduntur, quæ specialis pœna frustra illis infligeretur si
essent ipso jure excommunicati. Secundum est, quia ju-
rantes tenere schisma sunt formaliter schismatici; & ta-
men non sunt excommunicati, ut supra proximè dictum
23 est. Verùm quicquid sit in terminis hujus textus certè ho-
die res est extra difficultatem, quia, ut advertunt Abb. *su-
pra in rubr.* & Socin. *hic num.* 6. *in fin.* & Silvest. *in verb.
Schismaticus, num.* 5. posteà emanavit, *cap. Licet, de
vitanda, supra de elect.* ubi disponitur, ut tam ipse qui se
gerit pro Papa, quam illi adhærentes excommunicationi
subjaceant, per quæ verba inducta est excommunicatio
ipso jure, ut ibi notant DD. idemque apertiùs statuunt no-
vissimè in Constitutione Gregorii XV. de Romani Ponti-
ficis electione, quæ incipit, *Æterni Patris filius*. Qua-
propter aut agimus de schismaticis, qui recedunt ab uni-
tate Ecclesiæ Romanæ, ut Græci, & illi sunt ipso jure
excommunicati per *d. cap. Nulli*, 19. *distinct. & per cap.
Excommunicamus*, 1. & 2. §. *Credentes de heret.* ut dictum
est supra *num.* 13. Aut agimus de Antipapis, & eorum ad-
hærentibus, de quibus hic; & hi excommunicati sunt
per *dict. cap. Licet*, & Constitutionem Gregorii XV. &
sic hodie quicquid scripserint nonnulli ex modernis, schis-
matici omnes strictissimè sumpti sunt vinculo excommu-
24 nicationis innodati. Addo quod in Extravaganti, *Etsi
Dominici*, Pauli II. & Sixti IV. *de pœnit. & remiss.* ad quas
Doctores non advertunt inter casus Sedi Apostolicæ reser-
vatos ponitur non solùm crimen hæresis, & conspiratio-
nis in personam, aut statum Romani Pontificis, sed etiam
cujusvis offensæ, inobedientiæ, aut rebellionis ejusdem
Pontificis, vel Sedis Apostolicæ. Quibus verbis satis cla-
rè comprehenduntur schismatici, qui se subtrahunt ab
obedientia summi Pontificis: nam secundùm Hostiens.
in summ. de schismat. in princip. Schisma est illicita divisio
per inobedientiam ab unitate Ecclesiæ facta. Et quamvis
Socin. *supra in rubr.* huic definitioni post verbum *inobe-
dientiam* addat, scilicet, *cum rebellione*; hoc tamen po-
test procedere tantummodo quoad effectum, ut sic inobe-
dientes dicantur propriè schismatici; quia etsi omne pec-
catum sit inobedientia cœlestium mandatorum, secun-
dum Ambrosium, & per consequens omnis inobediens
discedat ab Ecclesia; tamen nisi sit inobediens cum rebel-
lione, strictè, & propriè non dicitur schismaticus, ut ibi
per eum, *num.* 8. Sed quoad effectum reservationis censu-
ræ sufficit sola inobedientia etiam sine rebellione; tum
quia prædictæ Extravagantes utuntur dictione illa univer-
sali, *cuiusvis offensa inobedientia, &c.* tum quia posterior
Sixti IV. loquitur disjunctivè, videlicet inobedientiæ,
aut rebellionis. Aliud enim est inobedientia, aliud rebel-
lio, *cap. Inter quatuor*, & ibi Butr. *num.* 4. *supra de maior.
& obed.* Et nihilominus etiamsi requireretur concursus
utriusque qualitatis etiam ad effectum reservationis censu-
ræ, tamen non est dubitandum, quin schismaticorum in-
obedientia sit cum rebellione, siquidem rebellis propriè
dicitur qui facto resistit superiori, vel jurisdictioni, *cap.
Sane, il secondo*, & ibi Butr. *num.* 4. *supra de off. deleg.*
Bald. *in l. Si certarum*, §. *Sed similes, num.* 3. *ff. de testa.
milit.* & consequenter apertè constat schismaticos omnes
strictissimè sumptos etiam sine hæresi tanquam inobedien-
tes ac rebelles Romano Antistiti incidere in censuram Se-
di Apostolicæ reservatam in præallegatis Extravagantib.
Postremò cessat omne dubium, quia in Bulla Cœnæ Domi-
ni quotannis anathematizantur non tantùm hæretici, sed
etiam schismatici, ut in Bulla Gregorii XIII. Constitve-
runt, ibi: *Nec non schismaticos, & eos, qui se à nostra, &
Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertina-
citer subtrahunt, vel recedunt.*
Ultimò nota irritas esse collationes dignitatum, & bene- 25
ficiorum à schismaticis factas: de quo dic plenius, ut in
sequenti quæstione.
In Russia, ac præcipuè in Leopoliensi Provincia Catho- 26
lici permixti degunt cum schismaticis, quorum triplo ma-
jor est numerus; ac plerisque in locis vix unus sacerdos
Catholicus reperitur; unde passim Popones, id est sacer-
dotes schismatici in possessione parochialis Ecclesiæ insti-
tuti, quos Rutheni suos parochos æstimant, sacramenta
administrant Græco ritu, & Catholicos cum schismaticis,
& è contra in matrimonium conjungunt. Quærit Ar-
chiepiscopus Leopoliensis.
An Popones sint suæ curæ subjectorum Ruthenorum,
& Ruthenarum proprii parochi, & an includantur in Ca-
none Matrimonii Concilii Tridentini, ita ut dum Catho-
licus contrahit cum Ruthena, vel è converso in manibus
Poponis matrimonium hoc sit validum, necne.
Supposita publicatione decreti *cap.* 1. *sess.* 24. *de reformat.* 27
matrim. in parochiis Ruthenorum, solutio quæstionis ex
sententia Theologorum, quos consuluit Archiepiscopus,
pendet ex duplici inspectione. Prima est, an Vuladicæ Ru-
thenorum sint veri Episcopi. Secunda, si sint, an habeant
jus instituendi parochos.
Quoad primam inspectionem admittunt omnes tam
Theologi, quàm Canonistæ Vuladicos esse veros Episco-
pos Ruthenorum, cùm dubitandum non sit, quin schis-
maticis in forma Ecclesiæ, qua utuntur Rutheni, & cum
intentione faciendi quod facit Ecclesia, verus Episcopa-
lis, & Sacerdotalis ordo conferatur, ut patet ex authori-
tate Augustini *lib.* 2. *contra Epist. Parmeniani cap.* 13. ubi
improbat quorundam opinionem, qui putabant Episcopos
schismaticos neque habere Ordinis Sacramentum, neque
aliis conferre posse, quod refertur in *cap. Quod quidam*,
1. *quæst.* 1. & *in cap. Ostenditur, de consecr. distin.* 4. Sacra- 28
mentum enim potest tradere separatus, sicut potest habere
separatus, aut idem Augustinus docet *lib.* 6. *de Bapt. con-
tra Donatistas cap.* 5. *circa princip.* & ad Bonif. *Epist.* 50. Et
hanc esse Catholicam veritatem dicit gloss. communiter 29
approbata in *summa* 9. *quæst.* 1. ubi Turrecr. *num.* 1. [Sit,
inquit, ista conclusio tamquam verissima ab omnibus su-
scipienda, quod ordinatio facta in forma Ecclesiæ ab Epi-
scopo, sive sit catholicus, sive hæreticus, sive schismaticus,
sive anathemate innodatus, sive ultimam manus impositio-
nem, idest Episcopalem ordinationem receperit in Ecclesia,
sive

sive extra, est habenda rata quantum ad veritatem ordinis; ita quod omnes ordinati ab eo ordines recipiunt, & si alios ordinant ordinati erunt, & sic in infinitum.] Et quamvis in hoc articulo olim variatum fuerit sententiis, tamen hæc est vera opinio, quam hodie sequuntur omnes, teste eodem Turrecrem. qui eam pluribus confirmat, & ab objectis tuetur in *cap. Qui perfectionem, & in cap. Sacramenta, 1. quæst. 1.* sequitur Sylvestr. in *verb. Degradatio, num. 9.* & Canonistæ hic, ut dictum est suprà *num. 2. in 2. notab.*

30 Nec refragatur authoritas Cypriani in *cap. Novatianus, 7. quæst. 1.* dicentis: *Qui nec unitatem spiritus, nec conventionis pacem observat, & se ab Ecclesiæ vinculo, & sacerdotum collegio separat, nec Episcopi potestatem habere*
31 *potest, nec honorem.* Quoniam ut respondit S. Thom. *in 2. 2. quæst. 39. artic. 3. Duplex est spiritualis potestas: una quidem sacramentalis, alia jurisdictionalis: Sacramentalis potestas est, quæ per aliquam consecrationem confertur: omnes autem consecrationes Ecclesiæ sunt immobiles manente re, quæ consecratur, sicut etiam patet in rebus inanima-*
32 *tis: nam altare semel consecratum, non consecratur iterùm, nisi fuerit dissipatum.* Ad hoc *cap. 1. & cap. 3. & utrobique not. de consecr. Eccl. vel alt. cap. Si motum, & cap. Ecclesiis, de consecr. distin. 1.* Et ideò talis potestas secundùm suam essentiam remanet in homine, quia per consecrationem eam est adeptus, quamdiu vivit sive in schisma, sive in hæresim labatur: quod patet ex hoc, quòd rediens ad Ecclesiam non iterùm consecratur, *cap. Ordinationes, 9. quæst. 1.* Sed quia potestas inferior non debet exire in actum nisi secundùm quod movetur à potestate superiori, ut etiam in rebus naturalibus patet; inde est quod tales usum potestatis amittunt, ita scilicet, ut non liceat eis sua potestate uti: si tamen usi fuerint, eorum potestas effectum habet in sacramentalibus: quia in his homo non operatur, nisi sicut instrumentum Dei: unde effectus sacramentales non excluduntur propter culpam quamcumque conferentis sacramentum, *cap. Si justus, cap. Ex catholica, cap. Sic autem, cum multis seqq. 1. qu.*
33 *1.* Potestas autem jurisdictionalis est quæ ex simplici injunjunctione hominis confertur ut talis potestas non immobiliter adhæret; unde in schismaticis, & hæreticis non manet: ideòque nec possunt absolvere, nec excommunicare, nec indulgentias facere, aut aliquid hujusmodi; quod si fecerint, nihil est actum, *cap. Omnibus, cap. Ait Cœlestinus, & cap. Apertè, 24. quæst. 1.* Cùm ergo dicitur tales non habere Episcopi potestatem, intelligendum est vel de potestate secunda, vel si referatur ad primam potestatem, non est referendum ad ipsam essentiam potestatis, sed ad legitimum usum ejus; ita D. Thom. & Sylvest. *in verb. Schismaticus, num. 3.*

34 Et eodem modo respondetur ad *cap. Didicimus, & cap. Pudenda, ead. caus. & quæst.* ubi Pelagius Papa: *Pudenda, ut ita dicam, rapina in divisione est non consecratus, sed execratus Episcopus: si enim ipsum nomen consecrationis rationabili, ac vivaci intellectu discutimus, is, qui cum universali detrectat consecrari Ecclesia, consecratus dici, vel esse nulla ratione poterit: consecrare enim est simul sacrare, sed ab Ecclesiæ visceribus divisus, & Apostolicis sedibus separatus execrat ipse potiùs, & non consecrat: jure ergo non consecratus poterit dici quem simul sacrare in unitate conjunctis membris non agnoscit Ecclesia.* Hæc ibi:
35 Hæ namque, & consimiles auctoritates intelligi debent, vel quoad ea, quæ concernunt jurisdictionem, ut dictum est, vel quoad executionem tantùm, quàm de jure communi non recipiunt ordinati ab Episcopis schismaticis, vel præcisis ab Ecclesia, seu excommunicatis, dict. *cap. Qui perfectionem,* & ibi Turrecrem. *num. 3. & 4. & cap. seq. 1. q. 1. cap. 1. de ordin. ab Episc.* etiam si ignoranter sic fuerint ordinati, ut in *cap. ult. eod. tit.* & post Innoc. notat Joan. Andr. in dict. *cap. 1. super ultima gloss. & hic super secunda gloss. ad finem magna supplitionis,* Præpos. *in summ. 9. q. 1. num. 1.* non autem debent intelligi quoad potestatem officii, & veritatem, seu essentiam consecrationis, ut paulò infrà declarat Gratian. post *cap. Miramur, in §. His auctoritatibus, 24. q. 1.* & vide quod scripsi de utraque potestate sacramentali, & jurisdictionali in *cap. 1. supra, de supplen. negligen. Prælat.* hæc de prima inspectione.

36 Quoad secundam inspectionem, videlicet an Vuladicæ Ruthenorum habeant jus instituendi parochos, longè major est difficultas: & quidem pro parte affirmativa videtur valdè urgere, quod ante Concilium Constantiense excommunicati omnes dicebantur, non tolerati, & vitandi erant etiam ante ullam denunciationem: casus est in *cap. Cum non ab homine, de sent. excommun. in cap. Excommunicatos, 11. q. 3.* & post Hug. & Raym. notat Archid. in *cap. Si tantum, num. 1. 6. quæst. 2.* glos. *in cap. Sanè quod, in verb. Nominative, 24. q. 2.* per text. in *cap. Cum desideres, de sent. excomm.* Felin. in *cap. Rodulphus, num. 39. de rescript.* ubi redarguit Petr. de Anchar. quod per inadvertentiam scripserit contra prædicta jura in *cons. 185. Tribus de causis, col. 2.* Ideòque hæretici, & schismatici 37
tamquam excommunicati ex *cap. Excommunicamus, 1. & 2. de hæret.* & ex Bulla Cœnæ Domini indistinctè dicebantur nullam ordinum executionem, vel jurisdictionem habere, ut hic, & in *cap. seq.* Abb. in *cap. Ad probandum, num. 2. de re indic.* S. Thom. *in 3. par. quæst. 50. aliàs 19. art. 6.* Sylvest. *in verb. Schismaticus, num. 3.* Ac propterea nec poterant veros parochos instituere; imò eorum collationes erant ipso jure nullæ ex decreto Concilii Lateranensis hic relato, & constitutione Alexandri IV. in *cap. 2. §. Hæretici, de hæret. lib. 6.* Institutio enim authorizabi- 38
lis, seu datio curæ animarum est de lege jurisdictionis, *cap. Conquerente, & cap. Dilectus,* juncta gloss. *in verb. de lege jurisdictionis, de offic. ordin.* Episcopi autem schismatici prorsus carebant potestate jurisdictionali, d. §. *His authoritatibus, 24. q. 1.* & ex sententia D. Thomæ ostensum est supra *in 1. inspectione à num. 30.*

Verùm posteà in Constantiensi Concilio sub Martino 39
V. edita fuit Constitutio incipien. *Ad evitanda,* quam ad litteram refert S. Antonin. *in 3. par. tit. 25. cap. 2.* Felin. in dict. *cap. Rodulphus, num. 39. vers. Insuper ad evitanda, de rescript.* Sylvest. *in verb. Excommunicatio, 5. num. 7. vers. Sciendum est, 4.* & Sot. *in 4. distinct. 22. quæst. 1. art. 4.* qua statutum est, ut ii tantum excommunicati censeantur non tolerati, & vitari debeant, qui nominatim, & expressè fuerint denunciati, vel notorii Clericorum percussores.

Et quamvis ut idem S. Antonin. testatur in *3. par. tit. 26. cap. ult.* citatus ad Felin. *ubi supra,* quidam assererent eandem Constitutionem fuisse propositam, sed non acceptatam præcipuè ab Italica natione; ipse tamen audivit à duobus venerabilibus viris, quos nominat, & qui Concilio interfuerunt, eam fuisse acceptatam ab omnibus; ut perpetuam, & in *tract. de censur. cap. 83.* disputat, an Summus Pontifex potuerit sic statuere, & concludit affirmativè, adjiciens quod cùm quidam dixisset Martino V. se audivisse illam Constitutionem fuisse pro quinquennio; Martinus respondit: *Ego volo ut semper duret;* & alia subnectit circa robur ejusdem Constitutionis. Quamob- 40
rem jam more Ecclesiæ receptissimum est, ut non vitemus nisi duas illas excommunicatorum species, quas prædictum Concilium vitari jussit, ut ait *loco cit.* Sot. post Cajet. & licèt Covarr. in *cap. Alma mater, par. 1. §. 2. num. 7.* dicat in exemplaribus; quæ extant, se nunquam reperisse hoc decretum inter canones Constantiensis Concilii, ac propterea dubitare an potiùs fuerit conditum à Martino V. ut etiam supponit Navarr. *in man. cap. 27. num. 35.* utcumque tamen sit decretum illud recipiendum est ut canonicum, ut omnes admittunt *locis citatis.* Neque obstat, quod Abbas in Clem. *2. de sent. excomm. num. 6.* referat in alio canone Concilii Basileensis *sess. 20. §. Ad evitanda scandala,* sancitum fuisse, ut non teneatur quis alium evitare in divinis, vel extra prætextu excommunicationis, aut suspensionis; aut interdictum observari, nisi sit facta per judicem declaratio, aut constiterit quem in excommunicationem ita notoriè incidisse, ut nulla possit tergiversatione celari: & quod Nicolaus de Ausmo *in supplemento Pisanellæ, in verb. Clericus, in fin.* relatus à Felin. in dict. *cap. Rodulphus, nu. 39. de rescript.* referens eandem Constitutionem concordet cum relatione Abbatis, subdens se illam extraxisse de libro Juliani Cardinalis, qui vulgariter dicebatur S. Angeli, & præfuit eidem Concilio, & sibi ostendit hanc Constitutionem in camera sua, & studio suo Florentiæ anno 1440. die 11. Decembris: hic autem ca- 41
non Basileensis Concilii tanquam posteriòr sustulerit Constitutionem Concilii Constantiensis, qua non erant vitandi nisi expressè denunciati, aut notorii Clericorum percusso-

cussores, ut videtur sentire Covarr. in dict. *cap. Alma mater, par.* 1. §. 2. *numer.* 7. & ante eum Felin. in dict. *cap. Rodulphus, num.* 39. *de rescript.* ubi propterea censuit notoriè excommunicatos ante denunciationem indistinctè esse vitandos, Sylvest. *in verb. Excommunicatio,* 5. *num.* 9. & in effectu Navarr. *de pœnit. distinct.* 6. §. *Laboret, num.* 9. *& in Manuali, cap.* 27. *num.* 35. Id inquam non obstar, quia hujus canonis Concilii Basileensis nulla ra-
42 tio habenda est, non quidem ex eo, quod conditus fuerit post dissolutionem Concilii, ut quidam incautè opinati sunt: nam sessio, in qua habetur ille Canon, celebrata fuit anno 1435. undecimo Kal. Febr. ut patet in notis ad eam sessionem *tom.* 4. *Conciliorum par.* 2. *pag.* 408. *col.* 2. Dissolutio autem, seu translatio Concilii ad civitatem Ferrariensem facta fuit ab Eugenio post menses circiter triginta duos, ut constat ex Bulla translationis, quæ incipit, *Doctoris gentium, edita* 14. *Kalend. Octobris* 1437. quæ habetur post acta Concilii Basileensis *eodem tom.* 4. *part.* 2. *pag.* 215. Et quamvis Eugenius multò ante, id est 15. Kal. Januarii anno 1431. ejus Pontificatus primo dissolvisset Concilium, si quod Basileæ congregatum videretur, aliudque Concilium in anno cum dimidio Bononiæ, & sequens aliud Concilium in decennio Avenionæ indixisset, ut in Bulla dissolutionis, quæ incipit, *Quoniam alto, & incomprehensibili Domino:* & habetur itidem post acta ejusdem Concil. *pag.* 209. Tamen hæc dissolutio ex causarum defectu postea cassata fuit ab eodem Eugenio perinde ac si nunquam emanasset, ut in Bulla incipien. *Dudum sacrum generale Basileense Concilium*; quæ ponitur inter illius acta *sess.* 16. *tom.* 4. *par.* 1. *p.* 41. Unde manifestè apparet sessionem 20. fuisse habitam ante scissuram Concilii; Quod etiam clarè colligitur ex Epistola Eugenii ad Concilii legatos scripta post duos menses à celebratione illius sessionis, videlicet 13. Kal. Martii 1435. ut patet *pag.* 214.
43 Atque ita prædictum Canonem fuisse editum in Concilio Basileensi ante scissuram testatur S. Antonin. *in tractat. de Censur. cap.* 83. dicens se ita audivisse a Cardinali Juliano Concilii Legato. Idemque affirmat Sylvest. *in verb. Excommunicato,* 5. *nu.* 7. *vers. Sciendum est quarto,* & Covarr. in *cap. Alma mater, par.* 1. §. 2. *num.* 7. Quod tamen immediatè subjicit idem S. Antonin. Constitutionem Concilii Constantiensis fuisse approbatam in Concilio Basileensi, & ab Eugenio IV. non est usquequaque verum. Refertur enim Constitutio Basileensis *ead. sess.* 20. *in* §. *Ad vitandum, eod. tom.* 4. *Concil. par.* 1. *pag.* 50 Et concordat cum Constitutione Constantiensi usque ad *vers. Salvo.* Sed posteà ubi Constantiensis excipit tantùm notorios clericorum percussores; hæc Basileensis generaliter excipit, ac vitari jubet omnes notoriè excommunicatos, & in hoc consentit cum illa, quæ posteà edita fuit in Concilio
44 Lateranensi, ut patebit infrà *num.* 55. Unde cùm Concilium Basileense hac in parte adversetur Constantiensi, & ille canon editus fuerit ante scissuram; non mirum si Abbas Panormitanus, qui partes Basileensium acerrimè tuebatur, & Nicolaus de Ausimo supradicitati putaverint notoriè excommunicatos etiam non denunciatos esse vitandos, idemque senserit Felin. eorum authoritati innixus in eod. *cap. Rodulphus, num.* 39. *vers. Salva veritate, de rescript.* ubi hanc discrepantiam non considerans, confundit Constitutionem Constantiensis cum Basileensi. Et eodem modo lapsus est Navarr. *in Man. cap.* 27. *num.* 34. ubi dicit Extravagantem Martini V. fuisse malè relatam à S. Antonino, & Felino, & benè à seipso in *cap.* 1. §. *Laboret, de pœnit. distinct.* 6. Nam reverà benè refertur ab illis, & malè ab ipso, quia ipse loco Constitutionis Constantiensis, seu Extravagantis Martini V. ab Eugenio IV. approbatæ refert Constitutionem Concilii Basileensis editam multò post obitum Martini V. videlicet Pontificatus Eugenii anno quinto, & repetitam in Concilio Lateranensi sub Leone X.

45 Sed ex alio capite hic canon Basileensis non est attendendus, nec aliquatenus derogat Constantiensi, nempe quia acta Synodi Basileensis fuerint reprobata, aliquibus tantùm exceptis, ut constat ex *sess.* 11. Concilii Lateranensis Novissimi, ubi Conciliabulum schismaticum, & nullius prorsus authoritatis appellatur, præsertim post translationem, quæ verba indicant etiam ante translationem illud non fuisse ex omni parte legitimum, ut dixi in *cap. Significasti, num.* 25. *&* 26. *supra de elect.* Idipsum constat ex Bulla Nicolai V. incip. *Ut pacis, edita Spoleti* 14. *Kalend. Julii* 1449. quæ habetur inter acta Concilii Basileensis *tom.* 4. *Conc. p.* 1. *pag.* 96. Nam cùm Felix V. Antipapa cessisset Pseudopontificatui; actaque omnia Basileensis Conciliabuli suo ipsius judicio quasi improbasset; Nicolaus pacis gratia approbavit eas tantùm Constitutiones, quæ de beneficiis Ecclesiasticis fuerunt editæ, & improbavit reliqua omnia, quæ aliorum Conciliorum decretis, & Constitutionibus non sunt diffinita. Quibus verbis evidenter apparet prædictam Constitutionem Concilii Basileensis in ea parte, in qua præcipit vitari omnes notoriè excommunicatos etiam non denuntiatos fuisse penitus reprobatam, quia non solùm in ea parte non reperitur idem diffinitum in aliis Conciliis, prout requiritur ad hoc ut cadat sub præservatione Nicolai; sed potiùs reperitur diffinitum oppositum in Constitutione Constantiensi, quæ non præcipit vitari non denunciatos, nisi sint notorii clericorum percussores. Rationes autem cur acta Synodi Basileensis fuerint invalida fusè recensentur à Card. Turrecr. qui in minoribus agens eidem Synodo interfuit, *in summ. de Eccles. lib.* 2. *cap.* 100. Quamobrem quoad notoriè ex- 46
communicatos non denunciatos servandum esse decretum Constantiensis Concilii juxta generalem Ecclesiæ usum docuerint S. Antonin. *in* 3. *par. tit.* 28. Adrian. *in* 4. *in materia de Clavib.* Cajet. *in summa, in verb. Excommunicatio maior, & in* 2.2. *quæst.* 12. *artic.* 2. Idemque Sylvest. *in conflatorio Epistolarum,* ubi vidit Turrecrematam, à priori sententia discessit; quod & Navarr. fecit in ultima impressione *Man. cap.* 3. *num.* 8. *& cap.* 27. *num.* 35. & similiter Covarr. prælleg. in *cap. Alma mater, par.* 1. §. 2. *num.* 9. *vers. Superest igitur.* Fatetur magis receptam esse in 47
Christiano Orbe Martini V. & Constantiensis Constitutionem. Unde refert Avila *in tractat. de Cens. disputat.* 2. *dub.* 2. *vers. Secunda opinio,* in Anglia, & Germania Catholicos tutò cum notoriè hæreticis communicare: nam non dicuntur nominatim denunciati ex eo quod in Bulla Cœnæ feratur censura in schismaticos generaliter non nominatis personis, ut animadvertit Sot. *in* 4. *d.* 22. *quæst.* 1. *art.* 4. *vers. In ista quæstione, usque ad vers. Quod si arguas.* Sed ad hoc ut dicantur non tolerati necesse est, ut notentur censura expresso nomine proprio, aut aliquot appositis signis, quæ certè, & absque ullo dubio eum, qui excommunicatur, significent, & demonstrent, secundum Covarr. in dict. *cap. Alma mater,* §. 2. *num.* 8. & ante eum gloss. in *Clem.* 1. *in verb. Nominatim, de vita, & honest. cleric.* quæ communiter illic recipitur. Non 48
obstat, quod dicta Constitutio *Ad vitandum:* ad eum modum, quo condita fuit in Concilio Basileensi, posteà ad litteram repetita fuerit, & innovata in Concilio Moguntino *cap.* 104. *anno* 1549. ut patet *tom.* 4. *Conciliorum, par.* 2. *pag.* 268. Quoniam hæc Synodus fuit provincialis 49
sub Sebastiano Archiepiscopo, nec apparet confirmata per sedem Apostolicam; Unde nullatenus derogavit Constitutioni editæ in generali Concilio Constantiense, text. est in *cap. Quod super his,* & ibi dixi, *de maior. & obed.* & censuit Sacra Congregatio Concilii superioribus annis in causa Concilii provincialis Gnesnensis; & ad summum hæc Constitutio servanda esset solummodò in provincia Moguntina, extra quam Synodus jurisdictionem non haber, *cap. Decernimus,* 3. *quæst.* 9. *cap. Cum sit, de Iudæis, cap.* 1. *& per tot.* 13. *distinct.* gloss. & DD. in *cap. Domino Sancto,* 50. *dist.* Sequitur hic, ut Episcopi schis- 50
matici ex recepta omnium sententia tanquam excommunicati tolerati, id est non nominatim denunciati actus jurisdictionis validè exerceant, ac beneficia conferant, ut in specie de collationibus beneficiorum post Concilium Constantiense adnotavit Sot. *loco cit. vers. Primum enim.* Ra- 51
tio est, quia fit ab Episcopo ratione publici muneris, & valent actus, qui geruntur publici muneris authoritate ab excommunicatis dum tolerantur, *cap. Ad probandum,* ubi Felin. *de re iudic.* Abb. & alii in *cap. Veritatis, de dolo, & contum.* Et in terminis Constantiensis Concilii tradit Sarnen. *in tractatu Expectativarum, num.* 60. & Covarr. in dict. *cap. Alma mater, par.* 1. §. 7. *num.* 9. Suarez *tom.* 5. *de Censur. disp.* 14. *sect.* 2. *num.* 3. & Sayr. *in eod. tract. lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 8. Itaque cùm Vuladicæ, ut ini- 52
tio probavimus sint veri Episcopi Ruthenorum, & tanquam tolerati, id est non denunciati nominatim, possint actus jurisdictionis exercere, & beneficia Ecclesiastica

con-

conferre: necessariò videtur sequi, ut quantum in ipsis
est, Popones ab eis instituti in possessione beneficii curati
sint veri Ruthenorum Parochi, & consequenter valida
sint matrimonia coram eis, & duobus testibus contracta:
Neque enim aliud exigit Tridentinum Concilium in *cap.
1. sess. 24. de reform. matrim.*

53 Sed his non obstantibus sub censura Ecclesiæ existimo ir-
rita omninò esse hujusmodi conjugia: & moveor præci-
puè ex tribus fundamentis.

Primum fundamentum est, quia Constitutio Constan-
tiensis Concilii, qua parte habilitat Catholicos ad com-
municandum cum notoriè excommunicatis, dummodo
non sint denunciati, aut notorii Clericorum percussores,
fuit abrogata per contrariam Constitutionem Concilii La-
teranensis sub Leone X. quod ut evidentius appareat, ex-
54 pendenda sunt, verba utriusque Constitutionis. Et qui-
dem tenor Constantiensis ad eum modum, quo refertur à
S. Antonin. Felin. Sylvest. & Soto *locis supracitatis nu.* 39.
Talis est, videlicet: *Ad evitanda scandala, & multa pe-
ricula, quæ conscientiis timoratis contingere possent, Chri-
stifidelibus misericorditer indulgemus, ut nemo deinceps a
communione alicuius in Sacramentorum administratione,
vel receptione, aut aliis quibuscumque divinis, vel extra
prætextu cuiuscumque sententia, aut censuræ Ecclesiastica,
seu suspensionis, aut prohibitionis ab homine, vel à iure ge-
neraliter promulgata teneatur abstinere, vel aliquem vita-
re, vel interdictum Ecclesiasticum observare, nisi senten-
tia, prohibitio, suspensio, vel censura huiusmodi fuerit in,
vel contra personam, Collegium, Universitatem, Eccle-
siam, aut locum certum, aut certam à iudice publicata, &
denunciata specialiter, & expressè, Constitutionibus Apo-
stolicis, & aliis in contrarium facientibus non obstantibus
quibuscumque; salvo si quem pro sacrilega manuum in cleri-
cos iniectione sententiam latam à Canone adeo notorie consti-
terit, incidisse, ut factum non posset aliqua tergiversatione
celari, nec aliquo suffragio excusari: nam à communione
illius, licet denuntiatus non fuerit, volumus abstineri iuxta
canonicas sanctiones.* Hactenus verba Constitutionis Con-
stantiensis, ex quibus apparet non esse vitandos notoriè
excommunicatos, nisi sint specialiter denunciati, aut
notorium surgat ex violenta manuum injectione in cleri-
cos, ut relatis verbis S. Antonini sub nomine Archiepi-
scopi Florentini, & Angel. *in verb. Excommunicatio*, 8.
in propriis terminis declarat Decius in *cap. A nobis*, *num.*
21. *vers. Adde vero, de except.* & Covarr. in dict. *cap.
Alma mater*, *par. 1. §. 2. num. 7. vers. Ex quibus satis ap-
paret*. [Etenim in Constitutione prædicta solum excipi-
tur unus casus notorius, videlicet violentæ manuum in-
jectionis in clericum: ergo in aliis casibus regula videtur
generaliter habere locum, quia exceptio facta in uno ca-
su, videtur confirmare regulam in aliis, *cap. 2. de coniug.
lepros. cap. Dominus*, 32. *quæst.* 7. & notat Bart. in *l. Quæ-
situm*, *§. Denique*, *ff. de fund. instruct.* Nec obstat, quod
in facto notorio non requiratur denunciatio; quia proce-
dit de jure communi; secus attenta prædicta Constitutio-
ne.] Hæc Decius, ubi etiam salvat Abbatem in *Clem.* 2.
de sent. excomm. quod sit intelligendus juxta Constitutio-
nem, quam allegat, id est Basileensem, ut patet ex dictis
supra *num.* 44.

55 Constitutio verò Concilii Lateranensis habetur *sess.* 11.
in §. Statuimus insuper, ut ad vitandum scandala, *tom.* 4.
Conciliorum par. 2. pag. 117. col. 2. & concordat de
verbo ad verbum cum Constitutione edita Constantiæ, us-
que ad *vers. Salvo*, *&c.* Sed posteà ubi Constantiensis
excipit notorios clericorum percussores; hęc Lateranen. ex-
cipit generaliter omnes notoriè excommunicatos his ver-
bis: *Aut si ita notorie in excommunicationis sententiam
constiterit incidisse, quod nulla possit tergiversatione celari,
aut aliquo iuris suffragio excusari: nam à communione illius
abstineri volumus iuxta canonicas sanctiones*. Hæc ibi:
56 Quæ clausula manifestè opponitur clausulæ Constitutionis
præcedentis. In illa enim Catholici habilitantur ad com-
municandum cum excommunicatis etiam notoriè ante
denunciationem, nisi sint notoriè excommunicati propter
sacrilegam manuum injectionem in clericos: in hac verò
prohibentur communicare indistinctè cum omnibus ex-
communicatis, etiam non denunciatis, quorum crimen
est adeò notorium, ut nulla possit tergiversatione celari,
juxta text. in *cap. Tua nos*, *& cap. fin. de cohabit. cleric.
& mulier.* Ergo hac in parte Constitutio Lateranensis tan-
quam posterior derogavit contrariæ Constantiensi, licèt il-
lius nullam fecerit mentionem, ut est text. in *cap.* 1. ubi
id notant glos. Archid. Joan. Mon. Joan. Andr. Gemin. &
reliqui omnes *de Constitut. lib.* 6. Et de Constitutionibus
conciliaribus, quæ invicem adversantur, tradunt Turre-
crem. & Præpos. in *cap. Domino Sancto*, 50. *distin.* & dixi
in *cap. Nonnulli*, *de rescript.* Et pro hac sententia allegari
possunt Abb. Pisanella, Felin. Sylvest. Navarr. & Covarr.
citati supra *num.* 41. *&* 44. Hi enim authores, cùm in ter-
minis Constitutionis Basileensis teneant notoriè excom-
municatos esse vitandos, etiamsi non fuerint specialiter
denuntiati; utique existimandi sunt idem sentire in termi-
nis Constitutionis Lateranensis, quæ de verbo ad verbum
concordat cum Basileensi. Et quamvis Sylvest. & Navarr.
posteà se retractaverint; id tamen fecerunt, quia ex testi-
monio Turrecrem. intellexerunt acta Concilii Basileensis
fuisse invalida, ut dictum est suprà *num.* 49. Quo funda-
mento cessante, prout cessat in Constitutione Concilii La-
teranensis, quæ est eadem cum Basileensi; judicandi sunt
in priori sententia persistere. Atque hinc sequitur ut Vula- 57
dicæ, & Popones Rutheni, quorum schisma est adeò no-
torium, ut nulla possit tergiversatione celari; hodie
dicantur excommunicati non tolerati, ex prædicta Consti-
tutione Concilii Lateranensis, ad quam DD. nostri non
videntur advertisse; ac subindè invalidæ sint collationes 58
parochialium ecclesiarum; tum ex parte ipsius collatoris,
ut de schismaticis est casus hic, ubi irritæ decernuntur
collationes beneficiorum à schismaticis factæ: & de colla- 59
tore excommunicato ex text. in *cap. un. Ne sed. vacan. lib.*
6. ubi id notant gloss. *in verb. Maioris*, Geminian. & An-
charan. *num.* 2. Franc. itidem *num.* 2. ubi rationem reddit 60
quia parificatur Prælatus naturaliter mortuus, & excom-
municatus: & de excommunicato non tolerato, qualis
est notorius, aut etiam publicus declarant Imol. in *cap. Ve-
ritatis*, *num. 17. de dol. & contum.* Abb. in *cap. Si vero nu-
mer. 9. de sent. excomm.* & Socin. in *cap. Sacris*, *num.* 88.
eod. tit. tum ex parte collatoris, seu provisi; collatio enim
beneficii facta schismatico, seu hæretico est ipso jure nul-
la, ex *cap. 2. de heret. lib.* 6. quemadmodum & facta ex-
communicato, *cap. Postulastis*, *de cler. excomm. minist.*
& patebit in tertio prox. fundamento: & successivè irrita
sunt matrimonia coram Poponibus celebrata, cùm non
sint veri contrahentium parochi, ut pro forma requiritur
ex decreto dict. *cap.* 1. *vers. Qui aliter quam præsente pa-
rocho*, *sess. 24. de reform. matrim.*

Neque obstat, quod ex consuetudine jam receptum sit, 61
ut ad præscriptum Constitutionis Constantiensis non
habeantur pro excommunicatis non toleratis nisi no-
minatim denunciati; & notorii percussores Clericorum,
ut testantur Soto, & Covarr. *locis citatis*, & alii Do-
ctores passim.

Nam respondetur, hujusmodi consuetudinem adver-
sari antedictæ Constitutioni Concilii Lateranensis, ut o-
stensum est suprà a *num.* 53. ac proinde non valere, ut in
terminis alterius Concilii Lateranensis sub Innocentio III.
etiam in materia ad Fidem non pertinente docet Hostiens.
in *cap. Cum laicus*, *num. 11. de reb. Eccles. non alienan.* ubi
ait illud esse Concilium generale, quod est observandum
sicut Euangelium, *cap. Sicut*, 15. *distinct.* ergo non va-
let contraria consuetudo, *cap. fin. de consuet. & cap. fin. de
præscript.* & Hostiensem totidem verbis referunt, & se-
quuntur ibi Jo. Andr. *num. 3. in fin. vers. Hoc enim est Con-
cilium generale servandum ut Euangelium*: ergo non valet
consuetudo contraria: & Card. *num. 7. vers. Hoc enim est
Concilium*, Bald. *in tit. de pace Constan. col. 4. in ver. Mos
Romanorum*, *sub num. 22. in fin.* Jas. in *l. De quibus*, *col.* 13.
*num. 54. vers. Addo quod eodem modo nihil valet consuetu-
do aliquid introducens contra Concilia generalia*, *ff. de leg.*
& Rocchus de Curt. *in tract. de consuet. num. 546. vers. Se-
cundo limita*: quorum sententiam meo tempore secuta est
S. Congregatio Concilii in causa Mediolanen. privilegii fo-
ri, ut dixi in dict. *cap. Cum laicus*.

Præterea participatio in divinis cum excommunicatis 62
non toleratis, quales ex prædicta Constitutione Latera-
nensi sunt omnes notoriè excommunicati, est culpa mor-
talis, ut est textus in *cap. Sacris*, *supra de his, quæ vi, me-
tusve caus.* Ubi Innocentius III. decidit eum, qui per me-
tum inducitur ad communicandum cum excommunicato
in-

incidere in excommunicationem; & subvertit rationem, quia licèt metus attenuet culpam, quia tamen non eam prorsus excludit, cùm pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere, excommunicationis labe credimus inquinari: ad idem textus in *cap. Rogo*, 11. *quaest.* 3. ibi: *Ne cuiquam sacerdoti suprascripto Maximo communicanti contra animam suam quisquam vestrum communicare praesumat:* ubi glos. post Hug. exponit verbum illud, *communicanti*, id est in sacris, concordat text. in *cap. Exceptionem*, ibi, *in periculum animae, de except.* & quamvis valdè sit controversum inter Doctores, an participatio extra divina sit venialis, quod fusè examinat Archidiac. in dict. *cap. Rogo*, & Joan. Andr. in dict. *cap. Sacris*; tamen in divinis consentiunt omnes esse mortalem, ut post D. Thomam, quem citant, concludunt Archid. & Joan. Andr. cum quibus transeunt communiter DD. *locis citatis*, &
63 Navarr. *in Man. cap.* 27. *num.* 29. *&* 30. Quod cùm convincitur ex eo, quod sic communicantes excommunicantur majori excommunicatione, *cap. Significavit, de sent. excomm.* gloss. in *cap. Statuimus, in verb. Constitutionibus, eod. tit. in 6.* major autem excommunicatio non infligitur nisi pro peccato mortali, *cap. Nemo Episcoporum*, 11. q. 3. secundùm Archid. & Jo. Andr. *ubi supra*.

64 Quinimò non desunt Theologi, qui putent esse culpam lethalem communicare in sacris cum haereticis, & excommunicatis etiam toleratis, prout in terminis Constitutionis Constantiensis, *Ad evitanda*, de communicantibus cum excommunicatis non denunciatis, nec notoriis Clericorum percussoribus censet ex recentioribus, Suarez *in* 3. *par. quaest.* 65. *art.* 4. *disput.* 18. *sect.* 1. *col.* 5. *littera B.* [Quia, inquit, quamvis ex ratione excommunicationis solùm astringantur fideles vitare excommunicatum denunciatum, aut notorium Clericorum percussorem; ac proinde ab aliis excommunicatis interdicatur illis recipere sacramenta. At ex vi legis charitatis de vitando scandalo, & generalis obligationis non cooperandi ad peccatum alterius, obligantur fideles ad non petendum, neque recipiendum sacramenta à ministro quomodocumque excommunicato eo quod ille peccat ministrando. Neque haec obligatio cùm naturalis sit, potuit per decretum Concilii Constantiensis auferri: & quamvis in hoc articulo alii aliter sentiant, ut Sanchez *de matrim. lib.* 7. *disp.* 9. *num.* 7. *& seqq.* tamen extra controversiam est, semota Constitutione Constantiensi, esse mortalem culpam communi-
65 care in sacris cum notoriè excommunicatis. Ergo consuetudo contraria non valet, quia est irrationabilis, & nutritiva peccati, *cap. fin. de consuet. cap. Flagitia*, 32. *quaest.* 7. Joan. Andr. in *cap. Extirpanda, in verb. Consuetudine, de praeben.* Feder. de Sen. *cons.* 275. *Casus talis est in statuto, in princip.* Calder. *cons.* 42. *de consuet.* Cùm enim tanto sint graviora peccata, quantò diutiùs infelicem animam detinent alligatam, nemo sanae mentis intelligit, juri, cujus transgressio periculum salutis inducit, quacumque consuetudine, quae dicenda est potiùs corruptela, posse aliquatenus derogari; ut legitur in eodem *cap. fin.*

Accedit, quod cùm haec communicatio in divinis annexam habeat excommunicationem majorem, ut proximè dictum est; etiam ex hoc capite non potest validè introduci contraria consuetudo, quia contrafacientes statim incidunt in poenam, & in factum damnatum, *cap. Audivimus*, 24. *quaest.* 1. Host. *in cap.* 1. *num.* 6. *vers. Sed quaeritur an Praelati supra de tregua, & pace*, Alphons. à Castro *de pot. legis poenal lib.* 2. *cap.* 12. *post primam conclusionem.*

Concluditur ergo ex decreto Concilii Lateranensis Ruthenos tamquam notoriè schismaticos esse excommunicatos non toleratos, non obstante Constitutione Constantiensi, & contraria consuetudine; ac propterea nullas esse collationes parochialium ab eis factas activè, & passivè, & consequenter irrita esse matrimonia coram Popis celebrata. Cogitandum est tamen an praedicta Constitutio Lateranensis cùm reperiatur inserta in concordatis inter Leonem X. & Franciscum I. habeat locum, & servanda sit extra Regnum Franciae; generaliter enim tenendum esse videtur adnotatum in *cap. penultim. in marg.* ad gloss. 2. *de cler. excomm. ministr.*

66 Secundum fundamentum nullitatis matrimonii deducitur ab Extravaganti Pauli IV. *Cum ex Apostolatus*, edita 15. Kalend. Martii 1559. in qua statuitur ut haeretici, & schismatici ultra sententias, & poenas à variis Pontificibus inflictas sint ipso jure privati omnibus Ecclesiis etiam Cathedralibus, Metropolitanis, Patriarchalibus, ac quibuscumque dignitatibus, & beneficiis Ecclesiasticis.

Quae quidem Constitutio ad incurrendam supradictam 67
poenam privationis, non requirit ut haeretici, vel schismatici sint publicè, & nominatim denunciati: & in hoc videntur addere Decretal. Innocentii III. in *cap. Excommunicamus, §. Credentes, de haeret.* nec loquitur tantummodo de confessis, vel convictis, sicut loquitur *cap. Ad abolendam, eodem tit.* sed etiam de deprehensis in crimine haeresis, vel schismatis. Quinimò in §. *Adiicientes*, disponit ut: *Si ullo unquam tempore apparuerit aliquem Episcopum etiam pro Archiepiscopo, Patriarcha, vel Primate se gerentem ante eius promotionem à fide Catholica deviasse, aut in aliquam haeresim incidisse, seu schisma incurrisse; promotio de eo facta irrita, atque inanis existat, nec convalescat per susceptionem muneris, consecrationis, aut subsecutam regiminis, & administrationis professionem, vel cuiusvis temporis cursum, nec pro legitima in aliqua sui parte habeatur, nullamque talibus in Episcopos, seu Archiepiscopos, vel Patriarchas, aut Primates promotis in spiritualibus, vel temporalibus administrandi facultatem tribuere censeatur, sed omnia, & singula per eos quomodolibet gesta, & administrata, ac inde sequuta quaecumque viribus careant, & nullam prorsus firmitatem, nec ius alicui tribuant, sintque ipsi sic promoti eo ipso absque alia desuper declaratione facienda omni dignitate, loco, titulo, honore, officio, authoritate, & potestate privati.*

Quo loco ponderandum est illud verbum, *apparuerit*, 68
quod propriè verificatur in Graecis nostri temporis, quorum haeresis, & schisma notorium est, *cap. Tua nos, & cap. fin. de cohabit. Cleric. & mulier.* cum praesertim etiam ex praesumptionibus aliquid dicatur apparere, ut est text. in *cap. Scribam. de praesumpt.* Similiter ponderanda sunt illa verba, *absque alia declaratione:* nam etsi verba haec regulariter non excludant declaratoriam super facto, *cap. Cum secundum, de haeret. in 6. l. Eius qui delatorem*, ubi Bart. *ff. de iure fisci*, Anchar. in *Clem.* 1. *in 6. notab. de poenis:* tamen nec declaratoria facti requiritur ubi crimen est notorium, *cap. Pervenit*, & ibi Abb. *de appel.* Innoc. in *cap. In Lateranensi, num.* 1. *vers. Nisi forte esset notoria horum participatio, de praeb.* cum quo transeunt ibi communiter DD. Felin. in *cap. Rudolphus, nu.* 37. *vers. Limita primo, & nu.* 39. *vers. Salva veritate, de rescr.* haec enim tria aequiparantur, judicis denunciatio, propria confessio, & rei evidentia, ut est casus in dict. *cap. fin. de cohabit. Cleric. & mulier.* & eo magis, quia praedicta Constitutio Pauli IV. in §. *Et insuper*, utitur illis verbis: *eo ipso absque aliquo iuris, aut facti ministerio.* Denique expendenda sunt verba, *nullam prorsus firmitatem, nec ius alicui tribuant:* quae clarè ostendunt provisiones hujusmodi esse nullas non solùm in favorem schismaticorum, sed etiam Catholicorum.

Ac propterea Pius V. in Constitutione incip. *Cum ex* 69
Apostolatus, edita 6. Kalen. Februarii 1567. reservavit Sedi Apostolicae beneficia propter haeresim vacantia, declaravitque illa non comprehendi in impetrationibus, in quibus modus vacationis propter crimen haeresis non sit expressus. Et subinde Gregorius XIII. in Constitutione, 70
In Ecclesiis, edita Idibus Novembris 1580. decrevit dispositiones beneficiorum factas Apostolica, vel ordinaria auctoritate, in personam haereticorum, aut ab eis descendentium vires, & effectum non habere, & beneficia hujusmodi ut prius vacare, & sub priori affectione, vel reservatione manere, & alia nondum reservata, neque effecta ad novam Romani Pontificis dispositionem tantum pertinere, eaque ab aliis idoneis ab ipsa Sede dumtaxat liberè impetrari posse. Quamobrem esto Concilium Con- 71
stantiense habilitasset schismaticos ad beneficia conferenda, vel obtinenda, & illius dispositio sublata non esset ex Concilio Lateranensi, tamen cùm in hoc contrarium decernant Paulus IV. Pius V. & Gregorius XIII. standum erit illorum Extravagantibus tanquam posterioribus. Ad hoc enim ut Constitutio posterior tollat priorem Concilia rem non est opus ut specialiter deroget Concilio generali, quia haec derogatio requiritur tantùm in privilegiis, & litteris

gratiae,

gratiæ, juxta textum in *cap. Ex parte, de Capell. Monach. & cap. Eam te, de ætat. & qualit.* non autem in Constitutionibus, quæ fiunt per modum legis universalis, ut est casus in *cap.* 1. ubi gloss. Archid. & omnes notant *de Constit. in 6.* & dixi latè in *cap. Nonnulli, num. 29. supra de rescript.*

72 Ultimum fundamentum nullitatis matrimonii est, quia etsi Constitutio Constantiensis remaneret in suo robore, nec sublata esset per posteriores Constitutiones; tamen lata fuit ad vitanda scandala, & consulendum timoratis conscientiis eorum, qui cum excommunicatis communicabant. Hi enim si sint Catholici ex dicta Constitutione, sacramenta, & beneficiorum collationes validè recipiunt ab excommunicatis toleratis. Verùm per hoc nullum jus ipsis excommunicatis tribuitur, ut ibi declaratur in fine in hæc verba: *Per hoc tamen huiusmodi excommunicatos, suspensos, interdictos, seu prohibitos non intendimus in aliquo relevare, nec eis quomodolibet suffragari.* Quæ clausula posteà fuit ad litteram repetita tam in Concilio Basileensi, & Moguntino, quàm in Lateranensi. Ergo quantum pertinet ad ipsos excommunicatos, & illorum favorem, cùm teneantur abstinere ab his, quæ excommunicatis à Sacris Canonibus sunt interdicta, ut in terminis prædictæ Constitutionis post S. Antonin. quem citat, tradit Sylvest. *excomm. 5. num. 8. vers. Sed hoc non habetur ex textu*, Covarr. in *cap. Alma mater, par. 1. §. 2. num. 11.* Navarr. *in Manual. cap. 27. num. 35. vers. Nota secundo:* hinc sequitur ut provisiones Parochialium Ecclesiarum tam activæ, quàm passivæ nullam habeant roboris firmitatem: nam cùm excommunicati etiam non denunciati in nullo juventur, ex prædicta Constitutione utique subjiciuntur per
73 omnia dispositioni juris communis. De jure communi autem collatio beneficii facta excommunicato, quales sunt hodie omnes schismatici saltem ex Bulla Cœnæ Domini; irrita est ipso jure, & est casus in *cap. Postulasti*, ut ostensum est supra *in 4. not. de cler. excomm. ministr.* ubi Innoc. III. [Cum, inquit, excommunicatis communicari non debeat, Clericis excommunicationis vinculo innodatis ecclesiastica beneficia conferri non possunt nec illi valent ea licitè retinere.] Ad idem text. in *cap. Post cessionem, de probat.* & tradunt DD. utrobique, & Selva *de benef. 3. par. quæst. 4.* & Caputaq. *decis. 305. par. 2. num. 6. & 10.*
74 idque procedit non modò ante denunciationem, ut probatur in dict. *cap. Postulasti*, juncto *cap. Cum non ab homi-*
75 *ne, de sent. excomm.* sed etiamsi excommunicatio sit occulta: adeò ut nec in foro conscientiæ, beneficium excommunicato collatum possit ab ipso retineri, ut patet ex littera dict. *cap. Postulasti*, ibi, *nec illi valent ea licitè retinere:* ubi id not. Rebuff. in gloss. *in verb. Retinere, num.*
76 *62.* Ac propterea in litteris Apostolicis provisionum ad validandam gratiam in favorem excommunicati non denunciati ex stylo apponi solet clausula absolutionis à censuris ad effectum gratiæ dumtaxat consequendum per illa verba: *Teque à quibusvis, &c.* ut per Felin. in *cap. Apostolica, in princip. de except.* Staphil. *de litteris gratiæ, tit. de vi, & effect. clausularum, §. 1. a num. 7.* Boer. *decis. 290.* Rebuff. *in praxi in forma, & declaratione novæ provisionis, in verb. Teque absolventes*, & in concord. in forma mandati Apostolici, *verb. Quovis occasione*, Mandos. *de Signatura gratiæ, tit. de provision. vers. Clausula.* Et cum absolutione Navarr. in *cap. Ita quorumdam, de Iudæis, in 11. notab. & in Manual. cap. 27. num. 22. vers. Decimotertio, annullat rescripta.* Ratio hujus conclusionis est, quia in his quæ non geruntur ratione publici officii, sicuti est beneficium obtinere, nulla est differentia inter excommunicatum publicum, & occultum, Abb. in *cap. Ad probandum, num. 12. & 13. de re iudic.* & latiùs patebit in-
77 fra in 2. responsione ad quartam opposit. *nu.* 137. Similiter collatio beneficii facta hæretico, quales esse schismaticos nostri temporis ostensum est supra *num. 16.* est ipso jure nulla ex Decretal. Alexandri V. in *cap. 2. § Hæretici, de hæret. lib. 6.* ibi: *Ad nullum ecclesiasticum beneficium admittantur; quod si secus actum fuerit, decernimus irritum, & inane.* Unde hæreticos hujusmodi esse irregulares, & inhabiles ad beneficia obtinenda scripsit Specul. *tit. de dispensat. §. Iuxta, num. 16. vers. Dicens quod est irregularis hæreticus*, & sequuntur Felin. in *cap. Eam te, de rescr. num. 12. in 1. limitat.* Lambert. *de iurepatr. in 1. par. lib. 1. quæst. 7. art. 4. num. 26.* Mandos. *de Signatura gratiæ, tit. de absolutione ab hæresi, in princ.* Majolus *de irregular. lib. 5. cap. 46. num. 1. & 2.* Navarr. *in Man. cap. 27. nu. 205. vers. Tertio dico*, per text. in *cap. Si quis omnem, 1. quæst. 7. & d. §. Hæretici.* Ad idem text. in *cap. Nos consuetudinem, 12. distinct.* ibi: *Exceptis iis, qui ex Donatistis ad Episcopatum pervenerunt, quos provehi ad Primatus dignitatem modis omnibus prohibemus*, & ibi glos. *fin. & in cap. Quia diligentia, de elect.* ubi si schismaticus ad unionem Ecclesiæ reversus eligitur in Episcopum, electio non tenet: & quamvis nonnulli contradicant in hæretico occulto, & ad fidem converso, ut apud Sayrum *de censur. lib. 7. cap. 12. num. 16.* tamen ubi crimen est publicum, & multo magis ubi est notorium, & ante emendationem, ut hoc casu; omnes conveniunt hæreticos esse irregulares, & inhabiles ad beneficia, juxta text. in dict. §. *Hæretici*, & quidem ea inhabilitate, quæ non solum titulum, sed etiam possessionem inficit, ac nullam detentionem, *cap. Quo iure*, & ibi gloss. & Turrecrem. *8. distin.* Gomes. *in reg. de Annali, quæst. 51. vers. Limitatur tamen.* Propterea 78
nullitas collationis surgit hoc casu etiam ex defectu potestatis collatoris, qui Episcopi excommunicati, quales sunt Rutheni per *cap. Excommunicamus, 1. & 2. & cap. Ad abolendam, de hæret.* & Bullam Cœnæ Domini, ut latiùs dictum est supra *in 4 notab.* etiam ante denunciationem sunt destituti omni prorsus facultate beneficia conferendi, ut dixit Rota coram Cæsare de Grass. *decis. 191. num. 12. & num. 20.* & est text. in *cap. Unico*, & ibi Doctores, *ne sede vacan. lib. 6.* Et propterea in causa Assisien. Canonicatus 25. Junii 1599. coram Gypsio fuit resolutum collationem factam ab Episcopo suspenso, à collatione beneficiorum ex eo, quod beneficium vacans per resignationem contulit consanguineo resignantis, ex Constitutione 58. Pii V. esse nullam, & sic esse justificatam gratiam illius, qui impetravit dictum Canonicatum ab Episcopo collatum, narrando illum esse suspensum à collatione, qui tamen non erat suspensus denunciatus, ut refert Garzia *de benef. par. 5. cap. 4. num. 326.* Quinimò id procedere 79
etiam in occultè excommunicato censuit Rota *in recentior. decis. 534. numer. 2. part. 1.* Et quamvis hoc non transeat absque difficultate, per ea quæ dicentur infra *num. 126. & seqq.* tamen ubi excommunicatio est non solum publica, sed etiam notoria, ut in casu præsenti, extra controversiam est collationem esse nullam, Anchar. in *cap. Nihil, quæst. 4. in fin. de elect.* & eodem modo irrita est collatio facta ab Episcopo schismatico, ut est textus hic, & in *c. fin. infra eod.* Si igitur de jure communi invalidæ sunt colla- 80
tiones beneficiorum tam ex defectu potestatis collatorum, quàm ex inhabilitate obtinentium propter notorium vitium schismatis, & excommunicationis; & Episcopi, & sacerdotes Rutheni tamquam notoriè schismatici, & excommunicati in nihilo relevantur ex Constitutione edita Constantiæ: manifestè hinc apparet non valere matrimonia contracta coram Popis Ruthenis. Irritum enim est matrimonium celebratum coram Parocho palam intruso, ac titulum non habente, ut post Concilium Tridentinum censent Henriquez *de matrim. lib. 11. cap. 3. num. 4.* Manuel. *in summ. tom. 1. cap. 219. num. 8. in secunda edit.* & post eum Sanchez *de matrim. lib. 3. disput. 22. num. 60.* & alii recentiores.

Nec refert, quòd valeat matrimonium contractum 81
coram Parocho excommunicato etiam denunciato, ut respondit Sacra Congregatio Concilii tempore Cardinalis Matthæi re diligenter examinata: Quia id procedit in excommunicato, qui alias sit verus Parochus. Ita enim colligitur ex votis Cardinalium, qui unanimes dixerunt excommunicatum non desinere esse Parochum, quia retinet beneficia prius obtenta, licèt non possit acquirere de novo, *cap. Cum bona memoria, de ætat. & qualit.* & dict. *cap. Postulastis, de cler. excomm. ministr.* Sed Popones cùm ob præcedentem excommunicationem, & schisma fuerint beneficiorum incapaces, dici non possunt veri Parochi Ruthenorum. Ac propterea videtur responden- 82
dum non valere matrimonia coram eis contracta adinstar alterius decisionis Sacræ Congregationis, qua declaratum fuit nullum esse matrimonium contractum coram Parocho publico hæretico, si decretum Concilii de reformat. matrimon. *sess. 24. cap. 1.* Publicatum fuerat in Parochia, & lapsi erant triginta dies à die publicationis.

Sed

Sed contra hoc tertium, & ultimum fundamentum
multa, & gravia videntur urgere.
83 Opponitur enim primò, Constitutio Constantiensis,
Ad evitanda, indulget Catholicis ut possint recipere
Ecclesiastica Sacramenta, etiam ab hæreticis, & schisma-
ticis non denunciatis secundùm Navarr. *cons.* 10. *numer.* 2.
de hæreticis, & de orat. cap. 22. *in nova impress.* Gabriel.
Sotum, Ledesmam, & Henriq. citatus à Sayro *de censur.
lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 2. Sed ab hæreticis, seu schismaticis
Catholici Sacramenta recipere non possunt, nisi illi ha-
beant titulum canonicum Parochialis Ecclesiæ, cujus ra-
tione Catholici sunt eorum subditi, *cap. Ecclesias*, 13. *q.*
84 1. gloss. 2. in *cap. Nec numerus*, 10. *quæst.* 3. Ergo ne in-
dultum Catholicorum sit inane, & elusorium contra *cap.
In his, de privil.* dicendum est hæreticos, & schismati-
cos fuisse effectos habiles etiam ad parochiales obtinendas,
tamquam necessarium antecedens ad Sacramentorum ad-
ministrationem, argum. *l. Illud, ff. de acquir. hæred. l.
Ad rem mobilem, & l. Ad legatum, ff. de procur. cap. Præ-
terea, de off. Deleg. cum concord.* de quibus per gloss. *fin.*
85 *in cap.* 1. *eod. tit.* Generale est enim in omni materia, ut
in concessione consequentis includatur suum necessarium
antecedens, Jas. & Curt. jun. in *l.* 2. *in princ. ff. de jurisd.
omn. judic.* ita ut etiam tacita dispensatio inducatur super
defectu quando aliàs gratia nulla esset, vel ex ea nulla uti-
litas perciperetur, Oldrad. *cons.* 332. *num.* 8. *vers. Item de
unam*, & plura hac de re cumulant DD. in dict. *l.* 2. Et in
terminis nostris ita videtur tenere Gemin. *cons.* 88. Inno-
cent, *in princip. colum.* 1. *vers. Nec obstat si dicatur*: ubi
dicit post Constitutionem Concilii Constantiensis non
posse objici hæreticis, vel schismaticis quod privati sint
suis dignitatibus, & beneficiis, quia per dictam Consti-
tutionem præclusa est via tale vitium objiciendi. Et quam-
vis hoc dicat in argumentis, tamen in fine illius *cons. col.
ult. sub num.* 4. *vers. Nec obstat fundamentum*, in respon-
sionibus ad objecta prædictam doctrinam non impugnat;
quin potiùs videtur tacitè approbare.
86 Verùm huic objectioni respondetur prædictam Consti-
tutionem, *Ad evitanda*; dum tribuit facultatem Catho-
licis recipiendi Sacramenta ab excommunicatis, in reli-
quis supponere terminos habiles respectu excommunicato-
rum, id est seclusa excommunicatione nullum aliud eis
obsistere canonicum impedimentum, text. est in *cap. unic.
de ætat. & qualit. in* 6. ubi indultum concessum Episcopis
dispensandi cum majoribus viginti annis ad dignitates, &
personatus curam animarum non habentes intelligitur si a-
liud non obstet canonicum, id est, quia non sunt illegiti-
mi, non corpore vitiati, non bigami, nec criminosi, ut
ibi explicat gloss. *in verb. Canonicum*; ad idem text. in *cap.*
1. *de fil. Presbyt. eod. lib.* & generaliter tradunt Dec. in
cap. Cum omnes, in 2. *lectura, num.* 2. *de Constitut.* Jas. in
l. 2. §. *Prætor, numer.* 3. *ff. Qui satisd. cogant.* Cravett.
cons. 307. *Statutum, num.* 2. Roland. à Valle *cons.* 61. *nu-
mer.* 43. *& seq. lib.* 1. post Bart. in *l. Si tertius, in fin. ff.
de aqu. pluv. arcen.* Et pluribus exemplis hanc regulam
87 confirmat Jas. in dict. §. *Prætor*. Quocirca Constit. Con-
cilii Constantiensis, quoad ordinum collationem, & ju-
risdictionem supponit Episcopos excommunicatos non
solùm esse ritè, & rectè consecratos; & sic habere pote-
statem sacramentalem, sed etiam habere titulum canoni-
cum à Papa, qui solus potest promovere ad Episcopales,
& Archiepiscopales, & alias majores dignitates, *cap.* 2.
de præben. lib. 6. *cap.* 1. 22. *distinct.* Geminian. dict. *cons.*
88. *num.* 3. & sic habere potestatem etiam jurisdictionalem
secundùm distinctionem D. Thomæ in 2. 2. *quæst.* 39. *ar-
tic.* 3.
88 Item supponit Episcopum esse Ordinarium eorum, qui-
bus vult ordines conferre, cùm non liceat Ordines susci-
pere nisi ab Episcopo originis, beneficii, vel domicilii,
89 *cap. Cum nullus, de tempor. ordin. in* 6. Nam sublato et-
iam vinculo excommunicationis, Episcopi non possunt
non subditos ordinare, aut in eos jurisdictionem exerce-
re, *cap.* 3. *de Paroch.* Unde benè Innocent. *hic numer.* 4.
[Prælatus, inquit, intrusus non potest subditis, quibus
per intrusionem datus est Prælatus, conferre sacramenta,
& conferendo non confert executionem, non quia sit su-
spensus, sed quia non suis subditis non potest executionem
90 conferre:] Similiter quòd Confessiones sacramentales re-
spectu Sacerdotum prædicta Constitutio supponit eos non
solùm esse aliàs ritè, & rectè ordinatos, secundùm Na-
varr. dict. *cons.* 10. *de hæret.* Sed etiam habere titulum
canonicum Parochialis Ecclesiæ, vel licentiam proprii Sa-
cerdotis juxta textum in *cap. Omnis, de pœnit. & remiss.
& in cap.* 2. *eodem tit. lib.* 6. Hoc est Papæ, vel Episcopi
diœcesani, aut Parochialis Presbyteri ut legitur, & nota-
tur in Extravag. *Vas electionis, de hæret.* Est enim sacra-
mentalis absolutio actus judicialis, qui in non subditum
validè exerceri non potest, ut est diffinitum à Trident. Sy-
nodo *de Sacramento Pœnitentiæ sess.* 14. *cap.* 7. *de casuum
reservat.* Sed & quoad Sacramenta Unctionis extremæ,
vel Eucharistiæ, aut Matrimonii supponit excommunica-
tos illa administrantes, aut esse Parochiales Presbyteros,
aut habere ab alio specialem licentiam, juxta textum in
Clem. Religiosi, de privil. Et in summa hujusmodi Consti-
tutio hoc tantùm facit, id est habilitat Catholicos ad reci-
pienda Sacramenta ab illis Sacerdotibus, qui ordinis exe-
cutionem non habent propter excommunicationem, vel
aliam prohibitionem Ecclesiæ, ut latiùs dicam infra in re-
sponsione ad secundam oppositionem. Et hoc solùm impe-
dimentum aufert; canonicam verò institutionem, ac cæ-
teras habilitates non supplet, sed supponit, ut ex præ-
dictis patet.
Neque huic casui applicatur doctrina in contrarium 91
adducta, quod inducta sit rehabilitatio, & validatio titu-
lorum tanquam necessarium antecedens. Quandoquidem
hæc doctrina procedit tantùm quando indultum aliàs nihil
prorsus operaretur; tunc enim Princeps censetur tacitè su-
per inhabilitate dispensare, nec alioquin videatur voluisse
facere actum frustratorium. Secus autem est, quando gra-
tia in aliqua parte potest operari effectum suum, quia tunc
dispensatio non inducitur. Ita declarat Oldradus in con-
trarium allegatus in dict. *cons.* 332. *num.* 8. Atque hoc ca- 92
su dict. Constitutio Concilii Constantiensis benè potest ef-
fectum suum sortiri quoad Sacerdotes, qui ante excom-
municationem in Parochialibus Ecclesiis fuerunt canoni-
cè intitulati. Hi enim per excommunicationem postea in-
cursam beneficiis antea canonicè obtentis non sunt ipso ju-
re privati, *cap. Dilecti, de except.* Imò nec sunt privandi
per sententiam, nisi per annum in excommunicatione in-
sorduerint, *cap. Rursus*, 11. *quæst.* 3. gloss. *fin. in cap. Cum
bonæ, de ætat. & qualitat.* Hoc igitur casu licebit Catho-
licis in vim dictæ Constitutionis suscipere sacramenta ab
excommunicatis non denunciatis, quod ante Concilium
Constantiense non licebat, *cap. Significavit*, juncto *cap.
Cum non ab homine, de sent. excommunic.* Præterea in aliis
etiam casibus eadem Constitutio operari potest effectum
suum, ut dicetur infra *a num.* 103. *usque ad num.* 113. Un-
de nulla necessitas cogit inducendi tacitam dispensatio-
nem, aut revalidationem titulorum ut necessarium ante-
cedens.
Nec adversatur authoritas Gemin. in contrarium citati 93
dict. *cons.* 88. *col.* 1. *vers. Nec obstat si dicatur*: quia ipse
non loquitur de Constitutione *Ad evitanda*, de qua nunc
agimus, sed de alia Constitutione edita in Concilio Con-
stantiensi, per quam revalidantur collationes, & tituli eo-
rum, qui in Conciliabulo Pisano tamquam adhærentes
Gregorio XIII. fuerunt depositi à suis dignitatibus, &
damnati tamquam hæretici ad præscriptum *cap. Excom-
municamus*, §. *Credentes, de hæret.* Quo supposito, hæc
Geminiani doctrina potest in oppositum retorqueri: nam
idcircò in suo casu contra validitatem titulorum non po-
tuit objici vitium hæresis, vel schismatis, qui à Concilio
Constantiensi hujusmodi defectus specialiter sanatus fuit
mediante revalidatione titulorum: Ergo contrarium di-
cendum est in casu præsenti, in quo Constitutio *Ad
evitanda*, de titulorum defectu nullam facit mentio-
nem.
Opponitur secundò; quamvis collatio dignitatum, & 94
Parochialium nulla sit respectu Episcopi, & Sacerdotis
schismatici, quia Constitutio *Ad evitanda*, non intendit
relevare, neque juvare sic excommunicatos, &c. Tamen
videtur sustineri posse quatenus concernit favorem Catho-
licorum: nam, ut inquit Sayrus *præalleg. de Censur. lib.*
2. *cap.* 12. *num.* 13. Excommunicati retinent jurisdictio-
nem in utroque foro respectu non excommunicatorum
privilegio alieno, non proprio. Quemadmodum vide-
mus tempore interdicti quosdam famulos frui privilegio
domini pro divinis officiis, juxta textum in *cap. Licet, de
privil.*

privil. in 6. Concubinam privilegio clerici, *cap. Eos qui, 32. distinct.* & generaliter non privilegiatum in individuis potiri privilegio consortis; quod comprobat pluribus exemplis Felin. in *cap. 1. numer. 6. de præscr.* & DD. in *l. Si communem, ff. Quemadmod. servit. amittat.* & dixi latè in *cap. Cum propter, supra de iurepatronat.* Ergo similiter esto beneficia, officia, & jurisdictiones collatæ hæreticis, & schismaticis sint invalidæ; favore tamen Catholicorum non excommunicatorum in vim ejusdem Constitutionis, videntur posse dici subsistere etiam quoad usum; idque multò magis respectu Sacramenti Matrimonii, in quo Sacerdos ex sententia S. Congregationis Concilii non intervenit tamquam minister, ut in aliis sacramentis, sed tamquam testis authorizabilis.

95 At respondetur Concilium Constantiense habilitasse excommunicatos ad illam tantùm potestatem, & jurisdictionem in favorem non excommunicatorum exercendam, quàm priùs habebant, sed propter vinculum censuræ exercere non poterant: Schismatici enim, & excommunicati executionem habent ligatam nexibus juris, ut inquit hic Innocent. *num. 2.* Et hoc vinculum, & ligamentum dumtaxat Constantiensis Constitutio solvit habilitando Catholicos ad communicandum cum excommunicatis, etiam in administratione, & perceptione sacramentorum; sed novam potestatem, seu jurisdictionem intrusis non attribuit, nec dignitates aut beneficia de novo contulit. Et reverà cùm Sedes Apostolica secundum venerabiles Sanctorum Patrum sanctiones in assumendis ad Cathedrales, & alias majores Ecclesias consueverit exquisitas adhibere diligentias in examine, & inquisitione de natalibus, vita, ætate, doctrina, & aliis omnibus qualitatibus promovendorum, ut in *cap. Cum in cunctis, de elect. cum concord. & cap. 2. sess. 22.* Concil. Trident. Præterea etiam relatione Cardinalis, & magna cum solemnitate in pleno Consistorio, ut habetur in *cap. 1. sess. 24.* & sit mortale peccatum præficere indignos Episcopatibus, ut illic patet, & docet S. Thom. in 2. 2. *quæst. 63. art. 2. ad 3.* Quis credat Martinum V. in Concilio Constantiensi sub involucro verborum voluisse unica vice conferre Cathedrales, Metropolitanas, & Parochiales Ecclesias, tunc & pro tempore vacantes omnibus Episcopis hæreticis, & schismaticis, qui in earum occupationem jam tunc de facto, se intruserant, ac se intruderent in futurum, & constituere tot lupos animarum Pastores? Ad hoc quæ dicam infra in prima responsione ad quartam oppositionem *num. 129.* Sed etsi Martinus fecisset intrusis gratiam revalidationis titulorum, quod falsum est, & sic rehabilitasset illos ad parochiales conferendas: hoc tamen esset intelligendum, dummodo illas conferrent personis aliàs habilibus, juxta text. in *cap. 1. de ætat. & qualit. lib. 6.* & dictum est suprà *num. 86.* Nemo enim dixerit bigamum ab Episcopo provisum de parochiali Ecclesia ex vi ejusdem Constitutionis posse validè curam animarum exercere, & Sacramenta Catholicis administrare contra *cap. unic. de bigam. in 6.* Cùm Episcopi ne ad minores quidem ordines, vel beneficia simplicia possint cum eis dispensare, ut Sixtus V. declaravit ex sententia Sacræ Congregationis Con-
96 cilii. Et dixi in *cap. 2. supra de bigam.* Et idem dicendum in proviso de parochiali ante annum vigesimum quintum, cum quo similiter Episcopus dispensare non potest obsistenti *cap. Cum in cunctis, §. Inferiora, de elect. & dict. cap. unico, de ætat. & qualitat. lib. 6.* Et idem de illegitimis, criminosis, aut corpore vitiatis, ut ibi per gloss. *in verb. Canonicum.* Quod enim multis vigiliis, ac laboribus à sacris Canonibus, & generalibus Conciliis excogitatum est, non est credendum Concilium Constantiense unico verbo subvertere voluisse, ut legitur in *cap. Ecclesia vestra, il secondo, de elect.* & in proposito notat Geminian. dict. *cons. 88. col. ult. ad fin. vers. Item cum Papa;* præsertim verò quia in prædictis casibus etiam sacerdotes Catholici, & non excommunicati, cùm titulum Canonicum non habeant, non possunt aliis Catholicis sacramenta administrare: ergo longè minus id poterunt sacerdotes hæretici, & schismatici, aut excommunicati; ne aliàs isti sint melioris conditionis, quàm Catholici non excommunicati: unde fit ut Popones Rutheni, qui propter suam inhabilitatem carent titulo Canonico Parochialis Ecclesiæ nequaquam possint matrimonia solemnizare in favorem Catholicorum, cùm hunc tituli defectum non suppleat antedicta Constitutio; in quo non videtur ulteriùs immorandum, quia, ut dictum est, jam S. Congregatio declaravit matrimonium contractum coram Parocho publico hæretico esse nullum, si decretum Concilii Tridentini *cap. 1. sess. 24. de reform. matrim.* publicatum fuerat in Parochia, & lapsi erant triginta dies à die publicationis, aliàs secus: nimirum quia cùm propter hæresim careat titulo Canonico Parochialis celebrationi matrimonii tamquam Parochus interesse non potest etiam in favorem Catholicorum: in ea enim decisione non agebatur de matrimonio hæreticorum, sed de matrimonio à Catholicis contracto coram Parocho hæretico.

Præterea ego non percipio quomodo hæc validitas titulorum respectu Catholicorum tantùm sit possibilis: nam 97
Episcopi Græci dum conferunt schismaticis parochiales Ecclesias, utique illas non intendunt conferre in favorem Catholicorum, quos cum eorum ritibus summoperè execrantur, ut in *cap. Licèt Græcos, supra de Baptism.* sed illas intendunt conferre tantummodo in favorem suorum schismaticorum: ergo ab initio hujusmodi collationes sunt invalidæ, cùm Constitutio Constanti nsis non intendat in aliquo relevare ipsos excommunicatos; & consequenter possunt posteà convalescere ex eo, quod Catholici à sic provisis petant, aut recipiant sacramenta, quia validitas tituli oriri non potest ex posteriori facto privatorum, sed ad suum esse requirit canonicam institutionem, *cap. Beneficium, de reg. jur. in 6.* Gemin. *cons. 109. in princ.* & cùm collatio beneficii sit actus legitimus, non potest esse in pendenti, sed aut statim tenet, aut vitiatur, *cap. 2. de elect. lib. 6.* & ibi not. glos. *in verb. Incerta, vers. Sed numquid,* dicens, post Compost. dispositionem illius textus procedere etiam in collatione beneficii: idemque tradunt ibi Archid. & Joan. Andr.

Opponitur tertiò, Si Concilium Constantiense, in Constitutione, *Ad evitanda*, non habilitat sacerdotes ad parochiales obtinendas: ergo in ea parte, in qua dat Catholicis facultatem recipiendi sacramenta ab excommunicatis, non poterit habere locum nisi in illis excommunicatis, qui ante censuram parochiales obtinuerunt: nam sola excommunicatio quamvis non privet beneficiis anteà obtentis; tamen inhabilitat ad illa in posterum obtinenda, adeò ut collatio facta excommunicato sit irrita ipso jure, *cap. Proposuit, & cap. Postulastis, de Cleric. excommun. ministr.* & dictum est supra *in 3. fundamento, numero 73.*

Quo verò ad hæreticos, & schismaticos nullo casu po- 98
terit habere locum, quia tales non modo sunt inhabiles ad beneficia obtinenda, ut in *cap. 2. §. Hæretici, de hæret. lib. 6.* sed etiam beneficiis ante hæresim, vel schisma canonicè obtentis sunt ipso jure privati, *cap. Excommunicamus, §. Credentes, & cap. Ad abolendam, supra eod. tit.* & est communis opinio, quam tenent Joan. Andr. Geminian. & Franc. *num. 2.* & reliqui omnes in *cap. Ut commissi, §. Privandi, eod. tit. in 6.* dum exponunt illa verba, *vel privates nunciandi*, ut dictio, *vel*, stet expositivè pro *id est*, Abb. in *cap. Inter dilectos, num. 11. de excessib. Prælat.* Cassad. *decis. 14. super regulis, num. 1.* Rota *decis. 707. lib. 3. par. 3. divers.* Clar. *in §. Hæresis, nu. 16. vers.*
Item Clericus: ubi ex communi Doctorum sententia affir- 99
mat hæreticos, & eorum filios non solùm beneficia, sed etiam omnem potestatem ecclesiasticam amittere, & solis filiis Catholicis ex consuetudine, & pietate relaxari beneficia. At absurdum esse ut prædicta Constitutio non habeat locum nisi in provisis de parochialibus ante excommunicationem; & nullo casu verificari possit in hæreticis, & schismaticis videtur suaderi posse considerationibus infrascriptis.

Prima consideratio est, quia ejusmodi Constitutio 100
edita fuit ad vitanda scandala, & pericula, & subveniendum conscientiis respectu excommunicatorum, in diuturno illo schismatis à Gregorio XI. usque ad Martinum V. in quo diversi, qui se Pontifices prætendebant, censuras invicem ferebant, Cardinales, & Episcopos dependentes creabant, & beneficia suis fautoribus conferebant, ut patet ex historiis Conciliorum *tom. 3. par. 2. pag. 742.* & ex Conciliis, & Conciliabulis tunc habitis, & tradunt historici ad illa tempora per annos quadraginta ab anno 1378. usque ad 1417. ut Blond. *decad. 2. lib. 10.* Platina *in Urbano*, & alii: & Italia

ali-

aliquibus favebat, aliis Galliarum, Siciliæ, & Hispaniarum Regna.

101 Non satis ergo consultum fuisset timoratis conscientiis, & obviam itum scandalis, & periculis diversarum provinciarum, si talis Constitutio intelligenda esset solum de iis, qui post beneficia legitimè suscepta inciderunt in excommunicationem cùm plurimi essent excommunicati, & schismatici ante suscepta beneficia adhærentes Antipapis spatio annorum 40. per Hispaniam, Galliam, Germaniam, Italiam in parochialibus, & aliis beneficiis instituti, vel ab ipsis Antipapis immediatè, vel mediantibus Episcopis de novo creatis.

Secunda consideratio est, quia Constitutio non distinguit, sed universaliter loquitur respectu cujuscumque, & prætextu cujuslibet censuræ à jure, vel ab homine generaliter promulgata: non ergo videtur distinguendum de censura ante, vel post beneficium, *cap. Si Romanorum*, *19. d. cap. Solita*, *de maior. & obed.*

Tertia consideratio est, quia difficillimum fuisset populis hoc dignoscere, & observare in Gallia, Germania, Polonia, Græcia, ubi permixtim Catholici cum schismaticis, & excommunicatis degunt: unde quoad communicationem indifferenter est usu recepta in illis Regionibus prædicta Constitutio respectu quorumcumque excommunicatorum, schismaticorum, & hæreticorum; ut testatur Navarr. & experientia ostendit.

102 Quarta consideratio est, quia non modo in Concilio Pisano, & Constantiensi admissi indifferenter fuerunt electi à Clemente VII. & Benedicto XIII. Antipapis, eorumque fautores: sed in Concilio Florentino sub Eugenio IV. Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & alii Beneficiati, & Officiales, & Præsules Græci, eorumque Vicarii distinctè in eodem Concilio enumerati, admissi fuerunt nominati, & indifferenter agniti ot tales in inchoatione, suffragiis, decretis, & subscriptionibus Concilii cum eorum titulis, & dignitatibus, ut patet legenti *tomum quartum*, *par. 1.* cum decreto fidei ibi relato. Et tamen Græci post reconciliationem factam anno 1270. in Concilio Lugdunensi tempore Gregorii X. iterùm deficientes in suis erroribus, & schismate perstiterunt usque ad annum 1438. sub Eugenio IV. juxta notata ibi ante Acta Concilii *pag. 411.* ac proinde ex Constitutione juvari non poterant nisi illi, qui jam in schismate, & excommunicatione constituti, posteà ordinati ad dignitates, & beneficia, promoti fuerunt ab aliis Græcis sive Patriarchis, sive Episcopis schismaticis, qui spatio annorum 150. eorum Ecclesiis præfuerunt. At si legantur omnia Acta Concilii nulla apparet nova collatio dignitatum, beneficiorum, & officiorum, quamvis tunc etiam in usu esset electio Patriarchæ Constantinopolitani diversi à schismatico, ut colligitur ex verbis Eugenii IV. relatis circa finem Concilii; adhortans enim Græcos ad eligendum novum Patriarcham in locum defuncti, ait: *Eum qui à me eligitur amovebo*, *efficiamque ut unus Patriarchas sit*. Imo in fine decreti fidei dicitur de quatuor Patriarchis, salvis omnibus privilegiis, & juribus eorum: quod non est beneficia, & jura de novo conferre, sed præexistentia supponere, & præservare, *cap. Quia intentionis*, *supra de privileg.* Idem patet in unione Armenorum; recipiuntur enim Procuratores Patriarchæ Armenorum; & tamen initio Bullæ asserit Eugenius: alius dissidii lapis ooningentis, & amplius annis inveteratus aufertur; & tamen nil legitur de nova collatione beneficiorum facta Armenorum Patriarchæ, vel aliis illius gentis. Idem patet in alia Bulla ejusdem Pontificis, *Cantate Domino*, super unione Jacobinorum, in qua nominat venerabilem fratrem nostrum Joannem Jacobinorum Patriarcham, & dilectum filium Andream Abbatem monasterii Sancti Antonii apud Ægyptum, & nihil de nova beneficiorum collatione reperitur. Ex quibus omnibus videtur colligi dignitates, beneficia, & officia etiam post schisma, & excommunicationem fuisse validè collata, alioquin in supradictis fuisset necessaria nova collatio.

103 Cæterùm ad primam collationem hujus tertiæ oppositionis, respondetur, Constitutionem Concilii Constantiensis principaliter editam fuisse, quia cùm schismatici, & excommunicati jam in multis Orbis partibus permixti
104 cum Catholicis non excommunicatis degerent; difficillimum, & ferè impossibile erat ut in salutationibus, & colloquiis dandis, ac recipiendis litteris, habitatione, ac mensa non communicarent; & tamen de jure commoni in his omnibus excommunicati vitandi erant, gloss. & Doctores in *cap. Statuimus*, *de sent. excomm. lib. 6.* Hostien. *in summ. eod. tit.* §. 20. *Exquisita pœna*, Theologi *in 4. distinct.* 18. & passim Canonistæ, etiam antequam fuissent specialiter denunciati, ut est casus in *cap. Cum non ab homine*, *de sent. excomm.* & dictum est suprà *nu. 74. & seqq.*
Quod citra controversiam habebat locum in notoriis: nam 105
dispositio *cap. Cum secundum*, *de haret.* quo deciditur etiam in pœnis ipso jure impositis requiri declaratoriam super facto, non procedit ubi crimen est notorium, *cap. Pervenit*, & ibi Abb. *de appell.* & similiter dictum est supra. Et propterea Concilium Lateranense novissimum in Constitutione *Ad evitanda*, superiùs relata, dum jubet vitari excommunicatos, etiam non denunciatos, quorum crimen est adeò notorium, ut nulla possit tergiversatione celari, subjicit immediatè illa verba, *juxta canonicas sanctiones*: apertè innuens se in ea parte jus novum non inducere, sed jus antiquum innovari.

Et quamvis regulariter communicatio cum excommu- 106
nicatis majori excommunicatione extra crimen non esset mortalis, sed venialis tantùm secundùm opinionem Hostien. *in summ. de sent. excomm.* §. *fin.* Joan. Andr. & aliorum communiter in *cap. Sacris*, *de his*, *quæ vi*, S. Thomæ, & aliorum Theologorum *in eadem dist.* 18. tamen de hoc dubitat Abb. in d. *cap. Sacris*. Et contrarium tenent multi ex antiquis Canonistis, quos refert ibidem Jo. Andr. & Archidiac. in *cap. Rogo*, 11. *quæst.* 3. & saltem erat mortalis, quando erat nimis frequens, secundùm Jo. Andr. *ubi supra*, & Navarr. *in Man. cap. 27. num. 29.* Qui casus facilè contingere poterat stante permixtione Catholicorum, & schismaticorum, & in hac Constitut. *Ad evitanda*, consuluit per omnia conscientiis timoratis habilitando Catholicos ad commmunicandum cum excommunicatis non denunciatis, quod ante Concilium Constantiense optavit fieri Jo. Andr. putans per d. *cap. Cum secundum*, *de haret. lib. 6.* non esse apertè decisum, ut excommunicatum, vel interdictum à jure non tenerentur vitare ante denunciationem, ut in sua gloss. 3. *in Clem. 2. in fin. de sent. excom.* Atque ita hodie satisfactum esse menti prædictæ glossæ affirmat in eadem *Clem. 2.* Abb. *nu. 6.* & Felin. *in cap. Rodulphus*, *num. 39. vers. Sed de vera*, *de rescript.*
Deinde difficillimum erat stante hujusmodi permixtione, 107
ut Catholici cum excommunicatis non participarent in divinis officiis, & aliis precibus; & tamen hoc itidem interdictum erat à jure communi, *c. Quod in te*, *de pænit. & remiss.* adeò ut excommunicato Ecclesiam ingrediente ad orandum cæteri omnes tenerentur exire, aut precibus, aut vi eum cogere ad exeundum, alioquin cessandum esset à divinis etiam Missæ inchoatæ, si nondum cœptus esset Canon, *Clem. Gravis*, & ibi glos. *in verb. inexpleta*, *de sentent. excomm.* Innoc. in *cap. Nuper*, *eod. tit.* Hostien. *in summa eod.* §. *Quæ sit pœna*, *vers. Sed numquid*, Sanctus Thom. *in 4. distinction.* 18. Navarr. *cap. 27. numer.* 33. Unde vix contingere potuisset, ut Catholici cum schismaticis permixti Missam inchoatam perficerent, divinisque officiis, & orationibus tuta conscientia vacare possent; & in hoc similiter omnem scrupulum sustulit Constitutio Concilii Constantiensis, habilitando Catholicos ad participandum cum excommunicatis etiam in divinis officiis.

Ulteriùs quod pertinet ad Sacramenta excommunicatis 108
administranda, eadem Constitutio abstulit omnem scrupulum à conscientiis Catholicorum, quatenus per illa verba: *In administratione*, *vel receptione Sacramentorum*: habilitaverit Catholicos Sacerdotes ad illa administranda excommunicatis non denunciatis; quod de jure communi prohibitum erat sub mortali culpa, *cap. Engeltrudam*, 3. *quæst.* 4. Navarr. *in Man. d. cap. 27. num. 29. & 30.*

In prædictis ergo tribus, & præsertim in primis duobus casibus, qui frequentissimè poterant contingere, prædicta Constitutio ex omni parte consuluit timoratis conscientiis, & scandalis obviavit: neque enim in illis cadit consideratio rehabilitationis excommunicatorum ad beneficia obtinenda, quia ad hoc ut Catholici non teneantur vitare excommunicatos, & possint illis Sacramenta administrare, manifestum est non requiri ut ex-

com-

communicati habeant beneficium. Quo verò ad receptione sacramentorum non suberat tanta necessitas habilitandi Catholicos ad illa recipienda de manibus notoriè hæreticorum, vel schismaticorum quod valdè abhorrent sacri Canones, cùm possent illa recipere à Catholicis Sacerdotibus.

109 Satis est igitur, ut antedicta Constitutio, quæ ut Felin. ait in dict. *cap. Rodulphus*, *sub num. 39. de rescript.* est multum correctoria juris communis, operetur effectum suum etiam respectu administrationis activæ sacramentorum quoad illos tantum excommunicatos, qui ante excommunicationem canonicè adepti sunt beneficia curam animarum habentia, nec debet extendi ad rehabilitationem ad Cathedrales, vel Parochiales, de qua non loquitur ad ulteriorem correctionem juris communis; quin potiùs expedit jura juribus concordare, ut in simili Constitutione Concilii Constantiensis perpendit Gemin. d. *cons.* 88. *num.* 4. *vers. Item cum Papa*.

110 Nec urget, quod in longo illo schismate cùm plurimi obtinuissent dignitates, & beneficia ab Antipapis, prædicta Constitutio non occurrisset periculis animarum, nisi revalidasset titulos. Tollitur enim objectum, quia in eodem Concilio Constantiensi edita fuit alia Constitutio, per quam provisi in schismate à Gregorio, & Jo. Antipapis fuerunt rehabilitati ad dignitates, & beneficia, ut deinceps vitium schismatis vel excommunicationis eisdem objici non posset, ut referunt Gemin. dict. *consil.* 88. *col.* 1. *vers. Nec obstat si dicatur*: & Paul. de Castro *cons.* 253. *Ad confirmationem*, *sub num.* 1. *vers. Nec obstat*, *lib.* 1. Unde cùm satis provisum esset à Concilio periculis tunc imminentibus; in futurum, sedato scilicet schismate, nulla necessitas suadebat, ut habilitarentur schismatici ad obtinenda beneficia curata ad hoc, ut de illorum manibus Catholici reciperent ecclesiastica sacramenta. Quinimò Constitutio à Gemin. & Paul. de Castro, relata satis apertè indicat per Constitutionem, *Ad evitanda*; schismaticos non fuisse rehabilitatos ad beneficia; quia alioquin si fuissent generaliter rehabilitati, non fuisset opus ut Concilium Constantiense per aliam Constitutionem eos specialiter in-
111 habilitasset, ut superiùs dictum est. Et nihilominus eadem Constitutio, *Ad evitanda*, etiam quoad excommunicatos non habentes titulum canonicum beneficii, vel provisos post excommunicationem potest habere officium suum respectu administrationis sacramentorum in aliquibus casibus, & præcipuè in duobus. Primus est in articulo mortis: nam post Concilium Constantiense in eo articulo licebit Catholico confiteri peccata sua cuicumque Sacerdoti notoriè excommunicato, cùm eo casu non requiratur ut Sacerdos sit proprius Parochus, sed omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes absolvere possint, ut in decreto Concilii Tridentini *sess.* 14. *cap.* 7. *de casuum reservat. vers. Hanc autem delictorum reservationem*. Et tamen jure communi inspecto Sacerdos notoriè excommunicatus non potest validè quemquam absolvere etiam in mortis articulo. Ita enim in Sacerdote excommunicato, & denunciato jampridem resolvit S. Congregatio Concilii secuta opinione Magistri sententiarum, S. Thom. & aliorum graviorum Theologorum, ut dixi in *cap.* 1. *num.* 28. *sup. de Constit.* Ergo idem dicendum in notoriè excommunicato, cùm hi duo casus æquiparentur, *cap. final. de cohabit. cleric. & mulier.*

112 Secundus casus est in excommunicatis provisis à Papa, quia cùm in litteris Apostolicis provisionum ex stylo apponatur clausula absolutionis à censuris, cujus clausulæ virtute collatio parochialis facta excommunicato non denunciato valida est, Archidiac. in *cap. Nullus*, *num.* 4. 63. *distinct.* & dictum est suprà *num.* 76. ac proinde licebit Catholicis ab eo recipere sacramenta non obstante excommunicatione; idque in vim Constitutionis, *Ad evitanda*, cùm aliàs non liceret, quia prædicta clausula restricta est ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, & sic operatur habilitationem tantummodo ad parochialem obtinendam, non autem ad sacramenta administranda.

113 Ad secundam considerationem respondetur, quamvis Concilium Constantiense non distinguat inter censuram ante, vel post beneficia; tamen debere sic distingui, quia lex quantumcumque generalis semper restringitur ad personas habiles, Jas. in *l.* 2. *§. Prætor*, *numer.* 3. *ff. Siquis Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.* *satisd. cogan.* & latiùs ostensum est suprà *num.* 86. Item prædicta Constitutio restringi debet, ut minus corrigat jus commune, Geminian. dict. *cons.* 88. *ad fin. vers. Item*
cum Papa. Item limitari debet ad tenurem verborum, *cap.* 114
Porro, *de privil.* Quia lex non imprimit effectum suum, nisi in illas personas, quibus verba legis congruunt, & adaptantur, ut idem Gemin. inquit, *ubi supra num.* 4. *vers. Cum ergo concurrant*, & not. Bartol. & DD. in *l.* 4. *§. Toties*, *ff. de damn. infect.* De rehabilitatione autem schismaticorum ad beneficia Constitutio nullam facit mentionem; imò nec de hæreticis, vel schismaticis nominatim loquitur, nisi quatenus comprehenduntur sub nomine excommunicatorum; & tamen quod pertinet ad provisiones beneficiorum plurimum interest inter hæreticos, & excommunicatos; quia excommunicati licèt sint inhabiles ad beneficia obtinenda, non tamen sunt privati beneficiis anteà obtentis: at hæretici non solùm sunt inhabiles, sed etiam privati ipso jure etiam ante declaratoriam judicis quæ in notoriis non requiritur, ut probatum est suprà *num.* 92. 98. & 104. Unde cùm Constitutio prædicta loquatur tantùm de excommunicatis, non est nostrum eam extendere ad rehabilitationem schismaticorum ad beneficia, de qua non loquitur: Quod enim non est Sanctorum Patrum decreto sancitum, superstitiosis non est adinventionibus præsumendum, *cap. Inter corporalia*, *de translat. Episcop. cap. Consulisti*, 2. *quæst.* 5. Nam si rehabilitationem comprehendere voluisset, quod de censuris dixerat, & de rehabilitatione poterat expressisset, ut legitur in dict. *cap. Inter corporalia*, *in cap. Ad audientiam*, *de Decim. & in cap. Maiores*, *de Baptism.* quod ergo in ea non reperitur concessum, ut prius intelligitur prohibitum, *cap. Hoc tantum*, 18. *quæst.* 2. *cum concord.* de quibus per gloss. in dict. *cap. Inter corporalia*, *in verb. Non invenitur*. Et benè per Oldrad. *cons.* 266. *Quod autem*, *num.* 10.

Ad tertiam considerationem hujus tertiæ oppositionis 115
respondetur, quoad participationem Catholicorum cum schismaticis in divinis officiis, & extra, in quibus est major necessitas communicandi, stante illorum permixtione, cessare objectum, quia ad hæc non requiritur ut schismatici habeant beneficia, ut dictum est supra *numer.* 108. Quo verò ad receptionem sacramentorum non est opus distinguere, an schismatici obtinuerint parochiales ante, vel post schisma, quia utroque casu carent titulo canonico beneficii, ut patet ex dictis *num.* 98. Cùm ergo Græcorum schisma sit notorium, proindeque non sit difficile decernere inter Sacerdotes Catholicos, & schismaticos: confugiant Catholici ad Catholicos Presbyteros pro sacramentis suscipiendis, & vitabunt omne periculum.

Ad quartam, & ultimam considerationem responde- 116
tur negando consequentiam: ex eo enim quod Patriarcha, Episcopi, & Abbates schismatici fuerint admissi in Concilium Florentinum, atque ut tales nominati, agniti, & tractati ab Eugenio non rectè infertur ad validitatem, seu approbationem dignitatum, seu titulorum. Hic est textus apertus in *Clem. Si summus*, *de sentent. excommunicationis*, ubi si Summus Pontifex quem sub titulo cujuslibet dignitatis ex certa etiam scientia, verbo, Constitutione, vel litteris nominet, honoret, seu quovis alio modo tractet, per hoc in dignitate illa ipsum approbare non intelligitur aut quidquam ei tribuere novi juris; ubi glo-
sa sic format casum. Ponamus quod eram intrusus in 117
aliquo beneficio, ita quod non habebam titulum, & Papa scripsit mihi litteras, in quibus appellavit me Episcopum illius loci, quem obtinebam sine titulo, vel ponamus quod illud beneficium vacabat, & nullus obtinebat, & ipse in litteris suis appellavit me Episcopum illius
loci: An per hoc videatur mihi jus tribuere in illo be- 118
neficio? respondet Clemens Papa quod non; atque ita illum textum generaliter habere locum in omnibus dignitatibus tam sæcularibus, quam ecclesiasticis, cùm loquatur per illa verba universalia, *cujuslibet dignitatis*, & subsit eadem ratio, tenet ibi glos. *in verb. Dignitatis*, & Card. *in §. Similiter*, *num.* 2. *in fin. vers. Quæro*, de qua dignitate loquitur, subdens post Paulum idem juris esse de personatu, officio, beneficio, titulo, vel administratione, & Laudunus, & Card. *ibid. in princ.* exemplificant, si Papa vocat aliquem Archidiaconum Parisiensem,

vel Decanum Aurelianensem, ut in *cap. Ad aures, de re-*
script. & in cap. Dilecto, eodem titul. in 6. Et in Canoni-
co ponit exemplum Vitalin. *ibidem num.* 38. dicens: Si
Papa etiam scienter nominet te in litteris Canonicum Pa-
risiensem, & non sis, non propterea faciet te Canonicum,
vel si etas intrusus in dictum Canonicatum, & ipse hoc
sciebat, & vocaverit te Canonicum Parisiensem, non
propterea censetur approbare tuam intrusionem, hoc est
purgare vitium tuæ intrusionis; aliàs concurrent duo spe-
cialia; unum scilicet purgatio intrusionis, aliud collatio
Canonicatus contra *l. 1. Cod. de dot. promiss. cum simili-*
119 *bus.* Item verba illa textus, *seu quovis alio modo tractet*,
sic exponuntur per gloss. & Card. *in 6. & 7. not.* videlicet
si Papa aliquem admittat assignando incertam sedem cum
his, qui sunt certi ordinis, dignitatis, vel officii, vel se-
cundùm Genzelin. Si Papa aliquem recipiat tanquam Ab-
batem, vel Archidiaconum ad unum officium exercen-
dum: neque enim per hoc censetur illum approbare in ea
dignitate. Per quem text. sublata est altercatio antiquo-
rum Canonistarum, de qua in *cap. Si aliquando, de sent.*
excomm. in cap. Dominus, & ibi per gloss. *in ver. Sacrile-*
gium, 94. dist. in cap. Si inimicus, 93. dist. & ibi per Ar-
chid. & per Innoc. & Host. in *cap. Cum olim, il primo, de*
privil. per Goff. *in proœmio huius Gregorianæ compilationis*,
& Specular. *in titul.* 2. §. *Nunc ostendendum, vers.* 29. &
hæc fuit ratio impulsiva prædictæ constitutionis, secundùm
120 Vitalin. *ubi supra num.* 46. & Anchar. *num.* 1. Constat igi-
tur ex hoc textu beneficium ecclesiasticum non censeri col-
latum, aut confirmatum, nisi illud per verba dispositiva
121 conferatur, ut ibi per Vitalin. *num.* 42. In beneficialibus
enim superioris institutio est necessaria, quæ tanquam
solemnitas extrinseca non præsumitur, sed probari debet,
ut ad litteram ait ibidem Genzelin. & post eum Cardinal.
in dict. §. Similiter, num. 2. vers. Dicit Genzelin. Verba
enim prolata ad unum finem non operantur alium, ubi
præsertim abest voluntas proferentis, quæ in dubio abesse
præsumitur, nisi illa verbis exprimatur, ut dicit Goffred.
in proœm. Decret. & in proposito Vitalin. in ead. *Clem. Si*
122 *summus, num. 47. de sent. excomm.* & cùm verba huju-
smodi sint enunciativa, & prolata non propter se, sed pro-
pter aliud, non probant, neque disponunt, *l. Ex his ver-*
bis, C. de testam. milit. & notat gloss. in d. *Clem. Si summus,*
in verb. Non intelligitur, & ibi Vitalin. *nu.* 48. Card. *in §.*
Similiter, nu. 1. in 3. not. gloss. & DD. in *Clem. 1. de pro-*
bat. & in cap. Si Papa, de privil. in 6. Nam propter no-
stram affirmationem, vel negationem rei veritas non im-
mutatur, *l. Assumptio, ff. Ad municipal.* Vital. in d. *Clem.*
n. 45. Quę decisio summam habet rationem propter odium
intrusionum, & insufficientium titulorum, cum quibus
aliqui beneficia ecclesiastica, tenent in detrimentum ani-
mæ, & beneficiorum, ut non possint per tales colores se
purgare, sed teneantur docere de titulo si sint requisiti, ut
formaliter inquit Laudunus in eadem *Clem. Si summus*,
& post eum Vitalin. *num.* 58. & Cardin. *in §. Similiter, nu-*
123 *mer. 2. vers. Hæc dicit Laudunus.* Et quamvis text. ibi non
loquatur nisi de approbatione, vel novi juris collatione;
& sic non videatur excludere probationem, quæ resultat
ex confessione, ut *l. Generaliter, C. De non num. pecun.*
Contrarium tamen concludit ibi Vitalin. *num.* 49. Tum
quia super hujusmodi narrativa non fundatur intentio di-
sponentis, ut ibi: tum quia non est de facto proprio e-
nunciantis: tum quia non fit propter se, vel causaliter,
sed narrativè, & propter aliud; & sic non obstat dict. *l.*
generaliter. Et idem tenet Cardinal. *in §. Similiter, num.*
1. in 3. not. Dum colligit ex text. Quod licèt in aliqua di-
spositione quis nominetur sub aliqua dignitate, non ta-
men propterea fit probatio super hoc.
124 Itaque quantumcumque Eugenius nominaverit schis-
maticos sub titulis dignitatum, eosque tractaverit ut ta-
les: hinc tamen nulla resultat nova collatio, aut proba-
tio validitatis provisionum: nam ut verbis Pauli utar in
d. *Clem. Si summus, de sent. excomm.* in hoc parcendum
est Papæ si aliquem nominet sub titulo dignitatis, quia si
nomen dignitatis omitteret, ipsum turbaret, vel scanda-
lizaret; & ideò non mirum si ex tali nominatione non in-
tendat jus tribuere, quia talia non sunt facienda sine cau-
sæ cognitione; cujus dictum referunt ibi Vital. *nu.* 49. *ver.*
Paulus item assignat, & Card. *ubi suprà, nu. 2. vers. Et di-*
cit Paulus. Requirebat autem gravissimum negotium
unionis cum Ecclesia Romana, ut Græci, & præsertim Im-
perator Paleologus, & Patriarcha Constantinopolitanus,
quem contendebant esse caput Ecclesiæ Orientalis, non
scandalizarentur, quin potius honorificè exciperentur, &
tractarentur in Concilio. Quibus accedit, quod ante 125
Constitutionem Constantiensem, imò & ante Conci-
lium Viennense mos fuit Romanorum Pontificum admit-
tere in Concilium etiam hæreticos, & schismaticos dispu-
tationis gratia, & ad eorum errores confutandos, & in
specie in Concilio Lateranen. III. sub Alexand. III. inter-
fuit Nectarus Abbas, seu Præpositus Monasterii Casula-
rum, & Græcorum schismaticorum Legatus, qui eadem
qua venit animi indurata nequitia, & perversitate inflexus,
& obstinatus, post prolixas disputationes est reversus ad
suos, ut patet ex litteris ad eum scriptis à Gregorio Corcy-
ræ Episcopo, quæ referuntur in notis post acta ejusdem
Concilii *tom. 3. Concil. par. 2 pag. 562. col. 1.*
Opponitur quartò, Episcopi, vel Sacerdotes Græci, 126
Armeni, Rutheni, & alii hujusmodi quamvis sint ipso ju-
re privati titulo, & beneficiis, nihilominus suis in regio-
nibus videntur esse Ordinarii, & Parochi, saltem titulo
colorato, putativo, & errore communi, quia commu-
niter ibi tales nominantur, & creduntur sub diversis lin-
guarum vocibus ab illis populis; quem communem erro-
rem non videtur tollere scientia paucorum Catholicorum
si ibi reperiantur; quæ autem à talibus geruntur in his,
quæ non adversantur juri divino, etiam circumscripta
Constitutione Concilii Constantiensis, censentur valida
ex dispositione *l. Barbarius, ff. de offic. Prætor.* & in specie 127
collationes, seu provisiones beneficiorum factas tempore
Concilii Constantien. à Gregorio XII. Antipapa in loco,
in quo communiter habebatur pro Papa, & ei obedientia
præstabatur, sustineri, respondit ex facto Gemin. *cons.* 8.
in princ. & per totum: & idem in collationibus factis ab hę- 128
reticis, & excommunicatis occultis docuit Innocent. in
cap. Si verè, num. 3. vers. Item dum tolerantur, de sent.
excommun. dicens: [Hæreticos dum tolerantur in aliqua
dignitate, & sunt occulti, non nominatim excommuni-
cati, posse excommunicare, beneficia conferre, litteras
impetrare, quia hoc ipsum dignitas facere videtur, &
non persona excommunicata, *cap. Nonne, 8. qu. 4.*] &
eum refert, & sequitur Lap *alleg.* 89. *Factum super quo,*
num. 12. ejusque opinionem dicit veriorem Abbas in *cap.*
Ad probandum, num. 15. de re iudic. & tenet Rota *in anti-*
quis, decis. 14. de iurepatron. & in collatore hæretico lo-
quuntur expressè in *cap. Nihil, de electione*, Butr. *num.*
2. & Abb, *num.* 12. Jason in dict. *l. Barbarius, num.* 32.
Selva *de benefic. in 2. part. quæst.* 12. *num.* 20. Navarr. in
cap. Placuit. de pœnit. dist. 6. nu. 179. & in Manual. cap. 9.
num. 11.
Huic objectioni respondetur primò. Ad hoc ut collatio- 129
nes beneficiorum, & alia gesta per Prælatum putativum
sustineantur ex communi reputatione, quatuor copulati-
vè esse necessaria, quorum nullum concurrit in casu
præsenti.
Requiritur enim primò, ut titulus putativus proveniat 130
à legitimo, & vero superiore; non autem à superiore pu-
tativo: quod constat ex dicta *l. Barbarius*, nam ille ser-
vus, qui putabatur liber, habuit officium non à superiore
putativo, sed à legitimo, & declarat expressè Compost. in
d. *cap. Nihil, nu. 4. in verb. Administret. vers. Item per su-*
periorem confirmatum, de elect. quem ibi sequuntur Butr.
n. 24. & Anch. *ad fin. q.* 4. Henr. Boich. *in §. Cæterùm, n.* 4.
idem docuit Archid. in *c. Alienationes, n. 2. 12. q. 2.* Bald. in
d. *l. Barbarius, in prima lectura, n.* 29. & ibi Jas. *n.* 48. etsi Bern.
cons. 128. ad fin. vol. 1. Ant. Gabr. *com. concl. in tit. de prob. lib.*
3. concl. 8. Ratio autem cur non sufficiat ut titulus putativus 131
non proveniat à superiore itidé putativo ea esse potest, quia
titulus putativus non est verus, sed præsumptus, seu fictus,
aut fictio non generat fictionem, Bald. *cons. 130. Casus super*
quo, circa fin. n. 2. vers. Præterea concurrunt, lib. 3. Alex. *cons.*
13. *Ex iis, quæ nu. 3. vers. Quinimò, lib. 1.* quia duo specia-
lia non possunt concurrere circa idem *l. 1.* & ibi Bald. Salic.
& DD. *C. de dotis promiss.* Oldrad. *cons. 79. in princ. duo spe-*
cialia, Decian. *cons. 49. nu. 47. & seq. & præsertim nu. 10.*
lib. 2. ubi quod generaliter individuum non generat aliud
speciale; & ideò fictio fictionis non reperitur, servitus
servitutis, tacitum ex tacito, fructus fructuum, usuræ u-
suratum, & alia id genus: unde similiter non datur titulus
puta-

putativus ex titulo putativo; alioquin daretur proceſſus
132 in infinitum. Rutheni autem quamvis dicantur habere titulum putativum Cathedralis, vel Parochialis Eccleſiæ: tamen hunc titulum non habent à ſuperiore legitimo, ſed à Prælatis, & Ordinariis putativis, & illi ab aliis Prælatis ſimiliter putativis: ergo validè beneficia conferre, aut matrimonia ſolemnizare non poſſunt: cùm enim careant auctoritate legitimi ſuperioris, dicuntur palam intruſi: intruſos verò non tuetur Eccleſia, ac proinde eorum geſta ex communi errore, & reputatione non ſuſtinentur, gloſſ. *final.* in dict. *cap. Nihil*, *verſ. Sed pone quod talis Prælatus*, *de elect.* Innocent. *ibidem numer.* 3. *&* 4. *verſ. Si autem non ſit intruſus ſua auctoritate*, Jo. Andr. poſt Compoſt. & Hoſt. *col. fin. in ultima gloſſ. verſ. Et dicunt quod omnia, quæ facit electus*, & alii proximè citandi Roſell. *in verb. Confeſſio ſacramentalis*, 3. *numer.* 4. Angel. *Confeſſio*, 4. *num.* 12. Sylveſt. *Confeſſor*, 2. *numer.* 15. Navarr. in *cap. Placuit*, *de pœnit. diſtinct.* 6. *numer.* 117. & eſt communis opinio, ut teſtatur Abb. in *cap. Dudum*, *il ſecondo*, *num.* 20. *de elect.* pro qua eſt textus ſatis apertus hic: nam Octavianus, & Guido ordinationes fecerant, dignitateſque, & beneficia contulerant ratione publici officii: quilibet enim ipſorum gerebat ſe pro Papa, & Octavianus Romanus Joannis Maledicti filius electus in ſchiſmate appellatus eſt Victor, eique vita functo ſucceſſit in ſchiſmate Guido Cremonenſis nuncupatus Paſchalis, ut referunt hic gloſſ. 1. Hoſtien. & Joan. Andr. *in princip.* in cujus locum poſteà ſuffectus eſt Joan. de Strumia, qui dictus eſt Calliſtus, licèt de eo non fiat mentio in hac compilatione, ſed in *can.* 2. Concilii Lateranen. ſub Alexand. III. ex quo deſumpta eſt hæc Conſtitutio; & hos omnes tamquam veros Pontifices coluit univerſa Germania, & aliquot regiones Italiæ, ut habetur in hiſtoria ejus Concilii *tom.* 3. *Concil. part.* 2. *pag.* 114. & nihilominus eorum geſta fuerunt irrita, ut hic dicitur. Unde per Petr. de Ancharan. *num.* 1 [Nota, inquit, quod carent, juribus quæ geruntur per ſchiſmaticos etiamſi gerantur prætextu publici officii: quod ergo dicitur in *l. Barbarius*, *de offic. Prætor. & cap. Conſultationibus*, *de iurepatronat.* habet locum in eo, qui dignitatem poſſidet bona fide: ſecus ſi eſt intruſus, ut ſchiſmaticus, quia tunc ſibi non eſt reſpondendum de juribus dignitatis.] Hęc ille. Et in terminis matrimonii poſt Concil. Trident. tradunt Moderni citati ſuprà *num.* 80.

133 Requiritur ſecundò ad hoc ut valeant collationes beneficiorum factæ à Prælato putativo, ut beneficium quod confertur non ſit reſervatum, alioquin quamvis Prælatus putativus conferat ratione publici officii non valebit collatio etiam facta perſonæ aliàs habili propter decretum irritans in reſervatione appoſitum, quod inficit titulum, ac poſſeſſionem: ita tenet Rota *deciſ.* 20. *de præben. in Antiquis*, *& deciſ.* 4. *eodem titul. in Antiquior.* Æneas de Falcon. *de reſerv.* 4. *quæſt. effectu* 26. Simonetta *in eodem tractat. quæſt.* 44. Sed beneficia hæreticorum, qoales ſunt hodie Græci ſchiſmatici, ſunt Sedi Apoſtolicæ reſervata cum decreto irritante ex Conſtitutionibus Pauli IV. Pii V. & Gregorii XIII. relatis ſuprà in 2. fundamento *numer.* 66. ergo à Prælatis putativis validè conferri non poſſunt, ac ſi conferantur, irrita erit collatio etiam facta non excommunicato, aut aliàs habili non obſtante ignorantia, aut communi errore; ad hoc allego *cap. Si poſtquam*, *cap. Dudum*, §. *Hos igitur*, *cap. Si beneficium*, *cap. penultim. verſ. Licet ab ignorantibus*, *de præben. in* 6. *cap. Tibi qui*, *de reſcript. & cap. Si ſoli*, *verſ. Niſi nos in gratia*, *de conceſſ. præben. eod. lib.*

134 Requiritur tertiò, ad validitatem geſtorum propter communem errorem, ut error ſit communis etiam quoad eos, quibus beneficia conferuntur, vel ſacramenta adminiſtraotur: nam reſpectu eorum, qui ſciunt impedimentum, non ſuſtinentur geſta per Prælatum, vel Parochum putativum, ut ſatis colligitur ex dict. *l. Barbarius*, ponderando litteram ibi, *quamdiu latuit*, & ibi, *propter utilitatem eorum, qui apud eum egerunt*, juncta ratione gloſſæ *in verb. Effeciſſet*, *in fin.* ne ſcilicet homines decipiantur: Eccleſia enim dum tribuit juriſdictionem habentibus titulom putativum ſuccurrit errantibus tantum; unde ut in propoſito inquit Abbas in *cap. Ad probandum*, *numer.* 15. *in fine*, *de re iudic.* [dignum eſt ut beneficium ignorantiæ non proſit ſcientibus,] & fuit dictum Joann. Andr. & aliorum in *cap.* 1. *de reſcript. in* 6. & quamvis Anton. de Butr. in dict. *cap. Ad probandum*, *numer.* 11. Imol. *numer.* 6. Abb. *num.* 15. Felin. *num.* 8. & Alexand. de Nævo *num.* 27. ſentiant geſta per Prælatum putativum mero jure valere, etiam quoad ſcientes impedimentum, ſed eſſe retractanda in odium illorum: tameo abſolutè non valere geſta reſpectu ſcientis impedimentum cenſent in terminis dict. *l. Barbarius*, Albertinus ibi, *numer.* 22. Millus *in repertor. in verb. Error communis*, dicens hanc eſſe quamdam limitationem ad dict. *l. Barbarius*, Felin. in *cap. Rudolphus*, *numer.* 40. *de Reſcript.* Decius in *cap. Sciſcitatus*, *num.* 39. *verſ. Prædicta concluſio*, *eodem tit.* Et propterea ſi aliqua Civitas reputetur communiter habere privilegium doctorandi, & in veritate non habeat, ſi aliquis hoc ſciens ibi inſignia doctoratus aſſumpſerit, non erit doctor, quia communis error illi ſcienti non prodeſt, Brixien. *in ſuo Repertor. verb. Error*, & poſt Felin. tradit Dec. *loco citato*. Sed Catholici in Ruſſia certò ſciunt Ordinarios, & Parochos ſchiſmaticos non habere verum titulum Cathedralis, vel Parochialis Eccleſiæ, cùm eorum ſchiſma notorium ſit: ergo communis reputatio Catholicis non prodeſt quoad validitatem matrimonii.

Requiritur quartò, ad validitatem eorum, quæ fiunt 135
à Prælato putativo, ut error communis ſit facti, non autem juris; nam in dict. *l. Barbarius*, *ff. de offic. Prætoris*, ille ſervus credebatur liber, & ſic factum ſervitutis ignorabatur; idem patet in *cap. Infamis*, *verſ. Veruntamen*, 3. *quæſt.* 7. ibi, *Si ſervus cùm putaretur liber*, *ex delegatione ſententiam dixit*: at hoc caſu eſto ſufficeret communis error ſchiſmaticorum, nec requireretur etiam Catholicorum: tamen ſchiſmatici non ignorant factum, id eſt Voladicas, & Popones Ruthenos eſſe præciſos ab unitate Eccleſiæ Romanæ: id enim eſt notorium, nec ab ipſis negatur; ſed ignorant jus, quia falsò credunt eos eſſe Catholicos habere titulum, & poſſe ritè, & rectè ſacramenta adminiſtrare. Atqui refugit animus, & Eccleſia velit fovere hunc errorem hæreticorum, & eidem errori innixa illis tribuere juriſdictionem ad beneficia conferenda, & ſacramenta adminiſtranda: ad hoc allego Federic. de Senis *conſ.* 137. *Viſo*, *& examinato*, *ſub numer.* 2. *verſ. Hoc ſalvo*: ubi ex facto conſuluit valere acta, & geſta per miniſtrum excommunicatum, & irregularem; ſi tamen communiter reputabatur, & habebatur, & tenebatur à Prælatis, & ſubditis provinciæ non excommunicatus, nec irregularis, & omnia faciebat tamquam Prælatus integri ſtatus eo, quod ignorabatur, ſeu errabatur in facto; ſecus verò ſi opinio, & reputatio communis habuiſſet ortum ex errore ſupino, eo quod idem miniſter aſſereret ſe non eſſe excommunicatum, cùm eſſet excommunicatus, vel ad excuſationem facti damnati allegaret ſe habuiſſe licentiam à non habente poteſtatem illam concedendi; quia tunc reputatio communis ex fatuitate procedens non prodeſt ad validitatem geſto-
rum. Facit quod notat Petrus de Anchar. in dict. *cap. Ni-* 136
hil, *quæſt.* 4. *in fin. de elect.* ubi ait valere geſta per Prælatum putativum, quamdiu toleratur: ſecus ſi eſſet notorium eum eſſe ſuſpenſum, per *cap. Veritatis*, *de dol. & contum. cap. Ad probandum*, *de re iudic. & cap. Verum*, 32. *diſtinct.*

Reſpondetur ſecundò, concluſionem illam, quod ge- 137
ſta à ſchiſmaticis, & excommunicatis, & in ſpecie collationes beneficiorum ſuſtineantur ob communem reputationem, habere locum dumtaxat reſpectu Prælati collato-
ris, non autem reſpectu ſubditi collatarii. Ratio diver- 138
ſitatis eſt, quia Prælatus confert publici officii auctoritate; cujos ratione valent geſta propter publicam utilitatem. At hæc ratio ceſſat in ſubdito; quia beneficium aſſequitur ut privatus, non autem authoritate alicujus publici officii. Colligitur hæc diſtinctio ex Innocentio in *cap. Cùm dilectus*, *de conſuet.* ubi tradit generalem theoricam, quod in his, quæ noo geruntur ratione publici officii, nulla eſt differentia inter excommunicatum publicum, & occultum, quod ipſum voluit Joan. Andr. in *cap.* 1. *de reſcript. lib.* 6. & Calder. in *cap. Ad probandum*, *de re iudic.* quos refert, & ſequitur Abb. *ibi num.* 12. *&* 13. & ſatis probatur ſecundùm eum in dicto *cap. Cùm dilectus*, *&*

cap. Cum inter R. de elect. ubi electio facta distinctione inter publicos & occultos: nam in istis cessat ratio publicæ utilitatis, neque enim Canonici eligunt jure publico, sed prosequuntur jus suum proprium, ut per eum: sed melius ad propositum nostrum probatur in *cap. Postulasti, de cler. excommun. ministr. & in cap. 2. §. Heretici, de heretic. lib. 6.* ubi collatio beneficii facta excommunicato, vel hæretico est ipso jure nulla, nec distinguitur inter publicum, & occultum: unde collationes factas etiam occultè excommunicatis, hæreticis, vel schismaticis esse irritas; satis probatum est supra in 3. fundamento *num. 73.* Quamobrem esto in Episcopis Ruthenis concurrant omnia requisita; de quibus supra in prima responsione ad hoc collationes Parochialium ab ipsis factæ sustineantur ex titulo putativo, & communi errore: hoc tamen non procedit si collationes fiant schismaticis, & excommunicatis; quia respectu impetrantium error, seu reputatio communis nihil operatur.

139 Opponitur quintò, solemnizare matrimonium non est actus jurisdictionis, nec Ordinarius, aut Parochus illi assistit tamquam minister, ut in aliis sacramentis, sed præstat nudam præsentiam tamquam testis authorizabilis, Rota *decis. 750. num. 1. par. 1. divers.* & alias censuit Sacra Congregatio Concilii. Ergo etiamsi Episcopi, & Sacerdotes schismatici carerent potestate jurisdictionis; non tamen videntur impediti, quin possint interesse matrimoniis ut testes.

At facilis est responsio; quia quamvis Ordinarius, vel Parochus assistat matrimonio tamquam testis; requiritur tamen pro forma ut sit Ordinarius, vel Parochus ad præscriptum dictum *cap. 1. session. 24. de reformat.* alioquin si sufficeret quilibet testis, etiam non Ordinarius, vel Parochus, Concilium non dixisset coram Ordinario, vel Parocho, & duobus testibus. Requiritur ergo ex Concilio ad validitatem matrimonii, ut non solùm illi assistant duo testes, sed præter illos etiam alius testis authorizabilis, qui sit Ordinarius, vel Parochus: at Episcopi, & Sacerdotes Rutheni nec sunt Ordinarii, nec Parochi, cùm titulum canonicum non habeant Cathedralis, vel Parochialis Ecclesiæ, ut latè ostensum est suprà: ergo matrimonia validè solemnizare non possunt.

140 Opponitur denique in Bulla Clementis VIII. *Sanctissimus Dominus*, in instructione super aliquibus ritibus Græcorum, postea quam actum fuit de Græcis Catholicis, & etiam schismaticis, ut ex contextu patet; tandem in §. 5. generaliter statuitur, ut Ordinarii matrimonia inter Græcos dirimi, seu divortia quoad vinculum fieri nullo modo permittant; & si quæ de facto præcesserunt, nulla, & irrita declarent. Quæ Bulla cùm sit edita anno 1595. annis 30. & unum post Tridentinum Concilium, alterutrum videtur supponere, scilicet vel decretum Concilii Græcos non obligasse, vel valida fuisse matrimonia etiam celebrata coram Præsulibus Græcis: quamvis enim fuerit Græcorum error de matrimoniis dirimendis, ut patet ex Concilio Florentino, tamen si decretum Tridentini etiam schismaticos ligat, & præsentia eorum Prælatorum non sufficit, jam fuissent eo tempore nulla, & irrita ex vi Concilii eorum conjugia; ac proinde divortia non essent, ut Pontifex præcipit, irrita declaranda. Quod si divortia declarentur irrita utique matrimonia valida, & firma quoad vinculum supponi necesse est.

141 Sed huic objectioni respondetur Constitutionem Clementis non esse intelligendam de matrimoniis schismaticorum, sed Catholicorum tantùm: nam cùm Clemens per totam illam Constitutionem præscribat ritus à Græcis observandos, præcipuè in sacramentis: non est credendus ejusmodi ritus præscripsisse Græcis sejunctis ab unione Ecclesiæ, qui latinos ritus abominantur, ut in *cap. Licet Græcos, supra de Baptis.* & de quorum ritibus non est curandum quamdiu persistunt in statu damnabili hæresis, & schismatis. Quinimò in §. 4. declarat non esse 142
admittendos Episcopos schismaticos sive pro ordinibus, sive pro aliis sacramentis conferendis, & in §. 6. Presbyteros sæculares, abjuratis schismate, & erroribus, atque in fide Catholica benè instructos in Parochialibus, seu Curatis Ecclesiis Græcorum benè institui posse. Quomodo ergo elicere possumus ex hac Constitutione, ut valeant matrimonia coram Ordinario, vel Parocho schismatico, si Constitutio interdicit ne Episcopi schismatici ad sacramenta admittantur, neve Presbyteri schismatici institui possint in Parochialibus, nisi postea quam abjuraverint schisma? Præterea quatenus eadem Constitutio dum prohibet ne divortia fiant quoad vinculum, loqueretur etiam de matrimoniis schismaticorum, utique intelligenda esset tantùm de matrimoniis celebratis in illis Parochiis, in quibus decretum *de reformat. matrim.* publicatum non esset. Tunc enim valida sunt matrimonia etiam clandestina, nec sunt dirimenda, ut ibi statuitur; non autem de contractis in Parochiis, in quibus ejusmodi decretum fuit publicatum. Tunc enim ad eorum validitatem requiritur præsentia Parochi, quam exhibere non possunt schismatici, qui Parochi non sunt, ut dictis constat; & propterea Clemens ibidem mandat Episcopis, ut curent in singulis Parochiis Græcorum publicari decretum Concilii Tridentini *de reformat. matrim.* imò ex hac Constitutione deduci potest validum fundamentum pro hac sententia: nam si Græci schismatici potuissent institui in parochialibus in vim decreti Concilii Constantiensis, cur Clemens declarasset eos non posse institui in parochialibus nisi abjurato schismate? Alterutrum ergo necesse est fateri, id est aut schismaticos non fuisse habilitatos ad parochiales obtinendas per Concilium Constantiense, aut si habilitati fuerint, illius dispositionem sublatam fuisse per hanc posteriorem contrariam Constitutionem Clementis VIII. secundùm ea, quæ de Constitutione Pauli IV. & de Concilio Lateranen. dicta sunt suprà in 2. & 3. fundamento *numer. 66, & 72.*

Ex quibus omnibus, ut initio diximus, verius videtur 143
matrimonia Catholicorum contracta coram Popis Ruthenis nulla, atque irrita esse, si in eorum parochiis decretum *cap. 1. session. 24. de reformat. matrimon.* publicatum fuerit. Cæterum an ita sit, necne cùm pendeat ex facto, ad judicium nostrum non pertinet; sed ipse Archiepiscopus Leopoliensis diligenter dispicere debebit. In quo tamen duo præcipuè erunt illi animadvertenda. Alterum quo ad hoc ex sententia Sacræ Congregationis Concilii decretum publicatum fuerit in Synodo provinciali; sed absolutè requiritur ut fuerit publicatum in singulis parochiis, quemadmodum Sancta Synodus præscribit. Alterum quod eadem Sacra Congregatio declaravit præsumi publicationem quando decretum illud fuit observatum tamquam decretum Concilii.

Fortè tamen super his omnibus, cùm res gravissima sit tutiùs esset requirere oraculum Sanctissimi in S. Congregatione Inquisitionis.

DE

DE APOSTATIS, ET REITERANTIBUS Baptisma.

Honorius III. Episcopo Lugdunen.

CAPUT VI.

CONsultationi tuæ breviter respondemus, quòd Monachus aliquem sacrum ordinem in apostasia recipiens quantumlibet suo fuerit reconciliatus Abbati, & receperit pœnitentiam, absque dispensatione Romani Pontificis ministrare non poterit in ordine sic suscepto.

SUMMARIUM.

1 *REgularis in apostasia ordinatus ad sacros sine dispensatione Papæ non ministrat in illis.*
Nec ad superiores ascendit, num. 4.
Et quid in promoto ad minores, num. 3.
2 *Regularis apostata post reconciliationem ordinatus sine dispensatione remanet in ordine sic suscepto.*
5 *Regularis transiens à strictiori ad laxiorem Religionem absque Sedis Apostolicæ licentia an sit apostata, & excommunicatus, aut saltem suspensus, & numer. seqq. maximè à num. 11. usque in fin.*
6 *Intellectus* cap. Ex parte, de tempor. ordinat. *& num. seqq.*
7 *Apostata propriè non dicitur Religiosus, nisi habitum temerè dimittat, & ad sæculum redeat, & numer. 12. & seq.*
8 *Excommunicatio, quæ annexa est apostasiæ, non incurritur, nisi pro peccato mortali.*
9 *Regularis transiens ad strictiorem Religionem licentia petita, licèt non obtenta, non peccat.*
10 *Regularis canonicè translatus ad arctiorem Religionem non potest redire ad primum ordinem absque licentia Papæ.*
12 *Apostatæ propriè non dicuntur nisi qui legem Christianam dimittunt, vel qui relictâ professione, quam dimittere non licèt, dimittunt sine causa.*
13 *Regularis transiens ad alium Ordinem sine legitima licentia non potest ibi promoveri sine dispensatione superioris regularis si transitus sit publicus; quod si occultus, nulla eget dispensatione.*
14 *Apostatæ à Fide, vel ex voto Religionem deserentes in apostasia ordinati, carent executione, nec possunt ab alio, quàm à Papa dispensari.*
15 *Regularis transiens, ad laxiorem Religionem licentia non petita, vel petita, sed non obtenta, peccat mortaliter.*
Sed non dicitur propriè apostata, & cur, ibid. & num. 16. cum duobus seqq.
17 *Apostatarum duo sunt genera, & num. seqq.*
18 *Regularis migrans ad Ordinem laxiorem absque licentia incidit in apostasiam minorem; non autem in majorem, & indispensabilem.*
19 *Apostasia est temerarius recessus à statu Fidei, Obedientiæ, vel Religionis.*
20 *Apostatæ unde dicantur.*
21 *Regularis electus à laxiori Religione, ad quam de facto transivit, non dicitur apostata, si per eum non stat quominus redeat ad primum Ordinem.*
22 *Prælati Regulares tenentur subditos ad laxiorem Ordinem absque legitima licentia transeuntes ad suum Monasterium revocare.*

1 C*Onsultationi*. Monachus in apostasia ordinatus ad sacros, sine dispensatione Papæ non ministrat in illis. Hoc dicit secundùm Joann. Andr. & alios ferè omnes.

2 Nota casum, in quo solus Papa dispensat, videlicet cum Religioso in apostasia ad sacrum ordinem promoto, quantumcumque pœnitentiam egerit, & Abbati suo fuerit reconciliatus, ut in text. si tamen priùs reconciliatus fuisset, & postea à suo Episcopo ordinem canonicè suscepisset, sine dispensatione remaneret in ordine sic suscepto, secundùm Innocent. & Hostien. *hic in princip.* quibus cæteri consentiunt. Et dum textus dicit sacrum ordinem, 3
innuit secus esse in minoribus; unde eo casu dispensat Episcopus, cùm Papa sibi non retinuerit dispensationem, *cap. Nuper, de senten. excommun.* secundùm Vincent. & Hostien. *hic in princip. vers. Ideò etiam dicit sacrum*: sed hodie Religiosus apostata incidit in excommunicationem, *cap. 2. Ne Cleric. vel Monach. lib. 2.* unde cùm ordinem recipiat in censura, & sic fiat irregularis, distinguendum est, ut legitimus in *cap. Cum illorum, de sent. excomm.* secundùm Jo. Andr. *hic num. 1.* Abb. *nu. 2.* & communiter Scribentes.

Rursus cùm textus prohibet sic ordinatum in susceptis ordinibus ministrare, multò magis censetur prohibere, ne ad superiores ascendat, dicto *cap. Cum illorum*, secundùm Boat. dicentem hoc esse tutiùs, licèt aliqui contradicant; & eum sequuntur Jo. Andr. *num. 1. in ver. Suscepto*, & Abb. *num. 2. vers. Sed quæro, quia textus*.

QUÆRO, An Regularis transiens à strictiori ad laxiorem Religionem absque Sedis Apostolicæ licentia sit Apostata, & excommunicatus, aut saltem suspensus?

Solutio quæstionis pendet ex intellectu duorum Canonum, qui videntur invicem pugnare, videlicet *cap. Ex parte, de tempor. ordinat.* & hoc *cap. Consultationi*: nam in *cap. Ex parte*, cùm quidam Abbas, & Monachi consuluissent, an eorum Monachus, qui se transtulit ad Monachos Nigros, & habitum eorum assumpsit, ibique ordinatus fuit sacerdos, in assumpto ordine posset ministrare, Innocentius III. rescribit ut ipsi Monacho officium sacerdotis liberè exequi permittant. Atque ita ex eo textu apparet transeuntem de religione in religionem, quamvis videatur apostata, eo quod habitum sui Ordinis temerè dimiserit, tamen non esse excommunicatum, aut suspensum, nec si in hujusmodi apostasia promotus fuerit, esse irregularem. Contra verò in hac Decret. generaliter deciditur, ut Monachus in apostasia ordinatus ad sacros, absque dispensatione Romani Pontificis ministrare non possit in ordine sic suscepto.

Pro conciliatione afferuntur à glossa, & DD. duo intellectus. Primus est, quod text. in dict. *cap. Ex parte*, procedat in Monacho, qui transivit licitè, id est licentia petita, licèt non obtenta, ad Religionem Nigrorum, quæ erat strictior: ideò ex hoc non potest dici apostata; & sic non est irregularis, nec aliqua eget dispensatione: textus verò in hoc cap. procedit quando transivit illicitè; & sic ibi ordinatus non debet ministrare nisi dispensetur; ita gloss. 2. in dict. *cap. Ex parte*, & ibi Anton. de Butr. *sub num. 5.*

Sed hic intellectus non placet, primò quia supponit tran- 7
seuntem illicitè ad aliquam Religionem esse propriè apostatam; quod tamen est falsum, quia ad hoc requiritur, ut dimisso habitu ad sæculum redeat, juxta text. in *cap. Ut periculosa, Ne Cler. vel Mon. lib. 6. in cap. ult. 50. distin.* ibi: *Et ad secularem redeunt conversationem, & in cap. 1. supra eod.* ibi: *relicto habitu suo in apostasia tanquam laici conversantur*. Seu, quod idem est, ut relinquat Monachatum, quemadmodum loquuntur Goffr. & Jo. Andr. & est communis opinio, ut inferiùs patebit.

Deinde quia si Monachus, de quo in d. *cap. Ex parte*, transiisset ad strictiorem, licentiam petita licèt non obtenta,

tenta, illa quæstio fuisset de indubitabili, contra text. in *l. Labeo, ff. de carbon. edic.* & notata per Abb. in *cap. Cum in iure, de elect.* & alios apud Rinim. jun. *conf.* 639. *Magnificus, num.* 70. *lib.* 6. Ineptum enim fuisset in controversiam adducere an eo casu Monachus post transitum ordinatus esset irregularis, & frustrà DD. excitassent quæ-
8 stionem, an esset apostata: siquidem excommunicatio, quæ annexa est apostasiæ, *dict. cap. Vt periculosa*, cùm sit pœnarum gravissima, *cap. Corripiantur*, 24. *quæst.* 3. non incurritur nisi pro peccato mortali, *cap. Nemo Episcoporum*, 11. *quæst.* 3. S. Thomas *in* 4. *distinct.* 18. Tabien. *in verb. Excommunicatio primo, vers. Vtrum excommunica-*
9 *tio possit infligi.* At qui transit ad strictiorem licentia petita, licèt non obtenta, cùm id faciat Canonis authoritate, id est *cap. Licet de regul.* utique non peccat, Can. *qui peccat*, 23. *quæst.* 4. & tradit Innoc. in dict. *cap. Ex parte, nu.* 2. *in verb. Exequi*, ibi; *Si monasterium ad quod transivit, erat arctius, quàm primum, non peccavit, &c.* Quin potiùs meretur cùm ad frugem melioris vitæ transmigret, & adimpleat propositum sanctioris vitæ, ut legitur in dict. *cap. Licet*. Dicendum est igitur Monachum, ibi, vel transisse ad laxiorem absque dispensatione Romani Pontificis, vel certè ad strictiorem, vel parem, nec obtenta, nec petita licentia à suo Superiore. Quod videtur innuere littera ibi, *Qui se transtulit*. Unde ex eo textu secundùm hoc irrefragabiliter probatur Monachum illicitè transeuntem ad alium ordinem, dummodo habitum regularem non dimittat, non esse propriè apostatam: nam si esset talis, non posset in suscepto ordine ministrare, ut hic deciditur.

Accedit, quod in dict. *cap. Ex parte*, Monachus, qui transivit ad Nigros, supponitur posteà rediisse ad primum monasterium; ideoque ille textus à DD. sic summatur. Si Monachus unius ordinis, in secundo ordine, ad quem transivit, recipit sacerdotium, ad primum ordinem rediens, liberè ministrabit. Ergo hinc necessario sequitur, ut vel religio Nigrorum, ad quam transivit, esset laxior, vel si strictior, transiisset de facto non petita licentia; aliàs enim si religio fuisset strictior, & Monachus canonicè trans-
10 latus, non potuisset posteà redire ad primum ordinem laxiorem absque licentia Papæ, Innoc. in *cap. Intelleximus, num.* 2. *in verb. Exercere, de ætat. & qualit.* gloss. & DD. in *cap. Cum singula*, §. *fin. de præben.* Rebuff. *in praxi benefic. in tit. de transl. Monach. nu.* 9. & sic rediens secundùm hunc intellectum non potuisset in suscepto ordine ministrare, cujus tamen contrarium ibi deciditur.

11 Itaque secundus datur intellectus, quod scilicet Decretalis *Ex parte*, procedat in Monacho, qui licet de facto transierit ad alium ordinem, tamen habitum regularem non dimisit; & sic non fuit propriè apostata, nec ex ordinum susceptione irregularis. Textus verò in præsenti procedat in eo, qui ex toto dimisit habitum, & ad sæculum redit: qui propriè dicitur apostata, & incidit in excommunicationem juxta text. in dict. *cap. Vt periculosa, Ne Cler. vel Monach. lib.* 6.

12 Et hic intellectus communiter recipitur: nam glossa in dict. *cap. Ex parte, in verb. ad Nigros*, quærens an Monachus transiens ad aliam religionem sit apostata, concludit non esse propriè apostatam, nisi recedentes à fide, vel retrohabentes: & intelligit pro retroabeuntibus omninò deserentes religionem, cùm alleget text. in *c. Non observetis*, 26. *quæst. ult.* seu redeuntes ad sæculum, juxta text. in *cap. ult.* 50. *dist. & cap.* 1. *supra eod.* Et de his glossa sentit esse intelligendum hoc cap.

Innocentius in eodem *cap. ex parte, num.* 1. Dic, inquit, quod propriè non dicuntur apostatæ, nisi qui legem Christianam dimittunt, *cap. Beatus*, 3. *quæst.* 4. *dict. cap. Non observetis*. Et qui relicta professione, quam dimittere non licèt, dimittunt sine causa. Quo loco Innocentius similiter intelligendus est de redeuntibus ad sæculum; tum quia hi propriè dicuntur religionem dimittere; tum quia allegat text. in dict. *cap. ult.* 50. *distin.* qui loquitur de his,
13 qui ad sæcularem redeunt conversationem. Sentit tamen inferiùs hunc non posse promoveri absque dispensatione, si transitus sit publicus; adjiciens Monachum posse occultè transire, nec obstare text. in *cap. Quanto, de translat. Episcopi*, quia procedit in Episcopo, qui cum multis transit in turba. At Monachus stat occultè, & habitu mutato incedit.

Innocentium sequitur ibid. Anton. de Butr. *sub num.* 5. 14
his verbis: [Dic ergo, Quidam sunt apostatæ fidei, vel ex toto religionem dimittentes; & tales ordinati in apostasia carent executione, & non possunt ab alio, quàm à Papa dispensari. Quidam sunt apostatæ latè, qui illicitè transeunt de religione in religionem: & tunc aut transeunt publicè, ita quod factum est publicum: & tunc cum talibus dispensat Abbas; aut est occultum, & non requiritur dispensatio. Aut transeunt licitè, & non egent dispensatione.] Butrium totidem verbis refert, & sequitur Abb. *ibid. in fin.*

Jo. de Anan. *num.* 1. [Nota quod Monachus transiens ad aliud monasterium non concluditur necessario apostata, adeò ut recipiens ibi ordinem, incurrat irregularitatem, nec per hoc est suspensus ab executione officii. Non obstat *cap. fin. de apost.* quia potest dici, quod quidam sunt apostatæ strictè, qui ex toto apostatant relinquendo habitum, & redeundo ad mundum; vel qui apostatant à fide, & tales incurrunt irregularitatem. Quidam sunt apostatæ latè, id est retroabeuntes (intelligitur retroabeuntes, qui transeunt de strictiori ad laxiorem religionem,) & isti non incurrunt irregularitatem, vel saltem talem, cum qua Abbas non possit dispensare.]

Henric. Boich. [Aut transivit ad laxiorem religionem 15
licentia non petita, vel petita, sed non obtenta; & tunc peccat mortaliter.] In hoc concordat gloss. ibi, *in verb. Liberè*: ita quod eo casu non debet ordinari, nec in ordinibus sacris licitè ministrare, nisi prius fuerit cum eo dispensatum per Episcopum (habet relationem ad tempus in quo monachi erant subjecti Episcopis diœcesanis, juxta text. in *cap. Pervenit*, 16. *quæst.* 1. *& cap. Abb. cum quatuor cap. seqq.* 18. *quæst.* 2.) & infrà: [Qui transivit ad laxiorem non est apostata:] nam non est apostata, nisi qui ad sæculum redit, ut *infrà de apostat. cap. final.*

Similiter glossa nostra hic *ad finem*, [tamen, inquit, si ad aliam religionem transisset, & ordinem ibi suscepisset, sine dispensatione, posset in suscepto ordine ministrare:] *suprà de tempor. ordinat. cap. Ex parte*: quia ordinem non suscepisset in apostasia: & sic glossa apertè sentit, talem non esse apostatam: & sequuntur scribentes hic.

Rationem verò cur Monachus transiens absque licen- 16
tia ad ordinem laxiorem non sit apostata, reddit Innocentius in *cap. Intelleximus, in fin. de ætat. & qualitat.* [Quia, inquit, in nullo venit contra ea, quæ sunt de substantia ordinis, cùm semper in alicujus obedientia fuerit:] cujus dictum sequuntur ibi Joan. Andr. ac cæteri omnes, & Archidiac. in *cap. Placuit*, 50. *distinct. numer.* 4. dicens: [Apostatarum duo sunt genera principalia.
Alii namque apostatæ à fide Christi ad cultum Idololatriæ. 17
Alii à religione ad sæcularem statum secundùm rigorem Canonum; nec illi, nec isti etiam post acceptam pœnitentiam possunt promoveri.] Et infrà *num.* 6. [Sed pone quod aliquis de majori religione transivit ad minorem, numquid iste dicitur apostata? Dicit Innocentius, quod non, quia in nullo venit contra ea, quæ sunt de substantia ordinis, cùm semper sit in alicujus obedientia: nam non dicitur apostata propriè, nisi qui ad sæculum redit.] Allegat etiam pro hac sententia Joan. Vincent. Goffred. & Bernard. in dict. *cap. Ex parte, de tempor. ordinat.* & sequitur Præpos. *in* §. *Apostata*, post dict. *cap. Placuit, num.* 2. 50. *distinct.*

Similiter transeuntem ad laxiorem non esse excommunicatum, neque apostatam consuluit Lapus *alleg.* 33. incip.
An transiens ad laxiorem religionem; & Ludov. Roman. 18
conf. 341. incipien. *Circa primum consultationis articulum*: ubi quærens an religiosus migrans ad alium ordinem regulæ laxioris, & ejus habitu proprio relicto, alienum recipiens, incidat in apostasiam, sic distinguit; [Aut quæritur an incurrat apostasiam minorem, hoc est an sit apostata largè sumpto vocabulo: & dicendum quod sic, quia eo ipso, quod Religiosus migrat à monasterio, & non est sub obedientia sui Prælati, largè apostata dicitur, ut notat Innocentius in *cap. final. de renunc.* Aut quæritur an incurrat apostasiam majorem, quæ est indispensabilis juxta *cap. fin. de apost.* & tunc dicendum quod non, quia si Monachus ad aliam transeat religionem, etiam laxiorem non habita licentia, ibique ordinem suscipiat,

piat, poterit in ſuſcepto ordine ſine diſpenſatione miniſtrare: iſte eſt textus in *cap. Ex parte, de tempor. ordin.* Cæterùm nec ex hujuſmodi habitus ſuſceptione, & primi dimiſſione cenſetur incurriſſe ſententiam excommunicationis ipſo facto, quàm in religioſos profert *cap.2. Ne Cler. vel Mon. lib. 6.* Quoniam ille textus loquitur quando quis proprium habitum dimittit, & vagatur, quod ceſſat in illo, qui aliam religionem quamvis laxiorem ingreditur.] Hæc Rom. qui allegat pro hac ſententia Joan. Andr. in *cap. Ioannes, de regul.* quidquid dixerit Guliel. Naſo in *cap. Sanè, eodem tit.* Idem tenent Geminian. & Franc. in dict. *cap. 2.* Calc. *conſ. 123. ad primum, col. 2. verſ. Secundò pro hoc facit*, Joan. Staphil. *in tract. de litter. grat. & Inſt. col. antepenult. iuxta parvam impreſſionem, verſ. Credo tamen quod tranſit*, & Rebuff. *in praxi beneficiar. ſub tit. de transl. Monach. nu. 11.*

19 Quæ ſententia ſatis confirmatur etiam ex ipſa apoſtaſiæ definitione, quæ aliud non eſt, quàm temerarius receſſus à ſtatu fidei, obedientiæ, vel religionis ſecundùm Hoſtienſ. *in ſumm. de apoſtat.* & Joan. de Anan. in dict. *cap. Ex parte, ante numer. 2. de tempor. ordin.* & Alberic. *in Dictionario, in verb. Apoſtaſia:* & eſt ex mente D. Thomæ ſecundùm Sylveſt. *in verb. Apoſtaſia, in principio.* Qui autem tranſit ad laxiorem religionem, abſque legitima licentia, quamvis tranſeat inordinatè, & graviter peccet, tamen nec recedit à fide, nec ab obedientia, nec à religione, ut per Innocentium, Archidiac. & Præpoſ. *locis citatis.* Ad quod confert etiam ipſa vocabuli ety-
20 mologia: dicitur enim apoſtata ab *Apo*, quod eſt de, & *Iſtimi*, quod eſt ſiſto, inde apoſtata, id eſt deſiſtens, retrò abiens à fide, vel religione ſecundùm Hugon. & Archid. *ubi ſupra*, & Sylv. *loco cit.*

Ex quibus patet hunc Regularem, qui ex Religione Capuccinorum tranſivit abſque licentia ad religionem Minorum de obſervantia, propriè non eſſe apoſtatam, nec incidiſſe in excommunicationem ſtatutam in d. *c. Vt periculeſa, Ne Cler. vel Mon. lib. 5.* & in *cap. fin. 50. diſt.*

Rurſus patet hunc non eſſe irregularem, nec ſuſpenſum, quin ſaltem poſſit diſpenſari à ſuo Superiore Regulari. Videtur tamen egere hujuſmodi diſpenſatione ſi tranſitus fuerit publicus, propter doctrinam Inoocentii, Butrii, & aliorum in dict. *cap. Ex parte*. Quos ſuperiùs retulimus *num. 13. & ſeqq.*

Non obſtat, quod poſteà fuerit ejectus à ſecunda religio- 21
ne, & diu in ſæculo permanſerit ſine habitu: id enim fecit, ut in facto ſupponitur, quia religio Capuccinorum noluit eum amplius recipere; unde ex hoc cap. non fuit apoſtata, &c. cùm non ſteterit per eum quo minùs reverteretur, atque ita inceſſerit in babitu ſæculari ſine cauſa, prout requiritur ad hoc ut ſit propriè apoſtata ſecundùm Innocent. *ubi ſupra*, & Archid. in d. *cap. Placuit, 50. diſt.* Præſer-
tim quia Superiores primæ religionis ſunt in culpa, cùm 22
teneantur ſuos Monachos indebitè à religione abeuntes annuatim requirere, & ad monaſterium revocare, ut eſt text. in *cap. fin. de regul.* Idem habetur in *cap. Ioannes, cap. Non eſt à nobis, & c. Sanè, eod. tit.* ubi patet Monachos poſt emiſſam in uno ordine profeſſionem non poſſe recipi in alio ordine laxiori ſine requiſita ſolemnitate, ac ſi recepti fuerint, jubentur reddi primis monaſteriis. Ad idem *cap. Abbates, 18. quæſt. 2.* Ubi eſt expreſſum Monachos unius ordinis profeſſos in alio illicitè pervagantes fore per Abbatem cum auxilio Epiſcopi ad proprium monaſterium revocandos. Et ita ex facto reſpondit Lud. Rom. dict. *conſ. 341. num. 2. & ſeq. verſic. Secundò quæſitum eſt.*

DE HOMICIDIO VOLUNTARIO, vel caſuali.

In Exodo.

CAPUT I.

SI quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias; ab altari meo evelles eum, ut moriatur.

SUMMARIUM.

1 *ECcleſia non profert ſententia ſanguinis.*
2 Moriatur, *verbum qualiter intelligatur, & nu. ſeq. uſque in fin.*
3 *Homicida incorrigibilis debet deponi, & tradi curiæ ſæculari, ut moriatur.*
4 *Intellectus* cap. Delatori, 5. q. ultim.
Delator qua pœna ſit mulctandus, ibid.
Lingua capulari, & caput amputari quomodo intelligatur, ibid.
5 *Depoſitio habetur inſtar mortis.*
6 *Homicida ex propoſito debet deponi ab Altaris miniſterio.*

1 SI quis. Communiter non ſummatur, tum quia breve eſt, tum quia multiplices habet lecturas, præcipuè ob illa verba: *Ab Altari meo evelles eum, ut moriatur:* cùm enim Eccleſia non proferat ſententiam ſanguinis, *cap. His à quibus 23. quæſt. 8. cap. 1. & 2. 51. diſtinct. cap. Clericis, & cap. Sententiam, ne Cler. vel Mon.* multùm torquentur Doctores circa intellectum illius verbi, *moriatur*, Vin-
2 centius exponit, *moriatur*, id eſt in peccatis, vel ad pœnitentiam humilietur, ut *cap. Quid eſt, 5. diſt.* Goffred. exponit, *moriatur peccatum*, id eſt agat pœnitentiam, ſimilis expoſitio, *cap. Quæ Chriſte, & cap. De filia 27. quæſt. 1.* & juxta hunc myſticum intellectum ſic ſummat Cardinal. Homicida de induſtria, id eſt ex propoſito, ſubjiciendus eſt morti ſpirituali; ſed alii, ut Petrus de Anchar. in *cap. Cum non ab homine, num. 10. verſ. In contrarium de iudiciis*, Abb. in *cap. At ſi clerici, nu. 41. verſ. Additio, eod. tit.* & Jo. de Anan. *hic nu. 4. & 5.* iotellexerunt hoc *cap. In Proſp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.*]

Clerico, qui pro crimine atrociſſimo, ſicut eſt homicidium ex inſidiis, ſeu cum proditione, non expectata incorrigibilitate ſtatim poteſt degradari, & tradi curiæ ſæculari, ut luat pœnam ultimi ſupplicii, non per Epiſcopum, qui evellit eum ab Altari, cùm Eccleſia non imponat pœnam mortis corporalis, ſed per executionem judicis ſæ ularis; propterea enim littera dicit, *moriatur*, in tertia perſona; ſed hunc intellectum plenè confutavi in dict. *cap. Cum non ab homine à num. 38. uſque ad num. 47.* reprobata opinione Ancharan. & Abb. *à numer. 36. uſque in fin.* Mitiùs autem Hoſtien. *hic nu. 2.* intellexit hunc textum in Clerico, 3
dummodo ſit incorrigibilis, & non aliàs per id, quod legitur, & notatur in d. *cap. Cum non ab homine*, & traditionem Curiæ ſæculari dixit fieri debere ad præſcriptum *cap. Novimus, de verb. ſignific.* & juxta hanc lecturam textus ſummatur ſic ſecundùm Abb. Joan. de Anan. Marian. Socin. & Felin. homicida incorrigibilis debet deponi, & tradi curiæ ſæculari, ut moriatur: ſed certè hic verbum nullum de incorrigibilitate, & dictum *cap. Cum non ab homine*, loquatur de homicidio indefinitè: hæc autem Decretalis, de homicidio ex inſidiis, ſeu cum proditione. Item cùm lex Exodi, quæ hic recitatur nunc ſit redacta inter Conſtitutiones canonicas, Eccleſia non benè inſtrueret judicem ſæcularem, ut Clerico degradato imponeret pœnam mortis, cùm potiùs debeat efficaciter intercedere,
ut eam pœnam moderetur, ut legitur in dict. *cap. Novimus*, & ipſemet Hoſtien. fatetur. Neque obſtat textus in 4
cap. Delatori, 5. quæſt. ultim. ubi dicitur: *Delatori autem lingua capuletur, aut convicto caput amputetur*, & ſic Papa docet quid facere debeat judex ſæcularis, ut ibi notat gloſſ. *in ver. Lingua*. Id, inquam, oon obſtat, quoniam ut

dicunt ibi Hugo; & Laurentius, & post eos Archidiaconus, Bellamera, Turrecrem. & Geminian. verbum, *capuletur*, exponitur, id est officium linguæ auferatur, id est privetur executione officii retento beneficio, & dignitate; & *caput amputetur*, id est dignitas, & beneficium ei auferatur, & disponatur: & sic per capitulationem linguæ intelligitur amissio officii, per capitis amputationem amissio dignitatis, sive beneficii; at depositio, & hæc si Clericus est; si verò sit laicus sic exponitur. *Lingua capuletur*, id est in perpetuum silentium standi in aliqua Ecclesia imponatur; & *caput amputetur*, id est dignitas auferatur si quam habet, sin minus caput, id est bona fama, & sic quasi perpetuò erit infamis: unde secundùm Petrum de Sampsone relatum ibi ab Archidiacono *num.* 3. meliùs est ut illam litteram mysticè intelligamus; & secundùm hoc ille textus potiùs confirmat expositiones Vincentii, & Goffredi, de quibus *supra in principio*. Alii verò ut gloss. *hic in verb. Per insidias*, & Hostiens. *in princip. in verb. Altari meo*, & Aretin. in dict. *cap. Cum non ab homine*, *num.* 59. intelligunt hunc textum in laico, qui ex proposito homicidium commisit: nam si confugiat ad Ecclesiam, & teneat Altare, debet tamen inde evelli, & sic non gaudet immunitate Ecclesiæ; & juxta hunc intellectum textus summatur sic: Homicida ex proposito non gaudet immunitatibus ecclesiasticis, ut hic in gloss. ante casum: sed neque hic intellectus placet seclusa proditione, quia videtur contra *cap. final. de immunitat. Eccles.* & debuisset potiùs collocari sub illo titulo secundùm Abb. & Joan. de Anan. Item huic expositioni non congruit *verb. moriatur*, quia sive agatur de Clerico, sive de laico, qui immunitate non gaudet, nullo casu Ecclesia debet indicare potestati sæculari, ut reum morte afficiat, ut dict. *cap. Novimus, de verb. significat.* & propterea Innocen. hic *in fin.* dixit hanc Decretalem loqui de Altari veteris Testamenti, quod non erat ejus auctoritatis, cujus sunt nostra Altaria: sed hic intellectus non videtur placere Hostiensi hic *in fine*.

Exponamus igitur verbum, *moriatur*, id est deponatur, quod habetur instar mortis, §. *Quia ergo*, 2. *quæst.* 5
7. secundùm Joan. Andr. hic *num.* 1. *in verb. Moriatur*, & hic est communis intellectus, ut attestatur Aretin. in dict. *cap. Cum non ab homine*, *num.* 59. *de judiciis*, &
ibi dixi *num.* 42. Et juxta hanc lecturam Decretalis summatur sic: Homicida ex proposito debet deponi ab Altaris ministerio. Hoc dicit Abb. Siculus, Joan. de Anan. & Marian. Socin. 6

DE HOMICIDIO.

Ex Pœnitentiali Romano.

CAPUT II.

INterfecisti furem aut latronem, ubi comprehendi poterat absque occisione: quia ad imaginem Dei creatus est, per quadraginta dies non intres Ecclesiam, & lanea veste indutus ab escis & potibus, qui interdicti sunt, & à toro, gladio, & equitatu, illos supradictos dies abstineas. In tertia autem, & quinta feria, & sabbato, aliquo genere leguminum, vel oleribus, pomis, & parvis pisciculis cum mediocri cervisia utere temperatè. Si autem sine odii meditatione, te tuaque liberando, hujusmodi diaboli membra interfecisti (secundùm indulgentiam dico propter imaginem Dei) si aliquid jejunare volueris, bonum est tibi: & eleemosynam fac largiter. Si Presbyter eadem fecerit, non deponatur: tamen quamdiu vivit, pœnitentiam agat.

SVMMARIVM.

1 OCcidens furem, vel latronem, cum se poterat aliter liberare tenetur agere pœnitentiam, de qua in hoc cap.
2 *Fur, & latro an, & in quo differant, & numer.* 12. vers. Quibus ponderatis.
3 *Furem, vel latronem occidere an liceat laico pro necessaria rerum defensione, & numer. seqq. usque in fin.*
4 *Quid de iure civili, & in foro contentioso, & nu.* 18.
5. *Et quid de iure canonico, & in foro pœnitentiali, & num. seqq.*
6 *Maritus, vel pater potest occidere adulterum, vel adulteram de iure civili; secus de iure canonico, & in foro animæ.*
7 *Intellectus huius, & num. seq. usque ad num.* 13.
8 *Occidens eum qui de iure naturali, vel divino poterat occidi non peccat, secus si de iure positivo tantum.*
9 *Copula*, &, *resolvitur in disiunctivam, ubi necesse est: alias requirit amborum concursum, & numer. seq.*
10 *Metus iustus dicitur, sive interveniat periculum vitæ, sive amissionis bonorum.*
11 *Fur nocturnus, vel diurnus, an & quando possit impune occidi.*
12 *Intellectus*, l. Furem, ff. ad leg. Cornel. de Sicar. & *num.* 18.
13 *Patrimonii sui an magis, quàm vitæ alterius teneatur quis curam habere.*
14 *Instantiam dare sufficit respondenti.*
15 *Pecunia & patrimonium dicuntur vita hominis.*
16 *Declaratur.*
17 *Clericus pro defensione vitæ potest invasorem occidere, secus pro defensione rerum.*
18 *Homicidium furis pro sola rerum defensione, an sit permissum de iure civili.*
19 *Vim vi repellere licet cum moderamine inculpatæ tutelæ, & in quo consistat huiusmodi moderamen.*
20 *Iniuria omnis corporalis maior est qualibet reali.*
21 *Canoni standum est, etiam in terris Imperii, & in foro sæculari in materia, in qua non est expressa decisio iuris civilis, sed tantummodo sunt opiniones inter Legistas.*
22 *Irregularis est laicus occidens furem pro sola rerum defensione.*

I*Nterfecisti*. Occidens latronem quando aliter poterat 1
se liberare, tenetur agere pœnitentiam hic præscriptam: si verò aliter se liberare non poterat, non tenetur pœnitentiam agere, nisi ad cautelam. Hoc dicit: Secunda ibi, *Si autem*.

Nota primò, differentiam esse inter furem, & latro- 2
nem, cùm de his littera dicat alternativè *furem, aut latronem*; sed in *cap. Suscepimus, infra eodem*, hæc ponuntur, ut synonyma: nam cùm priùs textus dixisset, *latrones*, posteà retento eodem themate dixit, *fures*, dic, ut ibi scripsi *in* 1. *notab.*

Secundò nota ibi, *Te tuaque liberando*, duo esse copulativè necessaria ad hoc, ut quis excusetur ab homicidio latronis, videlicet, ut occiderit defendendo non tantùm res, sed etiam personam: de hoc latiùs in proxima quæstione. Quod tamen intellige secundùm Marian. Socin. hic *num.* 9. ut procedat respectu rerum, sed respectu personæ non requiritur copulativa rerum: nam si mortem aliter vitari quis non possit, sufficit defensio perso-

personæ tantùm, ut est casus in Clemen. Si furiosus, de
homicid.
3 QUÆRO, An laico pro necessaria rerum defensione
liceat occidere furem, vel latronem.
Doctores in cap. Suscepimus, infra eod. dicunt etiam
pro defensione rerum, & patriæ laicum licitè posse arma
sumere, & prævenire hostem, ut l. 1. C. unde vi, ita glos.
1. in fine in eodem cap. Suscepimus, Jo. Andr. n. 5. in glos. 1.
Butr. num. 7. vers. Hæc vera in Clerico, Abb. num. 4.
vers. In laico vero, & vers. Et tunc solve contrarium, &
alii communiter. Et licitam esse rerum, sicut corporis de-
fensionem usque ad occisionem injusti aggressoris, præ-
sertim si sint res magni valoris, nec sit probabilis spes ali-
ter eas recuperandi, tuentur Duenn. reg. 101. Navarr. in
Man. cap. 15. num. 5. Covar. in Clemen. Si furiosus, in 3.
part. §. Unico, num. 6. vers. Sexto, Sot. de just. & jur. lib. 5.
quæst. 1. art. 8. Molin. in eodem tract. tom. 4. disp. 16. num. 1.
vers. Contrarium, Sayrus in Clavi Regia lib. 7. cap. 10. &
de Censur. lib. 6. cap. 17. num. 24. & alii multi ex recentiori-
bus: imò tenent omnes licitum esse laico pro rebus con-
servandis hominem occidere, ut dicit Joan. de Anan. in
dict. cap. Suscepimus, num. 5.
4 Sed tu adverte, quia hoc est verum de jure civili, & in
foro contentioso: nam Legistæ in d. l. 1. ubi in specie Bart.
num. 9. C. Unde vi, & in l. Furem, ff. de sicar. communiter
tenent licere laico furem occidere, si aliter res à rapina, &
invasione salvas habere non possit: & hanc esse commu-
nem opinionem Legistarum testantur Dec. & Jason. in l.
Ut vim, ff. de just. & jur. Carrer. in practica rubr. de homi-
cid. §. 6. num. 28. & seq. Covar. loco cit. & Clar. alios refe-
rens in §. Homicidium, vers. Hæc autem conclusio, & vers.
Ultima est, sed de jure canonico, & in foro pœnitentiali
5 concludunt omnes non esse licitum laico pro rebus tantùm
servandis interficere furem: & ita in specie determinat
Innoc. in cap. Si vero, il primo, num. 2. vers. Sed si pro re-
bus occideret, infra de senten. excommun. Hostien. in sum.
de homicid. §. Quæ pœna, Abb. hic num. 2. & latiùs in cap.
Clerici il primo, ubi etiam Imola supra de vit. & honest.
Clericor. Joan. de Anan. hic num. 6. & in d. cap. Suscepimus,
num. 5. Card. post Paul. in d. Clemen. Si furiosus, de homi-
cid. Calderin. in cap. Petitio, infra eod. Fortunius in l. Ut
vim, col. 8. ff. de just. & jur. Carer. post alios in pract. rubr.
de homicid. §. 6. num. 30. & ita omnes concludere testatur
Felin. alios citans hic num. 4. vers. Sed in quantum omnes,
& Clar. in d. §. Homicidium, vers. Hæc autem conclusio: &
quamvis Cajetanus in 2. 2. quæst. 64. art. 7. in 2. dub. ex prin-
cipiis contendat ostendere etiam in foro animæ, licitum
esse privato hominem occidere pro rebus defendendis, ei-
que adstipuletur Covar. ubi supra existimans non esse con-
stituendam differentiam inter jus canonicum, & civile
absque expressa auctoritate, nec inter forum exteriorem,
& forum conscientiæ; tamen consimilis differentia nota-
6 tur in cap. Inter hæc 33. quæst. 2. nam de jure civili, & quod
pertinet ad forum contentiosum potest pater occidere fi-
liam adulteram in flagranti crimine deprehensam, ut l. Nec
in ea, & l. seq. ff. de adulter. & etiam maritus adulterum
certo casu, ut l. Gracchus, Cod. eod. & tamen secundùm
Canones, & in foro conscientiæ, & quoad Deum pater,
& maritus peccant; & ideò imponitur eis gravis pœniten-
tia, ut in cap. Admonere, ead. caus. & quæst. & notant hic
Abb. Joan. de Anan. & Felin. & idem Felin. in cap. 1. nu. 2.
supra de præsumpt. post Richardum ab eo relatum in 4. sen-
ten. dist. 37. q. 2. art. 1. Angel. in tractat. de malefic. vers.
7 Che mi ha adulterato la mia donna. Imò quatenus de jure
civili liceat spoliatorem occidere; tamen hæc differentia
inter jus Canonicum, & civile non est sine expressa au-
ctoritate, ut putat Covarr. quia illam expresè constituit
hæc Decretalis ibi, te tuaque liberando, per quæ verba
Abb. hic in 4. notab. num. 2. [Nota, inquit, singulariter
textum quod tunc quis excusatur ab occisione furis etiam
nocturni quando facit ut liberet se, & sua.] Ergo pro re-
bus tantum liberandis non licet occidere furem etiam no-
cturnum: nam ista ponuntur hic copulativè: non sufficit
ergo altera pars. Et adverte, quia nemo ponderat istum
textum quod sit contra opinionem Legistarum, ut in præ-
alleg. l. Furem, & maximè contra Bartol. in l. 1. C. Unde
vi: dicunt enim communiter quod si bona aliter salvari
non possint, licitum est occidere furem: & pro illa opi-
nione facit textus in cap. sequen. ubi fit mentio de illa l. ci-
vili, sed salvando opinionem illam Legistarum, possumus
dicere quod in foro sæculari contentioso procedit illa opi-
nio per textum in l. Itaque, ff. ad leg. Aquil. sed propter hoc
non evitatur peccatum: unde in foro pœnitentiali debet
imponi pœnitentia, ut probatur optimè hic: ita Abb.
quem totidem verbis refert, & sequitur Joan. de Anan.
num. 6. Marian. Socin. num. 8. & videntur etiam hanc diffe-
rentiam admittere Jas. & Dec. in dicta l. Ut vim.
Pro qua optimè facit distinctio, quam ponit Æneas de 8
Falcon. in addit. ad Abb. hic in verb. A peccato homicidii;
ait enim [Veritas ista est, quam elicio ex dictis Abbatis
hic, videlicet quod si occido illum, qui de jure naturali,
vel divino poterat occidi, puta ad meam necessariam de-
fensionem; & tunc evitabo peccatum, ut etiam vult Abb.
in cap. Olim, il primo, num. 17. supra de restitut. spoliat.
aut ille poterat occidi de jure positivo, ut banniti, & si-
miles: & tunc teneo in foro animæ istam contrarietatem;
& nota hanc distinctionem, quia nullus ponit.] Hæc ille:
Et subdit, licèt nimis audacter [& est vera sicut Deus est
in cœlo.] Pro defensione autem rerum temporalium po-
test quis occidi de jure civili tantùm secundùm opinionem
Legistarum, non autem de jure naturali, vel divino, ut
patebit infra à num. 13. imò nec de jure Ecclesiastico positi-
vo, ut clarè probatur in hac Decretali, intelligendo illa
verba, te tuaque copulativè, prout Canonistæ communi-
ter intelligunt.
Sed objicies. Dum textus in principio decidit non lice- 9
re furem interficere ubi comprehendi cum rebus potest
absque occisione, à contrario sensu videtur decidere, ut
ibi comprehendi non potest; & sic pro necessaria rerum
defensione, benè liceat illum interficere. Dum verò po-
stea in secunda parte decidit licere furem occidere pro de-
fensione personæ, & rerum; verba illa, te tuaque, intel-
ligi debent alternativè te, vel tua, ita ut etiam pro sola
defensione rerum liceat occidere furem ubi comprehendi
non poterat, ne alioquin si intelligerentur conjunctivè,
hæc secunda pars esset contraria primæ, in qua decisum est
licere furem interficere pro defensione rerum tantùm, ubi
non poterat comprehendi; & sic copula, &, resolvitur
in disjunctivam, sicut fieri debet, ubi necesse est, per id
quod legitur, & notatur in cap. Quemadmodum, in glos.
in verb. Quamvis, supra de jurejur. & in l. Eas causas, ff.
de condit. & demonstrat. & per Bald. in l. 3. ff. de act. empt.
qui intellectus videtur ex mente Cajetani in 2. 2. quæst. 64.
art. 7. in 2. dubio, vers. Decretalis autem illa, licèt obscu-
rè loquatur: sed apertius ita hanc litteram exponit Co-
varr. in Clem. Si furiosus, part. 3. §. Unico, num. 6. vers.
Sed & ad textum: quibus optimè videtur suffragari cap. 10
Verum, de jurejur. quod similiter loquitur copulativè ibi,
pro vita & rebus: & tamen justus metus, de quo ibi agi-
tur à Doctoribus intelligitur disjunctivè, sive interveniat
periculum vitæ, sive amissionis bonorum per ea quæ ha-
bentur in cap. Abbas, supra quod met. cau. & in cap. Fre-
quens, de restit. spoliat. lib. 6. ut hic per Joan. de Anan.
num. 9.
Cæterùm hæc dicta sunt magis subtiliter, quàm verè,
quoniam textus in princ. neque directè, neque à contra-
rio sensu decidit licere furem interficere pro sola defensio-
ne rerum, sed tantummodo in sensu directo decidit non
licere illum occidere, ubi poterat comprehendi; nec di-
cit cum rebus, ut supplet Covarr. & à contrario decidit
furem posse occidi, ubi comprehendi non poterat. Hoc
autem debet intelligi in casu, in quo suberat periculum
rerum, & personæ simul, quia pars prima, quæ indistin-
ctè loquitur debet declarari per secundam specialiter lo-
quentem juxta text. in l. Quemadmodum, §. fin. ff. ad l.
Aquil. ita ut sit sensus; interfecisti furem qui te, & tua
invaserat, ubi comprehendi poterat absque occisione,
age pœnitentiam, de peccato: si autem interfecisti illum,
ubi comprehendi non poterat, & sic te tuaque liberando
non teneris agere pœnitentiam, nisi ad cautelam. Quo
sensu adversativa illa si autem, retinet propriam naturam,
ut exigit Cajetanus; & copula, &, remanet in propria si-
gnificatione, secundum quam requirit amborum concur-
sum, ut l. Si hered. ff. de condit. & demonstrat. nec debet
in disjunctivam resolvi absque necessitate, ut in juribus in
contrarium citatis num. 9. Atque ita hæc verba, te tuaque;
esse conjunctivè accipienda, ita ut pro salvandis rebus
tantùm non liceat furem occidere: tenet glos. in verb. Fu-
giens,

giens, in summa, 23. *quæst.* 3. & notant *hic* Abb. *num.* 2. Joan. de Anan. *num.* 6. & Marian. Socin. *num.* 8. idem dicunt in *cap. Suscepimus, infr. eod.* Hostien. *num.* 3. *in verb. Tam acriter*, Jo. Andr. *num.* 3. *in verb. Acriter*, Butr. *n.* 6. *vers. Secundo casu*, Cardin. *num.* 2. *vers. Oppono*, Marian. Socin. *num.* 7. & reliqui omnes, dum ponderant hanc litteram non dicere, *te*, vel, *tua*, sed *te tuaque*, & ita hic non agi de defensione rerum tantùm, sed rerum & personæ simul, à quorum interpretatione non videtur recedendum, quidquid dicant Theologi, quia hæc est propria messis Canonistarum.

11 Præterea hujus intellectus veritatem ego alia consideratione ostendo, ni fallor, apertissimè: & ante omnia pondero differentiam inter furem nocturnum, & diurnum: nam fur nocturnus occidi potest impunè, tam de jure civili ex lege duodecim tabularum, ut in *l. Itaque*, §. *Lex, ff. ad leg. Aquil. & leg. Furem, ff. ad leg. Corneliam, de Sicar.* quàm de jure Canonico, ut in *cap. proximo inf. eod.* Imò etiam de jure divino: nam ut legitur Exodi 22. *Si effringens fur domum sive suffodiens fuerit inventus, & accepto vulnere mortuus fuerit: percussor non erit reus sanguinis.* Fur autem diurnus non potest impunè occidi; sequitur enim in sacro textu: *Quod si orto sole hoc fecerit, homicidium perpetravit, & ipse morietur.* Idemque habetur in *d. cap. proximo infra eodem, & in d. l. Itaque.* Deinde pondero rationem diversitatis quam assignat Augustinus in eod. cap. proximo exponens hanc ipsam Exodi auctoritatem, *quia scilicet occidens furem orto iam sole, poterat discernere quod ad furandum, non ad occidendum venisset: & ideò non debuit occidi.* Quæ ratio probat à contrario: *propterea furem nocturnum occidi posse, quia incertum est an venerit animo occidendi, vel furandi*, & ita subest periculum personæ, & rerum simul. E contra verò furem diurnum non debere occidi, quia agitur de periculo rerum, non autem personæ; Cùm enim telo se non defendat, jam intelligi potest ad furandum, non ad occidendum venisse; quod clarè adnotavit glos. *in dict. l. Itaque* §. *Lex, in ver. ut tamen, in fine.* [Quia, inquit, in die propter periculum rerum non potest occidi, licèt cum rebus fugiat, sed in
12 nocte sic.] Et quamvis gloss. ibi ante finem, & in *d. l. Furem, ff. ad leg. Cornel. de Sicar.* assignet etiam aliam rationem diversitatis, quia scilicet nocturnum si recedat cum rebus postea non recognoscam. Quod secus est in diurno qui poterit accusari; & ideò debet dimitti: tamen hæc ratio non videtur congruere litteræ *d. l. Furem*, ubi qui furem nocturnum occidit, ita demum impunis evadit, si parcere ei sine suo periculo non potest; dicit enim periculo suo, & non rerum, & sic considerat tantummodo periculum personæ, ut advertit hic Jo. de Anan. & latiùs dicam infra *num.* 18.

Præterea si valeret hæc ratio, non liceret furem diurnum occidere, etiam cùm telo se defendit, quia etiam tunc potest cognosci, & accusari, & sic deberet dimitti; cujus tamen contrarium deciditur in *d.* §. *Lex, & in cap. prox. infra eodem.* Et certè non alia ratione, nisi quia cùm resistit telo, agitur etiam de periculo personæ; ea enim plus est quam fur, ut dicitur in eod. cap. Sed quidquid dicat glos. juris civilis, secundùm Canones prævalet ratio ibi expressa, *quia scilicet discerni potest quod fur diurnus venerit ad furandum, non ad occidendum, & ideo non debet occidi.* Quibus ponderatis hæc Decretalis dum in principio loquitur alternativè de interfectione furis, aut latronis, pro fure intelligit nocturnum, pro latrone autem diurnum, ut post Goffred. notat *hic* Butr. *num.* 6. & Joan. de Anan. *nu.* 1. & Cardin. *in cap. Suscepimus, in* 1. *notab. infra eodem*, nam etsi fur, & latro aliquando sint synonyma, ut *in d. cap. Suscepimus*, & propriè fur dicatur, qui clam furatur, & latro qui palam, ut ibi dixi in 1. *notab.* Tamen quia furta clam, & obscurè fiunt, & plerumque de nocte, ut dicitur in *l.* 1. *ff. de furtis*, ideò communiter fures appellari solent qui noctu, latrones verò qui interdiu, & palam furantur. Dum ergo textus in prima parte hic dicit: *Interfecisti furem, aut latronem, ubi aliàs poterat comprehendi absque occisione: age pœnitentiam, &c.* Sensus est, Non licuit tibi furem sive nocturnum, sive diurnum interficere, ubi capi poterat sine occisione, quia eo casu defensio personæ, & rerum non erat inevitabilis, prout requiritur ad hoc ut liceat invasorem occidere, ut in Clem. *Si furiosus, de homicid.* Si autem comprehendi non poterat, tunc ita demum eris ab homicidio immunis, si eum interfecisti, ut te tuaque liberares; & sic pro defensione personæ, & rerum simul, puta quia fur nocturnus erat, aut si diurnus, telo tamen resistebat, quo sensu hic textus concordat cum cap. seq. & probat concludenter pro sola rerum defensione nullo casu furem occidi posse sine peccato, etiamsi res aliter salvari non possint, quàm occidendo.

Non obstat fundamentum Cajetani *in* 2. 2. *qu.* 64. *art.* 7. 13
quod plus teneatur quis curam habere rerum suarum quæ sunt adminicula vitæ suæ, & virtutis, atque felicitatis, quàm alienæ vitæ, præterquam in casu necessitatis, ut in *cap. Pasce*, 86. *dist.* & consequenter liceat pro rebus suis conservandis alium occidere. Respondetur enim negando hanc consequentiam: nam & tutor magis tenetur habere curam rerum pupilli, quæ sibi ex officio incumbit, quàm vitæ alterius, secundùm ratiocinationem Cajetani. Et idem in quolibet administratore, depositario, & consimilibus. Et tamen nemo auderet affirmare pro salvandis rebus pupilli posse tutorem sine peccato occidere spoliatorem.
Sufficit autem respondenti date instantiam ad tollendam 14
vim consequentiæ, ut post Arist. 8. *Topicor.* declarat glos. 2. *in cap. Sicut urgen.* 2. *quæst.* 1. & Joan. de Anan. *in cap. Suscepimus, num.* 5. *vers. Facit etiam, infra eodem.* Præterea non est bona consequentia. Minus tenetur quis habere curam vitæ proximi, quàm rerum suarum: ergo pro salvandis rebus potest proximum suum occidere: arguit enim à negligentia, seu culpa negativa in omittendo, prout est non habere curam rerum suarum ad culpam positivam in committendo prout est proximum occidere. At nulla est proportio inter omissionem curæ rerum temporalium, & destructionem vitæ alterius. Quod clarè constat ex authoritate Augustini *in primo libro de libero arbitrio, cap.* 5. *prope fin. tom.* 1. relati à D. Thom. *in* 2. 2. *quæst.* 64. *art.* 7. *in* 2. *argum. contrario*, ubi ait: *Quomodo apud divinam providentiam à peccato liberi sunt, qui pro his rebus, quas contemni oportet, humana cæde polluti sunt?* Idemque patet ex *cap. Suscepimus, infra eod.* ibi: *Expediebat potius rerum sustinere iacturam, quàm pro rebus vilibus, & transitoriis tam acriter in alios exardescere.*

Sed urgebis; pecuniæ, & patrimonium dicuntur vita 15
hominis, ita ut qui patrimonium perdit, dicatur vitam perdere, ut notant glos. & Bald. in *l. Advocati, C. de advoc. divers. iudic.* & probatur ex illa littera, ubi qui defendit alicuius patrimonium, dicitur defendere ejus vitam. Sicut ergo licet hominem occidere pro defensione vitæ, ut in Clem. *Si furiosus, de homicid.* ita & pro defensione patrimonii.

At responderi potest hanc æquiparationem procedere 16
secundùm analogiam, & quoad quid, videlicet, quia de pecunia, & patrimonio homo vivit, non tamen procedere quoad hoc, ut pro defensione rerum liceat hominem occidere, cùm vita hominis sit rebus pretiosior, *l. Sancimus, ad fin.* & ibi glos. *in verb. Animas hominum, Cod. de sacrosanct. Eccles.* & patet exemplo clerici, qui pro defensione vitæ potest occidere invasorem, ut in d. Clem.
Si furiosus. Et tamen non potest pro defensione rerum occidere spoliatorem, ut est casus apertissimus in *d. cap. Suscepimus:* & ibi dixi, *infra eodem.* Et ita in specie respondet ibi Joan. de Anan. *num.* 5. *vers. nec obstat si dicatur:* Præterea hujusmodi æquiparatio posset procedere in foro judiciali, & de jure civili, non autem in foro pœnitentiali, & secundum Canones, qui indistinctè prohibent pro rebus transitoriis effundere sanguinem, & humana cæde se polluere, ut proximè dictum est. 17

Quinimò non esset ponere os in cœlum, si attentare- 18
tur, nec de jure civili licitum esse laico furem, vel spoliatorem occidere pro rebus tuendis ab invasione, & rapina: nam jura quibus innititur opinio Juristarum loquuntur per verba denotantia defensionem personæ, non autem rerum, & accuratè observat *hic* Joan. de Anan. *num.* 8. *vers. Adde etiam prædictis:* textus enim in *d. l. Itaque in princ. ff. ad leg. Aquil.* dicit: *Si occidero latronem insidiantem mihi securus ero*, pondera verbum *mihi*, non enim dicit rebus meis; imò subdit *nam adversus periculum naturalis ratio permittit se defendere.* Pondera verbum, *se*, quia non dicit sua, & in *l. seq.* subjungit, *Si metu mortis quis furem occiderit, non tenebitur*, non dicit metu bonorum, sed metu mortis. Item textus in *d. l. Furem, ff. ad leg. Corneliam de Sicar.* excusat eum qui occidit furem noctur-

nocturnum, si parcere ei sine suo periculo non possit. Dixit suo periculo, non autem periculo bonorum. Item textus in *l. Scientiam*, §. *Qui cum aliter*, *ff. ad leg. Aquil.* dicit, *qui cùm aliter se tueri non possent, damni culpam dederunt, innoxii sunt*. Pondera eodem modo verbum *se*, non enim dicit *sua*. Ita etiam loquitur textus in *cap. 1.* §. *Si quis hominem*, *in tit. de pace tenenda*, ibi: *Vitam suam defendendo*; non enim dicit, *bona sua*. Et tenendo hanc opinionem non obstat textus cum glos. *in l. Ut vim ff. de iust. & iure*, *& in l. 3.* §. *Eum igitur*, *ff. de vi*, *& vi arm.* quia littera ibi dicit licitum esse vim vi repellere, & rejicere: sed non dicit occidere. Imò in *d. l. Ut vim*, subnectitur ratio: nam jure hoc evenit, ut quod quisque ob tutelam corporis sui fecerit, jure fecisse existimetur. Similiter textus in *d. l. Scientiam*, §. *Qui cum aliter*, *ff. ad leg. Aquil.* Dicit enim vim vi defendere omnes leges, & omnia jura permittunt; nec loquitur de occisione. Et ita etiam potest intelligi textus in *l. 1. C. Unde vi*, ubi littera dicit propulsare licet: nam illud verbum non importat ut
19 possim occidere. Præterea ibi dicitur licitum esse vim vi propulsare, dummodo id fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ. In hoc autem moderamine aliis omissis, de quibus ibi in glos. *in ver. Moderatione*, præcipuè spectandus est modus, ut scilicet si in armis inferatur violentia, armis repellatur, si sine armis simili modo repelli debeat, ut
20 *l. 1.* §. *vim vi*, *& l. 3. ff. de vi*, *& vi arm.* Unde pugnum, vel alapam non liceret gladio propulsare nisi in casu de quo per glos. præalleg. & Bartol. Multò autem minus videtur servari hoc moderamen, si tu aufers mihi bona, & ego aufero tibi vitam: nam quælibet injuria corporalis major est quavis reali, *l. In servorum*, *in fine*, *ff. de pœn.* Bartol. *in d. l. 1. num. 9. vers. Sed omnis iniuria*, *C. Unde vi*. Et sic opinio Legistarum destituitur authoritate, quia nulla lex expresè loquitur de occisione nisi furis nocturni, aut diurni telo resistentis, quorum occisio permissa est, quia tunc agitur non tantùm de periculo rerum, sed etiam personæ, ut abundè ostensum est supra à *num. 7.* & sic servatur eo casu æqualitas modi, & moderamen inculpatæ tutelæ.

Et secundùm hoc consideratio Covarruviæ supracitati 21
sub *num. 5.* contra ipsum retorquetur. Nam si non est constituenda differentia inter jus civile, & canonicum, & inter forum contentiosum, & pœnitentialem sine manifesta authoritate, ut ipse dicit, profectò hinc sequitur ut homicidium spoliatoris pro sola rerum defensione puniri debeat etiam in foro sæculari, quoniam de jure canonico hoc expresè reperitur sancitum, ut non liceat furem interficere nisi pro defensione rerum, & personæ simul, ut latè probavimus. Nec apparet de jure civili aliquid dispositum in contrarium, ut proximè dictum est. Stabimus ergo juri canonico in utroque foro, ut per Felin. *in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ*, *num. 49. vers. Secunda declaratio*, *de Constit.* ubi post Butr. Imol. Abb. & Joan. de Anan. quos citat, concludit etiam in terris Imperii, & in foro sæculari standum esse Canoni in materia, in qua non est expressa decisio juris civilis, sed tantummodo sunt opiniones inter Legistas.

Sed quidquid sit de jure civili, certè secundùm Ca- 22
nones in foro saltem pœnitentiali, & quoad Deum absolutè credimus non posse laicum sine peccato occidere spoliatorem secundum communem Canonistarum sententiam. Et vide Silvest. *in verb. Excommunicatio*, *6. quæst. 1. vers. Esto autem quod verum diceret*, ubi limitat tribus modis. Quod multò clarius procedit in materia irregularitatis. Unde Navarr. *in Manual. cap. 15. num. 3.* Quamvis excuset à mortali peccato eum, qui occidit pro justa defensione proximi, vel sui honoris, vel rei familiaris, illum tamen non excusat ab irregularitate, prout nec excusat Silvest. *ubi supra vers. Unde dico*. Facit quod not. glos. *penult.* in dict. Clemen, *Si furiosus*, *de homicid.*

DE HOMICIDIO.

Alexander III. Exonień. Episcopo.

CAPUT VI.

Sicut dignum: & infrà. Sanè cùm vir discretus existas: pleniùs nosti, quòd in excessibus singulorum, non solùm quantitas & qualitas delicti, sed ætas, scientia, sexus, atque conditio delinquentis sunt attendenda: & non solùm secundùm prædicta, sed secundùm locum & tempus quo delictum committitur, unicuique pœnitentia debet indici: cùm idem excessus, magis sit in uno, quàm in alio puniendus.

Illi autem, qui animo occidendi, feriendi, aut capiendi illum sanctum & reverendum virum quondam Cantuarień. Archiepiscopum, citra manuum injectionem se fatentur venisse: si de illa captione mors ejus secuta fuisset, pari pœnitentia, vel ferè pari existerent puniendi.

Illi etiam, qui non ut ferirent, sed ut percussoribus opem ferrent, si fortè per aliorum violentiam impedirentur, paulò minori debent pœna mulctari; quia cùm scriptum sit: Qui potuit hominem liberare à morte, & non liberavit, eum occidit: constat ab homicidii reatu immunes non esse, qui occisoribus opem contra alios præstare venerunt: nec caret scrupulo societatis occultè, qui manifesto facinori desinit obviare.

Qui verò se asserunt animum regis inflammasse ad odium, unde homicidium fuit secutum, durè & asperè, sed non ita severè sunt puniendi; nisi fortè regem ipsum ad illud homicidium suis suggestionibus provocassent.

Hi quoque non sunt à culpa liberi, nec à pœna debent esse immunes, qui licèt fuerint illius machinationis ignari, tamen eis, quos sicarios esse sciebant, in sarcinis custodiendis ministerium præbuerunt.

Eos insuper, qui dicuntur illius sancti viri, & suorum post mortem ejus spolia occupasse: si nihil aliud in tanto facinore commiserunt, à pœna mortis ejus arbitramur esse immunes, sed quæ occuparunt, eis, quorum fuerunt, tenentur in integrum restituere, si habent in facultatibus, unde possint ea reddere: & ipsis ex hoc moderata est pœnitentia injungenda: quia licèt quædam ex his, quæ occupaverunt, fateantur se pauperibus erogasse, non tamen aliena, (cùm ipsa potuissent eis, quorum fuerint restituere) debuerunt pauperibus erogare.

Illis prætereà, qui sola excommunicatorum participatione se reos esse cognoscunt, considerata temporis mora, quo in eadem nequitia perdurarunt, & inquisito, si eis timore vel affectione communicaverint scienter, vel ignoranter, est pœnitentia indicenda.

Cle-

Clericos autem, quos constat armatos interfuisse tanto facinori: & illos, qui consilium dederunt, ut sanctus vir caperetur, perpetuò non solùm ab Altaris ministerio deponendos esse censemus, sed etiam quòd in Ecclesiis nullo umquam tempore lectiones legant, vel responsoria in choro separatim cantent: sed in psalmis apud Deum de commisso satagant veniam impetrare: Insuper in districto claustro monachorum, vel canonicorum regularium (si fieri potest) sunt recludendi: ita quòd usque ad septennium vel quinquennium, debeant ab Ecclesiarum introitu coerceri.

S V M M A R I V M.

1 *Canonicus irregularis ex homicidio voluntario an possit in choro cum aliis psallere, & num. seqq.*
2 *Lectiones non legit, nec responsoria separatim cantat.*
3 *Clericus fit irregularis, & est deponendus non solùm propter homicidium per se commissum, sed etiam propter homicidium commissum eius auxilio, consilio, vel favore, & num. 5.*
4 *Nec ministrat in ordinibus etiam minoribus.*
5 *Statuta punientia homicidas verificantur etiam in mandantibus fieri homicidium.*
6 *Nisi aliquid exprimant, per quod reale homicidium intelligatur.*

S*icut dignum*. Summatur de §. in §. ut per Abb. *num. 1.*

1 In §. *Clericos*, nota singulariter hunc textum, quia solvit dubium, quod nuper contigit in S. Congregatione Concilii, An Canonicus irregularis ex homicidio volun-
2 tario possit in choro cum aliis psallere, textus decidit; ut Clerici, qui in necem B. Thomæ Cantuariensis auxilium, consilium, vel favorem præstiterunt, non solùm ab Altaris ministerio deponantur, sed etiam ut in Ecclesiis nullo unquam tempore lectiones legant, vel responsoria in choro separatim cantent, sed in psalmis apud Deum de commisso satagant veniam impetrare.

Innocentius hìc in fine arguens à contrario sensu ex verb. *Separatim*, dicit: quando enim omnes cantant, & ipsi cantare possunt. Idem Tancred. & Abb. Antiq. *in fin. in verb. Separatim*, sed Hostien. *num. 16. in eod. verb.* dicit primò istos Clericos responsoria non posse dicere per se, cùm dicunt Tertiam: & alias Horas Canonicas, quod aliàs possent ex dispensatione Episcopi, ut notatur in *cap. Ad audientiam*, §. 1. *in fin. infra eod.* deinde dicit: Quicquid tamen dicatur, hìc præter psalmodiam tacitam non videtur eis aliud reservari: & cum Hostien. transeunt simpliciter Joan. Andr. *num. 12.* Butr. *num. 24. in verb. Clericos*, Anchar. *nu. 9. in t t. notab.* & Joan. de Anan. in hoc §. *Clericos*, *num. 1.* verum Cardinalis *num. 4.* dicit sibi magis placere primam opinionem Tancredi, & Innocentii, quæ & mihi magis placet: nam si isti Clerici irregulares nec separatim, nec cum aliis canere possent, ad quid text. dixisset *separatim*? & tamen hoc verbum non debet censeri appositum sine mysterio, *cap. Si Papa, de privileg. lib. 6.* restringitur ergo prohibitio ad eum casum dumtaxat, ut lectiones non legant, nec responsoria separatim cantent: est autem magna ratio diversitatis secundùm Cardin. quia quando dicunt separatim, plus honorantur, sicut patet in istis choralibus, quibus honoris causa præcipitur, ut specialiter dicant antiphonam, vel responsorium: & huic opinioni videntur etiam adhærere Abb. Siculus *num. 10.*
dum ait clericum fieri irregularem, & esse deponendum 3
non solùm propter homicidium per se commissum, sed etiam propter homicidium commissum ejus auxilio, consilio, vel favore, & sic depositum non posse in Ecclesia separatim cantare: ergo à contrario cum aliis potest. Addo quod opinio Hostien. vix posset servari sine scandalo, ut scilicet aliis canentibus, ipsi tacerent.

Adverte tamen, quia Clericus irregularis etsi non pro- 4
hibeatur in choro cum aliis canere, secundum prædicta, tamen prohibetur in Ordinibus etiam minoribus ministrare, ut notat Marian. Socin. *in cap. Ad audientiam*, *num. 105. infra eod.* post Innoc. & Abb. *in cap. 2. infra de Clerico pugnante in duello.*

In glos. Magna in verb. *Concilium*, nota singulariter 5
hanc glossam, quia est magistra in materia irregularitatis ex homicidio, & ut dicunt Joan. Andr. *num. 18. vers. Et scias*, Abb. & Marian. Socin. *num. 11.* ea quotidie utuntur assessores fori civilis, inducentes eam ad intellectum statutorum punientium homicidas, ut verificentur etiam in mandantibus fieri homicidium, ad quod etiam inducunt jura in *l. Si quis id*, §. *fin. ff. de iurisdiction. omn. iudic. & in l. 2. §. Divus, ff. de iure fisc. & in l. Iudæi, la seconda, C. de Iudæis*: addit tamen Joan. Andr. & consen- 6
tiunt alii, quod si statutum aliquid exprimeret per quòd reale homicidium intelligeretur, puta qui homicidium manu, vel ense perpetraverit, non esset locus statuto; ad quod facit *cap. In nostra infra eod.* & adde quod in proposito scripsi in *cap. Ad falsariorum*, *num. 31. & seqq. infra de crimine falsi.*

DE HOMICIDIO.

Alexander III. Abbati S. Benedicti de Vebeja.

CAPUT X.

SUscepimus literas tuas, per quas cognovimus, quòd cùm lator præsentium in custodia cujusdam domus cum altero fratre, maneret, ingredientes de nocte quidam latrones ad eos turpiter ipsos in personis affligere; & denudare vestimentis propriis præsumpserunt: in quos isti resumptis viribus insurgentes, ligaverunt illos, & detinere usque ad notitiam capituli voluerunt: Cùm autem iste rem ad tuam audientiam perlaturus, ligatos eos in fratris sui custodia dimisisset, & fures se solvere niterentur, frater illos (ne ipse ab eis interimeretur) occidit. Verùm quoniam expediebat potius post tunicam relinquere pallium, & rerum sustinere jacturam, quam pro conservandis vilibus rebus & transitoriis tam acriter in alios exardescere, abstineat iste humiliter ab Altaris ministerio: & utrumque peccatum suum ad arbitrium tuum studeat explere: Constat enim eos contra mansuetudinem Ecclesiasticam, ex utriusque ope interemptos.

S V M M A R I V M.

1 *Irregularis est is, cuius illicita opera homicidium sequitur.*
2 *Fur, & latro an, & in quo differant.*
3 *Latrocinantes qui dicantur.*
4 *Furtum unde dictum.*
5 *Clerico non licet pro rebus conservandis latronem interficere licèt aliter res conservari non possint, & num. 7. usque in finem.*

6 *Irre-*

6 *Irregularitas contrahitur ab eo, qui ligavit furem, sicut ab eo qui interfecit.*
7 *Clericus qui pro necessaria rerum defensione occidit furem, vel spoliatorem an efficiatur irregularis, & nu. seqq. usque in fin.*
8 *Intellectus huius cap.*
9 *Clerici sæculares, & Monachi quoad irregularitatem contrahendam non differunt.*
10 *Latronem capere, & ligare licitum est etiam Clerico dummodo id fieri possit sine homicidio, & gravi sanguinis effusione.*
11 *Mansuetudini Ecclesiasticæ convenit potius rerum sustinere iacturam, quàm in alios acriter exardescere.*
12 *Clerico licitum est prosequi delinquentem usque ad satisfactionem damni, & non ultra.*
13 *Clerico non licet ob res suas transitorias armis se tueri, & interficere spoliatorem, licet hostis fortior sit, & sine armis impetat, & spoliet.*
14 *Valerii Reginaldi opinio quod pro salvandis rebus trium, vel quatuor ducatorum liceat Clerico furem occidere, reprobatur,*
15 *Intellectus Clem.* Si furiosus, de homicid.
16 *Irregularis est qui pro necessaria parentis, filii, coniugis, vel alterius coniuncti defensione interficit aggressorem.*
17 *Maritum, & uxorem esse duos in carne una quomodo intelligatur.*
18 *Filius in quibus censeatur eadem persona cum patre.*
19 *Irregularis est committens homicidium pro necessaria defensione proprii honoris.*
20 *Homicida est qui potuit hominem à morte liberare, & non liberavit.*
21 *Iniuriam proximi, & vicini qui negligit propulsare videtur iniuriantem fovere.*
22 *Excommunicatus est permittens Clericum percuti si potuit prohibere, & non prohibuit.*
23 *Metus ignominiæ viris bonis maior, quàm mortis esse debet.*
24 *Defensio rerum temporalium regulariter non est sub præcepto.*
25 *Intellectus cap.* 2. supra eod.
26 *Intellectus cap.* Dilecto, de sent. excomm. lib. 6.
27 *Clerico licet res proprias manuum iniectione, baculo, & gladio defendere, dummodo non procedat ad sæva.*
28 *Clericus occidens, aut causam præbens occisioni pro defensione personæ, & rerum, an, & quando incurrat irregularitatem.*
29 *Laico an liceat occidere latronem pro necessaria rerum defensione, remissivè.*

1 SVscepimus. Is, ex cujus illicita opera homicidium sequitur, irregularis est. Hoc dicit secundum Joan. Andr. & omnes: vel sic homicidium imputatur ei, qui fuit in culpa; sed magis inhærendo litteræ secundum Abb. Antiq. & Felin. hoc intendit; qui pro temporalium rerum conservatione aliquem interficit, aut occasionem mortis præbet, irregularis censetur. Communis divisio. Secunda ibi, *Verum*.

2 Nota primò, hæc verba, *furem*, & *latronem* esse synonyma: nam cùm textus, prius dixisset latrones, postea dixit fures, prout hic notat Abb. *in* 1. *notab.* & *in cap.* 2, *similiter in* 1. *notab.* ubi etiam Marian. Socin. *num.* 2. *supra*
3 *eod.* Propriè tamen loquendo secundum glos. in *l. Cum duobus*, §. *Damna in ver. Subreptum*, *ff. Pro socio*. Latrocinantes dicuntur qui in sylvis stant, ut spolient transeuntes, fures de nocte in domibus, ut in Auth. *Vt nullus iudic.* §. *penult. collat.* 9, & *l.* 1. *C. Depos.* sed secundum Cardin. *hic in* 1. *notab.* fur appellatur nocturnus, latro diurnus, & idem post Goffred. dixit Joann. de Anan. *in d. cap.* 2. *num.* 1. verum hæc differentia confunditur *in cap. Si perfodiens*, *supra eod.* & *in l. Itaque*, §. *Lex*, *ff. Ad l. Aquil.* ubi fur appellatur non tantum nocturnus, sed etiam diur-
4 nus. Item confunditur per textum in *l.* 1. *ff. de furtis*, ubi furtum dicitur à furvo, id est nigro, quia clam, & obscurè fiat, & plerumque de nocte: si plerumque ergo non semper. Quare tu dic, furem propriè appellari qui clam furatur, ut in *d. l.* 1, nec distinguitur an noctu, vel interdiu; & ita intelligitur textus in *d. cap. Si perfodiens*; latronem verò qui palam furatur, ut per Doctores in Auth. *Sed novo*, *C. de serv. fugit.* Florian. *in l.* 3. *in princip. ff. ad l. Aquil.* licèt Marian. Socin. *hic num.* 2. putet furem esse nomen generis, & latronem speciei, ita ut omnis latro sit fur, sed non è converso: quidquid tamen sit hæc distinctio non est perpetua, ut inquit Joan. Andr. *in ver. Latrones*, *num.* 1. & Abb. *ubi supra*, quia nonnumquam fur, & latro pro eodem accipiuntur, ut hic vides.

Secundò nota ibi, *rerum sustinere iacturam*, Clerico 5
non licere pro rebus conservandis latronem interficere, licèt aliter res conservari non possint; & signa textum irrefragabilem contra opinionem recentiorem, qui tenent Clericum non esse irregularem, si pro necessaria rerum defensione occidat furem, vel raptorem, ut plenius dicam infra in prima quæst.

Ultimò nota, irregularitatem contrahi ab eo, qui liga- 6
vit fures, sicut ab eo qui interfecit secundum Anton. de Butr. *num.* 6. qui infert ad vulgare proverbium: quod benè probat hæc littera in fine, juncta glos. ubi fures utriusque ope dicuntur fuisse interempti, & tamen unus eorum non interfecit, sed tantùm ligavit: ad hoc *l. Item Mela*, §. *Si alias*, *ff. ad l. Aquil.* ubi tenetur de damno ille qui tenuit, sicut ille qui percussit; atque ita utrumque teneri de homicidio notant *hic* Abb. *num.* 2. & Felin. *in* 1. *notab.*

QUÆRO, An Clericus qui pro necessaria rerum de- 7
fensione occidit furem, vel spoliatorem efficiatur irregularis.

Solutio quæstionis maximè pendet ex intellectu hujus 8
Decretalis: legitur enim variè. Primus intellectus est Vincentii, & Alani, qui arbitrati sunt quod hic deciditur habere locum in Monachis tantùm, non autem in Clericis sæcularibus, ut hic refert Henric. Boich. *col.* 2. *post med. vers. Vel dic secundum quosdam*: nam secundum eos interfectores, de quibus loquitur hæc Constitutio iter perfectionis arripuerant. Quare non licebat eis vim sibi illatam repellere, & repellendo in culpa fuerunt; idemque sensit Goffred. dicens hoc habere locum in Monachis, qui viam perfectionis arripuerant; & ideò post tunicam etiam pallium dimittere debuerunt, ut dicitur in littera; & est simile in *cap. Aliud*, 11. *quæst.* 1. *cap. Aliud*, *de pœnit. dist.* 1. *cap. Quod debetur*, 14. *quæst.* 1. & *in cap.* 1. 23. *quæst.* 4. Verum hic pri- 9
mus intellectus nimis restringit literam, quæ licèt loquatur in Monachis, tamen narrat factum prout contigit, sed ratio decisionis quod pro rebus temporalibus conservandis non licuerit tam acriter exardescere. Item verba illa, *contra mansuetudinem Ecclesiasticam*, æquè conveniunt Clericis sæcularibus, ac Monachis, nec in materia irregularitatis, quæ est in ordine ad ministerium Altaris, ut *hic in fine*, & *in cap. Presbyterum*, *supra eodem*, *cum multis similib.* constituenda est differentia inter Clericos sæculares, & regulares. Ad quod adduco optimum simile in *cap. Tua nos*, *infra eodem*, ubi Religiosus chirurgiæ artem exercens si ex ea mors sequatur, declaratur irregularis: & quamvis litera loquatur in Monacho, quia sic fuit in facto, tamen intelligitur in quolibet alio Clerico sæculari, cùm eadem sit ratio, ut ibi declarat Abb. *in* 1. *notab. num.* 2. *in fin.* & Marian. Socin. *in cap. Ad audientiam*, *num.* 154. *infr. eodem*, unde hunc intellectum non sequuntur Doctores; sed intelligunt textum promiscuè etiam in Clericis sæcularibus.

Secundus intellectus, qui colligitur ex glos. 1. hic in princip. est eorum qui opinati sunt, duos Monachos qui latrones ligaverunt idcircò incidisse in irregularitatem, quia excesserunt modum licitæ defensionis: nam cum haberent res suas salvas non debebant fures ligare, sed extra domum ejicere; quem intellectum sequutus Covarruv. in Clem. *Si furiosus*, *de homicid. part.* 3. §. *Vnic. num.* 6. *vers. Vndecimo*, & alii recentiores conati sunt tueri Clericum non esse irregularem si pro necessaria rerum defensione occidit furem, vel raptorem. Sed hic intellectus patitur difficultatem tam in facto, quàm in jure. In facto quidem, quia ex hac litera non concluditur necessario an prædicti Monachi possent res salvas habere absque eo quod latrones ligarent: potuit enim dari casus, ut eos ligare possent, & tamen non possent è domo ejicere, *l. Neque natales*, *C. de*
probation. In jure autem quia licitum est latrones capere, 10
& ligare dummodo id fieri possit sine homicidio, & gravi sanguinis effusione; atque ita in hoc nullus fuit excessus, ut post Innoc. *hic* tenet Hostien. *num.* 1. *in verb. Voluerunt*, per

textum

textum in cap. Archiepiscopatu, de raptor. & in cap. Tua
nos, infra hoc tit. & cum eo transit Joan. Andr. num. 7. in
gloss. 1. ibi capere, Hent. Boicb. col. 2. circa fin. vers. Tu dic
cum Hostiensi, & aliis communiter. Præterea textus non fa-
11 cit vim in eo quod Monachi aliter possent res suas salvas
habere, imò fundat decisionem in ratione expressa in lit-
tera, quoniam inquit expediebat potius post tunicam re-
pellere pallium, & rerum sustinere jacturam, quàm pro
conservandis vilibus rebus, & transitoriis tam acriter in
alios exardescere; & propterea præcipit Clericum qui opem
præstitit homicidio abstinere à ministerio Altaris. Hæc au-
tem ratio concludenter probat non esse licitum Clericis ef-
fundere sanguinem humanum pro rebus temporalibus
etiamsi aliàs nulla alia ratione conservari valeant. Atque
ita hic consideratur excessus Monachorum in eo quia unus
eorum homicidium, & alter opem præstitit homicidio pro
rebus conservandis, quod non licuit; non quia res possent
aliter conservari, neque hoc considerat textus, sed quia
oportuit potiùs sustinere jacturam rerum, quam ad sæva
procedere contra mansuetudinem Ecclesiasticam, ut dici-
12 tur in fine textus. Rationem reddit Petr. de Anchar. nu. 2.
in 5. notab. videlicet quia Clericis usque ad satisfactionem
damni licitum est prosequi delinquentem, & non ultra, ut
in cap. Postulasti, infra eod. & propterea, ut ipse ait, po-
tiùs debent tolerare rerum jacturam, quam ad arma, &
homicidium prosilire.

Atque hinc colligitur tertius intellectus, secundum
quem hæc Decretalis evidenter probat Clericum esse irre-
gularem ex homicidio commisso pro defensione rerum
quantumcumque necessaria, & inevitabili, qui intellectus
colligitur ex glossa prima, vers. Clericus vero, eumque uti
verum & consonum literæ sequuntur Abb. Antiq. in princ.
Hostien. num. 3. in verb. Tam acriter, Joan. Andr. num. 3.
in verb. Acriter, Butr. num. 4. & num. 6. vers. Tertio casu,
Cardin. num. 2. vers. Oppono, Anchar. num. 2. in 4. notab.
Hent. Boich. col. 2. circa med. vers. Et pro intellectu, Abb.
in 3. notab. Jo. de Anan. num. 5. vers. Nota quod Clericis,
13 Marian. Socin. num. 5. & 7. Felin. in princ. idem tenet Ar-
chid. in Summa, 23. quæst. 8. in glos. quæ incipit, Adde hoc,
ubi refert Vincentium, & Laurentium dicentes non licere
Clerico ob res suas transitorias armis se tueri, & interfice-
re spoliatorem, quamvis hostis fortior sit, & sine armis
impetat, & spoliet, ut hic, & in cap. Convenior, 23. quæst. 8.
& in hoc secundum Boicb. ubi supra, concordant Hostien.
& Jo. Andr. hic, & in cap. Petrus, inf. eodem, & Specul. in
tit. de legat. §. Iuxta circa 10. col. vers. Illud etiam, in fine,
ibi, secus si faciat. Item Paulus, & Matth. in Clem. Si fu-
riosus, de homic. relati à Mar. Socin. in cap. Ad audientiam,
num. 187. infra eodem. Ex quibus apparet hanc esse unani-
mem Canonistarum sententiam, eamque communem esse
testatur Mar. Soc. hic num. 7. quem etiam sequitur Navarr.
in Manuali cap. 27. num. 211. & cap. 15. num. 5. item Plo-
vius de irregular. regul. 37. Silvester. in verb. Bellum, §. 7.
Gonsal. à Villadiego de irregul. cap. De percussore, col. 14.
quorum sententiam majori, & frequentiori Doctorum
calculo receptam esse fatetur idemmet Covarr. in d. Clem.
Si furiosus, part. 3. §. Unic. num. 6. vers. Undecimo, licèt
incautè dixerit eam non probari in hoc textu; quem tamen
14 melius intellexit Abb. in 3. notab. ubi formaliter ait. [No-
ta casum apertissimum, & notabilem quod pro rebus con-
servandis non licet Clerico occidere latronem, licèt aliter
res conservari non possent, imò potiùs debet sustinere
omnem jacturam rerum:] & nullibi ita benè probatur, ut
hic; & hoc dictum Abbat. refert, & sequitur Jo. de Anan.
num. 5. ubi pondera verba illa, omnem iacturam, quæ osten-
dunt Clericum non excusari ab irregularitate ex homici-
dio commisso pro necessaria defensione rerum cujuscum-
que sint valoris, & quantitatis.

Unde patet quam malè Valerius Reginald. in praxi fori
pænitentialis tom. 2. lib. 6. & totius operis lib. 21. cap. 5. n. 64.
& seq. & præcipuè num. 68. scripserit posse etiam Clericum
si res sibi subreptæ excedant valorem trium, quatuor, aut
quinque ducatorum sine peccato, & incursu irregularita-
tis interficere furem cum dictis rebus fugientem catapulta
in eum explosa.

15 Sed præter textum hic probatur etiam hæc opinio in d.
Clem. Si furiosus, de homic. ubi primò deciditur non esse
irregulares ex homicidio, vel mutilatione usu rationis ca-
rentes, ut furiosus, aut infans, seu dormiens. Deinde
subnectitur: & idem de illo censemus qui mortem aliter
vitare non valens suum occidit, vel mutilat invasorem: er-
go secus in aliis casibus, argum. cap. Nonne de præsumpt.
ut benè deducit Mar. Socin. in dict. cap. Ad audientiam,
num. 187. Præterea textus dicit invasorem suum, non dicit 16
rerum, innuens per hoc pro necessaria defensione personæ
tantùm, non autem rerum licere hominem occidere, vel
mutilare; unde etiam ex ea litera colligit glossa communi-
ter approbata in verb. suum, irregularem esse qui pro neces-
saria parentis, filii, conjugis, vel alterius conjuncti defen-
sione interficit aggressorem: nam etsi hoc videatur permis-
sum quoad aliam pœnam fori contentiosi, ut plenè per
Bald. in repet. l. 1. C. Unde vi, tamen quoad irregularita-
tem secus est, quia occidens defendendo non est immunis
ab irregularitate, nisi quando aliter mortem propriam vita-
re non potest, juxta litteram d. Clem. ubi ultra glos. hoc te-
nent Lap. & Paul. item Matt. Cardin. Imola, & Abb. in
cap. 2. de vita, & honest. Cleric. & eam glossam dicit com-
muniter receptam Navarr. in Manuali cap. 27. num. 213.
quicquid contra scripserit Fortun. in l. Ut vim, col. 9. ff. de
iust. & iur. quem meritò refellit idem Navarr. ubi supr. &
dixi pleniùs in cap. Petitio, infra eodem. Et quamvis Matth. 17
in dict. Clem. Si furiosus, dicat prædicta habere locum præ-
terquam in uxore, & marito, qui censentur una, & ea-
dem caro, ut cap. Martinus, de cognat. spirit. cap. Sciscita-
tur, & cap. Si quis, 30. quæst. 4. & cap. Admonere, 33. q. 5.
hoc tamen communiter reprobatur teste Marian. Socin. in
dicto cap. Ad audientiam, num. 170. quia licèt quoad gene-
rationem prolis, & alia bona matrimonii censeantur una
caro, tamen secus est quoad alia. Quod patet à simili in 18
filio; qui censetur eadem persona cum patre quoad acqui-
sitionem, l. Quod dicitur, ff. de verb. oblig. & etiam quoad
alia quædam, ut in §. Hanc auctoritatem, 33. quæst. 3.
non tamen quoad omnia, nisi quæ sunt in jure expressa, ut
per Mar. Socin. ubi supra.

Similiter ut ex litera dict. Clem. Si furiosus, deducit glos- 19
sa præalleg. non vitat irregularitatem committens homici-
dium pro necessaria defensione proprii honoris: cujus opi-
nio in hoc quoque ferè ab omnibus recipitur, ut Navarr.
testatur loc. cit.

Si igitur in prædictis casibus non excusantur ab irregu-
laritate qui occidunt, vel mutilant: longè minus excusari
debent qui hoc faciunt pro defensione rerum temporalium
quantumcumque necessaria, & inevitabili. Siquidem ad 20
defensionem proximi tenetur quis ex præcepto, qui enim
potuit hominem à morte liberare, & non liberavit, homi-
cida est, dicit textus in cap. Sicut dignum, §. Illi etiam, su-
pra eodem. Ad idem cap. Non in inferenda, ibi: Qui enim 21
non repellit à socio iniuriam, si potest, tam in vitio est quàm
ille qui facit, 23. q. 3. & in can. seq. dicitur: Qui potest obvia-
re, & perturbare perversos, & non facit, nihil aliud est
quàm favere eorum impietati: & qui vicinis, & proximis ne-
gligit iniuriam propulsare, videtur iniurantem fovere, &
particeps eius culpæ, cap. Dilecto, de sent. excom. lib. 6. Imò 22
excommunicatus est permittens Clericum percuti si potuit
prohibere, & non prohibuit, ut est textus in cap. Quan-
ta, infra eod. tit. Similiter tenetur quis ad defensionem 23
proprii honoris, & famæ, ut in cap. Non sunt audiendi,
11. quæst. 3. ubi qui famam contemnunt non solùm impu-
dentes, sed & crudeles appellantur; unde dicit textus in
l. Isti, ff. Quod met. cau. Viris bonis metus ignominiæ ma-
jor quam mortis esse debet. At verò defensio rerum tem- 24
poralium non est in præcepto, ut hic patet; imò res pro-
prias, vel debitum dimittere perfectionis est, cap. Quod
debetur, 14. q. 1. cap. Aliud, 11. q. 1. & patet Matth. 5. Si quis
abstulerit tibi tunicam, da ei & pallium, S. Thomas in 2.
2. q. 43. art. 8. & in 1. 2. q. 96. art. 4. Ergo pro defensione
quantumlibet necessaria bonorum temporalium nullate-
nus licere debet Clerico spoliatorem occidere, aut mu-
tilare.

Non obstat text. in cap. 2. supra eod. quia non dicit, te, 25
vel tua, sed te tuaque, & sic ibi fur, aut latro fuit occisus
non pro defensione rerum tantùm, sed personæ, & rerum
copulativè; & ita ad illum textum respondent hic Hostien.
num. 3. in verb. Tam acriter, Jo. Andr. num. 3. in ver. Acri-
ter, Butr. num. 6. vers. Secundo casu, Cardin. num. 2. vers.
Oppono, Marian. Socin. num. 7. & reliqui omnes.

Item non obstat cap. Dilecto, de sent. excom. lib. 6. ubi 26
nedum laico, sed etiam clerico licet res solas etiam sine
perso-

persona armis defendere: etenim hoc verum est invocando brachium sæculare, ut ibi, & in *cap. Postulasti*, *infra eodem*, & ita illum textum intelligit Hostien. *hic num.* 4. secundum quem jungi debet quod notatur in *cap. Petitio*, *infra eod. & in cap. Ex multa*, §. *De Clericis*, *de Voto*, & sequitur Jo. Andr. *num.* 3. *in eod. ver. Acriter*, Anchar. *nu.* 2. *vers. Sed contra*, & Marian. Socin. *num.*8. qui de commu-
27 ni testatur. Sed certè hic intellectus nimis restringit litteram illius Decretalis, & contrarium sentit ibi glos. *fin. in verb. Bonis*. Unde conclude secundum Abb. *num.* 3. *vers. Sed certè*, & Marian. Socin. *num.*8. Pro defensione rerum licere quidem Clericis manus injicere, & baculo, vel gladio defendere; dummodo tamen non procedant ad sæva, & ad occisionem. Pro quo intellectu facit hæc littera ibi, *tam acriter in alios exardescere*. Non igitur prohibetur moderata defensio: & ita secundum eos videtur intelligere Innoc. *in cap. Si verò, il primo de sent. excomm.* & hanc sententiam tenuit Jo. Andr. *in d. cap. Dilecta*, & idem Abb. *in d. cap.* 2. *supra*, *de vita*, *& honest. Cleric.* pro qua secundum Marian. Socin. Facit textus *in cap. Olim*, *il primo de restit. spoliat.* juncta Clem. *Si furiosus*, *de homicid.*

28 Ex prædictis omnibus conclude: Quandoque clericus facit aliquid ad defensionem personæ, & rerum, quandoque ad defensionem personæ tantùm, quandoque ad defensionem rerum tantùm. Primo casu si defensio fit necessaria, & inevitabilis non efficitur irregularis, si ex tali facto homicidium sequatur, ut notatur in *cap.* 2. *supra eodem*, & in Clemen. *Si furiosus*, *eodem tit.* Si verò defensio sit quidem necessaria, sed non omninò inevitabilis; tunc non vitiat irregularitatem, ut *hic*, & sentit glos. 1. *in princ.* Ad hoc *cap. Sicut*, *supra eod.* & multò minus eam vitat si nulla subsistat necessitas juxta notata in *d. cap. Sicut dignum.* Secundo casu dic idem per omnia, quod dictum est in proximo membro. Tertiò casu videlicet quando pro defensione rerum tantùm, dic si idem perpetravit homicidium sine dubio incurrit irregularitatem, & in hoc conveniunt omnes, ut abundè ostensum est supra. Si autem alius homicidium commisit, tamen aliquo facto ipsius præcedente; tunc distingue: nam aut fuit in culpa, vel diligentiam non adhibuit, & incurrit irregularitatem; & in hoc casu loquitur hæc Decretalis, quia secundum Innocen. & Doctores Monachus, qui latrones ligatos dimisit in custodia alterius fuit in culpa, quia duos dimisit in custodia unius tantùm, & diligentiam non adhibuit, quia illos non benè ligavit: debuit enim cogitare hoc evenire posse, ut dicunt Doctores, & in specie Petr. de Anchar. *num.*2. Aut verò adhibuit omnem diligentiam quam debuit, & non fuit in culpa, & tunc homicidium superveniens ei non imputatur, nec redditur irregularis, ut in juribus allegatis in glossa: & hæc vera, nisi factum quod mandaset Clericus esset tale, ut ex illo verisimiliter possit sequi mors, quia tunc indistinctè in irregularitatem incideret non obstante aliqua ejus protestatione. Hic est casus in *cap. Is qui de homicid. lib.*6.

Hæc procedunt in Clerico. Quid autem juris sit in lai- 29
co, dixi in *cap.* 2. *supra eod.*

D E H O M I C I D I O.

Idem Alexander III. Lucen. Episcopo.

C A P U T XI.

DE cætero noveris, quòd diaconus, qui homicidio causam dedisse videtur, non videtur ad sacerdotium promovendus.

S V M M A R I V M.

1 *IRregularis est dans causam homicidio, & num.*7.
2 *Verbum*, videtur, *in legislatore est expressivum veritatis.*
3 *Doctor respondens per verbum*, videtur, *intelligitur affirmativè respondere.*
4 *Medicus similiter per verbum*, videtur, *affirmat.*
5 *Testis deponens, per verbum*, videtur, *an, & quando probet.*
6 *Irregularis removetur ab omni Altaris ministerio.*
7 *Irregularis est præbens causam proximam homicidio, licet det operam rei licitæ.*
8 *Irregularitas incurritur etiam cum merito, ibidem.*
9 *Irregularis est index, qui protulit sententiam sanguinis, si exinde sequuta sit mors.*
10 *Testis quoque deponens in causa sanguinis sequuta morte, irregularis efficitur.*
11 *Lex promotionis magis respicit ad factum, quam ad voluntatem.*
12 *Causa remota, quæ nullo modo est ordinata ad homicidium, non parit irregularitatem.*
13 *Etiamsi præbens hujusmodi causam det operam rei illicitæ.*
Ars faciendi taxillos prohibita est, ibidem.
14 *Puer, qui turgidam vesicam frangens dedit causam abortus, an sit irregularis.*
15 *Irregularis non est accedens armatus ad neptem adulteram, ut cogat adulterum cum ea contrahere, si adulter metu se præcipitaverit.*
Adulter irregularis non est ob necem à marito illatam uxori adulteræ, ibidem.
16 *Irregularitas an, & quando oriatur ex causa remota ad homicidium ordinata.*
17 *Instans apud regem pro remedio facinorum an sit irregularis, si malefactores jussu regis necati fuerint.*
18 *Clerici possunt de suis malefactoribus conqueri coram judice sæculari sine pœna irregularitatis dummodo protestentur expressè.*
19 *Iudex Ecclesiasticus tradens Clericum degradatum curiæ sæculari prævia protestatione non est irregularis.*
20 *Episcopi deputantes Balliuos in sua iurisdictione temporali, non fiunt irregulares, licèt pœna sanguinis inferatur.*
21 *Princeps qui legem condidit sub pœna mortis, non efficitur irregularis si legis authoritate aliqui ultimo supplicio affecti fuerint.*
22 *Papa non potest Canonicam irregularitatem incurrere.*
23 *Iudex committens alteri causam, irregularis est si Commissarius ad mortem condemnet.*
24 *Irregularis an sit Clericus, cui Episcopus commisit ut eligat iustitiarium, si iustitiarius procedat ad pœnam sanguinis.*
25 *Irregularis non est, qui consulit alteri, ut morti se exponat pro nomine sive honore Christi, vel pro fide, aut pro statu Ecclesiæ.*
26 *Inquisitores pronunciantes aliquem hereticum, licèt sciant eum morti tradendum, aut aliàs id procurent excusantur ab irregularitate.*
27 *Irregularitas ex homicidio voluntario non contrahitur indistinctè ab eo qui dat causam proximam homicidio, sed oportet ut homicidium sit in se volitum.*

DE *cætero*. Dans causam homicidio irregularis est. 1
Hoc dicit secundum Card. Abb. & Marian. Socin. breve est, & divisionem non patitur.

Nota primò hoc verbum, *videtur*, quod bis repetitur, 2
in legislatore importare juris dispositionem, & esse expres-
sivum

sivum veritatis; unde secundum Joan. Andr. *num.* 1. idem
est dicere, *non videtur*, ac *non est*, & consentiunt Butr.
num. 2. Cardin. *in princ.* Abb. *in* t. *notabili*, & Marian. So-
cin. *num.* 1. & idem Cardin. *cons.* 56. *Casus super quo*, *nu.* 18.
ubi dicit verbum, *videtur*, prolatum à lege esse assertivum
veritatis, quia lex non potest esse dubia, *cap. Erit autem
lex*, 4. *dist. cap. fin. de Const.* & ob eamdem rationem di-
ctio *forsitan*, a legislatore prolata non ponitur dubitativè,
sed affirmativè, ut in *cap. Nisi cum pridem*, §. *Propter con-
scientiam*, & ibi notat glos. *in verb. Forsitan*, Innoc. Ho-
stien. & Doctores *supra de renunciat.* Quod Butr. & Abb.
inducunt ad dicta testium, & malè secundum Marian. So-
cin. & ideò tu dic in legislatore pro primo dicto Jo. Andr.
esse texum in *cap. De quarta*, *de præscript.* *in cap. Præterea*,
de appellat. & *in cap.* 2. *de fide instr.* & *in l. Sciendum*, *ff. de*
3 *verb. obligat.* Idem dicendum in Doctore, qui respondens
per verbum, *videtur*, intelligitur respondere de jure, ut
in *cap.* 1. & ibi DD. *de iudic.* Unde cùm nos in solutione
principalium quæstionum utimur illis verbis, *videtur re-
spondendum*, non sic loquimur quasi dubii, ita ut verbum
videtur, sit nota improprietatis, sed quia ita juris esse cen-
4 semus. Quod facit pro dictis frequentibus Innocentii.
Idem credimus in medico, ut in *l. Quod tamen*, §. *Si arbi-
ter*, *ff. de arbitr.* & ibi per Bartol. & *l.* 1. §. 1. *ff. de ventr. in-
5 spicien.* Demum idem dicendum in judice, qui sententiam
profert per verbum, *videtur*, ut scripsit Angel. *in l. Scien-
dum*, *ff. de verb. obligat.* quem refert, & sequitur Marian.
Socin. *hic num.* 4.

Ratio prædictorum est, quia Doctor, Medicus, & Judex
respondent non de his, quæ in facto consistunt, & sensu
corporis percipiuntur, sed de eo, quod judicio intellectus,
& ratione percipitur; ac proinde satis est, ut respondeant
6 per verbum, *videtur*, ut in juribus citatis. Ideòque in teste,
qui non solum deponit de judicio rationis, sed etiam de
facto, sic distinguitur secundum Marian. Socin. *hic num.* 5.
Nam aut deponit in his, quæ possunt per sensum corpo-
reum certitudinariè comprehendi, & percipi: & non pro-
bat nisi reddat sufficientem causam dicti sui. Aut deponit
in his, in quibus laborat judicium rationis, & intellectus,
ut in Medico, qui deponit sibi videri vulnus mortale, & in
obstetrice deponente aliquam virginem sibi videri corru-
ptam, vel prægnantem: & tunc probat, ut *l.* 1. §. 1. *ff. de ventr.
inspic.* Rationem differentiæ inter judicem, & testem assi-
gnat Bald. *in d. l. Quid tamen*, §. *Si arbiter*, *ff. de arbitr.*
Et de hoc articulo an testis probet per verbum, *videtur*,
vide *cap.* 2. *supra de renunc. cap.* 1. *de iudic.* & *cap. Perpendi-
mus*, *de sent. excomm.* Bart. *in Proœmio Digestorum*.

7 Secundò nota regulam ex summario textus, videlicet ir-
regularem esse non tantùm, qui principaliter homicidium
perpetravit, sed etiam qui causam præbuit homicidio; &
ideò non debere ad Ordines promoveri, nec in susceptis
Ordinibus ministrare. Et hoc tene secundum Abb. Antiq.
Jo. Andr. Cardin. Ancharan. Abb. Mar. Socin. & omnes;
quia etsi textus dicat hunc non esse promovendum ad Sa-
cerdotium; tamen cùm sit irregularis, removeri debet ab
omni Altaris ministerio, ut in *cap. Presbyterum*, *supr. eod.*
Rursus etsi textus ponat casum in Subdiacono, tamen fa-
ctum narrat; unde idem intelligas in alio Clerico, secun-
dum Jo. Andr. *in princ.* & Cardin. *in fine*, imò & in laico,
ut per Abb. *num.* 1. & Marian. Socin. *num.* 7.

Nunc declara primò hanc regulam, ut procedat si cau-
sa sit propinqua, veluti quia consilium, præceptum, vel
opem quis dedit ut alter occideretur, *cap. Si quis viduam*,
50. *dist. cap. Henricus*, *ad fin. de Cler. pugn. in duello*, *cap.
Sicut dignum*, §. *fin.* & *cap. proximo*; *supra eod.* vel hoc sug-
gessit, ut in *d. cap. Sicut dignum*, §. *Qui vero*, secundum
glos. *hic* Hostien. *in princip.* & Butr. *num.* 3. Quod latiùs ex-
plicat Innocen. *in cap. Ad audientiam*, *num.* 1. & *seqq. in-
fra eodem*.

8 Neque hoc casu distinguitur an quis det operam rei illi-
citæ, necne; sed indistinctè ex causa proxima incurritur
irregularitas, secundum Innocent. in *dict. cap. Ad audien-
tiam*, *num.* 1. *vers. Tamen semper fit irregularis*, etiam cum
9 merito, ut patet in judice qui protulit sententiam sangui-
nis, si exinde sequuta sit mors, *cap.* 1. 51. *dist. cap. His à
quibus*, 23. *quæst. ult. cap. Clericis*, & *cap. Sententiam*, *Ne
Cler. vel monac.* & notatur in *cap. Inter opera de spons.* &
per D. Thomam *in* 2. 2. *quæstion.* 4. *art.* 2. *in corp.* & *ad quar-
tum*.

Item non distinguitur an hujusmodi causam proximam 10
spontè quis dederit, an adactus, ut in *dict. cap.* 1. 51. *dist.*
ibi: *Qui dum parent potestatibus*, *quæ sibi sunt imperata fe-
cerunt*. Et patet in teste, qui jussus à judice deposuit in
causa capitali; ut in *d. cap. Sententiam*, *Ne Cler. vel Mo-
nac.* Innocent. *ubi supra num.* 7. Specul. *in tit. de dispen.* §. 4.
num. 9. *vers. Item litigiosus*, Craver. *cons.* 2. *num.* 1. Clar.
in praxi crimin. §. *fin. quæst.* 24. *num.* 8. *vers. Ulterius quæro*,
Navarrus *in Manuali cap.* 27. *num.* 212. Ratio est, quia lex 11
promotionis magis respicit ad factum quam ad volunta-
tem, ut in *cap. fin.* 15. *quæst. ultim.* & notat Archidiac. *in
cap. Si evangelica*, *num.* 6. & ibi etiam Præpos. *num.* 55. *dist.*
Hostien. & Doctores *in cap. Significasti*, *il secondo*, *infra
eodem*, Mar. Socin. *infra in cap. proxim. num.* 230. & *seq.*

Sin autem causa sit remota glossa hic tenet non incurri 12
irregularitatem, argum. *l. Qui domum habebat*, *ff. Locati*,
& *cap. Exhibita*, *infr. eod.* nisi ejusmodi causam quis de-
derit animo nocendi, aut non adhibita diligentia quam
debuit, aut potuit adhibere, ad quod allegat *cap. Presbyte-
rum*, *in fin. supra eod.* & *l. Si quis necandi*, *C. ad l. Cornel.
de Sicar.* & cum glossa videntur *hic* transire Abb. Antiq.
& Ant. de Butr. *num.* 4. Verùm Hostien. *hic in fin.* dicit in
d. cap. Presbyterum, non fuisse causam remotam imò pro-
pinquam, & cohærentem: & ideò idem juris esse argum.
l. Quæ religiosis, *ff. de rei vendic.* & sequuntur Joan. Andr.
num. 4. Card. *num.* 2. *in* t. *opposit.* Petr. de Anchar. *in fine*,
Abbas *num.* 3. *in fin.* & Marian. Socin. *num.* 8.

Tu verò distingue duos casus. Primus est cum causa
remota nullo modo est ordinata ad homicidium; & hoc
primo casu manifestum est ex causa hujusmodi nullam
contrahi irregularitatem, & ita procedit textus in *d. cap.
Exhibita*, *infr. eodem*, & *in d. l. Qui domum habebat*, *ff.
Locati*, [Neque, ut inquit Hostien. *hic num.* 1. Faber qui
fecit cultellum ex eo solo quod fecit eum est in culpa, si
cum ipso homicidium committatur: & sic non nocet cau-
sa remota.] Consimile exemplum ponit hic Abb. *num.* 3.
videlicet. [Feci fenestram in domo, aliquis ultrò se ex ea
præcipitavit: tunc enim ego sum causa remota, nec sum
in aliqua culpa, sed causa propinqua fuit fatuitas illius se
præcipitantis,] & sequitur Marian. Socin. *n.* 9. qui ad hoc
plures remissiones dedit in *cap. Presbyterum*, *supra eodem*.
Alia exempla habes in *cap. De occidendis*, *vers. Unde nec
reus*, 23. *quæst.* 5.

Procedit autem hæc conclusio etiam si qui præbuit hu- 13
jusmodi causam remotam, & omnino per accidens daret
operam rei illicitæ: nam nihilominus ex ea non efficitur
irregularis, text. est in *d. cap. Exhibita*, *infr. eod.* Et pro-
pterea qui fecit taxillos ad ludendum, non incidit in irre-
gularitatem ex eo quod convenientes ad ludum se interfece-
rint: Nam etsi secundum communem opinionem ars fa-
ciendi taxillos sit prohibita, tamen non est ad homicidium
ordinata, ut per Marian. Socin. *in cap. prox. num.* 237. *vers.
Secus autem si non esset ordinata*, *infr. eod.*

Et eodem modo irregularis est puer, qui turgidam vesi- 14
cam porcinam frangens, in causa fuit, ut mulier prægnans
terrore aborriretur, ut post Abb. tenet Silvest. *in verb. Ho-
micidium*, 2. *num.* 14. Licèt contrarium videantur sentire 15
Innoc. Abb. ant. & Vinc. & minùs benè secundum Sil-
vestr. Idemque patet ex subjectis declarationibus Sac. Con-
gregationis Concilii. Nam Petrus Presbyter Pampilonen-
sis cùm audisset Martinum laicum cum quadam muliere
soluta ipsius oratoris ex fratre nepote solere carnaliter
commisceri, & quadam nocte domum ejus ingressum es-
se, & eum illa commorari, armatus ipse, aliisque consan-
guineis armatis comitatus ad d. domum dictæ neptis ac-
cessit ea intentione, sicuti asserebat, ut Martinum com-
pelleret, contrahere cum ea matrimonium, non autem ut
eum occideret. Verùm simul ut Martinus audivit fores
pulsari, se in arcam d. domus è fenestra projecit, ac statim
exanimatus est. Quæsivit Petrus an propterea contraxis-
set irregularitatem. *Die* 29. *Novembr.* 1602. Sacr. Con-
greg. cui undecim Cardinales interfuerunt, censuit Pe-
trum prædict. secundum ea, quæ proponebantur, non in-
cidisse in irregularitatem. Et postea cùm quidam Presby-
ter Oriolen. diœcesis noctu ad mulierem conjugatam ac-
cessisset, ab ipsa de viri absentia edoctus; cùmque vir ipse
casu superveniens uxorem necasset; dubitavit idem Pres-
byter num incidisset propterea in irregularitatem. *Die*
31. *Iulii* 1610. S. Congregatio respondit uti prius censuerat

præ-

prævia diligenti discussione, adulterum ob mortem adul-
teræ à marito propter adulterium inflictam non esse irre-
gularem.
His planè casibus etsi prædicti darent operam rei illici-
tæ, quia tamen causa remota, quam homicidio præstite-
runt, nullatenus fuit ordinata ad causatum, sed fuit omni-
no per accidens; declarati fuerunt immunes ab irregula-
ritate.
16 Secundus casus est cùm causa remota est verisimiliter
ordinata ad causatum, ita ut propter ipsam ordinationem,
& consequentiam causati præstans causam ipsam remotam
videatur habuisse animum ad causatum. Et hoc casu, qui
præbuit causam, tenetur, ut per Marian. Socin. *hic num. 9.*
Ego verò intelligo hoc procedere si præbens hujusmodi
causam dabat operam rei illicitæ, vel animo nocendi hoc
fecit, aut diligentiam non adhibuit quam potuit, aut de-
buit adhibere; aliàs secus, ut in *cap. Continebatur, supra
eod.* & infra *in cap. prox. l. Si putator, ff. ad l. Aquil.* Ita
17 Ægid. Bellam. *cons. 14. Factum est tale, per tot. & præsertim
num. 3. vers. In oppositum:* ubi notabiliter consuluit Epi-
scopum Avenionensem, qui proposuit Ludovico Franco-
rum Regi enormia quædam facinora in ejus ditione per-
petrata, & instituit pro remedio opportuno, nullam con-
traxisse irregularitatem, licèt alii ex delinquentibus jussu
Regis decapitati, alii submissi, & alii mutilati fuerint:
motus hoc principali fundamento, quia danti operam rei
licitæ non imputatur damnum, maximè si non valeat de
negligentia reprehendi, ut *cap. De occidendis, 23. quæst. 5.*
secundum Bernard. & Hostien. *in cap. Sicut dignum, supra
eodem*, & Henric. *hic*. Et idem si non adhibet diligen-
tiam, quam potest, si causam proximam non dederit, ut
l. Qui domum debebat, ff. Locati: at Episcopus hoc egit
principaliter pro redemptione captivorum, & sic dabat
18 operam rei licitæ, nec dedit causam proximam; Sed Rex,
& illius ministri. Sic etiam videmus Prælatis, vel Cleri-
cis quibuscumque qui de laicis suis malefactoribus quere-
lam penes sæcularem judicem deponentes petunt emen-
dam sibi fieri, & provideri ne contra eos talia de cætero
præsumantur, imputari non debere si protestentur expres-
sè se ad vindictam, seu pœnam sanguinis non intendere,
licèt malefactoribus judex mortem intulerit justitia exi-
gente, ut est casus in *cap. Prælatis, de homicid. lib. 6.* Et
quamvis Joan. Andr. ibi dixerit Clericum cautè facere
si potiùs dicat, *conqueror*, quàm *accuso;* & sic serventur
verba *dict. cap. Prælatis;* tamen putat eum non fieri irre-
gularem, licèt dicat, *accuso*, nam & querela inofficiosi te-
stamenti dicitur accusatio, *l. Parentibus, & l. In arenam,
C. de inoffic. testam.* & sequitur post Abb. Socin. *in cap.*
19 *prox. infra eodem num. 256.* Sicut non imputatur judici Ec-
clesiastico, qui Clericum actualiter degradatum tradit Cu-
riæ sæculari si protestetur ad præscriptum *cap. Novimus*,
20 *infra de verb. signific.* Similiter Episcopus, seu quicumque
alius Prælatus, vel Clericus jurisdictionem obtinens tem-
poralem, si homicidio, aut alio maleficio ab aliquibus in
jurisdictione sua commisso Ballivo suo, aut alii cuicumque
injungat ut veritatem inquirens justitiam exequatur, irre-
gularis non efficitur, licèt pœna sanguinis inferatur, ut est
text. in *cap. Episcopus, Ne Cler. vel Monach. lib. 6.*
His enim casibus, & aliis consimilibus, qui adduci pos-
sent, quamvis præbentes causam remotam intelligere
possint, aut debeant futurum esse ut inde mors sequatur;
excusantur tamen ab irregularitate, quia dant operam rei
21 licitæ, & eorum officio incumbent. Unde nec Princeps,
qui legem condidit sub pœna mortis, efficitur irregularis
si legis auctoritate aliqui ultimo supplicio affecti fuerint,
quia in personam certam non animadvertit, nec in Con-
stitutionem suam voluit aliquem incidere, sed eam tan-
tummodo promulgavit propter bonum, & licitum, ut
homines à maleficiis deterreret; ita Archid. *in cap. Officia,
num. 1. 23. quæst. 5.* & Joan. Andr. *in cap. 1. num. 5. in glos.
1. infra de Sagittar.* Quod multo magis habet locum in 22
Papa, qui non potest canonicam irregularitatem incurre-
re, *cap. Proposuit, supra de concess.* quia & aliis super hoc
medetur, ut patet ex notatis in *cap. Sicut, supra eodem*, &
infra *in cap. Postulasti*, & tradit Joan. Andr. *loc. cit.* Verùm
si Clerici emendam peterent, aut reum Curiæ sæculari tra-
derent non præmissa protestatione, utique irregularitatem
non evaderent, ut in juribus citatis; & utrobique notant
DD. Et eodem modo quærit *hic* Collectar. *in princ.* si ali- 23
quis obtinuerit à Principe judicaturam, & causas commi-
serit in genere, quia à se totam jurisdictionem abdicare
non potest an committens sit irregularis, si Commissarius
ad mortem, vel mutilationem condemnet: & concludit
esse irregularem, cùm sit causa, & occasio; quia hoc po-
tuit prævidere. Nec obstat secundum eum *cap. Episcopus,
Ne Cler. vel Monach. lib. 6.* quia hoc faciunt Prælati ex ne-
cessitate sui officii; & ideò Papa ibi eos excusare potest.
Aliàs idem esset judicium de Prælatis, & aliis, ut legitur,
& notatur in *cap. Ex litteris de excess. Prælat.* Idem si Prin-
ceps causam Clerico commisisset, qui alicui re integra in
totum vices suas committeret, propter eamdem ratio-
nem, ut hic per Collect. post Golielm. de Monte Laudano
in tract. suo de Sacramen. & idem dicendum si Episcopus 24
committat Clerico, ut vice sua eligat Balivum, vel Judi-
cem, vel specialem justitiarium, & justitiarius à Clerico
electus condemnet ad mortem secuto effectu: nam Cle-
ricus irregularitatem incurrit; & in hoc residet Joan.
Andr. *in dict. cap. Episcopus*, quia talis voluntariè hoc fa-
cit, non autem ex officio: & tota illa Decretalis loquitur
de eo, cujus est jurisdictio: licèt Collectar. *hic in fin.* dicat
hoc magis mirandum esse, cùm hic Clericus non faciat ni-
si quod Episcopus esset facturus: quid enim potest illi im-
putari, maximè si coactus fuit à suo Prælato: quare in præ-
cepto concludit secus *cap. Sicut, 7. quæst. 1. & cap. Quod quis,
de regul. iur. lib. 6.*
Declara secundò, principalem regulam hujus Decreta- 25
lis ut non procedat in eo, qui alicui consulit ut indubita-
tæ morti se exponat pro nomine, sive honore Christi, vel
pro fide, aut pro statu Ecclesiæ: non enim fit irregularis,
licèt exinde sequatur mors; & sic dederit causam proxi-
mam homicidio, *cap. Sunt quidam, 25. quæst. 1. cap. Non
solum, & cap. seq. 11. quæst. 3.* cùm Christus mortem pro
nobis subierit, *cap. Cum Redemptor, 12. quæst. 1. cap. Pro
humani, de homicid. lib. 6.* ita Innoc. *in cap. Ad audientiam,
num 6 vers. Sed etsi consulat, infra eod.* Archid. *in summa
23. quæst. 8. num. 4. vers. Sed si ei consulat* Ex hac ratione 26
excusari possunt ab irregularitate Inquisitores hæreticæ
pravitatis pronunciantes aliquem hæreticum, licèt sciant
eum propter hoc morti tradendum; & hoc etiam aliàs mul-
tipliciter procurent; ad hoc *cap. Legi, 23. q. 8. & cap. Si au-
dieris, 23. q. 5.* secundum Archid. *ubi supra, vers. Hac etiam
ratione*, & Specul. *in tit. de legat. §. Iuxta, vers. Porrò.*
Declara tertiò eamdem regulam ut procedat in simplici- 27
ci irregularitate, non autem in ea, quæ contrahitur ex ho-
micidio voluntario, & est indispensabilis, ut in decreto
Conc. Trid. *cap. 7. sess. 14.* ad hanc enim inducendam non
sufficit indistinctè causam proximam dedisse homicidio, sed
oportet ut homicidium sit in se volitum, ut fusè probavi-
mus in *cap. proxim. infra eadem, in quæstione*, An mandans
committi homicidium in persona unius, si sequatur in per-
sona alterius fit irregularis ex homicidio voluntario? à
num. 53. usque in finem.

DE HOMICIDIO.

Clemens III.

CAPUT XII.

AD audientiam Apostolatus nostri pervenit, quòd cùm quidam presbyter volens corrigere quemdam de familia sua, cingulo, quo cingi solebat, ipsum verberare tentasset: contigit, quòd cultellus de vagina, quæ cingulo adhærebat, elapsus, eum in dorso aliquantulum vulneravit: Postmodum verò cùm ille vulneratus aliquandiu vixisset, & convaluisset à vulnere, alia graviori (ut dicitur) infirmitate percussus, viam est universæ carnis ingressus. Quia verò utrùm occasione vulneris decessisset, dubium habetur: vestræ discretioni duximus respondendum, quòd cùm in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem, vos convenit injungere presbytero memorato, ut in sacris ordinibus non ministret: injuncta tamen pœnitentia competenti, sibi poteritis concedere, ut minoribus ordinibus sit contentus. Si verò ille ex alia infirmitate obierit, poterit (sicut erat solitus) divina officia ministrare.

S V M M A R I V M.

1 *Homicidium casuale imputatur ei, qui dabat operam rei licitæ si non adhibuit diligentiam, quàm debuit.*

2 *Dubitans an sit irregularis debet tutiorem partem eligere, & abstinere à ministerio Altaris.*

3 *Irregularitas in foro contentioso in dubio non est præsumenda.*

4 *Secus in foro pœnitentiali, vel quasi pœnitentiali.*

5 *Dubius tenetur tutiorem partem eligere in omni materia, in qua subest periculum salutis æternæ.*

6 *Dubia contra seipsum in deteriorem partem sunt interpretanda; secus contra proximum.*

7 *Regula de tutiori parte in dubio eligenda à recentioribus Theologis multipliciter oppugnatur.*

8 *Clerico licet propriam familiam corrigere etiam moderatè verberando, nec casus mortis inde contingens illi imputatur.*

9 *Virgis, & loris verberari quis potest, & custodiæ causa in vinculis poni.*

10 *Correctio debet esse levis, & moderata.*

11 *Sævitia nimia adscribitur culpæ.*

12 *Castigatio levis dicitur si fiat cum molli cingulo.*

13 *Castigatio an sit moderata necne, iudicis arbitrio relinquitur.*

14 *Castigatio levis in robusto potest esse gravis in debili, vel infirmo.*

15 *Castigatio dicitur levis, aut gravis ex genere instrumenti.*

16 *Item ex parte corporis, in qua quis percutitur.*

Magister, vel dominus baculo percutiens caput dicitur esse in culpa; secus si manum dando palmatam, ibidem.

17 *Irregularitas ex homicidio, vel mutilatione in quibus casibus contrahatur. Et infra per discursum, usque in finem.*

18 *Irregularitas ex homicidio, vel mutilatione est in duplici differentia.*

19 *Irregularitas ex homicidio casuali contrahitur ab eo, qui dabat operam rei illicitæ.*

20 *Clericus qui venando telum in feram misit, & hominem occidit, irregularis est, etiamsi omnem adhibuerit diligentiam.*

21 *Clericus qui porcos ex agro pulsurus proiecit lapidem, & puerum necavit, non est irregularis.*

22 *Proiiciens aliquid per locum insolitum, non tenetur clamare.*

23 *Clamantes submissa voce, vel post casum contingentem, non excusantur.*

24 *Furiosus, qui culpa propria incidit in furorem, an sit irregularis ex homicidio in furore commisso.*

25 *Furiosus ex culpa sua puniendus est, sed mitiori pœna, & refellitur contraria opinio Menochii.*

26 *Furiosus quod facit perinde est, ac si a quadrupede, vel tegula per se cadente factum esset.*

27 *Mandans aliquem verberari, licèt expressè adhibeat ne occidatur, irregularis est si mandatarius occidat.*

28 *Consulens alicui iactum machinæ, vel balistæ, aut expugnationem castri, an sit irregularis.*

29 *Associans euntem ad aliquem interficiendum an, & quando incurrat irregularitatem.*

30 *Irregularis non est qui casu interfuit homicidio absque participatione, licèt ex eius præsentia aliquid robur accreverit adversariis.*

31 *Irregularis efficitur inflammans animum Regis ad odium, si inde sequatur mors.*

32 *Suggerere quid sit.*

33 *Irregularis non est præbens homicidio causam remotam, & ad homicidium non ordinatam, etiamsi daret operam rei illicitæ, & num. 61.*

34 *Culpa levissima an sufficiat ad irregularitatem contrahendam.*

35 *Irregularis est ex homicidio casuali, qui non adhibuit diligentiam quam debuit, licèt daret operam rei licitæ.*

36 *Negligentia dissoluta propè dolum est, & habetur pro conscientia.*

37 *Dormiens an, & quandò fiat irregularis ex homicidio in somnis commisso.*

38 *Chirurgus an sit irregularis, si ex adustione, vel incisione, quam fecit, sequuta fuerit mors, vel mutilatio, & num. 40.*

39 *Barbitonsoris, seu phlebotomantis artem exercens an efficiatur irregularis.*

40 *Chirurgia ars est Clericis interdicta, & num. 42.*

41 *Intellectus* cap. Tua nos de homicid.

42 *Chirurgus ut sit immunis ab irregularitate quæ requirantur.*

43 *Vrsum, aprum, vel leonem tenens si aliquem interficiant, an sit irregularis.*

44 *Clericus è campanili sursum trahens chordam campanæ an sit irregularis, si puer funi appensus ceciderit, & expiraverit.*

45 *Irregularis efficitur causam præbens homicidio animo nocendi, licèt aliàs daret operam rei licitæ.*

46 *Fenestram faciens ea intentione ut alter se per eam præcipitaret, irregularis efficitur si mors sequatur.*

47 *Clericus se defendens in rixa an sit irregularis si superveniant inimici adversariorum, & aliquem interficiant.*

48 *Cultellum tenens in manu an sit irregularis si alter in eum insiluerit, & vulnus lethale acceperit.*

49 *Clericus trahens officiali furem petens ut eum puniat citra sanguinis effusionem, an sit irregularis si officialis occidat, vel mutilet.*

50 *Clericus expellens latronem de Ecclesia, qui iustitia mediante suspensus est an sit irregularis.*

51 *Irregularitas ex homicidio voluntario qualiter contrahatur.*

52 Por-

52 *Portans ligna ad comburendos hereticos, ut indulgentiam consequatur, an sit irregularis.*
53 *Mandans committi homicidium in personam unius, si sequatur in personam alterius an sit irregularis ex homicidio voluntario, & num. seq. usque in fin.*
54 *Irregularis ex eodem facto unus esse potest ex homicidio voluntario, alter ex casuali.*
55 *Mandans aliquem percuti baculo citra mortem, aut cassim leviter in facie vulnerari, non est irregularis ex homicidio voluntario, si mandatarius gladio interfecerit.*
56 *Irregularis non est qui omni conatu nisus est occidere, sed non occidit.*
57 *Casus est in agente præter intentionem.*
58 *Casus evenientes ex aliquo opere præter operanti intentionem, non sunt voluntarii, nisi per accidens.*
59 *Mandans percuti extra Prætorium, si percussio sequatur in Prætorio, non tenetur de percussione.*
60 *Fur qui equis subtractis mulierem confregit, non tenetur lege* Cornelia de Sicariis.
61 *Homicidium casuale cuno imputatur danti operam rei illicitæ, quando actus ille est ordinatus de sui natura ad homicidium subsequutum.*
62 *Homicidium culposum non dolosum quando dicatur.*
63 *Consilium, & eventus exigitur à jurisconsulto.*
64 *Mandans capi unum ex tribus Clericis, & alios duos non gravari, si mandatarius capiat unum ex duobus, mandans non est excommunicatus.*
65 *Irregularis an sit consulens alicui homicidium, si ille dum aggreditur, occiditur.*
66 *Pœna ordinaria an sit puniendus, qui volens percutere Titium, percussit Mevium.*
67 *Percutiens animo occidendi armato pugno, an censeatur homicida voluntarius, si percussus cadendo ex allisione ad petram obierit.*
68 *Error an excuset homicidium involuntarium.*
69 *Injuriam inferens Titio, quem putabat esse Caium, qua pœna puniatur.*
Mandans quando teneatur ex homicidio, si mandatarius erraverit in persona occisi, ibid.
70 *Excommunicatus est qui volens percutere unum Clericum, percussit alium.*
71 *Percutere volens Titium, ac percutiens Caium prætereuntem, tenetur* l. Aquilia.
72 *Occidens hominem etiam infidelem est irregularis.*

1 **A**D *audientiam*. Homicidium casuale imputatur ei, qui dabat operam rei licitæ, si non adhibuit diligentiam, quam debuit. Hoc dicit secundum omnes. Communis divisio. Secunda ibi, *Quia vero*. Et hæc distinguit. Et secundum membrum ibi, *Si vero*.

2 Nota primò ibi, *quod cum in dubiis*, eum, qui dubitat an sit irregularis nec ne, debere tutiorem partem eligere, seque irregularem æstimare, & abstinere à ministerio Altaris. Concordat *cap. Significasti, il secondo, & cap. Peti-*
3 *tio, infra eodem*. Unde videtur inferri, ut in dubio irregularitas sit præsumenda. Quod tamen non ita generaliter accipiendum est, sed sub distinctione, de qua hic per Abb. *num.* 2. & Marian. Socin. *num.* 18. Nam aut agitur ad pœnam imponendam propter irregularitatem in foro contentioso; & tunc in dubio quis debet potiùs judicari non irregularis, quàm è contra. Et ita loquitur Innocen. *hic in fin.* ab aliquibus perperam allegatus. Ait enim irregularitatem esse de jure positivo, ut notatur in *cap. Nisi cum pridem, de renunc.* Et ideò non debere aliquem in dubio reputari irregularem, quia pœnæ sunt molliendæ potiùs, quàm exasperandæ, *cap. Pœna, de pœnit. dist.* 1. Et sic loquitur Innocen. in foro judiciali, quando agitur ad pœnam, prout illum intelligit Abb. *d. num.* 2. Et ita etiam loquitur Speculat. *tit. de legat.* §. *Juxta, vers. Quidquid ego, & vers. Generaliter*, & ibi Joan. Andr. *in addit.*
4 secundum Marian. Socin. *eodem num.* 18. Aut agitur in foro pœnitentiali ad pœnitentiam imponendam. Et in dubio debet quis potiùs reputari irregularis; quoniam in hujusmodi foro tutior pars est eligenda, licèt durior videatur. Et idem dicendum ubi agitur in foro quasi pœnitentiali, puta quia propriè non agitur ad pœnitentiam, sed ut quis abstineat à ministerio Altaris; quia debemus in tutiorem partem interpretari, ut clarè probatur hic in dict. *cap. Significasti, & in cap. penult. infra eodem*. Procedit 5
autem hæc regula de tutiori parte in foro pœnitentiali, vel quasi pœnitentiali eligenda non solùm in irregularitate ut hic, & in juribus proximè citatis, verùm etiam in omni materia, in qua posset subesse peccatum, ut per Mar. Soc. *hic num.* 21. Et in excommunicatione est textus in *cap. Illud, de cler. excommunic.* In baptismate, in *cap. Parvuli, de consecr. distinct.* 4. In pœnitentia, in *cap. Si quis positus, & cap. seq. de pœnitent. distinct.* 7. In Sacramento Ordinis, in *cap. Veniens, de Presbyt. non baptiz.* In matrimonio, in *cap. Juvenis, de sponsal.* Et generaliter ubicumque agitur de præcepto sub culpa mortali in Clem. *Exivi*, §. *Item Præterea, de verbor. significat.* Rationem differentiæ inter 6
utrumque forum egregiè assignat D. Thom. *in* 2. 2. *quæst.* 60. *art.* 4. *Quia ubi non apparent manifesta indicia de malitia alicuius, debet unusquisque eum ut bonum habere, in meliorem partem interpretando quod dubium est; alioquin injuriatur ei, & contemnit ipsum: nullus autem debet alium contemnere, aut nocumentum quodcumque inferre absque causa. At vero circa seipsum homo debet dubia interpretari in pejorem partem secundum illud Job 9. Verebar omnia opera mea: eo quod cum debemus nostris malis adhibere remedium, expedit ad hoc ut securiùs remedium apponatur, ut supponatur id, quod est deterius.* Hæc S. Thom. Idem voluit glos. *in cap. un. in verb. Æstimare, de scrut.* quæ conciliando jura in articulo, an quis in dubio præsumatur culpabilis necne; [Hoc inquit, generale est, ut ubi vertitur periculum animæ præsumatur in deteriorem partem.] *cap. Juvenis, de sponsal. cap. Presbyteri, 68. distinct.* Sed circa judicia præsumitur potiùs justum, vel bonum, quam è converso, *cap. Si quid, 86. dist. cap. In cunctis, 11. quæst 3. cap. Innocens, 22. quæst. 4. & l. Ab ea parte, ff. de probat.*

Verùm insignem hanc sacrorum Canonum regulam 7
de electione tutioris partis complures ex recentioribus Theologis ita extenuant, ut ferè ad nihilum redigere videantur: quidam enim affirmant electionem tutioris partis non esse in præcepto, sed in consilio tantùm: quidam dicunt eam habere locum tantummodo in dubio facti, vel personæ, non autem in dubio juris quidam in dubio juris practico non autem speculativo: alii verò opinantur eam regulam esse restringendum ad limites hujus Decretalis, ita ut non procedat nisi in materia irregularitatis: alii demum putant eam non habere locum in opinionibus: nam cùm utrinque sunt opiniones æquè probabiles, aut una probabilis, & alia probabilior, contendunt licere unicuique eligere quamcumque opinionem etiam omissa probabiliori, & tutiori. Sed hàs omnes opiniones ut improbabiles, & minimè consonas dispositioni sacrorum Canonum, latissimè confutavimus in tractatu nostro de opinione probabili quem posuimus in *cap. Ne innitaris, supra de Constit. præsertim à num.* 44.

Secundò nota Clerico licitum esse propriam fami- 8
liam corrigere etiam verberibus, nec casum mortis inde contingentem illi imputari, dummodò correctio- 9
nis modum non excesserit, *cap.* 1. *& cap. Cum voluntate, de sentent. excommunic.* Nam virgis, & loris verberari quis potest, & custodiæ causa in vinculis poni, *l. unic. in princ. Cod. de emend. servor.* Hostiens. *hic num.* 1. S. Thomas *in* 2. 2. *quæst.* 65. *art.* 2. Secus verò si excesse- 10
rit modum in corrigendo; & ita intelligitur hic textus secundum Abb. *num.* 1. Correctio enim debet esse levis, & moderata, ut *leg. Sed etsi quæcumque*, §. *Si Magister, & leg. seq. ff. ad leg. Aquil.* quia levis castigatio reverentiam exhibet castiganti: nimia verò asperitas nec correctionem recipit, nec salutem, ut legitur in *cap. Cum beatus, 45. distinct.* Debet igitur esse admix- 11
ta misericordia cum disciplina, *cap. Discipulum, eadem distinct.* cùm sæpè erga corrigendos plus agat benevolentia, quàm austeritas, plus exhortatio, quàm comminatio, plus charitas, quàm potestas, *cap. Licet*, 1. *&* 2. *eadem dist.* Concil. Trident. *cap.* 1. *sess.* 13. Unde non mirum si nimia sævitia ascribitur culpæ, ut *d.* §. *Si magister*. Dicitur au- 12
tem levis castigatio si fiat cum cingulo; ut notabiliter dicit glos. 1. *hic*, quod verum dicit Jo. Andr. in glos. *Leviter, n.* 7. Si cingulum erat molle, sed melius Marian. Soc. existimat 13
num. 5. hoc relinquendum esse arbitrio judicis, inspecta qualitate ejus qui corrigitur, videlicet an sit sanus, & robustus, an verò infirmus, vel tenellus: nam castigatio quæ 14

levis esset in robusto, diceretur gravis inhabili, vel infirmo, ut probatur in *l. Qua actione*, *§. Si quis servum*, *ff. ad l. Aquil.* & hoc tenet Innoc. *in cap. Cum in Magistrum*,
15 *de elect.* & Archid. *in cap. 1. super glos. 23. quæst. 5.* Similiter censetur levis, vel gravis castigatio ex genere instrumenti; quo utitur quis ad castigandum secundum Mar. Socin. *num. 5.* Non enim eadem ratio habenda esset ejus, qui molli cingulo, ac ejus qui baculo uteretur, nec eadem illius qui percuteret virga, ac illius qui ferro, aut malleo. Præsumitur enim in dolo, qui castigat ferro, malleo, ligone, vel cultello, ut in *cap. Significasti*, *il secondo*, *infra eodem in fin.* ibi, *cum ratione instrumenti, cum quo ipse percussit, quod cum grave sit, non solet levem plagam inferre*, *& in l. 1. §. Sed si clavi*, & ibi per Jac. de Aren. post glos.
16 *ff. ad l. Corneliam, de sicar.* Rursus spectandum erit in qua parte corporis magister, vel dominus verberaverit; nam si in capite, & inde mors sequeretur, non esset corrigens immunis ab irregularitate, ut in *dict. cap. Significasti*, *in fin.* ibi, *Tum ratione partis, in qua fuit ille percussus in qua de modico ictu quis lethaliter lædi solet*. Unde in *cap. Presbyterum*, *supra eodem*. Declaratur irregularis Presbyter, qui quendam puerum intuitu disciplinæ percussit in capite, cùm post paucos dies expirasset. Secus verò si baculo verberaret manum dando palmatam, ut inquit Marian. Socin. *ubi supra*.

Demum temporis quoque rationem habendam esse, putat idem Socin. *num. 8.* videlicet an aer sit saluber, an pestifer, seu corruptus. Quibus omnibus probè perspectis judex arbitrabitur an correctio sit levis, & moderata, necne; quod etiam tenet Signorol. Homodeus *cons. 63. Tuens Calce*, *num. 2.* qui *num. 6. & 7.* concludit judicem posse per conjecturas arbitrari an quis moderatum castigationis modum excesserit, ut si ferro, & non ligno percussit, & si ligno, quàm acriter, & durè, & qua in parte corporis: & loquitur in marito, qui calce uxorem percussit, sequitur Menoch. alios citans *de arbitr. judic. lib. 2. cent. 4. casu 364*.

De practica autem cognoscendi an magister, vel dominus discipulum, vel famulum percusserit animo disciplinandi, & corrigendi, vide Bart. *cons. 103. Visis testibus*, *per tot. lib. 1.* ubi pluribus materiam explicat, & loquitur in magistro, qui puerum cepit per aures, & dedit ei alapam.

17 QUÆRO, Quibus casibus contrahatur irregularitas ex homicidio, vel mutilatione.

Hanc materiam tractant hic DD. per quæstiones nihil ferè ex conclusionibus deducentes, præter Marian. Socin. senior, qui in hac Decretali uberem tractationem inseruit de irregularitate magistraliter explicans quid sit irregularitas, unde dicatur, quo jure sit introducta, quot sint irregularitatis species, per quas personas incurratur, qua ratione fuerit instituta, qualiter, & in quibus casibus in unaquaque specie contrahatur, qui sint irregularitatis effectus, quomodo contra irregularem formetur libellus, & qualiter irregularitas removeatur, & sic materiam copiosè, & dilucidè absolvit per decem principales quæstiones, ad quas poteris recurrere ubi casus acciderint.

18 Ego verò strictè ad materiam hujus Decretalis omissa divisione quæ habetur in *cap. Si quis viduam*, *50. distin.* & per glos. magn. *in cap. Sicut dignum*, *supra eodem*. Distinguo irregularitatem in duo membra. Alia enim est irregularitas, quæ contrahitur ex homicidio non voluntario, sed casuali, & præter intentionem. Alia est, quæ contrahitur ex homicidio voluntario, & per se intento, & est indispensabilis: quam differentiam posuit Conc. Trid. *in cap. 7. sess. 14. & in cap. 6. sess. 24.* De alia enim specie irregularitatis quæ ponitur in *dict. cap. 7. & in dict. cap. Si quis viduam*, videlicet ex homicidio ad defensionem, agemus in *cap. Significasti*, *il secondo*, *infra eodem*. Circa primum membrum irregularitas ex homicidio casuali contrahitur in tribus casibus quæ sunt veluti tres regulæ in materia irregularitatis ad quas sicut rivi ad fontem omnes casus particulares reduci possunt secundum gloss. *in cap. prox. in verb. Causam dedisse supra eodem*, Silvest. *in verb. Homicidium*, *2. num. 2.*

19 Primus casus est cùm occidens, vel mutilans facto proprio, aut causam præbens homicidio, vel mutilationi dabat operam rei illicitæ, & hoc primo casu pro regula constituitur, ut irregularis efficiatur, licèt homicidium, vel mutilatio contigerit fortuitò, & præter ejus intentionem, & omnem adhibuerit diligentiam; Jura sunt clara in eo, qui occidit manu propria, *in cap. Continebatur*, *supra eodem*, & infra *in cap. Petitio*, *& in cap. De his clericis*, *50. dist.* Et de eo, qui causam præbuit homicidio, supra in *cap. Suscepimus*, *cum concord.* Et hoc pro regula ponit Silvest. *in verb. Homicidium*, *2. num. 2. vers. Tertia regula*.

Ratio est, quia etsi homicidium hujusmodi non sit voluntarium secundum se, quia voluntas directè in illud non fertur; tamen dicitur voluntarium secundum suam causam, quando voluntas fertur in causam, non in effectum, ut docet S. Thom. *in 1. 2. quæst. 77. art. 7.* Et ideò quoties culpa præcedit casum ordinatum ad illam culpam, etiam per casum quis efficitur irregularis, *cap. Presbyterum*, *& cap. Suscepimus*, *supra eodem*. Et hic cum multis similibus.

Itaque secundum hanc primam regulam ex iis, qui facto proprio occidunt, vel mutilant, irregularis est Clericus, qui venando telum in feram misit, & hominem interfecit juxta terminos respiciendum, *§. Delinquunt*, *ff. de pœn.* etiamsi omnem adhibuerit diligentiam, *cap. Hi qui arbores*, *50. distinct.* Silvest. *in verb. Homicidium*, *2. num. 7. vers. Sexto*. Quia dabat operam rei illicitæ, id est venationi, quæ est Clericis interdicta, *cap. 1. & 2. de cler. ven.* Secus in Clerico, qui porcos ex agro pulsurus, lapidem jecit, & puerum interfecit: nam cùm daret operam rei licitæ, si omnem diligentiam adhibuit circumspiciendo, non fit irregularis, *cap. Clerico*, *50. distinct.* Silvest. *ubi supra vers. Quinto*, ut vide Abbat. *in cap. Ex literis*, *il secondo*, *infra eodem*, ubi vult ut projiciens aliquid ad locum insolitum, & per quem quis transire non consuevit, non teneatur clamare, ut *in l. Si putator*, *ff. ad l. Aquiliam*, aliàs secus, *& in cap. fin. infra eodem*, dicit clamantes submissa voce, vel post casum contingentem, non excusari, sicut plerumque rustici ducentes mulos post impactionem clamant, *Cave*

Rursus secundum hanc regulam irregularis est qui culpa sua incidit in furorem, & demum furiosus existens homicidium perpetravit, *cap. Si quis insaniens*, *15. quæst. 1.* & tenet Laudun. in Clemen. *un. hoc tit.* intellige hoc procedere quando existens sanæ mentis præcognoscebat futurum esse ut si certum quid comederet, in talem incideret furorem, ut nihil aliud quæreret, quàm homines interficere, aut mutilare, idque experientia ipsa frequenter cognovit, & tamen illud comedit: aliàs secus; & ita potest salvari glossa *in summa*, *15. quæst. 1. & in d. cap. Si quis insaniens*, quæ absolutè dicit hunc non esse irregularem, prout contrarias opiniones Laud. & glossæ conciliat *hic* Mar. Socin. *num. 31.*

Unde si illum, qui sua culpa incidit in furorem, esse quidem puniendum, sed pœna mitiori scripsit Tiraquel. *in tract. de pœn. legum*, *causa 2. n. 7.* sic intelligens glos. in *cap. Sed hoc forte*, *13. quæst. 2.* Anchar. & Cardin. in Clem. *1. de homic.* Socin. sen. *hic*, licèt de hoc levissimis fundamentis hæsitaverit, Menoch. *de arbitrar. jud. lib. 2. centur. 2. casu 325. num. 9.* sentiens hunc non esse dignum aliqua pœna: quoniam si facto suo effectus est furiosus, mentem alienatam habet ab eo, quod jam facere proposuerat. Quæ ratio inepta est, quia etsi delictum non sit in se voluntarium, est tamen voluntarium in sua causa; & furiosus hoc casu non punitur ob culpam criminis ab eo commissi, sed propter ipsius furoris casum, in quo culpam habuit. Et propter circumstantiam homicidii, quæ aggravat culpam, ut dixi in *cap. Si consueverit*, *num. 37. supra de accusat.* Porrò contraria opinio posset *[illegible]* ubi nulla culpa præcessisset casum: tunc enim *[illegible]* excusat, ut *l. Infans*, *vel furiosus*, *ff. ad l. Cornel. de Sicar.* & satis dicitur puniri furore suo, ut *l. Divus*, *ff. de offic. Præsid.* Unde quod facit furiosus, perinde est ac si à quadrupede, vel regula per se cadente factum esset, ut dicit text. in *l. Sed et si quemcumque*, *§. Et ideo ff. ad l. Aquiliam*.

Idem prorsus in ebrio, qui dedit operam ut inebriaretur, & sciebat se consuevisse in ebrietate arma sumere, & homines percutere, atque offendere: nam procul dubio irregularis efficitur, quia per immoderatam potionem dedit operam rei illicitæ, & ad occasionem periculosæ ex his, quæ solent accidere: ita Marian. Socin. *hic*

hic num. 36. & Covarr. in Clem. *Si furiosus, de homicid. in* 3. *part. sub num.* 4. *vers. Posset quidem vera censeri.* Et hic quidem casus est extra omne dubium.

Major difficultas est quid dicendum in ebrio, qui ex simplici culpa in ebrietatem incidit immoderatè bibendo, & in ebrietate homicidium commisit. Hanc quæstionem plenè examinavi in *cap. Si constiteris, à num.* 26. *usque in fin. de accusat.*

Ex his verò, qui dantes operam rei illicitæ non manu propria occiderunt, sed homicidio casuali causam præbuerunt, irregularis efficitur is, ex cujus mandato, consilio, auxilio, vel suggestione fortuitò, & præter intentionem sequutum est homicidium, vel mutilatio.

27 Unde irregularis est mandans aliquem verberari, licèt expresè inhibeat, ne occidatur, vel mutiletur, si mandatarius fines mandati excedens occidat, vel mutilet: nam etsi olim hoc esset admodum controversum inter Doctores, qui scripserunt ante compilationem sexti libri Decretalium, hodie tamen ita decisum est in *cap. final. de homicid. in* 6.

28 Item irregularis est qui alicui consuluit, vel suasit jactum machinæ, vel balistæ, aut expugnationem castri, si exinde aliquis moriatur: expugnationi enim castri, & jactui machinæ nimis affine est occidere hominem. Neque hoc casu distinguitur an quis consuluerit ut castrum expugnaretur, an verò ut caperetur proditionaliter, vel furtim: siquidem cùm illicitum opus consulat, absolutè irregularis efficitur, licet casu sequatur inde mors, *cap. Continebatur*, §. 1. *& cap. Presbyterum, supra eod.* & in hoc tandem residet Innoc. *hic num.* 1. *vers. Sed & qui non consuluit*, cui adstipulantur Hostien. *num.* 5. quia hoc officium non est Clerici, vel Sacerdotis, aut volentis in Presbyterum promoveri, *cap. Suscepimus, supra eod. cap. fin. in princ. de postul.* Jo. Andr. *num.* 3. Butr. *num.* 4. Marian. Socin. *num.* 319. *& seq.* & alii communiter.

29 Similiter irregularis est associans eum, qui ibat ad aliquem interficiendum effectu subsequuto, licèt super homicidio committendo non habuerint aliqua verba, vel si habuerint associans illi conatus est dissuadere, cui tamen associatus noluit acquiescere: unde associans eum comitatus est, ut si necessitas postularet, ipsum defenderet, Doctores *in cap. Sicut dignum, supra eod.* Hostien. *in summa eod. tit.* §. *Quæ pœna vers. Quis vadit*, per notata *in d. cap. Sicut dignum*, §. *Illi etiam*, §. *fin.* Idem Specul. *in tit. de ind. deleg. vers. Quid si aliquis vadit*: secus si associans in nulla fuerit culpa, quia associavit causa pacificandi, vel ex alia justa causa: nam etsi ex ejus præsentia aliquod robur accrescat associato, eo quod timor adversariis incutiatur, non tamen propterea efficitur irregularis, ut probatur in *cap. Presbyterum, à contrario supra eodem*, & tenent Innocen. Joan. Andr. & DD. *in cap. Petitio, infra eodem*, & Marian. Socin. *hic num.* 277. facit *cap. De occidendis, vers.*
30 *Absit ut ea*, 23. *quæst.* 5. Et quamvis Specul. *tit. de dispens.*
§. *Juxta, num.* 56. Tabiena *in verb. Irregularitas*, 2. *nu.* 31. & Majol. *de irregular. lib.* 5. *cap.* 48. §. 5. *num.* 1. simpliciter affirment ad incurrendam irregularitatem satis esse, ut quis interfuerit homicidio, licet non percusserit, non tamen intelligendi sunt de eo, qui casualiter reperitur in loco, ubi homicidium perpetratur, prout illos declarat Rota apud Farinac. *decis.* 260. *num.* 3. *part.* 1. *recent.* nam hujusmodi interessentiæ nulla habetur ratio, nisi probetur participatio, *cap. ult. in fin.* 23. *quæst.* 8. Innocen. *in cap. Sententiam, num.* 1. *in fin. Ne Cler. vel Monac.* Feder. de Sen. *cons.* 168. *in princ.* Paris. *cons.* 152. *num.* 30. *&* 31. *lib.* 4.

31 Item irregularis est, qui suggestione animum Regis inflammavit, unde homicidium fuit sequutum, *cap. Sicut*
32 *dignum*, §. *Qui verò, supra eod.* Suggerere autem est insinuare, subministrare, subjicere, vel suggerere est suadere, seu quasi latenter consulere, & propriè decipiendi causa, aut nocendi ei cui suggeritur, aut etiam alteri, ut per Archid. *in cap. Primatus*, 71. *dist.* licèt quandoque in bonam partem accipiatur, secundum illud Joann. *cap.* 14. *Ille suggeret vobis omnia*; & ita accipitur, in *dict. cap. Primatus, cap.* 17. *quæst.* 1. *& cap. Suggestum, supra de Decim. cum similibus.*

33 In his planè casibus, & aliis quamplurimis, qui adduci possent, irregularitatem incurrunt ex homicidio casuali dantes operam rei illicitæ, non tantum si homicidium committant manu propria, sed etiam remotam præbeant homicidio; dummodo tamen causa sit ordinata ad homicidium, alioquin hujusmodi causam præstans non fit irregularis, etiamsi daret operam rei illicitæ, ut est text. *in cap. Exhibita infra eod. & in cap. Quæsitum, de pœnit. & remiss.* & scripsi plenè supra in *cap. Proximo, num.* 12. *&*
seqq. & hoc intendunt Innocen. *num.* 8. & Doctores hic, 34
dum dicunt homicidium casuale non imputari ei, qui fuit in culpa, si culpa hujusmodi fuerit levis, id est valdè remota, & ad homicidium non ordinata; de quo vide per Abb. *in dict. cap. Quæsitum*, & per Silvest. *in ver. Homicidium*, 2. *num.* 2. *vers. Potest addi quarta regula*, & quod latius dixi in *cap. fin. num.* 9. *infra eod.* ubi an hoc procedat, si culpa levis sit tamen in omittendo; an verò etiam in committendo, & an hoc casu sufficiat culpa levissima ad irregularitatem contrahendam.

Secundus casus, in quo contrahitur irregularitas simplex 35
ex homicidio casuali, & non voluntario est, cùm quis non adhibet diligentiam quam debuit, & potuit adhibere: tenetur enim de casu fortuito, licèt daret operam rei illicitæ, *text. est in cap. Continebatur*, secundum unum intellectum, *supra eod. & in cap. Quæsitum, infr. de pœnit. & remiss.* & clarè probatur in hac Decretali: nam hic Presbyter dabat operam rei licitæ, id est correctioni, quæ permissa est etiam moderatè verberando, ut dixi supra *in* 2. *notab.* sed quia non adhibuit diligentiam, quam debuit removendo cultellum, qui cingulo erat annexus, irregularis efficitur ex morte famuli inde sequuta, ut hic notat Hostien. *num.* 1. *in verb. Cingulo*, & hæc regula colligitur ex glossa communiter approbata in *cap. prox. in verb. Causam dedisse supra eod.* eamque ponit Silvest. *in verb. Homicidium*, 2. *num.* 2. *vers. Secunda, qui dat. operam rei licitæ.*
Rationem hujus conclusionis assignat gloss. *in d. cap. Quæ-* 36
situm, in verb. Negligentibus, quia dissoluta negligentia propè dolum est, *l. Si fideiussori*, 1. *respon. ff. Mandat. cap. Sæpe*, 50. *distinct.* & habetur pro conscientia *l. Cum lex, ff. de Ædil. edicto*; qualis est ignorantia judæorum, qui nolunt intelligere, ut benè agant, §. *ult.* 1. *quæst* 4. *sic cap. ult.* 37. *dist.* & quamvis homicidium hoc casu non sit voluntarium directè, quia in illud voluntas non fertur, dicitur tamen voluntarium indirectè, quia voluntas potest illud prohibere, & non prohibet, ut declarat S. Thom. *in* 1.2. *quæst.* 77. *art.* 7.

Hinc infertur primò, ut quamvis dormiens non incidat 37
in irregularitatem propter homicidium, vel mutilationem commissam in somnis, Clem. *Si furiosus, de homicid.* quia furioso comparatur, ut ibi & in *cap. Maiores*, §. *Item quæritur, de Baptis.* etiamsi præcesserit voluntas occidendi ante dormitionem, ut tenet Paul. in d. Clem. hoc tamen fallit si sciebat se aliquando solitum esse noctu dormiendo è lecto surgere, & ensem evaginare, vel similia facere, & nihilominus non peccavit, nec diligentiam adhibuit claudendo ostium, vel removendo arma, ut hic per Marian. Socin. *num.* 54. Palud. *in* 4. *sent. dist.* 32. *quæst.* 1. *art.* 3. Silvest. *in verb. Homicidium*, 3. *quæst.* 4. & Covar. in Clemen. *Si furiosus, part.* 3. *num.* 6. & hunc esse puniendum pœna extraordinaria tradit Bart. *in l. penul. ff. ad leg. Pomp. de Parricid.* & est communis opinio teste Covar. *ubi supra*, & Claro *in* §. *fin. quæst.* 6. *num.* 13. *vers. Quære etiam.* Gulielmus ponebat exemplum de quodam socio suo Anglico, qui dormiendo Pisis in Ecclesia S. Benedicti propè Arnum fluvium, accessit ad filiam cujusdam alibi existentem, & ibi puerum interfecit, & dormiens ad lectum rediviт, ut refert *hic* Marian. Socin. *num.* 51. subdens se habuisse Bononiæ vicinam puellam, quæ in somnis surrexit, & panem fecit.

Infertur secundò, ut irregularis sit Chirurgus si propter 38
eius imperitiam mors secuta fuerit ex incisione, vel adustione, quam fecit, ut *cap. Tua nos*, §. 1. *infra eodem*, secus si adhibet omnem diligentiam, quam debet; non enim efficitur irregularis, quia mors præsumitur evenisse potiùs culpa ægri, aut alias, quàm ex Chirurgi negligentia, vel imperitia, *cap. De occidendis*, 23. *quæst.* 5. *cap. Ad aures, supr. de ætat. & qualit.* ubi propterea consulitur medico, quem remordet conscientia, ne ad majores ordines ac-
cedat. Idemque dicendum in barbitonsore, seu phleboto- 39
mante, & similibus personis, ut tenet Specul. *in tit. de dispens.* §. *Juxta, vers. Item exercens, & vers. Facto, in fin.* & Mar. Socin. *hic num.* 149. *& seq.* & Silvest. *in verb. Homicidium*, 2. *num.* 9. *vers. Decimoquarto.*

40 Tu adverte, quia supradicta distinctio, An Chirurgus, vel Medicus sit peritus, & omnem diligentiam adhibuerit, necne procedit in laico: nam cùm ei physicæ, vel chirurgiæ ars permissa sit, casus fortuitus non est illi imputandus si fuit peritus, & nihil omiserit de contingentibus, quia dedit operam rei licitæ, *cap. Dilectus cum duobus seqq. infra eodem, & supra in cap. Continebatur*, secundum unum illud, nisi probabiliter dubitet ex ejus negligentia, vel imperitia aliquem periisse, quia tunc propter dubium prohibetur à promotione, juxta textum *in dict. cap. Ad aures, de ætat. & qualitat.*

41 At secus est in Clerico, quia cùm ars chirurgiæ sit ei interdicta; sive sit in arte peritus, sive non, & sive fuerit diligens, sive negligens, indistinctè tenetur de casu fortuito, quia dedit operam rei illicitæ, ut in regula præcedenti, & de hoc est textus expressus in *d. c. Tua nos, inf. eod.* ubi ille Monachus erat peritus in arte, & omnem adhibuit diligentiam, & nihilominus declaratur irregularis; & redditur ratio; quia multum deliquit alienum officium usurpando (id est chirurgi) quod sibi minimè congruebat, licèt cum eo misericorditer dispensetur. Et quamvis ibi loquatur de Monacho, quia fuit in facto, tamen idem in quolibet alio Clerico sæculari eadem ratione, ut illic declarat Abb. *in primo notab. num. 2.* & Mar. Socin.
42 *hic num.* 154. Qui propterea dicunt, & benè quatuor requisita debere concurrere ad hoc ut chirurgus non fiat irregularis. Primum est, ut officium illud sibi conveniat, id est, ut sit laicus, quia Clericis, & Monachis est interdictum, ut in *cap. Sententiam, cap. Non magnopere, & cap. fin. supra Ne Cler. vel Monach.* Secundum, ut sit peritus. Tertium, ut adhibeat omnem diligentiam secundum artem suam. Quartum, ut edoceat infirmum ea quæ sunt necessaria illius ægritudini, quibus servatis eventus mortis ei non imputatur.

43 Infertur tertiò, ut irregularis sit qui tenet animalia, quæ consueverunt nocere, puta ursum, aprum, vel leonem, si ab his aliquis interficiatur, & ipse non tenuit illos debito modo ligatos, argum. *cap. Hi qui arborem, & cap. Sæpe, 50. distinct.* fuit enim in lata culpa tenendo eos solutos, ut optimè probat textus *in l. 2. in fin. ff. Si quoad paup. fec. ff. dicatur*, & concludit hic Marian. Socin. *num.* 244. alioquin levis culpa, vel negligentia non deberet huic imputari, cùm multum remota sit causa ab homicidio, ut Innocen. inquit *num.* 8. Joan. Andr. & Butr. uterque in ult. quæst. & Specul. *in tit. de Iud. de leg. §. Iuxta, vers. Quod si aliquis*, facit quod not. glos. *in cap. de occidendis, 23. quæst. 5.* & vide Silvestr. *in verb. Homicidium, 2. num. 16. in 24. quæst.*

Infertur quartò, ut irregularis sit Clericus qui ad requirendam supellectilem in puteum à fure projectam, puerum eò dimisit per chordam; si puer disrupto fune ad oram putei refricanti dum sursum traheretur decidens suffocatus fuerit, ut dixi plenè in *cap. fin. infra eodem*. Quibus addi potest me Secretario hunc casum aliàs conti-
44 gisse in Sacra Congregatione Concilii. Quidam Clericus ascendit campanile, & dum apprehenso fune manibus malleo campanam crebro pulsaret in honorem festivitatis, aspiciens campanam dimoveri à tabula, cui propè campanam insidebat, descendens, funem sursum trahebat: dum autem attraheret, persensit funem gravi pondere onustum; sed nihilominus perrexit trahere, & chordam alligavit trabi, ne pulsando campanam à quoquam lædi, aut impediri posset: mox ad partem imam campanilis reversus, reperit puerum septem circiter annorum moribundum subtus chordam campanæ, qui se canapi appenderat, & sublevatus usque ad fornicem, cecidit; & paulò pòst expiravit. Sac. Congregat. habuit Clericum pro irregulari; quia dum chordam onustam trahebat, advertere poterat, & debebat aliquem esse illi appensum, & inde posse illi aliquid nocumenti contingere, censuit tamen cum eo misericorditer dispensandum ad Ordines, & beneficia.

45 Tertius casus, in quo contrahitur irregularitas ex homicidio casuali est, cùm quis homicidio causam præbet animo nocendi: nam ob pravam intentionem tenetur de casu fortuito, licèt aliàs daret operam rei licitæ, & causa sit remota, argum. *cap. Hi qui arborem, & cap. Sæpe, 50. distinct.* ita colligitur ex glos. præalleg. in *cap. De cætero, in*
46 *verb. Causam dedisse, supr. eod.* Et propterea tametsi qui fecit fenestram, per quam aliquis se præcipitavit non fit irregularis, cùm causa sit valdè remota, & ad homicidium non ordinata, & opus licitum esset, ut not. *in dict. cap. De cætero, supra eodem*, & Marian. Socin. *num.* 9. tamen secus est si ea intentione fenestram fecerit ut alter se præcipitaret, ut *hic* per Marian. Socin. *num.* 237. *in fine*.

Similiter quamvis Clericus se defendendo in rixa, cui causam non dedit, non sit irregularis, si inimici adversariorum superveniant, & aliquem ex illis interficiant, *cap. Cum homo, 23. quæst. 5.* tamen secus est si ipse poterat discedere, & non discessit, sed adversarios ea intentione retardavit, ut inimici eorum supervenirent, & illos interficerent, ut per eumdem Socin. *hic num.* 241. 47

Eodem modo tenens cultellum in manu quamvis non sit irregularis si alius se in eum insiluerit, & vulnus lethale receperit, ut tenet Archid. *in cap. Quia te, 50. dist.* tamen irregularis efficitur, si cultellum in manu tenebat ea intentione, ut alter se in illum impellendo configeretur, ut hic declarat Mar. Socin. *n.* 266. 48

Demum ut alia exempla omittamus, ob eandem rationem quamvis Clericus tradens officiali furem petens ut eum puniat citra sanguinis effusionem immunis sit ab irregularitate, licèt officialis occidat, vel mutilet, nec noceat illi, etiamsi officiali ad furem convincendum tradiderit inter signa: idemque sit dicendum de Clericis deponentibus querelam contra suos malefactores, licet tales vix absque sanguinis effusione valeant coerceri, *cap. Tua nos, §. Ad ultimum, & cap. Postulasti, infra eod. cap. Maximianus, 23. q. 3. cap. 1. & cap. Unum, 23. quæst. 5. l. Qui cum maior, §. 1. ff. de bon. libert.* tamen hæc procederent si ad mortem non intenderent, neque hoc in animo gererent: aliàs secus, ut quia expressè instabant ut fur puniretur citra sanguinis effusionem, *cap. In Archiepiscopatu, inf. de raptor.* vel in exilium mitteretur, *cap. Cum non ab homine, supra de iudic. cap. Novimus, de verbor. significat*, vel in perpetuum carcerem detruderetur, *cap. Excommunicamus, il secondo, de hæretic. cap. A nobis, de Apost. cap. Non vos, 23. quæst. 5.* & tenet hic Marian. Socin. *nu.* 249. *& seq.* 49
Qui etiam ex prædictis infert ut quamvis Clericus expel-
lens latronem de Ecclesia juxta textum in *cap. Sicut, il primo, 17. quæst. 4.* qui per sacerdotem extrahendus est, ut in *cap. Diffinivit, eadem cau. & quæst.* irregularitatem non incurrat, quia non dicitur morti tradere, sed lex, *cap. Cum homo, 23. quæst. 5.* secundum Archid. *in d. cap. Diffinivit*, hoc tamen vendicet sibi locum, dummodo expellens nullo modo intenderet ad mortem, vel mutilationem, ut per eum *num.* 251. 50

His planè casibus remotio, vel proximitas causæ non multum operatur, sed operatur intentio, ut causa sit ad homicidium ordinata, & in ordinatis procedit regula illa: Quidquid est causa causæ, est causa causati, ut *l. Manumissiones, & l. Ex hoc, ff. de iust. & iur. cap. Stude, 50. dist. cap. Si aliquis, & cap. Sicut, supr. eod.* Mar. Soc. *hic n.* 238. & dixi plenius supra in *cap. De cætero, num. 12. & seq.*

Circa secundum membrum irregularitas ex homicidio voluntario contrahitur cùm quis sua voluntate facto proprio homicidium committit, ut in *cap. 1. supra eodem, cap. Miror, 50. distinct.* sive christianum occidat, sive paganum, *cap. Clericum, eadem dist.* Marian. Socin. *hic n.* 137. Aut cùm ex intentione, & proposito causam directo præbet homicidio, sive præbuerit causam efficientem, ut puta mandato, præcepto, vel jussu, ut in *cap. 1. de homicid.* 51
lib. 6. cap. Sicut dignum, §. fin. supr. eodem, sive materia- 52
lem, ut puta ministrando arma, glos. 3. *in cap. Ita quorumdam de Iudæis*, vel portando ligna pro comburendis hæreticis, si ligna hæreticum combusserunt, *Specul. in tit. de dispen. §. Iuxta, ver. Quid de his*, etiamsi hoc fecerit ut indulgentiam consequeretur, ut per eum, & per Jo. Andr. *in d. cap. Sicut dignum, supr. eod.* & Socin. *hic num.* 279. Vel formalem, puta instruendo, informando, consulendo, vel quid simile, ut modus daretur homicidio, *cap. Si quis viduam, 50. dist. dict. cap. Sicut dignum, §. ult. vel finalem*, ut puta per præmii constitutionem ad homicidium committendum, ut explicat Mar. Soc *hic num.* 237.

QUÆRO, P. jussit famulo ut interficeret Joannem; famulus putans à se interfici Joannem, interfecit alium, an dict. P. sit irregularis ex homicidio voluntario, vel casuali. 53

Quæstio proposita videtur admodum dubia, maximè

ad

ad finem, in quem proponitur, videlicet ut inde colligatur an Episcopus, qui potest dispensare in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario ad præscriptum *cap.6. sess.24.* Concil. Trident. possit cum d. P. dispensare.
54 Pro faciliori tamen quæstionis solutione præmittendum est ex eodemmet facto posse alterum esse irregularem ex homicidio voluntario, alterum ex casuali, ut decla-
55 rat Navar. *in Manual. cap. 27. num.* 240. Ideoque Sacra Congregatio Concilii aliàs consulta an is qui mandavit aliquem baculo verberari eo expresso ne occideretur, si mandatarius armis percusserit, & occiderit, intelligatur incidisse in decretum Concilii *sess.14. cap. 7.* adeò ut omni ordinatione, ac beneficio, & officio Ecclesiastico absque spe dispensationis perpetuò carere debeat: Respondit non incidisse. Quinimò cùm postea dubitatum fuerit an is, qui gravibus ab aliquo affectus injuriis famulo mandavit, ut illi in facie vulnus leve cæsim infligeret, si mandatarius hujusmodi fines excedens pluribus mortiferis vulneribus illi mortem intulerit, censeatur incidisse in irregularitatem provenientem ex homicidio voluntario Sac. Congreg. licèt discrepantibus sententiis, tamen majori parte censuit non incidisse in ejusmodi irregularitatem, quæ oritur ex homicidio voluntario. Et ita in his duobus casibus solus mandatarius est irregularis ex homicidio voluntario, non autem mandans; quod etiam tenet Navarr. *d. num.240. vers. Dixi ab oratore, & vers.*
56 *Tum quia mandamus vulnerari aliquem*. Deinde præmittendum est legem promotionis non animum, sed factum respicere. Unde qui omni conatu nisus est occidere, sed non occidit, irregularis non est, *cap. fin. 15. quæst. 5.* glos. *in cap. Si aliquis, supra eod.* & hoc etiamsi aliqua pœna sanguinis sic delinquenti irrogari deberet, Navarr.
57 *d. cap.27. num.*211. Tertiò præmittendum est ex D. Thom. 2. 2. *quæst.64. art.8.* Casum esse in agente præter intentionem. Unde quæ talia sunt, non dicuntur simpliciter volita, licèt quandoque possint dici volita per accidens.

His præhabitis videtur respondendum prædictum P. qui mandavit Joannem occidi, cùm in personam alterius homicidium sequutum fuerit, esse quidem irregularem, quippe cùm causam dederit homicidio, *cap. De cætero, supra eod.* Sed tamen hanc irregularitatem provenire potius ex homicidio casuali, quam voluntario.

58 Quod probatur primò, nam casus evenientes ex aliquo opere præter operantis intentionem, vel ab eo non præcogitati, non sunt voluntarii, nisi indirectè, & per accidens, ex S. Thom. *in relect.* Clement. *Si furiosus, de homicid. 2. part. §. 4. num.* 10. Respectu autem mandantis homicidium sequutum in aliam personam, quàm ab eo nominatam, longè absfuit à sua intentione. Igitur quoad eum homicidium non est voluntarium.

59 Secundò. Mandator non tenetur de re gesta per mandatarium, ubi acillimum illi fuit limites mandati observare, Covarr. *d. 2. part. §.1. num.2. vers. Solet tamen*, ubi infert ut si quis alteri mandet ut percutiat Sempronium extra Prætorium, & ille in Prætorio percutiat, mandator non teneatur de hac percussione, in qua percutiens egressus est fines mandati.

60 Tertiò adducitur textus in *cap. Quantum, 50. distinct.* ubi si aliquis equis furto subtractis mulierem casu confregerit, non tenetur *l. Cornelia de sicar.* Et ita infertur ex illo textu, ut etiamsi quis det operam rei illicitæ, non teneatur de homicidio, quod casu contigit ita ut dolosum, & voluntarium dicatur, licèt teneatur de culpa; glos. *ibi in ver. Culpabilis.*

61 Quartò, homicidium tunc demum imputatur danti operam rei illicitæ, quando actus ille est ordinatus de sui natura ad homicidium subsequutum. Ita procedit textus in *cap. ult. de homicid. in 6.* quo disponitur ut mandans aliquem vulnerari sit irregularis, si vulneratus intereat: erant enim vulnera directè ordinata in mortem illius, & ille debuit cogitare hoc evenire posse, cùm ut plurimum ex vulneribus mors sequatur, Franc. & cæteri in *d. cap. ult.* ut dixi *supra num.* 33. & latiùs in *cap. De cætero, num.* 12. *& seq. sup. eod.* Unde secus est in casu nostro ex quo mandatum ut Titius occideretur, non erat de sui natura ordinatum ad homicidium alterius, nec frequenter solet evenire ut loco unius alius interficiatur. Cepoll. in terminis nostris in *cons.33. num.19. vers. Nec obstat.*

Quintò, in fortiori casu respondet Cepoll. *d. cons.* 33. 62
cùm quis intendens occidere Sempronium, occidit Cajum, esse homicidam culposum, & non dolosum, & per consequens non voluntarium, cùm dolus ex voluntate, & animo proficiscatur; & ideò ibi infert eum non posse puniri pœna mortis, aut corporali, sed tantùm arbitraria pro modo culpæ.

Sextò, mors personæ præter intentionem mandantis illata non potest dici à mandante, nisi per accidens volita, utpotè qui non hujus, sed Joannis solius intendebat mortem, & dum famulo designavit Joannem occidendum utique videtur tacitè mandasse, ne alium quempiam necaret, argum. *l. Cum Prætor, ff. de Iudic. cap. Nonne, de præsumpt.* præsertim cùm versemur in delictis, & materia pœnali, adeo ut non videantur comprehensi, nisi expressi, argum. *l. Si Prætor, ff. Qui in fraudem Creditorum, l. Creditor, §. Lucius, in fin. & l. Diligenter, ff. mand.*

Septimò, confirmatur prædicta conclusio per textum ad hoc notabilem in *l. Ait Prætor, §. Ita demum, & l. Si quis cum haberet, ff. Quæ in fraud. credit.* ubi qui animo fraudandi creditum, testamento dat libertatem directam servo suo, nihil facit si verè creditor remanet læsus; finge modò me id fecisse animo fraudandi Titium creditorem meum, & postea factum esse ut dicta manumissio cesserit non in fraudem Titii, cui solvi suum creditum, sed in damnum Mævii creditoris mei post testamentum meum
causari. Respondet Jurisconsultus dationem dictæ liberta- 63
tis non annulari. Ratio est, inquit, quia ad hoc ut libertas rescindatur, utrumque in eamdem persona exigitur, consilium inquam, & eventus. Ergo & in casu nostro, in quo ut dictum est in secunda suppositione requiritur non solum voluntas, sed etiam factum, non sufficit ut mandatum quis dederit in injuriam, & damnum Joannis, quando damnum non in personam Joannis, sed alterius subsequutum est. Unde ex natura dictarum personarum incurret irregularitatem ex homicidio voluntario: non ex persona Joannis, quia ipse non fuit læsus; non ex persona tertii, quia in eum intentio non fuit directa.

Octavò adducitur Plov. *de irreg. reg.* 27. ubi referendo 64
Joan. de Deo decidit, ut si quis mandet capi unum ex tribus Clericis simul ambulantibus, & alios duos non gravari, sed mandatarius fines mandati excedendo capiat alios duos, utique mandans non sit excommunicatus. Ratio est, quia captura facta est contra ejus voluntatem, & inde infert à simili ad irregularitatem ex homicidio, quæ non incurritur, nisi homo actu occidatur; & sic non sufficit mandatarium occidere, nisi occidat quem mandans designavit.

Nonò, ad idem adducitur Innocen. *hic num.*8. & Joan. 65
Andr. *num.3. vers. Quid si Titius*, & Specul. *in tit. de leg. seu de dispensat. §. Iuxta num.*43. ubi concludunt si consulo tibi ut talem tuum inimicum occidas; si dum aggrederis, tu me occideris; ego non sum irregularis, quia etsi consilium fuerit malum, tamen non erat in mortem occisi. Ergo idem erit in casu nostro.

Non obstat, quod Joan. Andr. *in cap fin. per illum textum in verb. Occidat, de homicid. lib.6.* Butr. & alii hic dicant imò hunc esse irregularem; Si quidem hoc ita asserunt, ut ostendant eundem ex homicidio casuali, non autem ex homicidio voluntario irregularem esse; ajunt enim ideo esse irregularem quia fuit in culpa, & non prævidit quod poterat sequi.

Decimò, adducitur Angel. ad Bart. *in l. Respiciendum*, 66
§. Delinquunt, ff. de pæn. Nam cùm Bartol. ibi dixisset pœna ordinaria puniendum esse qui volens percutere Titium, percussit Mævium; addit ibi Angel. de Perus. jura adducta per Bart. id non probare, & talem non teneri actione injuriarum, quia cessat intentio injuriandi, sed teneri *l. Aquilia* propter culpam, & puniendum esse arbitrio judicis ut de delicto casu commisso. Et cum Angelo tenent alii DD. Et quamvis sentiant aliqui cum Bart. tamen non probant homicidium fuisse voluntarium.

Postremò adducitur Aretinus *cons.*147. quem refert, & 67
sequitur Felin. *in tract. quando conatus, col. fin. vers. Ex his*, qui tenet statutum puniens homicidium voluntarium non comprehendere illum, qui animo occidendi armato pugno adversarium ita percussit, ut ceciderit in terrã.

Unde evenit ut cadendo allisetit ad petram, & ex dicta collisione expiraverit. Rationem adducit; nam cùm statutum duo requirat animum iniquè occidendi, & occisionem ex intentione sequutam, & in hoc casu mors sequuta fuerit non ex facto per delinquentem electo, sed ex collisione prædicta non per ipsum electa, sed quæ casu accidit: statuti verba hunc non comprehendunt. Quæ ratio multò magis videtur consentire casui nostro ad probandum hunc mandatorem non posse dici irregularem ratione voluntariæ mortis tertii, qui contra illius voluntatem fuit, non ab ipso mandante, sed per accidens loco alterius interfectus.

68 Nec obstat si dicatur errorem prædictum nihil imminuere de culpa homicidii, nec de pœna irregularitatis, cùm versetur circa qualitatem, quæ ad propositum nostrum sit impertinens, eo quod sive hic, sive ille homo occidatur, modo occidatur homo, semper eadem incurritur irregularitas ex doctrina D. Thomæ t.2. *qu. 76. art.* 3. & *ibi* Cajetan. adeo ut dictus error quoad prædictos effectus non causet involuntarium: nam argumentum procedit respectu ipsius mandatarii, qui non erraverit in corpore occisi; imò in individuo eundemmet voluit interimere, & interemit; sed tantum erravit in qualitate impertinenti;
69 de quo est text. ad id notabilis in *l. Eum qui*, §. *Si injuria*, *ff. de iniur.* ibi, Si quis putet me Lucium Titium esse; Cùm sim Cajus Sejus, prævalet quod principale est injuriam eum mihi facere velle; certus enim sum Ego, licèt ille putet me alium esse, quàm sim. Secus autem esse respectu mandantis, qui non erravit in qualitate personæ, sed erravit in corpore: dum enim voluit ut una persona, unumve corpus occideretur, alia persona, seu aliud corpus, in quod nullo modo mandans consenserat, occisum fuit; & sic ex quo mandans nullo modo voluit, ut illud corpus læderetur, non potest dici voluntariè in illud consensisse; ideò argum. ejus textus à cessante ratione infertur, ut injuriarum actione neque ratione illius corporis læsi teneatur. Argumentum autem contrarium procederet, si mandans visa persona Seji amici, putansque eum esse Titium inimicum, mandasset servo ut dictam personam ad oculum designatum occideret, quia tunc mandans voluntariè, & directè consensisset in necem dictæ personæ, nec excusaretur ex eo quod ipse errasset in qualitate amici, vel inimici, eo quod dicta qualitas nec augeat, nec minuat homicidium nec reddat
70 illud involuntarium. Et eodem modo respondetur ad illud, quod deduci solet ex glos. *cap. Si vero*, *il secondo*, *de senten. excommun.* videlicet qui volens percutere Titium Clericum percussit Sejum itidem Clericum, non evitat excommunicationem.

71 Pariter nec obstat textus in *l. Scientiam*, §. *ult. ad l. Aquil.* ibi, [sed si defendendi mei causa lapidem in adversarium misero, & non eum, sed prætereuntem percussero, *l. Aquil.* tenebor;] nam præterquamquod hoc exemplum in aliis terminis proponitur, quàm sit casus, de quo dubitatur; esto dictus error non impediat quominus læsus *l. Aquilia* teperat suum damnum; non tamen inde sequitur ut hic percussus fuerit voluntariè percussus; unde quamvis percutiens teneatur *l. Aquilia* ob negligentiam commissam, non tamen tenetur actione injuriarum. Præterea quatenus etiam injuria à percutiente posset dici voluntariè illata ipsi percusso, non tamen posset dici processisse ex voluntate, nec secundum voluntatem mandantis, qui non illud corpus, sed aliud jussit injuriosè percuti. 72 Quod si adhuc urgeatur, Canones induxisse irregularitatis pœnam non contra occidentes Sejum, vel Titium, sed contra occidentes hominem quicumque ille sit etiamsi sit infidelis, *cap. Clericum qui paganum dist.* 50. & dictum est supra *num.* 51. Et proinde sufficere, ut mandando voluerit hominem in genere occidi, sicut & occisus fuit: Respondebimus hic adesse fallaciam; nam cùm mandat quis hominem in genere occidi, utique voluntate consensit in quodcumque individuum sub specie comprehensum. Unde quodcumque individuum occiditur, persona ab eodem mandante nolita dicetur occisa, & ita eidem ad voluntarium homicidium imputabitur, veluti si mandavero alicui. Accede ad talem rixam, & interfice adversarios; quia tunc voluntas mea complectitur singulas personas in dicta rixa existentes. At in casu nostro mandans determinavit voluntatem suam ad hanc personam particularem Joannis. Ergo si occidatur alia persona, non poterit dici occisa persona à mandante intenta, & volita. Argumentum autem fortasse procederet, si dominus dixisset famulo hæc, vel similia verba. Quidam Joannes mihi intulit injuriam, vade inquire de illo, & repertum occide, quia tunc si famulus repetto homine Sejo, & credens illum esse Joannem, eundem occidisset, fortè posset dici mortem Joannis aliquo modo ab hero voluntariè intentam, & perinde esse, ac si ipsemet mandans viso Sejo, putansque eum esse Joannem, illamque personam in individuo ostendens, famulo, eidem dixisset, occide talem personam; quia tunc ut dixi dictus herus consensisset voluntariè in occisionem talis corporis, quem hominem esse non ignorabat; unde irregularitatem ex homicidio voluntario incurrisset.

Non obstat doctrina Covarr. in Clem. *unic. de homicid. part.* 2. §. 1. *num.* 2. Nam illius rationes non videntur concludentes, eique videtur repugnare doctrina Navarri ejus Præceptoris in dicto *cap.* 27. *num.* 240. Quamobrem videtur posse tutò responderi prædictum P. non incidisse in irregularitatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntario.

Et hanc sententiam aliàs probavit S. Congregatio Concilii: nam proposito dubio an mandans committi homicidium in personam unius, si sequatur in personam alterius, intelligatur incidisse in irregularitatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntario, adeo ut super eo nec dispensari debeat juxta *cap.* 7. *sess.* 14. nec Episcopus possit ex *cap.* 6. *sess.* 24. quamvis homicidium occultum sit: *Die 9. Januarii* 1587. Sac. Congregatio censuit non incidisse in irregularitatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntario.

DE HOMICIDIO.

Innocentius III. Abbati S. Trinitatis de Meldemberg.

CAPUT XVIII.

11 Significasti nobis, quòd cùm quidam maleficus ingressus Ecclesiam, Eucharistiam cum Altarium ornamentis, & libris Ecclesiasticis extra Ecclesiam asportasset: L. presbyter Ecclesiæ Canonicus regularis, præfatum iniquitatis filium, fossorio arrepto percussit; sed si ad mortem fuit ictus hujusmodi, tu & ipse penitùs ignoratis; quem parochiani Ecclesiæ videntes ornamenta Ecclesiæ asportantem, arreptis gladiis & fustibus in eodem loco protinus occiderunt: & infrà. Nos in præmisso casu credimus distinguendum, utrùm constare possit, quòd præfatus sacerdos non inflixit percussionem lethalem, de qua, si aliorum non fuissent vulnera subsecuta, percussus minimè interiisset, & si percussor voluntatem non habuerit occidendi, neque ipsius studio, consilio, vel mandato processerint alii contra illum. Et quidem si hoc ita se habet, (quod forsan ex eo posset ostendi, si certa apparuisset percussio ab eodem inflicta tam modica & tam levis, in ea parte corporis in qua quis de levi percuti non solet ad mortem, ut peritorum judicio medicorum talis per-

percussio assereretur non fuisse lethalis) cùm de cæteris credendum sit ipsi, qui non accusatur vel denuntiatur ab aliquo, sed per seipsum consilium appetit salutare, post pœnitentiam ad cautelam injunctam in sacerdotali poterit officio ministrare, maximè religionis accedente favore, cùm sit Canonicus regularis, & sine omni scandalo possit sacerdotale officium celebrare. Quod si discerni non possit, ex cujus ictu percussus interiit, in hoc dubio tamquam homicida debet haberi sacerdos, & si fortè homicida non sit, à sacerdotali officio abstinere debet: cùm in hoc casu cessare sit tutius, quàm temerè celebrare, pro eo quòd in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur: & infrà. Si verò (quemadmodum perhibetur) sacerdos iste, priùs ab illo percussus sacrilego; mox eum cum ligone in capite repercussit, quamvis vim vi repellere, omnes leges, & omnia jura permittant, quia tamen id debet fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad sumendam vindictam, sed ad injuriam propulsandam, non videtur idem sacerdos à pœna homicidii penitùs excusari, tum ratione instrumenti, cum quo ipse percussit, quod cùm grave sit, non solet levem plagam inferre, tum ratione partis, in qua fuit ille percussus, in qua de modico ictu quis lethaliter solet lædi.

S V M M A R I V M.

1 *Irregularis censetur percutiens, de cujus vulnere an fuerit lethale, vel ne, sciri non potest, si percussus ab eo, vel aliis occisus extiterit.*

2 *Lex promotionis constat non solùm in promotione ad Ordinem, sed etiam in Ordinis executione.*

3 *Pars tutior in dubio est tenenda etiam extra materiam irregularitatis.*

1 Significasti, *il secondo*. Irregularis censetur, qui alium lethaliter percussit, licèt ab aliis fuerit extinctus: idem si non apparet, an lethaliter, si etiam percussus ab aliis obiit, & non apparet ex cujus vulnere decesserit: idem est si non percusserit lethaliter, si animum occidendi habuit, & ex aliorum vulneribus percussus expiravit. Hoc dicit notabiliter secundùm Abbatem. Sed Jo. Andr. cum quo cæteri concordant, summat sic. Quoad legem promotionis habetur percutiens ut homicida, de cujus vulnere an fuerit lethale, vel non, sciri non potest, si percussus ab eo, vel ab aliis occisus extiterit. Communis divisio; secunda ibi, *Non in præmisso*: quæ distinguit, & primum membrum prosequitur, ibi, *& quidem*; secundùm ibi,
2 *quod si*. Addit Jo. Andr. se ideò dixisse de lege promotionis, quia lex illa constat non solùm in promotione ad Ordinem, sed etiam in Ordinis executione, ad quem quis jam est promotus, & quod impedit secundùm fortiùs primum, ut *cap. Quemadmodum, de iureiur.*

In textu ibi, *quod si discerni non possit*. Nota cùm vertitur in dubium an ex homicidio fuerit contracta irregularitas, vel non, debere quem reputare se irregularem, & abstinere à ministerio Altaris, quamvis reverà homicidium non commiserit, ut in littera. Et pondera rationem in decisione expressam, ibi: *cùm cessare sit tutius, quàm temerè celebrare, pro eo quòd in altero nullum, in reliquo vero magnum periculum timeatur*. Quæ ratio periculi tamquam generalis, & expressa in littera ostendit dispositionem specialem ad omnes materias, in quibus illa ratio viget, ut est casus in *l. Regula*, *§. final.* ubi Bartol. & Bald. notant, *ff. de Irreg. & fact. ignor.* Et quamvis textus proponat quæstionem de Presbytero irregulari, ex vulnere illato, & homicidio subsecuto: tamen hoc ideò facit, quia casus ita contigit in facto, sicut moris est in Decretalibus. Sed non propterea arctare voluit regulam de tutiori parte in dubio eligenda ad solam materiam irregularitatis: nam si hoc facere voluisset, potiùs debuisset dicere hoc statutum fuisse in odium homicidii, & specialem indecentiam exercendi Ordines cum dubio irregularitatis. Quod tamen non fecit, imò fundavit decisionem in illo universali principio, quod inter duo extrema in dubio illud sit eligendum, in quo nullum timetur periculum. Unde jure optimo ex hoc textu generalem regulam, quod in dubiis sequi debeamus partem tutiorem, eliciunt Hostien. *numer.* 9. 10. *&* 15. *in fine*, & Marian. Socin. *numer.* 4. *& in cap. Ad audientiam, supra eodem*, idem Hostien. *numer.* 3. *in fin. & num.* 4. Butr. *numer.* 2. Abb. *eodem num. vers. Aut agitur in foro pænitentiali*, Joann. de Anan. *numer.* 1. *vers. Aut agitur*, Marian. Socin. *num.* 4. 18. 19. *&* 20. & Felin. Quod est contra modernos Theologos, qui dicunt præceptum hoc de tutiori parte eligenda non habere locum nisi in dubio irregularitatis; quorum sententiam latiùs confutavimus in repetitione *cap. Ne innitaris*, *num.* 220. *supra de Constit.* ubi etiam tolluntur aliæ oppositiones nostro sæculo subtiliter excogitatæ ad hanc regulam evitandam à *num.* 172. *usque ad numer.* 225.

D E H O M I C I D I O.

Idem Innocentius III.

C A P U T XIX.

Tua nos duxit fraternitas consulendos: & infrà. Quæsivisti quid sit de quodam Monacho sentiendum, qui credens se quamdam mulierem à gutturis tumore curare, ut Chirurgus cum ferro tumorem illum aperuit, & cùm tumor aliquantulum resedisset, ipse mulieri præcepit, ne se vento exponeret ullo modo, ne fortè ventus subintrans gutturis apertionem, sibi causam mortis inferret; sed mulier (ejus mandato contempto) dum messes colligeret, vento se exposuit incautè, & sic per apertionem gutturis sanguis multus effluxit, & mulier diem ultimum sic finivit; utrùm, videlicet cùm prædictus Monachus sit sacerdos, liceat ei sacerdotale officium exercere? Nos igitur fraternitati tuæ respondemus, quòd licèt ipse Monachus multum deliquerit alienum officium usurpando, quod sibi minimè congruebat, si tamen causa pietatis & non cupiditatis id egerit, & peritus erat in exercitio Chirurgiæ, omnemque studuit, quam debuit diligentiam adhibere, non est ex eo quod per culpam mulieris contra consilium ejus accidit, adeò reprobandus, quòd non post satisfactionem condignam cum eo misericorditer agi possit, ut divina valeat celebrare, alioquin interdicenda est ei sacerdotalis ordinis executio de rigore.

Ad ultimum fuit ex parte tua propositum, quòd quidam scholaris metuens, ne latrones in hospitio

spitio suo essent, de strato consurgens, reperit ibi furem, qui non solùm ipsum scholarem prostravit ad terram, sed penè ad mortem vulneravit eumdem: & infrà. Manè itaque scholares latronem quæsiverunt eumdem, quem vulneratum inventum, Potestati Vincentiæ tradiderunt, coram quo constanter negavit, quòd præmissa minimè perpetravit, unde præfatus Potestas ad eumdem scholarem nuntios destinavit, ut exponeret si qua sciret de fure prædicto, vel traderet intersignia, qui cultrum, quem ipsi latroni abstulerat, & sotulares ab eodem in ipsius domo dimissos, quos abstraxerat, ne pedum strepitus audiretur, nuntiis tradidit memoratis, super eodem facto se nihil amplius intromittens. Potestas igitur receptis talibus intersigniis, latronem ipsum apparitoribus suis tradidit puniendum, qui sibi amputaverunt virilia, & oculos eruerunt: Latro verò ira & dolore commotus, nec potum sumpsit, nec cibum, & sic de medio est sublatus. Unde per nostrum oraculum postulas edoceri, utrùm præfatus scholaris ad sacros valeat ordines promoveri? Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd si præfatus scholaris dignis meritis adjuvatur, propter præscriptum eventum, à susceptione sacrorum ordinum nullatenus est arcendus.

SUMMARIUM.

1 *Religiosus Chirurgiam exercens, si ex ea mors sequitur, irregularis est.*

2 *Irregularis non est qui iudici sæculari dedit intersignia furis, à quo fuit vulneratus.*

1 Tua nos. Monachus chirurgiam exercens, si ex ea mors sequitur, irregularis est, etiamsi sit peritus, & diligens, & hoc fuerit pietatis causa; sed cum eo post satisfactionem misericorditer dispensari potest. Hoc primo. Qui judici sæculari dedit intersi- 2
gnia furis, à quo fuit vulneratus, irregularis non est, licèt ille postmodum occidatur. Hoc dicit secundò Joann. Andr. Butr. Cardin. Ancharan. Abb. Joan. de Anan. & Marian. Socin. secunda pars, ibi, *ad ultimum*, & subdivisio patet, secunda ibi, *Nos igitur*.

Pro intelligentia hujus Decretalis vide quod dixi in *cap. Ad audientiam, num.* 38. 40. *&* 41. *sup. eod.*

DE HOMICIDIO.

Honorius III. Pelagio Presbytero.

CAPUT XXIV.

Petitio tua nobis exhibita continebat, quòd cùm inimici Dominicæ Crucis, ac blasphemi nominis Christiani, castrum quoddam, in quo morabaris, graviter invasissent, exeuntibus inde habitatoribus, tam clericis, quàm laicis contra eos, ac invicem confligentibus, hinc inde occisi quamplurimi extiterunt: Unde cùm pro eo, quòd aliquos percussisti, irregularitatem metuas incurrisse: Mandamus, quatenus si de interfectione cujusquam in illo conflictu tua conscientia te remordet, à ministerio Altaris abstineas reverenter, cùm sit consultius in hujusmodi dubio abstinere, quàm temerè celebrare.

SUMMARIUM.

1 *Clericus pugnans etiam contra Saracenos irregularis est si aliquem illorum occidit, & in dubio abstinebit.*

Irregularitas an contrahatur ex homicidio, vel mutilatione pro necessaria defensione patriæ, vel parentum, ibid. & num. seq. usque in fin.

2 *Clerici in bello iusto possunt adesse, & hortari, sed non propria manu pugnare.*

3 *Clerici in bello iusto possunt deferre arma defensiva tantum.*

Papa an possit Clericis concedere ut ipsi manu propria possint hominem occidere.

Irregularitas ex occisione, vel mutilatione ad sui defensionem quando incurratur, ibid.

4 *Necessitas inevitabilis ad evitandam irregularitatem quando dicatur.*

5 *Clericum interficiens ob necessariam proximi defensionem non est excommunicatus.*

6 *Irregularitas contrahitur etiam ex merito.*

7 *Excommunicatio non incurritur sine peccato mortali.*

8 *Patriæ, & parentum defensio est de iure naturæ.*

9 *Irregularitas contrahitur ex homicidio patrato ob necessariam honoris defensionem.*

10 *Testes etiam coacti in causa criminali sunt irregulares, si inde sequatur mors, aut mutilatio.*

11 *Irregularitas contrahitur ex sola præsentia in homicidio ab aliis patrato in bello iniusto; secus si bellum sit iustum.*

12 *Intellectus*, cap. Sicut dignum, §. fin. de homicid.

Irregularis est Clericus, qui in bello iniusto auxilium, vel consilium dedit, vel culpabilis, aut negligens fuit, si inde sequuta sit mors, ibid.

13 *Irregularis non est, qui interest bello iniusto ad ineundam pacem, licèt ex illius præsentia robur accrescat suis, & timor adversariis, dummodo absit dolus.*

14 *Clericus in bello iusto ex percussione etiam cum sanguinis effusione citra mortem, non fit irregularis, licet per alios sequuta fuerit mors.*

15 *Dispensari potest cum ecclesiasticis irregularibus ex homicidio ob necessariam patriæ, vel parentum defensionem.*

Tridentinum Concilium cap. 7. sess. 14. *à regula Dispensationem prohibente excipiens homicidium ad sui defensionem comprehendit etiam homicidium ad defensionem parentum, ibid.*

Petitio. Clericus pugnans etiam contra Saracenos irregularis est, si aliquem illorum occidit, & in dubio abstinebit. Hoc dicit secundum Joan. Andr. Butr. Cardin. & Anchar. vel secundùm Abb. Clericus pugnando etiam contra inimicos fidei Catholicæ si quemquam percussit, & de interfectione ipsum remordet conscientia, à ministerio Altaris abstinere debet. Communis divisio. Secunda ibi, *Mandamus*.

In Regno Portugalliæ quamplurima loca maritima sunt subjecta Maurorum, Batavorum, & aliorum hæreticorum incursionibus, & quandoque illis in ea irruentibus contingunt diversa damna, & infortunia nempe viros, & mulieres abduci, virgines deflorari, templa devastari, & alia id generis mala.

QUÆ-

QUÆRITUR, An stante evidente necessitate hujusmodi ecclesiastici pro patriæ, & parentum defensione, quin etiam Ecclesiarum, & Monasteriorum possint contra prædictos hæreticos arma capere, & vim vi repellere absque irregularitatis incursu.

1 Hanc quæstionem videtur decidere hæc Decretalis ubi Honorius III. rescribit Pelagio Presbytero his verbis: *Petitio tua nobis exhibita continebat, quod cùm inimici Dominicæ Crucis, ac blasphemi nominis Christiani castrum quoddam in quo morabaris, graviter invasissent, exeuntibus inde habitatoribus tam Clericis, quàm laicis contra eos, ac invicem confligentibus hinc inde occisi quamplurimi extiterunt: unde cùm pro eo quod aliquos percussisti irregularitatem metuas incurrisse, mandamus quatenus si de interfectione cujusquam in illo conflictu tua conscientia te remordeat à ministerio Altaris abstineas reverenter, cùm sit consultius in hujusmodi dubio abstinere, quàm temere celebrare.* Hic enim agebatur de necessaria patriæ defensione, cùm hostes castrum graviter invasissent, & tamen deciditur Pelagium Presbyterum esse irregularem si eum remordeat conscientia, quod in conflictu aliquem interfecerit.

2 Ratio est, quia etsi Clerici alios possint hortari ad pugnam in bello justo contra hostes, *cap. Igitur, cap. Hortatus, cap. Omni timore, cap. Vt pridem, 23. quæst. ultim. cap. Dominus, 23. quæst. 2. & cap. Adrianus, distin.* 63. in propria tamen persona pugnare non possunt, *c. Quicumque, & cap. Clerici, 23. quæst. ultim.* quandoquidem eorum officium reddit eos inhabiles ad pugnandum, *cap. Ex multa, ad finem, de voto,* gloss. *hic in verb. Remordet.*

Unde D. Thom. 2. 2. *quæst. 40. art. 2. ad secundum: Dicendum est,* inquit, *quod Prælati, & Clerici ex auctoritate superioris possunt interesse bellis, non quidem ut ipsi propria manu pugnent, sed ut juste pugnantibus spiritualiter subveniant suis exhortationibus, & absolutionibus, sicut & in veteri lege mandabatur, Iesue 6. quod sacerdotes sacris buccinis in bellis clangerent. Et ad hoc primo fuit concessum quod Episcopi, vel Clerici ad bella procederent: quod autem aliqui propria manu pugnent, abusionis est.*

3 Et Butr. hic *num.* 4. [Clerici hortatu adesse possunt bellis hortando ad bellum justum, sed non in propria persona pugnando, quia officium ad hoc eos inhabiles reddit: & licet quidam dicant Clericos in minoribus posse ferre arma, dicendum est contrarium, nisi causa defensionis ut clypeum, vel loricam, vel nisi ad terrorem, ut in obsidione.] Hæc Butrius.

Et Bald. *cons.* 439. *Ad bellum iustum, volum.* 5. Inter quinque requisita ad hoc ut bellum sit justum primo loco recenset ut persona sit sæcularis, non autem ecclesiastica, cui pugnare non licèt, nisi ob inevitabilem necessitatem, & *numer.* 2. duplicem reddit rationem secundùm B. Thomam, [quia, inquit, ars bellica, & bellorum strepitus retrahit Clericos à laude Dei, oratione, & divinis officiis.] Secunda propter effusionem sanguinis, quia exemplo Christi debent potius pati suum sanguinem effundi, quàm effundere alienum, & propter hoc est institutum ut effundentes sanguinem sint irregulares, sicut scriptum est de David: *Non ædificabis mihi templum, quia vir sanguinis es.* Hæc Bald. qui *num.* 4. amplius affirmat nec Papam posse Clericis concedere, ut ipsi manu propria possint hominem occidere. Quæ sententia satis etiam probatur in Clem. *Si furiose, de homicid.* ubi solùm excipitur ab incursu irregularitatis ex mutilatione, vel occisione qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit, vel mutilat invasorem, ubi gloss. *penultim.* ponderando illud verbum, *suum,* [hæc littera, inquit, innuit, secus in illo, qui occiderit volentem occidere patrem, filium, conjugem, vel personam conjunctam, quam aliter juvare non poterat: quod verùm puto quasi casus ille non includatur sub necessitate inevitabili:] quæ quidem glossa recipitur ferè ab omnibus, ut testatur Navarr. *cap. 27. num.* 213. qui idem putat in casu, in quo quis deformat aliquem ob necessariam patriæ defensionem, ita ut nisi id faceret, civitas obsessa caperetur, idemque censent Bann. 2. 2. *quæst. 4. numer. 2. dub.* 41. *vers. In huius rei expositione,* & Cajet. *ibid.* & cum verbis Clementinæ concordat decretum Concilii Tridentini in *cap. 7. sess.* 14. ibi, *vel vim vi repellendo, ut quis se à morte defenderet.* Et quamvis Concilium supponat irregularitatem, dum dicit jure quodammodo esse debitam dispensationem; hoc tamen dicendum est procedere cùm necessitas est omninò inevitabilis, aut cùm exceditur moderamen inculpatæ tutelæ, juxta terminos *cap. Significasti, il secondo, supra eodem:* aliàs enim nulla incurritur irregularitas, ut in d. Clem.

Non obstat, quod Abb. hic *num.* 2. videatur sentire 4 hunc textum non habere locum si necessitas esset omninò inevitabilis: ait enim *in 2. notab.* licèt ergo Clericus possit interficere ad defensionem suam, quando non potest aliter evitare mortem, ut in Clemen. *Si furiosus, de homicid.* secus quando invaditur tota terra, quia per alios potest repelli injuria; unde tunc necessitas non est omninò inevitabilis.

Hoc inquam non obstat, quia Abb. tunc demum sentit necessitatem censeri inevitabilem, cùm deficiunt laici, qui civitatem obsessam custodiant, quo casu res non servatur in puris terminis meræ defensionis patriæ, sed reducitur ad terminos dict. Clemen. *Si furiosus,* id est defensionis propriæ personæ cujusque Clerici: unde non mirum si irregularitas non incurratur: quod benè declarat hic Marian. So. in. *notab.* 1. dicens: [Nota primò, quod Clericus est prohibitus pugnare etiam cum infidelibus non solum eos aut eorum terras invadendo, sed etiam proprias terras defendendo ab invasionibus infidelium: quod intellige quando terra esset munita aliis hominibus, qui possent illam defendere: aliàs secus si posset esse timor rerum, & personarum:] & idem Socin. in *c. Ad audientiam, nu. 275. sup. eodem,* ubi ait: [Si bellum sit justum, dic quod aut est necessarium pro defensione personarum, aut rerum; si personarum nullo modo efficitur irregularis, & hoc casu etiam proprio facto committens homicidium non est irregularis.] Ergo non efficitur irregularis ille qui tenetur defendere si præstat auxilium; & in hunc sensum accipiendus est Covarr. dum loquitur de necessitate omninò inevitabili eversionis patriæ ab hostibus, in dicta Clem. *Si furiosus, in 2. par. relect.* §. 3. *num.* 2.

Rursus non obstat, quod Fortunius, quem alii plures 5 sequuntur in *l. Vt vim, ff. de inst. & iur. col.* 9. contrarium senserit: siquidem movetur ea ratione, quod non incurrit excommunicationem, qui percutit Clericum ob necessariam proximi defensionem, secundùm doctrinam Innocentii communiter receptam in *cap. Si vero, de sentent. excomm.* cùm liceat, imò quandoque oporteat proximum defendere, *cap. Dilecte, de sentent. excommun. in 6. & cap. Quanta, infra eodem titul.* Quam tamen ratio- 6 nem frivolam esse in propriis terminis ostendit gloss. in dict. *Clement. Si furiosus, in verb. Suum;* quia irregularitas contrahitur sine culpa, etiam ex merito, ut in judice justè occidente, *cap.* 1. 51. *distinct.* & notatur in *cap. Inter opera, de sponsal.* & docet D. Thom. in 2. 2. *quæst. 40. art.* 2. ex communi ratione; imò oportet ut præcedat diabolica suasio circa Clericum percutiendum, *cap. Si quis* 7 *suadente,* 17. *quæst.* 4. & non incurritur absque peccato mortali, *cap. Nemo Episcoporum, ead. caus. & quæst.* Navarr. *in Man. cap. 27. num.* 213. ubi propterea refellit opinionem Fortunii: & hæc est communis opinio, ut aliis relatis testatur Marian. Socin. in *cap. Ad audientiam, num. 169. supra eodem.*

Non obstat demum, quod absurdum videatur, ut quis 8 incidat irregularitatem ob necessariam patriæ, aut parentum defensionem, ad quam tenetur de jure naturæ, seu de jure gentium, *l.* 1. *§. Ius gentium, ff. de instit. & iur.* adeò ut peccarent non faciendo, *cap. Fortitudo, cap. Non in inferenda, cap. Qui potest, & per totam;* 23. *quæst. 3. cap. De occidendis,* 23. *quæst.* 5. Sylvest. *in verb. Bellum, 3. quæst.* 2.

Respondetur enim eadem obligatione unumquemque 9 teneri ad defensionem proprii honoris, & famæ, *cap. Non sunt audiendi,* 11. *quæst.* 3. ubi qui famam contemnunt non solùm impudentes, sed & crudeles appellantur: & tamen hoc casu eum, qui occidit, vel mutilat absolutum est in irregularitatem incidere; & contrarium asserere, ut ait Navarr. *loco citato:* esset mille decisiones in theorica, & praxi receptas sine ratione sufficienti mutare, & contra textum ferè expressum in dict. Clement. ubi glos. recepta ferè per omnes hoc tenet. Et eodem modo vide- 10 mus testes in certis casibus compelli posse in criminalibus etiam per censuras ecclesiasticas ad testimonium ferendum,

ita

ita ut propterea peccent, si examen detrectent, *cap. Super eo*, secundùm communem intellectum, & *cap. seq. de testibus cogen.* & tamen ex hujusmodi examine contrahunt irregularitatem si sequatur mors, aut mutilatio, Navarr. *in Manual. cap. 27. de irreg. num.* 212. & generaliter imperium, aut jussum superioris non excusare ab irregularitate, habetur in can. *Aliquantos* ibi, *Qui dum parent potestatibus, quæ sibi sunt impetrata fecerunt*, 51. *distinct.*

Cùm ergo regula sit, quod irregularis efficiatur qui aliquem interficit, aut mutilat, nec ab hac regula reperiantur excepti nisi casus furiosi, infantis, seu dormientis, & illius qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit, vel mutilat invasorem, ut in dict. Clemen. Stabimus regulæ, quamdiu non probatur exceptio, gloss. 1. in *cap. Inter hac, in fin.* 32. *quæst.* 2. notatur in *l.* 1. *ff. de reg. iur.*

Quamobrem ut concludamus, cùm in proposito dubio duo quærantur, videlicet, An ecclesiastici possint arma capere pro patriæ, & parentum defensione; & an propterea incidant in irregularitatem.

Quoad primum videtur respondendum, ecclesiasticis licere adesse, & hortari ad eum modum, quo Sanctus Thomas declarat *ubi supra*, sed non pugnare manu propria, ut per Abb. hic *num.* 3. & est text. in dict. *cap. Ex multa*, §. *fin. de Voto*.

11 Quo verò ad secundum, si aliquem percusserint licèt malè fecerint percutiendo, si homicidii, aut mutilationis conscientia eos non remordeat, non incidunt in irregularitatem. Casus est ad litteram in hac Decretali, qui non habetur alibi ita clarè, ut dicit Abb. *in fine*: nam Papa hic consultus de percussione, respondet de interfectione, per hoc insinuans Clericum non esse irregularem ex eo, quod aliquos percusserit, nisi ex illa percussione aliquis mortuus fuerit, ut hic ponderant Innocen. *in princ.* Host. *num.* 1. *in verb. Si de interfectione*, Butr. *num.* 2. Anchar. & Abb. ambo *num.* 3.

12 Neque obstat text. in *cap. Sicut dignum*, §. *fin. supra eodem*, quia procedit tantùm in bello injusto, in quo ex solo consilio, vel præsentia armata contrahitur irregularitas secuto homicidio per alios secundùm Abb. hic *num.* 3. *vers. Sed contra hoc fortiter oppono*. Quod fusiùs explicat Innocent. *in princip.* dicens: [In bello injusto quandocumque auxilium, vel consilium Clericus dederit in mortem alterius, vel si culpabilis, aut negligens fuerit, & ex hoc sequuta sit mors, irregularis est: *cap. Quantum, cap. Sæpe, & cap. Si duo*, 50. *distinct.* Unde si euntes ad bellum injustum favorem præstent suis, qui propterea securiùs lædunt inimicos, aut terrorem incutiant adversariis ad hoc ut fugiant, vel non audeant se defendere, si

13 exinde mors sequuta sit, irregulares sunt. Verùm si quis ad injustum bellum iret causa pacificandi, vel aliàs ex justa causa, non creditur huic imputandum, si ejus præsentia aliquod robur accrescat suis, vel timor adversariis, dummodo dolus omninò absit.] Ita Innocentius dicens hoc probari à contrario sensu in *capit. Quantum*, 50. *distin.* & ei subscribunt Hostien. Butr. & alii proximè citati.

At verò sit bellum justum, ut in casu hujus cap. in quo pugnabatur contra infideles, tunc ex sola percussione etiam cum sanguinis effusione Clerici non incurrunt irregularitatem, nisi propria manu occidant, aut mutilent, licèt per alios sequuta fuerit mors, aut mutilatio, secundùm omnes. Sin autem in conflictu non solùm percusserint, sed etiam necaverint, aut mutilaverint, utcumque bellum sit justum, censendi sunt irregularitatem contraxisse in proposita facti specie, quia necessitas non est inevitabilis ad eum modum, quo requirunt Doctores ad irregularitatem incurrendam; nimirum quia non desunt laici, qui possint vim hostium propulsare, secundùm Abb. *numer.* 2. & Socin. in 1. *notab.* 14

Neque verò habenda est ratio Suarez *tom.* 5. *de censur. disputat.* 47. *sect.* 6. *numer.* 2. & Sayr. *lib.* 6. *de censur. cap.* 19. *num.* 5. & aliorum recentiorum: nam cùm asserunt ex homicidio ob necessariam patriæ, & parentum defensionem non contrahi irregularitatem; aut loquuntur in casu, in quo deficiunt laici, qui possint vim hostium repellere, & admitti potest eorum sententia, qui agitur etiam de propria defensione personarum juxta terminos dict. Clement. *Si furiosus*, *de homicidio*, aut loquuntur in casu, in quo laici non desunt; & tunc contra eos stat hæc Decretalis, doctrina Divi Thomæ, & unanimis Canonistarum sententia.

Itaque hoc casu, in quo supponuntur adesse etiam laici, qui possint hostium injurias propulsare, posset Sanctissimus D. N. ut conscientiæ ecclesiasticorum consultum sit, impertiri facultatem Collectori Portugalliæ ad tempus Sanctitati suæ benè visum dispensandi ab irregularitate cum ecclesiasticis, qui in casu inevitabilis necessitatis, infideles, vel hæreticos, defendendo patriam, occiderunt, vel mutilarunt: ejusmodi enim irregularitas est dispensabilis ad instar illius, quæ contrahitur ex homicidio ob necessariam parentum defensionem, ut in subjecta declaratione Sacræ Congregationis Concilii, videlicet, An Concilium *cap.* 7. *sess.* 24. dum agit de repellendo vim vi à persona propria, ut irregularitas sit dispensabilis, habeat etiam locum in persona patris, S. Congregatio censuit habere locum: nam permissio vim vi repellendi, & alium offendendi pro tutela sui corporis, juxta *l. Vim, ff. de instit. & iur.* habet locum etiam pro tutela patris, vel filii, matris, vel uxoris, gloss. in dicta *l. Ut vim*, & est communis, ut ibi per Jas. *nu.* 28. & licèt gloss. in *Clem.* 1. *de homicid.* dicat quod Clem. volens eum, qui mortem aliter evadere non valens, suum occidit invasorem, non esse irregularem, non procedit in patre, & filio, sed tantùm in ejusdem persona propria; & glossam sequuntur ibi Cardin. & Anchar. tamen illud est verum, quando volumus excusare à contrahenda irregularitate: illa enim etiam sine culpa contrahitur, & ita dictum glossæ procedit in terminis d. Clem. In casu autem Concilii non agitur de excusando ne irregularitas contrahatur, sed de excusando, ut contrahatur irregularitas dispensabilis, quia vis vi repulsa est; & ideò in Concilio comprehenditur etiam persona patris.

DE HOMICIDIO.

Gregorius IX.

CAPUT XXV.

QUidam (ut asseris) ad ædificationem Ecclesiæ in adjutorium à Presbytero evocatus, ruens cum laqueari, quod idem Presbyter solvere nitebatur, hac occasione, rebus est humanis exemptus: & infrà. Attendentes igitur, quòd sacerdos ipse dabat operam licitæ rei, studuit etiam, quam debuit diligentiam adhibere, circumstantibus, quibus periculum imminebat, ita tempestivè, & alta voce præmonitis, quod & intelligere, & fugere potuerunt: Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd ob hanc causam, vel quia omnes casus fortuitos, (qui prævideri non possunt) forsitan non prævidit, non debet quoad officium, vel beneficium impediri.

SUM-

S V M M A R I V M.

1 *Homicidium casuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa.*
Irregularis, an sit Clericus qui puerum per funem demisit in puteum ad res quærendas, si puer disrupto fune decidens obierit, ibid. & numer. seqq. usque in fin.
2 *Actus illicitus quando dicatur.*
3 *Homicidium casuale quando imputetur danti operam rei illicitæ.*
4 *Clericus vacans rei mechanicæ, vel ædificationis, an dicatur rei illicitæ operam dare.*
5 *Clericis opus rurale permissum est.*
6 *Irregularis an sit qui in causa fuit, ut artifex per tectum incederet, si ille decidens obierit.*
7 *Irregularis non efficitur Clericus equitans, si equus disrupto fræno hominem prætereuntem occiderit.*
8 *Casus non imputatur danti operam rei licitæ.*
9 *Irregularitas an contrahatur ex levissima culpa.*
10 *Culpa levissima in committendo transit in culpam levem.*
11 *Culpa tunc abest si omnia facta sunt, quæ diligentissimus quisque observaturus fuisset.*
12 *Homicidium imputatur Clerico ad irregularitatem si proveniat actu conservandi bona etiam extra propositum.*

1 QVidam. Homicidium casuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa. Hoc dicit communis divisio. Secunda ibi, *Attendentes*. Nota summarium, cum quo concordat *cap. Ioannes, supra eodem*, & Joan. Andr. Butr. Cardin. & omnes *in princip.*

Quidam Clericus ad requirendam supellectilem in puteum a fure projectam Puerum eo demisit ligatum unico fune grosso, ac novo, eumque appensum per funem sustentabat dum supellectilem expiscaretur, tandem chorda, quæ ore putei refricabatur, dum puer extraheretur onustus, disrupta est, & puer decidens in aquam est suffocatus. Quæritur an homicidium hoc quod casuale est, atque omnino fortuitum, neque a Clerico volitum, ipsi veniat imputandum, adeò ut in irregularitatem inciderit.

Quæstio videtur in duos articulos dividenda. Primus est, An Clericus secundum ea, quæ proponuntur, dederit operam rei illicitæ, necne. Secundus, An fuerit in aliqua culpa, ita ut propterea irregularitatem contraxerit.

2 Quoad primum nonnulli opinati sunt eum dedisse operam rei illicitæ, dum ipsemet fune suspensum hominem una cum socus demisit in puteum, ac etiam tenuit: nam actus illicitus ille dicitur primò ratione periculi mortis, aut confractionis membri, quæ exinde possunt contingere, Covarr. post alios in *Clem. Si furiosus, de homicid. §. 4. 2. par. numer. 10.* per textum in *cap. Tua nos, supra eodem, & cap. Sententiam sanguinis, Ne Cleric. vel Monach.* Deinde quia Clerici dignitati non convenit, dicto *cap. Tua nos*, & notat Abbas in *cap. Ioannes, num. 1. supra eodem, & in cap. Multa, Ne Cleric. vel Monach.* post gloss. *4. in cap. Significante, de appellat.* tunc verò eventus ex actu illicito secundum hunc modum posteriorem etiam præter intentionem contingens imputatur, si ille eventus per se ex illo opere consequatur, ut docet S. 3 Thomas 2. 2. *quæst. 64. artic. 8.* Itaque patet homicidium casuale ad irregularitatem imputandum fore danti operam rei illicitæ si is actus sit causa non admodum remota, tametsi causa propinqua, seu immediata inspici soleat, glos. 1. in *cap. De cætero, supra eod.* & Dec. in *Authent. Præterea, C. Unde vir*, post Bart. in *l. 1. numer. 24. ff. de act. & oblig.* aut quoties illicitum opus per se volitum fuerit periculosum ex natura sua, ut notant DD. in *cap. ult. infra eod. lib. 6.* & firmat Covarr. *loco cit.* Alphons. à Castr. *lib. 2. de potest. leg. pæn. cap. 14.* Domin. Sot. *lib. 5. de iust. & iur. q. 1. art. 9.*

4 Cæterùm plerisque visum est hunc Clericum non dedisse operam rei illicitæ: tum quia in *cap. Ex litteris, il secondo, supra eod.* excusatur Monachus, qui opus mechanicum exercebat, quasi rem necessariam ageret, quemadmodum & hic Clericus rem suam in puteum demersam extrahere satagebat: tum quia in hoc c. Clericus dans operam ædificationi dicitur rei licitæ operam dare: tum quia bonorum suorum recuperatio neo suaptè natura mala est, nec Clericum dedecet, licèt per aliquod opus externum fiat; neque enim vilior est opere rurali, quod Clericis permissum est, juxta notata in *cap. Clericus iustum, 91. distin. & cap. Numquam, de consecrat. distinct. 5. & in cap. 1. de celebrat. Missar.* Tum demum quia Henriq. *in summa lib. 14. cap. 15.* ait eum, qui fuit in causa, ut faber lignarius incederet per tectum, ut illud componeret, non esse irregularem si ille collapsus moriatur, dummodo sponte id operis assumpserit, & alias exercere consueverit. 5 6

Itaque cùm probabilius videatur hunc Clericum rei licitæ operam dedisse, secundus articulus superest examinandus, an scilicet in aliqua culpa sit ejus homicidii, quod consecutum est: & quidem non esse in culpa videtur suaderi primò, quia in *cap. Dilectus, supra eodem*; quid simile contigisse videtur, dum ibi refertur disrupto fræno, quo Clericus sessor equum cohibere nitebatur hominem prætereuntem interfectum fuisse; & nihilominus decidit irregularem factum non esse, quia nec operam rei illicitæ dedit, nec ulla culpa præcessit. Quia verò glossa Bernardi ait ibi; Clericum equitantem in culpa non fuisse, quoniam fragile frænum non adhibuerat, sed satis validum; pari ratione Clericus, de quo nunc agitur excusandus est, quandoquidem fune novo, ac satis firmo puerum colligavit, qui in puteum demissus est, nec tenebatur omnium firmissimum adhibere; secus fortasse se res haberet si parum diligenter devinctus ille fuisset, & ob nexus resolutionem in vitæ discrimen adductus fuisset, argum. *l. Item quæritur, §. Si gemma, ff. Locati.* 7

Deinde hoc ipsum suaderi potest ex *cap. Ioannes, supra eodem*, ubi dicitur: Nos igitur attendentes, quod dicti Sacerdoti, qui dabat operam rei licitæ, nihil potuit imputari, si casus omnes fortuitos non prævidit: & idem habetur in textu nostro ibi, *Quia omnes casus fortuitos, qui prævideri non possunt, forsitan non prævidit.* Ex his videtur inferri posse, ut cùm hic Clericus daret operam rei licitæ, quamvis non prævidérit, imò nec prævidere tenetur quoad posteà consecutum est, ab irregularitatis nota liber habendus sit. 8

His tamen non obstantibus videtur respondendum prædictum Clericum esse irregularem: non me latet multos, qui opinionem Abbatis, qui in *c. Quæsitum, de pæn. & remiss. numer. 2.* ait culpam levissimam non inducere irregularitatem, cui subscribit Navarr. ibidem, & alii citati à Covarruv. & ex recentioribus Henriquez. Cæterùm opposita sententia, quæ placuit gloss. *secunda in cap. Significasti, il primo, supra eodem*, Hostiens. & Joann. Andr. *ibidem*: juri valdè consona est, præsertim cùm contrariæ opinionis Auctores concedant culpam levissimam in committendo inducere irregularitatem, juxta *cap. Consuluisti, 2. quæst. 5.* propterea quod ea transit in culpam levem, juxta gloss. 2. *in l. Lege Cornelia, ff. Ad Syllan.* cùm itaque idem Clericus culpa non careat, tum quia firmiorem funem adhibere debuit, argumen. *l. Si servus, §. Si ex plaustro. ff. ad legem Aquil.* tum quia pertrahens prævidere debuit eum, qui sursum trahebatur onustus, periculo objici, ne disrupto fune laberetur, præsertim cùm funis esset unicus, & ore putei refricaretur, argum. *l. Quod te, ff. de reb. cred. & l. Idem iuris, ff. ad l. Aquil.* & verò culpa tunc abest, ait Jurisconsult. in *l. Si merces, ff. Locat. §. Qui columnam*, si omnia facta sunt, quæ diligentissimus quisque observaturus fuisset. Unde, ut ait Abb. hic *in ultim. notab.* ut quis casu fortuito non teneatur, intelligitur de fortuito, quem etiam diligentissimus prævidere non potest, ut *l. Si quis domum, ff. Locat.* Quibus addi potest etiam latam culpam fortasse intervenisse, quia vehementius res ablatas recuperandi studium in causa fuit, ne ille miser cautiùs extraheretur, argum. *cap. Suscepimus, sup. eod.* Ubi Alexan. III. *Quoniam*, inquit, *expediebat potius post tunicam relinquere pallium, & rerum sustinere iacturam, quàm pro conservandis vilibus rebus, & transitoriis, tam acriter in alios exardescere, diffiniunt iste humili-* 9 10 11 12

militer ab Altaris ministerio, & uterque peccatum suum ad arbitrium tuum studeat expiare: ubi Felin in 1. *notab.* dicit Clerico imputari ad irregularitatem si ex actu conservandi bona sequatur homicidium etiam extra propositum. Ex quibus resultat etiam responsio ad objecta: & ita resolutum.

DE CLERICIS PUGNANTIBUS in duello.

Cœlestinus III.

CAPUT II.

HEnricus Presbyter nobis humiliter intimavit, quòd cùm laicum quemdam super furto in sæculari placito convenisset, quia testes sui defecerunt, pugilem secundùm pravam terræ consuetudinem introduxit, qui reum usque adeò ictibus vulneravit, quòd coactus est expirare. Quia igitur super hoc nos consulere voluisti, ambiguitatem tuam responsione hujusmodi removemus: quòd tales pugiles homicidæ veri existunt, nec prædictus sacerdos, licèt non ipse, sed alius pro eo in duello pugnaverit, debet in sacris Ordinibus ministrare, sicut tradunt sacrorum Canonum instituta. Homicidium autem tam facto, quàm præcepto, sive consilio, aut defensione non est dubium perpetrari, poterit tamen cum eo, circa habendum beneficium misericorditer dispensari.

S V M M A R I V M.

1 *IRregularis est Clericus si pugil ab eo datus adversarium occidat; dispensatur tamen cum eo ad beneficium.*
2 *Consuetudo qua accusans, & accusatus adstringitur ad pugnandum damnata est.*
3 *Duellum purgationis vulgaris quibus rationibus reprobetur.*
4 *Potentioribus pares esse non possumus.*
5 *Inæqualitas in iudiciis reprobatur parilitas approbatur.*
6 *Fortitudo nulla sine iustitia est laudanda.*
7 *Duellum purgationis vulgaris, quo iure sit prohibitum.*
8 *Dispensari potest cum homicida voluntario ad obtinendum beneficium etiam in titulum.*
9 *Et an hæc dispensatio sit debita, adeò ut superior peccet non dispensando.*
10 *Clericus homicida est deponendus, & perpetuo detrudendus in monasterium.*
11 *Verbum*, potest, *est facultatis.*
12 *Dispensare non potest inferior à Papa nisi ex causa magnæ utilitatis, vel necessitatis Ecclesiæ.*
13 *Dispensatio est quadam misericordia.*
14 *Misericordia, quid sit.*
15 *Papa in his, quæ sunt iuris positivi dispensare potest sine ulla causa, & sic dispensati sunt tuti quoad Deum.*
Declaratur, ibidem, vers. Nisi lex canonica.
16 *Dispensare potest cum homicida voluntario etiam Episcopus ad beneficium simplex, sed ad curatum non dispensat nisi Papa, & nu. 27. usque in fin.*
Dispensare an possit Episcopus cum homicida voluntario ad beneficium curatum prius obtentum, ibid. vers. Et quamvis.
17 *Et quid ad beneficium non curatum, cui sit annexum onus ministrandi in sacris Ordinibus per seipsum.*
Et quid si alter beneficium impetraverit in eventum privationis ante accusationem institutam, ibid. vers. An autem Episcopus.
18 *Homicida voluntarius in sacris Ordinibus non dispensatur.*
19 *Et quid in minoribus.*
20 *Ordo quilibet in latiori significatione dicitur sacer.*
21 *Dispensare an possit Episcopus cum occulto homicida etiam in sacris.*
22 *Homicida voluntarius etiam occultus ex Concilio Tridentino omni ordine, beneficio, & officio ecclesiastico perpetuo carere debet.*
23 *Concilium Tridentinum in* cap. 7. session. 14. *excludens voluntarium homicidam à spe dispensationis an habeat locum in iam promoto ad sacros Ordines, & num. seqq.*
24 *Dispensationis gradus tres.*
25 *Promovendus facilius repellitur, quàm deiiciatur promotus.*
26 *Concilium Tridentinum nec voluit, nec potuit adimere Papæ potestatem dispensandi in sacris Ordinibus cum voluntario homicida.*
27 *Papa an possit dispensare quoad Ordines cum homicida voluntario.*
28 *Ecclesia numquam dispensat super homicidio voluntario etiam ex mansuetudine, & nu.* 33.
Contrarium, num. 34.
29 *Irregularitas causata ex homicidio voluntario an sit de iure divino.*
30 *Papa contra ius divinum non dispensat.*
31 *Phinees nepos Aaron fuit dispensatus super duobus homicidiis, & permissus divina ministrare.*
32 *Paulus Apostolus, quamvis homicida divina ministravit.*
33 *Doctores asserentes Ecclesiam non dispensare super homicidio voluntario expenduntur.*
34 *Papa dispensat cum promotis super homicidio voluntario aliquando in Signatura Gratiæ, aliquando remittit supplicationes ad Congregationem Concilii.*
35 *Congregationis Concilii stylus in dispensationibus super homicidio voluntario.*
36 *Cum homicida voluntario, ad effectum ingrediendi Religionem qualiter dispensetur.*
37 *Pœnitentiariæ stylus in dispensationibus concedendis super homicidio voluntario occulto.*
38 *Et quid in atrocissimis.*
39 *Ecclesiæ Romanæ observantia prævalet authoritati cuiuscumque Doctoris.*
40 *Papa dispensat super omnibus irregularitatibus.*
41 *Cum homicidio voluntario numquam dispensatur ad Ordines suscipiendos.*
42 *Episcopi post Concilium Tridentinum an possint dispensare super homicidio voluntario saltem occulto ad executionem minorum Ordinum.*
43 *Concilii Tridentini decretum in* cap. 6. sess. 24. *expenditur.*

HEnricus. Irregularis est Clericus si pugil ab eo datus adversarium ejus occidit, nec excusat consuetudo, potest tamen cum eo circa habendum beneficium dispensari. Hoc dicit secundùm Jo. Andr. & DD. communiter. Secunda ibi. *Quia igitur.* 1

Nota primò, pravam esse & damnatam consuetudinem secundùm quam accusatus, & accusator adstringitur ad pu- 2

pugnandum per se, vel per alium, ut sic appareat de in-
nocentia, vel convincatur de crimine illato; quæ dicitur
purgatio vulgaris, ut infra *de purgat. vulg.* Absit enim
ista abusio, ut qui vincit in campo sit in jure potior, ut
inquit Oldrad. *cons.* 191. *Nullo modo*, *numer.* 2. Quia
3 multa habet absurda propter quæ redditur imperscriptibi-
lis, ut ibi per eum: & complures rationes cur hæc proba-
tio sit reprobata adducunt hic Hostien. *num.* 1. Jo. Andr.
num. 3. Butr. *num.* 12. Ancharan. *num.* 6. & Joan. de
Anan. *num.* 1. Quarum prima est, quia per talem proba-
tionem Deus tentari videtur, *c. Monomachiam*, 2. *quæst.*
4. Secunda, quia mortes hominum, & pericula anima-
rum inde proveniunt, *cap.* 1. *vers. fin. sup. tit. prox.*
Tertia, quia inventa est Diabolo fabricante, *cap. Men-
nam*, *& cap. Consuluisti*, 2. *quæst.* 4. Quarum rationum
meminit etiam Concilium Tridentinum in *cap.* 19. *sess.* 25.
ubi dicitur: *Detestabilis duellorum usus fabricante Diabolo
introductus, ut cruenta corporum morte animarum etiam*
4 *perniciem lucretur*. Quarta, quia non est verisimilis pro-
batio, imò verisimile est, ut fortior, & potentior debi-
liorem conculcet, argum. *cap.* 1. *vers.* 1. *supra, tit. prox.*
Etenim potentioribus pares esse non possumus, *l.* 3. *re-*
5 *spons.* 1. *ff. de alien. iudic. mut. cau. fac.* Quinta, quæ ex
præcedenti consequitur, quia vix, aut numquam possunt
eligi pugiles utrinque pares in omnibus. In judiciis autem
iniquitas, & inæqualitas reprobatur, & paritas appro-
batur, ut in *cap. Cùm inter priorem*, §. 1. *cum ibi not. sup.*
6 *de except. & in cap.* 1. §. 1. *de mut. petition.* Sexta, quia
falsa probatio est, unde nec sententia hac occasione lata
in rem judicatam transit, ut in *cap.* 2. *infra de purgat. vul-*
7 *gar.* Septima, quia nulla fortitudo sine justitia est laudan-
da, ut in *Authent. Ut omn. obed. iud. respon.* 1. *coll.* 5. Ex
his consequitur, ut hæc species duelli purgationis vulgaris
sit omni jure prohibita, prout illam de jure divino, cano-
nico, & civili prohibitam esse pluribus probat hic Marian.
Socin. *num.* 9. *& seqq.*
8 Secundò nota, cùm homicida voluntario dispensari
posse quoad obtinendum beneficium, etiam in titulum,
ut probatur in *cap. Presbyterum*, 28. *distinct.* ponderando
litteram ibi, *Cathedram quidem habere, sed ab officio ab-
stinere præcipimus*: & hoc tenet Goffred. quem hic sequun-
tur Joan. Andr. *num.* 2. *in verb. Beneficium*, Cardin. *ante
num.* 1. *in eod. verb.* Abb. *num.* 4. *vers. Ulterius quæro*, &
Joan. de Anan. *num.* 5. Geminian. *in cap. Studeat*, per il-
lum textum in *vers. Verum si Presbyter*, 50. *distinct.* Imò
9 dicunt Doctores hanc dispensationem esse debitam; adeò
ut Superior dicatur peccare, nisi dispenset si Clericus sit cor-
rigibilis per *dict. cap. Studeat*, *& dict. cap. Presbyterum*,
ne scilicet cogatur in Clerici opprobrium mendicare,
cap. Diaconi, ibi: *mendicat infelix Clericus in plateis, &
civili operi mancipatus publicum à quolibet deposcit alimo-
niam*, 93. *distinct. & cap. Ad supplicationem*, *de renunc.*
& hoc tenet Hostiens. *hic num.* 6. *in verb. Poterit tamen*,
Joan. Andr. *num.* 2. *in eodem verb.* Butr. *num.* 11. Cardin.
10 *in princip. dicto verb. Poterit*. Verùm hæc opinio ita indi-
stinctè non placet Abbati *num.* 3. *in ult. notab.* Quia pro
homicidio sicut & pro alio gravissimo crimine debet Cle-
ricus deponi, & perpetuò in monasterium detrudi ad agen-
11 dam pœnitentiam, ut in *cap. Tua*, *infra de pœnis*. Ergo
cessat hæc ratio ne cogatur mendicare, cùm in monasterio
sint ei subministranda alimenta, ut in *cap. Novimus*, *in-
fra de verbor. significat.* unde concludit Abb. hujusmodi
dispensationem esse omninò gratiosam: & ponderat litte-
ram hic in *verb. Misericorditer*: pro quo etiam facit *verb.
poterit*: hic positum, quod est facultatis, ut *l. Sæpe*, *ff. de
offic. Præsid. & l. Non quicquid*, *ff. de iudic.*
Pro conciliatione Joan. de Anan. hic *nu.* 4. *ver. Potest*,
fortè dicit opinionem Hostiens. posse procedere si Clericus
non detrudatur in monasterium, sed remaneat in sæculo,
quia tunc viget ratio illa mendicitatis, sed Marian. Socin.
in *cap. Ad audientiam*, *num.* 412. *supra de homicidio*. Di-
stinguit an subsit justa, & legitima causa dispensandi, pu-
ta quia verteretur maxima utilitas Ecclesiæ, vel magnum
scandalum, vel alia similis causa urgens; & vera sit opi-
nio Hostien. ut Superior cogatur dispensare, & peccet non
dispensando. An verò subsit sola utilitas personæ, ut quia
est bonæ conditionis, & lapsu quodam erravit, & mul-
tum est contritus, & dolens de excessu suo, & hoc casu
vera sit secunda opinio, ut sit in facultate Prælati concede-
dere, vel non concedere dispensationem. Tu adverte, 12
quia hoc secundum membrum distinctionis Mariani So-
cini non transit absque difficultate. Supponit enim dispen-
sari posse cum homicidio voluntario ob solam utilitatem
personæ, quod non videtur verum, quia dispensatio con-
cedi non debet nisi ex causa necessitatis, vel utilitatis Ec-
clesiæ, *cap. Etsi illa*, 1. *quæst.* 7. *in fine*, ibi: *illa nullate-
nus mutilanda sunt, quæ nec ulla necessitas, nec ecclesiasti-
ca prorsus extorquet utilitas*, *& cap. Mutationes*, 7. *quæst.*
1. ibi: *communi utilitate, vel necessitate*. Imò hæc causa
in dispensatione Episcopi debet esse magna, ut patet in *cap.
Cenomanen. in fine*, 56. *distinct. in cap. Ab excommunica-
tis*, 9. *quæst.* 1. ibi: *ad superiores autem conscendere non con-
cedimus, nisi necessitas, vel utilitas maxima flagitaverit*:
& in cap. Nemo, *de elect. lib.* 6. ibi: *& evidenti necessita-
te, vel utilitate ipsius Ecclesiæ suadente*; & hodie est ex-
pressum in decreto Concilii Tridentini *cap.* 18. *sess.* 25. Imò
qui hoc negant, profectò sacras regulas non intelligunt, ut
formaliter inquit Archidiac. in *cap. Licet Canon*, *num.* 3.
*vers. Item requiritur, quod talis necessitas, vel utilitas sit
magna*, *de elect. lib.* 6. & scripsi plenius in *cap. fin. num.* 6.
& seqq. supra de fil. Presbyter. Aut ergo subest sola causa
utilitatis personæ, & dispensatio nullatenus est conceden-
da; aut subest evidens Ecclesiæ utilitas, vel necessitas: &
tunc arbitror indistinctè veram esse opinionem Hostiens. ut
dispensatio sit debita; quod tenet glossa magna in *cap. Ut
Constitueretur*, 50. *distinct.* ubi dicit dispensationem esse
debitam si subest justa causa, ut ibi, *& cap. Licet*, 45. *di-
stinct. cap. Dispensationes*, 1. *quæst.* 7. *cap. Plerumque*, 11.
quæst. 3. *cap. Noli*, 23. *quæst.* 1. *& cap. Considerandum*,
50. *distinct.* Est enim dispensatio quædam misericordia, ut 13
hic, & in *cap. Ad audientiam*, *supra de homicid.* vel qua-
si misericordia, ut inquit glossa præalleg. At quilibet tenetur
esse misericors, *cap. Non satis*, 86. *distinct. cap. Discipli-
na*, *in princ.* 45. *distinct.* Et maximè Prælati, *cap. fin.* 90.
distinct. cap. 2. *infra de sortileg. l. Placuit*, *C. de iudic.* &
hac posset implorari Officium Superioris, ut sentit gloss. in
dict. cap. Ut constitueretur, 50. *distin.* & expressius glossa 1.
in *cap. Exigunt*, 1. *quæst.* 7. argum. *cap. Nullus*, *de iure-
patronat.* & sic ponderatio quam facit Abb. *super ver. Mi-
sericorditer*, contra ipsum retorquetur, quia, ut Dama-
scenus inquit, *lib.* 2. *Orthodoxæ fidei*, *cap.* 14. *Misericor- 14
dia est species tristitiæ*, & propterea ab August. *lib.* 9. *cap.* 5.
ante med. de Civitat. Dei, diffinitur esse alienæ mise-
riæ in nostro corde compassio, qua utique si possimus,
subvenire compellimur, ut refert Sanctus Thomas in 2. 2.
quæst. 30. *art.* 1. Quinimò superior qui negaret dispensa-
tionem, peccaret non solum contra misericordiam in pro-
ximum, sed etiam contra justitiam Ecclesiæ debitam, si
urgens illius necessitas, aut evidens utilitas exigeret dispen-
sationem: quod satis constat ex decreto ejusdem Concilii
in dict. *cap.* 18. ibi: *urgens, justaque ratio, & major quan-
doque utilitas postulaverit, cum aliquibus dispensandum
esse*.
Dictum Mariani Socini fortè salvari posset in Papa, 15
qui cum sit supra omne jus humanum positivum, *cap. Pro-
posuit*, *de concess. præbend.* potest in his pro sola voluntate
dispensare etiam nulla causa subsistente, ut determinat In-
noc. in *cap. Cùm ad Monasterium*, *num.* 3. *vers. Item nota
quod quidam dicunt*, *supra de statu Monach.* quem sequi-
tur Specular. *in titul. de legat.* §. *Nunc breviter*, *ad finem*,
vers. Decimoquinto in voto, Cardin. *in repet. cap. Perpen-
dimus*, *de sent. excommun.* Præpos. in *cap. Per venerabi-
lem*, *Qui fil. sint legit.* & alii relati à Felin. in *cap. Ad au-
dientiam*, *il secondo*, *num.* 4. *vers. Nihilominus attende*,
de rescript. & sic dispensati sunt tuti etiam quoad Deum,
ut ibi probat Felin. *vers. Et puto hoc procedere*, nisi lex ca-
nonica esset fundata in aliqua ratione descendente à jure
divino, vel à dictamine rationis merè naturalis, ut per
eumdem *vers. benè fateor*, & est ex mente D. Thomæ *quodl.*
9. *art.* 5.
Hanc autem dispensationem ad beneficium ex juris com- 16
munis dispositione potest hoc casu etiam Episcopus imper-
tiri, si beneficium sit simplex, secus si curatum, quia non
dispensat nisi Papa, argum. *cap. fin.* cum ibi notatis, *su-
pra de fil. Presbyt. & cap. fin. de præben.* secundùm Hostien.
hic in fine, Joan. Andr. *num.* 2. *in verb. Beneficium*, Butr.
num. 11. *in fin.* Cardin. *ante nu.* 1. *in verb. Beneficium*, Abb.
num. 4. *vers. Ulterius quis potest dispensare*, & Marian. So-
cin.

cin. in cap. Ad audientiam, numer. 400. supra de homicid.

Et quamvis Joan. de Anan. hic num. 5. vers. Quis autem poterit dispensare, videatur concludere, Episcopum dispensare posse etiam ad curatum eo quod est dispensatio ipsa sit stricti juris; potestas tamen dispensandi sit latè interpretanda, cap. fin. ubi id notant Joan. Andr. & omnes de Simon. & Dec. in cap. At si Clerici, §. de adulteriis, n.129. de judic. conciliando opiniones dicat quoad beneficium obtinendum veram esse primam opinionem Hostiensis, & Abbatis, sed in beneficio prius acquisito procedere secundam opinionem Joan. de Anan. nihilominus nec secunda opinio, nec conciliatio Decii videtur admittenda, quia cùm Episcopus cum homicida voluntario non possit dispensare ut ministret in sacris Ordinibus, ut est textus clarus hic, & dicam infra in ultim. notab. in necessariam consequentiam nec dispensare potest ut retineat beneficium curatum, quippe quod annexum habet sacri Ordinis ministerium, & est sequela officii, cap. Si quis Sacerdotum, & cap. Eos, 81. distin. & notat gloss. in cap. fin. in verb. Datur, de rescript. lib. 6. Ad quod adduco textum optimum in cap. Ex litteris, infra de excess. Prælat. ubi pro decisione, cur Episcopus propter homicidium voluntarium sit deponendus adducitur ratio illa, quia Pontificale officium non valeat adimpleri sine altaris ministerio cujus sic delinquens reputatur indignus; quæ ratio militat etiam in quolibet curato. Nec valet motivum Decii quod poterit Vicarium constituere, ut in simili habetur in cap. Cum ex eo, de elect. in 6. imò enim obtinens beneficium curatum tenetur celebrare, & Sacramenta administrare per seipsum, ut in c. Extirpande, §. Qui vero, infra de præb. in cap. Licet canon, de elect. in 6. & in decreto cap. 1. sess. 23. Concilii Tridentini. Non obstat text. in dict. cap. Cum ex eo, quia loquitur in privilegiatis studiorum causa, nec applicatur ei qui cùm propter delictum reddiderit se inhabilem ad officium, etiam beneficio privari debet, ut dicitur in dict. cap. Eos, & in cap. Si quis sacerdotum.

17 Et idem intelligo in beneficio non curato, cui ex fundatione, vel aliàs sit annexum onus ministrandi in sacris Ordinibus per seipsum, ut in Clem. Ut ii, de ætat. & qualitat. & in decretis Concilii Tridentini cap. 4. sess. 22. & cap. 5. sess. 25. quia viget eadem ratio; & alioquin beneficiatus sentiret commodum ex culpa sua, quia perciperet emolumenta, & onera non subiret, quod esset absurdum, ut considerat Vitalin. in Clem. Cupientes, num. 41. & 42. de pœnis.

An autem Episcopus possit dispensare cum homicida voluntario ad beneficium simplex prius obtentum eo casu, in quo alter in eventum privationis ante litem motam, & accusationem institutam illud à Sede Apostolica impetravit, Geminian. respondit non posse, cons. 305. Pro declaratione, col. ult. num. 10. vers. Sed præsupponendo, quia ex præmissa impetratione jus quoddam alteri jam est quæsitum, cui Papa sine speciali derogatione non censetur præjudicium intulisse, idem tenet Joan. Staphil. de litter. grat. fol. 78. col. 2. vide Covarr. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 3. num. 6. de homicid. quæ tamen procedunt inspecta juris communis dispositione, Sed quid in terminis Concilii Tridentini, dicam infra nu. 22.

18 Ultimò nota ibi, in sacris, cùm Clerico homicida voluntario in sacris Ordinibus non dispensari, concordat cap. Continebatur, sup. de homicid. & dict. cap. Miror, 50. dist. secus in minoribus, ut notatur in cap. 1. §. fin. supra eod. & cap. 2. de bigam. ita Hostien. hic num. 5. in verb. In
19 sacris, qui tamen subdit de rigore juris idem esse in non sacris, ex quo in culpa est, cap. Si quis viduam, 50. distinct. & cap. Sicut dignum, §. fin. supra de homicid. Pondera hæc dicta Hostiensis, qui videtur velle, ut Episcopus possit in executione minorum Ordinum dispensare cum homicida voluntario: & clariùs hoc tenet in fine, in verb. Dispensari; & cum eo transit Joann. Andr. num. 1. vers. Oppono, & hanc opinionem magis communem esse testatur Covarr. in Clem. Si furiosus, §. 3. num. 5. de homicid. moventur per cap. Continebatur, & cap. Ad audientiam, supra de homicid. Et pro hac opinione facit in littera hujus Decretalis, quæ dum prohibet de sacris, videtur permittere de minoribus, argum. c. Nonne, de præsumpt. Sed contrarium tenet Innoc. hic in princ. qui in littera ibi, in sacris, subaudit verbum, maximè, & indistinctè tenet idem esse in non sacris, pro quo facit text. in cap. 1. supra eod. & apertiùs opinionem Hostiensis reprobat Butr. hic num. 9. & Abb. num. 7. Joan. de Anan. eodem num. 7. & Mar. Soc. in d. cap. Ad audientiam, num. 396. nec secundùm eos oppositum tenent Doctores, nisi homicidium sit casuale, prout loquuntur textus in dict. cap. Continebatur, & cap. Ad audientiam.

Item non obstat hæc Decretalis, quia cum dicit de sacris 20
Ordinibus potest sumi largè pro quolibet Ordine etiam minore: nam in latiori significatione quilibet Ordo minor est sacer, quia sacri signaculum, ut notatur in cap. Clericus si tonsuram, & ibi per Abb. supra de vita, & honest. Cleric. licèt majores communiter propter excellentiam appellentur sacri, ut in gloss. in summa, 32. distinct. Subdit tamen Marian. Socin in dict. cap. Ad audientiam, nu. 399. primam opinionem Hostiensis posse salvari in eo qui commisit homicidium voluntarium mediante justitia, cum quo secundùm eum poterit Episcopus dispensare, quo ad administrationem minorum Ordinum susceptorum; quod & Navarr. admittit in Manuali cap. 27. numer. 270. vers. Ex quo videtur inferri, licèt secundùm ejus diffinitionem hoc homicidium non sit voluntarium. Addit etiam 21
Butr. ubi supra, Archidiac. tenere in cap. De his, 50. dist. cùm occulto homicida posse Episcopum dispensare etiam in sacris: locus Archidiaconi declarantis in hoc sententiam Vincentii est in dict. cap. De his, il secondo, num. 5. ad fin. vers. Sententiam Vincentii, & alios plures pro hac sententia refert Covarr. in dict. Clem. Si furiosus, par. 2. §. 3. num. 4. Sed in hoc contrarium tenet Host. in summa, de homicid. §. Qua pœna, vers. Sed & secundùm Canones: & quamvis opinio Vinc. & Archid. sit satis probabilis, tamen contraria sententia Hostiensis est tutior; & ideò sequenda cùm agatur de periculo animæ, ut dicit Henric. Boich. in cap. Quæsitum, circa med. vers. Et licet ista opinio, de tempor. ordinat. quam etiam dicit communem Bellam. ibidem in 2. oppos. num. 12. & contra primam opinionem videtur textus satis clarus in prædicta Decretali, Quæsitum, ibi, præter reos homicidii, ut ponderant Henricus, & Bellamera.

Verùm has difficultates ferè omnes hodie sustulit Concilium Tridentinum in cap. 7. sess. 14. quo statutum est, 22
ut qui sua voluntate homicidium perpetraverit etiamsi crimen id nec ordine judiciario, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros Ordines promoveri possit, nec illi aliqua ecclesiastica beneficia, etiamsi curam non habeant animarum conferri liceat, sed omni ordine, ac beneficio, & officio ecclesiastico perpetuò careat: quo decreto satis apertè corrigitur opinio Vincent. & Archid. & approbatur sententia Host. de qua suprà proximè dictum est: an autem corrigantur ea, quæ hic dicunt DD. de dispensatione ad minores Ordines, & beneficia simplicia: & quid in terminis cap. 6. sess. 14. dicam infra num. 42.

QUÆRO, An decretum dict. cap. 7. sess. 14. excludens 23
voluntarium homicidam à spe dispensationis vendicet sibi locum in eo, qui ante homicidium ad sacros jam erat Ordines promotus.

Die 2. Septembris 1613. habita est Sacra Congregatio Concilii coram S. D. N. cui interfuerunt S. R. E. Cardinales Camerinensis, Montelperus, Sanctæ Cæciliæ, Justinianus, de Monte, Palavicinus, Plattus, SS. Quatuor, Burghesius, Blanchettus, Davila, Mantica, Arigonius, Viscontius, Dossatus, S. Marcelli: in eaque proposito supradicto dubio, Camerinensis existimavit decretum Concilii comprehendere etiam promotum: nam Canones ita loquuntur, ut nemo sit dispensandus homicida voluntarius, idque non tam ob delictum, quàm ob Sacramenti decentiam, cùm non deceat virum sanguinolentum ministrare in sacra Eucharistia, quod est Sacramentum pacis, & unionis, Sotus de just. & jur. lib. 1. q. 6. art. 5. vers. Ad primum igitur, & lib. 5. q. 1. art. 4. Quæ ratio militat etiam in promoto; neque hoc modo Concilium ampliat dispensationem antiquorum Canonum, sed cum ea se conformat, Montelperus existimavit promotum non comprehendi, dum tamen non celebret in locum commissi delicti. Sanctæ Cæciliæ arguit pro opinione affirmativa, quod Concilium promotum includat. Primò, quia cap. Miror, 50. distinct. arcet ab altari voluntarium homicidam, cujusque ratio militat tam in promoto, quàm in promoven-

vendo. Secundò quia Concilium utitur verbo *careat*, quod importat carentiam ejus quod quis habet. Contrariam tamen sententiam, ut promotus non comprehendatur in Concilio veriorem esse putavit: nam tres sunt gra-
24 dus dispensationis. Primus cum dispensatur in aliquo homicidio voluntario, ut ministret in minoribus Ordinibus. Secundus cùm dispensatur, ut ministret in majoribus. Tertius cùm dispensatur cum eo, qui non est promotus, & hic est maximus gradus dispensationis. Unde non est dicendum Concilium loquens de hoc tertio gradu, qui est omnium maximus voluisse sub prohibitione includere gradus minores, præsertim cùm inter promotum, & promovendum sit maxima ratio diversitatis: nam is qui non est promotus ad sacros, poterit uxorem ducere, aliisque rebus se addicere. At promotus quid aget, cùm nec ministrare possit, nec retrocedere liceat? Prætereà de jure communi erat ei danda dispensatio, ne mendicare cogeretur, *cap. 2. de Cleric. pugn. in duell.* ubi dicunt DD. hujusmodi dispensationem esse quasi debitam, si Clericus sit corrigibilis. Justinianus eamdem opinionem sequutus est, ut promotus non comprehendatur: nam verba Concilii non possunt convenire promoto, ibi, *promoveri*, ibi, *conferri*.

Dictio autem, *sed*, quæ subsequitur est continuativa cum omnibus qualitatibus; & sic verba sequentia intelligenda sunt retento eodem rhemate de promovendo; & cùm verba non sint apta comprehendere promotum, verè multò minus comprehendunt promotum ex similitudi-
25 ne, quia faciliùs repellitur promovendus, quàm dejiciatur promotus, gloss. in *cap. Ex tenore, de tempor. ordin.* Covarruv. *in 2. part. relect. Clemen. Si furiosus, de homicid.* §. 3. *numer.* 4. Ponderavit etiam textum in *cap. 6. sess.* 24. dum à facultate tributa Episcopis dispensandi in casibus occultis excipit homicidam voluntarium: nam si ex *cap. 7. sess.* 14. esset decretum ut non dispensaretur etiam promotus, illa exceptio esset de indubitabili. Id etiam comprobavit ex observantia subsequuta, quia in Pœnitentiaria, & in Signatura Gratiæ passim concessæ sunt promotis hujusmodi dispensationes: quod si secus esset, sequeretur absurdum: nam si homicidium esset ita occultum ut manifestari non posset, cogeretur talis promotus abstinere cum periculo, ut de se suspicionem induceret. Neque obstat, quod in *cap. Miror, 50. distinct.* tam promotus, quàm promovendus arceri videantur ab altaris ministerio, quia Concilium non tollit, quod erat dispositum de jure veteri, sed illud relinquit in terminis, in quibus erat ante Concilium, & tantùm sub nova prohibitione non includit. De Monte, & Paravicinus idem cum Justiniano senserunt. Plattus procliviorem se esse dixit in contrariam sententiam. Primò, quia Canones antiqui æquè prohibent dispensari in promoto, sicut in promovendo: quapropter Concilium quod juris veteris prohibitionem fortè non observatam innovari voluit utrumque includere voluisse credendum est. Secundò, quia cùm verba in principio sint posita per modum rationis, ex ea debet extendi dispositio, dummodo verba dispositionis sint apta comprehendere etiam latè sumpto vocabulo. Verbum autem, *careat*, positum in Concilio includit etiam habentem, *cap. Clericus, 50. distinct.* & sic etiam promotum. Tertiò, quia ultima pars dict. *cap.* 7. absque dubio loquitur etiam de promoto: Ergo & prior, cùm una pars legis declaret aliam. Ad ponderationem exceptionis positæ in *cap. 6. sess.* 24. respondit esse positam ad majorem declarationem, ne Episcopus sibi tributam putaret facultatem dispensandi cum homicida voluntario. Sanctorum Quatuor existimavit promotum non comprehendi: nam de jure antiquo non erat promoto ablata spes dispensationis. Hostiens. in *cap. Sicut, de homicid.* ubi Cardin. de communi testatur; & quia dum Concil. loquitur de beneficio, non procedit in jam collato, quod non vacat nisi homicida eo privetur: ergo etiam cùm disponit de Ordine non est intelligendum de jam collato, ut una pars legis declaretur per aliam. Nec obstat ratio Concilii, quæ aptari videtur tam promoto, quàm promovendo, ibi, *ab altari avelli debeas:* nam cùm lex disponit de ratione, non autem ratio de lege, non est attendenda ratio. Burghesius etiam opinionem tenuit negativam, quia difficilior est dispensatio cum promovendo quàm cum promoto, quia Episcopus de jure veteri non poterat cum homicida voluntario dispensare, ut promoveretur ad minores Ordines, & tamen poterat, ut in susceptis Ordinibus ministraret. Nec obstare ait canones antiquos nempe *cap. Miror, cum seq. 50. distinct.* quia loquuntur de irregularitate, non de dispensatione. Blanchettus fuit ejusdem sententiæ. Davila existimavit quoad promotum nihil statuisse Concilium, sed reliquisse in terminis antiquorum Canonum, quia circa beneficia promotus dispensatur, cur ergo non debeat dispensari quoad Ordinum susceptorum executionem? Ratio autem dicti decreti in materia pœnali non sufficit ad ampliandum. Mantic. dixit has discordes sententias posse distinctionis fœdere conciliari: nam homicidium est duplex, unum ex proposito, aliud in rixa. In primo casu credidit Concilium comprehendere etiam promotum, in secundo minimè. Arigonius putavit Concilium tantùm disposuisse de promovendo: nam cum promoto faciliùs dispensatur, quàm cum promovendo, *cap. fin. 15. quæst.* 1. ubi id glos. notat. Secundò, quia si Concilium voluisset includere promotum, usum esset aliis verbis puta suspensionis ab Ordinibus jam susceptis, quemadmodum usi sunt Canones in *cap. Ex tenore, & cap. final. de tempor. ordin.* Tertiò, quia absque eo, quod Concilium comprehendat promotum, satis operatur in promovendo, in quo sustulit omnes juris antiqui disputationes: nam Covarruv. in *Clement. Si furiosus*, §. 3. *numer. 6. de homicid.* refert plures tenentes Episcopum posse dispensare ad minores, quam disputationem Concilium sustulit, sicut & illum, an possit Episcopus dispensare cum homicida occulto, & plures alias similes. Quartò, quia non est dubium Concilium non comprehendere beneficia jam obtenta ante homicidium, & tamen si comprehenderet promotum, includeret utique etiam hujusmodi beneficia. Non obstat textus in *cap. fin. de tempor. ordin.* & alii similes Canones agentes communiter de promoto, & promovendo, quia in eis non agitur de dispensatione, sed an peracta pœnitentia ministrare possit tam promotus, quàm promovendus. Viscontius idem sensit. Dossatus censuit Concilium habere locum etiam in promoto tum propter generalitatem prœmii, tum propter finem Concilii, quod voluit omnia in melius reformare; quod non fecisset, si promotos non comprehendisset, quemadmodum illos comprehendebat jus antiquum, ut habetur in *cap. Miror, 50. distinct. & in cap. fin. de tempor. ordin.* in quibus etsi agatur de irregularitate, non de dispensatione: tamen etiam de jure communi homicidam voluntarium quamvis promotum non debere dispensari scribit Hostien. *in Summ. tit. de homicid. §. fin.* Tum denique, quia promotus magis delinquit, & propterea magis debet excludi. Sancti Marcelli ait se aliquando aliter sensisse, sed auditis singulorum sententiis existimare Concilium non includere jam promotum ob adductas rationes, quibus addidit quod Mar. Socin. in *cap. Ad audientiam, de homicid.* ait in promovendo difficiliorem esse dispensationem.

S. D. N. probavit hanc opinionem, ut Concilium promotum non includat.

Portò hæc disputatio eo tantùm fine proposita est, ut 26
appareat Romanum Pontificem non facere contra Concilium cùm dispensat super irregularitate ex homicidio voluntario cum jam promotis ad sacros Ordines, quia hic casus in decreto Concilii non includitur, ut est decisum; Non autem fuit proposita, ut inde cognoscatur an Papa possit, vel non possit dispensare; quoniam decretum Concilii nec voluit, nec potuit etiam quoad promovendos adimere Papæ dispensandi potestatem, ut est textus formalis in *cap. Innotuit, de elect. vers. Quamvis autem canon*, & dixi latissimè in *cap. Significasti, eodem tit.* cùm præsertim idem Concilium Papæ auctoritatem expressè præservaverit in *cap. 21. sess. 25. de reformat.* ita ut propterea, ut verbis Baldi utar in *cap. Nisi cum pridem, num. 14. de renunc.* Licèt Concilium ostendat Papæ quid facere debeat, non tamen ostendat quid facere possit, quia potestas clavium est talis, & tanta, ut non recipiat interpretationem restrictivam.

Sed contra hoc objici potest, hanc disputatio- 27
nem inutilem esse, quia Papa dispensare non potest quoad Ordines cum homicida voluntario, ut tenet glossa magna in *cap. Sicut dignum, de homicidio*, & Speculat. *in titul. de dispensat. §. Nunc breviter.* Nam *numer. 2. vers. Hæc autem sunt;* re-

censet casus in quibus Papa dispensare non potest, & n. 3.
verb. Quinto; ponit casum cum homicida voluntario post
quantumcumque pœnitentiam, ut ministret in officio al-
taris: allegat cap. fin. supr. de tempor. ordinat. cap. Miror,
50. distinct. cap. Si quis omnem, 1. quæst. 7. cap. Ex litte-
ris, infra de excessibus Prælat. cap. Inquisitionis, supra de
accusat. & cap. 1. de homicid. & idem Specul. in d. tit. §.
Juxta, vers. Quando autem, & per quem, numer. 61. &
28 vers. Curia Roman. num. 63. Ejusdem sententiæ videtur es-
se Hostiensis in cap. Suscepimus, num. 6. in verb. Mansue-
tudinem, de homicidio: ubi dicit neque ex mansuetudine
Ecclesiam unquam dispensare cum voluntario homicida,
d. cap. Miror, 50. distinct. Quinimò ipsum deponere
etiamsi Episcopus sit, ut in d. c. Ex litteris, de excess. Præ-
lat. cujus dictum sequitur ibi Jo. Andr. nu. 4. in eod. verb.
29 Card. nu. 2. & alii communiter. Cui opinioni videtur suf-
fragari quod irregularitas causata ex homicidio voluntario
videtur inducta de jure divino: nam dictũ est David 1. Pa-
ralip. 22. 8. Multum sanguinem effudisti, & plurima bella
bellasti, non poteris ædificare domum nomini meo tanto ef-
fuso sanguine coram me, & cap. 28. 3. Non ædificabis do-
mum nomini meo, eo quod sis vir bellator, & sanguinem fu-
deris, cap. Si quis omnem, 1. quæst. 7. cap. 1. de consecrat.
distinct. 1. & tenet Abb. in cap. Ad audientiam, numer. 2.
de homicid. & ibi latissimè Marian. Socin. in 3. quæst. prin-
cip. à num. 15. Sed Papa non dispensat contra legem divi-
nam, cap. Sunt quidam, 25. quæst. 1. ergo nec dispensat
super irregularitate ex homicidio voluntario. Nam, ut
inquit Speculat. in dict. §. Nunc breviter, num. 3. Si Da-
vid prohibitus est ædificare Domino templum, quia vir
sanguinis erat, eo quod figurabat novum testamentum,
ut in dict. cap. 1. de consecr. distinct. 1. Multò magis Sacer-
dos homicida prohibendus est celebrare, ut ibi, & in
prædicto cap. Miror: etiamsi quis interfecit Paganum,
cap. Clericum qui, distinct. 50.

30 Verùm respondetur Hostiensem, & communiter DD.
contrarium tenere in dict. cap. Sicut dignum, de homicid.
concludentes Papam dispensare posse cum homicida etiam
voluntario, prout de communi opinione testatur Marian.
Socin. in dict. cap. Ad audientiam, num. 390. Et ad jura
quæ volunt, vel videntur velle, ut cum homicida volun-
tario non dispensetur, respondent referenda esse ad difficul-
tatem eo, quod Papa haud facilè dispenset; si tamen vult,
potest, quia videtur ei hoc permissum à lege divina: nam
31 & in veteri testamento Numer. 25. legimus dispensatum
fuisse cum nepote Aaron, qui vocatus fuit Phinees, &
duplex commiserat homicidium: & posteà permissus fuit
divina ministrare, ut in cap. Occidit, 23. quæst. 8. Item
Moyses Ægyptium quendam interfecit; ut refertur in
c. Non inferenda, 23. quæst. 3. Et tamen Altare Deo ere-
xit, & consecravit, Exod. cap. 21. & fuit Sacerdos, ut
in cap. 1. de consecrat. distin. 1. & in cap. Sacrosancta, 22.
distinct. & tenet gloss. in summ. 21. distin. in verb. Et mino-
res, & ibi etiam Turrecrem. num. 10. post Innocent. in
cap. Solita, de maior. & obedien. Et post legem Euangeli-
32 cam Paulus Apostolus fuit homicida Act. 8. & tamen in
altari ministravit, ut latiùs per Hostien. in dict. cap. Sicut
33 dignum, num. 16. vers. Illud enim notandum est. Adverte
etiam quia DD. in contrarium citati non dicunt absolutè
Papam dispensare non posse cum voluntario homicida:
nam Speculator in dict. §. Nunc breviter, quamvis primo
videatur hoc tenere, tamen posteà recitat contrariam opi-
nionem eorum qui dicunt Papam dispensare posse si velit
quamvis non deceat per cap. Proposuit, ad fin. de concess.
preben. nec illam reprobat: imò in dict. §. Juxta, nu. 61.
in fin. cum homicida, inquit, actu voluntario non licèt
etiam Domino Papæ dispensare, & refert se ad dictum §.
Nunc breviter, & sic utrobique respicit ad decentiam,
non ad potestatem. Paulò ante infra num. 63. tantùm di-
cit Curiam Romanam non dispensare cum Clerico in ho-
micidio voluntario: & ita non respicit ad potestatem, sed
ad stylum, & observantiam, ad quam etiam respexit gloss.
magna in dict. cap. Sicut dignum, dum dixit simpliciter
cum voluntario homicida numquam dispensari, & Host.
in dict. cap. Suscepimus, dum similiter dixit cum tali Ec-
34 clesiam non dispensare etiam ex mansuetudine. Et nihilo-
minus hujusmodi observantia non subsistit in facto: imò
enim Sedes Apostolica multoties dispensat cum jam pro-
motis ad sacros Ordines, etiamsi homicidium sit publi-
cum, & ad forum contentiosum deductum, & Sanctissi-
mum aliquando dispensat in Signatura Gratiæ, plerumque 35
autem remittit supplicationes ad Sacram Congregationem
Concilii, quæ præcipuè considerare solet an homicidium
fuerit commissum per industriam, seu præmeditatè, & per
insidias, juxta text. in cap. 1. de homicid. & in cap. 7. sess.
14. Concilii Tridentini; an verò calore iracundiæ, & in
pura rixa, an occidens fuerit rixæ author, vel provoca-
tus: an tantùm temporis excesserit à die perpetrati homi-
cidii, ut illius memoria sit obliterata in loco, & sic cesset
scandalum, & horror, ut vir sanguinolentus ministret
in altari, quæ fuit causa instituendi hujusmodi irregulari-
tatem, secundùm Laud. & Cardin. in Clemen. 1. num. 20.
in 18. quæst. de homicid. Anve ab eo tempore orator à mi-
nisterio altaris abstinuerit. Rursus an obtinuerit pacem à
parentibus, vel consanguineis defuncti, anve cum fisco
concordaverit. Item an esset aliàs bonæ conditionis, & fa-
mæ; & an post delictum semper laudabiliter vixerit ex lit-
teris testimonialibus Ordinarii, & alia pleraque id genus,
quibus perpensis Sacra Congregatio rescribit conceden-
dam, vel non concedendam esse dispensationem, cum
quo rescripto remittit supplicationes ad Datariam, à qua 36
posteà de ipsius Congregationis voto expediuntur litteræ;
Ad effectum verò ingrediendi religionem multò faciliùs
dispensatur, cum clausula tamen; Si & postquam orator
professionem emiserit regularem, ne alioquin dispensatio-
ne simpliciter obtenta ante annum probationis elapsum à
religione discederet, & quasi illudens, & per fraudem ce-
lebraret: propterea enim dispensatio cautè confertur in
tempus post emissam professionem.

In homicidio autem voluntario occulto longè frequen- 37
tiùs cum jam promotis dispensat S. Pœnitentiaria si ur-
gens, justaque ratio id postulet, veluti si Sacerdos è loco
commissi delicti discedere nequeat, nec ibi abstinere pos-
sit à celebratione Missæ, quin scandalum generet, & su-
spicionem præbeat de perpetrato homicidio, cujus auctor
ignoratur. Aut si ratione Parochialis, vel alterius bene-
ficii ecclesiastici obstrictus sit celebrare, nec possit illud di-
mittere, puta quia ad illius titulum fuit ordinatus, nec a-
liunde habet unde vivere possit. In his planè casibus, & 38
consimilibus, qui in dies contingunt necessitas ipsa co-
git ad dispensandum; licèt in atrocissimis aliquando re-
scriptum fuerit ut homicida ingrediatur aliquam de reli-
gionibus approbatis: Et quidem multa cum ratione, ut
sic ingressus religionis succedat loco pœnæ perpetuæ detru-
sionis in monasterium, quæ imponenda esset si homici-
dium esset publicum, ut in cap. Tua, infra de pœn. prout
hæc omnia tam in Sacra Congregatione Concilii, quàm
in Signatura S. Pœnitentiariæ sæpissimè experti sumus. 39
Hujusmodi autem consuetudo, & observantia Ecclesiæ
Romanæ prævalet authoritati cujuscumque Doctoris, ut
docet Sanctus Thomas in 2. 2. quæst. 10. artic. 12. Pro qua 40
observantia facit, quod notat Innocent. in cap. Nisi cum
pridem, num. 8. supra de renunc. ubi dicit irregularitates
omnes, & illarum pœnas esse de jure divino, & ex con-
stitutione Ecclesiæ; & ideò Papam in omnibus irregulari-
tatibus dispensare, cujus dictum sequuntur ibi Host. num.
72. Jo. Andr. num. 54. Bald. nu. 14. ac cæteri omnes Ge-
min. in cap. Is qui, in princip. de sentent. excommun. lib. 6.
Quinimò irregularitatem ex homicidio non esse, nec fuis- 41
se inductam Lege veteri divina post gloss. in Summ. 21. dist.
in verb. Et minores, pluribus probat Covarr. in dict. Cle-
ment. Si furiosus, in 2. part. §. 3. num. 3. ubi etiam addit,
quod etsi in veteri testamento fuisset instituta, tamen ho-
die post Legem Euangelicam minimè vim legis ea institutio
haberet, cùm jus divinum Legis Euangelicæ nihil de ea re
statuat. Unde concludit hanc irregularitatem Jure Ponti-
ficio humano inductam fuisse, licèt cùm promovendis in
homicidio voluntario nunquam meminerim dispensatum.
Hæc de Summo Pontifice.

Quo verò ad Episcopos cùm jam decisum fuerit dict. cap. 42
7. sess. 14. arcens voluntarium homicidam à dispensatio-
ne non habere locum in jam promoto ad sacros Ordines,
hinc sequitur, ut casus promoti tamquam omissus à
Concilio regulari debeat secundùm juris communis di-
spositionem. De jure communi autem si agatur de
executione sacrorum Ordinum manifestum est Episcopos
non posse dispensare, ut hic deciditur in verb. Non debet,
secundùm omnes in cap. Continebatur, supra de homicid.
& in

& in cap. Miror, *30. dist. cum concord.* si verò agatur de rehabilitatione ad exercitium minorum Ordinum sunt opiniones, discrepant enim Innocen. & Hostien. ut dixi *supra in 3. notab.* sed quoad beneficium simplex conveniunt omnes, Episcopum de jure communi posse dispensare, ut similiter dixi *in 2. notab.* Unde secundum hoc non obstante Concilio Tridentino salva esset Episcopis dispensandi facultas quoad beneficium simplex, & lis adhuc esset sub judice quoad minores Ordines, licèt Navarr. *in Manual. cap. 27. num. 240. vers. Quarto nota*, simpliciter dicat post dict. *cap. 7.* non posse Episcopum dispensare cum homicida voluntario ad ullos Ordines, neque ullum beneficium simplex; quod potest procedere quoad suscipiendos, non autem quoad jam susceptos secundùm prædicta: cæterùm etsi hęc vera sint inspecto decreto d. *c. 7. sess. 14.* tamen quod
83 spectat ad *c. 6. sess. 24.* secus dicendum videtur. Credimus enim hoc decreto fuisse ademptam Episcopis omnem facultatem dispensandi cum voluntario homicida, etiam occulto non solùm quoad executionem minorum Ordinum, de quibus erat dubium, sed etiã quoad beneficia simplicia, de quibus nulla erat controversia. Quod ut evidentiùs appareat observandum est ex dispositione juris communis Episcopos in plurimis casibus posse dispensare super irregularitatibus, & suspensionibus, adeò ut Innocen. in *cap. Dilectus*, *num. 2. sup. de temp. ordin.* recenseat duos & viginti casus, in quibus dispensare possunt, & viginti unum, in quibus non possunt, quos itidem enumerant ibi Hostien. *num. 3.* Jo. Andr. *num. 13. in fin.* Butr. *nu. 17.* Cardin. *nu. 4.* & Abb. *nu. 7.* de quibus latiùs in Specul. *in tit. de dispens. §. Nunc de Episcoporum*, & per D. Antoninum *in 3. par. titul. 22. cap. 7.* Concilium verò volens in casibus occultis ampliare potestatem Episcoporum usum est verbo illo, *Liceat*, quod est aptum non solùm includere facultatem, quàm prius habebant, sed etiam novam adjungere; & sic pro regula constituit, ut liceat Episcopis dispensare in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus non solùm in illis casibus, in quibus poterant de jure veteri, sed etiam in illis, in quibus non poterant. Dum autem unico contextu excipit irregularitatem ex homicidio, ut exceptio sit de regula, censeri debet eam excepisse non tantùm à nova facultate eo decreto Episcopis attributa, sed etiam ab illa, quam priùs habebant de jure communi, ita ut sit sensus, liceat Episcopis, ut supra dispensare tam in casibus, in quibus poterant sùo juri, quàm in illis, in quibus non poterant: nullis tamen casibus liceat illis dispensare in irregularitate proveniente ex homicidio voluntario. Quo sensu Conciliũ absque dubio ademit Episcopis facultatem, si quam priùs habebant dispensandi super homicidio voluntario etiam occulto, & consequenter nec licebit eis amodò dispensare ad minores Ordines, nec ad beneficium simplex, quia cùm Concilium prohibeat dispensationem in genere, utique censetur prohibere quamcumque speciem dispensationis, & sic etiam illam quæ fit ad minores Ordines, & beneficia simplicia; & de materia dict. *cap. 6. sess. 24.* vide quæ scripsi in *cap. Dilectus*, *à num. 22. supra de temp. ordinat.*

DE ADULTERIIS, ET STUPRO.

Gregorius Sipon. Episcopo.

CAPUT II.

PErvenit ad nos, quòd Felix quamdam virginem stupro decepit: quod si verum est, quamvis esset de lege pœna plectendus, nos aliquatenus legis duritiem mollientes, hoc modo disponimus: Ut aut quam stupravit uxorem habeat, aut si renuendum putaverit, corporaliter castigatus, excommunicatusque, in monasterio, in quo agat pœnitentiam, detrudatur, de quo nulla sit egrediendi sine præceptione licentia.

S V M M A R I V M.

1 *STuprans virginem de iure canonico tenetur copulative eam dotare, & uxorem ducere.*
2 *Sed si omnino eam ducere noluerit non erit cogendus, sed tamen eam dotabit, & punietur ut hic.*
3 *Stupranti virginem sine vi ex consuetudine non infligitur alia pœna, quàm ut eam ducat in uxorem, vel condecenter dotet.*
4 *Pœna, de qua hic, & in cap. præced. locum habet, si deflorata sit honesta vita, aliàs secus.*
5 *Ecclesia potest mitigare duritiem legis civilis.*
6 *Pœna à iure Canonico imposita stupranti virginem an sit servanda in terris Imperii, & num. seq.*
7 *Lex canonica in foro Ecclesiæ prævalet legi civili etiam inter laicos subiectos Imperio, & in materia non concernente peccatum.*
8 *Intellectus huius cap.*
Stuprum est crimen mixti fori. ibid.
9 *Clericus propter stuprum cum virgine commissum punitur pœna depositionis.*
10 *Episcopus in causis criminalibus ecclesiasticis, vel mixti fori, an possit laicos sibi aliàs in temporalibus non subditos carceri mancipare, & corporaliter punire, licèt ex consuetudine adversos laicos ad personalem districtionem procedere non consueverit, & num. seq. usque in fin.*
11 *Episcopus in delictis ad eius forum pertinentibus potest contra laicos pœnis etiam pecuniariis procedere.*
12 *Iudex ecclesiasticus in causis spiritualibus, vel mixti fori non potest de iure communi procedere ad capturam contra laicos.*
Contrarium, num. 18.
13 *Iurisdictio ecclesiastica, & sæcularis distincta sunt, & num. 26*
Episcopus de iure communi debet primò uti censura ecclesiastica, & in subsidium brachii sæcularis auxilio, & num. 28.
15 *Clericus pœnis legalibus affici non debet absque eo, quod à iudice ecclesiastico tradatur Curiæ sæculari.*
16 *Iudex ecclesiasticus an possit mittere in possessionem corporalem bonorum laicalium, & num. 28.*
17 *Episcopus carcerat laicos pro criminibus sacrilegii, ac stupri, quæ sunt mixti fori, & num. seqq.*
19 *Ecclesia habet carcerem, & infligit pœnas relegationis.*
20 *Laicus in delictis ecclesiasticis, vel mixti fori efficitur de foro Ecclesiæ.*
21 *Iudex ecclesiasticus non potest pœnam mortis infligere, sed debet reum sive Clericum, sive laicum tradere Curiæ sæculari, & num. 27.*
22 *Iudex qui habet potestatem cognoscendi, an etiam habeat exequendi.*
24 *Argumentum à contrario sensu non procedit ubi oppositum reperitur statutum à iure.*
25 *Episcopo tribuitur facultas procedendi contra laicos in causis ad eius forum pertinentibus, non solum per sacros Canones, sed etiam per leges Regias, & Imperiales, & num. 25.*
29 *Episcopus an possit procedere ad capturam contra laicos ex cap. 3. sess. 25. Concilii Tridentini.*
30 *Censura de iure communi erat remedium ordinarium,*

post Concilium extraordinarium, & in subsidium, & num. seq.

31 *Brachii sæcularis invocatio de iure communi erat remedium extraordinarium, secus post Concilium.*

32 Cap. 3. sess. 25. de reform. *editum fuit instantibus Regis Catholici Oratoribus.*

Laicus eodem modo sortitur forum Episcopi ratione delicti, ac ratione contractus, ibid.

33 *Dictio*, quoque, *est copulativa, & repetitiva præcedentium.*

Dictio, ut supra, *inducit repetitionem præcedentium cum omnibus suis qualitatibus, ibid.*

34 *Captura in civilibus regulariter est prohibita, secus in criminalibus.*

35 *Carcer de iure civili est ad custodiam, de iure canonico est etiam ad pœnam.*

36 *Concubinarii, & adulteri quibus pœnis ab Episcopo sint puniendi.*

37 *Brachii sæcularis auxilium qualiter ab Episcopis sit implorandum.*

38 *Consuetudo, secundùm quam de iure communi Episcopus non processit ad capturam contra laicos, fuit sublata à Concilio.*

39 *Iudex tam ecclesiasticus, quàm laicus est competens in causis mixti fori, & est locus præventioni.*

40 *Præventio in captura præfertur præventioni verbali.*

41 *Captura est arbitraria iudici.*

42 *Præscriptio negativa in facultativis qualiter procedat.*

43 *Iurisdictionem ordinariam impedientes excommunicantur in Bulla Cœnæ.*

44 *Bulla Cœnæ non solum tollit præteritas consuetudines, & præscriptiones contra impedientes iurisdictionem ordinariam, sed etiam futuras impedit inchoari, & inchoatas interrumpit.*

P*Ervenit*. Stuprans virginem tenetur eam dotare, & ducere in uxorem: ac si noluerit cum ea contrahere, ultra dotem corporaliter castigabitur. Hoc dicit cum cap. præcedenti secundùm Abb. & Mar. Soc.

1 Nota primò, pœnam deflorantis virginem, quia de jure canonico tenetur eam simul dotare, & in uxorem accipere; & quidem ad dotandum præcisè potest compelli, si modò ipsa, & pater ejus consenserint, ut in *cap.* 1.
2 *supra eodem*. Sed ad contrahendum cum ea matrimonium, si omninò stuprator renuerit, finaliter non erit cogendus, secundùm glossam finalem hic; nam textus loquitur alternativè, aut ducat, aut puniatur, ut advertunt Butr. *num.* 2. Anchar. *num.* 1. *in* 3. *notab.* Abb. *num.* 1. *in primo notab.* Joan. de Anan. *eod. num. vers. Nota quod raptor cogitur, aut raptam ducere in uxorem, aut aliam pœnam sustinere*, & Mar. Socin. *num.* 3. *in* 2. *notab.* dicens eum qui defloravit virginem non compelli præcisè cum ea matrimonium contrahere, sed causativè, si non vult pati pœnas: sola enim dotis constitutio sufficit; cùm textus in cap. præced. exigat copulativè, ut eam dotet, & in uxorem ducat: nec si ducere recusaverit per solam dotis constitutionem est sufficienter punitus, quia, ut inquit Abb. dict. *num.* 3. puniri debet persona, quæ deliquit, & non bursa. Itaque si omninò renuerit eam traducere, præter dotem, quam nihilominus cogetur solvere, corporaliter etiam punietur, id est fustigabitur, secundùm gloss. & Doctores. Item excommunicabitur non quidem à communione fidelium, sed tantùm à communione sacramentorum, & sic minori excommunicatione; quousque Superiori visum fuerit, *cap. Engeltrudam*, 3. *quæst.* 4. *& cap. si celebrat, de Cler. excommun. minist.* secundùm glossam *fin.* Innocent. & Hostien. *in verb. Excommunicatus*. Item detrudetur in monasterium, ut hic dicitur, & quidem ad tempus, donec pœniteat, secundùm Host. sed perpetuò donec revocetur, secundùm Cardin. & innuit finis hujus Decretalis.

3 Verùm etsi de jure hæc ita se habeant, in practica tamen servatur ut stuprator non cogatur præcisè ad contrahendum cum deflorata matrimonium, sed alternativè, vel ad contrahendum, vel ad condecenter dotandum, ut testatur Anton. Gomez in *l. Tauri*, *num.* 8. & Papo *lib.* 22. *tit.* 9. *Aresto* 9. ubi dicit hodie contra stuprantes virgines sine vi non esse in usu aliam pœnam, quàm ut illas ducant in uxorem, vel condecenter dotent; & ita ex facto respondit Cassan. *cons.* 40. Ita etiam servari in Hispania, ubi quotidie fiunt lites super hujusmodi stupri, testatur idem Anton. Gomez *ubi supra num.* 7. & ita etiam se quandoque vidisse per Senatum Mediolanensem judicari, dicit Clar. *in Pract. Crimin.* §. *Stuprum*, *num.* 3. *vers. Sed quæro, quæ sit pœna stupri.*

Prædicta tamen intellige, dummodo puella, quæ stu- 4
prum passa est, sit honestæ vitæ; aliàs enim non haberet locum dispositio hujus Decretalis, & cap. præced. & ita hæc jura intelligunt Scribentes, ut testatur Paris. *cons.* 160. *num.* 14. *lib.* 4. ubi in facti contingentia ita consuluit, & sequitur Clar. *loco citato*, *vers. Hæc autem omnia.*

Secundò nota ibi, *nos aliquatenus legis duritiem mollien-* 5
tes; Ecclesiam posse moderari, ac mitigare asperitatem, & rigorem Juris Civilis: quod tamen DD. dicunt habere locum in suo tantùm foro, sed in foro sæculari servabitur lex civilis, cùm ex ejus observantia nullum immineat peccati periculum, ut notat glossa in *reg. Possessor*, *de reg. iur. lib.* 6. Unde inferunt hic Butr. *num.* 1. Abb. *numer.* 2. 6
Jo. de Anan. *nu.* 1. *in* 1. *notab.* & Marian. Socin. *nu.* 4. pœnam, de qua hic, & in præced. cap. servandam esse tantummodo in terris subjectis Ecclesiæ in temporalibus, non autem in terris Imperii, in quibus servabitur sua lex, *de qua instit. de publ. iudic.* §. 2. idem affirmat Clar. *in* §. *Stuprum*, *vers. Sed quære quæ sit pœna stupri*, ibi, [Licèt verè dispositio dictorum capitulorum de jure non habeat locum nisi in terris Ecclesiæ, non autem in terris Imperii.]

Sed tu adverte, quia si in terris Imperii lis agatur contra laicum stupratorem in foro sæculari, verum est, quod dicunt Doctores servandam esse legem civilem: verùm si lis agatur contra laicum in foro Episcopali, quod fieri potest cùm crimen stupri sit mixti fori, ut dicam infra *in ult. notab.* utique servanda erit pœna, de qua in textu nostro, & suprà in *cap. proxim.* Ratio est, quia ubi leges, & ca- 7
nones contrariantur, ut hoc casu, etiam in materia non concernente peccatum in foro Ecclesiæ servari debet lex canonica etiam in locis non subjectis temporali jurisdictioni Ecclesiæ, ex notatis in *cap. Cùm esses, de testam.* & in *cap.* 1. *de novi oper. nunciat.* & tenent in *cap. Clerici, de iudic.* Anton. de Butr. *num.* 12. *vers. Si materia est mixta*, & Abb. *in princip.* Alexan. *cons.* 167. *Vaso procesju*, *numer.* 5. *in fine*, *lib.* 2. & alii, quos refert, & sequitur Felin. in *cap. Ecclesia Sancta Maria*, *num.* 43. *vers. Limita tertiò*, *de Constit.*

Itaque in terris Ecclesiæ servabitur hæc pœna etiam in foro laicali: nam in terris subjectis temporaliter Ecclesiæ Romanæ Canones prævalent legibus, etiam inter laicos, & in foro sæculari indistinctè, *cap. Si duobus*, *de appellat.* per quem textum ita firmat Abb. in dict. *cap. Ecclesia Sancta Maria*, & post eum Felin. *ibi num.* 44. *in prima declaratione*, & sentit glossa à contrario sensu in *cap.* 2. *in verb. Lex civilis*, *de arbitr. in* 6. in terris autem subjectis Imperio servabitur pœna Juris Civilis in foro civili, & in foro Ecclesiastico pœna canonica per supradicta.

Ultimò nota hic textum notabilem ad hoc non pondera- 8
tum à Doctoribus, quod Episcopus in causis mixti fori potest laicum corporaliter punire, & in carcerem detrudere: hic enim agitur de stupro, quod est crimen mixti fori, ut per Anchar. *cons.* 169. *num.* 11. Item agitur contra laicum, ut patet ex eo, quod stuprator cogitur in uxorem ducere quam defloravit, quod non aptatur Clericis præsertim in sacris constitutis. Et in laico Doctores communiter intelligunt hanc Decretalem, ut per Clar. in dict. §. *Stuprum*, *num.* 3. *vers. Laicus autem committens stuprum*: nam Clericus propter stuprum cum virgine commissum 9
punitur pœna depositionis, ut hic per Abb. *num.* 4. *in fine*, & est communis opinio, ut dicit Grillan. *de divers. crimin. lib.* 4. *quæst.* 6. *post num.* 2. quem refert Diaz *in pract. crim. Canon. cap.* 77. Bermond. *de Concub. fol.* 389. *num.* 15. & in hoc nulla est difficultas, ut inquit Clar. ubi supra, *vers. Sed quæro quæ sit pœna stupri.* Item hic agitur in foro Episcopali; quod patet tum ex eo, quod Gregorius rescribit Sipontino Episcopo, ut constat ex suprascriptione. Et ita pœnæ hic statutæ ab Episcopo sunt infligendæ, cùm ad eum verba Pontificis dirigantur, ut arguit gloss. in *cap.*

Go-

Contra Idolorum, 26. *quæst.* 5. tum quia in materia non concernente peccatum Ecclesia se non intromittit adversus laicos in foro civili, ut notat gloss. in *cap.* 2. *in verb. Lex civilis, ad fin. vers. Sed quid dices, de arbitr. lib.* 6. gloss. 1. *in reg. Possessor, de reg. iur. lib.* 6. & dictum est supra *in* 2. *notab.* tum denique quia stuprator hic jubetur excommunicari, quod fieri non potest à judice laico: & tamen Pontifex jubet hunc laicum, qui virginem stupro decipit non solùm excommunicari, sed etiam castigari corporaliter, & in monasterium detrudi, si renuerit defloratam ducere in uxorem. Atque ita hic est textus apertus quod Ecclesia in causis mixtis procedit etiam contra laicos ad personalem districtionem, & punitionem. Quod multò clariùs procedit hodie post Concilium Tridentinum in *cap.* 3. *sess.* 25. sed quia nihilominus non desunt graves auctores, qui etiam post Concilium hoc in controversiam adducunt, ab re non erit hunc articulum diligenter examinari.

10 Revoco igitur in dubium, An posito Tridentini Concilii decreto *cap.* 3. *session.* 25. *de reformat.* Episcopus, vel alius Ordinarius ecclesiasticus in causis criminalibus ecclesiasticis, vel mixti fori possit laicos sibi aliàs in temporalibus non subditos carceri mancipare, & corporaliter punire, licèt ex consuetudine adversus laicos ad personalem districtionem procedere non consueverit.

11 Hæc quæstio nititur iisdem principiis, quibus jam Sacra Congregatio Concilii declaravit, Episcopum, vel alium judicem ecclesiasticum in delictis ecclesiasticis, vel mixti fori posse contra laicos pœnis etiam pecuniariis procedere, ut scripsi plenè in *cap. Licèt, infra de pœnis.* Verumtamen quia aliquibus videtur ex eo, quod Episcopus possit laicos in bonis mulctare non rectè inferri, ut possit eos personaliter distringere, ex his, quæ adnotavit Joan. Andr. Butr. & DD. in *cap. Unico, de oblig. ad ratioc.* præsertim si obstet contraria consuetudo; idcircò visum est expedire ut propositum dubium de personali districtione specialiter discutiatur.

12 In crimine hæresis non est dubium, *cap. Ut commissi, de heret. in* 6. *& Clem.* 1. *eod. tit.* ibi, *Quilibet de prædictis sine alio citare possit, & arrestare, sive capere, ac etiam in compedibus, vel manicis ferreis*; Jo. Andr. ad Specul. *in rubr. de off. ordin. littera A. vers. Communiter tenetur, & in tit. de maiorit. & obed.*

Quoad alia verò crimina merè spiritualia, vel mixti fori quoniam contrariæ extant DD. sententiæ, ut evidentiùs appareat qualis fuerit mens Tridentinæ Synodi, expedit priùs afferre præcipua aliquot fundamenta, quibus utraque opinio nititur in terminis juris communis.

13 Et quidem in criminibus ecclesiasticis, vel mixti fori non posse judicem ecclesiasticum procedere ad capturam laicorum suadetur. Primò, quia jurisdictio ecclesiastica, & sæcularis distinctæ sunt, nec una debet falcem immittere in messem alterius, *cap. Quoniam*, 10. *distinct. cap. Cùm ad verum, & cap. Si Imperator*, 96. *distin. cap. Novit, in princip. de iudic.* Joan. Andr. ad Specul. *in rub. de offic. Ordin. vers. Ad negativam*: qua de re plura eleganter scripsit Oldrad. *cons.* 83. *An Episcopus possit declinare forum Regis, per totum*; & magistraliter idem Jo. Andr. post Hostien. in *cap. Per venerabilem, col.* 6. *in verb. Plenitudinem, Qui fil. sint legitim.* Sed judex laicus non distinguit Clericos, *cap. Si Imperator*: ergo nec judex ecclesiasticus laicos.

14 Secundò in his casibus debet Episcopus adversus laicos uti censura ecclesiastica, *cap. Cùm Clarus*, ubi de perjurio agitur *de foro competen. lib.* 6. *& cap.* 1. *de offic. Deleg.* eaque minimè sufficiente utendum est auxilio brachii sæcularis, *cap.* 1. *de offic. Ordinar.* Atque ita nullo casu videtur ei permissa alia potestas coercendi laicos; ideòque textus in *cap. Cùm Episcopus, de offic. Ordinar. in* 6. Cùm generaliter egisset de libero arbitrio Episcopi super exercitio jurisdictionis in tota diœcesi; posteà descendens ad capturam personarum restrinxit se ad personas ecclesiasticas. Ad idem sunt textus in *cap. Ut famæ, de sentent. excommun. & cap. Novimus, de verbor. signific.* Pro hoc etiam *l. Placet, Cod. de sacros. Eccles.* ubi Episcopus excommunicavit sacrilegum, & judex laicus deportavit, & in *Authent. de mand. Princip.* §. *Si vero Canonicum*, quæ jura allegat, & ut supra inducit Ancharan. in *cap. Ea*

quæ, numer. 17. *de reg. iur. in* 6.

15 Tertiò in casibus, in quibus Clericus est pœnis legalibus puniendus hoc fieri non debet absque eo, quod à judice ecclesiastico tradatur Curiæ sæculari, *cap. Cum non ab homine, de iudic. cap. Ad falsariorum, de crimine falsi, cap. Ad abolendam, de heret. cum concordant.* Ergo similiter ubi laicus ob delictum ecclesiasticum, vel mixti fori est pœnis corporalibus afficiendus, id fieri non debet ab ecclesiastico absque traditione; argumen. *leg.* 1. *ff. Quod quisque iur. & cap. Cum omnes, de Constitut.*

Ita arguit Ancharanus in dict. *cap. Cùm Episcopus, colum.* 2. *propè fin. vers. Item in casibus, de offic. Ordinar. lib.* 6.

16 Quartò, affertur doctrina Innocent. in *cap. Significasti, num.* 4. *de offic. Deleg.* ubi [Non credimus, inquit, quod delegatus Papæ in rebus, quæ non sunt ejus jurisdictionis, in possessionibus laicalibus possit dare possessionem corporalem, puta si cognoscat de dote, vel de aliis consimilibus; sed laico judici dandam mandavit,] allegat textum in *l. Admodum*, §. 1. *ff. de re iudic. cap. Cum ad verum*, 96. *distin. & cap. De persona, in fin.* 11. *quæst.* 1. Dictum Innocent. sequuntur Hostien. & Bald. *ibidem*, Joan. Andr. *vers. Quid de sæcularibus*, Henric. Boich. *vers. Sed istas opiniones*, Ancharan. *sub num.* 4. *vers. Tertio quæro*, ubi post Hostien. dicit hoc esse justitiæ. Idem Butr. *propè finem*, Cardin. in *Clement.* 1. *quæst.* 110. *de offic. deleg.* Ancharan. qui loquitur etiam in Ordinario, & pluribus hanc opinionem tuetur in dict. *cap. Ea quæ, num.* 17. *vers. Et ego non benè capio, de regul. iur. in* 6. Subdens non obstare illam rationem, quod ex quo Episcopus habet potestatem cognoscendi de possessionibus laicalibus: Ergo & potestatem exequendi; nam illa consequentia non est bona inter non subditos.

Ultimò, omissis aliis, hanc opinionem videtur tenere glossa in *Clemen.* 1. §. *Cæterum, in verb. Censura, de usur.* Oldrad. *cons.* 86. incip. *Quæritur, an ecclesia*, sed non firmat Joan. de Imola in dict. *cap. Cùm Episcopus*, & ibi etiam Anchar. sed propè finem neutram videtur approbare. Hanc tamen latè tuetur in dict. *cap. Ea quæ, de regul. iur. in* 6. & latiùs Joan. de Lup. in *cap. Per vestras, in* 2. *notab.* §. *Sed est pulchra dubitatio, num.* 18. *de donat. inter virum & uxorem.*

Et communem dicunt Joan. Andr. ad Speculat. *in rubr. de offic. Ordin. littera A. vers. Communiter tenetur*, inferiores Prælatos potestatem, de qua quæritur, non habere in laicos præter crimen hæresis, *& in titul. de maior. & obedien.* cujus dictum refert Ancharan. *loc. citat.* Prout etiam illum referunt quamvis oppositum sentiant Foller. *Pract. crim. Can. fol.* 97. *numer.* 52. *& seq.* & Aufrer. *de potest. Eccles. super laicis, num.* 1. De communi etiam testantur Geminian. licèt ipse contrarium teneat in dict. *cap. Cum Episcopus, col.* 2. *vers. Communiter tenetur*, Bald. in dict. *cap. Significasti, de offic. deleg.* ubi & Felin. quamvis & ipse sentiat oppositum, Menchaca *lib.* 3. *de testam.* §. 22. *post nu.* 17. Licèt credat eumdem ferè esse numerum eorum, qui contrariam sequuntur, Clar. *in* §. *fin. quæst.* 37. *vers. Unum tamen*, Joan. Lupus *ubi supra*, & Michael Graff. *lib.* 2. *commun. opin. cap.* 8. *num.* 4.

Et communem hanc sententiam etiam in practica observari, & ab ea non esse recedendum, & secundùm illam fuisse judicatum in facti contingentia testatur Clar. *loc. citat.* & Pap. *lib.* 1. *tit.* 5. *arresto* 26. Maxver. *in praxi de indic. & eor. iurisd. numer.* 20. *colum.* 2. *in princip. vers. Item Episcopus*, nisi in casibus privilegiatis, ut ibi Boer. *decis.* 227. *numer.* 11. ubi affirmat ita fuisse per plura arresta declaratum, ut habetur in stylo Parlamen. 4. *part. de arrest.* §. 26. *& seq.* & idem Boer. *lib. de Consuet. Biturig. tit. de iurisd. gloss.* 1. *circa med.*

17 Pro contraria verò opinione, id est licere Ecclesiastico judici in causis criminalibus Ecclesiasticis vel mixti fori procedere ad capturam adversus laicos, adducitur textus noster ponderatus ut supra in ultim. notab. qui efficaciter probat hanc partem.

18 Secundò adducitur textus in *cap. Contra idolorum*, 26. *quæst.* 5. qui videtur loqui in crimine sacrilegii; ut innuunt verba illa, *eosque à tanti labe sacrilegii, &c.* Et tamen Gregor. scribens ad Januarium Episcopum sic præcipit:

post Concilium extraordinarium, & in subsidium, & num. seq.

31 *Brachii sæcularis invocatio de iure communi erat remedium extraordinarium, secus post Concilium.*

32 Cap. 3. sess. 25. de reform. *editum fuit instantibus Regis Catholici Oratoribus.*

Laicus eodem modo sortitur forum Episcopi ratione delicti, ac ratione contractus, ibid.

33 *Dictio*, quoque, *est copulativa, & repetitiva præcedentium.*

Dictio, ut supra, *inducit repetitionem præcedentium cum omnibus suis qualitatibus, ibid.*

34 *Captura in civilibus regulariter est prohibita, secus in criminalibus.*

35 *Carcer de iure civili est ad custodiam, de iure canonico est etiam ad pœnam.*

36 *Concubinarii, & adulteri quibus pœnis ab Episcopo sint puniendi.*

37 *Brachii sæcularis auxilium qualiter ab Episcopis sit implorandum.*

38 *Consuetudo, secundùm quam de iure communi Episcopus non processit ad capturam contra laicos, fuit sublata à Concilio.*

39 *Iudex tam ecclesiasticus, quàm laicus est competens in causis mixti fori, & est locus præventioni.*

40 *Præventio in captura præfertur præventioni verbali.*

41 *Captura est arbitraria iudici.*

42 *Præscriptio negativa in facultativis qualiter procedat.*

43 *Iurisdictionem ordinariam impedientes excommunicantur in Bulla Cœnæ.*

44 *Bulla Cœnæ non solùm tollit præteritas consuetudines, & præscriptiones contra impedientes iurisdictionem ordinariam, sed etiam futuras impedit inchoari, & inchoatas interrumpit.*

P*Ervenit*. Stuprans virginem tenetur eam dotare, & ducere in uxorem: ac si noluerit cum ea contrahere, ultra dotem corporaliter castigabitur. Hoc dicit cum cap. præcedenti secundùm Abb. & Mat. Soc.

1 Nota primò, pœnam deflorantis virginem, quia de jure canonico tenetur eam simul dotare, & in uxorem accipere; & quidem ad dotandum præcisè potest compelli, si modò ipsa, & pater ejus consenserint, ut in *cap. 1.*
2 *supra eodem*. Sed ad contrahendum cum ea matrimonium, si omninò stuprator renuerit, finaliter non erit cogendus, secundùm glossam finalem hic; nam textus loquitur alternativè, aut ducat, aut puniatur, ut advertunt Butr. *num.* 2. Anchar. *num.* 1. *in* 3. *notab.* Abb. *num.* 1. *in primo notab.* Joan. de Anan. *eod. num. vers. Nota quod raptor cogitur, aut raptam ducere in uxorem, aut aliam pœnam sustinere*, & Mar. Socin. *num.* 3. *in* 2. *notab.* dicens eum qui defloravit virginem non compelli præcisè cum ea matrimonium contrahere, sed causativè, si non vult pati pœnas; sola enim dotis constitutio sufficit; cùm textus in cap. præced. exigat copulativè, ut eam dotet, & in uxorem ducat: nec si ducere recusaverit per solam dotis constitutionem est sufficienter punitus, quia, ut inquit Abb. dict. *num.* 3. puniri debet persona, quæ deliquit, & non bursa. Itaque si omninò renuerit eam traducere, præter dotem, quam nihilominus cogetur solvere, corporaliter etiam punietur, id est fustigabitur, secundùm gloss. & Doctores. Item excommunicabitur non quidem a communione fidelium, sed tantùm à communione sacramentorum, & sic minori excommunicatione; quousque Superiori visum fuerit, *cap. Engeltrudam*, 3. *quæst.* 4. *& cap. si celebrat, de Cler. excommun. minist.* secundùm glossam *fin.* Innocent. & Hostien. *in verb. Excommunicatus*. Item detrudetur in monasterium, ut hic dicitur, & quidem ad tempus, donec pœniteat, secundùm Host. sed perpetuò donec revocetur, secundùm Cardin. & innuit finis hujus Decretalis.

3 Verùm etsi de jure hæc ita se habeant, in practica tamen servatur ut stuprator non cogatur præcisè ad contrahendum cum deflorata matrimonium, sed alternativè, vel ad contrahendum, vel ad condecenter dotandum, ut testatur Anton. Gomez in *l. Tauri, num.* 8. & Papo *lib.* 22. *tit.* 9. *Aresto* 9. ubi dicit hodie contra stuprantes virgines sine vi non esse in usu aliam pœnam, quàm ut illas ducant in uxorem, vel condecenter dotent; & ita ex facto respondit Cassan. *cons.* 40. Ita etiam servari in Hispania, ubi quotidie fiunt lites super hujusmodi stupri, testatur idem Anton. Gomez *ubi supra num.* 7. & ita etiam se quandoque vidisse per Senatum Mediolanensem judicari, dicit Clar. *in Pract. Crimin. §. Stuprum, num.* 3. *vers. Sed quæro, quæ sit pœna stupri.*

Prædicta tamen intellige, dummodo puella, quæ stu- 4
prum passa est, sit honestæ vitæ; aliàs enim non haberet locum dispositio hujus Decretalis, & cap. præced. & ita hæc jura intelligunt Scribentes, ut testatur Paris. *cons.* 160. *num.* 14. *lib.* 4. ubi in facti contingentia ità consuluit, & sequitur Clar. *loco citato, vers. Hæc autem omnia.*

Secundò nota ibi, *nos aliquatenus legis duritiem mollien-* 5
tes; Ecclesiam posse moderari, ac mitigare asperitatem, & rigorem Juris Civilis: quod tamen DD. dicunt habere locum in suo tantùm foro, sed in foro sæculari servabitur lex civilis, cùm ex ejus observantia nullum immineat peccati periculum, ut notat glossa in *reg. Possessor, de reg. iur. lib.* 6. Unde inferunt hic Butr. *num.* 1. Abb. *numer.* 2. 6
Jo. de Anan. *n.* 1. *in* 1. *notab.* & Marian. Socin. *nu.* 4. pœnam, de qua hic, & in præced. cap. servandam esse tantummodo in terris subjectis Ecclesiæ in temporalibus, non autem in terris Imperii, in quibus servabitur sua lex, *de qua instit. de publ. iudic.* §. 2. idem affirmat Clar. *in §. Stuprum, vers. Sed quæro quæ sit pœna stupri*, ibi, [Licèt revera dispositio dictorum capitulorum de jure non habeat locum nisi in terris Ecclesiæ, non autem in terris Imperii.]

Sed tu adverte, quia si in terris Imperii lis agatur contra laicum stupratorem in foro sæculari, verum est, quod dicunt Doctores servandam esse legem civilem: verùm si lis agatur contra laicum in foro Episcopali, quod fieri potest cùm crimen stupri sit mixti fori, ut dicam infra *in ult. notab.* utique servanda erit pœna, de qua in textu nostro, & suprà in *cap. proxim.* Ratio est, quia ubi leges, & ca- 7
nones contrariantur, ut hoc casu, etiam in materia non concernente peccatum in foro Ecclesiæ servari debet lex canonica etiam in locis non subjectis temporali jurisdictioni Ecclesiæ, ex notatis in *cap. Cum esses, de testam. & in cap.* 1. *de novi oper. nunciat.* & tenent in *cap. Clerici, de iudic.* Anton. de Butr. *num.* 12. *vers. Si materia est mixta*, & Abb. *in princip.* Alexan. *cons.* 167. *Viso processu, numer.* 5. *in fine, lib.* 2. & alii, quos refert, & sequitur Felin. in *cap. Ecclesia Sancta Maria, num.* 43. *vers. Limita tertio, de Constit.*

Itaque in terris Ecclesiæ servabitur hæc pœna etiam in foro laicali: nam in terris subjectis temporaliter Ecclesiæ Romanæ Canones prævalent legibus, etiam inter laicos, & in foro sæculari indistinctè, *cap. Si duobus, de appellat.* per quem textum ita firmat Abb. in *dict. cap. Ecclesia Sancta Maria*, & post eum Felin. *ibi num.* 44. *in prima declaratione*, & tenet glossa à contrario sensu in *cap.* 2. *in verb. Lex civilis, de arbitr. in* 6. in terris autem subjectis Imperio servabitur pœna Juris Civilis in foro civili, & in foro Ecclesiastico pœna canonica per supradicta.

Ultimò nota hic textum notabilem ad hoc non pondera- 8
tum à Doctoribus, quod Episcopus in causis mixti fori potest laicum corporaliter punire, & in carcerem detrudere: hic enim agitur de stupro, quod est crimen mixti fori, ut per Anchar. *cons.* 169. *num.* 15. Item agitur contra laicum, ut patet ex eo, quod stuprator cogitur in uxorem ducere quam defloravit, quod non aptatur Clericis præsertim in sacris constitutis. Et in laico Doctores communiter intelligunt hanc Decretalem, ut per Clar. in *dict. §. Stuprum, num.* 3. *vers. Laicus autem committens stuprum*:
nam Clericus propter stuprum cum virgine commissum 9
punitur pœna depositionis, ut hic per Abb. *num.* 4. *in fine*, & est communis opinio, ut dicit Grillan. *de divers. crimin. lib.* 4. *quæst.* 6. *post num.* 2. quem refert Diaz *in pract. crim. Canon. cap.* 77. Bermond. *de Concub. fol.* 389. *num.* 15. & in hoc nulla est difficultas, ut inquit Clar. ubi supra, *vers. Sed quæro quæ sit pœna stupri*. Item hic agitur in foro Episcopali; quod patet tum ex eo, quod Gregorius rescribit Sipontino Episcopo, ut constat ex suprascriptione. Et ita pœnæ hic statutæ ab Episcopo sunt infligendæ, cùm ad eum verba Pontificis dirigantur, ut arguit gloss. in *cap.*

Con-

Contra Idolorum, 26. *quæst.* 5. tum quia in materia non concernente peccatum Ecclesia se non intromittit adversus laicos in foro civili, ut notat gloss. in *cap.* 2. *in verb. Lex civilis, ad fin. vers. Sed quid dices, de arbitr. lib.* 6. gloss. 1. *in reg. Possessor, de reg. iur. lib.* 6. & dictum est supra *in* 2. *notab.* tum denique quia stuprator hic jubetur excommunicari, quod fieri non potest à judice laico: & tamen Pontifex jubet hunc laicum, qui virginem stupro decipit non solùm excommunicari, sed etiam castigari corporaliter, & in monasterium detrudi, si renuerit defloratam ducere in uxorem. Atque ita hic est textus apertus quod Ecclesia in causis mixtis procedit etiam contra laicos ad personalem districtionem, & punitionem. Quod multò clariùs procedit hodie post Concilium Tridentinum in *cap.* 3. *sess.* 25. sed quia nihilominus non desunt graves auctores, qui etiam post Concilinm hoc in controversiam adducunt, ab re non erit hunc articulum diligenter examinari.

10 Revoco igitur in dubium, An posito Tridentini Concilii decreto *cap.* 3. *session.* 25. *de reformat.* Episcopus, vel alius Ordinarius ecclesiasticus in causis criminalibus ecclesiasticis, vel mixti fori possit laicos sibi aliàs in temporalibus non subditos carceri mancipare, & corporaliter punire, licèt ex consuetudine adversus laicos ad personalem districtionem procedere non consueverit.

11 Hæc quæstio nititur iisdem principiis, quibus jam Sacra Congregatio Concilii declaravit, Episcopum, vel alium judicem ecclesiasticum in delictis ecclesiasticis, vel mixti fori posse contra laicos pœnis etiam pecuniariis procedere, ut scripsi plenè in *cap. Licet, infra de pœnis.* Verumtamen quia aliquibus videtur ex eo, quod Episcopus possit laicos in bonis mulctare non rectè inferri, ut possit eos personaliter distringere, ex his, quæ adnotavit Joan. Andr. Butr. & DD. in *cap. Vnico, de oblig. ad ratioc.* præsertim si obstet contraria consuetudo; idcircò visum est expedire ut propositum dubium de personali districtione specialiter discutiatur.

12 In crimine hæresis non est dubium, *cap. Vt commissi, de hæret. in* 6. *& Clem.* 1. *eod. tit.* ibi, *Quilibet de prædictis sine alio citare possit, & arrestare, sive capere, ac etiam in compedibus, vel manicis ferreis*; Jo. Andr. ad Specul. *in rubr. de off. ordin. littera A. vers. Communiter tenetur, & in tit. de maiorit. & obed.*

Quoad alia verò crimina merè spiritualia, vel mixti fori quoniam contrariæ extant DD. sententiæ, ut evidentiùs appareat qualis fuerit mens Tridentinæ Synodi, expedit priùs afferre præcipua aliquot fundamenta, quibus utraque opinio nititur in terminis juris communis.

13 Et quidem in criminibus ecclesiasticis, vel mixti fori non posse judicem ecclesiasticum procedere ad capturam laicorum suadetur. Primò, quia jurisdictio ecclesiastica, & sæcularis distinctæ sunt, nec una debet falcem immittere in messem alterius, *cap. Quoniam,* 10. *distinct. cap. Cum ad verum, & cap. Si Imperator,* 96. *distin. cap. Novit, in princip. de iudic.* Joan. Andr. ad Specul. *in rub. de offic. Ordin. vers. Ad negativam:* qua de re plura eleganter scripsit Oldrad. *cons.* 83. *An Episcopus possit declinare forum Regis, per totum*; & magistraliter idem Jo. Andr. post Hostien. in *cap. Per venerabilem, col.* 6. *in verb. Plenitudinem, Qui fil. sint legitim.* Sed judex laicus non distinguit Clericos, *cap. Si Imperator:* ergo nec judex ecclesiasticus laicos.

14 Secundò in his casibus debet Episcopus adversus laicos uti censura ecclesiastica, *cap. Cum Clarus,* ubi de perjurio agitur *de foro competen. lib.* 6. *& cap.* 1. *de offic. Deleg.* eaque minimè sufficiente utendum est auxilio brachii sæcularis, *cap.* 1. *de offic. Ordinar.* Atque ita nullo casu videtur ei permissa alia potestas coercendi laicos; ideòque textus in *cap. Cum Episcopus, de offic. Ordinar. in* 6. Cùm generaliter egisset de libero arbitrio Episcopi super exercitio jurisdictionis in tota diœcesi; posteà descendens ad capturam personarum restrinxit se ad personas ecclesiasticas. Ad idem sunt textus in *cap. Vt famæ, de sentent. excommun. & cap. Novimus, de verbor. signific.* Pro hoc etiam *l. Placet, Cod. de sacros. Eccles.* ubi Episcopus excommunicavit sacrilegum, & judex laicus deportavit, & in *Authent. de mand. Princip.* §. *Si vero Canonicum,* quæ jura allegat, & ut supra inducit Ancharan. in *cap. Ea*

quæ, numer. 17. *de reg. iur. in* 6.

Tertiò in casibus, in quibus Clericus est pœnis legali- 15
bus puniendus hoc fieri non debet absque eo, quod à judice ecclesiastico tradatur Curiæ sæculari, *cap. Cum non ab homine, de iudic. cap. Ad falsariorum, de crimine falsi, cap. Ad abolendam, de hæret. cum concordant.* Ergo similiter ubi laicus ob delictum ecclesiasticum, vel mixti fori est pœnis corporalibus afficiendus, id fieri non debet ab ecclesiastico absque traditione; argumen. *leg.* 1. *ff. Quod quisque iur. & cap. Cum omnes, de Constitut.*

Ita arguit Ancharanus in dict. *cap. Cum Episcopus, colum.* 2. *propè fin. vers. Item in casibus, de offic. Ordinar. lib.* 6.

Quartò, affertur doctrina Innocent. in *cap. Significa-* 16
sti, num. 4. *de offic. Deleg.* ubi [Non credimus, inquit, quod delegatus Papæ in rebus, quæ non sunt ejus jurisdictionis, in possessionibus laicalibus possit dare possessionem corporalem, puta si cognoscat de dote, vel de aliis consimilibus; sed laico judici dandam mandavit,] allegat textum in *l. Admodum,* §. 1. *ff. de re iudic. cap. Cum ad verum,* 96. *distin. & cap. De persona, in fin.* 11. *quæst.* 1. Dictum Innocent. sequuntur Hostien. & Bald. *ibidem,* Joan. Andr. *vers. Quid de sæcularibus,* Henric. Boich. *vers. Sed istas opiniones,* Ancharan. *sub num.* 4. *vers. Tertio quæro,* ubi post Hostien. dicit hoc esse justitiæ. Idem Butr. *propè finem,* Cardin. in *Clement.* 1. *quæst.* 110. *de offic. deleg.* Ancharan. qui loquitur etiam in Ordinario, & pluribus hanc opinionem tuetur in dict. *cap. Ea qua, num.* 17. *vers. Et ego non benè capio, de regul. iur. in* 6. Subdens non obstare illam rationem, quod ex quo Episcopus habet potestatem cognoscendi de possessionibus laicalibus: Ergo & potestatem exequendi; nam illa consequentia non est bona inter non subditos.

Ultimò, omissis aliis, hanc opinionem videtur tenere glossa in *Clemen.* 1. §. *Cæterùm, in verb. Censura, de usur.* Oldrad. *cons.* 86. incip. *Quæritur, an ecclesia,* sed non firmat Joan. de Imola in dict. *cap. Cum Episcopus,* & ibi etiam Anchar. sed propè finem neutram videtur approbare. Hanc tamen latè tuetur in dict. *cap. Ea qua, de regul. iur. in* 6. & latiùs Joan. de Lup. in *cap. Per vestras, in* 2. *notab.* §. *Sed est pulchra dubitatio, num.* 28. *de donat. inter virum & uxorem.*

Et communem dicunt Joan. Andr. ad Speculat. *in rubr. de offic. Ordin. littera A. vers. Communiter tenetur,* inferiores Prælatos potestatem, de qua quæritur, non habere in laicos præter crimen hæresis, *& in titul. de maior. & obedien.* cujus dictum refert Ancharan. *loc. citat.* Prout etiam illum referunt quamvis oppositum sentiant Foller. *Pract. crim. Can. fol.* 97. *numer.* 52. *& seq.* & Aufrer. *de potest. Eccles. super laicis, num.* 1. De communi etiam testantur Geminian. licèt ipse contrarium teneat in dict. *cap. Cum Episcopus, col.* 2. *vers. Communiter tenetur,* Bald. in dict. *cap. Significasti, de offic. deleg.* ubi & Felin. quamvis & ipse sentiat oppositum, Menchaca *lib.* 3. *de testam.* §. 22. *post nu.* 17. Licèt credat eumdem ferè esse numerum eorum, qui contrariam sequuntur, Clar. *in* §. *fin. quæst.* 37. *vers. Vnum tamen,* Joan. Lupus *ubi supra,* & Michael Graff. *lib.* 2. *commun. opin. cap.* 8. *num.* 4.

Et communem hanc sententiam etiam in practica observari, & ab ea non esse recedendum, & secundùm illam fuisse judicatum in facti contingentia testatur Clar. *loc. citat.* & Pap. *lib.* 1. *tit.* 5. *arresto* 26. Maxver. *in praxi de iudic. & eor. iurisd. numer.* 20. *colum.* 2. *in princip. vers. Item Episcopus,* nisi in casibus privilegiatis, ut ibi Boer. *decis.* 227. *numer.* 11. ubi affirmat ita fuisse per plura arresta declaratum, ut habetur in stylo Parlamen. 4. *part. de arrest.* §. 26. *& seq.* & idem Boer. *lib. de Consuet. Biturig. tit. de iurisd. gloss.* 1. *circa med.*

Pro contraria verò opinione, id est licere Ecclesiastico ju- 17
dici in causis criminalibus Ecclesiasticis vel mixti fori procedere ad capturam adversus laicos, adducitur textus noster ponderatus ut supra in ultim. notab. qui efficaciter probat hanc partem.

Secundò adducitur textus in *cap. Contra idolorum,* 26. 18
quæst. 5. qui videtur loqui in crimine sacrilegii; ut innuunt verba illa, *eosque à tanti labe sacrilegii, &c.* Et tamen Gregor. scribens ad Januarium Episcopum sic præci-

pit: *& siquidem servi sint, verberibus, cruciatibusque, quibus ad emendationem pervenire valeant, castigentur: si vero sint liberi, inclusione digna, districtaque in pœnitentiam redigantur:* ubi gloss. ex text. colligit licere Episcopis aliquos verberibus castigare, & in carcerem mittere reos, & alio modo punire nobiles, atque ignobiles. Nisi dixeris textum loqui contra idolorum cultores, aruspices, & sortilegos: in crimine autem hæresis non est dubium, ut initio diximus.

Tertiò, affertur textus clarus in *Authent. Causam qua, in fin. C. de Episc. & Cleric.* ubi disponitur ut executores laici, qui trahunt Monachos ad judicium sæcularem, ab Episcopo in carcerem detrudantur. Nec refragatur quod Ancharan. in dict. *cap. Ea qua, num.* 17. dicat hoc ibi esse speciale, ut in hæresi. Quandoquidem delictum illud non est adeò grave, ut decisio illius Authenticæ possit dici specialis, ut in hæresi propter criminis immanitatem, juxta textum in *cap. Per tuas, §. Cæteras, de simon.*

Quartò, idem probat generaliter textus in *c. Attendendum*, 17. q. 4. ubi contra usurpantes bona Ecclesiæ usibus dedicata Urbanus in epist. ad omnes Episcopos scribit his verbis: *Quod si quis fecerit post debita ultionis acrimoniam, quæ erga sacrilegos iure promovenda est perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuæ deporta-*
19 *tionis tradatur;* ubi gloss. *in verb. Carceri.* [Nota, inquit, quod Ecclesia habet carcerem, & infligit pœnam relegationis:] verbum autem illud, *si quis*, aptum est comprehendere tam laicos, quàm Clericos, *cap.* 1. ubi DD. *de Baptism.* cùm crimen sacrilegii sit mixti fori, *decision. Pedemon,* 103. *num.* 7. Clar. *in §. fin. quæst.* 3. *num.* 6.

20 Quintò, qualitas delicti ecclesiastici, vel mixti fori efficit laicum de foro Ecclesiæ, *Authen. Item nulla*, ubi notatur *C. de Episc. & Cler. cap. Cum sit, & cap. Ex tenore, de foro compet.* Ergo ad Episcopum spectabit eumdem sive laicum, sive Clericum punire. Ita Oldrad. *cons.* 86. *Quæritur an Ecclesia, circa med. vers. In contrarium*, & Anchar. *in cap. Cum Episcopus, propè fin. vers. In contrarium, de offic. Ordin. in* 6.

21 Sextò, in criminibus atrocioribus ad forum Ecclesiasticum spectantibus, in quibus venit pœna irroganda mortis, Judex ecclesiasticus non potest hanc pœnam infligere, sed debet reum tradere Curiæ sæculari secundum Constitutiones legitimas puniendum, *cap. Ad falsariorum, de crimin. falsi*, ubi gloss. *in verb. Tradantur*, dat concordantes. Idque sive reus sit Clericus, sive laicus: ut innuit littera ibi, *per quam*, (id est potestatem sæcularem,) *& laici qui fuerint de falsitate convicti*, (scilicet per Judicem ecclesiasticum,) *puniantur prævia scilicet protestatione*, de qua in *cap. Novimus, de verb. signific.* Id autem necessariò supponit judicem ecclesiasticum habere reum sub arcta corporis custodia, quia aliàs numquam posset esse locus huic traditioni.

22 Septimò, concessa jurisdictione, quod est principale, censentur etiam concessa accessoria, seu media ad illam exercendam, *cap. Præterea, de offic. Deleg.*

Nec obstat, quod ait Ancharan. in dict. *cap. Ea qua, num.* 17. *de reg. iur. in* 6. Quod ex quo Episcopus habeat potestatem cognoscendi, non sit inferendum ut habeat potestatem exequendi; eo quod hæc consequentia non sit bona inter non subditos; & quod etsi laici in causis ecclesiasticis, vel mixti fori sortiantur forum Episcopi, non proptereà dici possint subditi, ut inquit glos. *fin. in Clem.* 1. *de foro compet.* cùm in multis jura dent potestatem cognoscendi, sed non exequendi, ut *l. a Divo Pio, in princip. de re iudic.*

Id, inquam, non obstat, quia laicus in ejusmodi causis sortitur forum Episcopi, & efficitur illius subditus etiam ratione personæ, ut probant jura superiùs adducta; aliàs non posset excommunicari juxta *cap. Primum, de offic. Ordinar. cum simil.b.* Ergo cùm res agatur inter subditos erit bona illatio: Episcopus habet potestatem cognoscendi, igitur & exequendi; juxta textum in d. *cap. Præterea.* Et hanc opinionem sequuntur glos. in d. *cap. Contra idolorum*, 26. q. 5. Oldrad. *d. cons.* 86. ubi inclinat in hanc partem; licèt alii illum adducant pro contraria, Gemin. in *cap. Cum Episcopus, de offic. Ordin. in* 6. *col.* 2. *vers. Sed quæro*, ubi asserit sibi numquam placuisse contrariam opinionem, licèt fateatur etiam communiter teneri Franc. *ibidem vers. Quinto nota à contrario sensu*, Joan. de Anan. *hic & in rubr. de Sortileg. num.* 5. Felin. in *cap. Cum sit generale, de foro compet. num.* 20. *& in dict. cap. Significasti, col. ult. de offic. Deleg.* Covarr. *Pract. quæst. cap.* 10. *num.* 2. *vers. Secundo quoties.* Alios Clar. *§. fin. q.* 37. *num.* 8. adjiciens in numero totidem esse tenentes hanc partem, ac qui contrariam; eamque pluribus comprobat, & ab objectis tenetur Barbat. *inter cons. crimin. tom.* 1. *consil.* 3. *num.* 12. *in fin.* Aufrer. *de potest. Eccles. & sæcul. num.* 1. ubi ait se ita practicasse, licet non sine aliqua murmuratione judicum sæcularium.

Eamdem & leges Regiæ admiserunt, & probarunt sæpissimè, ut testatur Covarruv. *cap.* 10. *loc. citat.* & Episcopus Montis Marani *in Praxi Archiepiscopali, cap.* 13. *numer.* 3. ait in regno extare, *cap.* 104. quod Prælati in criminibus ecclesiasticis cognoscant liberè contra laicos, & puniant eos, nec officiales laici possint se intromittere.

Ex his constat hanc posteriorem sententiam non esse 23
gravibus auctoribus destitutam, & proculdubio esse veriorem etiam circumscripta Tridentini Concilii dispositione, quia textus pro ea allegari, quia loquuntur de captura laicorum per judices ecclesiasticos id probant directò; textus verò in contrarium adducti inducuntur omnes sumpto argumento à contrario sensu; quod tamen argumentum non desumitur ubi oppositum reperitur statutum
à jure, gloss. in *cap. Significasti, de foro compet.* Atque 24
ita non sequitur, Episcopus excommunicat laicum: Ergo non potest illum personaliter distringere. Item, Episcopus potest apprehendere ecclesiasticum; ergo non laicum: Quia hoc ultimum textus expresè non negat, sed potiùs omittit. Unde solutio peti debet ab aliis juribus, quæ de captura laicorum expresè loquuntur. Ita in terminis respondet Geminian. in d. *cap. Cum Episcopus, col.* 3. *vers. Et ad textum allegatum in contrarium*, & Franc. *ibid. vers. Nec obstant iura.*

Magni etiam ponderis videtur esse, quod facultas pro- 25
cedendi in his causis ad capturam laicorum tribuitur Episcopo non solùm per sacros Canones, sed etiam per leges Imperiales, ut in d. *Authent. Causam qua, C. de Episc. & Cleric.* ut proptereà Imperatores videantur juri suo cessisse, si quod prius haberent, excluso Episcopo, atque in Ecclesiam irrevocabiliter transtulisse, argumen. *cap. Ego Ludovicus*, 63. *distinct.* probatur in *cap. Novit. de iudic.* ubi hoc tenet Innocent. *num.* 6. *vers. Vel melius*, quem ibi sequuntur Abb. *numer.* 23. *vers. Quarta solutio*, & alii communiter. Idem firmat Archidiac. in *cap. Quicumque*, 11. *quæst.* 1. *per text. in l. Perfecta, Cod. de donat. quæ sub mod.* ubi patet donationem semel perfectam non revocari, & Joan. Andr. in *cap. Constitutus, de relig. domib.*

Et per hoc cessat etiam primum objectum distinctionis 26
jurisdictionum: imò argumentum retorqueretur; quia ubi crimen est ecclesiasticum, jurisdictio etiam adversus laicos est attributa judici ecclesiastico tantùm, ut pluribus probat Henric. Boich. in *cap. Nos inter, col.* 3. *vers. Aut quæris, de purg. Canon.*

Ergo ex vi distinctionis jurisdictionis, personalis districtio non ad judicem laicum, sed ad ecclesiasticum pertinet: & in causis mixti fori jurisdictio similiter tribuitur ecclesiastico, si in causa prævenerit, cùm in his causis, in quibus cumulativa est jurisdictio, sit locus præventioni, *cap. Cum sit generale*, ubi DD. *de foro compet.* Ergo distinctio ipsa jurisdictionum operatur, ut captura laicorum spectet ad judicem prævenientem: & per hæc patet responsio ad primum, & secundum argumentum contrarium.

Non obstat tertium, quod sicut judex laicus non punit 27
Clericum ante traditionem, ita nec ecclesiasticus punire debet laicum; quia non est par ratio, cùm laicus non sit capax jurisdictionis spiritualis adversus Clericum, *cap. Decernimus, de iudic.* sed ecclesiasticus benè est capax jurisdictionis temporalis contra laicum; ita in specie respondet Oldrad. d. *cons.* 83. *num.* 7.

Non obstat quartum de doctrina Innocentii in dict. *cap.* 28
Significasti: nam respondetur illam procedere de urbanitate, quia judex modestè se gerit non exequendo sententiam in bonis laicorum; sed si exequatur, executio tenebit.

bit. Quæ responsio est Felini in dict. *cap. Significasti*, *col. ult. ante num.* 5. ac præterea opinionem contra Innocentium esse veriorem testatur ibi Jo. de Anan. *in fin.* ex quibus patet posteriorem hanc sententiam validioribus rationibus fulciri.

29 Sed quatenus dubia videretur in terminis juris communis, tamen post Concilium Tridentinum videtur esse extra omnem difficultatem; sive quia correxerit jus commune quatenus clarè sanxisset ut judicibus ecclesiasticis non liceret laicos personaliter distringere; sive quia quatenus jus commune fuisset dubium, approbaverit opinionem glossæ, & DD. qui scripserunt id licere judicibus ecclesiasticis.

30 Quod ut evidentiùs appareat, observandum est primò opinionem eorum, qui arbitrati sunt Episcopum non posse procedere ad capturam adversus laicos, in eo præcipuè fundari; quod cùm Episcopus haberet contra eos remedium censuræ ecclesiasticæ, illo uti deberet, non autem aliis pœnis temporalibus; nam ut ait Anchar. in dict. *cap. Ea qua*, *sub num.* 17. Canones non loquuntur expressè de captura laicorum, sed de censura, ut in *cap. Querenti*, *de verbor. signific.* & similiter cùm in *Clemen.* 1. §. *Caterum*, *de usur.* decernatur laicum usurarium esse compellendum censura ecclesiastica edere codices rationum, glos. *in verb. Censura:* non vult ergo, inquit, hæc Constitutio ipso invito domum ipsius ingredi, vel arcam ipsius frangi.

31 Itaque de jure communi censura erat remedium ordinarium, quia eo judex ecclesiasticus primario uti debebat pro executione suæ sententiæ, & pro sua jurisdictione, *cap. Dilecto*, *de senten. excommun. lib.* 6. dictrictio verò personalis, seu invocatio brachii sæcularis erat remedium extraordinarium: hoc enim utendum non erat, nisi cùm censura non proficiebat, juxta notata in *cap.* 1. *de offic. Ordin.* & aliàs pependit Sacra Congregatio; dum respondit Episcopum posse ex decreto Concilii in dict. *cap.* 3. in causis mixti fori adversus laicos etiam pœnis pecuniariis procedere.

32 Deinde supponendum est Oratores Regis Catholici, dum adbuc Tridentinum Concilium esset apertum Regis nomine conquestos fuisse, quod locorum Ordinarii nimia facilitate uterentur gladio excommunicationis indeque fieret ut fideles illaquearentur, & censuræ ecclesiasticæ contemnerentur, ac proinde institisse, ut Patres statuerent, ne de cætero liceret uti excommunicatione, sed prius deberent Ordinarii alia remedia experiri pro justitiæ executione, ac demum in subsidium censuras adhibere, ubi executio realis, vel personalis fieri non posset: itaque præcipuè ad illorum instantiam Patres addiderunt decretum illud *cap.* 3. *sess.* 25. *de reform.* ut patet ex Actis, quæ in Arce S. Angeli asservantur.

Ex his infertur ut hæc controversia sit hodie dirimenda ordine converso, quam dirimenda esset de jure communi: tunc enim idcircò Episcopus uti non debebat remedio extraordinario capturæ, quia illi suppetebat remedium ordinarium excommunicationis. At post Concilium executio realis, vel personalis effecta est remedium ordinarium, & excommunicatio remedium extraordinarium, & subsidiarium: unde non est abigendum, quin judicibus ecclesiasticis in causis ad eorum forum pertinentibus liceat ad capturam contra laicos primo, & principaliter procedere, cùm censura sit reservata in subsidium dumtaxat.

Id autem probatur primò ex decreto dict. *cap.* 3. in procemio in sui ratione ibi: *Excommunicationis gladius sobriè, & magna circumspectione exercendus est; cùm experientia doceat, si temere, aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quàm formidari.* Quæ quidem ratio æquè viget cùm Episcopus procedit contra Clericos, ac cùm contra laicos.

Deinde probatur ex dispositiva in sui generalitate, ibi: *In causis verò judicialibus mandatur omnibus judicibus ecclesiasticis, ut quandocumque executio realis, vel personalis ab ipsis propria auctoritate fieri poterit, abstineant à censuris ecclesiasticis.* Quæ verba tamquam generalia sunt apta comprehendere causas tam civiles, quàm criminales, & personas tam Ecclesiasticas, quàm sæculares.

Tertiò, Concilium expressè prohibet usum censurarum in causis civilibus, ubi potest fieri executio realis, vel personalis etiam contra laicos, *vers. Sed liceat eis*, ibi, *contra quoscumque etiam laicos;* ergo idem dicendum in criminalibus, quia eodem modo sortitur laicus forum Ecclesiæ ratione delicti, ac ratione contractus, *Authent. Item nulla*, *Cod. de Episc. & Cleric. & cap.* 1. *de offic. Ordin. facit cap. fin. de foro competen. & cap. Volentes*, *de privil. in* 6.

33 Et confirmatur ex dictione illa, *quoque*, ibi, *In causis quoque criminalibus;* necnon ex dictione, *ut supra*, ibi, *ubi executio realis*, *vel personalis ut supra;* quarum prima est copulativa, & inducit repetitionem præcedentium, *l. In repetendis*, *ff. de leg.* 3. *l. Sæpè*, §. *Caio*, *ff. de fund. instruct.* Oldrad. *cons.* 113. *Quæstio est*, *num.* 4. *vers. Quartò hoc denotat*, secunda itidem est repetitiva præcedentium cum omnibus qualitatibus, perinde ac si nominatim essent expressæ, Cravett. *cons.* 729. *num.* 10. *& seq.* & Decian. *cons.* 72. *num.* 46. *lib.* 2.

Cùm igitur Concilium primò illuc statuat, ut in causis civilibus contra quoscumque etiam laicos liceat Episcopis etiam per mulctas pecuniarias, seu per captionem pignorum, personarumque districtionem procedere, & mox immediatè subjiciat: *in causis quoque criminalibus, ubi executio realis, vel personalis ut supra fieri poterit, à censuris abstineant:* manifestè patet per verba illa, *contra quoscumque etiam laicos*, censeri etiam repetita in secunda clausula, ubi de causis criminalibus disponitur.

Et reverà maximè absurdum esset ut liceret Episcopo procedere ad personalem executionem in causis civilibus, & tamen non liceret in criminalibus, in quibus longè major est ratio, ac necessitas personalis districtionis.

In causis enim civilibus carcer est regulariter interdictus, Oldrad. *cons.* 54. *An fugiens*, *in princip.* Roman. *cons.* 120. *Circa primum*, *col.* 2. *vers. Tertiò quia;* ubi apostilla plures cumulat, & dicit communem; secus in criminalibus, præsertim capitalibus, Joan. de Anan. *cons.* 1. *in princip.* qui reddit rationem, ne frustratorium sit judicium. 34

Rursus in causa civili intenditur privata utilitas creditoris; at in criminali sive carcer sit ad custodiam, ut de jure civili, *l.* 1. *ubi not. Cod. de custod. reor.* sive sit ad pœnam, ut de jure Canonico, *cap. Quamvis*, *de pæn. lib.* 6. versatur publica utilitas: idcircò enim delinquentes arcta possunt custodia mancipari, ut legitur in *cap. Ut fama*, *de sentent. excommun.* quia Prælati ejusmodi excessus corrigere debent, & publicæ utilitatis interest ne crimina remaneant impunita, & per impunitatis audaciam fiant, qui nequam fuerunt, nequiores, facit *cap. Est iniusta misericordia*, *& per totam*, 23. *q.* 4. 35

Ideòque non obstat, quod Concilium dum loquitur de causis civilibus, dicat licere Episcopis procedere per mulctas pecuniarias, personarumque districtionem contra quoscumque etiam laicos; in causis verò criminalibus nullam laicorum mentionem faciat, nec dicat Episcopis licere ad personalem districtionem procedere; sed simpliciter debere abstinere à censuris; quasi ex hac diversa loquendi ratione inferatur, ut in criminalibus non liceat Episcopo uti personali districtione adversus laicos. Siquidem respondetur in effectu non extare hanc diversitatem, quia propter dictiones illas repetitivas, *quoque*, &, *ut supra*, perinde est ac si etiam in criminalibus nominatim de laicis eorumque districtione sanxisset. Dum enim jussit Ordinarios abstinere à censuris ubi executio realis, vel personalis fieri posset, in necessariam consequentiam censetur voluisse ut prætermissa censura, uterentur executione reali, vel personali ut supra, id est contra quoscumque, etiam laicos, ex supradictis; alioquin enim iniquum fuisset, ut Patres Concil. abstulissent Episcopis facultatem quam habebant à jure communi procedendi in criminalibus contra laicos per censuras ecclesiasticas, & reliquisset eos destitutos aliis remediis temporalibus; hac enim ratione liceret laicis quodcumque facinus in causis spiritualibus, vel mixti fori impunè committere in maximam episcopalis jurisdictionis perturbationem. Quam rationem in exemptionibus considerat idemmet Concil. in *cap.* 2. *in princip. sess.* 24. & conferunt textus in d. *cap. Est iniusta*, *& in cap. Duo ista*, 23.

quæst. 4. Ita nihil novi juris quoad hoc induxit Concil. sed tantùm ordinem immutavit: nam cùm olim prius utendum esset censura, deinde pœnis temporalibus, hodie ordine inverso primum utendum est pœnis temporalibus, & in subsidium remedio spirituali excommunicationis.

36 Et confirmatur ex alio Tridentini Concilii decreto, nempe ex *cap.* 8. *sess.* 24 *de reform. matrim.* ubi præcipitur, ut concubinarii tam soluti, quàm uxorati si ter admoniti concubinas non dimiserint, excommunicatione feriantur, & mulieres sive conjugatæ, sive solutæ, graviter pro modo culpæ puniantur, & extra oppidum, vel diœcesim, invocato, si opus fuerit brachio sæculari ejiciantur aliis pœnis contra adulteros, & concubinarios inflictis in suo robore permanentibus. Ex quo decreto duo colliguntur.

37 Primum est licere Episcopo mulieres adulteras, & concubinas etiam extra diœcesim ejicere, quod nihil aliud est, quàm contra eas ad personalem executionem procedere, etiam sine brachii sæcularis auxilio, cùm Concilium non præcipiat absolutè, ut illud ab Episcopis invocetur, sed tantum sub conditione illa, *si opus fuerit*, id est si executores, ac ministri Curiæ Episcopalis nequiverint ipsi per se exequi sententiam Episcopi: concordant textus in *cap.* 1. ibi: *Cum opus fuerit publicum convocent auxilium*, *de offic. Ordin. & in cap. Periculoso*, §. *ult. vers. Invocato si opus fuerit*, *&c. de statu regular. lib.* 6. innovato à Concilio *in cap.* 5. *sess.* 25. *de regular.*

Secundùm est, quod Concilium, dum jubet concubinarios etiam laicos excommunicari, præservat alias pœnas contra concubinarios inflictas, quæ quidem pœnæ, exclusa censura ecclesiastica, sunt aptæ comprehendere etiam capturam; unde cùm in *cap.* 1. *de offic. Ordin.* statutum sit, ut Episcopi liberam habeant facultatem adulteria, & alia crimina ulciscendi, secundùm quod Canones censent, Ancharan. qui in dict. *cap. Ea quæ*, in terminis juris communis tuetur contrariam sententiam, ut evitet dispositionem dict. *cap.* 1. respondet sub facultate ulciscendi crimina laicorum ibi non comprehendi pœnas temporales, quia textus dicit secundùm quod Canones censent: Canones autem de hac captura laicorum, vel executione in rebus laicalibus non expressè loquuntur, sed de censura, *de verb. signific. cap. Quærenti*. Non debemus ergo, inquit Anchar. absque Canonibus affirmare, quia erubescimus, &c. *l. Illam*, *C. de collat. in Auth. de Triente*, *& semisse*, §. *Consideremus*. Et quod non est decreto Sanctorum Patrum sancitum, &c. *cap. Inter corporalia*, *de transl. Episc.*

Quæ quidem ratio Ancharani concludit oppositum per Concilium: nam decreto Patrum in dict. *cap.* 8. sancitum est, ut Episcopus non solùm censura ecclesiastica, sed etiam aliis pœnis ulcisci possit adulteria, & concubinatus, & gloss. & DD. qui censuerunt dict. *cap.* 1. *de offic. Ordin.* propter sui generalitatem comprehendere etiam capturam id haberent pro indubitato in terminis dict. *cap.* 8. quod specificè loquitur tam de excommunicatione, quàm de aliis pœnis, quas præservatas esse vult: ejusmodi enim pœnæ distinctæ à censura aliæ esse non possunt, quàm temporales.

38 Porrò hæc conclusio procedit etiamsi Ordinarius Ecclesiasticus ad capturam laicorum procedere non consueverit: nam si inspiciamus tempus ante Concilii publicationem, cùm Ordinarius tunc haberet remedium censuræ ecclesiasticæ, qua primo uti debebat, non potest ei imputari, quod districtione personali usus non fuerit. Quod adeò verum est, ut aliqui DD. existimaverint de jure communi Ordinarium ita demum posse ad capturam contra laicos procedere, si hanc facultatem legitimè præscripserit, ut apud Menchac. & Clar. *locis supracit.* At cùm Concl. hac in parte sustulerit dispositionem juris communis, & novam formam præscribendo noluerit censuras adhiberi nisi in subsidium, censetur etiam sustulisse consuetudinem juri communi conformem, quæ propriè non dicitur consuetudo, sed juris communis observantia, ut scripsit Jo. Andr. in *cap. unic. de Cler. conjug. in* 6. quem ibi sequitur Anchar. & Raphael. Fulgos. *cons.* 123. *nu.* 2. & aliàs advertit Sacra Congreg. dum ob hanc rationem resolvit consuetudinem; secundùm quam Clericus habitum, & tonsuram deferens fori privilegio gaudebat, licèt beneficium ecclesiasticum non haberet, nec alicui ecclesiæ inserviret; fuisse sublatam à Concilio in *cap.* 6. *sess.* 23. Tametsi decretum illud quoad hoc de consuetudine mentionem non faciat; alioquin enim nisi Concilium in dict. *cap.* 3. sustulisset observantiam juris communis, non sustulisset nisi jus commune non observatum, quod abrogare opus non fuerat. Quam rationem in his terminis dicit evidentissimam glossa in *cap.* 1. *in verb. Facti*, *vers. Item probo id evidentissima ratione*, *de Constit. in* 6. quam sequuntur Geminian. *col.* 2. *in* 2. *opposit.* & Franc. *col.* 7. *vers. In ea glossa*, ibi, *esset absurdum*.

Post Concilium verò non obstat Episcopo quod captura 39
usus non fuerit adversus laicos; hoc enim potuit contingere aut quia non cadit casus, aut si accidit; Episcopus utendum non putavit remedio capturæ, sed aliis pœnis temporalibus. Aut quia cùm in delictis mixti fori contra laicos sit locus præventioni, fortè judex laicus in causa prævenit; quo casu ipse procedit, *cap. Cum sit generale*, ubi Abb. & alii communiter *de foro compet.* & *l. Si quis in hoc genus*, ubi Legistæ, ac præsertim Paul. de Castro *numer.* 4. *vers.* *Item nota*, *C. de Episc. & Cler.* Aut si prævenit ecclesia- 40
sticus in citatione, laicus tamen prævenit in captura; quo casu præventio realis præfertur verbali, Bart. in *l. Sepulcra*, ubi etiam Alex. *in apostil. vers. Secundò est videndum*, *ff. de sepulc. viol.* nisi id fieret in fraudem, secundum 41
Boss. *Praxi tit. de foro compet. num.* 97. *& seq.* licèt Dec. in *cap. Cum M. Ferrarien. de Constit. in fine*, dicat etiamsi sit in fraudem, prævalere, & in summa captura est arbitraria judici, Clar. §. *fin. quæst.* 28. *in princ.* Unde non præju- 42
dicat Episcopo, quod ad capturam procedere non consueverit; quia ad hoc ut inducatur consuetudo, vel præscriptio negativa per non usum ejus, quod est in facultate faciendi requiritur actus contrarius, nec sufficit negativus, ut declarat Calder. *cons.* 41. *alleg.* 3. *de consuet.* incip. *An valeat consuetudo*, *num.* 3. *vers. Ad aliud vero dubium*, & Abb. *cons.* 101. *In quæstione*, *num.* 7. *vers. Quinimo posset*, *lib.* 1. Contraria autem præscriptio ad eum modum, quo 43
requiritur in facultativis, induci non potest; Tum quia est contra generale Concilium, ut sæpiùs advertit Sacra Congregatio, & præsertim in decisione paulò ante relata; Tum quia in Bulla Cœnæ *cap.* 16. excommunicantur omnes, qui Archiepiscopos, Episcopos, &c. & omnes alios quoscumque judices ecclesiasticos ordinarios quomodolibet impediunt, quo minùs sua jurisdictione ecclesiastica contra quoscumque utantur secundùm quod Canones, & sacræ Constitutiones Ecclesiasticæ, & decreta Conciliorum Generalium, & præsertim Tridentini statuunt, & derogantur consuetudinibus etiam immemorabilibus.
Unde per solemnem hujus Bullæ publicationem, quæ fit 44
quotannis in die Cœnæ Domini, non solum abrogantur consuetudines, & præscriptiones usque ad illud tempus introductæ in præjudicium ordinariæ jurisdictionis, sed etiam prohibentur in posterum introduci, ita ut consuetudines, vel præscriptiones aut incboari non possint, aut inchoatæ per annuam illam publicationem interrumpantur, ut in terminis Bullæ Cœnæ scripsit Felin. in *cap. Cùm non liceat*, *col. fin. sub num.* 12. *vers. Quinimo considera quod singulo anno*, *de præscript.*

DE

DE FURTIS.

Alexander III. Cremonen. Episcopo.

CAPUT V.

EX litteris tuis innotuit, quòd B. Galicem quemdam in Ecclesia minus cautè dimissum rapiens, longo tempore detinere præsumpsit: & infrà. Mandamus, quatenus si spontè confessus fuerit, & exinde Ecclesiæ, cujus Calix fuerat, satisfecerit, nec est super hoc nota. vel infamia manifesta respersus: post peractam poenitentiam, aut congruam partem poenitentiæ (dummodo aliàs idoneum ipsum esse cognoscas) ad sacros ordines non dubites promovere.

SVMMARIVM.

1 *FVr occultus potest post restitutionem, & pœnitentiam ad sacros Ordines promoveri.*
2 *Immunitatem Ecclesiæ violans vasa sacra surripiendo non est ipso iure excommunicatus.*
3 *Excommunicatio impedit promotionem.*
4 *Immunitatem Ecclesiæ violantes secundum Canones non sunt excommunicati, sed excommunicandi.*
5 *Fallit in incendiariis, & effractoribus Ecclesiæ.*

1 EX *litteris*. Fur occultus potest post restitutionem, & pœnitentiam ad sacros Ordines promoveri. Hoc dicit Joan. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb. Joan. de Anan. & Marian. Socin. secunda pars ibi, *Mandamus*.

2 Nota singulariter ex hoc textu, quia fortè non reperies alibi: ita clarè, quod violans Ecclesiæ immunitatem etiam sacra vasa inde abstrahendo non est ipso jure excommunicatus: nam iste Clericus de Ecclesia calicem surripuit, & tamen post satisfactionem, & pœnitentiam potest ad sa-
3 cros Ordines promoveri: ergo non fuit excommunicatione innodatus, quia excommunicatio impedit promotionem, *cap. Cum illorum, infra de sentent. excommunicat.* cum similibus; & ita hunc textum ad hoc ponderat Abb. *in cap. Cum pro causa, num. 5. eodem tit.* quod est contra Hostien. *ibi num. 2.* ubi voluit excommunicatum esse qui Ecclesiam violat eam spoliando, vel in claustro ipsius laicum verberando. Sed eum reprobant ibi Joan. Andr. & communiter DD. ut *ibi* dixi *num. 10.* Et contrarium deter- 4
minat idemmet Hostien. *in summa de immunit. Eccles. in fin. §. Quæ sit pœna violantium*, ubi ait, secundum Canones Ecclesiæ immunitatis violatores esse excommunicandos, *cap. Nullus, & cap. Si quis deinceps, 17. quæst. 4.* Et 5
solos incendiarios, & effractores esse excommunicatos ipso jure, *cap. Canonica, 11. quæst. 3. cap. Omnes, 17. quæst. 10. cap. In litteris, supra de raptor. & cap. Conquesti, infra de sentent. Excommunic.* Hodie etiam extrahentes reos ab Ecclesiis excommunicati sunt ex Bulla Gregorii IV. & absolutio est Sedi Apostolicæ reservata, ut fusè probavi in prædicta Decretali, *Cum pro causa, à num. 5. usque ad n. 36.* De multiplici autem sacrilegii specie, & de illius pœna vide ibi plenè per Innocen. *num. 1.*

DE USURIS.

Alexander III. Genuen. Archiepiscopo.

CAPUT VI.

IN civitate tua dicis sæpè contingere, quòd quidam piper, seu cinnamomum, seu alias merces comparant, quæ tunc ultra quinque libras non valent, & promittunt se illis, à quibus illas merces accipiunt, sex libras statuto termino soluturos: Licèt autem contractus hujusmodi ex tali forma non possit censeri nomine usurarum, nihilominus tamen venditores peccatum incurrunt: nisi dubium sit merces illas plus minusve solutionis tempore valituras: Et ideò cives tui saluti suæ benè consulerent, si à tali contractu cessarent: cùm cogitationes hominum omnipotenti Deo nequeant occultari.

SVMMARIVM.

1 *VEndens rem pluris, quàm valeat, quia solutionem differt, peccat, nisi dubium sit an res tempore solutionis plus, minusve sit valitura, & vendens non erat statim venditurus, & num. 12.*
2 *Vendens cariori pretio ob dilatam solutionem an usurarum nomine iure damnari possit, & num. seqq. usque ad num. 13.*
Iniustitia notoria nullitati æquiparatur, ibid.
3 *Vendens cariùs ob dilatam solutionem in foro externo usurarum nomine non tenetur, secus in foro animæ, & num. seqq. & num. 10. & 11.*
Declaratur, num. 7.
4 *Intellectus* cap. Consuluit, infra eodem.
5 *Vsura propriè non committitur in contractu emptionis, & venditionis, sed in mutuo.*
6 *Mutuum interpretativum, præsumptum, implicitum, aut indirectum explicatur.*
7 *Vendens cariùs ob dilatam solutionem ubi de prava intentione constat, censetur usurarius, etiam in foro contentioso.*
8 *Et ex quibus constet de huiusmodi prava intentione.*
9 *Vendens cariùs licet fateatur in iudicio se id fecisse ob dilatam solutionem, tamen si pravam intentionem neget iure damnari non potest.*
11 *Canonistarum opinio præferenda est opinioni Theologorum super interpretatione iuris divini in spectantibus ad moralem philosophiam.*
12 *Vendens cariori precio ob dilatam solutionem quando excusetur in foro conscientiæ ab usuraria pravitate.*
13 *Censualis contractus ad tempus limitatum an sit de iure licitus, & num. seq. usque ad num. 18.*
14 *Et quid si non agatur de censu antiquitus constituto, sed de eo, qui constituitur tempore contractus.*
15 *Et quid si emptor computatis solutionibus annuis totius temporis aliquid ultra pretium conventum sit recepturus, & num. seqq.*

17 *Cen-*

17 *Censualis contractus est illicitus si excedat annuatim redditum, quem emptor de tanta pecunia in terra empta posset habere, & num. 30.*

18 *Census pecuniarius si certi, & determinati temporis supponitur Bulla Pii V.*

19 *Censualium redditum emptiones omni tempore visa sunt suspecta.*

20 *Bulla Nicolai V. super emptionibus censuum in regno Siciliæ ad rationem decem pro centenario continet dispensationem.*

21 *In censuum emptione non videtur certum pretium generaliter statuendum.*

22 *Pretia rerum ex quibus varientur.*

23 *Æstimatio rei pretium est, & fieri debet secundum præsentem valorem.*

24 *Census annuales non est tutum decernere, ut certam summam non excedant.*

25 *Census emptio licita est si illius redditus, & pensio incerta sit.*

26 *Census annui minoris valent, quàm fructus, qui liberè ex prædio percipiuntur.*

27 *Pactum de redimendo minuit pretium rei.*

28 *Pretium census qua ratione sit minuendum propter pactum de redimendo, vel alia onera emptioni adiecta.*

29 *Censuali contractui possunt accedere obligationes Camerales, fideiussiones, & hypotheca.*

30 *In contractu censuali non emitur res, sed ius petendi pensionem, & num. 34.*

31 *Census constitui non potest nisi super re ex sui natura fructifera.*

32 *Census pro parte perimitur re pro parte perempta, vel reddita infructifera.*

Census reservativus qui sit, & qui census consignativus.

34 *Censualis contractus in quibus differat à contractu emphyteutico.*

1 IN *Civitate*. Qui vendit rem plus, quam valeat, eo quod differat solutionem pretii, peccat, nisi dubium sit, an tempore solutionis plus, vel minus valere deberet. Hoc dicit secundum Joan. Andr. Butr. & Anchar. vel juxta intellectum Cardin. quem dicunt esse commonem Abbas, & Joan. de Anania hoc intendit. Vendens rem plus quàm valeat, quia solutionem differt, peccat: nisi dubium sit an tempore solutionis erit valor rei variatus, & venditor non erat venditurus tempore, quo vendidit. Hæc tamen ultima pars non habetur in hac Decretali, sed suppletur ex *cap. Naviganti, infra eodem*. Communis divisio; secunda ibi, *licet*,

QUÆRO. Utrum N. qui frumentum cariùs vendidit ob dilatam pretii solutionem, usurarum nomine jure damnatus fuerit.

2 Sententia, quia N. usurarum nomine fuit condemnatus eo prætextu, quod frumentum ob dilatam solutionem cariori pretio vendiderit, continet evidentem iniquitatem, & injustitiam: ideòque nedum revocari; sed etiam nullam declarari debet, cùm notoria injustitia nullitati æquiparetur, *cap. Inter ceteras, & cap. Cum Bertoldis*, ubi Innocen. *super verb. Concessimus, de re iudic.* Clem. *Pastoralis, eodem tit.* Vant. *in tit. de nullit. ex defectu process. num.* 127. Rota *decis. 414. num. 7. part. 4. & decis. 322. num. 2. part. 6. recent*, & fuit sæpius decisum, ut inquit Cardin. Scraph. *decis. 493. nu. 2.* notoria injustitia patet ex eo, quod lata est contra textus expressos, & contra auctoritatem omnium Doctorum de materia loquentium.

3 Qui enim frumentum habita fide de pretio cariùs vendit, quàm communiter venditionis tempore consueverat, quamvis in foro conscientiæ quandoque ad restitutionem teneatur; in foro tamen contentioso usurarum nomine conveniri non potest.

4 Quod primò probatur in hoc cap. ubi proposita hac eadem facti specie, Alexander III. disertis verbis decidit non posse hujusmodi contractus ex tali forma usurarum nomine censeri; nihilominus tamen venditores peccatum incurrere. Et ita bis Papa ab usurarum nomine in foro contentioso venditores liberat, & eosdem in foro tantum conscientiæ distinguit; id quod etiam indicant sequentia verba: *dum animarum saluti Apostolica benignitate prospiciens, consulit talibus venditoribus, ut ab his contractibus abstineant, cum cogitationes hominum Deo omnipotenti nequeant occultari, quasi significet quamquam contentiosi fori periculum vitabunt, Deum scrutatorem cordium fallere non poterunt*, ut in juribus hic allegatis in glos. ultima.

Secundò, idem clarè probatur per text. *in cap. Consuluit, infra eodem*, ubi pluribus quæstionibus propositis, inter quas postremò loco habetur hæc nostra de mercibus, ob dilatam solutionem majori pretio distractis, Urbanus III. declarat similes contrahentes malè agere, & ad ea, quæ acceperunt restituenda in animarum judicio efficaciter esse inducendos. In quibus verbis præcipuè duo sunt ponderanda. Alterum, quod dum dicitur in animarum judicio, à contrario sensu satis ostenditur secus observandum esse in foro contentioso, argum. *cap. Nonne, de præsumptionibus*. Alterum, quod ibi Pontifex utitur verbo inducendi, quod cohortationem quidem efficacem non autem coactionem significat, *cap. Cum simus de Regul.* & ex consequenti imponit obligationem restituendi, & damnat talem contractum in foro animæ, in quo peccator ad satisfaciendum inducitur, non autem in foro jodiciali, in quo compellitur, ut in specie ponderat Berous *in rub. de Usuris, num.* 24.

Tertiò; Idem confirmant omnes DD. de hoc articulo loquentes, & in primis glos. *in dict. cap. Consuluit, in ver. Male agere*, ubi conciliando textum nostrum, in quo dicitur tales contractus non esse censendos nomine usurarum, cum *d. cap. Consuluit*, in quo habetur hujusmodi venditores malè agere, dicit, hunc textum loqui quoad judicium Ecclesiæ, & sic quoad forum judiciale; sed *cap. Consuluit*: loqui in foro animæ: & deinde clariùs explicans subjungit tales contractus quoad formam non dici usurarios, sed contrahentes propter depravatam intentionem in foro animæ judicandos esse malè agere, & inducendos, non autem compellendos, ut accepta restituant, nec tamquam usurarios puniendos, licet re vera quoad Deum usurarii videantur. Opinionem glos. neo ibi, nec alibi ullus Doctor, quem viderim, refellit: imò eam in specie sequuntur ibi Hostien. *num. 4.* Anan. *d. num. 1. prope fin vers. in glos. fin.* Anton. de Butr. *in fin.* ubi expresè dicit tales venditores esse usurarios quoad forum animæ, sed non quoad forum contentiosum, Henrich. Boich. *in cap. Naviganti, infra eodem in princ. 2. col.* ubi materiam plena distinctione de more prosecutus concludit, cùm contractus sit cum dilatione solutionis pretii conventi, licet majoris, quàm sit rei valor; in foro contentioso non posse judicari usurarium, Abb. *in d. cap. Consuluit, num. 4. & 5.* Berous *in loco supracitato num. 17. 24. & 25.* Rip. *in respons. 116. in princ.* Cald. *tit. de usur. cons. 11. prop. fin.* Idque etiam sentiunt Joan Andr. & Anchar. *in eodem cap. Consuluit*: dum summant illum textum, quod vendens rem plus debito ob dilationem temporis ad solvendum, tenetur in judicio animarum, innuentes non idem juris esse in foro judiciali.

Et ratio diversitatis inter forum contentiosum, & conscientiæ quoad hunc casum ea esse videtur, quod hujusmodi contractus emptionis, & venditionis ex sui forma non est osorarius, quia usura non committitur præterquam in mutuo, ut probat textus hic, & est communis DD. sententia teste Bero. *in d. rubr. de usur. num.* 37. Verùm ubi venditor habet intentionem fœnerandi, & propterea majori pretio vendit, quia solutio differtur, surgit mutuum interpretativum, in quod cadit usura: fingitur enim pretium ab ipso emptore solutum, & deinde à venditore ei mutuatum cum lucro illius quantitatis, in qua pretium conventum verum valorem excedebat. Ita declarant *hic* Abb. *num. 2.* & Joan. de Anan. *num. 1.* Bero. *supra in rubrica, num. 38.* Joan. de Capis. *in tract. de usuris quæst. An vendens ad tempus, num. 45.* Ideòque passim DD. effectum respicientes talem contractum modo vocitarunt mutuum præsumptum, vel interpretativum, ut Abb. Anan. & Bero. in locis proximè citatis modò mutuum implicitum, ut Cajetanus *in summ. in verb. Usura exterior. vers. usur. implic. commiss.* Aliquando usuram indirectam, ut Capis. *in loco supracit.* aliquando quasi usuram, & sic usuram impropriam, ut Hostien. *d. cap. Consuluit.* Hæc autem mutui interpretatio in casu nostro quoad forum judiciale non est facienda, quia cùm talis contractus semper sit licitus, nisi venditor habuerit intentionem depravatam, ut per DD. *in dict.*

in dict. cap. Consuluit, si talis intentio lateat, non potest judicari usurarius quoad forum exteriorem Ecclesiæ, quæ non judicat de occultis, *cap. Sicut tuis, de simon.* At in foro animæ si intentionem pravam habuerit, quamvis occultam, est usurarius, quia Deus, quem nihil latet, etiam de occultis in foro animæ judicat, *cap. Tua nos, de simon. cum similib.* ut *hic* in glos. *ult.* Ex hæc doctrinæ ratio colligitur ex not. per Bero. *hic num.* 2. & Joan. de Anan. *in dict.*
7 *cap. Consuluit, num. 2. vers. Et hoc plus placet.* Hinc est, ut quando in foro contentioso de prava intentione venditoris constaret, etiam in eo contractus esset censendus usurarius; tuncque non esset discrimen inter forum conscientiæ, & judicialem, Hostien. *in dict. cap. Consuluit, num. 4. vers. Quid si in judicio contentioso*, Joan. Andr. *ibid. in fin.* Ant. de Butr. *num. 6.* Anchar. *num. 5.* Abb. *item num.* 5. quæ declaratio Hostien. videtur communis; tametsi Bero. *sup. in rubr. num. 29.* non levibus eam rationibus oppugnet.

8 Nec objiciatur, quod si declaratio Hostien. est vera, ut cùm de prava intentione constat, venditor in foro contentioso censeatur usurarius: hinc consequatur in casu nostro venditorem esse puniendum, quia satis de prava intentione constat ex facto ipso, scilicet per excessum pretii, & dilationem concessam ad solvendum.

Respondetur enim de prava intentione debere alio modo constare, quàm ex pretii excessu, & dilatione data, quia si id sufficeret, tolleretur distinctio supra posita de foro animæ, & contentioso, & semper ex sola forma talis contractus usurarius esset contra hoc cap. & *cap. Navigan-*
9 *ti, & cap. Consuluit*, & Doctores supra relatos. Idque Host. Butr. Abb. Anan. & alii supra proximè citati tunc dixerunt in proposito constare de prava intentione cùm venditor eam fatetur in judicio: & ita necessariò convincitur oportere eam intentionem aliunde probari, quàm per dilationem datam ad solvendum hujusmodi pretium. Imò non sufficeret si venditor fateretur se dilatione data carius vendidisse, quàm præsenti pecunia fuisset venditurus; nisi etiam testaretur se habuisse pravum animum fœnerandi, Ripa *d. resp. 116. num.* 2. quod & sensisse videtur Anan. d. loco dicens indubitatum esse venditorem ex tali contractu in foro contentioso non teneri quoties negat se intentionem habere corruptam.

Cùm igitur inquisitus semper negaverit se habuisse pravam intentionem, neque ea aliundè colligatur, non potuit ullo pacto tamquam usurarius in foro contentioso damnari.

10 Non obstant prædictis auctoritates Abb. Dec. Covarr. Sot. Summ. Confess. qui in contrarium allegantur, quibus addo Joan. de Capistr. *tract. de usur. tit. de vendit. ad cred. num. 56.* Lupum *in Comment.* 3. *ad cap. Naviganti infra eodem*, §. 5. *num.* 19. ubi alios refert. Primò, quia ipsi simpliciter dicunt tales contractus esse usurarios, sed non attingitur articulum quæstionis an venditor ex eisdem contractibus teneatur in foro conscientiæ tantum, vel etiam in contentioso; & ex consequenti intelligendi sunt dumtaxat in foro conscientiæ, ne dissentiant à juribus, & DD. citatis.

Quinimò ex his Doctoribus, qui contractum hujusmodi tamquam usurarium notant, Covarr. *lib. 2. var. resol. cap. 3. num. 6. & 7.* & Capistr. *supracitat.* dum citat *dict. cap. Consuluit*, & hoc *cap. In Civitate*, satis ostendunt se non improbare supra traditam distinctionem inter forum conscientiæ, & contentiosum, Abb. autem etsi in *cap. Ad nostram, de empt. & vend. num.* 3. asseveret tales contrahentes esse usurarios, nobis tamen non obest; nam cùm postea maturius senserit contrarium in *dict. cap. Consuluit*, utique standum est posteriori sententiæ, præsertim distinguenti, argum. *cap. Litteras, cum glos. in ver. Viam mediam, de restit. spoliat. & cap. Per tuas, vers. Nos igitur, de sentent. excommun.* & eo magis cùm in *cap. Ad nostram*, citet hoc cap. quod non probat sententiam, quam ibi Abb. tuetur: nam ille text. quamvis dicat hujusmodi contractus esse usurarios, tamen declarandus, & distinguendus est juxta text. *hic*, & in *d. cap. Consuluit*: nimirum ut sint usurarii in foro animæ, non autem in foro judiciali. Neque enim est novum posteriores leges per priores distingui, & declarari, *l. Non est novum, ff. de legib. cap. Cum expediat, de elect. lib. 6.* Roman. *cons. 57. num. 3. alioquin induceretur* correctio legum contra *l. Præcipimus, de appell. cum similib.* At verò Joannes Lupus, & Decius expressim de foro conscientiæ loquuntur; nam Joan. Lupus regolam constituens in hac nostra quæstione non dicit absolutè hujusmodi venditores esse usurarios, sed peccatum usuræ incurrere; & ita in foro conscientiæ tantùm; & omnes exceptiones, quas postea ibi subnectit, ut terminos regulæ non egrediantur, sunt intelligendæ retentis eisdem terminis, nempè quoad peccatum, & in animæ judicio. Dec. itidem qui allegatur in *cons. 91.* de hac re non loquitur, sed in *cons. 3.* manifestè agit de foro conscientiæ, de quo erat consultus, ut habetur *ibi in princ.* An Bernardin. salva conscientia, &c. & *ibid. propè fin. in concl.* ibi Silv. Bert. habet examinatorem conscientiam: cæteri verò, qui allegantur, Theologi, sunt de foro conscientiæ, quæ propria eorum est messis, expressè loquentes. Et quatenus de utroque 11
foro loquerentur, nihil essent ponderis habituri adversus opinionem Canonistarum, quibus in hac materia magis standum est, quam Theologis: nam Canonistarum est interpretari jus divinum in dubiis casibus pertinentibus ad moralem philosophiam, Anchar. in celebri illa disputatione incipiente *Antiquis, & modernis temporibus*, Alex. *cons. 1. num. 16. lib. 2.* Decius *d. cons. 3. num. 4.*

Præterea si Canonistæ, & Theologi in contrarium citati in foro contentioso expressim loquerentur: essent intelligendi quando de prava intentione in eo foro per partis confessionem, aut aliàs legitimè constaret, justa doctrinam Hostien. & Ant. de Butr. Anan. & Abb. de quibus sup. *num. 7. in dict. cap. Consuluit*. Et quatenus absolutè sentiret tales venditores etiam non aliter probata intentione corrupta, usurarios censeri in foro contentioso, nullius essent auctoritatis: quippe loquerentur contra text. expressos in *dict. cap. Consuluit*, & in hac decretali, & receptam Doctorum sententiam, de qua testatur Berous *supra in hac rubr. num. 34.* qui *dict. cap. Consuluit*, in proposito textum clarum, & ad litteram appellat.

Verum tametsi ex supradictis aperta, & evidens sit la- 12
tæ sententiæ injustitia; breviter tamen attingendum an idem N. eo contractu peccaverit, & usurarius saltem in foro conscientiæ censendus sit; nam si non erit censendus usurarius in foro conscientiæ etiam juxta opinionem DD. qui de foro conscientiæ loquuntur; longè minus judicandus erit talis in foro fori: & quidem secundum ea, quæ proponuntur dicendum est ipsum etiam in foro conscientiæ non esse usurarium.

Primò enim excusatur in foro animæ vendens rem cariùs solutione dilata, quando erat probabile dubium, an res pluris, minorisve solutionis tempore esset valitura, ut est casus expressus in hoc cap. secundum Joan. Andr. & omnes *in sum. textus, & in cap. Naviganti, in 3. casu, infra eod.* tunc enim, ut ait glos. *hic in ver. Verisimiliter*, tam emptor, quàm venditor æqualiter incommodum ex tali dilatione expectant, & concordant DD. *hic*, & in *d. cap. Naviganti*, Joan. de Capistr. *in d. tract. num. 46. de communi*, Joan. Lupus ad idem *cap. Naviganti*, §. 5. *num. 19. 20. & 21.* quæ qualitas in casu nostro plenè concurrit, quia nedum venditionis tempore erat probabile dubium, an frumentum venditum plus, minusve solutionis tempore esset valiturum, sed etiam erat verisimile, & ferè certitudini proximum fore ut pretium in dies valdè augeretur, ut ratio illius temporis suadebat, & ut ipsa evenit. Igitur in foro animæ usuram non commisit, cùm hæc sola qualitas sufficiat ad excusationem talis venditoris, ut sentit Cajet. *in summ. in loc. suprac. vers. Et similiter.* Quod si cum dicta qualitate ad excusationem concurrere debeat etiam alia, ut venditor non esset aliàs frumentum contractus tempore venditurus, ut habetur in *dict. cap. Naviganti in fin.* & receptior est Doctorum sententia, teste Joan. Lupo *in loco supracit. num. 22.* & dictum est supra in *summ. text.* planè & hæc qualitas abundè concurrit, quia N. ejus qualitatibus inspectis nisi tale pretium fuisset consequutus, venditionem distulisset in tempus, quo frumentum cariori pretio potuisset distrahere quemadmodum boni patresfamilias consueverunt.

Secundò excusatur N. in foro conscientiæ, si inopiam, aut malitiam debitoris fortassè prospiciens, ideò cariùs frumentum vendidit, quia verebatur ne in pecunia exigenda laborem, impensam, difficultatemve subiret, Joan. à Capist. *in loco supracit.* Ripa *d. resp. 116. num. 4.*

Demum aliis omissis excusatur, si propterea vendidit majori pretio dilata solutione, quam præsenti pecunia

fuisset

fuisset venditurus, ratione damni, quod passurus, vel lucri, quod amissurus fuisset ob dilatam pretii solutionem: hujus enim interesse ratio habetur in mercatore negociari solito, Jo. à Capistr. *d. loc.* & post Anan. Salic. Dec. & alios tradit Jo. Lupus *d. §. 5. num.* 20.

13 Ulterius QUÆRO, An censualis contractus ad tempus limitatum sit de jure licitus.

In terminis juris communis videtur licitus, quia continet in se veram venditionem excludentem mutuum, & adest pretium certum, & certa etiam merx, quæ est jus exigendi annuam præstationem per tot annos: & cùm venditor non teneatur, nec cogi possit sortem ipsam reddere, procul abest hic contractus à mutuo, & ab usuræ vitio: id enim, quod venditor pluribus solutionibus determinato tempore separatim factis teneatur restituere sortem, procedit ex eo, quod in hoc contractu certo pretio emitur jus limitatum percipiendi annuam præstationem per tot annos, & non ultra; & ita tenet Innocen. *hic num.*2. quem ad verbum refert, & sequitur Joan. Andr. *eodem num.* & concordat Hostien. *num.*7. *in verb. Usurarum*, Cardin. *in* 3. *quæst.* Abb. *num.*7. dicens ita teoere Innocen. Hostien. & communiter omnes DD. sequentes Jo. de Anan. *num.*21. *vers. In secundo casu*, plenè Anchar. *consil.*30. incipien. *Dubitare solet*, Conrad. *de contract. q.* 80. Joan. de Med. *de reb. per usur. acquis. quæst.*13. Sotus *de iust. & iur. lib.*6. *quæst.*5. *art.*2. *col.* 2. *vers. Pari iure*, Navar. *de usur. num.*71. Covar. qui alios citat *lib.*3. *var. resol. cap.* 7. *num.*4. & ratio est evidens, quia si possum emere censum perpetuò duraturum, quod est indubitatum, nulla subest ratio, quare non possim emere ad certum tempus, ut per Anchar. *d. cons.*30. & traduot omnes supracit. Nec placet differentia, quod in perpetuò consistat contractus emptionis, ex quo merx est perpetuò remansura penes emptorem, quod secus est in censu temporali, in quo res revertitur ad venditorem, ut per Joan. de Anan. *dict. num.* 21. qnia etiam in temporali res non revertitur ad venditorem, ex quo dictum jus percipiendi limitatum ad certos annos
14 elapsis dictis annis finitur, & cessat. Et hæc proceduot non solùm in venditione census antiquitus constituti, ad quem se restringit Innoc. & Joao. Andr. sed etiam si agatur de censu, qui eodem tempore contractus constituitur, cùm etiam ille habeat eandem rationem mercis, nt voluit Card. *ubi supr.* Conrad. *d. quæst.*80. *concl.* 3. qui reprobant distinctionem Innoc. quam etiam reprobat Sot. *de iust. & iur. lib.*6. *quæst.* 5. *art.*1. *in* 1. *concl. in fin. & in* 2. *concl.* & est communis opinio.

15 Et ejusmodi contractus absque dubio est validus, & nullam habet fraudis suspicionem, ubi ex particularibus solutionibus toto tempore census nihil recipitur ultra pretium datum: quod si per particulares solutiones emptor sit aliquid recepturus ultra pretium conventum, nihilominus validum esse de rigore censueruot Inoocen. Hostien. & Joan. Andr. & sequentes supracit. quia hæc lucri certitudo, quæ reprobatur in mutuo, admittitur in contractu emptionis, in quo potest quis successivè ex re empta plus percipere, quam sit pretium numeratum pro d. re empta, maximè consideratis oneribus, quibus emptor se supponit: & hanc opinionem tenent Conrad. *dict. quæst.* 80. *conclus.* 2 & 4. Navarr. *dict. num.*71. & Covarr. *dict. cap.* 7. *sub num.*4. & aliàs hujusmodi contractus nunquam reciperetur tanquam inutilis, & frustratorius, ut dicit Joan. Lap. *in tract. de contract. cap.*55. *vers. His suppositis*, *lib.*1.

16 Omoes tamen præallegati DD. dicunt ab eo tamquam mutuo proximo, & præseferente speciem mali esse abstinendum: ita in specie Innoc. hic ad fin. dicens consulendum esse omnibus fidelibus, ut ab hujosmodi contractu abstineant, Joan. Andr. *num.* 2. *vers. Sed certe consulendum est*, Cardin. *in* 3. *quæst. vers. Hanc dicit Innoc.* & Anchar. *nu.*4. *in fine*, *vers. Consuluit tamen Innocent.* & Conrad. *d. quæst.* 80. *concl.*4. *in fin.* qui dicit consulendum esse Magistratibus, ut illum prohibeant, Sot. *d. quæst.* 5. *art.* 3. *in fin.* qui etiam dicit se non audere approbare hunc contractum absque formidine, ut possint hujusmodi pecuniarii census certi temporis emi, nisi tanto prorsus pretio, quanta est omnium pensionum summa, Covar. *d. cap.* 7. *num.* 4. qui dicit consulendum esse, ut Christiani ab eo abstineant, & utile esse illum a Republica relegare, & rejicere, Medin. *d. quæst.*13. qui etsi dicat de rigore scholastico posse defendi opinionem Conradi, ut possit emi minori pretio, ubi adest consuetudo communiter approbata, ipse tamen tenet contrariam opinioοem uti tutiorem, nt non possit emi minori pretio ex quo contractus habet speciem mali, & magnam similitudinem cum usurario, & sequi possont ex eo multa inconvenientia, quæ ex vero contractu usurario evenire solent.

Ex hoc nullam habet difficultatem ubi adest excessus in 17
proportione debiti pretii, qoia aliàs redderetur iniquus, ut fatentur Innocen. *hic num.*2. Hostien. *num.*7. *in verb. Usurarum*, & Joan. Andr. *num.*2. nam posteaquam dixerunt, si quis pro certa pecuniæ quantitate emeret aliquem redditum grani, vel vini, vel alium consimilem perpetuò, vel ad certum tempus, vel ad tempus vitæ alicujus, hujusmodi contractum esse licitum: immediatè hoc limitant, dummodo redditus annuus communi æstimatione non excedat annuatim redditum quem de tanta pecunia in terra empta potuisset habere; si vero excedat communiter, est illicitus, argum. *cap. Consuluit*, *infra eod.* Idem dicunt Conrad. *d. quæst.*80. *concl.*2. & 4. Navar. *d. num.* 71. Covar. *d. cap.* 7. *num.*4. qui dant exemplum in censu decem vendito pro scutis nonaginta ad decem annos, & ad summum pro quindecim annis: & omnes concludunt pretium debere esse justum arbitrio boni viri, quem credo non esse arbitratuum pretium justum in censu novem scutorum vendito pro centum scutis ad 25. annos, quo tempore facta supputatione emptor habiturus est longè ultra dimidiam ejus, quod dedit, maximè considerato modo hujus contractus, quo emitur virtualiter annuus census ad rationem quinque pro centenario, cùm hoc ut venditor teneatur omni anno restituere vigesimam quintam partem capitalis, videlicet quatuor, quæ juncta cum dictis qoinque faciunt novem, adeo ut non facta redemptione, puta antè duodecim annos, non obstante, quod emptor jam recoperavit duodecim vigesimas quintas sui capitalis, adhuc pro reliqua dimidia capitalis exigit quinque ad rationem 18. pro centenario, & si non redimatur, nisi in 24. anno pro scutis quatuor capitalis, quæ remanent inexacta, exiget novem pro fructibus, quod est ab omni ratione alienum, maximè erga pauperes, qui non possunt se redimere, & in 12. anno solvent ad rationem 19. pro centenario in 18. anno ad rationem 100. pro centum, & in 24. anno ad rationem 200. pro centum, quod repugnat bono universali, & maximè pauperum, pro quibus edi dicitur hujusmodi Constitutio. Hæc de jure communi; sed hodie præscripta est forma novissima creandi census in Bulla 79. Pij V. cui qui-
dem Bullæ proculdubio supponitur census pecuniarius 18
certi, & indeterminati temporis, ut per Navar. *in tract. de Usur. in glos.*18. *sup. de Bulla*.

Cæterùm etsi dubitari oon possit emptiones censualium 19
redituum si juxta formam ibi præscriptam celebrentur licitas esse, quia tamen non nihil suspectæ omni tempore visæ sunt, ab iis abstinendum esse cautè censuerunt post Innoc. & alios supracitatos *num.*16. Tiraq. *de retract.* §. 1. *gloss.*6. *num.*16. & Joan. Bapt. Lup. *in l.* 2. *Cod. de pact. int. empt. & vendit.* §. 2. *num.*62. & veluti odiosas restringendas esse dixerunt Tiraq. *ubi supr.* & Covar. *var. res. l.*3. *c.*7. *num.*7. Itaque tum veteres Pontifices Martinus, & Calixtus, tum Pius V. certis cancellis, & conditionibus hujusmodi contractus indulserunt, quia cùm viderent genus hoc contractuum ad instar clypei redactum esse pro subterfugiendis usuris, videntur voluisse potiùs animarum saluti consulere, & corruptelæ occurrere, quàm has censuum ven-
ditiones, & emptiones uti conducibiles approbare. Et 20
quod attinet ad Constitutionem Nicolai V. qua licentiam concedit ejusmodi contractus in Regno Siciliæ celebrandi, pro dispensatione illam fuisse editam satis liquet ex ejus inspectione, quia cùm esset frequentiori usu recepta, & postea populi illa pro lege uterentur, Pius V. salubri sua Constitut. tam gravi morbo subvenire tentavit, & quò plures conditiones adjecit, ut ab usurarum pravitate cautum sit, eo plus suspicionis inesse his contractibus indicavit, dum ad diluendas præsumptiones usurarum præfixit certos limites censuum emptionibus, & venditionibus. Ad hæc animadversione dignum videtur, quod Constitutiones Pontificum super censibus locales omnes fuerunt, cùm supponeretur jam in illis locis vigere hujusmodi contractus. Pius Quintus verò angustius coercere voluit licentiam, quam contrahentes vigore dictarum Constitutionum sibi usurpaverunt, ut vix sine labe, aut saltem scrupulo hujusmodi

con-

21 contractus celebrari posse videantur; quia tamen libet cre-
dere, his omnibus accuratius consideratis Concilium pro-
vinciale ut fœneratitiis contractibus materia subtrahere si-
milem facultatem in Provincia Mediolani indulgendam
censuisse; An consuetudo hæc introduci debeat, ubi ha-
ctenus censuum contractus in usu non fuerunt, judicium
erit Sanctissimi.

22 Et quatenus censibus aperiatur aditus, non videtur cer-
tum pretium generaliter statui posse, aut debere, quo hu-
jusmodi redditus annui emi debeant; nam rerum pretia
non solum pro diversitate locorum, sed & temporum va-
riantur: item pro copia, & penuria ementium, aut ven-
dentium: itemque mercium, vel pecuniæ numeratæ,
23 *l. Pretia rerum*, §. *fin. cum ibi notat. ff. ad l. Falc.* Cùm igi-
tur rerum æstimatio, quæ pretium est, *l. In summ.* §. *Fru-
mentum, ff. de condict. indeb.* ut sit justa, commensurari
debet valori rei secundum tempus præsens, in quo res ipsa
venditur, ac traditur, ex Sot. *de us. & in l. 6. quæst. 4. art. 1.*
sequitur ut per legem, aut edictum aliquod generale pro-
posita taxatio fieri non possit.

24 Non etiam videtur expedire, ut decernatur ne annales
census certam summam excedant juxta Constitutionem
Nicolai V. nam, ut docuit experientia, si ostendatur sum-
ma, quam excedere non liceat, cedet hoc in præjudicium
venditorum pecuniis indigentium; semper enim suade-
bunt emptores vendentibus, ut sint contenti dicto pretio,
quod usu venit post Bullam Nicolai V. secundum quam
census ad rationem decem pro quolibet centenario ven-
25 duntur, quia pretium per eum sic taxatum fuerat: quam
ob causam Navar. *in Man cap* 23. *num.* 77. hujusmodi ta-
xationem videtur improbare, & Jo. Bapt. Lup. *in d. l. 2.
C. de pact. in emp. & vend.* §. 2. *num.* 71. dicit secundum
communem opinionem DD. licitam esse emptionem cen-
sus, quando illius redditus, & pensio incerta sit.

26 Similiter non videtur sufficere, ut habeatur ratio fru-
ctuum, qui communiter perciperentur ex prædiis si illa
emerentur secundum temporis qualitatem: jus enim exi-
gendi pensionem, aut redditus annuos cum conditionibus,
& oneribus annexis minoris valent, quàm ipsi fructus,
27 qui liberè ex prædiis percipiuntur. Etenim emptores cen-
suum subjiciuntur multis periculis sine spe lucri, quod
emptores fructuum sperare possint. Præterea certum est
onera, & pactum de redimendo, quo censuum emptores
tenentur minuere pretium rei, Tiraquel. *in præfatione de
retract. convent. num.* 20. post Abb. *in cap. Ad nostram, de
emptione, & vendit.* non enim est dubium quin pacta, &
onera apposita in venditione faciant partem pretii, ut per
28 Tiraq. *ibi num.* 22. quantum autem debeat minui pretium
censualium redditnum pensatis conditionibus, & oneribus
illis annexis, vel relinquendum est, ut ipsi inter se contra-
hentes despiciant, & conveniant, prout conveniunt quan-
do emitur prædium cum pacto de retrovendendo, aut cum
aliis oeneribus, ad trad. in *dict. l. & in cap. Ad nostram.* Vel
potest Synodus provincialis decernere quanti minoris lici-
tè emi possint hujusmodi annales census, quam emerentur
fructus, qui communiter perciperentur ex prædiis si illa
empta forent, v. g. quia talia onera non possunt minui ul-
tra tertiam, vel quartam partem justi pretii ipsorum fru-
ctuum, juxta id, quod factum fuisse in Synodo Florentina
refert Lup. *ubi supra*, *num.* 79.

29 Porrò celebrato hujusmodi contractu censûs secundum
terminos legitimæ obligationis, nihil prohibet quin ac-
cedant quæcumque obligationes Camerales, fideijussiones,
& generales bonorum hypothecæ, quibus contrahentes
efficacius astringantur ad observationem eorum, quæ in
principali obligatione continentur tam ratione evictionis
prædii, super quo census constitutus est, quàm etiam quoad
solutionem annui census. Siquidem hæ cautiones sequun-
tur naturam principalis contractus; & quatenus respiciunt
executionem contractus censualis, non immutant ejus
formam; & consentaneum legibus est, ut caveat sibi con-
trahens, ne eludatur: imò, ut ille ait, contrahentem si cen-
tum vincere catenis studeas, effugiet tamen.

Quod verò Pius V. prohibuit pacta omnia continentia
morosum censuum debitorem in aliquam pœnam cadere,
non eo pertinet, ut morosus non possit se subjicere censu-
ris, & obligari in forma Cameræ, quia prohibetur pœna
temporalis ad obviandum fraudibus usurarum, per quam
prohibetur emptori aliquod pretium exigere ultra credi-
tum suum.

Cæterum ut res censualis reddat tantùm, quantum est 30
census, non sufficit, ut valor rei censualis æquet, aut su-
peret summam pecuniarum quibus census emitur; nam in
contractibus censualibus non emitur res, sed jus petendi
pensionem: valor autem ejusdem juris non est major, quàm
ipsa pensio, Sot. *de just. & iur. lib.* 6. *quæst.* 5. *art.* 1. *vers.
Restat*. Unde ut talis pensio loco fructuum subrogetur, 31
cùm census non possit constitui nisi super re fructifera de
sui natura ex Bulla Pii V. necesse est, ut non possit excedere
valorem redditnum, qui annuatim ex re percipiuntur, &
quatenus destitueretur fundamento reali, & usura com-
mitteretur.

Cùmque re pro parte perempta, vel infructifera reddita, 32
pro parte etiam census perimatur, ex Bul. Pii V. manife-
stum est censum debere cum fructibus rei commensurari.

Consideratio autem proposita fortè locum habitura 33
esset si ageretur de introducendo censu, quem vocant re-
servativum; id est cùm quis rem suam alteri tradit, reser-
vato sibi jure quotannis percipiendi partem quampiam,
seu pensionem ex illa re, de quo in *l. ult. C. de re permut.* &
per glos. *penult. in cap. Constitutus, de Relig. domib.* de hoc
enim sentiunt Doctores tenentes in dubio præsumi contra-
ctum emphyteuticum potius, quàm censualem, quia illo
minus præjudicialis est Ecclesiæ. Eadem verò considera-
tio accommodari non potest ad censum, de quo inducen-
do agitur, qui consignativus appellatur, ut dum quis re-
tentis suis bonis, eorumque usu consignat alteri certam
pensionem, quam obligatur solvere singulis mensibus, aut
annis, ex Sot. *de just. & iur. lib.* 6. *quæst.* 5. *art.* 1.

Hic censualis contractus, de quo loquitur Constitutio 34
Pii V. adeò distat à contractu emphyteutico, ut nihil ferè
commune cum eo habeat; ut notat glos. *penult.* Cardin.
Anchar. Abb. & alii communiter in *d. cap. Constitutus, de
Rel. domib.* nam is, qui rem suam in emphyteusim concedit,
transfert in accipientem dominium utile, & sibi directum
retinet. Qui rem suam supponit censui, retinet suæ rei domi-
nium, & usum; vendit autem solum jus percipiendi pen-
sionem sive in fructibus, sive in pecunia, vel re aliqua uti-
li, ut vult glos. præalleg. & Bald. *cons.* 379. incipien. *Sequi-
tur*, *num.* 7. *vers. Quæro quod ius resultat*, *lib.* 1. Emphyteuta
vendens non sine consensu domini incidit in commissum,
l. 2. C. de iur. Emphyt. Censuarius rem censui suppositam
liberè potest vendere emphyteuta habet in re dominium
utile, at qui emit censum habet tantùm hypothecam in re
censui supposita. Emphyteuta ob non solutionem canonis
incurrit pœnam caducitatis, *cap. Potuit, de locat.* Censua-
rius morosus numquam amittit rem censuariam, ut est
text. in *d. cap. Constitutus*, & ibi præcitata glos. *penult.* &
communiter DD. In emphyteusi re pro parte perempta
non minuitur, canon. *l. 1. C. de iur. emphyt.* In hoc casu re
pro parte perempta, vel infructifera reddita perimitur
etiam pars census. Aliam differentiam ponit Evetardus *in
sua Centuria legali in loco ab emphyteusi ad censum num.* 4.

Sicut igitur fieri non potest, ut censualis hic contractus
regatur clausula contractus emphyteutici, ita verendum
non est, ne fiat præjudicium Ecclesiis respectu pensionum,
quas jure emphyteutico exigere intelliguntur si de novo
census hic consignativus inducatur.

DE USURIS.

Urbanus III.

CAPUT X.

Consuluit nos tua devotio, an ille in judicio animarum quasi usurarius debeat judicari, qui non aliàs mutuo traditurus, eo proposito mutuam pecuniam credit, ut licet omni conventione cessante, plus tamen sorte recipiat: Et utrùm eodem reatu criminis involvatur, qui (ut vulgò dicitur) non aliter parabolam juramenti concedit, donec, quamvis sine exactione, emolumentum aliquod inde percipiat: Et an negotiator pœna consimili debeat condemnari, qui merces suas longè majori pretio distrahit, si ad solutionem faciendam prolixioris temporis dilatio prorogetur, quàm si ei incontinenti pretium persolvatur. Verùm quia quid in his casibus tenendum sit, ex Euangelio Lucæ manifestè cognoscitur, in quo dicitur: Date mutuum, nihil inde sperantes: hujusmodi homines pro intentione lucri, quam habent (cùm omnis usura, & superabundantia prohibeatur in lege) judicandi sunt malè agere: & ad ea, quæ taliter sunt accepta, restituenda, in animarum judicio efficaciter inducendi.

SUMMARIUM.

1 *Mutuans ea mente ut plus sorte percipiat, tenetur in iudicio animarum, & num. 3.*
2 *Vendens rem pluris, quàm valeat ob dilatam pretii solutionem, censetur quasi usurarius. in foro animæ, & ad restitutionem tenetur, & num. 8.*
Fallit si duo copulativè concurrant, num. 9.
Et quid in foro iudiciali, num. 10.
3 *Usurarius mentalis tenetur in foro conscientiæ ad restitutionem eius, quod ultra sortem accepit.*
4 *Quod verum est si habuit intentionem ad lucrum principaliter. Secus si secundario.*
5 *Usura non est secundario aliquid sperare ex mutuo.*
6 *Nisi spes ista deducatur in pactum, num. 7.*
7 *Debitor est mutuanti naturaliter obligatus ad antidora.*

1 Consuluit. Mutuans ea mente, ut plus sorte percipiat; non dans parabolam juramenti nisi aliquid inde recipiat; vendens rem plus debito, quia solutionem pretii
2 differt, tenetur ex his in judicio animarum. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. & Anchar. & in substantia concordant Card. Abb. & Jo. de Anan. & sunt duæ partes; in prima ponitur consultatio tria dubia continens: ad quæ simul in secunda respondet, ibi, *Verum quia*. Et quid sit dare parabolam juramenti declarat hic Bernard. in figuratione casus in 2. *quæst.* cum quo transeunt communiter Doctores.

3 Nota primò ex solutione primi dubii, usurarium mentalem teneri in foro conscientiæ ad restitutionem ejus, quod ultra sortem accepit: & quamvis nonnulli opinentur talem censeri quidem usurarium, sed nihilominus ad restitutionem non teneri, quasi non noceat usura mentalis, sicut non nocet mentalis simonia quantum ad restitutionem sic receptorum, ut *cap. final. supra de simonia*; tamen quod primò dixi est tutius, secundum Innocentium hic ad finem: imò verissimum, & aliud falsissimum, & formaliter inquit Hostien. *num. 3. in verb. Pro intentione*, Joan. Andr. *num. 4.* post Raymund. quem citat in *Summa huius titul. vers. Sed nunquid voluntas*, Butr. *num. 4. vers. Quæro ulterius*, & Abb. *num. 5.* dicens hic esse casum apertum pro opinione Innocentii, & Hostiensis, quam sequuntur communiter Doctores, quod adeptus lucrum ex mutuo, intentionem tamen depravata, tenetur restituere in foro animæ, nec sufficit agere solam pœnitentiam, licet aliud sit in simonia mentali, ut in *d. cap. final. de simon.* ubi etiam notatur ratio diversitatis.

4 Ceterùm hoc verum est si principaliter habuit intentionem lucrandi aliquid ex mutuo; tunc enim omni etiam pactione cessante usuram committit, & in judicio animæ restitutioni est obnoxius; ut hic est expressum. Secus verò si 5
habuerit hujusmodi intentionem secundariò, ut hic firmat glos. 2. Innocen. *in princip.* dicens: [Si creditor principaliter intentionem habet ad lucrum, usura est, vel malum lucrum; alias si secundariò aliquid sperat] secus Hostien. *num. 2.* qui similiter ait: [Secundariò aliquid sperare omninò est reprobandum, nam si tibi servio, sperare possum quod & tu mihi servias, vel me remuneres,] argum. *cap. Quod proderit*, 61. *dist. cap. Si officia*, 59. *dist.* nec etiam recipere ex tali spe usurarium, vel quasi censebitur, argum. *cap. Quam pio*, 1. *quæst.* 2. quinimò secundum glos. Innoc. 6
& Hostien. debitor est mutuanti naturaliter obligatus ad antidora, *l. Sed si lege*, §. *Consuluit*, *ff. de petit. hered. cap. Cum in officiis, supra de testam.* & in his concordat *hic* Jo. Andr. *num. 4. vers. Et quod dicitur usuram*, Card. *in 2. oppo-*
sit. adjiciens tamen cum glos. quod si spes ista secundaria 7
deduceretur in pactum, usura committeretur, Butr. *num. 4. ad fin. vers. Et quod dicitur usurarium*, & Anchar. *num. 5. vers. Posset esse verum quando secundariò*, & idem Hostien. *in summa huius tit. post princ.* & pleniùs Joan. Andr. *in reg. Peccatum, in primo articulo quæstionis, de reg. iur. lib. 6.* Verumtamen ut seriò subdit Hostien. *hic num. 3.* Quamvis talis possit hominem fallere, & judicem humanum; non tamen illum, cui omnia nuda sunt, & aperta, quia Deus est cognitor secretorum, *cap. Erubescant*, 32. *dist. cap. Consuluisti*, 2. *quæst. 4. cap. Novit. supra de iudic. cap. Tua nos, in fine, de simon.* quem non latet peccati qualitas, nec peccantis affectus, *cap. Deus*, 24. *quæst.* 1. glos. *ult. in cap. In Civitate, supra eodem.*

Secundò nota ibi, *Prolixioris temporis dilatio*, eum qui 8
vendit rem pluris, quàm valeat ob dilatam pretii solutionem, censeri quasi usurarium in foro animæ, & ad restitutionem teneri: & est communis opinio, ut constat ex dictis in præcedenti notab. Fallit tamen si duo copu- 9
lativè concurrant. Primum est, plus ut dubium sit, an res tempore solutionis, minusve valitura esset. Secundum, ut tempore contractus eam rem non esset venditurus, ut est textus in *cap. Naviganti, in ult. casu infra eod. & in cap. In Civitate, supra eodem*, secundum Lecturam Cardinal. quam dicunt ibi esse communem, Abbas, & Joan. de Anan. *in princ.* & magis communem Joan. Lupus *in repetition. d. cap. Naviganti*, §. 5. *num. 22.* & hic notat Hen-
ric. Boich. *in princip.* An autem vendens cariori pretio ob 10
dilatam solutionem possit in foro contentioso tamquam usurarius damnari, & quibus ex causis excusetur in foro animæ ab usuraria pravitate, dic ut plenè scripsi in prædicta Decretali *in Civitate, supra eodem a num. 2. usque in finem.*

DE USURIS.

Gregorius IX. Fratri R.

CAPUT XIX.

NAviganti, vel eunti ad nundinas, certam mutuans pecuniæ quantitatem; pro eo quòd suscipit in se periculum, recepturus aliquid ultra sortem, usurarius est censendus. Ille quoque, qui dat decem solidos, ut alio tempore totidem sibi grani, vini, vel olei mensuræ reddatur: quæ licèt tunc plus valeant, utrùm plus vel minus solutionis tempore fuerint valituræ, verisimiliter dubitatur: non debet ex hoc usurarius reputari. Ratione hujus dubii etiam excusatur, qui pannos, granum, vinum, oleum, vel alias merces vendit, ut amplius, quàm tunc valeant in certo termino recipiat pro eisdem: si tamen eo tempore contractus non fuerat venditurus.

SUMMARIUM.

1 *MVtuans pecuniam naviganti, si recipiat aliquid ultra sortem, usurarius censetur, etiamsi periculum in se suscipiat, & num.4.*
Quid de iure civili, num.5.
Et quid de iure canonico, num.8.
Quid in foro iudiciali, num 21.
Et quid in foro animæ, num.24. & 57.

2 *Vsurarius non est emens rem minus iusto pretio si tunc verisimiliter dubitetur, an tempore traditionis plus, vel minus sit valitura, & num.30.*

3 *Vendens rem plus, quam valeat ex eo quod differt solutionem pretii, excusatur ab usura ratione dubii, si tunc non erat aliàs venditurus, & num.34.*

5 *Nauticum fœnus de iure civili, etiam usque ad usuram centesimam permittebatur.*

6 *Vsura centesima quæ sit.*

7 *Pecunia traiectitia quæ dicatur.*

8 *Vsura nautica de iure Canonico reprobatur secundum Canonistas.*
Contrarium secundum Theologos, num.12.
Distinguitur, num.21.

9 *Ius Canonicum in materia peccatum concernente in totum derogat iuri civili.*

10 *Periculum rei mutuatæ quod in se suscipit creditor, cur eum non excuset ab usura si aliquid ultra sortem recipiat, & num. seq.*

11 *Dominium rei mutuatæ consumptione amittitur, & fit alterius.*

13 *Intellectus varii Theologorum ad hoc cap. & num.55. usque ad num.59.*

14 Aliquid, *dictio, verificatur in qualibet minima re.*

15 *Vsura committitur si aliquid quantumcumque modicum ultra sortem accipiatur.*

16 Nihil, *dictio, quamcumque quantitatem excludit.*

17 *Navigare dicitur qui uxorem duxit, & cur.*

18 *Vsura est aliquid ultra sortem accipere ratione mutui tantum, vel ratione mutui, & periculi simul, sed non ratione periculi tantum secundum Theologos.*

19 *Et ratione mutui tantum intelligitur quando creditor vult omninò in se suscipere sortis periculum aliàs non mutuaturus.*

20 *Idem si non exprimat an lucrum recipiat propter mutuum, vel propter periculum.*

22 *Simoniaca est electio, licet electores dicant se non fuisse motos propter pecuniam sibi datam, vel promissam, quia aliàs electuri erant.*

23 *Vsurarius an iudicetur qui prius liberè mutuat, & postea sub certa mercede periculum in se suscepit.*
Correspectivitas præsumitur ex proximitate temporis, ibidem.

24 *Vsura sola voluntate committitur.*

25 *Vsura non est, sed locatio operarum si navigans recipiat pecuniam ultra mare vehendam sub certa mercede.*

26 *Pecuniæ nullus est usus.*

27 *Locator cur iuste salarium recipit, non autem mutuans.*

28 *Socius ponens pecuniam licitè potest habere partem lucri, dummodo pecuniam periculo exponat.*

29 *Societas est quædam fraternitas.*

30 *Vsurarius est, qui nunc emit rem minus quàm valeat ob eam causam, quia rei traditio differtur, & nunc solvit pretium.*

31 *Nisi dubium sit an tempore traditionis plus, minusvè sit valitura.*

32 *Et in æstimatione valoris considerari debet quod communiter solet contingere.*

33 *Dubia in foro iudiciali sunt interpretanda in meliorem partem; sed in foro animæ in duriorem.*

34 *Vendens rem carius, quam valeat ob dilatam pretii solutionem, ut excusetur ab usura, quæ debeant concurrere.*

35 *Vsurarius mentalis, est qui cariùs vendit credita, quàm numerata pecunia, & num.45.*

36 *Societas inita ab officiali Romanæ Curiæ super officio ultra valorem gravato, contemplatione tamen alterius personæ recognoscentis bonam fidem, & servantis eum indemnem, an sui natura sit illicita, & usuraria, & num. seqq. usque in fin.*

37 *Societas contrahi non potest super re non existenti.*
Societas officii sine officio super solo periculo vitæ constitui non potest, ibidem.
Declaratur, num.73.

38 *Societas requirit subiectum communicativum lucri, & damni.*
Vsurarium putatur ex re infructifera lucrum sperare, ibidem.
Declaratur, num.74.

39 *Vsura non cadit nisi ubi mutuum verum, vel fictum intercedit.*

40 *Vsura est lucrum ex mutuo, vel quasi mutuo.*

41 *Contractus præsumitur qualis in sui figura apparet.*

42 *Vsura ex mutuo vero quando dicatur.*

43 *Mutuatarius ex ratione mutui veri, vel palliati subit omne periculum rei mutuatæ, & semper obligatur ad sortis restitutionem.*
Census vitalitius, in quo perpetuò pecunia fit recipientis, sortitur naturam emptionis, ibid.

44 *In societate officiorum pecunia non fit recipientis, sed remanet solventis sub solo periculo in casu mortis.*

45 *In mutuo palliato necesse est ut lucrum, quod speratur, proveniat ex interusurio temporis.*

46 *Vsurarius censetur contractus, qui ex sui forma usurarius non est, ob depravatam contrahentium intentionem.*

47 *Vsura palliata esse non potest ubi cessat depravata intentio contrahentium.*

48 *Vsura mentalis committitur cùm quis ex mutuo lucrum sperat: secus si ex alia iusta causa.*

49 *In societate super officio ultra valorem gravato fructus non accipiuntur ratione mutui, sed ratione periculi, quod sui natura non est illicitum, & num. seqq. & num.71.*

50 *Periculum amissionis sortis in societate officiorum est pecunia æstimabile ad rationem duodecim pro centenario.*

51 *Pre-*

51 *Pretii iustitia desumitur ex consuetudine longissimi temporis cum superiorum tolerantia.*
52 *Societatis contractus tunc iustus dicitur, cùm inter socios lucri, & damni servatur æqualitas.*
53 *Mortis eventus inter casus fortuitos computatur.*
In societatibus officiorum cessat suspicio usurarum propter incertitudinem vitæ, ibid.
54 *In societate officiorum fructus iustè percipiuntur non ratione societatis, sed ratione periculi.*
55 *Usura an sit mutuare pecuniam rustico, ut iusta mercede agros mutuantis colat, & num. 57.*
58 *Usurarium non est periculum in se suscipere, & aliquid ultra sortem recipere, nisi in contractu mutui.*
59 *Contractus mutui quoad usurariam pravitatem multum differt a contractu denominato, & num. 62.*
60 *Contractus, in quo datur alicui pecunia cum pacto duplum restituendi, si accipiens ducat uxorem, aut presbyter fiat, non est usurarius.*
61 *Mutuans cum pacto ut nihil sibi restituatur si mutuatarius intra certum tempus moriatur, si vivat, duplum restituat, an committat usuram, & num. seq.*
63 *Officialis potest inire societatem super fructibus sibi debitis à recognoscentibus bonam fidem.*
64 *Actus si non valet ut agitur, an valeat ut valere potest, num. 66. & seqq.*
65 *Contractus non à nomine, sed à conventionibus, & circumstantiis sortiuntur naturam.*
66 *Actus in dubio censetur factus omni meliori modo.*
67 *Iuramentum facit ut actus etiam nullus defectu formæ valeat omni meliori modo quo potest.*
68 *Contractus in dubio neque iniustus, neque usurarius est iudicandus.*
69 *Societas officii congruè appellari potest, etiam si contracta fuerit super officio ultra valorem gravato, & num. seq.*
70 *Nuptiæ unde dictæ.*
71 *In societate officiorum non deserviunt officia nisi pro colorando contractu, qui solum sustinetur ratione periculi amissionis capitalis.*
72 *Societas contracta super officio ultra valorem gravato extinguitur sublato officio.*
75 *Bulla Pii IV. de societatibus officii non contrahendis super officio ultra valorem gravato continet ius positivum, & num. seq. usque in fin.*
76 *Contractus natura hoc non patitur, ergo est contractus iniustus, erronea est consequentia.*
77 *Contractus quando dicatur iure positivo, vel naturali prohibitus.*
78 *Societates officiorum an contrahi possint super officiis extra Romanam Curiam existentibus.*
79 *Constitutio revocata, vel illius ratio ad decisionem causarum allegari non potest.*
80 *Societatem ignoranter contrahens super officio gravato, præter sortem potest etiam fructus recuperare.*
81 *Bona fides in his quæ sunt iuris naturalis, potest excusare à peccato, sed non à restitutione.*
82 *Societates officiorum ex stylo Curiæ fiunt etiam super officiis ultra valorem gravatis.*
Constitutionibus Apostolicis obiici non potest quod non sint usu recepta; sed benè obiici potest quod per contrarium usum sint abrogata.

1 NAviganti. Gregoriana est, ut inquit Joan. Andr. &
ideò legalis, secundum Joan. de Anan. & ipsa se
summat, & dividit. Brevius tamen sic summari potest.
Recipiens aliquid ultra sortem, usurarius censetur, licèt
2 periculum in se suscipiat: hoc dicit primò. Emens rem
minus justo pretio, non est usurarius si tunc verisimiliter
dubitetur an tempore traditionis plus, vel minus sit valitura;
3 hoc secundò. Propter dubium excusatur is, qui ex
eo quod differt solutionem pretii, vendit rem plus, quam
valeat, si tunc non erat aliàs venditurus: hoc tertiò; &
ita sunt tria dicta. Secundum ibi, *Ille quoque*, Tertium ibi,
ratione huius dubii.
4 Nota primò ibi, *pro eo quod suscipit in se periculum*, textum
expressum, qui non reperitur alibi, quod mutuans
pecuniam naviganti, vel eunti ad nundinas, si aliquid
ultra sortem recipiat, ab usuræ vitio non excusatur, ex eo
5 quod pecuniæ periculum in se suscipiat: & per hoc signa
differentiam inter jus civile, & jus canonicum: nam de
jure civili permittebatur nauticum fœnus, ut *Cod. de naut.
fœn. per tot.* ita ut mutuanti periculo suo pecuniam ultra
mare vehendam liceret recipere usuram etiam centesimam,
ut *l. Nihil, ff. eod.* quæ scilicet in anno æquatur 6
sorti, ut per Hostien. *in cap. Quanto, num. 5. supra eod. &
in summa de usur. §. Ex quibus, vers. Item in traiectitia, &
vers. seq.* & dicebatur hujusmodi pecunia trajectitia, eò 7
quod trans mare periculo creditoris trajiceretur, *l. 1. ff.
de nautic. fœn. & hic* notant Hostien. & Joan. Andr. ambo
num. 1. & Calder. *num. 6.* & erat hoc speciale in usura
nautica, in qua erant & alia specialia: nam aliæ usuræ sine
stipulatione non debebantur: nautica verò debebatur
etiam ex pacto nudo, *l. Periculi, §. fin. ff. eod. tit.* secundùm
Calder. *hic num. 7.* & Cardin. *num. 1.*
Verum de jure canonico usura hæc nautica omninò re- 8
probatur, ut hic est textus clarus, quo sublata est juris communis
dispositio, & correctus totus titulus, *ff. & C. de
naut. fœn.* ut hic firmant Hostien. *num. 1. 2. & 3.* Cardin.
in princ. ubi sic summat textum, videlicet [Nauticum fœnus
jure canonico reprobatur,] & fusius *nu. 1. in 1. opposit.*
Anchar. *in 2. notab.* Joan. de Anan. *num. 2.* & Joan. Crot.
num. 8. in 3. notab. tom. 4. Repeten. fol. 373. dicens: [Nota
quod per justum textum est correctus totus titulus *ff. & C.
de naut. fœn.*] Et quamvis contrarium teneat Jacobus Butrigarius
in *l. 1. C. de naut. fœn.* exemplo duorum, qui ludunt
taxillis: nam cùm subjiciant se fortunæ periculo, si
unus vincatur ab alio, lucrum licitè retinetur: & Joan.
Crot. dicat hanc opinionem sibi aliquando placuisse, eò
quod cùm creditor suscipiat in se periculum pecuniæ, &
aliquid recipiat ultra sortem, hoc non est contra jus divinum:
ideòque jus civile servabitur in terris Imperii, juxta
glos. *in cap. 2. de arbitr. lib. 6.* & Abb. *in cap. Dilecti, de re
iudic.* Attamen, ut idem Crotus subdit, prior opinio est 9
tenenda; quia hic textus prohibet talem contractum uti
usurarium; & ita illum prohibet ratione peccati: in materia
autem concernente peccatum jus canonicum in totum
derogat juri civili, & ubique locorum servari debet,
cap. fin. de præscript. Bart. & DD. *in l. Privilegia, C. de
Sacros. Eccles.* idem voluit Salyc. *in Authen. Ad hæc, in 3.
col. C. de Summ. Trinit.* dicens, legibus loquentibus de
usura nautica hodie non esse accommodandum assensum,
propter id quod habetur in hoc cap. Nec obstat dictum Jacobi
Buttigarii, quia non est verum per hunc textum ut
inquit Joan. de Anan. *hic num. 3.* post Petr. de Anchar. cujus
manuscripta dicit se vidisse, & attestatur ita communiter
teneri: de communi etiam testatur Navar. *in Manuali,
cap. 17. num.* 221. & ex Theologis hoc tenet supplementum,
ut refert Silvest. *in ver. Usura, 1. num.* 35. Item 10
non obstat quod cùm in mutuo dominium transferatur in
debitorem; ideòque ad ipsum spectet periculum rei mutuatæ,
ut *l. Incendium, C. si cert. petat.* creditor, qui periculum
in se suscipit, videatur licitè posse aliquid accipere
quasi in compensationem suscepti periculi. Quoniam
respondetur hunc nihilominus usurarium censeri, cùm
recipiat aliquid ultra sortem; quod est contra naturam mutui,
ut *cap. Consuluit, & cap. Conquestus, supra eod.* & sive
pecuniæ sors sit perempta, sive non, si emolumentum
ultra sortem accipiat, usura est, quia nihil ex mutuo sperare
licet, *l. 14. quæst. 3. per totam*, ita solvit glos. 1. *hic*, quæ
optimè loquitur secundum Anton. de Butr. *num. 10.* sed aliter,
& fortè melius prædictam objectionem diluit Hostien.
*in summa hoc tit. §. An aliquo casu, vers. Sed numquid pro
traiectitia*, ubi hunc articulum latè prosequitur, & affirmat
pecuniam trajectitiam esse usurariam, quamvis creditor
periculum subeat; idque probat ratione naturali,
quia aut recipiens juvat se usu pecuniæ, aut non: si non 11
juvat se, iniquum est ut creditor ab eo lucrum exigat, quod
non habuit, si juvat se: ergo dominium non remanet penes
creditorem; quia consumptione amittitur, & fit alterius,
ut *l. Si alien. ff. de solut.* unde patet creditorem non
debere lucrum recipere à debitore, qui re propria utitur, &
cum ea lucratur: nam periculum, quod in se suscipit creditor,
in nihilo ipsum relevat, sed potius oneratum relinquit;
Imputet ergo sibi si periculum in se suscepit; ut ibi
latiùs per Hostien.
Contrariam opinionem, videlicet nauticum fœnus nul- 12
lo jure improbari, amplectuntur communiter Theologi,
quia quod in hac specie ultra sortem accipitur, non datur
ratio-

ratione mutui, nec propter nudum interesse interusurii
temporis, sed propter justissimam causam, id est propter
periculum, quod in se suscipit creditor contra naturam
mutui: ita S. Thom. *in tract. de usur. opusc.* 73. *quæst.* 9.
S. Antonin. *in 2. part. lib.* 1. *cap.* 6. §. 21. Conrad. *de contract.*
quæst. 39. *concl.* 1. Silvest. alios adducens *in ver. Usura* 1.
num. 35. Jo. Major. *in* 4. *sentent. distinct.* 15. *quæst.* 31. &
Cajet. *in summa in ver. Usura exterior*, *vers. Duodecimus*
casus, quos refert, & sequitur Covar. *variar. resol. lib.* 3.
cap 2. *num.* 5. & ex Jurisperitis Jacob. Butrigar *supra cit. in*
l. 1. *C. de naut. fen.* & Bald. *in l.* 1. *num.* 33. *vers. Vel est su-*
sceptio periculi, *C. de Summa Trinit.* dicens in nautico fœ-
nore non esse propriè usuram, quia ibi non est lucrum, sed
quædam recompensatio debita hinc inde; & ita quotidie
fit Venetiis, Florentiæ, & alibi, ut hic attestatur Cardin.
num. 1. *in* 6. *oppos.*

13 Magnoperè tamen laborant præcitati Auctores, ut vi-
tent dispositionem insignis hujus Decretalis, quam pro-
pterea in varios sensus deducunt.

Primus intellectus est Adriani *in* 4. *sentent. in tract. de*
Usur. cap. Occurrunt, qui putavit hoc capitulum habere
locum in eo tantùm casu, in quo pretium periculi, quod
in se suscipit creditor, est injustum, & immoderatum:
tunc enim ultra sortem accipitur id quod justum pretium
excedit, & hoc causa mutui; & ideò usura est: secus verò
si pretium periculi sit justum, ut etiam dicam infra *nu.* 55.
14 Verum hic intellectus non consonat litteræ ibi, *recepturus*
aliquid ultra sortem: nam dictio *aliquid*, verificatur in qua-
libet minima re, juxta glos. in Clem. 1. *in ver. Aut earum*
aliqua parte, *de foro compet.* & hic notat Abb. *num.* 2. *vers.*
Et nota bene quod textus dicit, *aliquid*, & Jo. Crotus *in* 2.
15 *notab. num.* 7. Unde secundum eos usura committitur, si
aliquid quantumcumque modicum ultra sortem exigatur.
Idem probatur in *cap. Plerique*, 14. *quæst.* 3. & suffragatur
illud, *Mutuum dantes nihil inde sperantes*, *cap. Consuluit su-*
16 *pra eod.* nam dictum, *nihil*, cùm sit universalis negativa,
excludit quamcumque quantitatem, *l. Si is qui ducenta*,
§. *Verum*, *ff. de reb. dub.* Igitur sive pretium periculi sit modi-
cum, sive magnum, in contractu mutui usura est per hunc
textum.

Secundus intellectus est ejusdem Adriani *in d. cap. Occur-*
runt, ad primum Caroli Molinei *de Contract. quæst.* 3. & So-
ti infra citandi *num.* 46. existimantium hunc textum obti-
nere in eo casu, in quo probabiliter nullum subest pericu-
lum, sed solùm prætexitur à creditore, ut hoc colore quæ-
sito sit certus de lucro ultra sortem convento. Sed eos me-
ritò refellit Covar. *d. cap.* 2. *num.* 5. *vers. Primum equidem*;
quia textus loquitur de illo, qui mutuat pecuniam navi-
ganti. At nil tam capax fortuitorum, quàm mare, ut in-
quit Tacit. *Annal. lib.* 14. ideòque secundum Calder. *hic*
num. 2. verbum, *navigare*, in latiori significatione ponitur
pro quolibet actu laborioso, cùm sæpè navigando labor, &
periculum immineat, *cap. Non turbetur*, 24. *quæst.* 1. *cap.*
17 *Adversitas*, 7. *quæst.* 1. unde navigare dicitur qui uxorem
duxit, *cap. Nos novimus*, 17. *quæst.* 2. ubi glossa prima,
[Sicut navigans, inquit, subjicit se variis periculis, nec
proprio motu regitur, sed ventis; sic habens uxorem.]
18 Tertius denique intellectus est illorum, qui sic distin-
guunt. Aut mutuans recipit aliquid ultra sortem ratione
mutui tantùm, aliàs non mutuaturus, & est usura, non
obstante quod periculum sortis in se suscipiat; & in hoc
casu loquitur hoc capitulum. Aut recipit partim ratione
mutui, & partim ratione periculi; & similiter usura est
quantum ad illud quod recipit ratione mutui. Aut de-
mum recipit ratione periculi tantùm, atque ut pretium
periculi; & sic non est usura: nam etsi non mutuaret, &
periculum navigantis vellet subire, licèt posset recipere
pretium periculi suscepti: nec propter hoc quod ei inser-
vit mutuando, efficitur deterioris conditionis: & hic
quidem intellectus à Theologis communiter approbatur,
ut inferiùs patebit; sed tamen illud impugnat supplemen-
tum duplici motivo. Primò quia hoc cap. vult esse usu-
ram, etiamsi quid ultra sortem recipiatur ratione pericu-
li, ut sonat littera ibi, *pro eo quod*. Verba enim textus sic
se habent, *Naviganti*, *vel eunti ad nundinas certam mu-*
tuans pecuniæ quantitatem pro eo quod suscipit in se pericu-
lum, *recepturus aliquid ultra sortem*, *usurarius est censen-*
dus. Deinde quia si haberetur respectus ad mutuum, nul-
lum fuisset dubium: & sic lex lata esset super indubita-
bili, quod esse non debet, quia esset superflua; ad hoc
l. Quod Labeo, & ibi glos. 1. *ff. de Carbon. edic.* sed eum
mordet Silvest. quod non benè intellexerit textum; quia
verba illa, *pro eo quod* non denotant causam receptionis
lucri ultra sortem, sed causam mutuandi; & secundum
hoc poni debet coma post verbum, *suscipit*, non autem
post verbum *quantitatem*. Censetur autem creditor mo- 19
veri ratione mutui, quando vult, & paciscitur ut sortis
periculum omninò ad se pertineat, aliàs non mutuaturus:
& sic ex mutuo vult consequi lucrum non quidem imme-
diatè, sed mediante susceptione periculi; quod usurarium
est: & ita hunc textum intelligunt S. Antonin. *in* 2. *part.*
lib. 1. *tit.* 1. *cap.* 6. §. 21. Silvest. alios adducens *in ver. Usu-*
ra, 1. *num.* 35. Conrad. *de contract. conclus.* 1. Jo. Major. *in*
4. *sent. dist.* 15. *quæst.* 31. & Cajet. *in summa in ver. Usura*
exterior, *vers. Duodecimus casus*, & hunc sensum verè pro-
prium esse, ut frequentiori Theologorum judicio proba-
tum, attestatur Covar. *variar. resol. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 5.
vers. Secundo. Quando autem mutuans suscipit in se pe- 20
riculum pecuniæ mutuatæ, & simpliciter recipit aliquid ul-
tra sortem, non exprimens an id recipiat ratione periculi,
an ratione mutui; Canon vehementer præsumit eum re-
cipere propter mutuum, & susceptionem periculi adhibi-
tam esse ad palliandam usuram, ad quam quidem pallia-
tionem de medio tollendam sub colore periculi suscepti
emanavit hæc Decretalis; secùs verò si mutuans exprimat
se emolumentum accipere propter periculum, quod in se
suscipit; quia tunc contractus non est usurarius, ut per
Valasc. *cons.* 18. *num.* 4. & alios complures hic congestos à
modernis Collectoribus.

Quid dicendum? Ego ad conciliandas opiniones puto sic 21
distinguendum: Aut quæritur an ejusmodi contractus cen-
seatur usurarius in foro externo, & quantum ad judicium
Ecclesiæ: Aut quæritur an sit usurarius in foro animæ, &
quoad Deum. In primo casu existimo contractum judicari
usurarium, & ita procedere opinionem Canonistarum;
quia cùm creditor recipit in se periculum rei mutuatæ, &
aliquid accipit ultra sortem, Ecclesia judicat principale
objectum illius esse lucrum ex mutuo, ita ut non sit au-
diendus si dicat se non recipere ratione mutui, sed solùm
ratione periculi: quia cum hoc consistat in intentione, non
pertinet ad judicium Ecclesiæ, quæ non judicat de occultis,
cap. Sicut tuis, *in fin.* & ibi glos. *ult.* & *cap. Tua*, *de simon.*
& *cap.* 1. *Ut Eccles. benefic.* Talis enim intentio, ut inquit
Jo. Andr. *in cap. Nobis*, *num.* 5. *de simon.* non video quo-
modo probari possit nisi per ipsum, cui tamquam soli cri-
minoso, & in facto suo deponenti non est credendum; alio-
quin cuique facile esset dicere; Ego fuissem aliàs mutuatu-
rus; occulta enim, & incognita illi soli sunt relinquenda,
qui solus novit corda fidelium hominum, *cap. Consuluisti*,
2. *quæst.* 5. Et est simile in simonia: nam si pecunia promis- 22
sa, vel data interveniat, non audiuntur electores si dicant
se non fuisse motos ad eligendum propter pecuniam, quia
aliàs electuri erant: sed qualiscumque fuerit eorum inten-
tio, electio judicatur simoniaca, ut firmat glos. 2. in *d. cap.*
Nobis, *supra de simon.* quam ibi sequuntur Hostien. Joan.
Andr. Abb. & alii communiter, & videtur sententia
D. Thom. *in* 2. 2. *q.* 100. *art.* 2. *ad* 5. Eodem igitur modo
non est audiendus creditor, qui dicit se non moveri ad emo-
lumentum ultra sortem accipiendum ex causa mutui, quia
aliàs erat mutuaturus; sed nihilominus usurarius ab Eccle-
sia judicatur qualiscumque sit ejus intentio: & propterea
text. non dixit, usurarius est, sed usurarius est censendus:
quasi senserit non esse usuram intrinsecè, & ex natura rei,
sed usuram reputari ab Ecclesia: nam censeri idem impor-
tat quod judicare, *l. Censere*, *ff. de verb. signific.* glos. in
Clem. 1. *in ver. Censemus*, *de probat.* Quod sanè judicium
in eo videtur fundatum, quia ut plurimum creditores susci-
piunt in se periculum ad palliandam pravam intentionem,
quam gerunt lucrandi ex pecunia mutuata, & ex his, quæ
plerumque accidunt jura constituuntur, *l. Nam ad ea*, *ff.*
de legib. & sic non quia culpa sit, sed quia solet esse, ut in-
quit glos. *in cap. Præsentiam*, *in ver. Istam*, 1. *quæst.* 1. & est
simile in *cap. Mulier*, 15. *quæst.* 1.

Limitari tamen posset hoc primum membrum nisi ali- 23
quis primò mutuaret, & postea conveniret ut ad se pericu-
lum pertineret certa mercede sibi constituta: tunc enim
non ex mutuo lucrum acciperet, sed ut ajunt, pro assecura-
tione sortis: ita Navar. *in Manual. cap.* 17. *num.* 221. alios
citans;

citans; & videtur ex mente Cardin. *hic num.* 1. *in 6. opposit.*
sed ego hoc admitterem, dummodo ejusmodi actus non es-
sent correspectivi, quod ex brevitate temporis inter mu-
tuum, & susceptionem periculi, atque ex aliis circumstan-
tiis dijudicari facilè potest, secundum ea, quæ scribit An-
char. *in conf.* 434. incip. *Ex narratis, num.* 3. *vers. Præterea,*
& Menoch. latissimè *de præsumpt. lib.* 6. *Præsumpt.* 12. *per*
totam, præsertim num. 28. Alioquin levi negotio posset
unusquisque prius mutuare, & paulò post periculum in se
suscipere, ut eluderet dispositionem hujus textus: imò in-
tervallum unius diei suspicionem augeret, ut per Modern.
Parisien. *in tract. de usur. num.* 407. & Menoch. *d. præsump.*
12. *num.* 29.
24 In secundo autem casu, id est in foro animæ vera vide-
tur Theologorum distinctio: nam si mutuans recipiat ali-
quid ultra sortem ratione mutui, seu ea intentione ut lu-
cretur ex mutuo, quamvis periculum in se suscipiat, abs-
que dubio est usura, quæ sola voluntate committitur, *cap.*
Cum consuluit, supra eodem, glos. *in cap. Ex parte, il pri-*
mo, in ver. Dimittere, de offic. Deleg. Sed si verè non in-
tendat lucrari ex mutuo, sed tantummodo accipere per
mercedem, seu pretium periculi, juxta text. *in l. Periculi,*
ff. de naut. fœn. in foro interiori, & quantum ad Deum
non est usurarius. Itaque tota hæc res ab intentione distin-
guitur, & specificatur, *cap. Cum voluntate, infra de sent.*
excomm. l. Qui iniuria, ff. de furt. Facit text. *in cap. In Ci-*
vitate, in fin. supra eodem. In dubio autem cùm non distin-
guit an lucrum recipiat ratione mutui; vel ratione peri-
culi, censetur recipere ratione mutui; & ideò usura est se-
cundum ea, quæ dicta sunt supra *num.* 20. & sic arbitror
posse conciliari dissidentes opiniones: quod nota.
25 Retenta Canonistarum opinione, eam declara primò
secundum Innocen. *in princ.* Hostien. *num.* 5. Butr. *num.* 7.
Cardin. *n.* 4. ut non procedat si navigans recipiat pecuniam
ultra mare trajiciendam certo pretio sibi constituto: nam
sive periculum in se suscipiat, sive non, usura non est,
quia ibi non est mutuum, sed locatio operarum, vel in-
vectionis, vel custodiæ, quæ licita est, *l. Et ita de facto,*
& toto tit. ff. Naut. caup. stabul. l. In nave, l. Qui operas, l.
26 *Qui mercedem, & l. seq. ff. Locati*; Secus vero si non de-
tur pro mercede, ut vehat, sed ut negotietur, quia hoc est
mutuum. Unde quidquid accipitur ultra sortem usura est,
cùm pecuniæ nullus sit usus, vel utilitas utendi, ut in illa
27 palea incip. *Eiciens*, 88. *distin.* Ratio differentiæ est, quia
locator retinet dominium rei locatæ, *l. Non enim, ff. Lo-*
cati: propter quod ad eum rei suæ pertinet periculum. At
creditor non retinet dominium pecuniæ mutuatæ, sed il-
lud transfert in debitorem, cujus propterea est periculum,
l. 2. *ff. Si cert. petat.* Præterea res locata usu fit deterior,
quod in mutuo non contingit. Non igitur mirum si loca-
tor salarium percipit, non autem mutuans. Ita Jo. Andr.
hic num. 11. Butr. *num.* 10. *vers. Ratio est*, ut Joan. de Anan.
n. 3. *vers. Et ex prædictis*, & consentit S. Thom. *in* 2. 2. *quæst.*
78. *art.* 2. *ad* 5.
28 Declara secundò Canonistarum opinionem, ut proce-
dat in mutuo, prout loquitur hoc cap. non autem in con-
trahentibus societatem, quorum unus ponit operam, al-
ter pretium; quia ut inquit Bald. *in l.* 1. *num.* 36. *C. de Sum-*
ma Trinit. non est usura, sed divisio lucri industrialis: &
sic licet, ut ait Goffred. communicantur commoda, &
incommoda. Unde ponens pecuniam potest habere par-
tem lucri, dummodo pecuniam periculo exponat, ita ut sit
particeps damni, & lucri, *cap. Plerique*, 14. *quæst.* 3. So-
29 cietas enim est quædam fraternitas, ut *l. Verum primo re-*
sponso, ff. Pro socio; & ita *hic* firmant Joan. Andr. *num.* 3.
in ver. Mutuans, & Butr. *num.* 6. de quo latius per Calder.
in secunda quæstione, n. 28. & est ex mente D. Thomæ *loco*
citato.
30 Secundò nota ex secunda parte textus usurarium cense-
ri eum, qui nunc emit rem minus quam valeat ob eam
causam, quia differtur traditio rei emptæ, & nunc solvit
pretium: Fingimus enim emptorem nunc mutuare vendi-
tori pretium rei, & accipere illud plus quam valebit tem-
pore traditionis, nisi dubium sit an res tunc temporis plus
minusve sit valitura; tunc enim tam emptor, quàm ven-
31 ditor æqualiter commodum, & incommodum ex dilatione
expectant, ut hic per glos. 2. & Abb. *num.* 6. Atque ita ra-
tionem dubii valet quod aliàs non valeret: de quo plenius
dicetur infra *in* 3. *notab.*

Porrò in æstimatione valoris considerari oportet id 32
quod verisimile est, ut innuit littera ibi, *verisimiliter*; Ita
ut si communiter traditionis tempore res pluris valitura
esset, veluti si solvatur pretium tempore messium, ut
mensura detur tibi in Paschate, erit interusurium secun-
dum communem cursum, & morem omnium regionum,
qui spectandus est, ut *l.* 1. *in princip. ff. de flumin.* Idem-
que dicendum si ematur ante messem frumentum traden-
dum in æstate tam modico pretio; ut probabiliter plus sit
valiturum, & valere communiter consueverit. Nec re-
fert quod nonnunquam contingat oppositum; quandoqui-
dem ad ea quæ raro accidunt, jura non adaptantur, *l. Nam*
ad ea, ff. de legib. Sed quod fit frequenter, id est plerum-
que, & respiciunt, & medentur, ut in Auth. *Ut sine pro-*
hibit. §. *Quia vero, coll.* 1. Ut ergo evitetur fraudis suspicio,
emat de tempore ad idem tempus in qualitate, puta de æsta-
te ad æstatem, & de vere ad ver, vel ad tempus, in quo non
lædat conscientiam, vel in animarum judicio ad restitutio-
nem judicetur, ut *cap. Consuluit, supra eod.* Ita Hostien.
hic num. 6. Joan. Andr. *eod. num. in ver. Verisimiliter*, Butr.
num. 2. *&* 11. Anchar. *in* 4. *&* 5. *notab.* Abb. *num.* 10. & alii
communiter.
Tertiò nota ibi, *verisimiliter dubitetur*, dubia in me- 33
liorem partem esse interpretanda: ad idem *cap.* 2. *infra de*
reg. iur. promptiores enim esse debemus ad absolvendum,
quam ad condemnandum *cap. Ex litteris, supra de probat.*
& l. Arrianus, ff. de act. & obligat. & *hic* notat glos. 2. Ve-
rùm Hostien. *num.* 9. cui Cardin. *num.* 2. & cæteri consen-
tiunt, declarat hoc verum esse in judicio contentioso, ut
hic, & in juribus supracitatis, in quo non debet judex se
certum reddere, ubi certus non est, nec dubitare ubi certus
est, *cap. Cum contingat*, §. *penult. supra de rescript.* in quo
etiam quandoque relinquitur aliquis conscientiæ suæ, ut
cap. Mulieri, supra de iureiur. Secus in foro animæ, in quo
ad vitandum salutis periculum in duriorem partem inter-
pretamur: & sic non obstat *cap. Ad audientiam*, §. 1. *&*
cap. Significasti, §. *fin. de homicid. cap. In Civitate*, §. *fin. su-*
pra eod. cap. Illud infra, de Cler. excomm. ministran. Eam-
dem distinctionem adhibuit gloss. notab. *in cap. un. in ver.*
Aestimare, supra, de Scrutin. & S. Thom. *in* 2. 2. *quæst.* 60.
art. 4. & scripsi plenius in *cap. Ne innitaris, à num.* 137.
usque ad 147. *sup. de Constit.*
Ultimò nota ex tertia parte textus ad hoc ut contractus 34
sit licitus, quando venditur res plus quàm valeat, & dif-
fertur solutio pretii in certum terminum, necessarium es-
se ut duo copulativè concurrant. Primum est, ut probabi-
le dubium sit an tempore solutionis pretii res empta plus,
vel minus sit valitura. Alterum est, ut venditor non
esset aliàs venditurus tempore contractus. Si igitur cer-
tum sit tempore solutionis pretii rem minus valituram
fuisse, quàm tunc ille numerata pecunia vendidisset; eo
casu contractus usurarius est censendus, ut hic probatur
apertè: & hoc per rationem, quam tetigi supra in 2. *notab.*
num. 30. & notat gloss. 2. Butr. *num.* 11. & Abb. *num.* 7.
Et talem, qui propter dilationem cariùs vendit, 35
quàm statim soluto pretio fuisset venditurus, dicunt
esse usurarium mentalem, Hostien. *num.* 12. *in fin.* Joan.
Andr. *num.* 6. *in ver. Tempore contractus*, & Anchar. *in* 6.
notab.
QUÆRO, An contractus societatis initæ ab aliquo Of- 36
ficiali Romanæ Curiæ super officio ultra valorem gravato,
contemplatione tamen alterius personæ recognoscentis
bonam fidem, & servantis eum indemnem, sui natura il-
licitus sit, atque usurarius.
Pro opinione illorum, qui putant hunc contractum de- 37
fendi non posse ab usuraria pravitate, adducitur illud præ-
cipuum argumentum, quod societas contrahi nequit su-
per re non existente, *l. Verum*, §. *fin. ff. pro soc.* Sed ipse
officialis jam obligatos habet omnes officii fructus. Ergo
sibi amplius non licebit super illis societatem inire. Subla-
to enim fundamento, &c. *cap. Cum Paulus*, 1. *quæst.* 1.
cap. Veniens, infra de Presbyt. non baptiz. Ita Lelius Zec-
chius *in tract. de usur. cap.* 7. *de societate, num.* 10. *vers.*
Notandum, col. fin. Jo. Baptist. Conradus *in suis responsis*
Casuum Conscientialium, num. 255. *col.* 5. *vers. Si non con-*
cedam, & Rota *decis.* 287. *num.* 1. *part.* 4. *divers.* ubi in ter-
minis resolvit societatem officiorum super officio ultra va-
lorem gravato non sustineri ob eam rationem, quia ubi
deficit subjectum, super quo subsistat contractus, in vim
socie-

38 societatis valere non potest, & necesse est, ut resolvatur in
mutuum, & decis. 552. num. 3. 5. 6. part. 1. recent. ubi deci-
dit societatem officii sine officio super solo periculo vitæ
constitui non posse, quia deficit subjectum communicati-
vum aptum reddere lucrum, & damnum, ut est necessa-
rium in societate ex d. l. Verum, §. fin. ff. pro soc. & ex aliis
authoritatibus ibi allegatis.
39 Quibus tamen non obstantibus videtur responden-
dum contractum, circumscripta Ecclesiæ prohibitione,
ex se licitum esse, & sui natura ab usurario crimine longè
abesse.
Primò, quia usura non cadit nisi ubi mutuum verum,
vel fictum intercedit, cap. 1. 4. quæst. 3. Abb. cons. 114. At-
tingendo, num. 1. part. 2. & cons. 15. Quæritur, num. 2. part. 1.
notant Canonistæ in rubrica, & in cap. Conquestus, supra
eodem, & Legistæ in l. 2. §. Creditum, ubi Dec. in 3. notab.
ff. Si cert. petat. & colligitur ex ipsa usuræ diffinitione.
40 Dicitur enim esse lucrum ex mutuo, vel quasi mutuo, Sot.
lib. 3. de iust. & iur. quæst. 1. art. 1. Covar. lib. 3. variar. reso-
lut. cap. 3. Conrad. de contract. tract. 2. quæst. 21. Sed hic nul-
la veri, aut ficti mutui subest ratio. Ergo, &c. Mutuum
41 verò in hoc contractu non intervenire ostendunt verba
ipsa, quæ in contractum societatis, non in contractum
mutui sonant, l. Si quis stipulatus, ibi, respiciendus erit
sermo stipulationis, ff. de verbor. obligat. l. fin. & ibi gloss.
in ver. Proclivior, ff. de condit. caus. dat. Contractus enim
præsumitur qualis ex figura apparet, Bart. in cap. 1. in princ.
de feud. dat. contra suc. leg. commiss. & in specie contra-
ctum societatis fuisse initum si verba sonent in societatem,
plenè consuluit Curt. sen. cons. 52. incip. Super art. num. 2.
42 Itaque mutuum verum dicitur ubi partes expresse de
mutuo agunt, & tunc usuram veram committunt, cùm
aliquid ultra sortem ex pacto, & conventione recipiunt,
juxta l. Rogasti, §. Si tibi, ff. Si cert. petat. de hoc mutuo
loquitur Pontifex in cap. Inter dilectos, de excess. Prælat.
in princ. dicens usurarium esse illum qui in ludo alteri mu-
tuavit undecim pro duodecim; quo exemplo utitur Bero.
cons. 207. n. 51. vol. 5. ad ostendendam differentiam, quæ
inter mutuum usurarium verum, & mutuum usurarium
43 palliatum intercedit: Quod verò neque mutuum fictum,
aut palliatum in hoc contractu considerari possit: patet,
quia de ratione mutui tam veri, quam palliati est, ut mu-
tuatarius omne damnum rei mutuatæ, & omne pericu-
lum subeat, & in omni casu ad illam mutuanti restituen-
dam teneatur, l. Incendium, ff. Si cert. pet. §. Item secus,
Instit. quib. mod. toll. oblig. Angel. in Summa ver. Mutuum,
latissime Conrad. de contract. tract. 2. quæst. 33. in fin. 2.
suppositionis, & quæst. 34. concl. 1. ubi pluribus comprobat
ad substantiam mutui pertinere, ut mutuatarius semper
obligatus remaneat ad sortis restitutionem, & decis. 552.
num. 7. part. 1. recent. ubi propterea decidit censum vitali-
tium, in quo datur pecunia, ut perpetuò sit apud reci-
44 pientem, sortiri naturam emptionis. In hoc autem con-
tractu societatis officii, pecunia non fit recipientis, sed
remaneat solventis sub solo periculo amissionis in casu
mortis, ut dixit Rota d. decis. 552. num. 8. & recipiens
spem probabilem habet illam lucrandi, & facilè potest for-
tunæ beneficio ab onere restitutionis se liberare. Ergo
certum est ne palliatum quidem mutuum hic interveni-
re; quandoquidem hujus contractus forma, quæ in hu-
jusmodi conventione consistit à forma contractus mutui
maximè differt.
45 Præterea ut mutuo palliato, & interpretativo sit locus,
necesse est, ut quod sperant contrahentes, sperent, & ex-
pectent ex cursu, & interusurio temporis, aut certè aliun-
de expectare non possint. Exemplum est clarissimum in
hac Decretali in 2. respons. ubi mercatores, qui cariùs ven-
dunt merces credita pecunia, usuræ labe infecti censentur.
Quamvis enim contractus venditionis sui natura careat
omni suspicione usuræ; quia tamen id quod ultra justum
pretium recipiunt mercatores, non aliunde sperant, quàm
ex dilata solutione, nec aliunde provenit, quàm ex cur-
su, & lapso temporis: meritò judicatur ab Ecclesia mu-
tuum palliatum nomine emptionis, & venditionis. Ita
46 in terminis declarat Abb. cons. 5. Omissis argumentis, n. 3.
part. 1. Ideòque glos. ult. in cap. Consuluit, supra eod. circa
med. ubi idem exemplum habemus dicit ob depravatam
intentionem contrahentium usurarium existimari contra-
47 ctum, qui ex sui forma usurarius non est. Item glos. hic in
Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.
verb. Venditores, ubi etiam Abb. num. 2. docet mercatores
cariùs vendentes ob dilatam pretii solutionem de usura
damnari, quia fraudem habent in mente. Hinc etiam
Hieronymus Gabriel consil. 156. num. 26. & 35. vol. 2. scri-
psit usuram palliatam locum habere non posse cessante de-
pravata intentione contrahentium. Verum quod in casu
nostro à contrahentibus accipitur, vel expectatur ubi gra-
vatum est officium non accipitur, neque expectatur ex di-
lata solutione ob pecuniæ usum propter cursum, & lapsum
temporis, sed propter illud grave periculum, quod subeunt
amittendi sortem; nec habent animum depravatum, &
voluntatem corruptam. Ergo nulla prorsus mutui species
hic esse videtur, ut sæpissimè firmavit Rota, & præsertim
decis. 291. num. 4. & decis. 336. num. 5. ubi aliæ decisiones
referuntur, part. 4. diversor.
Hoc dictum ex eo licet confirmare, quod usura menta- 48
lis est per objectum perpendenda, ita ut tunc demum com-
mitti dicatur, quando quis ex mutuo lucrum sperat: secus
verò si non ratione mutui, sed ex alia justa, atque legitima
causa; quia tunc non est usura sive secundariò, sive prin-
cipaliter speret lucrum: ita Sot. lib. 6. de inst. & iur. quæst. 1.
art. 2. col. 3. circa fin.
Cùm itaque contrahentes societatem super officiis etiam 49
gravatis ultra valorem fructus sibi promissos accipiant non
ex vi mutui, sed ob pecuniæ periculum suaptè natura æsti-
mabile, ut l. Periculi, ff. de naut. fœnor. utique dici non
debent usuraria labe coinquinati, etiamsi eorum mens in
contrahendo ad lucrum principaliter dirigatur; præsertim
cùm periculum sit tale ut hoc pretio, & recompensatione
dignum judicetur.
Quod probatur primò authoritate Soti lib. 6. de inst. & 50
iur. quæst. 6. art. 2. ad fin. ubi de hujusmodi societatibus ver-
ba faciens, [periculum, inquit, quod centum conferens
subit, ut si tempore durantis societatis moriatur, illa amit-
tat, æstimabile est pecunia, atque adeo sicut in ludo, & in
aliis itidem fortuitis fieri consuevit, justè videntur pro il-
lo periculo centum recipi sex pro quolibet semestri.] Hæc
ille.
Secundò, quia homines prudentes, ac timoratæ con- 51
scientiæ justum putant recipere sex pro centenario sexto
quoque mense ratione illius periculi; & hoc pretium con-
suetudo longissimi temporis cum superiorum tolerantia
hucusque approbavit: ex his namque sumitur pretii justi-
tia, ut tradunt Doctores in l. Pretia rerum, ff. ad l. Falcid.
& in cap. 1. de empt. & vendit. & ex multis Conrad. de con-
tract. quæst. 56. & quæst. 89.
Tertiò, quia ubi contrahentes ob dubiam spem dubium- 52
que eventum potentiam habent ad plus, & minus, ad
damnum, & lucrum, nulla inter eos inæqualitas, nulla
injustitia considerari potest, argum. l. Si oleo, ubi Bald. &
Salyc. & l. Si pactione, C. de usur. & patet ex dictis supra
num. 28. Quis autem non videat in hoc contractu accipien-
tem pecunias habere spem non minus probabilem lucran-
di sortem, quàm dantem lucrandi fructus, cùm mors cer-
tissima sit, tempus verò mortis adeò incertum, ut non abs- 53
que ratione casus mortis inter alios fortuitos computetur,
l. fin. in princip. C. de iure del. Bald. in l. 1. in fin. C. Qui non
poss. ad libert. perven. unde Rota coram Gregor. XV. de-
cis. 107. n. 4. dixit in societate officiorum cessare omnem su-
spicionem usurarum propter incertitudinem vitæ, ex tradi-
tis per Roman. cons. 302. num. 3. & Dec. in l. fin. num. 4. C.
de transact.
Quartò, & ultimò, ut alia omittamus, quia justitia so- 54
cietatis contractæ intra valorem officii ab hoc periculo de-
pendet; propterea eo casu putatur licere socio accipere
duodecim pro centenario singulis annis, quia hoc æstima-
tur justum pretium illius periculi amittendi censum. Ita
fatentur omnes uno ore hac de re tractantes, præcipuè
autem Castrac. cap. 8. num. 2. cap. 42. & 48. num. 1. quibus in
locis apertè testatur jus percipiendi fructus, quod habet pe-
cuniam tradens, fundatum esse in periculo illam perdendi;
atque ideò tali periculo cessante veluti causa, cessare &
ipsum jus fructus percipiendi: quinimò Navar. cons. 29. Ex-
cellentissime Domine, in tit. de usur. asserit fructus in hoc
contractu justè recipi non ratione societatis, sed ratione
periculi, quod subit socius in utilitatem officialis: quod
videtur etiam sensisse Rota decis. 742. num. 1. & decis. 763.
num. 3. part. 1. divers. & Oldrad. cons. 207. Universis, nu. 6.
& per tot. Sed qui societatem super officio gravato contra-

hunt, eidem, ac fortasse etiam majori se exponunt periculo, ut ex se patet, Ergo eosdem etiam fructus pro illius periculi pretio accipere poterunt: nam quod fructus officii extent, vel non extent, non efficit majus, vel minus justum, vel injustum talis periculi pretium.

Nec quidquam obstat, quod qui contrariam tenet opinionem respondeant fructibus officii non extantibus contractum hunc ad mutuum reduci, in quo periculum rei mutuatæ, quod mutuans in se suscipit, illum non excusat ab usura, ut videtur esse textus insignis in hoc *cap. Naviganti*, & tradit Navar. *in Manual. cap. 17. num. 221. & 284.* Quare hoc casu periculum non erit habendum in consideratione.

55 Id inquam non obstat, primò quia non desunt graves viri, qui usurariam non existimant mutui dationem ea lege factam, ut mutuatarius cogatur solvere mutuanti pretium periculi rei mutuatæ quod in se suscipere vult, dummodo tamen justum pretium sit, ac legitimum: & inter hos præcipuus est Adrianus *in 4. sent. tract. de usur. in cap. Occurrunt*, cujus sententia adjuvari videtur ex doctrina Baldi *in l. Rogasti, §. Si tibi, col. 2. ff. Si cert. pet.* & Jo. Lup. *in cap. Per vestras, de donat. inter vir. & uxor. §. ult. num. 39.* qui committere usuram non credunt civem, qui rustico certum pecuniæ quantitatem mutuat, ut suos agros

56 justa mercede colat. Et ad hunc textum prædicti Doctores respondent maximè verò Adrianus *loco citato*, procedere ubi periculum non est verum, ac reale, sed fictum, ac simulatum in fraudem usurarum. Hunc intellectum probat Sot. *lib. 6. de iust. & iur. quæst. 4. art. 2.* Quis autem dixerit periculum perdendi capitale, quod in se suscipit tradens pecunias, simulatum esse, cum oculis quodammodo cernatur, & quasi manibus tangatur? hunc tamen intellectum confutavi supra *n. 17.*

Respondet præterea idem Adrian. ubi supra hujus textus dispositionem non habere locum nisi quando injustum est periculi pretium. In casu autem nostro justum supponimus, ut jam in superioribus probavimus.

57 Sed quia neque hujusmodi interpretatio consonat literæ hujus cap. ut dixi supra *num. 14.* & doctrina Adriani, & sequacium, de quibus supra *num. 55.* communiter reprobatur teste Covar. *lib. 3. variar. resolut. cap. 2. num. 5. vers. Tertio*, & contra illam valdè urgent rationes per eum ponderatæ. Ideò tertio loco responderi potest hujus textus decisionem fundatam esse in præsumptione, ut colligitur ex verbis textus ibi, *Usurarius est censendus:* id est præsumendus, ut interpretatur Navarr. *in Manuali cap. 17. num. 284.* hunc intellectum recipit Conrad. *de contract. quæst. 39. col. 4. vers. Secundo, &c.* Ad quod vide quod dixi supra *num. 28.* quare cùm nos loquamur de foro interiori conscientiæ, in quo veritas rejectis præsumptionibus attenditur, ut per Feder. de Sen. *cons. 21. n. 2. vers. Præterea lex seu forum conscientiæ*, non est cur de ejus decisione laboremus.

58 Sed quatenus hic quoque intellectus aliquam pateretur difficultatem quarto loco, & fortè melius, quod spectat ad rem præsentem, respondetur hunc textum intelligendum esse de mutuo vero habente propriam formam contractus mutui, concurrente depravata, ac perversa mutuantis voluntate, ut unusquisque cognoscere facilè poterit, si verba textus diligenter legat, & illorum etiam, qui communem intellectum tuentur, loquendi modum accuratè perpendat. *Naviganti*, inquit Gregorius IX. *vel eunti ad nundinas certam mutuans pecuniæ quantitatem, &c.* verba sunt clara, apertèque mutuum demonstrant, Non procedit ergo in alio contractu, qui mutui speciem ac formam non præseferat, sed ad aliud genus contractus à mutuo diversum reduci possit, licèt certum ac proprium illius nomen non habeamus. Sed contractus, de quo agitur, non est mutuum habita ratione illius formæ, ut supra probatum est *num. 41.* neque contrahentes vitiatam habent intentionem, cùm bona fide contractum licitum celebrare sibi persuadeant, ut pro certo supponimus. Ergo periculum in casu nostro excusare optimè poterit ab usuraria pravitate.

59 Quæ distinctio confirmatur etiam ex his, quæ tradit Navar. *consil. 23. Respondimus, de usur. lib. 5.* Nam in principio dicit non committere usuram illum, qui dat centum mercatori in Syriam ducere volenti navem mercibus onustam ea lege, ut perdat illa si navis pereat; si verò salva revertatur, reddantur sibi centum: & quia contrarium videtur tenere in suo *Manuali cap. 17. num. 284.* ut se existimat ab illa contradictione declarat ea, quæ habentur in Manuali, procedere in mutuo; quæ verò tradit in dict. cons. locum habere in contractu innominato, per quem datur aliquid alteri ob periculum subeundum; neque valere argumentum à contractu mutui, qui debet esse gratuitus ad alios contractus non gratuitos, quam autem differentiam considerare possumus inter unum contractum, de quo in Manuali, & alterum de quo in consil. nisi dicamus eam esse, ut contractus, de quo in manuali, habeat veram mutui formam, & ibi de mutuo agatur ex mente contrahentium; alter verò careat forma mutui, & in eo mens contrahentium ad mutuum non referatur, quod clariùs apparebit, si eundem Navarrum adeamus *in consil. 29. Excellentissime Domine, num. 4. vers. Tertio*
quæro, eodem tit. de usur. ubi justam dicit consuetudinem 60
in Gallia Belgica receptam, ut quis det alteri centum cum pactione reddendi ducenta si post duos annos uxorem accipiens, visa Roma in patriam revertatur, vel tradat alicui centum quidem cum pacto duplum restituendi si uxorem
ducat, vel ad Presbyterii gradum ascendat: & justitiam 61
consuetudinis fundat in periculo, cui se exponit tradens pecuniam: quod quidem periculum, ut ait Navar. efficit ut liceat mutuare alicui ea lege, ut si moriatur intra sex annos, nihil mutuanti restituatur, si vivat sex annos, reddantur illa, & centum pro milliario, quæ profectò pugnare omninò videntur cum iis, quæ *in Manual.* scripta reliquit *d. cap. 17. num. 222.* Ibi enim qui mutuat, inquit, cum pacto ut si mutuatarius infra certum tempus moriatur, sit liber, si vivat, duplum reddat, usuram commit-
tit. Ut ergo vindicemus Navarrum ab hac apparenti con- 62
tradictione, dicamus in manuali eum loqui de vero, & proprio mutuo, ac mutui formam habente: in citato verò consil. de contractu à forma mutui longè diverso, de contractu scilicet innominato donationis sub modo, vel dationis pecuniæ ad aliquem usum sub periculo amittendi eam in aliquo casu dubio si perierit, & accipiendi aliquid ultra sortem si salva fuerit. Nemo autem videt contractum, de quo dubitamus, sublato fundamento fructuum ex officio manantium induere formam, ac speciem contractus innominati, argum. *l. 2. cum tribus seqq. ff. præscript. verbis.* Quare adhuc licitus, & justus erit; nemo enim cogitur pecuniam suam alteri gratis concedere, sed potest petere, ac recipere honestum pretium eorum, quæ dat, vel concedit per tales contractus innominatos legitimos non gratuitos, ut per Navar. *in præcit. cons. 23. de Usur.*

Secundum, ac ultimum principale fundamentum pro 63
hac opinione, aliis prætermissis, esse videtur, quod etsi officialis, qui officium obligavit pro quantitate totius valoris, nullos amplius habeat fructus ex officio; tamen negari non potest quin habeat pensiones, ut ita loquar, & fructus, qui sibi debentur ab illis, in quorum favorem societates contraxit, cùm illi accipientes pecuniam pro suis usibus, atque necessitatibus, ab officiali recognoscant bonam fidem, eumque indemnem servare promittant obligando se ad restituendos omnes, & quoscumque fructus, quos idem officialis illorum causa tradenti pecuniam persolveret; nihil autem impedit quominus officialis contrahere possit societatem super hujusmodi fructibus, in quibus non minus jura habere intelligitur, quàm in fructibus officii non obligati: neque enim assignari potest concludens ratio diversitatis. Cùm itaque fructibus officii non extantibus contractus possit nihilominus habere verum ac solidum fundamentum a parte rei, non debemus illum, tamquam usurarium, & illicitum condemnare, si nullus adsit dolus, & omnis absit fraus respectu contrahentium, ut nos supponimus.

Qui contrariam sententiam tuentur, prædicta funda- 64
menta conantur evertere hac ratione, quia etsi contractus fieri possit cum officiali habente officium gravatum in vim sponsionis, dationis pecuniæ cum periculo, vel etiam in vim contractus societatis habita ratione fructuum, quibus sibi respondent personæ recognoscentes bonam fidem: attamen in casu nostro cum ineuntes societatem eorum contractum hoc nomine societatis officii agant, nec cogitando quidem de hujusmodi modis contrahent, qui possunt admitti gravato etiam officio: utique

si non

si non valet ut agitur, neq; etiam valere debet ut valere posset, ad reg. *l. 1. §. Si quis ita*, & ibi Bart. *num. 2. ff. de verb. obl. & l. Non codicillum*, ubi Alex. *in princ. C. de testam.*

65 Pro solutione hujus argumenti quod attinet ad nomen, quod contractui dederunt contrahentes parum est laborandum, cùm non à nomine, sed à pactis, conventionibus, & circumstantiis, quas sortitus est, qualitatem sumat, & naturam, ut optimè Conrad. *de Contract. quaest. 33. in 2. & 3. supposit.* ubi sexcentis exemplis, & auctoritatibus probat non valere hanc consequentiam; contractus talis vocatur à contrahentibus; ergo talis est judicandus. Praeterquam quod huic contractui nostro etiam remoto officii fundamento convenit nomen societatis respectu fructuum, qui sibi ab illis debentur, quorum favore officium obligavit, ut supra tetigimus *num. 63.* & infra probavimus.

Quod verò dicitur contrahentes in coeunda societate ne cogitasse quidem de hujusmodi contractibus innominatis, qui gravato etiam officio liciti censentur; admittimus eos expressè, & specificè non cogitasse de alia contractus specie diversa à societate officii: negamus tamen eosdem saltem implicitè virtualiter, & in genere mentem non direxisse ad hujusmodi etiam contractus: eo enim ipso quod celebrare intellexerunt contractum talibus circumstantiis indutum, & actum validum gerere, simul etiam tacitè voluerunt contractum justum bona fide initum: nam contractus talibus concurrentibus circumstantiis in aliam speciem contractus transire videtur, nec potest valere, aut justus esse nisi ut est reducibilis ad hujusmodi contractus innominatos. Quare ex praesumpta, & verisimili mente contrahentium sustineri debet, ad gloss. *ultim. in fin.* communiter approbatam in *leg. Tale pactum, §. fin. ff. de pact.* Ita in simili casu respondet Conrad *de Contract. quaest. 34. post tertiam conclusionem in tertio argum.*

66 Neque obstat reg. *d. §. Si quis ita*, nam in primis animadverto hanc regulam esse brocardicam, imò contrariam regulam esse longè universaliorem, ita ut respectu illius hic §. Dici possit exceptio potius ad regulam, quam regula, ut ibi tradit Jas. *num. 21.* nam ut inquit Abb. *consil. 67. In causa quae vertitur, col. 2. num. 2. vers. Nec obstat si dicatur, part. 2.* In dubio quis videtur facere actum omni meliori modo, quo potest, sequitur Roland. à Valle *consil. 67. num. 13. cum seqq. volum. 1.* Quare contrariae regulae standum erit quamdiu non probetur exceptio, ad Bart. *in l. 2. ff. Si quis in ius vocat. DD. in rubr. ff. de reg. iur. & in l. Omnis definitio, eodem tit.* Praeterea quatenus etiam pro regula habendum esset, ut quoties actus non valet eo modo, quo agitur, nec valeat ut valere potest: Respondeo hujusmodi regulam inter alias multas praecipuè duas recipere declarationes, quae maximè conferunt ad rem nostram. Prima est, ut procedat in casu, in quo contrahentes sciebant actum eo modo gestum non valere, ut declarat Raph. Cumanus, quem refert, ut sequitur Alexand. *in cit. §. Si quis ita, num. 8.* Tunc enim praesumitur facere velle actum elusorium, argum. *l. Non solum, ff. de act. & obligat.* Secus verò ubi contrahentes id probabiliter ignorabant, ut in casu proposito: nam tunc cessat praesumptio actus elusorii, & succedit alia praesumptio pro actus validitate, quae tanquam potentior, ac firmior, alias omnes elidit, argum. *l. Divus, ff. de integr. restit. mi-*
67 *nor.* Secunda regulae declaratio est, ut non habeat locum quando actus juramento fuit confirmatus: ea enim est potentia juramenti, ut faciat actum valere omni meliori modo, quo potest, Barthol. Alexand. & Jas. *in dict. §. Si quis ita*, tradunt Doctores *in l. Cum pater, §. Filius matrem, ff. de legat. 2.* Covar. *2. parte relect. §. 6. col. 2. vers. Decimatertia, ante num. 2.* ubi de communi testatur; quod procedit etiam si actus eo modo, quo gestus est, nullus sit ex defectu formae, Honded. *consil. 307. num. 41.* Cùm itaque contrahentes ex inveterata jam consuetudine in hoc contractu juramentum adhibere soleant, virtute hujus Sacramenti sustineri debet eo modo, quo valere potest;
68 praesertim cùm agatur de evitando usurae crimine, eaque semper sit facienda interpretatio, ut contractus neque usurarius, neque injustus judicetur, Hieronym. Gabr. *cons. 168. quaest. 6. num. 12. lib. 1. & cons. 156. num. 3. vol. 2.* Bero. *cons. 169. num. 19. vol. 1.*

His accedat, quod homines per se, & non per interpositas personas, non clam, sed palam celebrarunt hujusmodi contractum spacio longissimi temporis, idque fecerunt tolerantibus Superioribus tam Ecclesiasticis, quàm saecularibus. Tales contractus communi hominum opinione habiti sunt pro justis, & licitis; ab omnibus indifferenter celebrati fuere, à doctis, gravibus, & prudentibus viris timorataeque conscientiae; Confessarii nunquam contrahentibus absolutionem sacramentalem denegarunt; imò ne admonuerunt quidem umquam de injustitia horum contractuum; saepè, ac saepius accidit, ut accipientes pecunias super officio gravato ingentem illarum summam lucrati sint per mortem dantis, vel illius qui ab eo fuerat nominatus. Haec sanè omnia suadent ut contractus initus super officio gravato si non valet jure societatis, sustineatur eo modo, quo valere potest saltem ex aequitate, quae in foro interiori maximè attendi solet. Praesertim quia contrahentes si scivissent illicitam esse societatem super officio gravato contractam libenter confugissent ad officium non gravatum, cùm ex hoc, quod officium sit gravatum nihil commodi atque utilitatis ad eos redundare possit; quare iniquum videtur ut decepti authoritate consuetudinis à Superioribus non improbatae sine culpa sentiant hoc gravissimum damnum restitutionis fructuum perceptorum, ad quam tenentur si contractus est usurarius, ut *cap. Cum tu, supra eod. cum simil.* Et certè cùm Superiores tam Ecclesiastici, quàm saeculares hunc contractum in Urbe, & ubique locorum scienter toleraverint à tempore ferè immemorabili usque ad hanc diem, pium est credere id eos fecisse, quia viderunt, ac prudenter considerarunt talem contractum concurrente bona fide contrahentium fieri absque peccato, & justè sustineri posse, cùm à parte rei inveniatur modus illum justificandi per reductionem ad contractum innominatum dationis pecuniae cum periculo futuri eventus; vel certè ad contractum societatis initae super fructibus officiali debitis ab illis, in quorum gratiam officium obligatur: & ad hanc fortasse facilius redigetur, cùm majorem habeat cognationem, & affinitatem cum societate ipsa contracta super fructibus officii, & in habentibus symbolum facilior sit transitus, *l. Item veniunt, §. Cum praediximus, ff. de pet. hared. cum*
vulg. Et talis contractus quamvis initus super fructibus 69
aliunde quaesitus, quàm ex officio, adhuc tamen congruè retinebit nomen societatis officii. Primò ob originem, quam habuit, quia ortum duxit ab illo contractu societatis, quem homines à principio frequentare coeperunt:
prout in simili videmus nuptias sic dictas, quia olim spon- 70
sa pudoris gratia obnubere, ac velare solebat caput, *cap. Haec imago, 33. quaest. 1.* Hodie quoque tali nomine appellari ob antiquum illum ritum, licèt jam abjerit in desuetudinem. Secundò voluerunt fortasse summi Pontifices hunc contractum celebratum super officio gravato hoc nomen habere ad scandalum evitandum, ut mos est Romanorum Pontificum, ut per Bero *cons. 146. num. 27. col. 3.* Ne scilicet homines vulgares ignorantes nomen contractus, judicarent hunc contractum nomine mutui esse appellandum; & ex consequenti cùm à summo Pontifice permissum sit ex hujusmodi contractu lucrum quaerere, sibi temerè, ac falsò persuaderent ex mutuo aliquid
ultra sortem licitè recipi posse. Quam ob causam Rota 71
in causa Romana Societatis coram Gypsio, quae habetur *decis. 311. num. 6.* & in alia Romana Societatis coram Cardinali Blanchetto, quae refertur *decis. 336. num. 5. part. 4. diversor.* dixit hujusmodi officia deservire solùm pro colorando contractu. Denique non ineptè hunc contractum societatem officii appellamus, quia fructus, qui ab officiali percipiuntur à tertia persona, quamvis non proficiscatur immediatè ex ipso officio, debentur tamen occasione, & causa officii, cùm officialis aliorum gratia, & contemplatione officium proprium obligaverit; quare latè saltem accepto vocabulo, dici possunt fructus officii: nam quidquid est causa causae, dicitur esse causa causati, *l. Manumissionis, ff. de iust. & iur. cum vulg.* & a primordio tituli posterior formatur eventus, *l. 1. §. Lucrativas, C. de impon. lucrat. describ. lib. 10.* Facit textus in *l. Qui id quod, ff. de*
donat. Hinc fit ut societas contracta super officio grava- 72
to extinguatur sublato officio, Rota *decis. 291. num. 1. & seqq. decis. 308. num. 1. & 2. part. 4. divers.* Non solum quia cùm originè duxerit à contractu illo primo super fructibus

officii initò, secundùm illius naturam regulari debet; verùm etiam quia sublato officio auferretur officiali illud jus percipiendi fructus a personis, quarum beneficio fructus officii obligavit. Cùm enim tale jus ab officio tamquam à causa dependeat, cessante officio, & ipsum jus cessare intelligitur, *cap. Et si Christus, circa fin. de iurem. & cap. Cum cessante, de appell.* Sicut igitur Navar. *in Manuali cap. 17. num. 257.* optat à summo Pontifice, & ab Episcopis justam declarari consuetudinem in Gallia, & in multis aliis Italiæ locis receptam, ut Ecclesiæ, viduæ, pupilli, & similes personæ miserabiles dantes mercatoribus suas pecunias lucrentur quatuor, aut quinque pro centum in sui sustentationem, cùm consuetudo talis legitimam originem habuerit, & commodè defendi possit: ita fortè ab re non esset ut Ecclesia contractum hunc societatis initæ super officio gravato ab omni usura, & injustitia alienum declararet, cùm à contractu licito originem duxerit, fundamentum habeat à parte rei, & nullus dolus, nullaque fraus subsit ex parte contrahentium. Ita enim consuleretur & animarum saluti, & Reipublicæ utilitati. Neque tot homines illaqueari tenerentur, nec damnum illud sequeretur in publicæ tranquillitatis perturbationem; quod suo tempore accidisse refert Pius IV. in sua Bulla hac de re edita in princ. de qua infra *num. 75.*

73 Ex his apertè colligitur quam infirma sint argumenta, quæ in contrarium afferuntur. Primò enim quod aiunt se non existentem societatem super ea inire non posse, id solùm probat officio gravato ultra illius valorem contractum in vim societatis officii propriè loquendo non subsistere: quod & nos fatemur. Sed tamen negamus quin sustineri possit in vim aliorum contractuum, quorum
74 supra meminimus. Deinde quod dicunt ex re infructuosa lucrum sperare usurarium esse, non officit conclusioni nostræ; quia falsum est, quod ipsi gratis assumunt, officium gravatum omninò infructuosum esse: nam ejus causa, & occasione habet officialis jus percipiendi tot fructus aliis, ad quos revera pervenerunt pecuniæ, quot illorum contemplatione solvit tradenti pecunias: & ideò fructus tales non incongruè fructus officii licet appellare, ut supra ostendimus. Præterea si concedamus officium esse infructuosum postquam gravatum est pro quantitate totius valoris, non concedemus tamen socios hoc casu usuram incurrere, quia quod expectant, aut accipiunt ab officiali, cui pecunias tradiderunt, non expectant, aut accipiunt ratione officii absolutè, ac simpliciter, sed ratione periculi, quod in se suscipiunt, tali pretio æstimabilis, ut similiter ostensum est supra; hoc enim permissum, & licitum esse præsertim extra causam mutui liquidò constat ex iis, quæ ex mente ipsius Navar. *in Manual. & in consil. 23. de usur. supra retulimus, num. 59.* quæ non obscurè indicant eumdem Navar. *consil. 15. Primum dubium, col. 5. tit. de empt. & vendit.* nihil aliud sibi velle, quam contractum super officio gravato celebratum jure societatis non subsistere; quinimo contrahentes usuram fortasse committere si depravata intentione lucrum inhiantes, & scientes ita contrahant in fraudem usurarum.
75 His consequens est, ut conditio illa, de qua per Pium IV. in sua Bulla incip. *Cum sicut accepimus, in Bullar. tom. 2. pag. 23.* ut contractus societatis celebrari nequeat super officio pro quantitate valoris gravato, pertineat potiùs ad jus positivum, quàm ad jus naturale; cùm probatum sit exhaustis officii fructibus, contractum à parte rei habere posse fundamentum, nec intrinsecè malum, aut usurarium esse: quod videtur sensisse Rota *decis. 287. num. 1. vers. Nec obstat periculum, part. 4. divers. & decis. 117. n. 1, part. 2. recent.* ubi decidit societatem officiorum sustineri dumtaxat usque ad valorem officii, sed non ultra, idque tamen ex forma Constitutionum summorum Pontificum, quàm ex dispositione juris communis; & allegat decis. Cardin. Millin. *in Romana societatum 29. Januarii* 1602. quam refert, & sequitur Gregor. XV. *decis. 167. num. 1.*

76 Quamvis enim talem conditionem desiderare videatur natura contractus societatis officii, cùm hic contractus consistere nequeat sine fructibus ab officio manantibus, Rota *decis. 287. num. 1. part. 4. divers.* Id tamen non est de natura contractus absolutè, ac simpliciter, ita ut contractus alio modo celebrans sine officii fructibus defendi nullo modo possit. Aliud enim est, ut ad formam, & naturam alicujus contractus aliquid necessariò requiratur, quod juris positivi esse potest, à quo dependet natura, ac forma particularis contractus, ut per DD. communiter *in l. 1. in princ. ff. de verb. oblig.* ubi de stipulatione in specie exemplum habemus. Aliud verò, ut contractus in genere ex sui natura simpliciter, & absolutè seclusa omni humana Constitutione aliquid necessariò postulet, quod propriè dicatur esse juris naturalis, cui derogari non posse testantur Theologi, & sequuntur Doctores nostri, inter quos egregiè Bald. *in l. 1. num. 37. C. de Summa Trinit.* Hinc rectè Conrad. *de Contract. q. 83. col. 9. vers. Quarta ratio*, quamvis, inquit, aliquid sit contra naturam contractus, naturam pro naturalibus, aut substantialibus accipiendo; non tamen sequitur idcircò illicitum, & damnandum, & hanc consequentiam; Id non patitur natura contractus: ergo contractus est injustus, & illicitus, erroneam, atque irrationabilem esse probat eleganter idem author *quæst. 83. coroll. 1.*

Quod præterea illa conditio non sit propriè juris natu- 77
ralis, elicitur ex Bullis hac de re editis Pauli Quarti, & Pii Quarti. Primò quia ponitur inter alias conditiones juris positivi: ergo ejusdem qualitatis, & naturæ censeri debet, argum. *l. Iam hoc iure, §. Sed si*, & ibi Bart. *n. 1.*
ff. de vulg. pupil. & l. fin. Cod. de sentent. Quod verò aliæ 78
conditiones sint juris positivi certissimum est: inter alia enim illa est præcipua, qua societates contrahi prohibentur super officiis in Romana Curia non existentibus. Quis autem dubitet etiam super aliis officiis contrahi ex natura sua legitimè posse si aliqua fructifera reperiantur, ut revera reperiuntur? Nec obstat, quod in Constitutione Pauli 79
Quarti, quæ incipit *Inter cæteras, in Bullar. tom. 1. pag. 723.* contractus societatis aliter initi, quàm super officiis Romanæ Curiæ, declarentur illiciti, injusti, atque usurarii. Quandoquidem eamdem Constitutionem Pius IV. cassavit, irritavit, & annullavit cum omnibus in ea appositis clausulis: unde cùm in totum sit abrogata, nec Constitutio ipsa, nec illius ratio ad decisionem causarum, aut in argumentum allegari potest, ut probat Dec. *in cap. 1. num. 11.*
37. & seqq. de Constit. Secundò, quia Bulla Pii IV. cautum 80
est, ut qui ignoranter contrahunt societates super officio gravato, nullum ex hoc damnum, & detrimentum sentiant, atque ita simul cum fructibus recuperare possint, ut interpretatur Castracan. *in tract. de societ. cap. 6. num. 18.*
cum seq. Hoc enim argumento satis patet talem conditio- 81
nem non esse juris naturalis; quandoquidem in iis, quæ juris naturalis sunt, etsi bona fides excusare possit interdum à peccato, numquam tamen excusat à restitutione ubi aliquid quæsitum est ex illegitimo, & usurario contractu, ut communiter Theologi fatentur, & multi ex nostris, ut testatur Navar. *cons. 16. Consuluit quidam, num. 2. de Usur.*

Ex abundanti dicimus in prædicta Pii IV. Constitutio- 82
ne nullum posse fieri fundamentum, quia non solùm numquam fuit usu recepta neque Romæ, neque alibi, cùm nullus inventus sit ex officialibus, qui judicè officio privatus fuerit vigore dictæ Bullæ, neque ullus ex sociis, qui ad fructuum contra formam Bullæ perceptorum restitutionem fuerit condemnatus: sed etiam per contrarium usum, cùm juris positivi sit, abrogari potuit, & de facto abrogata censeri debet, cùm inoleverit jam consuetudo longissimi temporis, quo officiales ad petitionem extraneæ personæ assumere quotidie solent sibi socios super officio ultra illius valorem gravato scientibus, & patientibus Romanis Pontificibus: & de hoc stylo Curiæ contrahendi societates officiorum super officiis ultra valorem gravatis attestantur Domini de Rota *decis. 310. num. 5. part. 4.*
divers. Quamvis enim in Constitutionibus Apostolicis, 83
quæ non à consensu populi, sed ab auctoritate à Christo Domino Summis Pontificibus attributa proficiscuntur, admitti non possit propositio Navarri *cons. 4. incip. Pœna, num. 4. de iniur. & damn. dat. & cons. 10. Per gratia, num. 3. de sent. excom. lib. 5.* & aliorum quos cumulat Hieronymus Gabriel. *cons. 78. num. 9. & 10. vol. 2.* asserentium illas non ligare, nisi sint usu receptæ: tamen admittenda est alia propositio tamquam sacris Canonibus consentanea, & à Doctoribus ubiq; recepta; quod per contrarium usum cum scientia Papæ, & longissimi temporis cursu abrogari valeant, ut optimè declarat Cardin. *in proœm. Clementin. vers. Universitatis, num. 3. in fin.* Nulla enim est lex positiva quæ per contrariam consuetudinem rationabilem, & legiti-

legitimè præscriptam abrogari non possit, *cap. Istis*, §. *Leges*, 4. *dist. cap. fin.* ubi Canonistæ *de consuet.* & scripsit Abb. *cons. 7. col. penult. in princ. lib. 2. vers. Et notanter*, Rom. *cons. 512. n. 130. in fin vers. Tertio quia*, Bart. & DD. *in l. De quibus*, *ff. de legib.* & in propriis terminis tradit Roland. *cons. 75. num. 42. lib. 1.* & de generali Vrbis consuetudine ineundi societatem officiorum super officiis alienis, Rota *decis. 311. num. 5. part. 4. diversor.*

DE CRIMINE FALSI.

D. Augustinus.

CAPUT I.

FAlsidicus testis tribus personis est obnoxius: primùm Deo, cujus præsentiam contemnit: deinde judici, quem mentiendo fallit: postremò innocenti, quem falso testimonio lædit, Uterque reus est, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: quia & ille prodesse non vult, & iste nocere desiderat.

SVMMARIVM.

1 *TEstis falsidicus tres lædit, Deum, iudicem, & partem, & num. 120. usque ad num. 133.*
2 *Falsi pœna tenetur testis non modo si falsum dicit, sed etiam si veritatem occultat, & num. 124. & seqq.*
Declaratur num. 56. & seqq. num. 144.
3 *Delicto unico potest quis lædere plures personas, & tenetur omnibus satisfacere.*
4 *Et qui in pluribus offendit, in pluribus punitur.*
5 *Testis tenetur de falso, si interrogatus super certo articulo dicat se nescire, aut non recordari; vel si deponat obscurè, versutè, vel per malitiam, & n. 149. & seqq.*
6 *Secus si non iurasset, vel non fuisset interrogatus.*
7 *Tacens veritatem quando teneatur pœna falsi, & peccet, latè declaratur, ut num. seqq.*
Tacens veritatem peccat quando assumpsit officium testificandi, ibid.
8 *Et est peccatum mortale, & num. 124.*
9 *Idem est, quando aliter ex alio officio assumpto tenetur dicere veritatem.*
10 *Et idem quando ex alia causa ad id tenetur.*
11 *Tacens veritatem superioribus suis peccat.*
Quod procedit etiam in tacente crimen capitale per ipsum commissum, num. 125.
12 *Tacens veritatem non peccat quando non compellitur respondere, & veritas aliter haberi potest.*
13 *Limitatur quando procuraret, ne veritas ab aliis posset haberi.*
14 *Tacens veritatem peccat quando non potest aliter de veritate liquere, & proximus inde damnum patitur, & n. 131.*
15 *Tacens veritatem ad favorem proximi, ne puniatur in causa criminali, non peccat.*
16 *Fallit primo quando assumpsit officium testificandi, vel alias ex officio tenetur.*
17 *Fallit secundo in subsidium quando veritas aliter haberi non potest.*
18 *Tacens veritatem in impetratione à Principe peccat.*
19 *Paria sunt nocere iniuste, & iuste prodesse nolle.*
20 *Iurans falsum subaudiendo aliquid in mente, quod reddat sensum verum, an peccet mortaliter, & num. seqq. usque in fin.*
21 *Quid si id faciat sine iusta causa.*
Et quid si iusta causa subsit, num. 26. & num. seqq. usque in fin.
22 *Iuramenti finis est determinatam veritatem aperire, & num. 133. & seqq.*
Iuramentum quod huic fini adversatur, non inducit mortale peccatum in materia levi, num. 24.
Contrarium, num. 137.
23 *Iuramentum cui deest sola discretio, non ingerit culpam mortalem, & num. 152.*
24 *Iurare ioci causa Principem esse in oppido, intelligendo pictum est grave peccatum, sed non mortale.*
Imo est mortale, num. 145. & seqq.
26 *Iurare falsum ex iusta causa, subaudiendo aliquid in mente, quod reddat sensum verum, nullam esse culpam, qui Authores senserint.*
Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.
27 *Et quibus fundamentis, & num. seqq. usque ad n. 55.*
Scriptura sacra frequenter utitur verbis quæ secundum litteram videntur falsa, sunt tamen vera secundum implicitas subauditiones, ibidem, & num. 161.
Declaratur, num. 156. & seqq.
28 *Deus audit verba nostra prout ex intimis proferuntur: Humanæ aures prout foris sonant, & num. 70.*
Declaratur num. 76. & 80. & 162. vers. Non obstat secundum.
29 *Veritas, aut falsitas sermonis non est accipienda ex verbis externis, sed ex intentione proferentis.*
Contrarium, num. 84.
Declaratur num. 76. & 162. vers. Non obstat secundum.
30 *Verba deserviunt intentioni, non intentio verbis, & num. 71.*
31 *Linguam ream non facit nisi rea mens, & num. 72.*
32 *Mentiri est contra mentem ire, & num. 163.*
33 *Mendacii ad rationem verba materialiter se habent; sed formalitas ex mente proferentis est accipienda, & num. 87. in fin.*
Declaratur num. 163.
34 *Mendax non est qui dirigit gressus in aliquam partem, ad quam ire non intendit, & num. 164.*
35 *Opinio adstruens periurium non esse verbis falsum iurare, & interna subauditione verum concipere est probabilis, & ideo eligi potest, licèt opposita sit probabilior, ac tutior.*
Contrarium, num. 166.
36 *Iurare se aliquid nescire, quod expedit sub secreto tegere, subaudiendo in mente, ita ut expediat revelare, multi opinantur non esse periurium.*
37 *Idem in eo, qui coactus iurat se pecuniam soluturum, subaudiendo intra se, si erit debitor.*
38 *Idem in eo, qui per metum iurat se accepturum aliquam in uxorem, subintelligendo, si mihi placuerit.*
39 *Idem in muliere, quæ sciens occultum impedimentum dirimens, metu excommunicationis iurat se velle viro cohabitare, subaudiendo, si mihi licebit.*
40 *Idem in eo, qui pecunia egens iurat se illam non habere, intelligendo ad mutuandum.*
41 *Idem in adultera, quæ iurat se adulterium non commisisse, subaudiendo, in alio die, vel loco.*
42 *Idem in Clerico, qui ut se eximat ab indebita solutione gabellæ, iurat se nihil portare, subaudiendo, ex quo gabellam solvere teneatur.*
43 *Idem in viatore veniente ex loco, qui peste infectus creditur, & iurat se inde non venire, subintelligendo, tamquam ex loco infecto.*
44 *Idem in pœnitente, qui malè interrogatus à Sacerdote, falso negat se confessum fuisse aliquod peccatum, subaudiendo, ita ut illud dicere teneatur.*
45 *Iuramentum quoties exigitur ad faciendum peccatum, potest quis iurare se facturum, subintelligendo intra se, si absque peccato id sibi licuerit.*
Contrarium à num. 80. usque in fin.
46 *Reus non iuridicè interrogatus potest iurare se delictum non commisisse, intelligendo intra se, prout subest illi iudicio, & num. 129.*

47 Et idem in teste, qui iurat se nescire.
Contrarium num. 129.
48 Nescio, verbum recipit hanc interpretationem, scilicet ad revelandum.
49 Iurans falsum in iudicio ex iusta causa, subaudiende in mente aliquid, quod reddat sensum verum non peccat secundum aliques.
50 Idem putant in eo, qui occidit hominem ad sui defensionem, vel putans esse feram, & negat in iudicio se occidisse, intelligendo intra se de facto criminoso, & num. 127. & 153. & seqq.
51 Idem in eo, qui ut sibi satisfaciat de iniusta taxa, negat in iudicio se fraudasse, intelligendo, ita ut deliquerit.
52 Idem in eo, qui ut se eximat ab imputatione homicidii, quod non commisit, in iudicio negat gladium repertum penes cadaver esse suum, subaudiendo in mente, quatenus est indicium illius delicti.
53 Idem in eo, qui ad sui sustentationem abscondit bona ne à creditoribus capiantur, & negat iudicio se illa habere, sub audiendo, ita ut teneatur manifestare.
54 Idem in eo, qui olim pecurias mutuo acceptas restituerit, in iudicio negat mutuum, subintelligendo, ita ut teneatur solvere.
55 Mendacium non est uti verbis falsum significantibus, quando attentis circumstantiis recipiunt sensum verum iuxta interrogantis intentionem, quam respondens mente concipit.
Contrarium, num. 153.
57 Mendacium omne ex suo genere est peccatum.
Adeo ut nec ad vitandam mortem, aut pudicitiam servandam, nec pro salute animæ, nec pro Dei gloria mentiri liceat, ibidem.
58 Mendacio, & odio Dei adeo intrinseca est malitia, ut nec per omnipotentiam Dei absolutam possit auferri.
59 Mendacium non perniciosum, sed officiosum, vel iocosum est peccatum veniale.
Sed addito iuramento fit periurium, num. 60.
60 Periurium est mendacium iuramento firmatum.
61 Periurium omne, quantumcumque mendacium sit leve, ex sui ratione est mortale.
62 Est grave scelus, & in Lege, & in Prophetis, & in Evangelio prohibitum.
63 A quo nec metus mortis excusat.
64 Per illud infertur veritati Dei atrocissima iniuria, quæ sine mortali esse non potest.
65 Mendacio interveniente ex universali regula iuramentum semper est mortale, & num. 82.
66 Iuramentum in foro animæ an sit interpretandum iuxta intentionem recipientis, vel iurantis: alitè distinguitur, ut num. seqq. usque ad num. 80.
67 Intellectus cap. Quacumque arte, 22. quæst. 5. & num. seqq. usque ad num. 81. maximè num. 76.
68 Iurans falsum super lapidem, periurus est.
69 Sermo malus toties procedit de ore nostro ad destructionem audientium quoties loquimur non ut convenit audientibus, & num. 136.
70 Intellectus cap. Humanæ aures, 22. q. 5. & num. seqq. usque ad num. 80. maximè num. 76. & 162. vers. Non obstat secundum.
71 Intentio non debet verbis deservire, sed verba intentioni.
72 Periurium est non quod quis ore, linguave protulit, sed mente iurata concepit, & animo.
Declaratur num. 76.
73 Iuramentum in consilio animæ secundum intentionem iurantis recipit interpretationem, sed in iudicio secundum ius ex sententia Innocentii.
74 Contrarium.
Declaratur num. 76.
75 Iurantis intentio non ita est attendenda, ut sit in libertate sua exponere verba ut vult, sed secundum id, quod communiter intelligitur.
76 Iuramentum si non sit eadem intentio iurantis, & suscipientis, in foro animæ accipiendum est iuxta sanum intellectum eius, qui dolum non adhibet, & num. 80. & 162. vers. Non obstat secundum.
77 Iurantis, & recipientis simplicem intentionem considerat Deus, & ex parte utriusque verborum artem aspernatur, & odit.
79 Iurare falsum subaudiendo aliquid in mente, quod reddat sensum verum, esse peccatum mortale, latissime ostenditur num. seqq. usque ad num. 138.
80 Iuramentum artificiose compositum ad fallendum proximum accipit Deus secundum quod is, cui iuratur intelligere debet iuxta rectam intelligentiam verborum.
81 Lingua loquentis est tuba cordis.
82 Mendacium iuramento firmatum in quacumque materia, & ex quacumque causa semper est peccatum mortale, & num. 88.
83 Mendacium committit qui scienter utitur falsa significatione vocis, & aliud subaudit in mente, quod reddat sensum verum, & num. seqq. usque ad num. 96. & num. 146.
84 Mendacium est falsa vocis significatio cum intentione fallendi.
Id est falsum dicendi, num. 88. & seqq.
85 Falli, & errare est unum pro alio, seu falsum pro vero putare.
86 Iuramentum in quacumque materia est mortale, si verba sunt falsa.
87 Subauditio implicita in mente retenta non excusat quin sit falsa vocis significatio, & n. 97. usque ad n. 102. & num. 111. & 147.
88 Fallit quisquis falsum loquitur, etiamsi audiens non fallatur, quia fallaciam intendit secundum quod est in fallente, & num. seqq.
89 Mendacia si non habent quem decipiant, ipsa sibi mentiuntur.
Mendacii ratio sumitur à voluntate falsum enunciandi; intentio autem imprimendi falsum in alterius opinionem fallendo ipsum non pertinet ad rationem mendacii, sed ad quamdam illius præfationem, ibid.
90 Mendax est qui lingua profert contrarium eius, quod mente gerit, & num. seqq.
91 Mendacii ratio formalis consistit in difformitate, & dissonantia verborum ab intentione.
92 Mentientis malum est unum habere clausum in pectore, aliud promptum in lingua.
93 Voces cum sint signa intellectus, innaturale est, ut aliquis voce significet quod habet in mente.
94 Iuramenti verba si non admittunt sensum, quem iurans mente concipit, à periurio non excusant.
97 Vox externa, quæ significat falsum, in nullo casu admittit subauditionem internam, quæ significet verum, & num. seqq. usque ad num. 102.
98 Verum, & falsum invicem sunt contraria, & esse non possunt in eodem subiecto.
99 Periurium est aliquid iuramento promittere, subaudiendo in mente conditionem naturæ impossibilem.
100 Conditio impossibilis naturæ vitiat stipulationem.
101 Esse, & non esse contradictoriè sunt opposita.
102 Periurus est qui apparenter iurat, sed intentionem habet aut non iurandi, aut se iuramento non obligandi, aut promissionem iuratam non adimplendi.
103 Mendacium est materia omnino contraria iuramento tam interiori, quàm exteriori.
104 Iurat is in dolo, in cuius mente est non sic se facturum ut promittit.
105 Periurus est antequam iuret, qui peierare paratus est.
106 Infidelium sectas ore profiteri, subaudiendo in corde, si mihi liceat, nefas est Christiane.
107 Iuramentum est actus latriæ.
108 Iuramento firmare id, quod nihil est, periurium est.
109 Verum, & nihil sunt contradictoriè opposita.
110 Iuramentum, cui veritas non est comes, est periurium, & num. 113.
111 Mentiens nihil dicit, quia non dicit quod vox significat, nec dicit quod cogitat.
112 Veritas est ut quod est dicatur.
114 Mendacium est non solum in falsis verbis, sed etiam in simulatis operibus.
115 Et æquale est peccatum.
116 Falso qui mentitur, & mente concipit verum, non est à mendacio immunis, & num. 140.

117 Res

117 *Res verbis accommodare non est in facultate hominis, sed solius Dei, & num. 156.*
118 *Nec verbis significationem imponere.*
119 *Veritas in iuramento est adæquatio vocis ad rem.*
120 *Iurans falsum in iudicio, & subaudiens in mente verum, est obnoxius Deo.*
121 *Item iudici, & num. seqq. usque ad num. 132.*
Item parti, num. 131. & num. seqq.
122 *Periurium est nequiter decipere credentem.*
123 *Sententia ferri debet secundum acta, & probata.*
124 *Veritatem occultans metu cuiuslibet potestatis, iram Dei super se provocat.*
125 *Accusatus de crimine capitali non potest iudici secundum iuris formam interroganti veritatem celare sine mortali peccato, & num. 155.*
126 *Damnatus ad mortem peccat aufugiendo de carcere.*
127 *Tacens veritatem iudici non iuridicè interroganti non peccat.*
128 *Carceratus iniustè peccat non fugiendo de carcere.*
Contrarium, num. 130.
129 *Reus non tenetur respondere si iudex exquirat quod non debet secundum ordinem iuris, sed potest appellare, vel aliàs licitè subterfugere, sed non potest uti mendacio.*
131 *Accusator si in probatione deficiat, tenetur pœna talionis.*
132 *Item efficitur infamis, & communione privatur.*
133 *Iuramentum institutum est non per quod se homines fallant, sed per quod quisque in alterius notitiam cogitationes suas proferat.*
134 *Verbis uti ad fallaciam, non ad quod instituta sunt peccatum est.*
135 *Iuramenti finem destruit modus iurandi per internas subauditiones verborum sensum invertens.*
136 *Iuramenti comes principalis est veritas in audientis notitiam delata.*
Voces institutæ sunt, ut adstruatur veritas apud audientem, quæ est apud loquentem, & qui ad aliud utitur, incurrit peccatum mendacii, ibid.
138 *Iurans alta voce aliquid falsum, & superaddens aliquid voce submissa, & inperceptibili, quod reddat sensum verum, mortaliter peccat.*
139 *Respondere nihil, vel ita respondere, ut incertus dimittatur interrogator, paria sunt.*
140 *Iurans Italico idiomate* perd'io, *cum apostropho, ut audientem fallat, intendens significare* perdo io, *periurium committit.*
141 *Idem in eo, qui iurat per verb.* Uro, *supprimendo litteram I.*
142 *Idem in eo, qui pronunciat iuramenti verba interrogativè, ut contrarium sensum inducant.*
143 *Idem in eo, qui intendit ironicè loqui ad fallendum proximum.*
144 *Mentiri aliud est, quod numquam licèt, aliud veritatem occultare, quod aliquando licèt, & numer. 164.*
145 *In iuramento uti amphybologia, seu æquivocatione etiam ex iusta causa, vel iocose, est mortale peccatum, si verba communi audientium usu non admittant sensum verum, quem iurans intendit.*
Secus si verba utrumque sensum admittant, num. 147. & num. 152.
Quod tamen fallit in iudicio, num. 149. & seq.
146 *Iuramentum est accipiendum iuxta propriam, & communem verborum intelligentiam.*
Mendacium idem est, quod assertio falsi cogniti, ibidem.
Peccatum grave, & mortale idem sunt, ibid.
147 *Iurans non obligatur nisi secundum intentionem suam, si verba ita duplicia sint, ut æqualiter diversos sensus exprimant.*
148 *Amphybologia, qua usus est B. Franciscus an salvetur a mendacio.*
149 *Amphybologia, seu æquivocationis dolosè uti in iudicio est mortale peccatum, etiamsi verba ex communi intelligentia utrumque sensum admittant.*
150 *Veritatis proditor est, qui in iudicio non liberè veritatem pronunciat, quàm liberè pronunciare potest.*
151 *Testis tenetur pœna falsi, qui obscurè, versutè, aut per malitiam testificatur.*
153 *Mendacium salvari non potest ex interrogantis intentione, quam respondens mente concipit attentis circumstantiis.*
154 *Maxime in iudicio.*
155 *Iudex debet solam veritatem indagare pro administratione iustitiæ.*
156 *Scriptura sacra præter sensum litteralem insunt alii sensus spirituales, & mystici.*
157 *Omnes scientias transcendit, quia dum narrat gestum, prodit mysticum.*
158 *Nec multiplicitas sensuum facit æquivocationem, nec aliquam speciem multiplicitatis.*
159 *In nulla scriptura humana potest reperiri nisi sensus litteralis, sed tantum in divina, cuius Spiritus sanctus est auctor, homo vero instrumentum.*
160 *Mendacium per vetus Testamentum tueri non licèt, & num. 162.*
161 *Et quomodo in Scriptura divina à mendacio excusetur, quæ secundùm litteram videntur falsa.*
164 *Factis aut verbis significare id quod non est, numquam licèt: sed prætermittere significare id, quod est aliquando licèt.*
165 *Simulatio seu fictio, cui mendacium non inest, utilitatis causa interdum est licita.*
166 *Ore non aliud loquamur, & aliud corde, ne simus Iudas, & Herodiani.*

F*Alsidicus*. Joan. Andr. non summat, quia breve est; 1
sed secundùm Abbat. & sequaces hoc dicit. Testis 2
falsidicus tres lædit. Deum, judicem, & partem: & falsus est non solùm qui mendacium dicit, sed etiam qui veritatem occultat; secunda pars ibi, *uterque*. In suprascriptione tribuitur Augustino, cui etiam tribuitur à Raym. Cont. & Gratian. in *cap. Quisquis, metu, in suprascriptione*, 11. *quæst*. 3. Non sunt tamen verba Augustini, sed Isidori *lib. 3. de summo bono, cap. 59.* ut refert Ant. Augustin. *in notis ad primam collectionem Decretalium lib. 5. tit.* 16. *cap. 2.* & notatur *hic in gloss. marginali in princip. & in notis post dict. cap. Quisquis*.
Nota primò ibi, *tribus personis est obnoxius*: unico de- 3
licto posse aliquem lædere plures personas, & teneri omnibus ad satisfactionem, Butr. hic *num*. 3. Abb. & Marian. Soc. *in 1. notab.* Facit quod legitur, & notatur in *l. Numquam, ff. de privat. delict. & in cap. Parochianos, de sentent. excommun.* Et quia in tribus offendit, in tribus pu- 4
nitur, ut hic *in gloss. penult.* & per Hostien. *num*. 4. Butr. *num*. 6. quod latiùs prosequitur Abb. *num*. 5. & 6.
Secundò nota ibi, *& qui veritatem occultat*: testem 5
esse falsum, & pœna falsi teneri non modo cùm mendacium dicit, sed etiam cùm celat veritatem. Idem dicitur in *cap. Quisquis*, 11. *quæst*. 3. Hoc tamen intellige secundùm Abb. hic *in 2. notab.* quando interrogatus super certo articulo, respondet se nihil scire, vel quando juravit dicere puram, & meram veritatem, & multa subticuit, ut in *cap. Cum dilecti, supra de accusat.* Et idem est si dixerit, se non recordari de eo, de quo verisimiliter recordari debet, vel si deposuerit obscurè, versutè, aut per maliciam, Fatin. *in prax. crim. par. 2. quæst. 67. num. 223. & num. 225.* & dicam infra *num*. 151. Secus autem ubi non jurasset, 6
vel non fuisset interrogatus, ut in dict. *l. Numquam, ff. de privat. delict.* Tunc enim non tenetur de falso si veritatem non operit; quia testis non debet esse verbosus, sed satis est, ut respondeat ad interrogata, secundùm Abb. Sed tu vide Mar. Soc. *num*. 45. *& seqq.*
Tertiò nota in iisdem verbis: *peccatum esse veritatem* 7
celare, quod tamen intelligunt Goffred. & Innocent. hic *in fin*. Quando quis assumpsit officium testificandi, vel quando aliàs de veritate liquere non potest: & concordant Abb. Antiq. *in fin.* Hostien. *num*. 6. Joan. Andr. *num*. 1. Butr. *num*. 5. Cardin. *num*. 1. Ancharan. *num*. 5. & Abb. Sicul. *in 3. notab.* Sed tu latiùs distingue secundùm Marian. Socin. *in 4. notab. num*. 5. nam aut quis officium testifican-
di assumpsit: & peccat tacendo veritatem, ut hic, & 8
notatur in dict. *cap. Quisquis*, 11. *quæst*. 3. in gloss. 1. juncto *cap. Fraternitatis, supra de testibus*, Goffred. Innoc. & alii præallegati, & dicit Butr. *num*. 2. & 5. hoc esse
peccatum mortale, quia est contra charitatem, & præce- 9
ptum

9 pium Dei: quod latiùs patebit infra *num.* 125. Et idem
dicendum si aliter ex officio assumpto ad hoc teneretur pro-
pter eandem rationem, & consentit Abb. Siculus *ubi su-*
10 *pra.* Si verò quis non assumpsit officium testis, vel simi-
lis: tunc subdistingue: nam aut loquimur in casibus, in
11 quibus tenetur interrogatus respondere, ut in Superioribus,
ad quorum interrogationem subditus tenetur pandere
veritatem: & tacens peccat, ut in *cap.* 2. *supra de maior.*
& obed. *& cap. Qui resistit*, 11. *quæst.* 3. & latiùs dicam
12 infra dict. *num.* 125. Aut non cogitur respondere: & tunc
aut veritas aliter haberi potest; & non peccat, nisi ipse
13 affectatè procurasset; ut veritas ab aliis haberi non posset,
sed solùm ab ipso, ut in *cap. Primum*, *& cap. Ne quis*,
14 22. *q.* 2. Aut non potest aliter de veritate liquere; & tunc
aut taciturnitas tendit ad damnum proximi: & hoc etiam
casu tacens peccat, argum. hujus cap. quia in mandato le-
gis continetur, *Dilige proximum tuum sicut teipsum*, *cap.*
Charitas, §. *Proximos*, *de pœnit. distinct.* 2. Et quia quod
mihi prodest, & non nocet, facere teneris, *l.* 2. §. *Item*
Varus, *ff. de aqua pluvial. arcen.* & not. gloss. in *cap. Quis-*
quis metu, *in verb. Prodesse*, 11. *quæst.* 3. Si verò taciturn-
nitas tendit in utilitatem proximi, ut in causa criminali,
15 ne proximus damnetur: & hoc casu non est peccatum ta-
16 cere, ex quo non acceptavit officium testificandi, nec a-
liàs ex officio tenetur, ut in *cap. Dilectorum*, *supra de te-*
17 *stib. cogen.* Quod tamen verum est, nisi in subsidium se-
18 cundùm Innocent. in *cap.* 1. *eodem tit.* Et prædictis adde,
quod peccat etiam qui tacet veritatem in impetratione,
quam facit à Principe, ut *cap. Super litteris*, *de rescript.*
secundùm Mar. Soc. hic *num.* 20.

19 Ultimò nota ex fin. litteræ, pari reprehensione dignum
videri eum, qui nocet injustè, & eum, qui justè non
vult prodesse: utrumque enim est contra officium Sacer-
dotis, *cap. final. in princip. supra de postul.* Host. hic *in fine*,
Joan. Andr. *num.* 1. *in fine*, Abb. *num.* 4. *in fin. vers. ul-*
tim. & Marian. Socin. *num.* 2.

20 QUÆRO, An sit mortale peccatum jurare falsum,
subaudiendo aliquid in mente retentum, quod reddat sen-
sum verum.

Hæc est frequens Modernorum concertatio, in qua
conveniunt omnes, peccatum esse sic jurare sine justa cau-
21 sa. Licèt variatum sit sententiis, quale sit peccatum.
22 Aliis quidem affirmantibus esse mortale, quia sic jurans
agit contra præcipuum juramenti finem, qui est determi-
natam veritatem aperire, *cap. Iuramenti*, 22. *quæst.* 5. &
latiùs patebit infrà *num.* 133. inter quos recensentur Card.
Cajetan. in 2.2. *quæst.* 89. *artic.* 7. *in respons. ad* 4. *col. penult.*
vers. Ad hoc dicitur, Sotus *lib.* 5. *de iustit. & iur. quæst.* 6.
artic. 2. *concl.* 7. *& in lib.* 8. *concl.* 1. *art.* 7. *col. ult. & de*
Secreto, *membr.* 3. *qu.* 3. *concl.* 3. *in fin.* Corduba *in Summa*
quæst. 65. Azor. *Instit. moral. tom.* 1. *lib.* 11. *cap.* 4. *qu.* 5. *in*
fin. Lopez *par.* 1. *Instructorii*, *cap.* 42. *col.* 7. *vers. Item qui*
non, *& vers. seq.*

23 Aliis verò existimantibus tantùm esse culpam venialem
sine justa causa sic jurare, dummodo id non fiat in judicio
ad legitimam judicis interrogationem nec in præjudicium
tertii; quia in tali juramento deest sola discretio, seu ju-
dicium, *cap. Vnum orarium*, §. *Quæ autem*, *circa fin.*
24 *vers. Si dum incautè iuramus* 25. *distin.* Et quamvis hoc
adversetur fini juramenti, tamen dicunt id contingere in
materia levi; ac proinde non ingerere culpam mortalem,
argumen. *cap. Ne quis arbitretur*, §. *Duo sunt*, 22. *quæst.*
2. Cujus sententiæ sunt Thom. Sanchez *super Decalogo*
tom. 1. *lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 15. Bonacina *tract. de legib. disp.*
4. *quæst.* 1. *pun.* 12. *num.* 3. Filiuc. *in quæst. moral. tom.* 2.
tract. 25. *cap.* 11. *num.* 331. & novissimè Diana *resolut. mo-*
25 *ral. par.* 2. *tract.* 1. *miscell. resolut.* 25. & vacillando Leo-
nar. Lessius *lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 9. *num.* 98. *in fin.* dicens:
Quod si tali oratione, cùm justa causa non subest, adda-
tur jusjurandum, ut si jures Principem esse in oppido in-
telligendo pictum, joci causa erit grave peccatum,
quia est magna irreverentia suis jocis Deum testem
adhibere, fortè tamen si scandalum absit, non erit mor-
tiferum.

26 Sed si justa causa subsit, puta quia id necessarium, aut
utile sit ad salutem corporis, vel ad honorem, aut ad res fa-
miliares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis finem;
tunc multorum opinio est, nullam esse culpam jurare id,
quod falsum est secundùm vocis significationem implici-
tè subaudiendo aliquid in mente, quod efficiat sensum
verum; eamque tenuerunt Navarr. in *cap. Humanæ au-*
res, 22. *quæst.* 5. *in* 2. *quæst. numer.* 12. Gregor. de
Valen. *tom.* 3. *disp.* 5. *quæst.* 13. *punct.* 2. *& tom.* 4. *disput.* 7.
quæst. 13. *punct. ult.* Salon. *in* 2. 2. *quæst.* 69. *art.* 2. *contro-*
vers. 11. *in* 4. *ratione*, *& in solut. ad* 1. *& ad* 2. Toledo
in Summa lib. 4. *cap.* 21. *num.* 9. Philiarchus *de offic. Sacer-*
dot. tom. 1. *part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 14. Suarez *tom.* 2. *de Religio-*
ne, *lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 4. *&* 5. Reginald. *in prax. tom.* 2.
lib. 24. *cap.* 1. *num.* 10. & mordicus tuetur Sanchez alios
referens *super Decalog. tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 15.

Pro hac opinione ponderant primò hunc loquendi mo- 27
dum per implicitas subauditiones frequenter usurpari in
sacris Litteris: nam Joan. 7. Salvator dixit: *Non ascen-*
dam ad diem festum: & tamen statim ascendit, & nihilo-
minus loquutio vera fuit ex subauditione in mente Chri-
sti retenta, scilicet non ascendam manifestè, quem sen-
sum significatio vocis non importabat: & Tobiæ 5. An-
gelus dixit: *Ex filiis Israel ego sum Azarias Ananiæ ma-*
gni filius. Quæ verba similiter secundùm propriam signi-
ficationem erant falsa, sed tamen vera secundùm inter-
pretationem retentam in mente Angeli. Item Genesis 27.
Jacob dixit: *Ego sum primogenitus tuus Esau*, *& feci sicut*
præcepisti mihi. Quorum utrumque fuit falsum, inspecta
verborum significatione; & tamen eum vindicant à men-
dacio multi, quos refert & sequitur Pereira in eum locum
disp. 5. *per totam*. Item Matth. 11. Christus dixit, Joan-
nem esse Eliam. Item Genes. 12. Abraham rogavit Saram
uxorem suam, ut sororem ejus se esse mentiretur: & ta-
men hæc quoque ex subauditis sensibus à mendacio excu-
santur, ut in *cap. Quæritur*, *& in* §. *Item opponitur*, 22.
quæst. 2.

Deinde pro eorum opinione inducunt text. in *cap. Hu-* 28
manæ aures, 22. *quæst.* 5. ubi dicitur: *Humanæ aures ver-*
ba nostra talia iudicant, *qualia foris sonant*; *Divina verò*
iudicia tales esse audiunt, *qualia ex intimis proferuntur.*
Igitur veritas, aut falsitas sermonis non est accipienda 29
ex verbis externis, sed ex intentione proferentis, ut ibi in
gloss. 2. Nec mirum, quia ut dicitur in *cap. Intelligentia*, 30
infra de verbor. signific. Intelligentia verborum ex causis
est assumenda dicendi, quia non sermoni res, sed rei est
sermo subjectus.

Nec linguam ream facit nisi rea mens, ut *cap. Hominis*, 31
in fin. 22. *quæst.* 2.

Tertiò arguunt ab etymologia, seu allusione vocabu- 32
li, ad text. in *l. Notionem*, §. *Instrumentorum*, *ff. de ver-*
bor. significat. cum simil. nam mentiri est contra men-
tem ire, Connan. *lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 2. Raphael. Cuman.
in *l. Si quis extraneus*, *ff. de acquir. hæred.* Quare exter-
na verba materialiter tantùm se habent ad rationem men- 33
dacii, nec refert utrùm vera sint, an falsa; sed formalitas
ex mente proferentis est accipienda, *cap. Is autem menti-*
tur, §. *Nemo mentiens*, 22. *quæst.* 2. Sanctus Bonaventu-
ra *in* 3. *Sententiarum*, *distinct.* 38. *quæst.* 1. *num.* 2. *&* 10.
Cùm ergo hoc casu mens non intendat aliud verbis assere-
re, aut negare, quia quod ipsa concipit, utique verba
non adversantur intentioni; ac proinde cùm non sint men-
dacium, nullum erit peccatum illa jurejurando firmare,
cap. Animadvertendum, 22. *quæst.* 2.

Id quod etiam confirmant, quia ratio mendacii non
consistit in falsitate menti alterius impressa; alioquin men-
tiretur etiam qui utitur verbis ex se ambiguis, quod est
falsum, ut patebit infra *num.* 147. Rursus non consistit in
usurpatione verborum in sensu improprio, & qui eam
amphybologiam non admittat: sed mendacium est inten-
dere verbis negare eam ipsam veritatem, quæ mente
concipitur, d. *cap. Is autem mentitur*, 22. *quæst.* 4. quod
secundùm eos non contingit in casu proposito.

Quartò arguunt sic: Mendacium est non modò cùm 34
quis intendit exprimere falsum verbis, sed etiam factis, *cap.*
Cavete, 22. *quæst.* 5. S. Thom. in 2. 2. *quæst.* 111. *artic.* 1.
sed non mentitur, qui v. g. dirigit gressus in aliquam par-
tem, ad quam ore non intendit; quia non vult significa-
re se animum illuc eundi habere, quamvis adstantes id
concipiant; sed tantùm vult occultare animum suum alio
eundi, ut idem docet *eod. art.* 1. *ad quartum*. Ergo similiter
non mentitur qui verbis non intendit aliquid falsum signifi-
care; sed tantùm celare aliquam veritatem audientibus in-
tendendo dicere solùm id, quod verum est secundùm im-
plici-

plicitam subauditionem in sua mente retentam.

35 Ultimò asserunt saltem negari non posse quin hæc opinio sit probabilis, cùm tot suasibilibus rationibus, & auctoritatibus fulciatur, argum. *Clemen. unica*, §. *fin. de Summa Trinitate, & Fid. Cathol.* in concursu autem probabilium opinionum, ubique proclamant nullum esse peccatum eligere probabilem, licèt contraria sit probabilior, ac tutior.

36 Ex conclusione ut supra firmata deducunt primò ut interrogatus de re, quam expedit sub decreto tegere, possit licitè jurare se nescire, subaudiendo intra se, ita ut expediat revelare, quia locutio vera est, & urget necessitas sic jurandi: ita Sylvester *in verb. Mendacium, quæst. ultim. vers. Quartò*, qui tamen non loquitur de juramento, Sot. *de iustit. & iur. lib. 5. quæst. ult. art. 2. col. penult.* Petrus à Navarr. *de restit. lib. 2. cap. 4. in nov. edit. in 3. par. dub. 5. numer.* 242. quos refert & sequitur Sanchez *super Decalogo lib. 3. cap. 6. num. 25.*

37 Deducunt secundò, ut si per injuriam extorqueatur promissio jurata de solvendo aliquam pecuniam licèt jurare se soluturum, subandiendo hanc conditionem in mente retentam, si debuero; quod tenuerunt Angel. *in verb. Iuramentum*, 3. *num.* 8. *casu* 9. Sylvest. *in verb. Iuramentum*, 4. *quæst.* 7. *vers. Secundum*, ubi sic ait: [Si verò in aliquo sensu intendebat facere quod jurabat, licèt non in sensu ejus, cui jurabat, ut quia juravit dare centum latroni, subaudiendo in animo suo, si debuero; tunc non peccat, quia non tenetur jurare secundùm intentionem ejus, cùm non sit suus judex, sed utitur simulatione licita.] Quod licèt ut in *cap. Vtilem*, 22. *quæst.* 2. & sequuntur Navarr. in *cap. Humana aures*, 22. *cap.* 5. *in 3. qu. num.* 6. *in fine*, & in Manuali *cap.* 12. *num.* 14. Azor. *instit. moral. tom.* 1. *lib.* 11. *cap.* 4. *quæst.* 5. *regul.* 3. *iuncto vers. Primo quidem*. Gregor. de Valent. *in 2. 2. disp. 6. quæst. 7. punct. 4. col. antepenult.* & Sanch. *super Decalogo lib.* 3. *cap.* 6. *nu.* 37. & 38. Oppositum tamen docuerunt Cajet. in 2. 2. *quæst.* 89. *art.* 7. *in resp. ad 4. col. pen. vers. Ad hoc dicitur*, & Arag. *ibid. circa solutionem ad 4. in 2. concl.* & Sot. *de inst. & iur. lib. 8. quæst. 1. art. 7. col. ult.*

38 Deducunt tertiò, ut coactus aliquam accipere in uxorem, quàm accipere non tenetur tuta conscientia, jurare possit se illam accepturum, intelligendo intra se, si teneor, vel si placuerit mihi, sic Toled. *in summ. lib. 4. cap.* 21. *num.* 9. & Sanch. *ubi supra num.* 39.

39 Deducunt quartò, ut mulier excommunicata eo, quod viro non cohabitet propter occultum impedimentum dirimens juxta terminos *cap. Litteras, de restit. spoliat. & cap. Inquisitioni, de sentent. excomm.* licitè possit jurare se cohabitaturam, subaudiendo in mente, si mihi id licebit, Angel. *in verb. Iuramentum*, 4. *in princip.* Sylvest. *in verb. Iuramentum*, 3. *quæst.* 2. *vers. In iuramento verò*, Navarr. *in manuali cap.* 12. *num.* 9. Philiar. *de offic. Sacerd. tom.* 1. *par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 14. *ad fin.* Sanchez *super Decalogo lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 40.

40 Deducunt quintò, ut rogatus ab amico, ut det ei pecunias mutuas, possit licitè, si illis egeat, juramento affirmare se illas non habere, quamvis verè habeat, subintelligendo intra se, ad sibi mutuandum, Navarr. *in manuali cap.* 12. *num.* 18. *& in dict. cap. Humana aures*, *in* 3. *quæst. num.* 13. Philiar. *d. c. cap.* 14. *ad fin.* Sayr. *in Clavi Regia*, *cap.* 4. *num.* 16. & Sanchez *d. cap.* 6. *num.* 43. contra Cordub. *de Secreto, membro* 3. *quæst.* 3. Henriquez *in summa lib.* 3. *de pœn. cap.* 19. *num.* 8. *in Commento littera R. in fine*, & Ludovic. Lopez *in* 1. *par. Instructoris cap.* 42. *col.* 7. *vers. Item qui non tenetur*.

41 Deducunt sextò, ut uxor interrogata à viro, num commiserit adulterium, absque peccato jurare possit, se non commisisse, subaudiendo tacitè in alia die, vel in alio loco, quàm in eo, in quo illud perpetravit, Navar. in dict. *cap. Humanæ aures*, *in* 1. *quæst. num.* 9. Philiar. *de offic. Sacerd. tom.* 1. *par.* 2. *lib.* 3. *d. cap.* 14. *ad fin.* & Sanchez *d. cap.* 6. *num.* 4. & est ex mente Sylvestr. *in verb. Iuramentum*, 3. *quæst.* 2. *vers. In iuramento vero*, ubi post Rosell. & Asten. sic ait: [Cùm vir exigit ab uxore juramentum super adulterio, quia iniquè agit poterit jurare, quod est verum secundùm suam intentionem, licèt sit falsum secundùm intellectum audientis.] Sed contra Sot. *de Secreto, membr.* 3. *quæst.* 3. *post.* 5. *concl. vers. Sed ais fortè*, *& de inst. & iur. lib.* 5. *quæst.* 6. *art.* 2. *in corp. ad fin.*

42 Deducunt septimò, ut Clericus interrogatus à custodibus, an secum deferat aliqua bona eo fine, ut gabellam solvere compellatur, tutò jurare possit se nihil deferre, tacitè addendo intra se, ex quo debeatur gabella, Sylvest. *in verb. Mendacium, quæst. ult. vers. Tertio*, Sanchez *super Decalogo lib.* 3. *d. cap.* 6. *num.* 32. *vers. Et eadem ratione*, qui hoc ampliat etiam ad laicum in eo casu, in quo ex aliqua causa non tenetur ad solutionem gabellæ, ex Suarez *tom.* 2. *de Relig. tract. de iuram. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 7.

43 Deducunt octavò, ut viator interrogatus a Custodibus Civitatis, an venerit ex tali loco, qui creditur, sed non est peste infectus, tuta conscientia jurare possit, se ex illo non venire, subaudiendo implicitè, tamquam ex loco suspecto, Sylvester *in verb. Iuramentum*, 3. *quæst.* 2. *in fin.* Navarr. *in cap. Humana aures*, 22. *quæst.* 5. *in* 2. *quæst. num.* 9. *& in Man. cap.* 12. *num.* 19. Toled. *in summ. lib.* 4. *cap.* 21. *nu.* 9. Philiar. *de offic. Sacerd. tom.* 1. *par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 14. *ad fin.* Suarez *ubi supra*, & Sanchez *d. cap.* 6. *num.* 35.

44 Deducunt nonò, ut pœnitens a Sacerdote perperam interrogatus, an tale peccatum confessus fuerit, licitè possit jurare, se illud non fuisse confessum, concipiendo in mente, ita ut teneatur hoc illi manifestare: ita Henriquez *in summ. lib.* 6. *de pœn. cap.* 19. *num.* 7. Gregor. de Valent. *tom.* 4. *disput.* 7. *quæst.* 13. *punct. ult. col.* 2. & Sanchez *d. cap.* 6. *num.* 44. contra Sot. *in* 4. *distinct.* 18. *quæst.* 4. *art.* 5. *in sol. ad* 4. *vers. Atque considerate*, qui ait pœnitentem posse quidem respondere se non dixisse: at non posse affirmare se non dixisse in confessione, aut se confessum non fuisse.

45 Demum hanc esse regulam universalem, ut quoties exigitur juramentum ad faciendum aliquid, quod sine peccato fieri non potest, jurans possit semper jurare se facturum, intra se intelligendo, si absque peccato id facere potuero, tradit Sylvest. *in verb. Iuramentum*, 3. *quæst.* 2. *vers. In iuramento vero*, & post eum Sanchez *dict. cap.* 6. *num.* 40.

46 Extendunt plerique præmissam conclusionem, ut locum habeat etiam in judicio, si judex non sit competens, aut interroget non juridicè, secundùm ea, quæ leguntur, & notantur in *cap. At si Clerici, supra de iudic.* unde si reus non legitimè interrogetur de crimine, quod verè perpetravit, potest jurare se illud non commisisse, subaudiendo intra se, eo modo quo judex interrogat, nempe ut subest illi judicio.

47 Idemque affirmant procedere in teste, qui non juridicè interrogatus de aliquo delicto, potest respondere se nescire, intelligendo in mente, ita ut teneatur dicere, quamvis verè illud sciat: quia verb. *nescio*, recipit literæ sensum, ut tibi dicam, secundùm illud Marci 13. *De die illa nemo* 48
scit, neque filius hominis. Quod explicat B. Augustinus *Psal.* 6. *in prologo*, ut intelligatur ad revelandum, sic Sylvest. *in verb. Mendacium, quæst. ult. vers.* 4. & Navarr. in dict. *cap. Humanæ aures*, 22. *quæst.* 5. *in* 1. *quæst. n.* 9. quem dicit communiter receptum Sanch. *super Decalog. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 23. & 26. Sayr. *in Clavi Regia lib.* 4. *cap.* 5. *num.* 24. & *lib.* 12. *cap.* 17. *num.* 29. quamvis de hoc dubitet Sot. *de iustit. & iur. lib.* 5. *quæst.* 6. *artic.* 2. *concl.* 7. & *de secreto, membr.* 3. *quæst.* 3. *concl.* 4. & absolutè id neget Sepulveda *in lib. de ratione reddendi testimonii*, *cap.* 13.

49 Quinimò aliqui eamdem conclusionem extendunt etiam ad eum, qui in judicio interrogatur juridicè; dummodo subsit justa causa sic jurandi. Et ex hoc

50 Inferunt primò, ut si quis occiderit hominem ad sui necessariam defensionem, vel ignoranter, putans esse feram, aut rem alienam surripuerit in debiti compensationem, de hoc in judicio legitimè interrogatus, tuta conscientia negare possit, intelligendo intra se de facto criminoso; sic Bannes in 2. 2. *quæst.* 69. *artic.* 2. *dub. penultim* Salon. *ibidem controver.* 11. *in 4. ratione*, Sayr. *in Clavi Regia lib.* 12. *cap.* 17. *num.* 26. Lessius *de iustit. & iur. lib.* 2. *cap.* 31. *dub.* 3. *num.* 14. & Sanchez *super Decalogo lib.* 3. *cap.* 6. *nu.* 29. qui ex eadem ratione deducit, ut si taxa alicujus mercis sit injusta, & aliquis majori pretio vendiderit, vel defraudaverit in pondere, & mensura, ad hoc ut sibi satis- 51
faceret pro pretii injustitia, interrogatus à judice an pluris vendiderit, vel fraudaverit in pondere, & mensura, possit licitè jurare se pluris non vendidisse, nec fraudasse, subaudiendo in mente, ita ut deliquerit.

52 Inferunt secundò, ut si reperto cadavere aliquis interroge-

rogetur à judice, an gladius ibi repertus sit suus, vel tali
hora illac transiverit, licitè possit juramento id negare,
si verò homicidium non commiserit, subaudiendo intra
se, quatenus est medium illius delicti: ita Sot. *de Secreto,
memb. 2. quæst. 7. post 3. concl. dub.* 2. Manuel. *de ordin. iu-
dic. cap.* 10. *num.* 7. Salon. *ubi supra*, Sayr. *dict. cap.* 17.
num. 11. Lessius *dict. dub.* 3. *num.* 14. Sanchez *dict. cap.* 6.
num. 30.

53 Inferunt tertiò, ut si quis ad sui necessariam sustentatio-
nem absconderit aliqua bona, ne à creditoribus rapiantur,
juridicè interrogatus jurare possit, se nulla bona abscondi-
ta habere, addendo intra se, ita ut judici manifestare
teneatur, Sanchez *ubi supra num.* 31.

54 Inferunt demum aliis prætermissis, ut si quis pecunias
mutuo acceptas solverit, & interrogetur à judice de mu-
tuo, possit juramento id negare, subaudiendo in mente,
ita ut solvere teneatur, Jas. in *l. Manifeste, col. penult. ff.
de iureiur.* Cepol. *cautel.* 60. Alciat. in *l.* 1. §. *Si quis sim-
pliciter, num.* 74. *ff. de verb. oblig.* quos refert & sequitur
Covarr. *lib.* 1. *var. resol. cap.* 2. *num.* 4. Azor. *instit. moral.
tom.* 1. *lib.* 11. *cap.* 4. *quæst.* 5. *reg.* 2. Suarez *tom.* 2. *de Relig.
tract.* 2. *de juram. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 6. & Sanchez *d. cap.* 6.
num. 32. qui hoc ampliat pluribus modis.

55 Quas quidem illationes tuetur ea præcipuè ratione,
quod etsi verba ex proprietate vocabuli falsum significent:
tamen attentis circumstantiis loci, temporis, personæ, &
modi interrogandi, recipiunt sensum verum juxta inter-
rogantis intentionem, quam respondens mente concipit;
ideò verba hujusmodi possunt absque mendacio usurpari,
prout hanc regulam tradunt Navarr. *cap. Humana aures*,
22. *quæst.* 5. *in* 2. *quæst. numer.* 8. *in fin.* Bannes *in* 2. 2. *quæst.*
69. *artic.* 2. *dub. penult.* & ibi Salon. *controvers.* 11. Azor.
institut. moral. tom. 11. *lib.* 11. *cap.* 4. *quæst.* 5. *reg.* 2. Sayr.
in Clavi Regia lib. 12. *cap.* 17. *num.* 26. Suarez *tom.* 2. *de
Relig. tract. de juram. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 6. Sanchez *d. cap.*
6. *num.* 14.

56 Cæterùm his non obstantibus, ego veriùs puto hu-
jusmodi implicitas subauditiones non excusare sic ju-
rantes à culpa mortali, & hanc esse perniciosam cau-
telam ad mentiendum, & pejerandum in stragem anima-
rum. Quod ut evidentiùs appareat, præmitto duas con-
clusiones, in quibus unanimiter conveniunt Theologi,
& Canonistæ.

57 Prima conclusio est. Omne mendacium ex genere suo
est peccatum, secundùm illud Eccles. 7. *Noli velle menti-
ri omne mendacium*: adeò ut nullo casu nec ad vitandam
sui, vel alterius mortem, nec ad pudicitiam servandam,
nec pro salute animæ, nec etiam pro Dei gloria mentiri li-
ceat. Jura sunt clara in *cap. Primum est capitale, in cap.
Ne quis arbitretur, & in cap. Faciat homo, cum duobus cap.
seqq.* 22. *quæst.* 2. & docet Sanctus Thomas *in* 2. 2. *quæst.*
58 110. *art.* 3. Imò quod est mirabile, multorum sententia
est, Deum ex potestate absoluta posse dispensare, etiam
in lege naturali, eamque immutare auferendo malitiam à
quibusvis actibus lege naturæ prohibitis, ita ut nullum sit
peccatum furari, occidere, fornicari, &c. & tamen
conveniunt omnes nullam cadere dispensationem in odio
Dei, & mendacio, quibus adeò essentialis, intrinseca,
& inseparabilis est malitia, & inordinatio, ut nec per om-
nipotentiam Dei absolutam possit auferri, ut latissimè dis-
serit, & probat Suarez *de legib. lib.* 2. *cap.* 15. *per tot. maxi-
mè num.* 4. *vers. Qui enim fieri potest, num.* 5. *& nu.* 12. *vers.
Unde mendacium, & num.* 23. concludens in præceptis 2.
tabulæ nullam inveniri immutabilitatem ex parte materiæ
solo excepto mendacio, tum propter alias rationes ibi ad-
ductas, tum verò quia ejus deformitas non pendet ex alio
dominio, vel divino jure, sed statim oritur ex dissonantia
verborum ad mentem; quod etiam docuit S. Bonaventu-
ra *in* 3. *sentent. distinct.* 38. *quæst.* 2. *num.* 25. *&* 26.

59 Secunda conclusio. Quamvis mendacium jocosum,
vel officiosum si nihil habeat perniciosi sit peccatum venia-
le, *cap. Ne quis arbitretur*, §. *Duo sunt omnino genera*, 22.
quæst. 2. *gloss. ultim. in cap. Nec artificioso, ead. caus. &*
60 *quæst.* S. Thomas *in* 2. 2. *quæst.* 70. *artic.* 4. Tamen si jura-
mentum adjiciatur, transit in perjurium, quod nihil est
aliud, quàm mendacium juramento firmatum, ut diffinit
61 Magister *in tertio sentent. distin.* 39. & ibi S. Thomas *quæst.*
1. *art.* 7. *Omne autem periurium, quantumcumque menda-
cium sit leve, ex sui ratione est peccatum mortale*, ut *cap. In
novo*, ibi, *Peierare in mane peccatum est, & cap. ult.* 22.
quæst. 1. ubi dicitur: *Periurium grave scelus esse, & in le-* 62
*ge, & in Prophetis, & in Euangelio prohibitum, & talem
de periurio pœnitentiam imponi debere, qualem & de adulte-
rio, & de fornicatione, & de homicidio sponte commisso,
& de cæteris criminalibus vitiis.* Hæc ibi: adeò ut à perju- 63
rio nec metus mortis excuset: nam ut legitur in *cap. Si
quis*, 22. *quæst.* 5. qui coactus pro vita redimenda, vel pro
qualibet causa, vel necessitate perjurat, plus corpus,
quàm animam diligit: & probat S. Thomas *in* 3. *sentent.
distinct.* 39. *quæst.* 1. *art.* 3. *& in* 2. 2. *quæst.* 98. *art.* 3. Co-
varruv. in *cap. Quamvis, de pactis in* 1. *part.* §. 1. *num.* 4.
Reddens rationem, quia cum in juramento Deus adduca- 64
tur in testem, perjurium semper est mortale etiam in re
levissima, quia atrocissima fit injuria in ejus veritatem:
quæ quidem contumelia non potest absque peccato morta-
li contingere: & idem repetit *lib.* 1. *var. resolut. cap.* 1. *nu.*
2. *circa medium, vers. Nam quod de iuramento.* Et hanc
esse universalem regulam, ut mendacio interveniente, 65
semper juramentum sit mortale, tradit Cajetan. *in* 2. 2.
quæst. 89. *art.* 7. *in responsione ad* 4. *col.* 7. *vers. Ad hoc di-
citur.*

Quibus suppositis, pro solutione quæstionis ante om- 66
nia inquirendum est. An juramentum in foro animæ sit
interpretandum juxta intentionem recipientis, vel juran-
tis. Hujus autem articuli determinatio potissimum pen- 67
det ex intellectu, & conciliatione duorum jurium, quæ
videntur inter se contraria, nempe *cap. Quacumque arte,
& cap. Humana aures*, 22. *quæst.* 5. Nam in dict. *cap. Qua-
cumque*, Isidorus ait: [Quacumque arte verborum quis-
que juret, Deus tamen, qui conscientiæ testis est, ita
hoc accipit, sicut ille, cui juratur, intelligit. Dupliciter
autem reus fit: quia & Dei nomen in vanum assumit, &
proximum dolo capit.] Hæc ibi: concordant text. in *cap.
Ecce, ead. caus. & quæst.* ubi de eo, qui super lapidem 68
falsum jurat, Augustinus sic ait: *Si tu illud sanctum non
putas, sanctum puta cui iuras: non enim quando iuras tibi
iuras, sed proximo iuras: Homini iuras ante lapidem, sed
numquid ante Deum? non te audit lapis loquentem, sed pu-
nit te Deus fallentem.* Ad idem textus in *cap. Quoties*, 22. 69
quæst. 5. ubi Hieronymus dicit: *Quoties loquimur non ut
convenit audientibus, toties sermo malus procedit de ore no-
stro ad destructionem eorum, qui audiunt.* Quibus aucto-
ritatibus constare videtur juramentum esse interpretan-
dum juxta intentionem recipientis.

E contra verò in dict. *cap. Humana aures*, 22. *quæst.* 5. 70
Gregorius ait: *Humanæ aures verba nostra talia iudicant,
qualia foris sonant: Divina verò iudicia talia ea audiunt,
qualia ex intimis proferuntur. Certè noverit ille, qui inten-* 71
*tionem, & voluntatem alterius variis explicat verbis: quia
non debet aliquis verba considerare, sed voluntatem, & in-
tentionem: quia non debet intentio verbis deservire, sed ver-
ba intentioni.* Hæc Gregorius. Cui consonat, quod ait 72
Aristoteles 1. Rhetoric. *cap. ult.* videlicet: *Periurium est
non quod quis ore, linguave protulit, sed mente iurata con-
cepit, & animo.* Nec non illud Euripidis in Hypomen.
translatum à Tullio *lib.* 3. *de officiis* 73. *Iuravi lingua men-
tem iniuratam gero.* Unde Gratianus post dictum *cap. Hu-
mana*, sic infert. [Si ergo Divina judicia verba nostra talia
foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur: si intentio
non debet servire verbis, sed verba intentioni: patet quod
Deus non accipit sic juramentum, sicut ille cui juratur,
sed potiùs sicut qui jurat, intelligit.] Cujus oppositum 73
docuit Isidorus in dict. *cap. Quacumque*, Gloss. in *cap. Ve-
niens, in verb. Præscivisset, supra de iureiur.* arguit pro
& contra, & non solvit. Sed Innocentius *ibi nu.* 2. *vers.
Si autem iurat aliquid determinatè*, distinguit forum inter-
num ab exteriori judicio, dicens: Juramentum in consi-
lio animæ secundùm intentionem jurantis recipit interpre-
tationem, *cap. Quanto, & cap. Ad nostram, il secondo,
de iureiuran.* Sed in judicio recipit interpretationem secun-
dùm jus *cap. Venientes, eodem tit.* quam distinctionem to-
tidem ferè verbis sequuntur ibi Hostiens. *num.* 4. *vers. Ex
dictis Innocentii*, dicens esse notandum, & semper hic al-
legari, quod juramentum recipit interpretationem secun-
dùm jus in judicio contentioso, sed in Pœnitentiali secun-
dùm intentionem jurantis, & Abb. *num.* 4. Bald. in *l. fi-
nal. num.* 9. *C. de non numerata pecun.* Joan. de Selva *in tra-
ctat. de iureiur.* 2. *par. quæst.* 2. & Bart. Cepol. Veronen. *in
Rubr.*

Rubr. Digestorum, de verb. signific. in 7. quæst. 6. quæst. principalis, ubi ait: [Hæc sit conclusio, quod in foro animæ juramentum interpretatur secundùm intentionem jurantis: in foro autem contentioso secundùm intentionem deferentis.]

74 Sed certè primum membrum hujus distinctionis, quod juramentum in foro animæ secundùm intentionem jurantis sit interpretandum; pugnat ex diametro cum verbis d. *c. Quacumque, 22. quæst. 5.* nam ibi Isidor. dicit: [Deum, qui conscientiæ testis est, accipere juramentum juxta mentem ejus, cui juratur:] & sic apertè loquitur in foro conscientiæ, prout etiam loquitur August. in dict. *cap. Ecce, 22. quæst. 5.*

75 Antonius de Butrio in dict. *cap. Veniens, num. 17. de jurejur.* aliter distinguit, videlicet aut mens suscipientis est certa: & juramentum debet intelligi secundùm intentum suscipientis; aut non est certa, & tunc intelligi debet secundum mentem verisimilem jurantis, & non secundùm mentem non verisimilem suscipientis; sed secundùm id, quod communiter intelligitur; & ferè in idem recidit distinctio Cardin. *ibid. num. 4.* dicentis. [Non ita esse attendendam intentionem jurantis, ut sit in libertate sua exponere verba ut vult, sed debet attendi intentio, quàm verisimiliter præsumimus eum habuisse,] argum. *cap. Quintavallis, de jurejur. cum simil.* Verùm hæc distinctio pertinet potiùs ad forum externum, nec conciliat jura præallegata.

76 Quamobrem pro conciliatione rectiùs distinguit gloss. communis in §. *Quæritur, post cap. Hoc videtur, in verb. Quæritur, 22. quæst. 5.* videlicet, Aut ab utroque interponitur dolus: & tunc juramentum est intelligendum secundùm communem significationem verborum, ut *cap. Ex litteris, de sponsalibus*; Aut à neutro intervenit dolus, & interpretandum est secundùm intellectum utriusque, si verba possint utrique intellectui adaptari, *cap. Cum tu, de testib.* Aut ab altero tantùm, & tunc intelligendum est secundùm eum, qui rectè intelligit, ut in *cap. Quacumque, 22. quæst. 5.* ubi idem tenent Archid. *num. 1.* & Bellam. *eod. num* & eodem ferè modo distinguit egregiè S. Thom. in 2. 2. *quæst. 89. artic. 7. ad 4.* nam ut ipse ait: *Quando non est eadem jurantis intentio, & ejus, cui jurat, si hoc procedit ex dolo jurantis, debet juramentum servari secundùm sanum intellectum ejus, cui juramentum præstatur.* Et de hoc doloso juramento loquitur Isidorus, ut constat ex illis verbis: [Quacumque arte verborum, id est fraude, calliditate, & versutia,] secundùm Hug. Archidiac. Bellam. & Turrecr. *in princip.* Tum ex verbis subsequentibus: [Nomen Dei in vanum assumit, & proximum dolo capit: si autem jurans dolum non adhibeat, obligatur secundùm intentionem jurantis.] Et in hoc casu intelligitur auctoritas Gregorii in dict. *cap. Humanæ aures.* Ita D. Thomas qui idem docuit in 3. *sentent. distinct. 39. quæst. 1. art. 3. quæst. 3. in corp.* dicens: *Dolosè jurantem ex juramenti necessitate obligari ad illud servandum taliter, ut ex dolo alius non lædatur: si autem simpliciter juret absque dolo, tunc in foro conscientiæ non obligari, nisi secundùm suam intentionem: sed in foro contentioso, ubi intentio ignoratur, obligari secundùm quod verba communiter accipi solent.* Idemque ante eum docuit Alexan. de Ales in 3. dicens: [Deus simplicitatis amator, & duplicitatis aspernator ita accipit, sicut ille, qui sine fraude intelligit: unde dictum Isidori intelligitur de dolosè jurante. Si verò uterque fraudulentus fuerit, debent accipi verba ista secundùm arbitrium boni viri, & secundùm quod sonant verba illa apud rectè intelligentes.] Hæc ille: quem refert, & sequitur Turrecrem. *in dicto §. Quæritur, post cap. Hoc videtur, 22. quæst. 5. num. 4. & seqq.* ubi etiam Raymundum, & Gulielmum ejus glossatorem in hanc sententiam citat, & consentiunt Cajetanus in 2. 2. *quæst. 89. d. art. 7. in responsione ad 4. col. 7. vers. Ex quibus patet solutio*; & Covarr. in *cap. Quamvis, de pact. in 1. par. §. 5. num. 2.* nec discrepat Hostien. in dict. *cap. Veniens, num. 4. de jurejur.* dum ait: [Juramentum in consilio animæ secundùm bonam, & sanam, & non fraudulentam intentionem jurantis recipere interpretationem.] Quæ distinctio in effectu fuit Gratiani in *cap. Qui peierare, § Ex his omnibus, 22. quæst.*

77 5. Nam concilians auctoritatem Gregorii sic ait: *Sicut aliud est callida verborum arte jurare, aliud simpliciter intentionem suam jurando nunciare; sic aliud est simplici intentione juramentum falsum recipere, aliud in recipiendo calliditate uti.* Et infrà: *Deus autem duplicitatis aspernator simplicem intentionem utriusque considerat, & tam ex parte recipientis, quam ex parte præstantis verborum artem aspernatur, & odit.* Quid plura? Hanc veritatem lumi- 78
ne naturali etiam Ethnici agnoverunt: nam Cicero *in oratione pro Sexto Roscio 52. littera B. Non enim*, inquit, *ex pactione verborum, quibus jusjurandum comprehenditur, sed ex perfidia, & malitia, per quam insidiæ tenduntur alicui; Dii immortales hominibus irasci, & succensere solent.*

His ita constitutis, quod sit mortale peccatum ex qua- 79
cumque causa jurare falsum subaudiendo aliquid in mente, quod reddat sensum verum, ostenditur apertissimè ex sequentibus.

Et primò, Juramentum artificiosè compositum ad fal- 80
lendum proximum in foro animæ juxta sanam intelligentiam suscipientis est accipiendum; quia Deus accipit hoc juramentum secundùm quod is, cui juratur, intelligit dict. *cap. Quacumque, 22. quæst. 5.* id est intelligere debet secundùm rectam intelligentiam verborum, ut ibi explicat gloss. 1. ex Turrecrem. *in verb. Intelligit*, & constat ex dictis supra *num. 76. & 77.* sed qui jurat id, quod secundùm vocis significationem est falsum, & subaudit aliud in mente, quod reddit sensum verum, artificiosè conjungit internam subauditionem cum verbis externis, ad hoc, ut audiens fallatur, & credat verum esse quod verba sonant.
Si enim hoc non intenderet, utique verba falsa non pro- 81
nunciaret, *l. Labeo, §. Idem Tubero, ff. de supellect. legat.* cùm tuba cordis sit lingua loquentis, ut Bald. inquit *cons. 160. Facta fuit investitura, circa finem, vers. Et si dicatur, lib. 1.* Ergo juramentum ejusmodi artificio compositum ad fallendum proximum in foro animæ, juxta sanam suscipientis intelligentiam est accipiendum: sed juxta sanam suscipientis intelligentiam, quæ ex recta verborum significatione desumitur, ad quod juratur est falsum, ut supponitur, in quæst. ergo tale juramentum est perjurium, quod ex sui ratione semper est mortale, ut supra *in 2. conclus. num. 60.*

Secundo, mendacium juramento firmatum in quacum- 82
que materia, & ex quacumque causa semper est peccatum mortale, *cap. ult. 22. qu. 1. cap. Si quis, ead. quæst. 5.* & patet ex dictis supra in 2. *conclus. num. 60. & seqq.* Sed enun- 83
ciare id, quod secundùm vocis significationem cognoscitur esse falsum subaudiendo aliud in mente, quod reddat sensum verum, est mendacium: ergo si firmetur juramento, semper mortale peccatum.

Minor probatur, quia mendacium nihil est aliud quam 84
falsa significatio vocis cum voluntate fallendi, ut diffinit Augustin. in *lib. Contra mendacium ad Cosentium, cap. 22. & in Enchirid. cap. 18.* relatum à Gratiano in *cap. Beatus, §. Ille ergo, 22. quæst. 2.* gloss. in *l. De ætate, §. Si cum esset, in verb. Mendacii, ff. de interrogat. action.* Magister, & Theologi in 3. *sentent. distin. 3.* & in specie S. Thomas *quæst. 1. art. 1.* Sylvest. *in verb. Mendacium, num. 1.* sed qui scienter dicit se aliquid fecisse, quod non fecit, quidquid in mente subaudiat, utitur falsa significatione vocis; quia subauditio illa in mente retenta nihil operatur quoad externam significationem vocis, *l. Si repetendi, C. de condit. ob caus. & l. In ambigue, ff. de rebus dubiis.* Item ha- 85
bet intentionem fallendi, quia intendit, ut audiens credat verum esse, quod secundùm vocis significationem est falsum, & sic fallatur: nam falli, & errare nihil est aliud, quam unum pro alio putare, *cap. In quibus, 22. quæst. 2. l. Si posthumus, §. ultim. ff. de liber. & posthum.* glos. *prima, circa fin. in summa 29. quæst. 1.* Host. in *cap. Ad nostram, num. 2. supra de conjug. servor.* seu falsum pro vero putare, *cap. Quamvis, 38. distin.* dict. gloss. *in summ. 29. quæst. 1. in verb. Erravit.* Igitur enunciare quod cognoscitur esse falsum secundùm significationem vocis, quicquid internè subaudiatur, mendacium est. Et confirmatur ex verbis
Cajetani in 2. 2. *quæst. 89. artic. 7. in responsione ad 4. vers.* 86
Ad hoc dicitur, ubi sic ait: [In quacumque materia si verba sint falsa, tale juramentum est peccatum mortale: & ratio est, quia ibi est mendacium juramento firmatum, quia ibi est falsæ vocis significatio cum intentione fallendi juramento firmata. Nec excusatur propter implicitam 87
subauditionem in mente retentam, quoniam hujusmodi subauditio non excusat, quin sit falsa vocis significatio

cum

cum intentione fallendi illum, ut intelligit sibi promitti
quod iste promittere non intendit.] Hæc ille.
88 Præterea esto in aliquo casu audiens non fallatur, ut
contingit in mendacio jocoso, quia audiens fidem non ad-
hibet, & sic non fallitur; nihilominus, ut inquit S. Tho-
mas in 3. sentent. distinct. 38. quæst. 1. artic. 1. ad ultimum.
Quisquis sciens falsum loquitur, fallit, quamvis non sem-
per aliquis per eius verbum fallatur, veluti si mendacium sit
iocosum, quia fallaciam intendit secundum quod est in fal-
lente; secundum illud Chrysostomi super Matth. cap. 21.
Mendacia si non habent quem decipiant, ipsa sibi men-
tiuntur, sicut ait Psalm. Mentita est iniquitas sibi. Unde
89 ratio mendacii sumitur à falsitate formali, secundùm hoc
scilicet, quod aliquis habet voluntatem falsum enuncian-
di: quod autem quis intendat falsitatem in opinione al-
terius constituere fallendo ipsum non pertinet ad speciem
mendacii, sed ad quamdam illius perfectionem, ut idem
S. Thomas docuit in 2. 2. quæst. 100. art. 1. in corp. & post
eum S. Anton. 2. par. tit. 10. cap. 1. de mendacio, §. 1. ver-
sic. Secundum est, & vers. Tertium, & Sylvester in verb.
Mendacium, numer. 1. & consentit D. Bonaventura in 3.
sentent. distin. 38. quæst. 5. num. 50. ubi sic ait: Cum dici-
tur mendacium, est falsa vocis significatio cum intentione fal-
lendi; non idem est fallere, quod decipere; sed idem est fal-
lere, quod falsum dicere: unde sensus est cum intentione fal-
lendi, hoc est falsum dicendi; & hoc utique convenit menda-
cio iocoso, licèt minus complete, quàm pernicioso. Hæc ille.
Ergo qui sciens falsum loquitur etiam per jocum, quic-
quid in mente subaudiat, mendacium incurrit, sive au-
dientem fallat, sive non.
90 Tertiò, mendax est, qui lingua profert contrarium
ejus, quod mente gerit, cap. Is autem mentitur, 22. quæst.
91 2. In difformitate enim, & dissonantia verborum ab
intentione consistit ratio formalis mendacii, cap. Quæri-
tur, §. Item opponitur, vers. Episcopus vero, ead. caus. &
quæst. & dictum est supra num. 58. in fin. Nam, ut inquit
Magister in 3. sententiarum distinct. 38. in 4. dub. littera C.
92 hoc malum est proprium mentientis, unum habere clausum in
pectore, aliud promptum in lingua. Unde glossa exponens
illud Psalmi, Labia dolosa in corde locuti sunt, sic ait: [ubi
est duplex cor, ita quod aliud dicitur, & aliud intendi-
tur, ibi est mendacium;] sequitur S. Antonin. in 2. par.
93 titul. 10. cap. 1. de mendacio, §. 1. Rationem reddit D.
Thom. in 2. 2. quæst. 110. artic. 3. in corp. Quia cùm voces
naturaliter sint signa intellectuum, innaturale est, & inde-
bitum, quod aliquis voce significet id, quod non habet in
mente. Hinc Homer. in 1. Iliade. Exosus mihi veluti in-
ferni porta, qui aliud quidem occultum habet in mentibus, a-
94 liud ore profert. Qui autem implicita subauditione uti-
tur ad invertendum sensum verborum, utique lingua
profert contrarium ejus, quod gerit in mente: nam
lingua profert sensum falsum juxta significationem vo-
cis; & mente concipit sensum verum juxta implici-
tam subauditionem: nam verbi gratia, si homicida
dicat, Non occidi, & mente subaudiat scilicet in die
Paschatis, propositio illa, non occidi, secundùm exter-
nam vocis significationem est falsa, quia in veritate occidit;
sed secundùm mentis subauditionem est vera, quia in
95 veritate non occidit tali die. Rursus propositio illa, non
occidi, juxta sonum verborum est simplex, & absoluta:
& juxta implicitam subauditionem redditur complexa,
& qualificata: idque non contingit ex significatione vocis,
quàm verba, non occidi, non admittunt hanc interpreta-
tionem, scilicet in die Paschatis, ut per se patet: sed con-
tingit ex conspectu mentis: & ita qui sic loquitur; habet
in lingua contrarium ejus, quod mente gerit: Igitur est
mendax: & si huic mendacio etiam non pernicioso, sed
officioso, vel jocoso juramentum addat, semper est per-
jurus, & mortaliter peccat, ut constat ex dictis in 1. & 2.
conclus.
96 Quartò, si verba juramenti ex propria significatione
non admittunt sensum, quem jurans mente concipit, per
hoc à perjurio non excusatur, ut si quis jurat se non come-
disse, volens significare se non dormisse: vel si dicat fun-
dum, intelligens de equo, ut exemplificat gloss. 1. in l. In
ambiguo, ff. de reb. dub. quia non est in facultate cujus-
quam significationem verbis imponere, idque liberè fate-
tur Vasquez in 1. 2. quæst. 103. art. 4. disput. 82. cap. 4. nu.
29. & Auctores contrariæ sententiæ, ut Sanchez in Deca-
logo lib. 3. cap. 6. numer. 15. in fin. idemque dicit Sotus de
Secreto, membro 3. quæst. 3. ad fin. de eo, qui jurat aliquid
de Petro, intelligendo intra se alium Petrum ab eo, de
quo interrogatur. Ergo ob eandem rationem non excusa- 97
bitur à perjurio, qui in quocumque casu ex subauditione
in mente addita invertit sensum assertionis juratæ, quia
vox externa, quæ significat falsum, in nullo casu admittit
subauditionem internam, quæ significat verum; alioquin
contineret contrarietatem, quia simul significaret verum, 98
& falsum, quæ invicem sunt contraria, & esse non pos-
sunt in eodem subjecto, gloss. in cap. Cum humilitatis, in
verb. Falsitas, 22. quæst. 2. & probat S. Thomas in 1. par.
quæst. 17. art. 4. quod exemplis clarius apparebit. Ecce tu 99
ad interrogationem meam respondes, dabo tibi centum,
& subaudis intra te, si Cœlum digito tetigeris: utique
responsio verbis expressa affirmat te daturum centum;
ex conditione autem in mente addita negat te daturum, 100
quia conditio impossibilis natura vitiat stipulationem, l.
Generaliter, & l. seq. ff. de verb. obligat. l. Non solum, ff.
de act. & obligat. §. Impossibilis, institut. de inutil. stipulat.
similiter vir dicit mulieri, Accipio te in meam uxorem:
quæ verba matrimonium inducunt, cap. Si inter virum,
supra de spons. & cap. Licèt de sponsa duorum, & subau-
dit intra se conditionem, si adulterium commiseris;
quæ conditio matrimonium vitiat, cùm sit contra
illius substantiam, cap. fin. de condit. appos. Igitur exter- 101
na vox cum subauditione mentis conjuncta simul signifi-
cat matrimonium esse, & non esse, quæ contradictoriè
sunt apposita, Sanctus Thomas in 1. 2. quæst. 64. artic. 3.
ad tertium; & idem est si propositiones non sint oppositæ:
nam si tu dicis dabo tibi centum, & subaudis intra te, si
mihi placuerit, propositio verbis expressa est pura: tu ve-
rò ex conceptu mentis facis eam conditionem. Item si in-
terrogatus à judice dicas, non occidi, & mente subintelligas,
ut tibi dicam; responsio verbalis est nuda, & simplex: at
subauditio eam efficit modalem, & complexam: quæ
omnia repugnant naturæ verborum, cùm stare non pos-
sit, ut una & eadem propositio simul sit conditionalis,
& pura, vel complexa, & simplex, ut per se patet: & i-
dem dicendum de similibus; nam in quocumque casu quæ-
stionis propositæ subauditio in mente retenta corrumpit,
ac destruit externam significationem vocis, cùm aliud
vox, aliud subauditio significet: ad hoc textus optimus
in l. In ambiguo, & ibi gloss. 1. ff. t. de reb. dub. & latiùs pate-
bit infra num. 111.
Quintò, qui apparenter jurat, sed intentionem habet 102
aut non jurandi, aut se juramento non obligandi, aut
promissionem juratam non adimplendi, perjurus est;
quia exteriùs juramentum applicatur mendacio, quod 103
est materia omninò contraria juramento tam interiori,
quàm exteriori: unde Gratian. in §. Item qui falsum, cir-
ca fin. post cap. Animadvertendum, 22. quæst. 2. [Ille, in- 104
quit, in dolo jurat, aut mendaciter promittit, in cujus
mente est non sic se facturum, ut promittit;] & in c. Qui
pejerare, 22. quæst. 5. Cromatius ait: [qui pejerare para- 105
tus est, antequam juret, jam perjurus esse videtur; quia
Deus non ex operibus judicat, sed ex cogitationibus, &
ex corde:] & singula membra per rationes invincibiles la-
tè prosequitur, & probat doctissimus Cajetanus in 2. 2.
quæst. 89. artic. 7. in respons. ad quartum, col. 6. vers. Quo-
circa; sed qui verbis externis jurat aliquid esse, vel non
esse, aut se daturum, vel facturum, & in mente subau-
dit conditionem impossibilem, vel inducentem contra-
rium sensum, utique apparenter jurat, sed intentionem
habet aut non jurandi, aut certè se non obligandi, & pro-
missionem non adimplendi: propterea enim externo ju-
ramento obligatorio secundùm significationem vocis ad-
dit in mente conditionem impossibilem, vel aliam, quæ
juramenti vim, & obligationem perimit, ut per hanc cau-
telam non remaneat juramento obligatus; idque con-
cedunt vel Auctores sententiæ oppositæ, dum asserunt
sic jurante non obligari juramento: ergo sic jurans per-
jurus est.
Sextò, si ex aliqua justa causa liceret verbis exteriori- 106
bus jurare falsum subaudiendo in mente aliquid, quod
redderet sensum verum, secluso scandalo licuisset etiam
Martyribus ad vitandam mortem infidelium sectas ore
profiteri, subaudiendo in corde, si mihi liceat: sed hoc
impium esset asserere, cap. Non solum, 11. quæst. 3. quia
esset

esset applicare actum exterioris cultus cui non debetur.
107 Ergo similiter qui actum exterioris juramenti, qui est actus latriæ (S. Thom. in 2. 2. *quæst. 89. artic. 4.*) applicat materiæ contrariæ, scilicet mendacio, dum dicit: *Deus est mihi testis quod si faciam, & subaudit in mente aliud, per quod non intendit facere, mortaliter peccat: est enim hoc exhibere Deo irreverentiam coram hominibus, qui audiunt iuramentum falsum secundum vocis significationem, & non percipiunt subauditionem in mente iurantis retentam*: quo argumento utitur Cajetan. *in 2. 2. quæst. 89. artic. 7. in respons. ad quartum, vers. Ad hoc dicitur, colum. penult. circa fin.*

108 Septimò, qui firmat juramento id, quod nihil est, perjurium committit; quia quod nihil est, non potest esse verum, cùm verum, & nihil, seu non ens contradicto-
109 riè sint opposita, Sanctus Thomas *in 1. part. quæst. 17. artic. 4. & in 1. 2. quæst. 64. articul. 3. ad tertium, & in 1.*
110 *sentent. distinct. 19. quæst. 5. artic. 1. ad ultim.* Et juramentum, cui veritas non est comes, perjurium est, *cap. Animadvertendum, 22. quæst. 2.* qui autem lingua jurat scienter falsum, & mente concipit verum, utique firmat juramento id, quod nihil est: nam ut formaliter inquit glos.
111 *1. part. in cap. Is autem mentitur, 22. quæst. 2.* Qui mentitur nihil dicit, quia non dicit id, quod vox significat; aliud enim cogitat mente, quàm ore proferat. Item non dicit id, quod cogitat, quia vox illud non significat, nec dicit illud, quod voce significat, quia illud non intendit: ergo nihil dicit, ut *l. In ambiguo, ff. de reb. dub.* ubi dicitur: qui aliud dicit, quàm vult, neque id dicit, quod significat, quia non vult: neque id quod vult, quia id non loquitur. Igitur qui sic loquitur, cùm firmet juramentum id, quod nihil est, perjurium committit.

112 Et confirmatur, quia veritas est, ut quod est dicatur, *cap. Cum humilitatis, 22. quæst. 2.* Tu verò dicis, quod non est, ut supponitur in quæstione: nam quod implicitè subaudis, non dicis, sed mente cogitas, dict. *l. In ambiguo, & l. Si repetendi, ff. de condit. ob caus.* ergo ipse te seducis, & veritas in te non est, dict. *cap. Cum humilitatis*, Sanctus Thomas in 2. 2. *quæst. 111. artic. 1. in corp. & in respons. ad primum*: & cùm sine veritate jures, non
113 juras, sed pejeras, ut in dict. *cap. Animadvertendum*, ibi: *Si ista defecerint, nequaquam erit iuramentum, sed periurium, 22. quæst. 2.*

114 Octavò, non solùm in falsis verbis, sed etiam in simulatis operibus mendacium est, dicit textus in *cap. Cavete, 22. quæst. 5.* ubi glossa unica desumit argumentum quod factis mentimur sicut verbis, & factis negamus Christum
115 sicut verbis, *cap. Existimant, 11. quæst. 3.* Nam ut inquit Sanctus Thomas *quodlib. 6. art. 17. in corp. Cum eadem intentio fallendi sit in eo, qui mentitur verbo, & in eo, qui mentitur facto, uterque æqualiter peccat; verbum enim, & factum assumuntur, ut instrumentum fallendi: Unde non refert quantum ad peccatum mendacii, utrùm quis verbo, vel facto quocumque, vel scripto, vel motu mentiatur; sicut nec refert quantum ad peccatum homicidii, utrùm aliquis gladio, vel securi interficiat hominem.* Hæc D. Thomas, quem sequitur Archidiac. in *cap. Is autem, numer. 1.*
116 *22. quæst. 2.* & idem docuit in 2. 2. *quæst. 111. artic. 1.* Sed qui facto ipso mentitur, non ideò immunis est à mendacio, quod in mente aliquod verum subaudiat, quia non est in facultate mentientis rerum merita immutare, ut Boet. inquit *lib. 1. de consolat. pros. 4.* aut res verbis accommodare, S. Thom. *in 1. par. quæst. 1. art. 10. & quodlib 7. art. 14.*

117 Alioquin seclusо scandalo licuisset etiam Beato Marcellino Jovis simulacro thura adolere, concipiendo in mente se non thurificare idolis, sed vero Deo: & tamen fatentur omnes eum peccasse contra fidei confessionem, ut *cap. Non solùm, 21. distinct.* quia scriptum est, *Quicumque me erubuerit coram hominibus, hunc & filius hominis erubescet coram Angelis Dei*, ut in proposito ejusdem Pontificis notat Cajetan. in 2. 2. *quæst. 89. artic. 7. in resp. ad 4. vers. Ad hoc dicitur, colum. penult. circa finem.* Cujus rei evidentissimum testimonium præbuerunt horribilis pœnitentia posteà peracta, Pontificatus sponte dimissus, & martyrium ob fidem susceptum, ut apud Cardin.
118 Bellarm. *lib. 4. de Roman. Pontific. cap. 9.* Ergo pariter nec qui falsis verbis utitur est à mendacio immunis ex eo, quod in mente subaudiat verum; quia sicut non est in potestate alicujus facti veritatem immutare, ita nec verbis aliam significationem imponere: nam ut inquit Sanctus Thomas in 3. *sentent. distinct. 38. quæst. 1. articul. 1. in corpor.* Non est in potestate hominis verum significare, nec verum scire: & probatur in dict. *l. In ambiguo*, & ibi gloss. *1. ff. de reb. dub. & in l. Si repetendi, Cod. de condict. ob caus.* & ex dictis supra *num. 89. & 111.* Et veritas in ju- 119
ramento est adæquatio vocis ad rem, secundùm Turrecr. in *cap. Animadvertendum, in responsione ad primum, vers. Nec veritas, 22. quæst. 2.* & D. Bonaventura in 3. *sent. distin. 38. quæst. 1. num. 9.*

Nonò, cùm hæc ita se habeant in extrajudicialibus, 120
longè magis procedunt in judicio: nam qui in juramento utitur hujusmodi subauditionibus sensum invertentibus; obnoxius est Deo, Judici, & parti: quæ etia damnantur in hac Decretali.

Obnoxius est Deo, qui artificiosum juramentum accipit non secundum mentem jurantis, sed juxta sanam intelligentiam suscipientis, id est secundùm id, quod suscipiens intelligere debet juxta rectam intelligentiam verborum, ut probatum est supra *numer. 79. & 80.* At juxta rectam intelligentiam verborum, & significationem vocis id, quod juratur est falsum, ut supponitur in quæstione. Ergo sic jurans graviter obnoxius est Deo, cùm Divinum ejus nomen invocet in testimonium falsitatis, & ipsius præsentiam contemnat, ut hic dicitur.

Obnoxius est judici, quia cùm implicita subauditio in 121
mente retenta sit judici abscondita, & imperceptibilis, & exteriora juramenti verba sint falsa, per hoc judex fallitur, eique subtrahitur debitum justitiæ, quod est mortale peccatum, ut per Div. Thom. in 2. 2. *quæst. 69. artic. 1.*
Item perjurium est nequiter decipere credentem, ut *cap. 1.* 122
22. quæst. 2. Præterea doloso hoc juramento inducitur judex ad ferendam iniquam sententiam, utpotè falsis probationibus innixam; quod similiter est contra justitiam, *cap. Super eo, infra eodem, & cap. Cum venerabilis, sup. de except.*

Nec dicatur: si reus, qui homicidium commisit ad sui 123
necessariam defensionem, juret se non occidisse, subaudiendo in mente, ita ut puniri possit, sententia absolutoria non est iniqua, cùm homicidium hoc casu non sit punibile, *Clement. Si furiosus, de homicidio.* Imò enim adhuc judex malè judicat, quia non fert sententiam absolutoriam ex eo, quod accusatus commiserit homicidium ad sui defensionem, sed ex eo, quod homicidium non commiserit; & ita ex falsa causa, cùm verè illud perpetraverit. Unde fertur sententia ex falsis probationibus, cùm secundùm acta, & probata sit judicandum, *cap. Iudicem, 3. quæst. 7. & §. Si quando autem, 2. quæst. 1. cap. Pastoralis, §. Qui vero*, ubi gloss. *ultim. supra de offic. Deleg.* Insuper reus negando homicidium in causa est, ut judex ad veritatem indagandam inquirat contra alios non culpabiles: & injustè puniat accusatorem in probatione deficientem, ut dicam infra *numer. 131.* quod non faceret si accusatus veritatem confiteretur. Unde sic jurans meritò obnoxius est judici, quem mentiendo fallit, ut hic dicitur.

Insuper esto sic jurans non sit perjurus ex eo, quod fal- 124
sum dicat: tamen procul dubio perjurus est ex eo, quod veritatem occultat judici, cui tantùm nota est externa significatio vocis, sed prorsus ignota subauditio in mente jurantis retenta. Unde ex nulla causa excusatur à culpa mortali, ut per Silvest. *in verb. Mendacium, quæst. ultim. vers. Cavenda tamen*: nam ut legitur in *cap. Quisquis, 11. quæst. 3. Qui metu cuiuslibet potestatis veritatem occultat, iram Dei super se provocat, quia magis timet hominem, quàm Deum.* Et infra: *Uterque reus, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit*: quæ verba sunt repetita in hac Decretali. Ad idem text. in *l. Si quis obrepserit, ff. de fals.* & fusiùs dictum est supra *in 3. notab.* Adeò ut et- 125
iam accusatus de capitali crimine, non possit absque mortali peccato veritatem celare, licèt certò sciat se propterea ultimo supplicio affectum iri; quia ut egregiè docet Sanctus Thomas *in 2. 2. quæst. 69. artic. 1. in corp. Quicumque facit contra debitum iustitiæ mortaliter peccat. Pertinet autem ad debitum iustitiæ, quod aliquis obediat suo Superiori in his, ad quæ ius Prælationis se extendit. Iudex autem Superior est respectu eius, qui iudicatur; & ideo ex*

debito

debito tenetur accusatus iudici veritatem exponere, quam ab eo secundum formam iuris exigit, & ideo si confiteri noluerit veritatem, quam dicere tenetur, vel si eam mendaciter ne-
126 *gaverit mortaliter peccat.* Hæc ille. Idem firmat Bartol. in *l. Relegati, ff. de pœn.* ubi *numer.* 1. Fortiùs dicit secundùm Theulogos damnatum ad mortem peccare aufugiendo de carcere: & sequitur Abb. in *cap. Ex parte, il secondo, numer.* 2. *in fine, vers. Per quod idem è contra, de sepultur.* & Marian. Socin. *hic numer.* 10. & 11.

127 Sed dices: hæc vendicant sibi locum si reus, vel testis interrogetur secundùm formam juris; secus verò si non juridicè, puta quia judex non sit competens, vel ejus jurisdictio sit suspensa, aut non extent indicia sufficientia ad interrogandum: quia tunc tacendo veritatem non
128 peccat, ut constat ex dictis supra in 3. *notab.* Quinimò hoc casu peccat reus non fugiendo de carcere, secundùm Marian. Socin. hic *numer.* 12. & *per cap. Si non licet*, 23. *quæst.* 5.

129 At responderetur, Licere quidem hoc casu veritatem celare, sed non mentiri aliud ore proferendo, aliud mente subaudiendo, *cap. Ne quis arbitretur*, 22. *quæst.* 2. & in superioribus abundè probatum est: quod si judex injustè urgeat ad confessionem extorquendam, poterit reus uti cautelis, quarum meminit Sanctus Thomas in 2. 2. *quæst.* 69. *d. artic.* 1. *in corp.* dicens: *Si verò iudex hoc exquirat, quod non potest secundum ordinem iuris, non tenetur ei accusatus respondere, sed potest vel per appellationem, vel aliter licitè subterfugere; mendacium tamen dicere non licet.* Ad-
130 de verum non esse, quod ait Marian. Socin. de reo non fugiente de carcere. Imò enim, ut rectiùs docuit Cajetan. in 2. 2. *quæst.* 89. *artic.* 7. *in resp. ad* 4. *vers. Ex his autem in eo dubio.* Quantumcumque carceratio sit injuriosa vel injusta: tamen materia est justa, & sancta; nam vel pati justum, & velle pati injustum, sanctum est: ad hoc 23. *quæst.* 1. *in Summa, cap. Quod Christus, §. Potest, quæst.* 4. & *cap. Suggestum*, 7. *quæst.* 1. Nec ad rem facit dict. *cap. Non licet*, quia loquitur de eo, qui occidit seipsum: quod nullo casu est licitum, cùm sit malum intrinsecè, ut ibi patet.

131 Demum jurans in judicio, obnoxius est parti, quam doloso juramento lædit, ut hic in textu contra illud Psalm. *Domini est terra, &c. nec iurabit in dolo proximo suo*, ut notatur *in Summ.* 22. *quæst.* 2. Necnon contra illud Eccles. 23. *Vir multum iurans implebitur iniquitate, & non discedet à domo illius plaga: & si frustraverit, delictum illius super ipsum erit: & si dissimulaverit, delinquit dupliciter; & si in vanum iuraverit, non iustificabitur.* Item ut inquit Sanctus Thomas in 2. 2. *quæst.* 69. *art.* 1. *ad tertium. Qui mentitur in iudicio, ut se à morte liberet, non solum facit contra dilectionem Dei, cuius est iudicium, & contra dilectionem proximi ex parte iudicis, cui debitum negat; sed etiam ex parte accusatoris qui punitur, si in probatione deficiat*, scilicet pœna talionis, *cap. Calumniator*, 2. *quæst.* 3. *l. final.* & ibi gloss. *in verb. Similitudo supplicii, Cod. de*
132 *accusator.* Sanctus Thomas in 2. 2. *quæst.* 68. *artic.* 4. Et efficitur infamis, *cap. Qua autem pœna*, 2. *qu.* 3. & communione privatur, *cap. Si quis Episcopum, & c. Enthenium, ead. caus. & quæst.*

133 Decimò, & ultimò, juramentum institutum est, non per quod se invicem homines fallant, sed per quod quisque in alterius notitiam cogitationes suas proferat. Ver-
134 bis ergo uti ad fallaciam, non ad quod instituta sunt, peccatum est; quæ sunt formalia verba text. in *cap. Is autem*
135 *mentitur*, 22. *quæst.* 2. Modus autem jurandi per has implicitas subauditiones mentis alium seorsum inducentes, quam vox significet, hunc juramenti finem enervat prorsus, ac destruit. Nam idcircò suscipiens juramentum redditur certus de fideli jurantis intentione, quia eum non credit usque adeò immemorem salutis æternæ ut velit jurare, Deum invocando in testimonium falsitatis. At quo pacto poterit amplius certior fieri de hujusmodi intentione, si jurans sine ullo scrupulo peccati potest lingua proferre contrarium ejus, quod animo sentit, & quæ fides erit sacramenti, si illius veritas pendet ex subaudito intellectu mentis audienti occulto, & impenetrabili? Profectò si fas esset has simulationes, & cordis duplicitates jurejurando adstruere, hinc posset quisque suo arbitratu proximo illudere: & penè corrueret certitudo judiciorum, contractuum, ne humanarum actionum, quæ potissimum jurejurando vallantur, & firmitatem accipiunt, & omnia dolis, ac fallaciis paterent, resque sacrosancta, & in actibus humanis tam necessaria ludibrio haberetur. Cum nihil sit tam falsum, quod his duplicitatibus, & implicitis subauditionibus velari non possit: & tamen principalis juramenti comes est veritas, *cap. Animadvertendum*, 22. *qu.* 2. nec veritas in mente jurantis 136
retenta, sed in audientis notitiam delata, ut in dict. *cap. Is autem mentitur*, *Nam*, ut inquit S. Bonavent. in 3. *senten. distin.* 38. *quæst.* 2. *num.* 24. *voces instituta sunt, ut adstruatur veritas apud audientem, quæ est apud loquentem: & ideo qui ad aliud utitur, ipso sermone abutitur, & incurrit peccatum mendacii.* Hæc ille. Item omnis, qui jurat, ut quod verum est, eloquatur, dicit textus in *cap. Iuramenti*, 22. *q.* 3. quamobrem ut verbis Augustini utar in *cap. Homines*, 22. *q.* 2. *Videtis quàm ista detestanda sit bellua, & de rebus humanis exterminanda.*

Nec relevat replicatio, quod etsi modus hic jurandi adversetur fini sacramenti, tamen si id contingat in materia 137
levi, non sit sine culpa venialis, quoniam non de simplici mendacio, sed de perjurio hic agitur, ut constat dictis. Perjurium autem in quacumque materia etiam levissima ex sui ratione semper est mortale peccatum, ut sæpiùs repetitum est.

Amplia primò: conclusionem superiùs firmatam, 138
ut locum habeat etiam in eo, qui alta voce juramento affirmat aliquid falsum, & continuando submissa voce ab aliis imperceptibili superaddit aliqua verba, quæ reddunt sensum verum: nam & is dicendus est pejerare, quicquid contra scripserit Sanchez *super Decalogum lib.* 3. *cap.* 6. *nu-*
mer. 15. *vers. Quinto quia*: quid enim interest, an quis in 139
materia falsa implicitè subaudiat aliquid in mente, vel voce adeò submissa id exprimat, ut audiens non percipiat; utroque enim casu eadem est fallendi intentio, cùm alta vox assumatur tamquam instrumentum fallendi. Unde sicut mentiri non licèt mente subaudiendo, ut abundè ostensum est supra, ita nec imperceptibili voce loquendo, cùm paria sint nihil respondere, vel ita obscurè respondere, ut incertum dimittat interrogatorem, dicit text. in *l. De ætate, §. Nihil*, & ibi Bart. *in princ. ff. de interrog. action.*

Amplia secundò, ut ob eamdem rationem non excuse- 140
tur à perjurio, qui in materia falsa diceret Italico idiomate, *Giuro perd'io*, cum apostropho, post litteram *d'* intendens significare, *perdo io*, vel qui juraret per verb. *iuro*, suppri- 141
mendo infra dentes litteram *I*, adeò ut audiens id non perciperet, sed intelligeret jurantem dixisse, *Iuro*, licèt contrarium, etiam benè docuerit idem Sanch. *d. cap.* 6. *nu.* 37. *vers. Similiter.*

Amplia tertiò, ut ratione consimili idem sit dicendum 142
in eo, qui in materia itidem falsa pronunciet juramenti verba interrogativè, ut contrarium sensum inducat ad aliquem decipiendum, veluti si dicat: Ego non novi hominem acuendo paulisper vocem in ultima syllaba, sed ita artificiosè, ut non percipiatur ab audiente. Sicut nonnulli hæretici invertunt illud Beati Augustini. *Qui fecit te sine te, non salvabit te sine te?* quasi sit sensus, utique 143
salvabit. Vel si intendat loqui per ironiam, intelligendo album pro nigro, & verum pro falso. Et generaliter quo- 144
cumque alio modo ad aliquem circumveniendum in juramento utatur fallacia, artificio, simulatione, duplicitate, vel fictione aliqua, prout in singulis decem prædicamentis exemplificat Margarita decreti, seu tabula Martin. *in verb. Fingere*; & patet ex D. Thom. in 2. 2. *quæst.* 111. *artic.* 1. nam ut legitur in *cap. Nec artificioso*, 22. *qu.* 2. *Nec artificioso mendacio, nec simplici verbo oportet decipere quemquam; & quomodolibet mentitur, quis occidit animam*; aliàs legitur, quolibet artis modo mentiatur os, quod mentitur, occidit animam.

Amplia quartò, eamdem conclusionem; ut vendicet 145
sibi locum etiam in eo, qui in juramento utitur verbis amphybologicis, seu æquivocis, sub hac tamen distinctione: nam aut verba, quæ usurpantur ex propria significatione vocis, & communi audientium usu non admittunt interpretationem, quam jurans intendit, ut in exemplo Principis picti, de quo supra *num.* 25. & hoc casu in juramento uti amphybologia, & verbis duplicibus, etiam ex justa causa, vel jocosè, est mortale peccatum. Et ratio

146 ratio est in promptu, quia cùm juramentum sit accipien-
dum, juxta propriam, & communem intelligentiam verbo-
rum, ut *cap. Ex litteris, il primo*, & ibi omnes, *supra de
sponsal.* & exteriora verba ex communi intelligentia non
recipiant sensum verum, quem jurans intendit, ut suppo-
nitur in hoc primo membro distinctionis: est manifesta
ibi falsa vocis significatio juranti cognita, & sic menda-
cium juramento firmatum, quod ex nulla causa excusatur
à mortali, cùm in substantia mendacium idem sit, quod
assertio falsi cogniti, ut per D. Bonavent. in 3. *dist.* 38. *qu.* 1.
num. 13. & latiùs ostensum est supra *n.* 88. *&* 89. neque enim
interna subauditio veri operatur, quia externa significatio
vocis sit falsa, ut similiter probatum est supra *n.* 87. *&* 97.
usque ad num. 102. *& num.* 111. Unde quemadmodum qui
sciens aliquid facit quamvis mente concipiat se illud non
facere, tamen facit: ita qui sciens falsum dicit enm jura-
mento, quamvis mente concipiat se verum dicere tamen
falsum dicit, & mortaliter peccat eùm utrobique eadem
sit ratio, secundum ea, quæ dicta sunt supra *num.* 114. *&
seqq.* & quamvis Leonardus Lessius supracitatus *numer.* 25.
de hoc hæsitaverit; dicens inesse grave peccatum, sed for-
tè non mortiferum: tamen non percipio quomodo pecca-
tum possit esse grave, & non mortale, cùm in oppositum
sit text. in *c.* 1. 81. *dist.* Unde Jo. Andr. *in c. Sacris, n.* 20. *ante
med. supra de his, quæ vi met. caus.* sic arguit: Crimen est
grave peccatum. Ergo mortale. Cujus dictum sequuntur
ibi communiter Doctores: venialia enim non gravia pec-
cata, sed minuta, parva, minima, & levia dicuntur,
c. Unum orarium, §. *alias autem*, *& c. seq.* 25. *dist. cap. De
quotidianis, de pænit. dist.* 3.

147 Aut verba hujusmodi ex proprietate vocabuli, & com-
muni usu utramque interpretationem recipiunt, & tunc
non est mortale peccatum his verbis amphybologicis, &
æquivocis sine alicujus præjudicio uti in eum sensum,
quem jurans intendit, licèt is, cui juratur, illa in alium
sensum accipiat, eo quod his verbis nullum insit menda-
cium, ac proinde nec perjurium, & hanc distinctionem
probant Alexand. de Ales in tertio relatus à Turrecrem. in
§. *Quæritur*, post *cap. Hoc videtur*, *numer.* 5. 22. *quæst.* 5.
ubi quærit quid si verba ita duplicia sint, ut æqualiter di-
versos sensus exprimant, & respondet, tunc non obligari
jurantem nisi secundum intentionem suam, nec posse co-
gi ad observationem in alio sensu, sed ad implendum in
quo intendit jurare. Sequitur ibi Turrecr. ubi etiam Host.
Raymundum, & Guilielmum ejus glos. in hanc senten-
tiam citat. Idem firmat Cardinal. Cajet. *in* 2. 2. *quæst.* 89.
art. 7. *col. penult. vers. Ad hoc dicitur*, ibi, [si verò non in-
terveniunt verba falsa, dicens hoc casu non esse mortale,
etiam si jurans intendat, ut accidens fallatur,] Sot. *de Iust.
& iur. lib.* 5. *quæst.* 6. *art.* 2. *conclus.* 7. *& lib.* 8. *conclus.* 1. *art.*
7. *col. ult. & de Secreto, memb.* 3. *quæst.* 3. *conclus.* 3. *in fin.*
Corduba *in summ. quæst.* 65. *& de Secreto, membr.* 3. *quæst.* 3.
Azor. *tom.* 1. *Institut. moral. lib.* 11. *cap.* 4. *quæst.* 5. *in fine*,
Lopez 1. *part. Instructorii*, *cap.* 42. *col.* 7. *vers. Itemqui non
est*, *& vers. seq.* licèt S. Bonavent. *num.* 3. *dist.* 39. *quæst.* 1.
num. 50. dicat quando verba multiplicia indifferenter se
habent ad utrumque sensum, cùm neutrum probari possit,
standum esse judicio bonorum virorum, qui pensatis con-
jecturis, & rationibus condescendere debent saniori, &
potiori intentioni.

148 Et hac ratione salvant nonnulli cautelam S. Francisci,
qui interrogatus à ministris Curiæ, An quidam illac tran-
sisset, manus in vestis manicas intromitteos respondit: non
transit hac, intelligens de loco, in quo manus habebat.
Ita Jo. de Anan. & Angelus, quos refert, & sequitur Na-
varr. *in cap. Humanæ aures*, 22. *qu.* 5. *in* 2. *qu. num.* 10. *&* 11.
Suarez *tom.* 1. *de Relig. tractat. de Iuram. lib.* 3. *c.* 9 *num.* 7.
& 8. & idem Navarr. *in manual. c.* 12. *n.* 8. Salon. *in* 2. 2. *qu.*
69. *art.* 1. *controvers.* 11. & Sanchez *super Decalog. lib.* 3. *c.* 6.
num. 42. subdens idem esse si dixisset: non transit hac, in-
telligendò locum individuum, quem, pede, vel manu
tangit, & allegat Sylvestrum hoc dicentem *in ver. Menda-
cium quæst. ult. vers. Tertio*, licèt amphybologia B. Franci-
sci reprobet Sotus *de secreto membr.* 3. *q.* 3. *post* 5. *concl. vers.
Sed ais fortè*.

149 Cæterùm hoc secundum membrum distinctionis limita-
ri debet, ut non procedat in judicio, quia hoc casu cùm
non modo sit perjurus, qui falsum dicit, sed etiam qui
veritatem occultat, ut patet in hoc cap. Et fusiùs dictum
est supra in 3. *not.* Quisquis utitur verbis amphybologicis, 150
æquivocis, & diversos sensus habentibus quamvis non
dicat falsum positivè, tamen veritatem occultat, & sic
perjurium committit: nam ut legitur in *cap. Nolite time-
re*, 11. *quæst.* 3. non solum ille est proditor veritatis, qui
transgrediens veritatem palam pro veritate mendacium
loquitur, sed etiam ille, qui non liberè veritatem
pronunciat, quam liberè pronunciare potest. Unde tene-
tur pœna falsi qui obscurè, versutè, aut per malitiam te-
stificatur, Mar. Socc. *hic num.* 68. Farinac. *in praxi criminali
part.* 2. *quæst.* 67. *num.* 223. *&* 225. & tetigi supra *num.* 5. quæ 151
limitatio apertè colligitur ex Cajetan. *loco superius citato*,
ubi sic ait: [Si verò non invenerint verba falsa, sed plures
sensus habentia, & in uno vera, & in alio falsa, & à Ju-
rante intenduntur in sensu, quo sunt vera, si non est in ju-
dicio, & materia præjudiciali, quamvis sit intentio, ut
audiens fallatur; absque peccato mortali fit tale juramen-
tum, quia veritas & justitia adsunt, licèt discretio deficiat, 152
quoniam non debet Divinum testimonium his immisceri
quasi duplicitatibus.] Hæc Cajetan. qui ut vides limitat
suam conclusionem sub conditione illâ, si non est in ju-
dicio, idem Sylvestr. *in verb. Mendacium*, *quæst. ult. vers.
Quarto*.

Et ex his patet illationes, de quibus supra à *num.* 50. vix 153
posse sustineri ex regula ibi posita *num.* 55. quod falsitas ver-
borum salvari possit ex interrogantis intentione, quam
respondens mente concipit, attentis circumstantiis, ete-
nim cùm verba secundùm rectam, & sanam intelligen-
tiam non significent id, quod respondens intendit, est ibi
manifesta dissonantia cordis, & oris, in qua consistit ra-
tio formalis mendacii, ut fusè in Superioribus probatum
est, præsertim in 3. 5. *&* 7. *fundamento*. Præterea propo- 154
sita regula quatenus sit vera, limitari debet; ut non pro-
cedat in judicio, nam si amphybologia, & æquivocatio-
ne in judicio uti non licet, etiam in eo casu, in quo ver-
ba ex propria significatione utrumque sensum admittunt,
sed nuda, & simplex veritas est liberè pronuncianda, ut
supra proximè ostensum est: longè minus ea uti licebit,
quando verba utrumque sensum non recipiunt ex pro-
prietate vocabuli: sed tantùm ex intentione interrogan-
tis, quam respondens mente concipit. Præterquam quod 155
verum non est, quod ajunt judicem interrogare de homici-
dio tamquam de facto criminoso. Imò enim intentum
judicis esse debet solam veritatem indagare pro administra-
tione justitiæ, *l. Nemo*, *C. de sent. l.* 2. & ibi glos. *fin. C.
de edendo*, glos. *in* §. *Si verò absens*, *in verb. Veritatem*, *in
auth. de heredit. & Falcid.* Ideòque non tantùm inqui-
rere debet de homicidio, sed etiam an casu, vel culpa
dolove malò fuerit perpetratum, ut sic pro modo culpæ
pœnas exasperet, aut temperet, ut *l. Respiciendum*, *in
princip. &* §. *Delinquunt*, *ff. de pæn.* & culpabilem pu-
niat, aut innocentem absolvat, ad quod pronior esse
debet, ut *cap.* 3. *sup. de probat. l. Absentem*, *ff. de pæn.* Un-
de accusatus utrumque homicidium commiserit ad suî de-
fensionem, vel alias sine culpa, tenetur judici secundum
ordinem juris id exquirenti liberè & clarè confiteri: alio-
quin tacendo veritatem subtrahit legitimo superiori debi-
tum justitiæ, & mortaliter peccat, *cap. Qui resistit*, 11.
quæst. 3. *cap.* 2. *de maior. & obed.* & ex D. Thom. ostensum
est supra *num.* 125.

Superest nunc ut ad objecta respondeamus. Et quidem 156
Non obstat primum, quoniam exempla ibi adducta
desumuntur ex Divina Scriptura, cui præter sensum litte-
ralem insunt & alii sensus spirituales & mystici; nam il-
lius Auctor est Deus, in cujus potestate est, ut non solum
voces ad significandum accommodet, (quod etiam ho-
mo facere potest) sed etiam res ipsas: & ideò cùm in
omnibus scientiis voces significent, hoc habet proprium ista
scientia, ipsæ res significatæ per voces etiam significent
aliquid. Unde Gregor. 20. *Moralium*, *cap.* 1. *circa med.* 157
dicit: *Sacra Scriptura omnes scientias ipso locutionis suæ
more transcendit, quia uno, eodemque sermone, dum nar-
rat gestum, prodit mysterium*, & Hieron. *in prolog. Bibliæ* lo-
quens de Apocalypsi: *in verbis singulis multiplices latent
intelligentiæ*: & docet S. Th. *in* 1. *part. qu.* 1. *art.* 10. *& quod-
lib.* 7. *art.* 14. Nec multiplicitas istorum sensuum facit 158
æquivocationem, nec aliquam speciem multiplicitatis, ut
per eumdem *d. quæst.* 1. *art.* 10. *ad* 1. In nulla autem scien- 159
tia, vel scriptura humana potest inveniri nisi sensus lit-

teralis, sed solum in Divina Scriptura, cujus Spiritus sanctus est Auctor, homo verò instrumentum, ut idem do-
160 cet *d. quodlib.7. art.16.* Igitur per vetus Testamentum mendacium suum tueri non licet, ut *c. Si quis per vetus*, 22.q.2.
161 Et ita in propriis terminis ad primam objectionem respondet gl.2. *in cap. Nec artificioso, eadem causa, & quæst.* dicens: *Quid ergo dicis de Abraham, nonne mentitus est cum aliud gereret in animo?* ut infra eodem, §. *Abraham.* Item quid de Paulo, qui dixit: *Nescivi, quia Princeps esset*, cùm sciret, *ut cap. Paratus*, 23.qu.1. Item quid de mendacio Jehu, qui aliud in animo gerebat, *cap. Vtilem*, 22. *quæst.*2. Ad hoc dicendum est, quod Abraham mystico intellectu verum dixit, ostendens Patrem, & Filium in fine temporum reversurum ad Judæos, cùm omnes reverterentur ad ipsum. Paulum per illa verba prædixit destructionem Regni Judæorum futuram veniente Christo. Item Jehu non fuit mentitus, sed ironicè locutus est; vel dic quod inspiratione Divina hoc dixerunt, ut *cap. Gaudemus, de divortiis*.] Hactenus verba glos. Ad exemplum de Abraham qui rogavit Saram, ut uxorem ejus se esse mentiretur: Respondetur ut in d. *c. Vtilem*, §. *Ecce*, & *c. seqq.* 22. *quæst.*2. ubi etiam *in* §. *Item opponitur*. Respondetur ad exemplum de Jacob, qui dixit se esse Esau, & de Christo
162 dicente Joannem esse Eliam. Quamobrem, ut ait Gratianus *in cap. Quod autem ait*, §. *Sed in vetere*, 22. q.2. [In vetere testamento multa permittebantur, quorum exemplis hodie uti non licet.]

Non obstat secundum, desumptum ex *cap. Humanæ aures*, 22. *quæst.*5. Quoniam ad illum textum abundè responsum est supra *num.*76. Procedit enim in eo, qui jurat sine dolo, & intentione fallendi, veluti cùm quis jurat super Breve per dolum supposito in quo aliud continetur, quàm ipse arbitretur, se juraturum, ut exemplificat Gratian. in §. *Si ergo, vers. Item obiicitur de civibus* post d. *cap. Humanæ aures*, vel aliàs cùm quis jurat falsum quod putat esse verum. Is enim non mentitur, quoniam quantum in ipso est, non fallit ipse, sed fallitur, ut *c. Is autem mentitur*, §. *Nemo mentiens*, 22.qu.2. & *c. seq.* S. Thom. 2.2.qu. 111. *art.*1. & idcircò in eo casu iuramentum secundum rectam intentionem jurantis à Deo judicatur, quia Deus audit in corde, glos. *fin. in cap.*14. *de Summ. Trinit. & fide Cathol. lib.*6. At secus est in eo, qui aliud verbis significat, & aliud in mente gerit, ut audientem fallat, ut in casu quæst. propositæ; quia tunc juramentum accipit Deus, secundum sanam intelligentiam ejus, cui juratur, ut constat ex dictis *eod. n.*76. & *n.*80.

Non obstat tertium, nam respondetur retorquendo ar- 163
gumentum; si enim mentiri est contra mentem ire, & ratio mendacii consistit in negando eam veritatem, quæ mente concipitur, sanè qui per implicitam subauditionem mente concipit aliquid esse verum, & verbis exprimit quod in veritate est falsum, ut sic audientem fallat, & inducat ad credendum esse verum quod verum non est: proculdubio mendacium committit, & adjecto juramento pejerat.

Non obstat quartum, quia qui diripit aliò ingressus 164
suos non animo illud proficiscendi nihil agit per simulationem, vel duplicitatem; non enim per exteriora signa factorum, vel rerum significat aliquid quod non est, quod numquam licèt, sed secundùm prætermittit significare illud, quod est, quod aliquando licèt, ut per D. Thom.
in 2. 2. *qu.*111. *d. art.*1. *ad quartum*. Quandoque enim 165
aliquid jubendo significamus velle fieri, quod fieri nolumus, sed experimentum obedientiæ quærimus, ut *c. Si quilibet*, §. *Quandoque* 22. q.2. & ita nulla est ibi simulatio, sed solùm quædam fictio, cui non inest mendacium; & ideò utilitatis causa est licita, ut in d. *c. Vtilem*. In nostro autem casu manifestè concurrit mendacium: & ita in terminis ad prædictam objectionem respondet Cajetan. in 2. 2. *qu.*89. *art.*7. *in respons. ad* 4. *col. ult. vers. Ad obiectionem autem*.

Non obstat ultimum, quia respondetur negando con- 166
trariam opinionem esse probabilem: imò enim est falsa sicut Judas, secundùm illud Augustini *tom.*4. *lib. de salutar. docum. incert. Author. c.*63. Non aliud loquamur ore, & aliud corde, ne simus Judas, & Herodiani. Et nihilominus etsi prædicta opinio esset probabilis: tamen in foro animæ omninò eligenda esset contraria, quæ tutior est, ut dixi *in tract. de opinione probabili*, quem posui *in c. Ne innitaris, supra de Constit.* ubi latissimè ostendi inter duas opiniones oppositas æquè probabiles, vel quasi non licere utramlibet sequi, sed omninò eligendam esse tutiorem, à *n.*54. *usque ad n.*236. idque multò magis si tutior opinio sit etiam probabilior à *n.*237. *usque ad n.*246.

DE CRIMINE FALSI.

Lucius III. Vigorien. Episcopo.

CAPUT II.

SUper eo, quòd sententiam auctoritate litterarum falsarum latam noluisti executioni mandare; tuam prudentiam commendamus; Mandantes, ut quoties aliqua scripta sub nomine nostro destinata, redarguenda videris falsitatis, nullam eis adhibeas fidem; & quod per ipsas mandatum fuerit, non observes: sed eum, qui præsentaverit, retineri facias diligenter.

S V M M A R I V M.

1 *SEntentia lata per falsas litteras non debet executioni mandari.*
2 *Falsæ litteræ iurisdictionem non conferunt, & numer.*8. *& num.*11.
3 *Matrimonia bona fide contracta in gradibus prohibitis vigore dispensationum, quas concesserunt Ordinarii in vim falsarum litterarum, an sint irrita nec ne, & n. seq. usque ad n.*13.
4 *Prælati putativi sive Ordinarii, sive Delegati gesta regulariter sunt valida.*
5 *Etiam quoad spiritualia, & pertinentia ad forum interiorem.*
*Declaratur, n.*9.
6 *Indulgentiæ concessæ à falsis Prælatis ob communem errorem an valeant, & n.*11.
7 *Matrimonium contractum coram Parocho putativo tenet.*
*Declaratur, num.*10.
8 *Rescriptum falsum, cuius falsitas ignoratur, tribuit iurisdictionem.*
*Contrarium, num.*11.
9 *Gesta à Prælato putativo non sustinentur ex communi errore, sed requiritur etiam titulus ab habente auctoritatem.*
10 *Matrimonium contractum coram Parocho intruso non valet.*
11 *Indulgentia à falsis Prælatis concessa quomodo intelligantur esse meritoria.*
Exceptio falsitatis impedit executionem sententiæ etiam latæ cum ignorantia falsitatis rescripti, ibid. vers. Quemadmodum, & n. seq.
12 *Prælato putativo obediendum est si habeat titulum auctoritate superioris, secus si per falsas litteras.*
13 *Dispensati à Legato extra limites suæ legationis non sunt tuti ex titulo putativo, & communi errore.*

14 Ger-

14 *Germaniæ appellatione ex stylo in facultatibus non venit Belgium.*

15 *Bona fides excusat à culpa, & pœna, sed non validat actum nullum.*

1 SVper eo. Sententia latà per falsas litteras non debet executioni mandari. Hoc dicit secundum Abbatem Antiquum, cui consentiunt Jo. Andr. & omnes. Dividitur in duas partes. Primò commendat eum, cui scribit de præterito. Secundò eum instruit in futurum ibi, *mandantes.*

2 Nota ex hac Decretali per falsas litteras delegatorias jurisdictionem non conferri: propterea enim sententia ex falsis litteris commissionis prolata non demandatur executioni, quia est vitium in radice, & fundamento jurisdictionis. Unde ut hic dicebant Laurentius, & Goffred. in hoc casu sine temporis præfinitione semper retractanda est sententia, quia ipso jure nulla est, cùm defectus sit in jurisdictione: quorum dictum sequuntur glos. 1. Host. *in princ.* Jo. Andr. *n.4. in glos.* 1. Collectar. *in princ.* Butr. *n.6.* Card. *n.1. in 2. oppos.* Anchar. *in primo notab.* Abb. *num.*4. & Jo. de Anan. *num.1. vers. Nota quod sententia*, ubi concludit sententiam latam virtute falsi rescripti dici lata à non judice, & de hoc esse casum hic; unde ipse sic summat hanc Decretalem: Sententia lata à judice impetrato per falsas litteras est nulla; ea quibus apparet hanc esse unanimem Canonistarum sententiam. Nec obstat, quod textus dicat, auctoritate falsarum litterarum: quia verbum, *auctoritate*, potest exponi secundum apparentiam, & intentionem judicantis, ut per Cardin. *n.1. in 1. opposit.*

Verùm hæc procedunt, ut dictum est, si sententia lata fuerit in vim falsi rescripti delegatorii; & sic cùm exceptio falsitatis concernit fundamentum jurisdictionis. Nec mirum, quia illius defectus est insanabilis, Verall. *decis.38. num.2. lib.3.* secùs verò si judex aliàs habeat jurisdictionem, & falsitas concernat tantùm merita causæ, eo quod sententia sit lata per falsos testes, vel per falsa instrumenta; quia tunc secundùm Jo. de Anan. *n.4. in glos.* 1. communiter tenetur sententiam esse aliquam, sed esse rescindendam ope restitutionis in integrum, juxta text. *in l. Divus, ff. de re iudic.* Quæ opinio est etiam de jure verior, nisi in certis casibus, de quibus per eum.

QUÆRO, An matrimonia bona fide contracta in gradibus prohibitis vigore dispensationum, quas concesserunt Ordinarii in vim falsarum litterarum sint irrita necne.

3 Quidam Regularis Ordinis N. in Hispania decem annorum spatio multas litteras dispensationum matrimonialium à Sede Apostolica impetratas super impedimentis dirimentibus falsificavit mutatis gradibus, atque aliis falsitatibus patratis, de quibus constitit in Curia Nuncii Apostolici. Cùm verò Ordinarii ad quos litteræ fuerunt directæ, falsitatem ignorantes multas dispensationes concesserint; & subinde sic dispensati bona fide in gradibus prohibitis matrimonium contraxerint, ac prolem susceperint; Rex Catholicus supplicat S. D. N. ut dignetur committere Episcopo Oaomensi, ut auctoritate Apostolica confirmet matrimonia, ut præfertur contracta.

Explorati juris est sententias ab Ordinariis latas in vim falsarum litterarum hujusmodi, & dispensationes exinde concessas esse omninò irritas ex defectu jurisdictionis. Casus est hic secundum communem omnium intellectum, ut plenè ostensum est supra: unde difficultas ad hoc tantùm restringitur, an sic dispensati tueri se possint ex titulo putativo, & communi errore, juxta terminos *l. Barbarius, ff. de off. Prætor.*

4 Et quidem gesta publici officii auctoritate per Prælatum sive Ordinarium, sive delegatum, qui communi æstimatione credebatur auctoritatem habere, regulariter sunt valida, ut de Ordinario est textus *in d. l. Barbarius*, & de Delegato *in cap. Infamis, §. Verumtamen, 3. quæst.7.* Imò quamvis Innoc. *in cap. Cum dilecta, de rescript.* teneat *d. l. Barbarius*, habere locum in Ordinario tantùm, prout loquitur, non autem in Delegato; idemque videatur sentire Bart. *in l.2. C. de Senator.* tamen communis opinio est in contrarium, quam sequuntur Angel. & Salyc. *in d. l.2.* Imola *in l. Quidam consulebant, de re iudic.* Abb. *in cap.*
5 *Gratum, num.11. de off. Delegat.* Quæ conclusio habet locum etiam in spiritualibus, in quibus jus divinum non repugnat, ut censent Innoc. Hostiensis, Cardin. & alii in *cap. Nihil, de elect.* & idem Innoc. *in cap. Veritatis, n.2. de*

Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

dol. & contum. Rosell. *in ver. Confessio sacramentalis, 3. n.4.* Tabien. *Absolutio, n.3.* Ang. *Confessio 4. n.12.* Sylvest. *Confessor, 2. num.15.* & Navarr. *in cap. Placuit, de pænit. dist.6. n.177.*

Ideòque indulgentias concessas à falsis Prælatis ob com- 6
munem errorem putat esse validas Jas. *in l. Præscriptione,*
n.26. C. Si contra ius. Et matrimonium contractum coram 7
Parocho carente legitimo titulo ob vitium aliquod latens esse validnm tenet Henric. *lib.11. de matrim. c.3. num.4.* & Man. 1. *tom. Summa, 2. edit. c.219. n.8.*

Et generaliter rescriptum omninò falsum cujus tamen 8
falsitas ignoratur, tribuere jurisdictionem, cùm propter dubium constituat Delegatum in quasi possessione jurisdictionis, tradit Bart. *in d. l. Præscriptione*, quem sequitur Card. *in cap. Super litteris, de rescript.* & illius opinionem putat veram Jas. *in d. cap. n.26.*

Verumtamen ad hoc ut valeant gesta ab eo, qui auctoritatem non babet, non sufficit communis error, sed requiritur etiam titulus à Superiore collatus, licèt is titulus sit revera invalidus ob vitium aliquod occultum: ita probat text. in dicta *l. Barbarius*, & *in d. c. Infamis*, ibi: *Si servus cùm putaretur liber ex delegatione sententiam dixit*, & sensit glos. *fin. in d. cap. Nihil, de elect.* ubi dicit idcircò ibi valere acta illius Prælati, quia fuit in quinta administratione, & in quasi possessione prælationis de licentia Papæ, & pro Prælato habitus fuit; quam glos. illic sequuntur Innoc *n.4.* Joan. Andr. *n.28.* Butr. *n.27.* Anchar. *in fin. qu.4.* ubi Jo. Vinc. & Goffred. in hanc sententiam citat, Imol. *n.7.* & Abb. *num.11.* dicens: [Nec communis error ex quo deest auctoritas superioris: Nam lex *Barbarius, ff. de off. Prat.* fundat se super communi errore, & super auctoritate superioris; nam ille servus, qui putabatur liber, habuit officium à superiore; & sic concurrebant ibi duo, scilicet auctoritas superioris, & communis error: secùs autem ubi adesset unum tantùm, ut tenuit *hic* Innoc. & Bald. in repet. *d. l. Barbarius*] Hæc Abb. Idem tenet Archid. *in cap. Alienationis, 12. qu.2. num.2.* & alii copiosè relati à Tiraquell. *post leges connub. glos.8. num.145.* Tabien. Ang. Sylvest. & Navarr. *in locis supracit.* & est communis opinio, ut testatur Abb. in *cap. Dudum, il secondo, num.20. de elect.*

Neque verò ad hoc satis est, ut titulus conferatur à quo- 9
cumque superiore, sed conferendus est à legitimo, & auctoritatem babente, ut docuit Compost. in d. *cap. Nihil; num.4. in ver. Administret, vers. Item per superiorem confirmatum*, quem refert & sequitur ibi Anton. de Butr. *num.24.* Anch. *ibi ad fin. quæst.4.* Henric. Boich. *in §. Cæterum, num.4.* idem apertè scripsit Bald. in d. *l. Barbarius in prima lectura, num.29.* & ibi Jas. *num.48. & 51.* Bertrand.
cons.128. ad fin. vol.1. Anton. Gabr. *in tit. de probat. lib.3.* 10
conclus.8. Et ideò etsi valida sint matrimonia celebrata coram Parocho, qui caret titulo ob occultum aliquod vitium, tamen nulla sunt contracta coram Parocho intruso, qui scilicet à superiore titulum non habet, ut tradunt Henr. & Manuel *loc. cit.* & post eos Sanchez *de matrim. lib.3. disput.22. num.60.*

Quamobrem cùm in casu, de quo agitur, Ordinarii qui auctoritate Apostolica dispensaverunt revera in gradibus falsò expressis in litteris nullam babuerint facultatem dispensandi à Summo Pontifice, sed potius ab illo Regulari, qui litteras vitiavit, hinc videtur sequi, ut matrimonia in vim dictarum dispensationum contracta, fuerint prorsus irrita, ac nulla, non obstante communi errore, & ignorantia falsitatis litterarum.

Neque obstat, quòd valeant indulgentiæ concessæ à fal- 11
sis Prælatis, si communiter sint habiti pro veris: nam respondetur Jason. id non asserere, sed tantùm eas non minus operari quoad salutem animarum, quàm si essent concessæ à Prælato vero, sentiens per hæc verba, opus tribuentis eleemosynam falsò quæstori esse meritorium: ita enim loquitur Anchar. ab eo relatus; alioquin si sentiret indulgentias esse validas, ejus opinio esset erronea, nec posset defendi, nisi quando Prælatus habuisset legitimum titulum à superiore, & tamen titulo careret ob occultum aliquod impedimentum. Ideòque contrariam sententiam, idest indulgentias concessas à Prælato cum falsis Bullis non valere, sequitur Oldrad. *cons.76. Quæritur de illo, per tot.* Anchatan. in Clem. *Abusionis, in princ. de pænit. & remiss.* cum quo transit Felin. *in suo tract. de indulg.*

col. ult. vers. Cæterum, de indulgentiis Episcoporum, Cardin. *in d. Clem. Abusionibus*, §. *Ad hæc qu.* 5. Dec. *in c. Tuarum*, *n.* 6. *de privileg.* & idemmet Jason. *in l. Si urbana*, *n.* 8. *vers. Alibi tamen*, *ff. de cond. indeb.*

Quemadmodum neque obstat quod secundum Bart. rescripta omninò falsa tribuant jurisdictionem, si illorum falsitas ignoretur: nam respondetur Bartoli sententiam hac in parte esse communiter reprobatam; & contra eam tenent Bald. & Fulgos. *in d. l. Præscriptione*, Innoc. *in c. Cum venerabili*, *de except. vers. Nunc de octavo*, ubi dicit obe-
12 diendum esse Prælato minus justo, qui est in pacifica possessione, dummodo concurrat auctoritas superioris; secus verò si per falsas litteras obtinuit reputari Prælatum: & plenius idem Innoc. *in cap. Super litteris*, *in ver. Forsan*, *n.* 6. *vers. Sed quod si litteræ falsæ dicuntur*, *usque in finem illius glossæ de rescript.* latè Bellam. *decis.* 84. incip. *Executoria*, & Felin. *in cap. Ad audientiam*, *il secondo n.* 21. *versic. Fallit septimo, de rescript.* & contra Bartolum tenere omnes Legistas, & Canonistas testatur Jas. in d. *l. Præscriptionem*, *sub n.* 26.

Quæ opinio est etiam de jure verior quidquid in oppositum scripserit ibi Jas. contra quem est textus clarus hic ubi sententia supponitur lata per judicem cum ignorantia falsitatis rescripti; ideòque verbum illud, *authoritate*, exponitur à Cardin. *n.* 1. idest secundum apparentiam, & intentionem judicantis, qui credidit litteras esse veras, & tamen deciditur, ut propter exceptionem falsitatis posteà propositam sententia executioni mandari non debeat, cùm deficiat fundamentum jurisdictionis, & ita communiter intelligunt Doctores hanc Decretalem, ut initio diximus *n.* 2. ergo per falsum rescriptum licèt illius falsitas ignoretur nulla tribuitur jurisdictio.

Non obstat *decis.* Rotæ 136. *aliàs* 2. *de fil. Presbyt. in novis*, quæ incipit, *Voluerunt Domini*, *n.* 7. ubi dicitur resolutum fuisse dispensationem factam per illum, qui communiter reputabatur habere facultatem super matrimonio, valere, licet facultatem non haberet, per *cons.* Ancharan. 409. *Viso, & diligenter inspecto*, *in fin.* nam respondetur Ancbar. non firmare in suo casu dispensationem factam ab Episcopo durante schismate in gradibus Sedi Apostolicæ reservatis esse validam propter communem reputationem; imò supponit eam nullam, sed tantum asserit contrahentes ob communem errorem excusari ad effectum legitimitatis prolis: ait enim *num.* 7. *in fin.* [Dicebam quod præsupposito R. P. Dominus electus Leodien. non potuerit in dictis gradibus dispensare, tamen ejus dispensatio, licèt nulla, excusat ipsos, saltem quoad legitimationem prolis posteà susceptæ,] & infra. [Excusantur isti propter communem errorem; credebatur enim ab omnibus in illis regionibus Ordinarium dispensare tunc posse, & omnia agere, quæ aliàs erant Papæ specialiter reservata.] Et quamvis subdat, communem errorem reddere actum validum, qui aliàs non valeret; tamen hoc generaliter asserit, non autem de illa dispensatione in particulari. Unde propè finem concludit sic. [Etsi non potuit, tamen postquam dispensavit, dicta dispensatio tribuit conjugatis bonam fidem, saltem quoad hoc ut filii propter justam ignorantiam parentum debeant reputari legitimi.] Decisio autem Rotæ potest salvari in eo tantùm casu, in quo dispensator carebat dispensandi potestate ob aliquod vitium occultum, non autem ex eo quod non haberet legitimum titulum dispensandi à summo Pontifice; aliàs enim resolutio non esset juridica, ut ex supradictis constat.

Unde posset committi Nuncio Hispaniarum, ut iterùm dispenset cum his, qui ut proponitur matrimonium bona fide contraxerunt, ut valeat iterùm contrahere servata forma Concilii Tridentini. Et ita resolutum.

Ex prædictis videtur inferri posse, ut irritæ sint provi- 13
siones, & dispensationes, quas nuper concessit in Belgio
Cardinalis Legatus Germaniæ super impedimentis dirimentibus, *cap. Cum dilecta*, *de rescript.* ita ut sic provisi, & dispensati non sint tuti ex titulo putativo, & communi errore: nam etsi sub Germania comprehendatur tam superior, quàm inferior secundum tabulas Geographicas, tamen ex stylo in facultatibus sub nomine Germaniæ non venit Belgium, nisi specialiter exprimatur juxta declaratio-
nem S. D. N. Urbani VIII. Ideòque in Constitutione 14
Sixti V. de visitandis liminibus hujusmodi provinciæ ponuntur tamquam distinctæ ibi, *Germani vero*, *Galli*, *Hispani*, *Belgæ*, *&c.* Quamobrem cùm quoad Belgium defuerit omninò titulus Apostolicus, communis error, & reputatio non suffragatur, ut ex dictis patet: & bona fi-
des potest quidem excusare à culpa, & pœna, sed non va- 15
lidare actum, ut sunt jura clara *in cap. si postquam*, *in c. Dudum*, §. *Nos igitur*, *in cap. Si beneficium*, *& in c. penul. vers. Licèt ab ignorantibus de preb. in* 6. & notat Archid. *in cap. Si Apostolicæ*, *circa med. eod. tit. & lib.* & Felin. *in c.* 2. *n.* 7. *vers. Quarto limita*, *de Constit.* & eo magis, quia Sanctitas sua dixit se benignè acturam cum sic provisis, & dispensatis, ubi novas provisiones, ac dispensationes petierint à Sede Apostolica: atque ita ex mente Sanctissimi videntur egere nova gratia.

DE CRIMINE FALSI.

Innocentius III. Archiepiscopo, & Canonicis Mediolanensibus.

CAPUT V.

Licet ad regimen: & infrà. Ut autem varietates falsitatis circa nostras litteras deprehendere valeatis, eas vobis præsentibus litteris duximus exprimendas.

Prima species falsitatis hæc est, ut falsa bulla falsis litteris apponatur.

Secunda, ut filum de vera bulla extrahatur ex toto, & per aliud filum immissum, falsis litteris inseratur.

Tertia, ut filum ab ea parte, in qua charta plicatur incisum, cùm vera bulla falsis litteris immittatur, sub eadem plicatura cum filo similis canapis restauratum.

Quarta, cùm à superiori parte bullæ, altera pars fili sub plumbo rescinditur, & per idem filum litteris falsis inserta, reducitur infra plumbum.

Quinta, cùm litteris bullatis & redditis, in eis aliquid per rasuram tenuem immutatur.

Sexta, cùm scriptura litterarum, quibus fuerat apposita vera bulla, cum aqua vel vino universaliter abolita, seu deleta, eadem charta cum calce & aliis juxta consuetum artificium dealbata, de novo rescribitur.

Septima, cùm chartæ, cui erat apposita vera bulla, totaliter abolitæ vel abrasæ, alia subtilissima charta ejusdem quantitatis scripta cum tenacissimo glutino conjungitur. Eos etiam à crimine falsitatis non reputamus immunes, qui contra constitutionem nostram, scienter litteras non de nostra vel bullatoris nostri manu recipiunt. Illos quoque, qui accedentes ad bullam, falsas litteras cautè projiciunt, ut de vera bulla cum aliis sigillentur. Sed hæ duæ species falsitatis non possunt facilè comprehendi: nisi vel in modo dictaminis, vel in forma scripturæ, vel qualitate chartæ falsitas co-

gno-

gnoscatur. In cæteris autem diligens indagator falsitatem poterit intueri, vel in adjunctione filorum vel in collatione bullæ, vel motione, vel obtusione, præsertim si bulla non sit æqualis, sed alicubi magis tumida, & alibi magis depressa.

SUMMARIUM.

1 *Littera Apostolica novem modis his expressis falsantur.*

2 *Doctrina non est tradenda de his, quæ melius est nescire, quàm scire.*

3 *Falsantes, seu confingentes signaturam supplicationis Papalis scribendo verbum*, fiat, *an incurrant pœnas* cap. Ad falsariorum, infra eod. & n. seqq. *usque in finem.*

4 *Argumentum à partium enumeratione validum est in iure si species omnes enumerentur, alias secus, num. 32.*

5 *Littera Apostolica non dicuntur expedita nisi quando in plumbo sunt.*

6 *Supplicatio non est littera Bullata; est tamen littera Papalis, & n. 31. & 35.*

7 *Falsarii supplicationum gratiam, vel iustitiam concernentium a Papa signatarum excommunicantur in Bulla Cœna.*

Supplicationes à Papa signata in materia odiosa non veniunt appellatione litterarum Apostolicarum, ibid. & num. 30.

Contrarium n. 31. & 36.

8 *Supplicatio sola non probat ius alicui competere.*

9 *Et illius clausula quandoque ab officialibus aliter extenduntur, & restringuntur, & n. seq.*

10 *Et aliquando iustis de causis supplicatio laceratur.*

11 *Supplicatio sola ius certum non continet, nec suffragatur litteris non expeditis, & n. 13.*

12 *Sed continet gratiam informem, & n. 19.*

13 *Et intrans possessionem beneficii litteris non expeditis, licet habeat supplicationem signatam, perdit omne ius.*

14 *Et sola supplicatio non dat canonicum titulum, saltem in suo esse perfecto.*

15 *Litterarum expeditio dat formam, & perfectionem gratiæ.*

16 *Et per illas gratia digestu, & suam perfectionem totaliter habere dicitur.*

17 *Supplicatio adhuc in utero existere dicitur donec per expeditionem litterarum in mundum producatur.*

18 *Et sumptum de Registro supplicationum iudicis fidem non facit: secus in sumpto litterarum Bullatarum.*

20 *Falsificatio litterarum Apostolicarum enormius est delictum, & severius vindicandum, quam falsificatio supplicationum signatarum.*

Contrarium n. 26. & seqq usque in finem.

21 *Litteræ si discrepent à supplicatione, statur supplicationi tamquam matrici, & non litteris.*

22 *Litterarum registrum, & inde sumpta debent reformari, & corrigi iuxta originalem supplicationem.*

23 *Instrumentum discrepans à matrice, seu protocollo debet secundum illud corrigi, & emendari.*

24 *Expeditiones duæ si sint inter se difformes, recurritur ad supplicationem tamquam ad matricem.*

25 *Supplicatio attenditur etiamsi non exhibeantur littera ubi non agitur de canonizanda gratia.*

27 *In supplicatione, & signatura Papæ consistit tota substantia gratiæ.*

Litterarum expeditio non requiritur, sed ad probationem, ibidem.

28 *Substantiam rei gravius est corrumpere, quàm illius accidentia.*

29 *Falsitates facilius committuntur in supplicationibus, quàm in litteris, & cur.*

31 *Falsare signaturam Papæ, seu* fiat, *proprissimè est falsare litteras Apostolicas.*

33 *Supplicatio quando est registrata, & soluta componenda, non habet locum regula de non iudicando iuxta formam supplicationis.*

34 *Nec potest lacerari ab officialibus cùm sit gratia perfecta.*

Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

L*icet*. Ponit novem modos falsandi litteras Papales. 1
Hoc dicit, & advertunt Doctores hanc Decretalem legendam esse cum Bulla ad oculum demonstrata, ut hic per Abbat. Joan. de Anan. & Marian. Soccin. in princip.

Nota ex textu novem modos, per quos falsitas commit- 2
titur in litteris Apostolicis. Et dicit hic Goffred. non esse tradendam doctrinam qualiter hujusmodi falsitates perpetrentur: Sunt enim quædam, quæ melius est nescire, quàm scire, *cap. Quamvis, in fin. 38. dist.* & docuit Philosophus *lib. 12. Metaphysicos text. 51.* & S. Thomas *in 1. p. qu. 22. art. 3. in 3. argum. contrario*, & in illius responsione; ubi reddit rationem, quia cogitatio malorum pervertit interdum voluntatem in malum; unde Seneca *ad Lucillum Epistola 76.* monet ipsum ne discat quæ forent dediscenda si sciret; & Marcus Varo notabiliter inquit: [quædam sunt eradenda de animo scientis, quia inserendi verum locum occupant.] Item Hieronymus *ad Clerum:* Non discat puer quod ei posteà dediscendum est. Difficiliter enim eradicatur quod rudes animi receperunt, sed nihilominus, ut subdit idem Goffred. legimus quædam, ut cognoscamus, & reprobemus, *cap. Legimus, 37. distinct.* Nam prudentis est eligere bonum, & reprobare malum. Ideòque hæ falsitates ad hunc effectum hic explicantur, & fusius post Hostiensem, & Jo. Andr. per Marian. Soccin. *hic in 2. notab.* ad quos recurre, si te moveat curiositas.

QUÆRO, an falsantes, seu confingentes signaturam 3
supplicationis Papalis scribendo verbum, *fiat*, vel aliud æquipollens censendi sint falsarii litterarum Apostolicarum, de quibus loquitur hæc Decretalis, & *cap. Ad falsariorum, infra eod.*

Ad partem negativam inducitur. Primò hoc cap. Ubi 4
enumerantur modi, quibus falsantur litteræ Papales, & inter hos non ponitur modus falsandi supplicationes, seu signaturas Papæ; ergo talis modus non est inter alios connumerandus, arguendo a sufficienti partium enumeratione juxta textum in *l. Patre furioso*, ubi Bartol. Bald. Angel. & DD. notant, *ff. de iis qui sunt sui, vel alien. iur.* & *in cap. Cum dilectus*, & ibi Abb. *numer. 6. de iurepatron.*
Et confirmatur, quia hæc littera in singulis novem modis, 5
in quibus exprimit varietates falsitatum, quæ committuntur circa litteras Apostolicas semper loquitur de litteris Bullatis, seu sub plumbo, idest quibus apponitur, seu appenditur Bulla plumbea, ut patet legenti per discursum; Ideòque litteræ non dicuntur expeditæ nisi quando in plumbo sunt, ut per text. nostrum dixit Gomes. *in regul. de non iudicand.* juxta formam supplicat. *in 1. quæst. num. 5. vers. Testamen. ulterius*, ubi refert ita tenuisse Rotam in Salamantina Parochialis mense Novembris 1539. coram Marcello Crescentio, & ita servatur in practica, ut inquit
Felin. in *cap. Ex diligenti, in fin. de simon.* Supplicatio au- 6
tem non est littera bullata, nec ei aliqua Bulla apponitur, ut est notissimum: Ergo cùm supplicationi non adaptentur verba hujus textus, consequenter nec ejus dispositio adaptari potest, *l. 4. §. Toties, ff. de damn. infect. cum similibus*. Cùm præsertim materia sit odiosa, & pœnalis, & sic restringenda, ut in regula *odia, de regul. iur. lib. 6. & cap. Pœna de pœnit. distinct. 1. cum suis concordant.*

Deinde ad hanc partem Navarr. *in manual. c. 27. num. 62.* 7
vers. Declaratio prima inducit Bullam Cœna Domini, quæ in §. 6. excommunicat falsarios litterarum Apostolicarum, nec non supplicationum gratiam, vel justitiam concernentium per Romanum Pontificem signatarum. Per quam clausulam juncto *cap. Ad falsariorum infra eodem* arguit Navarr. quod appellatione litterarum Apostolicarum in materia odiosa non includantur supplicationes à Papa signatæ, quas signaturas vocamus; alioquin illud cap. Puniens falsantes litteras Apostolicas superfluè per Bullam Cœnæ extenderetur ad falsantes signaturas.

Ad idem conferunt quamplures differentiæ, quæ sunt 8
inter supplicationes, & litteras, & omissis aliis, quæ ad

rem non pertinent, supplicatio concludenter non probat
jus alicui competere, quia fortè quando litteræ expediri
9 debent Cancellariæ officiales, clausulas supplicationis
aliter extendent, vel restringent, & forsitan super tali
supplicatione litteras non dabunt, quia, ut experientia
docet, plures supplicationes expediri nequeunt eo quod
in eis reperiantur aliquæ clausulæ, quæ sunt contra sty-
lum, ut observat Gomes. *in reg. de non iudicand. iuxta*
formam supplicationis, quæst.1. num.2. vers. Quia sola sup-
10 *plicatio*, & re ipsa supplicationes jam signatæ aliquando
justis de causis lacerantur, & Datarius ex officio mune-
ris sui supplicationibus tam signatis, quam signandis,
ut ratio postulat, addit & detrahit, ut dixit Rota *in*
Causa Meten. Prioratus 17. Maii 1627. coram Merlino
[qui priùs fuerat Datarius Gregorii XV. *decis.68. numer.*
9. & 10. part.5. recent. post Gonzal. *super regul. de mensib.*
11 *glos.63. num.54. & seqq.* & ideò supplicatio non videtur
certitudinem continere secundùm Gomes. *ubi supra*. Nec
suffragatur litteris non expeditis Rota *decis.509. numer.*
16. part.5. tom.2. in recent. & est expressum in extravag.
12 *Inunctæ, de election.* & in constitut. Julii III. hac de
re edita, & propterea per solam supplicationem gratia
informis per Rotam appellari solet, ut patet in *decis.19.*
13 *de concess. preben. in novis*. Quo fit ut intrans possessio-
nem Beneficii litteris non expeditis, licèt habeat suppli-
cationem signatam, omne jus perdat, ut inquit Felin. in
cap. Venientes, num.3. vers. Et adde quod intrans possessio-
nem, de accusationibus, & est text. in dict. extravag. *In-*
iunctæ, de election. aliàs frustra Papa in Cancellaria tot
officiales constitueret, dans illis formas per suas regulas
expediendi, si sola supplicatio sine expeditione sufficeret,
ut notat Ægidius Bellam. *in cons.34. supposito statuto in*
6. col. in responsione ad 1. dub. vers. Aut queris, meritò
14 Rota jus quod acquiritur per supplicationem, judicavit
informe; & confusum, adeò ut ante litterarum expe-
ditionem plerique DD. voluerint non dari canonicum
titulum saltem in suo esse perfecto, ut dixit Ægid.
decis.110. in 3. col. & decis.664. & tenet etiam Ni-
15 col. Milis Rotæ Auditor. *in repertorio in verb. Gratia*
Apostolica, cum quibus concordat *decis.20. circa secundum*
16 *numer.5. de concess. præbend. in novis*. At verò per expe-
ditionem litterarum forma, & perfectio gratiæ datur, ut
dixit Rota *decis.27. de rescript. in novis* repetita apud
Ægid. *decis.746.* & per illas omne dubium tollitur, &
gratia digesta, & suam perfectionem totaliter habere
dicitur, ut tradit Oldrad. *in cons.324. incipien. Factum ta-*
le est, Dominus noster, *numer.3. vers. Quartò circa re-*
nuntiationem, & ut Bald. inquit per *l. Contractus, C. de*
fid. instrum. relatus à Gomes. *in regul. de non iudican. iux-*
17 *ta form. supplicat. quest.1. num.3.* sola supplicatio adhuc
in utero existere dicitur, donec per expeditionem litte-
rarum in mundum producatur, & hinc fit ut sumptum
18 de Registro supplicationum signatarum in judicio fidem
non faciat, ut dicit Ægid. *decis.252.* secus autem si sum-
ptum litterarum Bullatarum extrahatur, ut dicitur in
decis.28. de probation. in Antiq. & refertur à Gomes. *ubi*
19 *supra num.4.* Hinc etiam fit, ut Romani Pontifices edi-
derint tres regulas Cancellariæ, videlicet regulam de
non judicando juxta formam supplicationis, sed litte-
rarum expeditarum, in cujus exordio dicitur. Cùm
ante confectionem litterarum gratia Apostolica sit in-
formis, &c. Item *regulam* 29. quæ disponit commissio-
nes non valere litteris non expeditis, Item regulam 53.
quæ vult dispensationes similiter non valere non expe-
20 ditis litteris. Ex quibus omnibus deducitur multò gra-
vius delinquere, & atrociorem injuriam Papæ irroga-
re, ac majus præjudicium inferre posse falsantem lit-
teras Bullatas, in quibus consistit totalis perfectio gra-
tiæ, & secundum quas est judicandum, quàm falsan-
tem supplicationes signatas quæ continent gratiam ru-
dem, & informem, & quæ sine litteris minimè suf-
fragatur, & consequenter pœna falsantium litteras Apo-
stolicas, de qua in *cap. Ad falsariorum infra eodem*, non
debet extendi ad eos, qui falsant supplicationes, seu si-
gnaturas, quia pœnæ ita debent adæquari, & commen-
surari delictis, ut quod sceleratiùs est commissum graviùs
vindicetur, *cap. Non efferamus, 24. quest.1. cap. Quæsivit*
de iis, quæ fiunt à maior. part. Capit. cap. fin. in fin. de exces-
sib. Prælator.

Ad partem verò affirmativam facit, quia si litteræ di- 21
screpent à supplicatione, statur supplicationi tamquam
matrici, & non litteris, Caputaq. *decis.75. num.6. & de-*
cis.227. lib.1. Rota *decis.730. num.1. part.2. recent.* & lit-
teræ sunt corrigendæ ad formam supplicationis, ut dixi in
cap. Ex conscientia num.7. infra eod. Et litterarum regi- 22
strum, & inde sumpta debent reformari, & corrigi juxta
originalem supplicationem, Mandos. *in reg. de non iudic. iux-*
ta formam supplicat. qu.19. n.6. Rota *decis.387. n.10. part.5.*
recent. Trita enim est regula ut instrumentum publicum 23
discrepans à matrice, seu protocollo debeat secundum illud
corrigi, & emendari, *l. Si quis ex argentariis, §. Prætor*, &
ibi Bart. *n.3. ff. de edend.* Felin. *in c. Quoniam contra, n.10.*
de probat. cum aliis cumulatis *in præalleg. decis.387.* Unde 24
etiam videmus ad supplicationem tamquam ad matricem
esse recurrendum, si expeditiones duæ sint inter se discor-
des, ut decidit Rota *in recent. decis.225. numer.10. part.4.*
tom.2. allegando Bart. *in l. Sempronius, ff. de leg.2. & in l.*
Si Librarius, num.9. ff. de reg. iur. Imò sola supplicatio at- 25
tenditur etiamsi non exhibeantur litteræ expeditæ ubi non
agitur de canonizanda gratia, Caputaq. *decis.235. & de-*
cis.301. part.3. Mantica *decis.335. num.2.* ubi aliæ cumu-
lantur, Gregor. XV. *decis.540. numer.6.* Cassador. *decis.8.*
num.14. de restitutione spoliatorum, Mobedan. *decis.2. in*
fin. de privileg. Seraphin. *decis.538. numer.4. & decis.775.*
num.3. & in recent. decis.228. 6. part. numer.6. & decis.218.
num.8. part.7. & aliàs passim: ergo enormius est delictum, 26
& majoris præjudicii falsare supplicationem, quàm litte-
ras, quia falsitas litterarum potest corrigi ad formam
supplicationis originalis, sed non è converso, ut di-
ctum est.

Præterea tota substantia gratiæ consistit in supplicatio- 27
ne, & signatura Papæ; expeditio verò litterarum non re-
quiritur ad perfectionem gratiæ, sed ad probationem tan-
tùm, Geminian. *cons.106. super d. dubio, vers. In contra-*
rium, Cassad. *decis.4. num.2. de caus. possess. & propriet.* Se-
raphin. *decis.775. numer.2.* cum similibus, ut dixi *in cap.* 28
Nihil, num.28. supra de elect. Graviùs autem est corrum-
pere substantiam rei, quàm illius accidentia, argum. eo-
rum, quæ tradit Calder. *cons.11. incip. Episcopus rem Ec-*
clesiæ, ante med. vers. Ad cuius declarationem, de feud.
consequenter pœna *cap. Ad falsariorum, infra eod.* magis
convenit ei, qui corrumpit substantiam gratiæ falsando
supplicationem, quàm ei, qui corrumpit gratiæ probatio-
nem falsando litteras.

Ulterius pro hac parte facit, quia falsitates faciliùs, & 29
frequentiùs in supplicationibus committuntur propter ap-
positionem manus plurimorum officialium, ut advertit
Gomes. *in reg. de non iudican. qu.1. n.6.* per text. *in l. fin. C.*
de Codicill. Explorati autem juris est propter delicti fre-
quentiam pœnas exacerbari, vel augeri, ut *l. Aut facta*
in fin. ff. de pœn. & notat Aretin. *in c. Cum non ab homine,*
n.59. circa finem, supra de iudiciis.

Demum hanc partem amplectitur in puncto Collectar. 30
in cap. Ad falsariorum numer.2. infra eod. ubi format quæ-
stionem, quid dicendum de illis, qui falsant, seu confin-
gunt signum supplicationis Papalis, seu *fiat*, vel aliud fa-
ciendo; & refero hanc controversiam de facto tunc conti-
gisse, & multos dixisse tales non posse dici falsarios littera-
rum Apostolicarum, quia litteræ non dicuntur Apostolicæ
nisi propter Bullam, ut in textu; sed posteà subjungit Col-
lectar. aliud visum esse Bart. & multis aliis, quia certum 31
est quod falsare il *fiat* est falsare litteras Apostolicas, idque
propriissimè, sicut illud; in quo consistit tota virtus, &
substantia, & ad hoc facit indistinctè littera dicti *cap. Ad*
falsariorum. Nec obstat hæc Decretalis, quia ponit cer- 32
tos modos probandi falsitatem secundum eum, idest ali-
quos, sed non omnes, ut hic in glos.1. ac proinde cùm
species omnes non enumerentur, non procedit argumen-
tum à partium enumeratione, ut est textus in *l. Filius,*
§. Filius familias miles, juncta glos. *in ver. Locum, ff. de li-*
ber. & posthum. & in cap. Venerabilem, & ibi Joan. Andr.
num.18. & Abb. *num.8. supra de election.* Quæ opinio faci-
liùs esset admittenda, quando litteræ essent expeditæ, vel
supplicatio registrata, & soluta componenda, quia tunc 33
non habet locum regula de non judicando, iuxt. formam
supplicat. ut fuit pluries in Rota resolutum teste Card. Sera-
phin. *decis.764. n.4. & 5.* Nec supplicatio potest lacerari ab 34
officialibus cùm eo casu sit gratia perfecta, ut dixit Rota
decis.

decis. 554. *n.* 9. *part.* 5. *tom.* 2. *in recent.* unde falsitas talis supplicationis pernecesse influit in falsitatem litterarum, quæ nonnisi ad formam matricis, & originalis supplicationis expediuntur, ut dictum est; ac proinde est punibilis non secus ac falsatio ipsarum litterarum.

35 Non obstant argumenta contraria; nam ad primum patet responsio ex jam dictis supra *n.* 32. Ad confirmationem respondetur: Quamvis supplicationes non sint litteræ expeditæ, quia non sunt in plumbo, sunt tantùm litteræ Apostolicæ secundum Collectar. supracitatum *n.* 30. & 31. & ad inductionem Navarr. de qua supra *n.* 7. responderi po-
36 test Bullam Cœnæ in ea parte, in qua loquitur de falsantibus supplicationes emanasse declarationes, *cap. Ad falsariorum*, *infra eod.* & sic novum jus non induxisse, *l. Heredes palam*, §. *Si quid*, *ff. de testam.* quòd inde liquet manifestè, quia in Bulla Cœnæ excommunicantur etiam falsarii litterarum in forma Brevis, ut videre est in Bulla Urbani VIII. §. 9. in Bull. *tom.* 4. *pag.* 356. & tamen certum est litteras in forma brevis verè, & propriè esse litteras Apostolicas quæ jam erant comprehensæ in d. *cap. Ad falsariorum*, ut ipsemet Navarr. fatetur *d. cap.* 27. *n.* 62. *vers. Tertia*.

Ad ultimum verò, nempè ad differentias ponderatas inter supplicationem, & litteras patet responsio ex dictis supra *d. n.* 21. *usque ad num.* 32. ex quibus apparet eas ponderationes in contrarium retorqueri, maximè quando litteræ sunt expeditæ vel soluta est componenda, ut constat ex dictis supra *n.* 33. 37

DE CRIMINE FALSI.

Idem Innocentius III.

CAPUT VII.

AD falsariorum confundendam malitiam: & infrà. De communi fratrum nostrorum consilio duximus statuendum, ut qui litteris nostris uti voluerint, eas primò diligenter examinent: quoniam si falsis litteris se usos dixerint ignoranter, eorum sera pœnitentia evitare nequibit pœnas inferiùs adnotatas. Nos enim omnes falsarios litterarum nostrarum, qui per se vel alios vitium falsitatis exercent, cum fautoribus & defensoribus suis, anathemaris vinculo decernimus innodatos, statuentes, ut clerici, qui falsarii fuerint deprehensi, omnibus officiis & beneficiis Ecclesiasticis perpetuò sint privati: ita quòd qui per se falsitatis vitium exercuerint, postquam per Ecclesiasticum judicem fuerint degradati, sæculari Potestati tradantur, secundùm constitutiones legitimas puniendi: per quam & laici, qui fuerint de falsitate convicti, legitimè puniantur. Qui verò sub nomine nostro litteris falsis utuntur, si clerici fuerint, officiis & beneficiis Ecclesiasticis spolientur; si laici, tamdiu maneant excommunicationi subjecti, donec satisfaciant competenter: ita tamen, ut in istis & in illis, malitia graviùs, quàm negligentia puniatur: quod & de his, qui falsas litteras impetrant, statuimus observandum.

S V M M A R I V M.

1 *Falsantes per se, vel per aliam litteras Papæ excommunicati sunt cum suis fautoribus, & n.* 27.
2 *Et Clerici officiis, & beneficiis privati sunt, & n.* 38.
3 *Item sunt degradandi, & Curiæ sæculari tradendi, & num.* 40.
4 *Falsis litteris Apostolicis utentes, si Clerici sunt, officiis & beneficiis privantur: si laici, excommunicati sunt, & n.* 47. *&* 48.
5 *Statutum valet, quo cavetur; ut quis non possit allegare illius ignorantiam.*
6 *Litteris Apostolicis uti volentes debent prius diligenter illas examinare, an sint vera, vel falsa, vel suspecta.*
7 *Litteræ Papales fiunt magna cum diligentia, & exquisita curiositate.*
8 *Et nihilominus in eis quasi imperceptibiles committuntur falsitates.*
9 *Litteræ gratiosæ vel contrajus, vel contra utilitatem publicam maiorem requirunt examinationem, quàm littera de simplici justitia.*
10 *Ignorantia quamvis præsumatur in delictis, hoc tamen fallit quando debet procedere diligens inquisitio, & n. seq.*
11 *Falsum non committitur sine dolo.*
12 *Dolus in dubio præsumitur quando ex officio, vel ex natura actus prærequiritur diligens indagatio.*
13 *Ignorantia affectata, crassa, & supina quæ.*
14 *Falsis litteris utens cum ignorantia crassa mitius punitur, quàm cum dolo expresso.*
15 *Clerici falsantes litteras Principis, seu Imperatoris quas pœnas incurrant, & n.* 16.
Et quid in falsantibus litteras, seu sigillum Regis, num. 23.
Et quid in falsantibus litteras maioris Pœnitentiarii, vel Nuncii, aut Brevia Papæ, n. 24.
Prosp. Fagnan. in I. Lib. Decretal.
Et quid in falsantibus litteras Episcopi, vel Capituli, ibidem, & n. 25.
16 *Papa longe præstat Imperatori.*
17 *Iniuria aggravatur ex dignitate personæ, cui irrogatur.*
18 *Delictum gravius est in personam Principis, cui delinquens est subiectus quàm in extraneam.*
19 *Læsæ maiestatis crimen non committit non subditus.*
20 *Clericus natus in Terris Principis laici dicitur esse originaliter, & naturaliter de dominio, & ditione ipsius Principis.*
21 *Non tamen contra eum dici potest committere crimen læsæ maiestatis.*
22 *Rex habet in Regno suo iura supremi Principis, idest Imperatoris.*
26 Exercere *verbum in dispositione pœnali verificatur in unico actu.*
27 *Falsans litteras Apostolicas etiam semel tantùm puniendus est pœna huius cap.*
28 *Bulla Pii V. contra exercentes vitium nefandum an habeat locum in iis, qui unica tantùm vice illud committunt.*
29 *Falsantes litteras Papæ sunt excommunicati sive sint laici, sive Clerici, sive Monachi.*
Et quid in Episcopis, n. 56.
30 *Et absolutio est Sedi Apostolicæ reservata.*
31 *Falsarii litterarum Apostolicarum, vel falsò eas fabricantes, aut supplicationes falsò signantes excommunicantur in Bulla Cœnæ.*
32 *Excommunicatio Bullæ Cœnæ, & excommunicatio huius cap. contra falsarios litterarum Apostolicarum in quibus differant.*
33 *Falsans litteras Papæ per alios an incidat in excommunicationem Bullæ Cœnæ, & n. seqq.*
34 *Faciens per alios per seipsum facere videtur, quod procedit etiam in delictis, & n.* 43.
35 *Item procedit etiam in statutis pœnalibus, quæ iuri*

communi non obviant, & num. seq.

36 *Statutum puniens utentem falso instrumento locum habet etiam in utente per alium.*

37 *Falsans supplicationes manu Papæ signatas incidit in excommunicationem Bullæ Cœnæ.*

Et an incidat in pœna hujus cap. ibidem.

38 *Beneficia falsantium litteras Papæ impetrari possunt tamquam vacantia.*

39 *Laici falsantes litteras Papæ non sunt ipso iure privati suis dignitatibus, & officiis.*

40 *Clerici falsarii litterarum Apostolicarum degradatione iudicis ecclesiastici traduntur Curiæ sæculari pœna legali puniendi, scilicet mortis naturalis.*

41 *Degradationis pœna de iure communi non imponitur nisi in tribus casibus hic expressis.*

42 *Clericus, qui non per se, sed per alium falsat litteras Papæ an sit degradandus, & Curiæ sæculari tradendus.*

44 *Laicus ratione rei ecclesiasticæ falsificando rescriptum Papæ subiicitur foro Ecclesiæ.*

45 *Falsi pœna de iure civili quæ sit, & n.46.*

46 *Deportationis pœna, & damnationis in metallum hodie non est in usu.*

47 *Spolientur, idest per sententiam.*

48 *Falsis litteris utentes sunt ipso facto excommunicati, etiamsi ab illarum usu desistant infra viginti dies.*

49 *Secus in habentibus litteras falsas, quia non sunt excommunicati, si illas infra viginti dies laceraverint, vel restituerint.*

50 *Clerici falsis litteris scienter utentes an sit excommunicati.*

51 *Pœna falsificantium litteras Papæ, & falsis litteris utentium sunt in triplici differentia.*

52 *Malitia magis punitur quam negligentia.*

53 *Negligentia crassa, & supina dolo æquiparatur.*

54 *Falsis litteris utentes, & falsas litteras impetrantes, sed non exercentes per se falsitatem æquiparantur.*

55 *Impetrantes per suggestionem falsitatis litteras à Papa qua pœna puniantur.*

56 *Episcopi falsantes litteras Papæ non incidunt in pœnam huius cap.*

57 *Sunt tamen excommunicati ex Bulla Cœnæ.*

58 *Falsarius litterarum Apostolicarum etiam occultus incurrit pœnam excommunicationis, & privationis officiorum, & beneficiorum eo ipso, quod crimen committit, & n.62.*

Sed pœna degradationis ei infligitur tantum, si criminaliter sit convictus, n.63.

Sive per viam accusationis, sive inquisitionis, numer.64.

Si vero civiliter actum fuerit, mitiùs punitur, numero 59.

61 *Intellectus* cap. Novimus, §. final. de verb. signific. *& n.65.*

66 *De crimine falsantium litteras Apostolicas an alius, quàm Papa possit cognoscere.*

1 AD *falsariorum*. Qui per se, vel per alios litteras
Papæ falsant, excommunicati sunt cum suis fauto-
2 ribus; & Clerici officiis, & beneficiis privati sunt, &
3 degradandi sunt, & tradendi Curiæ sæculari, per quam
4 laici legitimè puniuntur. Qui litteris falsis utitur, si
Clericus est & officio & beneficio privatur, si laicus,
excommunicatur. Hoc dicit Joan. Andr. Butr. Card. Anchar. Abb. Joan. de Anan. & Mar. Soccin. Dividitur in duas partes. Primò, punit falsantes litteras Papæ per se, vel per alios. Secundò punit utentes litteris falsis ibi, *qui vero*.

5 Nota primò singulariter ex principio text, argumentum, quod valet statutum, ut respectu statutorum, vel aliorum gerendorum non possit quis ignorantiam allegare, seu non prosit ignorantia, prout ex hac littera deducunt hic Abb. & Mar. Soccin. *in 1. notab.* & notat Bart. in *l. Divus*, *n.4. ff. ad l. Cornel. de fals.*

6 Secundò nota ibi, *examinent obligationem, quam habent volentes uti litteris Apostolicis*; debent enim prius eas diligenter examinare, utrum scilicet sint veræ; & tunc utantur illis si voluerint; aut falsæ, & tunc nullo modo utantur; aut suspectæ, & tunc etiam abstineant, *cap. Inter dilectos, §. Verum de concess. præben. lib.6. ex arg. cap. Ad audientiam, §.1. supr. de homicid, & cap. Cum specialis, §. Excessio de appell.* secundùm Host. *hic numer.6. & in cap. fin. in princip. in verb. Suspicionis, infra eod.* Nam etsi litteræ Pa- 7
pales multa cum diligentia, & exquisita curiositate fiant, ut *cap. Cum ad eo, supra de rescript. & cap. Apostolicæ 35.*
quæst.9. tamen in illis tales plerumque committuntur falsi- 8
tates, quæ etiam prudentissimos fallerent, & quæ nedum de facili cognosci nequeunt, sed etiam maxima, & diligentissima disquisitione inveniri, aut percipi nequaquam possunt, ut in *cap. Licet supra eod.* & notat idem Hostien. *in summa eod. tit. §.2. vers. Prætereà usur.* & post eum Marian. Soccin. *hic numer.29. & 30.* unde nil mirum si hæc Constitutio adstringat volentes uti litteris Apostolicis ad
tam sedulam examinationem. Major tamen examinatio 9
requiritur in litteris, quæ sunt de gratia, vel contra jus, vel contra utilitatem publicam, quàm in litteris de simplici justitia, *cap. Accedens infra eod. & l. Rescripta, C. Si contra ius, vel util. publ.* secundùm Innoc. hic *circa med. vers. Item examinatio.*

Tertio nota ibi, *Si falsis litteris se usos dixerint ignoran-* 10
ter. Ignorantiam non præsumi, seu non excusare, ubi non permittitur diligentia, quam quis tenetur adhibere, ut in textu: quamquam enim in delictis præsumatur ignorantia, ut *l. Quoties, §. Qui dolo, ff. de probat.* tamen hoc fallit quando præcedere debet diligens inquisitio, prout hoc casu præcedere debet auctoritatem hujus Constitutionis, glos.2. *hic* Innoc. *in princ.* ibi [Tunc non excusat ignorantia, cum non præcessit examinatio: ex hoc enim fuit in culpa, cùm non examinavit, nec à peritioribus
quæsivit,] *§. ult. 36. dist. l. regula, ff. de iuris. & facti igno-*
rantia, Hostien. *num. 1.* ibi. [Quod si hanc diligentiam 11
non adhibuerint, in dolo esse videntur, sine quo non committitur falsum,] *l. Nec exemplum, C. Ad leg. Corn. de fals.*
l. Divus, ff. eod. Butr. *n.2. & n.12.* ubi ait: [In iis, in qui- 12
bus debet diligens inquisitio præferri, præsumitur scientia, & dolus, nisi probetur ignorantia; Et sic quod in dubio dolus non præsumatur, verum est, nisi ex officio, vel ex natura actus requiratur præcedens indagatio ad actus vel vitii illius certificationem.] Hæc Butr. Concordat
Anchar. *in 1. notab.* & sequuntur cæteri. Vel certè, ut dicit 13
glos. 1. *hic*, tales dici possunt affectatores ignorantiæ, *cap. Cum inhibitio, de clandest. desponsf.* & hujusmodi ignorantia appellari potest crassa, & supina, *cap. Apostolica, de Cler. excommun. ministr.* & hæc punitur pœna hujus *cap.*
in verb. Qui vero, secundùm Mar. Soccin. *hic num.34.* qui 14
tamen *num.35.* subdit, & benè, mitiùs puniri utentem falsis litteris cum ignorantia crassa, & supina, quàm cum dolo expresso, quia primo casu punitur pœna hujus textus in d. §. *Qui verò*; sed si esset in dolo, ita ut probaretur scientia, tunc deberet puniri graviori pœna, scilicet *leg. Corn. de fals.* sicut punitur qui tales litteras falsat, ut *l. Maiorem, & l. Falsos, C. ad l. Cornel. de fals.* nam & usu committitur verum falsum, ut ibi, & in *l. Eos qui §. fin. ff. eodem*, & latiùs per eum, quod benè nota.

Quartò nota ibi, *litterarum nostrarum*. Dispositionem 15
hujus Decretalis, & illius pœnas vendicare sibi locum
duntaxat in Clericis falsantibus litteras Papæ: secus verò 16
in Clericis falsantibus litteras Principis, seu Imperatoris, quia non videtur esse tantus excessus contra Principem, quantum contra Apostolicum, cùm longè præstet Papa Imperatori, ut in *cap. Solitæ, supra de maiorit. & obed.* & respectu personæ, in quam delictum commissum est, aggravatur pœna, ut notat glos.2. in *cap.1. supra de calumniator.* & hæc opinio placet Marian. Soccin. *hic n.12.13. & 14.* & quamvis *glos. in verb. Legitimas*, videatur uniformiter loqui de litteris Principis, & Papæ, & Marian. Soccin. subdat pro opinione glossæ facere, quia cùm delictum sit valdè atrox, videtur esse locus degradationi, & traditioni Curiæ sæculari, secundùm ea, quæ traduntur in *c. Cum non ab homine, supra de iudic.* tamen responderi potest pœnam degradationis, & traditionis hujusmodi non esse imponendam nisi in casibus in jure expressis, ut fusè probavimus in *d. c. Cum non ab homine, n.68. & 79.* inter quos non reperitur hic casus falsantis litteras Imperatoris, cùm hoc cap. non loquatur nisi de falsantibus litteras Papæ, & in pœnis benignior pars sit eligenda, ut in Regula *In pœnis, de reg. iur. lib.6.* & facit *cap. Ad audientiam, supra eodem*: præ-
sertim verò, quia delictum Clerici falsantis litteras Papa- 17
les

les est gravius, quàm falsantis litteras Principis duplici con-
18 sideratione. Prima est, ut dixi numer. præcedenti, inju-
ria, quæ Pontifici Maximo irrogatur, est atrocior ratione
præeminentioris dignitatis, §. *Atrox, Instit. de injur. l.
Prætor ff. eod. cap. Cum illorum infra de sentent. excomm.*
Secunda est, quia Clericus non est subditus Imperatori,
sed Papæ, *cap. Si Imperator, & cap. Cum ad verum 96. di-
stinction. c. Ecclesia Sanctæ Mariæ, cum ibi notat. supra de
Constitut.* Explorati autem juris est longè gravius esse cri-
19 men in personam Principis, cui delinquens est subjectus,
quam in extraneum, *l. Omne delictum §. 1. ff. de re milit.*
Et propterea delinquens contra Principem, cui non est
subjectus, non dicitur committere crimen læsæ majestatis,
ut probat text. in Clem. *Pastoralis*, ubi glos. *in verb. Non
subfuit de re judic.* & est communis opinio, ut attestatur
Rolan. a Vall. *cons. 4. in Causa Inquisitionis num. 1. vol. 1.*
20 & Jul. Clar. *in praxi criminal. §. Læsæ majestatis vers. Vidi
quandoque dubitari:* & hinc fit ut Clericus natus in terris
subjectis alicui Principi laico, quamvis dicatur naturali-
ter, & originariè esse de dominio, & ditione illius Prin-
cipis, prout tenere communiter Doctores affirmat Gigas
in tract. de crimine læsæ majestatis q. 63. num. 3. Nihilomi-
21 nus cum post clericatum reverà non possit dici subditus
ipsius Principis, non potest dici contra eum committere
crimen læsæ majestatis: & est communis opinio, ut dicit
Præpositus *in cap. In primis §. De persona col. 5. n. 16. vers.
Non obstat opinio 2. quæst. 1.* & Clar. *loc. cit. vers. Hinc refer-
tur.* Non igitur mirum, si Clericus falsans litteras Papæ sit
degradandus, & Curiæ sæculari tradendus; non autem
si falset litteras Imperatoris: & glos. nostra videtur usurpas-
se nomen Principis non pro Imperatore, sed pro Papa, de cu-
jus litteris loquitur hæc Decretalis. Hinc etiam fit, ut
22 quamvis Rex in suo Regno habeat jura supremi Principis,
idest Imperatoris, ut inquit Præpos. *ubi supra n. 22. vers.
Tertio dicitur*, per ea quæ notantur *in c. Per venerabilem,
23 supra, Qui fil. sint legitimi.* Tamen Clericus falsans litteras,
vel sigillum Regis non punitur pœna hujus cap. Sed depo-
nitur, & in signum maleficii ei character in fronte impri-
mitur, quo ab aliis discernatur, & in exilium mittitur, ut
est casus *in cap. Ad audientiam supra eodem*, & ibi omnes,
Boer. *decis. 82. num. 3.* Licèt hodie de consuetudine hanc
pœnam impressionis characteris in Clericis non servari at-
testentur Ludovic. Piguer. *decis. crimin. 80. n. 10. & seqq.*
& Farin. *in pract. crimin. parte quinta de falsit. q. 151. n. 62.
ad finem.*

24 Longè autem minus incidunt in pœnas hujus text. Fal-
sarii litterarum Episcopi, vel Nuncii, quia hæ propriè non
sunt litteræ Apostolicæ: & eadem ratione idem dicendum
de falsariis litterarum Pœnitentiariæ, quia non sunt litteræ
Papæ, sed ejus Commissarii, ut tradit Navarr. *in Manual.
cap. 27. num. 62. vers. Tertia*, licet secus sit de falsariis Bre-
vium Papæ, secundum Gomes. *de Brevib. pag. 3.* & Navarr.
ubi supra. Tu tamen adverte, quia DD. *in c. Ex litteris su-
pra de fid. Instr.* videtur tenere pœnas falsantium litteras
Apostolicas habere locum etiam in falsantibus Bullas, &
sigillum litterarum sacræ pœnitentiariæ, ut videre est apud
Hostien. *ibi n. 6.* Jo. Andr. *n. 4. ante fin.* Bellam. *n. 3. in fin.*
& Butr. *n. 4.* ibidem *in fin.* quos ita intelligit Farin. *in d. pract.
criminal. q. 151. n. 24.*

25 De pœna autem falsantium litteras Episcopi, vel capituli
vide textum *in c. Si Episcopus 50. dist. in c. Tam litteris in
fin. de testib. & in c. Ad audientiam supra eod.* & plenè hic
per Marian. Socin. *n. 14.*

26 Quintò, nota ibi, *vitium falsitatis exercent.* Prima
facie hic videri argumentum, quod ad incurrendas pœnas
hujus cap. non sufficiat unica falsitas, sed requiratur itera-
tio actuum, ponderando illud verb. *exercent*, argumen. *l.
Sciendum §. Illud ff. de ædilit. edict.* per quem text. Bartol.
in proœm. Digestorum n. 10, quem sequitur Abb. *in c. 1. n.
24. de judic.* Dicit artificem, vel mercatorem non dici eum,
qui semel, aut iterùm artem, vel mercaturam exercet, sed
eum, qui toties ut vulgi opinione habeatur pro tali. Ad
idem tex. *in l. Quis sit fugitivus §. Errorem ff. eodem, & l. fin.
27 ff. de Abig.* Sed oppositum est verius, quia verb. *exercent*,
& in dispositione pœnali in unico actu verificatur, ut est
text. *in §. Item lex Julia, il primo, Institut. de publ. judic.*
Unde etiam qui unica tantum vice falsat litteras Papæ, pu-
niri debet ad præscriptum hujus Decretalis, ut firmat no-
vissimè Prosper Farinac. *in praxi crimin. lib. 5. de falsitat.*
q. 151. n. 31. adjiciens ita practicari; & latius *in tit. de de-* 28
lictis carnis q. 138. n. 30. Et ex hoc confunditur illorum
opinio, qui dixerunt Bullam Pii V. contra exercentes vi-
tium nefandum, secundum ea, quæ scripsi *in d. c. Cum non
ab homine n. 76. de judic.* non habere locum in his, qui se-
mel tantum illud perpetrarunt, sed solum in his, qui qua-
si ex usu continuato exercent. Inter quos Navarr. *in Ma-
nual. cap. 27. n. 249. vers. Tertio dico.* Nam & d. §. *Lex
Julia de exercentibus* loquitur, ibi: *Qui cum masculis ne-
fandam libidinem exercere audent.* Et similiter hoc cap. lo-
quitur per verb. *exercent*; & tamen illius pœnæ verifican-
tur etiam in his, qui unica tantùm vice delicta hujusmodi
perpetrarunt, ut dictum est, & fusiùs probat Farinac. *dicta
q. 138. n. 30.*

Sextò, nota pœnam generalem falsantium litteras Apo- 29
stolicas. Nam unà cum fautoribus, & defensoribus suis
sunt ipso jure excommunicati: hoc enim demonstrant ver-
ba illa, *anathematis vinculo*, quæ sunt Canon. latæ senten-
tiæ, *ut in c. Dura in glos. 3. supra eodem*, & hic notat glos.
3. Innoc. *circa fin. in verb. Innodatos*, Hostien. *n. 3. & 9. in
eod. verb.* Henric. Boich. *n. 4. vers. Aut quæris*, Cardin. *n. 1.
& in verb. Innodatos*, Butr. *n. 3.* Abb. *eod. num. vers. Si vero
est laicus*, Jo. de Anan. *n. 1.* & Marian. Socin. *n. 40.* Joan.
Andr. & omnes in summario textus, Goffred. *in summa
hujus tit. n. 7.* & Hostien. *ibidem in summa eodem tit. num. 8.
vers. Nam falsarii Domini Papæ*, glos. *in c. Licet in verb.
Tenuem supra eod.* & ibi Butr. *n. 4. vers. Dicit glos.* & nul-
lus discrepat: & cùm littera dicat omnes falsarios, hanc
pœnam infligit cunctis indifferenter, sive sint clerici, sive
laici, ut hic per Marian. Socin. *n. 15.* & consentiunt om-
nes: & in Monacho consuluit Feder. de Senis *cons. 219.* Si
notorium addens absolutionem esse Sedi Apostolicæ reser- 30
vatam per *d. c. Dura*, quod etiam dicit post Jo. Andr. Ma-
rian. Socin. *hic n. 23.*

Hodie in falsarios litterarum Apostolicarum fertur ex- 31
communicatio in Bulla, quæ in die Cœnæ Domini legi con-
suevit, §. 6. in hæc verba. *Item excommunicamus, & ana-
thematizamus omnes falsarios litterarum Apostolicarum,
etiam in forma Brevis, ac supplicationum gratiam, vel ju-
stitiam concernentium per Romanum Pontificem, vel sanctæ
Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarium, aut gerentes vices eo-
rum, aut de mandato ejusdem Romani Pontificis signata-
rum; necnon falso fabricantes litteras Apostolicas etiam
in forma Brevis, ac etiam falso signantes supplicatio-
nes hujusmodi sub nomine Romani Pontificis, seu Vice-
cancellarii, aut gerentium vices prædictorum.* Hæc
ibi.

Et ex hoc contextu colligunt nonnulli ex modernis ali- 32
quot differentias, & præcipuè duas inter excommunica-
tionem, quæ infligitur in textu nostro, & illam, quæ in-
fligitur in Bulla Cœnæ d. §. 6. Prima differentia est, quia in
hoc cap. excommunicantur non modo indifferenter omnes
qui falsant litteras Papales: sed etiam laici, qui falsis litte-
ris utuntur, ut dicam infra *in 10. notab.* Sed in Bulla Cœnæ
non excommunicantur nisi falsarii litterarum Apostolica-
rum, vel falsas litteras fabricantes, aut supplicationes fal-
sò signantes; de utentibus autem nihil statuitur, aliud est
falsare, & aliud uti falsis, ut colligitur ex hoc cap. *in
principio, juncto §. Qui vero*, & tres differentias col-
ligimus infra *num. 51.* & hanc differentiam constituunt
Navarr. *in Manual. cap. 2. num. 62. vers. Quarta*,
Suar. *tom. 5. disputat. 21. sect. 2. num. 48.* & quidam
alii.

Secunda differentia est, quia ex hoc cap. excommunica- 33
tionem incurrunt, qui litteras Papales falsant per se, vel per
alios, ut in littera: Sed ex Bulla Cœnæ non excommuni-
cantur, nisi qui hujusmodi litteras falsant per se, ut tenent
Jacobus de Graffis *in suis Decisionibus par. 1. lib. 4. c. 18.
n. 93. & 95.* & Suarez *d. disp. 21. sect. 2. num. 48.* Sed hanc 34
differentiam non puto veram, quia regula: Qui per alium
facit, est perinde ac si faciat per seipsum: procedit etiam in
delictis, ut hic notat Marian. Socin. *n. 19. & 20. & in cap.
Ad audientiam n. 286. supra de homicid.* Idque non per fi-
ctionem, sed per veritatem, ut in terminis excommunica-
tionis est textus clarius *in cap. Mulieres §. fin. infra de sent.
excomm.* ubi deciditur mandantem percuti Clericum inci-
dere in excommunicationem, & redditur ratio per hæc for-
malia verba, quia is committit verè, cujus auctoritate, vel
mandato delictum committi probatur; ubi gloss. ultima
alle-

35 allegat jura concordantia. Item procedit prædicta regula Sexti etiam in statutis pœnalibus, ut ex glos. magna *in cap. Sicut dignum eod. tit.* deducunt ibi Jo. Andr. *n. 18. vers. Et scias*, Abb. & Marian. Socin. *num.* 11. dicentes, auctoritate illius glossæ quotidie uti assessores fori civilis inducentes eam ad intellectum statutorum punientium homicidas, ut verificetur etiam in mandantibus fieri homicidium. Ad quod etiam inducunt jura *in l. Si quis id §. fin. ff. de iurisdict. omn. iud. & in l. 2. §. Divus ff. de iure fisci*, *& in l. Iudei*,
36 *la seconda C. de Iudeis*. Ideòque statutum puniens utentem falso instrumento locum sibi vendicat etiam in eo, qui utitur per alium, ut pluribus fundamentis respondit Ludov. Roman. *cons.* 105. *Viso themate num.* 2. & quamvis oppositum senserit Vincentius de Paleatis inter consilia Alexandri *cons. 63. Visa quadam lib.* 4. ubi latè consuluit Constitutionem pœnalem contra homicidas non habere locum in eo, qui mandat fieri homicidium; tamen ejus opinio posset fortasse obtinere, ubi statutum esset juri communi contrarium; tunc enim non reciperet interpretationem à jure communi; at secus est, si disponat quasi idem, quod jus commune, aut illud adjuvet, pœnam augendo, quia tunc statuti pœna locum habet etiam in eo, qui facit per alium; ita Alex. *cons. 55. n. 15. lib.* 4. Hoc autem casu Bulla Cœnæ non obviat juri communi, quin potiùs cum eo concordat, quia eandem pœnam excommunicationis imponit falsariis litterarum Apostolicarum, quam jus commune imponit in hoc cap. & quamvis Bulla non utatur illis verbis, *per se*, *vel alios*, sed simpliciter loquatur de falsarii, tamen intelligi debet de falsariis tam per se, quam per alios, ut sic recipiat interpretationem passivam ab hac Decretali, ad text. *in l. 2. C. de noxalibus*, *& in cap. Cum dilectus §. Cæterum*, & ibi glos. recepta in verb. Juri communi, supra de consuetudine, nec Bulla loquitur per illa verba, *per se*, sicut loquitur hoc cap. in ea parte, in qua imponit pœnam degradationis, & traditionis Curiæ sæculari, ut dicam infra *n.* 42. Sed ut prædixi, loquitur simpliciter de falsariis litterarum, vel fabricantibus falsas litteras, vel falsò signantes supplicationes, quæ verba verificantur etiam in iis, qui non per se, sed per interpositam personam hujusmodi falsitates committunt, ut ex dictis constat. Quinimò etiamsi Bulla Cœnæ uteretur illis verbis, *per se*, nihilominus esset supplenda, vel per alios, prout supplent text. nostrum, Host. Jo. Andr. & communiter Doctores, ut dicam infra *in 8. notab. d. n.* 42.

37 Tertia differentia, omissis aliis est, quia Bulla Cœnæ in d. §. 6. loquitur expressè etiam de falsantibus supplicationes à Papa signatas, sed text. noster loquitur tantùm de falsantibus litteras Apostolicas, quarum appellatione non veniunt supplicationes; alioquin superfluum fuisset, ut bulla extenderet hoc cap. Puniens falsantes litteras Papæ ad falsantes illius signaturas, ut observat Navarr. *in Manual. d. c. 27. n. 62. vers. Declaratio prima:* sed adverte, quia oppositum videtur tenere Collectarius *hic n.* 2. & ad rationem Navarri responde, ut dixi *in c. Licet n. 36. supra eod.* & ibi vide hunc articulum in utramque partem plenè discussum à *n. 3. usque ad n.* 37.

Septimò nota in vers. *Statuentis* specialem pœnam Clericorum falsantium litteras Papæ: nam officiis, & benefi-
38 ciis ecclesiasticis sunt ipso jure privati, ut in text. & notant Jo. Andr. Cardin. Anchar. Abb. & omnes *in summ.* & ita eorum officia, & beneficia impetrari possunt tamquam vacantia, ut tradunt Rebuff. *de pacificis possessor. num.* 204. *& in praxi beneficiar. tit. de mod. amittend. benefic. num.* 43. Petr. Gregor. Tolosan. *de benefic. c. 26. n.* 12. Nicol. Garz. *in eod. tract. p. 11. c. 10. n.* 170. Gonzal. *ad regul. de mensib.*
39 *glos. 15. n.* 58. & cùm textus noster hac in parte restringat se ad clericos, hinc deducitur, ut laici falsantes litteras Papæ pœnam privationis officiorum, ac dignitatum minimè incurrant, ut hic per Marian. Socin. *n. 17. &* 18.

40 Octavò nota in vers. *ita quod*, aliam pœnam specialem clericorum falsantium litteras Papæ: nam de crimine convicti, prævia degradatione judicis ecclesiastici, traduntur Curiæ sæculari, secundum Constitutiones legitimas puniendi, ut in littera, scilicet ultimo supplicio, seu pœna mortis naturalis, ut hic innuitur, & tenet glos. in verb. *Legitimas*, Host. *n.* 8. dicens in falsario rescripti Principis magnitudinem criminis exigere supplicium capitale, Butr. *num. 16. vers. Et imponitur talis pœna*, Anchar. *n. 2. in 3. notab.* ubi se remittit ad glos. & Jo. de Anan. *n. 11. vers. In ead. glos.* & est speciale in hac specie falsitatis, secundum Abb. *num.* 9. quem sequitur Afflict. *decis. 404. n. 20. in fin. & n.* 21. idem tradunt Salycet. *in l. Maiorem n. 1. post med. vers. Et si quæras C. ad leg. Cornel. de fals.* Boer. *decis.* 82. *n.* 6. Duenna *in regula* 290. *in 1. limitatione ad fin.* Grammat. *decis. 27. n.* 10. & ita passim servatur, teste Farinac. *in pract. criminal. lib. 5. de falsit. q. 151. n.* 4. licèt Jo. de Anan. *in rubrica circa fin.* dicat non servari isto casu, ut clericus Curiæ sæculari tradatur, prout illum refert Jul. Clar. *in §. fin. in pract. q. 36. n. 34. vers. Videmus etiam*: & eodem modo hæc verba, legitima pœna, id est mortis in clerico incorrigibili, exponit Abb. Antiq. *in cap. Cum non ab homine post princ. in verb. Legitima de indic.* & ita habes hic unum ex 41
tribus casibus, in quibus de jure communi clericus degradatur, & traditur Curiæ sæculari, etiam non expectata incorrigibilitate. Alios duos habes hic in glos. in verb. *Tradantur*, unum scilicet *in cap. Ad abolendam supra de heretic.* & alium *ex cap. Si quis Sacerdotum 11. q.* 1. & hanc dicit esse theoricam Doctorum Guil. de Benedictis *post tertiam partem repetitionis, c. Raynucius de testam. in quæst. de homicidio n. 3. & seq.* & Jul. Clar. *d. q. 36. vers. Scias etiam*, & istos tres unà cum aliis pluribus per Constitutiones Apostolicas inductis posui *in cap. Cum non ab homine à num. 68. de indic.*

Sed hic insurgit dubitatio numquid hac pœna degrada- 42
tionis, & traditionis Curiæ sæculari puniendus sit clericus, qui falsat litteras Apostolicas per alium, an verò ille tantùm, qui falsat illas per seipsum, Host. *hic n. 6. in verb. Per se supplet, vel per alium, quia per ipsum facere videtur*, arg. hujus textus ibi, *per se*, *vel alios*, *& cap. Pastoralis §. Præterea in fin. supra de off. deleg. & cap. Mulieres infra de sent. excomm.* & sic sentit Host. hanc pœnam degradationis, & traditionis pariformiter imponendam esse clerico sive fallet litteras per se, sive per alium; & hanc opinionem approbat Joan. Andr. *in summ. text. & num. 2. in verb. Vel alios*, dum allegat regulam, *Qui per alium de regul. iur. lib. 6. & num. 3. in verb. per se*, ubi similiter supplet, *vel per alios*, & sequitur Anton. de Butr. *in fin.* Anchar. *in 2. notab.* & est communis opinio Doctorum, ut inquit Mar. Socin. *n.* 19.

Sed certè huic opinioni valdè obstat littera textus, dum loquendo de clericis dicit: *qui per se falsitatis vitium exercuerint*: nam in vers. præcedenti generaliter præmisit de committentibus falsitatem per se, vel alios, infligendo pœnam excommunicationis; deinde in vers. *Statuentes*, dum imponit aliam pœnam clericis, simpliciter loquitur de falsariis: & ita hæc quoque secunda pœna locum habet in falsantibus tam per se, quàm per alios: sed tandem in vers. *Ita quod*, dum subjungit gravissimam pœnam degradationis actualis, & traditionis Curiæ sæculari, non repetit illa verba, *per se*, *vel alios*, ut fecit in prima pœna, nec loquitur simpliciter, ut fecit in secunda; sed expressè dicit, *qui per se*, *&c.* ergo in hoc tertio casu videtur absolutè excludere falsantes per alios; alioquin ad quid hæc diversitas loquendi? Unde pœna talium clericorum, qui per alios falsificant ultra excommunicationem, & privationem officiorum, & beneficiorum, videtur dependere à dispositione aliorum jurium, quia quod non mutatur, &c. *l. Sancimus C. de testament. l. Præcipimus in fin. C. de appellat.* & in hoc tandem, licet cogitandum relinquat, videtur residere Marian. Socin. *hic n.* 19. cum tribus sequentibus; & quamvis
n. 22. dicat opinionem Hostien. fortè esse magis tenendam, 43
quia in jure etiam in delictis videtur æquiparari qui per se 43
facit, & qui per alium; ideòque dispositio facta in uno videtur extendi ad reliquam, ut notatur *in l. Si quis servo C. de furtis*, *& in c. 2. supra de mutuis petitionib.* & in concordantibus per eum allegatis: tamen hæc non possunt applicari casui nostro, in quo textus constituit expressam differentiam inter memoratas pœnas, & in tertia tantùm se restringit ad falsantes per se; unde suppletio illa, *vel per alios*, corrumpit litteram, & suppletiones ad Decretales non sunt permissæ, Clemen. *Ne Romani*, ibi, *vel addi*, *de elect.* & qui supplet, corrigit, ut in Authen. *de non alienand. in princ.* Brixien. *in repertorio in verb. Suppletio*, & hæc opinio mihi magis placet, tum quia est magis amica litteræ, tum quia pœnæ non sunt extendendæ de casu ad casum, sed potius restringendæ, *cap. Odia*, *& cap. In pœnis*, *de reg. iuris lib.* 6. Afflict. *decis. 21. num.* 7. & in specie hæc pœna degradationis non imponitur nisi in casibus in jure expressis, ut

dixi

dixi supra *n. 56. vers. Tamen responderi potest*: & hinc casus
Clerici falsantis per alium non repetitur expressus, quin
potius exclusus per hanc litteram.

44 Nonò nota ibi, *per quam & laici*, specialem casum, in
quo laicus subjicitur foro ecclesiastico, id est cùm delin-
quit in re ecclesiastica falsando litteras Apostolicas, ut hic
per Butr. *n. 4.* Anchar. *in 5. notab.* Abb. *num.* 4. & Marian.
Socin. *n.* 16. alios casus habes *in c. fin. de except. lib. 6. &*
in summa 11. *q.* 1. & per Abbatem *in cap. Cum sit generale*
45 *de foro compet.* Hoc autem in casu laicus est puniendus per
Curiam sæcularem secundum Constitutiones legitimas,
ut in textu, idest pœna legis Corneliæ, quæ in servo est
ultimum supplicium, & in libero homine est deportatio,
& omnium bonorum publicatio, *ut in l.* 1. *§. fin. ff. ad leg.*
Cornel. de fals. & in l. Vbi falsi C. eod. & in §. Item lex Cor-
nelia de falsis instit. de publ. iudic. & hic notant glos. *in*
verb. Legitimas, & sequuntur omnes Doctores, ut dicit
Marian. Socin. *n.* 8. qui tamen declarat dictum glossæ de
deportatione, ut procedat in libero homine nobili, aut
in dignitate constituto; sed in homine ignobili, & plebe-
jo est pœna damnationis in metallum, *per l. Si quis aliquid*
§. Qui vivi ff. de pœnis, & notat Bart. *in d. l.* 1. *§. fin. n.*
1. *ff. eod.* Afflict. *decis.* 21. *num.* 8. Pœna tamen deportatio-
nis hodie non est in usu, nec alicui imponitur de consue-
tudine, ut post alios attestatur Jul. Clarus *in pract. crim. §.*
Falsum, vers. Sed quæro quæ sit pœna falsi, sed & damna-
tio ad metallum, sive ad opus metalli hodie etiam in foro
sæculari recessit ab aula, ut ait Foller. *in pract. crimin. ca-*
non. fol. 131. *num.* 8. & Jul. Clarus *in §. fin. q. 67. vers. Item*
damnatio; unde secundum eum in præallegat. vers. *Sed*
quæro, ubi adsunt statuta superinde disponentia, impo-
nenda est pœna expressa in ipsis statutis, alioquin impo-
nenda est pœna consueta, quasi hoc arbitrio judicis relin-
quatur.

47 Decimò nota *in §. Qui verò*, pœnam eorum, qui falsis
litteris Apostolicis utuntur: Nam si Clerici sint, officiis,
& beneficiis spoliantur, id est per sententiam, ut exponit
Innocentius *hic in fine in verb. Spolientur*, Host. *num.* 10. Jo.
Andr. *num.* 4. Card. *num.* 1. *in eod. verb.* & alii communi-
ter, quod nota ad limitationem eorum, quæ de hoc verb.
48 *spolientur, dixi in cap. Ad abolendam num. 29. supra de hæ-*
reticis; si verò sint laici, sunt ipso facto excommunicati,
ut ostendunt verba illa, *tamdiu maneant excommunicationi*
subiecti, &c. Et tenent hic innoc. *in fin.* Abb. *n.* 6. Marian.
Socin. *n.* 23. Jo. Andr. Butr. Cardinal. Anchar. & omnes
in summ. textus, quod intelligit, si ab usu non desistunt
49 infra viginti dies, *per cap. Dura §. fin. supra eod.* sed hoc
non placet, quia textus *in d. cap. Dura*, non loquitur de
his, qui falsis litteris utuntur, sed de habentibus litteras
falsas, & non lacerantibus, seu distribuentibus, vel resti-
tuentibus; & tales nullam excommunicationem incurrunt,
nisi sit lata a judice, prout ibi dicitur; cùm termino vigin-
ti dierum, sed textus noster *in §. Qui verò*, procedit in
his, qui scienter utuntur falsis litteris, & tales, si sint lai-
ci, sunt ipso facto excommunicati, ut in textu, & hic de-
clarat Abb. *n.* 9.

50 Et ex hoc deducitur, ut si sint clerici, qui falsis litteris
scienter utuntur, non sint excommunicati, quia textus iste
apertè distinguendo inter clericos, & laicos vult, ut falsis
litteris utentes, si clerici sint, officiis & beneficiis spolien-
tur, & nihil dicit de excommunicatione: si verò sunt laici,
excommunicationi sint subjecti, ergo clerici hanc pœnam
excommunicationis non incurrunt, & hæc opinio magis
placet Abbati *num.* 6. ne clerici duplici pœna conterantur,
contra textum *in cap. At si clerici §. De Adulteriis supra de*
Iudiciis, & quia in pœnis benignior pars est eligenda, *cap.*
Pœnæ de pœnit. dist. 1. licet Host. *hic num.* 10. *in verb. Ex-*
communicationi, teneat etiam clericos falsis litteris utentes
esse ipso jure excommunicatos, eique adstipulentur Jo. Andr.
n. 5. Card. *n.* 1. *in verb. Laici*, & Marian Socin. *n.* 23. ea ra-
tione, quia clerici magis delinquunt, sed primæ opinioni
Abbatis magis favet ista littera.

51 Ex prædictis collige tres differentias inter falsantes litte-
ras, & falsis litteris utentes. Prima differentia est, quia
falsantes litteras sive sint clerici, sive laici, sunt ipso facto
excommunicati, ut dixi supra *in 6. notab.* utentes verò fal-
sis litteris, si sint laici, excommunicati sunt, & in hoc
concordant omnes; si verò sint clerici, secundum opi-
nionem Abbatis non sunt excommunicati, ut dixi supra
num. 50. Secunda differentia quia falsantes litteras si Cleri-
ci sint, officiis & beneficiis sunt ipso jure privati, ut di-
ctum est supra *in 7. notab.* sed utentes falsis litteris non sunt
privati ipso jure, sed privandi per sententiam hujusmodi,
ut similiter dictum est supra *n.* 47. Tertia differentia quia
falsantes, si sint Clerici, actualiter sunt degradandi, & Cu-
riæ sæculari tradendi, ut patet ex dictis supra *in 8. notab.*
Utentes verò hac pœna degradationis, & traditionis mini-
mè puniuntur, ut hic per Anchar. *in 6. notab.* & in his con-
cordant omnes Doctores.

Undecimò. Nota hic in vers. *Ita tamen*. In criminibus 52
malitiam gravius puniri quàm negligentiam, ut in littera,
Anchar. *in 7. notab.* quandoque tamen negligentia dolo
comparatur, scilicet, cùm dissoluta est, crassa, & supi- 53
na, *l. Si fideiussor ff. Mandati*, & hic notat glos. *ultim.* &
communiter DD.

Ultimò nota ex fine textus, æquiparationem, quæ fit 54
inter eos, qui falsis litteris utuntur, & eos qui falsas lit-
teras impetrant, sed non exercent per se falsitatem; In
utrisque enim in modo puniendi distinguitur, an id ege-
rint per malitiam, vel per simplicitatem, seu ignoran-
tiam, prout distinguitur *in c. Super litteris de rescriptis*, &
hic intellectus magis placet Jo. Andreæ *n.* 5. *in verb. Sta-* 55
tuimus, Abb. *in fin.* & Marian. Soccin. *n.* 25. quam intel-
lectus eorum, qui dicunt provisionem superiùs factam
circa eos, qui falsis litteris utuntur, hic extendi ad illos,
qui per suggestionem falsitatis impetrant litteras à Papa,
Hic sanè intellectus non est verus, quia tales non incidunt
in pœnas hujus cap. Sed tamen puniuntur juxta terminos
d. cap. Super litteris, quia carent omni commodo littera-
rum, & in expensis condemnantur, ut hic in glos. ultim.
& tradit Cardin. *in c. final. col. ultim. in princ. vers. Per hoc*
dico infra eod. ubi expressè dixit impetrantem rescriptum
per falsi subreptionem, aut taciturnitatem non incidere
in pœnam falsi, sed carere impetratis, & insuper teneri
ad omnia damna, & interesse, & sequitur Præposit. *in c.*
In memoriam num. 3. & 7. 19. dist. Alioquin si omnes im-
petrantes per subreptionem litteras Papales inciderent in
pœnas hujus cap. O quàm multi reperirentur illaqueati!
Quare impetrantes litteras Papæ per subreptionem; vel
obreptionem non esse excommunicatos censens S. Anto-
nin. *in 3. part. tit. 25. cap.* 13. Sylvest. *in ver. Excommunica-*
tio 7. n. 9. vers. Et secundo, Cardin. Cajetan. *eod. ver. c.* 26.
& de materia vide Joan. de Anan. *in c. Licet n. 2. in fin. vers.*
In gloss. falsitatis, & n. 3. 4. & 5. supra eod. & Marsil. *in leg.*
Si quis obrepserit n. 11. & seq. ff. ad l. Cornel. de fals.

Quærunt Doctores, an pœnæ hujus Decretalis locum 56
habeant in Episcopis, & resolvunt negativè, tum quia in
talibus Episcopi, & Superiores nunquam comprehendun-
tur, nisi de illis fiat mentio specialis, *ut in c. Quia pericu-*
losum de sent. excomm. lib. 6. tum quia non sunt privandi
sine speciali mandato Papæ, *ut cap. Dudum 3. q. 6. ut hic*
per Butr. *num.* 77. Adverte tamen, quia hodie ex Bul- 57
la Cœnæ falsarii litterarum Apostolicarum sunt excom-
municati etiamsi Episcopali, vel alia majori dignitate
sint præditi.

In gloss. *in verb. Deprehensi*. Nota benè hanc glossam, 58
quia ad hoc ut falsarii Bullarum Apostolicarum puniri pos-
sint pœnis hujus cap. requiritur, ut sint criminaliter con-
victi. Debet enim acerrima fieri indagatio ubi pœna est
gravissima infligenda, *ut l. Vbi C. ad leg. Cornel. de fals.*
sed ubi civiliter agitur, mitiùs est agendum, *l. penul. Cod.*
eod. verùm Host. *hic n.* 6. dicit fortè speciale esse in falsario 59
litterarum Papæ, ut si notarius sit per evidentiam facti,
degradetur ex mente hujus verbi deprehensi, & idem est
secundum eum, si per modum inquisitionis convincitur, 60
& cum hoc simpliciter transit Jo. Andr. *n.* 7. Butr. *n.* 14. sed
Cardin. *n.* 3. intelligit, ut sint deprehensi, ita ut judiciali-
ter constet, & sic utraque solutio in idem recidit secundum
eum: Archidiaconus verò *in c. In memoriam n. 11. ad finem* 61
vers. Item videtur contradicere 19. dist. tenet hanc pœnam
habere locum quando proceditur per viam accusationis,
secus verò si per viam inquisitionis; quia tunc falsario
litterarum Papalium imponitur pœna perpetui carceris
per cap. Novimus §. fin. de verb. signific. & sequitur Colle-
ctar. *hic n.* 3. dicens hoc esse mitius, & verius. Placet di-
stinctio Abbatis *hic n.* 8. & Mar. Soccin. *n.* 53. videlicet quod 62
aut loquimur de pœnis, quæ ipso jure infliguntur falsariis
litterarum Papalium, ut pœna excommunicationis, &
priva-

privationis officiorum, ac beneficiorum: & tales intelliguntur inflictæ eo ipso quod delictum est perpettatum, nec est jus an civiliter, vel criminaliter actum fuerit, quam Constitutio ligat crimen etiam omninò occultum, ut dicit glos. singularis in Clem. 1. *in verb. Eo ipso, de heretic.* licèt possessione privari non possit nisi causa cognita, & vocatus, ut tradit Jo. Andr. *in regula Mora n. 15. vers. Hinc est quod qui à principio titulum habuit de reg. iur. lib. 6.* Aut loquimur de pœnis per judicem infligendis, ut est pœna degradationis, & traditionis Curiæ sæculari: & in talibus procedit opinio glossæ, ut non infligantur si civiliter aga-
64 tur, sed solum si criminaliter sint convicti: Non tamen facias differentiam, an actum sit per viam accusationis, vel inquisitionis: nam utroque casu, si convincatur est degradandus secundum opinonem Host. de qoa supra *n. 60.* cum qua DD. videntur hic transire, *& ad d. c. Novimus §. fin. de verb. signif.* responde ut ibi per Bernard. in glos. *in verb. Includas*, & Host. *n. 4. vers. Et intelligas*, videlicet quod pœnitentia carceris perpetui ibi de gratia imponitur, quia sic placuit Papæ: non enim recipitur intellectus, quem posuit ibi Innoc. *in fin.* nempe quod falsarius non semper tradatur Curiæ sæculari, sed solum quando non est spes de ipsius correctione: quoniam, ut advertit Host. ubi supra in fine: si hoc verum esset, modica specialitas esset in falsario Bullarum Apostolicarum, quia non solùm falsarius, sed & quilibet alius graviter delinquens, si de illius correctione spes non habetur, potestati traditur sæculari, *cap. Cum non ab homine supra de iudic.* vel de alio falsario, quàm litterarum Papæ loquitur ille textus, ut ibi per Jo. Andr. in extremis verbis.

Extra glossam QUÆRO utrum alius quàm Pa- 65
pa possit cognoscere de crimine falsaotium litteras Apostolicas: quidam negant per *cap. In memoriam 19. distinct.* sed contrarium tenet ibi Archidiac. *num. 11. per cap. Novimus, de verbor. significat.* Nec obstat *cap. In memoriam*, quia ut ibi notatur, non constabat de crimine, nec reperitur reservatum concordat Collect. *hic num. 1.*

DE CRIMINE FALSI.

Idem Innocentius III.

CAPUT IX.

EX conscientia: & infrà. Verùm litteras ipsas, quæ redargutæ fuerant falsitatis, diligentiùs intuentes, nullum in eis falsitatis signum, vel suspicionis invenimus, nisi paucarum litterarum rasuras, quæ nequaquam sapientis animum in dubitationem vertere debuerunt: Unde si vobis constiterit prædictum R. obligasse se sub periculo causæ, quòd litteras illas falsas esse probaret (cùm quilibet ad renuntiandum juri suo liberam habeat facultatem) ipsi R. super dicta Ecclesia silentium imponatis.

SVMMARIVM.

1 *REscriptum non probatur falsum ex rasura paucarum litterarum in loco non suspecto, & n. 13.*
2 *Rasura multarum litterarum puta lineæ, in rescripto inducit suspicionem falsitatis.*
3 *Secus si rasura sit talis, quæ animum sapientis in dubitationem non vertat.*
4 *Suspicio modica non debet animum sapientis immutare.*
5 *Beneficiatus quoad sui præiudicium potest se obligare ad pœnam perdendi beneficium: secus quoad præiudicium superioris.*
6 *Littera Apostolica non redduntur falsa ex rasura facta ab Officiali Curiæ etiam in loco suspecto.*
7 *Litteræ Bullatæ possunt abradi, & corrigi ab officialibus Cancellariæ quando non concordant cum supplicatione, vel quando minus benè fuerunt expeditæ.*
8 *Rasura quantumvis modica in litteris Apostolicis facta ab impetrante, seu utente reddit eas falsas, & radens est falsarius, & excommunicatus, & num. seq.*
Non tamen incurrit pœnam l. Corn. de falsis, *nisi hoc faciat cum dolo, n. 10.*
Et dolus præsumitur cum aliquid immutatur ex substantialibus, vel in loco suspecto, n. 11.
Aut cum falsificans talibus litteris utitur, n. 10.
9 *In littera Papali nec punctus fieri, nec deleri potest sine metu excommunicationis.*
12 *Dolus præsumitur in his, quæ sunt de genere prohibitorum.*
14 *Rasura paucarum litterarum, cùm dubium est à quo facta fuerit, non reddit litteras falsas, si sit in loco non suspecto, aliàs secus.*
15 *Rasura quando reperitur in loco non suspecto præsumitur facta per Officialem, sed in loco suspecto præsumitur facta per impetrantem.*
16 *Et quando dicatur locus suspectus.*
17 *Rescriptum non redditur falsum, nec suspectum ex rasura in narrativa facti.*
18 *Rescriptum redditur falsum ex rasura scripta manu diversa etiam in loco non suspecto.*
19 *Secus si eadem manu.*
20 *Et in dubio præsumitur manus diversa si sit in loco suspecto.*
21 *Litteræ Apostolicæ si sint redditæ clausæ, non vitiantur ex rasura in quocumque loco sit.*
22 *Nisi character in loco rasuræ sit valde difformis.*

EX Conscientia. Propter paucarum litterarum rasuram 1
in loco non suspecto rescriptum non probatur falsum. Hoc dicit, secundum Joan. Andr. & omnes. Primò diffinit objectum dubium. Secundò objectionem puniri mandat, ibi, *Verum.*

Nota primò ex textu regulam, quod rasura paucarum 2
litterarum in rescripto Apostolico, non inducit probationem falsitatis de quo latius dicitur infra in examinatione materiæ. Ergo a contrario secus si rasura sit multarum litterarum, *ut cap. Venerabilis §. 1. supra de Religios. domib. & cap. Licet, vers. Quinta supra eodem*, ubi de hoc & notat hic Hostien. *in princ. in ver. Peccatum*, unde, ut dicebat Joannes relatus à Jo. Andr. *n. 6.* & Marian. Socin. *n. 7. in fin.* licèt rasura litteræ non inducat suspicionem falsitatis, *c. Cum olim, il secondo infra de privileg.* tamen rasura lineæ utique eam inducit.

Secundò nota ibi, *sapientis*, non quamlibet rasuram 3
inducere probationem, seu suspicionem falsitatis litterarum Apostolicarum: sed illam tantum, quæ debet sapientis animum in dubitationem vertere, ut hic per Abb. *in 2. notab.* nam modica suspicio non debet sapientis animum 4
immutare, arg. hujus textus, *& cap. Iudices 1. q. 1. & cap. Etsi quæstiones §. fin. supra de simon.* cum suis concordant. secundum glos. Joannis *hic in verb. Sapientis*, & Host. *num. 2.* qui in fine addit suspicionem probabilem debere ipsum assecurare, ut patet *in cap. 2.* ubi de hoc *supra eodem.*

Ultimò nota ibi, *obligasse se sub periculo causæ.* Benefi- 5
ciatum posse se obligare ad pœnam perdendi beneficium; simile *in cap. Cùm dilectus supra de elect.* quod verum est quoad sui præjudicium, secus quoad præjudicium superioris, quia talem promissionem potest superior respuere,

puere, seu non acceptare, *ut in cap. Admonet, & in c. Quod in dubiis, supra de renunciat. & hic*, notat Marian. Socin. *n. 7.*

6 Absolutis breviter notabilibus venio ad materiam, & ad clariorem textus intelligentiam distinguo tres casus ex mente Laurentii, & glossæ *in cap. Licet in verb. Tenuem, supra eodem*, & Marian. Socin. *hic n. 10. & seq.* Quandoque enim abrasio in litteris Apostolicis facta fuit à Cancellario, seu alio ex officialibus Curiæ in quantum unicuique ratione officii est commissum, & hoc est certum; quandoque facta fuit ab impetrante, seu utente, & hoc similiter est certum; quandoque verò ignoratur à quo facta fuerit, & sic versamur in dubio.

Primò casu cùm scilicet est certum abrasionem fuisse factam ab officiali Curiæ manifestum est eam non inducere falsitatem in litteris Apostolicis, ut firmant *in c. Ex litteris supra de fide inst.* Innoc. *in fine in verb. Abradi*, Host. *num. 5.* Joan. Andr. *num. 4. in eod. ver.* Bellam. *num. 2.* Butr. *num. 4. vers. Quæro à quo possit abradi*, & Cardin. *num. 1. in fin.* Nec distinguitur hoc casu an rasura sit in loco suspecto, quia nihilominus cùm apparet facta ab officiali, non reddit falsum rescriptum, ut hic per Abbatem *num. 4.*

7 Quod si quæras in quibus casibus officialis possit abradere, & corrigere litteras Bullatas; Respondeo id posse in illis casibus, in quibus litteræ non concordant cum supplicatione, seu matrice: vel quando litteræ minus benè expeditæ reperiuntur, ut patet in Regula de non judicando juxta formam supplicationis, in illis verbis: *Et si littera ipsa per praeoccupationem, vel aliàs minus bene expedita reperiantur, ad illorum, quorum interest, instantiam ad Apostolicam Cancellariam remitti poterunt per eius officiales, quibus huiusmodi tenores, & formas restringere convenit, ad formas debitas reducenda.*

8 Secundò casu, id est cùm certum est abrasionem fuisse
factam ab impetrante, vel utente; hæc sit conclusio, quod
modica quælibet rasura in litteris Apostolicis etiamsi sit
unius syllabæ, unius litteræ, vel puncti, reddit eas falsas,
& sic radens est falsarius, & excommunicatus: ita Goffre-
dus *in summa huius tituli num. 9.* Glossa *in cap. Licet §. Si
vero littera in verb. Tenuem supra eod.* Host. *in c. Ad falsa-
riorum num. 4. in fin. in ver. Falsitatis supra eod. & in c. Ex
litteris n. 2. in ver. In alia littera quàm Papali de fide instr.*
ubi ait: *In littera Papali nec punctum fieri, nec deleri posse
sine metu excommunicationis*: & idem repetit *num. 4. in
ver. Abradi*, & concordant ibi Jo. Andr. *eod. num.* Bellam.
num. 3. Butr. *num. 4. vers. Unde dicit Hostiensis*, Card. *n. 3.
post medium*, Imola *n. 4.* & Abb. *post num. 3.* Archid. *in
cap. In memoriam num. 9. 19. dist.* & ibi Bellam. *n. 7.* & Præ-
posit. *n. 15. vers. Et considerandum*, Abbas *hic num. 4.* ibi:
[Si iste impetrans rasisset, falsarius induceretur quantum-
cumque rasura esset modica,] *ut in cap. Licet*, ibi: *Ali-
quid per rasuram tenuem immutatur, supra eod.* & eum se-
quitur Marian. Socin. *hic num. 9. vers. Idem si apparet fa-
cta ab impetrante*, Afflictus *decis. 404. post num. 8. & n.
seq.* ubi pluribus ostendit rasuram in litteris Principis, &
præsertim Papæ falsitatem inducere, sive reperiatur in lo-
co suspecto, sive non suspecto, & sive fuerit nociva, sive
non, quando fuit non ab officiali publico, seu Cancellario,
sed ab impetrante. Nec distinguitur an modica sit rasura,
ut idem Afflictus tradit in Constitut. *Qui litteras n. 1. vers
Nec distinguitur an modica sit rasura*: unde secundum
Laurentium hic relatum à Mariano Socino *num. 9.* etiamsi
rasura esset in facti narratione, & constaret, quod esset fa-
cta ab impetrante, obesset *ut c. Significante, & cap. Rodul-
phus de rescriptis*, quibus adde Hostiensem *in summa huius*
9 *tituli §. 2. vers. Quinto in fin.* ubi dicit: [hodie præceptum
est, ut in litteris D. Papæ nec in magno numero, nec in
modico audeat quis manum apponere, etiam litteram
unicam, vel dimidiam, vel punctum unicum addendo,
cancellando, diminuendo, componendo, aut mutando,
exceptis officialibus, quibus hoc permissum est; alioquin
manum apponens ex Canone lato in Curia ipso facto sen-
tentiam excommunicationis incurrit, quæ non potest, per
aliquem citra Sedem Apostolicam relaxari, & tales diffi-
cillimè absolvuntur sine pœna:] & quamvis Navarr. *in
Manuali cap. 27. num. 62. vers. Sexta*, post Jo. Gersonem
in 2. par. Alphab. 32. cap. Quidam fol. 118. dixerit non suf-
ficere aliquam litteram vel punctum corrigere, quod non
mutat substantiam aliquam, ut faciat incidere in excom-
municationem latam in falsarios litterarum Apostolicarum,
saltem quoad forum conscientiæ, cùm id facere bona
mente sine dolo, & ullo alterius damno non videatur mor-
tale: non tamen videtur recedendum à communi opinio-
ne, quam etiam tenet Cardin. Cajet. *in summa in verb. Ex-
communicatio c. 26.*

Cæterùm adverte secundum Marian. Socin. *hic num.* 10
12. circa finem, quia si talis dolo mutaret, abraderet,
seu cancellaret, puniri deberet pœna falsi, & aliis pœnis,
quibus falsarii litterarum Apostolicarum puniuntur, de 11
quibus *in cap. Ad falsariorum supra eodem*, & præsume-
retur dolo fecisse, si aliquid corrigeret, abraderet, vel indu-
ceret, quod esset de substantialibus litterarum, vel in lo-
co suspecto, & importante aliquod præjudicium non le-
ve; & ita intelligendus est textus *in cap. Licet supra eod.*
& quod ibi notat glos. *in verb. Tenuem*, sed si extra sub-
stantialia, vel circumstantias necessarias abraderet, vel
immutaret, ut in cognomine, vel agnomine, vel simili-
bus, tunc arbitrandum esset hoc fecisse potius per simpli-
citatem, quàm per malitiam. Unde fortè non tenetur pœ-
na, *l. Cornel. de fals.* Esset tamen excommunicatus, ut
dictum est, & carere deberet omni commodo litterarum,
ut in cap. Cum olim supra de offic. Delegat. & quamvis il-
le textus loquatur tantùm de aperiente, & destruente
solum sigillum: tamen satis placet ut non teneatur pœna
l. Cornel. quia hujusmodi pœna non tenetur nisi dolosus,
*l. Nec exemplum C. ad leg. Cornel. de falsis, glos. 1. in c. Ad
falsariorum supra eod.*

Neque obstat, quod in genere prohibitorum præsuma- 12
tur dolus, ut notatur *in cap. 1. supra de præsumpt.* & con-
sequenter cùm etiam punctum, & litteram removere,
aut apponere sit prohibitum, si in contrarium operatus
est, præsumatur dolo id fecisse, quoniam, ut respondet
Marian. Socin. *num. 15.* ex quo id commissum est in lo-
co nullatenus suspecto, & nihil importante, præsumptio
est, quod potius per simplicitatem id egerit, argum. *cap.
Accedens*, juncta glos. *1. supra eodem*. Rea tamen, ut
subdit Marian. Socinus non esset sine maximo dubio, & 13
fortè si talibus litteris uteretur, falsi pœnam non evaderet,
per text. *in d. cap. Accedens*, & per notata *in l. Divus ff.
ad leg. Cornel. de falsis.*

Tertiò casu, cùm scilicet dubium est, à quo facta fue- 14
rit abrasio, in quibus terminis intelligitur hoc cap. Conclusio sit, quod rasura paucarum litterarum facta in loco non suspecto non reddit litteras falsas. Casus est in hac decretali, quæ tametsi indefinitè determinet paucarum litterarum rasuram non inducere suspicionem falsitatis: tamen communiter à Doctoribus intelligitur si rasura hujusmodi sit in loco non suspecto, aliàs secus, & in specie sic tradit Bernardus hic post casum dicens: [Nota quod rasura paucarum litterarum non reddit falsum scriptum, nisi esset in loco suspecto, [prout hic intelligitur, & tenent Joan. Andr. Butr. Cardin. & Anchar. Abb. & omnes *in summ. textus*. Ad idem est casus expressus *in cap. Ex litteris supra de fid. instrum.* quem sic summant Jo. Andr. & reliqui post eum, videlicet rescriptum Apostolicum propter rasuram in loco non suspecto non censetur vitiosum.

Ratio hujus conclusionis est, quia quando rasura repe- 15
ritur in loco non suspecto, præsumitur facta per officialem: secus verò si reperiatur in loco suspecto, quia præsumitur facta per impetrantem, vel utentem; & ideò talibus litteris fides non adhibetur, ut hic declarant Abbas *n. 4. vers. Sed quando*, Jo. de Anan. *num. 3.* & Marc. Socin. *n. 9. vers. Sed quando*, Bellam. *in c. In memoriam num. 4.* & ibi etiam Turrecrem. *num. 3. vers. Alio modo*, & Præpositus *num. 8. & 10. distinct. 19.* Vitalinus *in Rubrica de crimine falsi*, in Clement. *n. 5. vers. Sed rasura in loco suspecto*: & ita intelligendi sunt Doctores, qui simpliciter ajunt, in dubio abrasionem præsumi factam ab habente auctoritatem corrigendi, ut puta officialibus Cancellariæ, scilicet si appareat in loco non suspecto, aliàs secus. Hi sunt *in c. Ex litteris de fide instrum.* Jo. Andr. *n. 4. vers. Sed in dubio*, Butr. *eod. num. vers. In dubio præsumitur*, Card. *n. 3. in fin.* Anchar. *in 3. notab. vers. Ubi autem apparet abrasio*, & Jo. de Anan. *n. 3.* & hæc præsumptio oritur propter Bullam in litteris Apostolicis appositam, quæ omnem suspicionem excludit, secundum Cardin. *ubi supra*.

Dici-

16 Dicitur autem locus suspectus si abrasio fiat in nomini-
bus judicum, vel in data, vel in temotione appellationis,
ut exemplificat glos. *in c. Inter dilectos in ver. Consumptum*
de fid. instrum. cum qua concordant ibi Innoc. *n.* 3. *in verb.*
Annotatione, Hostien. *n.* 4. Jo. Andr. *n.* 29. Butr. *num.* 14.
& num. 20.

17 Ergo si rasura sit in narrativa facti, propter hoc rescri-
ptum Apostolicum non redditur falsum, nec suspectum; ut
est casus ad litteram *in d. c. Ex litteris de fid. instrum.* & ibi
notat *glos. penult.* & communiter omnes.

11 Item glos. 1. hic & Hostien. *post princ. in verb. Rasuras*,
Goffredus *in summa hujus tituli num.* 9. Host. *in summa eod.*
tit. num. 3. *vers. Quinto cum litteris Bullatis*, Jo. de Anan.
in cap. Licet n. 7. *vers. Adde etiam supra eod.* Turrecr. *in c.*
In memoriam n. 2. *vers. Alio modo* 19. *dist.* Afflict. *decis.*
404. *n.* 5. itaque tunc obest rasura in facti narratione,
quando apparet facta ab impetrante, ut in secundo casu;
secus verò si dubitetur, ut in hoc tertio casu, quia non ob-
est; & ita intelligitur *d. c. Ex litteris de fid. instrum.* ut de-
clarat Laurentius, quem hic sequitur Mar. Socin. *n.* 9. *vers.*
Unde voluit.

18 Adverte tamen, quia si abrasio scripta sit manu diversa,
tunc licet reperiatur in loco non suspecto, indistinctè red-
dit litteras falsas. Quod pluribus modis potest deprehen-
di, nempè ex encausto seu attamento, & specie, & for-
ma litteræ, & aliis similibus modis, secundum quod tra-
ditur *in l. Comparationes C. de fid. instrum. & in l. Si unus*
C. de testamentis, & è converso non obest rasura in quo-
19 cumque loco reperiatur, si eadem manu fuerit scripta, ut
post Laurentium voluit glos. *in c. Licet in verb. Tenuem su-*
pra eod. Verùm si dubium sit, an eadem, vel diversa ma- 20
nu sit scripta, tunc recurritur ad conjecturam loci: nam
si reperiatur in loco suspecto; tunc præsumitur scripta non
eadem manu, sed diversa; & ideò reddit rescriptum falsum,
ut dicunt Abb. *hic n.* 4. & Jo. de Anan. *n.* 3. Host. *in d. c. Ex*
litteris eod. num. in princ. & vers. Nisi constaret, & ibi etiam
Jo. Andr. *n.* 7. *in fin. eod. vers.* Et Anchar. *n.* 3. *ibidem in fin.*
de fid. instrum.

Prædicta procedunt si litteræ Apostolicæ sint redditæ 21
apertæ, secus verò si clausæ, quia tunc, ut dicit glos. *in c.*
Licet in ver. Tenuem supra eodem, non nocet rasura in quo-
cumque loco sit, & idem voluit Laurentius, qui ad hoc
allegat *l. Cancellaverat ff. de his quæ in testamento delentur*,
& quod notatur *in cap. Inter dilectos supra de fide instrum. &*
in cap. Cum olim de offic. Delegat. & in d. l. Comparationes,
C. de fide instrum. & in d. l. Si unus C. de testam. & est com-
munis conclusio, ut dicit Mar. Socin. *hic num.* 10. qui ta- 22
men eam limitat, & benè, dummodo character in loco
rasuræ non sit ab alio multum difformis, aliàs secus; præ-
sertim si esset magna, & notabilis rasura, & esset in loco
suspecto, nec fieret aliqua mentio intus de correctio-
ne: nam eo casu præsumi posset sigillum esse adulte-
rinum, & esset notabilis suspicio, & rationabilis,
quod esset falsò appositum, vel quod fortè aliquo in-
genio litteræ essent dissigillatæ, & rasura commissa,
& postea sigillatæ; sed si intus eadem manu, & for-
ma, tinctura fieret mentio de abrasione, secus esset di-
cendum.

DE COLLUSIONE DETEGENDA.

Alexander III. Norvicen. Episcopo.

CAPUT III.

AUdivimus usque adeò clericorum malitiam excrevisse, ut interdum inter se collusione facta super beneficiis, quæ possident, se sustineant ab aliis molestari: & posteà, ut quæstioni cedatur, & iidem clerici beneficia quietè possideant, quasi nomine transactionis solvunt aliis de beneficiis annuam pensionem, ut post mortem eorum in beneficiis illis, super quibus est collusio facta, jus sibi valeant vendicare. Unde tibi mandamus, quatenus si quos clericos tuæ jurisdictionis, per collusionem hujusmodi fraudem legitimè tibi constiterit commisisse, eos beneficiis, super quibus collusum fuerit, non differas perpetuò spoliare: quia satis esset indignum, si fraus & dolus, quæ in præjudicium tui juris, & aliorum nituntur committere, in eorum non redundarent incommodum & jacturam.

SUMMARIUM.

1 *Beneficio suo privatur qui per collusionem illud constituit censuale.*
2 *Colludens in causa beneficiali privari debet beneficio.*
3 *Prælatus potest Ecclesiam constituere pensionariam. Declaratur n.* 6.
4 *Collusio quid sit.*
5 *Gesta per collusionem non tenent.*
6 *Pensio bona fide imposita super beneficio sine auctoritate Episcopi non excedit vitam solventis, secus si cum Episcopi auctoritate.*
7 *Contrarium.*
8 *Pensiones ex stylo solus Papa reservat, & nulla declarantur reservationes pensionum ad vitam factas à Vicario Leodiensi.*

1 A*Udivimus.* Beneficio suo privatur qui per collusio-
nem illud constituit censuale. Hoc dicit secundum
Jo. Andr. & omnes, vel generalius secundum Abb. Sicu-
2 lum. Colludens in causa beneficiali privari debet beneficio,
& primò refert collusionem, secundò facientes puniri man-
dat, ibi, *unde*.
Nota ex textu Prælatum posse super fructibus beneficii
annuam pensionem imponere, prout hic notat Bernardus
3 post casum, dicens Prælatum posse Ecclesiam constituere
pensionariam: & satis probat hæc littera: nam in tantum
pensionis impositio hic reprobatur, in quantum facta fuit
per collusionem. isti enim Clerici, qui fingebant se rectores,
habebant jus in beneficiis, & pro bono pacis concordabant
cum eis qui beneficia possidebant, ut tenerent ipsa quoad vi-
verent, & in signum juris petentium solverent eis annuam
pensionem, ut post mortem ipsorum possent actores posses-
sionem beneficiorum intrare: & per hoc illudebatur colla-
tio, quæ debebat fieri per Episcopum: & in hac collusione,
& fraude Papa hic fundat suam decisionem, ut patet in lit-
tera ibi, *Si quos Clericos per collusionem hujusmodi fraudem*
legitimè sibi constiterit commisisse. Est enim collusio inter 4
actorem & reum latens & fraudolenta conventio, se-
cundum glos. 1. & Host. *n.* 1. unde colludium non debet re-
manere impunitum *c. Si quem pœnituerit* 2. *q.* 3. & gesta per 5
collusionem non tenent, *l.* 3. *ff. eod.* secundum innoc. *hic in*
fine. Ergo à contrario sensu cessante collusione pensio fuis- 6
set validè imposita; non tamen excederet vitam solventis
etiam collusione cessante, cùm esset imposita sine auctori-
tate Episcopi, ut dicit glos. *secunda*, cum qua concordat
Innoc. *in princ.* inquit enim: [Hæc pensio si bona fide pa-
cta sit, non excedit vitam pacicentis, nisi interveniat au-
ctoritas Episcopi,] allegat *c. De cætero, & c. Veniens supra*
de transact. & sequitur Hostien. *n.* 2. dicens pensionem sine
auctoritate Episcopi constitui non posse, & si constituta sit
etiam licitè, vitam ejus, qui solvit non excedere. Sen-
tiunt igitur glos. innoc. & Host. pensionem posse aliquando
licitè constitui sine Episcopi auctoritate, scilicet pro bono
pacis, & concordiæ omni fraude, & collusione cessante;
sed

ſed eo caſu penſionem eſſe perſonalem, nec excedere vi-
7 tam gravari. Ergo à contrario cenſent per auctoritatem Epiſcopi poſſe bona fide conſtitui penſionem realem, & duraturam in tempus ſucceſſionis in beneficio. Tu verò de hoc articulo dicas ut ſcripſi *in cap. Niſi eſſent de præbend.* ubi pleniſſimè examinavi an, & quando poſſit Epiſcopus ſua ordinaria auctoritate penſiones ad vitam, vel perpetuas imponere, *à num. 14. uſque ad n. 65.* & ad hunc textum reſponde ut per Abb. *in 1. notab.* videlicet hic vacare argumentum à contrario ſenſu, quia habemus jus expreſſum in contrarium, id eſt *in d. cap. Niſi eſſent*; quod irrefragabiliter probat Epiſcopum nec pro bono pacis poſſe annuas penſiones imponere, quæ tranſeant ad ſucceſſores in beneficio, inducendo illud fortiter, ut ibi dixi *n. 40.*

8 Quibus adde quod cùm Vicarius Leodienſis delatus fuiſſet ad ſan. mem. Paulum V. quod diſpenſationes in aliquibus caſibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis paſſim concederet, & penſiones tam vitales, quam perpetuas reſervaret, Papa per litteras in forma Brevis hujuſmodi gratias, & reſervationes nullas eſſe declaravit, eidemque inhibuit ſub pœnis, & cenſuris, ne de cætero ſimilia attentaret: & cùm poſtea Sereniſſimus Epiſcopus, & Princeps Elector conqueſtus eſſet, quod ſe inaudito hujuſmodi litteræ emanaſſent, Congregatio ad illius ſupplicationem ſuper his controverſiis deputata quoad facultatem reſervandi penſiones, tametſi DD. variè diſtinguant *in c. Audivimus, de Colluſ. detegen.* Cùm tamen uſus Sedis Apoſtolicæ ubique receptus habeat ut ſolus Papa eas reſervet, minimè poſſe Vicarium hanc ſibi facultatem vendicare, totius negotii ſeriem retuli *in cap. Cùm de tua num. 11. & 17. ſupra de corpor. vitiat.*

DE MALEDICIS.

Clemens III.

CAPUT I.

INnotuit nobis: & infrà. Quia nobis per litteras retuliſti, quòd J. clericus multis coram aſtantibus, verba quædam in depreſſionem officii, & beneficii noſtri protulit, ipſum à temeritate ſua compeſcas: Ut pœna illius, aliis terrorem incutiat, ne de cætero contra Romanam Eccleſiam in talia verba prorumpant.

1 I*Nnotuit*. Maledicens Papæ puniendus eſt, ut deinceps alii abſtineant, & terreantur. Hoc dicit Joan. Andr. Et primò ponit culpam; ſecundò puniri mandat, ibi, *ipſum*.

Pro intellectu hujus textus vide quod ſcripſi *in cap. Licet num. 18. de pœn.*

DE CLERICO EXCOMMUNICATO, depoſito, vel interdicto miniſtrante.

Ex Concilio Antiocheno.

CAPUT II.

SI quis presbyter, aut alius clericus fuerit degradatus, aut ab officio pro certis criminibus ſuſpenſus: & ipſe per contemptum & ſuperbiam aliquid de miniſterio ſibi interdicto agere præſumpſerit: & poſteà ab Epiſcopo ſuo correptus, in cœpta præſumptione perduraverit, modis omnibus excommunicetur: & quicumque cum eo communicaverit, ſimiliter ſe ſciat eſſe excommunicatum. Similiter de clericis, laicis, vel fœminis excommunicatis obſervandum eſt. Quòd ſi aliquis iſta omnia contempſerit, & Epiſcopus minimè emendare potuerit, regis judicio ad requiſitionem Eccleſiæ, exilio damnetur.

SUMMARIUM.

1 *DEpoſitus, vel ſuſpenſus celebrans, & monitus non deſiſtens excommunicatur, & ſi nec ſic deſiſtat, per ſæcularem poteſtatem ad requiſitionem Eccleſiæ, exilio damnatur.*

2 *Irregularis an efficiatur Clericus minorum Ordinum ſuſpenſus, excommunicatus, vel interdictus miniſtrando in aliquo ex dictis ordinibus, & n. ſeqq. uſque in finem.*

3 *Pœna ubi non eſt ſtatuta, non eſt noſtrum eam imponere.*

4 *Irregularitas non incurritur niſi in caſibus in iure expreſſis, & dicens aliquem irregularem, debet dare caſum iuris.*

5 *Clericorum appellatione veniunt Clerici minorum Ordinum.*

6 *Ius generaliter, & indiſtinctè loquens, generaliter, & indiſtinctè intelligitur, niſi per aliud diſtinguatur.*

7 *Deponitur quis à minoribus Ordinibus, ſicut à maioribus, & n. 13.*

8 *Irregularis in dubio prohibetur miniſtrare in ſacris Ordinibus, in minoribus verò permittitur diſpenſativè:*

9 *Et an hoc caſu diſpenſet Epiſcopus.*

10 *Ordinum minorum miniſteria exerceri debent per Clericos cœlibes tantum, & in eorum defectum per Clericos coniugatos, non tamen bigamos.*

11 *Irregulares fiunt Clerici miniſtrantes in prima tonſura, & in minoribus ordinibus ſimoniacè ſuſceptis ex Conſtitutione Sixti V. hac in parte non revocata per Clementem VIII.*

12 *Ordines minores, in quantum ſunt Sacramentum, ordinantur omnes ad Sacramentum Euchariſtiæ.*

13 *Et ſecundum ſe ſunt ſacri:*

14 *Interdictum violat qui in officio ſuo miniſtrat ſicut prius licet ſit Clericus minorum ordinum, & irregularitatem incurrit, & n. ſeqq. uſque in finem.*

15 *Secus ſi exerceat aliquid non deputatum certo ordini, ut cantare reſponſoria, dicere Pſalmos, & huiuſmodi.*

16 *Item ſecus ſi ſit deputatum certo ordini, ſed ex conſuetudine exerceatur etiam per laicos, ut in Epiſtola, quæ ſine apparatu dicitur per quemcumque.*

Sed

Sed contra, n. 18. & 19.

17 *Clerici suspensi, excommunicati, vel interdicti, qui tamquam Clerici ex officio suo exercent actum alicui ex dictis ordinibus deputatum irregularitatem incurrunt ex voto sacra Pœnitentiaria.*

18 *Consuetudo qua minorum ordinum functiones exercentur promiscue à Clericis, ac laicis, est corruptela à Concilio Tridentino improbata.*

19 *Monialis, vel laicus non possunt canere Epistolam, & Lectiones in Missa solemni, & si necessitas urgeat, consulendus Sanctissimus ex sententia sacra Congregationis Concilii.*

20 *Regulares comprehenduntur in decreto Concil. Trid.* sess. 23. cap. 17. *de minorum ordinum functionibus non exercendis nisi per Constitutos in eisdem ordinibus.*

1 SI *quis Presbyter.* Degradatus, vel suspensus celebrans, & monitus non desistens excommunicatur; & si nec sic desistat, per sæcularem potestatem ad requisitionem Ecclesiæ exilio damnatur. Hoc dicit, secundum Jo. Andr. & omnes.

2 In textu ibi, *Aut alius Clericus.* QUÆRO, An clericus minorum ordinum suspensus, excommunicatus, vel interdictus ministrando in aliquo ex dictis ordinibus, irregularitatem incurrat.

3 Ad partem negativam arguitur, quia Canones, qui in contrarium allegantur, ut hic, & in concordantibus, infra citandis, quod pertinet ad irregularitatem, videntur restringendi ad constitutos in sacris, de quibus loquitur *c. 1. supra eod.* & cùm nullum jus expressè dicat Clericum inferioris gradus citra sacros excommunicatum, vel suspensum, aut interdictum in ordine suo ministrantem in irregularitatem incidere, nec nos ex capite nostro hanc pœnam inducere debemus. Primò, quia ubi pœna statuta non est, non est nostrum ipsam imponere, *l. Et si quis §. Et generaliter ff. de Relig. & sumpt. funer. l. 2. §. Non perpetuè ff. de*
4 *Sepulchro violat.* Secundò, quia irregularitas non incurritur nisi in casibus in jure expressis. Unde qui dicit aliquem
5 irregularem, debet dare casum juris, *cap. Is qui de sent. excomm. lib. 6.* Speculator *in tit. de dispensat. §. Juxta num.* 22. & cùm odiosa sit & pœnalis, restringenda est, non laxanda, *cap. Pœna de pœnit. distinct. 1. cap. Odia de regul.*
6 *jur. lib. 6.* Tertiò, quia Acolythi, & inferiores quasi laici censentur, ut patet in eo, quod leg. & notat. *in cap. 1. & 2. supra de Cleric. conjug.* nec in degradatione ipsorum adhibetur illa solemnitas, quæ adhibetur in degradatione constitutorum in sacris, *ut in cap. Felix, & in cap. Si autem* 15. q. 7. Ideòque si ecclesiasticam censuram contemnat, non potest adeò affici ordo ipsorum, sicut ordo sacer, nec punitur nisi sicut Monialis, quam certum est non posse irregularitatem incurrere, *cap. Postulastis §. Quæsivistis infra eodem*: & sicut laici, & fœminæ, ut infra *in hoc cap. vers. Similiter de clericis, laicis, vel fœminis.* Igitur, aut tales nullam contrahunt irregularitatem, aut si contrahunt aliquam, Episcopi poterunt super ea dispensare, secundum ea, quæ leguntur, & notantur *in c. 2. supra de bigam.* & per Hostien. *in c. Ad audientiam n. 4. in ver. Concedere supra de homicid.* Quartò, minorum ordinum ministeria ex generali consuetudine promiscuè exercentur tam à Clericis, quàm à Laicis: & hoc potissimum fundamentum huic opinioni adhærent complures Theologi, & in specie Petr. de Palud. *in 4. sent. dist. 18. q. 4. vers. Quintus effectus, & q. 7. art. 3. concl. 2.* Richard. de media Villa *ead. dist. 18. art. 7. q. 5.* Gabriel *ibid. q. 2. art. 3.* Sot. *in cap. 4. dist. 22. q. 3. art. 1. concl. 5.* Asten. *in summa p. 2. lib. 7. tit. 10. q. 1.* S. Antonin. 3. *par. tit. 22. de Irregular. cap. 1. §. De Subdiaconatus,* Tabiena *in ver. Suspensio n. 3.* & Clarus *n. 10.* & alii apud Sylvestr. *ver. Irregularitas n. 15.* & complures moderni, & ex Canonistis Covar. *in cap. Alma mater p. 1. §. 6. n. 9. vers. Decima, de sent. excomm. lib. 6.* Pro hac sententia S. Antoninus, & Tabiena allegant etiam S. Thomam, qui tamen videtur potius oppositum sentire, ut dicam infra *n. 16. in fin.*

7 Verùm quidquid subtilizetur, ut inquit Hostiensis *hic n. 4.* certum est etiam Clericos minorum ordinum censura irretitos ministrando in aliquo ex dictis ordinibus, irregularitatem incurrere. Quod probatur primò in hoc textu, qui non tantùm loquitur de Presbytero, sed etiam de aliis Clericis, qui aliquid de ministerio sibi interdicto agere præsumpserint, *& in c. Clerici, in cap. Fraternitati,* ibi, *Presbyteros autem, & alios Clericos, & in cap. Postulastis §. Quæsivistis infra eod. in c. 1. §. Scituros de sent. & re judicat. lib. 6. c. Cum medicinalis §. Caveant, & cap. Is cui de sent. excomm. eod. lib.* quæ Jura de Presbyteris, & Clericis indistinctè loquuntur: sicut hæc rubrica, quæ non inscribitur de Presbytero, vel Diacono, &c. sed de Clerico excommunicato, deposito, vel interdicto ministrante: Clericorum autem appellatione absque dubio veniunt Clerici minorum ordinum *cap. Clericos 21. dist. cap. De persona in fin. 11. q. 1.* præsertim cùm ponuntur ad differentiam Presbyterorum, *ut hic, & in cap. seq.* unde, ut inquit Host. *ubi supra:* Jus generaliter & indistinctè loquens, generaliter & indistinctè intelligitur, nisi per aliud distinguatur, *l. 3. ff. de offic. Præfed. cap. Quia circa infra de privileg.* Qui ergo dixerit constitutum in minoribus irregularitatem contrahere, sicut & alios non creditur ei, nisi ostendat jus, quod ipsos expressè eximat, quod, ut ipse putat, nunquam est reperire.

Secundò hoc videtur expressum *in cap. Episcopus in fin. 11. q. 3.* ubi non tantùm Episcopi, Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi, sed & reliqui gradus à Synodo depositi prohibentur ministrare, nisi in reparatione sua recipiant ea, quæ in ordinatione perceperant, ubi glos. *in verb. Reliqui,* notat æquè aliquem deponi à minoribus ordinibus, sicut à majoribus, & allegat jura concordantia. Ad idem allegatur textus *in cap. Si quis Episcopus in Concilio ead. caus. & quæst.* ubi dejicitur à Clero Presbyter, vel Diaconus, qui oblationem, vel matutinum, aut vespertinum sacrificium quasi in officio suo agit sicut prius, & sic etiam ministeria, & functiones minorum ordinum inducunt irregularitatem, ponderando illa verba, *Sicut prius,* prout intelligunt hoc casu glossa prima *in c. 1. supra eodem,* Innoc. & alii infra citandi *n. 14.* Host. *n. 4.* Abb. *ead. n.* & communiter Doctores. 8

Tertiò, Ad hanc partem inducitur bonus textus *in cap. Ad audientiam supra de homicid.* nam Presbyter ille, de quo dubitabatur, an esset irregularis, absolutè prohibetur ministrare in sacris ordinibus, & post peractam pœnitentiam ex indulgentia conceditur ut possit ministrare in minoribus, ut demonstrant illa verba, *Poteritis concedere, ut minoribus ordinibus sit contentus,* ubi glossa ultima exponit, *poteritis concedere,* scilicet dispensativè, *ut in cap. Continebatur eod. tit.* & cum glossa transeunt ibidem Jo. Andr. *n. 7.* & alii communiter, licet in eo casu, scilicet homicidii casualis, & dubii possit Episcopus dispensare, secundum Host. *ibi n. 4.* ubi exponit ver. *Concedere,* id est jure suo, & quod de minoribus agitur: nam in sacris non dispensat nisi Papa, *ut d. cap. Continebatur,* & sequitur Jo. Andr. in eodem *cap. Ad audientiam in fine vers. Putat tamen Host.* secus in homicidio voluntario, *ut c. Miror 50. distin.* Quemadmodum ergo irregularis absque dispensatione prohibetur ministrare in ordinibus, ita suspensus, excommunicatus, vel interdictus ministrando in illis irregularitatem incurrit, *ut in cap. Is cui de sentent. excommunic. lib. 6.* cum concord. supracitatis. 9

Quartò, ad idem est decretum Concilii Tridentini *cap. 17. sess. 23.* quod præcipit Episcopis, ut ad minorum ordinum ministeria assumant Clericos cælibes, si præstò sint, & in eorum defectum sufficiant Clericos conjugatos, dummodo non sint bigami. Atque ita hujusmodi ministeria interdicta sunt irregularibus, & sic etiam censura irretitis: & hinc fit, ut Clerici, qui cum censura in prædictis ordinibus ministrant, irregularitatem incurrant, per hoc c. ubi irregulares declarantur qui aliquid de ministerio sibi interdicto agere non verentur. 10

Quintò, hoc videtur expressum in Constitutione 91. Sixti V. *Sanctum, & salutare,* contra Clericos malè, & simoniacè promotos in Bullar. *tom. 2. pag. 651.* quæ Clericos etiam primæ tonsuræ malè promotos perpetuò suspensos declarat ab executione, ministerio, & exercitio Ordinum susceptorum; ac si in eis ministrare præsumpserint, illos sic irregulares effectos omnibus officiis, & beneficiis privat; ubi ponderanda sunt illa verba, *sic irregulares effectos,* quæ demonstrant Papam non infligere de novo irregularitatem, sed supponere Clericos sic ministrantes jam esse irregulares effectos: & ita est ibi casus expressus, quod Clericus minorum ordinum suspensus si illis ministret, irregularis 11

effici-

efficitur: & quamvis hæc Bulla, quoad alios malè promotos fuerit revocata à Clemente VIII. in sua Constitutione 4. *Romanum Pontificem*, *in Bullar. tom. 3. pag. 54.* tamen salva remanet quoad simoniacè ordinatos, ut ibi in §. 2. & sic tales cum suspensione ministrantes in ordinibus minoribus supponuntur jam irregulares effecti in Bulla Sixti hac in parte per Clementem minimè revocata.

12 Sextò, & ultimò, Ordines omnes tam sacri, quàm minores unum constituunt sacramentum, scilicet Ordinis. Concilium Tridentinum *de Sacramento Ordinis*, *sess. 23. cap. 1. & 2.* & in quantum sunt sacramentum, omnes ordinantur ad Sacramentum Eucharistiæ, Sanctus Thomas in 4. *sentent. distinct. 24. quæst. 3. art. 2. quæst. 2. in corpor. & in 2. 2. quæst. 40. art. 2. ibidem in corp.* singuli habent suam materiam, & formam à Christo Domino institutam. Concilium Florentinum in Decreto Fidei Eugenii IV. §. *Sextum Sacramentum*, & scripsi in *cap. Cum venissent*, *num. 28. supra de Sacra Unct.* Item singuli habent suas peculiares functiones à temporibus Apostolorum in Ecclesia receptas, quas recenset Isidorus in *cap. Perlectis*, *25. distinct. & in cap. Clerus*, *21. distin.* & innovari præ-
13 cipit Tridentina Synodus in dict. *cap. 17. sess. 23.* Et quamvis ratione materiæ sacræ; circa quam habent actum suum, tres tantùm sint sacri, nempe Presbyteratus, Diaconatus, & Subdiaconatus: nihilominus omnes ordines Ecclesiæ secundum se sunt sacri, ut declarat Sanctus Thomas *in 4. distin. 7. quæst. 3. art. 1. quæst. 3. & distinct. 24. quæst. 2. art. 1. quæst. 3.* utrobique in corpore: ideòque etiam ordines minores à Sacris Canonibus passim appellantur sacri, ut §. *Quodlibet ad finem quæstionis*, *cap. De ordinationibus*, & *cap. Quibusdam*, *1. quæst. 1. & quæst. 3. cap. Non solùm*, *in princ. cap. Infames*, *in fin. 6 quæst. 1. cap. Nullus*, *28. qu. 1. cap. 2. 34. distinct. & cap. 1.* & ibi Doct. *supra de fil. Presbyter.* & non tantùm à sacris, sed etiam à minoribus ordinibus fit degradatio, ut in *cap. Degradatio*, *de pœnis*, *lib. 6.* & in Pontificali Romano *in titulis de Degradatione*, *&c.* & scripsi plenius in *cap. Cum contingat*, *num. 62. & seqq. supra de ætate, & qualitate*. Unde jure optimo constitutum est, ut illorum ministeria à suspensis, excommunicatis, vel interdictis minimè exerceantur; & sic exer-
14 centes irregularitatem incurrant. Et hæc est vera, & communis Canonistarum sententia, quam tenet Innocent. in *cap. fin. nu. 1. in verb. violare*, *infra de excess. Prælat.* ubi decernit interdictum violare, qui in officio suo ministrat sicut priùs, & irregularitatem incurrere, etiamsi sit in minoribus ordinibus constitutus, putà offerendo in Missa calicem, vel urceolum, vel aliud, quod ad officium suum spectet, vel dicendo matutinum, vel vesperas sicut priùs, per dict. *cap. Si quis Episcopus in Concilio*, *& in cap. Episcopus Presbyter*, *in fin. 11. quæst. 3.* & concordant ibi totidem verbis Abbas Antiq. *numer. 1. in verb. Violavit*, Hostien. *num. 2.* Joan. Andr. *num. 3.* Butr. *num. 23.* & reliqui omnes, Specular. *in tit. de dispensat. §. Iuxta*, *num. 27. vers. Hoc etiam*, idem concludunt, hic Hostien. *dict. num. 4. vers. Sed quicquid subtilizetur*, Joan. Andr. *num. 2. in fine*, Butr. *num. 7.* Anchar. *num. 5.* Abbas *num. 4.* & Marian. Socin. *num. 6.* & idem Marian. Socin. in *cap. Ad audientiam*, *num. 105. supra de homicid.* ubi dicit eos violare interdictum qui exercent aliquid deputatum alicui ordini ecclesiastico hoc facientes tamquam Clerici, sive illud faciant tamquam Sacerdotes, sive tamquam Clerici inferiores: unde si Diaconus dicit Euangelium tamquam Diaconus, vel Subdiaconus dicit Epistolam tamquam Subdiaconus, vel Acolythus, efficiuntur irregulares, ut
15 in hoc cap. Secus verò ubi exercent aliquid non deputatum certo ordini ecclesiastico, ut cantare Responsoria, dicere psalmos, & similia, non tamen principaliter officiando in Ecclesia, sed tamquam quilibet alius laicus; quia tunc efficerentur irregulares; & subdit idem esse secundùm Dominum suum, scilicet Abbatem Siculum, si exer- 16
ceretur aliud, quod esset deputatum certo ordini, sed ex consuetudine exerceretur indistinctè per quemcumque etiam non ordinatum, ut est Epistola, quæ ex consuetudine communi dicitur sine apparatu etiam per quemcumque; unde licèt suspensus, vel excommunicatus, vel interdictus sine apparatu, ut alius quilibet diceret Epistolam, non fieret irregularis, concordat Silvest. *in verb. Irregularitas*, *num. 15.* ubi ait: [Suspensum, excommunicatum, vel interdictum ingerentem se Divinis faciendo aliquid attributum certo ordini etiam minori, putà Acolythatus, Exorcistæ, & hujusmodi, incurrere irregularitatem, secundùm communem opinionem, dummodo id faciat tamquam Clericus, sive solemniter, secus si attentet aliquid exercibile etiam per laicos, ut quia cantat Requiem æternam, aut versum Psalmi, & hujusmodi, quia non efficitur irregularis; & dato etiam quod illud sit deputatum certo ordini, & tamen de consuetudine exercetur per alium quemcumque indistinctè, etiam à non ordinatis, talis exercens non esset irregularis, dummodo illud exerceat sine solemnitate,] & ex Recentioribus Navarr. *in manuali*, *cap. 27. num. 163.* dicens Clericum incurrere irregularitatem exercendo in loco interdicto solemniter actum deputatum ordini minori, ac exercendo deputatum majori, secundùm Innocent. & communem, & dixit *solemniter*, quia aliter cantans Epistolam ferens cereos, vel urceolos, & similia tamquam alius laicus non incurrit irregularitatem, secundum omnes, nec dissentit Sanctus Thomas *in 4. sentent. distinct. 24. quæst. 2. artic. 2. ad 9.* ait enim: *Ostiarium in susceptione ordinis accipere potestatem, ut possit ex officio arcere alios ab introitu Templi, quamvis etiam hoc ab aliis fieri possit, sed non ex officio*; & mox subdit: *idem esse in omnibus actibus minorum ordinum, qui possunt per alios licitè fieri, quamvis illi non habeant ad hoc officium.* Repete, *sed non ex officio*, ut in- 17
nuunt verba, *idem esse*, *&c.* Et hanc sententiam Canonistarum probavit novissimè Signatura S. Pœnitentiariæ Apostolicæ habita die 20. Decembris 1650. Censuit enim Clericos minorum ordinum excommunicatos, suspensos, vel interdictos, qui tamquam Clerici ex officio suo exercent actum, seu ministerium alicui ex dictis ordinibus deputatum, irregularitatem incurrere.

Ad unicum fundamentum Theologorum respondetur 18
consuetudinem, secundùm quam minorum ordinum functiones promiscuè exercentur à Clericis, & laicis, esse abusum, & corruptelam improbatam à Concilio Tridentino in dict. *cap. 17. sess. 23.* ubi statuitur, ut functiones hujusmodi aliquamdiu in Ecclesia intermissæ, in usum revocentur, & nonnisi per constitutos in prædictis ordinibus exerceantur.

Unde cùm quidam Regulares consuluissent Sacram 19
Congregationem Cardinalium ejusdem Concilii Interpretum, An Monialis in Missa solemni possit canere Epistolam, & Lectiones, vel saltem vir, qui caret eo ordine superpelliceo tantùm indutus: Sacra Congregatio censuit non posse; quia Concilium *cap. 17. sess. 23.* vult expressè, ut hujusmodi ministeria nonnisi per constitutos in hisce ordinibus exerceantur; & si necessitas urgeat, consulendum Sanctissimum.

Rursus Generalis Ordinis Sancti Hieronymi Hispania- 20
rum petiit à Sacra Congregatione Concilii declarationem infrascripti dubii, An dispositio *cap. 17. sess. 23.* quo cavetur, ne in futurum minorum ordinum ministeria per alios, quàm constitutos in dictis ordinibus exerceantur, comprehendat etiam Regulares: Sacra Congregatio censuit comprehendere.

DE CLERICO EXCOMMUNICATO.

Innocentius III. Herbipolen. Capitulo.

CAPUT V.

ILlud Dominus in beato Petro: & infrà. Venerabilis frater noster quondam Hildesemeñ. Episcopus licentia non solùm non obtenta, sed nec etiam postulata, Ecclesia Hildesemeñ. relicta, Herbipoleñ. Ecclesiam occupavit: & infrà. Unde Magdeburgeñ. Episcopo dedimus in mandatis, ut (cùm factum ipsum non posset in partibus illis non esse notorium) nisi dictus Episcopus infra viginti dies ab Herbipoleñ. Ecclesiæ administratione cessaret, eum excommunicatum publicè nunciaret: quod idem Magdeburgeñ. studuit adimplere: & infrà. Ipse verò Episcopus in nostra postmodum præsentia constitutus, & si suum recognosceret, & confiteretur excessum; & non judicium, sed misericordiam postularet: hoc tamen inter alia in sua excusatione proposuit, quòd cùm dictus Magdeburgeñ. non esset ordinarius judex ejus, non crediderat, quòd monitione non præmissa, auctoritate delegata posset procedere contra ipsum, aut sententiam in eum aliquam promulgare: Unde cùm nec ante factum monitorias, nec post litteras ab eo aliquas accepisset, peccare non credidit, si divina officia quantumcumque solemniter celebravit: præsertim cùm ei non nisi per famam, de sententia contra eum prolata constaret: & infrà. Licèt autem in hoc non videatur omninò culpabilis extitisse: quia tamen in dubiis via est tutior eligenda, etsi de lata in eum sententia dubitaret, debuerat tamen potiùs se abstinere, quàm sacramenta Ecclesiastica pertractare. Illud autem quod sub spe veniæ divina sibi fecit (postquam se à nobis excommunicatum noverat) celebrari, & communioni fidelium se ingessit, potiùs contra eum facere credimus, quàm pro eo: cùm sub fiducia pœnitentiæ non debuerit deliquisse: & excommunicato non vitare, multò magis, quàm non vitari periculosum existat; non vitare siquidem, cùm in eo sit, excommunicatus sine delicto non potest; sed cùm ex aliis pendeat, sinè suo delicto poterit non vitari: & infrà. Cum eo misericordiam facientes, pœnam, quam canon infligit his, qui post excommunicationem divina præsumpserint officia celebrare, vel se celebrationi ingesserint divinorum, ei non duximus infligendam.

SVMMARIVM.

1 *EXcommunicationis notitiam habens per famam, & celebrans deponitur de rigore.*

I*Llud*. Si habens notitiam excommunicationis per solam famam celebrat, debet de rigore deponi, licèt cum eo possit misericorditer dispensari. Hoc dicit, & est casus notabilis, Abb. Sicul.

In textu ibi, *Periculosum existat*. Probat hæc littera in concursu opinionum probabilium, ubi adest periculum peccati, eligendam esse opinionem tutiorem ex necessitate præcepti, inducendo textum, ut scripsi in *cap. Ne innitaris, numer.* 193. *supra de Constitut.* quod locum habet non tantùm in materia irregularitatis, sed etiam in omni alia, & sive dubium sit facti, sive juris, vel personæ, ut ibi dixi *numer.* 152. *cum pluribus seqq.* & ibi plenè videas de electione opinionis probabilis, *à num.* 13. *usque ad num.* 311.

DE CLERICO EXCOMMUNICATO.

Idem Innocentius III. Decano, & Priori Colonien.

CAPUT VII.

POstulastis per sedem Apostolicam edoceri: & infrà. Consultationi vestræ respondemus, quòd cum excommunicatis communicari non debeat; clericis excommunicationis vinculo innodatis Ecclesiastica beneficia conferri non possunt, nec illi valent ea licitè retinere; nisi forsitan cum eis fuerit misericorditer dispensatum: cùm ea non fuerint canonicè consecuti. Illi verò qui scienter illa beneficia talibus contulerunt, tamdiu debent à beneficiorum collatione suspendi, donec super hoc veniam consequi mereantur: ut puniantur in hoc, in quo delinquere præsumpserunt.

Quæsivistis præterea qualiter puniri debeant Clerici, Monachi, vel Moniales Ecclesiarum Conventualium, qui post latam interdicti sententiam in locis suppositis interdicto, præsumpserunt hactenus, & adhuc etiam non verentur divina officia celebrare, quamvis propter hoc sint excommunicationis vinculo innodati. Ad hoc breviter respondemus, quòd Clerici, qui talia præsumpserunt, sunt Ecclesiasticis beneficiis spoliandi: Monachi verò, vel Moniales in arctioribus Monasteriis ad peragendam pœnitentiam detrudendi.

SVM-

S V M M A R I V M.

1 *Collatio beneficii excommunicato facta non valet, & scienter conferens à beneficiorum collatione suspenditur, & num. 3. & 8.*
Secus si ignoranter, num. 9.
2 *Celebrans in loco interdicto, si Clericus est, à beneficio deponitur; si Monachus, vel Monialis, in arctius monasterium detruditur.*
3 *Excommunicatus tenetur cedere beneficio post excommunicationem obtento, nec potest illud salva conscientia retinere.*
4 *Dispensare potest Episcopus cum excommunicato, ut retineat beneficium post excommunicationem sibi collatum.*
5 *Dum tamen non sit ille idem Episcopus, qui scienter contulit.*
6 *Et quid si collatio fuerit facta per Papam, & num. seq.*
7 *Clausula absolutionis à censuris in litteris Apostolicis reddit gratiam efficacem, & validam non obstante exceptione excommunicationis.*
9 *Collatio beneficii facta excommunicato etiam occulto est nulla, & num. seq.*
10 *Occultum non distinguitur à manifesto in his, quæ non geruntur ratione publici officii, sed concernunt privatam utilitatem excommunicati.*
11 *Collatio beneficii facta excommunicato non tenet etiam si communi reputatione habeatur pro absoluto.*
12 *Nec validatur per sequentem absolutionem.*
13 *Collatio beneficii facta excommunicato absoluto in foro pœnitentiali in vim Bullæ Cruciatæ, vel Iubilæi an sit valida, nec ne: & num. seqq. usque in fin.*
14 *Absolutus in foro pœnitentiali in vim Bullæ Cruciatæ, aut Iubilæi, non censetur absolutus in foro exteriori, & num. 32.*
15 *Beneficii assecutio est actus pertinens ad forum externum.*
16 *Excommunicatus licèt absolutus in foro animæ, non potest se immiscere Divinis officiis.*
17 *Et in publico debet se gerere tamquam excommunicatum.*
18 *Et puniri potest in foro iudiciali.*
19 *Forus conscientiæ, & forus iudicialis tendunt ad diversos fines.*
20 *Excommunicatus quibus pœnis afficiatur in foro animæ, & quibus in foro externo.*
Excommunicatus per absolutionem in foro pœnitentiali, à quibus pœnis liberetur, ibidem, & numer. seq.
21 *Absolutio ab excommunicatione in foro animæ non tollit pœnas fori externi.*
22 *Electio celebrata nudo consensu eligentium non servata forma* cap. Quia propter, *suffragatur electo in foro conscientiæ quoad hoc tantùm, ut cedere non teneatur, sed non valet in foro externo.*
23 *Excommunicatus absolutus in foro conscientiæ tantùm, parte opponente, numquam debet admitti ad participationem Sacramentorum, ac Divinorum celebrationem.*
24 *Excommunicato occulto in foro externo non impedit beneficii assecutionem.*
25 *Expenduntur Auctores in decisione Rotæ allegati, & num. seq.*
26 *Absolvendi facultas in utroque foro satisfacta parte aliquando consuevit concedi in Bulla Cruciata, vel Iubilæi, & num. 29.*
27 *Pœnitentiarii an habeant facultatem absolvendi in foro externo.*
28 *Absolutio in foro pœnitentiali probatur dicto Presbyteri attestantis se absolvisse.*
29 *Clausula*, satisfacta parte, *solet apponi in Bullis, quando datur facultas absolvendi in utroque foro.*
30 *Absolutio in foro externo ad effectum validitatis gratiæ probatur dicto solius Pœnitentiarii.*
Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.
31 *Absolutus à simonia occulta, ac dispensatus ab Episcopo in vim Concilii Tridentini* cap. 6. sess. 24. *non censetur absolutus, ac dispensatus ad beneficia obtinenda.*

P*Ostulastis*. Collatio beneficii excommunicato facta 1
non valet, & scienter conferens à beneficiorum col-
latione suspenditur hoc primò. Celebrans in loco interdi- 2
cto, si Clericus est, à beneficio deponitur: si Monachus,
vel Monialis, in arctius monasterium detruditur. Hoc se-
cundò Joan. Andr. Butr. Cardinal. Ancharan. Abb. & Ma-
rian. Socin. secunda pars ibi, *Quæsivistis*: & subdivisio
patet.
Nota primò ibi, *Conferri non possunt*, collationem be- 3
neficii Ecclesiastici factam Clerico excommunicato esse
ipso jure nullam, nam *verb. possunt*, præcedente nega-
tione, tollit potentiam, & inficit actum ipso jure, ut no-
tat gloss. ordinaria in *cap. Beneficium*, *in verb. Non potest*,
de reg. iur. lib. 6. quam Bart. & scribentes omnes sequun-
tur in *l. Gallus*, *ff. de liber. & posthum.* & ibi testatur Ja-
son. *num. 19. 20. & 23.* & scripsi pleniùs in *cap. Cùm dile-
ctus*, *num. 57. cum duobus seqq. supra de consuetud.* Unde
nec potest beneficium in excommunicatione obtentum
salva conscientia retinere, cùm non fuerit canonicè insti-
tutus, secundùm Abb. hic *num. 2.* & Marian. Socin. *num.
6.* nec intraverit per ostium in ovile, sed tamquam fur,
ut dixi Rota *decis. 83. num. 16. & 17. par. 7. recent.* Quod
videtur esse contra Compostellanum in *cap. Quod sicut*, *nu-
mer. 19. vers. Item dicimus*, *supra de elect.* ubi tenet ex-
communicatum electum non teneri cedere, licèt ejus ele-
ctio sit nulla, *cap. Cùm dilectus*, *supra de consuetud.* Sed
hoc non patitur hæc Decretalis, ut inquit Joan. Andr. hic
num. 6. ad fin. Butr. *num. 10. vers. Compostell.* Abb. *dict.
num. 2.* & Marian. Socin. *num. 16.* nam si non potest be-
neficium licitè retinere, ut dicitur in littera, sequitur per
necesse, ut teneatur illud dimittere, & de veritate opi-
nionis Compostellani, quæ etiam fuit Innocentii in eodem
cap. Quod sicut, vide Archidiaconum in *cap. Si cui*, *sub nu.
1. in verb. Firmatis*, *de elect. lib. 6.*
Secundò nota ibi, *misericorditer dispensatum*. Cum 4
eo, qui in excommunicatione beneficium est assecutus, si
postea fuit absolutus, posse dispensari, ut illud retineat,
ut in littera. Et sic nota dispensationem fieri posse etiam
ubi collatio non tenet secundùm Abbatem hic *num. 2. vers.
Nota quod dispensatio*, & Marian. Socin. *num. 6.* Talis e-
nim dispensatio habet vim collationis, secundùm Cardin.
num. 5. vers. Solutio, ita ut non sit opus nova collatione,
ut per Abbatem *sub num. 8. vers. Intellige*. Marian. Socin.
num. 17. & Rebuff. *in gloss. num. 70.* & cùm text. non ape-
riat à quo debeat concedi dispensatio, videtur relicta pote-
stas dispensandi Episcopo, ut hic tenet gloss. 3. Goffred. &
Innocent. *in princip.* dicens: [Cùm Papa non retineat di-
spensationem sibi, Episcopus dispensare potest,] *cap. Nu-
per. infra de senten. excomm.* Abb. *num. 8.* Marian. Socin.
numer. 15. Rebuffus *num. 64.* Speculator. *in tit. de dispen-
sat. §. Nunc de Episcoporum*, *vers. 16.* Covart. in *cap. Al-
ma mater*, *par. 1. §. 7. num. 8. de sent. excomm. lib. 6.* sed 5
hoc notabiliter limitat Abb. hic *num. 9.* & Marian. Socin.
num. 16. in fin. Dummodo non sit ille idem Episcopus, qui
scienter contulit, quia cùm ipse peccaverit in conferendo,
non est dignus hac potestate dispensandi, ut patet in simi-
li de Episcopo simoniaco in *cap. Præsentium*, *1. quæst. 5.*
Item limitant, licèt sub dubio, nisi collatio fuisset ex- 6
communicato facta per Papam, quia tunc inferior non
posset fortè dispensare ex quo manum apposuit, sicut dici-
mus in eo, quem ipse ordinavit: nam alius inferior sine ip-
sius licentia non potest ipsum ad superiores Ordines promo-
vere, ut in *cap. Cùm in distribuendis*, *supra de temp. Ordin.*
Sed tu adverte, quia hic casus, ut Papa conferat benefi- 7
cium, excommunicato, non videtur posse contingere, cùm
in omnibus litteris provisionis Papalis apponatur clausula
absolutionis à censuris per illa verba: *Teque à quibusvis*,
&c. per quam redditur gratia efficax, & valida, non ob-
stante exceptione excommunicationis, ut hic notat Re-
buff. *num. 67. cum seqq. & in praxi Benef. in forma*, *& de-
clarat. novæ provisionis*, *in verb. Teque absolventes*, *num.
1. & seq.* Felin in *cap. Apostolica*, *num. 1. vers. Et idem
de absolut.* & ibi etiam Decius *num. 6. de except.* Covar. in
d. *cap. Alma mater*, *par. 1. §. 7. nu. 3. ad fin.* Boer. *dec. 290.*

per totam, Navarr. *in cap. Ita quorumdam*, *in* 11. *notab. à num.* 14. *de Iudæis*.
8 Tertiò nota in *verſ. Illi verò*. Pœnam imponendam
Prælato, qui Clerico excommunicato beneficium contu-
lit: nam ſi ſcienter hoc fecerit, debet ſuſpendi à collatio-
ne beneficiorum, ut puniatur in eo, in quo peccavit, ut
in textu, & notat Bernandus poſt caſum, Joann. Andr.
Butr. Ancharan. & omnes ſupra in *ſumm.* Neque hoc ca-
ſu requiritur ulla monitio, quia ſumus extra caſum, *cap.
Grave*, *de præben.* ſecundùm Abb. hic *nu.* 3. Ergo à con-
9 trario ſi contulit ignoranter, nullam pœnam incurrit, ſed
tamen collatio facta non tenet, argum. *cap. fin. infra eod.
cap. Cum dilectus*, *de conſuet.* ut per Hoſt. hic *numer.* 2. *in
verb. Scienter*, Jo. Andr. *eodem nu. & verb.* & Abb. *num.*
3. *in fin. verſ. Sed ſi ignoranter*, & ſatis probatur in litte-
ra: nam ubi agitur de pœna infligenda Prælato, qui ex-
communicato contulit beneficium, textus adjicit *verb.
Scienter*, & loquitur de doloſis, & temeratiis collatori-
bus ut innuunt verba illa, *delinquere præſumpſerunt*. Sed in
1. par. ubi agit de viribus collationis beneficii factæ excom-
municato, non utitur verbo, *ſcienter*, ſed ſimpliciter, &
abſolutè decidit collationem non valere. Ergo voluit id
habere locum ſive collatio fuerit facta ſcienter, ſive igno-
ranter; alioquin ſi voluiſſet ſolùm habere locum quando
ſcienter, id expreſſiſſet, ſicut fecit in 2. par. argum. *cap.
Inter corporalia*, §. *Sed neque*, *verſ. Unde ſi circa*, *ſupra
de translat. Epiſcop.* Facit quod notat Baldus in *cap. Inno-
tuit*, *nu.* 8. *de elect.* ubi per illum textum inquit, [Quam-
vis ignorantia excuſet à pœna, non tamen dat robur actui
aliàs invalido.] Et probatur in *c. A nobis*, inducendo illud,
10 ut ibi dixi *num.* 49. *ſupra de ſimon.* Item ad hoc facit ra-
tio, quia in his, quæ non geruntur ratione publici officii,
ſed concernunt privatam utilitatem ipſius excommunica-
ti, vel alterius, non eſt differentia inter occultum, &
manifeſtum, ut hic tradit Abbas *numer.* 4. & ſequuntur
Navarr. *in manuali cap.* 27. *num.* 21. *&* 271. *&* 273. *&
conſ.* 13. *num.* 4. ſub hoc titulo, Covar. in dict. *cap. Alma
mater*, §. 7. *num.* 2. *verſ. Hæc principalis*, Mandoſ. *de ſi-
gnat. Grat. tit. de provis. verſ. Clauſula, & cum abſolutione
a Cenſuris*, Caſſad. dicens hanc eſſe communem theoricam
deciſ. 1. *num.* 4. *de præben.* Cæſar. de Graſſ. *deciſ.* 2. *nu.* 12.
11 *de ſentent. excommun.* Put. *deciſ.* 67. *lib.* 1. ſed etſi excom-
municatus communi opinione reputetur pro abſoluto, ni-
hilominus irrita eſt collatio eidem facta, quia in hac ma-
teria in qua agitur ut excommunicatus ſit incapax ad obti-
nendum beneficium, non habet locum lex *Barbarius*, *ff.
de off. Prat.* ſed veritas opinioni præfertur, ut notat gloſ-
ſa *final. in cap. Solet*, *de ſentent. excommun. lib.* 6. Abbas
in *cap. Paſtoralis*, §. *Verum*, *nu.* 15. & ibi etiam Franch.
num. 11. *de appellatione*, Rebuff. *hic num.* 61. Caſſad. dict.
diſtin. 1. *num.* 4. *de præbendis*.
12 Nec ſuffragatur excommunicato poſt collationem be-
neficii fuerit abſolutus, per hoc enim non tollitur incapa-
citas, quæ collationem præceſſit, quia in his ſpectatur ini-
tium, *cap. Dudum*, *il primo*, *ſupra de elect.* Rebuff. *hic
num.* 50. Covarr. *dicto* §. 7. *ſub numer.* 2. *verſ. Septimo*,
Rota *deciſ.* 83. *num.* 11. *&* 18. *par.* 7. *recent.* niſi aliud ap-
pareat ex amplitudine clauſularum mandati pro abſolutio-
ne impetrati, ut ibi dicitur *num.* 12.
13 Sed QUÆRITUR, An beneficii collatio facta excom-
municato abſoluto in foro pœnitentiali in vim Bullæ Cru-
ciatæ, vel Jubilæi, ſit valida, nec ne.
14 Receptiſſima eſt opinio, quam Sacra Congregatio Con-
cilii ſæpiùs ſequuta eſt, & admittit Rota in hac deciſione.
Abſolutum in foro pœnitentiali in vim Bullæ Cruciatæ,
aut Jubilæi, non cenſeri abſolutum in foro exteriori, ut
15 fuſius patebit infra *num.* 32. Hinc autem ſequitur, ut nul-
la ſit collatio beneficii facta excommunicato abſoluto in
foro conſcientiæ tantùm, quia actus aſſecutionis benefi-
cii propriè ſpectat ad forum externum, Covarruv. in dict.
cap. Alma mater, *in prima parte*, §. 7. *in princip.* ubi aſſe-
rit inter alios excommunicationis majoris effectus quoad
exteriora unum eſſe, quod collatio beneficii facta excom-
municato nulla eſt ipſo jure, ut in hac Decretali: quod
tres habet rationes. Prima eſt, quia beneficium datur pro-
pter officium, *cap. Cum ſecundùm*, *de præbend. cap. ultim.*
16 *de reſcript. lib.* 6. Sed excommunicatus licèt abſolutus in
foro pœnitentiali, non habet officii executionem, ut plu-
ribus probat Covarruv. in dict. *cap. Alma mater*, *part.* 1.
§. 11. *num.* 16. *verſ. Tertiò circa idem*. Ergo beneficium
Eccleſiaſticum ei conferri non poteſt. Quo argumento u-
titur ad litteram idem Covarruv. in dict. §. 7. *in princip.* Se-
cunda ratio colligitur ex hoc cap. ubi Abb. poſt *nu.* 1. [No-
ta, inquit primo in principio litteræ, quod cui denegatur
aliquid, denegatur & omne id, per quod pervenitur ad
illud, *l. Oratio*, *ff. de ſponſal.* nam ex eo, quod excom-
municato denegatur communio, non poſſunt ei conferri
beneficia, quia ſine communione non poteſt beneficia
adipiſci, nec in eis adminiſtrare.] Et concordat totidem 17
verbis Marian. Socin. *in* 1. *notab.* Sed excommunicato
quamvis ſit abſolutus in foro conſcientiæ, & quoad Eccle-
ſiam denegatur communio, & debet ſe gerere in publico
tamquam excommunicatum, ut per Covarru. *in loco pro-
ximo citato*, & noviſſimè cenſuit Sacra Congregatio Im-
munitatis in cauſa Mediolanen. ut in litteris hac de re ſcri-
ptis ad Vicarium Capituli ſede vacante: ergo nec poteſt ei
beneficium conferri. Ultima ratio ſimiliter deſumitur ex 18
verbis Abbatis in *cap. De his*, *ante num.* 4. *ſupra de accuſat.*
ubi reddens rationem, quare abſolutus à Confeſſore poſ-
ſit iterùm puniri in foro judiciali, inquit: [Nam pro de- 19
lictis imponitur pœnitentia in foro animæ, ut ſatisfaciat
Deo, & animæ; ideòque punitur à Confeſſore ſuo tan-
tùm ubi deliquit, *cap. Placuit*, 21. *quæſt.* 5. Item punitur
in foro contentioſo, ſeu judiciali, quia læſit Rempubli-
cam, ut *l. Locatio*, §. *Quod illicite*, *ff. de publican. & ve-
ctigal.* Cùm ergo iſta tendant ad diverſos effectus, impo-
ſitio unius non impeditur per impoſitionem alterius.] Ha-
ctenus verba Abbatis.
Excommunicatus autem dupliciter punitur, primò ſci- 20
licet in foro animæ, & quoad Deum, quia privatur ſuf-
fragio Eccleſiæ, ut ait Richard. *in* 4. *ſentent. diſtinct.* 18.
art. 7. *quæſt.* 2. & excluditur à regno cœlorum, *cap. Qui-
cumque*, 24. *quæſt.* 1. Ab his pœnis liberatur per abſolutio-
nem in foro pœnitentiali. Deinde punitur in foro exter- 21
no, & quoad Eccleſiam, quia efficitur infamis, *cap. In-
fames*, 6. *quæſt.* 1. Excluditur ab eccleſiaſtica ſepultura,
cap. Sacris, *de ſepultur.* A communione fidelium, *cap. Si-
cut*, 11. *quæſt.* 3. A divinis officiis, *cap. Quod vi te*, *de pæ-
niten. & remiſſ.* & Sacramentis Eccleſiæ, *cap. Engeltru-
da*, 3. *quæſt.* 4. Et redditur inhabilis ad beneficia acquiren-
da, ut hic in textu. Et hujuſmodi pœnæ cum reſpiciant
Eccleſiam militantem, nullatenus tolluntur per abſolutio-
nem in foro animæ: & idem Abbas in dicto *cap. De his*,
num. 5. *in* 2. *limitat. de accuſat.* & ſequuntur Marant. *de
ordin. Iudic. in* 6. *part. num.* 87. Covarr. in dict. *cap. Alma
mater*, *in* 1. *part.* §. 11. *num.* 16. *& lib.* 2. *var. reſol. cap.*
10. *num.* 3. & Franc. Penia Rotæ Auditor *in Director. In-
quiſit. Schol.* 20.
Sed eſto beneficii collatio facta abſoluto in vim Crucia- 22
tæ ſuſtineri poſſit, ita ut proviſus non teneatur ſe benefi-
cio abdicare quoad Deum, & in foro animæ, tamen non
debet cenſeri, ac pronunciari valida in judicio exteriori,
& contentioſo, exemplo electionis celebratæ ex nudo con-
ſenſu eligentium non ſervata forma à jure canonico præ-
ſcripta, quæ licèt ſuffragetur electo in foro conſcientiæ,
adeò ut cedere non teneatur, non tamen valida eſt in foro
exteriori ſecundùm Innocent. in *cap. Quod ſicut*, *nu.* 8. *de
elect. & in cap. Si celebrat*, *num.* 5. *infra eod.* quem ſequi-
tur Abb. in *cap.* 1. *in fin. de reſtitut. ſpoliat.* Anchar. *in reg.
Beneficium*, *in* 7. *quæſt. de reg. iur. lib.* 6. & alii apud Felin.
qui plura exempla his ſimilia congerit in *cap.* 1. *num.* 36. *in
6. fall. de Conſtit.*
Hoc autem multò clariùs procedit parte opponente 23
in caſu deciſionis Rotæ, in quo pars objicit beneficii
aſſecutioni impedimentum excommunicationis; tunc
enim abſolutus in foro conſcientiæ nunquam admit-
ti debet ad participationem Sacramentorum, ac Di-
vinorum celebrationem, & conſequenter nec ad aſ-
ſecutionem beneficii, quod datur propter officium,
ut dictum eſt. Et hanc opinionem parte opponente
ſequuntur etiam Auctores contrariæ ſententiæ, & in
ſpecie Navarr. *conſ.* 47. *an mendicantes*, *num.* 4. *de ſen-
tent. excommunic.*
Ac demum quemadmodum excommunicatio occulta 24
nihil operatur in exteriori judicio, nec impedit beneficii
aſſecutionem, Jo. Andr. poſt Hoſtienſ. in *cap. Si vere*, *in
gloſſ. in verb. Executionem*, quem Abb. & alii ſequuntur
de ſentent. excomm. Ita nec abſolutio occulta, id eſt in

foro

foro secreto, & pœnitentiali operari debet, ut beneficii assecutio valida sit in foro externo. Eadem enim vis ligandi, atque solvendi, *cap. Verbum, de pænit. distin.* 1. *cap. Cum inferior, de maior. & obedient.*

25 Neque his obstant auctoritates in decisione Rotæ allegatæ; siquidem omnes supponunt Pœnitentiarium eo casu habuisse facultatem absolvendi in utroque foro:
26 quæ quidem facultas in aliquibus casibus satisfacta parte consuevit concedi in litteris Cruciatæ, vel Jubilæi, ut testantur Covarruv. in dict. *cap. Alma mater, part.* 1. §. 11. *numer.* 16. *vers. Hæc deinde opinio*, & Navarr. dict. *cons.*
27 47. *num.* 3. *de sentent. excommun.* Etenim Calderin. quærit an absolutio ad effectum validitatis impetrationis beneficii probetur dicto Pœnitentiarii, & respondet his verbis: [Sed salvo saniori consilio, dico absolutionem probatam, dummodo tamen Pœnitentiarius hanc facultatem habeat, quam videtur habere, quia Episcopi hoc casu habent, & ipsos Pœnitentiarios puto habere in absolvendo potestatem ipsorum Episcoporum, id est quam Episcopi habent de jure communi, quia ex generali potestate vicem Papæ gerunt. In hoc tamen Curia Romana declaret.] Itaque Calderin. non disputat ibi an absolutus à Pœnitentiario sit capax beneficii, supponit enim simpliciter esse capacem, dummodo Pœnitentiarius habeat potestatem absolvendi, quam habent Episcopi de jure communi, id est in utroque foro, & in hoc remittit se judicio Ecclesiæ Romanæ. Sed solum insistit an ea absolutio, quatenus vim habeat in utroque foro, probatur testimonio solius Pœnitentiarii; & pluribus ostendit probari, & respondet objectis.

28 Rota similiter *decis.* 573. *diversor.* dum decidit absolutionem in foro pœnitentiali ad effectum validitatis gratiæ probavi testimonio Presbyteri dicentis se absolvisse vigore Cruciatæ, supponit potiùs eo casu illum Presbyterum habuisse facultatem in utroque foro absolvendi. Quod inde colligitur, quod Rota ibi asserit absolutionem concessam fuisse parte priùs sa-
29 tisfactam. In Bulla enim Cruciatæ clausula, *satisfacta parte*, solet potissimum opponi, ubi datur Confessario facultas absolvendi etiam in foro exteriori: quod satis colligitur in litteris Jubilæi fel. rec. Pii V. publicatis anno 1568.

30 Crescentius verò *decis.* 14. *de probat. aliàs* 163. longè apertiùs supponit in suo casu concessam fuisse à Pœnitentiario facultatem absolvendi etiam in foro externo, & decidit illam probari ad effectum validitatis gratiæ per solum Pœnitentiarum. Ait enim; absolutionem etiam in foro contentioso ad effectum validitatis gratiæ sufficit probare per solum Pœnitentiarium dicentem se absolvisse à censuris. Verba enim illa, *absolutionem etiam in foro contentioso ad effectum validitatis gratiæ*, duo videntur supponere, idest absolutionem eo casu fuisse concessam à Pœnitentiario habente potestatem absolvendi etiam in foro exteriori esse necessariam ad effectum validitatis gratiæ. Itaque solus Navarr. dict. *cons.* 47. *de sentent. excommun.* nulla, vel ratione, vel auctoritate suffultus, sed obiter asserit absolutionem in foro conscientiæ tantùm operari, ut absolutus obtinere possit beneficia sibi canonicè collata: & tamen ipsemet *num.* 4. declarat hoc non procedere parte opponente; & oppositum absolutè sentit in *cons.* 49. incipien. *Quidam in loco, eodem tit.* ubi respondet excommunicatum absolutum à Confessario virtute Cruciatæ non esse capacem beneficii, nisi non solùm parti satisfecerit, verùm etiam ab Ordinario excommunicatore absolutionem impetraverit.

Et hanc sententiam satis probavit Sac. Congreg. Concil. 31
in terminis *cap.* 6. *sess.* 24. quo tribuitur Episcopis facultas absolvendi in foro conscientiæ tantùm, ac dispensandi in irregularitatibus ex occulto delicto provenientibus; censuit enim absolutum à simonia occulta, ac dispensatum in vim d. *cap.* 6. non censeri absolutum, ac dispensatum ad beneficia obtinenda.

Subsequitur nunc declaratio ejusdem S. Congregationis, 32
de qua mentio facta est supra *numer.* 14. An virtute Bullarum, seu privilegiorum Apostolicorum, quibus datur Confessario facultas absolvendi pœnitentes à censuris, si in iisdem Bullis, ac privilegiis expressum non sit, ut pœnitentes absolvi possint in utroque foro, liceat Regularibus saltem satisfacta parte, absolvere quemquam à censuris quoad forum externum, & contentiosum.

Sac. Congreg. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum censuit Regulares nequaquam posse in vim privilegiorum, seu litterarum Apostolicarum ejusmodi, etiam satisfacta parte, absolvere pœnitentes à censuris quoad externum, & judicialem forum, & absolutum ab eis in foro conscientiæ, & pœnitentiali, utique non censeri absolutum in judicio exteriori, & contentioso: quinimò censuris ecclesiasticis irretitos, denunciatos cogi posse à Locorum Ordinariis gerere se pro talibus, etiamsi à Regularibus ut supra absolutionem obtinuerint.

DE CLERICO PER SALTUM promoto

Innocentius III. Bononien. Episcopo.

CAPUT I.

TUæ litteræ continebant, quòd (sicut ex relatione quorumdam receperas) P. Presbyter Diaconatus ordine prætermisso, se fecit ad Sacerdotii ordinem promoveri: Ipse tibi quoque secretò confessus est, se pro certo nescire, si res taliter se haberet: sed ex quo boni viri hoc asserebant, inter quos fuerat conversatus, & credebat assertioni eorum: eò quòd tempore, quo ordines inferiores susceperat, infra annos discretionis fuerat constitutus: & infrà. Mandamus quatenus condignam pœnitentiam, pro hujusmodi negligentia injungas eidem: qua peracta (quia non intelligitur iteratum, quod factum esse nescitur) ipsum in Diaconum ordinare procures: & sic de misericordia eumdem ministrare permittas in ordine Sacerdotis.

SUMMARIUM.

1 *SUbdiaconus, qui ignoranter per saltum fit Presbyter, post pænitentiam in Diaconum ordinatur, & demum poterit secum in Sacerdotio dispensari.*
2 *Ordo Presbyteratus non prærequirit ex necessitate Sacramenti ordinem Diaconatus.*
3 *Ordinatus ad sacros Ordines prætermissis Minoribus characterem recipit, & num. seq. usque ad numer. 6.*
4 *Præposteratio facti factum non vitiat.*
5 *Ordines minores fuerunt in primitiva Ecclesia ex institutione Christi.*
6 *Episcopalis Ordo an prærequirat characterem Presbyteralem ex necessitate Sacramenti.*
7 *Presbyter est capax consecrationis Episcopalis, licèt non sit Diaconus, vel Subdiaconus.*

8 *Episcopus si conferat ordinem Diaconatus, vel Subdiaconatus, quem non habet, characterem non imprimit.*

Ordinato in Presbyterum conferendi sunt ordines inferiores, de quibus ignoratur an fuerint collati.

Iteratum non intelligitur, quod factum esse nescitur, ibid.

10 *Ordo cum dubitatur an fuerit collatus ab Episcopo conferri debet sub conditione, & nu. 15.*

11 *Sive dubium sit facti, sive iuris.*

12 *Ordinatus per saltum si nolit ministrare, non debet praecise cogi suscipere Ordinem praetermissum.*

13 *Ordines sacri non requirunt usum rationis ex necessitate Sacramenti, sed ex necessitate praecepti tantum.*

14 *AEtas discretionis quandoque dicitur post septennium, sed regulariter post annum decimumquartum in masculo, & duodecimum in faemina.*

15 *Ordinatus ante aetatem legitimam, an recipiat characterem si Episcopus publico edicto protestatus fuerit se nolle Ordines conferre nisi in legitima aetate constitutis.*

16 *Dispensare potest Episcopus cum Presbytero ordinato per saltum, ut posteaquam poenitentiam egerit, & ordinem omissum receperit, in Presbyteratu ministret.*

Et quid si ordinatus fuerit scienter, & dolosè, ibidem, vers. Verùm Hostiensis.

17 *Et quid si ministraverit in Ordine, quo carebat, & numer. 20.*

Et quid post Concilium Tridentinum, nu. 21.

18 *Dispensare quis possit cum ordinato per saltum post annum aetatis decimumquartum.*

Ignorantia crassa, & supina non excusat, ibidem, & num. seq.

19 *Ignorantia non est tolerabilis in facto proprio, maximè recenti, & solemni.*

20 *Ordinatus per saltum si ministraverit habetur pro non ordinato in sui praeiudicium, nec potest eligi in Episcopum.*

22 *Ordinatus per saltum est ipso iure suspensus ab executione Ordinum, ac si ministraverit irregularitatem incurrit, & num. seq.*

23 *Irregularis efficitur qui ministrat in Ordine, à quo est suspensus.*

24 *Dispensare an hodie possit Episcopus cum scienter ordinato per saltum.*

25 *Lex nova superveniens in materia disposita per leges antiquas quamvis generaliter loquatur, tamen distinguitur prout distinguebant leges antiquae.*

26 *Interpretatio passiva admittitur in omni materia.*

27 *Ordinatus in sacris ante annos discretionis ad aetatem legitimam perveniens an continere teneatur latissimè discutitur usque in finem.*

Quid si factus adultus ordinationem suam ratificavit expressè, num. 40.

Et quid si tacitè eo quod velit in ordine remanere, & uti privilegiis clericalibus, num. 48. & 69.

Et quid si ordinatus ante usum rationis postea contradixit, & in contradictione perseveraverit tam ante, quàm post finem decimiquarti anni, numero 50.

Et quid si post usum rationis usque ad finem decimiquarti anni tacuit, sed posteà infra triduum reclamavit, num. 52.

Et quid in casu converso, num. 53.

Et quid si semper tacuit, & habuit se merè negativè, num. 54.

Item quid si tempore ordinationis erat doli capax, & post susceptum ordinem statim contradixit, & perseveravit in contradictione usque ad finem decimiquarti anni, sed posteà tacuit, num. 70.

Et quid in casu converso, num. 73.

Et quid si consensit tantummodo ante susceptum ordinem; postea verò nec consensit, nec dissensit, numer. 74.

28 *Opiniones Doctorum referuntur de continentia ordinati ante annos discretionis, & num. seq. usque ad numer. 40.*

29 *Doli capax & Voto, & Sacramento se obligare potest.*

Declaratur num. 32. & num. 45.

30 *Ordo facit quod votum facere non posset.*

Contrarium num. 51. & 68.

31 *Virginitas est voti, non praecepti, & num. 51.*

32 *Voto continentiae nec tacitè, nec expressè potest quis se adstringere ante quatuordecim annos, & num. 45. & 69.*

33 *Ordinatus ante annos discretionis, qui nec ante, nec post finem decimi quarti anni infra triduum contradixit, censetur ratificare, & num. 38. & 74.*

34 *Nec est opus interrogare ordinatum an velit continere, necne.*

35 *Secus in professione, & cur, & numer. seqq. & 78. in fine.*

36 *Votum tam professionis, quàm continentiae expressè, & tacitè ratificari potest.*

39 *Taciturnitas ratihabitionem non inducit, & nu. 56.*

Declaratur nu. 58. usque ad num. 65.

40 *Ratificans ordinem sacrum ante annos discretionis susceptum non potest validè matrimonium contrahere.*

41 *An verò ratificatio huiusmodi hodie fieri possint ante annum decimumsextum expletum, & numer. seq. usque ad num. 48.*

Votum castitatis hodie tam expressè, quàm tacitè fieri potest a maiore annis quatuordecim, sicut poterat ante Concilium Tridentinum, & num. seqq.

43 *Professio Regularis maiorem requirit deliberationem, quàm votum continentiae.*

44 *In regula observatione gravitas est; & labor.*

45 *Impubes potest ad alia vota se obligare; non autem ad votum continentiae, & cur.*

46 *Votum continentiae faciliùs introducitur in eo, qui characterem habet Ordinis sacri, quàm in ingresso in Monasterium, qui Monachus non est.*

47 *Lex exorbitans a iure communi non extenditur ultra casum expressum etiam ex identitate rationis.*

48 *Ratificatio tacita obligat ad votum continentiae Ordini sacro annexum, sicut expressa.*

49 *Idem in professione, sponsalibus, & matrimonio.*

50 *Consensus liber voventis est de intrinseca ratione voti.*

51 *Ecclesia non potest quemquam invitum obligare ad votum continentiae.*

52 *Puero in cunis ordinato non praeiudicatur si adveniente aetate adulta contradicat,* vers. Idem apertiùs tenet Hugo, *& num. seq.*

55 *Taciturnitas an, & quando habeatur pro consensa.*

56 *Et quid in praeiudicialibus, & ubi agitur de obligatione inducenda.*

57 *Et quid si cum taciturnitate concurrat actus positivus, & nu. seq. usque ad num. 65.*

Et quid in favorabilibus, nu. 63.

58 *Intellectus,* cap. Diaconus, 27. distinct.

Ordinem sacrum suscipiens tenetur continere, licèt ante ordinationem protestatus fuerit se nolle continenter vivere, ibid.

59 *Connexorum alterum recipiens censetur ad alterum se obligare.*

60 *Intellectus,* cap. Si fortè, 65. distin.

61 *Litteras recipiens, & legens censetur eo ipso illas approbare, & debitum confiteri.*

62 *Cautela mirabilis ad extorquendam confessionem à debitore.*

64 *Professio ante annos discretionis emissa an, & quando post aetatem legitimam censeatur tacitè ratificata, & num. 76.*

65 *Ratihabitio actus nulli ex defectu consensus per solam remotionem impedimenti non inducitur, & numer. 84.*

66 *Sponsalia contracta ante usum rationis per supervenientiam aetatis non convalescunt, nisi verbo vel facto ratificentur.*

67 *Ma-*

67 *Matrimonium metu contractum in ætate innubili de iure communi convalescit per copulam subsequutam, non autem per solam remotionem impedimenti.*

68 *Ordini sacro annexum est votum continentiæ ex Constitutione Ecclesiæ, & num. 77.*

69 *Nisi impediat defectus ætatis.*

71 *Ordinationi suæ contradicens ante decimumquartum annum censetur postea in priori dissensu perdurare, & num. seq.*

Idem in casu converso, num. 75.

72 *Voluntatem immutatam allegans probare debet, & numer. 75.*

75 *Votum à viro emissum uxore contradicente statim ea mortua ex perseverantia in Monasterio solemnizatur.*

76 *Votum virginitatis firmatur ex quo ætas iam adulta esse cœpit.*

77 *Votum continentiæ inest professioni de sui natura, & est de ipsius substantia.*

78 *Ratificatio inducitur propter præcedentis actus continuationem.*

79 *Ratificatio Ordinis ante annos discretionis suscepti inducitur eo ipso quod ordinatus post pubertatem infra triduum non reclamavit.*

80 *Furiosus habens dilucida intervalla in Subdiaconum ordinatus an continere teneatur, & an sit ei concedenda dispensatio, ut possit contrahere matrimonium.*

81 *Et quid si dum erat mentis compos intentionem habuit suscipiendi Diaconatum.*

82 *Et quid si tempore susceptionis non agitabatur furore.*

83 *Et quid in dubio.*

1 TVa *littera*. Qui ignoranter per saltum de Subdiacono fit Presbyter, post pœnitentiam in Diaconum ordinatur, & demum secum poterit in Sacerdotio dispensari. Hoc dicit secundùm omnes. Communis divisio. Secunda ibi, *Mandamus*.

2 Nota primò ex hac Decretali ordinem Sacerdotalem non prærequirere ex necessitate Sacramenti characterem ordinis Diaconatus, quod apertè probatur hic, quia ordinatus in Presbyterum prætermisso Diaconatu non jubetur iterùm ordinari ad ordinem Presbyteratus. Imò posteaquam pœnitentiam peregerit, & Diaconatum susceperit, ex misericordia permittitur ministrare in ordine Sacerdotali, ut hic *in fine*: & sic character Presbyteralis fuit absque dubio impressus, & præposteratio non obfuit: ad idem textùs in *cap. Solicitudo*, 52. *distinct.*

3 Hoc autem procedit non tantùm si solus ordo Diaconatus fuerit omissus, sed etiam si omissi fuerint reliqui inferiores ordines: nam etsi Hugo relatus hic in gloss. *final.* tenuerit laicum ordinatum ad sacros ordines nihil recipere, eo quod sicut viri, & mulieris conjunctio unum perficit corpus: ita Clericatus, & Sacerdotium unum faciunt Presbyterum, ut legitur in *cap. Sicut*, 40. *distin.* tamen oppositum docuit Vincentius: nam secundùm eum etiamsi quis nullum habeat ex minoribus ordinibus, tamen si promoveatur ad sacros, utique ordinem recipit. Et hanc opinionem Vincentii sequuntur hic gloss. *final.* Hostiensis *num.* 2. Joan. Andr. *num. 6. in fine*, dicens idem tenere Petrum Hispaleñ. & Goffred. Item Ma-
4 rian. Socin. in 1. *notab.* idem firmat gloss. *unica in dict. cap. Solicitudo*, 72. *distinct.* quæ hinc colligit præposteratio-
5 nem facti factum non vitiare. Et Innocentius in *cap. 1. de Presbyter. non baptiz.* ubi hoc probat ea ratione, quia tempore Apostolorum in primitiva Ecclesia non erant minores Ordines; Ecclesia enim ipsos primò constituit, *cap.* 1. 22. *distinct.* & tamen ipsi Apostoli fuerunt Sa erdotes, *cap. In novo*, 21. *distinct.* Ad hanc tamen rationem Innocentii respondet hic Joan. Andr. *num.* 7. Ordines Minores fuisse institutos ab Ecclesia antequam aliquis Apostolus ordinaretur: quod etiam videtur sonare illa littera.

Sed tu adverte ad id, quod ait Innocentius, Ordines minores non fuisse in primitiva Ecclesia: nam oppositum docuit S. Tridentina Synodus *sess.* 23. *de Sacram. Ordin. cap.* 2. ibi: *Et ab ipso Ecclesiæ initio sequentium ordinum nomina, atque uniuscuiusque eorum propria ministeria, Subdiaconi scilicet, Acolythi, Exorcistæ, Lectoris, & Ostiarii in usu fuisse cognoscuntur.* Item quod subjicit Ordines minores fuisse ab Ecclesia institutos, periculosum est, ut probavi latissimè in *cap. Cum contingat*, *à num. 72. supra de ætat. & qualitat.* Nec obstat textus in dict. *cap. 1. 22. distinct.* quia non loquitur de Ordinibus, sed de Dignitatibus, quas omnes instituit Romana Ecclesia. Alioquin si de Ordinibus loqueretur, Ordo Episcopalis, de quo ibi fit mentio, esset ex Constitutione Ecclesiæ, non autem ex ordinatione divina, quod esset hæreticum affirmare, ut in decreto Concilii Tridentini *sess. 23. de Sacram. Ordin. can.* 6. & scripsi in *cap. 1. num. 9. supra de ordinat. ab Episc.* & pleniùs in *cap. Quanto*, *de Consuetud.* Prætereà Dominus Sacramentum Ordinis instituit, & Apostolos ordinavit Sacerdotes in Cœna, cùm dixit eis, *Hoc facite in meam commemorationem*, ut per D. Thom. *in 4. distinct. 24 quæst. 2. art. 3. ad 2.* & Turrecr. in *cap. Presbyter*, *num.* 2. 23. *distinct.* & diffinitum est à Tridentina Synodo *sess. 22. de Sacrif. Missæ*, *cap. 1. & can.* 2. Unde quod dicit Jo. Andr. Ecclesiam instituisse minores Ordines antequam Apostoli ordinarentur, hodie est error. Quidquid tamen sit de dictis Innocentii, & Joan. Andr. prædicta conclusio quod ordo Sacerdotalis non prærequirat characterem aliorum ordinum ex necessitate Sacramenti, verissima est, quia potestates sunt distinctæ, ut docet S. Thomas *in 4. distin. 24 quæst. 2. art. 2. quæst.* 5. S. Bonav. *ead. distin. quæst.* 3. Raymund. Petr. de Palud. Astensis, & cæteri Theologi, ut hic testatur Henric. Boich. *col. 3. in princ. vers. Aut est masculus*, & Silvest. *in verb. Ordo*, 2. *num. 1. vers. Nec etiam*, & ex recentioribus Toletus *in summ. lib. 1. cap. 50. vers. Alterum est*, quam etiam sequuntur communiter DD. hic teste Abbate *num.* 4.

Cæterùm quamvis hæc ita se habeant in Ordine Presby- 6
teratus, non transeunt tamen absque difficultate in ordine Episcopali: nam Bartholom. Brixiensis in *cap. Solicitudo*, 52. *distinct.* ut ibi notatur in gloss. *unica*, *in fine*, opinatus est laicum recipere ordinem Episcopatus, & characterem imprimi, si ei conferatur in forma Ecclesiæ ab eo, qui potestatem habet, argum. hujus Decretalis; & hoc placet hic Jo. Andr. *in fine*; idipsum post Hugonem tenet Archidiac. in *cap. Subdiaconus*, 77. *distin.* ubi sic ait: [Imò plus dico, quod in cunis potest puer esse Sacerdos, & Episcopus, & omnes Ordines recipere secundùm Hugonem,] & hanc partem pluribus hic tuetur Henr. Boich. *col. 3. vers. Tu dicas*, ubi etiam respondet ad text. in *cap. Ex litteris*; *infra de excess. Prælat.* pro qua etiam concludit Præpos. in dict. *cap. Subdiaconus*, *num.* 4. dicens: [Ista argumenta Theologorum procedunt retento quod Episcopatus non sit Ordo per se separatus à Sacerdotali, sed quædam uberior facultas. Sed retenta opinione Canonistarum, quam tenui in *cap. 1. 21. distinct.* scilicet quod Episcopatus sit Ordo separatus, & imprimat suum characterem; ista opinio non procederet, quia imò imprimeretur character, & est eadem ratio, quæ in Ordine Sacerdotali.] Hæc Præpositus. Et ita communiter teneri affirmat Abb. hic *nu. 5. vers. Quoad secundum*. Veritas tamen est prædictam opinionem nec communem, nec veram videri: quoniam Canonistæ ferè omnes, excepto Bartholomæo Brixiensi, & aliis præallegatis oppositum tenuerunt, nempe Vincentius, Petrus Hispalen. Goffredus, Joan. Bernardus, Innocentius, & Hostien. supracitati *num. 3. & in c. Indecorum*, *de ætate, & qualitat.* Petrus de Sampsone, & Abb. Antiq. *num.* 2. Joan. Andr. *num.* 10. Bellam. *num. 15. vers. Probatur hoc*, Butr. *num. 8. vers. Ordo sacer*, & Ancbar. *num. 2. vers. Nam & Presbyter*. Item Turrecr. in dict. *cap. Solicitudo*, 52. *distinct.* & hujus opinionis esse omnes ferè DD. scripsit Raymund. in *cap. Gratia*, 1. *quæst.* 1. ut refert Turrecrem. *ubi supra*, quam etiam veriorem esse dicit gloss. *fin. hic*, per text. in *cap. Ex litteris*, §. *Cum igitur*, ibi, *Num igitur Pontificale officium sine Altaris ministerio, &c. infra de excess. Prælat.* & Sylvest. *loc. cit.* De cujus veritate plura scripsi in dict. *cap. 1. de ordin. ab Episc.* ubi etiam *num.* 81. Posui rationem diversitatis cur Ordo sacerdotalis non prærequiritur characterem aliorum Ordinum ex necessitate Sacramenti, & tamen Episcopatus prærequirat characterem presbyteralem ex necessitate consecrationis.

Adverte tamen, quia etsi non habens Ordinem sacerdo- 7

talem non sit capax consecrationis Episcopalis; tamen
qui Sacerdos est, potest consecrari Episcopus, licèt Ordi-
nem Diaconatus, vel Subdiaconatus, aut alios inferio-
8 res non habeat. Sed priusquam exequatur, supplendum
est id, quod deest, ut hic, & in dict. *cap. Solicitudo*, 52.
distinct. Quod si Episcopus daret Ordinem Subdiacona-
tus, vel Diaconatus, quem non habet, nihil conferret,
argum. *cap. Gratia*, *& cap. Ventum est*, 1. *quæst.* 1. *cap.*
Daibertum, 1. *qu.* 7. *& cap. Quomodo*, *de consecr. distin.* 4.
& not. hic gloss. *fin.* Hostien. *num.* 2. *vers. Hunc autem re-*
cipit, & alii supracitati.

9 Secundò nota ibi, *in Diaconum ordinare procures*: or-
dinato in Presbyterum esse conferendos inferiores ordines,
de quibus ignoratur an fuerint collati, necne. Rationem
habes in littera, quia non intelligitur iteratum, quod
factum esse nescitur; quasi dicat quamvis Sacramentum
Ordinis non sit iterabile, *cap.* 1. *& cap. fin. supra de Sacram.*
non iteran. Conc. Triden. *sess.* 7. *de Sacram. can.* 9. Tamen
non dicitur iterari ordo, qui nescitur esse collatus: con-
cordat *cap. Ecclesiæ*, *& cap. Solemnitates*, *de consecr. di-*
10 *stin.* 1. *& cap. Placuit*, *de consecrat. dist.* 4. Episcopus au-
tem ratione dubii præmittere poterit hæc verba, videlicet:
Si tu es ordinatus in Diaconum non te ordino, & nil dare,
vel recipere intendat. *Si vero non es ordinatus*, *ordino te*:
& in mente gerat, & super eodem instruat ordinandum,
secundùm Hostiens. *num.* 2. *in verb. Iteratum*, Joan. Andr.
eodem num. in verb. Procures, & Marian. Socin. *in* 3. *no-*
tab. Adde tu, & ordinationem perficiat in forma Eccle-
siæ, id est proferat verba formæ, & adhibeat instrumenta
pro materia eidem ordini assignata, ut in Concilio Floren-
tino in decreto fidei Eugenii IV. pro instructione Armeno-
rum in §. *Sextum Sacramentum*; aliàs enim characterem
non imprimeret, ut ibi, & in *cap. Extra Catholicam*, *&*
cap. Detrahe, 1. *quæst.* 1. *cap.* 1. *& cap. penult. de Baptism.*
& notant in *cap.* 1. *infra de schismat.* gloss. *in verb. Irritas*,
Joan. Andr. *num.* 7. Butr. *num.* 3. Cardin. *num.* 4. *in* 3. *qu.*
& Abb. *num.* 4. Similis cautela cùm dubitatur de Sacra-
mento Baptismi, habetur in *cap.* 2. *de Baptis. & de Eccle-*
sia, de qua dubitatur an sit consecrata, in dict. *cap. Solem-*
11 *nitates*, *de consecrat. distin.* 1. Quod procedit non tan-
tùm in dubio facti, cùm scilicet vertitur quæstio an Ordo
fuerit collatus nec ne, ut hic; sed etiam in dubio juris,
cùm quæritur an ritè collatus fuerit, ut scripsi in *cap. unic.*
num. 81. *supra de sacr. Unct.* & patebit infrà *num.* 15. Ve-
12 rùm si promotus per saltum non vult ministrare in Ordine
sic recepto, vel in superioribus Ordinibus, non debet cogi
præcisè suscipere Ordinem prætermissum, secundùm Hu-
gon. & Archidiac. qui hoc not. in *cap. Solicitudo*, 52. *dist.*
& post eos Henric. hic *in princip.*

13 Tertiò nota ibi, *ante annos discretionis*, usum rationis
ad sacros Ordines recipiendos non esse ex necessitate Sa-
cramenti; alioquin sic ordinatus characterem non recipe-
ret, sed deberet iterùm ordinari, cujus contrarium hic
deciditur: nam suppletur tantummodo Subdiaconatus
Ordo prætermissus; reliqui autem ordines ante usum
rationis collati non iterantur. Et ita hunc text. ad hoc
inducunt Cardin. Turrecrem. & Præpos. in *cap. Subdiaco-*
nus, *ambo num.* 2. 77. *distinct.* & tenet hic gloss. 2. dicens
infra annos discretionis benè quem recipere sacros Ordi-
nes, licèt conferri non debeant. Unde est hic casus pro o-
pinione Hugonis, & Archidiac. in dict. *cap. Subdiaconus*,
qui dixerunt puerum post susceptum Baptismum in cunis
ordinatum etiam in Presbyterum characterem recipere.
Idem docuit D. Thom. in 4. *sent. dist.* 25. *quæst.* 2. *art.* 2. *qu.*
2. Hostien. in *cap. Vel non est compos*, *numer.* 6. *vers. Adeo*
quod etiam puer in cunis, & ibi etiam Collectar. *num.* 2. *su-*
pra de tempor. ordinat. & Henric. *hic col.* 3. *vers. Super eo.*
Ad declarationem. Quod benè nota, quia non habemus
alibi textum ita clarè hoc decidentem: nam *cap. Maiores*,
§. *fin. de Baptism.* concludit in Sacramento Baptismi; Licèt
eadem sit ratio in omnibus Sacramentis non iterabilibus,
ut per Præpos. *loc. citat.* Prædicta autem Decretalis, *Vel*
non est compos, non loquitur de infante, ut perperam ibi
notant moderni Collectores, sed de puero tredecim anno-
14 rum. At de infante loquitur hæc littera, si intelligamus
verbum discretionis pro rationis usu, sicut intelligendum
videtur, quia ordinatus allegabat se inferiores Ordines su-
scepisse ante annos discretionis ad probandam ignorantiam
omissionis Diaconatus. Quæ allegatio non concluderet,
si ordinationis tempore usum rationis habuisset. Nec est
novum, ut ætas discretionis intelligatur septennio exple-
to, ut in *cap.* 1. 30. *q.* 2. *& in cap. Omnis utriusque*, *infra de*
pœnitent. & remiss. Licèt propriè dicatur post decimum-
quartum annum in masculo, & duodecimum in fœmina,
ut in *cap. Cùm virum*, *& cap. Cùm simus*, *supra de Regular.*
Clemen. Eos, juncta gloss. 1. *eod. tit.* & notat hic Hostien-
sis *ante num.* 1. *in verb. Discretionis.*

Cæterùm si Episcopus ante ordinationem protestatus 15
fuisset se non habere intentionem Ordines conferendi ni-
si habentibus ætatem legitimam; tunc non imprimere-
tur character, non quidem ex defectu ætatis, sed ex de-
fectu intentionis ministri; quæ requiritur ex necessitate
Sacramenti, ut in Concilio Florentino *in Decreto fidei Eu-*
genii IV. in §. 5. & in Concilio Tridentino *sess.* 7. *de Sacra-*
men. can. 11. Unde cùm olim in Sacra Congreg. Concilii
actum esset, quid respondendum de ordinatis ante ætatem
legitimam ab Episcopo, qui ante ordinationem in Eccle-
sia publico edicto protestatus fuerat, quod non intende-
bat Ordines conferre nisi iis, qui in ætate legitima essent
constituti, præsupposita attestatione ejusdem Ecclesiæ
Decani asserentis se audivisse ab Episcopo cùm diceret hu-
jusmodi protestationem fieri ad terrorem, cæterùm se
habere intentionem Ordines conferendi: Die 23. Ja-
nuarii 1586. Sacra Congregatio communi sententia
quoad primam, negativè quoad secundam partem,
reordinandi cum protestatione, si non est ordinatus.
Die 24. Januarii 1586. In Consistorio Sanctissimus re-
spondit se esse in eadem sententia supra dictis præsuppo-
sitis, si ex edicto Episcopi colligitur eum habuisse inten-
tionem negativam, sive oppositam: tamen ut cautiùs re-
spondeatur, dixit significandum parti ut exemplum dicti e-
dicti proferat. De hoc articulo, an scilicet usus rationis ad
sacros Ordines sit ex necessitate Sacramenti, an verò ex
necessitate præcepti tantùm; & quid in Ordine Episcopa-
li, scripsi plenè in *cap. Super inordinata*, *num.* 35. *supra de*
præbend.

Ultimò nota ibi, *de misericordia ministrare permittas.* 16
Episcopum posse suo jure dispensare cum Presbytero per
saltum promoto, ut posteaquam pœnitentiam peregerit,
ac deinde susceperit Ordinem prætermissum, ministret in
Ordine sacerdotali. Concordat textus in *cap. Solicitudo*,
in fin. ponderando verbum *Concedas*, 52. *distin.* & tenet
hic gloss. *ultim.* & Archidiac. in dict. *cap. Solicitudo*, *super*
dict. verb. Concedas, verùm Hostiens. *nu.* 2. *in fine*, *vers.*
Tu dicas, existimat hoc habere locum si talis fuerit sic or-
dinatus ignoranter; secus si dolosè, & scienter: quia
tunc non dispensaret nisi Papa; offendit enim mentem,
& litteram, *cap. prox. supra, & infra eodem*: cùm paria
sint non esse ordinatum, & esse non debito modo. Ad hoc
cap. 2. *sup. de transl. Episc.* Et sequuntur hic Jo. Andr. *nu.*
6. *in glos. ult.* & Ant. de Butr. *nu.* 5. Idem tenet Lap. *alleg.* 17
28. incip. *An dispenset Episcopus*, *num.* 1. ubi firmat Epi-
scopum posse dispensare cum eo, qui omisso Diaconatu
fecit se ordinari ad Presbyteratum, & celebravit, dummo-
do tamen scienter, & tanquam talis non ministraverit in
Ordine, quo carebat: quia tunc etiamsi ignoranter fuis-
set per saltum promotus, contra talem irregularitatem
non dispensaret nisi Papa. Exemplo Clerici, qui non est
ordinatus, & ministrat in aliquo ordine in apparatu: al-
leg. Calder. in Decretali *Si celebrat*, *supra de Cler. excom-*
mun. minist. Idipsum firmat Hostien. hic *in princip. in verb.* 18
Negligentia, in eo, qui fuit ordinatus per saltum post an-
num decimumquartum, vel saltem post annum decimum-
octavum, qui tunc temporis requirebatur ad Ordinem
Subdiaconatus, ut in *Clemen. fin. de ætate*, *& qual. præf.*
Tunc enim cùm ignorantia sit crassa, & supina, quæ
non excusat, *cap.* 1. *supra de ordin. ab Episc. & cap. Apo-*
stolica, *de Cler. excommun. ministr.* solus Papa dispensa-
ret. Secus in ordinato per saltum ante decimumquartum
annum, cum quo dispensat Episcopus, secundùm Ho-
stiensem, cujus opinionem dicit esse tutiorem Henric.
Boich. in hoc *cap. col.* 2. *vers. Sed opinio Hostiensis*, quia
talis ignorantia, seu negligentia in adulto non est tolerabi- 19
lis in facto proprio, ut *l. Plurimum*, *ff. de iur. & fact. ignor.*
& l. Cum falsum, *ff. de acquiren. hered.* & notat gloss. *ult.*
in l. fin. ff. Pro suo, & maximè recenti, ut *l. Si res obligata*,
ff. de legat. 1. *& l. Si diuturno*, *ff. de pœn.* & notat Zen-
zel. in *Clemen. unic. in verb. Innovarat*, *de iureiur.* Et tum
solem-

solemni, sicut collatio Ordinis sacri, *cap. Diaconus, & cap. Subdiaconus, & per totam*, 23. *distinct. Et de Sacram. non iteran. per tot.* Et dissoluta negligentia prope dolum est, *l. Si fidejussor, ff. Mandati* Et crassa, & supina ignorantia dolo æquiparatur, *l. Quod Nerva, ff. de depos. d. cap. Apostolicæ, 2. resp. supra de Cler. non ordin. ministr. & cap. Ut*
20 *animarum, de Constit. lib.* 6. Quod secundum Henric. maximè teneri potest ubi ministravit; quia talis quoad ordinem per saltum susceptum habetur pro non ordinato in sui præjudicium, ut non possit eligi in Episcopum, juxta *cap. A multis, supra de ætat. & qualit.* & notat Archid. *in dicto cap. Solicitudo, super verb. Officia*, & Hostien. *hic in fine*, argumen. *cap. 2. Sed neque, vers. Sicut iuxta, supra de transl. Episcop.* Cum non ordinato autem ministrante solus Papa dispensat, secundum Hostien. & Henr. Boich. *in cap. 2. supra de Cleric. non ordin. ministr.* & Lap. *d. alleg.* 28.

21 Hodie cùm promotis per saltum si non ministraverint, Episcopus ex legitima causa potest dispensare, ut statuitur
22 jure novissimo Conc. Trident. *cap. 14. in fin. sess.* 23. Ex quo decreto collige sublatam esse veterem DD. altercationem, an promotus per saltum sit ipso jure suspensus, ita ut ministrando irregularitatem incurrat. Nam Archid. & alii post eum in *cap. Solicitudo*, 52. *dist.* Tenuerunt non esse suspensum, nisi sicut ille, qui est in mortali; ideóque si celebret, mortaliter peccare, sed non effici irregularem. Et consentiunt Summa Angelica, & Rosella.

Et est simile quod dicunt Doctores de ordinato in Sacris ante ætatem legitimam, qui est suspensus quoad se, non quoad alios, ac proinde de jure communi celebrando non incurrit irregularitatem; quod tenent complures, quos retuli in *cap. Vel non est compos, num. 22. supra de tempor. ordin.* In oppositum est texus in *dict. cap. Solicitudo*, 52. *dist.* ubi patet ordinatum in Presbyterum, Subdiaconatus Ordine postposito, esse suspensum ab executione Sacerdotalis officii. Et ita promotum per saltum esse ipso jure suspensum ab executione Ordinum, tenent hic Hent. Boich. *col. 3. post med. vers. Si quæris utrum recipiat*, Geman. *cons. 91. Præmitto, n. 2. vers. Nec etiam testes*, & Lap. *d. alleg.* 28.
23 Et satis probatur in hac Decretali, ubi sic promotus prohibetur ministrare in Ordine sacerdotali, nisi hoc ei ex misericordia Episcopus permittat. Ministrando autem in Ordine, a quo quis est suspensus, in irregularitatem incidit, *cap. Cum æterni, de re judic. lib. 6.* ibi, *Quod si suspensione durante damnabiliter ingesserit se divinis, irregularitatis laqueo se involvet, & cap. Cum medicinalis, in fine, de sentent. excommun. eodem lib.* Et hanc partem tenent Hostiensis & Doctores *hic*, & Silvester *in verb. Irregularitas, num.* 13. Posteriorem hanc sententiam non obscurè probavit Concilium Tridentinum *in dict. cap. 14. in fin. sess.* 23. Nam dum decrevit Episcopum ita demum posse dispensare cum promoto per saltum, si non ministraverit; utique supponit sic promotum esse ipso jure suspensum ab executione Ordinum, & celebrando novum impedimentum, & sic notam irregularitatis incurrere; alioquin si suspensus non esset, sed tantummodo suspendendus, ministrando in Ordine, utique novum impedimentum non contraheret, ut per Doctores in *d. cap. Solicitudo*. Et ita ex eo decreto firmat Cardin. Tolet. *in Summa lib. 1. cap. 50. in verb. Duo sunt*, & Navar. *loc. cit.*

24 Sed remanet dubium, an hodie Episcopus possit dispensare cum his, qui non ministraverint, si scienter fuerunt per saltum promoti: Marius Alterius *tom. 2. de censur. disput. 10. cap. 5. vers. Hic in loco*, & Moderni Collectores *hic* opinantur posse dispensare, quia Concilium non distinguit de ordinato scienter, vel ignoranter, sed simpliciter loquitur. Quod non credo verum, quia cùm jus commune sic distinguat, ut patet tum in hac Decretali, quæ loquitur in ordinato ignoranter per saltum ante annos discretionis, secundum Hostien. *ante num. 1. in ver. Negligentia*, tum in *d. cap. Solicitudo*, 52. *dist.* ubi distinguitur an talis se fecerit sic promoveri ex negligentia, seu igno-
25 rantia; an verò ex superbia: eodem prorsus modo distingui debet decretum Concilii, quia lex nova disponens in materia antiqua recipit omnes interpretationes, & limitationes, quas materia ab antiquis legibus recipiebat, *l. In contractibus, §. Præterea, C. de non numer. pecun.* Petrus Brixien. *in repert. in verb. Interpretatio, vers. Lex noviter*; quod procedit etiamsi lex nova superveniens in materia disposita per leges veteres generaliter loquatur, quia nihilominus distinguitur prout distinguunt leges antiquæ, ut post alios notat Jason. *in l. Sciendum, in princ. ff. Qui satisd. cogant.* idque ne videatur leges veteres corrigere, ut per Castillion. *cons. 10. In facto, num. 5. vers. Ad testamentum*, ubi affirmat DD. omnes ita tenere, & jura allegat.

Hæc enim est interpretatio passiva, quæ in omni mate- 26
ria admittitur, *l. 2.* & ibi Barthol. *C. de Noxal. l. Iurisgentium, §. Si paciscar, ff. de pactis, l. 1. §. Lex falcidia, ff. ad l. falcidiam*, Alexan. *in l. Marcellus, in princ. num. 4. ff. ad Trebell.* glos. Barth. & DD. *in d. l. Sciendum*.

QUÆRO, An promotus ad ordinem sacrum ante an- 27
nos discretionis, ad ætatem legitimam perveniens continere teneatur, necne.

In hoc articulo tam variè loquuti sunt Doctores, ut ferè dixeris cum Augustino tot diversitates opinionum, quot hominum numerantur, ut refertur in *cap. In Sacramentis, de consecrat. dist.* 5.

Quidam enim arbitrati sunt promotum ad sacros ordi- 28
nes etiam ante usum rationis adstringi ad continentiam, eo quod receperit characterem ordinis sacri, ut hic, cui lege positiva Ecclesiæ annexum est votum continentiæ, *cap. Nullum*, 28. *dist. cum concordan.* atque hujus sententiæ sunt Petr. de Palud. *in 4. dist. 37. quæst. 1. art. 1. nu.* 14. S. Antonin. *in 3. part. tit. 1. cap. 8. conclus. 3. in fine*, & Stephan. de Gaeta *in repet. cap. ad limina*, 30. *quæst. 1. §. 4. quæst. 194. num.* 465.

Alii contra simpliciter dixerunt sic ordinatum non teneri continere, ut Guliel. de Monte Laud. in Clem. *un. §. 2. de homic.* & Asten. *lib. 6. in tit. de ætate ordinandorum, art. 1. q.* 3. quia continentia est voti, non præcepti, *cap. Integritas*, 32. *quæst.* 1.

Sed Glossa Joannis *in cap. Estote*, aliàs in *cap. Pueri, in* 29
verb. Ad sacros, vers. Sed numquid, 1. *quæst.* 1. resolvit hunc teneri si sit doli capax, quia & voto, & sacramento se obligare potest, *cap. 1. de delict. puerorum*, licèt non Religioni, *§. Cum ergo*, 27. *quæst.* 2. & cum hac gloss. transeunt *hic* Anton. de Butr. *num. 4. in fin.* Cardin. *n. 2. quæst.* 1. Vitalin. in Clement. *Generalem, num. 26. & seq. de ætate, & qualitat.* & ex Theologis Sotus *de justit. & jur. quæst. 2. art. 5. ad ult.*

Similiter gloss. nostra hic in verb. *Discretionis*, tenet, 30
licèt vacillando, ordinatum ad sacros ante annos discretionis post pubertatem non posse matrimonium contrahere, quia statim antequam ordinaretur debuit contradicere, & nullo modo consentire, & ita facit Ordo quod votum facere non posset, quia in tali ætate non tenet votum, *cap. Ad nostram, & cap. Significatum, supra de regular.* Et quamvis gloss. subdat æquius videri ut contrahere possit; tandem nihilominus concludit verum esse quod prius dixit, quia antequam ordinaretur debuit contradicere: & sequitur Zenzelin in Clement. *Generalem, de ætat. & qua-*
litat. Verùm Innocent. *in cap. Vel non est compos, num. 1 in* 31
verb. Ad ætatem, supra de tempor. ordinat. determinat sic ordinatum non teneri ad continentiam, sed posse matrimonium contrahere, si contradixit statim post susceptionem Ordinis, & in contradictione usque ad finem decimiquarti anni perseveravit; vel si contradixit statim post finem decimiquarti anni, argumen. *cap. Illud*, 20. *quæst.* 1. id est infra triduum, juxta textum *in cap. Ad nostram, de regular.* secundum Hostiens. virginitas enim est voti, & non præcepti, *dict. cap. Integritas*, 32. *quæst.* 1. Quod etiam probat alia efficaci ratione, quia ante quatuordecim annos non potest quis, etiamsi velit, se expressè adstringere ad
votum continentiæ, *cap. 1. 20. quæst.* 1. Ergo multò minus 32
potest tacitè per susceptionem sacri Ordinis; ita Innocen. cui consentiunt *ibidem* Hostien. *num.* 6. & in hac Decretali Joan. Andr. *num.* 5. Henric. Boich. *num.* 12. Anchar. *num.* 8. & Abb. *num.* 3. & idem Anchar. in dict. Clement. *Generalem, in fine, de ætat. & qualitat.* & communiter Doctores, ut testatur Præpos. *in cap. Subdiaconus, num. 4. in fine, vers.*
Monstrum tamen resultabit, 77. *dist.* Secus autem est si nec 33
statim post susceptum ordinem ante decimumquartum annum, nec postea infra triduum contradicat, quia censetur se tacitè voto adstrinxisse, argum. *cap. De illis, 1. & 2. de sponsal. impub. cap. Insuper, qui matrimon. accus. poss. cap. Cum virum, & cap. Cum simus, de regular. cap. 1. §. Quod si eod. tit. lib.* 6.

Quod adeo verum est, ut nec adveniente ætate sit neces- 34
se

se ordinatum interrogare an continere velit, necne; quia
nihilominus inducitur ratihabitio secundum Innocen. *in
dict. cap. Vel non est compos*, *num.* 1. *vers. Nec tamen vide-
tur, de tempor. ordin*, & Hostien. post eum *num.* 7. *vers. Sed*
35 *omnquid*. Nec obstat, quod hujusmodi interrogatio sit ne-
cessaria ad ratificationem ingressus in monasterium, ut
notatur *in cap. 2. de regular.* nam ut respondet Innocen. in-
ter hos casus est ratio diversitatis: nam ordinatus quamvis
minor characterem recipit, & ordinem habet; & ideò de
facili continentiæ votum ex constitutione Ecclesiæ ordini
annexum non solum expresè, sed etiam tacitè introduci-
tur. At ingressus monasterium non est Monachus quous-
que annum decimumquartum compleverit; & ideò re-
quiritur expressus consensus, vel ratificatio æquipollens:
& idem in Matrimonio, ut in *cap. Attestationes*, *supra de
despons. impuber.*
36 Hæc tamen ratio diversitatis non placet Hostien. Joanni
Andreæ, & Anchar. quia utrumque votum non tantùm
expresè, verum etiam tacitè ratificatur, ut legitur & no-
tatur in *cap. 1. de Regular. lib. 6.* unde Hostien. assignat aliam
rationem differentiæ, videlicet quia ingressus minus habet
37 de tempore, & ideò magis fuit ei providendum. Præterea
secundum Hostiensem inter utrumque casum nulla est di-
versitas, quia etiam ingressus sine interrogatione per so-
lum lapsum anni efficaciter obligatur, ut in *cap. Statuimus,
de regul.*
38 Præter hos Henrich. Boich. in hac Decretali *col. 4. vers.
Sed tu distingue*, conjungendo opiniones sic distinguit, Aut
sic ordinatus est doli capax, & tenetur continere, quia
debuit contradicere ante susceptionem sacri Ordinis: &
in hoc casu procedat opinio gloss. Bernardi in hoc *cap. Aut
non est doli capax*, & procedat distinctio Innocen. & Ho-
stiensis, ut non teneatur ad continentiam, si statim, vel
post finem decimiquarti anni contradixerit; aliàs verò te-
39 neatur, quia tacendo censetur ratificate. Verùm hoc ul-
timum impugnat Ægid. Bellam. *ibidem num. 4. in 5. quæst.
vers. Et quidquid sit*: sentit enim ex sola taciturnitate non
induci ratificationem ordinationis, nisi ex aliquibus indi-
ciis hoc deprehendatur, per *cap. Si infantes, de despons.
impub. lib. 6.* ab initio enim Ordinis susceptio illum ad con-
tinentiam non obligavit; nec sola taciturnitas obligatio-
nem inducit, *l. Qui vas*, §. *Vetare*, *ff. de furt.*
Demum nonnulli ex modernis Theologis putant indi-
stinctè hunc non ligari voto continentiæ, nisi factus adul-
tus ordinationem suam ratificaverit, ut Thom. Sanch. &
alii per eum citati *in tract. de matrim. tom. 2. lib. 7. de impe-
dim. quæst.* 30. *num.* 8.
Quid dicendum? In tanta opinionum dissonantia ut
clara separentur à dubiis, & appareat in quo Doctores di-
screpent, aut conveniant, & quid verius videatur, infra-
scriptos casus arbitror esse distinguendos.
40 Primus casus est, cùm ordinatus ante annum decimum-
quartum post finem decimiquarti anni ordinationem suam
expresè approbat, & ratam habet: & extra dubium est
hunc ad continentiam teneri, nec posse validè matrimo-
nium contrahere, argum. *l. 1. & fin. C. Si maior factus ra-
tum habeat*, & *cap. 1. in princip. de regular. lib. 6.* ibi, *seu
professionem à se prius factam ratam expresè habeat*: quod
tenent Hugo *in dict. cap. Subdiaconus*, 77. *dist.* & post eum
Archid. *in cap. Pueri*, *num.* 1. *vers. Vel si consenserit factus
adultus*, 1. *quæst.* 1. Bellam. *in dict. cap. Vel non est compos*,
num. 4. *vers. Primo si talis*, Hostien. & Joan. Andr. *hic*,
quos refert, & sequitur Henric. Boich. *col. 4. vers. Ego vero
Henricus*. Et hic primus casus est indubitabilis jure com-
muni inspecto.
41 Sed non levis est difficultas an hodie hoc corrigatur jure
novissimo Concilii Tridentini, Thomas Sanchez *in tract.
de matrim. tom. 2. lib. 7. de impedimentis*, *disput.* 30. *num.* 8.
in fine, putat ad validitatem ratificationis hodie requiri ut
fiat post annum decimumsextum completum, quia ante
illud tempus sicut non potest quis se voto solemni profes-
sionis adstringere, ut in decreto *cap. 15. sess. 25. de regular.*
ita nec ad continentiam se obligare per ratificationem sa-
cri Ordinis. Et infra num 10. affirmat tempus contradi-
cendi hodie durare usque ad decimumsextum annum, qui
successit pubertati olim requisitæ ad validitatem profes-
sionis.
42 Contrarium credo, quia decretum *dict. cap. 15.* nihil di-
sposuit de voto, ut declaravit Sacr. Congregatio ejusdem
Concilii interpres. Et multum interest inter professionem 43
regularem, & votum castitatis, licèt solemne: nam per
hujusmodi votum ordinatus obligatur ad solam continen-
tiam, *cap. 1. cap. Diaconi*, & *cap. De iis*, 28. *distinct. cap. 1.*
31. *distin.* At per professionem regularem præter castita-
tem obligatur etiam ad obedientiam, & paupertatem, ut
in *cap. Cum ad Monasterium*, *supra de statu Monach.* unde
tempus quatuordecim annorum, quod Concilium proro-
gavit ad validitatem professionis usque ad annum deci-
mumsextum completum, non censetur prorogasse ad va-
liditatem voti solius castitatis, quod non tantam requirit
deliberationem, quantam requirit solemnis professio, qua
quis jugo religionis perpetuo mancipatur. In regulæ enim 44
observatione gravitas est, & labor, ut inquit gloss. in
cap. Ad nostram, *in verb. Ante consummationem*, *de regul.*
Præterea quamvis doli capax possit se obligare aliis votis, 45
ut notat Innocen. *in cap. Scriptura*, *supra de voto*; tamen
secus est in voto continentiæ, quia cùm ante pubertatem
non habeat potentiam coeundi, nec possit matrimonium
contrahere, quantumcumque sit doli capax non potest re-
nunciare ei, quod ignorat, ut firmat *hic* Abb. *n.* 3. & post
eum Mar. Socin. *num.* 10.
Hæc autem ratio impotentiæ coeundi non consideratur
in professione: neque enim Concilium dum præfixit an-
num decimumsextum completum ad professionem emit-
tendam, habuit rationem pubertatis, alioquin non deci-
mumsextum præfixisset, sed decimumquartum, in quo
plerumque contingit pubertas in masculo, & duodeci-
mum in fœmina, *cap. Puberes*, *cap. Continebatur*, & *cap.
Attestationes*, *supra de despons. impub. institut. de nupt. in
princ.* Ergo cùm Concilium quoad votum continentiæ ni-
hil disposuerit, consequens est, ut major annis quatuorde-
cim, licèt minor sexdecim, possit hodie se ad continen-
tiam obligare, sicut prius poterat, ut in *cap. 1. 20. quæst. 1.*
& notat Innocen. *in d. cap. Vel non est compos*, *num.* 1. *in
verb. Ad ætatem*, *supra de tempor. ordinat.*
Præterquamquod faciliùs introducitur votum conti- 46
nentiæ Ordini sacro annexum in eo, qui jam ordinatus est,
& characterem habet quàm in ingresso in monasterium,
qui Monachus non est, secundum Innocen. proximè cita-
tum in *d. cap. Vel non est compos*, *num.* 1. *vers. Nec tamen
videtur*: unde qui post annum decimumquartum expres-
sè ratificat ordinem antea susceptum, hodie sicut prius te-
netur continentiam servare, etiamsi annum decimumsex-
tum non expleverit, quia hic casus est omissus à Concilio;
& ideò remanet in dispositione juris communis, *l. Commo-
dissimè*, *ff. de liber. & posthum.* Quod enim non mutatur,
&c. *l. Sancimus*, *C. de testam.* & *l. Præcipimus*, *in fin. C. de
appell. cum simil.*
Sed etsi eadem ratio vigeret in utroque casu, tamen cùm 47
decretum Concilii corrigat jus commune in casu professio-
nis, ad cujus validitatem satis erat decimumquartum an-
num explevisse *d. cap. Ad nostram*, *cap. Significatum*, &
cap. Cum simus, *eod. tit. cum suis concordant.* extendi non
debet ad votum continentiæ sacro ordini annexum: nam
lex exorbitans à jure communi extensionem non admittit,
etiam ex identitate rationis, *cap. Quæ à iure*, & ibi gloss.
de regul. iur. lib. 6. gloss. notab. *in cap. Constitutionem*, *in
verb. Prorogamus*, *de regul. eod. lib.* notat Bart. in Extra-
vag. *Qui sint rebelles*, §. *Transit*, *num.* 3. Feder. de Sen. *con-
sil.* 88. cui se subscripsit Jo. Andr.
Secundus casus est cùm ordinatus ante annos discretio- 48
nis post annum decimumquartum ratificat non quidem
expresè, sed tacitè. Et idem dicendum quod in primo
casu secundum Hugonem in *d. cap. Subdiaconus*, 77. *di-
stinct.* ubi ait talem teneri continenter vivere, si velit in
ordine remanere, & ministrare, & uti privilegio Clerica-
li: & sequitur Archid. *in d. cap. Pueri*, *num.* 1. *vers. Sed
tu dic cum Hugone*, 1. *quæst.* 1. & Bellam. *in d. cap. Vel non
est compos*, *num.* 4. *vers. Et idem si tacitè*: & hic tenent
Henric. Boich. *col. 4. vers. Aut non consentit*, Butr. *num.* 4.
Abb. *num.* 3. & Mar. Socin. *num.* 9. *vers. Sed redeundo ad
primum*, facit quod legitur & notatur in *cap. Cum olim*, & 49
cap. Cum decorem, *de Cler. conjug.* & hic casus similiter est
clarus. Et probatur apertè tum exemplo professionis in
cap. Significatum, juncta gloss. *in verb. Consensus*, *supra
de Regul.* & *in cap. 1. eod. tit. lib. 6.* tum exemplo sponsa-
lium, ut in *cap. unic. in princip.* ibi, *vel aliàs verbo, vel fa-
cto*, & §. *fin.* ibi, *Ratificaverunt tacitè, vel expresè*, *de*
de-

desponsat. impub. lib.6. tum exemplo matrimonii, ut in *cap. Insuper, qui matrim. accus. poss. & in cap. De illis, il secondo*, juncta glos. *ult. de despons. impub.* & notat Calder. post Jo. Andr. *cons. 462. Quidam Presbyter, ad finem, alias cons. unic. Qui Cler. vel voven.*

50 Tertius casus est cùm tempore ordinationis suæ non erat doli capax, sed post usum rationis statim contradixit, & in contradictione jugiter perseveravit tam ante, quàm post finem decimiquarti anni. Et quidquid dixerit Palud. S. Antonin. & Steph. de Gaeta supracit. *num.* 28. manifestum videtur hunc ad continentiam non teneri; quia cùm ordinationi suæ ab initio non consenserit usu rationis deficiente, & postea semper contradixerit; induci non potuit obligatio voti, de cujus ratione intrinseca est liber consensus voventis, *cap. Illud*, 20. *quæst.* 1. *cap. Præsens, quæst.3. cap.1. 27. quæst.1. cap. Cum virum, supra de regul. & cap. 1. Quod met. cau.* & docet S.Thom. *in 2.2. quæst.88.*
51 *art.9.* Nec quidquam operatur hoc casu impressio characteris: quia votum est Ordini sacro annexum ex Constitutione Ecclesiæ, *cap. Cum olim, cum ibi notatis supra de Cler. conjug.* Ecclesia autem non potest quemquam invitum obligare ad votum continentiæ, *cap. Integritas*, 32. *quæst.* 1. *cap. De his*, ibi: *Quibus autem voluntas propria interrogationis tempore desiderium nubendi persuaserit, concessam ab Apostolo licentiam auferre non possumus, 28. dist.* & ibi Turrecr. *num.* 7. Silvest. *in ver. Matrimonium*, 8. *quæst.*12. *ad fin.* & in hoc consentiunt gloss. Innoc. Hostien. & omnes supracit. *num.*29. 30. *&* 31.

52 Quartus casus est cùm ordinatus ante usum rationis postea factus doli capax tacuit usque ad finem decimiquarti anni, sed postea statim contradixit: & idem dicendum est quod in casu præcedenti, ut scilicet continere non teneatur; quod evidenter patebit, si distinctè tria tempora considerentur. Primum tempus est quando fuit ordinatus; & tunc explorati juris est eum non fuisse adstrictum voto continentiæ; nam nec peccavit suscipiendo, nec potuit contradicere, cùm usum rationis non haberet, *cap.* 1. *supra de delict. puerorum*. Secundum tempus est post septennium, quo sic ordinatus cœpit usum rationis habere usque ad finem decimiquarti anni; & hoc tempore illi non obfuit taciturnitas, quia etiamsi expressè vovisset, tamen non potuisset se adstringere ad votum castitatis, *cap. 1. & cap. Illud*, 20. *quæst.*1. secundum Innoc. & alios supracitatos *num.*32. *&* 45. & in hac specie notat Calder. *d. cons.462. ad finem*, alias *cons. un. Qui Cler. vel voven.* Tertium tempus est post finem decimiquarti anni, & tunc cùm statim, idest infra triduum, contradixerit; utique se ad continentiam non obligavit; & sic nullum tempus datur, in quo ligatus remanserit: & in hoc conveniunt glossa Joannis in *d. cap. Pueri*, & glos. *ultima hic*, dum firmant ita demum talem teneri continenter vivere, si sit doli capax: idem apertius tenet Hugo in *cap. Subdiaconus*, 77. *distin.* & post eum Hostien. *in dict. cap. Vel non est compos, num.* 6. asserentes non præjudicari puero in cunis ordinato, si adveniente ætate adulta statim contradicat; & est argumentum expressum in *cap. Maiores*, §. *pen. & fin. supra de Bapt. in cap. Cum simus, & cap. Significatum, de regul.* idem tenet Archidiac. *in d. cap. Pueri, num.* 1. Henr. & alii hic: & huic sententiæ a fortiori adscribendi sunt Innocen. Hostien. & alii supracitati *num.*31. qui tenent ordinatum non obligari ad continentiam, si statim post susceptum Ordinem, vel post finem decimiquarti anni statim contradixe-
53 rit, ut in casu proximè sequenti. Et idem dicendum in casu converso, idest in eo, qui factus doli capax statim contradixit; & in contradictione perseveravit usque ad finem decimiquarti anni, sed postea tacuit, suamque ordinationem nec expressè approbavit, aut reprobavit: hic enim præsumitur in priori contradictione perseverare, & ideò ad continentiam non tenetur, ut clarè patebit infra in 6. *casu*.

54 Quintus casus est cùm ordinatus similiter ante usum rationis, postea factus doli capax, nec ante, nec post finem decimiquarti anni infra triduum expressè, aut tacitè contradixit, aut consensit ordinationi suæ, sed semper tacuit, & habuit se merè negativè: hic casus est valde dubius. Hugo & Hostien. supracitati *num.* 52. dicunt puerum in cunis ordinatum, & sic ante usum rationis characterem recipere, sed ei non præjudicari quoad continentiam, si adveniente ætate adulta contradicat. Atque ita a contrario supponunt ei præjudicari si taceat, & non contradicat. Quibus suffragantur jura, quæ probant taciturnitatem haberi pro consensu, ut *cap. Diaconus*, & ibi glos. *in verb. Tacuerit*, 27. *dist. cap. Plerumque*, 2. *q.*7. ubi glos. *in verb. Et tacent*, dicit taciturnitatem semper obesse nisi in tribus casibus ibi expressis, *cap. Si servus*, 54. *distinct. cap. Si forte*, 65 *distinct. cap. Puella*, 20. *quæst.* 2. *l.* 3 *ff. solut. matrim. & l.* 1. *C. de nupt. cum concord.* de quibus ibi in glos. 1. Et pro hac parte sunt Authores supracitati *num.* 28. qui tenent indistinctè ordinatum ante usum rationis ob impressum characterem teneri continenter vivere.

Sed nihilominus verius videtur hunc ad continentiam 55
non teneri: nam si inspiciamus tempus ordinationis; votum induci non potuit; quia deerat rationis usus, qui est de intrinseca ratione voti, ut ostensum est supra in tertio casu, nec potuit induci inspecto tempore post septennium usque ad finem decimiquarti anni, quia ob defectum ætatis etiamsi voluisset, tamen non potuisset se voto continentiæ adstringere, ut similiter probatum est supra *in* 4. *casu*.
Demum inspecto tempore post finem quatuordecim anno- 56
rum itidem votum non censetur inductum, quoniam ex sola taciturnitate in materia tam gravi, & præjudiciali non inducitur obligatio, *l. Qui Vas*, §. *Vetare, ff. de furt.* secundum Bellam. supracit. *num.* 39. ubi enim agitur de obligatione personali inducenda, taciturnitas non habetur pro consensu, *l. Non solum, in princ. & l. Filiusfamilias*, §. *Invitus, ff. de procurator.* & notat Socin. *reg.* 4. incip. *In obligatione personarum inducenda, & reg.* 3. *praced. Taciturnitas ad aliquem obligandum*.

Nec obstant jura contraria; quoniam procedunt quan- 57
do cum taciturnitate concurrit actus positivus, ut decla-
rat Socin. *in præalleg. reg.* 3. *in* 5. *fallen.* Et in his terminis 58
loquitur textus in *d. cap. Diaconus*, 27. *distinct.* Nam ibi Diaconus ille, qui ante ordinationem protestatus fuerat se velle matrimonium contrahere, nec posse in castitate
permanere; postea Ordinem Diaconatus suscepit. Et 59
quamvis in ordinatione tacuerit; tamen matrimonium postea contrahere non potuit, quia facto ipso à protestatione recessit. Atque ita præter taciturnitatem, ibi intercessit actus positivus Ordinis sacri, cui votum continentiæ est annexum, *cap. A multis, supra de ætat. & qualit.* Qui autem recipit alterum connexorum censetur ad alterum se obligasse, ut notat gloss. in Clem. *Ut ii, in verb. Removeantur, eodem tit.* & Abb. *in cap. Cum in cunctis*,
§. *Inferiora*, n. 10. *de elect.* Et in his terminis etiam procedit 60
textus in *dict. cap. Si forte*, 65. *distinct.* Nam ibi quoque intercessit actus positivus receptionis litterarum, quibus populus compellabat Episcopum, ut Comprovinciales
Episcopos ordinaret. Unde non mirum si Episcopo tacen- 61
te, & dissimulante, jus ordinandi ad Episcopos vicinæ provinciæ fuit devolutum: nam litteras recipiens, & legens censetur eo ipso illas approbare, ut notat Bald. in *l. Si Procuratorem absentem, in princ. ff. de Procur. & in l. Si filiusfamilias, la seconda:* ubi etiam Angel. *in fin. ff. ad*
Macedon. Ideòque si quis recipiat, & legat Epistolam, in 62
qua contineatur eum debere centum, & non contradicat, censetur debitum confiteri. Et hanc esse mirabilem cautelam extorquendi confessionem à debitore, affirmat Marthesil. *singul.* 22. incip. *Nota mirabilem modum*, Marsil. *singul.*344. & Abb. *cons.*18. *num.* 5. *lib.* 2. Et quamvis non desint oppositum sentientes; tamen hæc est communis opinio, ut quamplurimis cumulatis testatur Menoch. *de arbitrar. iudic. casu* 21. incip. *Cautelam factis egregiam*, & Covar. *in cap. Ioannes, num.*4. *de testam.* Et eam sequuntur Canonistæ in Clem. 1. ubi Anchar. *num.* 4. *de Procur.*
At verò si actus positivus non intercedat, taciturnitas 63
quamvis in favorabilibus habeatur pro consensu, ut in regula Sexti, *Qui tacet:* tamen secus est in præjudicialibus, ut Bald. notat *cons.*299. *Dicunt Petrus, & Cynus, num.* 5. *vers. Item contractus, lib.*1. Et est ratio secundum eum, quia sicut ubi agitur de lucro facilè quis consentit; ita ubi agitur de damno quis dissentit. Quamobrem cùm in casu præsenti post usum rationis, & post ætatem habilem ad vovendum idoneam, nullus actus positivus Ordinati intercesserit; sola taciturnitas haberi non potest pro consensu. Neque hic inducta fuit ulla obligatio ad continentiam.

Item non obstant jura, quæ inducunt tacitam professio- 64
nem

nem ætatem legitimam; quoniam vel loquuntur in eo, qui post decimumquartum annum immiscuit se actibus professorum, ut in *cap. Vidua, de Regular.* vel in eo, qui habitum suscepit, qui solis profitentibus dari consuevit, ut in Clem. 2. *eod. tit.* vel in eo, qui post ætatem legitimam per annum cum delatione habitus indistincti in Religione perseveravit, ut in *cap. 1. de Regul. lib. 6.* Atque ita in prædictis casibus semper intercessit actus positivus ejus, qui verbo, vel facto ingressum, vel professionem suam ratificavit. Nos verò loquimur in illo, qui nec facto, nec
65 verbo ordinationem suam ratam habuit. Præterea jura prædicta loquuntur in casu, in quo quis ante annos discretionis sponte ingressus est monasterium; Nos verò in ca-
66 su, in quo quis nec tempore susceptionis Ordinis, nec unquam postea consensit ordinationi suæ. Ubi autem ab initio est nullitas ex defectu consensus, per remotionem impedimenti non inducitur ratihabitio, ut probat text. *in cap. un. in princ. & §. fin. supra de despons. impub.* ubi sponsalia contracta ante usum rationis, quæ nulla sunt ex defectu consensus, per supervenientiam ætatis non conva-
67 lescunt, nisi verbo, vel facto ratificentur. Ad idem textus in *cap. Insuper qui matrim. accus. poss.* ubi matrimonium metu contractum in ætate innubili, sublato impedimento, ex carnali copula validatur, non autem ex sola taciturnitate: & notat Feder. de Sen. *cons. 194. In dubiis matrimonialibus in princ.*

68 Demum non obstat, quod faciat Ordo, quod votum facere non posset, ut dicunt gloss. præall. *num. 29. & 30.* Etenim cùm Ordo sacer ex sola Constitutione Ecclesiæ habeat votum continentiæ annexum, *cap. Cum olim,* & ibi glos. *in ver. Voto continentiæ, supra de Cler. coniug. cap. A multis, de ætat. & qualit.* Ecclesia verò non possit quemquam non consentientem ad continentiam obligare, ut probatum est supra *num. 51.* hinc necessariò sequitur ut sola Ordinis collatio, si desit consensus, voti obligationem in-
69 ducere non possint. Rursus ut inquit Marian. Socin. *hic num. 12.* quod dicitur Ordo habet votum continentiæ annexum, verum est, nisi impediat defectus ætatis, ut hoc casu, in quo Ordo fuit collatus non habenti usum rationis.

Et hanc sententiam, si diligenter expendatur, tenet Archid. post Hugonem in *cap. Pueri, num. 1. quæst. 1.* ait: [Sed tu dic cum Hugone quod talis tenetur continenter vivere si velit in Ordine remanere, & ministrare, & uti privilegio Clericali, vel si consenserit factus adultus, alioquin non credo ei factum esse præjudicium in aliquo sentiunt:] ergo Hugo & Archid. in duobus tantùm casibus sic ordinatum adstringi voto continentiæ, id est si tacitè ratam habuit ordinationem suam per ministerium Ordinis, & usum privilegii Clericalis; aut cùm factus adultus expressè consensit; alioquin extra hos duos casus tenent non esse illi factum præjudicium. Et consequenter secundum eos ex sola taciturnitate non oritur obligatio. Et consentiunt Bellam. Butr. & alii supracit. *num. 48.* Hoc ipsum sentit gloss. Joann. *in dict. cap. Pueri, in ver. Ad sacros, 1. quæst. 1.* & gloss. *fin. hic,* dum dicunt hunc teneri continere si sit doli capax; quia statim ante ordinationem debuit contradicere: Sentiunt enim à contrario non teneri si doli capax non sit, quia contradicere non potuit. Idque expressius hic tenet Henric. Boich. *col. 4. vers. Sed tu distingue:* nec dissentit Innoc. *in d. cap. Vel non est compos, num. 1. de tempor. ordin.* quia loquitur in eo, qui post susceptum Ordinem statim contradixit, & sic in eo, qui tempore ordinationis erat doli capax.

70 Sextus casus est in eo, qui erat quidem doli capax tempore ordinationis: sed tamen post susceptum Ordinem statim contradixit, & in contradictione usque ad finem decimiquarti anni perseveravit. Post finem verò decimiquarti anni tacuit, susceptum Ordinem nec expressè, nec tacitè approbando, vel reprobando. Et hunc puto non teneri continentiam servare, sed posse ad nuptias transire, quia etsi nullatenus debuerit ab initio ordinationi suæ consentire, ut ait glos. *fin. hic*: tamen ex susceptione Ordinis Sacri non remansit obligatus: nam etsi expressè voluisset: tamen non potuisset se voto continentiæ adstringere, ut sæpius repetitum est: & virginitas suaderi potest, non imperari, cùm res sit magis voti, quàm præcepti, *cap. Integritas, 32. quæst. 1.* Et in hoc casu propriè loquitur Innocen. *in d. cap. Vel non est compos,* cujus opinio communiter tenetur, ut patet ex dictis supra *num. 31.* Neque verò 71
sic ordinato obfuit taciturnitas post finem decimiquarti anni, quia cùm prius expressè contradixerit, censetur in contradictione illa, & priori dissensu perdurasse. Ad quod 72
allego textum expressum in *cap. Maiores, §. fin. supra de Baptis.* ibi, *Dormientes autem, & amentes, si priusquam amentes fuerint, aut dormirent in contradictione persisterent, in eis intelligitur contradictionis propositum perdurare.* Ad idem est gloss. singularis in *cap. 1. in ver. Non timore, sup. Quod met. cau.* quæ in terminis voti solemnis Religionis sic ait: *quia constabat de protestatione voluntatis ab initio facta, adhuc præsumitur nolle, cap. Lotharius, 31. quæst. 2. l. Si quis, in princip. ff. de leg. 3.* & qui voluntatem immutatam allegat, hoc probare debet, *l. Sancimus, C. de testam.* cum aliis allegatis in glossa: qua de re latè Menoch. *præsumpt. 37. num. 28.*

Septimus casus præcedenti oppositus est in eo, qui simi- 73
liter tempore ordinationis erat doli capax, & post susceptum Ordinem tacuit usque ad finem decimiquarti anni; sed postea infra triduum reclamavit. Et idem puto, quod in præcedenti casu, ut scilicet continere non teneatur. Nam nec Ordinis susceptio, nec taciturnitas illi obfuit ante decimumquartum annum expletum, ut constat ex dictis supra *num. 31. 45. & 51.* Quando autem potuisset se voto adstringere, idest post finem decimiquarti anni, statim resilivit; & sic numquam remansit obligatus. Et hujus sententiæ est apertè Innocentius communiter receptus loco citato: ait enim talem non teneri continere, si statim contradixit, & in contradictione usque ad finem decimiquarti anni perseveravit, aut si contradixit post finem decimiquarti anni. Et sic Innocentius cùm loquatur alternativè, clarè sentit satis esse ut post finem decimiquarti anni contradicat, licèt prius tacuerit, & non contradixerit.

Octavus, & ultimus casus est in eo, qui tempore ordi- 74
nationis itidem erat doli capax, & post susceptum Ordinem tam usque ad finem decimiquarti anni, quam postea infra triduum tacuit, suamque ordinationem nec verbo, nec facto ipso ratificavit, aut reprobavit. Et hoc casu quidquid contrascripserit Bellam. *in dict. cap. Vel non est compos, num. 4. vers. Et quidquid sit, de tempor. ordin.* & ex recentioribus Sanch. *de matrim. lib. 7. de impedimentis disput. 30. num. 8.* Existimo hunc adstringi voto continentiæ, nec posse validè matrimonium contrahere. Moveor quia cùm ab initio consenserit Ordinis susceptioni, quamvis tunc temporis non potuerit se voto obligare ob defectum ætatis: tamen sublato hoc impedimento per supervenientiam ætatis legitimæ censetur perdurare in primo consensu, qui non præsumitur mutatus, nisi probetur. Et ita obligatio non inducitur ex ipsa taciturnitate, ut putavit Bellamera, sed inducitur ex perseverantia consensus, qui sublato impedimento, utique potuit obligationem inducere. Ad 75
quod adduco notabilem doctrinam Innocentii *in cap. Consuluit, supra de convers. coniug.* ubi tenet votum, quod vir uxore sua vivente, & contradicente ingrediendo monasterium emisit, & non valuit, postea fuisse solemnizatum ex perseverantia in monasterio post mortem uxoris. Et reddit rationem, quia separando se ab uxore sive invita, sive voluntaria, semper præsumitur velle mutare sæculum. Et ex quo tale propositum habet, per habitus susceptionem esse solemnizatum votum, nisi uxor impediret; ut in *cap. Consulti de Regul.* Ergo sublato impedimento uxoris, statim primo momento post mortem ejus votum solemnizatur: Ita Innocen. qui idem tenet in *cap. Quidam de convers. coniugat.* quem ibi sequitur Joan. de Anan. *in fin.* & Abb. *in d. cap. Consuluit, num. 3.* Eodem igitur modo qui ante pubertatem suscepit Ordinem sacrum, usque ab initio propositum habuit se obligandi ad votum continentiæ annexum Ordini; & nisi defectus ætatis fuisset impedimento, ex eo tempore votum fuisset solemnizatum, ut *in cap. unico, de voto lib. 6.* Ergo remoto obstaculo ætatis per lapsum 76
anni decimiquarti, illicò votum remansit solemnizatum. Idem suadetur exemplo ejus, qui ante pubertatem professionem emisit. Nam quamvis possit resilire ante finem decimiquarti anni, *cap. Cum simus, de Regular.* Tamen postea non potest, quia ex quo ætas jam adulta esse cœpit, firmatur votum virginitatis, *cap. 1. 20. quæst. 1.* & notat glos. *in cap. Significatum, in ver. Ratam habuerit, de Regular.* quæ dicit professionem ante decimumquartum annum emissam validari, si post illud tempus remaneat, argum.

cap.

cap. Litteras, & *cap. Accessit*, *de desponf. impub.* & esse
ibi argumentum, quod ea, quæ ab initio non valent, tra-
ctu temporis convalescunt. ut in *cap. De illis*, *il secondo*,
eod. tit. Idem notat glos. *in cap. 2. in verb. Permaneat*, *de
Regul.* dicens puerum ante finem decimiquarti anni posse
resilire, postea verò exire non posse: allegat *cap. Illud*, 20.
quæst. 1. Licèt per jura Sexti ad hoc requiratur perseveran-
tia annalis post annum decimumquartum cum delatione
habitus indistincti, ut in *cap.* 1. *de Regular. lib.6.*

Et confirmatur, quia difficilius introducitur votum so-
lemne Religionis in eo, qui non est professus, & de non
Monacho efficitur Monachus, quàm votum solemne
continentiæ Ordini sacro annexum in eo qui jam ordina-
tus est, & characterem habet, secundum Innoc. Hostien. &
77 alios præallegatos, *n.* 34. *vers. Quod adeo verum est*. Item
secundum Calder. in præalleg. *cons. unico*, *circa finem*,
Qui Cleric. vel voven. professioni inest votum continentiæ
de sui natura, & est de ipsius substantia, *cap. Cum ad Mo-
nasterium*, *de stat. Monach.* Sed Ordini sacro inest ex Con-
stitutione Ecclesiæ, *cap. Nicæna*, 31. *distin.* & *cap. Cum
olim*, *de Cler. coniugat.* & dictum est supra *num.*68 Quam-
obrem si in prædictis duobus casibus remoto impedimento
solemnizatur votum Religionis ex perseverantia in primo
consensu; multò magis ex eadem perseverantia remoto
obice solemnizatur votum castitatis Ordini sacro anne-
78 xum. Præterea generale est, ut ratificatio inducatur pro-
pter præcedentis actus continuationem, ut notat Marian.
Socin. *in reg. 3. Taciturnitas ad aliquem obligandum*, *in 4.
fallen.* Postremò pro hac sententia est clarè Innoc. & alii
supracitati, *num.*31. Non enim dicunt sic ordinatum non
teneri continere, nisi post pubertatem ratificet, ut malè
eos inducit Sanchez *lib. 7. de impedim. d. disput.* 30. *num.* 9.
Sed dicunt teneri continere si contradicat statim post su-
sceptum Ordinem, & in contradictione perseveret usque
ad finem decimiquarti anni. Aut si statim post finem deci-
miquarti anni contradicat. Et sic apertè sentiunt à contra-
rio ordinatum teneri si taceat, & non contradicat. Et ita
ad hoc non requirunt ratificationem; imò nec requirunt
ut ordinatus post ætatem adultam interrogetur an velit in
Ordine remanere, necne, ut dictum est supra *num.* 34.
79 Præterquamquod etsi requirerent ratificationem, illa ta-
men inducitur eo ipso quod ordinatus post ætatem legiti-
mam infra triduum non reclamavit, quia censetur ratifi-
care, ut ex dictis patet, & idemmet Sanchez fatetur sub
num. 10. *in fine*, & *num. seq.* ubi itidem admittit non requiri
interrogationem. Eidem sententiæ adnumeranda est glos.
fin. hic, & DD. qui simpliciter asserunt sic ordinatum te-
neri continenter vivere, & impediri matrimonium con-
trahere, si tempore ordinationis erat doli capax, alias se-
cus; quæ distinctio communiter tenetur teste Imola *in cap.
Ioannes*, *num.* 22. *supra de Cler. coniug.*

Porrò huic conclusioni valdè affine est, quod de furioso 80
censuit Sac. Congregatio Cardinalium Concilii Tridenti-
ni Interpretum. Quæsitum est enim, An furiosus habens
dilucida intervalla ad Subdiaconatus Ordinem promotus
continere teneatur; & dato quod teneatur, an sit ei conce-
denda dispensatio ut possit contrahere matrimonium. Die
23. Decembris 1587. Sacra Congregatio censuit teneri, si
tempore dilucidi intervalli fuit promotus; vel si id etiam
dubium est. An verò teneatur si dum mentis erat com- 81
pos intentionem habebat suscipiendi Subdiaconatum, sub-
stitit major pars Congregationis: tametsi propterea quod
non videtur verisimile furiosum quo tempore furore perci-
tus erat, Ordinem suscepisse, respondit illum ad continen-
tiam teneri. Ita responsio hoc modo est concepta. Aut tem- 82
pore susceptionis non agitabatur furore, durantibus nem-
pè dilucidis intervallis: & teneri. Aut agitabatur: & non
teneri, nisi ante furorem habuisset intentionem suscipien-
di. Aut non constat sanæ, an insanæ mentis tunc esset, & 83
item teneri. Pondera decisionem in ea parte, in qua dicit
ordinatum in furore ad continentiam teneri, si ante furo-
rem habuit intentionem suscipiendi Subdiaconatum: nam
sicut ordinatus in furore, durante adhuc furoris impedi-
mento ad continentiam non tenebatur, sed impedimento
sublato illicò remansit obligatus ex vi Ordinis, & consensus
præexistentis: eodem modo ordinatus in eadem ætate inha-
bili, durante ætatis impedimento ad continentiam non te-
nebatur, sed statim ligatus remansit eo sublato ex vi præce-
dentis consensus, & Ordinis jam suscepti, argum. *cap. Inter
corporalia*, *supra de transl. Episc.*

Non obstat textus, quem Bellam. allegat in *cap. un. de 84
desponf. impub. lib.6.* quoniam sponsalia idcircò ibi non
censentur ratificata per remotionem impedimenti, quia
fuerunt nulla ex defectu consensus. Quo casu ratificatio
non inducitur, quia non est dare perseverantiam in priori
consensu, quia nullus fuit, ut ostensum est supra *num.* 65.
At secus est ubi actus ab initio non fuit nullus ex defectu
consensus, ut hoc casu; tunc enim ex continuatione actus
sublato obice benè inducitur ratificatio, ut per Marian.
Socin *d. reg. 3. in quarta fallentia*, & constat ex dictis.

DE EXCESSIBUS PRÆLATORUM & Subditorum.

Cælestinus III. Faustino Episcopo.

CAPUT VIII.

SIcut unire Episcopatus, atque potestati subjicere alienæ, ad summum Pontificem pertinere dignoscitur: ita Episcopi est Ecclesiarum suæ diœcesis unio & subjectio earumdem. Cùm itaque Prior Grandeñ. monasterium suum, quod est in tua diœcesi, & de tuo debet ordinari consensu, monasterio de Accato (tuo assensu minimè requisito) subjecerit sive univerit: quod fecit te inconsulto, tibi liceat auctoritate nostra (sicut justum fuerit) infirmare: Non obstante assensu vel confirmatione, quam Metropolitanus interposuisse proponitur: cùm in diœcesi sui suffraganei absque ipsius assensu non debeat aliquid contra constitutiones canonicas attentare. Nos quoque id decernimus irritandum.

S V M M A R I V M.

1 *ABbas monasterium suum alteri monasterio subiicere, vel unire non potest sine auctoritate diœcesani etiam de Metropolitani consensu.*

2 *Inter potestatem Papæ, & potestatem Episcoporum quæ sit proportio.*

3 *Papa potest Episcopatus unire etiam sine causa, & sine alicuius consilio, vel consensu.*

4 *Papa non consuevit, nec potest ardua expedire sine consilio Cardinalium de potestate ordinaria, secus de potestate absoluta.*

5 *Vnio, & subiectio Episcopatuum est soli Papæ reservata.*

6 *Concilium provinciale debet examinare quas Cathedrales invicem unire, vel novis proventibus augere expediat.*

7 *Casus Papæ reservati qui sint, remissivè.*

8 *Archiepiscopus licet sit iudex ordinarius suorum Suffraganeorum, nullam tamen iurisdictionem exercere potest in eorum diœcesibus nisi in casibus in iure expressis.*

Me-

Metropolitanus Episcopo nolente, aut negligente non potest unire beneficia simplicia Prebendis Canonicalibus, ibidem.

9 Episcopus auctoritate propria potest duo monasteria suæ diœcesis non exempta invicem unire, aut unum alteri subiicere.

10 Beneficia unius diœcesis ex quacumque causa ab Episcopo uniri non possunt beneficiis alterius diœcesis.

11 Vnio Ecclesiarum exemptarum cuius auctoritate sit facienda.

12 Vnire an possit Prælatus inferior Ecclesias sibi pleno iure subiectas, & num. seqq. usque ad num. 19.

13 Quid si Prælatus sit exemptus.

14 Et quid si in certa parte diœcesis iurisdictionem habeat Episcopalem, & num. 16. & seqq.

15 Et quid si facultatem uniendi acquisierit præscriptione, vel privilegio.

16 Vnire est iurisdictionis Episcopalis.

Prælatus inferior habens in loco iurisdictionem quasi Episcopalem potest explicare omnia, quæ ad Episcopalem iurisdictionem pertinent, ibid.

17 Prælatus inferior dicitur habere iurisdictionem quasi Episcopalem si habeat Ecclesias sibi pleno iure subiectas.

18 Abbates exempti, & iurisdictionem ordinariam quasi Episcopalem habentes non possunt unire beneficia simplicia præbendis Canonicalibus in vim cap. 15. sess. 24. Conc. Trid.

19 Vnire an possit Episcopus beneficia propter suam negligentiam ad Sedem Apostolicam devoluta, & num. seqq.

20 Vnio concernit proprietatem beneficii, collatio vero titulum.

21 Vnio non est actus omnino voluntarius, sed requirit causam utilitatis, vel necessitatis.

22 Vnire an possit Episcopus beneficia Sedi Apostolicæ reservata, vel affecta, & num. seqq. usque ad num. 38.

23 Vnio facta ab Episcopo de beneficio reservato suspenditur donec Papa contulerit, & provisus Apostolicus beneficium dimiserit.

Declaratur num. 25. & 33.

24 Vnio non sortitur effectum in præiudicium expectantis, sed manet in suspenso usque ad illius obitum vel resignationem.

25 Quod procedit si gratia expectativa præcedat unionem; sed si unio præcedat gratiam, vel reservationem, collatio Apostolica est nulla non facta mentione unionis.

26 Et quid si collatio facta fuerit motu proprio.

27 Vnionibus Papa non consuevit derogare vacationibus per obitum, sed ex causa resignationis dumtaxat.

28 Clausula suspensiva quarumcumque unionum in litteris resignationis suspendit etiam uniones factas Seminario.

Vnio de beneficio viventis valet, sed suspenditur si contingat illud resignari, & resignationem admitti per Sedem Apostolicam, ibidem.

29 Vnire non potest Episcopus beneficium reservatum dispositioni, seu ordinationi Apostolicæ.

30 Idem in reservato collationi, vel provisioni Papæ, si reservatio sit perpetua.

31 Vnire potest Episcopus ex Concilio Tridentino beneficia curata, vel non curata cum curatis qualitercumque sint reservata, vel affecta.

32 Et quid in reservatis dispositioni, vel ordinationi Apostolicæ.

33 Vnire potest Episcopus dignitati curatæ aliam dignitatem.

34 Non tamen unire potest Hospitalia etiamsi dentur in titulum, & in eo nulla exerceatur hospitalitas.

35 Vnire potest Episcopus beneficia simplicia etiam reservata, vel affecta præbendis Cathedralium, vel Collegiatarum Ecclesiarum.

36 Item Seminario Clericorum.

37 Et quid post decretum Clementis VIII.

38 Cardinalis Episcopus an unire possit Seminario ante vacationem ea beneficia, quæ si ipso vivente vacarent, non obstantibus reservationibus ad suam collationem pertinerent, & num. seqq. usque ad num. 47.

39 Vnire potest Episcopus in vim Concilii Seminario Clericorum beneficia etiam tempore unionis reservata, vel affecta, & num. 43.

40 Clementis VIII. decretum de beneficiis affectis Seminario non uniendis expenditur, & num. seq.

41 Indultum Cardinalium non ampliat potestatem ordinariam conferendi, sed præservat tollendo obstacula, & num. 46.

42 Casus eventitii attendi, & considerari non debent.

43 Verba, vacare contigerit, sunt futuri temporis, & excludunt vacantia.

45 Ratione legis cessante, an cesset illius dispositio.

47 Cardinalis Episcopus habens indultum an unire possit Seminario beneficia duplici reservatione personali reservata, vel affecta non obstante Decreto Clementis VIII. & num. seqq. usque ad num. 51.

48 Indultum Cardinalium non comprehendit beneficia reservata duplici affectione personali, seu coæquali, & num. 50.

Et quid si reservationes sint dispares, ibidem, vers. Sin autem.

49 Littera D. N. Vrbani VIII. declaratoria Decreti Clementis VIII. de beneficiis affectis Seminario non uniendis referuntur.

51 Vnio beneficii litigiosi facta Seminario ad præscriptum Concilii Tridentini an sit valida, necne, & num. seq. usque in fin.

52 Beneficium an ratione litis censeatur affectum.

53 Beneficium esse litigiosum minus est, quàm esse reservatum.

54 Lis super beneficio est qualitas suspensiva, & velut inhibitio temporalis, qua manus Ordinarii ligantur, ut interim non conferat.

55 Collatio beneficii litigiosi pendet à futuro litis eventu.

56 Dictio, etiamsi, ampliat dispositionem, & implicat casum magis dubitabilem.

57 Reservatio ob vacationem in Curia est clausa in corpore iuris, & nulla maior, aut potentior invenitur.

58 Rotæ decisio in causa Cordubensi super unione beneficii litigiosi refellitur.

59 In differentibus specie in eo, quod plus est, non continetur id, quod minus est.

60 Litigium, & reservatio in quibus differant.

61 Quæ differunt in quantitate temporis, non differunt in specie.

62 Vnio in quibus differat à collatione.

63 Concursus requiritur in Parochialibus etiam litigiosis.

64 Vnire an possit Episcopus Seminario beneficia litigiosa non obstante Decreto Clementis VIII. prohibente fieri uniones de reservatis, vel affectis.

Sicut unire. Abbas monasterium suum alteri monasterio 1
subjicere, vel unire non potest sine auctoritate Diœcesani etiam de Metropolitani consensu. Hoc dicit. Dividitur in tres partes. In prima ponit quamdam similitudinem. In secunda narrat factum, quod infirmari mandat ibi, cum itaque. In tertia solvit obstaculum ibi, non obstante.

Nota primò ex principio textus similitudinem, & pro- 2
portionem inter potestatem Papæ, & potestatem Episcoporum; nam quemadmodum spectat ad Papam unio, & subjectio Episcopatuum in Ecclesia universali, ita ad Episcopum pertinet unio; & subjectio inferiorum Ecclesiarum in sua diœcesi, ut hic est casus. Unde videtur desumi posse argumentum, ut possit Episcopus in diœcesi sua quicquid potest Romanus Pontifex in tota Ecclesia; quod non est verum secundum Vincentium, & Petrum de Anchar. hic in primo not. & scripsi latissimè in cap. 1. num. 28. supra de offic. ordin. similitudo enim hic posita, ut advertit Cardinalis num. 3. in prima opposit. in hoc consistit: quod sicut Papa solus potest Cathedrales Ecclesias unire privativè ad Episcopos, ita Episcopi soli unire possunt Ecclesias suæ diœcesis privativè ad inferiores Prælatos. Atque

ita

ita similitudo inducitur non ad comparandum potentiam
Papæ potentiæ Episcoporum quoad magnitudinem, sed
quoad excludendos inferiores; in reliquis autem similitu-
3 do non est omnimoda: nam in unione Episcopi requiri-
tur causa, ut *cap. 1. de his, quæ fiunt à Prælat. & cap. 1. de
reb. Eccles. non alienand.* sed Papa etiam sine causa potest,
secundum Cardinal. ubi supra, & Abb. *in 2. notab.* Præte-
rea Papa potest Episcopatus unire sine alicujus consilio, vel
consensu, *cap. Cuncta per mundum, & cap. Per principa-
lem, 9. quæst. 3.* & argum. *cap. fin. infra eodem.* Episcopus
autem hoc non potest absque consensu Capituli, ut est tex-
tus *in cap. Pastoralis, in fine, de donat.* & hodie est expe-
ditum in Clemen. *Si una, de reb. Eccles. non alienan.* Ro-
ta *decis. 133. num. 2. 9. & 10 part. 2. divers.* ubi plenè videas
de hujusmodi consensu, quam differentiam constituit *hic*
Vincentius; & post eum Hostien. & Joan. Andr. ambo
num. 1. in ver. ta Henric. Boich. *in princip.* Cardin. *num. 3.*
4 *in prima opposit.* Anchar. *num. 1.* & Abb. *num. 2.* Subdit ta-
men Vincentius nec Papam consuevisse hæc, & alia ardua
sibi reservata expedire sine consilio fratrum suorum, idest
Cardinalium, neque hoc facere posse de potestate ordina-
ria, *cap. Novit, supra de his quæ fiun. à Prælat.* licèt secus
sit de potestate absoluta, ut *cap. Proposuit, supra de con-
cess. præbend.* quod singulare dictum sequuntur hic totidem
verbis Hostien. Joan. Andr. & alii proximè citati. Quibus
suffragantur Canones, & Doctores, qui asserunt decere
Papam, & honestum esse Cardinalium consilia adhibere,
non autem illum omnino ad id compelli, *cap. Fundamenta,
§. Decet,* & ibi gloss. *in verb. Contigeret, de elect. lib. 6.*
gloss. 1. *in cap. Ad Apostolica, de re indic. eod. lib.* Joan.
Monach. *in cap. Super eo de hæret. in 6.* qui tamen adicit in
his arduis Collegium Cardinalium esse in possessione, ut
ipsorum consilia exquirantur, Felin. Dec. & Bero *in rubr.
supra de constit.* Tu verò de his vide Cardinal. Paleot. *in
tract. de Sacr. Consistor. consultation. part. 1. quæst. 3.* uberri-
mè differentem. In primo articulo quo sensu accipiatur
plenitudo potestatis Papæ, & in quo differat ab ordinaria.
In secundo an Papa de potestate ordinaria teneatur in ar-
duis consensum, aut consilium Cardinalium adhibere. In
tertio, & quarto quid si utatur plenitudine potestatis. In
quinto, & sexto an jure divino, vel naturali, aut gentium
teneatur in arduis eorumdem consilium exquirere. In se-
ptimo an si non requirat, actus ab eo gestus reddatur nul-
lus. Et in octavo an ubi consilium requirit, teneatur illud
sequi.

5 Secundò nota duos casus Papæ reservatos, videlicet
unionem, & subjectionem Episcopatuum, ut *hic* per Joan.
Andr. *in princip.* qui supplet verbum *tantum*, Butr. Cardin.
& Anchar. omnes *num. 2.* Abb. & Marian. Socin. ambos
in 1. not. concordat Concilium Tridentinum in *cap. 13.*
6 *sess. 24.* ubi statuitur, ut Concilium provinciale tantum-
modo examinet vocatis iis, quorum interest, & diligenter
expendat quas Cathedrales Ecclesias propter angustias, te-
nuitatemque invicem unire, vel novis proventibus au-
gere expediat, confectaque de præmissis instrumenta ad
Summum Romanum Pontificem mittat, quibus instru-
ctus Summus Pontifex ex prudentia sua, prout expedire
judicaverit, aut tenues invicem uniat, aut aliqua acessio-
7 ne ex fructibus augeat. Hos, & alios casus Papæ reserva-
tos undecim numero recenset, & quatuor versibus com-
prehendit gloss. 1. *hic* item gloss. 1. *in cap. quod transla-
tionem, de offic. Leg.* & plenius Hostien. *hic num. 1.* ubi illos
viginti septem carminibus complectitur, per quos com-
prehendit casus nonaginta & unum; quos tamen non ex-
ponit hic, sed ponit, & plenissimè exponit *in summ. de offic.
Legat. §. Quod pertinet vers. Illud quidem*, Speculat. autem
in *tit. 2 de Legat. §. Nunc ostendendum*, terminavit casus
octuaginta & novem.

8 Tertiò nota in vers. *Non obstante*, Archiepiscopum
non esse judicem ordinarium totius provinciæ; quia licet
omnium Suffraganeorum provinciæ suæ sit Ordinarius, ut
cap. Pastoralis, supra de offic. Ordinar. non tamen est Or-
dinarius subditorum eorumdem Suffraganeorum, nec in
eorum diœcesi potest ullam jurisdictionem exercere, nisi in
casibus in jure expressis, ut hic est casus, concordat *cap. 1.
& 2. cap. Archiepiscopus, & cap. seq. 9. quæst. 3. cap. Duo si-
mul, supra de offic. Ordinarii*, & hoc pro regula constituunt
hic gloss. *ult.* Butr. *num. 5.* Cardinal. *num. 2. in 3. not.* & fu-
sius *num. 3. in 4. opposit.* Abb. *num. 4.* & Marian. Socin. *nu. 3.*
not. Casus autem in jure exceptos enumerat gloss. *in d. cap.
Pastoralis, in ver. Exceptis quibusdam articulis*, & latius
prosequuntur Moderni in summ. Bullarii, *in ver. Archiepi-
scopi authoritas.* Item nota inter casus in jure exceptos
non reperiri facultatem uniendi, ut hic patet: unde cùm
fructus præbendarum Collegiatæ Ecclesiæ oppidi de Exea
essent adeo tenues, ut vix sustentationi Canonicorum suf-
ficerent, & fuisset petitum declarari à Sacra Congregatio-
ne Concilii an Episcopus eis unire posset aliqua simplicia
beneficia, & eo nolente, vel negligente Metropolitanus:
responsum est Episcopum posse, non tamen teneri; Metro-
politanum verò in hoc non posse supplere.

Quartò nota regulam cum duabus limitationibus Re- 9
gula est, Episcopus posse authoritate propria duo monaste-
ria invicem unire, aut unum alteri subjicere, ut à contra-
rio probat littera ibi, *assensu tuo minime requisito*, necnon
ibi, *te inconsulto.* Prima limitatio est dummodo utrumque
monasterium sit in sua diœcesi, aliàs secus, ut probatur ex
illis verbis, *Monasterium suum, quod est in sua diœcesi*, & 10
hodie est expeditum in Decreto Concilii Tridentini *cap. 9.
sess. 14.* ubi generaliter statuitur, ut beneficia unius diœce-
sis etiamsi parochiales Ecclesiæ, vicariæ perpetuæ, aut sim-
plicia beneficia, seu præstimonia, aut præstimoniales por-
tiones fuerint, etiam ratione augendi cultum divinum,
aut alia quacumque de causa alterius diœcesis beneficio,
aut monasterio, seu Collegio, vel loco etiam pio perpe-
tuò non uniantur. Secunda limitatio est dummodo neu- 11
trum monasterium sit exemptionis privilegio munitum, ut
innuit littera ibi, *de tuo debet ordinari consensu*; & utram-
que limitationem posuit glos. *hic in ver. In tua diœcesi*, &
Hostien. *num. 1. in ver. Sua diœcesis, & num. 2. in ver. Au-
ctoritate nostra.* An autem Ecclesiã non exemptam Episco-
pus unire possit Ecclesiæ exemptæ, vel è converso ponit hic
Marian. Socin. *in 3. articulo principali, in 4. & 5. quæst. n. 61.
& 62.* Item cujus auctoritate unio Ecclesiarum exempta-
rum facienda sit, declarat Lapus in Clement. 1. §. *Ad hæc,
de stat. Monachor.* ubi dicit Joan. Andr. sibi consultanti
rescripsisse super hac unione recurrendum fore ad Papam
per notata *in cap. Authoritate, de privileg. lib. 6. in cap. Ve-
niens, de verbor. signific. eod. lib. & in cap. Cum nullus, in
fin. de tempor. ordinat. lib. 6.* Ipse autem Lapus dicit hoc pro-
cedere in unione locorum exemptorum ad invicem facien-
da, & quæ subsunt immediatè Papæ, secus si alii, quia
tunc sufficit consensus illius, cui subsunt, nec requiritur li-
centia Papæ. Quod intelligit verum Cardinalis quando
subsunt ipsi pleno jure; tunc enim intelligitur habere qua-
si jurisdictionem Episcopalem secundum ea, quæ dicentur
infra *in ultimo notab.* & sequitur Marian. Socin. *in 3. quæst.
eiusdem art. 4. num. 60.*

Ultimò nota Abbates non posse Ecclesias unire, vel 12
unam alteri subjicere quantumcumque Ecclesiæ ipsæ ad il-
los spectent pleno jure; cùm hoc sit Episcopale, ut formaliter
hic dicit Innoc. quem totidem verbis sequuntur Abb. An-
tiq. *in princip. vers. & nota*, Jo. Andr. *num. 2. in ver. Unio*,
Collectar. *num. 7.* Henrich. Boich. *post princ. ver. Et nota.*
Butrius *num. 4.* Cardinal. *num. 3. in 2. oppos.* Anchar. *eodem
num.* & Marian. Socin. *in 2. notab.* idem firmat Hostien. *in
cap. Quia nonnulli, in ver. Parochiales, supra de Cler. non
resident.* Archid. *in cap. Cum singula in verb. Annexa de
præben. lib. 6.* gloss. Jo. Andr. in Clem. *Si una, in ver. Epi-
scopum, de reb. Eccles. non alienan.* de quo est hodie casus
in Clem. *Ne in agro, §. Ad hæc, de stat. Monach.* secun-
dum gloss. ibi *in ver. Ordinarios*, & ita communiter tene-
re Doctores antiquos testatur *hic* Marian. Socin. *in 3. arti-
culo principali, quæst. 7. num. 41.* Quod procedit etiamsi Ab- 13
bates, seu alii Episcopi inferiores sint exempti secundum
Zenzelin. Gulicl. de Monte Laud. in Clem. *unica super ver.
Applicent, de supplen. neglig. Prælat.* & Henrich. Boich. *ubi
supra.* Rursus hoc vendicat sibi locum etiamsi inferior in 14
certa parte diœcesis habeat quasi Episcopalem jurisdictio-
nem juxta terminos *cap. Auditis, de præscript.* quia nihilo-
minus non potest unire, ut tenet Cardin. *loc. cit.* allegans
glos. in d. Clem. *Si unica*, & Innoc. *in cap. Cum dilectus, in
glos. in ver. Ioannes dixit, de Consuetud.*

Verùm Abbas *hic num. 3.* sic distinguit; Aut inferior 15
vult ex sua potestate ordinaria hanc unionem facere; &
non potest, quia hæc tanquam graviora solis Episcopis sunt
reservata, ut hic. Fallit ubi Prælatus inferior præscripsisset
hanc potestatem uniendi: est enim præscriptibilis, cùm sit
juris-

jurisdictionis, ut *in cap. Accedentibus, infra de privileg.* & voluit glos. not. in Clem. *Ne in agro, §. ad hæc, in ver. Ordinarios, de stat. Monachor.* quam ibi sequuntur Zenzelin. Guil. & Cardin. & Domini de Rota *decis. 1. num. 1. de offic. Legat. in novis, & decis. 2. num. 2. eod. tit. in antiq.* & post alios Marian., Socin. *hic in 3. articulo principali, quæst. 9.*
16 *num. 46. & seqq.* Aut inferior Prælatus vult unionem facere auctoritate speciali, ut quia in illis Ecclesiis competit sibi jurisdictio quasi Episcopalis ex præscriptione, vel privilegio, & potest: nam cùm habeat quasi Episcopalem jurisdictionem, & unire sit jurisdictionis Episcopalis, utique unire poterit: & circa hoc dat regulam, quod omnia pertinentia ad Episcopalem jurisdictionem explicari possunt per inferiorem Prælatum habentem in loco jurisdictionem quasi Episcopalem; ad hoc glos. notab. in Clemen. 1. *in ver. Proprii, de reb. Eccles. non alienand.* notat Innocen. *in cap. 2. supra de transact.* & Feder. de Senis *cons. 14. incipien.*
17 *Monachus Perusinus, num. 4.* Atque ita communis opinio Antiquorum in hac quæstione secundum eum non videtur vera: nam si Ecclesiæ sunt inferiori pleno jure subjectæ, videtur ibi inferior habere jurisdictionem quasi Episcopalem, facit tex. *in cap. Quoniam, & cap. seq. cum utrobique notat. infra de privileg. & in cap. unic. de capell. Monachor. & in cap. Cum ex injuncto, in fin. de heret.* & in hoc residet Abbas, quem totidem verbis sequitur hic Marian. Socin. *in 3. articulo principali, quæst. 7. num. 41. & seq.* subdens pro hac opinione consuluisse Dionysium de Perusio *consil. 51.* quod incipit, *Viso quodam exemplo*, ubi ait: [Sicut Episcopo cum Capitulo est permissum præbendas minuere, ac etiam dignitates dividere, unire, & mutare] ut *in cap. Cum accessissent, supra de Constit.* & hic eod. modo Abbati, aut alteri inferiori, qui sit exemptus, & habeat Ecclesias sibi pleno jure subjectas, vel dignoscatur jura Episcopalia obtinere, secundum Innocen. *in cap. Cum inter, supra de re iudicat. & in cap. Volentes, de privileg. lib. 6.* Et hanc posteriorem sententiam alias probavit Sac. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum: censuit enim inferiores Episcopo non posse unire, nisi hanc facultatem legitimè præscripserint, aut ex privilegio in Ecclesia sibi pleno jure subjecta jurisdictionem quasi Episcopalem habeant in omnibus, & per omnia; alioquin unionem ab Episcopo faciendam esse cum consensu ipsius inferioris, & Capitu-
18 li. Aliàs tamen consulta an Abbates exempti, qui jurisdictionem ordinariam quasi Episcopalem habent, possint, si sæculares, & collegiatas Ecclesias obtineant, facere uniones sicut possunt Episcopi *ex cap. 15. sess. 24.* Respondit non posse Abbatem hujusmodi, sed Episcopum tantum si Collegiata est insignis, & observentur alia præscripta *in d. cap. 15.*

19 QUÆRO, An Episcopus possit unire beneficia propter suam negligentiam ad Sedem Apostolicam devoluta.

Pro parte negativa adducitur primò textus juncta glos. *in cap. Si tibi absenti, de praben. lib. 6.* Textus decidit Episcopum non posse conferre beneficium absenti collatum ante illius dissensum, gloss. *in ver. Personam quæris*, an Episcopus possit de hujusmodi beneficio ordinare per viam unionis; & solvit non posse, cùm eadem sit ratio. Ergo secundum glos. cui subtrahitur ad tempus potestas conferendi, subtrahitur etiam potestas uniendi ob identitatem rationis, & Geminian. *ibi col. 6. in princip. in ver. Personam*; [Nota, inquit, istam glossam, quæ vult quod beneficium, quod Episcopus ad certum tempus conferre non potest, non possit illud unire.] Quod nota, quia facit quod Episcopus non possit unire beneficium devolutum ad Papam propter ejus negligentiam; quia cùm ipse non possit conferre donec semel Papa contulerit, ut *in cap. penult. de supplend. neglig. Prelat.* Ergo interim non videtur quod possit unire, ut sentit ista glossa. Deinde pro hac parte adducitur ratio, quia quod non licet directè, non debet licere indirectè, seu per obliquum, ut in regula, *Cum quid una via prohibetur, &c. lib. 6.* sed Episcopus non potest directè impedire Papam in collatione facienda, ut in dicto cap. penult. ergo nec indirectè uniendo: nam unio infert in collationem; unde prohibita collatione, & unio censetur prohibita, per quam ad collationem pervenitur, ut *l. Oratio ff. de sponsal.*

In contrarium facit, quia Episcopus potest quod est plus, scilicet unire Ecclesiam non vacantem invito Rectore, ut in Clem. *final. de reb. Eccles. non alienan.* ergo multò fortiùs vacantem. Item Episcopus potest Ecclesiam sic devolutam commendare donec per Papam fuerit ordinata, ut notant Archid. & Joan. Andr. *in cap. Nemo, de elect. lib. 6.* ergo si Episcopus videt per commendam temporalem consuli non posse statui Ecclesiæ, poterit facere perpetuam. 20
Præterea unio concernit proprietatem beneficii, collatio verò titulum, ut hic notant Doctores: quamvis ergo Episcopus per devolutionem ad Papam perdiderit jus conferendi, non tamen perdiderit jus uniendi, quia ex diversis, & separatis non fit illatio, ut *l. Si domus, ff. de servit.*
urbanor. prædior. Ac demum unio non est actus omnino 21
voluntarius, sed requirit causam utilitatis, vel necessitatis, aliàs non valet, Clem. 1. cum ibi notat. *de reb. Eccles. non alien.* Rota *decis. 12.* incipien. *Nota quod unio, in antiq.* ergo nemo debet Episcopum accusare si templum Dei ædificat; quin potius esset meritò redarguendus de negligentia si unionem non faceret subsistente causa. Ex quibus concludendum est Episcopum posse unire etiam beneficia devoluta, dummodo tamen hoc faciat causa subsistente, & non in fraudem: & ita consuluit Feder. de Senis *cons. 112.* incipien. *Amice charissime, circa fin. vers. Item quæritur*, ubi respondet ad glossam in *d. cap. Si tibi absenti, de præbend. lib. 6.* & eum referunt, & sequuntur Petr. de Anchar. *in cap. Nulla, num. 5. Ne sed. vacan.* Jo. de Imol. *in cap. 1. circa fin. eod. tit.* Gemin. & Franc. *in d. cap. Si tibi absenti, in glos. in ver. Personam*, Butr. *hic num. 10.* Anchar. *num. 5.* Abb. *num. 6.* & Marian. Socin. *in 4. articulo principali, q. 9. num. 67.* ubi transcribit verba Ancharani *in d. cap. Nulla*, non facta illius mentione.

Cæterùm adverte, quia etsi communis opinio sit unionem esse validam, tamen suspenditur illius effectus donec vixerit is, cui Papa contulit beneficium ad se devolutum; & ita est ex mente Feder. & apertè declarant Phillpp. Franc. *in d. cap. Si tibi absenti, num. 11.* ubi allegat Cardinalem in Clem. 2. *in 9. quæst. de reb. Eccles. non alienan.* licèt Cardinalis non loquatur in devolutis, sed in reservatis, ut dicam infra *num. 23.*

Secundò QUÆRO, An Episcopus unire possit benefi- 22
cia Sedi Apostolicæ reservata, vel affecta.

In hoc articulo diversa jura prodierunt: unde factum est, ut pro veritate temporum variæ quoque emerserint opiniones. Ego verò ut omnia complectar, existimo tria tempora esse distinguenda.

Primum tempus est juris communis, & secundum hoc communiter tenetur Episcopum posse unire, quia etsi per reservationem ei ablata fuerit potestas ordinandi beneficium quoad collationem, quæ respicit titulum, non tamen ablata fuit quoad unionem, quæ respicit proprietatem ut dictum est in quæstione præcedenti. Atque hujus sententiæ in primis est Collectar. *hic num. 6.* & post eum Card. *eod. num.* ubi reddit supradictam rationem quia Papa reservavit respectu tituli: sed uniens non disponit respectu tituli, sed respectu proprietatis; unde Papa reservando videtur prohibuisse solam collationem, uniens autem non confert: & sequuntur Petrus de Anchar. *num. 5.* Abb. *num. 7.* & Mar. Socin. *in 4. artic. principali, quæst. 9. num. 64.*

Recipit tamen hæc conclusio tres declarationes.

Primò enim declaratur ut quamvis unio subsistat, tamen 23
non sortiatur effectum, sed suspendatur donec pro illa vice consumpta fuerit reservatio Apostolica per provisionem Papæ; ita est ex mente Collectarii *d. num. 6.* Dum ait se audivisse multos magnos dicentes id posse Episcopum, ut saltem valeat in quantum valere potest, non autem in præjudicium Papæ quominus conferre possit; allegat *cap. Cum tempore, de arbitr. cap. Inter dilectos, de fid. instrum.* & arg. *cap. Si Abbate, de ver. signif.* & tenent apertè Domini de Rota *decis. 658. alias 6. de reb. Eccles. non alienan. in antiq.* cujus hæc sunt verba: [Dic quod unio potest fieri de beneficio reservato, quæ tamen non habet suum effectum quin Papa conferat ratione suæ reservationis factæ, sed postea dum non vacabit in Curia, dicta unio habebit suum effectum: & ita tenet Rota.] Hæc ibi. Et idem firmat Æneas de Falcone *in tract. reservat. in 4. quæst. principali, in 23. effect. in princ.* Staphil. *de litter. grat. in 2. forma mandat. num. 7.* Mandos. *reg. 12. quæst. 5. num. 3.* Et quamvis Cardin. in Clem. *fin. in 9. quæst. de reb. Eccles. non alienan.* dicat hanc quæstionem contigisse olim de facto, & Joannem Vigesimumsecundum determinasse unionem non tenere etiamsi facta esset per Legatum de Latere, quia eo ipso

quod

quod Papa reservat, videtur prohibere cuilibet inferiori ne disponat de illo, & ideò non posse unire: Subdit tamen unionum carere effectu donec Papa contulerit, & provisus Apostolicus beneficium dimiserit: unde potest dici unionem simpliciter tenere nisi Papa utatur reservatione conferendo beneficium, quia si utitur, tenet collatio, & unio suspenditur, ut hic per Marianum Socin. *d. n.* 64. qui etiam refert ita consuluisse Calderinum *cons.* 3. *sub titul. de consuetud.*

24 Quæ declaratio multò magis haberet locum si Papa dedisset litteras ad certam præbendam primò vacaturam: quandoquidem unio non sortiretur effectum in præjudicium expectantis, sed maneret in suspenso usque ad illius obitum, vel resignationem: nam si Episcopus potest unire beneficium viventis non ut statim unio effectum sortiatur, sed posteaquam ille beneficium dimiserit Clemen. 2. *de reb. Eccles. non alien.* multò magis unire poterit beneficium expectantis sine illius præjudicio: sic Gambar. *in tract. de offic. & potestate Legat. lib.* 5. *in tit. de potestate Legat. in uniendo n.* 63. & Rebuff. *in praxi benefic. in titul. de union. beneficior. num.* 31. & hoc in effectu intendit Abb. *hic num.* 7. dum dicit per unionem Episcopi non fieri præjudicium ei, pro quo Papa reservavit, arg. *cap. Ut nostrum de appellat. c. Si eo tempore de elect. lib.* 6. Unde valebit unio, & habebit effectum suum illo dimittente beneficium, pro quo Papa fecit reservationem, licet aliud videatur sentire Cardinal. hic *n.* 7.

25 Cæterùm adverte, quia prædicta declaratio vendicat sibi locum quando reservatio, vel gratia expectativa præcessit unionem: tunc enim quamvis unio subsistat, suspenditur tamen illius effectus quousque provisus Apostolicus beneficium dimiserit, ut superiùs conclusum est: secus verò si unio præcesserit reservationem, vel gratiam expectativam, quia tunc si post unionem factam ab Episcopo ex legitima causa antequam sortiatur effectum Papa idem beneficium reservet, vel afficiat, & mortuo Rectore illud conferat non facta mentione unionis, non valet collatio, ut tenent Domini de Rota *decis.* 3. *de rer. permutat. in antiq.* reddentes rationem, quia aliàs posset contingere, ut unio remaneret inefficax propter frequentes impetrationes: quod esset absurdum, cùm hujusmodi unio innitatur causæ necessariæ, quam non est verisimile ut Papa voluerit tollere, nisi hoc in litteris expresserit. Et quamvis Rota videatur
26 hoc intelligere quando Papa dedit litteras ad supplicationem partis, tamen Gemin. *in rep. cap. Postulasti in* 26. *col. vers. Crederem de rescript.* tenet expressè collationem Papæ etiam factam motu proprio non valere nisi fiat mentio de unione, quia Papa non intendit per suas litteras præjudicare juri alteri quæsito, nisi exprimat hoc in litteris, sive sit præjudicium extinctivum, sive dilativum, ut patet *in c. Quamvis, & cap. Si propter de rescript. lib.* 6. & Geminianum sequuntur Marianus Socin. *in repet. eiusd. cap. Postulasti col.* 46. & Felin. *in cap. In nostra num.* 23. *in* 26. *corol-*
27 *lario de rescript.* & Boer. *decis.* 346. *ad fin.* Porrò in provisionibus beneficiorum vacantium per obitum Papæ: non consuevit derogare unionibus; sed in vacantibus ex causa resignationis ponit in litteris clausulam suspensivam quarumcumque unionum, per quam quidem clausulam sus-
28 pendi etiam uniones factas Seminario in vim Concilii Tridentini, ideòque non esse impediendum quominus resignatarius in possessione beneficii perseveret, censuit S. Congregatio ejusdem Concilii Interpres. Item cùm in una Hostunen. dubitatum fuerit an vigore *c.* 15. *sess.* 24. possit fieri unio de beneficiis viventium, nempe ante vacationem, sine tamen obtinentium præjudicio. Responsum est posse fieri tamen si beneficium viventis unitum contingat resignari, & resignationem per Sedem Apostolicam admitti, unionem pro illa vice suspendi.

29 Secundò declaratur eadem conclusio, ut procedat si Papa reservaverit beneficium suæ collationi, seu provisionis; secus si suæ dispositioni, quia cùm dispositionis verbum sit aptum comprehendere etiam unionem, Episcopus unire non poterit beneficium sic reservatum dispositioni, seu ordinationi Apostolicæ: ita Collectar. *hic num.* 6. Abb. *n.* 7. *vers. Et hoc intellige*, & Marianus Socinus *num.* 64. *in fin. vers. Quod tamen intelligit*, Petr. de Perus. *de union. benefic. c.* 4. *n.* 6. *&* 24. & Caccialup. *in eod. tract. art.* 4. *q.* 6. Licet Nicolaus Garzia nulla ratione, vel authoritate suffultus oppositum sentiat *in tract. de benef. par.* 12. *c.* 2. *n.* 93.

Tertiò declaratur, seu limitatur prædicta conclusio ut 30
locum non habeat si reservatio sit perpetua respectu collationis à Romano Pontifice semper faciendæ de dignitate, officio, vel beneficio ut contingit in prima dignitate post Pontificalem cujusque Ecclesiæ Cathedralis, quæ semper est Papæ reservata per regulam tertiam Cancellariæ; tunc enim Episcopus unire non poterit, quia per reservationem hujusmodi adempta est prorsus Episcopo potestas de hujusmodi beneficio disponendi: sic Alphonsus Hojeda *in tract. de incompatibilit. beneficior. par.* 2. *c.* 3. *n.* 7. *arg. c. fin. de confirmat. util. vel inutil.* Garzia *de benefic. par.* 12. *c.* 2. *n.* 92. & alii Recentiores.

Secundum tempus est Concilii Tridentini, quod partim 31
probavit, partim correxit antiquorum opiniones: nam *in cap.* 5. *sess.* 21. statuit primò, ut possint Episcopi etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegati juxta formam juris, sine tamen præjudicio obtinentium, facere uniones perpetuas quarumcumque Ecclesiarum Parochialium, & Baptismalium, & aliorum beneficiorum curatorum, vel non curatorum curatis propter eorum paupertatem, & in cæteris casibus à jure expressis, etiamsi dictæ Ecclesiæ, vel dicta beneficia essent generaliter, vel specialiter reservata, aut qualitercumque affecta. Et in hac prima parte probavit illorum sententiam qui dixerunt reservationem pertinere ad titulum, non autem ad proprietatem beneficii, ideòque adimere Episcopo potestatem conferendi, sed non potestatem uniendi, ut dixi supra *n.* 20. Sed videtur sustulisse secundam declarationem superiùs positam *n.* 29. nam Episco-
pus videtur posse unire ex Concilio, etiamsi Papa reserva- 32
verit suæ dispositioni, seu ordinationi, cùm verba illa generaliter, vel specialiter reservata, aut qualitercumque affecta, tamquam universalia, & geminata comprehendant quamcumque speciem reservationis, vel affectionis, arg. *cap. Solita de maior. & obed.* & patet ex his, quæ tradunt Geminan. *cons.* 22. *Præmitto n.* 4. *vers. in contrarium*, Soc. sen. *cons.* 32. *Ex his quæ superius num.* 11. *vers. Nec obstat lib.* 1. plenissimè Ruin. *cons.* 77. *In facto n.* 7. *in fin. & num. seq. lib.* 2. Deinde subdit Concilium, *quæ uniones etiam non possint revocari, nec quoquomodo infringi vigore cuiuscumque provisionis etiam ex causa resignationis, aut derogationis, aut suspensionis*: & in hac secunda parte correxit opinionem illorum, qui existimarunt unionem Episcopi non sortiri effectum, sed manere in suspenso, donec provisus Apostolicus beneficium dimiserit, ut dictum est supra *in* 1. *declarat. num.* 23. nam ex Concilio non suspenditur unio ex quacumque provisione, ut ibi dicitur. Observandum tamen facultatem Episcopis attributam *in d. c.* 5. non esse universalem ad unionem quarumcumque beneficiorum, sed restrictam ad casus ibi expressos; unde Episcopus in vim Concilii unire poterit non curata curatis Ecclesiis, sed non è contra, *ut in c.* 13. *vers. In iunioribus sess.* 24. Item dignitati curatæ unire poterit aliam dignitatem ex
causa paupertatis, & juxta terminos *d. cap.* 5. *& cap.* 13. 33
Non tamen unire poterit hospitalia etiamsi darentur in titulum, & in eis nulla exerceretur hospitalitas, *ut in c.* 8. *sess.* 25. *vers. Quod si hospitalia*, & ita censuit S. Congrega-
tio. In unionibus ergo de beneficiis reservatis, quæ non in- 34
cluduntur in d. c. 5. servanda erit juris communis dispositio secundum ea, quæ dicta sunt supra *n.* 22. *& seqq.* Nam quod mutatur, &c. *l. Sancimus C. de testam. & l. Præcipi-*
mus in fin. C. de appell. Ad hæc in duobus aliis casibus Con- 35
cilium Tridentinum tribuit Episcopis facultatem uniendi beneficia reservata. Unus est *in cap.* 15. *sess.* 24. videlicet cùm præbendæ unà cum distributionibus quotidianis in Cathedralibus, & Collegiatis insignibus sunt ita tenues, ut sustinendo decenti Canonicorum gradui non sufficiunt: statuit enim S. Synodus, ut liceat Episcopis cum consensu Capituli aliquot simplicia beneficia non tamen regularia iis unire, non obstante quacumque reservatione generali, vel speciali, aut affectione. Neque prædictæ uniones tolli, seu impediri possint ex quibuscumque provisionibus etiam vigore resignationis, aut quibusvis aliis derogationibus, vel suspensionibus: & de hoc decreto egi latissimè in
cap. Exposuisti supra de præben. Alius casus est *in c.* 18. *sess.* 36
23. ubi tribuitur Episcopis facultas amplissima uniendi beneficia simplicia Seminario Clericorum, & disertis verbis statuitur, *ut hoc locum habeat etiamsi beneficia sint reservata, vel affecta. Nec per resignationem ipsorum beneficiorum uniones suspendi, vel ullo modo impediri*

possint: sed omninò quacumque reservatione, etiamsi in Curia effectum suum fortiantur, & quacumque Constitutione non obstante. Hæc ibi: & hoc quoque tempore inspecto in hoc speciali casu approbatur facultas uniendi beneficia reservata quam Episcopi habent à jure communi, absque limitationibus, seu declarationibus, de quibus supra *num.* 23. *&* 29. Neque verò uniones in casibus suprascriptis cadunt sub regulam revocatoriam unionum Sanctissimi D. N. Urbani VIII. quæ habetur in Bullar. *tom.* 4. *pag.* 210. quoniam ibi excipiuntur uniones factæ Concilii Tridentini authoritate.

37 Tertium denique tempus est post Decretum Clementis VIII. hac de re editum: nam cùm in S. Congregatione Concilii quæsitum fuerit an unio beneficiorum affectorum facta etiam ante vacationem debeat censeri invalida ad obviandum fraudi, quæ in simili unione ab Ordinario committi videtur: & an provisus Apostolicus illorum sit mittendus in possessionem. Die 22. Februarii 1622. Sacra Congregatio censuit de cætero ad obviandum fraudibus oportere decerni, ut non possint etiam ante vacationem uniri Seminario beneficia, quæ obtineant personæ, quæ ob familiaritatem Cardinalium, vel aliam rationem tales sint, ut quocumque mense decedant, certum sit ea fore affecta Sedi Apostolicæ. Cæterùm in præteritum nihil statuendum. Die 26. Februarii 1602. Sanctissimus D. N. ex sententia Congregationis decrevit ut superiùs est adnotatum. Itaque inspecto hoc tempore quoad uniones, quæ fiunt Seminario funditus sublata est facultas, quam Episcopi habebant à jure communi, & à Concilio Tridentino uniendi beneficia reservata, vel affecta; sed in aliis unionibus, quæ fiunt in vim *cap.* 5. *sess.* 21. *& cap.* 15. *sess.* 24. salva manet Episcoporum facultas, cùm ex Decreto Clementis non reperiatur sublata.

38 QUÆRO, An Cardinalis Episcopus habens indultum non obstante Decreto Clementis VIII. unire possit Seminario ante vacationem ea beneficia, quæ si eodem Cardinali vivente vacarent non obstantibus reservationibus, vel affectionibus Apostolicis ad suam collationem pertinerent.

Videtur respondendum posse: nam circumscripto ejusmodi Decreto Clementis VIII. certum est beneficia reservata, vel affecta posse in vim Concilii uniri Seminario ante vacationem à quolibet Episcopo etiam non Cardinali. Ita enim disertis verbis statuitur Decreto *cap.* 18. *sess.* 23. ibi: *Necnon beneficia aliquot simplicia etiam ante vacationem huic Collegio applicabunt, & incorporabunt; quod locum habeat etiamsi beneficia sint reservata, vel affecta: nec uniones beneficiorum ulla modo impediri possint, sed omninò quacumque vacatione etiam in Curia effectum suum fortian-*
39 *tur*. Quo loco cum Concilium apertè disponat de beneficiis affectis, vel reservatis Seminario uniendis etiam ante vacationem, negari non potest quin Episcopis omnibus attributa sit potestas uniendi Seminario ea quoque beneficia, quæ tempore unionis sint reservata, vel affecta. Atque ita ante Decretum Clementis sæpiùs respondit Sacra Congregatio Concilii, cujus sententiam approbarunt Pius V. & Gregorius XIII.

Itaque cùm Cardinalis Episcopus habeat hanc facultatem à Concilio, videndum est an illi obstet Decretum Clementis. Et videtur respondendum non obstare: nam ut prædixit Clemens VIII. ex sententia Congregationis Concilii die 16. Februarii 1602. decrevit. de cætero ad obviandum fraudibus non posse etiam ante vacationem uniri Seminario beneficia, quæ obtineant personæ, quæ vel ob familiaritatem Cardinalium, vel aliam rationem tales sint, ut quocumque mense decedant certum sit ea fore affecta Sedi Apostolicæ.

40 Hoc autem Decretum neque in verbis, neque in ratione comprehendit Cardinalem habentem indultum; non in verbis, quia loquitur de beneficiis, quæ obtinent personæ, quæ tales sint, ut quocumque mense decedant, certum sit ea fore affecta Sedi Apostolicæ: unde nullo modo comprehendit beneficia, quæ si eidem Cardinali vivente vacarent, ad ejus collationem pertinerent, non obstantibus reservationibus, vel affectionibus Apostolicis, ut sup-
41 ponitur in dubio, de quo agitur. Certum est enim ea non fore affecta Sedi Apostolicæ, sed absolutè pertinere ad collationem Cardinalis Episcopi, cujus ordinaria potestas in conferendo per indultum non ampliatur, sed præservatur remotis obstaculis reservationum, juxta novissimas decisiones Cassad. 3. & Crescent. itidem 3. *de privileg.*

Sed neque mens, & ratio evitandi fraudes, quæ exprimitur in eodem Decreto, congruit Cardinali habenti indultum, & volenti unire Seminario beneficia ad suam collationem pertinentia; quia hoc modo non potest ullo pacto unire in fraudem ut præripiat Papæ collationem beneficii: nam cùm collatio stante indulto non ad Papam, sed ad ipsum Cardinalem pertineat: utique uniendo, non Papæ, sed sibi tantùm infert præjudicium, cùm se ipsum privet ea facultate, quam habet à jure communi beneficium conferendi, *ut cap. Conquerente de officio Ordinar. cap.* 2. *de concess. præben. & cap. Ex frequentibus de inst. cum mult. simul.*

Nec refragatur, quod si Cardinalis prædeceret ante obitum obtinentis beneficium, ejusmodi unio cederet in præjudicium Papæ, ad quem ratione familiaritatis spectaret beneficium conferre. Siquidem respondetur Decretum Clementis non considerare hunc incertum, & futurum eventum, cùm potius requirat ut reservatio Sedi Apostolicæ sit certa in ipso unionis initio, dum prohibet uniri beneficia personarum, quæ tales sint, ut quocumque mense decedant, certum sit ea fore affecta Sedi Apostolicæ. Atque ita tunc demum prohibet unionem, si adsit certitudo Apostolicæ affectionis. Quæ quidem certitudo non adest, cùm Cardinalis unit beneficium, quod si se vivente vacaret, ad suam collationem pertineret; quia fieri potest ut vacatio contingat se adhuc vivente: & reverà si Clemens hos incertos eventus considerasset, utique censeretur prohibuisse uniones beneficiorum etiam non affectorum: nam quis prohibet beneficium non reservatum fieri reservatum per futuram familiaritatem possidentis, per obitum in Curia; seu in mense reservato, vel ob aliam quamcum-
que causam? Et tamen uniones beneficiorum per hu- 42
jusmodi affectiones, aut reservationes supervenientes non impediuntur, nec suspenduntur, quia Clemens respexit ad reservationem certam in ipso unionis initio, non autem ad futuras contingentes, ut jam sæpius declaravit S. Congregatio Concilii, cùm hujusmodi casus eventitii attendi, & considerari non debeant, *ut l.* 2. *§. Si eo tempore ff. de re administr. rer. ad civit. pertinent. l. Iulianus ff. qui, & à quib.* & notat Archid. *in cap. penult.* 5. *dist.* præsertim verò, quia in hoc futuro contingenti mortis Cardinalis nulla fraus considerari potest adversus collationem Apostolicam. Quis enim credat Cardinalem unire Seminario beneficium ad hoc ut post mortem suam præripiat Papæ ejusdem beneficii collationem? Itaque Clemens illi tantùm fraudi obviare voluit; quam committebant Ordinarii uniendo ea beneficia, quæ sciebant certò ad suam collationem spectare non posse, sed ea fore affecta Sedi Apostolicæ ratione familiaritatis, aut aliam ob causam; quæ quidem ratio fraudis non viget, neque vigere potest in casu, de quo agitur.

Superest nunc respondere ad ea, quæ in voto Rotæ in contrarium afferuntur.

Et primò non obstat, quod ex Concilio non liceat Epi- 43
scopis unire Seminario beneficia affecta tempore unionis: nam respondetur contrarium declarasse S. Congregationem, ac Summos Pontifices Pium V. & Gregorium XIII. & declarationes quæ afferuntur in contrarium, emanarunt post Decretum Clementis, & non ante. Hoc autem Decretum non obstat Cardinali, cùm habeat indultum, quod removet obstacula reservationum, ut dictum est.

Non obstat secundò, quod indultum non disponat de beneficiis vacaturis, sed tantùm de vacantibus ibi, *cùm vacare contigerit*: nam respondetur, imò indultum 44
non disponere de vacantibus, sed de vacaturis: hoc enim propriè important illa verba, *quæ vacare contigerit*, quæ sunt futuri temporis, & excludunt vacantia, ut tradit in specie Oldrad. *cons.* 310. *incip. Thema tale est vacante Præpositura*, ubi respondit indultum de percipiendis fructibus primi anni beneficiorum, quæ vacare contigerit, non comprehendere beneficia vacantia, sed vacatura.

Non obstat tertiò, quòd etiamsi in Cardinali cesset ratio 45
fraudis considerata in decreto Clementis: attamen decretum ipsum in sui generalitate cessare non debeat secundum Bald. *in cons.* 150. *n.* 16. *lib.* 1. Respondetur enim hoc solum posse procedere quando casus est comprehensus in ver-

verbis legis; tunc enim si cesset aliquando ratio legis impulsiva, tamen lex cessare non debet, ut in exemplo Calpburniæ, de quo *in l. 1. §. 1. ff. de postulan.* Ideoque si aliquis Episcopus non Cardinalis uniret beneficium reservatum, tametsi id faceret sine ulla fraude; non tamen propterea unio esset valida: secus autem est cùm casus in verbis legis non comprehenditur; nam tunc si nec in ratione comprehendatur, certum erit legem ad illum casum non pertinere, *ad l. 4. §. Toties ff. de damn. infect.* Casus autem Cardinalis volentis unire beneficium, quod si vacaret, certum non esset fore affectum Sedi Apostolicæ, sed potius ad suam collationem pertinere, non solum non comprehenditur in ratione, sed nec in verbis decreti Clementis, ut jam diximus. Ergo non procedit hoc casu argumentum à ratione legis cessante. Præterquamquod Baldum reprobat Felinus *in c. Si quando §. Circa reddendam sub num. 11. de rescript.* & tamen Baldus non loquitur ubi ratio est expressa in lege: tunc enim ea cessante, cessat legis dispositio, ut idemmet Bald. tradit *in d. l. Non dubium n. 3.* post Bart. *ibi n. 9. C. de leg.* Dyn. *in c. fin. n. 12. & seq. de reg. iur. in 6.*

46 Ac denique non obstat, quod indultum non det Cardinali potestatem uniendi, sed solum conferendi, quod fusè probatur in eodem voto: nam responderetur Cardinalem Episcopum habentem indultum non unire virtutem indulti, sed sua ordinaria facultate, quam habet à jure communi, & à Concilio: indultum enim hoc tantùm facit, idest removet obstacula, & impedimenta reservationum, itaut Cardinalis Episcopus liberè possit, & absque impedimento uti sua facultate Ordinaria, ut notant Jo. Monach. & Gemin. *in cap. Cum aliquibus de rescr. in 6.* ubi dant exemplum de vincto, cujus manus, pedesque ab aliquo exsolvuntur: graditur enim, & reliqua agit sua vi, non autem solventis; & extant vulgatæ decisiones Cassad. & Crescent. superius relatæ *n. 41.*

47 Juxta prædicta QUÆRO, An Cardinalis Episcopus, qui, ut præfertur habet indultum, non obstante decreto Clementis VIII. unire possit Seminario beneficia duplici reservatione personali reservata, vel affecta.

Solutio pendet ex duplici inspectione: Altera est, an hujusmodi decretum comprehendat S. R. E. Cardinales, cùm de illis expressam mentionem non faciat. Altera, quate-
48 nus illos comprehendat, an obstet Cardinali Episcopo habenti indultum quominus unire possit reservata duplici affectione personali, quippe quæ ex sententia Rotæ in indulto non comprehenduntur, ut apud Caputaq. *ex decis. 85. part. 2.* Ægidius *decis. 425.* & tradit Mandos. *praxi Signat. grat. in ver. Indultum conferendi vers. An autem*, & fuit plenè resolutum in voto DD. Ubaldi, & Verospii Rotæ Auditorum in causa Cæsenaten. anno 1615. ubi dixerunt hoc habere locum non obstantibus clausulis generalibus, & prægnantibus, quia non includunt ea, quæ Papa non esset de facili concessurus. Sed in fine ejusdem voti distinxerunt inter geminas reservationes personales, seu coæquales, veluti si beneficium obtinens sit familiaris Papæ, & Protonotarius, & tunc dixerunt indultum non extendi ad beneficia reservata hac duplici reservatione; unde cum mysterio proposita quæstio restricta est ad reservationem personalem. Sin autem reservationes sint dispares, videlicet realis, & personalis, vel utraque personalis, una tamen altera inferior, ut si beneficiatus sit familiaris Papæ, & Cardinalis: hoc casu admiserunt posse obtinere contrariam opinionem. Pro qua distinctione optimè facit quod scripsit Sarnen. *in regula de impetrand. benefic. vacant. per obit. q. 15. n. 7. & 8.*

His ita constitutis quoad inspectiones propositas non est opus prolixiori disputatione; quandoquidem utriusque solutio patet ex litteris in forma Brevis, quæ inscribuntur, Sanctissimi D. N. Urbani VIII. Divina providentia Papæ VIII. confirmatio Decreti Clementis Papæ VIII. prohibentis fieri uniones beneficiorum dispositioni Sedis Apostolicæ reservatorum, vel affectorum, cum declaratione, quod Decretum hujusmodi comprehendit etiam S.R.E. Cardinales, & alios indulta conferendi reservata habentes; quodque illi non potuerunt, nec possunt conferre beneficia duplici reservatione personali reservata, vel affecta: tenoris infrascripti, videlicet

URBANUS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

QUamvis fel. record. Clemens Papa VIII. prædecessor 49
noster accepto, quod aliqui Ordinarii beneficia ecclesiastica in suis mensibus vacantia, & aliàs dispositioni Apostolicę non reservata personis sibi benevisis conferebant; illa verò, quæ reservata erant, Seminariis puerorum sæpè uniebant, ad evitandum hoc Sedis Apostolicæ præjudicium per ejus decretum prohibuerit, ne uniones beneficiorum ecclesiasticorum dispositioni Sedis Apostolicæ tempore, quo uniuntur, reservatorum, vel affectorum fieri possent etiam vigore Decretorum S. Concilii Tridentini in favorem Seminariorum puerorum ad præscriptum ejusdem Concilii erectorum, sive erigendorum; nihilominus postea prætextu Indultorum Apostolicorum conferendi beneficia reservata, vel affecta per Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac etiam per Nos aliquibus personis, præsertim S.R.E. Cardinalibus concessorum, executio prædicti Decreti Clementis prædecessoris de facto impedita fuit, & impeditur, quoniam Cardinales indulta conferendi, & disponendi de reservatis, vel affectis habentes asserunt se non esse in prædicto Decreto comprehensos, tamquam in eo expresse non nominatos, & ulterius tam ipsi Cardinales, quàm alii, qui ex prædictis indultis apostolicis habent facultatem conferendi reservata, seu affecta, ac de eis disponendi, nedum prætendunt indulta hujusmodi continere facultatem disponendi de eisdem beneficiis etiam per modum unionis, & extinctionis in præjudicium perpetuum Sedis Apostolicæ, quæ illorum provisione perpetuò privata remaneret, sed etiam ex ipsis indultis esse sublatam, & extinctam reservationem quamcumque; ideò etiam auctoritate ordinaria potuisse, & posse per eos fieri eorumdem beneficiorum uti non reservatorum, nec affectorum unionem, Decretaque Concilii eis concedere facultatem uniendi etiam reservata eisdem Seminariis: Quinimò etiamsi in Pontificatu rec. mem. Pauli V. etiam prædecessoris nostri hactenus ex voto duorum Rotæ Auditorum fuerit in Dataria observatum, & observetur beneficia duplici reservatione personali reservata, vel affecta non comprehendi in prædictis Indultis, tamen etiam prætendunt hanc reservationis duplicitatem non impedire eorum provisionem vigore prædictorum Indultorum faciendam, eisdemque beneficiorum unionibus non obstare, & propterea diversimodè etiam executio litterarum Apostolicarum provisionis eorumdem beneficiorum indebitis prætensionibus hujusmodi impedita fuit, & impeditur de facto in diversis Tribunalibus, & Congregationibus præsertim Rotæ, & Congregationis Concilii Tridentini, in quibus reperiuntur factæ resolutiones etiam inter se discordantes: volentes igitur prædicta impedimenta tollere, & nostro Oraculo prætensas dubitationes dilucidare: motu proprio, certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine hac nostra perpetua Constitutione prædictum Decretum Clementis prædecessoris prædicti super executione, seu interpretatione ejusdem Concilii emanatum confirmamus, inviolabiliterque de cætero observare mandamus per quoscumque Patriarchas Metropolitanos, Archiepiscopos, Episcopos, etiam S.R.E. Cardinales, declaramusque prædictum Decretum etiam eosdem Cardinales comprehendisse, & comprehendere, prædictosque Cardinales, & quoscumque alios prædicta Indulta Apostolica conferendi prædicta beneficia reservata, seu affecta, & de eisdem disponendi habentes, non potuisse hactenus post prædictum Decretum Clementis prędecessoris, nec in posterum posse in vim illorum, nec vigore ejusdem Concilii, aut aliàs etiam auctoritate eorum ordinaria, prætextu quod ex prædictis indultis extinctæ, & sublatæ sint reservationes, & affectiones eadem beneficia quomodolibet tempore unionis reservata, vel affecta unire etiā Seminariis prædictis puerorum, nec de iis per viam cujuscumque unionis, suppressionis, vel applicationis disponere,
nec etiam in vim prædictorum Indultorum reservata, & af- 50
fecta conferendi, ac de eis disponendi, potuisse, nec posse conferre beneficia duplici reservatione personali reservata, vel affecta. Præsentes quoque litteras de subreptionis, ac obreptionis, seu nullitatis vitio, nostræque intentionis defectu, etiam ex eo quod Seminaria, & quicumque, & cujuscum-

que status, conditionis, gradus, qualitatis, ac dignitatis, etiam Ecclesiasticæ desuper interesse habentes, vel habere prætendentes ad hæc vocati non fuerint, vel præmissis non consenserint, notari, impugnari, redargui, aut in jus, vel in controversiam revocari non posse: sicque & non aliter per quoscumque judices ordinarios, & delegatos etiam Sacri Palatii Apostolici, Causarum Auditores, ac S. R. E. Cardinales, eorumque Congregationes, & quinscumque alios speciali expressione indigentes judicari, diffiniri, & interpretari debere, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, seu interpretandi facultate, & auctoritate, ac irritum, & inane si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari decernimus. Non obstantibus præmissi omnibus, & singulis, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis etiam in Conciliis generalibus editis, regulis Cancellariæ, & quatenus opus foret etiam illa de non tollendo jure quæsito, cæterisque contrariis quibuscumque. Quorum omnium, & singulorum tenores, earumdem litium, & causarum etiam hactenus pendentium statum, & merita, ipsorumque beneficiorum nuncupationes, situationes, & qualitates, partiumque collitigantium, necnon judicum nomina, & cognomina, Tribunaliumque, & Congregationum præeminentias, & facultates, cæteraque hic forsan exprimenda, & inserenda pro expressis, ac de verbo ad verbum insertis haberi volumus. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 15. Julii 1642. Pontificatus Nostri Anno decimonono.

51 Ulterius QUÆRO, An unio beneficii litigiosi facta Seminario ad præscriptum Concilii Tridentini *cap.* 18. *sess.* 23. sit valida, necne?

Videtur respondendum esse, validam: nam decretum *dicti cap.* 18. primo tribuit Episcopo facultatem uniendi Seminario Clericorum beneficia aliquot simplicia sine cultus divini, & illa obtinentium præjudicio, ac deinde adjicit: quod locum habeat etiamsi beneficia sint reservata, vel affecta, nec per resignationem ipsorum beneficiorum uniones impediri ullo modo possint, sed omninò quacumque vacatione etiamsi in Curia effectum suum sortiantur, & quacumque constitutione non obstante. Quibus verbis videtur attributa facultas uniendi etiam beneficia litigiosa.

52 Primò, quia multorum sententia est, beneficium ratione litis censeri affectum: quod censent Probus ad Monach. *in cap.* 1. *num.* 8. *vers. idem dic de reservatis Sedi Apostolicæ, & affectis ratione litigii, de offic. Legat. in* 6. Mandos. *in proœm. regul. Cancellar. q.* 5. *num.* 9. *vers. Affectio etiam causatur ratione litis*, Sarnen. *in regul. de impetran. benefic. vacan. per obitum Cardinalis q.* 8. *ante num.* 5. *vers. Testis tamen, & num.* 7. *vers. Postremo facit*, & Rebuffus *super concord. rubr. de collat. §. Volumus in ver. Affecta fol.* 451. Quorum opinio si vera est, hic casus deciditur expressis verbis Concilii, quibus datur facultas uniendi beneficia etiam reservata, vel affecta.

53 Deinde etsi multi sentiant in strictiori significatione aliud esse beneficium litigiosum, aliud affectum, vel reservatum, ut idem Mandos. *in d. regul. de impetr. benefic. q.* 9. *n.* 5. & Simonet. *de reservat. q.* 10. *num.* 9. *& seq.* Veritas tamen est longè minus esse beneficium litigiosum, quam reservatum: nam per litem non abdicatur prorsus ab Ordinario conferendi facultas, sed suspenditur tantum usque ad litis exitum, *cap.* 2. *ut lite pendente lib.* 6. & Clem. 1. *eod. tit.*
54 Lis enim est qualitas suspensiva, & veluti simplex inhibitio temporalis, per quam manus Ordinarii ligantur, ut interim non conferant, Gomez *in regul. de trienn. q.* 31. *vers. Tamen pace eorum*, Covarr. *pract. car. quæst. cap.* 36. *num.* 7. *vers. Quinto.* At per reservationem omninò tollitur Ordinario facultas conferendi, & beneficium remanet perpetuò affectum, Extravag. *Ad Romani de præben.* & tradit Gomez *loco cit.* Itaque si Concilium tribuit Episcopo potestatem uniendi beneficia etiam reservata, vel affecta, quorum collatio certum est nunquam ad Episcopum, sed semper ad Sedem Apostolicam pertinere; longè magis censetur attribuisse potestatem uniendi litigiosa, quorum provisio dubium est an spectare debeat ad Papam, vel ad Ordinarium
55 ratione litis: nam ut ait Simonet. *d. q.* 10. *num.* 6. Collatio beneficii litigiosi pendet à dubio litis eventu; & plus juris habet Ordinarius in beneficio litigioso, quod finita lite spectare potest ad suam collationem, quàm in reservato, cujus provisio semper, atque indistinctè pertinet ad Papam; & majus præjudicium infertur Papæ in unione reservati, quod certum est ad ejus collationem pertinere, quàm in unione litigiosi, cujus provisio post litis exitum spectare potest ad Ordinarium. Unde in facultate uniendi reservata, quod magis est, videtur absque dubio comprehendi facultas uniendi litigiosa, quod minus est, *cap. Ex parte, il terzo, de decim. l. In eo quod plus, & l. in toto ff. de reg. jur. cum concord.* de quibus utrobique per Decium. Præsertim
56 verò, quia Concilium utitur dictione illa, *etiamsi*, quod inquit, habeat locum etiamsi beneficia sint reservata, vel affecta: de cujus quidem dictionis natura est ampliare dispositionem, & implicare casum magis dubitabilem, *c. Cum illis*, ubi Archidiac. *num.* 1. *vers. illis etiam de præbend. in* 6.

Et confirmatur, quia Concilium concedit Episcopo authoritatem uniendi beneficia, cujuscumque qualitatis fuerint: quæ quidem verba apta sunt comprehendere etiam beneficia litigiosa, *c. Solitæ de maiorit. & obedient.* cum allegat. per Salic. *l.* 2. *n.* 9. *C. de noxal.* & per Roman. *cons.* 31.
57 *Visis his n.* 2. *vers. Ex quo enim.* Deinde addit quod habeat locum etiamsi beneficia sint reservata, vel affecta: qui quidem gradus utique excedit, & longè superat impedimentum litigii. Tertiò jubet unionem sortiri effectum non obstante vacatione in Curia, per quam inducitur reservatio clausa in corpore juris, id est *in c.* 2. *de præben. in* 6. & qua nulla in jure major, vel potentior invenitur, ut ait Guil. *decis.* 33. *de præben.* relatus à Gomez *de regul. de trienn. q.* 31. *in princ.* Neque his contentum Concilium, adjicit postremò unionem hanc debere effectum sortiri quacumque constitutione non obstante, quæ verba propriè referri possunt etiam ad Constitutionem Bonifacii VIII. *in d. c.* 2. *ut lit. pendent. in* 6. per quam suspenditur collatio beneficii litigiosi durante lite. Itaut propterea sive mentem, sive verba Concilii spectemus, non videatur dubitandum, quominus liceat Episcopo unire Seminario beneficia etiam litigiosa. At-
58 que ita tollitur objectum quod aliud sit beneficium affectũ, aliud litigiosum: quo uno fundamento Rota in hac causa Cordubensi iterùm, ac tertiò censuit Concilium non comprehendere litigiosa; re vera enim facultas conferendi affecta, quod magis est, utique complectitur facultatem conferendi litigiosa, quod minus est.

59 Neque obstat, quod in his, quæ differunt specie, in eo, quod est plus, non contineatur id, quod est minus, *c. Cui de non sacerdotali de præbend. l. Solemus §. Latrunculator ff.*
60 *de indic.* & Declarat Dyn. *in reg. Sexti. Plus semper, vers. Sed dicendum est.* Nam pro solutione considerandum est quod spectat ad præsentem quæstionem, inter beneficium litigiosum, & reservatum duas tantum esse differentias. Prima est, quia prohibitio conferendi litigiosa est temporalis durante lite; prohibitio verò conferendi reservata est perpe-
61 tua, usque ad Papæ provisionem. Et hanc primam differentiam certum est non esse in specie, sed tantùm in quantitate temporis, vel durationis; itaut propterea in facultate uniendi non obstante prohibitione perpetua absque dubio comprehendatur facultas uniendi, non obstante prohibitione temporali: sicut qui potest relegare, vel interdicere in perpetuum, multò magis potest relegare, vel interdicere ad tempus, & qui potest absolvere à suspensione perpetua, longè magis absolvere potest à suspensione temporali, cùm hæc non differant nisi tamquam magis, & minus, *ut l. Relegatorum §. Solet ff. de interdict. & relegat. & l. Moris ff. de pœnit.* Secunda difficultas est, quod in reservatione Papa duo facit, idest prohibet Ordinarium conferre, & reservat sibi jus conferendi. In litigio autem non facit nisi unum ex his duobus, idest prohibet Ordinarium conferre: nemini autem reservat jus conferendi, sed illud relinquit in suspenso, & vult pendere à futuro eventu. Et in hoc quoque reservatio non differt a litigio nisi tamquam magis, & minus: certum est enim in reservatione includi illam simplicem prohibitionem conferendi, quæ inest litigio, sicut in mixto continentur simplicia. Beneficium enim litigiosum Papa solum prohibet conferre: reservatum verò non solum prohibet, sed ulterius procedendo suæ dispositioni reservat; atque ita reservatio includit casum litigii, sed illum excedit gradu; unde facultas uniendi reservata omninò comprehendit facultatem uniendi litigiosa; cùm hæc, ut diximus non differant nisi ut magis, & minus,

ut

ut in c. Plus super de reg. iur. in 6. & ibi notat glos. Jo. Andr. & Doctores.

Sed objicies. Major ratio probibitionis est in litigiosis, quàm in reservatis, ne scilicet propter novos adversarios, qui malitiosè interdum petitoribus subrogaotur, litigia in Ecclesiarum dispendium prorogari contingat, ut legitur *in d. c. 2. Vt lite pendente in 6.* Ergo facultas uniendi reservata non includit litigiosa.

62 At respondetur hanc rationem posse quidem considerari in collatione, sed non in unione. Primò quia unio fieri potest etiam in vita collitigantium, ut Clem. 2. *de reb. Eccles. non alienan.* quo casu per unionem Seminarii non adjicitur novus adversarius, neque prorogatur litigium; sed iidemmet collitigantes litem prosequuntur, & post obitum illorum unio effectum sortitur. Deinde quia etsi unio fiat post obitum unius ex collitigantibus, tamen Seminarium poterit litem non prosequi, & expectare obitum alterius collitigantis superstitis, cùm certum sit unionem tunc esse habituram effectum absque ullo ipsius Seminarii dispendio. Præterea verba illa textus, *qui malitiosè petitoribus subrogantur*, non congruunt loco pio cujusmodi est Seminarium. Ac denique quia prohibitus conferre litigiosa non debet censeri probibitus illa unire etiam circumscripta Concilii dispositione, dummodo unio fiat absque obtinentium præjudicio: Sic enim videmus beneficia etiam reservata posse ab Ordinario uniri, quamvis conferri non possint, cùm unio respiciat proprietatem beneficii, collatio verò titulum, Rota *decis. 4. 5. & 6. de reb. Eccles. non alienand. in antiquis*, & fusiùs dictum est supra *n. 20. & 22.* Experientia etiam docuit hanc rationem præjudicii Ecclesiarum propter litigii prorogationem esse parum considerabilem, cùm stante lite Papa consueverit passim concedere sobrogationes in juribus defuncti, ut in regula Cancellariæ *19. de subrog. collitigant.* & ibi Glossatores.

63 Ultimò omittendum non est hanc quæstionem in casu huic valdè affine fuisse jam decisam in Congregatione Concilii, nam cùm decretum *c. 18. sess. 24.* jubeat conferri Parochiales prævia forma examinis per concursum, etiamsi, inquit, Parochialis Ecclesia reservata, vel affecta fuerit; dubitatum fuit an sub ea dispositione comprehenderentur beneficia litigiosa: & quamvis adductum fuisset litigiosa beneficia non esse reservata, vel affecta, sed tantùm illorum collationem suspensam esse; ac proinde in ipsis non verificari verba Concilii, quæ de reservatis, vel affectis loquuntur: tamen S. Congregatio censuit decretum d. c. 18. habere locum etiamsi ipsæ Parochiales litigiosæ sint.

Hæc omnia videntur absque dubio procedere in unionibus factis ante annum 1602. At verò in unionibus postea
factis, & in futurum faciendis longè major est difficultas, 64
nam ut dictum est in præcedenti quæstione Clemens VIII. die 22. Februarii 1602. ad vitaodas fraudes ex sententia Congregationis decrevit ut de cætero non possent uniri Seminario beneficia, quæ obtineant personæ, quæ vel ob familiaritatem Cardinalium, vel aliam ob causam tales sint, ut quocumque mense decedant, certum sit ea fore affecta Sedi Apostolicæ: Dubitari enim potest an hoc decretum quemadmodum abstulit Episcopo facultatem uniendi reservata, ita etiam abstulerit facultatem uniendi litigiosa.

Verius videtur hoc decretum non habere locum in litigiosis; quia in illis non viget tanta ratio probibitionis, quanta viget in reservatis: neque enim unio censeri potest fieri absolutè in fraudem collationis Apostolicæ; quia incertum est an finita lite beneficium conferri debeat à Papa, vel ab Ordinario; & potest contingere ut Ordinarius uniendo præjudicet suæ collationi, puta si beneficium vacaverit extra Curiam, quo caso collatio litigiosi finita lite ad Ordinarium spectat, juxta text. in d. Clem. 1. *ut lit. pendent.* Et cùm magis sit beneficium esse reservatum, quàm litigiosum, ut superius diximus *n. 53.* non sequitur, Episcopus ob decretum Clementis non potest unire reservata: ergo nec litigiosa quia regula, In eo quod plus procedit in oratione affirmativa, non in negativa, ut declarant Bart. & Doctores *in l. 1. §. Stipulanti ff. de verbor. obligat.* & Decius *d. l. In eo quod plus n. 8. vers. Tertio regula procedit*: Sicut oec valet argumentum de parte ad totum, ut per Calder. *cons. 111. aliàs 2. de arbitris*. Præterquamquod nec verba ejusdem decreti conveniunt ullo modo beneficiis litigiosis: loquuntur enim de illis tantùm, quæ quocumque mense vacaverint, certum tamen sit fore affecta Sedi Apostolicæ: at verò litigiosa si vacaverint extra Curiam in mense Ordinarii finita lite nullo modo sint affecta Sedi Apostolicæ; sed ad Ordinarii collationem pertinent, ut statutum est in d. Clem. 1. atque ita in litigiosis non adest certitudo illa, quam decretum requirit.

Itaque videtur respondendum unionem beneficii, sive ante, sive post Decretum Clementis facta fuerit, tamen non esse nullam ex eo quod beneficium sit litigiosum: & in hanc sententiam S. Congregatio respondit.

DE EXCESSIBUS PRÆLATORUM.

Innocentius III. Episcopo Hiponeñ. & Abbati de Tileto Visitatoribus Lombardiæ.

CAPUT X.

EX litteris vestris accepimus, quòd cùm ad Albiganensem Ecclesiam, unà cum Pisano Archiepiscopo, tunc Episcopo Vercelleñ. accessissetis, visitationis officium impleturi: Albiganeñ. Episcopus inter cætera, quæ proposita fuerant contra ipsum, ore proprio est confessus, quòd cùm quidam in villa quadam ad ejus jurisdictionem spectante infamaretur de furto, & idem illud inficiaretur omninò; offerens, quòd candentis ferri judicio se purgaret, & ut suspendio puniretur, si deficeret in eodem: dictus Episcopus requisivit à judice, quid super hoc videretur eidem: & cùm judex respondisset, ut fieret sicut fur ipse dixerat: ferrum candens in ipsius præsentia Episcopi est allatum, quod cùm accepisset fur ille, combustus est: unde judex pavefactus, quid sibi super hoc videretur, consuluit Episcopum memoratum: Qui respondit, quòd si fur sic evaderet, malum esset: quamquam affirmet se verbis talibus usum fuisse: Auditis quantus est clamor populi? omnes dicunt, malum est, si sic evaserit impunitus: & sic Episcopus & judex villam ipsam cum multitudine sunt egressi: in quorum præsentia prædictus fur est suspensus, propter quod ipsum cum litteris vestris ad sedem Apostolicam destinastis: sed idem nihil super his proposuit coram nobis, nec litteras vestras vidimus, licèt idem se nobis illas asserat præsentasse: quinimò cùm dictus Archiepiscopus ad sedem Apostolicam accessit, qui nobis hujusmodi rei seriem plenariè indicavit, idem Episcopus à nostra discessit præsentia, & perquisitus, non potuit inveniri. Nos autem quia idem Episcopus non solùm in judicio candentis ferri, verùm etiam in furis suspendio graviter noscitur deliquisse: cùm his non tantùm auctoritatem præstiterit, verùm etiam præsentiam exhibuerit corporalem, ipsum indignum altaris ministerio reputamus. Cùm igitur Pontificale officium sine altaris ministerio non valeat adimpleri: Mandamus, quatenus ut Episcopatui cedat, moneatis eumdem: alioquin ipsum ab Albiganeñ. Ecclesia amoventes, faciatis eidem per electionem Canonicam de persona idonea provideri.

1 EX *litteris*. Episcopus, cujus authoritate homicidium est commissum, à ministerio Altaris, & officio Pontificali, & Episcopatus administratione deponitur. Vel sic. Episcopus præstans causam directè, vel indirectè homicidio committendo, eo commisso, privari debet officio Pontificali, & Sacerdotali, & ab administratione Episcopatus removeri. Vel tertiò, & brevius. Clericus authoritatem, vel consilium directè, vel indirectè homicidio præstans, irregularis efficitur. Hoc dicit Abb. Siculus. Prima pars narrat factum. Secunda diffiniendo committit, ibi, *Nos autem*.

Pro intellectu hujus Decretalis vide quod dixi *in c. Requisivit n. 80. de Ordin. ab Episc.*

DE EXCESSIBUS PRÆLATORUM.

Idem Innocentius III. in Concilio Generali.

CAPUT XII.

ACcedentibus ad nos de diversis mundi partibus Episcoporum querelis, intelleximus graves & grandes quorumdam Abbatum excessus, qui suis finibus non contenti, manus ad ea, quæ sunt Episcopalis dignitatis, extendunt; de causis mattrimonialibus cognoscendo; injungendo publicas pœnitentias; concedendo etiam indulgentiarum litteras, & similia præsumendo: unde contingit interdum, quòd vilescit Episcopalis auctoritas apud multos. Volentes igitur in his, & Episcoporum dignitati, & Abbatum providere saluti: Præsenti decreto firmiter prohibemus, ne quis Abbatum ad talia se præsumat extendere, si proprium voluerit periculum evitare: nisi forsan quisquam eorum speciali concessione, vel alia legitima causa, super hujusmodi valeat se tueri.

SUMMARIUM.

1 *PRælati inferiores de matrimoniis cognoscere, publicas pœnitentias iniungere, & Indulgentias dare non possunt, nisi hoc eis competebat de iure speciali.*
2 *Causas matrimoniales cognoscere est dignitatis Episcopalis.*
3 *Causarum matrimonialium cognitio acquiri potest nedum privilegio, sed etiam consuetudine legitimè præscripta.*
Et quid post Concilium Tridentinum num. 6. vers. Hodie verò.
4 *Prælati inferiores acquirere possunt ea, quæ sunt dignitatis Episcopalis non solum privilegio, sed etiam præscriptione.*
5 *Non autem ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis.*
6 *Etiamsi præscriptio sit immemorabilis.*
7 *Abbates, & alii inferiores Prælati Indulgentias concedere non possunt, & n. seq. usque ad n. 20.*
8 *Indulgentiæ partim accedunt ad dignitatem Episcopalem partim ad Ordinem.*
9 *Episcopus electus, & confirmatus ante consecrationem an possit indulgentiarum litteras dare, & num. seq.*
Et quid si non sit Presbyter, ibid. & n. 11.
10 *Clavis iurisdictionis non est quid sacramentale. Indulgentia non pertinent ad dispensationem bonorum communium Ecclesiæ, ibid.*
11 *Legati etiam non Sacerdotes possunt indulgentias concedere.*
Indulgentia pertinent ad clavem iurisdictionis, ibidem.
12 *Indulgentiæ dari non possunt ab inferioribus Prælatis etiam iurisdictionem quasi Episcopalem habentibus.*
13 *Sed ab Episcopo tantùm.*
14 *Ecclesia assimilatur Congregationi politica, Conventus vel Parochia Congregationi OEconomicæ.*
15 *Episcopus solus propriè Prælatus Ecclesiæ dicitur.*
16 *Plebani non sunt propriè Prælati, sed quasi Coadiutores Episcopi.*
17 *Indulgentias dare non potest Vicarius generalis Episcopi, nec Capitulum sede vacante.*
18 *Et an valeat contraria consuetudo.*
19 *Generales, & Provinciales indulgentias concedere non possunt.*
20 *Abbates nullius diœcesis habentes omnimodam iurisdictionem quasi Episcopalem in clerum, & populum exclusis Episcopis, an possint causas matrimoniales, & criminales cognoscere: latissimè discutitur usque in finem.*
Regulares veniunt appellatione inferiorum, qui à Concilio Tridentino causas matrimoniales, & criminales cognoscere prohibentur, ibid.
Declaratur n. 40. & 50.
21 *Causæ matrimoniales cùm sint graves itidem, & criminales, non sunt per quoslibet tractandæ.*
22 *Curia Romana committit causas matrimoniales Episcopis; & si alios adiungit, ponit clausulam,* Quod si non omnes, tu frater Episcope.
23 *Inferiorū appellatione veniunt omnes Episcopo inferiores.*
Declaratur n. 38. & 50.
24 *Dictionis taxativæ natura est ponere quod affirmat, & præter id quod ponit omne aliud excludere.*
Declaratur n. 41. & seq. usque ad n. 46.
25 *Monitoria ad finem revelationis decerni non possunt ab Abbatibus nullius diœcesis habentibus Episcopalem iurisdictionem, sed petenda sunt a Sede Apostolica, & n. 47.*
26 *Renunciationes matrimoniales remitti non possunt ab Ordinariis inferioribus, sed ab Episcopo tantum.*
27 *Abbates ex Concilio Tridentino prohibentur causas matrimoniales, & criminales cognoscere.*
Declaratur n. 48. & 50.
28 *Abbates habent dignitatem excellentem, & primam post Episcopalem.*
29 *Ac si proprium territorium habeant cum iurisdictione quasi Episcopali, exclusis Episcopis veniunt appellatione diœcesani.*
30 *Causæ matrimoniales olim committebantur inferioribus Prælatis habentibus iurisdictionem ordinariam, vel delegatam.*
31 *Correctio legum induci non debet per subauditos, & tacitos intellectus.*
32 *Archidiaconi, Decani, & aliorum inferiorum appellatione non veniunt Abbates nullius diœcesis habentes iurisdictionem ordinariam exclusis Episcopis.*
33 *Episcopus in locis ipsis nullius diœcesis excepta visitatione iure delegato nullam prorsus authoritatem exercere potest.*
34 *Etiam quoad ordinationem Clericorum.*
35 *Vel concernentia curam animarum, & Sacramentorum administrationem.*
36 *Causæ matrimoniales, & criminales, an olim ex stylo Curiæ committerentur Abbatibus, & an hic stylus servari debeat.*
37 *Abbatibus, & aliis inferioribus sunt committendæ dispensationes matrimoniales, littera in forma signi-*

significavit, & alia huiusmodi quoad eorum subditos, si modo ipsi iurisdictionem quasi Episcopalem, & proprium territorium habeant, vel iurisdictionem pleno iure Episcopalem, & temporalem.

38 *Dictio*, aliorum, *infert omnimodam similitudinem ad expressa; & quamvis iuncta sit cum dictione* omnium, *tamen non comprehendit maiora, quam expressa fuerint.*

39 *Clausula generalis subsequens quando in lege, vel Canone sunt enumeratæ minores, aut inferiores personæ, numquam comprehendit maiores, vel superiores.*

40 *Prælatis Regularibus nullius diœcesis, ac iurisdictionem habentibus quasi Episcopalem competunt ea omnia in Regulares exemptos intra suum territorium existentes, quæ ex Concilio Tridentino competunt locorum Ordinariis contra alios exemptos.*

41 *Verba sequentia restringuntur ad præcedentia, quando ad illa veniunt continuativè.*

42 *Iurisdictione per Constitutionem in certum genus personarum taxativè collata, non censetur derogatum iurisdictioni alterius in easdem personas.*

43 *Dictio taxativa in dispositione legis non excludit casus similes, vel eandem rationem habentes. Et sufficit ut sint similes quoad id de quo disputatur, num. 45.*

44 *Abbates in locis sibi plene iure subiectis quoad iurisdictionem sunt similes Episcopis.*

45 *Et valet argumentum de Abbatibus habentibus Episcopalem iurisdictionem ad Episcopos.*

46 *Prælatorum Ecclesiarum appellatione veniunt etiam Abbates nullius diœcesis.*

1 ACcedentibus. Abbates de matrimoniis cognoscere, publicas pœnitentias injungere, & indulgentias concedere non possunt, nisi hoc de speciali jure illis competat: sic summatur secundum Jo. Andr. & DD. communiter; vel sic & generalius secundum Abbatem, & Marianum Socinum. Cognoscere de causa matrimoniali, item pœnitentias publicas injungere, & indulgentias concedere spectat ad dignitatem Episcopalem: unde inferior Prælatus de his se intromittere non debet, nisi ei competat de jure speciali. Primò ponit Episcoporum querelam, cui secundò providet ibi, *Volentes*.

2 Nota primò cognitionem causarum matrimonialium esse dignitatis Episcopalis; ac proinde Episcopum de jure communi in his fundare intentionem exclusis inferioribus Prælatis, ut hic, *& in c. Multorum in fin. 35. q. 6.* & melius *in c. Auditis de præscript.* & notat hic glos. *in verb. Episcopalis dignitatis*, Host. *num. 3. in ver. Matrimonialibus*, Butr. Abb. & Marian. Socin. omnes *in 1. notab.* & hodie est expressum in Decreto Concilii Tridentini *c. 20. §. At hæc sess. 24.* ut fusiùs patebit infra *n. 20.*

3 Secundò nota ibi, *speciali concessione, vel alia legitima causa*: jus cognoscendi de causis matrimonialibus posse acquiri nedum ex privilegio, sed etiam ex consuetudine legitimè præscripta, quæ jurisdictionem tribuit, *cap. ult. supra de off. Archid. & d. cap. Auditis de præscript.* hoc enim important illa verba, *vel alia legitima causa*, idest consuetudine, vel præscriptione, ut exponit glos. fin. & Innocen.
4 Generaliter enim ea, quæ sunt dignitatis Episcopalis, sunt etiam inferioribus Prælatis non tantùm concessibilia privilegio, sed etiam quæsibilia præscriptione, vel consuetudine, ut formaliter inquit Butr. hic *n. 2.* & consentit Abb.
5 *eod. num. in 2. notab. & num. 3. vers. Nota ex hac glossa*, & Marian. Socin. *n. 3.* licet secus sit in his, quæ sunt ordinis Episcopalis quia nulla consuetudine, vel præscriptione acquiri possunt ab inferioribus Prælatis, *c. Quanto de consuet. & c. Aqua de consecr. Eccles.* & notant hic Host. Jo. Andr.
6 Cardin. Anchar. & omnes etiamsi sit immemorabilis, ut dixi plenè *in d. c. Quanto*.

Hodie verò consuetudo inferiorum cognoscendi de causis matrimonialibus sublata est à Concilio Tridentino *in dicto cap. 20. in fine sess. 24.* nisi sit immemorabili, ut declaravit S. Congregatio ejusdem Concilii Interpres.

7 Ultimò nota, Abbates, vel alios inferiores Prælatos

Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decret al.

de jure communi non posse litteras indulgentiarum concedere, hoc enim Episcopalis est dignitatis, ut est textus clarus hic, *& in cap. Cum ex eo inf. de pœnit. & remiss.* & notat Archid. *in cap. Romana circa fin. in ver. Indulgentiis eod. tit. lib. 6.* Quinimò sentit hic Host. *num. 6. vers. Patet*
ergo, indulgentiam esse mixtæ potestatis, quia partim 8
accedit ad dignitatem, sive jurisdictionem Episcopalem,
partim ad Ordinem: unde *num. 5. vers. Sed numquid electus confirmatus*, videtur inferre ut Episcopus electus, & 9
confirmatus ante consecrationem non possit indulgentias elargiri, præsertim si non sit Sacerdos: & eum sequitur Archid. *loco cit.* licet Hostiensis subdat aliter fuisse interpretatam consuetudinem; quia Episcopi etiam non Presbyteri, nec consecrati indulgentias faciunt; quam tamen dicit esse irrationabilem saltem in Episcopo non Presbytero. Amplius putat Franc. Vercellen. relatus hic à Joan. Andr. & DD. electum ante consecrationem indulgentias elargiri non posse, etiamsi Sacerdos sit: & hanc partem mordicus tuetur, Butr. verò *n. 3.* simpliciter recitat opiniones, & nihil concludit, sed dicit [teneatis quod placet, sed tu in hoc sequere S. Thomam] nam, ut ipse ait *in*
4. distin. 20. art. 3. q. 2. ad primum: Clavis iurisdictionis 10
non est quid sacramentale, & effectus eius arbitrio hominis subiacet, & huius clavis effectus est remissio, quæ est per indulgentias, cùm non pertineat ad dispensationem Sacramentorum talis remissio, sed ad dispensationem bonorum
communium Ecclesiæ. Et ideò etiam Legati non sacerdotes 11
indulgentias concedere possunt. Et ut idem docet *art. 4. q. 2. in corpore. Potestas concedendi indulgentias sequitur iurisdictionem: & quia Diaconi, & alii non sacerdotes possunt habere iurisdictionem vel commissam, sicut Legati, vel ordinariam, sicut electi; ideò possunt indulgentias concedere, etiam non sacerdotes, quamvis non possint absolvere in foro pœnitentiali, quod est Ordinis.* Hæc ille, cujus doctrina communiter recipitur, teste Navarr. *in tract. de indulgen. in 31. notab. num. 3. vers. Possunt autem hi conferre etiamsi non sint in Episcopos consecrati.* Sed quamvis hæc ita se
habeant in Legato, qui jus dandi indulgentias habet ex 12
commissione Papæ, & in electo, qui illud habet ex potestate ordinaria, cum in confirmatione consequatur potestatem jurisdictionis, etiam ante consecrationem, *ut in c. Trasmissam de elect.* non tamen hinc licet inferre ut inferiores Prælati possint indulgentias dare, licet quandoque habeant jurisdictionem quasi Episcopalem, *ut in cap. Ab-*
bates de privileg. lib. 6. Rationem reddit egregiè idem D. 13
Thomas *d. art. 4. q. 1. quia solus ille, qui præficitur Eccle-*
siæ potest indulgentiam elargiri. Sed cùm Ecclesia sit Congre- 14
gatio fidelium; Congregatio autem hominum sit duplex, scilicet œconomica, ut illi qui sunt de una familia, & politica, sicut illi qui sunt de uno populo; Ecclesia similatur Congregationi politicæ, quia ipse populus Ecclesia dicitur, sed Conventus diversi, vel Parochia in una diœcesi similantur Congregationi in diversis familiis, vel in diversis officiis, & ideò
solus Episcopus propriè Prælatus Ecclesiæ dicitur; & ideò ipse 15
solus quasi sponsus annulum Ecclesiæ recipit; & ideo solus ipse habet plenam potestatem in dispensatione Sacramentorum, &
iurisdictionem in foro causarum quasi persona publica; alii au- 16
tem secundum quod ab eo eis committitur. Sed Sacerdotibus, qui plebibus præficiuntur non sunt simpliciter Prælati, sed quasi coadiutores; unde in consecratione Sacerdotum Episcopus dicit, Quanto fragiliores sumus, tanto magis his auxiliis indigemus. Et propter hoc etiam non omnia Sacramenta dispensant. Unde Sacerdotes Parochiales, vel Abbates, aut alii huiusmodi Prælati non possunt huiusmodi indulgentias dare.
Hæc S. Thom. quem similiter dicit communiter receptum 17
Navarr. *de indulgen. in 31. notab. num. 9.* Et propterea indulgentias non concedit Vicarius generalis Episcopi, nec Vicarius Capituli sede vacante, quamvis habeant ea, quæ jurisdictionis sunt, ut latè probat Calder. *in c. Nostro colum. penult. & fin. de pœnitent. & remiss.* quem sequitur Navarr. *in d. not. 31. num. 6.* & tenent Archid. *in cap. Romana circa finem vers. Multo igitur fortius de pœnitent. & remiss. lib. 6.* licet subdat multos contrarium facere abusivè, quem sequuntur hic Jo. Andr. *num. 2. in*
fine, Butr. *n. 4. vers. Ex his patet quid iuris sit de Ca-* 18
pitulo sede vacante. Ancharan. *eodem num. vers. Et ex prædictis.* Nec valet contraria consuetudo, ut pluribus probat Cardin. S. Sixti *in tract. de indulgen. art. 5.* licet in hoc aliud videatur sentire Navarrus *ubi supra n. 6.*

vers. Etiamsi consuetudo haberet contrarium quæst.

19 Quod facit contra Generales Ordinum Regularium, & Provinciales, qui nullis privilegiis suffulti præsumunt indulgentias suis subditis elargiri; nam quidquid contra scripserit Eman. Rodrig. *quæst. Regular. tom.* 2. *q.* 86. *art.* 1. *vers. Secundo dico*, agunt contra determinationem Concilii generalis, de qua hic, & contra doctrinam D. Thomæ, & graviter peccant, ut innuit littera hujus textus ibi, *Et Abbatum provideri saluti*, nec non ibi, *si proprium voluerit periculum evitare*, secundum Hostien. *n.* 7. *in ver. Saluti*, & Jo. Andr. *n.* 4. *in eod. ver.*

20 QUÆRO, Utrum Abbates nullius diœcesis habentes omnimodam jurisdictionem quasi Episcopalem in Clerum & populum exclusis Episcopis, possint causas matrimoniales, & criminales cognoscere.

Ratio dubitandi oritur ex decreto Tridentini Concilii *in c.*20. §. *Ad hæc sess.* 24. ubi disertis verbis statuitur ut causæ matrimoniales, & criminales non Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum judicio, etiam visitando, sed Episcopi tantùm examini, & jurisdictioni relinquantur: & in fine derogatur privilegiis, indultis, & consuetudinibus quibuscumque: quo quidem decreto etiam Regulares comprehendi, censuit S. Congregatio.

21 Et augetur difficultas, quia causæ matrimoniales non sunt tractandæ per quoslibet, sed per judices discretos, qui potestatem habeant judicandi, & statuta Canonum non ignorent, *cap.* 1. *de consang. & affinit.* & ibi DD. cùm sint graves, *cap. Causam matrimonii*, & ibi Abb. *de offic. deleg. & cap. Si pro debilitate*, ubi Dec. *num.* 35. *eod. tit.* Ferret.
22 *cons.* 196. *& seq.* Et ob hanc rationem Curia habet ex usu delegare causas matrimoniales Episcopis, etsi alios adjungit, ponit clausulam, *Quod si non omnes tu frater Episcope*, sit hic testatur Jo. Andr. *num.* 1. *in fine in ver. Matrimonialibus*, Butr. & Anchar. *uterque in* 1. *notab.* Itidem & criminales cum matrimonialibus propter earum arduitatem à pari procedunt, DD. *in cap.* 1. *de restit. in integr. & in c. Ad nostram de probat. glos. in l.* 3. §. *Quæcumque*, & ibi Bart. Paul. de Castr. Alex. & alii *ff. de iureiurand.* Bald. *in d. cap. Ad nostram col.* 1. Unde non mirum si concilium in
23 illarum cognitione, ac definitione non confidit de inferioribus Prælatis: hac enim ratione usum est illis verbis, *& aliorum inferiorum*, quorum virtute veniunt omnes illi qui sunt Episcopis inferiores, & in specie Abbates, ut colligitur ex glos. *in cap. Cum ab Ecclesiarum in verb. Ecclesia de offic. Ordin.* & notatur per DD. *in cap. Auditis de præscript.* Quinimò ad majorem inferiorum omnium exclusionem Concilium loquutum est per dictionem taxativam, *tan-*
24 *tum*, ibi, *Sed Episcopi tantum examini, & iurisdictioni relinquantur*, de cujus quidem dictionis natura est ponere quod affirmat, & præter id quod ponit, omne aliud excludere, *l.* 2. *C. de patr. qui filios distrax. l. Contractus, de regul. iur. cap. Cùm Ecclesia Sutrina, de caus. possess. & propriet. cap. Contingit*, & ibi Felin. *de fid. instrum.* Bartol. *in l. Unica ff. Si quis ius dicenti non obtemper.* habet enim negativam implicitam, & ideò negat omnia non expressa, Gemin. *cons.* 76. *n.* 3. *vers. Contrarietas*, Anchar. *cons.* 77. *Visis*, *& n.* 4. *&* 5.

25 Et confirmatur ponderando aliud decretum Concilii, nempe *cap.* 2. *sess.* 25. ubi cùm per similia verba taxativa statutum fuerit, ut excommunicationes pro rebus deperditis, seu monitoria ad finem revelationis à nemine prorsus, præterquam ab Episcopo decernantur, S. Congregatio declaravit Abbates nullius diœcesis habentes Episcopalem jurisdictionem non posse ejusmodi monitoria decernere; sed illa petenda esse à Sede Apostolica. Et in individuo cùm Cardinalis Farnesius obtinens in Commendam Abbatias S. Zeni, & Farfæ, in quibus habet jura Episcopalia, dubitasset an posset concedere excommunicationes ad finem revelationis, Sacra Congregatio respondit non posse.

26 Et quod spectat ad causas matrimoniales, cùm esset quæsitum an facultas remittendi denuntiationes competeret Commendatario, cujus Abbatia jura Episcopalia habet, & appellatione Ordinarii venit, juxta *cap. fin. de offic. Ordin. in* 6. Sanctissimus respondit decreto *cap.* 5. *sess.* 24. *de reformat. matrim.* appellatione Ordinarii non venire alium, quàm Episcopum: & tamen decretum dicti c. 1. nec loquitur expressè de Episcopo, nec per dictionem taxativam, sed simpliciter de Ordinario ibi, *Nisi Ordinarius ipse expedire iudicaverit, ut prædictæ denunciationes remittantur.*

Demum in terminis *d.* §. *Ad hæc*, cùm dubitatum fuerit an verba illa, *aliorum inferiorum*, intelligantur de Ab- 27
batibus, cùm decretum faciat mentionem Archidiaconi, post quem non videtur de Abbatibus intellexisse, & nullus Canon eos nominet post Archidiaconos, sed semper præmittat Abbates, *ut in cap.* 1. *de ætat. & qualit. cum concordan.* S. Congregatio censuit intelligi, & hic ordinem non servari.

Verùm his non obstantibus, contraria opinio est verior; nam omissa disputatione an Abbates possint acquirere facultatem cognoscendi causas matrimoniales, & criminales cum omnimoda jurisdictione, & territorio separato in vim præscriptionis, seu consuetudinis, in quo Canonistæ non conveniunt, ut constat ex Abb. *in cap. Cum contingat num.* 18. *de foro competen.* tamen indubitati juris est hujusmodi territorium cum jurisdictione quasi Episcopali privativè ad Episcopum posse acquiri ex privilegio Papæ, ut per Host. Ant. de Butr. & alios communiter *in d. cap. Cum contingat.*

Huic autem privilegio nulla ex parte derogavit Triden- 28
tina Synodus *in d. cap.* 20. §. *Ad hæc sess.* 24. quia non eadem ratione Abbates sunt inferiores Episcopis, sicut Decani, & Archidiaconi, quorum meminit Concilium; cùm Abbates, de quibus agitur habeant dignitatem excellentem, & primam post Episcopalem, Bald. *in cap. Pastoralis in gloss. in verb. Superiores de offic. deleg.* ubi etiam Felin. *col.* 4. Lap. *allegat.* 84. *Dominus Papa num.* 55. *vers. Item Abbatia*, ubi determinat Abbatiam non venire sub nomine dignitatum, cùm sit speciali nota digna, & dicatur in primo dignitatis gradu, sicut Episcopatus, & cæteras appellari inferiores dignitates: allegat textum *in cap. Si quis deinceps* 16. *q.* 7. Et cùm habent in proprio territorio ju- 29
risdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem privativè ad Episcopum, veniunt appellatione Diœcesani, etiam in materia nova, & præjudiciali, secundum Abb. in Clem. *Diœcesanis de vit. & honest. Cler.* & tenet glos. in Clem. 1. §. *Volumus in ver. Diœcesanis*, quam ibi sequuntur Cardin. *in* 4. *quæst. n.* 2. Imol. *n.* 28. Vital. *n.* 4. & Abb. *n.* 15. *de for. compet. gl. Pragmatica sanctionis tit. de annatis, vers. In diœcesi pag.* 117.

Præterea olim in causis matrimonialibus rescribeba- 30
tur aliis inferioribus, ut de Archidiacono habetur *in cap. Litteras*, & ibi notatur *de rest. spoliat.* de Archipresbytero *in cap.* 1. & ibi glos. *in ver. Coram Archipresbytero de consang. & affinit.* de Præposito *in cap. Proposuisti, de probat.* de Abbatibus patet *hic*, *& in cap.* 5. *&* 2. *de eo qui duxit in matrimonium*, *in cap. Ex parte, de sponsal. & in cap.* 1. *de consang. & affin.* ex quibus juribus colligitur satis esse ut hujusmodi inferiores Prælati noverint statuta Canonum, & habeant jurisdictionem ordinariam, vel delegatam, ut possint eis prædictæ causæ committi. Et idem dicendum de causis criminalibus, cùm propter illarum arduitatem matrimonialibus æquiparentur, ut dictum est supra *num.* 22.

Hanc autem sacrorum Canonum dispositionem Conci- 31
lium Tridentinum censeri non debet sustulisse; quia legum correctio, quantum fieri potest vitanda est, *l. Sancimus C. de testam.* itaut nisi expressè facta reperiatur, induci non debeat, *l. Præcipimus in fin. Cod. de appell.* neque enim per subauditos, aut tacitos intellectus inducenda est legum correctio, ut dicit glos. *in cap. Cupientes* §. *Quod si per viginti de elect. in* 6. notat Bart. *in l. Cum oportet C. de bon. quæ liber. & in l.* 2. *C. de suis, & legit. hæred.* Quin potius jura juribus sunt concordanda, *cap. Cum expediat de elect. in* 6. Alex. *cons.* 25. *n.* 14. *vol.* 5. Unde Concilium extendi non debet ultra Decanos, & Archidiaconos, & illis inferiores jurisdictionem ordinariam non habentes, de quibus loquitur ad correctionem juris communis.

Accedit quod ex stylo Concilii, ubi fit mentio de Archi- 32
diaconis, Decanis, & aliis inferioribus, non comprehenduntur Abbates habentes jurisdictionem ordinariam exclusis Episcopis, ut patet *in cap.* 3. *sess.* 24. quod loquitur per eadem mer verba, quibus loquitur *d.* §. *Ad hæc*, ut ibi, *Archidiaconi autem, Decani, & alii inferiores in iis Ecclesiis, ubi hactenus visitationem exercere legitimè consueverunt, debeant quidem assumpto Notario de consensu Episcopi deinceps per seipsos tantum ibidem visitare,*

& in

& in c.14. in fin. sess.25. de reform. ibi: *Supradictorumque omnium cognitio, idest contra Clericos concubinarios, non ad Archidiaconos, nec Decanos, aut alios inferiores, sed Episcopos ipsos pertineat: neutrum enim in prædictis decretis comprehendit Prælatos nullius diœcesis iurisdictionem quasi Episcopalem habentes in Clerum, & populum privative ad Episcopum*, ut Sacra Congregatio declaravit. Ergo idem dicendum de d. §. *Ad hæc*, qui iisdem verbis utitur, arguendo à solitis, & à stylo loquendi, ad *c. Cum illis Farrariensis*, ubi Ant. de Butr. Imol. Abb. & Felin. de *Constit.*

33 Et confirmatur, quia Concilium quando voluit comprehendere loca nullius diœcesis, illa disertis verbis expressit; & tunc meminit aut de Episcopo proximiori, aut de Episcopo, intra cujus diœcesis fines ea loca sita sunt, ut patet in *cap.9. sess.24. & cap.10. sess.23.* Ergo cùm id non fecerit in *cap.20. §. Ad hæc, sess.24.* censetur noluisse, ad *l. Vnicam, §. Sin autem ad deficientis, C. de caduc. toll. & cap. Ad audientiam, de Decim.*

Ad hæc in locis nullius diœcesis Episcopo nulla per Concilium tribuitur jurisdictio, nisi quoad visitationem jure delegato, ut patet in d. *cap.9. sess.24.* nam etsi ex *cap.10. sess.23.* possit Episcopus ordinare personas nullius diœcesis, eisque dimissorias concedere, & ex *cap.18. sess.23.* ex beneficiis nullius diœcesis contribuendum sit Seminario viciniotis Episcopi; tamen in locis ipsis nullius diœcesis nullam prorsus auctoritatem Episcopus exercere potest, excepta visitatione jure delegato; ideòque in loco nullius
34 diœcesis proximior Episcopus non potest facere ordinationes, aut Pontificalia exercere, ut aliàs censuit Sac. Congregatio ad *cap.5. sess.26.* At verò causas matrimoniales, & criminales in vim d. *cap.20. §. Ad hæc, sess.24.* Episcopus cognoscit jure ordinario; & totum illud decretum loquitur de Episcopo tamquam Ordinario, nec ullibi fit mentio de potestate delegata. Absurdum autem esset ut causas hujusmodi Episcopus cognoscere posset, ac diffinire tamquam Ordinarius in locis nullius diœcesis; & tamen jus visitandi, quod favorabilius est exercere non posset, nisi tamquam Sedis Apostolicæ Delegatus: ergo ad vitandum hoc inconveniens, dicendum est d. §. *Ad hæc* ad Prælatos, aut loca nullius diœcesis non pertinere.

35 Præterea quamvis personæ sive sæculares, sive regulares curam animarum personarum sæcularium exercentes in his quæ d. curam, & Sacramentorum administrationem concernunt, subsint immediatè jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi ex decreto *cap.11. sess.25. de reg.* tamen hæc facultas non competit Episcopo in locis nullius diœcesis, ut Sac. Congregatio declaravit: quia decretum illud loquitur de locis, ac personis in diœcesi Episcopi existentibus, ut constat ex illis verbis, *in cuius diœcesi sunt sita:* locus autem nullius diœcesis nec est in diœcesi, nec de diœcesi, ut verba ipsa sonant, & dixit Rota *decis.207. num.2. part.2. divers.* Item prædicta facultas non competit Episcopis in locis, ubi Abbates Episcopalem, & temporalem jurisdictionem exercent in Parochos, & Parochianos, ut ibi patet in vers. *Exceptis*. Ergo si in prædictis locis Episcopus nullam habet auctoritatem in concernentibus curam animarum, & administrationem Sacramentorum; longè minus dicendum est illam habere in cognitione, ac diffinitione causarum, ad hoc *cap. Cum Capella, de privil.*

36 Ac demum quamvis de stylo Curiæ causæ matrimoniales, & criminales olim non committerentur Abbatibus, sed Episcopis tantùm, ut testatur Specul. *de rescript. præsent. §. Ratione forma, vers. Nunc ad destructionem*, Abb. & alii in *cap. Si pro debilitate, de off. deleg.* ubi in specie Dec. *numer.10. & 11.* & validum sit argumentum à stylo Curiæ, *cap. Venerabiles, de confirm. util. vel inutil. cap. Ex litteris*, & ibi Abb. *de Constit.* glos. in Clem. 1. §. *Secus, de concess. præb.* & Joan. Andr. in *cap. unico, de rerum permut. in 6.* tamen stylum hunc non fuisse semper servatum vel ex eo conjici potest, quod per multas Decretales super relatas *num.30.* causæ hujusmodi reperiuntur commissæ Abbatibus. Præterquamquod talis stylus esset contra jus commune; ac proinde non observandus per ea, quæ tradit Ant. de Butr. in *cap. Cum tanto, num.46. de consuet.*
37 Abb. *in cap. unic. num.5. de scrutin. in ord. facien.* Sed quidquid sit in aliis inferioribus, certè in Prælatis, de quibus loquimur cessat omnis difficultas, quia Sac. Congregatio jam declaravit Abbatibus esse committendas dispensationes matrimoniales, litteras in forma significavit, aliaque hujusmodi quoad eorum subditos, si modò ipsi jurisdictionem quasi Episcopalem, & proprium territorium habeant; & in specie sic respondit in casu Abbatis Nonantulani, & Abbatis Castri Durantis, idemque probavit Sanctissimus in Congregatione habita coram Sanctitate sua in favorem Abbatis S. Joannis in Venere, si sit nullius diœcesis, idemq; mandavit observari in posterum in his, qui jurisdictionem pleno jure habent Episcopalem, & temporalem.

Neque obstant considerationes in contrarium adductæ; 38
nam quod spectat ad verba Concilii in d. *cap.20. §. Ad hæc sess.24.* tametsi inferiorum appellatione quando id verbum absolutè profertur, aut ad differentiam Episcoporum veniant omnes Episcopo inferiores, *cap. Cum inferior, de maior. & obed.* & notatur in *cap. fin. de pœnit. & remiss.* tamen secus dicendum est hoc casu, quia hoc verbum à Concilio non fuit appositum simpliciter, & absolutè, aut respectivè ad Episcopos, sed adjecta dictione illa, *aliorum*, quæ infert omnimodam similitudinem ad expressa, Bald. in *l. Si fugitivi, col ult. C. de serv. fugit. & in l. Conventicula, col.4. C. de Episc. & Cler.* Bart. *in l. Sed & reprobare, num.6. ff. de excus. tut.* Bero. *cons.41. num.10. vol.1.* sed supra immediatè Concilium expressit Decanos, & Archidiaconos, qui sunt inferiores Episcopis, & quoad legem jurisdictionis, & quoad legem diœcesanam, & quoad obedientiam, quam illis præstare tenentur, ut est text. in d. *cap. Cum inferior;* ejusmodi enim inferiores utcumque exempti, quamvis non sint de diœcesi, sunt tamen in diœcesi, Cardin. in Clem.2. §. *Simils, num.4. de privil.* Rota *decis.207. numer.2 part.2. divers.* Ergo dum posteà Concilium subjungit, *& aliorum inferiorum*, intelligi debet de inferioribus, qui Decanis, & Archidiaconis sunt similes, quales non sunt Abbates proprium territorium, & jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, qui nec sunt de diœcesi, nec in diœcesi, & in omni materia jurisdictionali veniunt appellatione diœcesani, ut ostensum est supra *num.29.*

Quinimò id procederet etiamsi Concilium dixisset, *& aliorum omnium inferiorum*, quia nihilominus per hæc verba generalia non veniunt majora, vel graviora, quam expressa fuerint, casus est in Clem. *Non potest, de procur. & in l. fin. §. Cui dulcia, de tritic. vin. & oleo leg.*

Deinde ita respondetur: quando in lege, aut canone 39
sunt enumeratæ minores, aut inferiores personæ, non possunt posteà sub generali clausula, quæ subsequitur, majores, & superiores comprehendi, *cap. Sedes*, & ibi Ant. de Butr. *num.10. de rescript.* Bero. in *cap.1. num.205. de iud.* sed Abbates, saltem proprium territorium, & jurisdictionem ordinariam habentes sunt majores; & superiores Archidiaconis, & Decanis, ut probatum est supra *num.32.* ergo non comprehenduntur sub generali illa clausula, *& aliorum inferiorum*, quæ post Archidiaconos, & Decanos immediatè subsequitur. Idque efficaciter comprobatur ex duobus decretis Concilii supra allegatis, nempè ex *cap.3. sess.24. & cap.14. sess.25.* in quibus eademmet verba ad prædictos Abbates non extenduntur.

Atque ita non obstat, quod d. *c.20. §. Ad hæc, sess.24.* 40
ex sententia Sac. Congregationis comprehendat etiam Regulares; siquidem hæc resolutio similiter procedit in illis Regularibus, qui sunt similes Archidiaconis, & Decanis, non autem in Abbatibus nullius diœcesis omnimodam jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus privativè ad Episcopos: hi enim etiam ex stylo Concilii regulariter veniunt Episcopi, & Ordinarii appellatione, nisi subjecta materia, aut verba ipsa Concilii aliud suadeant. Et proptereà cùm aliàs dubitatum fuerit, an Prælato inferiori regulari nullius diœcesis, ac jurisdictionem habenti quasi Episcopalem exceptis his, quæ sunt ordinis, competant ea omnia in Regulares exemptos intra suum territorium existentes, quæ ex Concilio competunt locorum Ordinariis contra alios exemptos; Sac. Congregatio Concilii censuit competere.

Nec refert, quod Concilium in d. §. *Ad hæc*, post illa verba, 41
& aliorum inferiorum, addiderit aliam clausulam cum dictione taxativa, videlicet *sed Episcopi tantum examini, & iurisdictioni relinquantur.* Quandoquidem verba sequentia restringuntur ad præcedentia quando ad illa veniunt continuativè, *l. Talis scriptura*, & ibi Bart. *de leg.1.* Abb. *in cap. Secundo requiris, de appell.* Bero. *cons.176. n.53. vol.1.*

Item

Item quando verba prius posita habent certam significationem, non debent per sequentia recipere declarationem, Bart. *in l. fin. de reb. dub.* Bald. *in l. 1. C. de legit. hered.* convenientius est enim ut præcedentia influant in sequentia quàm è converso, Bart. *in l. Quisquis de leg.* 3. Ias. *in l. Pacta, de pactis*, Roman. *conf.* 104. Bero. *conf.* 77. *num.* 18. *vol.* 2. Præsertim verò, quia nullum per hoc fit Episcopis præjudicium, cùm hæc loca sint extra illorum diœcesim, sed Abbatibus tantùm, quibus jam erat jus quæsitum, arg. *cap. In his, de privil. cap. Suggestum, & c. Dudum*, ubi glos. *in ver. Nullatenus, de decim.* & in terminis hujus ta-
42 xativæ Bero. *conf.* 110. *num.* 9. & 10. *vol.* 1. Et in specie si per Constitutionem collata sit alicui taxativè jurisdictio in certum genus personarum, non censeri per hoc derogatum jurisdictioni alterius in easdem personas, Rom. *conf.* 456. *in fin. n.* 5. post Bart. *in l. Viros C. de divers. off. & apport. lib.* 12. qui tamen dicit hoc procedere si alius habet jurisdictionem ex consuetudine; secus si à lege.

43 Deinde respondetur in dispositione legis, ut hoc casu dictionem taxativam non excludere casus similes, vel eamdem rationem habentes, glos. in *l. Ob as, C. de præd. min.* Joan. de Imol. *conf.* 86. *In causa qua vertitur numer.* 7. Abb. *conf.* 63. *Ut veritas, col. pen. in fin. vers. Nec obstat, lib.* 2. plenè Jas. *in l.* 1. *num.* 1. *vers. Secundo limita, ff. Si quis ius*
44 *dicendi non obtemp.* Sed Abbates in locis sibi pleno jure subjectis quoad jurisdictionem sunt similes Episcopis, Abb. & DD. *in cap. Constitutis, de appell. & in c. Translato,*
45 *de Constit.* Et valet argumentum de Abbate habente Episcopalem jurisdictionem ad Episcopos, glos. in Clem. 1. *in ver. Proprii, de reb. Eccles. non alien.* Feder. de Sen. *conf.* 14. *num.* 4. Abb. post Joan. Andr. *in cap. Ioann. de test.* & in Clem. 1. *de for. compet.* & tenet Innoc. relatus à Card. in *cap. Ex ore, in fin. de privil. & in cap. At si Clerici, §. de adu lt. num.* 13. *de iud.* Et quamvis in aliquibus differant ab Episcopis, tamen ad hoc ur non excludantur per dictionem taxativam, satis est ut sint illis similes quoad jurisdictionem, de qua disputatur argumento eorum, quæ habentur *in l. Quod Nerva, ff. Depositi*, & per glos. in Auth. *Itaque, C. Communia, de success.* & propterea ut supra observatum est *in cap.* 14. *sess.* 25. Abbates, de quibus agitur, non excluduntur à cognitione causarum contra Clericos concubinarios, quamvis Concilium decernat ut illarum cognitio non ad Archidiaconos, Decanos, & alios inferiores, sed ad Episcopos ipsos pertineat: ponderando dictionem, *ipsos*, quæ cùm sit personalissima, habet vim taxativæ, Bald. *conf.* 304. *Nobilis vir, n.* 1. *lib.* 5.

Unde etiam patet nihil obstare, quod causæ matrimoniales, & criminales sint graves: nam nihilominus committuntur Abbatibus proprium territorium, & jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus tam de jure communi, quàm ex sententia Sac. Congregationis ex decreto Sanctissimi, & ex stylo Cancellariæ, ut ostensum est supra *n.* 30. 36. & 37. sed & ex stylo Concilii causæ criminales co- 46
gnoscuntur ab Ecclesiarum Prælatis, ut patet in *cap.* 3. *sess.* 6. *cap.* 4. *sess.* 14. in quo concordat etiam juris communis dispositio in *c. Irrefragibili, de off. Ordin.* quorum quidem Prælatorum appellatione etiam prædicti Abbates continentur, *cap. Decernimus* & ibi Dec. *num.* 4. *de iud.* ergo idem dicendum de matrimonialibus, quæ à pari procedunt, *cap.* 1. & ibi DD. *de in integr. restit.* cum aliis supra alleg. *num.* 22. alioquin esset jurisdictiones confundere, contra *cap. Pervenit* 11. *quæst.* 1. & not. in *cap. Pastoralis, de off. ordin. in princ.* Turrecrem. *in c. de persona*, 11. *qu.* 1. item esset alienos terminos usurpare, & aliorum subditos judicare contra *cap. Nullus, & cap. Placuit*, 9. *quæst.* 2.

Similiter non obstat, quod ex *cap.* 3. *sess.* 25. à facultate 47
decernendi excommunicationes ad finem revelationis excludantur etiam Abbates, de quibus agitur, ex sententia S. Congregationis: id enim provenit, quia Concilium 48
utitur dictione universali negativa ibi, *à nemine, præterquam ab Episcopo*: quæ quidem dictio negat omnia possibilia, ut dixit Roman. *conf.* 199. *Præsens num.* 2. *vers. Secundo quia*; & magis negat, quàm affirmativa affirmet, glos. in *cap. Cum dilectus, in ver. à suspensis, de consuet.* Nec solum utitur illis verbis, *nemine, &c.* sed adjicit quoque dictionem, *prorsus*, quæ est præcisa; & ostendit absolutam voluntatem excludendi omnes Episcopos inferiores, ut latè per Felin. in *c. Ex parte, il primo, de off. Deleg.* Rot. *divers. decis.* 526. *n.* 4. *par.* 1. unde ex eo decreto non licet inferre ad d. §. *Ad hac*, qui in diversa materia utitur dissimilibus verbis. Quinimò decretum d. *c.* 3. in contrarium retorqueri potest: nam si 49
intelligeretur de Episcopis tantùm etiam respectu locorum nullius diœcesis; utique facultas decernendi excommunicationes etiam in prædictis locis ad Episcopum pertineret, & tamen non est ita; quia ex sententia ejusdem Congregationis monitoria hujusmodi pro iisdem locis petenda sunt tantum à Sede Apostolica.

Ultimò non obstat, quod ex sententia S. Congregatio- 50
nis in d. §. *Ad hac*, verba illa, *& aliorum inferiorum*, intelligantur etiam de Abbatibus, siquidem hæc resolutio coincidit cum alia, qua declaratum fuit appellatione inferiorum in eo decreto etiam Regulares comprehendi; utraque autem decisio similiter edita fuit pro illis tantum Abbatibus, & Regularibus, qui in diœcesi Episcopi existunt, & habebant speciale privilegium ante Concilium cognoscendi causas matrimoniales, & criminales, nec habet locum in inferioribus nullius diœcesis, qui jure ordinario hujusmodi causas cognoscunt, ut ex prædictis constat.

DE EXCESSIBUS PRÆLATORUM.

Gregorius IX. Universis Ecclesiarum Prælatis.

CAPUT XVI.

Nimis iniqua 1. & infrà. Cùm religiosi viri abnegantes salubriter semetipsos, elegerint in paupertate, Christo pauperi ad placitum famulari, tamquam nihil habentes, & omnia possidentes: non desunt plerique tam Ecclesiarum Prælati, quàm alii, qui cæca cupiditate seducti propriæ aviditati subtrahi reputantes quidquid prædictis fidelium pietas elargitur, quietem ipsorum multipliciter inquietant. Volunt namque contra regulam à Sede Apostolica approbatam, & sui ordinis instituta, ipsis invitis eorum confessiones audire, ac eis injungere pœnitentias, & Eucharistiam exhibere; nec volunt, ut corpus Christi in eorum oratoriis reservetur: & fratres ipsorum defunctos, apud Ecclesias suas compellunt sepeliri, & eorum exequias celebrari: & si quis decedentium fratrum alibi, quàm in suis Ecclesiis eligat sepulturam, funus primò ad Ecclesias suas deferri cogunt, ut oblatio suis usibus cedat. Nec sustinentes eos habere campanam vel cœmeterium benedictum,
14 certis tantùm temporibus permittunt ipsos celebrare divina. Volunt quoque in domibus eorum certum numerum fratrum, sacerdotum, clericorum, & laicorum, necnon cereorum, lampadarum, & ornamentorum, pro voluntate sua taxare: ac residuum cereorum quando noviter apponuntur, exigunt ab eisdem. Nec permittunt, quòd novi sacerdotes eorum alibi, quàm in Ecclesiis suis celebrent primas Missas: eos nihilominus compellentes, ut in quotidianis Missis, quas in suis

locis

locis & altaribus celebrant, oblationes ad opus eorum recipiant & reservent: quidquid etiam eis, dum celebrant Missarum solemnia, intra domorum suarum ambitum pia fidelium devotione donatur, ab ipsis extorquere oblationis nomine contendentes, quod eisdem tam in ornamentis altaris, quàm in libris Ecclesiasticis absolutè confertur, vendicant perperam juri suo. Quocirca mandamus, quatenus universi & singuli à prænotatis gravaminibus desistatis, subditos vestros ab hujusmodi arctiùs compescendo.

N*Imis iniqua*. Ponit quindecim gravamina Religiosis illata, à quibus præcipit Prælatos abstinere, Abbas Siculus.

In Textu ibi, *nec sustinentes eos habere campanam*. De triplici intellectu hujus litteræ, & an liceat Religiosis in suis Ecclesiis, & Oratoriis unam, vel plures habere campanas, dic ut scripsi in *cap. Patentibus, à num.6. usque ad num.28. infra de privileg.* & de sex generibus tintinabulorum, seu campanarum, & de illarum origine, & multiplici usu, & significatione vide quæ adnotavi in *cap. Custos Ecclesiæ, à num.3. usque ad n.7. supra de off. custod.*

DE EXCESSIBUS PRÆLATORUM.

Idem Gregorius IX. universis Ecclesiarum Prælatis.

CAPUT XVII.

ii NImis prava: & infrà. Cùm quidam viri religiosi, ut puta, fratres Prædicatores & Minores (quorum ordinem & regulam sedes Apostolica noscitur approbasse) in arctissima paupertate Christo pauperi famulentur: plerique Prælati, & alii eos ad synodos suas cogunt accedere, ac suis constitutionibus subjacere: nec his contenti, capitula & scrutinia in locis fratrum pro his corrigendis facturos se comminantur, fidelitatem juramento firmatam, ab eorum ministris & custodibus exigentes: eis quoque, ut tam extra civitates, quàm intra cum eis processionaliter veniant, ex levi causa mandantes: excommunicationis sententiam fulminant in benefactores ipsorum, & idipsum fratribus comminantes, eos de locis, in quibus Domino famulantur, satagunt amovere, nisi eis obediant in omnibus supradictis. Ad hoc ne fratres ad honorabiliores civitates & villas, ubi religiosè ac honestè valeant commorari, à populis devotè vocati accedere audeant inhibentes, tam in accedentes fratres, quàm in receptatores eorum præsumunt excommunicationis sententiam promulgare. Ab eis etiam de hortorum fructibus decimas, necnon de habitaculis fratrum (sicut de Judæorum domibus) contendunt redditus extorquere: asserendo, quòd nisi fratres morarentur ibidem, ab aliis habitatoribus proventus aliqui solverentur: & ut ipsos suæ subdant totaliter ditioni, eisdem ministros & custodes volunt præficere pro suæ arbitrio voluntatis. Quocirca mandamus, quatenus universi & singuli à prænotatis gravaminibus desistatis, subditos vestros ab hujusmodi arctiùs compescendo.

SUMMARIUM.

1 *FRatres Prædicatores præferuntur fratribus Minoribus, & n. seq.*
2 *Ordines Prædicatorum, & Minorum quo tempore fuerint per Sedem Apostolicam approbati.*
3 *Regulares omnes etiam Prædicatores, & Minores de iure communi sunt Episcopis subiecti.*
4 *Sed ex privilegiis sunt exempti etiam ratione delicti commissi, contractus initi, & rei sitæ extra locum exemptum.*
5 *Regulares de iure communi tenentur ex magna causa comitari Episcopum processionaliter tam intra, quàm extra civitatem.*
Et quæ sit magna causa, ibidem.
6 *Exempla generalem dispositionem non restringunt.*
7 *Regulares an per exemptiones releventur ab onere accedendi ad processiones ex magna causa indictas, & n. seq.*
Et quid post Concilium Tridentinum, n.10.
8 *Religiosi Societatis Iesu cogi non possunt accedere ad publicas processiones ex privilegio Gregorii XIII.*
9 *Fratres Prædicatores itidem exempti sunt à processionibus ex privilegio Ioannis XXII.*
10 *Regulares exempti etiam Monachi hodie cogi possunt ab Episcopo ad publicas processiones accedere, non obstantibus consuetudinibus etiam immemorabilibus.*
11 *Nisi distent à civitate ultra medium milliare.*
12 *Fratres Prædicatores non secus ac Fratres Minores sunt in statu arctissimæ paupertatis.*
13 *Et nihil proprii habere possunt etiam in communi.*
14 *Item sunt incapaces annui redditus perpetui.*
15 *Fratres Prædicatores sunt Mendicantes ex Constitutionibus, Fratres Minores ex regula.*
16 *Testamentum B. Dominici.*
17 *Fratres Prædicatores ex privilegiis sunt capaces redditus perpetui, & hæreditatum.*
18 *Religiones omnes, exceptis Capuccinis & Minoribus de Observantia hodie possidere possunt bona immobilia in communi.*
19 *Moniales S. Claræ in prædicta exceptione non includuntur.*
Sorores non veniunt Fratrum appellatione, ibid.
20 *Fratres Minores an sint capaces institutionis ea lege facta, ut bona hæreditaria vendantur, & pretium erogetur in reparationem Ecclesiæ, &c. Et quatenus institutio non valeat, iure legati legat, & n. seq. usque ad num.46.*
21 *Fratres Minores an, & quomodo sint capaces bonorum ex dispositione* cap. Exiit de verb. signific. in 6. & num.25.
22 *Modo licite relictum quando dicatur.*
23 *Fratres Minores sunt incapaces successionis.*
24 *Fratrum Minorum institutio in personam Ecclesiæ Romanæ non sustinetur, &* cap. Exiit, *in hoc revocatur per Extravag.* Ad conditorem *Ioannis XXII.*
25 *Fratribus Minoribus in bonis eis sive Ordini relictis, vel oblatis nullum ius, seu dominium acquiritur.*
Relicta pro Fratrum Minorum ecclesiis, oratoriis, officinis & habitationibus, ac vasis, & libris, & vestimentis divinis officiis dedicatis, vel dedicandis sustinentur, ibidem.
26 *Institutio de Fratribus Minoribus facta ad effectum vendendi bona hæreditaria, & pretium convertendi*
in

in usum Fabricæ, vel Sacristiæ an teneat, & n.34. & seq.

27 *Clausula*, omni meliori modo, *an & quando faciat ut quatenus non valeat institutio directa, valeat per indirectum, & n.38.*

38 *Exequutores si hæredis institutio non valeat an censeantur instituti hæredes, & rogati bona erogare in usus à testatore præscriptos, & n.41.*

39 *Testamentum favore piæ causæ valet sine hæredis institutione.*

30 *Fratribus Minoribus an subveniatur officio iudicis, ut impleatur testatoris voluntas, & n.41.*

31 *Fratres Minores sunt incapaces annui redditus cùm inter immobilia reputetur.*

32 *Legatum annui redditus factum Fratribus Minoribus sub modo licito tenet.*

Item si simpliciter, quia sub modo licito factum censetur, ibidem.

33 *Legatum factum sub conditione si institutio sit nulla an valeat in casum nullitatis institutionis, & n.seq.*

34 *Hæres semel numquam desinit esse hæres.*

35 *Institutio cum est pro non scripta, modus etiam illi adiectus est pro non scripto.*

36 *Distinctio an modus licitus adiectus fuerit, fit in legatis particularibus tantum, non autem in successione universali.*

37 *Dictio*, nullatenus, *quid importet.*

38 *Hæredes ad quæ teneantur.*

39 *Clausula codicillaris*, vel omni meliori modo, *quid operetur.*

40 *Fratres minores sunt incapaces fideicommissi, & legati universalis, & n.44.*

41 *Testamentum in quo Fratres Minores sunt instituti hæredes, est nullum, & succedunt venientes ab intestato, nisi adsit cohæres, vel substitutus.*

42 *Pauli IV. & Pii V. dispensationes super successione Fratrum Minorum an sint redactæ ad terminos Concilii Tridentini.*

43 *Institutio de monasterio, seu ecclesia Fratrum Minorum an valeat, & an sustineatur in persona Ecclesiæ Romanæ.*

44 *Legatum universale factum Fratribus Minoribus sub modo licito an teneat.*

45 *Fideicommissarius universalis est hæres in effectu.*

46 *Fratres Minores tam de familia, quàm ex reformatione quorum legatorum sint capaces, & n.seq. usque in finem.*

47 *Quid de legatis bonorum mobilium, quæ unica præstatione adimplentur, & n.51.*

48 *Et quid de legatis annuis factis fabricæ Ecclesiæ, vel Sacristiæ, & n.52.*

49 *Et quid de legatis annuis, quæ fiunt ipsis Fratribus cum onere celebrationis Missarum, & n.53.*

50 *Et quid de legatis annuis sine onere, & n.54.*

55 *Fratres Minores Cismontanæ familiæ, quibus conditionibus permissi fuerint Novitios ad habitum, & professionem recipere.*

56 *Fratres Minores non prohibentur annuos redditus accipere à sponte dantibus per modum eleemosynæ.*

57 *Fratres Minores legata annua cum onere, vel sine onere accipientes quam protestationem facere teneantur, & n.seq.*

58 *Fratrum Minorum incapacitas ex doctrina Divi Bonaventuræ.*

59 *Aromatariarum usus Fratribus Minoribus qualiter permittatur.*

60 *Cippos vel truncos, seu capsulas pro eleemosynis Missarum Fratribus Minoribus habere non licet.*

61 *Congregationis fabricæ S. Petri Decretum circa legata annua Fratribus Minoribus relicta, refertur.*

1 N*imis prava.* Ponit duodecim gravamina Prædicatorum, & Minorum, à quibus præcipit Prælatos abstinere. Secunda pars ibi. *Quocirca.*

2 Nota primò ex ordine litteræ Fratres Prædicatores præferri Fratribus Minoribus, ut *hic*, & in *cap. In his, infra de privileg. in cap. Quorumdam, de elect. lib.6. in cap.3. infra de pactis, & in cap. Constitutionem, de Regular. eod. lib.* & sæpè alibi. Ratio est, quia Prædicatorum institutio fuit prius approbata per Ecclesiam Romanam, ut hic notant Hostiensis, Jo. Andr. & Cardinalis, omnes in principio.

Et refert Joan. Calder. Ordinem Prædicatorum fuisse approbatum anno 1216. ab Honorio III. qui successit Innocentio III. qui id se facturum promiserat. Et eodem anno fuisse approbatam institutionem Minorum. Et idem dixit Joan. Andr. in d. *cap. Quorumdam*, licèt de Minoribus non meminerit, Abb. *hic num.1.* & Marian. Soccin. *num.2.* qui tamen asserit approbationem Ordinis Prædicatorum contigisse anno 1215. Sed verum est, quod dixit Joann. Calder. ut patet in Constitutione Honorii III. quæ incipit, *Religiosam vitam*, edita 11. Kal. Januarii anno ab Incarnatione 1216. Pontificatus anno primo, in Bullar. *tom.1. pag.44.* Confirmatio autem Regulæ Fratrum Minorum habetur in alia Constitutione ejusdem Honorii incip. *par. Solet annuere*, edita 3. Kalen. Decembris, Pontificatus ipsius anno octavo. Et sic septem annis post approbationem Ordinis Prædicatorum in Bullar. *eodem tom.1. pag.47.* De præcedentia autem Ordinis Prædicatorum inter alios Ordines Mendicantium: eò quod ante omnes fuerit per Sedem Apostolicam approbatus. Vide Constitutionem Pii V. *Divina* in Bullar. *tom.2. pag.267.* Et quod scripsi in *cap. Certum, n.1. & seq.* & maximè *n.22. supra de maior. & obed.*

Secundò nota de jure communi Episcopum fundare in- 3
tentionem super jurisdictione ordinaria non tantùm contra Clericos sæculares, sed etiam contra omnes Religiosos suæ diœcesis etiam Prædicatores, & Minores: nam si specialiter eximuntur in casibus hic expressis, & in cap. præcedenti; Ergo in aliis remanet regula in contrarium: quod etiam probatur in *cap. Cum venerabilis de relig. domib. & in 18. qu.2. per totam.* Et tenent hic Innoc. *in princ. in ver. Constitutionibus*, Hostien. *n.4. in eod. vers.* Abb. *num.4. in 4. not.* Marian. Soccin. *num.11.* & alii communiter.

Sed hodie tam Prædicatores, & Minores, quàm alii 4
religiosi quorumcunque ferè ordinum ex privilegiis Apostolicis sunt exempti ab Ordinariorum jurisdictione etiam ratione delicti commissi, vel contractus initi, aut rei existentis extra locum exemptum, ut latissimè probavi in
cap. Tuarum, à num.10. infra de privileg. In quibus autem 5
casibus, & præcipuè ex decretis Concilii Tridentini subsint visitationi, correctioni, & jurisdictioni Episcopi diœcesani, scripsi plenè in *cap. Grave, à num.9. usque in fin. supra de offic. Ordin.*

Tertiò nota in vers. *Eis quoque*, textum efficaciter probantem Fratres Prædicatores, & Minores teneri ex gravi causa processionaliter comitari Episcopum tam intra civitatem, quàm extra: nam cùm textus dicat ex levi causa hoc eis mandari non posse: ergo à contrario secus est ex magna causa, puta in novo ingressu Episcopi, vel Legati, vel imminenti peste, vel flagello, vel ad generales Litanias, quæ fiunt post Pascha ante festum Ascensionis. Facit *cap. Revertimini, 16. qu.1. & cap. Rogationes, de consecrat. dist.3.* nam quod omnibus imminet, ab omnibus debet explicari, *cap. Ad hæc, supra de offic. Archid. cap.2. de elect.* & notant *hic* Hostien. *num.4. in ver. Ex levi causa*, Joan. Andr. *eod. num. & ver.* Petr. de Anchar. *num.4. in 3.*
notab. Abb. *num.3.* Marian. Soccin. *num.7.* & cæteri. Imò 6
hoc vendicat sibi locum in aliis quoque Religiosis, quia hic textus loquitur de Prædicatoribus, & Minoribus per
modum exempli, ut patet ibi, *Vt puta fratres.* Ea verò 7
quæ exempli causa dicuntur, generalem dispositionem non restringunt, *cap.1. Ne Cler. vel Monach. l. Damni, la secunda, in princ. ff. de damn. infect.* Quin etiam putat Abb. *num.5. vers. Et adverte*, etiam per exemptionem concessam post hoc Capitulum Prædicatores, & Minores non relevari ab onere accedendi ad processiones ex magna causa indicendas. Sicut non relevantur in causa hæresis, & in quibusdam aliis, de quibus in *cap. Ad abolendam, de hæret.* nam rogare Deum pro salute populi incumbit tam exemptis, quàm non exemptis, argum. d. *cap. Revertimini.* Verius tamen puto in hoc spectandas esse exemptio- 8
num formas, & tenorem privilegiorum, ut in *cap. Porro, infra de privileg.* Quod enim si ex forma privilegii fiunt nominatim exempti à processionibus ex quacunque causa indicendis, ut sunt Religiosi Societatis Jesu ex Constitutione Gregorii XIII. quæ incipit, *Quæcumque*, edita 16.
Julii 1576. in Bullar. *tom.2. pag.404.* Quinimò & Prædi- 9
catores habent super hoc speciale privilegium à Joanne XXII.

XXII. teste Calder. *cons.393. alias 8. de Regular.* Unde di-
ctum Abbatis potest procedere tantummodo in exemptio-
ne generali, prout videtur intelligere Marian. Soccin.
*hic num.12. vers. Et quamquam privilegia generaliter exi-
merent.* Verùm etiam circumscriptis exemptionibus, Re-
gulares ubi supplicationes indicerentur ex levi causa, non
essent cogendi accedere, ut hic pater.
10 Hodie ex decreto Concilii Tridentini in *cap.13. sess.25.
de Regular.* exempti omnes tam Clerici sæculares, quàm
regulares quicumque etiam Monachi ad publicas proces-
siones vocati, accedere compelluntur, iis tantùm exce-
ptis, qui in strictiori clausura perpetuò vivunt. Non ob-
stantibus privilegiis ante Concilium, & consuetudinibus
etiam immemorabilibus non accedendi, utpotè sublatis
11 decreto *cap.22. ejusdem sessionis.* Adverte tamen quia etsi
per hanc Decretalem Religiosi teneantur ire processionali-
ter cum Episcopo ex magna causa etiam extra civitatem,
ut in littera, & Concilium Tridentinum quoad hoc eorum
exemptiones sustulerit; tamen Gregorius XIII. excepit Re-
gulares, quorum monasteria distant à civitate ultra me-
dium milliare, ut est adnotatum in libris publicis S. Con-
gregationis Concilii ad dictum *c.13.*
12 Ultimo nota ibi, *In arctissima paupertate*, Fratres Præ-
dicatores non secus ac fratres Minores esse in statu arctissi-
mæ paupertatis, prout hic notat Joan. Andr. *num.1. in ver.
Arctissima*, Cardin. *in princip.* Anchar. *nu.2. in 1.notab.* Abb.
n.2. in 2.notab. Bald. *cons.438. Factum sic se habet, in princ.
lib.2.* Alex. *cons.87. Eximie, n.5. vers. Nam Prædicatores,*
13 *lib.2.* Sunt enim Mendicantes, ut *hic & in c. Quorumdam,
de elect. lib.6. & in cap. Constitutionem, de Regular. eod. lib.*
cum concord. Et propterea nihil proprii habere possunt
etiam in communi, cùm victum eis præbere debeat in-
certa mendicitas, ut dicit text. in *cap. un. de relig. domibus
lib.6. & hic* not. Ant. de Butr. *num.2. in primo not.* Petr. de
14 Anchar. & Abb. *ubi supra*, qui addit se pluries dixisse, sicut
fratres Minores non possunt habere annuos redditus perpe-
tuos, ut in Clem. *Exivi de Paradiso, §. Cumque annui
redditus, de verbor. signific.* ita nec fratres Prædicatores:
quia debent servire Deo in arctissima paupertate, ut hic
15 dicitur. Adverte tamen hos duos Ordines in hoc differre,
quod fratres Minores sunt incapaces bonorum etiam in
communi ex regula, & primævo instituto, ut in *cap.
Exiit qui seminat, de verbor. signific. lib.6.* & in d. Cle-
ment. *Exivi.* Prædicatores vero ex Constitutionibus Or-
dinis tantùm; profitentur enim regulam S. Augustini, ut
per Federic. de Sen. *consil.12.* incipien. *Fratres Prædica-
tores*, quem sequitur *hic* Butr. *num.2.* & Marian. Soccin.
numer.6. vers. Adverte, Anchar. *cons.321. Præmittenda
sunt numer.3.* Abb. *cons.27. col.2. vers. Est & tertia lib.2.*
ubi dicit fratres Prædicatores ex regula, quæ est S. Augu-
stini, posse habere bona in communi; sed per Constitu-
tionem à Sede Apostolica approbatam esse Mendicantes,
& vivere in arctissima paupertate; & ita esse intelligen-
dam hanc Decretalem, quamvis oppositum sentiat Franc.
in *cap. un. §. Confirmatos, num.2. de religios. domibus lib.6.*
tamen prima opinio est communis, ut testatur Bertrand.
cons.206. num.3. lib.3. & cons.152. num.2. lib.1. & Clar. *in*
16 *§. Testamentum, quæst.29. per totam.* Nam B. Dominicus
in ultimo vitæ spiritu: *Fratres,* inquit, *charissimi quæ vobis
tamquam filiis possidenda relinquo, charitatem habete, hu-
militatem servate, paupertatem voluntariam possidete,
Quanta vero possum districtione prohibeo ne quis in hunc Or-
dinem possessionem inducat*, maledictionem Dei imprecans
17 contrarium facienti. Quæ verba explicat Bald. in præalleg.
consil.438. lib.2. Ex privilegio tamen sunt capaces annui
redditus perpetui, & hæreditatum, ut per Feder. dict.
cons.12. num.6. Et vide Extravag. Joannis XXII. *Quia quo-
rumdam, circa med. vers. Nec hoc, de verb. signific.* ubi
primùm recitantur verba Gregorii IX. in hac Decretali, vi-
delicet, *fratres Prædicatores, & Minores in arctissima pau-
pertate Christo pauperi famulantur.* Et mox subjungitur:
*Et tamen constat ipsos Prædicatores habere in communi etiam
quoad proprietatem aliqua; idque eorum statui, & regula non
repugnat.*
18 Hodie cessant hujusmodi ambages, quia Concilium
Tridentinum in *cap.3. sess.25. de Regular.* concessit omni-
bus Monasteriis, & Domibus tam virorum, quàm mu-
lierum etiam mendicantium, exceptis domibus fratrum
S. Francisci Capuccinorum, & eorum, qui Minores de
Observantia vocantur, etiam quibus aut ex Constitutio-
nibus suis erat prohibitum, aut ex privilegio Apostolico
non erat concessum, ut deinceps bona immobilia eis possi-
dere liceat. Et sub illa exceptione non comprehendi Mo- 19
niales S. Claræ censuit S. Congregatio; tum quia ante
Concilium capaces erant in communi, glos.3. in Clement.
fin. de sent. excomm. Bald. *cons.183. in princ. lib.1.* Cardin.
in Clem.1. *quæst.7. de regul.* Item ex privilegiis Sedis Apo-
stolicæ, & præsertim Eugenii IV. & Leonis X. de quibus
testatur Ubald. *de success. clericor.* Itemque ex verbis Con-
cilii de fratribus non comprehendi sorores ex Bald. *in l. Qui-
cumque, C. de serv. fugit.* & quia *d. cap.3.* in regula loqui-
tur separatim de viris, & mulieribus. Itaque post Conci-
lium soli fratres Minores, quales sunt verè etiam Capuc-
cini, ut in Constitutione Pauli V. *Ecclesiæ militantis re-
giminis*, in Bullar. *tom.3. pag.244.* sunt in statu arctissimæ
paupertatis, & incapaces hæreditatum, bonorum stabi-
lium, & annuorum redituum etiam in communi.
QUÆRO. Testator instituit hæredes fratres Minores 20
de Observantia S. Francisci cum hoc ut bona hæreditaria
per executores ab eo nominatos vendantur, & pretium
erogetur in reparationem Ecclesiæ, constructionem Ca-
pellæ, & sacram supellectilem. Et quatenus hæredis in-
stitutio non valeat ex aliqua causa in corpore juris clausa,
tunc jure legati legat.
An hujusmodi dispositio sit valida necne?
Disposuit *cap. Exiit qui seminat, §. Ad hæc, de verbor.* 21
significat. in 6. omnium utensilium, & librorum, ac co-
rum mobilium præsentium, & futurorum, quæ & quo-
rum usumfructum fratribus Minoribus S. Francisci, vel
eorum Ordini licet habere, proprietas, & dominium ad
Romanam Ecclesiam liberè pertinere, usu facti tantùm eis
reservato, & in *§. Præterea*, idem ordinavit quoad loca
empta de eleemosynis, & oblata, seu concessa fratribus
sub quacumque forma verborum: necnon quoad Eccle-
sias, & Oratoria ad Ecclesias destinata, & Cœmeterium.
Quo verò ad legata declaravit ut infra, videlicet, *Si verò* 22
*modum licitum in legando testator expresserit, ut si diceret,
lego pecuniam pro fratrum necessitatibus expendendam, vel
domum, agrum, vineam, & similia, ad hoc quod per certam
personam, vel personas idoneas distrahatur, & pecunia de
rebus ipsis accepta in ædificia, vel alia fratrum necessaria con-
vertatur; aut in legando similibus modis, vel verbis utatur.
In hoc casu illud in omnibus, & per omnia, consideratis eorum
necessitatibus, & moderaminibus prædictis, quantum ad fra-
tres decernimus servari, quod per nos est superius in commissis
pecuniariis eleemosynis declaratum; ad quæ legata solvenda
tam hæredes testatorum, quam exequutores se liberales exhi-
beant.*
Supervenit deinde dispositio Clem. *Exivi de Paradiso,* 23
de verb. signific. qua cautum est in *§. Porrecta*, ut pecu-
nia, & alia oblata & legata non recipiantur pro aliis cau-
sis, & sub modis aliis (ut utar verbis text.) quam ponat
dicti Prædecessoris nostri declaratio, quæ est in d. *c. Exiit*,
Deinde in *§. Cupientes*, disponitur his verbis: *Quia igi-
tur in successionibus transit non solum usus rei, sed & domi-
nium suo tempore in hæredes, fratres autem præfati nihil sibi
in speciali acquirere, vel eorum Ordini possunt etiam in com-
muni: declarando dicimus, quod successionum hujusmodi quæ
etiam ex sui natura indifferenter ad pecuniam, & etiam ad
alia mobilia, & immobilia se extendunt considerata sui puri-
tate voti nullatenus sunt capaces.*
Tertiò supervenit dispositio *cap. Ad Conditorem*, Extra- 24
vag. Papæ Joan. XXII. *sub tit. de verb. signif.* quæ provisio-
nem *c. Exiit*, quod oblata seu concessa fratribus pertine-
rent ad dominum, & proprietatem Ecclesiæ Romanæ,
usu facti dumtaxat eis reservato declarat esse contra regu-
lam; & ideò eam tollit, & providet ut infra videlicet: *De* 25
*fratrum nostrorum consilio hoc edicto perpetuum valituro san-
cimus, quod in bonis quæ in posterum conferentur; vel offe-
rentur, aut alias quomodolibet obvenire continget fratribus,
vel Ordini supradictis (exceptis ecclesiis, oratoriis, offici-
nis, & habitationibus, ac vasis, libris, & vestimentis divi-
nis officiis dedicatis vel dedicandis, quæ ad ipsos obvenient
in futurum, ad quæ se non extendunt inconvenientia supradi-
cta; propter quod Constitutionem istam ad illa extendi nolu-
mus) nullum jus seu dominium aliquod occasione ordinationis
prædicta, seu cujusvis alterius à quocumque Prædecessorum
nostrorum specialiter edita Romana Ecclesia acquiratur,*
sed

sed quoad hoc habeantur prorsus ordinationes prædicta pro non factis.

26 Quibus ita se habentibus pro validitate institutionis affertur; quod dispositio §. *Cupientes* considerat institutionem ideò non valere, quia per eam retinetur usus, & dominium contra regulam, quæ ratio cessat hoc casu, quia testator expresse disponit, ut dominium honorum non remaneat penes hæredem, nec usus, sed ut vendatur, & convertatur pretium in reparationem Ecclesiæ, fabricam Capellæ testatoris, & aliàs necessitates ipsius, quod satis secundùm DD. est in consideratione, ut per Abb. *cons.63. num.4. lib.2.* Cuman. *cons.169.* & Fulgos. *cons.103. num.3. vers. Nec obstat, quod si possint*, & secundùm hæc invitantur Christiani ad benefaciendum, & ex contrario retraherentur, & nullum videtur fieri præjudicium puritati regulæ fratrum Minorum, quæ tota fundatur, ut vivant in paupertate, & proprium non habeant, nec possideant; non tamen vult, nec disponit, ut Ecclesiæ non reparentur, ut Capellæ non fiant, ut non habeant paramenta pro altaribus, & calices, & thuribula: & ita servatur, ut refert Vasquez *lib.3. cap.102. illustr. controv. num.6.* allegat Bart. *in l. Civitatibus, ff. de legat.1. & in l. Servus, ff. de alim. legat.* Regula enim circa victum versatur, ut illum dietim eleemosynaliter quærant, & totam fidem in Deo deponant illum habendi, juxta illud Luc.22. *Quando misi vos sine sacculo, & pera, & calceamentis numquid aliquid defuit vobis?* Voluit enim Beatus Franciscus totaliter abstrahere suos ab affectu, & desiderio terrenorum, & specialiter à pecunia, & usu ipsius. Institutio autem secundum modum prædictum non videtur à regula deviare; & sic in fortioribus terminis concludit Bart. *in tract. Minor. lib.1. dist. 5. cap.2. num.3.* dum simpliciter ait valere institutionem ad effectum ut bona vendantur, & pretium expendatur in reparationem Ecclesiæ, & subministrationem locorum, & Ecclesiarum humilium: idemq; sentit Calder. *cons.345. aliàs 46. de testam.* & Guido Papa *decis.327.* ubi ait ita observari, & ex stylo Fratribus prædictis præfigi terminum unius anni ad vendendam hæreditatem, & pretium deponendum. In casu autem nnstro expressè facta est, ut totum in id expendatur, unde diceremus non valere, fortè esset expressè dicere non posse fieri eleemosynam pro reparatione, & fabrica Ecclesiæ, & paramentis altarium, quod maximè absurdum esset: quamobrem instuurionem hoc casu validam esse concludit Bart. *in eod. tract. lib.1. dist. 5. c.1. & 2. n.28. & seqq.*

27 His accedit, quod scripsit idem Bart. *eod. lib.1. dist.2. c.3. num.15.* de clausula, *omni meliori modo apposita*, ut quatenus esset aliquod dubium in institutione directa faciat valere per indirectam per fideicommissum: & quamvis Bald. & Anchar. aliter dixerint, tamen hoc posset procedere in simplici institutione, secundùm quam videtur induci modus contrarius regulæ. At in casu nostro cùm simus in institutione sub modo, & ille non sit contrarius regulæ, fortè aliud videtur dicendum.

Quæ multò magis videntur procedere post dispensationes Pauli IV. & Pii V. necnon Bullam, quæ dicitur *Mare magnum*, de quibus apud Guilelm. de Benedictis *in repet. cap. Raynutius, in ver. Eodem testamento relinquens, n.126. de testam.*

28 Et quia in hoc testamento sunt ordinati exequutores cum amplissima potestate vendendi, alienandi, & convertendi ad usum destinatum per testatorem, quo casu licet institutio hæredis non procederet, ipsi exequutores censerentur instituti hæredes, & rogati, ut converterent bona prout testator disponit, sicut formaliter dixit Bald. in *l. Precibus, C. de impub. & aliis substitut. num.46.* per text. notab. in *cap. Cum tibi, & testam.* permittendum videtur ut exequantur dicti exequutores voluntatem testatoris, ne pia ejus voluntas defraudetur. Quod si objiciatur fore ut tunc deficiat hæredis institutio, sine qua testamentum non
29 valet. Responderi poterit executores censeri hæredes institutos per prædicta. Prætereà favore piæ causæ valet testamentum sine hæredis institutione: ita Tiraquel. *in tract. de privil. piæ causæ, in 15. privil.* per doctrinam Bart. in *l.1. C. de Sacros. Eccles.* sequitur Barbat. *cons.8.* & alii plures quos citat.

30 Nec desunt qui sentiant etiamsi dati non essent executores, nihilominus monasterio subveniri officio judicis, ut pia voluntas defuncti adimpleatur; quin etiam cuilibet de populo actionem competere: inter quos Specul. *de instr. edit. §. Nunc vero, num.66.* Joan. Andr. *in cap. Si hæredes, de testam.* Bart. *in l. Ne quicquam, §. Cum igitur, de verb. signif.* Bald. *in l. Nulli, C. de Episc. & Cleric.* Redoan. *in tract. de spol. Eccles. q.8. n.31.*

Denique quatenus prædicta dispositio sustineri non posset jure institutionis, fortè tamen sustineri poterit jure legati, cùm testator expressè declaraverit se jure legati relinquere casu quo institutio ex aliqua causa in corpore juris clausa non valeret. Certum est enim quamvis fratres Minores sint incapaces hæreditatis, valere tamen legatum rerum stabilium eis factum sub modo licito, aut etiam simpliciter, cùm sub modo licito factum intelligatur.

Qua in re satis erit afferre declarationem Sacræ Congre- 31
gationis Concilii: nam cùm relicti essent dictis Fratribus annui redditus, quorum sunt incapaces, petitum fuit à Sacra Congregatione, ut declararetur, an Fratres possent sibi vendicare hos annuos redditus, non quidem ut eo modo prout relicti erant singulis annis perciperent, sed venderent: & pretium in necessitates monasterii converterent: Sacra Congregatio censuit Fratres Mendicantes Ordinis Minorum de Observantia esse incapaces annui redditus legati, cùm inter immobilia reputetur, Clem. *Exivi*, §. *Cumque annui redditus, de verb. signif.* Cæterum valere 32
immobilium legatum eis factum sub modo licito, nempè ut vendant, & pretium convertant in Ecclesiæ necessitates, Franc. in *cap.1. § Confirmatos, de relig. domib. in 6.* & idem si modus non sit adjectus; nam sub modo licito relictum intelligitur, Cardin. post Bart. & Bald. in d. Clem. §. *Proinde, n.11.* Concilium autem *cap.2. sess.15. de Regul.* prohibere solam possessionem, & detentionem, seu dominii acquisitionem.

Et eò magis, quia testator hoc casu usus est dictione copulativa, &, videlicet, & quatenus institutio ex aliqua causa non valeat, lego, &c. Unde quatenus non valeat institutio, censetur æquè principaliter legasse: non copula facit transire dispositionem in speciem diversam, Achil. de Grass. *decis.1. de clausulis*, Caputaquens. *decis.124.* incipien. clausula *omni meliori modo*. Et de illius natura est utrumque æquè principaliter copulare, *c. Cum Marthæ, de celebr.* glos. & Abb. in *cap. Querelam, de simon.* quamobrem perinde est ac si testator simpliciter, & absolutè legasset nulla facta hæredis institutione: neque enim legatum ex se validum per inutilem institutionem vitiari debet, *cap. Dilectus, il primo, de præb.* & reg. *Utile per inutile non vitiatur*, & est text. in materia in auth. *Ex causa, C. de liber. præter.* Hæc ferè sunt, quæ pro validitate hujus dispositionis afferri possunt.

Cæterùm his non obstantibus verius videtur dispositio- 33
nem testatoris hoc casu nec sustineri posse jure institutionis, nec jure legati: non quidem jure institutionis: nam quamvis singularia relicta valeant si fiant sub modo licito, aut etiam simpliciter, jur in d. decret. *Exiit, §. Ad hæc, quia fratribus:* tamen secus est in institutione, ac jure universali, ut reprobata Bartoli opinone concludit Bald. in auth. *Ingressi, num.50. C. de Sacros. Eccles.* & post eum Aretin. in *l. Apud Iulianum, §. Constat, col.3. ff. de leg.1.* Cardin. in Clem. *Exivi, §. Proinde, col. fin. de verb. significat.* Anchar. *in ead. Clem. col.2. vers. Secundo casu*, & quidem Baldi rationes validissimæ sunt, & præcipuè illa, quod jus universale consistit in quodam intellectuali, quod postquam est radicatum, non potest avelli, idest separari, *l. Si sine, §. Sed quod Papin. ff. de minor.* Unde non potest 34
hoc jus intellectuale converti in aliquem materialem usum: Nam sive hæres totam hæreditatem teneat, sive vendat, sive dissipet, semper tamen permanet hæres, *l. Sed etsi lege, §. Quod autem, de pet. hæred. & l. Imperator ad Trebell.* cum aliis per eum allegatis. Unde cùm fratres Minores non possint hoc jus retinere, nec etiam intellectuale in aliquod materiale converti valeat, meritò non sunt capaces: at secus est in singularibus relictis, quia possunt præcisè converti, & in eorum usum consumi, & sequitur Card. Zabar. *cons.102. Super facto, vers. Ad secundum*, ubi contra opinionem Bart. ait fratres Minores cùm sint specialiter prohibiti, & facti incapaces successionum per d. Clem. *Exivi, §. Cupientes, de verb. signif.* non posse universaliter succedere etiam quoad hoc, ut debeatur illis æstimatio: & idem Card. in d. Clem. *Exivi, §. Proinde in fin.* Conclusio enim illa quod Mendicantes sint capaces successionis ad ef-

fectum

fectum, ut vendant, & pretium convertant in eorum necessitates; non procedit in fratribus Minoribus, qui absolutè sunt incapaces; sed in aliis Mendicantibus dumtaxat. Et ita communiter observari testatur Bald. *cons. 8. Super infrascriptis, lib. 1.* quem refert, & sequitur Dec. in *cap. In præsentia, num. 269. de probat.* ubi etiam ait hanc esse communem opinionem.

35 Nec obstat, ut inquit Bart. Quod institutio de fratribus Minoribus sub modo licito contineat duo capita. Unum scilicet ut sint hæredes; aliud ut vendant, & pretium convertant in necessitates fabricæ, & quod licèt primum non valeat, debet tamen valere secundum, quemadmodum valeret si testator omisso capite primo, disposuisset de secundo. Respondit enim Bald. secundum caput venire consecutivè, & accessoriè ad primum. Unde destructo antecedenti, destruitur consequens, arg. *l. Alimenta, §. Seia, ff. de adim. legat.* & ex quo institutio est pro non scripta, modus est etiam pro non scripto, ut *l. 1. §. In primo, C. de caduc. tollen.*

36 Præterea multum habet ponderis consideratio, quod Nicolaus IV. in *d. cap. Exiit, §. Ad hac,* quia fratribus: dum agit de legatis particularibus statuit, ut si testator modum, secundum quem fratribus eorum conditione inspecta recipere non liceret, exprimat in legando, à tali legato per omnem modum fratres abstineant. Sed si modum licitum fratribus in legando testator expresserit, declarat illud recipi posse servatis moderaminibus ibi præscriptis; & similiter Clemens V. d. Clem. *in Exivi, in §. Porrecta,* agens de legatis particularibus declarat illa recipi posse secundum ea, quæ ejus prædecessor expressit in *d. cap. Exiit,* idest cùm modus licitus est adjectus. At verò in *§. Cupientes,* ubi agit de successione, & jure universali, eam distinctionem non adhibet, sed declarando dicit, successionem hujusmodi fratres dicti Ordinis considerata sui puritate voti nullatenus esse capaces; adjiciens nec licere eis valorem hæreditatum talium, vel tantam earum partem, quod præsumi posset hoc in fraudem fieri quasi sub modo, & forma legati sibi dimitti facere, vel sic dimissa recipere: quin potius ista sit fieri ab ipsis simpliciter prohibuit. Hæc autem diversitas, quæ ponitur inter legata particularia, & sic successionem universalem, planè convincit non æquè fratres Minores esse capaces successionis, ac legatorum; sed legatorum quidem si sub modo licito relinquantur. Successionem verò simpliciter, & absolutè esse incapaces.

37 Præsertim ponderando dictionem, *nullatenus,* de qua in *d. §. cupientes,* quæ cùm sit universalis negativa, & idem importet, quod nullo modo, *cap. 1. §. Ad hac,* ubi Archid. *de restit. spoliat. in 6.* excludit capacitatem successionis etiam per modum alias licitum, efficitque ut fratres sint incapaces successionis in quacumque parte etiam minima, ut de hac dictione *nullatenus,* dicit Gemin. *cons. 35. Pro clariori, num. 2.* & omnem dispensationem excludit, secundum gloss. in Clem. *Ut iis, in verb. Nullo modo, de ætat. & qualit.* Quid enim opus fuisset eam distinctionem adhibere in legatis, & successionem simpliciter prohibere, si tam legatorum, quàm successionis essent capaces, ubi modus licitus esset adjectus.

Et confirmatur, quia si distinguendum non esset inter successionem, & legatum, sequeretur ut fratres Minores essent capaces institutionis simpliciter factæ sicut sunt legatorum, quæ, cùm modus non est adjectus, censentur facta sub modo licito, ut in d. decret. *Exiit, §. Ad hac quia fratribus, vers. Si vero fratribus ipsis generaliter aliquid absque modi expressione legetur,* & declaravit S. Congregatio Concilii. Sed consequens est absurdum, quia institutionis simpliciter factæ prædicti fratres sunt absolutè incapaces, ut in *d. §. Cupientes.* Ergo & antecedens.

38 Ac denique quatenus etiam institutio ad effectum vendendi non repugnaret regulæ in his quæ pertinent ad dominium, possessionem, vel usum rerum, considerandum est tamen in fratres, ut præfertur institutos, cùm secundùm Bald. numquam desinant esse hæredes, transire jura, & actiones activè, & passivè. Hæres enim tenetur de facto, de contractu, & delicto defuncti, Bald. in *l. Iubemus, §. Sanè, in fin. C. de sacros. Eccles.* Et potest conveniri actione personali quatenus non possideat, *l. 1.* & ibi Bart. *C. de hæred. action. & l. 2. eod. tit.* Imò tenetur etiam ultra vires hæreditarias si inventarium non confecerit, ut in Auth. *de hæred. & Falcid. §. Hinc nobis, l. Sancimus, C. de Iur. delib.* Feder. de Sen. *cons. 21.* Item tenetur exonerare conscientiam defuncti, *cap. In litteris, de raptor.* Item sortitur forum, & conveniri potest in loco defuncti, vel ejus foro, *l. Hæres absens, in princ.* & ibi DD. *ff. de Iudic.* etiamsi alias sit exemptus, secundùm Bart. ibi. Item tenetur de evictione pro re vendita per executorem testamenti, Bart. in *l. Alio, in fin. de alim. & cibar. legat.* & ad alia plurima his similia.

Fingamus ergo fratres Minores institutos sub conditione, ut vendant bona hæreditaria, adiisse hæreditatem, & bona distraxisse, & pretium erogasse in usum fabricæ, vel satisfisse, aut in eorum necessitates; quis tenebitur ad debita hæreditaria? & quomodo consultum erit creditoribus; eruntne actione personali conveniendi fratres, quorum inopia omnem actionem excludit, ac reddit inanem? quis exonerabit conscientiam defuncti? quis tenebitur de evictione, si bona hæreditatis distracta evincantur, aut alia adimplebit, quæ ab hæredibus præstari oportet? Præterquam quod hujusmodi lites valdè repugnant intentioni S. Institutoris qui voluit suos fratres ab his eruis, & sollicitudinibus omninò avocare, ut patet ex dicta Clem. *Exivi, §. Amplius,* ibi: *nullo modo debent hujusmodi voti, & regulæ professores se talibus curis, & litigiosis actionibus immiscere, ut & testimonium habeant ab his, qui foris sunt, & puritati satisfaciant voti sui, ac evitetur per hoc scandalum proximorum.* Quæ ratio inter alias movit etiam Joan. XXII. in d. Extravag. *Ad conditorem,* ad renunciandum juri Ecclesiæ Romanæ super bonis relictis, aut oblatis prædictis fratribus, ut in *§. Rursus,* ibi, *Numquid non præfata Ecclesia derogatur honori, si ipsum oporteat nunc in foro ecclesiastico, nunc in sæculari, interdum quoque coram pedaneis iudicibus, & plerumque pro rebus parvis, & in vilibus continuò litigare.* Non igitur mirum si successionis, ac juris universalis fratres prædicti absolutè, ac nulla distinctione adhibita declarentur esse incapaces.

Nec urgent inconvenientia superiùs relata, quod ex contrario Christi fideles retraherentur ab operibus charitatis, ecclesiæ non ædificarentur, &c. Siquidem hujusmodi eleemosynæ fieri possunt per viam oblationum, & legatorum particularium, quorum fratres sunt capaces, si modus licitus adjiciatur: ut dictum est supra, non autem per viam institutionis, ac juris universalis, quia opera charitatis exerceri non debent modo illicito, per quem fratres inducantur ad regulæ transgressionem, ut patet in *d. cap. Exiit, §. Quia verò puritatem vers. Non enim verisimile est.*

Quemadmodum nec obstat, quòd scripsit Bart. de clausula, *omni meliori modo,* vel codicillari, & quod venientes ab intestato censeantur instituti hæredes: nam in hoc quoque articulo eum reprobat Bald. in d. Auth. *Ingressi, numer. 54.* & sequitur Petr. de Anchar. in d. Clem. *Exivi, col. 4. in fin. vers. Et per ista,* & Duen. *reg. 381. in 8. ampliat.* ubi alios citat: quia virtus prædictæ clausulæ est, ut institutio convertatur in fideicommissum universale, cum quo habet symbolum, & ita procedit text. in *l. Eamquam, C. de fideicomm.* in qua Bart. se fundat: non autem in fideicommissum particulare, sed fideicommissi universalis fratres Minores sunt incapaces. Ergo quoad eos prædicta clausula, aut tacita executorum institutio nihil operatur, nec deducit universale in particulare, ut per Bald. *ibid.* 39

40

Amplius non obstat, quòd deficientibus executoribus subveniendum sit fratribus per officium judicis; nam respondetur id habere locum in legatis particularibus tantùm, ad quæ solvenda prædicta Decretalis, *Exiit, in §. Ad hac quia fratribus,* non solùm præcipit, ut tam hæredes testatorum, quàm executores se præbeant liberales, sed etiam ut judices se ex officio suo promptos exhibeant ad pias voluntates deficientium adimplendas. At secus est ubi fratres sunt instituti hæredes; quia tunc testamentum est nullum, & hæreditas defertur venientibus ab intestato, nisi adsit cohæres, vel substitutus, Bart. *in tract. Minor, lib. 1. dist. 1. cap. 2.* Feder. de Sen. *cons. 26. in princ.* & est communis opinio secundùm Rom. *cons. 296. circa declarationem, in princ.* adeò ut venientes ab intestato nec teneantur in foro conscientiæ hæreditatem fratribus restituere, ut articulo utrimque discusso concludit Bart. *d. lib. 1. dist. 1. cap. 2.* Bald. verò in *l. Nulli, C. de Episc. & Cler.* Specul. & alii in contrarium allegati non loquuntur de fratribus Minoribus qui sunt incapaces, sed de pauperibus, vel alia pia causa, cui subvenitur per officium judicis, aut certè intelligendi 41

gendi sunt de legatis particularibus tantùm, per supradicta.

42 Denique non obstant dispensationes Sixti IV. Pauli IV. & Pii V. nam illa Pii V. habet clausulam, *quatenus decretis Tridentini Concilii non adversentur*, & omnes redactæ sunt ad terminos Concilii tam ejusdem Pii V. quàm Gregorii XIII. neque enim videtur dubitandum quin dispensationes hujusmodi adversentur Concilio, cùm in *cap. 1. sess. 25. de regul.* præcipiatur Regularibus omnibus, ut ad regulæ quam professi sunt præscriptum, vitam instituant, & componant, & in *cap. 3. ejusdem sess.* A concessione possidendi bona immobilia in communi excipiantur in specie fratres Capuccini, & Minores de Observantia. Quæcumque igitur dispensatio, quæ regulæ adversatur, cujusmodi est jus succedendi quoad fratres Minores, adversatur etiam Concilio, quod præcipit ut regula observetur.

43 Hæc autem adeò vera sunt, ut institutio nec validè fieri possit de Ecclesia ipsa fratrum Minorum ut similiter contra Bart. qui censuit hæreditatem hoc casu acquiri Ecclesiæ Romanæ, de cujus proprietate sunt Ecclesiæ fratrum Minorum, determinat Bald. in d. auth. *Ingressi num. 55.* Movetur inter cætera, quia aut sumitur Ecclesia materialiter pro ædificio; & hoc modo cùm Ecclesia sit quid insensatum, non est sufficiens medium ad acquirendum Ecclesiæ Romanæ civili acquisitione, *l. Pecoris, ff. de servit. rustic. præd. & l. Ut pomum, C. de servit.* Aut sumitur Ecclesia personaliter, & significativè, ut *l. Mortuo, ff. de fideiuss.* & tunc cùm significet & repræsentet Collegium fratrum, sequitur, ut Ecclesiæ Romanæ acquiri non possit, quia cùm debeat acquiri mediante organo, & organum sit inhabile, acquisitio impeditur, *l. 1. §. Cæterum, de acquir. possess. & l. Quæcumque gerimus, de action. & obligat.* Allegat etiam notata in Clem. *Religiosus, de Procur.* subdens impedimentum regulæ videri de jure naturali, & divino, & in his quæ requirunt medium, cessante medio cessare acquisitionem.

Ad hæc Bartoli interpretatio, quod acquiratur Ecclesiæ Romanæ, non solum est contra mentem testatoris, qui voluit legare pauperibus, non Ecclesiæ Romanæ, *l. Non dubium, C. de testam.* sed etiam contra declarationem Jo. XXII. in d. Extravag. *Ad conditorem*, qui renunciavit omni acquisitioni dominii per dictos fratres faciendæ Ecclesiæ Romanæ. Ac demum in persona vera ipsorum fratrum non valet institutio. Ergo multò minus valet in persona ficta: ut in Auth. *de nupt. §. Optimi.* Ex quibus, atque aliis rationibus Bald. dicit se de facto contra opinionem Bart. consuluisse; habetur ejus cons. *lib. 4. cons. 416. Visa substitutione*, & idem tenet Jo. de Lignan. in d. Clem. *Exivi*, & ibi etiam Anchar. *n. 6.* In quo tamen articulo, quia non desunt qui sentiant oppositum, non videtur insistendi, cùm non sit casus noster, in quo testator non instituit Ecclesiam, sed ipsos fratres, licèt modum ut supra adjecerit.

44 Sed nec jure legati dispositio testatoris hoc casu sustineri potest: quia fratres Minores eodem modo sunt incapaces legati universalis, atque institutionis, text. est in d. Clem. *Exivi, §. Cupientes*, qui de successione loquitur, *de verb. signific.* & tradit Bart. *in d. tract. Minor. lib. 1. dist. 2. cap. 1.* Bald. in d. Auth. *Ingressi, num. 15. C. de sacrosanct. Eccles.* Anchar. in d. Clem. *Exivi, col. 3. vers. Secundum membrum*, Capr. *cons. 31. col. 2.* Paris. *cons. 65. col. 4. vol. 2.* Ias. *in l. 1. num. 99. ff. de leg. 1.* & de legato hæreditatis idem Bart. *eod. tract. & lib. dist. 3. cap. 1. de hæreditate.* Prædicta autem distinctio an fuerit relicto sub modo licito, necne fieri debet in legatis particularibus tantùm, juxta text. in d. *c. Exiit, §. Ad hæc quia fratribus*, & resolutionem S. Congregationis Concilii superiùs relatam *n. 11.* non autem in successione universali, ut dictum est supra, & declarat

45 Cardin. *d. cons. 102. vers. Ad secundum* fideicommissarius enim universalis est hæres in effectu, *l. Qui quadraginta, ff. ad Trebell. & l. Cum filius, ff. Quod cum eo*; & rationes adductæ per Bald. in d. auth. *Ingressi*, æquè militant in relicto universali, atque in hæredis institutione. Hoc autem casu testator quatenus nō valeret institutio jure legati legavit; unde in effectu hoc est legatum totius hæreditatis juris universalis, cujus fratres sunt incapaces, etiamsi modus licitus adjiciatur, ut superiùs probatum est. Vitius autem hujus clausulæ est ut institutio transeat in fideicommissum universale dumtaxat, non autem in legatum particulare, ut inquit Bald. in d. auth. *Ingressi n. 34.*

Postremò cùm similis casus olim contigisset, in quo testator instituerat hæredes Fratres Minores S. Francisci adjecta clausula; quod si forsan aliquo modo essent incapaces dictæ hæreditatis, tunc bona cederent monasterio pro augmento fabricæ, & alimentis fratrum: Sacra Congregatio super hoc consulta censuit simpliciter respondendum fratres esse incapaces. Quid autem faciendum esset de hæreditate, non esse Congregationis definire, sed adeundos judices ordinarios.

Successivè QUÆRO. An, & quibus casibus valida sint legata bonorum mobilium, vel annui redditus facta Fratribus Minoribus S. Francisci tam de Observantia, quàm ex Reformatione, aut eorum Ecclesiæ, vel Sacristiæ. 46

Solutio quæstionis patebit ex infrascriptis declarationibus me Secretario editis in Congregatione à S.D.N. Urbano VIII. eorumdem fratrum negociis præposita.

Distinctio I. De legatis bonorum mobilium. 47

Articulus I. An fratres Minores tam de familia, quàm Reformati sint capaces legatorum bonorum mobilium, quæ unica solutione, seu præstatione adimplentur tam in pecunia numerata, quàm in aliis speciebus.

Articulus II. An possint eadem legata in judicio, aut extra exigere per seipsos, vel Syndicum apostolicum.

Articulus III. An fabricæ Sancti Petri liceat in hujusmodi legatis se ingerere infra annum, ex quo dies legati cessit.

Articulus IV. Et quid elapso anno.

Distinctio II. De legatis factis fabricæ. 48

Articulus I. An valeat legatum annui redditus factum fabricæ, sacristiæ, vel ecclesiæ Fratrum Minorum tam de familia, quàm ex Reformatione.

Articulus II. An liceat fratribus hujusmodi legata in judicio exigere per eorum Procuratores, vel Syndicos apostolicos.

Articulus III. An liceat ejsdem erogare prædicta legata in usus fratrum; an verò illa omninò converti debeant in usus à testatoribus præscriptos.

Articulus IV. An fabricæ S. Petri liceat infra annum se ingerere in proprietate horum legatorum pro fabrica, vel sacristia, transigendo cum hæredibus, aut aliàs de eadem proprietate disponendo.

Articulus V. Et quid transacto anno.

Articulus VI. An liceat eidem fabricæ S. Petri se immiscere præstationibus, seu fructibus eorumdem legatorum ab anno decursis, & non solutis.

Articulus VII. Et quid infra annum, ex quo cessit dies præstationis.

Distinctio III. De legatis annuis cum onere. 49

Articulus I. An fratres Minores tam de familia, quàm Reformati sint capaces legatorum annuorum, quæ fiunt adjecto onere celebrationis missarum.

Articulus II. An iidem possint pro his legatis in judicio experiri agendo, aut judicis officium implorando.

Articulus III. An possint Fratres illa accipere à spontè offerentibus celebrando missas ad rationem rei acceptæ.

Articulus IV. An possint illa spontè oblata accipere per se ipsos; an verò per Syndicum Apostolicum.

Articulus V. An Fratres possint hujusmodi legata extinguere, aut illorum proprietatem vendere, & pretium erogare in usum fabricæ, vel Sacristiæ.

Articulus VI. An liceat fabricæ S. Petri proprietatem eorumdem legatorum cum onere missarum sibi vendicare tam elapso anno, quam antea.

Articulus VII. An eidem fabricæ liceat sibi vendicare annuas præstationes decursas, & non solutas tam antea annum, quàm post.

Distinctio IV. De legatis annuis sine onere. 50

Articulus I. An Fratres Minores tam Observantes, quàm Reformati sint capaces legatorum annuorum sine aliquo onere, aut modo adjecto saltem ad effectum illa extinguendi, & pretium erogandi in usus fabricæ, vel sacristiæ.

Arti-

Articulus II. An ad hunc effectum possint eandem proprietatem in judicio petere per Syndicum Apostolicum.

Articulus III. An possint illam convertere in usus Fratrum.

Articulus IV. Et quid si cœperint illorum annuas præstationes accipere.

Articulus V. An possint Fratres exigere judicialiter annuas præstationes eorumdem legatorum in vim Martinianæ.

Articulus VI. Et quid post ultimum decretum S. Congregationis hac de re editum.

Articulus VII. An Fratres teneantur protestari se esse incapaces eorumdem legatorum.

Articulus VIII. An possint illas à sponte dantibus accipere per seipsos, vel per Syndicos Apostolicos.

Articulus IX. An hæredes teneantur illorum præstationes Fratribus solvere in foro conscientiæ.

Articulus X. An fabrica S. Petri jus habeat sibi vendicandi horum legatorum proprietatem tam elapso anno, quàm antea.

Articulus XI. Et quid de annuis præstationibus decursis, & non solutis.

Articulus Ult. An hæc omnia procedant etiam in legatis annuis ad modicum tempus.

51 Die 9. Septembris 1628. Sacra Congregatio negociis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia à S. D. N. præfecta ad singulos articulos superius propositos ad hunc modum respondit, videlicet.

Distinctione I.

Ad I. Articulum, Fratres Minores tam de familia, quàm Reformatos esse capaces legatorum bonorum mobilium, quæ unica solutione, seu præstatione adimplentur tam in pecunia numerata, quàm in aliis speciebus, dummodo tamen hujusmodi legata sint in quantitate moderata, & non in fraudem paupertatis.

Ad II. Fratres quidem nec per seipsos, nec per interpositam personam posse eadem legata in judicio exigere, sed Syndicum Sedis Apostolicæ tantùm judicis officium implorare, dummodo similiter illa in moderata sint quantitate, & sine ulla fraude paupertatis, & re ipsa erogentur in Fratrum necessitates. Extra judicium verò ita demum legata hujusmodi accipi posse à Fratribus per se ipsos, si in aliis speciebus consistant, & accipiantur in ea tantùm quantitate, quam vera, & imminens eorum necessitas postulet; sed superfluam, aut pecunias à Syndico tantùm posse accipi, dum tamen id omne in Fratrum necessitates convertatur.

Ad III. Non licere fabricæ S. Petri in hujusmodi legatis bonorum mobilium se ingerere infra annum, ex quod dies legati cessit.

Ad IV. Elapso anno licere ad præscriptum suarum facultatum.

Distinctione II.

52 Ad I. Articulum. Valere legatum annui redditus factum Sacristiæ, vel fabricæ Ecclesiæ, vel Conventus Fratrum Minorum tam de familia, quàm de Reformatione, nisi adsit excessus in quantitate.

Ad II. Nec per seipsos, nec per alios licere fratribus in judicio exigere hujusmodi legata, sed Syndico Apostolico dumtaxat.

Ad III. Non licere eadem annui redditus legata erogare in usus fratrum, sed illa omnino converti debere in usus à testatoribus præscriptos.

Ad IV. Fabricæ S. Petri non licere infra annum se ingerere in proprietate horum legatorum cum hæredibus transigendo, aut aliàs disponendo de eadem proprietate.

Ad V. Itidem non licere.

Ad VI. & VII. Posse fabricam S. Petri se immiscere in præstationibus, seu fructibus eorumdem legatorum ab anno decursis, & non solutis; non autem infra annum, ex quo dies præstationis cessit.

Distinctione III.

Ad I. Articulum. Fratres Minores tam de familia, quàm ex Reformatione nullatenus esse capaces legatorum annuorum, quæ fiunt adjecto onere celebrationis Missarum. 53

Ad II. Non posse pro his legatis in judicio experiri, aut judicis officium implorare.

Ad III. Posse fratres illa accipere per modum eleemosynæ à sponte offerentibus celebrando Missas ad rationem rei acceptæ, citra tamen ullam obligationem ad onus perpetuum, & dummodo prius protestentur se illorum capaces non esse.

Ad IV. Syndicum Apostolicum, & pro fratrum necessitatibus, non autem fratres ipsos etiam per alios posse hujusmodi legata utcumque sponte oblata accipere, si in pecunia consistant.

Ad V. Non posse fratres hujusmodi legata extinguere; aut illorum proprietatem vendere, & pretium erogare in usus fabricæ, vel Sacristiæ.

Ad VI. Licere fabricæ S. Petri ad suarum facultatum præscriptum sibi vendicare eorumdem legatorum proprietatem cum onere Missarum celebrandarum tam elapso anno, quàm antea.

Ad VII. Similiter licere.

Distinctione IV.

Ad primum Articulum Fratres Minores tam Observantes, quàm Reformatos non esse capaces legatorum annuorum, quæ fiunt sine aliquo onere, aut modo adjecto, nisi ad effectum illa extinguendi, seu illorum proprietatem, & pretium convertendi in usus fabricæ, vel sacristiæ. 54

Ad II. Non fratres ipsos, sed Syndicum Apostolicum tantùm posse eamdem proprietatem in judicio petere.

Ad III. Posse convertere.

Ad IV. Si fratres cœperint illorum annuas præstationes accipere, ne hinc fiat fraus paupertati, expedire ut de cætero decernatur eo casu non licere amplius fratribus eamdem proprietatem vendere, ac pretium in usus fabricæ, vel sacristiæ erogare. Ideòque, agendum cum S. D. N.

Ad V. & VI. Fratres nullo modo posse in judicio exigere annuas eorumdem legatorum præstationes.

Ad VII. Teneri.

Ad VIII. Posse illa per modum eleemosynæ, & à sponte dantibus accipere etiam per seipsos, si in aliis speciebus consistant: quod si in pecunia, nonnisi per Syndicum Apostolicum.

Ad IX. Non teneri.

Ad X. Fabricam S. Petri nullum jus habere vendicandi horum legatorum proprietatem, nisi elapso anno juxta suas facultates.

Ad XI. Similiter non habere jus vendicandi hujusmodi annuas præstationes, nisi ab anno decursas.

Ad Ult. Hæc omnia locum non habere in legatis infra decennium, sed in his tantùm, quæ fiunt ad decem annos, & ultrà.

Cum his declarationibus consentiunt alia decreta ab eadem Congregatione edita 14. Junii 1628. & die seq. publicata in Congregatione generali Fratrum Minorum de Observantia in præsentia D. Cardinalis Gypsii, quorum tenor talis est videlicet. 55

Sacra Congregatio à S. D. N. Fratrum Minorum de Observantia S. Francisci Cismontanæ familiæ consultationibus præposita volens quantum potest in Domino ipsorum postulato satisfacere circa Novitios ad habitum, & professionem admittendos; Sanctitate sua approbante, censuit tunc demum esse illis permittendum, ut Novitios ut supra recipiant, cùm constiterit ex ipsorum Conventibus eo, sustulisse abusus omnes, qui Regulæ S. Francisci Observantiæ adversantur. Quod ubi præstiterint, designanda erunt loca pro iisdem Novitiis recipiendis, & præscribendus recipiendorum numerus & qualitas, & alia ad eorum institutionem pertinentia: & prout unaquæque Provincia id exequetur, eidem receptionem hujusmodi fore permittendam.

Abusus verò quibus eos propterea mederi oportebit, sunt potissimum infrascripti.

Ac primum abdicenti à se, & eorum Conventibus non solum pistrina, ac bona omnia immobilia, quæ alicubi contra Regulæ puritatem, & declarationes fel. recor. Nicolai III. & Clem. V. extra, vel intra septa monasteriorum detinent: sed etiam census perpetuos, & legata annua, su-
56 per quibus Sacra Congregatio præcipit observari decretum Congregationis generalis Romæ habitæ die 17. Maii 1603. Cujus tenor talis est.

Cùm annuos redditus; sicut cætera bona immobilia nobis habere non liceat, ideò renovantes alia generalia statuta, decernimus quod Frater inducat personam aliquam ad eleemosynam perpetuam Ordini nostro exhibendam, nec exhibitam à quopiam viventè suscipiat; & si aliqua talis nobis fuerit relicta, nullo modo in judicio exigatur: declarantes quod ad perpetua legata petenda non possunt fratres recurrere, nisi humiliter, & per modum eleemosynæ absque allegatione ali-
57 cujus debiti. Decernitur præterea, ac præcipitur per S. Obedientiam, quod quoties relinqui contingat aliqua legata perpetua aliquibus personis, & Hospitalibus, vel alicui Reipublicæ, & aliis domibus ea lege quod teneantur fratribus præstare singulis annis certam eleemosynam, sive omninò gratis, sive ut ipsi fratres dicant certa officia, & missas, quod Guardianus faciat protestationem ei, qui testatoris voluntatem adimplere tenetur, quod cùm ad illas eleemosynas nullum jus habeant ex vi legati, non possunt obligari ad illa officia, & missas. Si tamen facta ista protestatione hæres ex sua libera voluntate voluerit dare eleemosynas illas, & committere fratribus dicta officia, & missas; tunc fratres tuta conscientia possunt eleemosynas hujusmodi recipere. Quod totum, & multo fortiùs in relictis legatis singularibus fratribus simili modo faciendum esse decernimus. Inhibemus autem, ne Syndicus in sua persona hujusmodi annuos redditus recipiat distribuendos ipsis fratribus. Protestatio autem sic fiat sub sigillo Conventus, videlicet: Nos Frater N. Guardianus, & Fratres Discreti hujus Conventus N. dicimus ad nostram notitiam pervenisse quondam N. certam eleemosynæ quantitatem Conventui huic distribuendam perpetuo gratis, vel forsan pro aliquibus officiis, aut missis dicendis legasse. Cùmque legata hujusmodi, nisi per viam simplicis eleemosynæ acceptare ex instituto sancto nostro, & jure nobis non liceat; ideò per præsentes liberè protestamur in Domino, quod legatum prædictum tamquam illius incapaces ex vi legati recipere nolumus, nec intendimus. Si tamen hæres commissarius, aut legatarius ipsius testatoris dictam quantitatem per viam simplicis eleemosynæ omni obligatione, dominio, & proprietate penitus cessantibus, nobis liberè conferre voluerit, illam simpliciter accipiemus, & piæ testatoris voluntatis quantum in nobis fuerit plenè, ac fideliter satisfaciemus. Hæc autem protestatio subscripta per Guardianum, & Discretos Conventus dabitur illi, qui tenetur testatoris voluntatem implere: & eadem protestatio scribetur in libro Conventus, ut constare possit succedentibus Guardianis hanc Constitutionem fuisse ad plenum adimpletam.

58 Est autem hæc protestatio necessaria, ut optimè decernit D. Bonaventura hanc disputans quæstionem; & ex Apostolicis declarationibus Regulæ nostræ colligitur. Et ut omnibus sit compertum id quod tantoperè est nobis necessarium; ipsam D. Bonaventuræ quæstiunculam ex suo Apologetico desumptam hic apponere de industria non gravabimur, quæ talis est ut sequitur.

Cùm asseratis vos secundum Regulam, & professionem vestram nullos debere recipere proventus redituum, seu possessiones, exceptis domibus, in quibus habitatis, videmini transgressores Regulæ vestræ in eo, quod recipis domos, vel areas non continguas vestris areis, in quibus habitatis eodem enim modo si hoc licet, poteritis etiam vineas recipere, & agros, & mansos, & similia quæque recipere; imò grancias, & villas, & castra, & terras, & oppida, & quæcumque fuerint vobis data; & sic pristina paupertas, & mendicitas, quam professi estis, paulatim evanescere, & non eritis discipuli S. Francisci, cùm non sequamini vestigia ejus, nec ejus Regulam teneatis: de domibus enim vobis contiguis potest esse excusabile, quod pro dilatanda area vestra illas quandoque recipiatis, sed de aliis non, in quibus homines alios pro censu locatis, quem procurator vester loco vestri exigit, & in usus vestros convertit de voluntate vestra. Si qui in talibus incautè agunt, dolemus, & contradicimus, & prohibemus. Qualiter autem in hoc licitè agere possimus, adverte; & tunc non judicabis nos, si sanè intelligis, transgressores. Protestamur nos secundum Regulam nostram nil debere, seu velle possessionis, vel certorum redituum recipere, vel habere; quia verò mendici sumus, & pauperes, & quibus pro præsenti necessitate indigemus, ideò recipimus prout licet, sive pro solvendis debitis, vel aliis necessariis procurandis. Cùm ergo aliquis ex devotione vult nobis legare dumum suam, vel aream non contiguam nostræ mansioni, non recipimus eam per nos, nec per interpositam personam ut nostram, sed si ille eam disponit per alium quemcumque, ut ea vendita de pretio ejus provideatur; nobis ex parte sui in his, quibus tunc indigemus procurandis, vel solvendis debitis, acceptamus. Si autem ille timens ne fortè ejus talis dispositio per hæredes suos, vel alios in posterum impediatur, & propter hoc præoccupat reprobare illam sigillo alicujus judicis, vel civium, vel alterius, &c. & sic committit eam alicui amico suo, vel fratrum qui conservat quod ipse disponit de domo tali, vel area, nil ad nos, cùm de rebus suis possit ordinare quod vult, nec locum talem, vel domum dicimus esse nostram, cùm nihil juris nos in ea protestemur habere. Similiter si aliquis disponeret per amicum, vel alium, quod de pretio, vel de proventibus illis, vel illis darentur fratribus tot panes quotidie vel tantum eleemosynæ singulis septimanis, aut annis, non essemus propter hoc prædii, vel redituum possessores; nam si me petente eleemosynam aliquis dives permittat quod singulis annis velit dare fratribus duas tunicas, vel tantùm unam, vel singulis hebdomadis tot panes & hoc committat officialibus suis, ut vice sui ista dent etiam eo absente, & hoc pro fratribus recipiam, vel etiamsi illi negligant dare, admonendo exigam, numquid propterea certos redditus habere dicendi sumus; Cum non ex jure, sed ex gratia solum talem eleemosynam recipiamus, vel exigamus.

Et si post obitum illius, uxor ejus, vel alii amici pro anima illius adhuc velint aliquo tempore talem nobis eleemosynam per se vel ex dispositione illius largiri, possumus similiter accipere ex tali gratia: ita quod quandocumque nollent amplius ista dare, nihil peteremus ab eis quasi ex debito, sed more mendicorum recurremus ad domum clementis domini pro quotidiana eleemosyna quamdiu illi placeret; sed quando plus nollet, discedimus ut cui gratias agentes de dato, & non murmurantes de negato. Hæc est vera, & pura vita mendicorum, quod datur ex gratia recipere, non ex jure. De censibus verò domorum fratribus legatorum nihil quærimus, sicut nec de aliis redditibus. Si autem antequam vendantur aliquem inde censum dare volunt hi, in quorum tunc potestate sunt ille domus, nihil juris habere in eo protestamur, sed eleemosynam nobis spontè oblatam simpliciter recipimus, sicut aliundè donatam. Quia verò Dominus docet nos cavere ab hominibus *Matth.* 10. & Apostolus ab omni specie mala abstinere *primo Thessal.* 5. Ne putemur ab ignorantibus transgressores regulæ nostræ, debemus apertè protestari nihil nobis juris in talibus donationibus velle habere, sicut tenetur suspectus de fornicatione omnia illa cavere, ex quibus posset ista suspicio probabilis judicari. Hæc omnia D. Bonaventura.

Sed quia in his casus solet aliquando evenire, quòd annuus redditus ob temporis antiquitatem non comperiatur habere aliquem patronum, cui fieri habeat talis, ut supra, protestatio, decernimus quòd in tali casu servetur statutum Ordinis Minorum sub Paulo II. contentum in constitutionibus super *cap. 6. Reg. & §. Inhibemus*. Quod nimirum hujusmodi redditus assignetur Rectoribus spiritualibus, aut temporalibus Collegiorum, aut Communitatum, Terrarum, aut Civitatum, qui tales eleemosynas, sive fructus, vel redditus annuos nomine Ecclesiæ Romanæ, vel donantium sine fratribus exigant, & recipiant, & fratribus sive aliis Sacerdotibus, quando fratres noluerint tales Missas, vel suffragia juxta piam intentionem benefactorum in toto, vel in parte secundum quantitatem talium obventionum interdicere faciant.

Item statuitur, ut deinceps nulla instrumenta publica fiant à fratribus capitulariter congregatis nec quocumque

alio

alio modo se habentibus, in quibus transferatur dominium, & proprietas alicujus capellæ, sive sepulturæ, cùm hoc omnino sit contra Regulam, & nostro repugnet instituto; nam quomodo aliquis dat quod non habet? Si tamen occasio se obtulerit in qua oporteat satisfacere devotæ fidelium voluntati, id fiat per modos nostræ regulæ, & instituto congruentes. Est autem protestatio prædicta necessaria, ne ut ait D. Bonaventura, ab ignorantibus nostrum institutum regulæ nostræ transgressores judicemur; Cujus Seraphici Doctoris sententiam hic inserendam judicavimus quatenus è medio tollatur abusus ignorantissimorum aliquorum, qui existimantes Charibdim fugere, in Scillam inciderunt in favorem Ordinariorum, vel alicujus tertii, vel hæredis, renunciantes prædicta legata, quasi non esset opus proprietatis, & dominii donare, sicuti accipere, & summa dementia alienum renuntiare.

De hujusmodi autem bonis, seu illorum pretio Generalis, vel Commissarius Generalis unà cum consilio Guardiani, & Discretorum Conventus in usum Sacristiæ, fabricæ Ecclesiæ, & Conventuum provideat, prout illorum necessitate perspecta salubriter in Domino expedire arbitrabitur. Et de hac provisione quamprimum sacram hanc Congregationem fideliter certiorem faciat. Hanc verò bonorum abdicationem, & legatorum renunciationem fuisse executioni demandatam constare debebit huic Sacræ Congregationi ex Generalis, vel Commissarii generalis, & Ordinariorum attestationibus gratis, & absque ullo fratrum dispendio concedendis.

Deinde à fratribus particularibus auferatur cujuscumque rei proprietas, si quæ sit, & omnia in communi redigantur ad regul. Sac. Can. Apostol. Constit. & S. Concil. Trid. dispositionem. Potissimum verò tollantur pecuniæ, & quamprimum insumantur in veras, & communes ipsorum Conventuum necessitates; idque fiat à Syndicis Apostolicis tantùm, ita ut nihil pecuniæ mediatè, vel immediatè supersit in manibus, vel potestate fratrum etiam Superiorum.

59 Ad hæc tollatur abusus Aromatariarum, ita ut de cætero illæ non retineantur, nisi ad usum monasteriorum duntaxat, nec liceat res illarum cuique vendere.

60 Præterea nullo modo habeant in eorum Ecclesiis, vel Sacristiis, aut alibi cippos, & truncos ordinatos ad offerentium, seu donantium pecunias, nec capsulas pro eleemosynis Missarum.

Ac demum Superiores Regulares invigilent ut fratres communi mensa utantur, divina officia temporibus debitis recitent, vacent orationi mentali, & divinum cultum diligenter exerceant, ac cætera impleant ad quæ pro Regulæ observatione tenentur.

Hæc autem superiùs expressa fuisse ad effectum perducta constare debebit eidem S. Congregationi, ex attestationibus medio juramento Generalis, aut Commissarii generalis, aut visitatorum prævia diligenti informatione capta in visitatione singulorum Conventuum cujusque Provinciæ. Romæ 14. Junii 1628.

61 Porrò suprascriptis declarationibus, & decretis non adversantur, quin potiùs favent alia decreta in Congregatione fabricæ Sancti Petri edita jussu Sanctissimi D. N. in hæc verba.

Decretum Sac. Congregationis Fabricæ Principis Apostolorum de Vrbe super Legatis relictis PP. Minoribus de Observantia S. Francisci.

CUm sæpius fuerit habitus recursus ad Sacram Congregationem Ven. Fabricæ S. Petri super annuis Legatis factis, seu facien. ad favorem fratrum S. Francisci Minorum de Observantia, cum onere Missarum, seu Officiorum sive gratis, sive alio modo.

Prætendente Ven. Fabrica S. Petri ad illam spectare propter dd. Fratrum incapacitatem hujusmodi Legatorum.

Dictis autem Fratribus allegantibus posse annua legata hujusmodi recipere tuta conscientia, quatenus hæres ex sua libera voluntate voluerit illa dare in eleemosynam, & committere fratribus dd. Missas, & Officia juxta sententiam S. Bonaventuræ, & Decreta S. Congregationis à S. D. N. Fratrum Minorum de Observantia S. Francisci Cismontanæ familiæ Consultationibus præpositæ sub die 4. Junii 1628. publicata:

Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

Eadem Sacra Congregatio pro opportuna præmissorum provisione facta prius relatione S.D.N. Urbano Papa VIII. ac de illius expresso ordine, & mandato, decrevit in futurum super hujusmodi Legatis observari, ut infrà.

Quod hujusmodi Legata per Debitores, vel hæredes non extinguantur, vel reducantur per compositionem cum Ministris Fabricæ faciendam, vel alio quovis modo, sed illorum Capitale, sive sors principalis, vel Proprietas absque aliqua diminutione conservetur semper, & perpetuò ad effectum, ut in usus Romano Pontifici pro tempore existenti benè visos possint applicari; Ita tamen, ut quamdiu applicationem specialem auctoritate Apostolica fieri non contigerit, hæredes, vel Debitores possint liberè, si velint, dictis fratribus dare dicta annua Legata per eosdem fratres recipienda in eleemosynam, non autem per eos exigenda. Et quod quævis extinctio, reductio, seu diminutio capitalis, seu proprietatis aliter absque speciali Romani Pontificis permissione facta, eo ipso nulla sit, nec Debitoribus, aut aliis quibuscumque suffragetur.

Quodque Commissarii, aliique Ministri Ven. Fabricæ super hujusmodi capitale, seu proprietate supradicta, se de cætero non intromittant, nec dictos hæredes, seu Debitores aliquo modo molestent, nisi ad effectum reinvestiendi in casu reinvestimenti, seu providendi, ut conservetur, ut suprà, aut aliàs in executionem applicationis auctoritate Apostolica fact. vel facien.

Et quod nolentibus dd. hæredibus, vel Debitoribus dare supradictis fratribus dd. eleemosynas, seu annuas præstationes, sive Legata, ut supra solvere, vel illas, seu illa non solventibus, tunc & eo casu lapsis duobus annis à die obitus Testatorum, si fuerit maturatum Legatum, vel à die maturatæ: illius solutionis eadem fabrica, & illius Commissarii, & Ministri id totum, quod solutum non fuerit pro præterito, pro rata tamen, in qua fuerit; ut supra elapsum biennium, vel ultra, possit & valeat, annuas præstationes hujusmodi exigere: exigique facere ad sui beneficium, juxtà suas facultates, & Privilegia: salvo semper capitali, seu proprietate, ut supra, ad effectum, quod hæredes, vel debitores (dummodò de eis per Romanum Pontificem pro tempore existentem aliter non fuerit dispositum, nec prædicta Legata in alios usus ejus auctoritate applicata fuerint, vel applicari contigerit) possint, si velint, quandocunque futuris temporibus, & sic deinceps in perpetuum dare dictis fratribus dicta annua Legata in eleemosynam, ut supra, nec Fabrica eosdem hæredes, vel debitores molestare possit, & valeat toties, & quoties casus contigerit, nisi pro præterito, & tunc in illis terminis tantùm, post quorum maturationem fuerit elapsum biennium, vel ultra, ut supra; salva semper erectione Beneficiorum, & applicatione Legatorum, seu quorumcunque bonorum, & redituum, ac Jurium ejusdem Beneficiis, seu aliis usibus piis auctoritate Apostolica facta, vel in posterum quandocunque, & quomodocunque facienda, & executione litterarum Apostolicarum desuper expeditarum, seu expediendarum; Itaut præfata decreta ad illas nequaquam se extendant, sed illæ semper firmæ, & illæsæ remaneant, ac suos plenarios, & integros effectus sortiri debeant, ita quod neque Fabrica, neque hæredes, vel Debitores præfati, ullo modo illas impedire, retractare, vel controvertere valeant, & salvis semper Sedis Apostolicæ auctoritate, ac facultatibus competen. dictæ Sacræ Congregationi Ven. Fabricæ.

Prohibuit tamen eadem Sacra Congregatio Fratribus supradictis sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, ne audeant, seu præsumant, nec quilibet eorum audeat, seu præsumat per se nec per alios Syndicos, Ministros, seu Procuratores tam sæculares, quàm Regulares dictas annuas præstationes, seu Legata, nec judicialiter tam coram quocumque Judice Ecclesiastico, quàm sæculari Ordinario, vel delegato, nec aliàs nisi juxta formam dicti Decreti Congregationis Fratrum Minorum de Observantia S. Francisci Cismontanæ familiæ à Sanctissimo D. N. deputatæ ab hæredibus seu quibusvis aliis eorum Debitoribus petere, minusve dd. hæredibus, seu Debitoribus facere aliquas receputas pro dd. annuis præstationibus, nisi pro rata, & pecunia, seu eleemosynis supra dictis cum effectu, ac verè, & realiter eisdem fratribus data, vel soluta, seu datis, vel solutis, nec sub alia data, nisi sub ea, qua verè fuerit iisdem Patribus, aut aliis

pro eis facta realis satisfactio, & insuper, ne Provisos Apostolicos pro tempore de Beneficiis, quibus Legata supradicta fuerint applicata, vel eorum Procuratores, & ministros super erectione dd. Legatorum directè, vel indirectè impedire, vel molestare quovis quæsito colore, vel prætextu audeant, vel præsumant. In quorum fidem, &c.

Dat. Romæ ex Collegio ejusdem Sacræ Congregationis die 14. Februarii 1633.

Dominicus Card.

Loco † Sigilli.

DE NOVI OPERIS NUNTIATIONE.

Innocentius III. Cantuarieñ. Archiepiscopo.

C A P U T II.

CUm ex injuncto: & infrà. Fraternitati tuæ mandamus, quatenus quidquid ædificatum est in Ecclesia de Lamech, post novi operis nuntiationem, expensis tuis facias penitùs demoliri, eo non obstante, si etiam absens extiteris: cùm cautum sit legitima sanctione, ut ff. is, cui opus novum fuerat nuntiatum, ante remissionem ædificaverit, deinde agere cœperit, jus sibi esse, ita ædificatum habere, sibi debeat actio denegari: reducens prorsus in irritum, quidquid de instituendis ibi Canonicis, & aliis ad ipsam Ecclesiam pertinentibus, à te vel prædecessore tuo cognoscitur ordinatum, eorum redditibus ad statum pristinum revocatis: quos ab obligatione præstiti juramenti, pro eo quòd ibidem instituti fuerunt, auctoritate nostra, per te denuntiati præcipimus absolutos; cùm enim amodò non teneat principale, quidquid ex eo, vel ob id secutum est, sub præmissa districtione decernimus irritandum: & infrà. Super eo quoque non sufficimus admirari, quòd cùm viri religiosi Monachi Cantuarieñ. qui omnia dimiserunt pro Christo, tot laboribus, & periculis personas & res non dubitaverunt frequenter exponere, (quod non fecissent, nisi cognoscerent præmissa respicere in grave Cantuarieñ. Ecclesiæ detrimentum) tu saltem pro vitando tam gravi scandalo proximorum, ab hujusmodi etiam tibi prohibitis non cessasti: cùm sacræ Scripturæ testimonio debueras didicisse, quòd licèt opera illa, quæ sine mortali peccato omitti non possunt, non sunt pro vitando scandalo dimittenda; nec ea debeant pro scandalo vitando committi, quæ sine mortali peccato committi non possunt; ab his tamen, quæ sine mortali peccato committi possunt pariter & dimitti, sit pro scandalo tollendo cessandum, & eis etiam pro vitando scandalo insistendum; unde Apostolus: Si scandalizatur frater, non comedam carnes in æternum. Et Dominus in Euangelio contra eos, qui scandali præstant materiam: Væ (inquit) homini illi, per quem scandalum venit, &c. Et licèt majorum scandalum sit vitandum, vitandum est etiam scandalum pusillorum, juxta testimonium veritatis: Qui scandalizaverit (inquit) unum de pusillis istis, qui in me credunt, &c. Finis ergo his taliter à te imponatur, quòd præteritæ contradictionis rebellio, per virtutem sequentis obedientiæ valeat expiari.

S V M M A R I V M.

1 *ECclesia ædificata post nuntiationem novi operis destruenda est expensis construentis.*
2 *Ædificans post nuntiationem novi operis non sufficit, ut patientiam præstet operis demoliendi, sed ædificium eius sumptibus est demoliendum.*
3 *Et quid si nuntiatio facta fuerit prædecessori ædificantis, & num. seqq.*
4 *Interdictum demolitorium novi operis datur hæredi, & in hæredem etiam post annum.*
5 *Et transit in singularem successorem etiam dignitatis, num. 8.*
6 *Datur tamen ad patientiam, sed non ad impensam.*
7 *Nisi successor ratū habeat ædificium captum, vel ædificet.*
9 *Scandali in materia quæ regulæ sint observandæ.*
10 *Destructa Ecclesia, vel loco propter aliquorum delictum, nullus debet vocari clericus illius Ecclesiæ, vel municipes illius loci.*
Secus si destruantur ab hostibus, quia omnia privilegia retinent, num. 12.
Idem si destruantur terræ motu, num. 13.
Et idem si in alium locum transferantur, vel uniantur, num. 14.
Quod locum habet etiam in civitatibus, & aliis locis prophanis, num. 15.
11 *Reædificatum auctoritate Superioris recuperat omnia privilegia.*
16 *Capitulum Cathedralis Ecclesiæ an, & quando ab Episcopo, vel aliis Canonicis ad alium locum intra, vel extra diœcesim transferri possit, latè discutitur, ut num. seqq. usque in fin.*
Quid de iure communi, num. 17.
Et quid ex Bulla Clem. VI. num. 39.
17 *Capitulum celebrari debet in Ecclesia, & loco ad hoc determinato.*
18 *Nec Episcopus potest domi suæ illud convocare, sed ad aulam Capitularem, ubi antea solitum fuit convenire.*
19 *Electio quamvis fieri debeat in Ecclesia, tamen si fiat alibi, non propter hoc est nulla, nec annullanda, & nu. seqq.*
20 *Locus non est de substantia electionis.*
21 *Capitulum cùm non potest tute convenire in Ecclesia, vel loco Capitulari, ad alium locum transferri potest.*
Et iusta causa transferendi est repulsio Episcopi ab ingressu in civitatem, num. 23.
22 *Vniversitas congregari debet in loco publico, & solito, nisi ibi non possit congregari propter bellum, vel aliud impedimentum.*
24 *Episcopus, & Canonici sunt unum corpus.*
25 *Nec decet Episcopum in negotiis Ecclesiæ omissis membris aliorum consilio uti.*
26 *Episcopus potest Capitulum convocare si aliquid Canonicis ad deliberandum proponat, nec de re ad suum, vel suorum commodum spectante agatur.*
27 *Nec ad id admittitur Vicarius Episcopi si Capitulum sit exemptum.*
28 *Executor, cui aliquid certo loco expediendum committitur, sed id ei loco servire non possit, extra locum poterit expedire.*
29 *Episcopi expulsi possunt omnimodam iurisdictionem exercere in aliena diœcesi petita, licèt non obtenta licentia à diœcesanis locorum.*
30 *Et dicuntur expulsi etiam non admissi.*
31 *Iurisdictione concessa censetur concessa omnia, sine quibus iurisdictio explicari non potest, & num. 33.*

32 *Epi-*

32 *Episcopus quæ negocia expedire non possit sine consensu, vel consilio Capituli.*
33 *Capitulum est Senatus Ecclesiæ.*
34 *Canonici præsentes in Ecclesia à tyranno occupata pro negociis communibus tenentur ire ad Canonicos forinsecos etiam pauciores: & quando secus, & num. 36.*
36 *Et quid in absentibus ob privatas inimicitias.*
37 *Inimicus se credere nemo tenetur etiam cum litteris conductus, & assecurationis.*
40 *Rebelles dicuntur qui Principem, vel eius Nuncium volente ingredi civitatem non admittunt.*
41 *Rebellio an committatur tantum contra Imperatorem, & eius officiales, an vero etiam contra Reges, & Principes non recognoscentes superiorem.*
42 *Rebelles dicitur qui de facto resistit superiori, vel iurisdictioni.*
43 *Et omnis existens in protervia, & notoria inobedientia.*
44 *Declaratoria super facto rebellionis non requiritur quando de illa incidenter agitur.*
45 *Nec quando rebellio est taliter notoria, ut nulla possit tergiversatione celari, aut defendi.*
Notorie delinquentes etiamsi notorium sit facti transeuntis, audiendi non sunt appellantes, ibid.
46 *Rebellis notorius dicitur vassallus, qui se tuetur contra Dominum, & non vult eum admittere in Castrum.*
47 *Citatio non est necessaria ubi certum est absenti nullum ius competere.*
48 *Ad Capitulum constituendum regulariter non sufficit maior pars, sed requiritur, ut duæ tertiæ partes sint præsentes.*
49 *Declaratur.*
50 *Universitatis pars minor instante termino ad expeditionem actus præfixo, potest convocare maiorem, & ea accedere renuente, actum explicare.*
51 *Capitulares actus ex contemptu aliquorum non sunt nulli, sed nec etiam debent cassari, nisi ipsis prosequentibus contemptum.*
52 *Absentes non sunt vocandi, nisi in tribus casibus, hic expressis, & in aliis consimilibus, & multum arduis.*
53 *Et an sint citandi absentes extra provinciam.*
54 *De quàm longinquo loco sint vocandi, statur consuetudini.*
55 *Bulla Clementis VI. super translatione Capituli Leodiensis ex causa rebellionis contra Episcopum refertur.*
56 *Confirmatio Apostolica translationis Capituli Leodiensis.*

1 C*Um ex iniuncto*. Etiam Ecclesia ædificata post nun-
ciationem novi operis destruenda est expensis con-
struentis. Hoc dicit, cum cap. Præcedenti. Dividitur in
tres partes. In prima iubet opus demoliri, & irritat quic-
quid ex illo sequutum fuit. In secunda redarguit Archie-
piscopum, qui non curavit scandalum subditorum, ibi:
Super eo. In tertia hortatur eum, ut pareat ibi, *finis*.
2 Nota primò ibi, *expensis tuis facias penitus demoliri*:
non sufficere, ut ædificans post nunciationem novi operis
3 patientiam præstat operis demoliendi, sed amplius ædifi-
cium suis sumptibus esse destruendum; ut hic in littera, &
notat Abbas *in primo notab*. Quod locum habet etiamsi no-
vum operis nunciatum fuerit Prædecessori ædificantis,
prout contigit in casu hujus Decretalis, ut patet ibi, *si
etiam absens extiteris*, juncta expositione Joan. Andr. *nu*. 1.
in verb. Absens. Adhuc enim debet destrui sumptibus suc-
4 cessoris, dummodo tamen idem successor ratum habuerit,
vel prosequutus fuerit opus à prædecessore inchoatum: hoc
enim interdictum datur hæredi, & contra hæredem, etiam
5 post annum, *l. Prætor*, §. *hoc interdictum*, *ff. de nov. oper.
nunciat*. & transit etiam in singularem successorem, *l. fin.
ff. eod.* ratio est, quia successit in vitium prædecessoris, *cap.
Quia, supra de iudic*. & est simile in spolio, quod transit ad
quoscumque successores, ad quos res ipsa pervenit cum
sua causa; & sic cum vitio spoliationis, glos. 1. & commu-
niter scribentes *in cap. Sæpè de restitut. spoliat*. ut ibi per Ri-
pam *num*. 19. Seraphin. *decis*. 1262. *num*. 1. Gregor. XV. *de-*
6 *cis*. 542. *num*. 3. Et quamvis regulariter interdictum demo-
litorium contra successorem detur ad patientiam, non au-
tem ad impensam, quia successor, vel hæres in pœnam 7
non succedit, ut *l. penult. ff. de novi. oper. nunciat*. Tamen
hoc fallit si successor ratum habeat ædificium cœptum, vel
ædificet, ut in *d*. §. *Hoc interdictum*, & *in l. fin. ff. eod*. hoc
enim casu interdictum quoad omnes effectus transivit in 8
successorem etiam dignitatis; & ita intelligas hoc cap. cum
glos. 1. ut notat glos. *marginal*. post Hostien. *in princ. in ver.
Expensis tuis*, Jo. Andr. *num*. 17. Butr. *num*. 7. & Abb. *n*. 8.
Secundò nota ex textu quatuor regulas in materia scan- 9
dali. Prima est, pro scandalo vitando omittenda non sunt
quæ sine mortali peccato omitti non possunt, ut baptizari,
horas dicere, & pœnitentiam accipere: & hæc colligitur
ibi, *quod licet*. Secunda est, pro vitando scandalo non sunt
committenda quæ sine mortali peccato committi non pos-
sunt, ut si puella stupro consentiat, ne is, qui petit, seipsum
interimat, *cap. Cum homo*, 23. *quæst*. 5. & *cap*. 1. 14. *dist. in*.
& hæc colligitur ibi, *nec ea*. Tertia est, pro vitando scan-
dalo quis potest committere quod sine mortali peccato
committi potest, ut gestare habitum ordini suo parum con-
gruentem, *cap. Deus supra de vita, & honestat. Cleric*. &
hæc colligitur ibi, *committi*. Quarta est pro vitando scan-
dalo possum dimittere quod sine peccato mortali dimitti
potest, puta correctionem propter multitudinem delin-
quentium, ut *cap*. 1. *latores, de Cler. excommunicat*. & *cap.
ult. de temp. ordin*. vel melius pone exemplum, ut *in cap*. 2.
de cognat. spiritual. & *cap. Dilecto*, & *cap. Quia circa, de
consanguinit. & affinit*. & hæc colligitur ibi, *dimitti*. Quas
regulas ex hoc text. desumpsit Abb. Antiq. *hic num*. 2. cum
quo transeunt Joan. Andr. *num*. 11. & Henrich. Boich. *n*. 5.
easque transcribit, licet de Abb. Antiq. mentionem non
faciat, Gulиel. de Monte Laudun. in Clem. *unic. num*. 1. *de
immunit. Eccles*. & eas duabus regulis complectitur Abb.
Siculus *hic num*. 7. Quid autem sit scandalum, unde dicatur,
& an sit peccatum, necne latius prosequere, ut per eundem
Henric. *a num*. 1. & adde quod legitur in *cap. Nisi cum pri-
dem*, §. *Pro gravi quoque scandalo*, & quod ibi dixi *num*. 74.
78. & 79. *supra de renunciat*.
Ultimò nota ibi, *reducens prorsus in irritum*, secundum 10
Innoc. *num*. 2. quod quando Ecclesiæ, vel civitates, sive alia
loca, sive sacra, sive prophana propter eorum delictum de-
struuntur auctoritate superioris, nullo de cætero debet vo-
cari clericus illius Ecclesiæ, vel municeps illius loci, & ille
locus privilegium perdit, ut *hic*, & *in c. Placuit de consecrat.
dist*. 1. *in cap. Et hoc diximus*, 16. q. 7. & *in l. Si usufructu ci-
vitati, ff. Quibus mod. usufruct. amitt*. & ita intelligas quod 11
notat gloss. *ult*. Innoc. & Host. *in cap. Abbate sane* §. *ult. de
verb. signific*. nisi tamen locus postea reædificetur; nam reæ-
dificatum auctoritate superioris recuperat omnia privile-
gia, secundum Innoc. ibi, argum. *cap. Quia diligentia, su-
pra de elect*. & ejus quod notat glos. *in l. Ex his, ff. de legib*.
Barthol. Brixien. *in quæst. Dominicali*, quæ incip. *Esto quod
aliquis*, & gloss. Joan. *in cap. Licitè, in ver. Nunquam*, 32.
q. 7. quibus in locis tradunt Lazarum resuscitatum omnia
recuperare saltem de æquitate. Secus verò si destruuntur 12
ab hostibus: nam tunc omnia sua privilegia retinent, &
antiqui Clerici remanent ibi Clerici, *cap. Pastoralis*, 7.
quæst. 1. *cap. Quæ semel*, 19. q. 3. quod locum habet etiam 13
quando destruuntur terræ motu, vel aliàs quàm superioris
auctoritate, ut *hic* per Henrich. Boich. *num*. 9.
Idemque dicendum secundum Innoc. si auctoritate su- 14
perioris in alium locum transferuntur, vel aliis locis uni-
untur: nam & hoc casu retinent privilegia sua, ut de Ec-
clesiis notatur in *cap*. 1. *ne sede vacante*, & *in cap. Quia mo-
nasterium, de religios. domib*. & idem intelligas de civitati- 15
bus, & aliis locis prophanis, arg. *l. Ædes sacra, ff. de contrah.
empt*. & ita distinguit Innoc. *d. n*. 2. cui subscribunt Host.
n. 9. Jo. Andr. *n*. 3. *vers. Et notatur per hoc*, & *n*. 4. Henrich.
Boich. *n*. 5. *ad fin. vers. Super eo*, Butr. *n*. 4. Cardin. *n*. 5. *vers.
Quære in eo*, quod hic dicitur Anchar. *n*. 9. Abb. *n*. 5. & Ma-
rian. Soc. *n*. 11. *in* 5. *notab*. & *n*. 12. & idem per omnia Ar-
chidiac. *in cap. Et hoc diximus, n*. 7. 16. q. 7. & Joan. Andr.
in cap. Statutum in glos. penult. de elect. lib. 6. & *in cap. pri-
vilegium n*. 1. *de regul. iur. eod. lib*.
QUÆRO cum Innoc. an, & quando Capitulum Ca- 16
thedralis Ecclesiæ ab Episcopo, vel Canonicis ad alium lo-
cum intra, vel extra diœcesim transferri possit.
Huic disceptationi causam præbuit, quod cùm Serenis.
Elector Coloniensis Episcopus, & Princeps Leodiensis

non ita pridem Leodium ingredi vellet, portæque civitatis
ei fuissent occlusæ: Capitulum ac residentiam, juraque
capitularia de consilio, & assensu sexdecim Canonicorum
ad Ecclesiam Collegiatam S. Mariæ Oppidi Hucosis Leo-
dien. diœcesis traostulit tam vigore juris communis, quàm
Bullæ Clementis Papæ VI. de qua infra *num.* 58. eamque
translationem Nuncius Apostolicus confirmavit. Sed cùm
Decanus, & tredecim Canonici, & Ecclesiæ Cathedrali
remanentes ab hujusmodi translatione, & confirmatiooe
ad Sedem Apostolicam appellassent. E contra verò Episco-
pus Sanctissimo supplicasset pro translationis confirmatio-
ne: Sanctitas sua aliquibus S. R. E. Cardinalibus, & Præ-
latis negocium examinandum commisit.

17 Sanè quod spectat ad jus commune absolutum est sine
justa causa Capitulum ad alium locum transferri non pos-
se, quia de jure celebrari debet in Ecclesia, & loco ad hoc
determinato, *cap. Quod sicut*, & ibi gloss. *in verb. Consti-
tutiones, supra, de elect. cap. Qua fronte, de appellat.* ubi
gloss. *in verb. Canonicum, dat concordantes*; & hic notat
Innocen. *num.* 2. *in verb. Revocatis*, ibi, *quamvis hæc ordi-
nariè facienda essent in Ecclesia*, Butr. *num.* 4. Bald. *in leg.
Nulli, num.* 2. *vers. Secundo requiritur, ff. quod cuiusq; univ.
nomin.* & in capitulis exemptis aliàs censuit Sacra Congre-
gatio Cardinalium Tridentini Concilii Interpretum, ut in
subjecta declaratione.

18 Præsupposita dubitatione in causa Palentina, an Episco-
pus volens aliquid in Capitulo proponere, juxta *cap.* 6.
sess. 25. teneatur accedere ad Ecclesiam, & locum solitum
deputari; an verò illud in ædibus propriis convocare pos-
sit: Sacra Congregatio prius respondit, quod quando Epi-
scopus vult aliquid proponere Canonicis ad deliberandum,
nec de re ad suum, vel suorum commodum spectante agi-
tur solus Episcopus privativè ad quoscumque potest convo-
care Capitulum, idque in domibus suis: postea verò audi-
tis utrumque rationibus, partiumque Advocatis, & pro-
curatoribus, ab omnibus in hanc sententiam itum est, ut
Episcopus non possit domi suæ Capitulum convocare, sed
ad aulam capitularem, in qua antea semper solitum fuit
Capitulum convenire.

19 Quinimò gloss. *in cap. In nomine Domini*, §. *Quod si pra-
vorum, in verb. Fieri in Vrbe*, 23. *distinct.* dicit electionem
esse nullam si fiat alibi; quàm in loco ad hoc determinato,
per *cap. Venerabilem, de elect.* in parte decisa, in qua di-
citur, *ubi debuit*; sed hoc non puto verum, quia electio
debet quidem in Ecclesia celebrari, ut dicit gloss. Joann.
sed tamen si alibi fiat, non propter hoc est nulla, nec etiam
20 annullanda; quoniam secundum Tancredum locus non
est de substantia electionis, nec usquam reperitur jus pro-
ditum, quod propter locum electio debeat vitiari, nec De-
cretalis, quam inducit glos. probat id, quod dicit, sed fa-
ctum recitat, prout contigit; & ita notat Archid. *in dict.
cap. In nomine Domini, num.* 16. *in fin. & num.* 17. 23. *dist.
& num.* 18. dicit opinionem glossæ communiter non tene-
ri; & his adde Rotam *decis.* 36. *n.* 7. *part.* 6. *recent.* & quod
scripsi in *cap. Quia propter, num.* 68. *de elect.*

21 Ex causa verò necessitatis, idest cùm Capitulum non
potest tutò convenire in Ecclesia, vel loco capitulari, nul-
li dubium est, quin de jure ad alium locum transferri pos-
sit, ut patet in *d. cap. In nomine Domini*, 23. *distinct. circa
med.* in illis verbis: *quod si pravorum, atque iniquorum ho-
minum ita perversitas invaluerit, ut pura, sincera, atque
gratuita fieri in Vrbe non possit electio, Cardinales Episco-
pi cum religiosis clericis, catholicisque laicis, licet paucis,
ius potestatis obtineant eligere Apostolicæ Sedis Pontificem
ubi congruere viderint*; & ibi notat gloss. in verb. *fieri in
urbe*: ad idem text. *in cap. Quanto*, 63. *distinct.* ubi pro
confirmatione electionis Episcopi Mediolanensis Grego-
rius jubet explorari voluntatem Canonicorum Mediola-
nensium, qui feritate barbarica coacti Januæ commo-
rabantur, & in *cap. Quod fecit, de elect.* ibi: *Cum iuxta
Constitutiones canonicas si fieri potest electio in Ecclesia
Cathedrali celebrari debeat.* Ponderando illa verba, *si fie-
ri potest*, à contrario sensu, & est gloss. *in cap. Bon. mem.
il primo in verb. Metuebant. eodem tit.* & constat ex di-
ctis Innocentii *hic num.* 20. ut latius dicam infra *num.* 34.
& consentit Bald. *in dict. l. Nulli, vers. Secundo requiri-
22 tur, ff. Quod cuiusque univers. nom.* dum ait requiri, ut
universitas congregetur in loco publico, & solito, ut
l. Observare, C. de Decurionibus, lib. 10. nisi ibi non posset
congregari propter guerram, vel aliud impedimentum; &
allegat Innocen. *hic*: imò gloss. relata ad textum *in cap.
Cum terra, in verb. In quo, de elect.* dicit electores debere
in locum convenire, ubi electio est celebranda, si commo-
dè fieri potest, aliàs ubi melius obtulerit se facultas; & sic
causam necessitatis non requirit.

Repulsio autem Episcopi ab ingressu in suam civitatem 23
videtur justa causa translationis Capituli ad alium locum:
nam ut legitur in *cap. Novit, de iis quæ fiunt à Prælat.* 24
*Episcopus, & Canonici sunt unum corpus, cuius caput est
Episcopus, Canonici autem membra, nec decet Episcopum
in negociis Ecclesiæ omissis membris aliorum consilio uti.*
Hæc ibi. Quare cùm ob impedimentum ei illatum Epi- 25
scopus nequiverit ad suam Cathedralem Ecclesiam se
conferre, ibique Canonicorum consilium exquirere
pro negociis Ecclesiæ expediendi; necesse est, ut possit
alio eos convocare, quia, ut legitur in *cap. Non decet*, 12.
distinct. non decet à capite membra discedere, sed juxta
Sacræ scripturæ testimonium, omnia membra caput se-
quuntur. Quibus rationibus innixus est Nuncius Apo-
stolicus in confirmatione translationis in illis verbis: *Ne
membra à capite sub hoc rerum statu separentur, utque con-
iunctis consiliis Ecclesiæ necessitatibus commodius prospice-
retur.*

Præterea tam de jure communi secundum Innocent. 26
communiter receptum in *cap. Irrefragabili, num.* 3. *de offic.
Ordinar.* quàm ex decreto Concilii Tridentini *cap.* 6.
sess. 25. Si Episcopi aliquid Canonicis ad deliberandum pro-
ponant, nec de re ad suum, vel suorum commodum spe-
ctante agatur, Episcopi ipsi Capitulum convocant, vota
exquirunt, & juxta ea concludunt. Neque ad id ex Con- 27
cilio Vicarius Episcopi admittitur; & loquitur decretum
illud de Capitulis, quæ privilegio, vel alio speciali jure
tuentur se adversus jurisdictionem Episcopi, qualia ut plu-
rimum sunt Capitula Germaniæ, ut ex voto Rotæ aliàs
declaravit Sacra Congregatio ejusdem Concilii interpres,
secundum ea, quæ scripsi in *cap. Irrefragabili, num.* 9. *de
officio Ordinaris.* Si igitur Episcopus de jure, & ex Con- 28
cilio facultatem habet convocandi Capitulum, eamque
facultatem in Ecclesia sua Cathedrali nec per Vicarium po-
test exercere repugnante Concilio, nec per seipsum propter
impedimenta a civitate illata: consequens est, ut eam pos-
sit extra dictam Ecclesiam exercere, ad hoc textus optimus
in *cap. Statuimus, de offic. Deleg. lib.* 6. ubi is, cui aliquid
certo loco expediendum committitur, si id eo loco securè
non possit, extra locum poterit expedire.

Amplius in Clemen. 1. *de for. compet.* Viennense Concil- 29
lium indulget Episcopis à sua diœcesi expulsis, ut possint
omnimodam suam jurisdictionem exercere in aliena diœ-
cesi licentia petita, licèt non obtenta à diœcesanis loco-
rum. Et dicuntur expulsi etiam qui venientes non fue- 30
runt admissi, secundum gloss. *ibi in ver. Expulsores*, Car-
din. *num.* 31. & Abb. *num.* 7. Cui autem jurisdictio data est, 31
ea quoque concessa esse videntur, sine quibus jurisdictio
explicari non potest, *l.* 2. *ff. de iurisdict. omn. iudic.* Sed Epi- 32
scopus expulsus omnimodam jurisdictionem sibi attribu-
tam extra diœcesim explicare non potest sine Capituli præ-
sentia, quia plurima sunt negocia, quæ expediri nequeunt
sine consensu, vel consilio Capituli, ut alienationes,
cap. Sine exceptione, & cap. Alienationes, 12. *quæst.* 2. be-
neficiorum uniones, Clemen. *Si una, de reb. Eccles. non
alien.* Clericorum Ordinationes, *cap. Episcopus sine consi-
lio*, 24. *distinct.* Abbatum, Abbatissarum, & aliarum
Ecclesiasticarum personarum institutiones, & destitutio-
nes, *cap. Novit, de iis, quæ fiunt à Prælat.* concessiones,
& confirmationes, *cap. Quanto, eodem tit.* inquisitiones,
& condemnationes Clericorum, & Sacerdotum, *cap. Si
quid vero*, & ibi plena gloss. *in verb. Ecclesia*, 86. *distinct.
cap. Licet Heli, vers. Nam iuxta Canonicas sanctiones, de
Simon.* & alia Ecclesiæ negocia, *d. cap. Novit, & cap. Quan-
to*; Ecclesia enim habet senatum cœtum Presbyterorum, 33
idest Capitulum, sine quorum consilio Prælato nihil agere
licet, ut legitur *in cap. Ecclesia habet senatum*, & ibi gloss.
2. 16. *qu.* 1. ad hoc Concilium Trident. *sess.* 24. *cap.* 12. *ad fin.*
ibi, *ut verè Ecclesiæ senatus dici possit*: ergo pro his negociis
expediendis, & omnimoda jurisdictione exercenda Epi-
scopus expulsus, seu non admissus poterit ad alium locum
Capitulum convocare, est enim generalis regula in omni
materia, ut qui vult consequens, velit etiam suum necessarium
ante-

antecedens, ut dicunt Jas. & Curt. Junior. *in d. l. 2. in princ. ff. de iurisd. omn. iud.*

34 Demum pro validitate translationis Capituli extra Cathedralem affertur singularis theorica, quam hic ponit Innocentius *num.* 2. per hæc præcisa verba, videlicet: [Hoc autem certum est, quod si aliquæ Ecclesiæ occupantur ad tempus a tyrannis, ita quod non possunt inhabitare ibi Clerici, Ecclesia retinet sua privilegia, & suos Clericos, licèt sint ejecti: unde videtur, quod si expediat Ecclesiæ, vel illius Clericis facere aliquem contractum, vel Prælatum, vel quicquid aliud quamvis hæc ordinatè facienda essent in Ecclesia, *cap. Quod sicut, supra de elect.* tamen propter necessitatem fient alibi, *cap. In nomine*, 23. *distin.* & quod plus est etiamsi tyranni darent facultatem Clericis eundi ad Ecclesiam sic invasam, & etiamsi ibi aliqui Clerici semper remanserint, imò nec timeatur de impressione, dummodo illi, qui exierunt, justo timore, vel alia justa causa exierint, etiamsi sit major pars illa, quæ est in Ecclesia, debet ad forinsecos exire, nisi posset redire cum bona, & perpetua pace, vel honesta: & idem videtur si sint pauciores, dummodo præsumatur, quod electio, vel alius contractus utilius posset celebrari extra Ecclesiam, quàm intra, argum. *cap. Bon. mem. M. de elect.* ubi
35 notatur, scilicet in glos. *in verb. Metuebant.* Secus si propter suas inimicitias non possunt ire ad Ecclesiam, quia tunc possunt constituere procuratorem, *cap. Quod sicut, §. 1. supra, de elect. & cap. Quia propter:* Idem est etiamsi non sit magnum negocium, vel si sit magnum, sed utiliter potest fieri per inferiores.] Hæc Innocen. cum quo transeunt *hic* Hostien. *num. 9. vers. Quid si hostes*, & Jo. Andr.
36 *num.* 5. dicunt enim: Quid si hostes, vel tyranni, qui Ecclesiam detinent occupatam, revocant ad Ecclesiam etiam majorem partem Canonicorum, alia verò pars non audet ire, numquid si agatur de communibus contractibus, debent intrinseci cum forinsecis ad locum tutum, & congruum convenire. Puto quod sic, dummodo extra Ecclesiam utilius fieri possit quod agitur; alioquin extrinseci intrinseci vices suas mandent, argum. in eo, quod legitur, & notatur *in d. cap. Bona il primo, resp. 1. & in cap. Quia propter, §. Illud de elect. & in cap. Ad supplicationem, de renunciat.* multò fortiùs ergo exibunt ad illos, quando minor pars est præsens, & major absens, sequitur Card. *num. 5. vers. Sed ubi convocabuntur*, dicens: Quid si tyrannus daret facultatem Clericis eundi ad Ecclesiam sic invasam, & aliqui Clerici adsunt; vel quid si aliqui remanserunt in Ecclesia sic invasa; dicit Innocent. quod etiamsi est major pars præsentium, dummodo justo timore, vel alia justa causa alii absint, tenentur præsentes ad illos accedere, nisi possent absentes redire cum bona, & perpetua pace, vel honesta. Idem secundum eum dic, & fortius si præsentes sint pauciores: & hoc dummodo actus, qui imminet utilius possit celebrari extra Ecclesiam, quàm intra, etiam si sit electio; & idem dicunt Butr. *num. 4. vers. Secunda est quæstio*, Anchar. *num. 9. vers. Est & alius casus*, & Abb. *num. 10. vers. Si vero aliqui sint absentes.*

Hæc autem Innocentii theorica videtur congruè applicari posse casui Canonicorum Leodiensium: nam sexdecim Canonici, qui Episcopo adhæserunt in oppido Huensi, dicebant se ad alios tredecim, qui cum Decano in Ecclesia remanserunt tutò redire non posse non ob privatas inimicitias, sed propter populares factiones eorum, quos vocant Grignuros, & Cerutos, & hoc affirmabant in precibus Episcopo porrectis per hæc formalia verba: [Doleteque ex animo quod cum hujusmodi consilium eo usque processerit, ut cùm sua Serenissima Celsitudo dictam suam Civitatem propiùs accesserit eam ingressura, nova obstacula supervenerint, quorum intuitu aliam resolutionem cœperit, durentque interim attentata in jurisdictionem, & regalia Ecclesiæ suæ, & aliæ insuper confusiones, quæ Capitulo Cancellario, Judicibusque ordinariis exercitium sui cujusque muneris, seu & solitam in ea civitate residentiam minus tutam, liberam, & securam præstent.] Hæc ibi. Quod etiam satis comprobasse videtur casus, qui dicitur contigisse in personam Groesbeck Canonici, Cancellarii, & primarii ministri ipsius Episcopi. Is enim Leodii à Sicario de factione Grignuta pluribus ictibus pugionis lethaliter vulneratus, postea convalescens veste regulari indutus è Civitate aufugit, Quapropter Decanus, & Canonici, qui in Ecclesia remanserunt debuissent exire ad forinsecos etiam numero pauciores, & multò fortiùs cum
essent plures, secundum Innocentium. Nec sufficiunt as- 37
securationes, seu litteræ de conductu; quia nihilominus non tenebantur se popularibus credere, *cap. Accedens il secondo, supra ut lite non contestata, cap. de cætero, & cap.*
Quamvis de sentent. excomm. Non enim in hoc casu suffi- 38
ciens potuit cautio præstari, argum. *cap. Litteras, in fin. de restit. spoliat.* & notat glos. *in d. cap. Accedens, in ver. Inimicis*, & hoc propter fragilitatem cautionis, ut *l. Qui ita, §. 1. ff. ad Trebell.* Hæc de jure communi quoad translationem Capituli.

Quod autem spectat ad Bullam Clementis VI. ex parte 39
Episcopi asseruntur verificatæ duæ conditiones in ea requisitæ ad validitatem translationis Capituli, & residentiæ, nempè, ut cives Episcopo rebellaverint, & translatio fiat
de Capituli consensu; nam pro rebellione, cùm portæ ci- 40
vitatis fuerint Episcopo occlusæ, allegatur singularis doctrina Bartoli in Extrav. *Qui sint rebelles, §. Machinantur*, ubi sic ait, [Pone quod adveniente Imperatore, vel ejus Nuncio volente ingredi civitatem pro recuperandis juribus Imperii tam ibi, quàm alibi, aliqui respondent, quod intromittere eum, vel ejus gentem, est periculosum statui eorum; & sic tenent eum in verbis, & sic labitur tempus, quo multa posset facere pro Imperii prosperitate. Istæ sunt machinationes quædam, licèt ad actus bellicos non deveniant. Ista machinatio secuta inobedientia facit eos rebelles.] Hactenus verba Bartoli: quæ ad calamum transcribit, & sequitur Gygas *in tract. de crim. læs. maiestat. tit. de rebell. quæst. 5. num. 2. inter Tract. magnos tom. 11. fol. 81. part. 1.*

Nec videtur obstare, quod rebellio committatur tantum- 41
modo contra Imperatorem, vel ejus officiales in iis, quæ ad commissum eis officium pertinent; non autem contra Reges, vel Principes inferiores, quia tunc non fit contra prosperitatem Principis, vel Imperii principaliter, ut declarat Barr. in dict. Extravag. *Qui sint rebelles, in verb. Rebellando, vers. Sed an hac Constitutio*, Gygas *dict. tract. quæst. 18. per totam*, Peregrin. *de iure fisci lib. 3. tit. 8. num. 8. & 9.* & Bulla aurea loquatur de rebellione contra Electores Imperii, ut advertit Carpzovius *in pract. crimin. part. 1. quæst. 41. num. 60. & seqq.* Hoc autem casu rebellio non fuerit commissa contra Principem tamquam Electorem Imperii: nam responderi potest arduam esse quæstionem, An contra Principes non recognoscentes Superiorem, vel habentes merum, & mixtum Imperium committatur crimen rebellionis, adeò ut locum habeant pœnæ, *leg. Quisquis, C. ad leg. Iul. maiest.* & plurimos in utramque partem citat Bossius *in praxi crimin. tit. de crimin. læs. maiestat. num.* 51. 52. & 53. Et quod committatur contra Episcopos Principes Germaniæ dicuntur consuluisse Facchineus *cons. 15. num. 19. ad med. & num. 20. lib. 1.* & Nicol. Everad. jun. *cons. 2. num. 7. lib. 1.* Sed hoc casu non videtur intrare hæc difficultas, quia ex Bulla Clementis VI. ad effectum translationis Capituli, & residentiæ sufficitur cives
Leodienses rebellaverint Episcopo suo. Rebellis autem di- 42
citur qui de facto resistit superiori, vel jurisdictioni, Butr. *in cap. Sanè il secondo, num. 4. de offic. Delegat.* & secun-
dum Angel. in *l. 2. §. fin. n. 2. de Iudiciis.* Rebelles dicuntur 43
omnes existentes in protervia, & notoria inobedientia. Sequitur Natta *cons. 580. num. 18.*

Rursus obstare non videtur, quod præcedere debeat de- 44
claratoria super facto rebellionis, *cap. Cum secundum leges, de hæret. lib. 6.* Bossius *in prax. crimin. in tit. de crim. læs. maiest. num. 75.*

Nam dicebatur hoc casu non agi de rebellione principaliter ad effectum imponendi pœnam ordinariam, sed incidenter ad effectum translationis Capituli; unde declaratoria, & pronunciatio super facto rebellionis non videtur necessaria, sed satis est, ut de eo quoquomodo constet: nam de incidenti judex tantùm cognoscit, & super quæstione principali pronunciat, *l. 1. C. de ordin. iudic. cap. 1. supra de ord. cogn.* & est communis opinio, ut ibi attestantur Imol. *num. 6. vers. Sed an sit necesse*, & Abbas *n. 11. vers. Et ista duæ solutiones.*

Prætereà quando rebellio, aut inobedientia est taliter 45
notorio, ut nulla possit tergiversatione celari, aut defendi, nec sententia declaratoria, nec citatio requiritur, ut in terminis respondit Socin. sen. *cons. 4. Super quæstione, num. 24. vers. Nec habet obstare, & consil. 87. Visis*

investitura feudi, *num.22. vers. Sextò quatenus*, *lib.* 3. Pa-
ris. *cons.1. Visa facti serie num.39. vol.* 1. Decian. *cons.* 18.
Ex prædicta, *num.* 355. *lib.* 1. Nec notoriè delinquentes
etiamsi notorium sit facti transeuntis, audiendi sunt ap-
pellantes, ut videtur tenere Innocen. *in cap. Tua nos nu.* 4.
de cohabitation. Cleric. & mulier. alleg. §. Sunt. 2. *quæst.* 6.
cap. Cum sit Romana, *§. ult. & cap. Proposuit*, *de appellat.*
46 Quod autem vassallus qui se tenetur contra Dominum, &
non vult eum admittere in castrum, dicatur rebelles noto-
rius, tenet in specie Andr. de Isern. *in §. Sancimus*, *num.* 3.
in quo temp. Mil. in usib. feudi quem sequitur Boss. *in pract.
crim. Sub titulo quomodo procedatur in crimine notorio*, *n.* 16.
47 & Decian. *ubi supra*. Porrò Consules, & civitas Leodien-
sis suis litteris ad Sanctissimum exaratis fatentur Episco-
pum visum non esse, nisi prius omni adhibita cautela, in
urbem admittendum. Ubi verò certum est absenti nul-
lum jus competere, citatio non est necessaria, ut notat
glos. communiter approbata *in cap. Cum olim*, *in verb. Li-
cèt absenti*, quam pluribus exornat Felin. *num.* 11. *de re in-
dic.* Hostien. Joan. Andr. & DD. *in cap. Reprehensibilis*, *de
appell.* Abb. *in cap. Ex insinuatione*, *circa fin. eod. tit.* Socin.
sen. *cons.4. num.25. lib.3.* Curt. senior. *cons.20. sæpe numero*,
*num.*17.

Secunda itidem conditio requisita ex Bulla Clemen-
tis VI. nempè consensus Capituli, dicitur verificata, quia
sexdecim Canonici Capitulares in Oppido Huensi congre-
gati consenserunt translationi Capituli, & nonnisi tresde-
cim, qui unà cum Decano remanserunt Leodii, eam im-
pugnarunt.

48 Neque obstat, quod ad Capitulum constituendum ma-
jor pars non sufficiat, sed requiratur ut duæ tertiæ partes
sint præsentes, *l. Planè ff. Quod cuiusque univers. nomin. &
l. Nominationum*, *C. de Decurion. lib.* 10. & ex his duabus
partibus debeat ad minus consentire major pars; & ita in-
telligenda sint jura *in l. Quod maior*, *ff. Ad municip. & in
cap.1. supra de his quæ fiunt à maior. part. Capitul. cum simil.*
secundum opinionem Legistarum, & Canonistarum, ut
dicit Abb. *in cap. Cum omnes num.* 11. *supra de Constitut.* dixi
in cap. Cum omnes, *num.*11. *supra de Constitut.* dixi *in cap.
Quia propter*, *num.*41. *de elect.*

49 Nam respondetur in hac materia Canonistas commu-
niter uti hac distinctione, videlicet aut est aliquis, ad quem
spectat Congregatio universitatis, & tunc si ad manda-
tum illius non veniant omnes, possunt venientes explica-
re actum, etiamsi non interveniat major pars Collegii,
quasi convocatio Superioris constituat non venientes in
contumacia, quæ privet illos jure suffragium ferendi, ut
cap. Cum nobis, *de election.* & hoc tenebat Jacob. Canoni-
cus Bononiensis, ut refert Joan. Andr. *in cap. In causis*,
*num.*22. *de election.* & Abb. *in d. cap. Cum omnes*, *n.* 13. *de
Constitut.* Ponebat enim casum in universitate, in qua
erant centum homines, & ex vocatis ab habente potestatem
convenerant triginta, & conclusio sua fuit, quod jus uni-
versitatis residebat in illis triginta. Aut non est ibi ali-
quis, ad quem spectet Congregatio universitatis: & tunc
debent saltem intervenire duæ tertiæ partes, & monere
aliam tertiam, alias ipsa tertia pars posset agere de con-
temptu: & in hoc secundo membro procedit opinio Le-
gistarum. Ita clarè distinguit Innocen. *hic num.*2. ait enim:
[quando clerici dispersi sunt, ille, qui est caput Capituli,
sive sit Præpositus, sive alius, ad quem pertinet vocatio
Capituli, illos vocabit, *cap.1. sup. de maior. & obedient.*
dummodo sit in loco idoneo, ubi plures convenire pos-
sint; etsi absentes non veniant, procedunt præsentes, *cap.
Quod sicut*, *& cap. Quia propter*, *supra de elect.* Si autem
nullus est, ad quem pertinet ex officio alios vocare, tunc
ad hoc ut teneat quod fit ab eis, oportet ut ad minus con-
veniant duæ partes illorum, ad quos pertinet actum illum
explicare, & illi debent vocare alios, qui commodè pos-
sunt vocari, quibus vocatis sive venerint, sive non, pro-
cedent ad perficiendum illum contractum, aut electio-
nem.] Hæc Innocent. cum quo transeunt *hic* Hostien.
*num.*10. Joan. Andr. *num.*6. Butr. *num.* 4. *vers. Tertia quæ-
stio*, & reliqui omnes; & hanc opinionem Canonistarum
putat esse veriorem Abb. *in d. cap. Cum omnes*, *num.* 13. *de
Constitut.* & eam sequitur ibi Felin. *num.* 34. *vers. Prima
est*, Franc. Marc. *decis.924. num.6. part.* 1. Put. *decis.* 283.
lib.3. in novis, Rota *in Paduana Sedilium*, 28. *Aprilis* 1617.
50 coram Cardinali Sacrato. Hoc tamen secundum mem-
brum limitat Abb. *ubi supra*, nisi instaret finis termini ad
expeditionem actus præfixi universitati, quia tunc minor
pars posset vocare majorem, eaque accedere renuente, li-
ceret minori parti actum explicare; non enim debet priva-
ri jure suo propter contemptum majoris partis, ut notatur
in cap. In causis, *& in cap. Cum nobis*, *de election.*

In casu autem, de quo agitur, aderat Episcopus,
ad quem de jure communi, & ex Concilio Tridenti-
no spectabat Capitulum cõvocare, ut dictum est supra *n.*26.

Adde quod in Bulla Clementis VI. expressè cautum est,
ut jura quælibet Capitularia apud illos sint, & remaneant,
qui in præmissis Episcopo obedientes extiterint, etiam si
fuerit numero pauciores.

Demum obstare non videtur, quod Canonici dispersi, 51
& ab Ecclesia Cathedrali absentes non fuerint vocati; quo-
niam hoc non est de substantia: nam actus Capitulares
ex contemptu aliquorum non modo non sunt nulli ipso ju-
re, sed nec debent cassari, nisi ipsis prosequentibus con-
temptum, ut *cap. Quod sicut*, *& cap. Bonæ*, *il secondo*, *&
cap. Ecclesia*, *il secondo*, *de elect.* & tradunt *in cap. Quia
propter*, *eod. tit.* Joan. Andr. *num.* 28. Cardin. *num.* 3. *in* 7.
quæst. & Abb. *num.* 12. Quinimò nec vocari debent ab- 52
sentes, nisi in tribus casibus, videlicet in electione,
ut in præcitatis juribus, & in receptione Canonicorum,
& præbendarum collatione, ut *in cap. Cum in Ecclesiis*, *de
præben. lib.6.* Nisi consuetudo sit in oppositum, ut ibi, &
in cessatione à divinis, ut *in cap. Quamvis*, *de offic. Ordin.
eodem lib.* & notat glos. *in c.2. in ver. ipsorum*, *de testib.* di-
cens absentes non esse vocandos nisi in tribus memoratis
casibus: & eam glossam allegat totus mundus, ut dicit
Abb. *hic num.*10. sed quia idem Abb. *ibidem*, & in *cap.* 1.
num. 15. *de iis quæ fiunt à maiori parte Capituli*, post Innoc.
& Butr. *hic* extendit glos. ad omnes casus consimiles, &
arduos, & dicit hoc sibi semper placuisse. Ideò tutius vi-
detur quod primo dixi videlicet, ex hoc capite non infringi
actus Capitulares ubi nullus prosequitur contemptum: &
nihilominus ex parte Episcopi dabantur etiam convocatio-
nes absentium.

Nec refert, quod non fuerint citati absentes extra pro- 53
vinciam: nam ut inquit Innocen. *hic num.*2. *post med. vers.
Alias autem*. Si Canonici in Lombardia pro majori par-
te morantes ad remotas partes Franciæ, vel Angliæ voca-
rentur, non tenentur ire, quia mandatum est manifestè
iniquum, argum. *cap. Cum inter universas*, *supra de elect.*
Secus autem si dubitaretur, quia tunc semper obedire de- 54
bent, *cap. Quid ergo*, 11. *quæst.*3. Verumtamen secundum
Hostien. *hic num.*10. Si Ecclesia residentia ipsius indigeat,
tunc venire tenetur saltem si juravit. Idque ferè servatur
ubique de consuetudine generali, *cap. Brevi*, *de iureiur. cap.
Cum clerici*, *& cap. Veniens*, *de verb. significat.* Quod etiam
placuit Archidiacono. Sed de quàm remoto loco absentes
vocari debeant stabitur consuetudini, ut notat glos. *in dict.
cap. Quamvis*, *in verb. Evocandi*, *de offic. Ordinarii*, *lib.6.*
Item glos. *pen. in d. cap. Cum in Ecclesiis*, *de election. eod.
lib.* quæ tamen subdit vocationem absentium non esse de
substantialibus formæ.

Hoc negocio in pluribus Congregationibus plenè di-
scusso, tandem sub die 9. Junii 1649. fuit resolutum pe-
titam confirmationem esse concedendam; & iterum 6.
Septembris ejusdem anni Sacra Congregatio perstitit in
decretis: & ita Sanctissimus confirmavit. Item vide-
tur hoc pendere ex clausulis Bullæ Clementis VI. Cu-
jus tenorem libuit hic subnectere, cùm non habeatur im-
pressa in Bullario, & sit de materia gravi, & exem-
plari.

CLEMENS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

Ecclesiis, Ecclesiasticisque personis in earum potissi- 55
mè tuitione, & conservatione jurium decet nos op-
portunis adesse favoribus, & petitiones eorum, quæ no-
bis super iis offeruntur, benignum, & favorabilem præ-
bere consensum. Sanè petitio Venerabilis Fratris nostri
Engelberti Episcopi Leodiensis nuper exhibita continebat,
quod dilecti filii cives, seu populares civitatis Leodiensis

eidem

eidem Episcopo, & Ecclesiæ Leodiensi in spiritualibus, & temporalibus immediatè subjecti contra prædictum Episcopum, & prædecessores suos Episcopos Leodienses, qui fuerunt pro tempore licèt eorumdem civium, & popularium Dominos frequenter temerè procurante pacis æmulo rebellerint, ac in juribus, & jurisdictionibus, aliisque bonis eorumdem Episcoporum, nec non prædictæ & aliarum Ecclesiarum, ac dilectorum filiorum Cleri Leodieñ. damna gravia, & multiplices ruinas irrogarunt eisdem, quodque quia cives, & populares prædicti censuram ecclesiasticam deducebant in his, ut plurimum in contemptum Episcopi pro tempore Leodieñ. existentes, ac dilecti filii majoris, ac aliarum Collegiatarum Ecclesiarum Leodieñ. Capituli relicta ipsa civitate, quodque se ad locum alium eis congruum, & jura, & jurisdictiones earumdem Ecclesiarum, ac bona ipsorum, ac dd. Cleri possent protegere, & conservare libetiùs, ac tutiùs transtulerunt. Cùm autem sicut eadem petitio subjungebat præfati cives, seu populares translatione hujusmodi longè ampliùs, quàm censuram ecclesiasticam pertimescerent. Nos volentes de illo super hoc remedio per quod eorumdem civium, seu popularium rebellio conteretur, ac Episcopus Capitula, & Clerus præfati ad petitionem, & conservationem jurium, & jurisdictionem Ecclesiarum, bonorumque suorum prędictorum liberiùs intendere valeant, tutiusque vacare ejusdem Engelberti Episcopi supplicationibus inclinati sibi, successoribusque suis Episcopis Leodieñ. qui pro tempore fuerint quod majoris, & aliarum Ecclesiarum Collegiatarum Capitula, etiamsi se exemptos fore prætenderint dilectorum filiorum Præpositi, & Archidiaconorum ipsius majoris Ecclesiæ, & omnium aliarum in dicta civitate jurisdictionem ecclesiasticam habentium Curias, de consensu Capituli ipsius Ecclesiæ Leodieñ. ad alium idoneum, tutumque locum in diœcesi Leodieñ. constitutum, de quo dictis Episcopis, & Capitulo expedire videbitur quoties, & quando dicti cives, seu populares adversus eumdem Engelbertum, & successores suos Episcopos Leodieñ. prædictos rebellabunt transferendi, & donec prædicti cives, seu populares ad debitam obedientiam Episcopi qui erit pro tempore, & ecclesiæ prædictæ reversi fuerint, ac de damnis, & injuriis, quæ dictis Episcopo, Capitulis, Præposito, Archidiaconis, & Clero, intulerunt competenter satisfecerint remanendi etiam ipsi Capitulis, Præposito, Archidiaconis, & aliis Curiam habentibus, ut præfertur quàm etiam generaliter Clero sæculari civitatis prædictæ exitum à civitate, ecclesiisque prædictis, & ad dictum locum accessum indicendi, & præcipiendi, ac in his eisdem Episcopis inobedientes, necnon contradictores quomodolibet, & rebelles per censuram ecclesiasticam, & alia juris remedia appellatione postposita compescendi, ipsisque translatis, & exeuntibus, ac ad dictum locum eis deputatum accedentibus in eodem loco divina officia celebrandi, Capitulique tenendi, & actus Capitulares exercendi, necnon fructus, redditus, & proventus obventum, & jura, ac emolumenta quælibet alia dignitatum, personatuum, officiorum, canonicatuum, & præbendarum, ac aliorum beneficiorum suorum ecclesiasticorum, quomodolibet etiam curam animarum habentium, quæ in ecclesia, & civitate prædictis obtinent, & imposterum obtinebunt cum ea integritate, cum qua eos perciperent, si in eisdem ecclesiis personaliter residerent percipiendi, ac solitis privilegiis, libertatibus, & immunitatibus gaudendi iisdem. Insuper Episcopo, Præposito, Archidiaconis, & aliis jurisdictionem ecclesiasticam habentibus, ut præfertur hujusmodi eorum Curias in prædicto loco tenendi, & in eis quamcumque jurisdictionem sibi competentem exercendi, & de causis quibuscumque ad hunc forum pertinentibus cognoscendi, ipsasque terminandi, & decidendi, ac censuram ecclesiasticam exercendi, ac quascumque sententias proferendi, easque debitè exequi mandari, ac suos subditos ad locum hujusmodi etiam invitos trahendi, aliaque omnia, & singula faciendi, exequendi, & liberè exercendi quamdiu in loco prædicto ob rebellionis confessionem, ac ad debitam obedientiam reversionis, ac damnorum, & injuriarum competentis satisfactionis omissionem, & dilationem remanserint, ac si in dictis ecclesiis, & civitate, ac Curiis residerent, & præmissa in eis facerent, ac etiam exercerent licentiam, & potestatem plenariam auctoritate Apostolica tenore præsentium elargimur, auctoritate. Nihilominus decernentes eadem quod jura quælibet Capitularia apud illos sint, ac remaneant, qui in præmissis eisdem Episcopis: obedientes extiterint etiam fuerint numero pauciores, & quod processus, & sententiæ, quos, & quas in civitate prædicta, citationibus de ipsa ad locum prædictum, & sententiam, & condemnationem prolatarum, & factarum in eodem loco publicationibus, & executionibus dumtaxat exceptis per se, vel alium, seu alios eorum, vel alicujus, seu aliquorum ipsorum auctoritate fieri contigerit, sint irriti, & inanes, quodque omnes illi ex prædictis, qui eisdem Episcopis in præmissis inobedientes fuerint, seu rebelles tamdiu à perceptione fructuum, & proventuum obventionum, & jurium, dignitatum, & personatuum, officiorum ecclesiasticorum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum hujusmodi sint suspensi donec ad obedientiam Episcoporum ipsorum redierint, & de inobedientia, & rebellione sua emendam eis præstiterint condecentem, & si quid de fructibus, redditibus proventibus, juribus, & obventionibus prædictis interim perceperint plenariam restitutionem cum effectu. Non obstantibus quibuscumque Constitutionibus, necnon exemptionibus, & aliis quibuslibet privilegiis, & litteris Apostolicis generalibus, vel specialibus quocumque tenore existant, necnon statutis, & consuetudinibus earumdem ecclesiarum contrariis juramento, confirmatione Apostolica, vel quacumque firmitate alia roboratis per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus, quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis, seu si eisdem Capitulis, Præposito, Archidiaconis, & Clero, vel quibusvis aliis communiter, vel divisim a Sede Apostolica sit indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam, & expressam de indulto hujusmodi mentionem proviso quod Ecclesiæ civitatis ejusdem à quibus factus fuerit hujusmodi exitus in divinis prout fuerit deserviatur interim condecenter, ac in illis Sacramenta ecclesiastica ministrentur quibus de jure, & privilegiis civitatis ejusdem præmissis non contrariis in nullo penitus derogetur. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ Constitutionis, & concessionis hujusmodi infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Avinionæ Kalendis Maji Pontificatus nostri anno sexto.

Sequitur confirmatio translationis Capituli. 56

INNOCENTIUS PAPA X.

Ad futuram rei memoriam.

CUm aliàs nos ad sedandas quantum nobis ex alto conceditur perturbationes, & dissensiones mensibus prę teritis inter Venerabilem fratrem Ferdinandum Archiepiscopum Colonieñ. S. R. Imperii Principem Electorem, ac Ecclesiæ Leodieñ. ex concessione, & dispensatione Apostolica Præsulem, civitatisque & Status Leodieñ. Principem, necnon dilectos filios ejusdem Ecclesiæ Leodien. Capitulares eidem Ferdinando Episcopo, & Principi hujusmodi adhærentes ex una, & Consules, & habitatores ejusdem civitatis Leodieñ. & olim dictæ Ecclesiæ Decanum, & Capitulares in eadem civitate adhærentes partibus ex altera exortas: unam Congregationem nonnullorum venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, & dilectorum filiorum aliquot Romanæ Curiæ Prælatorum deputaverimus, & ex illorum voto, & scientia quasdam nostras, in simili forma Brevis litteras hortatorias ad easdem sic inter se contendentes partes pro dissidiis hujusmodi sedandis dederimus. Postmodum verioribus innotuerit hortatorias, monitoriasque nostras litteras hujusmodi nullum omninò effectum sortitas fuisse, licèt dilecti filii eorumdem civitatis, & Decani adhærentium agentes, & ministri spem indubiam securæ desuper compositionis eidem Cardinalibus, & Prælatis dedissent: Propterèaque partibus hinc inde pluries in eadem Congregatione auditis, iidem Cardinales, & Prælati decretum translationis

Capi-

Capituli Leodieñ. ab eadem civitate ad oppidum de Haus Leodieñ. diœcesis etiam juxta quasdam à felic. record. Clemente Papa VI. prædecessore nostro emanatas litteras per eumdem Ferdinandum Episcopum hujusmodi, & majorem partem Capitularium dictæ Ecclesiæ Leodieñ. in præfato oppido existentium factum per nos confirmandum decreverint. Idcircò nos de ejusdem Congregationis voto: & juxta illius formam, continentiam, & tenorem præfatum Decretum translationis dicti Capituli ad dictum oppidum de Haus ut præfertur factam, & à dilecto filio nostro, & Sedis Apostolicæ in partibus Inferioris Germaniæ Nuncio confirmatum Apostolica auctoritate tenore præsentium confirmamus, approbamus, illudque observari mandamus, donec tandem ab eisdem Consulibus, dictaque civitate, & Capitularibus inibi existentibus idem Ferdinandus Episcopus cum toto suo comitatu solito in eadem civitate cum pristinis reverentia, obedientia, & jurisdictionis exercitio receptus, & admissus fuerit; & ita præcipimus, decernentes præsentes nostras litteras validas, firmas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios effectus sortiri, & obtinere, neque per quoscumque judices ordinarios, & delegatos etiam causas Palatii Apostolici Auditores judicari; & diffiniri debere, ac irritum, & inane si quid super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac ipsorum Ecclesiæ civitatis, & oppidi quatenus opus sit etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis in contrarium præmissis quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis illorum tenores præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, ad effectum præmissorum specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 24. Junii 1649. Pontificatus Nostri Anno Quinto.

DE PRIVILEGIIS, ET EXCESSIBUS Privilegiatorum.

Leo Papa.

CAPUT I.

EPiscopalia gubernacula; non nisi majoribus populis, & frequentioribus civitatibus præsidere oportet: ne honor, cui debent excellentiora committi, sui numerositate vilescat.

SUMMARIUM.

1 *EPiscopalis dignitas non debet tribui nisi locis insignibus, & populosis, & num. 23. & seq.*
2 *Civitates maiores dumtaxat privilegio Episcopatus sunt honorandæ, & num. 6. & seq.*
3 *Adesse civitatis requiritur Episcopus, & num. seqq. usque ad num. 18.*
4 *Episcopalis dignitas post Christi adventum instituta.*
5 *Civitates erant ante Adventum Christi.*
6 *Comparativum supponit positivum, licet impropriè aliquando ponatur pro positivo.*
8 *Episcopi non in castellis, & modicis civitatibus debent constitui.*
9 *Magis, & minus non faciunt rem differre specie.*
10 *Civitas, quæ proprium necavit Episcopum, perpetuò privatur dignitate Episcopali; non tamen desinit esse civitas.*
11 *Saraceni habent civitates, & non habent Episcopos, nisi forte abusivos.*
12 *Episcopus potest esse sine civitate.*
13 *Princeps potest facere civitatem, & tamen non potest facere Episcopum, nec Sedem Episcopalem creare.*
14 *Civitas in Italia ex communi interpretatione appellatur illa tantum quæ habet Episcopum; sed ultramontani hoc non recipiunt.*
15 *Papa erigit civitatem, & dat Episcopum unico contextu.*
16 *Et concedit pro maximo dono hanc dignitatem.*
17 *Represalia concessa contra cives Tuscos non afficiunt Pratenses.*
18 *Civitas an erigi possit à populo sine Principis auctoritate.*
19 *Muros municipales nec reficere licet sine auctoritate Principis, vel Præsidis.*
20 *Civitas dicitur, civium unitas.*
21 *Structura autem murorum non dicuntur civitas, sed urbs.*
22 *Civitas est multitudo hominum societatis vinculo adunata.*
23 *Episcopalis dignitas sui numerositate vilescit.*
24 *Multitudo numerosa nihil habet honestum.*
25 *Episcopi dicuntur Sanctissimi, Christi legati, & columnæ Ecclesiæ.*
26 *Item Beatissimi, ac Serenissimi, & Principes terræ.*
27 *Episcopatus dicitur excellentiæ dignitas.*
28 *Item culmen dignitatis.*
29 *Episcopalis sublimitas quanta sit.*
30 *Locus, aut divitiarum potentia, vel paupertatis humilitas Episcopum sublimiorem, vel inferiorem non faciunt.*
31 *Declaratur, & num. 33.*
32 *Vestis vilis, vel pretiosa effectus, & refertur cuiusdam Theologi argutia.*
34 *Episcoporum titularium creatio quibus rationibus improbetur, & num. seqq. & num. 47. & 53.*
35 *Episcopi titulares serenitatem Pontificalis obnubilant dignitatis.*
36 *Quærunt Vicarias Episcoporum, maximè habentium amplas diœceses.*
Adhærent Principibus, qui honoris causa quærunt habere Capellanos Episcopos, ibid.
37 *Ferè vagabundi sunt, & permanentem sedem non habent.*
Quasi Episcopalem Cathedram eligunt in locis nullius diœcesis, ibid. & num. 52.
38 *Episcopus Titularis an sit creandus pro Pontificalibus exercendis in nonnullis oppidis militiarum nullius diœcesis, & num. seqq. usque in fin.*
39 *Episcoporum titularium origo.*
40 *Cardinare, quid importet.*
41 *Episcopi titulares ex Concilio Lateranensi novissime constitui possunt Suffraganei in ecclesiis Cardinalium Episcoporum, & num. 44.*
Et quid ex decreto Pii V. num. 48.
42 *Corepiscopi, & eorum officium.*
43 *Ordo ipsorum ab Ecclesia reprobatus.*
45 *Episcopus Titularis absque urgenti necessitate creari non debet, & num. 53.*

46 *Etiam*

46 *Etiam mortuo Episcopo ab infidelibus expulso.*
Et hic abusus maxime viget in Religiosis, & cur.
48 *Et quando creandus, & quibus conditionibus ex decreto Pii V.*
49 *Episcopi Titulares, & suffraganei dos quanta, & qualis esse debeat.*
50 *Pontificalia exercere non potest nisi in diœcesi, cui datus est Suffraganeus, & num. 54. & 55.*
51 *Creari non debet Episcopus Titularis ut sit Coadiutor Archiepiscopi Arboren. absentis propter infirmitatem, & capitales inimicitias.*
52 *Episcopi Titulares ea, quæ sunt ordinis exercentes in locis nullius diœcesis sunt suspensi per annum ab exercitio Pontificalium.*
54 *Propositio Ecclesiæ Tunisen. facta in Consistorio à Cardinali Pacecho pro exercendis Pontificalibus in locis Ordinis S. Iacobi de Spatha.*
55 *Tunisen. Ecclesia est suffraganea Ecclesiæ Carthaginensis.*
56 *Episcopum Titularem an deceat subesse inferiori Prælato, & num. 60. & 61.*
57 *Suffraganeus non datur Ecclesiæ, nec populo, sed Episcopo per cuius obitum expirat Suffraganeatus, & num. 59.*
58 *Suffraganeatus non est titulus perpetuus.*
60 *Episcopum Titularem non decet esse Suffraganeum inferioris Prælati.*
61 *Episcopi Titulares sunt veri Episcopi.*
62 *Episcopus vicinior non potest ordines conferre, aut Pontificalia exercere in locis nullius diœcesis sine Ordinarii licentia, sed subditos dictorum locorum debet ordinare in sua diœcesi, aut eis dimissorias concedere.*

1 E*piscopalia*. Episcopalis dignitas non debet tribui nisi locis insignibus, & populosis. Hoc statuit secundùm Joan. Andr. vel aliter, majores civitates dumtaxat privile-
2 gio Episcopatus sunt honorandæ. Hoc dicit secundùm Card. Abb. & Mar. Soc. Primò ponit dictum. Secundò rationem ibi, *ne honor*.

3 Nota primò ibi, *frequentioribus civitatibus*: textum optimum, quod ad esse civitatis non requiritur Episcopus; potest enim esse civitas, etiamsi Episcopum non habeat, Cardin. Abb. & Marian. Socin. hic omnes *in 1. notab.* Jo. Andr. in *cap. Si Civitas, num.* 1. & in gloss. ordinaria post casum *de sentent. excommunicat. lib.* 1. Bartol. in *l.* 1. *num.* 3. *vers. Unde possibile est esse civitatem*, licèt non habeat Episcopum, *cap. de metropolit. lib.* 11. plenè Bald. in *l. Si in aliquam, nu.* 2. *ff. de offic. Proconsul.* & hæc opinio communiter approbatur, ut ait Dec. hic *num.* 8. Quæ
4 indubitanter procedebat ante adventum Christi: nam quia tunc non erat dignitas Episcopalis, quippe quæ post Chri-
5 sti adventum fuit instituta, *cap.* 1. *&* 2. 22. *distinct.* & tamen erant constitutæ civitates, & provinciæ, ut *cap. Urbes, & cap. In illis*, 80. *distinct.* & scripsi pleniùs in *cap. Nullus, num.* 13. *supra de Paroch.*

Sed nihilominus etiam inspecto tempore post legem Euangelicam veriùs videtur ad essentiam civitatis non requi-
6 ri Episcopum. Ad quod primò facit optimè iste text. dupliciter eum inducendo. Primò, quia dicit frequentioribus tantùm civitatibus Episcopos esse præficiendos. Sunt enim civitates minùs frequentes, quæ carent Episcopo, ut arguunt Cardin. & Abb. hic *in* 1. *notab.* nam comparativum illud supponit positivum, *l. Ubi autem non opor-*
7 *tet, in princip. ff. de verbor. oblig.* & quamvis Decius hic *num.* 2. dicat comparativum sæpenumero poni pro positivo, ut notatur in *l. Benignius, ff. de legib.* & per Abb. in *c. Cum dilectus, in 4. not. de iis, quæ vi met. caus.* tamen hoc fit contra proprietatem verborum, à qua in dubio non est recedendum, *l. Non aliter, ff. de legat.* 3. Deinde quia dum textus dicit, *civitatibus*, utique appellat civitates antequam habeant Episcopum, ut hic per Marian. Socin. *num.* 2. & concordat *cap.* 1. *§. Inter Episcopus*, 68. *distinct.* ubi habetur, quod Episcopi nonnisi in civitatibus ordinantur: ergo erat civitas ante ordinationem Episcopi.

8 Secundò, pro hac opinione adducitur tex. in *cap. Episcopi*, 80. *distinct.* ubi dicitur: *Episcopos non in castellis, aut modicis civitatibus, atque villas debere constitui, sed Presbyteros per castella, & modicas civitates, atque villas debere ab Episcopis ordinari, & poni*: igitur modica civitas Episcopum habere non potest, & tamen ibi civitas appellatur; & quamvis dicatur modica, nihilominus civitas est, quia magis, & minus non faciunt rem differre specie, *l. final. ff. de fund. instruct. l. Humilem, C. de incest. nupt.* Bart. *in tract. de Alveo, vers. Quod si, num.* 2.

Tertiò, ad idem adducitur *cap. Ita not*, 25. *quæst.* 2. ubi 9
civitas, quæ proprium necavit Episcopum perpetuò privatur dignitate Episcopali; & tamen per hoc non desinit esse civitas, ut probant illa verba, *hæc sit reperta civitas*, & tenet Dec. hic *num.* 9. & ante eum Bart. in dict. *l.* 1. *nu.* 3. *in fin. C. de metropolit. lib.* 11. dicens non esse bonam consequentiam, Papa privat civitatem Episcopo: ergo desinit esse civitas, & Bald. in dict. *l. Si in aliquam, num.* 2. *vers. Item si civitas, ff. de offic. Proconsul.*

Quartò, ad hoc induci posset *cap. Pastoralis*, 7. *quæst.* 10
1. ubi Gregorius transtulit Episcopum Lissitanæ civitatis ab hostibus captivatæ ad Ecclesiam Scyllatinam, & in fine ait: *Sin autem præscripta civitas continua captivitatis calamitate premitur in hac in qua incardinatus es, debeas Ecclesia permanere*: & sic illa remansit civitas, licèt Episcopo in perpetuum esset caritura.

Item Saraceni habent civitates, & Episcopos nisi fortè 11
abusivos, ut inquit Bald. in d. *l. Si in aliquam, nu.* 2 *vers. Item Saraceni*, neque obstat, quod habeant Episcopos habitu, quia quando spes nulla subest, ut habitus reducatur ad actum, ut in terminis d. *cap. Pastoralis, in fin.* tunc Ecclesia regulatur ac si neque actu, neque habitu esset curata, ut plenè notavi in *cap. Extirpanda, §. Qui vero, numer.* 48. *de præbend.*

Quintò, ad idem sic potest argui: Episcopus potest esse 12
sine civitate, ut patet in Episcopo Lunensi, & Fesulano, secundùm Bald. *ubi supra, vers. Item e contra*: ergo & civitas potest esse sine Episcopo. Quia essentia civitatis distincta est ab essentia Episcopi, quamvis dignitas Episcopalis accidentaliter sit civitati annexa, ut ratiocinatur Decius hic *numer.* 10. Item nihil habet commune jurisdictio temporalis cum spirituali, ut *cap. Pervenit*, 101. *distinct.*

Item ultimò, aliis omissis, hæc conclusio probari vide- 13
tur ratione invincibili: nam Princeps utique potest civitatem constituere, *l.* 1. *C. de Metropolitan. lib.* 11. & ibi notat Bart. *num.* 3. & ante eum Innocentium, *cap. Cum ab Ecclesiarum, num.* 2. *supra de offic. Ordinar.* & tamen non potest facere Episcopum, *cap. Nullus, & cap. Adrianus, cum pluribus seqq.* 63. *distinct.* nec sedem Episcopalem creare, Bald. in dict. *l. Si in aliquam, num.* 2. *vers. Item laici*: ergo etiam hodie potest esse civitas sine Episcopo, & ita videtur concludendum de jure, licèt gloss. in *cap. Provincia, in verb. Comitibus*, 99. *distinct.* dixerit Comitatum dici districtum alicujus civitatis, ubi est Episcopus.

Sed hodie ex communi interpretatione in Italia recep- 14
tum est, ut illa sola appelletur civitas, quæ habet Episcopum: sed Ultramontani, & maximè Theutonici hoc non recipiunt, ut notat Joan. Andr. in *cap. Si civitas, num.* 1. *de sentent. excommun. lib.* 6. Abb. *hic in* 1. *notab.* Marian. Socin. *num.* 3. & Dec. *numer.* 15. Bart. in Extravag. *Qui sint rebelles, in verb. Lombardia, & in tractatu de insula in* 14. *figur. & in l. final. colum.* 2. *ff. de colleg. illicit. & in l.* 2. *numer.* 7. *vers. Et dicit Innocent. ff. de verbor. significat.*

Porrò Italorum interpretationi valdè suffragatur, quod 15
Papa unico contextu erigit civitates, & dat Episcopum per hæc, vel similia verba: *Oppidum N. in civitatem, Ecclesiam vero in Cathedralem pro uno Episcopo, &c. erigimus, & instituimus*, ut patet in oppidis Lauretan. Montis Alti, Sancti Severini, & Tolentini, à Sixto V. in civitates erectis, Bullar. *tom.* 2. *pag.* 518. 558. 559. *&* 564. facit Extravag. *Salvator, §. Volentes, de præbend.* inter communes, ibi: *Quarum villa, quarum quamlibet in civitatem erigimus, & civitatis vocabulo insignimus*, juncto vers. *Sint de cætero, & habeantur perpetuo Ecclesiæ Cathedrales*. Item ut Bald. inquit in dict. *l. Si in aliquam, num.* 2. *ff. de offic. Proconsf.* secundùm usum loquendi communem oppida, quæ numquam habuerunt Episcopum non
dicuntur civitates per excellentiam: dicitur etiam signum 16
potissimum excellentiæ habere Episcopalem sedem, & Apostolicus pro maximo dono concedit oppidis hanc dignitatem,

tatem, ut Papa Urbanus V. Montis Flasconi, quod de
17 oppido simplici in civitatem erexit. Et ex hoc infert ad
quæstionem, ut si concessæ sunt repræsaliæ contra omnes
cives Tuscos, non intelligantur nati de oppido Pratensi,
vel Sancti Miniati, quia non habente Episcopos, & se-
quitur Dec. hic *num.* 16. oppidum Sancti Miniati hodie
est civitas Episcopalis.

18 An autem erectio civitatis fieri possit à populo sine
Principis auctoritate, sunt opiniones Bart. in *l.* 1. *in prin-
cip. ff. Quod cuiusque universit. nomin.* tenet ad hoc non
requiri auctoritatem Principis; sed ipsam gentem per se
posse civitatem facere, cùm hoc sit permissum de jure gen-
tium, *l. Ex hoc iure*, ibi: *Regna condita, ædificia collo-
cata, ff. de instit. & iur.* & dictum Bartoli fortè est veriùs,
ut dicit Abb. hic *num.* 2. *in fin.* sed oppositum tenet Inno-
cent. in *cap. Cùm ab Ecclesiarum*, *nu.* 1. *vers. Et intellige*,
de Offic. Ordin. ubi concludit ad esse civitatis requiri licen-
tiam Principis. Pro concordia plerique distinguunt sic:
Aut quæritur an populus possit sine Principis licentia civi-
tatem materialiter ædificare; & dicendum est posse; quia
facultas ædificandi competit de jure communi, ut d. *l. Ex
hoc iure*, *l. Provincias*, *C. de ædific. privat.* & in hoc ca-
su procedit prima opinio Bartoli. Aut quæritur an popu-
lus possit erigere civitatem formaliter, id est quantum ad
hoc, ut habeat jurisdictionem, & jura civitatis; & te-
nendum est non posse, sed necessariam esse Principis au-
ctoritatem: & in hoc secundo membro intelligitur Inno-
cent. prout eum declarat Bald. in dict. *cap. Cùm ab Eccle-
siarum*, *col.* 2. *vers. Quæro unà cum Innocent. de offic. Or-
dinar. & dict. l.* 1. *in princ. ff. Quod cuiusque universit. no-
min.* & ipsemet Bart. in *l. fin. numer.* 5. *vers. Et ista vera
quantum ad hoc, ff. de colleg. illicit.* Paulus de Castro in
dict. *l. Ex hoc iure*, *col.* 8. & sequitur Dec. *hic num.* 19. &
20. Alex. *cons.* 24. *in princip. vol.* 5. Hieronym. de Monte
in tractat. ultim. Regular. cap. 11. *num.* 4. & 5. Brun. *cons.*
19 47. *num.* 2. & *cons.* 54. *num.* 6. & pro hac secunda opinio-
ne videtur text. in *l. In tantùm*, §. *fin. alias in l. Sacra*, §.
Muros, ff. de rer. divis. ubi dicitur: *Muros autem muni-
cipales nec reficere licet sine Principis, vel Præsidis auctori-
20 tate*; & quamvis populus possit muros materialiter ædifi-
care, nullo tamen modo per hoc dici potest facere civita-
tem, quia civitas dicitur civium unitas: unde ædificium
21 & structuræ murorum non dicuntur civitas, sed urbs,
gloss. in dict. *cap. Si civitas post casum*, *de sentent. excom-
mun. lib.* 6. ex Isidor. *in lib.* 5. *etymolog.* ubi ait civitatem
non saxa, sed habitatores vocari; & civitatem diffinit es-
se multitudinem hominum societatis vinculo adunatam ad
22 simul jure vivendum; refert Archidiac. in *cap. Statutum*,
nu. 4. *de rescript. lib.* 6. & Jo. Andr. in dict. *cap. Si civi-
tas*, *nu.* 1. ubi etiam alias diffinitiones recenset.

23 Secundò nota ex textu, dignitatem Episcopalem non
esse constituendam in villis, vel castellis, sed tantùm in
locis insignibus, & populosis: & ita hic est casus secun-
dùm Joan. Andr. & alios in summario text. Cardin. in
Clemen. In plerisque, *in* 3. *quæst. num.* 6. *de elect.* Rationem
habes in littera, videlicet, *Ne honor, cui debent excellen-
tiora committi, sui numerositate vilescat*, confert text. in
cap. Præcipimus, 16. *quæst.* 1. in illis verbis: *ubi multitudo
excrevit fidelium ex vigore Apostolicæ Sedis debeas ordina-
re Episcopos, pia tamen contemplatione, ut non vilescat di-
gnitas Episcopatus*. Hæc ibi: Multitudo enim numerosa
24 nihil habet honestum, ut in Authent. *de Referend.* §. *Vo-
lumus*. Ideòque Diaconos paucitas honorabiles, Presby-
teros verò turba contemptibiles facit, *cap. Legimus, ante
fin. vers. Quid paucitatem*, 93. *distin.* & omne rarum
pretiosum, & plus appetibile, secundùm Hostien. hic *nu-
mer.* 1. Aliam rationem ponit text. in *cap. Illud sane*, 80.
distinct. videlicet, *ne quod Sanctorum Patrum divinitus in-
spirata, decreta vetuerunt, vinculis, & possessionibus, vel
obscuris, & solitariis municipiis tribuatur Sacerdotale fa-
stigium*, id est *Episcopale*, secundùm Hug. & Archid. con-
cordat *cap. Episcopi*, 80. *distinct.* ubi dicitur: *Episcopi non
in castellis, aut modicis civitatibus debent constitui, ne vi-
lescat nomen Episcopi, sed ad honorabilem urbem eitulan-
dus, & denominandus est*.

25 Porrò Episcopi dicuntur Sanctissimi Christi Legati, &
columnæ Ecclesiæ, *Clem.* 1. §. *Nec super*, *de pœnis*. Item
dicuntur Beatissimi, *cap. Excellentissimus*, 11. *quæst.* 3. *l.
Cùm Clericus*, *C. de Episcop. & Cleric.* & in Authent. *de
sanct. Episcop.* §. *Si quis autem Episcoporum*, & §. *Inter-
dicimus*, & in Auth. *de Eccles. tit.* §. *Si quis ædificationem*,
Episcopi enim officio nil beatiùs, *cap. Ante omnia*, 40. *di-* 26
stinct. & *dict.* §. *Nec super*. Item appellari possunt Serenis-
mi, ut inquit Cardin. in *Clem. In plerisque*, *in* 4. *notab. de
elect. per illum text. in verb. Serenitatem*. Item sunt Prin-
cipes terræ, cùm in terris teneant locum Apostolorum,
cap Quoniam vices, 68. *distinct. cap. In novo*, 21. *distin.*
Paris. *cons.* 141. *ad solutionem dubiorum*, *nu.* 25. *vers. Epi-
scopos autem constat esse Principes terræ*, *lib.* 6. Item Epi-
scopatus dicitur excellentiæ dignitas, ut notat glos. in *cap.
Per tuas*, *il primo*, *in verb. Excellentieris*, *de appellat.* Et
culmen dignitatum gloss. 2. in *cap.* 2. *de præbend. lib.* 6. *per* 27
text. in cap. Venerabilis, *supra de præben.* Quinimò, ut
inquit Ambrosius *de dignitate Sacerdotum*, *cap.* 2. *Honor,
& sublimitas Episcopalis nullis poterit comparationibus ad-* 28
*æquari: Si Regum fulgori compares, & Principum diade-
mati, longè erit inferius, quàm si plumbis metallum ad au-
ri fulgorem compares; quippe cùm videas Regum colla, &* 29
*Principum submitti genibus Sacerdotum, & osculata eorum
dextera, orationibus eorum credant se communiri*; refertur
à Gelasio in *cap. Duo sunt*, 96. *dist.* & Chrysostom. *lib.* 3.
de Sacerdot. & Nazianzenus *in oratione* 17. *ad Cives Na-
zianzenos: Quantum*, inquiunt, *cœlum, terra pretiosius
est, quantumque anima corpori, spiritus carni, divina hu-
manis præstant, tantùm Episcoporum Principatus omnia ci-
vilia regna, & potestates antecellit*: *ad hoc cap. Si lite, de
maior. & obedien.* Meritò igitur tam sublimis dignitas non
nisi locis insignibus, & frequentibus est tribuenda, ut hic
statuitur.

Nec obstat, quod ubicumque fuerit Episcopus sive Ro- 30
mæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii,
sive Alexandriæ, sive Tanis, ejusdem sit meriti, & Sa-
cerdotii: & potentia divitiarum, & paupertatis humili-
tas, vel subliniorem, vel inferiorem Episcopum non fa-
ciat, sed omnes Apostolorum successores sint: quæ sunt
verba Hieronymi in *cap. Legimus*, 93. *distinct.* Quoniam 31
ut respondet gloss. *hic in verb. Maioribus*, & *in cap. Epi-
scopi, in verb. Vilescat*, 80. *distinct.* Quod hic dicitur in-
telligi debet quantum ad vulgi opinionem: nam in rei ve-
ritate etiam in modicis civitatibus non est vilior Episcopus,
ut in contrario. Et eodem ferè modo respondet hic Inno- 32
cent. *in princip.* dum ait, [Quod hic dicitur procedere
de facto, cùm de jure magnitudo civitatis nihil operetur.]
Unde videmus de facto potentes, & divites Episcopos ho-
norari, & pauperes virtuosos contemni, secundùm Ho-
stien. hic *num.* 3. & Joan. Andr. *eodem num.* 3. qui refe-
runt de quodam Theologo, qui contra id, quod habetur
Jac. 2. cùm prius humiliter indutus malè fuisset in quo-
dam monasterio receptus, rediens cum pretiosa cappa,
splendidè receptus, & honorificè tractatus multas gratias
egit in Capitulo cappæ suæ, unde & Hieronym. *ad Chro-
mat. cap.* 1. *Et in patria mea*, inquit, *ille sanctior est, qui
ditior est*.

Tu dicas textum nostrum loqui de jure, ejus tamen de- 33
cisio procedit ante factum, decisio verò dict. *cap. Legimus*;
procedit post factum: nam ab initio Episcopus constitui
non debet nisi ut præsideat majoribus populis; sed post-
quam fuit constitutus, sive magno, sive parvo præsideat
loco, & sive sit locuples, sive pauper, in eadem venera-
tione est habendus, quia in eo honoratur dignitas Ordi-
nis, & non potentia divitiarum, secundùm Anton. de
Butr. *hic num.* 6. *vers. Tu dic*, Abb. *num.* 4. *vers. Vel dic*,
& meliùs Marian. Socin. *num.* 12. & Dec. *num.* 41. *vers.
Sed istud*.

Ultimò nota ibi, *maioribus populis*, argumentum opti- 34
mum, quod non debent creari Episcopi Titulares in par-
tibus infidelium: nam si Episcopi non sunt constituendi in
civitatibus, & locis non populosis, ut hic statuitur, lon-
gè minus constitui debent in carentibus clero, populoque
Christiano. Sic enim intitulati, nec ut expediret prodes- 35
se, nec ut deceret præesse valentes, instabilitate vagatio-
nis, & mendicitatis opprobrio serenitatem Pontificalis
obnubilant dignitatis, ut legitur in *Clem. In plerisque*, *de
elect.* ubi gloss. *in verb. Vagationis*, dicit consuevisse tales
discurrere, & vicarias Episcoporum quærere, maximè
habentium amplas diœceses. Interdum quoque Princípi- 36
bus adhærere familiariter, qui honoris causa quærunt ha-
bere Capellanos Episcopos. Et hodie cùm ferè vagabundi 37
sint,

sint, & permanentem Sedem non habeant, alienas oves
inscio proprio Pastore quærentes, quasi Episcopalem Ca-
thedram in loco nullius diœcesis sua temeritate eligunt, &
Pontificalia exercent, ut in Concilio Tridentino *sess.* 14.
cap. 2. contra id, quod habetur *sess.* 6. *cap.* 5.

38 Porrò cùm aliàs quæsitum esset numquid Episcopus Ti-
tularis esset creandus pro Pontificalibus exercendis in op-
pido de Merida, aliisque locis nullius diœcesis militiæ
S. Jacobi de Spatha subjectis, hæc fuerunt adnotata.

39 Antiquitùs Episcopi Titulares non creabantur, sed tan-
tùm qui à propriis ecclesiis ob hostilitatem ejecti erant, in
aliis ecclesiis vacantibus Cardinales constituebantur, do-
nec ad proprias ecclesias reverti permitterentur, *cap. Pa-*
40 *storalis*, 7. *quæst.* 1. Et expone illa verba, *Cardinales con-*
stituebantur, *seu incardinabantur*, id est canonicè trans-
ferebantur, ut notatur post *cap. Fraternitatem, super verb.*
41 *Cardinandum*, 71. *distinct.* Sed horum, qui creantur Epi-
scopi alicujus Ecclesiæ in partibus infidelium sitæ, quæ ne-
que populum Christianum, neque Clerum habet, nulla
origo reperitur ante decretum Concilii Lateranensis sub
Leone X. *sess.* 9. *de Cardinalibus*. Itaque res ab optimis
orta primordiis eo dilapsa est, ut jam non qui expulsi sunt
dentur Episcopis Ecclesiis vacantibus, sed creentur denuò
Episcopi illarum Ecclesiarum, tum alias ob causas, tum
ad hoc ut suffragentur aliis Episcopis, quorum loco anti-
42 quitùs in Ecclesia esse videbantur Corepiscopi, qui erant
Presbyteri, & in villis, aut pagis curam animarum gere-
bant loco Episcoporum, licèt non possent absque Episco-
porum licentia, vel consensu ea, quæ sunt Ordinis exer-
cere, ut in Concilio Neocæsariensi *cap.* 3. in Antiocheno
cap. 20. & Hispalen. *cap.* 20. Quod etiam pluribus pro-
bant, & decernunt Damasus *Epistola* 1. Leo *Epistola* 36.
& Joannes III. *Epistola* 1. & Concilium Antiochenum
cap. 4. statuit, ne ii, qui in vicis Corepiscopi appellan-
tur Presbyterum, aut Diaconum audeant ordinare præter
civitatis Episcopum, sed contenti sint propria sollicitudi-
43 ne, & gubernatione, quam susceperunt. Quorum ta-
men Ordo fuit deinde ab Ecclesia reprobatus, ut in Canon
Corepiscopi, 68. *distinct.*

44 Posteà verò cœperunt creari Episcopi Titulares ob de-
cretum Concilium Lateranensis superiùs relatum, quod
permisit Cardinalibus in Ecclesiis suis hos habere Episco-
pos pro suffraganeis, ideòque etiam hodie Summus Pon-
tifex cùm creat hujusmodi Episcopos, utitur similibus ver-
bis, *& suffragentur talibus*, *donec*, *&c.*

45 Nisi tamen verè urgeat necessitas, non est creandus Epi-
scopus titularis, ut patet ex dict. *Clement. In plerisque*, *de*
46 *elect.* Quinimò nec mortuo Episcopo expulso potest Ec-
clesiæ ab hostibus occupatæ alius Episcopus perfici, ut illic
post Paul. not. Cardin. *nu.* 5. ex quo decreto constat crea-
47 tionem Episcopi titularis improbari: tum quia Ecclesiæ ab
infidelibus occupatæ sufficientes redditus non habent,
tum quia carent clero, & populo Christiano, tum
denique quia ibi Episcopus non potest prodesse, ut expedi-
ret, nec præesse, ut deceret, meritò gloss. *ibi in verb. Va-*
gationis, invehit in eos, qui anhelant ad Ecclesias ab ho-
stibus captivatas, ut tetigi supra *num.* 36. *& in verb. Re-*
ligiosos, dicit hunc abusum maximè vigere in religiosis,
qui ad hoc laborant interdum etiam importunè, & per
corruptelas, ut canere possint cum Psalmista *Laqueus con-*
tritus, *&c. Psalm.* 123. & subdit se vidisse Religiosum
consecratum ad titulum, qui non erat in rerum natura,
nec fuerat quod patere posset per Provincialem, id est per
librum, in quo scriptæ sunt Provinciæ: & nostris tempo-
ribus vidimus alium consecratum ad eandem Ecclesiam,
ad quam alter erat consecratus: & adde, quod ibi notat
Cardin. *in* 6. *&* 11. *quæst.*

48 Sed & de his Pius V. post Concilii Tridentini publica-
tionem decreto suo consistoriali sancivit non esse hujusmo-
di Episcopos creandos, neque in Suffraganeos dandos, ni-
49 si Ecclesiis Cardinalium, & illis tantùm qui solent habe-
re, & cum certo stipendio perpetuò ad minùs ducentorum
aureorum de camera super fructibus illius Ecclesiæ, qui
propria auctoritate ab ipsis percipi possint, & quod nullibi
50 possint Pontificalia exercere sine expressa licētia Sedis Apo-
stolicæ, nisi in illa diœcesi, cui datus est Suffraganeus: sed
posteà paulatim id ampliatum fuit etiam ad Episcopos non
Cardinales, & dos aucta est ad ducatos 300. ex decreto Sa-
cræ Congregationis rerum Consistorialium.

Et in Sacra Congregatione Concilii cùm Archiepisco-
pus Arboreñ. supplicasset pro indulto adhibendi in sua diœ-
cesi Episcopum titularem à Sanctissimo deputandum, qui
muneribus Episcopalibus defungi posset eo, quod ipse Ar-
chiepiscopus cogeretur ab Ecclesia abesse tum ob gravissi-
mas, ac diuturnas ægritudines, tum ob capitales cum
pluribus inimicitias, qui ejus vitæ etiam veneno insidiati
fuerant: Sacra Congregatio die 6. Junii 1605. censuit ti-
tularem Episcopum hac de causa non creandum, sed si ip-
se aliquem titularem inveniat, qui ipsum velit adjuvare,
ejus opera uti posse, juxta decretum *cap.* 2. *sess.* 14. de quo
est text. expressus in *cap. Pontifices*, 7. *qu.* 1.

Ad hæc creatio Episcopi titularis, qui in locis nullius 51
diœcesis ordines conferat, improbatur à Concilio Triden-
tino *cap.* 10. *sess.* 23. quo hæc facultas tribuitur Episcopis,
intra quorum diœcesibus fines ea loca existunt, vel vici-
niori Episcopo, si omninò existant extra fines cujusque
diœcesis, argumen. *cap.* 9. *sess.* 24. ut ex Sacræ Congre-
gationis sententia dixi in *cap. Nullus*, *nu.* 10. *usque in fin. de*
Paroch.

Rursus eadem creatio improbatur decreto *cap.* 2. *sess.* 14. 52
ubi plura in odium dictorum Episcoporum commemoran-
tur, ut dictum est supra *num.* 37. ac deinde illis prohibe-
tur, ne cuiquam primam Tonsuram, seu Ordines confe-
rant etiam in locis nullius diœcesis absque sui proprii Præ-
lati expresso consensu, aut litteris dimissoriis; & contra-
facientes ab exercitio Pontificalium per annum; & sic pro-
moti ab executione Ordinum, donec suo Prælato visum
fuerit, sunt ipso jure suspensi.

Ex his omnibus deducitur, ut minimè sit procedendum 53
ad creationem Episcopi titularis pro hujusmodi militiis san-
cti Jacobi sine gravi, & urgenti necessitate, videlicet cùm
eis neque opera aliorum Episcoporum titularium in illis
partibus existentium, neque viciniorum Episcoporum
ministerio, neque alia ratione prospici potest: tum quia
hujusmodi creatio, & institutio est ab ecclesiasticis regulis
aliena, & sacris Canonibus invisa; tum quia redundat in
præjudicium Episcopi proximioris, ad quem pertinet fa-
cultas ordinandi subditos dictarum militiarum privativè
quoad omnes; tum demum quia Episcopus præficitur Ec-
clesiæ sine redditibus, sine diœcesi, & Clero, populoque
Christiano, quod est contra Concilium Vienneñ. & Tri-
dentinum, & contra textum nostrum induendo eum,
ut dixi supra in ultim. notab. neque enim populus militia-
rum, de quibus agimus, subjectus erit huic Episcopo, nec
ipse dici poterit illius Episcopus, & Pastor, cùm nullam
in eum jurisdictionem, aut correctionem sit habiturus,
nec in aliqua Ecclesia militiarum debeat intitulari, sed
tantùm ibi exercere Pontificalia tanquam mercena-
rius.

Hæc autem necessitas procedendi ad creationem Episco-
pi Titularis in dicta militia minimè videtur subesse: nam
pro Ordinibus conferendis non est necessarius accessus vi-
cinioris Episcopi ad loca earum militiarum, cùm ipse pos-
sit, ac debeat ordinare subditos dictorum locorum in sua
diœcesi, ut ex sententia Sacræ Congregationis Concilii ad-
notavi in dict. *cap. Nullus*, *num.* 52. *de Paroch.* Quod si
id incommodum videatur, poterit illis dimissorias conce-
dere, ut ab aliis Episcopis ordinentur, ad præscriptum
dict. *cap.* 10. *sess.* 23. Et pro Sacramento Chrismatis admi-
nistrando jam est in facultate ipsarum militiarum, si nul-
lius diœcesis existant, convocare quem maluerint Catho-
licum Antistitem ex ipsius Congregationis sententia. Ex-
empla Pii V. & Gregorii XV. qui instituerunt Episcopos
Titulares in eadem militia Sancti Jacobi de Spatha, non
prodierunt ex voto Sacræ Congregationis rerum Consisto-
rialium, nec videntur ulteriùs extendenda, nec detur an-
sa eisdem militiis in posterum prætendendi hujusmodi in-
stitutionem quasi debitam, & sibi affectam: jam enim
in supplici libello nuper oblato asseritur Franciscum de la
Rocha fuisse præsentatum à Rege Catholico ad Ecclesiam
Sidonieñ. in partibus infidelium, quàm à Gregorio XV.
obtinuit ultimus Episcopus pro Militia Sancti Jacobi insti-
tutus: & Episcopatus Sidonieñ. perperam appellatur Or-
dinis Sancti Jacobi.

Et ita die 28. Januarii 1649. eadem S. Congregatio re-
rum Consistorialium re accuratè discussa, censuit, nisi aliud
Sanctissimo videatur, creationem Episcopi Titularis pro
dicta Militia non esse de cætero concedendam.

Post

54 Posthac ex parte Oratoris Regis Catholici exhibita fuit, & lecta in Sacta Congregatione propositio olim facta in Consistorio à Cardinali Pacecho de Ecclesia Tunisen. sub Pio V. unà cum votis Cardinalium, quæ sic se habet.

Cardinalis Pacechus proposuit Ecclesiam Tunisen. pro Fratre Bartholomæo Perez, ut impleat Pontificales actus in locis ipsius Ordinis, & quod propterea concedatur nominatio perpetuò Ecclesiæ Tunisen. Philippo Regi, & quod Tunisen. Episcopus sit perpetuò suffraganeus in locis Sancti Jacobi de Spatha.

D. Cardinali Augustano Priori Montis Politiani, Pisarum & Vatmien. Placuit.

Cardinalis de Gambara dixit, quod non fiat perpetua hujusmodi unio, & deputatio Ecclesiæ Tunisen. pro locis Sancti Jacobi, sed hæc ad vitam ipsius tantùm, & quod is non exerceat Pontificalia nisi in locis, quæ non subsunt Ordinario, in aliis autem non.

Gesualdus, & alii idem quod & alii probaverunt.

Cardinalis Ursinus verò dixit non decere hujusmodi Suffraganeum, cùm solùm Cardinalibus, & quibusdam Principibus, Prælatis ordinariis sit concessum, cui Sanctissimus respondit.

Cardinalis Sanctæ Crucis dixit quædam, quæ non audivi.

Cardinalis Boncompagnus probavit Ecclesiæ Tunisen. præsentem provisionem. Idem alii.

Alciatus limitavit, ut non exerceat Pontificalia nisi in locis exemptis ab Ordinario. Idem alii, &c.

55 Cardinalis Sanctæ Severinæ dixit: Probo provisionem Ecclesiæ Tunisen. quæ Tusinen. non autem Carthaginen. dicatur: hæc enim ab ea diversa est, & Tunisen. Ecclesia vetus est apud ecclesiasticas, & prophanas Historias: illa Metropolitana, hæc suffraganea. Et respondentibus Pacecho, & ab Ecclesia: idem replicavit, & quod Episcopus non exerceat Pontificalia nisi in locis ipsius Ordinis, quæ sunt nullius diœcesis juxta Reverendissimum Dominum meum de Gambara, non autem in aliis etiam exemptis existentibus in aliena diœcesi, ampliata limitatione Domini mei Alciati, cui Papa id esse facturum, & strictiùs respondit.

Cæsius cum Reverendissimo Relatore. Sicut & alii.

Albanus improbavit erectionem, & pluralitatem Ecclesiarum, & Episcoporum, cui Sanctissimus Dominus noster satisfecit id fieri, quia cùm Episcopi Hispani magnas, & amplas habeant diœceses, vix suas visitare, & Pontificalia in eis, & Sacramentum Confirmationis conferre possint, vel curent, unde tantò magis alias provincias, & terras negligunt; & ideò spectat ad Sanctam Romanam Ecclesiam dispensatio curæ, & provisio Ecclesiarum & animarum.

56 Constitutum ergo est ipsum in locis tantùm ordinis posse Pontificalia exercere interdicto sibi usu extra dicta loca, & id quamdiu liceat ad Ecclesiam Tunisen. redire, Deo volente: sed tantùm instante Parocho concessit, ut possit vocatus, & invitatus accedere ad consecrationem Episcoporum, sed aliàs nequaquam; etiam replicante Albano, negavit; quod ageret Cursorem, non Episcopum, quia quotidiè à negligentibus Episcopis vocaretur.

57 Fuit etiam tractatum, ut Episcopus non subesset Priori, vel non decere. Sanctissimus dixit non referre cùm sit ipse tantùm Suffraganeus in Pontificalibus, jurisdictio autem spectet ad Priorem, vel Vicarium generalem, ut etiam moris est, ubi est Vicarius generalis, & Suffraganeus in Pontificalibus.

Die 22. Martii 1630. In Congregatione rerum Consistorialium negotium iterùm fuit propositum, & discussum.

Creatio Episcopi Titularis pro Militia Sancti Jacobi de Spatha patitur difficultates infrascriptas.

Primò repugnat antiquæ Ecclesiæ institutioni, secundùm ea, quæ dicta sunt supra num. 39.

Secundò obstat Concilium Viennense in *Clem. In plerisque, de elect.* ut patet ex dictis supra num. 35.

Tertiò obstat Concilium Lateranense novissimum sub Leone X. *sess.* 9. de Cardinalibus, quo statuitur, ut Episcopi Titulares non creentur, nec Suffraganei dentur nisi Episcopis Cardinalibus. Addidit Pius Quintus in decreto Consistoriali: & illis qui consueyerunt habere.

Quartò obstat Concilium Tridentinum in *cap.* 2. *sess.* 14. ubi non tantùm prohibet, sed etiam damnat, ut Episcopi Titulares alienas oves quærentes in locis nullius diœcesis sibi cathedram constituant sine licentia proprii Episcopi, & in *cap.* 10. *sess.* 23. quo interdicitur, ne subditi nullius diœcesis à quoquam ordinentur sine Dimissoriis Episcopi; intra cujus diœcesis fines existunt.

Quintò, iste Episcopus Titularis deputatur in Suffraga- 58
neum; sed cujus erit Suffraganeus, non Ecclesiæ, quia
Suffraganeus non datur Ecclesiæ, sed Episcopo, gloss. in
cap. Quoniam, in verb. Vicarium, supra de offic. Ordinar.
Ideòque secundùm aliquos, mortuo Episcopo expirat suf-
fraganeatus; sicut dicitur de Coadjutore Episcopi, qui de-
sinit esse Coadjutor defuncto Coadjuto. Dicitur enim
Coadjutor à coadjuvando, sicut Suffraganeus à suffragan-
do: & ideò Coadjutoria, & Suffraganeatus expirant per
obitum Episcopi, quia non est quem coadjuvent, aut cui
suffragentur, prout hæc notantur per Joann. Andr. in
cap. Consultationibus, in 8. *quæst. num.* 10. *de Cleric. ægrot.*
& jam censuit Sacra Congregatio Concilii suffraganeatum 59
non esse titulum perpetuum; & hæc ratio concludit eum
nec esse Suffraganeum populi, aliàs enim esset perpetuus,
sicut populus, *l. Proponebatur, ff. de iudiciis*, gloss. 2. in
cap. 49. *Denique*, 7. *quæst.* 1. Rursus non erit Suffraganeus 60
Episcopi, quia in dicta militia nullus est Episcopus, cui
suffragari possit. Superest igitur, ut sit Suffraganeus Prio-
ris. Hoc autem videtur valdè inconveniens: tum quia
cederet in opprobrium Dignitatis Episcopalis, ut Episco-
pus, qui est in supremo gradu Ordinis Hierarchici in Eccle-
sia militanti, Concil. Trid. *sess.* 23. *de Sacram. Ordin. can.*
6. *&* 7. suffragetur, & inservire Priori longè inferioris
gradu, & esset tamquam illius Capellanus: quod redarguit
gloss. in d. *Clement. In plerisque, in verb. Vagationis*, dum
dicit, Principes sæculares affectare creationem Episcopo-
rum Titularium, ut illos habeant Capellanos. Tum quia
verisimile est, ut in Ecclesia, & functionibus publicis, &
privatis Prior, qui universæ jurisdictioni præest, intendant
præcedere Episcopo, qui non habet nisi exercitium Ponti-
ficalium, nec est intitulatus in d. militia. Hoc autem est 61
valdè absonum in Ecclesia, quia quamvis sit Episcopus Ti-
tularis carens Clero, & populo Christiano; est tamen ve-
rus Episcopus Characterem habens Episcopalem, *cap. Pa-
storalis*, & ibi Archid. *sub num.* 4. & Præposit. *in* 1. *notab.*
7. *quæst.* 1. Unde indignum esset, & perniciosi exempli,
ut subesset inferiori Prælato, *cap. Solitæ, §. Hæc autem,
cum ibi notatis de maior. & obed.*

Sextò, nulla subest necessitas talis creationis: nam re-
spectu eorum, quæ sunt jurisdictionis suæ, residet penes
Priorem dumtaxat, qui potest eam exercere, & visitare
tam per se, quàm per suum Vicarium. Respectu autem eo-
rum, quæ sunt Ordinis Episcopalis, aut consideramus col-
lationem Ordinis, aut collationem Chrismatis. Quo ad 62
collationem Ordinum advertendum est hoc jus pertinere
ad Episcopum, intra cujus diœcesis fines dicta loca existunt
juxta d. *cap.* 10. *sess.* 23. aut si sint omninò extra fines cu-
jusque diœcesis, ad Episcopum viciniorem, qui potest ea
loca visitare ex *cap.* 9. *sess.* 24. ut sacra Congregatio cen-
suit. Nec obstat si dicatur Episcopi in Hispania nolunt ac-
cedere ad dictas militias ad conferendos Ordines: nam
responderur, non teneri, nec posse absque Prioris licentia
Ordines conferre in locis dictarum militiarum, sed possunt,
ac debent ordinari subditos dictarũ militiarum in sua pro-
pria diœcesi; aut si nolint, illis dare dimissorias ad alios E-
piscopos, ut aliàs fuit resolutum: unde nulla subest neces-
sitas creandi Episcopum Titularem, qui conferat Ordines
in locis dd. militiarum, quia, ut prædixi, subditi dictorum
locorum debent accedere ad viciniorem Episcopum pro
Ordinibus, vel pro Dimissoriis, & ex hoc patet responsio
ad ponderationem factam in propositione Ecclesiæ Tuni-
sen. ad votum Cardinalis Ursini. Sacramentum autem
Confirmationis non consuevit administrari singulis annis,
sed rariùs. Et ex sententia S. Congregationis Concilii Ab-
bates nullius diœcesis possunt convocare, quem maluerint
Canonicum Antistitem pro Chrismate conferendo. Nec
decernunt Episcopi Titulares Matriti, Toleti, aut alibi,
quem possint convocare. Et is, quem convocaverint,
poterit etiam in prædictis locis Ordines conferre de licen-

tia proximioris Episcopi, quatenus videretur nimis incommodum, ut subditi earumdem militiarũ ad eum accederent propter latitudiné territorii, quod dicitur esse satis vastum: & duo millia scuta, ex quibus volunt constituere dotem pro Episcopo, poterunt applicare pro expensis Episcopi, quem convocabunt ad conferédum Chrisma, & Ordines: & aliàs eadem S. Congregat. Concilii scripsit litteras ad Nuncium Hispaniarum, ut curaret Sacramentum Chrismatis administrare in locis nullius diœcesis per Episcopos Titulares in illis partibus existentes. Itaq; nec respectu Ordinum, nec respectu Chrismatis ulla subest necessitas creationis Episcopi Titularis: & hinc similiter patet responsio ad rationẽ consideratam in eadem propositione Ecclesiæ Tunisen̄. Nam tunc temporis verisimiliter non aderant Episcopi Titulares, quia paulò ante prohibuerat eos creari Leo X. in Concilio Lateranen̄. idemque prohibuerat ipsemet Pius V. ut dictum est supra *n.*44.*&* 48. unde tunc subesse poterat necessitas, quæ hodie non subest: quod inde etiam apparet, quia post Pium V. & Gregorium XV. dictæ militiæ quamplures annos fuerunt sine suffraganeo.

Demum S. Congregationis est respondere juxta canonicas sanctiones.

Die 22. Martii Sacra Congregatio rerum Consistorialium re iterum diligenter examinata, persistit in decretis sub die 28. Januarii 1649. videlicet, quod petitur nequaquam esse concedendum.

DE PRIVILEGIIS.

Alexander III. in Concilio Lateranen̄.

CAPUT III.

CUm & plantare sacram religionem, & plantatam fovere modis omnibus debeamus, nusquam hoc melius exequimur, quàm si nutrire ea, quæ recta sunt, & corrigere quæ profectum virtutis impediunt, commissa nobis auctoritate curemus. Fratrum autem & Coepiscoporum nostrorum conquestione comperimus, quòd fratres Templi & Hospitalis, & alii religiosi indulta sibi ab Apostolica Sede privilegia excedentes, contra Episcopalem auctoritatem multa præsumunt, quæ & scandalum faciunt, & grave pariunt periculum animarum: & infrà. Ecclesias igitur & decimas de manu laicorum, sine consensu Episcoporum, tam illos, quàm etiam quoscumque alios religiosos recipere prohibemus, dimissis quascumque contra tenorem istum aliquo tempore receperunt.

Excommunicatos quoque & nominatim interdictos, tam ab illis, quàm ab aliis omnibus juxta Episcoporum sententiam statuimus evitandos.

In Ecclesiis verò suis, quæ ad eos pleno iure non pertinent, instituendos Presbyteros Episcopis repræsentent, ut eis de plebis cura respondeant. Ipsis verò pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem. Institutos etiam inconsultis Episcopis non audeant removere.

Quod si Templarii, vel Hospitalarii ad Ecclesiam venerint interdictam, nonnisi semel in anno ad ecclesiasticum officium admittantur: nec tunc ibi sepeliantur corpora defunctorum.

De Confratribus hoc constituimus, ut si non se prædictis fratribus omninò reddiderint, sed in proprietatibus suis omnimodò duxerint remanendum, propter hoc ab Episcoporum suorum sententia nullatenus eximantur: sed potestatem suam in eos sicut in alios Parochianos suos exerceant, cùm pro suis fuerint excessibus corrigendi. Quod autem de prædictis fratribus dictum est, ab aliis quoque religiosis, qui præsumptione sua Episcoporum percipiunt jura, & contra Canonicas eorum sententias, & tenorem privilegiorum nostrorum venire præsumunt, præcipimus observari. Si enim contra institutum hoc venerint, & Ecclesiæ in quibus ista præsumpserint, subjaceant interdicto, & quod egerint, irritum habeatur.

SUMMARIUM.

1 *REligionem novam erigere pertinet ad solum Papam.*

2 *Religiosi etiam exempti non possunt Ecclesias, aut decimas recipere de manibus laicorum absque auctoritate diœcesani.*

3 *Constitutio iuris antiqui declaratoria trahitur, etiam ad præterita.*

4 *Interdictus, & excommunicatus in una Ecclesia intelligitur ubique interdictus, & tamquam excommunicatus vitari debet etiam ab exemptis.*

5 *Religiosi in Ecclesiis sibi pleno iure non subiectis quale ius consequantur.*

6 *Et quale in subiectis pleno iure.*

7 *Templarii & Hospitalarii semel in anno admitti possunt ad Divina officia in ecclesia interdicta.*

8 *Oblati non gaudent privilegiis Religionis, nisi ex toto sint translati.*

9 *Milites Hierosolymitani extra Conventum degentes, an teneantur semel in anno confiteri Presbytero Parochiali, & ab eo in Paschate Sacram Communionem recipere, anve de his teneantur reddere rationem loci Ordinario, & numer. seqq. usque in fin.*

10 *Parochus non est proprius Sacerdos Religiosorum, sed eorum Prælatus, vel Delegatus ab ipso, & nu. seqq.*

11 *Milites Hierosolymitani sunt verè Religiosi.*

12 *Absolutio Sacramentalis est actus iudicialis, qui in non subditum exerceri non potest.*

13 *Religiosi prohibentur alteri confiteri, quàm propriis Prælatis.*

14 *Regulares extra claustra degentes non subsunt Episcopo, nisi ratione delicti.*

15 *Regulares itinerantes confiteri non possunt Sacerdotibus sæcularibus nisi de suorum Superiorum licentia.*

16 *Monachi sive sint in monasterio, sive extra tenentur semel in mense confiteri: & quando sunt extra possunt confiteri Prælatis, in quorum Parochia degunt, vel aliis Religiosis, vel Episcopis.*

17 *Nisi obstent Constitutiones à Sede Apostolica confirmatæ.*

18 *Milites Hierosolymitani confiteri debent, Priori vel Fratri Capellano sui Ordinis.*

19 *Milites Hierosolymitani extra Conventum degentes, qui præcepto Ecclesiæ de confitendo semel in anno, & communicando in Paschate non satisfaciunt, subsunt punitioni Ordinarii loci tanquam Sedis Apostolicæ Delegati.*

C*Um & plantare*. Summatur, & dividitur ut per Joan. Andr. t

Nota primò, ibi, *Plantare sacram Religionem*, ad solum Romanum Pontificem pertinere novam erigere Religio-

gionem, de quo pleniùs legitur, & notatur in *cap. fin. supra de Religiosis domibus*, *& in cap. Unico, eod. tit. lib. 6.* & hic notant Hostien. *in princip.* Joan. Andr. *num.* 2. Cardin. *in princ. in verb. Plantare*, Butr. Anchar. & omnes *in* 1. *notab.*

2 Secundò nota ibi, *Ecclesias*. Religiosos etiam exemptos non posse Ecclesias, aut decimas recipere de manibus laicorum absque auctoritate Diœcesani, & de hoc in *cap. Cum Apostolica, de iis, quæ fiunt à Prælatis*.

3 Tertiò nota ibi, *Dimissis quascumque contra tenorem istum aliquo tempore recesserunt*. Constitutionem juris antiqui declaratoriam trahi etiam ad præterita. De quo dic, ut plenè scripsi in *cap. Quoniam, supra de Constitutionibus*.

4 Quartò nota in §. *Excommunicatos*. Interdictum & excommunicatum in una Ecclesia intelligi ubique interdictum, & tamquam excommunicatum vitandum esse etiam ab exemptis: concordat *cap. Nulli, infra de sentent. excommun*, & hic notant gloss. *in verb. Excommunicatos*, Host. *n.4. in eod. verb.* Butr. *num.* 6. Abb. *in* 1. *notab.* Mar. Socin. *num.* 4. & cæteri omnes.

5 Quintò nota ex §. *In Ecclesiis*: quale jus consequantur Hospitalarii, & alii Religiosi in Ecclesiis, quæ sibi non sunt pleno jure subjectæ: Consequuntur enim nudum jus præsentandi, & rationem de temporibus inquirendi, institutio verò, & destitutio ad Episcopum pertinent, nec valet contraria consuetudo, ut in *cap.* 1. *de Capell. Monach. lib.* 6. & hic notant Butr. *nu.* 7. Abb. *nu.* 2. Marian. Socin.
6 *num.* 6. & communiter DD. Ergo à contrario sensu secus dicendum est si Ecclesiæ sint eis pleno jure subjectæ: sed hoc intelligunt Jo. Andr. *nu.* 4. *in verb. Repræsentet*, & alii proximè citati, quando Ecclesiæ, & populus sunt exempti. Si verò populus non est exemptus, licèt Hospitalarii, & Religiosi hujusmodi habeant ibi jus instituendi, tamen oportet institutum repræsentari Episcopo, ut recipiat ab eo curam populi, & de illa cura tenetur Episcopo rationem reddere, & hac ratione poterit Episcopus eum visitare, & in visitatione quæret ab ipso quomodo celebret populo divina officia, & quomodo illius Sacramenta ministret. De aliis autem temporalibus, & spiritualibus tenetur respondere Religiosis, quibus est subjectus.

7 Sextò nota in §. *Quod si Templarii*, unum privilegium Templariorum, videlicet ut in Ecclesia interdicta semel in anno admittantur ad divina officia.

8 Ultimò nota in §. *De Confratribus*. Oblatos alicui ex Religionibus non potiri ejusdem Religionis privilegiis, nisi ex toto sint translati, eo quod se, & sua ipsi Religioni obtulerint. Alias enim remanent sub jurisdictione Ordinariorum, ut hic notant gloss. *in ver. Nullatenus*, Innoc. *ad fin. in verb. Eximantur*, Host. *nu.* 9. *in verb. Omnino*, Butr. Abb. & Marian. Soc. *in ultimo notab.* concordat textus in *cap. Ut privilegia, infra eod.* & ibi dixi latissimè *à num.* 1. *usque ad nu.* 40.

9 Porrò, cùm fratres Hospitalis quandoque excedant in pluribus contra Episcopalem auctoritatem, & scandalum faciant, ac periculum animarum inducant, ut hic dicitur ad exemplum Episcoporum, qui in Concilio Lateranensi de his graviter sunt conquæsti, quæsivit Archiepiscopus Elboren. Utrùm Hospitalarii, seu Milites Sancti Joannis Hierosolymitani extra Conventum degentes teneantur semel in anno confiteri Presbytero Parochiali, & ab ipso in die Paschatis sacram Communionem recipere.

Secundò, An de his teneantur reddere rationem loci Ordinario.

10 Ad primum videtur respondendum non teneri sive jus commune, sive ipsorum Militum stabilimenta attendamus: nam quod pertinet ad jus commune, ex decreto Concilii Generalis in *cap. Omnis utriusque, infra de pœnit. & remiss.* Statutum est, ut unusquisque saltem semel in anno peccata sua proprio Sacerdoti confiteatur, & in Paschate suscipiat Eucharistiæ Sacramentum. Sed Presbyter Parochialis, seu Parochus non est proprius Sacerdos Militum Hierosolymitanorum. Ergo ipsi Milites non tenentur eidem Parocho confiteri, nec de illius manibus in Paschate Eucharistiam suscipere.

11 Minor patet, quia cùm Milites Sancti Joannis Hierosolymitani emittentes tria vota substantialia sint verè Religiosi, Mohed. *dec.* 10. *de caus. poss. & propr.* & sæpiùs censuit Sac. Congregatio Concilii Presbyter Parochialis non potest dici proprius illorum Sacerdos, de quo loquitur *d. cap. Omnis utriusque*. Sed Prælatus, cui subsunt, vel Delegatus ab ipso, ut probatur expressè in extravagan. Benedicti XI. *Inter cunctas*, §. *Sed quia, de privileg.* ibi, *non Religiosos*, qui secundùm statuta suorum Ordinum propriis Prælatis confiteri debent. Facit extravag. Joan. XXII. *Vas electionis, de hæret.* ubi damnatur error Joan. de Poliaco, qui adstruebat confessos Regularibus habentibus licentiam generalem audiendi confessiones, teneri eadem peccata, quæ confessi fuerant, iterùm confiteri proprio Sacerdoti, quem dicebat esse solum Presbyterum Parochialé.

Præterea ad hoc, ut Sacerdos validè absolvere possit à 12
peccatis, duo requiruntur de jure communi, videlicet potestas, quàm in ipsa ordinatione accipiunt, ut habetur in *cap.* 15. *in princ. sess.* 23. & jurisdictio in pœnitentes, cùm absolutio Sacramentalis sit actus judicialis, qui non potest validè exerceri in non subditum, ut est diffinitum à Concil. Tridentin. in *Can.* 9. *sess.* 14. *de Sacramento Pœnitent.* ex decreto d. *cap.* 15. additum est tertium requisitum, ut Sacerdos vel Parochiale beneficium habeat, vel Episcopi approbationem: Presbytero autem parochiali quoad Milites Hierosolymitanos deficit secundùm requisitum, id est jurisdictio, cùm ipsi sint exempti ab omni jurisdictione Ordinariorum, etiamsi degant extra conventum, ut patet in Concilio Tridentino *cap.* 11. *vers. Exceptis tamen iis*; *sess.* 24. nisi in casu d. *cap.* 3. *sess.* 6. ergo tantùm abest, ut teneantur confiteri Parocho, ut si de facto confiteantur, absolutio nulla atque irrita sit ex defectu jurisdictionis: nulla enim est absolutio, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, vel delegatam non habet jurisdictionem, ut similiter est diffinitum à Tridentina Synodo *sess.* 14. *cap.* 7. *de cas. reservat.*

Demum supposito statu Religioso eorumdem militum, 13
idem probat efficaciter text. in dicta Extravag. *Inter cunctas, de privileg.* ubi interdicitur Religiosis ne cuipiam confiteantur nisi propriis Prælatis, facit text. in *cap.* 1. ibi, *Monachus pœnitentiam nemini tribuat, nisi sibi invicem*, 16. *qu.* 1. Item facit *cap. Si Episcopus*, §. *Nulla quoque, de pœniten. & remiss. lib.* 6. ubi dicitur nulla posse consuetudine introduci, ut quis Confessorem sibi eligere valeat, præter sui Superioris licentiam.

Neque obstat, quod cùm hujusmodi Milites degant ex- 14
tra conventum, ut supponitur in dubio subsint Episcopo etiam quoad ea, quæ ad curam animarum non pertinent, ex decreto Concilii Tridentini *cap.* 3. *sess.* 6. Quoniam respondetur ex d. *cap.* 3. Regulares extra conventum degentes non subesse Episcopo, nisi ratione delicti, ut patet ex verbis ejusdem Capituli ibi, *si deliquerit*. Equites autem Hierosolymitani, qui semel in anno peccata sua non confitentes Presbytero parochiali, vel ab ipso in Paschate sacram Communionem non suscipiunt, minimè delinquunt, dummodo aliàs coram proprio Sacerdote, & in suis Ecclesiis præcepto Ecclesiæ satisfaciant, ut dictum est; & sic quoad Sacramenta non sortiuntur forum Ordinarii. De-
bent enim confiteri suis Prioribus, vel Capellanis, vel al- 15
teri de ipsius Prioris licentia, ut inferius dicetur. Sicut videmus alios Religiosos itinerantes non posse peccata sua confiteri Presbytero sæculari, nisi de suorum Superiorum licentia, & absolutionem aliter factam esse ipso jure nullam ut pluribus probat novissimè Ludovic. Miranda *in manuali Prælator. tom.* 2. *q.* 33. *art.* 6. *in* 1. *concl.* dicens: generali consuetudine Religionum receptum esse, ut iter facturi priùs à propriis Prælatis facultatem obtineant sibi Confessorem eligendi, & ibi refert non solùm plura privilegia Sixti IV. Leonis X. & aliorum Summorum Pontificum quibus fit facultas Religiosis itinerantibus eligendi Confessorem, sed etiam specialem prohibitionem Clementis IV. & Bonifacii VIII. ne quis ex Fratribus Minoribus, excepto mortis articulo, alius, quam ejus Ordinis Sacerdotibus confiteatur.

Advertè tamen, quia in prædictis aliter videntur senti- 16
re DD. in *Clem. Ne in agro*, §. *Sanè, de stat. Monach.* ubi in specie Petr. de Anch. *num.* 5.

Nota, inquit, quod sive Monachi sint in monasterio, sive extra, tenentur semel in mense confiteri, & quando sunt extra, possunt confiteri Prælatis, in quorum Parochia degunt, vel aliis Religiosis ad hoc deputatis per diœcesanum: allegat *cap.* 1. 16. *qu.* 1. *& Clem. Dudum, de sepult.* quæ tamen jura hoc non probant. Possunt etiam

secun-

secundùm eum confiteri Episcopo invitis Prælatis, ut notat Archidiac. in *cap. qui resistit*, *num.*6. 11. *qu.*3. ubi dicit, se non credere Abbatem posse prohibere Monacho, ne confiteatur Episcopo, vel Pœnitentiario ejus: & hoc ideò, quia Episcopus est Ordinarius singulorum, qui sunt in sua diœ-
17 cesi. Hoc tamen limitat, nisi secus sit expressum in Constitutionibus Monachorum, quæ confirmatæ sint à Papa. Nos versamur in casu hujus limitationis, ut constat ex dictis supra *n.*13. *&* 15. & mox subjiciam.

18 Quod spectat ad stabilimenta Ordinis S. Joannis Hierosolymitani res fit magis clara: nam in eis expresse interdicitur militibus, ne alteri cuipiam confiteantur, quàm Priori, aut alicui Capellano ejusdem Ordinis, nisi de ipsius Prioris licentia, vel eo absente, de licentia Superioris, ut habetur in *tit.*3. *de Ecclesia*, *statuto* 7. *pag.*24. Quæ quidem stabilimenta cùm à multis Summis Pontificibus fuerint confirmata, sunt omninò observanda, ut per Archid. *loco citato*, cùm præsertim non sint contraria Decreto Concilii Tridentini *sess.*23. *cap.*15. quod nihil statuit de pœnitentibus Regularibus, imò se restringit ad confessiones secularium; & consonant Sacrorum Canonum dispositioni, ut ex dictis constat. Quibus etiam accedit Constitutio 9. Pii IV. *Circumspecta*, in Bull. *tom.*2. *pag.*9. quæ in §.29. tribuit facultatem fratribus Capellanis Ordinis Sancti Joannis Hierosolymitani militum, & ipsorum familiarium confessiones audiendi, illisque Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum administrandi.

Ad secundùm respondetur, Milites extra conventum de- 19
gentes teneri omninò reddere rationem Ordinario, quod annuæ confessionis, & communionis præceptum adimpleverint: nam cùm omnes Christi fideles arctentur præcepto d.*c.Omnis utriusq. de pœn. & remiss.* utiq; si Milites Hierosolymitani illud non adimpleant, graviter delinquunt. Ratione autem delicti degentes extra conventum subsunt visitationi, punitioni, & correctioni Ordinarii tamquam in hoc à Sede Apostolica delegati, ut in d. *c.*3. *sess.*6. & ita aliàs re diligenter examinata, respondit S. Congregatio Concilii, quæ hujusmodi delictum etiam connumeravit inter graviora.

DE PRIVILEGIIS, &c.

Cœlestinus III. Abulen. Episcopo.

CAPUT X.

PAtentibus litteris certificari desideras, utrùm Templariis, Hospitalariis, & aliis oratoria in domibus suis habentibus liceat campanas in eis ponere, publicèque pulsare? Respondemus autem consultationi tuæ, quòd non licet eis hoc agere: quin potius per te, per censuram Ecclesiasticam, appellatione remota, coercendi sunt, ut ita sint suo jure contenti, quòd justitiam non impediant aliorum.

SVMMARIVM.

1 *CAmpana in Oratoriis privatis publicè teneri non possunt.*
2 *Campanas habere in loco publico, & elevato est signum loci publici, & sacrati.*
3 *Hospitalia & Oratoria cùm non apparent constructa auctoritate Episcopi, ex quibus signis præsumantur publica, vel privata.*
4 *Exempti delictum si extendit vires suas, & affectum extra locum exemptum, licet committantur in loco exempto, potest per Ordinarium puniri.*
5 *Declaratur.*
6 *Religiosi an liceat in eorum Oratoriis, vel Monasteriis unam, vel plures habere campanas, & n.seqq.usq; in fin.*
7 *Intellectus* cap. Nimis iniqua, de excessib. Prælat. *& num.*13.
8 *Concessa omnia videntur, quæ non inveniuntur probibita. Declaratur, n.*14.
9 *Vnicuique licet in suo facere quod vult, dummodo nihil in alienum immittat, etiamsi per hoc alius lædatur: quod intelligitur de immissione rei corporalis, n.*17.
10 *Campanarum plurium quæ sint causa, & n.*12. *&* 22.
11 *Causa rei cessans rei finem imponit, & perseverans eam ampliat, & extendit.*
12 *Campanarum sonus est adinventus ad convocandam populi multitudinem, ad audiendum verbum Dei, & num.*22.
15 *Singularitas non semper pluralitatem excludit.*
16 *Taxativæ dictiones nō semper in oratione subaudiuntur.*
17 *Fumus enumeratur inter corporalia.*
18 *Mendicantibus post Extravagantem Ioannis XXII.* Quia cunctos, *non licet in suis conventibus habere nisi unam campanam, & n.*25.
19 *Et quid si unā habeant pro se, & aliam pro universitate.*
20 *Et quid si antea plures habuerint sine contradictione, & num.*26.
*Et quid si ita se habeat consuetudo, n.*27.
*Et quid si habeant parochias, n.*28.
21 *Campanulas habere, & privatim pulsare non est probibitum Religiosis in eorum officinis, & in privatis Oratoriis, & n.*24.
22 *Campanam in privato Oratorio Religiosis publicè tenere, Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal. & pulsare non licet.*
23 *Pluralitas quandoque resolvitur in singularitates.*
28 *Parochiales Ecclesias sic campanas tres, videlicet grandiorem, mediam, & minimam habere non possit, saltem duas debet habere.*

P*Atentibus*. Religiosi in domibus privatis, licet sint ibi 1
privata oratoria, non possunt habere campanas, hoc dicit Jo. Andr. Butr. Cardin. & Aneh. vel sic secundum Abb. & Marian. Soccin. in oratoriis privatis campanæ publicè teneri non possunt etiam per Religiosos, & sunt duæ partes, consultatio & responsio, secunda ibi, *respondemus*.

Nota primò ex hac littera in loco publico, seu elevato 2
habere campanas, & publicè pulsare, esse signum loci publici, & sacrati, ut hic notat Anton. de Butr. *n.*3. Abb. Ma-
rian. Soccin. & Dec. omnes *in* 1. *notab.* & idem Butr. in *c.ult.* 3
*n.*5. *supra de censib.* inferentes ex hoc ad decisionem quæstionis quotidianæ, an hospitalia, vel oratoria in dubio censeantur publica, vel privata, cùm non appareat, an auctoritate Episcopi sint constructa: nam si ibi est campana elevata, quæ publicè pulsatur, signum est ea esse publica, & Episcopo subjecta: & idem dicitur si ibi celebratur: sunt enim ista signa loci publici; arg. *c. Vnicuique, & c. seq. de consecrat. dist.*1. & notat Arehid. *in c. Nemo*, *n.*3. *vers. Vbi autem dubium est*, *ead. dist.* & pleniùs idem Abb. in *c. Inter dilectos*, *n.*1. *vers. Sed contra hoc*, *de donationibus*, & latè consuluit Federic. de Sen. *cons.*130. *Factum est tale*, *Quædam domus per tot*. Adverte tamen quia actus solius celebrationis Missæ necessariò non concludit locum esse publicum, ut probat text. in d. *c. ultim.* ubi dicitur in oratoriis privatis interdum celebrari; & sic non probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse, *c.*2. *de translat. Episcop. & l. Neque natales*, *C. de probationib.* quod dicit esse notandum Abb. in d. *c. ult.* *n.*1. *vers. Item nota:* intelliges ergo celebrationem Missæ signum esse loci publici, & sacrati, si actus celebrationis sit publicus, ita ut omnes indifferenter admittantur, prout intelligunt Archid. in d. *c. Nemo*, *n.*3. & declarant Butr. in dicto *c. ult. in tertio notab.* & Abb. *n.*1. *de censib.*

Secundò, ex hac littera colligit Anton. de Butr. *n.*5. quod 4
ubi delictum exempti extendit vires suas, & effectum extra locum exemptum, licèt committatur in loco exempto, nihilominus potest per Ordinarium arceri, & puniri: nam campanæ non pulsantur nisi propter auditum; & quamvis

pulsentur in loco exempto; tamen propter sonum extenditur turbatio ad locum non exemptum: ad quod facit cap. Tuarum, infra eod. concordant hic Abb. n.4. vers. in glos.2. qui pluribus hoc confirmat & Marian. Soccin. in ult. notab.
5 Quod puto verum nisi privilegium exemptionis sit concessum etiam ratione rei sitæ, contractus initi, & delicti commissi extra locum exemptum, sicut sunt hodie exemptiones Religiosorum ferè omnium, ut plenè scripsi in d.c.Tuarum, à n.18.usque ad n.25. Tunc enim etiamsi campanæ pulsarentur in ipsomet loco non exempto, tamen exempti non possent ab Ordinario puniri, quia hujusmodi exemptiones speciales non sunt sublatæ per c. Volentes, de privileg. lib.6. ut ex facto respondit Gemin. cons.72. Quia articulus ipse n.1. col.3. in princip. vers. Infertur secunda conclusio, & dixi in præallegato c. Tuarum n.16. & seqq. infra eod.

6 QUÆRO generaliter, an Religiosi possint in suis oratoriis unam, vel plures babere campanas.

7 Difficultas versatur in conciliatione hujus Decretalis, ubi hoc probibetur, cùm c. Nimis iniqua, supra de excessib. Prælat. ubi recensetur inter alia gravamina Fratribus Prædicatoribus illata, quod non permittantur in eorum oratoriis asservare Eucharistiæ Sacramentum, nec habere campanã.

Pro solutione dantur tres intellectus: Primus est Goffredi in d. cap. Nimis iniqua, quod ille textus loquatur de oratoriis publicis, quæ sunt in monasteriis Religiosorum; hoc autem cap. de oratoriis existentibus in eorum domibus privatis, vel granciis: & hic intellectus est satis amicus literæ, & magis placet Abbati hic n.5. vers. Et quamquam primus intellectus Goffredi multum mihi placeat, & Marian. Soccin. n.10. vers. Dicit Dominus meus.

Secundus intellectus est Innocentii hic videlicet quod textus in d. c. Nimis iniqua, procedat ex privilegio, vel gratia speciali: hæc autem Decretalis de jure communi.

Tertius intellectus est Host. hic n.2. qui exponit verbum campanas; scilicet plures, l. Ubi numerus, ff. de testib. Pluralitas ergo, & pulsatio publica hic reprobantur, sed unicam habere campanam non est eis prohibitum: & ita procedit text. in d. c. Nimis iniqua, qui singulari loquitur ibi, nec sustinentes eos habere campanam, & sic licet Religiosis habere unam, sed non plures, ut in hac littera; & Hostiensem sequitur Archid. in c. Quidam in fine 18. q.2. quod dicit perpetuò notandum Abb. hic n.5. vers. Vel tertio, secundum Hostien. & potissimum pro Mendicantibus, qui tenent plures campanas, ita ut eorum loca videantur principaliora in civitate, non enim possunt de jure communi teneri nisi unam, idque debet eis sufficere cùm populum non habeant: & hoc secundum eum servant Fratres Minores de Observantia, pro quibus facit Clem. Exivi de Paradiso, §. Licet vero, vers. Hinc est etiam, & vers. Quamvis etiam, de verb. signific. sequitur Jo. de Selva in tract. de benef. part.1. q.5. n.101.
8 Porro fuit olim magna lis in Curia Romana utrum Fratres Prædicatores possent habere plures campanas: & dicebatur posse. Primò, ex regula, qua dici consuevit, omnia vi-
9 dentur concessa, quæ non probantur prohibita, l. Statuas C. de relig. & sumpt. funer. l. Nec non §. Quod eis, ff. Quib. ex caus. maior. l. Ab ea parte, ff. de probat. Secundò, ex alia regula, quæ habet unicuique licere in suo facere, quod vult, dummodo nihil in alienum immittat, l. Sicuti §. Aresto, ff. si servit. vindicet; etiamsi per hoc alius lædatur, dummodò dolosè non faciat, ut l. Fluminum, §. ult. & duabus legib. seqq. de damn. infect. l.1. §. Idem ait, & §. Denique Marcellus, ff. de
10 aqua pluvia arcen. Tertiò, quia causa pluralitatis campanarum est honor Sanctorum, decor cultus divini, & convoca-
11 tio populi. Sed istæ tres causæ subsunt in Ecclesiis Prædicatorum: Ergo & jus pluralitatis campanarum, quia sicut causa rei cessans, rei finem imponit, ita & præservans, eam ampliat, & extendit, l. Plane, ff. de oper. liber. l. Adulter. ff. de Adulter. l. Adigere, §. Quamvis, ff. de Iure patron. & cum paris similisque malitiæ sint, justum & competens videtur eisdem privilegiis gloriari, l. ult. C. de Palatin. Sacrar. largit. lib.12.
12 Et quod sonus campanarum sit adinventus ad convocandum populum, sive populi multitudinem ad audiendum verbum Dei, satis innuitur Numer. c.10. ibi, Fac tibi argenteas tubas, & ductiles, quibus convocare possis multitudinem: & infra, ubicumque increpueris tubis, congregabitur ad se omnis
13 turba. In contrarium allegabatur hoc cap. ubi prohibetur campananarum pluralitas etiam Religiosis: & c. nimis iniqua, de excess. Prælat. ubi conceditur eis habere campanam: ergo unam dumtaxat. Sed ad prædicta respondebatur non obstare hoc cap. quia loquitur de Oratoriis constructis in privatis domibus, de quibus habetur in Auth. Ut in privat. domib. Sacra mysteria non fiant, in rubro, & nigro, & de quibus procuratio dari non debet, ut c. ultim. supra de censib. Nec debet intelligi de monasteriis ubi sunt solemnes Ecclesiæ, & Conventus, ut c. Si quis etiam, de consecrat. dist.1. & quod inter ista sit patens differentia, liquet ex cap. Quidam Monachorum 18. q.2. & ibi notatur. Item non obstat d. c. Nimis iniqua, ubi legitur in singulari campana, quia narrat gravamen, quod inferebatur Prædicatoribus, & Minoribus, videlicet quod Prælati eis campanam non permittebant: & illud gravamen ibi tollit. Quis ergo dixerit legem proditam in eorum favorem debere gravamen eis inducere: certè qui hoc dicit à mente legislatoris divertit, l. Deducta, §. final. ff. ad Trebell. c. Transmissa, infra de verbor. significat.
Hæc enim ratio pro eis posita est, non contra ipsos, l. In ratione, §. Tametsi ante, ff. Ad leg. Falcid. Quippè si ante d. 14
c. Nimis iniqua, præcessisset prohibitione campanas haberent, tunc permittendo eis habere campanam fortè maneret prohibitio in aliis; Sed cùm nulla præcesserit prohibitio, & tantummodo tollatur gravamen, quod inferebatur circa unam campanam, non licet hinc deducere prohibitionem super pluralitate, quia secundum hoc unum contrariorum induceret reliquum, scilicet conceptio prohibitionem quod esse non debet, l. legata inutiliter, §. fin. ff. de adimend. legat. l. Cum tale, §. ult. ff. de condit. & demonstr. Sicut nec prohibitio inducit ejus contrarium, videlicet jussum affirmativum, l. Titia, ff. de manumiss. testam. ita nec concessio debet inducere prohibitionem, cùm loquimur de his, quæ alias sui natura prohibita non sunt, ut legitur, & notatur in c. inter corporalia, de transl. Episc. nec etiam multum à verbi proprietate recedit, quod prohibendo gravamen circa campanam illarum, etiam de pluralitate campanarum
intellexisse videatur, ut l. Si pluribus, ff. de leg.2. l. Si plures de 15
leg.3. & l. Si necessarios, §. Si annua, ff. de pignorat. action. neque enim semper singularitas pluralitatem excludit, l. In usu, ff. de verb. significat. l.1. §. Hoc edictum, ff. Quod falsi tu-
tor. author. Signa enim taxativa ut tantùm, & dumtaxat, 16
non semper subaudiuntur in oratione. Unde non est bona illatio. Tu habes unum oculum: ergo unum tantum, ut l. ult. §.1. & ibi notar. ff. de leg.2. & una via ducit Romam:
ergo una tantum; & actio edita demonstrat speciem futu- 17
ræ litis, sed non sola, ut l.1. circa princ. ff. de edend. & aliud est dejicere Episcopum, ergo Episcopum solum, c. Requisisti, de testam. Objiciebatur etiam contra prædictos fratres quod immissio sonitus campanarum ad alienum esset contra d. l. Sicuti, §. Aristo, ff. Si serv. vindicet. Sed ibi intelligitur de immissione rei corporalis, ut patet per exempla ibi posita, scilicet fragmentorum aquæ, & fumi, quæ tria constat esse corporalia, de primis duobus patet ad sensum, de tertio scilicet de fumo notatur Instit. de reb. corp. & incorporalib. in princ. & in l.1. §.2. ff. de rerum divisione. Ita consuluit Oldrad. in cons.228. incip. Quod Fratres Prædicatores, per tot. cujus responsum ferè ad calamum transtulit Alberic. de Rosate in dictionario in ver. Campana, & sequuntur hic Marian Soccin. n.10. & Decius n.22.

Tu verò dicas huiusmodi altercationem sublatam esse 18
per Constitutionem Jo. XXII. quam DD. nostri non allegant in Extravagan. Quia cunctos, de officio Custodis, ubi præmissa Cathedralium, & aliarum Ecclesiarum querela, quod nonnulli Mendicantium Ordinum professores in aliquibus suis Conventibus plures campanas obtinent, & imposterum satagunt obtinere, & propterea justitiæ detrahitur; & exinde civitatibus locorum interdum affertur Divinis officiis impedimentum, videturque inter ipsos litigiis, & scandalis via aperiri, statuitur primo, ut Religiosi dictorum Ordinum Mendicantium in nullo conventu suo, seu loco plures campanas habeant sine Sedis Apostolicæ licentia speciali, sed una tantummodo pro loco qualibet sint contenti.
Secundò, ut si communitas, seu Universitas aliqua ecclesia- 19
stica, vel mundana seu iidem Religiosi pro huiusmodi Universitate in aliquo ipsorum locorum campanam aliam habuerint, vel nunc habent, non illam, sed aliam solam eorum specialiter usibus deputatam pulsare valeant horis diurnis, & nocturnis,
Missis, & aliis consuetis. Tertio, permittitur eisdem Reli- 20
giosis, ut ubi hactenus plures campanas sine lite, & contradictione qualibet in usus dumtaxat proprios habuerint, & nunc habent, illis etiam deinceps liberè uti possint, aliis quibuscumque per eos habitis intra trium mensium spatium de suis lo-

cis, seu campanilibus deponendis, & nullatenus iterùm repo-
21 *nendis. Quartò declaratur, ut campanula, quæ in Refectoriis,*
Sacristiis, Capitulis, & aliis forsan officinis Religiosorum ip-
sorum consueverunt habere sub dicta ordinatione nullatenus
comprehendantur. Hæc ibi.
22 Quibus positis conclude veritatem sub distinctione: nam autem quæritur de Oratoriis privatis, seu domesti-
cis, quæ Religiosi habent in suis privatis domibus, vel
grangiis & in his nec unam campanam licèt eis obtinere in
loco publico, seu elevato, quia cùm ibi Missas, & divina
officia publicè nequeant celebrare, ut dixi in *c. ult.* supra de
censibus, consequens est, ut nec possint ibi publicè habere,
aut pulsare campanam, cujus præcipuus est usus plebem
vocare ad divina officia, ut *c. 1. & 2. de off. Custodis*, & con-
23 stat ex dictis supra *n. 11. & 12.* Et in summa de hoc est casus
expressus non cavillando litteram in hac Decretali, quæ etsi
loquatur in plurali de campanis, hoc tamen facit, quia eo-
dem modo de Hospitalariis, & Templariis, eorumque
Oratoriis loquitur in plurali. Unde verbum *Campanas*, de-
bet distributivè accipi singula singulis referendo, secundum
ea, quæ notat Bart. in *l. Falsa, §. Si quis, n. 1. ff. de condit. &*
demonstrat. & fusè Everardus *in sua Centuria legali in loco à*
vi numeri, à n. 9. usque ad n. 10. Similis expositio fit in *c. Ut*
privilegia, in fine, infra eodem, & hoc usu receptum est; nul-
libi enim servatur, ut in Oratoriis, quæ sunt intra domesti-
cos parietes, in loco elevato teneatur, vel publicè pulsetur
24 campana. Non tamen est prohibitum ibi tenere cãpanulam
privatã. & privatim pulsare, ut a contrario probat hæc littera
in verb. *Publicè*, secundum Anton. de Butr. *hic n. 30.* Ancbar.
n. 2. Abb. & Marian. Soccin. *in 2. notab.* & Dec. *n. 8. & 23.*
25 Aut quæritur de Oratoriis publicis, vel Ecclesiis, quæ
sunt in ipsis monasteriis Religiosorum: & planum est eis
non licere in eorum conventibus, & locis plures campa-
nas habere sine speciali licentia Sedis Apostolicæ, sed una
tantùm pro quolibet loco debere esse contentos, ut est ex-
pressum ad litteram in eadem Extravaganti Joan. XXII.
Quia cunctos, & concordat Concilium provinciale Medio-
lanense IV. *in titulo de sacris locis, eorumque cultu, §. De*
campanis, tom. 4. Concilior. part. 2. fol. 437. col. 2. ubi sic legi-
tur: *Simplex Ecclesia, Oratoriumve unam tantùm campa-*
nulam habeat, ut Joannis XXII. constitutione sancitum est.
Itaque hodie est approbata opinio Abbatis, quod Religiosis
non liceat in Ecclesiis, & Oratoriis monasteriorum suo-
rum habere nisi unam campanam.
Limita primò; nisi Religiosi in Ecclesiis vel Oratoriis 26
hujusmodi habuerint plures campanas ante prædictam Ex-
travagantem, & nunc sine lite, aut conditione habeant, quia
tunc eis liberè uti possunt, ut disertis verbis ibi statuitur in
§. Cæterum, & ita eo tempore inspecto approbatur intelle-
ctus Goffredi ad text. in *c. Nimis iniqua, de excess. Prælat.* &
responsa Oldrad. contra Hostien. quod Religiosis Mendi-
cantibus in eorum Oratoriis publicis, & Ecclesiis de jure
communi permissum sit non tantum unam campanam, sed
etiã plures obtinere, secundum ea, quæ dicta sunt supra *n. 8.*
Limita secundò; nisi plures campanas habeant ex anti- 27
qua consuetudine; tunc enim militat ratio quæ movit Pa-
pam Jo. XXII. ad permittendum, ut Religiosi possent reti-
nere plures campanas si eas habuissent sine contradictione
ante tempus constitutionis. Item per hanc consuetudinem
fit redditus ad jus commune antiquum, ut supra proximè
dictum est, quod est favorabile, ut *cap. Cum dilectus, §. Ce-*
terum, & ibi glos. notab. *in verb. Iuri communi*, & Abb.
n. 21. supra de consuetud.
Limita tertiò; nisi monasteria hujusmodi, vel conven- 28
tus habeant parochias, quia tunc plures habere campanas,
& possunt, & debent: unde in Concilio Mediolanensi IV.
in loco supracitato, num. 25. in §. De campanis, sic legitur:
Parochialis Ecclesia si campanas tres grandiorem scilicet,
mediam, & minimam habere non potest, saltem duas, ubi fie-
ri potest, habeat, easque distinctio soni concentu inter se rectè
consentientes pro varia divinorum officiorum quæ fiunt, ra-
tione, & significatione.

DE PRIVILEGIIS, &c.

Innocentius III. Archiepiscopo Lugduneñ.

CAPUT XI.

TUarum nos tenor edocuit litterarum, quòd fratres hospitalis sancti Joannis, laicos & illitteratos mittunt pro eleemosynis colligendis: & infrà. Cùm in quadam Ecclesia baptismali, eis à prædecessore tuo collata, quidam eorum percutiens vicarium sacerdotem, ipsam Ecclesiam sanguinis effusione fœdasset, usque ad reconciliationem divina ibidem interdixisti officia celebrari: sed nihilominus ipsi in ea divina officia celebrarunt. Alios verò presbyteros ab officio suspensos per Episcopos suos, iidem cùm sint laici, ad divina officia restituunt exequenda. Quosdam præterea, qui cum uxoribus suis in domibus propriis commorantur, eo quòd eis de suis aliquid conferunt annuatim, ita emancipare contendunt, ut aliquibus secundùm legem terræ de sibi objectis respondere minimè teneantur. Verùm, quia privilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate, fraternitati tuæ mandamus, quatenus si quos clericos, aut laicos à dictis fratribus pro colligendis eleemosynis Cruce falsò signatos inveneris, his, à quibus ipsos missos esse constiterit, per totam provinciam tuam exhortationis officium interdicas: missos, si laici fuerint, excommunicationis mucrone percellas: si clerici, ab officio beneficioque suspendas: nullo prorsus privilegii beneficio, vel appellationis remedio prævalente. Eos verò quos in prædicta Ecclesia, lege tibi diœcesana subjecta, post interdictum tuum divina celebrare cognoveris, eadem pœna suspensionis involvens, in ea, donec reconciliata fuerit, officia non permittas celebrari divina: presbyteros etiam suspensos ab Episcopis suis, & per prædictos fratres ad officia sua temerè restitutos, in eamdem sententiam suspensionis reducas. Illos verò, quos ad respondendum aliis secundùm legem terræ, pro præmissa causa asserunt non teneri, nolumus excusari, quin eos ad respondendum, sublato appellationis impedimento compellas.

S V M M A R I V M.

1 *HOspitalarii qui mittunt pro eleemosynis Cruce falsè signatos, privantur prædicationis officio, & missi si sunt laici excommunicantur, si Clerici ab officio, & beneficio suspenduntur.*
2 *Quæstores, qui ad eleemosynas colligendas ab Hospitalariis mittuntur, quas qualitates habere debeant.*
3 *Regulares Mendicantes non sunt permittendi quærere Presb. Fagnan. in V. Lib. Decretal. eleemosynas per alios, quàm sui Ordinis fratres.*
Quæstorum nomen, & usum prorsus abolere iussit Concilium Tridentinum, ibidem.
4 *Celebrans in Ecclesia polluta non est ipso iure suspensus, sed suspendendus. Secus in Ecclesia interdicta.*
5 *Exemptus personaliter tantum, ubilibet delinquat, contrahat, aut res sita sit, forum Ordinarii non sortitur.*
6 *Exemptus respectu certi loci si delinquat in loco exempto a Diœcesano puniri non potest.*

7 *Nisi effectus delicti extendatur, seu explicetur extra locum exemptum.*

Proiiciens lapides extra locum exemptum, vel aliàs turbando Ordinarium cum campanis existentibus in loco exempto, ab eodem Ordinario coerceri potest, ibidem.

8 *Immunitate Ecclesiæ an gaudeat existens extra Ecclesiam, qui sagitta interficit existentes in Ecclesia.*

9 *Exempti respectu loci sortiuntur forum Ordinarii ratione delicti commissi, seu contractus initi, aut rei sitæ extra locum exemptum.*

10 *Regulares an ratione delicti commissi, seu contractus celebrati, an rei existentis in loco non exempto subiiciantur Ordinariorum iurisdictioni, & an ligentur excommunicatione Episcopi edicto proposita, & n. seq. usque in fin.*

11 *Exemptiones quantumcumque generales locum non habent, cùm exempti delinquunt, seu contrahunt, aut res litigiosa consistit in loco non exempto, & n.14.*

12 *Exemptiones contra generale Concilium non valent nisi Concilio fuerit specialiter derogatum.*

13 *Regularium exemptio non comprehenditur in* c. Volentes, de privil. lib.6.

14 *Exemptorum à iurisdictione Ordinarii duæ sunt species.*

15 *Privilegii prætextu flagitiorum non crescit auctoritas.*

16 *Exemptiones speciales etiam ratione delicti commissi, contractus celebrati, aut rei sitæ in loco non exempto non fuerunt sublata, aut restricta per* cap. Volentes de privil. lib.6.

17 *Declarans novum ius non inducit, & n.13.*

18 *Regulares quorumcumque Ordinum tam Mendicantium, quàm non Mendicantium suffulti sunt specialibus privilegiis exemptionis à iurisdictione Ordinariorum ubivis delinquant, seu contrahant, aut res litigiosa consistat, & n. seqq.*

19 *Fratrum Prædicatorum, Minorum, S. Augustini, Carmelitarum, Servorum, Minimorum, & Clericorum Regularium de Somascha exemptio à iurisdictione Ordinariorum etiam ratione delicti, contractus, ac rei referuntur.*

20 *Monachorum Cassinensium, Carthusianorum, Olivetanorum, Camaldulensium, Canonicorum Regularium Lateranensium, Militum S. Ioannis Hierosolymitani, & Fratrum S. Spiritus in Saxia exemptio ab Ordinariis etiam in tribus casibus exceptis, itidem refertur.*

21 *Monachorum Cisterciensium exemptio an habeat locum in casibus delicti commissi, contractus initi, aut rei sita in loco non exempto.*

22 *Verbum,* concedimus, *seu* indulgemus *relatum ad id quod erat concessum de iure communi, nihil novum concedit, sed iam concessum ostendit, & n.18.*

23 *Societatis Iesu exemptio a iurisdictione Ordinariorum an sit restricta ad tres casus exceptos, & num. seqq.*

Societatis Iesu littera conservataria redacta sunt ad terminos Constitutionis Gregorii XV. de Conservatoribus, *ibid. vers.* Nisi dixerimus.

Societatis Iesu Religio comprehenditur in derogationibus generalibus per illa verba, Societatum, & cujusvis alterius instituti, *ibid.*

24 *Privilegiorum communicatio, quam habent Ordines Regulares, comprehendit etiam exemptionem à iurisdictione Ordinarii in tribus casibus exceptis.*

25 *Fratres B. Ioannis Dei an sint exempti ab Ordinariorum iurisdictione.*

Regularium correctio de iure communi pertinet ad Prælatos regulares, non autem ad Episcopum, nisi Prælatis negligentibus, ibidem vers. Clausula enim.

26 *Clausula,* dummodo Sacris Canonibus, & Tridentini Concilii decretis non adversentur, *quæ ponitur in litteris confirmationis, & communicationis privilegiorum, intelligitur de Canonibus insertis in corpore iuris.*

Papæ auctoritatem cur Concilium Tridentinum præservaverit in his tantum, quæ de morum reformatione, atque ecclesiastica disciplina statuta sunt, ibidem vers. Etenim cùm Canones Concilii.

27 *Derogationem ad* cap. Volentes, de privil. lib.6. *perperam Regulares in eorum privilegiis inserendam curarunt.*

28 *Fratrum Carmelitarum indultum, quod occasione* cap. Volentes, *nullum præiudicium generetur eorum exemptioni, quomodo sit intelligendum.*

29 *Regulares non comprehenduntur in decreto* cap.14. sess.7. *Concilii Trident. innovante Constitutionem* cap. Volentes, *& n.34.*

30 *Lex innovans non egreditur terminos legis innovatæ.*

31 *Papa cùm tribuit ius procedendi contra exemptos auctoritate delegata, non violat exemptiones, & num.33.*

32 *Regularium exemptio ratione delicti extra locum exemptum commissi, deducitur ex pluribus Tridentini Concilii decretis, & num. seq. usque ad numer.45.*

33 *Regulares, circumscriptis exemptionibus, de iure communi originaliter subsunt Episcopis quoad legem iurisdictionis.*

34 *Regulares extra claustra degentes, si delinquant, puniri possunt ab Ordinario loci tamquam Sedis Apostolicæ Delegato in actu visitationis tantùm.*

35 *Lex innovata inest legi innovanti cum omnibus suis qualitatibus.*

36 *Regulares extra monasterium degentes in causis mercedum, & miserabilium personarum indistinctè conveniri possunt coram Ordinario; in aliis vero causis ita demum, si certum iudicem in partibus non habuerint.*

37 *Conservatoria in causis criminalibus, & mixtis nemini suffragantur, quin possit coram Episcopo accusari, & contra eum procedi. Et quid in causis civilibus.*

38 *Regulares intra claustra degentes conveniendi sunt coram suis Superioribus, vel Conservatoribus, non autem coram Ordinariis, aut alibi, & n.34.*

39 *Regularium privilegia à Tridentina Synodo præservantur.*

40 *Exemptorum tres sunt species, & quibus casibus à Tridentino Concilio sint subiecti Ordinariorum iurisdictioni.*

41 *Capellani Regii, Milites, eorumque familiares an & quando locorum ordinariis subiiciantur.*

42 *Regulares degentes intra claustra, & extra ea delinquentes, ut puniri possint ab Episcopo, quæ debeant concurrere.*

43 *Inclusio unius casus in materia iurisdictionis omnes alios diversos excludit.*

44 *Regulares in prima instantia conveniri non possunt coram Ordinariis locorum in vim cap.20. sess.24. Concilii Trident.*

45 *Regulares etiam pro delictis extra locum exemptum commissis ab Ordinariis locorum, excommunicari, suspendi, aut interdici non possunt.*

46 *Episcoporum censura in Regulares exemptos promulgata irrita sunt, & non ligant ex defectu iurisdictionis.*

47 *Regulares non tenentur suam exemptionem utpotè notoriam coram Ordinariis locorum allegare.*

48 *Derogatio non fit nisi ad contraria.*

49 *Innovatio ius novum non tribuit, sed antiquum conservat.*

50 *Bulla Pii IV. privilegia, & exemptiones Regularium non sustulit, nisi quatenus contrariantur decretis Concilii Tridentini.*

T*Varum.* In tota provincia privantur exhortationis, 1
idest prædicationis officio Hospitalarii, qui mittunt pro eleemosynis Cruce falsò signatos; & missi, si sunt laici, excommunicantur; si sunt Clerici ab officio, & beneficio suspenduntur. Eadem suspensione puniuntur qui ante reconciliationem in polluta Ecclesia celebrant, & ab Episcopis suspensi per exemptos absolvi nequeunt. Et confratres privilegiatorum, qui se ad ipsos plenè non transferunt, privilegiati non sunt. Hoc dicit. Dividitur in duas partes principales. In prima ponitur querela, & consultatio. In secunda responsio ibi, *Verum quia.* Et utraque pars secundùm Hostien. & Joan. Andr. subdividitur

tur in quatuor; in prima ponuntur quatuor Hoſpitalariorum exceſſus, quibus poſteà in ſecunda per ordinem reſpondetur.

2 Nota primò qualitates, quas habere debent quæſtores, qui mittuntur ad eleemoſynas colligendas; debent enim eſſe litterati, & verè eorum fratres; non autem laici, & falſa Cruce ſignati, ut per Anton. de Butr. *num.2.* & An-
3 char. *num.1.* Unde Sacra Congregatio Concilii aliàs declaravit Fratres Mendicantes non poſſe quidem ab Epiſcopis prohiberi, quominus per ſeipſos in diœceſibus, ubi habent conventus, eleemoſynam quærant; ſed tamen ſi extra loca, ubi monaſteria exiſtunt, quæritare voluerint, teneri ſuorum Superiorum licentiam Ordinario oſtendere; ac ſi extra diœceſim, teneri etiam illius conſenſum obtinere. Cæterùm nullatenus eſſe permittendum ut eleemoſynas quærant per alios, quam ſui Ordinis fratres. Quæſtorum nomen: & uſum in quibuſcumque Chriſtianæ Religionis locis prorſus aboleri juſſit Concilium Tridentinum in *cap.9. ſeſſ.22.* vide Clement. *Abuſionibus, de pœnit. & remiſſ.* & quod de hujuſmodi quæſtoribus, præcipuè S. Antonii Viennen. dicam in *c. Cum ex eo, infr. eod. tit.*

4 Secundò nota ibi, *ab officio, beneficioque ſuſpendas*; celebrantem in Eccleſia polluta non eſſe ipſo jure ſuſpenſum, nec irregularem, ſed eſſe ſuſpendendum, *cap. Is qui, de ſentent. excommunic. in 6.* Butr. *hic num.4. in 3. notab.* Abb. *num.5. verſ. Et pro hoc ſingulariter*, & Dec. *num.23.* Aliud juris eſt ſi quis celebret in Eccleſia interdicta; quia eſt ſuſpenſus ab officio, & beneficio, & omni juriſdictione, ut in *cap. fin.* ſecundùm unam lecturam, *ſupra de exceſſ. Prælat.*

5 Tertiò nota exemptum ſortiri forum diœceſani ratione delicti, quod patet hic: nam miſſi ab Hoſpitalariis per Epiſcopum ſuſpenduntur ab officio, & beneficio, nullo eis privilegio ſuffragante, & ipſis Hoſpitalariis prædicationis officium interdicitur. In hoc tamen articulo ſunt opiniones, quas recitat gloſ. *in ver. Privilegii beneficio*, & Anton. de Butr. *n.19.* ut latiùs dicam infra.

Sed communiter ſic diſtinguitur: Aut exemptio eſt merè perſonalis, ut quia eximitur perſona ſimpliciter, & abſolutè, non autem reſpectu certi loci, & tunc ubilibet exemptus delinquat, non punitur à ſuo diœceſano, quia alias privilegium exemptionis eſſet prorſus inutile, & eluſorium: ad hoc *l.3. C. Ubi Senator. vel Clariſſ. & c.1. infra eod. lib.6. in verſ. Numquid ergo*, facit *cap. In his, infra eod.* Et hæc eſt ratio cur Referendarii utriuſque Signaturæ non ſortiantur forum Ordinarii ratione delicti, contractus, aut rei; quia ſcilicet eorum exemptio merè perſonalis eſt,
6 ut ſcripſi latè in *cap. Ex parte, il ſecondo, infra eod.* Aut exemptio non eſt merè perſonalis, ſed localis, vel mixta, ut quia eximitur perſona reſpectu monaſterii, vel Canonicus reſpectu Eccleſiæ: & tunc ſerva diſtinctionem gloſ. *hic*, quia ſi exemptus delinquat tantùm in loco exempto, ita ut effectus delicti ſe non extendat extra ipſum locum; puniri non poteſt à diœceſano: hic eſt caſus in d. *cap. in eodem verſ. Numquid ergo, de privileg. lib.6.* Niſi ratione generalis interdicti, ad cujus obſervantiam tenentur etiam exempti, contraria conſuetudine non obſtante, *cap. Cum inter, de conſuet.* Clem. *Ex frequentibus, de ſent. excomm.* non quidem ex juribus ſententiæ, ſed Canonis Authen. *ne cenſura illudatur*, ut poſt Joan. Andr. notat Abb. in d. *cap. Cum inter, num.3.* ſeu ne frangatur nervus eccleſiaſticæ diſciplinæ, ut per Butr. *hic num.19. verſ. Tu prædicta conclu-*
7 *de*. Aut delictum extenditur, ſeu explicatur extra locum exemptum, & tunc punitur à diœceſano, ut hic, & in *cap. Patentibus, ſupra eodem*: nam hic Templarii mittebant ſuos Quæſtores extra locum exemptum; ideò puniuntur à diœceſano. Unde ſi exempti projicerent lapides; vel aliter turbarent Ordinarium cum campanis exiſtentibus in loco exempto, ab eodem Ordinario coerceri poſſent, juxta text. in d. *cap. Patentibus*, & ex facto reſpondit Gemin.
8 *conſ.72. num.6. verſ. Nec obſtat, uſque in fin.* Quod facit ad quæſtionem, an extra Eccleſiam, & ſagitta interficiens aliquem in Eccleſia exiſtentem gaudeat immunitate eccleſiaſtica in terminis Bullæ Gregorii XIV. ex prædictis enim conſtat non gaudere: nam ibi videtur commiſſum delictum, ubi effectus ſequitur, ut dicunt Abb. *hic num.8.* & Dec. *num.46.* ad hoc optimus textus in *l.4. §. Hoc autem edicto, ff. de vi bonorum raptor.* & quod not. Bart. *in l. Libellorum, num.7. ff. de accuſat.* ubi ſtante ſtatuto imponente pœnam percutienti, vel homicidium committenti, quærit quis locus inficiatur, ſi aliquis exiſtens in platea cum baliſta percuſſerit aliquem extra plateam; & reſolvit eſſe inſpiciendum locum ubi quis percutitur, vel occiditur, ſi ſtatutum puniat percutientem, vel occidentem, ſecus ſi ſagittantem: ejuſque opinionem tuetur Felin. in *cap. fin. n.14. ſupra, de foro compet.* & vide plenè per Aretin. *ibid. num.7.* & Joan. Andr. in *cap. In obſcuris, de regul. iur. in*
Mercurial. Si verò delictum ſit omninò commiſſum extra 9
locum exemptum, tunc indubitanter exempti à diœceſano puniri poſſunt; hoc enim caſu habet locum textus in d. *cap.1. infra eodem lib.6.* ubi ratione delicti commiſſi extra locum exemptum, vel ratione contractus alibi initi, aut ratione rei alibi ſitæ exempti conveniuntur coram Ordinario loci; ita in effectu ex mente Doctorum diſtinguunt hic Anton. de Butr. *n.19. in eod. verſ. Tu prædicta conclude*, & Abb. *n.8.*

Hoc ultimum fallit ſi privilegium exemptionis ſit ſpeciale etiam ratione delicti commiſſi, contractus initi, aut rei ſitæ extra locum exemptum, ſicut eſt exemptio Regularium; quia tunc ubilibet exemptus delinquat, contrahat, aut res ſita ſit, coram diœceſano conveniri non poteſt, ut latiſſimè dicam in quæſt. ſeq.

QUÆRO, poſita Conſtitutione Innocentii IV. in 10
Concilio Lugdunenſi edita, quæ incipit, *Volentes*, atque à Tridentino Concilio innovata in *c.14. ſeſſ.7.*

An Regulares ratione delicti commiſſi, ſeu contractus initi, aut rei exiſtentis extra locum exemptum ſubjiciantur Ordinariorum juriſdictioni, & an ligentur excommunicatione Epiſcopi edicto propoſita.

Exemptio hæc à nonnullis Epiſcopis fuit aliquando Re- 11
gularibus controverſa, ut nuper contigit in Regno Poloniæ, & erroris cauſam præbuit, quod aut privilegia exemptionum fuerint Regularibus conceſſa ante Conſtitutionem Innocentii IV. de quo in *cap.1. de privil. l.6.* aut poſt, ſi ante privilegia reſtricta fuerint per eamdem Conſtitutionem, ut non habeant locum in tribus caſibus ibi exceptis, ideſt cùm exempti delinquunt, ſeu contrahunt, aut res litigioſa conſiſtit in loco non exempto; quod procedit quantumcumque exemptiones ſint amplæ, & generales, ut innuunt verba illa textus, *quantumcumque gaudeant libertate*, & obſervat ibi Gemin. *in §. fin. prope fin. & conſ.72. col.1. verſ. Contrarium.*

Si verò privilegia conceſſa fuerint poſt eamdem Conſti- 12
tutionem, cùm illa edita fuerit in generali Concilio Lugdunenſi, non valent privilegia exemptionum, niſi in eis generali Concilio fuerit ſpecialiter, & expreſsè derogatum, *cap. Ex parte, de Capell. Monach. cap. Eam te, de ætat. & qualit.* Archid. *in c.1. in ver. Noſcatur*, quem ibi ſequuntur Joan. Andr. Gemin. & alii communiter *de conſtitut. lib.6.* Oldrad. *conſ.326. Quod articuli, & conſ.328. Ad idem, in princ.* Felin. *in cap. Nonnulli, num.2. de reſcript.* Covarr. *lib.4. variar. reſolut. cap.16. num.16. verſ. Sed & ex his diffinitionibus.*

Prætereà etiamſi privilegia eſſent valida, eo quod in eis fuiſſet expreſsè derogatum Conſtitutioni Conciliari Innocentii IV. (quæ tamen derogatio in multis privilegiis non habetur) nihilominus poſteà ſublata fuiſſent tam per Concilium Tridentinum, quod in *cap.14. ſeſſ.7.* in cauſis exemptorum præcipit ſervari prædictam Conſtitutionem Innocentii IV. quàm per motum proprium Pii IV. incipien. *In Principis Apoſtolorum*, editum 13. Kalend. Martii 1565. in quo ampliſſimè derogatur privilegiis, exemptionibus, & indultis omnibus in favorem quorumcumque Ordinum etiam Mendicantium, locorum, ac perſonarum Regularium in his, quæ decretis Tridentini Concilii adverſantur. Poſt Concilium verò jam privilegia hujuſmodi, eorumque confirmationes non conſueverunt concedi, niſi cum clauſula, *dummodo Concilii Tridentini decretis non ſint contraria.* Atque ita exemptiones quamtumvis generales, & quandocumque fuerint conceſſæ, non videntur Regularibus ſuffragari, niſi cùm delinquunt, ſeu contrahunt, aut res, de qua contra ipſos agitur, ſita eſt in loco exempto.

Sed his non obſtantibus dicendum eſt nec Decretalem 13
Innocentii IV. nec Tridentini Concilii decretum ad regularium exemptionem pertinere. Quod ut evidentius appareat, obſervandum eſt exemptorum olim duas ſpecies extitiſſe. Quidam enim indefinitè, ſeu etiam generaliter erant 14

exempti, putà quia in privilegio Papa, qui solus dat exemptiones, dicebat, *tales eximimus à iurisdictione, & potestate, seu etiam omnimoda potestate Ordinariorum*, & quoad hanc speciem exemptionis res erat admodum controversa; an includeret casus delicti commissi, seu contractus initi, aut rei existentis extra locum exemptum. Exempti enim contendebant suum privilegium tamquam generale, indefinitum, & absque restrictione, aut distinctione, generaliter esse intelligendum, *cap. Si Romanorum*, 19. *dist. cap. Vt ostendere, de consecr, dist.*4. *cap. Dilectissimis*, 12. *qu.*1. *& cap. Quoniam, in fin.* ubi glos. *in ver. Generali, de coning. lepros.* ita ut baberet locum ubicumque committeretur delictum, *cap. Frater noster* 16. *qu.*6. *& cap. Sicut nobis de supplen. neglig. Prælat.* & ubicumque initetur contractus, aut res ipsa consisteret, ad exemplum Proconsulis majoris, qui indistinctè non intromittit se de causis fiscalibus, *l. Nec quicquam* §.1. *ff. de off. Proconsul.*

E contra verò Episcopi opponebant, imò ex causa privilegium esse restringendum, ut non haberet locum ratione delicti extra locum exemptum, *cap. Postulasti, & cap. fin. de for. compet.* nam ratione delicti perditur privilegium, *cap. Privilegium* 11. *quæst.*3. cùm reatus omnem honorem
15 excludat *l.* 1. *C. Vbi Sen. vel Claus.* Et qua in provincia quis deliquerit, illic juri subjaceat, omni privilegio cessante, Authen. *Qua in provinc. C. ubi de crimin. agi oport.* Nec enim prætextu privilegii flagitiorum crescit authoritas, *l.*2. *C. de privil. scholar. lib.*12. Item opponebant Episcopi, quod privilegium non haberet locum ratione contractus celebrati similiter in loco non exempto, *cap. Romana*, §. *Contrahentes, & §. seq. de for. compet. lib.*6. Item nec ratione rei litigiosæ aliàs non exemptæ, *cap. Cum & plantare, supra eod.* prout hæc notantur hic in glos. *in verb. Privilegii beneficio, & in cap. Placuit*, 6. *q.*3.

Ad banc verò controversiam dirimendam emanavit d. *cap. Volentes, de privil. lib.*6. quo declaratum fuit, exemptionem utcumque generalem in tribus casibus prædictis non suffragari, ut expressè ibi notant Archid. Jo. Monach.
16 & Jo. Andr. *in princ.* & Anchat. *hic num.*8. Quidam verò exempti erant non simpliciter, & indefinitè, seu generaliter, sed cum specifica expressione delicti commissi, seu contractus initi, aut rei litigiosæ existentis etiam in loco non exempto. Et quoad hanc secundam exemptorum speciem, Decretalis Innocentii IV. nihil novi statuit, quia edita fuit solum ad declarationem controversiæ, quæ prius erat super interpretatione exemptionis primæ speciei indefinitæ, seu generalis, ut patet ex illis verbis, *declaratione irrefragabili diffinimus*, qui indicant Pontificem noluisse novum jus inducere, sed tantum quod prius latebat mani-
17 festare: hæc enim est natura declarationis, ut est casus in *l. Hæredes palam*, §. *Quod verò, & §. Si notam*, ubi id notant Bart. Paul. de Castr. & DD. *ff. de testam.* Ancharan. *cons.*65. *num.*3. Fulgos. *cons.*147. *in fin. vers. Ad secundum*, Bellam. *decis.*756. *col.*2. *vers. Ideò talis dicitur propria declaratio:* at circa exemptos hujus secundæ speciei nulla suberat controversia: non enim de his dubitari poterat quin essent exempti ratione delicti contractus, ac rei, quia hi tres casus erant nominatim expressi in eorum privilegio, cujus tenor cùm esset clarus, omninò erat observandus, *cap. Cum & plantare, & cap. Porrò, supra eod. & infr. cap. Petistis, cum concord.* Ubi enim verba sunt clara, non est interpretationi locus, *l. Ille, aut ille*, §. *Cum in verbis, ff. de legat.*3. *l. Continuus*, §.1. *de verb. obligat.* glos. *in c. Cum dilectus, in verb. A suspensis, de consuetud.* Seraph. *decis.* 762. *num.*1. Ergo *d. cap. Volentes:* hanc speciem exemptionis non comprehendit. Lex enim seu Constitutio declarans non egreditur terminos privilegii declarati, Bart. in *l. Nihil, ff. de coniug. cum emancip. liber.* Alioquin si sustulisset exemptiones etiam in tribus casibus prædictis, utique non declarasset privilegia exemptionum, sed illa potius abrogasset, aut restrinxisset, ac novum jus induxisset. Hoc autem repugnat Constitutioni juris veteris declaratoriæ, ut in terminis *d. c. Volentes*, tradit ibi Philipp. Prob. *in adait. ad Io. Monach.* & ante eum Gemin. *d. cons.*72. *col.*1. *vers. Contrarium.*

Et confirmatur, quia Innocentius IV. initio illius Decretalis protestatur se velle ut libertas, quam nonnullis Apostolica Sedes privilegio exemptionis indulsit, sic integra observetur, ut & illam alii non infringant, & ipsi ejus limites non excedant, quibus verbis, unde mens Pontificis, & causa finalis elicitur satis constat tantùm abesse, ut voluerit Apostolica privilegia infringere, ut potiùs expressè declaraverit se intendere, ut illa omnino salva, atque illibata permanerent, ponderando illud verbum, *integram*, quod excludit non modo privilegii abrogationem, sed etiam quamcumque restrictionem, *l. Si quando, C. de bon. vac. lib.* 10. Bald. *cons.*88. *Ex infelicitate, n.* 1. *lib.* 1. Alioquin si d. *cap. Volentes*, daret formam etiam privilegiis, sub hac secunda specie Pontifex non servaret promissa, quia expressè privilegia eis imminueret, seu desertaret, ut dicitur in *cap. Dilecti, supra eodem*, auferendo ab iisdem privilegiis casus delicti commissi, contractus initi, ac rei sitæ extra loca exempta expressè in litteris comprehensos, quod in specie perpendit Gemin. *cons.*72. *vers. Infertur secunda conclusio.*

Ex his autem resultat propositæ dubitationis solutio; 18
quia Regulares sunt exempti secundæ speciei; & sic non comprehensi in prædicta Decretali, *Volentes, de privil. lib.*6. Sedes enim Apostolica quorumcumque Ordinum Religiosos totaliter exemit ab Ordinariorum jurisdictione, etiam ratione delicti commissi, contractus initi, ac rei existentis extra locum exemptum. Et ex Ordinibus Men- 19
dicantium fratres Prædicatores Ordinis S. Dominici habent super hoc amplissimum privilegium à Sixto IV. ut in constitutione, *Mare Magnum* appellata, quæ incipit, *Regiminis universalis Ecclesiæ*, edita anno 1474. cujus hæc sunt verba: *Et ne prætextu Constitutionis Innocentii Papæ IV. Prædecessoris nostri, quæ incipit*, Volentes, *locorum Diœcesani, & alii Ordinarii; aut alii quicumque in personas, & loca fratrum prædictorum sibi iurisdictionem & superioritatem vendicare præsumant, districtius inhibemus, ne quisquam absque dictæ Sedis speciali commissione, & auctoritate in personas, domos, & loca dicti Ordinis fratrum Prædicatorum, utpote prorsus exempta, & aliquam præeminentiam, superioritatem, & iurisdictionem quomodolibet exercere præsumant; etiam ratione contractus, vel delicti, seu rei, de qua ageretur ubicumque iniatur contractus, committatur delictum, & res ipsa consistat.* Ut in Bullar. *tom.*1. *pag.*340. Idem privilegium exemptionis cum suprascripta clausula de verbo ad verbum habent fratres Minores Ordinis S. Francisci ab eodem Sixto IV. qui antea fuerat ejusdem Ordinis Generalis Minister, ut in Constitutione similiter *Mare Magnum* nuncupata, quæ incipit, *Regimini*, edita eodem anno 1474. prid. Kalend. Septembris in Bullar. *tom.*1. *pag.*337. Et eamdem clausulam habent in eorum Mari Magno fratres Eremitæ Ordinis S. Augustini, cujus fit mentio in Constitutione Julii II. *Et si ad benemerendum*, 17. Junii 1508. in Bullar. *tom.*1. *pag.*433. Fratres itidem B. Mariæ de Monte Carmelo habent privilegium cum expressione dictorum trium casuum à Clemen. VI. ut in litteris directis ad Priorem Generalem, & fratres dicti Ordinis datis Avenioni Pontif. anno 6. 14. Kalend. Augusti incipien. *Sacer Ordo vester*, & ab eodem Sixto IV. in Bulla confirmationis privilegiorum ejusdem Ordinis data Romæ anno Pontif. 4. quæ incipit, *Dum attenta*, in qua ad litteram inserta est antedicta clausula, quæ legitur in litteris Prædicatorum, & Minorum; similiter fratres B. Mariæ Servorum ab Urbano VI. in Bulla edita 7. Idus Aprilis Pontif. anno 2. à Martino V. & ab Innocentio VIII. in eorum Mari Magno confirmata eximuntur à quacumque Ordinariorum jurisdictione, ita ut iidem Ordinarii non possint in ipsos ratione cujuslibet delicti, seu contractus, aut rei, ubicumque committatur delictum, iniatur contractus, aut res ipsa consistat, potestatem, aut dominium, aut jurisdictionem aliquam quomodolibet exercere. Et cum eadem clausula exempti sunt à Sixto IV. fratres Minimi S. Francisci de Paula, ut in Bulla. Sedes Apostolica 6. Kalend. Junii 1474. in Bullar. *tom.*1. *pag.*335. Et eodem modo Clerici Regulares Congregationis de Somascha eximuntur à Greg. XIII. in Constit. edita 3. idus Martii Pontif. anno 13. & confirmata cum insertione à Sixto V. in litteris, incipien. *Aequum*, Kal. Maii 1585. in Bullar. *tom.*2. *pag.*489. Ex Ordinibus verò non Mendicantium Monachi Cassinenses simile habent privilegium exemptionis cum eadem expressione trium casuum delicti, contractus, ac rei ab Eugenio IV. in Constitutione, quæ incipit, *Etsi quolibet*, edita Bononiæ pridie Kalend. Julii 1436. Pontif. anno 6. Carthusiani à Bonifacio IX. ut in Constit. quæ incipit, *Sacrosancta*, 17. Kalend. Aprilis, Pontif. anno 2. in Bullar. *tom.*1.

20 *tom.1.pag.232.* Olivetani amplissimum habent exemptionis indultum cum prædicta casuum expressione à Iul. II. quæ incipit, *Etsi ad universos*, Prid. non. Junii 1507. in Bullar. *tom.1.pag.421.* Et indultum omninò simile habent Camaldulenses à Leone X. in Constitutione incip. *Etsi à summo*, edita 4. nonas Julii 1513. in Bullar. *tom.1.pag.460.* Item Canonici Regulares Lateranenses à Sixto IV. in Constitutione, *Dum ad Vniversos*, 10. Kal. Septembris 1476. in Bullar. *tom.1.pag.344.* Milites S. Joannis Hierosolymitani ex Bulla Pii IV. *Circumspecta*. Pridie nonas Septembris 1560. in Bullar. *pag.9. tom.2.*

21 Et dubium quidem esse potest, quoad Monachos Cistercienses; quia quamvis post d. *cap. Volentes*. Innocentius IV. illius Author eisdem Monachis concesserit, ut idem *cap. Volentes*, nil præjudicaret eorum exemptioni; de qua in *cap. Cum ordinem, de rescript.* & ibi per DD. & per Abb. *consil.56. Videtur primò, ad finem lib.1.* Tamen per hoc non censetur eis concessisse exemptionem in tribus casibus exceptis. Ratio est, quia textus d. *cap. Volentes*, declarat quid includant verba privilegiorum, concedentia plenam exemptionem, & diffinit, ut quantumcumque sit plena exemptio: non tamen includat prædictos tres casus. Et cùm eorum privilegia antiqua non includerent hos tres casus, dum Innocentius dixit, per suam Constitutionem nullum præjudicium illatum fuisse illorum exemptioni, benè dixit, quia illa privilegia hos casus non includebant. Ergo Decretal. *Volentes*, non derogat illis, quia declarans
22 non facit quid novum. Nec obstat verbum, *concedimus*, per quod Innocentius videtur eis aliquod novum concessisse; Quia quando conceditur illud idem, quod erat concessum à jure communi, non intelligitur novum concedi; *cap. Etsi Christus*, & ibi glos. *fin. de iureiur.* glos. *in cap.1. de rescript.* Ita in hoc speciali casu Cisterciensium dicit ad litteram Gemin. in d. *cap. Volentes*, §. *fin. prope fin. vers. Vidi pridiè dubitari*, ubi refert se ita consuluisse, & consilio suo subscripsisse quasi omnes Doctores Bononienses. Et habetur ejus consilium in ordine, *n.72.*

23 Eadem subest difficultas quoad privilegium Religiosorum Societatis Jesu; quia etsi Paulus III. ipsam Societatem, & universos illius Socios, & personas, illorumque bona quæcumque ab omni superioritate, jurisdictione, & correctione quorumcumque Ordinariorum exemerit, & liberaverit ac sub sua, ac Sedis Apostolicæ protectione susceperit, ut in Constitutione incipien. *Licet debitum*, edita 15. Kal. Novembris 1544. in Bullar. fol.887. *tom.1.* Atq; ita eorum exemptio videatur plena: tamen non includit tres casus delicti commissi, contractus celebrati, ac rei existentis extra locum exemptum, ut ex prædictis patet; cùm præsertim ipsi non habeant concessionem sicuti habent Cistercienses, quod *cap. Volentes* nullum præiudicium generaverit eorum exemptioni: nisi dixerimus eis suffragari Conservatoriam, quam cum clausulis amplissimis impetrarunt à Pio V. 8. Kalend. Junii Pontificatus anno 3. ut in litteris expeditis in forma, *Rationi congruit*, à Gregor. XIII. in Constitutione *Aequum reputantes*: itidem 8. Kalend. Junii 1572. in Bullar. *pag.361. tom.2.* Et quamvis hujusmodi litteræ conservatoriæ redactæ fuerint ad formam Constitutionis Gregorii XV. de *Conservatoribus*, & Sacra Congregatio Concilii, in qua dicta Constitutio fuit compilata, idcircò in clausulis derogatoriis apposuerit illa verba, *Societatum, & cuiusvis alterius instituti*; ut includeret in specie Religionem Societatis Jesu propter privilegium, quod habet ex Bulla Gregorii XIV. *Ecclesia Catholica*, 4. Kalend. Julii 1591. in Bullar. *pag.696. tom.2.* ut in generalibus privilegiorum derogationibus non comprehendatur, sicuti etiam habent Cistercienses, Templarii, & Hospitalarii, ut in dict. *cap. Cum Ordinem*, & ibi glos.2. *de rescript.* Nihilominus salvæ manent in his, quæ antedictæ Constitutioni *de Conservatoribus* non adversantur.

24 Veruntamen quicquid sit de privilegio in specie, Religiosi tam Ordinis Cisterciensis, & Societatis Jesu, quàm cæteri Ordines Regulares Mendicantium, & non Mendicantium amplissimas habent privilegiorum communicationes. Neque verò exemptio ab Ordinariorum jurisdictione in tribus casibus exceptis reputari debet difficilis concessionis, cùm eam passim Sedes Apostolica Regularibus concedere consueverit, ut patet ex dictis à *numer.8.* Ac proinde non est locus doctrinæ Antonii de Butrio *in*

conf.19. quàm sæpiùs S. Congregatio, & Rota secuta est; quod ea quæ summus Pontifex verisimiliter non esset concessurus, non veniant in privilegiorum communicatione quantumcumque ampla, & generali.

Sola Congregatio Fratrum B. Joannis Dei à primæva 25
erectione subjecta fuit iurisdictioni, & correctioni Ordinarii loci, ut in Constitutione Pii V. *Licet ex debito* Kal. Januarii 1572. in Bullar. *pag.355. tom.2.* Cùmque posteà eadem Congregatio in Italia diversa indulta à Sede Apostolica obtinuisset, & in specie ab Ordinariis locorum exempta esset, ejusque Confratres possessionem emittere, & ad sacros Ordines promoveri possent: Clemens VIII. accepto quod propterea iidem fratres à suo primævo instituto paulatim recedebant, & opus Hospitalitatis intermittebatur; prædicta omnia moderatus est, eosque iterùm supposuit ordinariorum jurisdictioni, ac superioritati, ut ex litteris in forma Brevis 13. Februarii 1592. Et quamvis posteà nonnulla ex indultis hujusmodi idem Clemens ipsi Congregationi restituerit; adjecit tamen clausulam, *citra exemptionem à iurisdictione Ordinariorum*, ut in Constitutione *Romans*, Nonis Septembris 1596. in Bullar. *pag.59. tom.3.* Rursus etsi Congregationem, hanc primum in Hispania, ac deinde in Italia Paulus V. in Religionem erexerit sub Regula S. Augustini, ut in primis litteris sub die 7. Julii 1611. & in secundis 13. Februarii 1617. nihilominus & ipse voluit eam jurisdictioni & correctioni Ordinariorum perpetuò subesse, ejusque Confratres teneri singulis annis reddere rationem administrationis hospitalium Ordinario loci ad præscriptum Concilii Tridentini. Clausula enim, quæ immediatè subsequitur in secundis litteris, videlicet, *Salva tamen auctoritate, & iurisdictione Protectoris & fratris Maioris*: ne Pontifex sibi contradicat, referri non potest nisi ad ea, quæ regularem disciplinam concernunt. In his enim etiam de jure communi Regulares subsunt Superioribus sui Ordinis, nec corrigi possunt ab Episcopo, nisi eorum Prælatis negligentibus, *cap. Quanto*, & ibi Abb. *de off. Ordin. cap. Relatum, Ne Cler. vel Monach.* glos.1. *in cap. Illud autem, 20. quæst.1. de communi*, Navarr. *cons.9. & Concilium, num.4. de privil.* Nec videtur eidem Congregationi suffragari communicatio privilegiorum aliorum Ordinum Mendicantium, & in specie Clericorum Ministrantium infirmis, quàm nuper obtinuerunt à S.D.N. Urbano VIII. per litteras in forma Brevis sub die 1. Julii 1624. Siquidem continet clausulam *dummodo sacris Canonibus, & Tridentini Concilii decretis non*
adversentur. Privilegium verò exemptionis adversatur di- 26
ctæ Decretali, *Ex parte, de Regul.* atque aliis juribus infra citandis *num.23.* inepta est enim interpretatio quorumdam ex recentioribus Theologis, qui asserunt verba illa, *sacris Canonibus*, in communicationibus, & confirmationibus privilegiorum inseri solita, esse intelligenda de sacris Canonibus Concilii Tridentini, non autem de insertis in corpore juris. Etenim cùm Canones Concilii non sint nisi diffinitiones fidei; supervacanea esset restrictio illa, dummodo non adversentur sacris Canonibus, quia contra Canones Conciliares in spectantibus ad dogmata nec solent, nec possunt concedi indulta, aut dispensationes, glos. fin. Archid. Turrecrem. & Præpos. in *cap. Sicut*, 15. *dist.* ut enim ait Zosimus Papa in *cap. Contra*, 25. *quæst.1. Contra statuta Patrum* (idest de articulis fidei ut ibi exponit glos.) *concedere aliquid, vel mutare nec huius quidem potest Sedis auctoritas. Quia ut Vrbanus inquit in Canone præcedenti, ubi aperte Dominus, vel eius Apostoli & eos sequentes Sancti Patres sententialiter aliquid definierunt, ibi Pontifex usque ad animam, & sanguinem confirmare debet. Alioquin non sententiam dare, sed magis errare convinceretur.* Hæc ibi. Et propterea Tridentina Synodus in *cap.21. sess.25. de reformat.* dum declarat ut in omnibus & singulis ipsius decretis salva semper auctoritas Sedis Apostolicæ & sit, & esse intelligatur, restringit se ad illa, quæ de morum reformatione, atque ecclesiastica disciplina statuta; sunt quia nimirum de his, quæ Patres circa fidei dogmata definierunt. Papa statuere non potest, nisi interpretando, seu declarando, *cap. Licet ex quadam, de test. cap. Lector, 34. dist. cap. Placuit, & cap. subdiaconus, 77. dist.* Præpos. *in d. cap. Sicut, sub num.1. vers. Glos. finalis*, & ibi etiam Turrecrem. *num.2. & seq.* & idem Turrecrem. *in cap. Domino Sancto num.4. 50. dist.* & docet S.Th. *quodlib.4. art.13.* Nec dicatur, verba *Sacris Canoni-*

bus, referenda esse ad Canones pertinentes ad mores, &
ecclesiasticam disciplinam: quia sic abundaret verbum il-
lud, *decretis*, quod similiter referri non potest nisi ad Ca-
nones non dogmaticos: & tamen in lege nec syllaba debet
esse superflua, & sine mysterio aliquid operandi, glos. in
c.Solitæ, in ver. Tamquam, & ibi Host.*n.6.de maior.& obed.*
Nec propterea sequitur ut communicatio privilegiorum sit
inanis; quia operabitur effectum suum in his, quæ non
sunt contra, sed præter, aut secundùm juris communis
dispositionem: nam ut inquit Bald. in *cap.cum dilectus, n.3.*
de consuet. Dicitur privilegium quicquid Papa facit etiam
ad confirmationem juris communis: quoddam igitur est
privilegium juri communi contrarium, quoddam juri
communi consonans. Hæc Bald. & est communis opinio
Canonistarum, qui ex eo textu in illis verbis, *tam de iure,*
quàm ex Privilegio, colligunt jus commune, & privile-
gium posse simul concurrere circa idem, ut ibi per Host.
n.1. in ver. Privilegio, Jo. Andr. *n.5.* & reliquos omnes.

Novissimè tamen fratres prædicti dicuntur obtinuisse
responsum, ut puto, subreptitiè à S. Congregatione Regu-
larium sub die 1. Octobris 1637. quo declaratum fuit eos
habendos esse pro veris Religiosis; proindeque locorum
Ordinarios volentes procedere contra aliquem illorum
intra claustra degentem, & extra ea ita notoriè delinquen-
tem, ut populo scandalo sit, teneri observare formam
Constitutionis Clementis VIII. hac de re editæ 7. Kalend.
Martii 1595. Hæc autem declaratio supponit exemptionem
in aliis casibus ab Ordinariis locorum, ut patebit infra
*num.*23.

Sed & Congregatio B.Mariæ de Coloreto Ordinis S. Au-
gustini quamvis superioribus annis ex Sententia Sac. Con-
gregationis Regularium justis de causis à Sanctissimo D. N.
subjecta fuerit jurisdictioni Ordinariorum; nuper tamen
à Sanctitate sua fuit iterùm supposita jurisdictioni, ac su-
perioritati Prioris generalis ejusdem Ordinis. Non me
latet clausulam derogatoriam ad prædictam Constitutio-
27 nem Innocentii IV. in eod. *cap.Volentes*, *de privileg. in 6.*
quam nonnulli Religiosi in suis privilegiis inserendam cu-
rarunt, ut legitur in specie in privilegio Carmelitarum
Clementis VI. de quo supra sub *num.19.* præbuisse occasio-
nem dubitandi DD. qui propterea hanc materiam videntur
involvere: nam si privilegia exemptionum secundæ spe-
ciei non sunt sublata per d. *cap.Volentes*, quid opus fuit
illius dispositioni specialiter derogare. Sed tamen cùm
abundans cautela non noceat, & impetrata ad augmen-
tum, ac favorem exemptionum, non debeant illarum
diminutionem operari, & in odium retorqueri super dicta
clausula per ignorantiam apposita, non potest fieri efficax
fundamentum.

28 Ad privilegium verò, quod Sixtus IV.concessit Fratribus
B.Mariæ de monte Carmelo in Constitutione, *Cum atten-*
tata, de qua supra sub eodem *n.9.* per quam indulget eis-
dem ut occasione dicti *cap.Volentes*, nullum eorum exem-
ptioni præjudicium generetur; respondetur ex Gemin. eo-
dem modo quo responsum est supra *num.*21. ad simile in-
dultum Ordinis Cisterciensis, videlicet verbum illud, *in-*
dulgemus, cum concedat illud idem, quod reperitur à
jure concessum, novum jus non conferre, sed idem impor-
tare ac si Pontifex dixisset, indultum esse ostendimus, ut
dicit glos. *fin.* in dicto *cap. Etsi Christus*, *de iureiur.* unde
hoc potius appellari potest indultum declaratorium, quam
nova concessio.

29 Quamobrem cùm Ordines universi tam Mendicantium,
quàm non Mendicantium sint specialiter privilegiati etiam
ratione delicti perpetrati, contractus initi, ac rei sitæ in
loco non exempto; & sic tamquam exempti secundæ spe-
ciei non includantur in prædicta Decretali, *Volentes*, *de*
privil. lib.6. hinc necessariò sequitur ut ne includantur in
decreto Concilii Tridentini *cap.14.sess.7.* quod tantum
innovat, ac servari jubet in causis exemptorum prædictam
30 Decretalem: nam innovans non egreditur terminos legis
innovatæ, nec jus novum inducit, *cap. Cum dilecta*, &
ibi glos. 1. *de confirm. util. vel inutil. cap. Ex parte, il terzo*,
& ibi glos. *fin. infra eod. cap.1. in princip. de præben. lib.6.*
glos. *in cap. Quia diversitatem, in verb. Forma communi,*
eod. tit.

Neque obstant verba posita in fine dicti *cap.14.* ibi,
Privilegiis, exemptionibus, Conservatorum deputationibus,
& eorum inhibitionibus adversus præmissa nequaquam valitu-
ris. Siquidem hæc verba referuntur ad casus ibi proximè 31
prænarratos, nec tollunt privilegia, sed solum declarant il-
la non prodesse in causis prædictis, scilicet mercedum, &
miserabilium personarum: nam cùm in iisdem causis Con-
cilium jubeat Ordinarios procedere contra Regulares
exemptos Apostolica auctoritate, frustra Regulares oppo-
nerent de privilegiis exemptionis, quia Papa numquam ali-
quem ita eximit, quin possit per se, vel suos Delegatos pro-
cedere. Unde dicunt DD. cùm Pontifex constituit aliquem
Delegatum contra exemptos, non esse opus ut derogetur
privilegio exemptionis, quia sufficit ut de eo non possint
contra Delegatum opponere, Abb. in *cap.Grave*, *num.1. de*
offic. Ordin.

Corroborantur prædicta efficaciter ex pluribus Triden- 32
tini Concilii decretis, ex quibus deprehenditur Regulares
non posse coram locorum Ordinariis conveniri etiam pro
delictis extra locum exemptum patratis. Et primò ad hoc 33
ponderandum est *c.3. sess.6.* ubi Regulares exempti degen-
tes extra claustra, si delinquant, subjiciuntur visitationi,
punitioni, & correctioni Ordinarii loci tamquam Sedis
Apostolicæ Delegati. Quod decretum dupliciter inducitur
ad comprobandam conclusionem superiùs firmatam. Dum
enim primò subjicit Regulares exemptos Ordinario loci
tamquam Sedis Apostolicæ Delegato, ostendit illos adhuc
remanere exemptos à jurisdictione ordinaria ratione deli-
cti extra claustra; & sic extra locum exemptum patrati;
quia auctoritas delegata non violat exemptionem, Abb. in
d. *c. Grave*, *n.1. & 5. de offic. Ordin.* alioquin si Regulares
degentes, ac delinquentes extra claustra non fuissent ante
Concilium exempti à jurisdictione ordinaria Episcopi, non
fuisset opus ut Concilium tribuisset illi facultatem eos pu-
niendi delegata auctoritate, quia potuisset illos punire au-
ctoritate sua ordinaria, ut deciditur in d. *c. Volentes*, *infra*
eod. lib.6. circumscriptis enim exemptionibus, & privile-
giis Apostolicis Regulares de jure communi originaliter
subsunt Episcoporum jurisdictioni, *c. Qui verè*, *& c. Per-*
venit, 16. q.1. cum concordant. de quibus per Oldrad. *cons.*
274. *In causa quæ vertitur, in princip. vers. Quia si omnia mo-*
nasteria, Lap. *alleg.42. n.3. vers. Et tunc locus*, Navarr. *cons.*
8. num.3. An gratia, num.4. de rescript. Seraph. *decis.*1353.
DD. in *cap. Cum Episcopus*, *de offic. Ordin. l.6.* non quidem
quoad legem diœcesanam, sed quoad legem jurisdictionis,
glos.2. in *cap. Ex parte*, *de regul.*

Deinde inducitur hoc decretum, quia dum statuit ut 34
Clerici tam sæculares, quàm regulares extra claustra de-
gentes non obstantibus privilegiis; visitari, puniri, & cor-
rigi possint ab Ordinario loci; ex sententia S. Congrega-
tionis non habet locum nisi in visitatione, tum quia hoc
important illa verba *visitare, &c.* tum & multò clarius quia
in *cap.4. sess.14.* quæ statuta fuerant in d. *cap.3.* de Clericis
tam sæcularibus, quàm regularibus delinquentibus extra
claustra, extenduntur quoad Clericos sæculares tantùm
etiam extra visitationem respectu Episcoporum residen-
tium; quod clarè ostendit Concilium in d. *cap.3.* non
statuisse nisi in actu visitationis; aliàs enim ineptè exten-
disset illam dispositionem etiam extra visitationem quoad
clericos sæculares tantùm: quo stante arguitur sic. Si Con-
stitutio Innocentii IV. in d. *cap. Volentes* restrinxisset exem-
ptionem Regularium ad tres casus ibi exceptos, sequere-
tur ut Regulares degentes, & delinquentes extra clau-
stra, & sic extra locum exemptum, sicut conveniri pote-
rant coram Ordinario loci, & puniri pœna ordinaria in 35
vim prædictæ Decretalis: ita etiam conveniri, & puniri
possent in vim Concilii Tridentini illam innovantis;
quia lex innovata inest legi innovanti cum omnibus suis
qualitatibus, *cap.1. §. fin. de schismat. lib.6.* Bart. & DD.
in l. Asse toto, ff. de hæred. instituen. Aretin. *cons.36. Videtur*,
*n.*18. Seraphin. *decis.*616. *n.*2. Sed consequens est falsum,
quia ex Concilio in d. *c.3.* Regulares extra claustra degen-
tes, & delinquentes puniri non possunt à diœcesano pœna
ordinaria, sed tantùm corrigi in actu visitationis, ut pro-
batum est supra. Ergo & antecedens. Et confirmatur, quia
si Constitutio d. *c. Volentes*, sustulisset exemptionem Regu-
larium delinquentium in loco non exempto, Concilium
Tridentinum eamdem Constitutionem innovando in *cap.*
14. sess.7. dupliciter se correxisset patet, quia quod prius
statuerat in *c.3. sess.6.* ut Regulares delinquentes extra
claustra subessent Episcopo in visitatione tantum, & au-
ctoritate delegata, correxisset in dicto *cap.14. sess.7.* inno-
vando

vando Constitutionem Innocentii IV. qua exempti in casibus exemptis subjiciuntur jurisdictioni ordinariæ etiam extra visitationem: & rursus in *c. 4. sess.* 14. correxisset dispositionem d. c. 14. statuendo ut Clerici sæculares tantùm, non autem Regulares puniri possint extra visitationem ab Episcopis residentibus. At valdè absurdum est, ut in tribus serò successivis sessionibus Concilium, quod nunquam alibi fecit, bis se correxit; & consequenter fatendum est S. Synodum dum innovavit *d. c. Volentes*, probè intellexisset Regulares in illius dispositione non fuisse comprehensos.

36 Secundò ad hoc ponderandum est idemmet *c. 14. sess. 7.* ubi Concilium posteaquam innovavit Constitutionem Innocentii IV. *in d. c. Volentes*, subjungit: Addendo insuper quod in civilibus causis mercedum, & miserabilium personarum Regulares extra monasterium degentes quomodolibet exempti, etiamsi certum judicem à Sede Apostolica deputatum in partibus habeant, in aliis verò si ipsum judicem non habuerint, conveniri, & ad debitum solvendum cogi possint coram locorum Ordinariis tamquam Sedis Apostolicæ delegatis. Quod decretum itidem inducitur sic: Si Regulares fuissent comprehensi in Constitutione *d. cap. Volentes*, itaut ratione contractus initi extra monasterium indifferenter coram Ordinariis conveniri possent: ineptè Concilium addendo prædictæ Constitutioni statuisset, ut degentes extra monasterium in causis superius expressis; & sic pro contractibus initis extra locum exemptum conveniri possent coram iisdem Ordinariis ut delegatis Sedis Apostolicæ; nam si Episcopi ante Concilium potuissent pro contractibus celebratis in loco non exempto in omnibus causis contra Regulares procedere auctoritate sua ordinaria: Concilium statuendo ut id facere possent tantùm auctoritate delegata; & in causis quidem mercedum, & miserabilium personarum indistinctè, sed in aliis nonnisi in defectum judicis in partibus: utique nihil addidisset prædictæ Constitutioni, ut declaravit se facere velle per illa verba, *addendo insuper*, sed potiùs illam restrinxisset, ac limitasset; & inducta in augmentum jurisdictionis ordinariæ operarentur illius diminutionem contra regulam *l. Legata inutiliter ff. de adimen. leg. & l. Quod favore, Cod. de leg.* quod apertissimè ostendit exemptionem Regularium ex mente Concilii non fuisse restrictam *per d. cap. Volentes* ad tres casus ibi exceptos.

37 Tertiò ad hoc ponderandum est decretum *cap. 5. sess. 14.* ubi decernitur ut litteræ conservatoriæ nemini suffragentur, quin in causis criminalibus; & mixtis possit coram Episcopo accusari, & conveniri, & contra eum procedi.
38 Deindè præscribitur certa forma in causis civilibus observanda. Tertiò præservantur privilegia Regularium his verbis: *Regularia loca, eorumque persona in præsenti Canone minimè comprehensa, sed exempta omninò sint, & esse intelligantur.* Ex quo contextu colligitur apertè Regulares nec ratione delicti in causis criminalibus, nec ratione contractus, aut rei sitæ in causis civilibus posse coram Episcopo accusari, aut conveniri, sed eorum exemptiones salvas permanere. Et propterea alias conquerenti Episcopo Mantuano quod Regulares pro contractibus, vel debitis non sinerent se in prima instantia coram locorum Ordinariis conveniri: S. Congregatio censuit, si hi Regulares extra claustra monasterii degant, servandum esse quod dicitur *sess. 7. c. 14.* Si intra monasteria maneant, conveniendos esse coram Superioribus, vel Conservatoribus eorum, non autem coram Ordinariis, aut alibi. Salva
39 igitur manent Regularium privilegia, quorum præservatio etiam generaliter habetur *in c. 20. sess. 25. de Regular. in fin.* his verbis: *In cæteris omnibus præfatorum Ordinum privilegia, & facultates, quæ ipsorum personas, loca, & jura concernunt, firma sint, & illæsa.*

40 Quartò, ad idem ponderandum est *cap. 11. sess. 24. de ref.* ubi agitur de tribus exemptorum speciebus. Prima est Clericorum sæcularium, qui mediantibus titulis honorariis exemptionis privilegio donantur: & hos Concilium
41 plenè subjicit Episcopo tanquam Sedis Apostolicę Delegato. Secunda species est eorum, qui appellantur Capellani Regii: & quoad hos in effectu distinguitur, ut si delinquant in Capella, sive in loco exempto, sua gaudeant exemptione, itaut ab Ordinario suspendi, excommunicari, vel interdici non possint: Si verò extra locum exemptum in prædictis casibus subsint Episcopo similiter, ut Delegato Sedis Apostolicæ: ita enim distinguitur *in cap. Cum Capella*, cujus dispositionem Concilium servari jubet, de privil. Rota *decis. 744. num. 2. par. 1. divers.* Tertia species est eorum, qui monasteriis, seu militiis actu inserviunt, & intra eorum septa, ac domos resident, subque eorum obedientia vivunt, necnon illorum, qui secundum regulam dictarum militiarum professionem fecerunt; & his generaliter, & indistinctè Concilium præservat exemptionis privilegia, & solùm arctat milites ad docendum de eorum professione coram Episcopo. Ex qua exemptorum distinctione satis liquet exemptos tertiæ speciei frui debere sua exemptione etiam ratione delicti extra locum exemptum commissi: nam si quoad eos Concilium voluisset servari distinctionem inter locum exemptum, & non exemptum, id expressisset, sicut fecit implicitè quoad Capellanos Regios, *c. Inter corporalia de translat. Episcopi, c. Maiores de Baptis. l. unic. §. Sin autem ad deficientis C. de caduc. tollen.*

Quintò, ad idem expendendum est *cap. 14. de regul.* ubi 42
Regulares degentes intra claustra, & extra illa delinquentes ita demum puniri possunt ab Episcopo Diœcesano, si tria copulativè concurrant. Primum, ut delictum sit notorium, & cum populi scandalo. Secundum, ut sit patratum extra claustra, & sic in loco non exempto. Tertium, ut Superior Regularis ab Episcopo admonitus intra præfixum tempus delinquentem non puniverit, & de punitione Episcopum certiorem non fecerit. Et idem ferè statuitur in Constitut. Clem. VIII. quæ incipit, *Suscepti*, edita 7. Kalen. Martii 1596. in Bullar. *tom. 3. pag.* 54. Ergo apparet evidenter S. Synodum habuisse Regulares pro exemptis etiam ratione delicti commissi in loco non exempto, cùm tribuat novam authoritatem Episcopis puniendi Regulares delinquentes extra claustra; & sic extra locum exemptum in hoc
tantùm speciali casu notorietatis delicti, & negligentię Supe- 43
rioris Regularis. Inclusio enim hujus casus specialis in materia commissionis jurisdictionis omnes alios casus diversos excludit, ut est tex. *in cap. Cùm in illis §. Cùm autem de preb. lib. 6. & in l. Cùm Prætor ff. de iudic.* tradit Angel. *cons. 375. Prætensis per tex.* Calder. *cons. 124. aliàs 10. de iudic.*

Sextò, & ultimò omissis aliis, cùm superioribus annis 44
Procurator Ordinis Carmelitarum conquestus fuisset in S. Congregatione Concilii, quod in Hispaniarum Regnis quidam Ordinarii locorum contenderent Religiosis intra claustra degentes coram ipsis Ordinariis conveniri debere in causis civilibus, *cap. Volentes de privil. lib.* 6. comprehensis propter illius innovationem à Conc. Trid. *sess. 7. cap. 14.* eosque in prima instantia coram ipsis Ordinariis conveniri debere ex decreto ejusdem Concilii Tridentini *sess. 24. cap. 20. de reform.* S. Congregatio censuit, Neque Constitutione in generali Concilio Lugdunensi edita, quæ incipit, *Volentes*: neque decreto Concilii Tridentini *c. 14. sess. 7.* comprehendi Regulares; ideòque eos juxta eorum privilegia coram suis Superioribus, vel Conservatoribus esse conveniendos. Necnon decretum ejusdem Concilii Tridentini *cap. 20. sess. 24.* ad Regulares non pertinere, nec eorum Conservatorias imminuere, nec quoad primam illarum instantiam aliquid novi inducere. Et hanc declarationem postea observari mandavit Paulus V. per litteras in forma Brevis cum decreto irritante sub die 24. Augusti 1607. in Bullar. *pag. 223. tom. 3.*

Quoad secundam partem quæstionis initio propositæ 45
longè minor est difficultas: quia in privilegiis, quorum superiùs meminimus à *num.* 18. expresse inhibetur locorum Ordinariis, nec absque speciali commissione Sedis Apostolicæ in personas Regularium aliquam excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententiam specialiter, vel generaliter quomodolibet promulgare præsumant. Quod quidem privilegium tantùm abest, ut sublatum fuerit *per d. cap. Volentes*, ut potius in eo fuerit expressè præservatum *in §. Eos autem*, ut probant verba illa, *iidem Ordinarii iurisdictionem*
suam quantum ad ista, (scilicet interdictum, suspensio- 46
nem, vel excommunicationem) *ubicumque illi fuerint penitus exercere non possunt*. Unde ut notat ibi Gemin. & Franc. Si Episcopi contra eos proferant sententias, nullæ erunt ex defectu jurisdictionis, & non ligabunt, quod
& Navarr. sensit *cons. 2. num. 2. de sent. excomm.* Quod 47
clarè etiam constat ex tenore eorumdem privilegiorum, ibi:

ibi: *Decernimus quoque ex nunc quaslibet excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententias, & quoscumque processus, & omnia quæ contra fratres quomodolibet promulgari, seu fieri contigerit, nullius roboris, vel momenti esse, & pro infectis prorsus haberi debere, etiam eorum exemptione, utpote notoria non allegata.* Quæ ultima verba fuerunt apposita, quia aliàs nisi citati venirent exemptionem allegaturi, teneret sententia contra eos lata, ut per glos. *fin.* Tancred. & Innocen. *in c. Cum ordinem de rescrip.* Secus cùm exemptio notoria est, ut *l. 1. ff. de fer.* secundum Innoc. *in cap. Ex parte, il primo n. 3. vers. Exempti autem de ver. signific.* Paul. de Castro *cons. 431. Videtur dicendum num. 2. vers. Interdum nullo modo lib. 1.* Ergo cùm hoc privilegium fuerit præservatum in Decretali, *Volentes*, consequens est, ut fuerit etiam præservatum à Concilio Tridentino eandem Decretalem Innovante *in cap. 14. sess. 7.* quia lex innovans jus commune perinde operatur, ac si jus commune esset in ea insertum, Angel. Aretin. *cons. 26. Videtur n. 18.*

48 Et ex his patet etiam responsio ad objecta supra in principio: nam cùm exemptio Religiosorum ratione delicti, contractus ac rei litigiosæ non adversetur generali Concilio Lugdunensi, non fuit opus illi derogare, quia derogatio non fit nisi ad contraria, *cap. 1. de Constit. lib. 6. c. Ex parte supra de Capell. Monachor.* Clemen. *Dudum, §. Nos etiam*, ibi, *in quantum sunt præmissis, vel alicui præmissorum contraria, de sepultur. cum multis similibus.* Et innovatio Concilii Tridentini non tribuit Ordinariis lo- 49
corum aliquod novum jus, sed tantùm præservavit quod prius habebant in generaliter exemptos *cap. Quia intentionis infra eod.* ubi Honorius III. *Cum innovat*, inquit, *nec ius novum conferat, nec etiam tollat vetus, in eo statu esse volumus, in quo tempore impetrata innovationis dignosceris extitisse, c. Ex parte, il primo eod. tit.* ibi, *Ita tamen ut per innovationem ipsius eidem Ecclesia non plus iuris accrescat, quam per privilegia prædecessorum nostrorum obtinuit, cùm per hoc non novum ei concedere, sed antiquum ius conservare velimus*, glos. 1. & DD. *in cap. Cum dilecta de confirm. util. vel inutil.* Et consequenter nec Constitutio Pii IV. *In Princ pis Apostolorum*, huic casui applicatur, quia 50
non sustulit privilegia, & exemptiones Regularium, nisi quatenus contrariantur decretis Concilii Tridentini.

DE PRIVILEGIIS.

Idem Innocentius III. Colubrieñ. Episcopo.

CAPUT XIV.

ii CUm olim propter quæstiones, quas adversus Priorem & Canonicos Monasterii S. Crucis habebas, pro quibus ad audientiam nostram fuerat appellatum, moram feceris longiorem: quia pro parte altera nullus comparuit responsalis, eisdem certum terminum duximus præfigendum, in quo venirent vel mitterent, super privilegiis omnibus & libertatibus, quæ à Romanis Pontificibus, vel ab M. quondam Colubrieñ. Episcopo se habere dicebant, & super aliis quæstionibus adversus eos, à Colubrieñ. Ecclesia intentatis, diffinitivam sententiam recepturi: & infrà. Interim autem utrique parti liceret coram dilectis filiis tuis de Alcobacia, & de Serra Abbatibus, & F. Monacho Alcobaciæ, quibus causa priùs fuerat delegata, proponere ac probare, si quid aliud proponendum duceret, ac probandum: & infrà. Judices autem sufficienter actum esse de causa credentes, Monasterium sanctæ Crucis in expensis, quas per quadriennium occasione hujusmodi negotii juraveras te fecisse, damnarunt, infirmantes sua sententia libertatem, quam dictus M. Colubrieñ. Episcopus contulerat Monasterio S. Crucis, Canonicorum assensu per portarium regis extorto. Prætereà, quia idem M. prædecessor tuus fuerat Canonicus regularis, & duo millia Marabatinorum, quæ acquisierat, in Episcopum jam promotus, Monasterio dederat memorato: ipsum ad restitutionem eorum judices condemnarunt. Insuper Ecclesias omnes, quas monasterium præter Episcopi Colubrieñ. assensum, propria auctoritate fundarat, (quia pars S. Crucis nec præscriptione, nec defensione alia, probationibus contra se factis obstiterat) judicarunt in jus Colubrieñ. Ecclesiæ cum fructibus medii temporis revocari: & infrà. Tandem procurator Monasterii proposuit sententiam non valere, nec tenere. Quòd si aliàs etiam sententia memorata teneret, quia tamen Monasterium fuit indefensum, nec exhibita fuerant coram eis privilegia libertatis (ne delictum personæ in damnum Ecclesiæ redundaret) debebat ad exhibitionem privilegiorum suorum admitti: quod sibi concedi de solita benignitate Sedis Apostolicæ postulavit. Nos igitur attendentes, quòd eadem privilegia non solummodo pro libertate Monasterii faciebant, sed etiam exprimebant jus nostrum; & Ecclesiæ Romanæ justitiam tuebantur; ne in nos Monasterii læsio redundaret, ad privilegia exhibenda, partem ejus de gratia duximus admittendam: & infrà. Distinguentes itaque inter libertatem per prædictam Episcopum Ecclesiæ ipsi concessam, & libertatem, quam ei longè ante tempus ipsius Episcopi Apostolica Sedes indulsit: quia nobis constitit extortum fuisse in Episcopi concessione Canonicorum assensum, & concessionis paginam in aliquot lineis habuisse rasuras, & subscriptiones singulas fuisse singulis subscribentium manibus adnotatas: scriptum autem quod nobis exhibitum fuerat, nec rasuram prætendere, nec esse variis subscriptionum manibus variatum, sed à primo ad ultimum eadem manu conscriptum, libertatem ab ipso Episcopo concessam [per extorsionem] irritam decernimus, & inanem: super hoc sententiam delegatorum judicum confirmantes. Quia verò evidenter agnovimus ex privilegiis, antedictos prædecessores nostros Ecclesiæ S. Crucis libertatis privilegium indulsisse, & quòd in ea possessione tamdiu fuerat libertatis, quod aliis etiam cessantibus præscripsisset: libertatem ei à prædecessoribus nostris indultam, auctoritate Apostolica confirmamus, tibi super hoc silentium imponentes: super hoc autem in nullo sententiæ delegatorum judicum derogamus; cùm ipsi de hac non cognoverint libertate: & infrà. Cùmque libertatem à prædecessoribus nostris indultam monasterio confirmemus, ad jus professionis (quod est contrarium libertati) monasterium decernimus non teneri: non derogantes judicibus delegatis, quibus libertatis privilegia non fuerant præsentata: in cæteris autem latam à prædictis judicibus sententiam pro Colubrieñ. Ecclesia confirmamus.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia utens duplici privilegio, licèt ex uno succumbat, ex alio poterit obtinere.*
2 *Exemptus non tenetur promittere obedientiam Diœcesano, non tamen potest sine ipsius licentia in loco non exempto ecclesiam construere.*
3 *Monacho si committatur causa à Sede Apostolica, non expresse nomine monachatus, delegatio tamquam subreptitia non valet, & n. 9.*
4 *Monachi à strepitu causarum remoti esse debent.*
5 *Monachus non potest esse procurator etiam pro utilitate monasterii sine licentia Abbatis.*
6 *Papa si ex certa scientia committat causam Monacho, censetur super inhabilitate dispensare.*
7 *Causæ à Sede Apostolica, quibus sint committendæ ex Concilio Lugdunensi.*
8 *Et quid ex Constitutione Bonifacii VIII. & ex Concilio Tridentino, & n. 12.*
10 *Prior Conventualis potest esse Delegatus Apostolicus.*
11 *Monacho ecclesiæ Cathedralis Monachalis an causæ à Sede Apostolica sint committendæ.*
13 *Iudices synodales an sint deputandi ab Episcopo de consensu Synodi, vel de eius consilio tantum, & n. seqq. usque in finem.*
14 *Testes Synodales in Synodo ab Episcopo constitui debent.*
15 *A, dictio denotat causam efficientem.*
16 *In, dictio, designat intrinsecitatem in loco, seu in actu.*
17 *Episcopus potest in Synodo Constitutiones facere de consilio Capituli tantum.*

1 CVm olim, il secondo. Ecclesia utens duplici privilegio, licèt ex uno succumbat, ex alio poterit obtinere.
2 Exemptus non tenetur promittere obedientiam Diœcesano, non tamen potest sine ipsius licentia in loco non exempto ecclesiam construere. Hoc dicit secundum Joan. Andr. & omnes.

3 In textu ibi, *Abbatibus, & F. Monacho Alcobatiæ, quibus causa prius fuerat delegata.* Nota causam posse à Sede Apostolica delegari simplici Monacho, ut hic, *& in c. Conquestus,* juncta suprascriptione, *supra de foro compet.* Sed hoc intelligit verum glos. *hic in verb. Et F. Monacho*, dummodo fiat delegatio expresso nomine Monachatus, quo tacito litteræ
4 non valerent, quia per subreptionem essent obtentæ. Monachi enim à strepitu causarum remoti esse debent, *c. unic. supr. de Syndic. & actor.* nec est eis danda vagandi materia, *c. Quanto supra de off. Ordin.* unde oportet, ut in litteris fiat mentio de Monachatu, arg. *cap. Cum Ordinem supra de re-*
5 *script. & c. Porrecta de confirmat. utilit. vel inutil.* Similiter nec procurator esse potest etiam pro utilitate monasterii sine licentia Abbatis, *c. Monachi, & c. De præsentium 16. q. 1.* & cum glos. concordant Vincent. & Innoc. *hic n. 1.* dicens. Nota Monacho delegari causam, & hoc verum intelligo si expressè contineatur ibi, *Monachus*, aliàs præsumo pro veri taciturnitate obtentas, cùm non sit eis præstanda materia vagandi, Hostiens. *n. 3.* Jo. Andr. *n. 16. vers. In glos.* [*Nota*
6 *quod*, Butr. *n. 7. 27. & 48.* & reliqui omnes: quando enim Papa committit causam Monacho ex certa scientia, videtur super inhabilitate dispensare *l. Quidam consulebat ff. de re*
7 *judic.* Butr. *d. n. 27. & 48.* Hodie tamen, ut glos. subdit, non committitur causa à Papa vel ab ejus Legatis nisi personis in dignitate ecclesiastica constitutis, vel Canonicis in Cathedralibus Ecclesiis, vel aliis Collegiis venerabilibus, ut in Decretali Innocentii IV. in Concil. Lugdunensi edita, incipien. *Præsenti decreto*, quæ habetur inter acta Concilii Lugdunensis *in tit. de rescript. c. 2. tom. 3. Concil. par. 2. pag. 723. col. 1.* in hæc verba: *Præsenti decreto duximus statuendum, ne à Sede Apostolica, vel Delegatis ipsius causæ aliquibus committantur, nisi personis, quæ vel dignitate sint præditæ, vel in Ecclesiis Cathedralibus, seu aliis Collegiatis honora-*
8 *bilibus constitutæ.* Hæc ibi. Sed hodie servanda est Constitutio Bonifacii VIII. *in c. Statutum de rescript. lib. 6.* qua statutum est, ut nulli nisi dignitate præditis, aut personatum obtinentibus, seu ecclesiarum Cathedralium Canonicis causæ à Sede Apostolica, vel Legatis ejusdem committantur. Quare cùm 9
Monachus non habeat qualitates requisitas *in d. c. Statutum*, explorati juris est eum non esse capacem delegationis Apostolicæ; nisi tamen esset Prior Conventualis, etiam obedien- 10
tiarius, quia dicitur habere dignitatē, ut Clem. *Et si principalis de rescript.* & hic notat Abb. *n. 13.* & scripsi pleniùs *in c. Sane, il secondo supra de offic. Delegat.* vel nisi esset monachus Ecclesiæ Cathedralis monachalis, ut est Siracusana, de qua *in c. Quorundam 74. dist.* Cantuarien. Montis regalis, & plures aliæ, quia tunc tamquam qualificatos ad præscriptum *d. c. Statutum*, benè posset esse delegatus Sedis Apostolicæ ut fir- 11
mat Abbas ubi supra, dicens se ita aliàs consuluisse per dictam Clem. *Et si principalis*, & per id quod habetur *in c. Sunt nonnulli, & c. Doctores 16. q. 1.* talis enim censetur Canonicus Ecclesiæ Cathedralis, *ut c. 1.* juncta glos. *in verb. Ecclesia 63. distin.* licet aliud senserit Archid. *in d. c. Statutum n. 1. in fin. vers. Sed quid si Ecclesia Cathedralis esset monachalis.* Præ- 12
dictæ Decretalis statutum novissimè innovatur à Concilio Tridentino *c. 10. sess. 25. de reform.* ubi præmisso exordio, quod ob malitiosam petentium suggestionem, & locorum distantiam personarum notitia haberi non potest, indeque interdum causæ committuntur judicibus non usquequaque idoneis: statuit Sancta Synodus in singulis Conciliis provincialibus, aut diœcesanis aliquot personas designari, quæ qualitates habeant juxta Constitutionem Bonifacii VIII. *in d. c. Statutum*, ut præter Ordinarios locorum iis etiam causæ ecclesiasticæ in partibus committantur.

Sed QUÆRITUR, an personæ, quibus à Sede Aposto- 13
lica causæ committendæ sunt in Synodo diœcesana deputari ab Episcopo debeant de consensu Synodi, vel de ejus consilio tantùm.

Videtur prima facie necessarius consensus, quia Concilium mandat ut designentur in Synodo, & sic hunc actum Synodo tribuit, non autem Episcopo, arg. *l. Item eorum §. Si Decuriones ff. Quod cuiusque univers. nomin.* Præterea Concilium si aliquem ex designatis mori contingat, dat facultatem Episcopo alium substituendi cum Capituli consilio: unde probabile est, ut in Synodo requirat etiam consensum. At in contrarium, id est non requiri consensum, hæc magis videntur urgere: & primò, Concilium ubi id voluit, expressit, *ut in c. 18. sess. 24.* dum jubet examinatores synodales in Synodo ab Episcopo proponi, & ab ea probari: ergo id ipsum fecisset, *in d. c. 10. sess. 25.* si voluisset, *c. Ad audientiam, ver. Nā si intelligeremus*, & ibi gl. *de decimis, c. Inter corporalia §. Sed neque ibi.* Unde si circa translationem, *de traslat. Episc. l. unic. §. Sin autem ad deficientes C. de caduc. toll.* Oldrad. *cons. 266. Quod autem n. 10.* Mandos. *in regul. 32. de impetr. benef. vac. per obit. famil. Cardin. q. 7. n. 16.* Secundò jure Canonum te- 14
stes synodales in Synodo constitui debent, & tamen id pertinet ad solum Episcopum, *ut in c. Episcopus in Synodo 35. q. 6.* Unde cessat prima objectio, quod hic actus à Concilio vi- 15
deatur attribui Synodo, non autem Episcopo: neque enim Concilium statuit ut judices designentur à Synodo, sed in Synodo, & dictio *A.* denotat causam efficientem *ut l. Filius à patre ff. de liber. & posthum.* & notat Bald. *in l. Ex arrals n. 1. vers. Et adde quod dictio A. C. de actio empt.* Dictio autem, 16
In, designat interessentiam, seu intrinsecitatem in loco, *l. 1. §. in publico flumine ff. de fluminib.* & per illum textum Bart. *in l. Gallus §. ille casus n. 3. vers. Secundo casu ff. de lib. & posth.* Alex. *cons. 22. Consideratis verbis n. 8. lib. 4.* seu intrinsecitatem in actu, *l. 1. §. Ex incendio ff. de incend. ruin. naufrag.* notat Imol. in Clem. *Causam n. 34. de elect.* Tertiò Episco- 17
pus in Synodo constitutiones facere potest de consilio Capituli tantùm, ut S. Congregatio decidit, & est communis opinio, ut per Henric. Bottæum *de Synodo p. 3. n. 137. & 141.* ergo multò magis designabit sine consensu judices, *cap. Ex parte, il terzo, de decimis.* Quartò: Cùm Concilium in substitutione judicis Synodalis in locum defuncti requirat consilium Capituli, non est credendum in Synodo voluisse consensum Synodi, quia in dicto casu substitutionis saltem requisivisset consensum Capituli; quod in locum Synodi à Concilio est sobrogatum arg. *c. Ecclesia, il primo, ut lit. pend. cum similib.* atque ita retorquetur secunda consideratio pro contraria parte superiùs proposita.

DE

DE PRIVILEGIIS.

Idem Innocentius III. Abbati & Conventui sancti Petri Eugubin.

CAPUT XII.

1 CUm olim essemus apud Perusium constituti, & tu fili Abbas privilegium Lucii Papæ nobis præsentans postulaveris innovari, propter contradictionem Eugubini Episcopi asserentis hoc in suum præjudicium redundare, non fuit effectui mancipatum: & infrà. Te igitur & præfati Episcopi procuratoribus, in nostra præsentia constitutis, B. Basilicæ duodecim Apostolorum presbytero Cardinali dedimus in mandatis, ut super amissione, ac tenore privilegiorum testes reciperet, quos duceres producendos: qui fideliter redegit in scriptis depositiones decem testium juratorum, quorum depositionibus publicatis, dicti procuratores ad producendos testes, per quos inductos à parte adversa repellerent, inducias postularunt: quas sub eo tenore illis duximus concedendas, ut apud Sedem Apostolicam probarent, quæ vellent, ubi onus probationis pars altera subiisset: & infrà, Nos verò tam per depositiones testium, quàm assertiones quorumdam fratrum nostrorum liquidò cognoscentes, talem dicti privilegii fuisse tenorem: quòd videlicet cœnobium vestrum nullo mediante ad Romanam Ecclesiam pertineret: & quòd non liceret alicui Episcopo, eidem Monasterio, & ejus Ecclesiis excommunicationem indicere, ut fratres illic Domino servientes ab omnium potestate liberi, Romanæ Ecclesiæ libertatis gratia potirentur: & quòd nulla in eis mentio diœcesani Episcopi habebatur: illud etiam attendentes, quòd cùm tu fili Abbas tempore Cœlestini prædecessoris nostri ad ipsius præsentiam accessisses, ipse inspectis Ecclesiæ tuæ privilegiis, te (licèt excommunicatus ab Eugubino Episcopo dicereris) tamquam non ligatum admisit ad osculum (quod præsumitur non fecisse, nisi Monasterium vestrum cognovisset ad Romanam Ecclesiam specialiter pertinere,) Decernimus privilegium illud Lucii Papæ, quod sine reprehensione bullæ, chartæ, vel litteræ apparebat, quando fuit nobis ostensum, illius fuisse tenoris, cujus per depositiones testium, & assertiones fratrum nostrorum noscitur extitisse,

SUMMARIUM.

1 *INstrumenti perditi tenor probari potest per testes qui illud perlegerunt, & deponunt quod erat sine vitio.*

2 *Iuspatronatus Ducis Traiecti super Prioratu S. Gregorii an probetur iuxta formam Concil. Trid. & num. seqq. usque in fin.*

3 *Iuspatronatus personarum, in quibus præsumitur usurpatio ultra immemorabilem probari debet per præsentationes quinquaginta annorum effectum sortitas.*

4 *Usurpationis præsumptio cadit in Dominis perpetuam iurisdictionem habentibus.*

5 *Testes super immemorabili quomodo deponere debeant.*

6 *Præsentationes effectum sortita probari debent authenticis scripturis.*

7 *Iuramento partis quando sit standum super scripturis deperditis.*

8 *Iuramento damnum passi de rebus abstractis, vel absumptis statur tamen contra eum qui damnum dedit non contra tertium.*

9 *Instrumentum fuisse amissum non sufficit probare nisi etiam probetur illius tenor unà cum solemnitatibus necessariis.*

Testes deponentes super instrumentis deperditis debent esse periti, ibid.

1 C*Um olim* il primo. Contenta in instrumento perdito probari possunt per testes, qui illud perlegerunt, si deponunt de tenore, & quod erat sine vitio. Hoc dicit, & non est alibi casus ita clarus, Mar. Soc.

2 Ex hoc infero ad quæstionem, quæ nuper emersit in facto, videlicet, Positis testium depositionibus super immemorabili, & instrumentis deperditis an constet de jure patronatus Ducis Trajecti super Prioratu S. Gregorii ad præscriptum Concilii Trid. *c. 9. sess. 25.*

3 Solutio. Non videtur constare sufficienter: nam Tridentinum Concilium in his personis, in quibus jus patronatus plerumque ex usurpatione quæsitum præsumi solet, ultra probationem temporis immemorabilis, requiri etiam
4 multiplicatas præsentationes annorum quinquaginta, quæ
effectum sortitæ fuerint. Familia autem Dominorum Pedemontis, utpote habens perpetuam jurisdictionem talis est, ut in ea sit locus dictæ præsumptioni usurpationis
juxta decisionem S. Congregationis. Et hoc casu in pri- 5
mis non videtur probata præsumptio temporis immemorabilis: testes enim super ea examinati non deponunt, se nunquam vidisse, aut audivisse à quopiam, à quo visum vel auditum fuerit observari contrarium, id quod necessarium erat ad hujusmodi tempus immemorabile probandum, juxta glos. ult. *in cap. 1. de præscript. lib. 6. glos. 1. in l. Si arbiter ff. de probat.* Oldrad. *cons.* 172. *Quia omnes fore obiectus num.* 2. Bald. *de præscript. in 2. parte 3 partis principalis in 6. quæst. num.* 24. latissimè Gabriel. *lib. 5. com conclus. tit. de præscript. concl. 1. n.* 24. ubi testatur hanc esse receptam DD. opinionem, quàm etiam sæpius secuta est Rota, & præsertim *in causa Sorana iurispatronatus* 28. *Aprilis* 1602. coram Pamphilio, & apud Seraph. *decis. 136. n. 1.*

Sed quatenus immemorabilis temporis præscriptio plenè 6
probaretur, non tamen diceretur constare de jure patronatus, cùm non probentur scripturas authenticas multiplicatæ præsentationes. Quæ probatio ultra tempus immemorabile pro forma requiritur, & ideò non adimpletur probando per testes, de quibus Sacrum Concilium non confidit, ut ex mente S. Congregationis decidit Rota *in Sabinen. beneficii anno* 1582. coram Clemente VIII. *& in nullius Archipresbyteratus 2. Maii* 1588. coram Card. Pamphilio, & alias sæpè ut apud Mantic. *decis. 89. sub n. 2. vers. Et hac quidem probatio*, & Gregorium XV. *decis.* 222.

Neque obstat, quòd in processu probetur depopulatum 7
esse Castrum Pedemontis, & Prætorium, in quo scripturæ hujusmodi custodiri solebant, ab Hispanis cùm Castrum Pedemontis depopularentur concrematum fuisse, & ideò standum videatur juramento partis de ipsis scripturis, earumque tenore, Afflict. *decis. 12. n. 13.* nam omissa nunc disputatione, an tenor instrumentorum deperditorum in materia juris patronatus Potentium probari possit per testes, de quibus Concilium non confidit: respondetur delationem juramenti non habere locum in hoc casu, in quo Dux Trajecti aut penitus ignorat, aut plenam notitiam per sensum visus non habet instrumentorum, quæ in domo combusta asservabantur, ut ex text. *in l. Marcellus ff. rer. amot.* tradit Papien. *in for. respons. Rei n. 12. vers. Secundo subiungit*, Matan. *in practic. iud. in 3. actu quæ in iud. emerg.* 8
col. 2. ver. Quinto requiritur n. 3. Menoc. *de arb. iud. lib. 2. cent. 2. cas.*

cas. 130. *n.* 5. præsertim cum juramento damnum passi de rebus subtractis, vel absumptis stetur tantum contra eum, qui damnum dedit, non autem contra tertium, qui non intulit violentiam, ad text. *in l. Si possessione C. de probat.* Jas. *in l. Si quando C. Vnde vi*, Plot. *in repet. eiusdem legis num.* 38.

9 Accedit etiam, quod non sufficit probare amissionem instrumenti, nisi probetur etiam id, quod in instrumento continebatur, ut hic est casus: & quidem per testes peritos, ut Advocatos, & Procuratores, Bart. *in l. Sicut Cod. de dif. instr.* & debent etiam deponere de solemnitatibus necessarius ad instrumentum, de quibus per Abb. *in cap.* 1. *de fid. instrumenti*, ut respondit Alex. *cons.* 136. *vol.* 2. cum multis aliis, de quibus per DD. *in d. l. Sicut* Rip. *in l.* 1. *n.* 82. *& 83. ff. Si cert. pet.* Dec. *in cap.* 2. *n.* 81. *de probat. & cons.* 82. Affl. *decis.* 174. & probatur in textu nostro in fine ibi: *Quod sine reprehensione Bulla, Charta, vel littera apparebat*. Qui tenor instrumenti juris patronatus ex fundatione, vel dotatione nec probatus fuit, nec articulatus.

DE PRIVILEGIIS.

Idem Innocentius III. Episcopo Lingon.

CAPUT XVI.

CUm Capella ducis Burgundiæ gaudere dicatur hujusmodi privilegio, quòd nullus Archiepiscopus vel Episcopus in personas Canonicorum ejusdem Capellæ, suspensionis vel excommunicationis, aut interdicti sententias audeat promulgare: quidam Capellæ supradictæ Canonici, qui Parochiales Ecclesias à te tenent, occasione privilegii prælibati, in his etiam, quarum jurisdictio ad te pertinet, ita se dicunt exemptos, ut quantumcumque graviter interdum excedant, tuæ correctioni recusant & sententiæ subjacere. Quocirca mandamus, quatenus in quantum exempti sunt ejusdem ratione Capellæ, Apostolicis privilegiis deferas reverenter: sed in quantum ratione parochialium Ecclesiarum, vel aliàs jurisdictionem tuam respicere dignoscuntur, officii tui debitum in eosdem liberè prosequaris.

SVMMARIVM.

1 *EXemptus ratione certa rei, vel loci non censetur exemptus respectu alterius rei, vel loci.*

2 *Privilegium concessum personis cum adiectione loci est personale, ad locum tamen determinatum.*

3 *Exemptis Ecclesia Canonicis vel Clericis, Ecclesia non censetur exempta.*

4 *Exemptus respectu certi loci, si extra illum delinquat, non gaudet privilegio exemptionis.*

5 *Canonia potest obtineri cum beneficio curato de iure communi, secus post Concilium Tridentinum.*

6 *Capella Principum, & earum Capellani subsunt locorum Ordinariis, non autem Capellarum Magistris.*

7 *Episcopus fundat intentionem in tota diœcesi, & in qualibet ipsius parte super exercitio ordinaria iurisdictionis.*

8 *Capella regia visitari possunt ab Episcopo ex decretis Concilii Tridentini, licèt habeant ex privilegio, ut sint exempta à visitatione Ordinarii.*

9 *Regia privilegia tolluntur per legem generalem, etiamsi de illis non fiat specialis mentio.*

10 *Concilium Tridentinum* in cap. 11. sess. 24. vers. Et quoad Capellanos regios, *non habet locum nisi extra visitationem.*

11 *Exemptio super certo articulo concessa, ad alium articulum non extenditur.*

12 *Exemptus ut suspendi, interdici, vel excommunicari non possit, in reliquis puniri potest ab Ordinario.*

13 *Vna & eadem res diversis respectibus potest diverso iure censeri.*

14 *Exemptus ratione Canonicatus respectu Parochialis subest iurisdictioni Episcopi.*

15 *Exemptus subest Episcopo ratione rei non exempta.*

16 *Exempta Ecclesia nec Parochus quoad curam animarum, nec Parochiani intelliguntur exempti.*

17 *Regulares, & saculares exempti curam animarum exercentes in concernentibus curam subsunt iurisdictioni Episcopi.*

18 *Exempti tam saculares, quàm regulares sacramentum aliquod de facto administrantes, & in aliis casibus hic expressis an sint subiciendi iurisdictioni, & privationi Episcopi diœcesani, & n. seq. usque in finem.*

19 *Constitutionis Gregorii XV. de exemptorum privilegiis origo, & compilatio, & num. seq. usque in finem.*

20 *Regulares curam animarum non exercentes, sed aliquod sacramentum administrantes ex Concilio Tridentino non subsunt Episcopo.*

21 *Regulares prædicantes absque licentia, vel benedictione Episcopi, aut Episcopo contradicente in vim Concilii non ab Episcopo, sed à suis Superioribus regularibus sunt puniendi.*

22 *Idem si audiant confessiones personarum sacularium sine Episcopi examine, & approbatione.*

23 *Iurisdictio multoties conceditur ad cognoscendum, non autem ad exequendum, vel personaliter distringendum.*

24 *Laicus effectus Clericus, vel Monachus post commissum delictum subest iudici saculari praevenienti quoad bona, sed non quoad personam.*

25 *Iurisdictio contentiosa in exemptos non censetur tributa nisi in casibus in iure expressis.*

26 *Regulares administrantes laicis Sacramenta extrema unctionis, Eucharistia, vel Matrimonii absque Parochi licentia an sint excommunicati.*

27 *Executio est pars iurisdictionis.*

28 *Regulares audientes confessiones Monialium ipsis subiectarum, aut bona Monasteriorum earundem Monialium administrantes non subsunt Episcopi iurisdictioni in vim Concilii Tridentini.*

29 *Exempti delinquentes circa clausuram, vel personas intra septa degentes, vel administrationem Monialium an ab Episcopo puniri valeant.*

30 *Abbatissa electioni an Episcopus interesse possit.*

C*Vm Capella*. Ratione unius beneficii dicitur ille 1
subiectus, qui ratione alterius censetur exemptus. Hoc dicit secundum Joan. Andr. Burr. Card. & alios communiter. Vel aliter, & melius secundum Abbatem exemptus ratione certæ rei, vel loci non censetur exemptus respectu alterius rei, vel loci. Sunt duæ partes. In prima ponitur querela. In secunda provisio ibi, *quocirca*.

Nota primò privilegium concessum personis cum ad- 2
jectione loci, puta Canonicis talis Ecclesiæ non esse merè personale, nec merè reale; sed personale ad locum tamen determinatum, & restrictum secundum Anton. de Burr. *hic n.* 3. & Marian. Socin. *n.* 4. *in* 4. *notab.* Et quidem 3

ex

ex eo, quod sit personale, resultat ut exemptis alicujus Ec-
clesiæ Canonicis, vel Clericis, Ecclesia ipsa non censea-
tur exempta, ut per Innoc. & Host. *in princ.* Joan. Andr.
num. 1. *vers. Per hoc tamen*, & Anchar. *n.* 2. *in* 2. *notab.* &
est hodie expeditum *in c. Per exemptionem §. Verum infra eod.*
4 *lib.* 6. Et ex eo quod sit determinatum ad certum locum re-
sultat, ut si exemptus extra illum locum delinquat, privile-
gium exemptionis ei non suffragetur, ut hic patet, & no-
tant Butr. & Abb. uterque *n.* 2. *in* 1. *notab.*
5 Secundò nota de jure communi posse quem habere
Canoniam cum beneficio curato quod tamen intellige, ut
notatur *in cap. De multa in fine de praeben. in cap. Gratia
de rescript. in* 6. *& in cap.* 1. *de consuet. eod. lib.* secundum
Joan. Andr. *hic num.* 2. Cardin. *in princ. vers. Nota quem
posse tenere beneficium curatum cum Canonia*, Anchar. *n.* 3.
in 3. *notab.* & Abb. *num.* 4. *in ult. notab.* quod tamen
non probat hæc littera, quia factum narrat secundum
Jo. Andr. *num.* 2. vel isti Canonici habebant Parochiales
ex dispensatione prout hunc textum intelligit Host. *in c.*
6 *Extirpandæ d. n.* 15. *vers. Quarta ratione dispensationis
supra de praeben.* Sed quidquid sit de jure communi, hodie
ex Concilio Tridentino Canonicatus est incompatibilis
cum beneficio curato, cùm utrumque personalem residen-
tiam requirat, *ut in c.* 4. *sess.* 7. *& c.* 17. *sess.* 24. juncto *c.* 12.
ejusdem sess.
7 Tertiò nota Capellas Principum, & Capellanos ibi ad-
ministrantes subesse locorum Ordinariis, non autem ma-
gistris Capellarum: nam & ipsi Principes in spiritualibus
subsunt Episcopis diœcesanis, *ut in cap. Omnes Principes*,
& cap. Solitæ de maior. & obed. cap. Duo sunt 196. *distinct.*
ergo multò magis Clerici Capellarum, & ipsa Capella,
secundum Abb. *hic num.* 3. & Marian. Socin. *eod. num. in*
3. *notab.* Episcopus enim fundat intentionem super exer-
citio jurisdictionis ordinariæ in tota diœcesi, & in quali-
bet ejus parte, *ut* 10. *q.* 1. *per totam*, *cap. Omnes basilicæ* 16.
q. 7. *c. Cum Episcopus de offic. ordin. lib.* 6. Caputaq. *decis.*
201. *par.* 2. Seraphin. *decis.* 1104. Sed constitutio de privile-
gio exemptionis servanda erit dispositio hujus Decretalis,
quam Concilium Tridentinum non sustulit excepta visita-
tione, quin potius præservavit *in cap.* 11. *sess.* 24. ibi, *Et
quoad Capellanos regios*, juxta Constitutionem Innocentii
III. quæ incipit, *Cum Capella*.
8 Dixi, *excepta visitatione*, *quia d. cap.* 11. habet locum
extra visitationem tantùm: unde Capellæ regiæ, earum-
que Capellani quantumcumque gaudeant prærogativa
exemptionis, poterunt nihilominus visitari ab Episcopo
loci ex decretis *cap.* 4. *sess.* 6. *& cap.* 6. *sess.* 25. ut Sacra
Congregatio aliàs declaravit: nam cùm quidam Sacerdos
Regius Capellanus vocatus ad judicium coram Ordinario
loci postulasset se remitti ad Capellanum majorem sub præ-
9 textu exemptionis, de qua habetur in Concilio, *cap.* 11.
sess. 24. Sacra Congregatio censuit *cap.* 6. *sess.* 25. *& c.* 4.
sess. 6. comprehendere Capellas regias etiamsi in privile-
giis esset dictum, ut non possent visitari ab Ordinariis,
quia cùm d. cap. 6. deroget etiam fundationi, & immemo-
rabili, censetur derogare istis privilegiis. Non obstat, quod
privilegia regia non censeantur sublata, nisi in specie dica-
tur: quia fallit in lege generali, & quando Concilium voluit
10 exprimere, expressit. Dictum autem c. 11. non procedere
in actu visitationis, & sic intelligendum, quando extra vi-
sitationem Ordinarius vult procedere.
11 Quartò nota exemptionem aliquando concedi non ge-
neraliter, sed super certo articulo, prout hic erat, quia
Canonici Capellæ Ducis Burgundiæ non fuerunt plenè in
omnibus exempti à jurisdictione Ordinarii, sed in hoc
tantùm, ut non possent suspendi, interdici, vel excom-
12 municari. In aliis ergo puniri poterunt, quia exemptio
ad alium articulum non extenditur, secundum Innoc. *hic
num.* 1. *vers. Item nota*; unde Abb. Antiq. sic ponebat ca-
sum brevem videlicet: Secundum privilegii formam tan-
tùm quis privilegiatus censetur: ergo privilegii verba
sunt diligenter ponderanda, *cap. Porro supra eod.* propter
varias exemptionum formas, de quibus *in c. Si Papa infra
eod. lib.* 6. & cùm sint contra jus commune, ad consequen-
tiam non sunt trahenda, sicut nec jus singulare, *ut l. Quod
verò ff. de legib.* secundum Petr. de Anchar. *hic n.* 1. & Ma-
rian. Socin. *n.* 2.
13 Quintò nota posse contingere, ut quis certo respectu
sit ab Ordinario exemptus, & alia consideratione sit eidem
subjectus, & sic una, & eadem res, vel persona diversis
respectibus, seu qualitatibus potest diverso jure censeri;
concordat *cap. Cum olim*, & quod ibi not. *supra de re ju-
dic. in cap. Ex litteris supra de probat. & in l. Si Consul. ff.
de adopt. & in cap. Raynutius*, *& in cap. Raynaldus*, *su-
pra de testamen.* Quod nota ad limitationem regulæ quæ
habetur *in cap. Frater noster* 16. *quæst.* 1. *cap. Cognovimus*
12. *quæst.* 2. *& cap. Cum in tua de decim.* & alterius regulæ
de qua *in l. Si duobus ff. de statu liber.* ut hic pleniùs declarat
glossa.
Ultimò nota exemptum ratione Canonicatus si obtineat 14
Parochialem Ecclesiam respectu ejusdem Parochialis, &
sic in his quæ curam animarum, & Sacramentorum ad-
ministratione concernunt, Ordinarii jurisdictionem de-
clinare non posse: nam exemptus ratione rei non exem-
ptæ subjacet jurisdictioni ordinarii ad hoc *cap. Quoniam* 15
infra eod. & cap. 1. *§. ult. in verb. Quoad hoc eod. tit. lib.* 6.
secundum Innocen. *hic num.* 2. Ideoque exempta ecclesia
nec illius Presbyter, qui Parochianorum curam habet, 16
quoad ea quæ ad curam eamdem pertinent, nec ipsi Pa-
rochiani intelliguntur exempti, ut est casus *in cap. Per
exemptionem de privil. in* 6. Quod apertius hodie sanci- 17
tum est decreto Concilii Tridentini *in cap.* 11. *sess.* 25. *de
Regular.* ubi tam Regulares, quàm sæculares animarum
curam personarum sæcularium exercentes monasteriis, seu
domibus regularibus incumbentem immediatè subjiciuntur
jurisdictioni visitationi, & correctioni Episcopi, in cujus
diœcesi sunt sita.
QUÆRO, An exempti tam sæculares, quàm regula- 18
res Sacramentum aliquod de facto administrantes, & in
aliis casibus infrascriptis sint subjiciendi jurisdictioni, &
punitioni Episcopi.
In diœcesi Gyennensi nonnulli exempti etiam Ordinum 19
Militiarum tametsi Parochi non sint, nec curam animarum
suis ecclesiis, vel monasteriis incumbentem exerceant,
nec ad eam fuerint ab Ordinario examinati, & approbati,
tamen uti Parochi de facto, & absque ulla ipsius Ordina-
rii licentia sæpius matrimonia solemnizarunt. Et cùm 20
Cardinalis Episcopus vellet in eos animadvertere tam-
quam delinquentes circa Sacramentorum administratio-
nem ex decreto Trident. Concilii *cap.* 11. *sess.* 25. *de Re-
gular.* exempti objecerunt decretum illud ad hunc casum
non pertinere; loquitur enim de iis Regularibus, qui
curam animarum exercent in monasteriis, seu domibus
virorum, seu mulierum, quibus imminet animarum
cura personarum sæcularium: hos enim subjicit Episco-
po diœcesano in his quæ dictam curam, & Sacramento-
rum administrationem concernunt. At hoc casu exempti,
qui matrimoniis interfuerunt, id non egerunt ratione
curæ animarum. Ac propterea ob delictum ejusmodi non
à Diœcesano, sed ab eorum Superioribus Regularibus
sunt puniendi ad suorum privilegiorum præscriptum. Quem- 21
admodum Regulares quamvis prohibeantur in ecclesiis,
qui sui Ordinis non sunt, prædicare absque Episcopi li-
centia, & in ecclesiis sui Ordinis non petita ab Episcopo be-
nedictione, aut Episcopo contradicente ex ejusdem Con-
cilii decretis *c.* 2. *sess.* 5. *& cap.* 4. *sess.* 24. tamen S. Con-
gregatio Concilii declaravit eos si contrafecerint non posse
ab Episcopo puniri, sed à suis superioribus dumtaxat.
Quando enim Concilium voluit attribuere Episcopis fa-
cultatem compellendi, aut puniendi Regulares exemptos,
id disertis verbis expressit, ut patet *in c.* 13. *sess.* 25. *de regul.*
ibi: [Exempti autem omnes Clerici, sive sæculares, sive
regulares ad publicas processiones vocati accedere compel-
lantur,] *in c.* 3. *sess.* 6. *in c.* 4. *&* 14. *sess.* 25. *de regular.* at-
que alibi. Quod non fecit *in d. c.* 2. *&* 4. ubi verba non diri-
guntur in Episcopum, nec datur illi facultas coercendi, sed
simpliciter fit prohibitio regularibus.
Et similiter quamvis decreto *cap.* 15. *sess.* 23. cautum 22
sit nullum Presbyterum etiam Regularem posse confessio-
nes sæcularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id ido-
neum reputari, nisi aut Parochiale beneficium habeat, aut
ab Episcopo approbetur: tamen Regulares non curatos, qui
de facto confessiones sæcularium audiunt absque Episcopi
examine, & approbatione: S. Congregatio censuit non ab
Episcopo, sed à suis Superioribus esse puniendos: nec ad hunc
casum pertinere decretum d. c. 11. quod loquitur de exercen-
tibus curam animarum monasteriis incumbentem. Nec
cap. Per exemptionem infra eodem lib. 6. quia loquitur de
Pres-

Presbytero; qui Parochianorum curam habet: Sicuti
neque ad hunc casum pertinet decretum *d. cap. 11. sess.*
24. Quod subjicit exemptos jurisdictioni ad præscriptum
hujus Decretalis, cùm hæc loquatur de exemptis, qui
Ecclesiis Parochialibus præficiuntur. Unde eodem mo-
do contendunt Regulares non posse ab Episcopo coerceri
23 supradictos, qui de facto matrimonia solemnizarunt. In
multis enim casibus jura dant potestatem cognoscendi,
sed non exequendi, *ut l. A Divo Pio ff. de re iudic. glos.*
1. in Clem. 1. de foro competen. & inter non subditos non
est bona consequentia: Episcopus habet jurisdictionem,
ergo & personalem districtionem, ut ait Ancharan. *in cap.*
24 *Ea quæ sub num. 17. de regul. iur. in 6.* Ideòque laicus ef-
fectus Clericus vel Monachus post commissum delictum,
licet quoad bona subsit jurisdictioni judicis sæcularis præ-
venientis; non tamen potest ab eo personaliter distringi,
aut puniri secundum opinionem Jo. Andr. communiter re-
ceptam *in cap. unica supra de obligat. ad ratiocin.* Et simi-
liter etsi judex laicus quandoque de causis Clericorum
cognoscat, tamen coercere personas ecclesiasticas, vel ip-
sarum bona per executionem realem non potest sine man-
dato Episcopi, *cap. Ut fama de sent. excomm.* Anchar. *in*
d. cap. Ea quæ sub num. 17. vers. Item licet territorium.
25 Præsertim verò, quia actus concedendi licentiam inter-
veniendi matrimoniis celebrandis, prædicandi in ecclesiis
sui, vel alterius Ordinis, & confessiones audiendi sunt
voluntariæ jurisdictionis; à qua non rectè infertur ad ju-
risdictionem coercendi, quæ est contentiosa, & quæ nun-
quam censetur tributa in exemptos, nisi in casibus à jure
expressis, ut per Joan. Andr. Gemin. & Franc. *in cap. Epi-*
scoporum de privil. in 6. Unde in simili quamvis in Cle-
men. 1. *de sent. excomm.* Regulares utcumque exempti
jubeantur servare interdicta Ordinariorum: tamen
si interdicta non servaverint, non propterea ab eis pu-
niri possunt secundùm Vitalin. ibi post Paul. *n. 92.*

Hæc cùm à Cardinali Episcopo ad S. Congregationem
delata fuerint, visa sunt egere speciali Sedis Apostolicæ
remedio: nam etsi verba Concilii sint clara, ideòque
non admittant interpretationem, aut conjecturam volun-
tatis, absurdum tamen esse, ut melioris conditionis sint
qui de facto nulla authoritate suffulti unum, vel plura
Sacramenta administrare præsumunt, quàm qui illa admi-
nistrant ratione curæ prævio examine, & approbatione
26 Episcopi, cùm præsertim ex Clement. *Quia contingit de*
privileg. Religiosi qui Clericis, aut laicis Sacramentum
Unctionis extremæ, vel Eucharistiæ administrare, ma-
trimoniave solemnizare præsumpserit, non habita super
his parochialis Presbyteri licentia speciali, excommuni-
cationis incurrant sententiam ipso facto, per Sedem Apo-
stolicam dumtaxat absolvendi; & locorum Ordinarii post-
quam de hoc sibi constiterit possint eos excommunicatos
facere publicè denunciari, licet hæc pœna excommuni-
cationis quoad matrimonia fuerit postea sublata decreto
Tridentini Concilii *cap. 1. sess. 24. de reform. matrim.*
quod fuit contentum sola pœna suspensionis, ut aliàs S.
Congregatio declaravit. Sed nihilominus ex d. c. 1. nulla
atque irrita sunt matrimonia, ut proponitur, celebrata.
Et valdè absurdum videtur, ut cùm hæc concernant ani-
marum salutem, & spectent ad curam, & solicitudinem
Episcopi, ipse habeat manus ligatas, & officium suum
27 hac in parte exequi non possit, cùm exequutio sit pars
jurisdictionis, *cap. Si Delegatus de off. Deleg. in 6.* & no-
tat Jo. de Anan. *in cap. Significasti in fine supra eod. tit.*
Ad hoc cap. Quia frater 7. q. 1. & quod per illum textum
notat Innocen. *in cap. Ad aures num. 2. supra de tempor.*
ordinat. ubi ait: Vani capitis esset, qui diceret Præla-
tum non posse præcipere sine causæ cognitione, & ma-
ximè in his, quæ pertinent ad suum officium: & sequi-
tur ibi Jo. de Anan. ante num. 4. Ob quam rationem vi-
sa sunt etiam egere speciali provisione duo inconvenien-
tia superiùs relata de Regularibus, qui prædicant verbum
Dei sine Episcopi licentia, vel benedictione, aut Episco-
po contradicente, ac de iis, qui de facto sæcularium
confessiones audiunt sine examine, & approbatione Epi-
scopi; Ideòque expedire, ut si Sanctissimo placuerit ali-
quid addatur ad prædicta Concilii decreta, & per gene-
ralem Constitutionem detur Episcopo facultas coercendi
exemptos tam sæculares, quàm regulares, qui in prædi-
ctis casibus quoquomodo deliquerint, itaut sive animarum
curam personarum sæcularium monasteriis, seu domi-
bus regularibus incumbentem exerceant, sive aliàs eccle-
siastica Sacramenta, aut unum ex illis ministrent prævia
Episcopi licentia, & approbatione: sive quoquomodo
in dictæ curæ exercitio, aut in eorumdem Sacramento-
rum, vel alicujus ex illis administratione de facto se in-
gerant in his quæ hujusmodi curam, seu administratio-
nem concernunt, omnimodæ jurisdictioni, visitationi,
& correctioni Diœcesani Episcopi tamquam Sedis Apo-
stolicæ Delegati plenè in omnibus subjiciantur. Et simi-
liter habeat Episcopus authoritatem puniendi quoscumque
exemptos tam sæculares, quàm regulares, qui in alienis Ec-
clesiis, aut quæ suorum Ordinum non sunt absque Episcopi
licentia, & in ecclesiis suis, aut suorum Ordinum non pe-
tita Episcopi benedictione, aut ipso contradicente prædica-
re præsumpserint.

Paulò post Cardinalis Ludovisius retulit in Sacra Con-
gregatione Episcoporum Regularium abusus circa mona-
steria Monialium eis subjectarum, & cùm deliberatum
esset de remediis, Cardinalis Ubaldinus retulit in S. Con-
gregatione Concilii compilari Constitutionem circa pri-
vilegia Regularium, qui delinquunt in administratione
Sacramentorum, & prædicant absque Episcopi licentia,
vel benedictione, aut Episcopo contradicente: & ne
leges multiplicentur proposuit è re esse, ut in eadem
Congregatione agatur de aliqua provisione etiam quoad
monasteria Monialium; & hoc quoque caput inseratur
in eadem Constitutione, quod & reliqui omnes proba-
runt.

Itaque cùm de his deliberatum esset in S. Congrega- 28
tione Concilii habita die 17. Decembris 1622. Tametsi
monasteria Monialium Regularibus subjectarum non sub-
sint Episcoporum jurisdictioni, sed jussa sint à Concilio
relinqui sub eorumdem Regularium cura, & custodia
in cap. 8. & 9. sess. 25. de Regular. & propterea Episco-
pi nullam habeant authoritatem in Regulares, qui earum-
dem Monialium confessiones audiunt, aut in eorumdem
monasteriorum administratores, ut aliàs Sacra Congre-
gatio declaravit: quia tamen experientia docuit valdè
expedire ecclesiasticæ disciplinæ, ut Diœcesani circa hæc,
& alia infrascripta aliquam habeant facultatem; Patres
censuerunt Constitutioni, ut proponitur publicandæ
addendum esse; [Ut Episcopi habeant authoritatem ap-
probandi Confessarios tam sæculares, quàm regulares Mo-
nialium regularibus subjectarum, eosque confessarios, &
administratores ex legitima causa amovendi, saltem ubi
Superiores Regulares ab Episcopo admoniti eos amovere
detrectaverint, ad exemplum *cap. 8. & cap. 14. sess. 25.*
de regul. ubi in casibus ibi expressis regulares subjiciuntur
Episcopis in casum negligentiæ superiorum.]

Deinde etsi exempti in concernentibus clausuram mo- 29
nasteriorum Monialium etiam Regularibus subjectarum
subsint Episcoporum jurisdictioni tam ex dispositione ju-
ris communis, *cap. Periculoso de statu regul. in 6.* quàm
Trident. Concilii *in cap. 5. sess. 25. de regular.* Tamen
huic decreto censuerunt addendum esse, ut exempti tam
sæculares, quàm regulares si deliquerint circa clausuram,
aut circa personas intra septa degentes, vel circa bono-
rum administrationem eorumdem monasteriorum, ab
Episcopo loci tamquam Delegato Sedis Apostolicæ puniri
possint.

Postremò tribuendam esse Episcopis facultatem in ele- 30
ctionibus Abbatissarum præsidendi una cum Superioribus
regularibus.

Quæ omnia cùm Sanctissimo D. Nostro relata fuissent,
placuit Sanctitati suæ, ut fieret Constitutio, & compilare-
tur in Sacra Congregatione Concilii.

Itaque injunctum est mihi, ut super his minutam Bul-
læ conficerem, ac per manus deferrem, quæ tandem sin-
gulis articulis accuratè discussis, & à Sanctitate sua
approbatis promulgata fuit in hanc, quæ sequitur for-
mam.

GRE-

GREGORIUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

INscrutabili Dei providentia Universalis Ecclesiæ regimini, meritis licet imparibus, præsidentes, pastoralis nostræ sollicitudinis partes esse dignoscimus, in eam curam præcipuè incumbere, ut à dignis, & probatis tantùm sacerdotibus sanctè administrentur Ecclesiastica Sacramenta; atque ut virginum Deo sacrarum monasteria diligentissimè custodiantur, & viri assumantur idonei ad prædicationis officium salubriter exequendum. Sanè Tridentinæ Synodi decretis providè cautum est, nullum presbyterum, etiam regularem posse confessiones sæcularium, etiam sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium habeat, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut aliàs idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat: Necnon ut in monasteriis, seu domibus virorum, seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum sæcularium, preter eas, quæ sunt de illorum monasteriorum, seu locorum familia personæ, tam regulares, quàm sæculares ejusmodi curam exercentes, subsint immediatè in iis, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, in cujus diœcesi sunt sita: Itemque ut Episcopi universi sub obtestatione divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ in omnibus monasteriis sibi subjectis ordinaria; in aliis verò Sedis Apostolicæ auctoritate clausuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui, & ubi inviolata est, conservari maximè procurent; inobedientes, atque contradictores per censuras ecclesiasticas, aliasque pœnas, quacumque appellatione postposita, compescentes: Atque ut regulares in Ecclesiis suorum Ordinum prædicare volentes, se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur; in Ecclesiis verò, quæ suorum Ordinum non sunt, nullo modo prædicare possint sine Episcopi licentia: contradicente autem Episcopo, nulli, etiam in suorum Ordinum Ecclesiis, prædicare præsumant. Verùm quia experientia compertum est, ecclesiastici regiminis rationes postulare, ut decretis ejusmodi aliquid adjungatur, matura deliberatione nostra, & certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, hac generali, ac perpetuò valitura Constitutione decernimus, statuimus, & declaramus, ut deinceps tam regulares, quàm sæculares quomodolibet exempti, sive animarum curam personarum sæcularium monasteriis, seu domibus regularibus, aut quibusvis aliis Ecclesiis, vel beneficiis sive regularibus, sive sæcularibus Incumbentem exerceant; sive aliàs Ecclesiastica Sacramenta, aut unum ex illis ministrent prævia Episcopi licentia, & approbatione; sive quoquo modo in dictæ curæ exercitio, aut in eorumdem Sacramentorum, vel alicujus ex illis administratione de facto absque ulla auctoritate se ingerant, in his, quæ ejusmodi curam, seu administrationem concernunt, omnimodæ jurisdictioni, visitationi, & correctioni diœcesani Episcopi, tamquam Sedis Apostolicæ delegati, plenè in omnibus subjiciantur. Ad hæc tam regulares, quàm sæculares hujusmodi nullis privilegiis, aut exemptionibus tueri se possint, quominus, si deliquerint circa personas intra septa degentes, aut circa clausuram, vel circa bonorum administrationem monasteriorum Monialium, etiam regularibus subjectarum, ab Episcopo loci, similiter tamquam ad hoc Sedis Apostolicæ delegato, quoties, & quando opus fuerit, puniri, & corrigi valeant. Confessores verò sive regulares, sive sæculares, quomodocumque exempti tam ordinarii, quàm extraordinarii ad confessiones Monialium, etiam regularibus subjectarum, audiendas nullatenus deputari valeant, nisi prius ab Episcopo diœcesano idonei judicentur, & approbationem, quæ gratis concedatur, obtineant. Sed & administrantes bona ad ejusmodi monasteria Sanctimonialium, ut præfertur, etiam regularibus subjectarum, pertinentia, sive regulares extiterint, sive sæculares, quomodolibet exempti, Episcopo loci adhibitis etiam superioribus regularibus singulis annis rationes administrationis, gratis tamen exigendas, reddere teneantur, ad idque juris remediis cogi, & compelli queant. Liceatque Episcopo ex rationabili causa Superiores regulares admonere, ut ejusmodi confessores, atque administratores admoneant: iisque superioribus id facere detrectantibus, aut negligentibus, habeat Episcopus facultatem prædictos confessores, & administratores amovendi quoties, & quando opus esse judicaverit. Ac similiter possit Episcopus, unà cum superioribus regularibus, quarumcumque Abbatissarum, Priorissarum, Præfectarum, vel Præpositarum eorumdem monasteriorum, quocumque nomine appellentur, electionibus per se, vel per alium interesse, ac præsidere; absque ulla tamen ipsorum monasteriorum impensa. Ac demum habeat Episcopus tamquam dictæ Sedis delegatus, auctoritatem coercendi, ac puniendi quoscumque exemptos tam sæculares, quàm regulares, qui in alienis Ecclesiis, aut quæ suorum Ordinum non sunt, absque Episcopi licentia, Et in Ecclesiis suis, aut suorum Ordinum, non petita illius benedictione, aut ipso contradicente, prædicare præsumpserint. Itaut Episcopi in suprascriptis casibus, & in prænominatas personas in præmissis omnibus, & singulis, aut circa ea quoquo modo delinquentes, quoties, & quando opus fuerit, etiam extra visitationem, per censuras ecclesiasticas, aliasque pœnas, uti ejusdem Sedis delegati, procedere, omnemque jurisdictionem exercere liberè, & licitè valeant. Decernentes sic per quoscumque judices quavis auctoritate fungentes, etiam Sacri Palatii Auditores, necnon Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet, quavis, aliter judicandi, & interpretandi facultate, & authoritate, judicari, & definiri debere; irritum quoque, & inane si secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis in favorem quarumcumque personarum, atque Ordinum tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, Militiarum, etiam Sancti Joannis Hierosolymitani, Congregationum, Societatum, ac cujusvis alterius instituti, etiam necessariò, & in individuo exprimendi, Monasteriorum, Conventuum, Capitulorum, Ecclesiarum, & aliorum quorumcumque tam sæcularium, quàm regularium locorum, necnon illorum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis Statutis, vel Consuetudinibus, etiam immemorabilibus: exemptionibus quoque, indultis, & privilegiis, etiam in corpore juris clausis, aut ex causa, & titulo oneroso, vel in limine fundationis concessis, etiam Mari Magno, seu Bulla aurea, aut aliàs nuncupatis; Conservatorum deputationibus, eorumque, atque aliis inhibitionibus, quibus Episcopi deferre minimè teneantur; & quibusvis aliis, sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus decretis, etiam Motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, aut aliàs quomodolibet, etiam per viam communicationis, seu extensionis concessis, & iteratis vicibus approbatis, & innovatis; etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, & formis, specialis, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma servanda esset; tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata, inserti forent, præsentibus pro expressis habentes, quibus quoad ea, quæ eisdem præsentibus adversantur, illis aliàs in suo robore permansuris, specialiter, & expressè derogamus; cæterisque contrariis quibuscumque. Cæterùm quia difficile foret præsentes litteras ad singula quæque loca deferri, ut eæ tamen omnibus innotescant, mandamus illas ad valvas Lateranen. & Principis Apostolorum de Urbe Basilicarum, atque Cancellariæ Apostolicæ, & in acie Campi Floræ publicari, & inibi affigi, & per aliquod temporis spatium dimitti, eisque detractis, earum exempla in eo loco relinqui. Ac volumus ut earumdem præsentium litterarum transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Prælati, seu personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, in judicio, & extra illud ubi opus fuerit, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ ipsis originalibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostro-

nostrorum Statuti, declarationis, decretorum, derogationis, mandati, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ M. DC. XXII. Nonis Februarii, Pontificatus Nostri Anno Secundo.

V. Dat.

S. de Ursinis.

Registrata in Secretaria Brevium.

DECLARATIONES ALIQUOT SACRÆ Congregationis Concilii

Super Constitutione sanct. mem. Gregorii XV. de exemptorum privilegiis, &c.

I. Posita ejusmodi Constitutione, dubitatur, An liceat Episcopis visitare altaria regularium Ecclesiarum, quibus cura animarum personarum sæcularium non incumbit, aut loca, ubi in iisdem Ecclesiis asservatur Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, vel ubi audiuntur confessiones personarum sæcularium.

II. An Episcopi possint regularibus præscribere, ut certis tantùm in locis, ac temporibus, aut certarum personarum confessiones audiant, vel alias illorum privilegia restringere, ac moderari in sacramentis administrandis.

III. An facultas Episcopis per Constitutionem attributa in exemptos tam sæculares, quàm regulares, intelligatur etiam tributa in personas nullius diœcesis.

IV. An eadem facultas competat inferioribus Prælatis proprium territorium, ac jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus.

V. An per eandem Constitutionem in illis verbis possit Episcopus unà cum superioribus regularibus quarumcumque Abbatissarum, &c. electionibus per se, vel per alium interesse, ac præsidere: jus Abbatissas confirmandi Episcopis attributum censeatur.

VI. An Confessores Monialium ante editam Constitutionem deputati, debeant ab Episcopo examinari, & approbari.

VII. An superiores regulares similiter ante ipsius Constitutionis publicationem electi, seu deputati alia indigeant Episcopi approbatione pro confessionibus Sanctimonialium sibi subjectarum audiendis.

VIII. An Confessiones, quas audiunt superiores regulares electi, seu deputati, vel confirmati post publicationem, & scientiam tenoris dictæ Bullæ, non obtenta Episcopi approbatione, sint nullæ, atque irritæ, necne.

IX. An regulares generaliter ab Episcopo approbati ad confessiones personarum sæcularium audiendas, censeantur etiam approbati ad audiendas confessiones Monialium sibi subjectarum.

X. An regularis ad audiendas confessiones Monialium unius monasterii ab Episcopo approbatus confessiones Monialium alterius monasterii audire possit.

XI. An Confessores regulares extraordinarii semel ab Episcopo deputati, & approbati ad audiendas Monialium confessiones pro una vice infra annum ad præscriptum Sacri Concilii Tridentini, possint, virtute dictæ approbationis, pluries tamquam Confessores extraordinarii earumdem confessiones audire absque nova Episcopi licentia.

XII. Cùm in eadem Constitutione statutum sit, ut liceat Episcopo ex rationabili causa superiores regulares admonere, ut amoveant Confessores Monialium, atque administratores bonorum ad earumdem Monialium monasteria pertinentium, iisque superioribus id facere detrectantibus, habeat Episcopus facultatem prædictos Confessores, & administratores amovendi quoties, & quando opus esse judicaverit: An ejusmodi causam Episcopus superioribus regularibus significare teneatur.

XIII. An eadem Constitutio, qua parte supponit Episcopi jurisdictioni regulares delinquentes circa personas degentes intra septa Monasteriorum Monialium, aut circa clausuram, vel bonorum administrationem eorumdem Monasteriorum, habeat locum in omnibus delictis, an verò solum in notoriis, & cum scandalo populi.

Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

SAC. CONGREGATIO CARDINALIUM Concilii Tridentini Interpretum censuit, Constitutionem sanc. mem. Greg. XV. de exemptorum privilegiis, nequaquam subjicere Regulares exemptos, quibus cura animarum personarum sæcularium non incumbit Episcoporum jurisdictioni in his, quæ Sacramentorum administrationem concernunt, nisi cùm in Sacramentis personis sæcularibus administrandis iidem Regulares delinquunt: ac propterea

Ad primum dubium respondit, Episcopis non licere in vim ejusdem Constitutionis visitare altaria Ecclesiarum Regularium, quibus non incumbit animarum cura personarum sæcularium, nec loca, ubi in iisdem Ecclesiis asservatur Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, vel ubi confessiones personarum sæcularium audiuntur.

Ad II. Hac in parte Constitutionem nihil novi juris induxisse, nec ullam novam auctoritatem Episcopis in Regulares attribuisse: Ideòque in vim ipsius Constitutionis non posse Episcopos Regularibus præscribere, ut certis tantùm in locis, ac temporibus, aut certarum personarum Confessiones audiant, vel aliàs illorum privilegia in Sacramentis administranda restringere, aut moderari. Quòd si aliunde Episcopis hujusmodi facultas competat, illam non fuisse ab eadem Constitutione sublatam.

Ad III. Censuit ejusmodi facultatem non intelligi tributam Episcopis in personas nullius diœcesis.

Ad IV. Non competere.

Ad V. Jus confirmandi Abbatissas minimè fuisse Episcopis per Constitutionem attributum.

Ad VI. Confessores quidem extraordinarios Monialium nullatenus posse post Constitutionem illarum Confessiones audire, nisi priùs ab Episcopo diœcesano idonei judicentur, & approbentur. Ordinarios verò Confessores ante Constitutionis publicationem deputatos posse, durante triennio ab eorum deputatione inchoando, pergere in Confessionibus Sanctimonialium audiendis, absque alio examine, & approbatione Episcopi. Quòd si contingat, ut illorum facultas à Sede Apostolica ultrà triennium protogetur, tunc debere eos ab Episcopo examinari, & approbari.

Ad VII. Superiores Regulares electos, seu deputatos ante ipsius Constitutionis publicationem: quibus alioquin facultas competat audiendi Confessiones Monialium sibi subjectarum, posse, durante eorum officio, pergere sine alia Episcopi approbatione in Confessionibus audiendis illarum tantùm, quæ sponte, ac proprio motu id ab eis petierint. At verò eos, qui post Constitutionem eligentur, aut quoquomodo deputabuntur, vel qui in eorum officiis, seu dignitatibus, expleto jam tempore à Constitutionibus cujusque Ordinis, vel alias legitimè præfinito, ad aliud tempus confirmabuntur, nequaquam posse Sanctimonialium Confessiones audire, nisi priùs à Diœcesano Episcopo idonei judicati, atque approbati fuerint.

Ad VIII. Confessiones hujusmodi nullas, atque irritas esse.

Ad IX. Regulares generaliter ab Episcopo approbatos ad Confessiones personarum sæcularium audiendas, nequaquam censeri approbatos ad audiendas Confessiones Monialium sibi subjectarum; sed egere quoad hoc speciali Episcopi approbatione.

Ad X. Regularem ad audiendas Confessiones Monialium unius monasterii ab Episcopo approbatum, minimè posse audire Confessiones Monialium alterius monasterii.

Ad XI. Confessores extraordinarios semel deputatos, atque approbatos ab Episcopo ad Monialium Confessiones pro una vice audiendas, haud posse pluries in vim approbationis ejusmodi illarum Confessiones audire: sed ab Episcopo toties esse approbandos, quoties casus deputationis contigerit.

R Ad

Ad XII. Non teneri ejusmodi causam significare Superioribus Regularibus; sed hoc relinqui arbitrio, & prudentiæ Episcoporum, quorum conscientiam Sacra Congregatio serio oneravit, ne facultate sibi hac in parte attributa quoquomodo abutantur ejus rei in districto Dei judicio rationem reddituri.

Ad XIII. Constitutionem habere locum in omnibus delictis, non autem in notoriis tantum, & cum populi scandalo.

Quæ Sacra Congregationis responsa ad severam felic. record. Gregorius XV. & Sanctiss. D. N. Urbanus VIII. in omnibus approbarunt.

A. Card. Caetanus.

Prosper Fagnanus S. Congreg. Secr.

DE PRIVILEGIIS, &c.

Idem Innocentius III. Ausonen. Episcopo.

CAPUT XVIII.

EX parte tua fuit quæsitum, utrùm Clerici & laici, qui litteras protectionis ostendunt, in quibus personæ suæ expresso nomine, cum omnibus rebus suis sub Apostolica protectione consistere declarantur, à jurisdictione Episcopi diœcesani sint exempti? Nos autem tibi respondemus, quòd per litteras hujusmodi, ab Episcoporum suorum potestate minimè subtrahuntur.

SUMMARIUM.

1 *REceptio generalis personæ tantùm, aut personæ, & rerum sub protectione Papæ, non eximit personam, nec res à iurisdictione Episcopi.*

Exemptio alia est merè personalis, alia localis, vel mixta, ibid. vers. Secundò nota.

Referendarii utriusque, vel alterius Signaturæ, eorumque familiares, an etiam ratione delicti, seu contractus, aut rei, de qua contra ipsos agitur, sint exempti ab Ordinariorum iurisdictione, & num. seqq. usque in fin.

2 *Referendariorum exemptio à iurisdictione Ordinarii ex Bulla Pauli III. an sublata fuit ex* cap. 1. sess. 24. *Conc. Triden. nu. 2. usque ad nu. 12.*

Dictio, hujusmodi, *similitudinem inducit, & per similitudinem demonstrat, numer. 2.* vers. Ex quoad hoc.

3 *Referendarii sunt cæteris officialibus, & Ministris Curiæ digniores, & cur, num. 3.*

4 *Referendarii non habent simpliciter titulum honorarium, sed officium, & in quibus consistat, & numer. 21.*

5 *Referendarii qualiter, & quando admittantur ad Signaturam Iustitiæ, vel Gratiæ.*

6 *Litteræ Apostolicæ quando dicantur gratiam, vel iustitiam continere.*

7 *Exemptionis indultum Referendariis concessum est ex debito iustitiæ in remunerationem laborum, quos sustinent pro servitio Sedis Apostolicæ, & universalis Ecclesiæ utilitate.*

8 *Concilii Tridentini decretum* cap. 11. sess. 24. *procedit in causis criminalibus tantùm, non autem in civilibus.*

9 *Ratio in proœmio posita restringit dispositionem generalem ad limites ipsius rationis.*

10 *Eugenianæ Constitutioni quoad obtinentes beneficia non fuit derogatum à Concilio Tridentino, nisi in causis criminalibus.*

11 *Protonotarii Apostolici ex privilegio deferentes habitum, & rochettum non possunt in prima instantia coram Ordinariis locorum conveniri in causis civilibus summam 25. ducatorum auri de Camera excedentibus.*

12 *Referendariorum, eorumque familiarium exemptio ex Bulla Pauli III. sublata fuit à Concilio Tridentino in* cap. 3. sess. 6. *&* cap. 4. sess. 14.

Declaratur, num. 16.

13 *Episcopi tamquam Sedis Apostolicæ delegati possunt procedere contra exemptos extra visitationem, si in suis Ecclesiis resideant; aliàs secus.*

14 *Dictio,* quicumque, *est effranata, & comprehendit omnes etiam in sublimi dignitate constitutos, & numer. 45.*

15 *Familiarium Referendariorum exemptio, de qua in Bulla Pauli III. sublata fuit à Concilio Tridentino in favorem Episcoporum residentium, & numer. seq. Nec revixit per Constitutionem Sixti V. numer. 20. & 31.*

Referendariorum exemptio, de qua in Bulla Pauli III. sublata est à Concilio Tridentino etiam in causis civilibus.

18 *Referendariorum exemptionem à Concilio Tridentino sublatam fuisse probatur etiam ex Constitutione Sixti V.*

19 *Bulla Sixti V. qua Referendarii eximuntur à iurisdictione Ordinariorum, expenditur, & num. seq.*

21 *An eadem Bulla sustulerit decreta Concilii Tridentini quibus exempti subjiciuntur Ordinariis, ut Sedis Apostolicæ delegatis.*

22 *Papa numquam ita eximit aliquem à iurisdictione quin ipse possit per se, vel suos delegatos procedere.*

23 *Iurisdictione Ordinarii sublata, non censetur sublata iurisdictio per Sedem Apostolicam delegata.*

Declaratur, num. 25.

24 *Exemptio à visitatione, sub generali exemptione à iurisdictione non comprehenditur.*

Declaratur, num. 30. & seqq.

25 *Exemptionis privilegium potius intelligi debet, ut in suo casu corrigat ius præcedens, quàm ut sit inane, & elusorium.*

26 *Constitutio posterior tollit decreta Concilii Tridentini contraria, etiamsi eidem Concilio specialiter non deroget.*

27 *Papa est iudex ordinarius exemptorum, & nu. 48.*

28 *Exemptiones à iurisdictione Ordinarii etiam in posterum concedendæ, quæ titulis honorariis sunt annexæ, sublatæ sunt à Concilio Tridentino.*

29 *Constitutio posterior edita motu proprio, & ex certa scientia derogat priori contrariæ etiam habenti clausulam derogatoriam ad futuras dispositiones.*

30 *Cardinales quatuor à Paulo III. creati per litteras in forma Brevis post eius obitum exhibitas, ibid.*

31 *Verba inconsulta, & geminata includunt etiam ea, quæ aliàs non includerentur, & nu. 44.*

32 *Legati facultas conferendi beneficia, an comprehendat beneficia Papæ reservata.*

33 *Exempti Sedis Apostolicæ immediatè subiecti non subsunt visitationi Ordinarii.*

34 *Referendarii an sint veri familiares Papæ, an vero ex privilegio, & num. seq. usque ad nu. 40.*

35 *Familiaritas vera, & non ficta constituitur ex commensalitate, & servitio, & num. seq.*

36 *Cardinales non sunt Papæ familiares.*

Item

Item nec Rotæ Auditores, *ibid.*

37 *Familiares veri non constituuntur ex eo, quod recipiantur à Papa in veros, ac proprios familiares, nisi insistant circa servitia, & vivant expensis illius.*

Constitutio Pauli III. super familiaritate Referendariorum expenditur, *ibid.*

Princeps potest contra veritatem fingere, sed non veritatem immutare, *nu.* 37. vers. Et Princeps.

38 *Iuspatronatus concessum à Papa cum clausula*, ut sit perinde ac si esset ex fundatione, vel dotatione laicorum etiam Regum, *censetur ex privilegio, & est abrogatum à Concilio Tridentino.*

39 *Referendarii ratione beneficiorum, quæ obtinent, an subsint iurisdictioni Ordinarij.*

40 *Referendariorum exemptio ab Ordinariorum iurisdictione an sit restringenda, ut non habeat locum ratione delicti, seu contractus, aut rei litigiosæ, & num. seq. usque in fin.*

41 *Exemptorum duæ species.*

42 *Intellectus* cap. Volentes, de privil. lib. 6. *& nu. seq. & num.* 45.

43 *Constitutio iuris veteris declaratoria novum ius non inducit, sed quod prius latebat, manifestat.*

45 *Exemptio à iurisdictione Ordinarii, quantumcumque lata, restringitur ad tres casus exemptos in* cap. 1. de privil. lib. 6.

46 *Exempti generaliter, & indefinitè gaudent exemptione etiam cùm delinquunt, sed contrahunt, aut res litigiosa consistit in loco, ubi domicilium habent, quamvis idem locus exemptus non sit.*

47 *Exemptio non inducitur per solam receptionem sub protectione Sedis Apostolicæ.*

48 *Exempti à iurisdictione Ordinarii ex hoc ipso Papæ sunt immediatè subiecti.*

49 *Exemptiones merè personales non sunt restrictæ ad tres casus delicti, contractus, aut rei, sed mixta tantum.*

50 *Exempti etiamsi existant in loco exempto, si tamen delinquant in loco non exempto, puta proijciendo lapides, &c. possunt puniri ab Ordinario.*

51 *Exemptus conveniri non potest in loco domicilii, si alibi delinquat, vel contrahat, aut res litigiosa consistat.*

52 *Referendarii si obtineant beneficia Ordinarii subiecta, eorumdem beneficiorum ratione Ordinarii subiiciuntur.*

53 *Religiosus exemptus si accipiat executionem ultimæ voluntatis, pro huiusmodi executione conveniri potest coram Ordinario.*

54 *Idem si suscipiat administrationem Confraternitatis, vel Hospitalis.*

1 EX *parte*, *il secondo*. Receptus sub protectione Papæ per hoc non censetur exemptus. Hoc dicit. Communis divisio. Secunda ibi, *Nos autem*.

2 Nota primò generalem protectionem non eximere à jurisdictione Ordinarii. Butr. hic *num.* 3. & Anchar. in ultim. not. atque ita hujusmodi protectio est ferè inutilis, sicut confirmatio in forma communi, ut in *cap. Quia diversitatem*, *supra de concess. præben.* Sed dicendum est in hoc proficere, quia, ut inquit gloss. in *cap. Recepimus*, *in verb. Ad iudicium*, *supra eodem*: sic receptis debetur major reverentia, quàm aliis, argum. *cap. Per tuas*, *de maior. & obed.* & Papa fortè citiùs movetur cùm injustè gravantur ad litteras concedendas. Dixi generalem protectionem, quia secus esset in protectione speciali, cùm quis se, & sua submittit Papæ, juxta text. in *cap. Ad audientiam*, *de appellat.* ubi hanc differentiam inter generalem, & specialem protectionem ponit gloss. *in verb. Nostra protectioni*, Butr. & Anchar. proximè citati. Item secus esset, si aliqui reciperentur in proprios, & speciales subditos, quia per hoc censerentur exempti, ut est expressum in *cap. Si Papa*, *vers. Similiter*, *infra eod. lib.* 6. Non sic si in proprios, & speciales filios Romanæ Ecclesiæ sint suscepti: tales quippe exempti propterea non existunt, ut ibi dicitur in *ver. Non sic*, ubi corrigitur opinio Innocentii hic in *vers. Secus autem*, & ibi plenè videas de pluribus exemptionum formulis.

Secundò nota nec susceptionem Ecclesiæ sub protectione Sedis Apostolicæ, nec susceptionem singularis personæ, aut personæ, & Ecclesiæ simul importare exemptionem à potestate Episcopi. De Ecclesia tantùm est text. in dicto *cap. Recepimus*, *supra eodem*, nisi ad judicium perceptæ libertatis Romanæ Ecclesiæ census annuus conferatur, ut ibi deciditur, & in d. *cap. Si Papa*, *infra eod. lib.* 6. De persona singulari seu de persona cum rebus, est text. hic, & ita vitatur superfluitas harum Decretalium, secundùm Abbatem, & Marianum Socinum. Ex quibus colliguntur duæ exemptionum species. Altera est merè personalis, cùm scilicet persona ipsa simpliciter, & absolutè eximitur. Altera est localis, seu mixta, id est cùm persona eximitur respectu certi loci, putà Monachus respectu Monasterii, vel Canonicus respectu Ecclesiæ, Abb. in *cap. Tuarum*, *num.* 8. *supra eod.*

Quid autem intersit inter has duas exemptionum species, & an personaliter exempti, ut Capellani, & familiares Papæ sortiantur forum diœcesani ratione delicti, contractus, aut rei litigiosæ, dicam plenè in sequenti quæstione, præsertim à *num.* 49.

QUÆRO, An Referendarii utriusque, vel alterius Signaturæ, eorumque familiares etiam ratione delicti, seu contractus, aut rei, de qua contra ipsos agitur, sint exempti ab Ordinariorum jurisdictione.

Paulus III. in Constitutione, quæ incipit, *Debita consideratione*, edita 30. Julii 1540. Referendarios multis, iisque insignibus privilegiis decoravit, licèt pleraque illorum postea sublata fuerint per posteriores aliorum Pontificum Constitutiones; & inter cætera tribuit illis exemptionem à jurisdictione Ordinariorum his verbis: *Et nihilominus Referendarios, ac illorum omnia, & singula beneficia, & officia ecclesiastica, quæ obtinent, ac in futurum obtinebunt, & in illis pro tempore deservientes, ac Capellanos, familiares, & servitores suos tam præsentes, quàm futuros ab omni iurisdictione, correctione, visitatione, dominio, superioritate, & potestate Archiepiscoporum, Episcoporum, Prælatorum, & Ordinariorum locorum quorumcumque, & iudicum etiam à dicta Sede delegatorum, aut subdelegatorum quomodolibet nunc, & pro tempore existentium eximimus, ac totaliter liberamus, ac sub B. Petri, & Sedis prædicta, ac nostra protectione suscipimus, nobisque, & dictæ Sedi immediatè subijcimus, ac liberos, immunes, exemptos, susceptos, & subiectos omninò constituimus, & declaramus, ac decernimus.*

Quo opposito pro solutione quæstionis ante omnia discutiendum est, an hujusmodi exemptio Referendariorum generaliter sublata fuerit ex aliquo Tridentini Concilii decreto.

Et quidem hæsitari potest primò, an fuerit sublata ex *cap.* 11. *sess.* 24. ubi decernitur, ut si quando aliquos honorariis titulis Protonotariatus, Acolythatus, Comitis Palatini, Capellani regii, aut aliis hujusmodi in Romana Curia, vel extra insignibus decorandos esse placuerit, nihil ex iis privilegiis detractum esse Ordinariis intelligatur, quominus ii, quibus ea jam concessa sunt, vel imposterum concedi contigerit, ipsis Ordinariis tamquam Apostolicæ Sedis delegatis plenè in omnibus subjecti existant.

Et quoad hoc decretum ponderanda sunt verba illa, *& aliis huiusmodi*, quæ apertè innuunt Concilium voluisse comprehendere non solùm Protonotarios, & eos, de quibus expressè meminit, sed etiam alios consimiles; atque ita in sui latitudine videntur apta comprehendere etiam Referendarios, cùm & ipsi non aliter privilegio exemptionis potiantur, quàm ratione tituli Referendariatus, cui ex indulto Sedis Apostolicæ exemptio annexa est, præsertim verò quia sunt etiam Notarii Apostolici ex privilegio inserto in supracscripta Constitutione Pauli III. itaut propterea expressè, & nominatim videantur inclusi in dict. *cap.* 11.

Sed in contrarium facit, quia illa dictio, *aliis*, posita in dict. *cap.* 11. importat omnimodam similitudinem ad expressa, Bart. in *l. Sed & reprobari*, *num.* 6. *de excus. tut.* Bald. in *l. Si fugitivi*, *colum. ultim. C. de serv. fugit.* Bero. *cons.* 41. *num.* 10. *vol.* 1. *& cons.* 51. *num.* 29. quod haberet locum etiamsi dixisset, & aliis omnibus, quia nihilominus per hæc verba generalia non venirent majora, vel graviora, quàm expressa fuissent, casus est in Clem. *non potest, de procur. in l. fin. §. Cui dulcia, de trit. vin. & oleo leg.*

Sed absque dubio procedit hoc casu, quia post verbum, *alios*, Concilium adjecit etiam dictionem, *hujusmodi*, quæ pariter similitudinem inducit, *l. Denique*, *ff. de pign. cap. fin. de for. compet. lib. 6.* & per similitudinem demonstrat, *l. Hujusmodi*, *de leg.* 1. & post certum ordinem expressum restringit dispositionem ad id, ad quod adjicitur, Feder. de Sen. *cons.* 15. *numer.* 4. *in fin. vers. Respondeo ista Constitutio*, sed supra immediatè Concilium expressit habentes titulos honorarios Protonotariatus, Acolythatus, Comitis Palatini, & Capellani regii. Ergo per subsequentia verba, aut aliis hujusmodi non comprehendit Referendarios, quia non sunt similes expressis, sed majores. Etenim, ut inquit Sarnen. *in compend. utriusque Signaturæ*,
3 *num.* 32. [Referendarii inter officiales Curiæ digniores reputantur: nam in regulis prærogativarum, & expectantium primi omnium Referendarii scribuntur, deinde Protonotarii participantes, tertiò Correctores, posteà Subdiaconi numerarii, quartò Auditores Rotæ, posteà Clerici Cameræ, deinde Auditor Cameræ, & Abbreviatores actu officia sua exercentes: itaque Referendarii ab ordine litteræ censentur digniores cæteris aliis, quia primò nominantur, *l. 1. & 2. ff. de Albo Scrib.* Et ideò dato expectativarum concursu inter prædictos officiales, Papa voluit Referendarios præcedere.] Hæc Sarnen. Rationem verò cur Pontifices voluerit Referendarios cæteris Officialibus anteferri, subjicit August. Aretin. in §. *fin. in princip. instit. de except.* quia quotidiè apud principem, & in ejus præsentia; imò simul cum eo officia sua exercent opere, & consilio adjuvantes: quod alii Curiæ Officiales seorsim faciunt, nec ita immediatè Papam juvant: & sequitur Joan. de Terra rub. *in tract. primogen. fol.* 108. *colum.* 1. & Sarnen. *loc. cit.* Quæ quidem ratio habetur etiam in antedicta Constitutione Pauli III. ibi, *Ut Referendarii nostri, qui præ cæteris Officialibus, & Ministris nostris propinquis nobis assistunt*, plures etiam Referendariorum prærogati-
4 vas recenset ibidem Sarnen. *num.* 32. post Batt. in *l. Eos*, *Cod. de excusat. mun. lib.* 10. & Rota *decis.* 306. *in novis*, *quæ est tertia*, *in tit. de renunc.* Præterea Referendarii non habent simpliciter titulum honorarium, ut Protonotarii non participantes, & reliqui, de quibus Concilium loquitur, sed habent officium, videlicet libellos supplicatorios Summo Pontifici oblatos accipiendi, & causas coram ipso introducendi, seu referendi, ut inquit Speculat. in *tit. de supplicat.* §. 1. & ante eum Innocent. in *cap. Ex litteris*, *num.* 3. *vers. Et quidem libellus*, *de in integr. restit.* nec aliud sentit gloss. 1. *in Authent. de Referendariis Sacri Palatii coll.* 2. dum ait, *Referendarios esse qui sunt Advocati in Curia Principis*, *dictos ex eo, quod referant vices hominum coram Principe*, & gloss. in *Authen. Quomodo oporteat Episcopos*, §. *Non autem aliter*, *in fin. in verb. Referendarii*, dicens, *Referendarios esse qui stant in Curia*, *ut præstent advocationem venientibus*, *ut dicta eorum referant*, quorum quidem ministerium fusiùs explicatur à Sarnen. *in compend. utriusq. signatur. num.* 26. relatis constitutionibus, & ordinationibus Alexandri VI. & habetur in antedicta Constitutione Pauli III. & in Constitutione Sixti V. de
5 qua infra *num.* 19. Et ad hujusmodi officium non assumuntur nisi cognitæ, & spectatæ virtutis viri; nec quisquam admittitur ad Signaturam justitiæ antequam ab illius Præfecto vocatis, & congregatis ad id sex antiquioribus Referendariis examinatus fuerit; & ad hunc effectum saltem binas supplicationes, seu commissiones sibi ab ipso Præfecto ex tempore porrectas proposuerit, & suffragiis eorumdem sex Referendariorum, & Præfecti collectis taliter se gesserit, ut relatione per eumdem Summo Pontifici facta, meruerit commendari, & approbari, præstito priùs per eum in manibus ejusdem Præfecti solito juramento ad præscriptum ordinationis Alexandri VI. relatæ à Sarnen. *loco citato*. Et ad Signaturam gratiæ nemini patet ascensus, nisi saltem triennio in Signatura justitiæ fuerit laudabiliter versatus: quorum etiam duodecim antiquioribus sententiæ dicendæ in ipsa Signatura Gratiæ facultas existit: & singuli Referendarii ante admissionem litteras Apostolicas sub plumbo super concessione sui officii Referendariatus hujusmodi tenentur expedire Datarii manu subscriptas, prout hæc habentur in eadem Sixti V. Constitutione, licèt usque ad tempora Alexan. VI. fierent solo verbo, ut per Sarnen. *ubi supra*, *num.* 27. Hujus autem officii contemplatione fuit illis concessum exemptionis privilegium, ut constat ex prædictis Constitutionibus Pauli III. in princ. & Sixti V. in *vers. Cæterùm ut Referendarii*. Et hac ratione ab eodem Paulo III. Prælati, ac etiam familiares continui commensales declarantur, & excellentiæ dignitate sublimantur: quæ quidem omnia, & alia plura, quæ in eisdem Extravagan. exarantur, nullatenus congruunt his, qui simplices titulos honorarios obtinent à Sede Apostolica: unde sequitur ut Referendarii minimè comprehendantur in dict. *cap.* 11. *sess.* 24. sub illis verbis & aliis hujusmodi, quæ sunt repetitiva similium ut ostensum est supra.

Et confirmatur, quia quando in lege, aut canone sunt enumeratæ minores, aut inferiores personæ, non possunt posteà sub generali clausula, quæ subnectitur, majores seu superiores includi, *cap. Sedes*, & ibi Ant. de Butr. *nu.* 10. *de rescript.* Bero. in *cap.* 1. *nu.* 205. *de indic.*

Corroborantur prædicta ex diversitate indulti Referen- 6
dariorum à communibus indultis, & gratiis, quæ titulis honorariis à Sede Apostolica conceduntur, aliæ namque communes gratiæ procedunt ex mera liberalitate Papæ; & ideò ex parte recipientium dicuntur purè, & simpliciter gratiæ, *c. Significasti*, *& ibi not. de praeben.* si enim subesset necessitas Papæ dandi illam, non esset gratia, sed quædam justitiæ executio; unde de talibus dicit lex sub nomine liberalitatis debitum naturale persolvi, *l. 1. C. de imponen. lucrat. descript. lib.* 10. litteræ etiam Papæ, quæ emanant pro illis, quibus Papa tenetur necessariò providere, appellantur propriè litteræ justitiæ, ut notatur in *cap. Cum secundum Apostolum*, *de praeben.* similiter lex constituit differentiam inter puram donationem, & remunerationem, quia donationem simplicem nisi certa solemnitate servata lex moderatur usque ad certam summam: sed non ita donationem remunerationis causa, ut *l. Aquilius*, *ff. de do-*
nat. Ad propositum ergo indultum exemptionis conces- 7
sum Referendariis ex verbis narrativis Constitutionis Pauli III. super quibus fundatur ejus intentio apparet esse quamdam remunerationem laborum, quos pro Sedis Apostolicæ servitio jugiter sustinent, ut colligitur ex illis verbis Constitutionis; *Referendarii nostri*, *qui præ cæteris Officialibus*, *& Ministris nostris propinquius nobis assistunt circa ipsas supplicationes*, *& commissiones pro nostro*, *& Apostolicæ Sedis honore*, *ac universalis Ecclesiæ utilitate*, *& aliàs gratis*, *prompta voluntate*, *indefessè laborant*. Et ibi, *Dignum*, *quin potius debitum reputamus*, *ut illos specialis benevolentiæ favoribus amplectamur*, *& præclaris dignitatum titulis decoramus*. Et ex Constitutione Sixti V. ibi, *Cæterùm*, *ut Referendarii ad suscipiendos pro dicta Sede labores eo promptiores reddantur*, *quo exinde spiritualibus*, *& temporalibus gratiis se cognoverint uberiùs esse refertos*. Ex quibus verbis, ut dixi, probatur quæ fuerit intentio Papæ, *Clement.* 1. *de probat.* fuit enim sub nomine gratiæ debitum naturale persolvere, dum dicit, *dignum*, *& debitum*. Non ergo propriè debet dici gratia, cùm fiat ex necessitate naturalis debiti, quia nemo in necessitatibus liberalis existit, *leg. Rem legatam*, *ff. de adimen. leg.* ac proinde revocatio privilegiorum, & exemptionum, quæ titulis honorariis à Sede Apostolica conceduntur ex mera gratia, nullatenus videtur extendenda ad exemptionem concessam Referendariis ex debito justitiæ, & in remunerationem laborum, & ita in terminis similis gratiæ concessæ à Papa cum narrativa illa, *Dignum quin potius debitum*, per considerationes prædictas consuluit Petr. de Anchar. *cons.* 295. *Pro clarioris*, *nu.* 6. *vers. Quinto quod dicta regula*. In hoc tamen advertendum est, quia Rota tenet clausulas illas, quæ in initio litterarum Apostolicarum solent apponi de virtute, & meritis ejus, cui fit gratia, solere apponi ex stylo, non autem per modum causæ, ut apud Seraph. *decis.* 1428. *nu.* 10.

Sed quamvis à Concilio in dict. *cap.* 11. *sess.* 24. sublata 8
esset Referendariorum exemptio, tamen Sacra Congregatio declaravit decretum illud non habere locum in causis
civilibus, sed in criminalibus tantùm. Nec obstant ver- 9
ba universalia ibi posita, quia omnia restringuntur ad limites rationis expressæ in procemio, quæ verè non congruit nisi exemptioni in causis criminalibus: illa enim propriè parit perturbationem in jurisdictione Episcoporum, & præbet exemptis occasionem laxioris vitæ; non autem exemptio in causis civilibus. Absolutum est autem rationem in procemio positam regulare totam dispositionem,

tionem, illamque restringere, ac limitare ad terminos ipsius rationis, Bald. *conf.* 159. eleganter, & copiosè, *numer.* 4. *verf. Nisi dicamus*, *lib.* 2. Lap. *alleg.* 101. *num.* 24. Et exceptio, quæ fit de Capellanis regiis, itidem habet locum in causis criminalibus dumtaxat, de quibus loquitur *cap. Cùm capella*, *supra eod.* secundùm ea, quæ in hac specie tradit Rota *decis.* 744. *nu.* 2. *par.* 1. *divers.* unde firmat regulam in contrarium in criminalibus, non autem in civilibus, quia exceptionis natura est declarare regulam, non autem illam ampliare, ut comprehendat eã, quæ non sunt de genere regulæ, Bald. *conf.* 131. *Casus talis est*, *verf. Super secundo*, *lib.* 1. Alexan. *conf.* 28. *Visis, & accuratè*, *num.* 11. *verf. Non obstat*, *quod exceptio*, *lib.* 1. Roman. *conf.* 359. *circa primum*, *num.* 13. *verf. Veritas tamen:* & hac ratione exceptio, quæ fit in fine d. *cap.* 11. *sess.*
10 24. à Constitutione Eugeniana, quoad obtinentes beneficia ratione dictorum beneficiorum, non videtur habere locum in causis civilibus, nec eidem Eugenianæ videtur derogatum nisi in causis criminalibus, ut reperitur adnotatum in libris S. Congregationis manu Cardinalis Ca-
11 rafæ. Porrò quoad Protonotarios, de quibus loquitur d. *cap.* 11. S. Congregatio die 14. Decembris 1630. dicitur censuisse Protonotarios Apostolicos ex privilegio deferentes habitum, & rochettum non posse in prima instantiã coram Ordinariis locorum conveniri in causis civilibus summam 25. ducatorum auri de Camera excedentibus: Hæc quoad *cap.* 11. *sess.* 24.

12 Sed ex aliis Concilii Tridentini decretis videtur sublata exemptio Referendariis, eorumque familiaribus concessa in prædicta Extravagan. Pauli III. nempe ex *cap.* 3. *sess.* 6. juncto *cap.* 4. *sess.* 14. nam in dicto *cap.* 3. statuitur ut nemo Clericus sæcularis cujusvis privilegii prætextu tutus censeatur, quominus si deliquerit, ab Ordinario loci tamquam super hoc à Sede Apostolica delegato juxta Canonicas sanctiones visitari, puniri, & corrigi valeat. Et quia decretum hoc non habet locum nisi in visitatione, idcircò in dict. *cap.* 4. *sess.* 14. decernitur, ut omnes Ecclesiarum Prælati, si in suis Ecclesiis resederint, quoscumque sæculares Clericos qualitercumque exemptos, qui aliàs suæ jurisdictioni subessent de eorum excessibus, criminibus, & delictis quoties, & quando opus fuerit etiam extra visitationem tamquam ad hoc Apostolicæ Sedis delegati corrigendi, & castigandi facultatem habeant quibuscumque exemptionibus ipsis Clericis, ac eorum consanguineis, capellanis, familiaribus, procuratoribus, & aliis quibuslibet ipsorum exemptorum contemplationẽ,
13 ac intuitu minimè suffraganribus. Et quoad hæc decreta, primò observanda est differentia inter Episcopos residentes, & non residentes: nam non residentes possunt procedere contra exemptos in visitatione tantùm, eosquẽ punire punitione illa dumtaxat, quæ respicit morum correctionem in actu ipsius visitationis, ut patet in dict. *cap.* 3. quod aliàs ita interpretata est S. Congregatio. Sin autem in suis Ecclesiis resideant, punire possunt quoscumque exemptos etiam pœna ordinaria, & extra actum visitationis, ut constat ex d. *cap.* 4. quod clariùs habetur etiam in Constitutione Pii IV. super Episcoporum residentiã, quæ incipit, *De salute gregis*, edita ante Tridentini Con-
14 cilii publicationem. Deinde observanda sunt verba illã d. *cap.* 4. *sess.* 14. *quoscumque Clericos sæculares*, nam dictio illa, *quoscumque*, universalis est, & nihil penitus excludit, *cap. Solita*, *verf. Quodcumque ligaveris*, & ibi Abb. *in ult. notab. de maiorit. & obed. cap. Quamvis*, & ibi Archid. *in ver. Quocumque*, *de off. ordin. lib.* 6. Rom. *conf.* 31. *Visis his*, *nu.* 2. ita ut comprehendat omnes etiam in sublimi dignitate constitutos, & speciali nota dignos, secundùm gloss. 1. in *cap. Quicumque*, & ibi etiam Archid. *in princ. de sent. excomm. lib.* 6. & est text. in d. *cap. Solita*, & eò magis, quia verbis illis, *quoscumque Clericos sæculares*, adjiciuntur à Concilio verba, *qualitercumque exemptos*. Item verba, *quibuscumque exemptionibus*; quæ quidem geminatio, & inculcatio dictionum universalium non videtur dobitandum, quominus comprehendat etiam exemptionem Referendariorum quantumvis amplam, ac generalem, ut latè per Cravett. *conf.* 294. *Verba transactionis*, *per tot.*
15 Observandum est denique non solùm exemptionem Referendariorum, sed etiam eorum familiarium, & capellanorum expressè, ac nominatim sublatam fuisse in favorem Episcoporum residentium, ex d. *cap.* 4. *in fin.*

Verumtamen hæc duo decreta procedunt in criminali- 16
bus tantùm, ut constat ex verbis dict. *cap.* 3. *sess.* 6. ibi, *ad corrigendum subditorum excessus*, quæ desumpta sunt ex *cap. Irrefragabili*, *de offic. Ordinar.* & ibi, *Si deliquerit*, *ab Ordinario loci visitari*, *puniri*, *& corrigi valeat:* nec non ex verbis d. *cap.* 4. *session.* 14. ibi, *de eorum excessibus*, *criminibus*, *& delictis etiam extra visitationem corrigendi*, *& castigandi facultatem habeant*. Itaque quod pertinet ad decreta *cap.* 11. *sess.* 24. *cap.* 3. *sess.* 7. *& cap.* 4. *session.* 14. in causis civilibus salva manet Referendariorũ exemptio.

Porrò in causis tam criminalibus, quàm civilibus procedit decretum *cap.* 14. *sess.* 7. *in princip.* quod in causis exemptorum innovat, & servari jubet Constitutionem, *cap. Volentes*, *de privileg. lib.* 6. verùm hæc Constitutio ad personalem Referendariorum exemptionem non videtur pertinere, ut patebit infrà *à numer.* 40. *usque in fin.*

Posteà tamen immediatè dict. *cap.* 14. *sess.* 7. videtur et- 17
iam exemptionem Referendariorum in causis civilibus sustulisse, dum addendo prædictæ Constitutioni *cap. Volentes*, in causis civilibus mercedum, & miserabilium personarum absolutè jubet exemptos conveniri coram locorum Ordinariis tamquam in hoc à Sede Apostolica delegatis, & in aliis causis ita demum si certum judicem ab ipsa Sede in partibus deputatum non habeant; privilegiis, exemptionibus, Conservatorum deputationibus, & eorùm inhibitionibus adversus præmissa nequaquam valituris.

Hæc de Costitutione Pauli III. & decretis Concilii Tri- 18
dentini, à quibus exemptionem Referendariorum sublatam fuisse, vel ex eo deprehendi potest, quod Sixtus V. ut mox dicetur, tribuit Referendariis exemptionẽ tamquam novum privilegium, ut innuunt verba Constitutionis, ibi, *ut Referendarii ad suscipiendos pro dicta Sede labores exemptiores reddantur*, quo exindè spiritualibus, & temporalibus gratiis se cognoverint uberiùs esse refertos. Indubitatum est autem, ut inquit Oldrad. *conf.* 326. *Quod articuli*, *num.* 16. quod ubi quid in viam gratiæ conceditur, necessariò subinfertur, ut in contrarium sit jus commune, *l.* 1. *ff. ad munic. l.* 1. *C. de thesaur. lib.* 11. Ac prætereà cùm Paulus III. non solùm Referendarios, sed etiam eorum beneficia, & familiares priùs exemisse à jurisdictione Ordinariorum amplissimis verbis universalibus, ac geminatis ut initio diximus; si prædicta exemptio salva esset, Sixtus V. concedendo exemptionem restrictam ad ipsos Referendarios dumtaxat, & verbis non adeò prægnantibus, utique non solùm tribuisset privilegium inane, & elusorium contra *cap. In his*, *de privileg.* sed illos segniores magis quàm promptiores reddidisset ad labores perferendos, eisque non uberiores gratias concessisset, sed potiùs ademisset, ac limitasset jam concessas contra declarationem suæ intentionis, quæ ex prædictis verbis colligitur, juxta Clem. 1. *de prob.* & tradita per Ancharan. *conf.* 295. *n.* 6. *verf. Quinto quod dicta regula*. Et inducta in favorem retorquerentur in odium contra *l. Quod favore*, *C. de legib. l. Si index*, *ff. de minor. cum vulg.*

Ergo Sixtus V. in Constitutione, quæ incipit, *Quem-* 19
admodum, edita 22. Septembris 1586. Referendarios prævia illorum præfinitione ad numerum certum, iterũ eximit ab Ordinariorum jurisdictione his verbis: *Omnes, & singulos nunc, & pro tempore existentes Referendarios utriusque vel alterius Signaturæ in nostros, & pro tempore existentes Romani Pontificis familiares, continuos Commensales gratiosè recipimus, & ab omni jurisdictione Ordinariorum locorum quorumcumque eximimus, & totaliter liberamus, & nobis, ac dictæ Sedi immediatè subiicimus*. Et
quoad hanc Constitutionem cum soli Referendarii in eã 20
eximantur ab Ordinariis locorum nulla facta mentionẽ familiarium; absolutum est, familiares hujusmodi utcumque exemptos in Constitutione Pauli III. in causis criminalibus subesse omnimodæ jurisdictioni Episcopi ad præscriptum *cap.* 4. *sess.* 14. In causis verò civilibus juxta terminos *cap.* 14. *sess.* 7. nam cùm hic casus familiarium fuerit in ultima Constitutione Sixti omissus, remansit in dispositione Concilii, *l. Commodissimè*, *ff. de liber. & posth. cap. Cùm expediat*, *de elect. lib.* 6.

Sed quoad Referendarios pro absolutione quæstionis principalis tres articuli supersunt examinandi.

21 Primus est, An prædicta Sixti Constitutio derogaverit decretis Concilii Tridentini in *cap. 3. sess. 6. in cap. 4. sess. 14. & cap. 11. sess. 24.* in quibus exempti subjiciuntur Ordinario tamquam Sedis Apostolicæ delegato.

Secundus est, An Referendarii gaudeant omnimoda exemptione à jurisdictione Ordinariorum ex eo, quod à Sixto V. recepti fuerint in familiares, continuos commensales Papæ.

Tertius casus est, An eorum exemptio sit restringenda ad limites, *cap. Volentes, de privil. lib. 6.* ita ut locum non habeat ratione delicti, seu contractus, aut rei de qua contra ipsos agitur.

Quoad primum ratio dubitandi oritur ex eo, quod cùm Sixtus V. exemerit Referendarios à jurisdictione ordinaria, non videtur sustulisse dispositionem Concilii, quæ supponit exemptos Ordinariis non simpliciter, & absolu-
22 tè, sed tamquam Sedis Apostolicæ delegatis: quandoquidem nunquam Papa ita eximit aliquem, quin ipse possit per se, vel suos delegatos procedere, Abb. in *cap. Grave, num. 1. & 5. de offic. Ordin.* alioquin exempti essent acephali contra text. in *cap. Nulla ratione, 93. distin.* & tradita per Abb. in *cap. Novit, de iudic.* Cùm tamen sit de necessitate salutis ut omnis creatura subsit Papæ, ut in Extravag. *Vnam sanctam Ecclesiam*, & ibi glos. *de maior. & obed.* D. Thom. relatus a Felin. in *cap. 1. nu. 10. de Con-*
23 *stit.* Unde sublata jurisdictione ordinaria, non censetur sublata jurisdictio per Sedem Apostolicam delegata. Ob quam rationem in clausula Constitutionis Pauli III. initio relata Referendarii eximuntur à jurisdictione quorumcunque Ordinariorum, & judicum à Sede Apostolica delegatorum, quod non fecit Sixtus V. & hæc interpretatio videtur in dubio amplectenda, quia per eam Extravagans Sixti V. conciliatur cum decretis Concilii, *§. His ita, 25. quæst. 2. cap. 1. extra, de cognat. spirit.* Joan. Mon. *cap. 1. num. 2. de Constit. lib. 6.* expedit enim jura juribus concordare dict. *cap. Cum expediat, de elect. eod. lib. cum similib.* Et pro hac parte ponderanda etiam sunt verba dicti *cap. 11. sess. 24.* ibi, *vel imposterum concedi contigerit*, quibus Concilium derogat etiam futuris exemptionibus decernens eas non obstare, quominus ii, quibus deinceps concedentur, subsit Ordinariis auctoritate delegata. Quæ clariùs videntur procedere quoad visitationem, quia de ea nulla fit men-
24 tio in Constitutione Sixti V. & sub generali concessione exemptionum non comprehenditur exemptio à visitatione, Rota *decis. 2. de cens. in Antiq.* Achill. *decis. 186. numer. 2. par. 1.* propterea enim Paulus II. in sua Constitutione exemit Referendarios nominatim à correctione, & visitatione Ordinarii: unde hic casus tamquam omissus in Constitutione Sixti V. videtur remansisse in dispositione *cap. 3. sess. 6.* Concilii Trident. quo exempti subjecti sunt visitationi Ordinarii loci tanquam delegati Sedis Apostolicæ.

25 Sed his non obstantibus verior videtur contraria opinio: nam privilegium exemptionis Sixti V. ita intelligi debet, ut aliquid operetur, *cap. Abbate, de verb. signific. l. Quoties, la seconda, ff. de rebus dubiis*, Ant. de Butr. *cons. 19. num. 3.* cùm præsertim utatur verbis prægnantibus, & geminatis: nam, ut inquit Butr. *ubi supra*, de privilegiis Papæ nihil vacare debet, & singula verba geminata debent aliquid importare, *cap. Romanorum, 19. distin. l. Si quando, ff. de inoff. testam. l. 1. C. de thesaur. lib. 10.* At Referendarii ex indulto Pauli III, jam exempti erant à jurisdictione tam ordinaria, quàm delegata, & dum postea Concilium subjecit exemptos Episcopis tamquam Delegatis Sedis Apostolicæ, exemptionem à jurisdictione ordinaria non vulneravit, ut per Abb. in dict. *cap. Grave, num. 1. & 5. de off. Ordin.* & dictum est suprà proximè. Unde si Sixtus exemisset Referendarios à jurisdictione ordinaria tantùm nihil omninò illis contulisset, sed solùm tribuisset exemptionem eis jam concessam a Paulo III. ac minimè ademptam, aut vulneratam à Concilio. Ergo ut Sixti privilegium aliquid operetur, dicendum est exemisse Referendarios ab Ordinariis etiam procedentibus auctoritate delegata, non quidem ex speciali delegatione, sed ex illa, quæ a Concilio generaliter annexa est jurisdictioni ordinariæ. Neque enim Constitutio Sixti, & Concilium possunt hoc casu ad concordiam reduci, quia privilegium potiùs debet ita interpretari, ut in suo casu corrigat jus præcedens, quàm ut sit inane, & frustratorium, ut est casus in *cap. In his, infra eodem*, ubi id not. Ant. de Butr. Abb. ac cæteri omnes, & in *cap. Abbate, vers. Quia cum privilegium, inf. de verb. signific.* Cum præsertim intentio Sixti fuerit Referendariis uberiorem gratiam facere, ut ad suscipiendos pro Apostolica Sede labores promptiores reddantur, ut superiùs ponderavimus.

Unde cùm Constitutio, & Concilium nequeant conci- 26
liari, standum est Constitutioni tamquam posteriori, *cap. 1. de Constit. lib. 6. cap. Vasa, de consecr. distinct. 1. cap. 1. supra de cognat. spirit.* gloss. Hug. Archidiac. & Præpos. *in cap. Domino Sancto, 50. distinct.* Bald. *cons. 223. Primo statuto, in princ. lib. 1.* Nec refert, quod Concilio Tridentino specialiter non derogavit: nam cùm in eo auctoritas Sedis Apostolicæ non solùm tacitè, ut in omnibus œcumenicis Conciliis, sed etiam expressè, ac nominatim præservata fuerit, ut legitur in *cap. ultim. sess. 25. de reform.* Quidquid sit in aliis Conciliis generalibus per *cap. Ex parte, de Capell. Monach. cap. Eam te, de ætat. & qualit. & cap. Nonnulli, de rescript.* certè Tridentino non est opus specialiter derogare, sed satis est, ut Summus Pontifex statuat contrarium ejus, quod Concilium disponit, ut aliàs resolvit Sacra Congregatio, & praxis quotidiana observat. Neque enim in indultis, privilegiis, provisionibus, ac dispensationibus, quæ aliquando ex legitimis causis à Sede Apostolica conceduntur Tridentinæ Synodo consuevit expressè derogare. Quod etiam adnotavit Anastas. Germon. *de indult. Cardin. in §. Per quæ sublatis, numer. 74. pag. 52.*

Nec propterea dici possunt acephali, quia remanent 27
immediatè subjecti Sedi Apostolicæ ad præscriptum ejusdem Constitutionis, & judicibus ab ea specialiter delegatis, cùm Papa sit Ordinarius judex exemptorum, gloss. in *cap. 4. in verb. Sedis Apostolica, de privileg. lib. 6.* Roman. *consil. 369. Circa primum, num. 19. & seq.*

Neque obstat, quod dict. *cap. 11. sess. 24.* videatur tol- 28
lere etiam futuras exemptiones in illis verbis, *vel imposterum concedi contigerit*.

Primò enim respondetur decretum illud ad Referendarios non pertinere, ut superiùs probatum est à *nu. 2. usque ad num. 12.*

Deinde respondetur Concilium ibi in principio non egisse de privilegiis, & exemptionibus, quæ conceduntur specialiter, & expressè, sed de his, quæ veniunt concomitanter, & accessoriè ad titulos honorarios Protonotariatus, vel alios hujusmodi, ut innuunt verba illa, *quæ variis titulis à Sede Apostolica conceduntur*. Et de his statuit ut sive jam concessa fuerint, sive in posterum concedantur, nihil ex iis detractum esse intelligatur jurisdictioni Ordinarii. Sed non impedit Concilium quin Romanus Pontifex possit concedere novas exemptiones, ut fecit Sixtus V. nec impedire potuisset, ut constat ex *cap. Significasti, & cap. Innotuit, de elect. vers. Quamvis autem Canon. Lateranen. Concilii*. Quod multò magis procedit hoc casu stante præservatione auctoritatis Papæ, de qua in dict. *cap. ult. sess. 25. de reform.* Unde Referendarii etiam post Concilium creati nō gaudent quidem exemptione illa, quę huic titulo ante Concilium ex indulto Pauli III. annexa erat, cùm eadem exemptio fuerit à Concilio sublata, quatenus in eo decreto comprehendantur Referendarii: sed tamen salva manet exemptio, quàm posteà illis Sixtus V. specialiter impertitus est.

Tertiò respondetur illa verba Concilii, *vel imposterum* 29
concedi contigerit, ad summum nihil aliud importare, quam clausulam derogatoriam ad contrarias futuras litteras Apostolicas. At Sixtus V. cùm exemptionis privilegium Referendariis concesserit motu proprio, & ex certa scientia, & cum amplissimis derogationibus ad contrarias Constitutiones etiam habentes clausulas derogatoriarum derogatorias, quarum tenores pro expressis haberi voluit: utique per clausulas hujusmodi sustulit Constitutiones contrarias etiam habentes clausulam derogatoriam, & annullativam eorum, quæ in contrarium fierent, Ant. de Butr. in *cap. 1. de rescript.* Bart. in *l. Si quis, in princ. testam. de leg. 3.* Federic. de Sen. *cons. 47. Habita super casu, nu. 2.* Alex. *cons. 111. Perspectis, lib. 6.* ubi consuluit pro quatuor Cardinalibus creatis à Paulo II. per litteras in forma Brevis exhibitas post obitū illius, & latissimè respondit eas litteras valere, & per prædictas clausulas fuisse suf-

ficien-

ficienter derogatum Extravaganti Eugenii IV. incipien. *In
eminenti*: habenti clausulam derogatoriam ad sequentes
contrarias dispositiones.
30 Item non obstat, quod exemptio à jurisdictione non in-
cludat exemptionem à visitatione: nam respondetur id non
procedere si exemptio concepta sit verbis universalibus,
quorumvis in hoc consistit, ut includat etiam ea, quæ a-
31 liàs in simplici, aut generali dispositione non includeren-
tur, gloss. in *cap. Pastoralis, de donat. in verb. Tempo-
raliter*, Salycet. in *l. 2. Cod. de noxal.* Dec. in *cap. Sedes,
collat. penul. in fin. de rescript.* Aym. *cons. 294. Verba trans-
lationis, num. 1. & seqq.* quod multò clariùs procedit hoc
casu in quo Sixtus V. exemit Referendarios per verba
non solùm universalia, sed etiam geminata, ibi, *ab om-
ni iurisdictione quorumcumque Ordinariorum eximimus, &
totaliter liberamus*. Ex his, quæ plenè notantur per De-
32 cian. *consil. 11. Sententiam clarissimi, num. 11. & seq. vol.
3.* Unde in simili quamvis in verbis universalibus non ve-
niant regalia, & jura Principi reservata: tamen secus est
si verba hujusmodi universalia sint geminata, Dec. *consil.
197. col. 2. post medium, vers. Præterea*, Jas. *cons. 161. in
princip. lib. 2.* Similiter quamvis Papa det facultatem Le-
gato conferendi beneficia qualitercumque vacantia non
veniant beneficia reservata, Rota *decis. 119. Legatus, vel
Nuntius, in novis, & decis. 36. Nota, Legatus, in an-
tiq.* aliud tamen est, si eadem facultas concessa fuerit per
verba universalia, prægnantia, & geminata, ut declarat
Aym. *consil. 209. Illustrissimus Princeps, numer. 11. vers.
Ad istud respondeo*. Quod si diceremus hoc casu Referen-
darios non esse exemptos à visitatione, non verificaren-
tur verba illa, *ab omni iurisdictione*, &c. cùm visitatio sit
de lege jurisdictionis, *cap. Conquerente, & cap. Dile-
ctus*, ubi gloss. *in verb. De lege iurisdictionis, de offic. Or-
din.*
33 Accedit, quod cùm Referendarii in Bulla Sixti V. fue-
rint immediatè subjecti Sedi Apostolicæ: per hoc fuerunt
etiam exempti ab Ordinarii visitatione, Calder. *cons. 456.
aliàs 14. de cens.*
34 Quoad secundum articulum solutio pendet ab inspe-
ctione, an Referendarii sint verè, & propriè familiares
Papæ, an verò simplicititer ex privilegio, absolutum
est enim veros familiares frui omnimoda exemptione
à jurisdictione Episcoporum, ut inferiùs patebit: alioquin
essent deterioris conditionis, quàm familiares Cardina-
lium: quorum exemptionem idemmet Concilium Triden-
tinum præservat in *cap. 11. sess. 24. vers. Qua verò*, præter-
quam ratione beneficiorum, quæ obtinent.

Et quidem Referendariis videntur primò suffragari ver-
ba Constitutionis Pauli III. initio relatæ, quæ videntur
veram familiaritatem importare, ibi, *Referendarii nostri,
qui præ cæteris Officialibus, & ministris propinquiùs nobis as-
sistunt*.

Quibus itidem non videntur deesse requisita Commen-
salitatis, cùm panem ex palatio habeant; & servitii, cùm
assiduè laborent circa supplicationes, & commissiones,
ut in eadem Constitutione subnectitur, ibi, *circa ipsas
supplicationes, & commissiones pro nostro, & Apostolicæ Se-
dis honore, ac universalis Ecclesiæ utilitate indefessè labo-
rant*. Et in prædicta Constitutione Sixti V. ibi, *Ad susci-
35 piendos pro dicta Sede labores*. Manifestum est autem ex
commensalitate, & servitio constitui veram, & non
fictam familiaritatem, *cap. Cùm nobis, de verb. significat.
lib. 6.* Oldrad *cons. 198. Dominus, numer. 2.* Verall. *decis.
54. lib. 1.*
36 Sed in contrarium faciunt, quæ tradit Gomes. *in reg. de
impetr. benef. per obit. fam.* Card. *nu. 2.* ubi ait Cardinales
quamvis habeant panem ex palatio album, & serviant
Papæ, tamen non esse Papæ familiares; quia dicitur ser-
vitium, & panis causa honoris, non causa familiaritatis,
quæ requirit servitium, & alimenta. Idemque de Rotæ
Auditoribus ex facto respondit Paul. de Castro *cons. 340.
præmissis allegationibus, per totum lib. 1.* Ad hoc enim, ut
quis dicatur verè, & non fictè familiaris, oportet ut insi-
stat circa personam, & vivat expensis illius. Et de hoc di-
co debere copulativè concurrere, docent in dict. *cap. Cùm
nobis*, Archid. Joan. Andr. Gemin. Franc. & alii omnes,
& ita de stylo Curiæ observari testatur Gomes. *loc. citat.*
post Vitalin. in *Clem. fin. num. 34. & seq. de celebr. Missar.*
& Ægid. Bellam. *cons. 20. num. 1. & 4.* Atque ut vivant ex-
pensis ejus, cujus sunt familiares exigit etiam Concilium
Tridentinum in *cap. 5. sess. 14.* hi verò, qui non insistunt
circa servitia personalia, & non habent expensas, dicun-
tur ficti familiares, & non gaudent prærogativis familia-
rium, Paul. de Castro dict. *cons. 340. num. 2. vers. Cæte-
rùm, lib. 1.* & alii superiùs relati. Et propterea Sixtus V.
non declarat Referendarios esse tam familiares, & perpe-
tuos Commensales, sed simpliciter eos recipit in tales, ad-
jecto adverbio illo, *gratiosè*, innuens eos non verè, sed
ex gratia, & privilegio familiares existere: nam si habe-
rent requisita commensalitatis, & servitii, non fuisset opus
illos recipere in familiares ex gratia, sed potiùs proceden-
dum fuisset per viam declarationis.
Nec refragatur, quod Paulus III. in Constitutione, 37
quæ incipit, *Ad perpetuam rei memoriam, Sanctissimus in
Christo Pater, Publicata 22. Decembris 1534.* quæ est pri-
ma in Bullario, declaraverit Referendarios licèt in Pala-
tio non habitent, nec in Tinello comedant, imposterum
veros, & indubitatos Papæ, & non per privilegium, nec
fictè familiares continuos commensales censeri, reputari,
& esse. Nam respondetur eam Constitutionem habere lo-
cum dumtaxat ad effectum regularum Cancellariæ, &
reservationem Apostolicarum, ut colligitur tum ex *vers.
Ita ut regulis tam editis, &c.* tum ponderando adverbium
illud, *imposterum*, quod apertè ostendit hujusmodi Con-
stitutionem non esse propriè juris veteris declaratoriam:
nam si esset talis implicaret contradictionem, & repu-
gnantiam quamdam, ut non traheretur ad præterita,
ut inquit Dec. in *cap. final. num. 44. de Constitut.* Tum
denique quia si ex Constitutione Pauli III. Referen-
darii quoad omnia fuissent veri, & indubitati Papæ fa-
miliares, ineptum fuisset, ut Sixtus V. eos recepisset po-
steà in familiares ex gratia, eosque exemisset ab Ordi-
nariorum jurisdictione, ut superiùs est ponderatum.
Dicendum est igitur quoad alios effectus Referendarios
non obstante prædicta declaratoria non esse veros familia-
res, sed ex privilegio tantùm, deficientibus scilicet requi-
sitis, nec gaudere prærogativis familiarium, *l. Alimenta,
§. Libertis, ff. de alimen. & cib. leg. Super, §. fin. ff. de iur.
immun. l. Qui sub prætextu, Cod. de sacros. Eccles. & dict.
cap. fin. in verb. Filiò, de verbor. signif.* ita Paul. de Castro
dict. cons. 340. num. 7. vers. Cæterum, lib. 1. Ratio est se-
cundùm eum, quia hujus vocabuli, *familiaris*, signifi-
catio certa est in jure; familiaris enim propriè, & verè di-
citur, quem Superior super se, & sui cultus causa tenet,
& continuus commensalis suæ domus existit, *l. Cùm quæ-
reretur, ff. de leg. 3. l. Aediles, §. Familia, ff. de ædil. e-
dict. & dict. cap. fin.* Sola autem professio statum personæ
non immutat, *l. Neque professio, C. de testam. l. Non nu-
dis, & l. Non epistolis, de probat. l. Caius, ff. de Iurepat.*
Et Princeps quamvis possit contra veritatem fingere, ut pa-
tet in fictione postliminii, & legis Corneliæ, tamen veri-
tatem mutare non potest, *l. 1. C. Si se ab hæred. abstin. l. In
bello, ff. de capt. & postlimin. revers.* Assumptio enim in
hanc familiaritatem, quæ non est, minimè potest verita-
tem immutare, *l. Assumptio, ff. ad municip.* Unde in simi- 38
li cùm Julius III. concessisset Francisco de los Cobos juspa-
tronatus; & præsentandi cum clausula, ut hujusmodi
juspatronatus ejusdem prorsus naturæ, roboris & effica-
ciæ esset, ac cujusvis patronatus laicorum, etiam Nobi-
lium, Regum, Ducum, Marchionum, Baronum, & a-
liorum Principum; & perindè ac si ex nobilium dotatione,
& fundatione existeret, illique aliter per Romanum Pon-
tificem, & Sedem Apostolicam derogari non posset; &
quæsitum esset à S. Congregatione, an tale juspatronatus
esset abrogatum à Concilio, necne? S. Congregatio cen-
suit esse abrogatum, cùm sit juspatronatus ad instar, &
sic non Regum, nec ex fundatione.

Itaque Referendarii in vim prædictæ Extravagantis Pau-
li III. aut non gaudet exemptione à jurisdictione Ordina-
rii; cùm sint ficti familiares quoad alios effectus, quoad
reservationum, &c. aut si gaudent, hujusmodi exem-
ptio posteà sublata fuit à Concilio Tridentino, & eò
magis, quia in eadem Extravagan. declarantur familia-
res promiscuè non solùm Referendarii, sed etiam Proto-
notarii, Acolythi, &c. quorum tamen exemptionem in-
dubitatum est fuisse abrogatam ex *cap. 11. sess. 24.* Unde 39
Referendariorum exemptio ex hoc capite familiaritatis vi-
detur satis turbida, præsertim ratione beneficiorum, quæ

obtinent: nam decretum dict. *cap. 11. sess. 24.* posteaquam subjecit exemptos Episcoporum jurisdictioni, adjecit in fine clausulam infrascriptam. *Quæ vero privilegia residentibus in Curia Romana vigore Eugenianæ Constitutionis, aut familiaritatis Cardinalium competere solent, ea iis, qui beneficia ecclesiastica obtinent, ratione prædictorum beneficiorum minimè intelligantur, sed Ordinariorum jurisdictioni subjecti permaneant.* Concordat text. in *c. 1. vers. Nisi forsan, de privil. lib. 6.*

40 Quoad tertium, & ultimum articulum, cùm privilegia, & rescripta in dubio ad intellectum juris communis sint referenda, *cap. Cum adeo, & cap. Causa quæ, de rescript.* Anchar. *cons.* 153 *Pro fratribus, n.* 3. non levis est difficultas, an exemptio Referendariis concessa à Sixto V. sit restringenda terminos Decretalis Innocentii IV. in generali Concilio Lugdunensi editæ, quæ habetur in *cap. Volentes, de privileg. lib. 6.* ubi declaratur exemptionis privilegium non suffragari ratione delicti, seu contractus aut rei, de qua agitur. An potiùs constitutio Sixti adversatur prædictæ Decretali, *Volentes*, adeò ut tamquam posterior illam censeatur sustulisse per derogationem, quam ponit in fine ad contrarias Constitutiones etiam editas in generalibus Conciliis, juxta text. in *cap. Eam te, de ætate, & qualit. & in cap. Cum nonnulli, cum materia, de rescript.*

41 Pro cujus dubitationis clariori explicatione repetendum est memoria, quod aliàs perpendit Sacra Congregatio in exemptione Regularium, nempe exemptorum olim duas species extitisse,

42 Prima species erat illorum qui generaliter, & indefinitè exempti erant ab Ordinarii jurisdictione, id est nulla facta expressione delicti, seu contractus, aut rei litigiosæ. Et quoad hanc exemptorum speciem variè se torquebant DD. super illius intelligentia, atque interpretatione, ut notatur in *cap. Tuarum, supra eod. & in cap. Placuit, 6. q. 3.* Quidam enim existimabant exemptionem tamquam generalem esse generaliter intelligendam, ita ut locum sibi vendicaret ubicumque committeretur delictum, *cap. Frater noster, 16. q. 6. & cap. Sicut nobis, de supplen. neglig. Prælat.* & ubicumque iniretur contractus, aut res ipsa consisteret, ad exemplum Proconsulis majoris, qui indistinctè non intromittit se de causis fiscalibus, *l. Nec quicquam, §. 1. ff. de off. Procons.* Alii verò contra censebant eam esse restringendam ut non haberet locum ubi sic exempti delinquerent, seu contraherent, aut res sita esset in loco non exempto. Ad hanc verò altercationem dirimendam emanavit prædictum *cap. Volentes, de privil. lib. 6.* quo declaratum fuit exemptionem utcumque generalem in tribus casibus prædictis non suffragari, ut ibi explicant Archid. & Joan. Andr. *in princ.*

Secunda species erat illorum, qui exempti erant non simpliciter, & indefinitè, sed cum specifica expressione dictorum trium casuum delicti, seu contractus, aut rei. Et quoad hanc secundam speciem prædicta Decretalis nihil novi statuit.

43 Quod probatur primò, quia edita fuit solùm ad declarationem controversiæ, quæ erat super interpretatione exemptionis primæ speciei, ut patet ex illis verbis, *declaratione irrefragabili diffinimus*, quæ indicant Pontificem noluisse novum jus inducere, sed tantùm quod priùs latebat manifestare, ut illic pluribus comprobat Philipp. Prob. *in addit. ad Io. Mon.* post Geminian. *cons. 72. col. 1. vers. Contrarium*; hæc enim est natura declarationis, ut est casus in *l. Heredes palam, §. Quod vero, & §. Sed etsi notam*, ubi id notant Bart. Paul. de Castro, & DD. *ff. de testam.* Ancharan. *cons. 65. numer.* 2. Fulgos. *cons.* 147. *in fin. vers. Ad secundum*, Bellam. *decis. 74. col. 2. vers. Ideo talis dicitur propria declaratio.* At circa exemptos hujus secundæ speciei nulla suberat controversia: non enim de his dubitari poterat quin essent exempti ratione delicti, contractus, ac rei sitæ, quia hi tres casus erant nominatim expressi in eorum privilegio, cujus tenor cùm esset clarus, omninò erat observandus, *cap. Porro, cap. Cùm plantare, supra eodem, & infrà, cap. Petistis, cum concord.* ergo *dict. cap. Volentes*, hanc speciem exemptionis non comprehendit. Alioquin si sustulisset exemptiones etiam in tribus casibus prædictis, utique non declarasset privilegia exemptorum, sed illa potiùs abrogasset, aut restrinxisset, ac novum jus induxisset: hoc autem repugnat Constitutioni juris veteris declaratoriæ, ut superiùs dictum est, & in terminis dict. *cap. Volentes*, tradunt Gemin. & Prob. *loc. cit.*

Præterea Innocentius IV. initio illius Decretalis declarat se velle ut libertas, quàm nonnullis Apostolica Sedes privilegio exemptionis indulsit, sic integra observetur, ut & illam alii non infringant, & ipsi ejus limites non excedant: quibus verbis unde mens Pontificis, & causa finalis elicitur, satis constat tantùm abesse ut voluerit Apostolica privilegia infringere, ut potiùs expressè declaraverit se intendere, ut illa omninò salva, atque illibata permanerent.

Quibus sic præhabitis dubitari potest, an exemptio Referendariorum, de qua in prædicta Constitutione Sixti V. sit referenda ad primam, vel ad secundam speciem exemptionis de qua supra: & sic an sit præservata necne ab eadem Decretal. Innocentii IV. & à Concilio Tridentino illam innovante in *cap. 14. sess. 7.*

Et quidem ex una parte eorum exemptio videtur esse secundæ speciei, & sic præservata ut supra, quia etsi in privilegio non exprimantur casus delicti, contractus, ac rei, &c. tamen satis videntur expressi ex verbis clausulæ superius relatæ, quæ cùm sint universalia, ac geminata, ponderando dictiones, *omni, quorumcumque*, & *totaliter*, nihil relinquunt intactum, Bald. *cons.* 305. *Verba Principis, in princip. num. 1. vers. Quoad verba, lib.* 1. & comprehendunt omnia, quæ excogitari possunt, Decian. dict. *cons. 11. numer. 11. vol.* 3. Cravett. *cons. 294. numer. 1. & seq.* ita ut vim habeant etiam specialis expressionis, Bart. *in l. 1. in fin. ff. Si quis in ius vocan.* latè Cravett. *ubi supra num.* 2. 44

At in contrarium stat littera textus in dicto *cap. Volentes*, ubi Pontifex loquitur de totaliter exemptis, ibi, *quantumcumque gaudeant libertate*, per hanc enim, & similes dictiones lex dicitur effrenatè loqui secundum Archidiac. in *cap. Si tibi absenti, col. 2. in ver. Quicumque, de præbend. lib 6.* & tamen declarat eos hujusmodi libertate, & exemptione non gaudere in tribus casibus ibi exceptis. Atque ita illum textum ad hoc ponderat Gemin. *cons. 72. colum. 1. vers. Contrarium*, ubi ait illum esse declaratorium privilegiorum concedentium exemptionem quantumcumque latam. Et infrà, [Ex his, inquit, infertur una conclusio, quod illi tres casus, de quibus loquitur *cap. Volentes*, non erant inclusi in verbis privilegiorum exemptorum quantumcumque fuerit plena exemptio,] Cui quidem consilio subscripserunt, ferè omnes Doctores Bononienses, ut idemmet Gemin. testatur in *eod. cap. Volentes, §. fin. ad fin.* Et certè si exemptionum tenores inspiciantur, apparebit nullam ferè concessam fuisse, nisi cum verbis, *ab omni, quacumque iurisdictione*, aut *plene*, seu *totaliter, penitus*, & his similibus: quare si Constitutio d. *cap. Volentes*, ejusmodi exemptiones non comprehenderet, redderetur ferè inutilis, & frustratoria. Ex quibus videtur sequi, ut Referendariorum exemptio recipiat declarationem, ac limitationem, de qua in eadem Decretali, ita ut locum non habeat ratione delicti perpetrati, contractus initi, aut rei existentis in loco non exempto. 45

Et tenendo hanc opinionem non obstat, quod cùm Referendarii nullum habeant locum exemptum, si exemptione frui non debeant, cùm delinquunt, seu contrahunt, aut res litigiosa consistit extra locum exemptum, inde fiet ut nullo casu exemptionis privilegio gaudeant, contra tex. in eodem *cap. Volentes, vers. Numquid ergo carent omnino in his commodo libertatis.*

Nam responderi potest eos, qui habent privilegium exemptionis indefinitum, non solùm gaudere exemptione, cùm delinquunt, contrahunt, aut res sita in loco exempto, quod verificari non potest in Referendariis; sed etiam cùm delinquunt, contrahunt, aut res consistit extra locum, ubi domicilium habent, quamvis idem locus exemptus non sit; neque enim propterea conveniri possent in loco domicilii, sicuti conveniri possent, si exempti non essent, Authent. *Si qua in provinc. Cod. Vbi de crim. agi opor.* Jo. Mun. in dict. *cap. Volentes, num.* 4. ubi reddit rationem, *de privil. lib. 6.* Ita disertis verbis statuitur in d. *§. Numquid ergo*, ibi, *quia nec ubi domicilium habent, si alibi delinquant, vel contrahant, aut res ipsa consistat, conveniri possunt delinquentes super istis.* Atque ita quamvis Referendarii nullum habeant locum exemptum; non 46

tamen

tamen eorum exemptio redditur omnino inutilis, ex eo, quod restringatur ad tres casus ut supra exceptos, quia poterit verificari in prædicto casu domicilii.

47 Itidem non obstat, quod Sixtus V. receperit Referendarios sub protectione Sedis Apostolicæ, atque illos immediatè subjecit: nam receptio sola sub protectione Sedis Apostolicæ exemptionem non importat, ut hic, & in *cap. Si Papa, eodem tit. lib. 6.* & dictum est supra *in primo not.*

48 Subjectio autem Sedi Apostolicæ nihil videtur operari in casu, de quo agitur, quia cùm nemo possit esse acephalus, eo ipso quod ab Ordinario eximitur, remanet Papæ subjectus, *cap. Nulla ratione, 93. distinct.* Et propterea passim dicunt DD. Papam esse Ordinarium exemptorum, glos. *in cap. Auctoritate, in ver. Sedis Apostolica, de privil. lib. 6.* & dictum est supra *num. 27.* unde quemadmodum generaliter exempti non gaudent exemptione in tribus casibus exceptis in *d. cap. Volentes*, ita nec immediatè subjecti Sedi Apostolicæ, quia hæc subjectio cùm sit expressio ejus, quod tacitè inest exemptioni, nihil præter exemptionem operatur, ad *l. 3.* & ibi Bart. *ff. de leg. 1.*

49 Cæterùm etsi hæc ita se habeant; tamen ex alio capite cogitabam evitare posse hoc casu dispositionem *d. cap. Volentes, de privil. lib. 6.* nempè quia loquitur tantummodo de exemptionibus mixtis, idest concessis loco, & personis simul quales sunt exemptiones Regularium, de quibus in *§. In eos autem*, & Canonicorum, contra quos de jure procedit Episcopus cùm delinquunt in loco non exempto, ut per Calder. *cons. 127. aliàs 13. de jud. circa med. vers.*

50 *Nisi quando delictum:* etiamsi existant in loco exempto, si tamen in loco non exempto delictum committant, seu explicent, puta projiciendo lapides, vel aliter turbando Ordinarium cum campanis existentibus in loco exempto, *cap. Patentibus, supra eod.* Gemin. *cons. 72. num. 6. vers. Nec obstat, usque in fin.* loquitur, inquam, prædicta Decretalis tantummodo de exemptionibus mixtis: nam cùm declaret exemptos quantumcumque gaudeant libertate, nihilominus posse coram locorum Ordinariis conveniri si delinquant, seu contrahant, aut res, de qua contra ipsos agitur consistat in loco non exempto: necessariò supponit adesse aliquem locum exemptum, in quo prædicti tres casus aliquando possint contingere. Ideòque in *§. Numquid ergo*, respondet tacitæ objectioni, quod per hujusmodi restrictionem exemptio reddatur inutilis, solvit non propterea fore ut exempti careant commodo libertatis, quia gaudebunt exemptione, si delinquant, seu contrahant, aut res sita sit in loco exempto: quod cùm minimè conveniat exemptioni Referendariorum, quæ merè personalis est, necessariò sequitur, ut illi nec conveniat dispositio illius Decretalis, ad *l. 4. §. Toties, ff. de dam. infect.* & ita in individuo in Capellanis, & familiaribus Papæ tenet Abb. *in cap. Tuarum, num. 8. vers. Quandoque conceditur exemptio, supra eodem.*

51 Nec refert, quod personaliter exempti frui possint commodo libertatis quoad hoc ut conveniri non possint in loco domicilii, si alibi delinquant, aut res ipsa consistat: siquidem textus vult salvam esse exemptorum libertatem non solum quoad hoc ut conveniri non possint in loco domicilii, neque illuc remitti, sed etiam quoad hoc, ut nullibi conveniri possint, cùm in loco exempto delinquunt, seu contrahunt, aut res litigiosa consistit. Et hic secundus casus, qui frequentior est, & magis favet exemptioni, nullatenus verificari potest in exemptis quoad personam tantùm, ut patet ad sensum, quotiescumque autem lex requirit concursum duorum, altero deficiente non habet locum legis dispositio, *l. Si hæredi, ff. de cond. instit.* Joan. de Anan. *cons. 32. Vltra alia, num. 7. vers. Circa quartum*, Jason. *in l. 1. num. 2. ff. de iust. & iur.* Felin. *in cap. Ex parte, num. 21. de rescript.*

Et revera exemptio Referendariorum esset planè ridicula, si ubivis delinquerent, seu contraherent, aut res litigiosa consisteret, indistinctè subessent jurisdictioni Ordinarii loci, & solum conveniri non possent coram Ordinario domicilii si alibi delinquerent, contraherent, aut res sita esset; qui casus est admodum rarus, cùm Ordinarii domicilii non soleant regulariter procedere contra eorum subditos pro delictis patratis ab eis, aut contractibus initis in aliena diœcesi, nec Ordinarii loci, delicti, vel contractus facilè delinquentes, vel contrahentes remittant ad Ordinarium domicilii, præsertim, si in causa prævenerint: unde de hoc casu tamquam minus contingibili non censetur Pontifex disposuisse, argum. *l. Nam de ea, ff. de legibus.*

Præterea text. *in d. cap. Volentes*, ut dictum est supra, emanavit ad dirimendam altercationem, quæ erat inter Canonistas de Templariis, & Hospitalariis delinquentibus extra locum exemptum, ut legitur, & notatur *in cap. Tuarum, in glos. in ver. Privilegii beneficio, supra eod.* unde censetur disposuisse de exemptionibus mixtis dumtaxat, non autem de merè personalibus, de quibus nulla erat controversia.

Et in hunc sensum esse accipiendam prædictam Decretalem ut non comprehendat exemptiones merè personales, colligitur etiam ex Tridentina Synodo ponderando duo sæpiùs citata decreta, nempè *cap. 14. sess. 7. & cap. 4. sess. 14.* Nam in primo innovatur, & jubetur servari in causis exemptorum Constitutio *d. cap. Volentes*, qua præservantur exemptiones, & solum declarantur non habere locum in tribus casibus ibi exceptis: in secundo autem funditus tolluntur exemptiones personales, & sic exempti absque ulla restrictione plenè, & in omnibus supponuntur Ordinariis residentibus ut delegatis Sedis Apostolicæ. Quod si primum decretum includeret etiam exemptiones merè personales, utique adversaretur secundo, quia implicat contradictionem ut exemptiones personales fuerint præservatæ, & restrictæ ad tres casus juxta *dict. cap. 14.* atque ut plenè in omnibus sublatæ fuerint juxta *d. cap. 14.* ne igitur Concilium videatur paulò pòst se correxisse, dicendum est: primum decretum ad exemptiones personales non pertinere.

Porrò si Referendarii obtinerent beneficia Ecclesiastica, 52
privilegium exemptionis nihil illis prodesset, quominus ratione dictorum beneficiorum essent subjecti Ordinariis tam ex *d. cap. 11. in fin. sess. 24.* quàm ex *d. cap. Volentes, §. In eos, vers. Nisi forsan de privil. lib. 6.* ibi: [Non solum habentes privilegium exemptionis generale, & indefinitum, & sic primæ speciei: sed etiam qui specialiter exempti sunt ratione delicti, contractus, ac rei, de qua agitur, & sic exempti secundæ speciei, si obtineant beneficia Ordinariis subjecta, eorumdem beneficiorum ratione ordinariorum jurisdictioni declarantur esse subjecti.] Confert, quod not. Abb. *in d. cap. Tuarum, num. 8. vers. Posset tamen dubitari*, & post eum Dec. *ibi num. 53. supra eod.* ubi dicunt personaliter exemptos, puta Capellanos Papæ, si acquirant Ecclesiam in loco domicilii, & faciant ibi residentiam; ratione illius residentiæ posse ibi conveniri, argum. *d. cap. 1. §. in eos, de privil. lib. 6.* Confert etiam quod not. Bart. in *l. Interdum, §. fin. ff. de iudic.* ubi ait Religiosum exemptum 53
si accipiat executionem ultimæ voluntatis, pro hujusmodi executione conveniri posse coram Ordinario, non obstante ejus privilegio exemptionis, & sequitur Dec. *ubi supra.*

Quinimò Sacra Congregatio Concilii aliàs declaravit 54
Episcopum posse cogere Regulares utcumque exemptos, qui Confraternitatum, vel Hospitalium administrationem suscipiunt, ad reddendas rationes administrationis, & in eos, quos culpabiles repererit, ad juris præscriptum animadvertere, juxta *cap. 8. & 9. sess. 22.*

Sunt & alii casus particulares, in quibus exempti non gaudent privilegio exemptionis, quorum generaliter fit mentio in *d. cap. Volentes*, ibi: [Salvis nihilominùs casibus aliis, in quibus eos Episcoporum jurisdictioni subesse canonica præcipiunt instituta;] & quamplures congessimus *in cap. Grave à num. 9. supra de offic. Ordin. in quæst.* An, & quibus casibus Ecclesiæ, & personæ exemptæ, vel nullius diœcesis tam sæculares, quàm regulares subsint visitationi, & jurisdictioni Episcopi, qui tamen ad præsentem quæstionem, quæ generaliter proponitur, non videntur pertinere.

Ex quibus omnibus videtur concludendum Referendarios quidem ex privilegio Sixti V. gaudere omnimoda exemptione à jurisdictione Ordinariorum tam in visitatione, quàm extra eam. Item in causis tam civilibus, quam criminalibus, & ubivis delinquat, seu contrahant, aut res litigiosa consistat: eorum verò familiares, Capellanos, & servitores subesse visitationi, & correctioni Ordinarii tamquam Sedis Apostolicæ Delegati, quia exemptio à visitatione, & correctione Ordinarii eis concessa

cessa in Constitutione Pauli Tertii, ac deinde sublata à Concilio in *cap. 3. sess. 6. & cap. 4. sess. 14.* minimè revixit per Constitutionem Sixti Quinti, quæ de ipsis nullam fecit mentionem: extra visitationem verò in causis quidem civilibus familiares, Capellanos, & servitores hujusmodi itidem conveniri posse coram locorum Ordinariis tamquam Delegatis Sedis Apostolicæ juxta terminos *cap. 14. sess. 7.* sed in causis criminalibus subesse jurisdictioni Ordinariorum auctoritate delegata, dummodo Ordinarii ipsi in suis Ecclesiis resederint; quia exemptio Pauli III. quoad hoc similiter adempta eis fuit à Concilio *in dict. cap. 4. sess. 13.* & à Constitutione Pii Quarti in favorem Episcoporum residentium. Sin autem Episcopi à suis Ecclesiis absuerint, tunc familiares, & alios, ut supra, in prædictis causis criminalibus extra visitationem frui debere exemptione eis attributa à Paulo Tertio, & Episcopis absentibus minimè sublata in *dict. cap. 4.* & Constitutione Pii Quarti, *Quia quod non mutatur, &c. l. Præcipimus, in fin. Cod. de appell. & l. Sancimus, Cod. de testam.*

DE PRIVILEGIIS.

Idem Innocentius III.

CAPUT XXI.

QUoniam per confessionem constat partis adversæ, quòd Nepesinus Episcopus jus Episcopale percipit in Ecclesia sancti Blasii de Flageñ. credimus, quòd non obstante illo capitulo privilegii, quod monasterio est indultum, ut nullus Episcopus Ecclesias utroque jure illi subjectas interdicto supponere, vel monachum seu clericum ejusdem monasterii synodare vel excommunicare præsumat, præfatus Episcopus possit interdicere dictam Ecclesiam, & excommunicare monachum, seu clericum vestrum ad ejus regimen deputatum, cùm alterutrum de jure fuerit faciendum: quoniam illud capitulum intelligendum esse videtur de monachis aut clericis in ipso monasterio permanentibus, vel ad Ecclesias destinatis, utroque jure sibi subjectas.

S U M M A R I U M.

1 *PRivilegium monasterio concessum, quod eius Monachi excommunicari non possint, intelligitur de Monachis manentibus in monasterio, vel capellis sibi utroque iure subiectis.*

2 *Privilegium exemptionis concessum personis respectu certi loci non sequitur illas extra locum, & num. seq.*

3 *Immunitas à tutela suffragatur Clericis, & Monachis quamdiu apud Ecclesias, vel monasteria permanent.*

4 *Regulares, qui studiorum causa ad Universitates mittuntur, si in conventibus non habitent, ab Ordinariis puniuntur.*

5 *Regularis Lector in publica Universitate, si delinquat contra instituta sui Ordinis, an sit puniendus à Rectore ipsius Universitatis, an vero à suis Superioribus Regularibus, & num. seqq. usque in fin.*

6 *Rectoris Universitatis iurisdictio in Lectores, & studentes non complectitur alias causas, quam eas, quæ oriuntur occasione studiorum, ac professionis. Intellectus* l. fin. C. de iurisdict. omn. jud. ibid.

7 *Iuramentum habet vim roborativam, non extensivam.*

8 *Et in eo semper intelligitur excepta Superioris auctoritas.*

9 *Scholares Clerici non subsunt Rectori Universitatis nisi quoad ea, quæ professionem respiciunt.*

1 QUoniam. Privilegium monasterio concessum, quod ejus Monachi excommunicari non possint, intelligitur de Monachis manentibus in monasterio, vel capellis sibi utroque jure subjectis. Hoc dicit Joan. Andr. Butr. Cardin, Anchar. Abb. & Mar. Socin. & est casus quotidianus secundum Abbatem.

2 In textu ibi, *in ipso monasterio permanentibus*: nota quod privilegium exemptionis concessum personis respectu certi loci non sequitur illas extra locum: unde si alibi morantur, privilegio non gaudent, concordat text. *in cap. Volentes, §. Eis, de privileg. lib. 6.* ubi privilegium Religiosis concessum, ne à quoquam interdici, suspendi, aut excommunicari valeant, non suffragatur eis, qui degunt vel administrationem suscipiunt in Prioratibus Episcopi jurisdictioni subjectis: & est simile in *cap. Generaliter, 16.*
3 *quæst. 2.* ubi immunitas, quam Clerici & Monachi habent, à tutela sive testamentaria, sive dativa, sive legitima, tamdiu eis prodest, quamdiu apud Ecclesias, vel monasteria permaneant non divagantes. Item simile in *cap. Abbate, in fin. infra, de verbor. signif. in cap. Innovamus, supra, de treug. & pac. cum suis concordantiis,* & *hic* notant gloss. *in ver. Permanentibus*, Innocen. *in fin.* Abb. Antiq. qui summat sic: Privilegiatus non gaudet privilegio, cum moratur, vel destinatur causa vagandi ad Ecclesiam non exemptam, Hostien. *num. 1. in ver. In ipso monasterio, & num. 2.* Butr. *num. 2.* ubi ait: [Nota quod privilegium exemptionis, personalem concedens exemptionem respectu certi loci, personas subtrahit à jurisdictione diœcesani illius loci, in quantum delinquunt, vel aliquid agunt in loco, cui concessa est exemptio: in quantum autem delinquunt extra locum, non subtrahit eos,] Abb. & Mar.
Socin. *in ult. not.* Jo. Andr. & omnes *in Summa text.* Con- 4
fert Concilium Tridentinum in *cap. 4. sess. 25. de Regular.* ubi statuitur, ut Regulares, qui studiorum causa ad universitates mittuntur, in conventibus tantùm habitent, alioquin ab Ordinariis contra eos procedatur: & adde quod scripsi *in cap. Grave, num. 47. supra de offic. Ordinar.* & ibi vide 45. casus, in quibus Regulares exempti non gaudent privilegio exemptionis, *à num. 37. usque ad num. 80.*

Ex facto quæsitum est. Posita Bulla Martini V. qua Le- 5
ctores publici Universitatis Viennæ Austriæ, cujuscumque ordinis, gradus, & conditionis subjiciuntur Rectori ejusdem Universitatis, itaut ab ipso carceribus mancipari, excommunicari, & ab excommunicatione absolvi possint.

Item posito juramento fidelitatis, & reverentiæ, quod iidem Lectores Rectori prædicto, dum admittuntur, præstare soliti sunt: Ac decreto Concilii Tridentini *sess. 25. cap. 4. de Regul.*

An Regularis, qui de licentia suorum Superiorum publicè profitetur in dicta Universitate, si delinquat adversus instituta sui Ordinis, ac decreta Superiorum Regularium, puniendus sit ab iisdem Superioribus, vel potius à Rectore Universitatis, adeòut possit Rector ipsum Regularem in carcerem detrudere, excommunicare, & ab excommunicatione suorum Superiorum, quatenus ab eis excommunicetur, absolvere, atque Superiores eum punire tentantes, uti judex competens impedire, & coercere.

Videtur respondendum hujusmodi Regularem adversus 6
instituta sui Ordinis, ac Superiorum decreta delinquentem esse à suis Superioribus puniendum, non autem à Rectore Universitatis. Quia jurisdictio Rectoris in eos qui legendi, vel studendi causa in Universitate commorantur,

rantur, non complectitur alias causas, quàm eas, quæ oriuntur occasione studiorum, ac professionis, ut deducitur ex *l. fin. C. de iurisd. omn. iud.* ubi glofs. *in verb. publicis*, notat dispositionem illius textus, qua professionem, vel negociationem exercentes subjiciuntur Rectori, ad quem illarum professionum, seu negociationum cura pertinet, procedere in his, quæ professionem, vel negociationem ipsam respiciunt, aut illius occasione oriuntur: eamque ibi sequuntur Cyn. *in 2. quæst.* Bart. *num.* 5. Bald. *num.* 4. Paul. de Castr. *num.* 2. & Innocen. *in cap. Cum ad Ecclesiarum, de off. ord.* ubi & alii. Quam *l. fin.* procedere etiam in Universitate Doctorum, vel Scholarium, notat ibidem Bart. *in fin.* dicens ita usu receptum esse, & Paul. de Castr. *num.* 7. unde cùm in dubio proposito agatur de crimine commisso contra statuta Ordinis, ac Superioris Regularium decreta, & sic de his, quæ ad Lectoris professionem non pertinent; apertè constat Regularem esse à suis Superioribus, non ab Universitatis Rectore puniendum.

Et cùm Bulla Martini V. simpliciter subjicat Lectores Rectori Universitatis, intelligenda est juxta dispositionem juris communis, cui Pontifex præsumitur se voluisse conformare, argum. *l. 2. C. de noxal.* & in Authen. *de non alienand. §. final. circa finem collat. 2. l. Filius familias, §. 1. ff. de legat. 1. cap. Ecclesia vestra, il secondo, vers. Neque enim credendum est Summum Pontificem, &c. de elect.* & jus alterius noluisse lædere, *cap. Licet, de offic. Ordin. cap. Cum dicat Apostolus, de Eccles. ædific. & cap. Pastoralis, cum concord.* de quibus ibi per glof. *in verb. Contineatur expressum, supra eod.*

Nec juramentum fidelitatis, & reverentiæ quidquam 7
operatur, quia est intelligendum quoad ea, in quibus Rectori jurisdictio legitimè competit; juramentum enim habet vim roborativam, non extensivam, *l. fin. C. de non num. pec.* ubi Bald. Præterea hoc juramentum non operatur 8
in præjudicium Superioris Regularis jurantis, quia in eo Superioris auctoritas semper censetur excepta, *cap. Venientes, de iureiur. cap. Imperialem, §. fin. de prohib. alien.* per Frider. *in usib. feud.* & in terminis Clericum in universita- 9
te studiis incumbentem non subesse Rectori, nisi quoad ea, quæ respiciunt professionem, tradit expressè Abb. *quæst.* 6. *num.* 8. *& 9.*

DE PRIVILEGIIS.

Idem Innocentius III. in Concilio Generali.

CAPUT XXIV.

UT privilegia, quæ quibusdam religiosis Romana concessit Ecclesia, permaneant inconcussa; quædam in eisdem duximus declaranda, ne minus sanè intellecta pertrahantur ad abusum, propter quem possint meritò revocari: quia privilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Sanè quibusdam regularibus Apostolica sedes indulsit, ut his, qui fraternitatem eorum assumpserint, si forsan Ecclesiæ, ad quas pertinent, à divinis officiis fuerint interdictæ, ipsosque mori contigerit, sepultura Ecclesiastica non negetur, nisi excommunicati vel nominatim fuerint interdicti: Suos quoque confratres, quos Ecclesiarum Prælati apud Ecclesias suas non permiserint sepeliri, nisi excommunicati vel interdicti fuerint nominatim, ipsi ad Ecclesias suas deferant tumulandos. Hoc autem de illis confratribus intelligimus, qui vel adhuc manentes in sæculo eorum ordini sunt oblati, mutato habitu sæculari: vel eis, qui bona sua dederant inter vivos, retento sibi (quamdiu in hoc sæculo vixerint) usufructu: qui tamen sepeliantur apud ipsorum regularium vel aliorum non interdictas Ecclesias, in quibus elegerint sepulturam: ne si de quibuslibet ipsorum fraternitatem assumentibus fuerit intellectum, pro duobus aut tribus denariis annuatim sibi collatis, dissolvatur pariter & vilescat Ecclesiastica disciplina: certam tamen & ipsi remissionem obtineant ab Apostolica sibi sede concessam. Illud etiam, quod hujusmodi regularibus est indultum, ut si qui fratrum suorum, qui ab eis missi fuerunt ad recipiendas fraternitates sive collectas, in quamlibet civitatem, castellum vel vicum advenerint, si fortè locus ille à divinis officiis sit interdictus, in eorum jucundo adventu semel in anno aperiantur Ecclesiæ, ut exclusis excommunicatis, divina ibi officia celebrentur: Sic intelligi volumus, quòd in eadem civitate, aut castro, aut villa, una tantùm Ecclesia ejusdem ordinis, fratribus semel (ut dictum est) aperiatur in anno: Quia licèt pluraliter dictum sit, quòd in eorum jucundo adventu Ecclesiæ aperiantur, non tamen ad Ecclesias ejusdem loci divisim, sed prædictorum locorum conjunctim sano referendum est intellectu: ne si hoc modo singulas ejusdem loci visitarent Ecclesias, nimium vilipendi contingeret sententiam interdicti. Qui verò contra declarationes prædictas quidquam sibi usurpare præsumpserint, gravi subjaceant ultioni.

SUMMARIUM.

1 *OBlati alicuius Religionis an sint iudicandi Persona Ecclesiastica, adeout à foro sæculari, & vectigalibus tam quoad personas, quam quoad bona debeant esse immunes, & num. seq. usque ad finem, & præsertim num. 26. vers.* Ex his sequitur.
Et quatenus sint immunes, an eorum exemptio extendatur etiam ad coniugatos, num. 27.
Et an exemptio à foro sæculari suffragetur pro delictis ante oblationem commissis, num. 33.
Et an Oblati carentes requisitis Concilii Tridentini in cap. 11. sess. 24. *subsint Episcopo tam in spiritualibus, quam in temporalibus, num. 34.*
Et an subsint cumulativè, vel privativè ad Superiores Religionis, cui sunt oblati, num. 36.

2 *Oblati assumunt privilegia Religionis, cui oblati sunt. Declaratur, num. 4. & seqq.*
3 *Christianorum duo sunt genera.*
4 *Oblati quales esse debeant ut privilegiis potiantur, & num. 11.*
5 *Servi Ecclesiarum gaudent Ecclesiasticis privilegiis.*
6 *Oblati sunt servi monasterii.*
Oblati acquirunt monasterio, non sibi, ibidem.
7 *Oblatus plenè non dicitur, qui sibi usumfructum retinuit, licèt gaudeat privilegio sepulturæ tempore interdicti.*
8 *Oblatus plenè non dicitur offerens se, ac bona præsentia.*
9 *Oblatio plena quid requirat.*
10 *Oblati promittunt obedientiam, licèt non Monachalem.*
Oblatus renunciat proprio, & amittit testamenti factionem, ibidem.

11 *Bona*

12 *Bona oblata etiam sine persona efficiuntur Ecclesiastica.*
13 *Offerens bona sine persona non efficitur de foro Ecclesiastico.*
Confrater dici non potest, qui bona sua dat Religioni, ibidem.
14 *Offerens se, aut simpliciter, aut sine bonis, aut cum reservatione bonorum, non est persona Ecclesiastica.*
15 *Oblatio censetur celebrata iuxta Ecclesiæ statutum, vel consuetudinem.*
16 *Conversus Ecclesiæ Regularis cum persona censetur etiam bona obtulisse.*
Secus in converso Ecclesiæ sæcularis, ibidem.
17 *Offerens se simpliciter non censetur obtulisse bona.*
18 *Offerens se, & maiorem partem bonorum non dicitur persona Ecclesiastica.*
19 *Exemptiones ut duobus, aut tribus denarii Religioni oblatis acquirantur indignum est.*
20 *Oblatus non dicitur is, cui pars bonorum oblatorum in emphyteusim conceditur.*
Laicus tenetur ad onera laicalia pro emphyteusi Ecclesiæ, ibidem.
21 *Conclusiones circa oblatos.*
22 *Oblatio non excluditur ex detentione, vel usu facti rei oblatæ, permittente Superiore.*
23 *Oblatio an habitus mutationem requirat, & qualem, & num.25.*
24 *Conversi, & oblati in quibus differant.*
25 *Oblatio an requirat ut sæculum relinquatur.*
26 *Miles commeatu accepto remanens in domo sua non habet Militis privilegia.*
27 *Concilii Tridentini requisita in* cap. 11. sess. 24. *sunt necessaria ad vitandum forum Ordinarii, non autem iudicis laici.*
28 *Oblati plenè an gaudeant privilegiis, si ante, vel post oblationem matrimonium contraxerint.*
29 *Coniugalis status non est incompatibilis cum statu oblati.*
30 *Votum solemnizatur per susceptionem sacri Ordinis, vel per professionem.*
31 *Clericus coniugatus non gaudet nisi privilegio fori, & Canonis.*
32 *Oblatus coniugatus gaudet omnibus privilegiis personæ Ecclesiasticæ.*
33 *Oblati post delictum commissum an, & quando subsint foro sæculari.*
34 *Concilium Tridentinum* cap. 11. sess. 24. *non habet locum in civilibus, sed tantum in criminalibus.*
35 *Episcopi iurisdictio in oblatos respicit spiritualia tantum.*
36 *Oblati non habentes requisita an eximantur etiam à iurisdictione diœcesani.*
37 *Concilium Tridentinum quid statuerit circa oblatos præter ius commune.*
38 *Episcopi iurisdictio in oblatos an sit cumulativa.*
39 *Iurisdictio concessa Episcopo in scholares an sit privativa ad Rectorem Universitatis.*
40 *Iurisdictio Episcopi quibus casibus sit cumulativa cum inferioribus Prælatis.*

UT *privilegia*. Privilegium Religiosis concessum ut possint sepelire Confratres suos tempore interdicti, intelligitur de illis Confratribus, qui licèt maneant in sæculo, tamen se Ordini obtulerunt mutato habitu sæculari; vel de illis, qui bona sua eis dederunt usufructu retento. Hoc primò.

Privilegium Religiosis concessum, quo ejus venientibus ad locum interdictum semel in anno aperiantur Ecclesiæ, ut celebrentur in eis divina, intelligitur quod una sola aperiatur in loco. Hoc dicit. Et secunda ibi, *Illud*, Joan. Andr. dividit in tres partes. Prima præmittit exordium. Secunda duas declarationes, quarum posterior incipit ibi, *Illud*. Tertia pœnam addit, Secunda ibi, *Sanè*. Tertia ibi, *Qui verò*. Et secunda pars textus locum habet tantummodò in privilegiis obtentis post *cap. Alma Mater, de senten. excomm. lib. 6.* Non autem in obtentis ante, quia sunt revocata per illam Decretalem, ut in specie de hoc privilegio Templariorum, & Hospitalariorum, quo in eorum jucundo adventu semel in anno aperiebatur una Ecclesia in loco tempore interdicti, & celebrabantur divina, declarat glossa ibi, *in ver. Concessis*, & Abb. *hic in ult. notab.*

Circa primam partem textus generaliter QUÆRO, 1
primò, an Oblati alicujus Religionis judicandi sint personæ Ecclesiasticæ, adeo ut à foro sæculari, & vectigalibus tam quoad personas, quàm quoad bona debeant esse immunes, sive personam, & universa bona obtulerint, sive personam tantùm, sive personam cum minima parte bonorum; præsertim si hujusmodi pars bonorum illis postea à Superiore Religionis fuerit in emphyteusim concessa.

Et quamvis sint immunes, an talis exemptio extendatur ad conjugatos sive ante, sive post oblationem matrimonium contraxerint. Et an eadem exemptio à foro sæculari illis etiam prosit, qui ante oblationem delictum commiserunt, cujus vindicta ad judicem sæcularem pertinebat.

Item an jurisdictio, quæ vigore Trident. Conc. *cap. 11. sess. 24.* competit Ordinario in Oblatos carentes requisitis expressis ibidem in vers. *Exceptis*. Complectatur tam spiritualia, quàm temporalia.

Et an talis jurisdictio ex decreto Concilii intelligatur tributa Ordinarii in Oblatos cumulativè, vel privativè quoad Superiores ejus Religionis, cui oblati sunt.

Ut in hac materia, in qua maxima est opinionum varietas, quantum fieri potest clarè procedatur, primum constituendæ sunt conclusiones, in quibus Doctores conveniunt; & deinde ad eas descendendum, in quibus discrepant sententiæ.

Primum illud certi juris est, Oblatos esse Ecclesiasticas 2
personas, & privilegia Religionis, cui oblati sunt, assumere, atque à foro sæculari, & sæcularibus exactionibus esse exemptos: quod probatur hic, *& in cap. Cum & plantare, §. De Confratribus, supra eodem, cap. Non dubium, de senten. excommun. & in cap. Per exemptum, de privileg. in 6.* Clem. 1. *de decim.* ubi DD. cum concord. Tametsi 3
enim duo sunt genera Christianorum, alterum laicorum, alterum eorum, qui divinis sunt mancipati obsequiis, *cap. Duo sunt*, 12. *quæst.* 1. æquum est tamen omnes quoque Oblatos utcumque laicos, qui se Religioni dedicarunt, ejus assumere privilegia, glos. *in d. cap. Non dubium, in verb. Religionis.*

Hi autem oblati quales esse debeant pluribus modis ex- 4
plicant DD. aliquando enim requirunt ut sint propriè oblati cum effectu; aliquando ut sint plenè oblati, sive plenè translati, ut dictis privilegiis potiantur, ut hic notant Henr. & Abb. *num.* 3. & idem Abb. *cons.* 54. *in* 1. *part. n.* 3. & probatur in *d. cap. Cum & plantare, §. de Confratribus*, ibi, *Si non se prædictis fratribus omnino reddiderint*, & in
d. Clem. *de decim. in ultimis verbis*. Et ratio est, quia per 5
hanc propriam oblationem sive plenam, sive cum effectu, Oblati efficiuntur similes servi Ecclesiarum, qui Ecclesiasticis gaudent privilegiis, *cap. Ecclesiarum servos*, 12. *q.* 2. Qua ratione utitur Archid. *in d. cap. Duo sunt*, Abb. *in d. cons.* 54. *num.* 3. Silvest. *in ver. Ecclesia, il primo, num.* 6. *vers.*
Quintum, & passim alii Doctores. Imò eos esse propriè servos 6
monasterii dicit glos. *in cap. Ut lex continentiæ, in ver. Professi*, 27. *quæst.* 1. & Card. in Clem. 1. *de decim. num.* 22. Subdens eos propterea acquirere monasterio, non sibi.
Ac proinde excluditur, qui obtulit se, & bona omnia 7
usufructu retento; id enim non sufficit ad plenam oblationem, quamvis sufficiat ut sit privilegiatus quoad privilegium Religionis, ut ejus Regulares sepeliri in Ecclesia possint tempore interdicti, ut tradit glos. *fin. in Clem.* 1. *de decim.* quæ optimè hanc materiam distinguit, Henric. Boich. *in hoc cap.* Franc. Marc. *decis.* 24. *num.* 2. Stracchia *in repet. Auth. Ingressi, cap.* 10. *num.* 22. Butr. *in cap. In præsen-*
tia, de probat. in fine. Præterea excluditur, qui obtulit bo- 8
na omnia præsentia, sed non futura, quæ non veniunt in simplici oblatione, ut per Stracch. d. Authen. *ingressi, in verb. Suum, cap.* 8. *num.* 14. Tametsi Ant. de Butr. *d. cap. In præsentia*, in fine renuerit offerentem se, & sua Ecclesiæ Regulari censeri etiam offerre futura; quia sic est de natura Ecclesiæ.

Ad hanc verò effectualem, seu propriam, & plenam 9
oblationem inducendam quæ requirantur, magnam habet dubitationem. De duobus planè requisitis nemo dubitat,
vide-

videlicet opus esse, ut Oblatus perpetuò, & efficaciter
10 obtulerit, tam se, quàm bona sua; ea nimirum ratione,
quia devovendo se, promittit obedientiam, licet non
Monachalem, Anchar. in d. Clem. 1. *de decim. num.* 26. &
offerendo bona, renunciat proprio, & amittit testamenti
factionem, gloss. *in cap. Ut lex continentia in ver. Professi*,
27. *quæst.* 1. Dec. *in cap. In præsentia, num.* 26. *de probat.*
11 Quæ duo efficiunt offerentem personam Ecclesiasticam, ut
per DD. *in cap. Cum ad monasterium, de stat. Monach.* Et
12 quamvis possit offerens offerre se sine bonis, & bona sine
persona sua, & possit etiam offerre se cum parte bonorum,
ut per Socin. *in tract. de oblat. in 7. Libello, in pluribus quæstionibus:* tamen in hoc casu, ut persona sit Ecclesiastica,
requiritur ut oblatio perpetua, & efficax tam personæ,
quàm bonorum, ita utrumque requirunt per textum d.
Clem. 1. *de decim.* Laud. *ibidem*, Imol. *num.* 28. Anchar.
num. 16. Zabarell. *num.* 20. Hostien. *hic num.* 6. & Jo. Andr.
in gloss. 3. Henric. & Abb. *eod. loco*, Dec. *in cap.* 1. *in præsentia, num.* 23. *de probat.* Archid. quem cæteri sequuntur in
d. cap. Duo sunt num. 6. Abb. *in d. cons.* 54. *num.* 2. Silvest. *in
ver. Ecclesia*, 1. *num.* 6. *vers. Quintum*, Remig. *de Charit.
subsid. quæst.* 61. *num.* 33. & passim DD. de hac materia
tractantes. Et in specie talem oblationem debere esse perpetuam, tradit post alios Covarr in loco inferiùs citando
num. 8. & ante eum Jo. Andr. *d. cap. per exemptionem*, ubi
Gemin. & Franc. *in secundo notab.*
13 Et hæc duorum requisitorum necessitas excludit primò
à numero personarum Ecclesiarum Oblatos illos, qui offerunt bona, & non se: quamvis enim ea bona ob talem
oblationem Ecclesiastica efficiantur, ut per Abb. *d. cons.* 54.
num. 2. & sint immunia ab exactionibus sæcularibus, ut
ibi per eum; non tamen illa offerens absque persona efficitur de foro Ecclesiæ, ut per DD. supracitatos præsertim
Abb. *hic num.* 3. ubi ait: Confratrem dici non posse qui
bona sua dat Religioni, quia illa est donatio, & non fraternitas.
14 Secundò excludit offerentes personam absque bonis, sive personam obtulerint cum reservatione expressa bonorum, sive simpliciter personam obtulerint, nulla de bonis
mentione facta: nam in ejusmodi oblatione bona non
veniunt, nisi expresè offerantur, Butr. *in cap. In præsentia, de probat. in fine*, Joan. Andr. & alii, quos refert, &
sequitur Socin. *d. tract. & Libell. in* 22. *quæst.* Quod tamen limitat, nisi aliud haberet statutum, vel consuetudo
15 Ecclesiæ, cui fit oblatio, quia tali casu oblatio intelligeretur celebrata juxta illius Ecclesiæ statutum, vel consuetudinem.
16 Nec obstat, quod bona sunt accessoria ad personam, ac
propterea quod offerens se censeatur etiam bona obtulisse,
etiamsi non exprimantur, ut de converso Ecclesiæ sæcularis tenuit Odoffr. relatus à Bart. in Authen. *Ingressi, num.*
11. *C. de Sacros. Eccles.* Et de converso Ecclesiæ Regularis, Bald. *ibid. num.* 4. *vers. Secundo oppono*, & Franc.
Marc. *decis.* 24. *num.* 12. Bellam. *in cap. Religioso, de senten.
excomm. lib.* 6. Respondetur enim in converso Ecclesiæ Regularis non dubium quin oblata persona, etiam bona
oblata censeantur, cùm illa retinere non possit, quia efficitur Religiosus, ut per Bartol. & Bald. *ubi supra*. At in
Converso Ecclesiæ sæcularis secus est; is enim cùm possit
retinere bona, per oblationem personæ non censetur
bona obtulisse, ut per Bald. in d. Authen. *Ingressi, num.* 5.
Nos autem agimus de Oblato Regulari Ecclesiæ, qui cùm
non efficiatur Monachus, & possit bona retinere; à cessante ratione, quam in Converso Regularis Ecclesiæ red-
17 dunt Bartol. & Bald. quod oblata persona censeatur obtulisse etiam bona, quia ea retineri non possunt: sequitur
ut cùm Oblati retinere bona possint, ea obtulisse non intelligantur. Et id est, quod etiam tradit Bald. in d. Authen.
Ingressi, num. 8. ubi ait: Oblatum Regulari Ecclesiæ bona
non amittere, nisi totaliter renunciet sæculo, illudque
mutet, quo casu Monacho æquiparatur.
18 Tertiò bis duobus requisitis excluditur etiam his, qui
obtulit personam cum parte bonorum tantùm, quamvis
majorem: cùm enim Doctores requirant simpliciter oblationem bonorum; hoc verbum, *bonorum*, in hac materia
simpliciter prolatum includit omnia bona, Socin. *d. tract.
de oblat. in* 8. *libell. quæst.* 5. & oblationem majoris partis
in hac materia non æquipollere oblationi omnium, docuit
gloss. *hic in ver. Pro parte*, ubi Henric. id in specie adnotavit. Quod cùm verum sit, à fortiori procedit in eo, qui
obtulit Ecclesiæ minimam partem bonorum, in quo propriè quadrat quod habetur hic, Indignum esse ut pro duo- 19
bus, aut tribus denariis acquirantur hujusmodi exemptiones. Præsertim si postea talis bonorum pars Oblato in em- 20
phyteusim concederetur; quo casu nedum offerens non
est plenè oblatus, sed etiam bona ipsa ad onera laicalia tenentur: Tum quia hoc casu videtur subesse fraus propter
actuum vicinitatem, Oldrad. *cons.* 324. *Factum tale est,
Dominus noster, sub num.* 6. *vers. Et quod fuerit fraudulenta*;
Tum quia laicus tenetur ad onera laicalia pro re emphyteutica quàm obtinet ab Ecclesia; quia dominium utile est
quid laicale, Alex. *cons.* 103. *in* 1. *vol.* ubi dicit eum teneri ad solutionem vectigalium ratione fructuum; & post
Barb. & alios tradit Remig. *de Charit. subsid. quæst.* 61.
num. 32. *&* 33.
Ex prædictis satis tuto eliciuntur aliquæ conclusiones 21
negativæ, videlicet offerentes se, & non bona, sive ea expresè retinendo, sive de eis mentionem in oblatione non
faciendo, non debent censeri personæ Ecclesiasticæ, nec
gaudere immunitatibus, nisi ex statuto, vel consuetudine
Ecclesiæ, cui fit oblatio, in oblatione personæ bonorum
oblatio includeretur, ut dictum est. Item nec sunt personæ Ecclesiasticæ offerentes se, & bona, sed non universa;
& multò minus, si minimam tantùm eorum partem obtulerint; præsertim si ea postea in emphyteusim ab Ecclesia 22
obtinuerint, non tamen videtur excludendus, quominus
sit persona Ecclesiastica, qui sibi non reservavit aliquam
partem suorum bonorum neque in proprietatem, neque
in possessionem, nec in usumfructum, nec in jus utendi,
sed tantùm in quandam detentionem, & usum facti, permittente Superiore regulari, & donec ipse Superior voluerit, itaut Superior possit pro libito auferre, licèt de honestate permittere possit, ut de Regular. declarat Bald. in d.
Authen. *Ingressi, num.* 6.
Verum an sit constituenda conclusio affirmativa, ut qui
se, & bona obtulerint, personæ Ecclesiasticæ censeantur,
& immunitatibus gaudeant, etiamsi nihil aliud præterea
concurrat; in hoc est maxima difficultas propter alia duo
requisita, quæ unà cum oblatione personæ, & bonorum
nonnulli Doctores conjunctum exigunt, & nonnulli
prætermittunt, itaut non videantur illa habere pro necessariis ad gaudendum immunitate.
Ex his alterum est mutatio habitus, an videlicet ut of- 23
ferens bona, & personam sit persona Ecclesiastica, oporteat ut habitum mutet.
Alterum est an ita offerens ut sit persona Ecclesiastica, necesse sit ut sæculum relinquat, & ad Ecclesiam se
transferat.
Quoad primum, verior, & communior videtur opinio, ut etiam habitus mutatio requiratur. Hæc est doctrina Hostien. *hic num.* 6. quo loco ait: [Ubi aliqui, vel aliquæ offerunt se, & sua Ecclesiis Cathedralibus, vel Conventualibus, vel aliis sæcularibus, & signum accipiunt,
Ecclesiasticæ personæ censentur.] Hostien. totidem verbis referunt, & sequuntur Joan. Andr. *in glos.* 3. Ant. de
Butr. Henric. & alii, Archid. *in d. cap. Duo sunt, num.* 6.
Silvest. *d. ver. Ecclesia*, 1. *num.* 6. *vers. Limitare*, *&* *in
verb. Oblatos, prope finem.* Idem Hostien. *in Summa tit.
de Regular.* §. 1. *supracit. in fin.* S. Antonin. *in* 3. *part. tit.*
23. *cap.* 5. §. 1. Et in terminis ita decidit Capell. Tolosana
decis. 8. ubi habetur, laicum qui se, & bona obtulit Ecclesiæ, habitu non mutato, non esse restituendum judici Ecclesiastico. Nec novum est in jure Canonico ad consequenda privilegia Ecclesiasticæ personæ necessariam esse
declarationem habitus Ecclesiastici, ut in *cap.* 1. *de Cleric.
coniug. in* 6.
Huic opinioni non obstat primò, quod Doctores consti- 24
tuentes differentiam inter Conversos, & Oblatos, dicant
eos esse Conversos, qui se, & sua dant Religioni, habitu
mutato; Oblatos verò qui se, & sua offerunt, absque habitus mutatione, Laud. quem referunt, & sequuntur *in
Clemen.* 1. *de decim. supracit.* Zabarel. *num.* 10. Anchar.
num. 16. Imol. *num.* 28. Dec. *in d. cap. In præsentia, num.* 22.
Covar. *in cap. Alma Mater, in* 2. *part. relect.* §. 3. *num.* 8.
Id enim ita accipiendum, ut in Oblato non sit necessaria 25
totalis mutatio habitus, nec assumptio habitus Religionis,
cui se offert, sed sufficiet aliqualis mutatio, ita ut non sit
habitus Religiosus, quemadmodum debet esse habitus
Con-

Conversi, sed differens tamen à laicali. Ita declarat hic gloss. *in ver. Mutato*, ubi in specie Henric. hanc rem luculenter explicat Silvest. *in d. ver. Ecclesia*, 1. *num.* 6. *d. vers. Limitare*, & hoc est, quod dicebat hic Hostien. quem cæteri sequuntur, videlicet signum aliquod accipere debere Ecclesiasticas personas.

Non obstat secundò, quod aliqui Doctores, & præsertim Abb. *in d. cons.* 54. *scripserint Oblatos*, qui se, & bona obtulerunt censeri Ecclesiasticas personas, & sic duo requisita recenseat, & mutationem habitus tamquam non necessariam omittat: quia tam Abbas, quàm cæteri Doctores ità loquentes, vel non excludunt hoc requisitum, licèt non includant, vel si excludere intendunt, adversantur communiori opinioni Doctorum illud quoq; requirentium, ut supra dictum est.

Quoad alterum de sæculo relinquendo an sit necessarium in offerente, major est difficultas: nam plures ex Doctoribus hanc materiam pertractantibus requirunt oblationem personæ, & bonorum, plurimi verò adjiciunt tertium requisitum mutationis habitus non totalis. At verè nemo in locis supracit. aut certè paucissimi exprimunt necessarium esse ultra supradicta etiam sæculum derelinquere, ut sit locus privilegio exemptionis: & tamen valde probabilis est opinio, id quoque requisitum debere cum cæteris concurrere: quod certè apertissimè sentire videtur Hostien. *in cap. Non dubium, de sentent. excommunic.* dum loquens de converso Ecclesiæ sæcularis, qui tradidit se, & sua, & idem est cum oblato, ait: [Si est conversus remanens in domo propria, & tamquam laicus vivens, non gaudet immunitate: si verò est conversus, qui tradidit se, & sua, & est tonsoratus, & vadit ad horas suas audiendas, & vivit honestè, sicut Clericus vivere debet, talis in forum Ecclesiæ in totum intelligitur esse translatus, & immunitate Ecclesiastica gaudet] Hostien. ibi sequuntur Joan. Andr. Anton. de Butr. Henric. Collectar. & Petr. de Ubald. *in tract. de quarta Episc. & Parochial. in* 17. *quæst. num.* 11. & quamvis Hostien. in 2. membro suæ distinctionis non expresserit an debeat suam domum, sive sæculum relinquere, cùm tamen in priori membro id expresserit dicens illum non gaudere immunitate: in secundo, in quo sentit gaudere satis exprimit oppositum, idest eum à domo sua recessisse, & ad Ecclesias esse translatum, ut exprimit ibi Collect. ita intelligens Hostiensis doctrinam.

Præterea id videtur probari per text. *in cap. penult. infra eod.* ubi habetur tales Confratres, seu Oblatos quoad manserint in domo sua non assumere privilegia Religionis: & ita illum textum intelligunt Innoc. Hostien. & Jo. Andr. notantes mutationem habitus sufficere quoad privilegia circa interdictum, de quo in textu nostro, sed quoad cætera non sufficere, sed necessariam esse plenam translationem, juxta illum textum, qui loquitur de propria domo relinquenda: & hunc intellectum esse communem ostendit ibi Anton. de Butr. dicens ita esse tenendum secundum Doctores; quod etiam sentire videtur Abb. dum notat eum, de quo textus loquitur, id est qui in domo propria manebat, non esse plenè Oblatum: & ita in eo textu hunc casum esse clarum, ita ut non sit locus cavillationi, tradidit Zabarell. *consil.* 21. *num.* 5. & 6. cui potest addi Abb. *hic num.* 3. ubi ait non esse plenè oblatos stantes in sæculo.

26 Rationes hujus opinionis sumi possunt ex gloss. *in d. c. penult.* ubi adducit plura circa militem armatæ militiæ, qui si commeatu accepto remanet in domo sua, non habet militis privilegium, *l. miles, ff. ex quib. caus. maior.*

Nec videtur obesse, quod plerique ex Doctoribus de hoc requisito non meminerint, quia non propterea dicunt illud non esse necessarium, & sic est locus ab auctoritate negativa desumptus, qui non probat, nec destruit opinionem Hostien. Zabarell. & aliorum, præsertim ex textu desumptum, qui apertè sentiunt id requisitum derelicti sæculi cum cæteris debere concurrere.

Ex his sequitur oblatis ita demum privilegio fori, & sæ-
cularium exactionum gaudere, si se, & bona perpetuò,
& in forma valida in manibus Episcopi, vel Regularis su-
perioris Religioni obtulerint nulla re sibi reservata, atque
27 habitum mutaverint, & sæculum reliquerint. Nec est, quod
adjiciamus alia requisita ex decreto *cap.* 11. *sess.* 24.
quia illa sunt necessaria ad vitandum forum Ordinarii, non autem judicis laici, in quo Concilium nihil novi statuit.

Ad secundum de plenè oblatis, qui post oblationem ma- 28
trimonium contraxerunt, videtur respondendum si id
permissu Superiorum faciant, & vivant de mandato eo-
rumdem superiorum in domibus vel prædiis Ecclesiarum,
seu monasteriorum pro eorum servitio, debere gaudere
privilegiis, sicuti etiam qui ante contraxerunt, dummodo
servent supradicta. Cùm enim huic oblationi cum requisi- 29
tis supradictis non insit obligatio continentiæ, consequens
est, ut status conjugalis non sit incompatibilis cum statu
oblati. Antecedens probatur ex doctrina glossæ *in cap. Vt
lex*, 27. *quæst.* 1. *in ver. Atque conversi*, Archid. *in d. cap.
Duo sunt*, *num.* 6. Silvest. *in loco supracit.* Hostien. Jo. Andr.
Henric. & aliorum *hic*, Franc. Marc. *decis.* 24. *num.* 14. Ita
videmus de conjugatis oblatis extare consilium Abb. 53.
part. 1. Cald. *cons. ultimo de Regular.* & Zabar. *d. cons.* 21.
& Bald. *cons.* 240. *in* 5. *vol.* qui loquuntur de conjugatis
ante oblationem. Sed post oblationem licere matrimo-
nium contrahere, nec propter oblationem ullum insurge-
re impedimentum, sentiunt Doctores omnes supracitati,
& in specie Imol. in d. Clem. 1. *num.* 10. ubi reddit ratio-
nem; quod votum impediens, & dirimens matrimo- 30
nium solemnizatur vel per susceptionem Ordinis sacri, vel
per professionem tacitam, vel expressam, juxta textum *in
cap. Vnico, de Voto in* 6. quorum inquit, neutrum hic fuit.
Imò cùm nullus in plus obligetur monasterio, quàm pateat
de ejus intentione, talis non se obligavit ad castitatem,
sed tantùm ad obedientiam, & reverentiam: ex quo se-
quitur ut matrimonium postea contractum teneat, & con-
trahens oblatus non propterea desinat esse persona Eccle-
siastica.

Quod si objiciatur Clericum conjugatum incedentem 31
in habitu gaudere privilegio fori, & Canonis, sed non
aliis, & in specie non esse exemptum à sæcularibus exa-
ctionibus, ut habetur *in cap. Vnico, de Cleric. coniug. in* 6.
ubi gloss. & Covar. *Practic. quæst. cap.* 31. *num.* 9. Et propte-
rea à fortiori id videtur procedere in oblato, de cujus
exemptione non adeò constat inter Doctores, sicuti de
exemptione Clerici.

Respondetur *d. cap. Vnicum*, restringens exemptionem, 32
tamquam odiosum: ut ibi per Doctores debere exten-
di ad alias personas Ecclesiasticas, & solum habere lo-
cum in Clericis, de quibus loquitur; aliàs verò remanere
in dispositione juris communis.

Ad tertium de his qui ante oblationem delictum com- 33
miserunt, cujus punitio ad judices laicos pertinebat distin-
guendum est. Aut delinquens obtulit se, & sua post deli-
ctum sine fraude; & tunc liberatur à jurisdictione judicis
laici, debetque tantùm puniri ab Ecclesiastico. Aut in
fraudem obtulit se, & sua ut se eximeret à jurisdictione
judicis laici, & tunc ab eo puniri potest, non tamen corpo-
raliter, sed alia pœna confiscationis bonorum, vel pecunia-
ria, ita ut remaneat subditus respectu causæ, & bonorum,
non autem respectu personæ. Ita relatis pluribus Doctori-
bus de communi opinione asserentibus docuit Covar. *lib.
practic. Pract. quæst. cap.* 32. & Clar. §. *fin. vers. Sæpe nume-
ro*, qui tametsi loquatur de delinquente, qui post deli-
ctum effectus est Clericus, vel Religiosus; est etiam in-
telligendus, quoad oblatos, qui habentes requisita, sunt
& ipsi Ecclesiasticæ personæ ut supra est demonstratum.

Ad quartam, jam Sacra Congregatio declaravit decre- 34
tum *dict. cap.* 11. non procedere in civilibus, sed tantùm
in criminalibus, mota præcipuè causa finali dicti decreti,
quæ habetur in procemio ipsius, ibi, *exemptis occasionem
laxioris vitæ*. Qua ratione videtur etiam respondendum 35
jurisdictionem Episcopo tributam respicere spiritualia
tantùm videlicet correctionem, & punitionem delicto-
rum, & alia, de quibus in *cap. Dudum, il secondo, de
elect.*

Ad quintum repetendum quod supra dictum fuit; obla- 36
tos non habentes requisita non esse Ecclesiasticas personas, nec assumere privilegia Religionis, cui offeruntur, & propterea non eximi etiam a jurisdictione Diœcesani, Ant. de Butr. *in d. cap. Cum & plantare, in ult. not.* Henric. *hic*, & probatur in *d. cap. penult. infra eod.* Ideòque Concilium quoad non plenè oblatos nihil novi induxit, cùm jam essent sub jurisdictione Episcoporum, sed obstacula tantùm submovit, ita ut si ex consuetudine, quam omnes Do-

Ctores

ctores, præsertim in *cap. 2. de foro compet.* clamant in hac materia esse attendendam, vel ex aliquo speciali Religionis privilegio tales non plenè oblati essent exempti à dicta jurisdictione Episcoporum: illam eis Concilium restituit. Quo verò ad eos qui plenè oblati privilegia Religionum erant assecuti, hoc tantùm novi statuit, quod actuale servitium requisivit, quod non erat cautum jure veteri, adeout absque illo servitio actuali remaneant sub jurisdictione Diœcesani. Alia autem duo requisita quod intra septa degant, & sub obedientia vivant, jam concurrere debebant de jure communi in plenè translato, ut supra dictum est, ut privilegia Religionis assumeret.

37 Ex quo sequitur quoad oblatos duo tantùm ultra jus commune statuisse Concilium. Alterum ut non plenè oblati non obstante privilegio, aut consuetudine, subsint Diœcesano: alterum ut plenè oblati etiam ipso Ordinario subjecti sint, si ultra alia non concurrant in eis actuale ser-
38 vitium Religionis. Utroque autem casu hujusmodi jurisdictio videtur concessa Ordinariis cumulativè, & non privativè cum Superioribus Regularibus in illis casibus, in quibus ipsi eam habent in oblatos: nam jurisdictio tributa per legem censetur concessa cumulativè cum aliis illam habentibus, DD. *in l. fin. C. de jurisd. omn. judic.* Roman. *in cons. 393. num. 2.* & sequitur Felin. *in cap. Pastoralis, num. 2. de offic. Ordin.* & de communi testatur Jason. *in l. Quod in rerum, §. Si quis post, ff. de leg. 1.* & benè facit doctrina Bart. *in l. Viros, in primo notab. C. de divers. offic. lib. 12.* ubi sentit statuto disponente ut scholares coram 39
Episcopo conveniantur non esse ademptam jurisdictionem Rectori illam habenti vigore legis, aut consuetudinis, nisi statutum uteretur dictione taxativa, videlicet *ut Episcopus tantùm cognosceretur:* quò casu tantùm putat auferri jurisdictionem Rectori competentem ei de jure communi, non autem si ei competat ex consuetudine, Bartolum refert, & sequitur Felin. in *d. cap. Pastoralis, num. 2. in 3. limit.* Et quamvis talis jurisdictio censeatur tributa privativè ubi de mente concedentis apparet, ut ibidem per Felin. *in 3. limit.* & de communi testatur Joan. Baptista Ferret. *cons. 141. num. 25.* tamen in casu nostro tantùm abest ut appareat de mente Concilii, quod voluerit tribuere Episcopo jurisdictionem privativè, ut potius constet eam voluisse concedere cumulativè, nam Concilium ubi voluit tribuere talem jurisdictionem privativè ad inferiores, id expressit ut *in cap. 20. §. Ad hæc, sess. 24. & in cap. 3. sess. 25.* ergo in hoc 40
casu, in quo non expressit, voluisse credendum est, vulg. *l. Unica, §. Sin autem ad deficientis, C. de caduc. tollen.* & aliàs in simili Sacra Congregatio declaravit jurisdictionem tributam Episcopo vigore *cap. 7. sess. 7. cap. 11. sess. 25. de Regular. & cap. 8. sess. 7.* intelligi cumulativè cum inferioribus.

DE PRIVILEGIIS.

Idem Innocentius III. in eodem Concilio Generali.

CAPUT XXV.

QUod nonnullis est religiosis indultum, in favorem pontificalis officii ad Episcopos extendentes, concedimus, ut cùm commune terræ interdictum fuerit, excommunicatis & interdictis exclusis, possint quandoque januis clausis, suppressa voce, & non pulsatis campanis, divina celebrare officia: Nisi & hoc ipsum eis expressè fuerit interdictum. Verùm hoc illis concedimus, qui causam aliquam non præstiterint interdicto, nec quidquam [doli vel] fraudis ingesserint, tale compendium ad iniquum dispendium pertrahentes.

SUMMARIUM.

1 *INterdicti generalis tempore etiam celebrare possunt Episcopi non prohibiti, qui non fuerunt interdicti culpabiles.*
Idem in Cardinalibus, num. 4.
2 *Privilegium Religiosis concessum extenditur ad Episcopos, & num. 18.*
Privilegia non extenduntur de persona ad personam etiam ex identitate, vel maioritate rationis, ibidem, & num. 25.
Declaratur num. 16. & 28.
3 *Privilegium celebrandi etiam tempore interdicti non suffragatur eis, quorum culpa, vel fraude interdictum fuit propositum.*
5 *Altaris viatici privilegium an competat Cardinalibus, & num. seq. usque in fin.*
6 *Altaris viatici privilegium quod habent Episcopi, & eorum superiores ex* cap. fin. de privileg. lib. 6. *non fuit sublatum a Concilio Tridentino.*
7 *Et Episcopi eo uti possunt ex rationabili causa, etiam extra casum absentiæ.*
8 *Oratoria ad usum Episcopi etiam extra illius diœcesim constructa non comprehenduntur in decreto de non celebrando in privatis oratoriis.*
9 *Altaris viatici privilegio uti potest Episcopus in aliena diœcesi, etiam contradicente Episcopo Diœcesano.*
10 *Cardinales, & Episcopi an Romæ utantur privilegio altaris portatilis absque indulto Papæ, & num. 31.*
11 *Cardinales sunt maiores Episcopis dignitate, & officio, sed minores Ordine, & num. 13.*
12 *Cardinalatu nulla est maior dignitas in Ecclesia Dei, & in Cardinalibus residet tota maiestas Christianæ Reipublicæ, & num. 21.*
14 *Dignitas, & officium præponderat Ordini in prælationibus.*
15 *Altaris portatilis privilegio uti potest Episcopus electus, & confirmatus, licèt non consecratus, & num. 23.*
16 *Altaris viatici privilegium favore cultus divini est latè interpretandum, quatenus patitur verborum latitudo, & num. 30.*
17 *Cardinales, sicut Episcopi possunt sibi eligere confessorem, qui tamen vel parochiale beneficium habeat, vel sit approbatus ab Ordinario ad confessiones audiendas.*
18 *Privilegium Principis latissimè interpretandum est.*
19 *Privilegia Episcopis concessa ratione Pontificalis officii competunt etiam Cardinalibus.*
20 *Episcoporum appellatione veniunt etiam eorum Superiores, & num. 30.*
22 *Ratio ubi est eadem, lex non dicitur extendi, sed enucleari, & num. 28.*
23 *Episcopi appellatione venit etiam nondum consecratus in materia proportionabili, tam confirmato, quam consecrato.*
24 *Cardinales an gaudeant privilegio* cap. Quia periculosum, de sentent. excomm. lib. 6. *ut pœnam suspensionis, vel interdicti non incurrant nisi in sententia sint expressi.*
26 *Interpretatio in dubio fit pro iure communi quando concurrit cum privilegio.*
27 *Altaris portatilis privilegium concessum Fratribus Prædicatoribus, & minoribus non extenditur ad Episcopos.*
28 *Privilegium extenditur ex identitate rationis, si id patiatur lata verbi significatio, vel aliàs esset elusorium.*
29 *Privilegium celebrandi Missas in Capella, ad quam confluat fidelium multitudo, extenditur etiam ad Missas cantatas, & ad oblationes voluntarias.*

Quod

1 *QVod nonnullis*. Tempore generalis interdicti clam celebrare possunt Episcopi non prohibiti, qui non fuerunt interdicti culpabiles. Hoc dicit Joan. Andr. Butr. Card. Anchar. & Abb. Primò ponit privilegium. Secundò exceptionem, ibi, *nisi*. Tertiò determinationem, ibi, *verè*. Hodie hoc non est privilegium Episcoporum, sed jus commune, ut in *cap. Alma Mater de sentent. excommunic. lib.*6. & ideò in hac Decretali non est multum insistendum: simile in *cap. Communis filius* 23. *distinct.*

2 Nota primò ibi, *ad Episcopos extendentes*: privilegium Religiosis concessum non extendi ad Episcopos, quia privilegium non patitur extensionem de persona ad personam ex identitate rationis, ut est casus in *cap. sane, supra eodem*, & *hic* notat Abb. *in* 1. *notab.* sed hoc intellige, ut dicam infra *num.*28.

3 Secundò nota ibi, *qui causam aliquam præstiterit interdicto*. Privilegium aliquibus concessum, ut tempore interdicti januis clausis, suppressa voce, & non pulsatis campanis possint celebrare divina, non suffragari eis, qui causam dederunt, vel fraudem commiserunt in eo, propter quod positum est interdictum; ut quia interdictum fuit latum ob eorum culpam, vel ipsi præstiterunt favorem illis, qui causam dederunt interdicto, secundum Innocen. *hic num.*3. *& num.*4. *in verb. Aliquam*, & Abb. *in* 2. *notab.* hodie hoc est expressum in *d. cap. Alma Mater*, *de sentent. excommun. lib.*6. ubi plenè videas de his, quæ hic tanguntur, & aliis ad hanc materiam spectantibus.

4 Sed hic occurrit dubium an privilegium celebrandi divina tempore interdicti aliquibus Religiosis concessum, dum hic extenditur ad Episcopos, censeatur etiam extensum ad Cardinales, Jo. Andr. in addit. ad Specul. *in tit. de legat.* §. *Sequitur in fin. add. vers. Item per hoc dico*, tenet Cardinalibus etiam sine legatione competere sex privilegia, quæ recensentur à glossa penult. *in cap. fin. de privileg. lib.*6. inter quæ numeratur etiam privilegium, de quo in hac Decretali.

5 Ex hoc infero ad notabilem quæstionem, an privilegium altaris viatici competebat S. R. E. Cardinalibus.

6 Bonifacius VIII. *in cap. fin. de privileg., lib.* 6. disposuit ut infra: *Quoniam Episcopi, eorumque superiores se habent diversis ex causis à suis Ecclesiis, & diœcesibus absentare frequenter; nec semper possunt commode ad Ecclesias accedere pro Missa celebranda, vel audienda in ipsius, sine qua eos transire non decet absque causa rationabili ullam diem præsenti constitutione indulgemus eisdem, ut Altare possint habere viaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari*. Quod quidem privilegium Sacra Congregatio aliàs censuit non fuisse sublatum decreto Tri-
7 dentini Concilii *cap. unico sess.* 22. *de observan. & evitan. in celebration. Missar.* & Episcopos posse eodem privilegio uti, etiam extra casum absentiæ ex rationabili causa, veluti magni incommodi, & ingruentis periculi: quod etiam Navarr. senserat *cons.* 5. *num.* 2. *de privil. & in ma-*
8 *nual. cap.*25. *num.*83. Quinimò quicquid contra scripserit idem Navarr. *d. cons.* 5. sæpiùs respondit oratoria ad usum Episcopi etiam extra illius diœcesim constructa non comprehendi in dispositione dicti *cap. Unici*, nec in declaratione ab ipsa Congregatione edita de non celebrando in privatis oratoriis. Circumscripto autem Concilio, & declaratione prædicta, manifestum est privilegium hoc non restringi ad limites alicujus territorii, ut satis clarè colligitur ex *d. cap. fin.* ibi, *à suis Ecclesiis, ac diœcesibus absentare*, & infra in verb. *Ubicumque*, quod ab Archidiacono *prope fin.* exponitur, id est quocumque loco, sive in sua diœcesi, sive extra, & à Joan. Andr. & Lapo in tota Christiani-
9 tate. Idque procedit etiam contradicentibus Episcopis diœcesanis, quia hæc Decretalis, secundum quam Episcopus poterat quidem in aliena diœcesi extra Ecclesiam celebrare, sed tamen prohiberi poterat ab Episcopo loci, fuit in hoc ampliata prædict. *cap. final. de privileg. lib.* 6. ubi ibi notat gloss. *in verb. Indulgemus*, Joan. Andr. Gemin. & cæteri omnes: quod quidem privilegium secundum Archidiac. satis concordat cum eo, quod habetur in *cap. Concedimus*, *de consecrat. dist.* 1. ubi Concilium Triburiense generaliter indulget, ut in itinere positis, si Ecclesia defuerit, sub dio, sive in tentoriis, ita tamen si tabula Altaris consecrata, & Altare portatile fuerit, Missarum solemnia licet celebrare. Item concordat cum simili indulto, quod Honorius III. tribuit Prædicatoribus, & Minoribus ut possint in Altari viatico celebrare liberè, idest sine diœcesanorum licentia, ut legitur *in cap. In his*, *infra eod.* Itaque competit hoc privilegium Episcopis ad eum modum, quo competebat ante Concilium, à quo ex sententia Sac. Congregationis sublatum, aut restrictum non fuit.

His præhabitis, consulitur Sacra Congregatio an eodem 10
modo hoc privilegium competat S. R. Eccles. Cardinalibus.

Et quidem Romæ secundum Navar. locis citatis ex consuetudine nec Episcopi, nec Cardinales hoc privilegio utuntur absque indulto speciali Summi Pontificis: verba Navarri hæc sunt: [Servatur Romæ quod Episcopus non utitur illo privilegio Episcopali, *cap. fin.* Post Concil. Tridentin. adeò quidem, quod neque Cardinales utuntur eo nisi de concessione expressa Papæ, quam Papa concedit quidem illis, sed rarissimè aliis Episcopis.] Hæc Navar.

Sed quicquid sit in curia, in qua Prælati consueverunt 11
abstinere etiam ab usu facultatum, & privilegiorum suorum, sive ob reverentiam Summi Pontificis, juxta notata in *cap. Qua fronte*, *de appellat. & in cap. Volentes*, *de offic. Delegat. glos.* 1. *in cap. Privilegium*, *de reg. iur. lib.* 6. *glos. penult. in cap. Antiqua*, *supra eodem*, sive ob facultatem recursus ad Sanctitatem suam pro gratia obtinenda, ex traditis per Felin. post Imol. *in cap. Quod super his*, *num.* 12. *vers. Sed quod dixi*, *de fide instrum.* Ad dubium videtur respondendum simpliciter privilegium Altaris viatici competere Cardinalibus ad eum modum quo competit Episcopis in vim *dicti cap. final.* Nam verba illa textus, *eorumque Superiores*, etsi exponantur à gloss. *in cap. Quia periculosum*, *in verb. Superioribus*, *de sentent. excommun. lib.* 6. pro Archiepiscopis, Patriarchis, & Primatibus: tamen in sui latitudine apta sunt comprehendere etiam Cardinales, qui dignitate, & officio sunt majores Episcopis, *cap. Constantinus* 96. *distinct. cap. per venerabilem*, §. *Rationibus*, *Qui filii sint legit.* Anchar. *cons.* 295. *pro clariori*, *vers. Præcedunt enim Episcopos dignitate, & prærogativis multis*, Joan. Monach. P. Joan. Andr. Gemin. & alii in *cap.* 1. *de Schismat. lib.* 6. Bald. *in l. Ad similitudinem*, *Cod. de Episc. & Cleric. & in l.* 1. *ff. de offic.*
Præfect. Prætor. & latissimè probat Andreas Barbatia *in* 12
tract. de præst. Cardin. *a num.*42. *usque ad num.* 52. ubi paulò ante *num.* 43. ait rectè loquutum fuisse Hostien. Joan. Andr. Joan. de Lignan. & omnes Jurisprudentes modernos *in cap. Dilectus*, *il primo*, *de præben.* dum dixerunt nullam dignitatem esse hodie majorem Cardinalatu; & idem tenet Cardin. in Clem. *Ne Romani de elect.* ubi ait Cardinalatum hodie esse summum gradum post Papam. Et quicquid sit de Doctorum opinionibus, clarè id constat ex epistola Decretali Eugenii IV. de Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium dignitate cæteris Ecclesiasticis dignitatibus præstantiori: quæ incipit, *Non mediocri*, Data Florentiæ, ubi Eugenius tunc residebat in Concilio Florentino, anno sui Pontificatus 8. ad Archiepiscopum Cantuariensem in Anglia, qui quæstionem moverat super præcedentia cum Joan. tit. S. Balbinæ presbytero Cardinali. In ea enim validissimis rationibus diffinitur, post caput Ecclesiæ quod est Papa, contigua sui corporis membra, qui sunt fratres ejus Cardinales, præ cæteris Ecclesiæ membris, ac partibus honorari debere. Et Cardinalatus dignitatem esse majorem, ac sublimiorem Episcopali, Archiepiscopali, & Patriarchali, & ita semper in Ecclesia habitam, & reputatam fuisse. Idemque habetur in Constitutione Leonis X. in Concil. Lateranensi edita tertiò nonas Maij 1514. quæ incipit, *Suprema*, ibi: *Et cum S. R. E. Cardinales cæteros omnes in ipsa Ecclesia, post Summum Pontificem, honore, ac dignitate præcedant*. Quod colligitur etiam ex Tridentina Synodo *cap.* 1. *sess.* 24. & ex Constitutione Sixti Quinti *de Sancta Romana Ecclesia Cardinalium præstantia*, *edita tertiò nonas Decembris* 1586.

Neque obstat, quod Cardinalis ordine sit minor Episco- 13
po, *cap. Ante omnia*, 40. *distinct. cap. De his*, *de consecr. dist.* 5. Clem. *Si quis suadente*, §. *Nec super hæc*, *de pœnis*, gloss. *ultim. in cap. Quamquam*, 2. *quæst.* 7. Hostien. Abb. & alii *in cap. Ecclesia*, *il seconde*, *de election.* fusè Barbat. *loco*
supra citato. Nam respondetur in ejusmodi prærogativis, 14
& privilegiis potius habendam esse rationem dignitatis,
quàm

quàm Ordinis, ut declarat idem Eugenius in prædictæ
Decretali, his verbis: *Nec censetur quispiam quod Ordo
Episcopalis Presbyterio maior sit, quoniam in eiusmodi præ-
lationibus officium, ac dignitas præponderat Ordini; quem-
admodum iure cautum est, ut Archidiaconus non Presbyter
15 *sua iurisdictionis obtentu Archipresbytero præferatur*. Hæc
ibi. In specie autem in privilegio altaris viatici potiùs spe-
ctari prærogativam dignitatis; quàm Ordinis, ex hoc licet
intelligere, quod idem privilegium competit etiam Episco-
po electo, & confirmato, quamvis non consecrato, secun-
dum Gemin. & Franc. *in d. cap. fin. de privileg. lib.* 6. ut la-
tiùs dicetur inferiùs. Quemadmodum ergo Cardinales
honoris prærogativa lætantur, sic privilegiis potiri de-
bent amplioribus, ut legitur *in cap. Officiis de off. Leg.
lib.* 6.

16 Nec refragatur, quod Archidiaconus *in d. cap. fin. in verb.
Indulgemus*, dicat: Cùm ista sit Episcoporum indulgentia,
eam non extendam; quandoquidem cùm verba illa De-
cretalis, *eorumque Superiores*, congruè conveniant Cardi-
nalibus, ut ostensum est supra, hæc non dicitur extensio
17 privilegii, sed comprehensio, *c. Porro supra eodem*. Ideò-
que videmus privilegium eligendi Confessorem, quod
similiter conceditur Episcopis, & aliis Superioribus *in cap.
fin. de pœnit. remiss.* eodem modo competere Cardinalibus
sicut Episcopis, secundum Joan. Andr. *in addit. ad Specu-
lator. tit. de legat. §. Sequitur in fin. addit.* & Gondisalvus
de Villadiego *in tract. de Cardinalib. q.* 13. Licèt tam Car-
dinales, quàm Episcopi teneantur eligere Sacerdotem,
vel Parochiale beneficium habentem, vel aliàs ab Ordi-
nario approbatum ad Confessiones audiendas ad præscri-
ptum *cap* 15. *sess.* 23. Concil. Tridentin. ut S. Congrega-
tio declaravit, & scripsi latissimè *in d. c. fin.* in Episcopis,
à num. 5. *usque ad n.* 31. & in Cardinalibus, *à num.* 31. *usque
ad n.* 68.

18 Præterea contra Archidiacon. videtur sentire glos. *in c.
In his infra eodem*, ubi cùm Honorius III. declaret privi-
legium à se concessum Fratribus Prædicatoribus, & Mi-
noribus, ut ubique possint cum Altari viatico celebrare,
non esse ita intelligendum, ut facere hoc non possint ab-
sque Prælatorum licentia, ut quidam asserebant, qui ni-
mis strictè interpretabantur hujusmodi indulgentiam: glos.
in verb. Nimis strictè dicit, quod esse non debet: quia
Principis privilegium latissimè interpretandum est, infra *de
verb. signif. c. Olim. ff. de Const. Princip. l. ultim. &* 2. *q.* 3. *c.
Si quem §. Notandum in fine*.

19 Et hinc fit ut illa quoque privilegia, quæ tribuuntur
Episcopis sine illis verbis, *eorumque Superioribus*, & ob
specialem rationem Pontificalis officii *in cap.* 2. *de off. De-
leg. lib.* 6. *in cap. fin. de iuram. calumn.* & in hoc cap. etiam
Cardinalibus competant, secundum Jo. Andr. & Villadieg.
20 in locis proximè citatis *n.* 17. Et ratio est, quia appellatione
Episcoporum veniunt etiam Superiores secundum glos. *pe-
nult. in cap. Quia periculosum de sent. excomm.* quam ibi se-
quuntur Jo. Monach. & Jo. Andr. & dicit esse benè notan-
dum Geminian. *in fin.*

21 Sed & ratio illa, quæ *in d. c. fin.* adducitur, nempè quod
sine Missa non deceat Episcopos, eorumque Superiores
transire absque rationabili causa ullam diem, maximè con-
gruit Cardinalibus propter eminentiam dignitatis, qua
post Papatum nulla est major in Ecclesia Dei, ut inquit
Rom. *cons.* 498. *num.* 11. Paul. de Castr. *cons.* 421. *n.* 4. *&
cons.* 421. *num.* 2. *lib.* 1. & dictum est supra *n.* 12. In eis enim
ut dicit Jul. Clar. *in praxi criminal. §. final. q.* 98. *num.* 5.
in fin. vers. Ego nunquam, residet tota majestas Christianæ
Reipublicæ: unde in primis decet eos in his, quæ ad Dei
cultum spectant, ita aliis præfulgere, ut meritò omnium
in se oculos convertant, ut legitur *in cap.* 1. *in fin. sess* 25.
Concil. Trident. & in Constitutione Sixti V. de S. R. E. Car-
dinalium præstantia; quæ incipit, *Postquam verus*, ibi:
Luceant omnibus qui in domo Domini habitant, & ibi: *In
quos ob celsitudinem gradus omnium oculi, omnium ora con-
22 vertuntur*. Et cùm ratio illa decentiæ sit expressa in Cano-
ne, illius dispositio habet locum in Cardinalibus non ex vi
extensiva, sed comprehensiva, *l. His solis vers. Satis tamen
C. de revocan. donat.* Bald. *in rubr. C. de naut. fœnor.* glos. Jas.
& alii in Auth. *Quas actiones C. de sacros. Eccl.* Neque enim
dicitur lex extendi, ubi eadem est ratio, sed enucleari, *l. Si
postulaverit §. Sed si negavit ff. de adulter.* quem text. ad hoc
propositum allegat Oldrad. *cons.* 185. *Thema tale est in fin.*

Calder. *cons.* 1. *Ut lite penden.* cum aliis adductis per Cravett.
cons. 184. *Regul. n.* 3.

Et hinc fit, ut quamvis appellatione Episcopi regula- 23
riter non veniat non consecratus, secundum glos. *in cap.
1. de religios. dom. & glos. in Clem.* 1. *de pœn. in princ.* Ta-
men privilegium altaris portatilis competit etiam Episco-
po electo, & confirmato nondum consecrato, ut per Ge-
min. *in d. c. fin. ult. in quæst.* quia secundum eum materia est
proportionabilis confirmato, sicut consecrato, & sequitur
Franc. *ibid. n.* 3.

Neque obstat, quod *in d. cap. Quia periculosum de sent.* 24
excomm. lib. 6. per eademmet verba, *Episcopis eorumque
superioribus* indulgeatur, ut nullam interdicti, vel suspen-
sionis pœnam incurrant, nisi in sententia sint expressi, &
tamen privilegium illud non competat Cardinalibus, ut te-
net Jo. Monach. *ibi n.* 4. dicens, *in hoc tamen Cardinales non
includo*: ubi etiam Philipp. Prob. *in addit. n.* 1. Jo. de Anan.
in rubr. de Cler. excomm. in ultim. col. Idque fortè verius pu-
ter Felin. *in c. Quod super his num.* 12. *vers. Secundò quia de
fide instrum.*

Primò enim respondetur hoc ideò contingere, quia se-
cundum præallegat. DD. in Cardinalibus cessat ratio illius
Decretalis, scilicet impediendi officium Episcopale; Mi-
nisterium enim quod ex debito officii sui impendunt Car-
dinales Romano Pontifici in consiliis exhibendis pro ad-
ministratione universalis Ecclesiæ juxta text. *in cap. Per
venerabilem §. Rationibus, Qui fil. sint legit.* & Decret.
Trid. Concil. *d. c.* 1. *sess.* 25. Non est officium Episcopale,
quod impediatur per sententiam suspensionis, vel interdi-
cti; unde non mirum si verba illa, *eorumque superioribus*,
utcumque generalia restringantur ad limites specialis ra-
tionis juxt. text. *in l. Cum pater §. Dulcissimis*, ubi Bart. &
DD. notant *ff. de leg. cum simil.* At in casu nostro ratio quod
non deceat transire ullam diem, sine missa celebranda, vel
audienda, non cessat; Imò maximè viget in Cardinalibus:
ac proinde dispositio etiam si esset specialis, deberet tamen
extendi juxta latitudinem rationis generalis, *l. Regula §. fin.*
ubi Bart. & Bal. notant *ff. de iuris, & fact. ignor.* Abb. *in c.
Sicut in fin. de testam.*

Deinde respondetur contra Jo. Monach. stare auctorita-
tem Jo. Andr. *in d. cap. Quia periculosum circa princip. de
sentent. excomm. lib.* 6. & ibidem Gemin. *ver. Quæro an Car-
dinales*, & Anchar. *n.* 1. ubi tenent privilegium prædictæ
Decretalis etiam Cardinalibus competere. Dicunt etiam
ita tenere Hostiensis *in cap.* 2. *de Cler. non resident.*
idque intelligendum esse etiam in Cardinalibus non Epi-
scopis.

Sed objicies: In privilegiis non fit extensio de persona ad 25
personam, etiam ex identitate, vel majoritate rationis,
cap. Ne aliqui, ubi Gemin. *in* 4. *notab. de privileg. lib.* 6.
Ant. de Butr. *in cap. Sanè supra eodem*, & est communis
opinio, ut testatur incertus Auctor post regulas Socin. *reg.*
8. privilegia debent strictè interpretari in primâ ampliat.
Et ratio est, quia in dubio fit interpretatio pro jure com- 26
muni, quando concurrit cum privileg. *cap.* 1. *de rescript.
cap.* 1. ubi Anton. de Butr. *de donat. cap.* 1. *§. Numquid
de privileg. lib.* 6. ubi Gemin. *in* 1. *notab.* Feder. de Sen. *cons.*
156. *circa med. vers. Item quando ius commune*; Ideòque 27
privilegium Altaris viatici concessum Prædicatoribus, &
Minoribus, juxta *c. In his, infra eod.* non extenditur ad Epi-
scopos, licet in eis militet eadem, aut major ratio, ut ex eo
text. deducit Abb. *in* 2. *notab.* Ergo eodem modo hoc privi-
legium concessum Episcopis non videtur extendendum ad
Cardinales ex identitate, vel majoritate rationis.

Cæterùm respondetur objectum procedere quando ver- 28
ba privilegii ita sunt restricta ad certas personas, ut
etiam secundum latam vocabuli significationem nequeant
ad aliàs ampliari, tunc enim verissimum est non admit-
ti extensionem de persona ad personam, nisi cùm pri-
vilegium aliàs esset elusorium, & nihil operaretur, jux-
ta terminos *cap. Licet de privileg. lib.* 6. Et ita proce-
dit hæc Decretalis, ubi privilegium clam celebrandi tem-
pore generalis interdicti concessum Fratribus Prædicato-
ribus, & Minoribus, idcircò ab Innocentio III. extendi-
tur ad Episcopos, quia eorumdem Fratrum appellatione
etiam secundum latiorem vocabuli significationem non ve-
niunt Episcopi, unde benè ex eo textu, deducit Abbas
privilegium Altaris viatici prædictis Fratribus conces-
sum ad Episcopos non extendi, ut dixi supra *in* 1. *notab.*

At secus est si verba privilegii secundum sui latitudinem, ac generalitatem sint apta comprehendere etiam alias personas, quàm nominatim expressas, quia tunc si privilegium sit favorabile, fit lata interpretatio, ut habeat locum in omnibus qui sub verborum ampliori significatione continentur, & in quibus eadem ratio concurrit; idque non per extensionem, sed per comprehensionem, & declarationem, secundum Bald. & alios superiùs citatos *num.* 22. Nam & in privilegio fit lata interpretatio quatenus patitur verborum proprietas, ut post Angel. Calder. & Anton. de Butr. tradit Dec. *cons.* 173. *Viso tenore n.* 6. *vers. Et ideò cum multis.*

29 In privilegio autem altaris viatici *favore cultus* Divini benigna est interpretatio facienda, ut dicit textus *in d. cap. In his infra eod.* Ideòque videmus privilegium celebrandi Missas in Capella, & Oratorio absque auctoritate Episcopi constructo, ad quod confluit multitudo fidelium, extendi etiam ad Missas cantatas alta voce: & in ea recipi etiam posse oblationes voluntarias propter ministros, ut ex facto responderunt Petr. de Ancharan. & Gasp. Calder. inter cons. Jo. Calder. *cons.* 421. *alias* 6. *de relig. domib.* Ver-

30 ba autem illa, *eorumque Superioribus*, quæ habentur *in d. cap. fin. de privil. lib.* 6. in sui latitudine sunt apta comprehendere etiam Cardinales; & ratio decentiæ ibi considerata æquè viget in Cardinalibus, ac in Episcopis. Ergo ex his omnibus privilegium accipi debet in latiori significatione, itaut etiam Cardinales comprehendat: & hoc intelligit glos. & DD. *in d. cap. In his*, dum dicunt illud privilegium esse latissimè interpretandum. Et hac ratione conciliatur etiam glos. cum Archidiacono *in d. cap. fin. de privileg. lib.* 6. nam Archid. dicit prædictam Decretalem non esse extendendam, id est de casu ad casum, vel de persona ad personam in privilegio etiam secundum amplitudinem verborum non comprehensam. Glos. verò dicit hoc privilegium esse latissimè interpretandum, idest, ut habeat locum in omnibus, qui sub latiori verborum significatione continentur.

Ad extremum privilegium altaris viatici competere etiam S.R.E. Cardinalibus censet, licet articulum non examinet Joan. Andr. *in addit. ad Specul. in tit. de legat. §. Sequitur in fin. addit.* Gondisalvus de Villadieg. *in tract. de Cardin. q.* 13. Manfred. *in eod. tract. decis.* 226. & Cardinal. Jacobac. *de Concil. lib.* 1. *art.* 1. *num.* 20. Quæ opi- 31
nio satis videtur approbata in prædicta Constitutione Leonis X. edita super reformat. Prælat. Eccles. 3. Nonas Maji 1514. qua inter cætera statuitur, *ut Cardinales sint omnes vigiles, ac divinis officiis, Missarumque celebrationibus intenti, habeantque Capellas suas in loco honesto, prout facere consueverunt.* Hæc ibi: unde etiam patet verum non esse quod ait Navarr. Cardinales Romæ non uti hoc privilegio absque speciali licentia Papæ; Imò enim statim atque creati sunt Cardinales, celebrant, & audiunt Missam in suis Capellis ad præscriptum ejusdem Constitutionis, nec super hoc ullæ expediuntur litteræ a Secretaria Brevium: & sanè cùm Cardinales in Romana Curia jugiter residere teneantur, *d. cap. Per venerabilem §. Rationibus Qui fil. sint legit. & cap.* 2. *de Cler. non resident.* Idque distinctè illis præcipiatur à Leone X. in antedicta Constitutione. Si Romæ non haberent usum altaris portatilis, privilegium *d. cap. final.* nihil eis conferret, & esset omninò elusorium contra litteram textus *in d. c. In his infra eod. & c. Licet eod. tit.*

DE PRIVILEGIIS.

Honorius III. Archiepiscopis & Episcopis, in quorum Diœcesi Monasteria & Prioratus Cluniacen. Monasterio subjecta consistunt.

CAPUT XXVI.

QUantò ampliùs: & infrà. Sanè dilecti filii Abbas & conventus Cluniacen. gravem nobis querimoniam obtulerunt, quòd quidam vestrùm & vestrorum officiales, cùm in eos & sui ordinis monachos non possint excommunicationis & interdicti proferre sententias, eò quòd super hoc Apostolicæ Sedis privilegiis sunt muniti, in eos, qui molunt in molendinis, vel coquunt in furnis eorum, quidquid vendendo seu emendo, aut aliàs eis communicant, sententias proferunt memoratas: & sic Apostolicorum privilegiorum non vim & potestatem, sed sola verba servantes, dicti ordinis monachos quodammodo excommunicant, dum eis alios communicare non sinunt. Ex quo illud etiam evenit inconveniens, ut ipsi monachi quantum ad hoc judicentur judicio Judæorum: & qui eis communicant in prædictis, majorem excommunicationem incurrant, quàm etiam excommunicatis communicando fuerint incursuri. Nolentes igitur hæc crebris ad nos clamoribus jam perlata ulteriùs sub dissimulatione transire, vobis universis & singulis mandamus, quatenus hujusmodi sententias in fraudem privilegiorum nostrorum de cætero non feraris: quia si super hoc ad nos denuo clamor ascenderit, non poterimus conniventibus oculis pertransire, quin promulgatores talium sententiarum severitate debita castigemus.

SUMMARIUM.

1 *PRivilegiati quod excommunicari non possint ab Ordinariis, non debent excommunicari etiam indirectè.*
2 *Privilegia non sunt violanda etiam indirectè.*
3 *Statutum Episcopi excommunicans accedentes ad monasterium Monialium exemptum sine eius licentia an valeat, & n. seqq.*
4 *Excommunicatio lata ab Episcopis in subditos suos, qui molunt in molendinis, vel coquunt panem in furnis Regularium exemptorum, non tenet.*
5 *Terminus*, ad quem, *non* in quo *dispositio celebratur, debet considerari.*
6 *Finis, cui conceditur, videntur concessa omnia, quæ ad illum finem tendunt.*
7 *Indulgentia an possit ab Episcopo concedi subditis pro opere construendo in alterius diœcesi absque Diœcesani consensu, remissivè.*
8 *Regularis accedens ad monasterium Monialium Regularibus subiectarum, & ibi colloquens cum Moniali, an possit puniri ab Episcopo, & n. seq. usque in fin.*
9 *Regulares accedentes ad Monialium monasteria etiam exempta incidunt in excommunicationem contra accedentes Episcopi edicto propositam.*
10 *Clausura monasterii Monialium qualiter ab Episcopo conservanda, & ubi collapsa fuerit, restituenda.*
11 *Clausuræ custodiam habentes, habent etiam concomitantia.*
12 *Collocutiones clandestinæ cum Monialibus suspectæ sunt sacris Canonibus.*
13 *Episcopus tamquam Sedis Apostolicæ Delegatus potest corrigere abusus circa clausuram Monialium Regularibus subiectarum.*
14 *Bulla Gregorii XV. subiicit iurisdictioni Episcopi Regulares delinquentes circa clausuram monasteriorum Monialium, vel circa personas in eis degentes.*
Et verba Bullæ expenduntur n. 16. & seqq.
15 *Regularis colloquens cum Moniali sine legitima licentia*

est

est privatus voce activa, & passiva, & mortaliter peccat.
17 *Dicto*, circa, *quid importet.*
18 Clausura, *nomen genus est tam ad interiorem, quàm ad exteriorem.*
19 *Verba universalia, & geminata extendunt dispositionem ad ea, quæ aliàs non comprehenderentur.*
20 *Prohibitio facta uni ex correlativis censetur etiam alteri facta.*
21 *Regulares mittentes Epistolas ad Moniales an possint puniri ab Episcopo.*
22 *Injuria quot modis inferatur.*
23 *Bulla Gregorii XV. per quam fit reditus ad jus commune, est favorabilis, & latè interpretanda.*
24 *Lex etiam pœnalis latè interpretanda est, quatenus patitur verborum proprietas.*

1 Q*Vanto.* Privilegiati quod excommunicari non possint
ab Ordinariis, non debent excommunicari etiam
2 indirectè. Hoc dicit secundum Joan. Andr. & omnes. Vel
generalius secundum Cardin. & Abb. Privilegia non sunt
3 violanda etiam indirectè: & per hanc litteram Petr. de
Anchar. *in cap. Periculoso num. 5. col. 3. circa finem vers. Secundo quæro de stat. Regular. lib. 6.* contra Lapum, Abbatem determinat non valere statutum Episcopi excommu-
4 nicantis accedentes ad monasterium Monialium exemptum
sine ejus licentia: nam per hoc videtur contra privilegium exemptionis facere impediendo liberum accessum
in subditis suis, argum. hujus cap. ubi declaratur irrita
excommunicatio lata ab Episcopis in subditos suos, qui
molunt in molendinis, vel panem coquunt in furnis Monachorum Cluniacensium habentium privilegium, ut ab
Episcopis excommunicari, vel interdici non possint: nam
5 secundum Anchar. in subditis non potest fieri talis prohibitio, si tendat ad præjudicium, sive damnum sic privilegiati,
arg. *cap. final. de immunitat. Eccles. lib. 6.*
Item considerato effectu, tale statutum videtur principaliter concernere ipsos exemptos, licet verba ad aliud referantur; & terminus *ad quem*, non *in quo*, dispositio ce-
6 lebratur, debet considerari, *ut l. Quod sponsa C. de donation. ante nupt.* & sicut monasterium eximitur ab Episcopi
potestate, ita accessus ad illud debet intelligi liber: nam
cui conceditur finis, videntur concessa omnia, quæ ad illum finem tendunt, *l. Ad rem mobilem, & l. ad legatum ff. de procurator.* & cui conceditur haustus ad fontem, conceditur similiter & iter ad ipsum, *l. 3. § final. ff. de servit. rustic. prædior.* & cui relictum est horreum, ad quod erat
transitus per domum, videtur etiam relictus esse transitus, *l. Olimpico ff. de servit. rustic. prædior.* ex quibus concludit statutum tale non valere, utpote tenens, & principaliter disponens super re non subdita statuenti. Sed ut
respondent Geminian. & Franc. proximè citandi, tale statutum nec directè, nec indirectè præjudicat monasterio,
vel exemptioni, cùm ad monasterium prohibentur accessiones, sed præjudicatur ipsis accedentibus; & sic non obstat
7 iste text. Ad prædictam quæstionem vide plurimas, & pulcherrimas rationes, quas ex Oldrado in utramque partem
recitat ipse Petr. de Anchar. *in c. Postulasti à n. 18. usque ad n. 23. de foro compet. in quæst.* An Episcopus possit concedere
subditis indulgentiam pro opere construendo in alterius
diœcesi absque illius consensu.
8 QUÆRO, An posita Constitutione Gregorii XV. de
exemptorum privilegiis Regularis absque legitima licentia
accedens ad Monasterium Monialium Regularibus subjectarum, ibique in loco colloquiis destinato cum Moniali
colloquens, à Diœcesano Episcopo tamquam Sedis Apostolicæ delegato coerceri, & puniri possit.
9 Movet hanc quæstionem in individuo Geminianus *in c. Periculoso §. Et quoniam col. 2. post princ. vers. Sed pone de stat. Reg. lib. 6.* ubi post Lapum Abbatem *num. 2.* quærit si monasterium sit exemptum, & Episcopus faciat Constitutionem, ne quis ad illud accedat sine sui licentia, aliàs
eo ipso sit excommunicatus: An exemptus absque licentia
ad illud accedens, incidat in excommunicationem, necne?
& ex pluribus resolvit incidere si transeat per diœcesim Episcopi, & probabiliter Constitutionem non ignoret: Nam
ex quo, inquit, Episcopus imponit pœnam eunti ad monasterium, & istud ire est delinquere, & sic est delictum fa-

ctum in loco non exempto, licet sit consummatum in loco
exempto, ex hoc sequitur, ut Episcopus punire possit,
cap. 1. de privileg. lib. 6. & idem censet *in d. cap. Periculoso*, Franc. *num. 6.* & Jas. *cons. 83. vol. 1.* ubi in fine sic
ait: [Et verè cùm habeamus apertam decisionem Lapi Abbatis, & Gemin. in individuo firmantium quæstionem
nostram, nescio quis justus judex volens jura administrare, possit ab eorum decisione recedere.] Quam sententiam jamdiu approbavit S. Congregatio, dum declaravit
Regulares accedentes ad monasteria Monialium, etiam exempta ab Episcopi jurisdictione incidere in pœnam excommunicationis contra accedentes Episcopi edicto propositâ,
nisi habeant nominatim privilegium, ut non possint excommunicari: & tamen eo etiam casu censuit eos aliis pœnis esse puniendos.
Quod videtur etiam probari posse, quia ex dicto *cap.* 10
Periculoso, & decreto Concilii Tridentini *cap. 5. sess. 25. de Regular.* Episcopi tamquam Sedis Apostolicæ delegati
sub obtestatione divini judicii, & interminationis maledictionis æternæ jubentur procurare, ut clausura monialium exemptarum ubi violata fuerit, restituatur, & ubi
inviolata est, conservetur, inobedientes, atque contradictores per censuras ecclesiasticas, aliasque pœnas compescentes. In hoc autem auctoritate conservandi clausu-
ram, utique comprehenduntur ea omnia, quæ ad ejus- 11
modi conservationem spectant, & sine quibus clausura
nullo modo, aut difficilè conservari potest, ut in hac specie tradit Jo. Monach. *in d. cap. Periculoso num. 2.* ubi ait
habentes custodiam clausuræ, habere etiam illa omnia,
quæ clausuram comitantur per regulam *l. 2. ff. de jurisdict. omn. jud. cap. Præterea de off. deleg. & cap. de prudentia de dote post divor. restituen.* At experientia docuit ad clausuræ conservationem magnoperè pertinere, ut Regulares ad
illa non accedant, nec cum Monialibus colloquantur absque legitima licentia: idcircò enim tot prohibitiones sub
gravibus pœnis hac in re à Sede Apostolica emanarunt. Ergo Episcopus potest illos arcere, & contrafacientes punire. Et revera maximè absurdum videtur ut Episcopi gravissimo illo decreto præcipiantur clausuram inviolatam
custodire; & tamen nequeant ab illa arcere quos expedi-
te judicaverint: hujusmodi enim prohibitæ, & clandesti- 12
næ collocutiones sunt valde sacris Canonibus suspectæ, ut
patet ex septima Synodo *c. 20.* cujus verba consultò omittimus: & propterea Concilium Hispalen. 2. *c. 11.* dum subjicit monasteria provinciæ Bæticæ Monachorum Regimini,
subdit ea tamen circa Moniales cautela servata, ut remoti
ab earum peculiaritate, nec usque ad vestibulum habeant
accedendi familiare permissum.
Ideòque cùm Episcopus Bellunen. olim retulisset S. Con- 13
gregationi Concilii nonnullos abusus circa facultatem alloquendi Moniales Regularibus subjectas, S. Congregatio
respondit hoc caput, quod clausuram, ejus conservationem,
ac restitutionem respicit, ad jurisdictionem Episcopi tamquam Sedis Apostolicæ delegati pertinere.
Quæ tamen quamvis fortè non transirent absque diffi- 14
cultate ex dispositione juris, & Concilii certè satis clarè
videntur procedere post Gregorianam Constitutionem, quæ
disertis verbis tribuit Episcopo tamquam Sedis Apostolicæ delegato facultatem puniendi quoscumque exemptos
tam sæculares, quàm Regulares, qui delinquunt circa
clausuram, aut circa personas degentes intra septa monasteriorum Monialium Regularibus subjectarum: certum
est enim Regularem absque legitima licentia loquentem 15
cum Moniali graviter delinquere, & ex decreto Sixti V.
esse ipso jure privatum voce activa & passiva, & ex declaratione S. Congregationis Episcoporum, & Regularium
mortaliter peccare. Delictum enim clausuræ in d. Constitutione non videtur materialiter, & physicè accipiendum pro sola murorum fractura, sed moraliter, itaut
comprehendat quemcumque modum, per quem Monialium custodia violari possit, qualis videtur esse prohibita
allocutio.
Idque eo magis, quia Constitutio non restringit se ad vio- 16
lantes clausuram, nec loquitur de delinquentibus in clausu-
ra; sed utitur dictione illa *circa*, quæ magis latè patet, aliud 17
est enim aliquid fieri circa solum, aliud in solo, ut notatur *in l. 1. §. Hoc autem edictum non omnia ff. de novi operis nunciat.*
& circa provinciam dicitur esse qui abest per duas dietas
tantùm, Archid. *in c. 1. de off. Ordin. lib. 6.*

Itaque quatenus Regularis accedens contra prohibitionem Papæ ad clausuram Monialium propriè non delinqueret in clausura, negari tamen non potest, quin delin-
18 quat circa clausuram; præsertim quia clausuræ nomen genus est ad clausuram tam interiorem, quàm exteriorem: & cùm Constitutio simpliciter loquatur de delinquentibus circa clausuram æquè videtur intelligenda, de clausura exteriori, ac de interiori: sub genere enim propriè utraque species comprehenditur, ut notatur in l. Si quis sit fugitivus in gloss. in verb. Omnes hi ff. solut. matr. & non delictum est Regulari sine licentia ingredi exteriorem clausuram, quàm interiorem, licet hoc sit gravius.

19 Præterea ponderanda est clausula Constitutionis inferius posita, quæ videtur ampliativa præcedentium, his verbis: Itaut Episcopus in supradictis casibus, & in prænominatas personas in præmissis omnibus, & singulis, aut circa ea quoquomodo delinquentes, per censuras ecclesiasticas, aliasque pœnas procedere, omnemque jurisdictionem exercere liberè, & licitè valeat. Verba enim illa, in præmissis, & circa ea, extendunt dispositionem præcedentem etiam ad connexa, & comitantia: & illa dictio, quoquomodo delinquentes, similiter ampliat præcedentia ad omne delictum cujuscumque sit qualitatis, itaut propterea quatenus delictum collocutionis cum Moniali non comprehenderetur in prima parte Constitutionis, satis tamen videatur comprehendi in secunda, quæ latius patet. Verba enim sic universalia, & geminata extendunt dispositionem, & comprehendunt etiam casus, qui aliàs in illa non comprehenderentur, ut pluribus exemplis probat Romanus cons. 31. Visis iis in princ. num. 2. & Alex. cons. 102. Viso themate lib. 6. & in specie verba, in præmissis, & circa ea, indicare Pontificem voluisse ampliare præmissa etiam ad casus non expressos. Patet ex iis, quæ de hac dictione, circa, superius dicta sunt & de dictionibus, omnia, & singula, tradit Paulus de Castro cons. 418. col. 2. in princ. vers. In contrarium lib. 1. & Ant. de Butr. cons. 19. n. 3. vers. In privilegio autem, & n. 5. ubi etiam de verbis, plenè in omnibus, seu pleno iure, & de dictione, quoquomodo, seu quocumque modo, Bart. cons. 22. lib. 2. n. 5.

20 Et confirmatur: nam Gregorius in proœmio Constitutionis recenset tres casus, in quibus ex decretis Concilii Regulares delinquentes ab Episcopo puniri non poterant: & declarat se velle prædictis decretis aliquid adjungere, idque re ipsa observat in corpore Constitutionis in duobus casibus, idest cùm Regulares non curati delinquunt in administratione alicuius Sacramenti, Item cùm delinquunt prædicando in Ecclesiis sui, vel alterius Ordinis sine Episcopi benedictione, vel licentia, aut Episcopo contradicente: in his enim duobus casibus persistendo in terminis Concilii, Regulares ab Episcopo puniri non poterant, sed à suis superioribus Regularibus duntaxat, ut priùs declaraverat S. Congregatio. Ergo idem censetur Gregorius fecisse in 3. casu, nempe cùm delinquunt circa clausuram Sanctimonialium, vel personas in ea degentes: nam si hunc 3. casum intellexisset de formali violatione clausuræ, nihil Concilio addidisset, quia Regulares eam violantes jam suberant iurisdictioni Episcopi ex decreto dict. cap. 5. sess. 25. de regular. unde in hoc quoque 3. casu Constitutio aliquid addat decreto Concilii, ita intelligi debet ut Regulares circa clausuram puniri possint pro delicto, pro quo ex præscripto Concilii puniri non poterant, & sic pro delicto ultra formalem clausuræ violationem.

21 Cæterùm si hoc casu Regularis non videretur aliquibus delinquere circa clausuram, dubium tamen non videtur, quin delinquat circa personam intra septa degentem, & propterea ex hoc cap. ab Episcopo puniri posse ad præscriptum Constitutionis, inducit enim Sanctimonialem ad secum colloquendum contra prohibitionem Apostolicam; atque ita delictum est reciprocum ex parte utriusque: nam respicit unius, & ejusdem actus individui, sicuti est collocutio, prohibitio facti uni ex correlativis, censetur etiam facta alteri; atque verum est indistinctè, & in omni materia etiam odiosa, & pœnali, ut optimè declarat Craveta de Antiq. tempor. in 4. p. §. Videamus num. 29. & 30. & Socin. cons. 74. num. 5. & seq. lib. 3. Curt. Jun. cons. 6. n. 15. & seq. & Dec. in l. 1. C. de in ius voc. n. 7. vers. Primus.

Neque verò ea verba, circa personas salva ratione recti sermonis restringi possunt ad solos tactus corporis, sed cùm sint generalia, referri debent ad quodcumque delictum personas Monialium concernens, præsertim quia, ut dicit text. in cap. Nec solo 32. q. 5. sæpè in tactis ad immunda violatione corporis fugit castitas ipsa de moribus.

Et hanc ob causam Gregorius legis conditor oretenus dixit suæ intentionis esse, ut in Constitutione comprehenderentur etiam mittentes Epistolas ad moniales, quasi & hi dicerentur aliquo modo circa illarum personas delinquere, considerata latitudine illius dictionis circa, & quamvis de hac Gregorii declaratione nihil hodie appareat authenticè, notitia tamen utcumque habita mentis legislatoris promptiorem reddere debet S. Congregationem ad declarandum illos esse in Constitutione comprehensos, qui non per litteras tantum, sed personaliter accedunt ad colloquendum cum Monialibus.

Et eo magis, quia litera Constitutionis propriè hanc interpretationem admittit: injuria enim adversus personam dicitur fieri non solum re, quoties manus inferuntur, sed etiam verbis, ut cùm convicium fit; nec tantùm in corpus infertur, ut cùm quis pulsatur, sed aliquando etiam ad dignitatem, aut infamiam pertinet, ut cùm pudicitia attentatur, quæ sunt verba textus in l. 1. ff. de iniur. & eodem modo actio in personam inferri dicitur; & tamen corpus non tangitur, l. Actionum genera, & l. Actio in personam ff. de act. & obligat. quod clarius procedit hoc casu, in quo Constitutio non utitur verbis, in personam, sed circa personam, quæ latiùs patent, ut superiùs diximus. 22

His non obstat, quod Constitutio tamquam pœnalis sit strictè intelligenda; quia hoc casu non agitur de pœna Regularibus imponenda, absolutum est enim accedentes ad monasteria sine licentia esse puniendos, sed solum agitur à quo hæc pœna sit irroganda, an scilicet à Superiore Regulari, an ab Episcopo; unde Constitutio non debet propterea strictè intelligi, sed potiùs latè in favorem jurisdictionis ordinariæ: nam quamvis restringantur Religiosorum privilegia, fit tamen redditus ad jus commune antiquum, secundum quòd Monachi, & eorum Abbates suberant diœcesano Episcopo, c. Abbates, & c. Monasteria 18. q. 2. & tradit Navarr. cons. 8. sub n. 3. de rescript. Planum est autem, Constitutionem, per quam fit reditus ad jus commune, favorabilem esse, & latè interpretandam, c. Cùm dilectus §. Cæterùm, & ibi gloss. communis, in ver. Iuri communi, & Abb. n. 21. de consuetud. 23

Et nihilominus etiam lex pœnalis est latè interpretanda quatenus patitur verborum proprietas, l. Cùm lege, ubi Aret. ff. de testam. Rolan. à Valle cons. 54. num. 39. vers. Nam dictiones lib. 3. & plenius Craveta cons. 194. num. 2. vers. Amplius, & eo magis, quia per constitutionem Gregorii tribuitur Episcopo jus procedendi contra Regulares exemptos authoritate delegata; unde per hoc exemptionum privilegia non violantur, ut notat Abbas in c. Grave n. 1. de off. Ordin. & dixi in c. Tuarum n. 31. supra eod. 24

DE

DE PRIVILEGIIS.

Idem Honorius III. V. quondam Anglorum Reginæ illustri.

CAPUT XXVII.

iii EX parte tua fuit propositum, quòd nonnulli litterati, quos nec habitus nec tonsura clericos profitetur, in terra tuæ jurisdictioni subjecta degentes, cùm deprehenduntur in aliquibus foris factis, ut jurisdictionem tuam eludant, & debitam pro delictis ultionem evadant, assumunt, seu etiam resumunt tonsuram abjectam, seu habitum Clericalem, licèt antè pro laicis ab omnibus haberentur. Ne igitur tonsura, vel habitu sic resumpto, malitia foveatur, si tuam jurisdictionem exerceas in hujusmodi delinquentes, qui sine tonsura & habitu in delicto fuerint deprehensi, æquanimiter duximus tolerandum: cùm malitiis hominum indulgeri non debeat, sed potiùs obviari.

SUMMARIUM.

1 *Qui in habitu, & tonsura, & cæteris ut laici conversantur, deprehensi in maleficiis puniri possunt à judice seculari.*

1 E*X parte, il terzo.* Joan. Andr. & communiter Scribentes sic summant hanc Decretalem. Qui in habitu, & tonsura, & cæteris ut laici conversantur, deprehensi in maleficiis se pro Clericis non defendunt: sed quia per alia jura Clerici sive in minoribus, sive in sacris Ordinibus constituti, & in maleficiis deprehensi sine habitu, & tonsura, fori privilegium non perdunt, nisi ter moniti non desistant, *ut cap. Contingit, il secondo infra de sentent. excomm.* cum suis concordant. propterea hoc cap. quod videtur oppositum innuere, multipliciter à Doctoribus intelligitur: verior tamen, & communior videtur intellectus glossæ penultimæ hic. Tu in proposito vide Alex. qui concordat cum glossa nostra *in cons. 8. Videtur super primo n. 2. lib. 1.* & quod scripsi *in d. c. Contingit n. 6. 12. & 25.*

DE PRIVILEGIIS.

Idem Honorius III.

CAPUT XXX.

IN his, quæ ad cultum divinum facere dignoscuntur, non maligna, sed benigna esset potiùs interpretatio facienda. Unde mirari compellimur, quòd cùm fratribus Prædicatoribus & Minoribus duximus indulgendum, ut ubicumque fuerint, sine Parochialis juris præjudicio, cum altari valeant viatico celebrare: quidam nimis strictè interpretando indulgentiam nostram, nituntur asserere, quòd per eam prædicti fratres præter Prælatorum assensum facere hoc non possint: propter quod eos celebrare juxta indulgentiam Apostolicam non permittunt. Cùm autem nihil eis conferret memorata indulgentia, sine qua id Prælatis annuentibus liceret eisdem: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus interpretatione hujusmodi reprobata, dum tamen ab aliis, quæ jure Parochiali proveniunt, prorsus abstineant, datam eis sic licentiam celebrandi, auctoritate nostra non differas publicare: ita quòd dicti fratres aliquam ex indulgentia nostra videantur in hoc gratiam consecuti.

SUMMARIUM.

1 *FRatres Prædicatores, & Minores, an possint in claustro monasterii sui Ordinis in altari portatili Missam celebrare etiam invito Episcopo. Et quid de illius licentia, & n. seqq. usque in finem.*

2 *Missa de iure communi an, & quando possit celebrari extra Ecclesiam de licentia Episcopi.*

3 *Episcopus potest de iure concedere privilegium altaris viatici in sua diœcesi tantùm, & solus Papa in universo Orbe.*

4 *Fratres Prædicatores, & Minores ex indulto Honorii III. uti poterant altari viatico etiam Episcopo non permittente.*

Privilegia sic debent interpretari, ut non sint inania, sed aliquid conferant præter ius commune, ibid.

5 *Fratres Prædicatores, & Minores etiam ante Concilium Tridentinum uti non poterant altaris viatici privilegio posteaquam habuerunt Ecclesias consecratas.*

6 *Altaris viatici privilegium fuit innovatum à Sixto IV. & Alexandro VI. quoad Minores tantùm, non autem quoad Prædicatores.*

Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

7 *Societatis Iesu Presbyteris altaris viatici privilegium à Concilio Tridentino ademptum restituitur à Gregorio XIII.*

8 *Fratrum Prædicatorum, & Minorum privilegium in altari viatico celebrandi fuit sublatum à Concilio Tridentino.*

9 *Privilegia etiam in corpore iuris clausa non desinunt esse privilegia, & ideò comprehenduntur in generali privilegiorum derogatione.*

10 *Altaris viatici privilegium Episcopis concessum cur non ademptum à Concilio.*

11 *Iuri communi non est opus derogare, sed satis est, ut Princeps statuat contrarium eius, quod ius commune disponit.*

12 *Privilegiis in corpore iuris clausis ex stylo Concilii Tridentini non consuevit expressè derogari.*

13 *Episcopus post Concilium Tridentinum non potest concedere licentiam domi celebrandi, ut infirmus pro viatico communicetur.*

14 *Fratres Prædicatores, & Minores non possunt in claustris suorum monasteriorum celebrare in altari portatili etiam de Episcopi licentia, & n. 19.*

Secus si altare sit fixum in Oratorio ad divinum cul-

cultum dedicato, ibid. & num. 22.

15 *Tridentini Concilii decretum in c. unico* §. Neve patiantur, sess. 22. de observ. & evitan. in celebr. Missar. *expenditur, & explicatur.*

16 *Principis domus, arces, & palatia, in quibus Barones iurisdictionem exercent, comprehenduntur in prohibitione Tridentini Concilii de Missa in privatis domibus non celebranda.*

17 *Missa in privatis domibus celebrari non potest etiam in Oratorio ad divinum cultum dedicato, sed celebrandi licentia petenda est, à Sede Apostolica.*

18 *Oratoria publica, & privata qua censeantur.*

19 *Episcopus non potest permittere, ut a Sacerdotibus saecularibus, aut Regularibus Missa celebretur extra Ecclesiam, & extra Oratoria ad divinum tantum cultum dedicata.*

20 *Altaris portatilis usum Episcopus post Tridentinum Concilium concedere non potest etiam in locis publicis.*

21 *Episcopus potest concedere ex Tridentini Concilii praescripto, ut Missa celebretur in Oratorio ad divinum tantùm cultum dedicato, dummodo illud non sit in privatis domibus.*

22 *Missa in Oratoriis constructis pro usu Carceratorum, Confraternitatum, Hospitalium, & Monasteriorum celebrari potest praevia licentia, & approbatione Episcopi dioecesani, & n. 23.*

1 IN *his*. Privilegiati ut ubique possint cum altari viatico celebrare, hoc possunt sine licentia Praelatorum. Hoc dicit, & sunt duae partes. Prima ponit exordium, & factum narrat. Secunda providet, & rationem reddit: ibi, *Cùm autem*.

Nota privilegium Principis ita esse interpretandum, ut aliquid conferat ultra jus commune, ne alioquin sit elusorium, ut hic, *& in l. 1. C. de thesaur. lib.* 10. *cum concord.* de quibus *hic in glos. fin.* Privilegium enim est privata lex, nec esset privata, nisi aliquid specialiter indulgeret, dicit text. *in cap. Abbate vers. Hic autem sensus de verbor. signif.* De hoc infra *n.* 4.

QUÆRO. An Fratres Praedicatores, & Minores, ut hic dicitur privilegiati possint hodie in Claustro monasterii sui Ordinis in altari portatili Missam celebrare etiam invito Episcopo dioecesano, non obstante decreto Concilii Trident. *in cap. unic. sess.* 22. *de observan. & evit. in celebr. Missar.* Et quid de illius licentia, & approbatione.

2 Quamvis ea antiquorum Canonum praescripto Sacrosanctum Missae Sacrificium celebrari non debeat nisi in Ecclesia consecrata, *cap. 1. in fin. cap. Sicut non alii, cap. Vnicuique cum concord. de consecr. dist.* 1. & pluribus confirmat Duran. *de ritib. lib. 2. c. 2*, adeout non liceat in privatis domibus calebrare etiam ex permissione Episcopi, *ut in d. c. Sicut non alii in fin.* & in Auth. *Vt in privatis domibus sacra Mysteria non fiant, collat.* 5. sed opus sit privilegio Apostolico, secundum Archid. *in cap. fin. in ver. Ad Ecclesias de privil. lib.* 6. Tamen ex Concilio Triburiensi relato *in cap. Concedimus de consecr. distin.* 1. Generaliter permittitur ut si Ecclesiae consecratae fuerint ab infidelibus, vel malis Christianis combustae, in capellis non consecratis cum tabula consecrata Missae interim celebrentur donec consecratae Ecclesiae valeant restaurari: In itinere verò positis si Ecclesia defuerit, sub dio, seu in tentoriis, si tabula altaris consecrata ibi affuerit, liceat Missarum solemnia celebrare. Item ex Concilio Agathensi cap. 21. Permittitur iis, qui sunt valde remoti ab Ecclesia Parochiali, propter fatigationem familiae suae, ut audiant Missas in minoribus festivitatibus in Oratoriis suis; sed in praecipuis festivitatibus Missam audiant in suis Parochialibus Ecclesiis: refertur *in cap. Si quis etiam de consecr. distin.* 1. Verùm hos duos textus communiter DD intelligunt non habere locum nisi de consensu Episcopi dioecesani, quòd satis constat *ex cap. Missarum de consecr. dist.* 1. quod est ejusdem Concilii Triburiensis: *Missarum*, inquit, *solemnia non ubique, sed in locis ab Episcopo consecratis, vel ubi ipse permiserit, celebranda esse censemus.* Item colligitur ex sexta Synodo *c. 31. relata in cap. Clericos ead. dist.* & tradit glos. *in d. c. Concedimus in verb. Celebrari permittimus, & in cap. Vnicuique in ver. Licet ead. dist.* & propterea Joan.
Andr. *in cap. fin. de privil. lib. 6. in ver. Celebrare*, dicit 3
posse unumquemque Episcopum in sua dioecesi concedere hoc privilegium altaris viatici juxta text. *in d. cap. Concedimus, cap. Missarum, cap. Clericos, & cap. Si quis extra de consecr. dist.* 1. & solum Papam in universo Orbe, *ut hic, & in d. cap. fin. eod. tit. lib.* 6. Joan. Andr. sequuntur ibi Anton. de Butr. Anch. & alii: & ita communiter teneri testatur Abb. *hic n. 2. vers. Sed quaero*, & Navarr. *cons. 1. q. 37. de Constit.*

Post haec Honorius III. concessit Fratribus Praedicato- 4
ribus, & Minoribus privilegium altaris viatici: sed quia nonnulli asserebant illud non habere locum absque consensu Episcopi dioecesani; idem Honor. in hac Decretali declaravit praedictos Fratres uti posse hoc privilegio etiam Episcopo non permittente: nam cùm de licentia Episcopi unicuique liceret in altari viatico celebrare absque alio Papae privilegio ex indulgentia Concilii Triburiensis, *ut in d. cap. Concedimus*, indulto Honorii nihil illis contulisset praeter jus commune si necessaria fuisset Episcopi licentia, & privilegium fuisset omninò elusorium, quòd esse non debet, ut hic patet, & notat glos. *in ver. Ex indulgentia*, & Abb. *in princ.* qui ait hunc textum ad hoc quotidie à Doctoribus allegari.

Demum supervenit decretum Tridentini Concilii *in cap. unico Neve patiantur sess. 22. de Observ. & evit. in celebrat. Missar.* de quo inferiùs dicetur.

His ita constitutis ad primam partem dubii videtur res- 5
pondendum fratribus Praedicatoribus, & Minoribus nequaquam licere in claustro ut supra, Missam celebrare, praesertim Episcopo contradicente. Siquidem, ut inquit Jo. Andr. *hic n. 8.* post Host. *n. 11. in ver. Consecuti*, hac gratia utebantur isti fratres in novitate sua quando carebant propriis Ecclesiis, & habebant Oratoria simplicia: hodie verò & habent coemeteria, & consecrantur ipsorum Ecclesiae. Unde nec in locis suis egent hoc privilegio, ex quo habent alia altaria consecrata. Sed & Ant. de Butr. *hic num.* 8. Similiter dicit Fratres Praedicatores, & Minores habuisse hoc privilegium in prima novitate quando celebrabant in propriis habitaculis; sed hodie habere proprias Ecclesias, & consecratas, & ideò uti non posse hoc privilegio, quod in subsidium fuit datum. Et sequitur Abb. *num.* 3. dicens Doctores tacitè innuere, hos fratres non habere ampliùs hoc privilegium: nam olim fuit eis concessum, quia non habebant ita Ecclesias consecratas, sicut hodie habent, sed habebant quaedam Oratoria non consecrata. Et quamvis Abb. subdat quod si hodie etiā de facto accideret, ut haberet aliqua loca non consecrata, fratres ad illa accedentes uti possent hoc privilegio, quia subesset ratio privilegii: tamen quidquid sit de veritate hujus limitationis, certè illa non applicatur casui nostro in quo agitur de Missa celebranda in claustro, in quo absolutum est nullam subesse necessitatem celebrandi, cùm sit in promptu Ecclesia, cui adjacet. Cessante igitur causa, ob quam privilegium fuit concessum, cessat privilegium, argum. *cap. Et si Christus supra de iureiur. & cap. Cum cessante de appellation.* & ideò videmus indultum Concilii Triburiensis celebrandi cum tabula consecrata, cùm fuerit concessum in defectum Ecclesiarum, non habere locum in locis, ubi Ecclesiae non desunt, ut probat littera *d. cap. Concedimus de consecr. dist.* 1. ibi, *donec consecrata Ecclesia valeant restaurari:* & ibi, *si Ecclesia defuerit*. Videtur enim inferri injuria Ecclesiae, & loco sacro, cùm extra eum nulla necessitate cogente Missae sacrificium celebratur, *ut in c. 1. & c. Sicut non alii de consecr. dist.* 1.

Neque obstat, quod ait Augustinus Barbosa *in verb.* 6
Duximus indulgendum num. 3. Privilegium hoc fratribus Praedicatoribus, & Minoribus concessum celebrandi in altari viatico postea fuisse renovatum, & ampliatum à Sixto IV. Alexandro VI. ac Gregorio XIII. ut asserit explicari, & comprobari per fratrem Emannelem *quaest. regul. tom. 1. quaest. 43. art.* 4. Verè enim Sixtus IV. & Alexander VI. hoc privilegium non innovarunt nisi quoad fratres Minores, ut refert Rodrig. in loc. à Barbos. alleg. Unde quoad fratres Praedicatores privilegium remansit in eodem statu, in quo erat ante illius innovationem. Gregorius autem simi-
le privilegium concessit tantum Presbyteris Societa- 7
tis Jesu: quoad alios verò tantum abest ut illud innovaverit, ut potiùs declaraverit universis ademptum

fuisse

fuisse à Tridentina Synodo: ait enim in litteris directis Præposito Generali, & Presbyteris dictæ Societatis: *Vsum altaris viatici Societati vestra à fel. record. Paulo Papa III. concessum, deinde à Concilio Tridentino universè sublatum vobis eatenus restituimus, ut inter Missiones, &c.*

8 Sed quatenus adhuc vigeret ratio indulti Honorii III. itaut fratres Prædicatores non prohiberentur illo uti ex hoc capite rationis cessantis à Doctoribus ut supra consideratæ; obstaret tamen illis Tridentini Concilii decretum *d. c. unico sess. 22. de observ. & evit. in celebr. Missar.* quod sustulit privilegia omnia celebrandi etiam quoad Presbyteros Regulares extra Ecclesias, & Publica Oratoria; atque ita etiam in altari portatili: ut constat clarissimè ex prædictis litteris Gregorii XIII. & infrà explicabitur. Et in individuo hoc privilegium fratrum Prædicatorum, & Minorum à Concilio sublatum fuisse, tenet Navarr. *in Manual. c. 25. num. 82. in fin.* & post eum Suarez *tom. 3. disp. 81. sect. 3. in fin.* & Henriq. *in sum. lib. 9. c. 27. num. 2. in glos. Littera S.* Quidquid contra levissimo ductus fundamento scripserit Emanuel Rodrig. *de Regul. tom. 1. q. 43. art. 5.* & Jo. Præp. *in 3. par. quæst. 83. art. 3. num. 151.* Hoc enim decreto etiam Regulares disertis verbis comprehenduntur; Ideòque Congregationi Peregrinorum Ordinis Prædicatorum olim supplicanti S. Congregatio censuit concedendam esse privilegii Apostolici confirmationem celebrandi in Oratoriis, & altaribus portatilibus in illis locis, in quibus nulla suppetit commoditas Ecclesiarum consecratatarum.

9 Nec obstat, quod privilegium hujus *cap. In his*, tanquam in corpore juris clausum non videatur à Concilio sublatum ad instar similis privilegii altaris viatici Episcopis, eorumque Superioribus concessi *in c. fin. de privileg. lib. 6.* quod ex sententia S. Congregationis à Concilio sublatum non fuit.

Id, inquam, non obstat primò, quia ex eo quod privilegium Honorii III. fuerit insertum in corpore juris non propterea desivit esse privilegium. Ideòque glos. & DD. *in cap. Quod nonnullis supra eod.* dicunt privilegium illud concessum Episcopis celebrandi clam tempore generalis interdicti hodie non esse privilegium, sed jus commune propter *cap. Alma mater de sent. excomm. lib. 6.* innuentes ante promulgationem *d. cap. Alma Mater*, illud fuisse privilegium, licet clausum esset in corpore juris. Ratio autem cur Concilium non abstulerit Episcopis privilegium altaris viatici non est, quia in corpore juris sit insertum, sed quia Episcopos, cæterosque majores Prælatos, qui in sublimiori gradu Hierarchiæ Ecclesiasticæ constituti reliquis omnibus ædificationi, & exemplo esse debent, non decet sine missa transire absque rationabili causa ullam diem,
10 ut legitur *in d. cap. fin. de privileg. lib. 6.* Esset enim scandalosum ut Episcopi in sua diœcesi, vel extra eam iter facerent absque eo quod Missam celebrarent, vel audirent. Unde hoc indultum quod in præcipua honestate, & decentia Pontificalis officii in divini cultus augmentum, populique ædificationem fundatur, non sunt censendi Patres Concilii voluisse vulnerare, cùm hoc semper præcipuum habuerint, ut Episcopi in his, quæ ad religionem, & Dei cultum spectant, cæteris præluceant, *cap. 1. sess. 24. cap. 1. sess. 25.* & passim alibi. Lex enim respicit semper quid deceat secundum honestatem, *cap. Magne de voto*, *cap. Erit autem lex 4. dist. cap. Cùm non deceat de elect. lib. 6.* cum suis concord. At hæc ratio minimè viget in inferioribus Sacerdotibus: imò vix esset sine scandalo, ut quilibet simplex regularis dictorum Ordinum haberet usum altaris portatilis: præsertim quia fortè in vim communicationis idem privilegium prætenderent etiam Regulares aliorum Ordinum. Hoc igitur casu propriè verificantur verba *cap. Sicut non alii, de consecr. dist. 1.* quod satiùs sit Missas non cantare, aut non audire, quàm in illis locis, ubi fieri non oportet.

11 Respondetur secundò hoc argumentum posse in contrarium retorqueri: nam quamvis privilegium insertum in corpore juris faciat jus commune inter nominatos tantùm, ut notat Jo. Andr. post Hostien. *in cap. Ex parte, il primo, super ver. Cæteris de decim.* & tenet glos. 2. *in c. Constitutionem de Regul. lib. 6. & in reg. Quæ à iure in fin. eodem lib.* & in Clemen. *Dudum in ver. De iure de sepult.* tamen juri communi non est opus expressè derogare, quia constitutio posterior tollit priorem contrariam, licet de illa mentionem non faciat *cap. 1.* & ibi DD. *de Constit. lib. 6. cap. Vasa de Consecr. dist. 1. cap. 1. supra de cognat. spiritual.* ergo ex eo quod privilegium in jure clausum faciat jus commune, potius sequitur ut eidem privilegio non sit opus derogare. Et ita per hanc rationem concludit Felin. *in cap. 1. num. 11. vers. Tutius est tenere communem supra de rescript.*

Respondetur tertiò, Concilium Tridentinum quoties- 12
cumque sustulit privilegia, sustulisse etiam inserta in corpore juris: nullibi enim ex stylo Concilii in derogantibus generalibus consuevit fieri mentio talis insertionis: ideòque *in cap. 2. sess. 5. & in cap. 15. sess. 23.* sustulit privilegia Regularium inserta in Clem. *Dudum de sepult.* Item *in cap. 8. sess. 7. & in cap. 9. sess. 24.* derogavit privilegiis exemptorum, de quibus *in cap. Luminoso 18. q. 2. & cap. Cùm Episcopus de off. Ordin. lib. 6.* Item *in cap. 5. sess. 14.* quoad durationem conservatorum sustulit dispositionem, *cap. fin. de off. deleg. lib. 6.* Item *in cap. 8. & 10. sess. 23.* quoad Ordines, & dimissorias, sustulit privilegia inferiorum, de quibus *in cap. Cùm ullus de tempor. ordin. lib. 6. & in cap. Abbates de privilegiis eod. lib.* Item *in cap. 18. sess. 24.* ex sententia S. Congregationis sustulit indultum studentium insertum *in cap. Cùm ex eo de electione lib. 6.* & alibi sæpè: & tamen insertiones hujusmodi in jure communi nullam mentionem fecit, & in multis aliis casibus, quos retuli *in cap. Nonnulli à num. 42. supra de rescript.* & in specie quicquid in contrarium scripserit Suar. *tom. 3. disp. 81. sect. 2. vol. 2.* & Rodriquez *de reg. tom. 3. q. 4. art. 6.* decretum *d. cap. unici sess. 22. de observ. & cult. in celebratione Miss.* abstulit Episcopis facultatem concedendi etiam ex legitima causa usum altaris portatilis in sua diœcesi, quam habebant ex dispositione juris communis, juxta tex. *in d. cap. Concedimus, & cap. Missarum de consecr. dist. 1.* ut solidè pro-
bat Navarrus *cons. 1. q. 37. de constitut.* Et propterea cùm 13
Cardinalis Paleottus olim petiisset, an posset concedere licentiam domi celebrandi, cùm infirmus deberet pro viatico communicari: Sacra Congregatio respondit non posse. Quinimò cùm Cardinalis Legatus Portugalliæ petiisset ut posset concedere licentiam celebrandi Missam in domo privata decenter accommodata, cùm infirmus aliquis debet pro viatico communicari, & hoc quia in illis regionibus sunt multa loca adeò dispersa, & remota à Parochiis, ut non sine maximo incommodo possit Eucharistiæ Sacramentum circumferri: Sacra Congregatio respondit non esse concedendum; ergo non est ambigendum, quin Conc. sustulerit privilegium Prædicatorum, & Minorum utcumque clausum in corpore juris, præsertim quia *in d. c. unico §. Neve patiantur*, dum prohibet ne in privatis Oratoriis Missæ sacrificium celebretur, utitur dictione illa universali, *quibuscumque*, de cujus natura est, ut omnia includat, *c. Solita vers. Quandocumque ligaveris supra de maior. & obed. cap. Si tibi absenti*, ubi Arcbid. *n. 4. in verb. Quicumque de præben. lib. 6.* & comprehendere etiam ea, quæ aliàs in simplici dispositione non comprehenderentur, glos. in Clem. a. *§. Dignitatem in ver. Quodcumque de vit. & honest. Cleric.* cum aliis allegatis per Sarmen. *in reg. de trien. q. 2. n. 3. & 4.*

Quoad secundam partem dubii, an scilicet Fratres Præ- 14
dicatores, & Minores possint in claustro monasterii sui Ordinis Missam celebrare saltem prævia licentia, & approbatione Episcopi diœcesani, videtur sic distinguendum. Aut intendunt celebrare in altari portatili: & hodie non possunt etiam de Episcopi licentia; aut in altari fixo in aliqua capella ad divinum cultum dedicata: & possunt, si Episco-
pus locum prius visitaverit, & approbaverit. Utriusque 15
propositionis veritas dilucidè apparebit, si expendantur verba Concilii *in d. cap. Vnico sess. 22. de observ. & evit. in celebrat. Missar.* quæ sic se habent: *Neve patiantur privatis in domibus, atque omninò extra Ecclesiam, & ad divinum tantum cultum dedicata oratoria ab eisdem Ordinariis designanda, & visitanda sanctum hoc sacrificium à sæcularibus, aut Regularibus quibuscumque peragi.*

His verbis Concilium primò prohibet, ne Episcopi permittant, ut Missa celebretur in privatis domibus. Deinde prohibet ne id fieri permittant in locis, quæ sunt omninò extra oratoria ad divinum tantum cultum dedicata. Tertiò præcipit ut hujusmodi oratoria prius designentur, & visiten-

tur ab Ordinario: ex quo contextu colliguntur conclusio-
nes infrascriptæ.

Prima conclusio est, In privatis domibus nullo casu po-
test Episcopus permittere, aut indulgere, ut à sacerdoti-
bus sive sæcularibus, sive regularibus Missæ sacrificium
16 celebretur. Et in hoc sublata est facultas, quam Episcopi
habebant ex dispositione *cap. Missarum, de consecrat. dist.* 1.
ut dictum est supra *num.* 8. Unde cùm olim dubitatum
fuerit. An in domo Principis possit Missa celebrari quasi
non veniat appellatione domus privatæ: & quid de arci-
bus & palatiis Baronum, ubi exercent jurisdictionem, S.
17 Congregatio censuit comprehendi dicto decreto Concilii
hujusmodi loca. Quæ conclusio procedit etiamsi in pri-
vatis domibus constructum esset oratorium dedicatum ad
divinum cultum: nam nihilominus non liceret Episcopo
impertiri licentiam illic celebrandi. Ratio est, quia cùm
in secunda prohibitione Concilium statuat ne Episcopi per-
mittant, ut celebretur extra Ecclesiam, & extra oratoria
ad divinum cultum dicata: supervacanea fuisset prohibitio
de non celebrando in privatis domibus, si liceret in eis ce-
lebrare in oratorio dedicato ad cultum divinum, satis enim
fuisset simpliciter prohibere ne celebraretur in locis extra
Ecclesiam & extra oratoria, ut supra dedicata: nam per
hoc satis clarè fuisset prohibita celebratio in privatis do-
mibus, in quibus non extarent hujusmodi oratoria. Ut
ergo verba illa aliquid operentur, dicendum est Conci-
lium nullo casu voluisse ut Missæ sacrificium fieret in
18 privatis domibus, atque ita etiamsi in eis esset oratorium
ad divinum cultum dedicatum. Quam interpretationem
sæpiùs secuta est S. Congregatio, censuit enim oratoria
intra domesticos parietes, aut in privato solo constructa,
aut privatis ædibus adjacentia, utcumque sint dedicata
ad divinum cultum, censeri tamen privata, nec posse
Episcopum indulgere, ut in eis sanctum Missæ sacrificium
fiat, nisi habeant ostium, quod immediatè respondeat in
viam publicam, & in ipsam nullus aditus, aut prospectus
ex privatis ædibus pateat. Quinimò sæpè declaravit ora-
toria ædificata in agro, aut solo privato licet ab omnibus
distincta, adhuc privata censeri si ostium respondeat in
aream privatam utcumque omnibus patentem quamvis
his casibus aliquando rescripserit ad Episcopos, ut post-
quam Dominus soli per publicum instrumentum situi an-
te oratorium existenti efficaciter, & cum effectu renun-
tiaverit, declarent oratorium illud esse publicum, itaut
sit in ipsorum facultate licentiam tribuere illic celebrandi,
ubi tamen illud priùs visitaverint, ac divino cultui peragen-
do aptum, ac decens esse compererint. In oratoriis autem,
quæ omninò sunt extra ædes privatas, respondit celebran-
di licentias etiam ex causa Episcopos concedere non pos-
se, sed petendas esse à Sede Apostolica, prout postea obser-
vatum est. Olim hujusmodi licentiæ concedebantur à S.
Congregatione Concilii. Hodie expediuntur per litteras in
forma Brevis.

9 Secunda conclusio, quæ desumitur ex verbis Concilii
in locis, quæ sunt omninò extra Ecclesias, & extra ora-
toria ad divinum tantùm cultum dedicata. Episcopus per-
mittere non potest, ut Missa celebretur à presbyteris sæ-
cularibus, aut regularibus quibuscumque. Patet hæc con-
clusio ex littera textus, & ex ea satis clarè infertur, ut
Diœcesanus Episcopus minimè possit tribuere licentiam
Fratribus Prædicatoribus, vel minoribus celebrandi in
claustro super altari portatili: nam etsi claustrum non sit
domus privatata; ideòque non cadat sub primam prohi-
bitionem Concilii de non celebrando in privatis domibus,
cadit tamen sub secundam de non celebrando in locis ex-
tra Ecclesiam, & extra oratoria ad divinum cultum de-
dicata; verè enim claustrum nec est in Ecclesia, nec al-
tare portatile potest dici oratorium ad divinum cultum
dedicatum: ideòque Paris. *cons.* 34. *circa resolutionem n.* 14.
& 15. *vol.* 4. respondit domum Confraternitatis non esse
locum sacrum, aut religiosum, etiamsi in ea sit campa-
nella, & altare portatile, & quandoque celebretur ibidem
diebus festivis, sed adhuc remanere privatum, & profa-
num allegat Feder. de Sen. *cons.* 130. *Factum tale est*, &
Abbatem *in cap. Patentibus supra eod.* Felin. *in c. De quarta
n.* 13. *de præscript.* & alios quamplures. Et olim S. Con-
gregatio consulta. Utrum Episcopus si in loco à domo pri-
vata distincto, adsit altare, non tamen oratorii formam
habente possit licentiam celebrandi concedere; respondit
oportere oratorii formam habere, & visitari, & approba-
ri ab Ordinario. Aliquando etiam fuit habitus recursus ad
S. Congregationem pro licentia celebrandi Missam in altari
posito in Ecclesia nondum consecrata: & Congregatio con-
cessit dummodo cum petra consecrata. Unde ex verbis Con- 20
cilii apertè colligitur Episcopum non habere amplius facul-
tatem concedendi usum altaris portatilis etiam in locis pu-
blicis, sicuti olim habebat ex indulgentia Concilii Tribu-
riensis & Agathensis.

Et confirmatur, quia quamvis oratoria authoritate
Episcopi fundata aliquando veniant appellatione beneficii,
ut notat Abb. *in c. fin. in fin. de censib.* & ideò possint com-
prehendi sub regula de infirmis secundum Samen. *in eadem
reg. q.* 23. tamen in altaribus portatilibus regulæ Cancella-
riæ, & jura de beneficiis loquentia locum habere non pos-
sunt, ut tradit Quintil. Mandos. *in reg. de Annal. q.* 17. *n.* 6.
vers. In Altaribus viaticis.

Tertia conclusio, quæ ex Concilio deducitur Episcopus 21
potest concedere licentiam ut Missæ sacrificium celebretur
in oratoriis publicis, seu ad divinum tantùm cultum de-
dicatis, dummodo illa non sint in privatis domibus, quia
tunc non essent publica, ut ostensum est supra in prima
conclusione. Probatur hæc conclusio, quia dum Concilium
prohibet ne Episcopi permittant ut celebretur in locis ex-
tra Ecclesiam, & extra oratoria ad divinum cultum tan-
tùm dicata: ergo permittit ut hoc fieri possit in ecclesia,
& in oratoriis prædictis à contrario sensu, & ex reg. *cap.
Nonne de præsumpt. & l. Cùm Prætor. ff. de iud. cum simil.*
nam prohibitum in uno casu, in alio censetur permissum,
l. Cùm lex, & ibi glos. *ff. de leg.* Præsertim verò quia Conci-
lium jubet ut oratoria ipsa prius designentur, & visitentur
ab Ordinario: ergo clarè admittit ut idem Ordinarius dare
possit licentiam in eis celebrandi; alias enim inania essent il-
la verba ab Ordinariis designanda, & visitanda.

Ex hac tertia conclusione infertur, ut si Fratres Prædi- 22
catores, vel Minores intendant Missam celebrare in clau-
stro non super altari portatili, sed super fixo, & in capella,
seu oratorio occluso, & interfecto, sicuti aliqua cernun-
tur in claustris nonnullorum monasteriorum Urbis, hoc
eis non prohibeatur de consensu Episcopi diœcesani. Ratio
est, quia tunc oratorium illud cùm non sit in privatis do-
mibus, sed in loco religioso cum altari fixo & auctoritate
Episcopi designatum, dicitur publicum *cap. Auctoritate de
privil. lib.* 6. Mandos. *in reg. de annal. q.* 17. *n.* 9. & fusius
ostensum est supra in principio. Unde succedit facultas
Episcopis per Concilium attributa, aut saltem non adem-
pta concedendi licentiam ut in eo Missæ sacrificium cele-
brari valeat. Talia sunt oratoria Societatis Sanctissimi
Sacramenti Beati Rochi, Battentium, & aliarum consi-
milium, quæ reperiuntur erectæ auctoritate Episcopi, de
quibus loquitur Bald. *cons.* 161. *Quidam Franciscus n.* 4.
vol. 5. Bart. *in l. Sodales num.* 6. *C. de colleg. illicit.* Cardin.
cons. 11. *Quedam Societas num.* 1. *& seqq.* Item oratoria
hospitalium, de quibus per Lap. *alleg.* 41. Calder. *cons.* 352.
An Episcopus aliàs 23. *de testam.* Rom. *cons.* 477. *in casu
proposito num.* 13. Paul. de Castr. *cons.* 167. *Præsupposita lib.* 2.
necnon oratoria Francellorum, seu Eremitarum. Item
Pœnitentium, seu Jesuatorum, super quibus consuluit
Anton. de Butr. *d. cons.* 19. *n.* 19. Quippe in his, & aliis
consimilibus tanquam in publicis oratoriis etiam hodie ce-
lebrare potest prævia visitatione, & approbatione Ordina-
rii, & super altari lapideo in forma sicut habent Ecclesiæ,
juxta text. *in c. Clericos, c. Nullus, & c. Altaria de consecr.
dist.* 1. & declarat Rom. *d. cons.* 477. *n.* 13.

Quem sensum similiter sæpiùs admisit S. Congregatio: 23
nam olim consulta quæ ratio tenenda sit Nolæ, ubi in
custodia tenentur delinquentes in domo officialis ad hoc
ut detenti possint Missam audire, stante decreto Concilii
in d. c. Unico, censuit scribendum, etsi in privatis domi-
bus non liceat celebrare Missas: tamen si erigatur ad hunc
usum, & in loco decenti oratorium ab Ordinario visitan-
dum, & approbandum, tunc posse. Item Confraternitas
Vallis-oleti Palentinæ diœcesis olim transmisit suas Consti-
tutiones, in quibus illud reperitur adnotatum quod cùm ve-
lint celebrare in quodam cœnaculo dictæ Societatis, S. Con-
gregatio respondit oratorium tale debere ab Ordinario visi-
tari, & approbari.

Ac demum respondit oratoria existentia in monasteriis,
vel hospitalibus ordinaria, vel Apostolica auctoritate
fun-

fundatis, non comprehendi in prohibitione Concilii in dicto vers. *Neve patiantur*.

Ex quibus omnibus ad propositam quæstionem respondendum videtur Fratres Prædicatores, & Minores nequaquam posse in claustro monasterii in altari portatili Missas celebrare etiam de Episcopi consensu. Cæterùm si super altari fixo in oratorio ad divinum tantum cultum dedicato celebrare voluerint, posse id eis permitti ab Ordinario, ubi tamen locum prius visitaverit, ac divino cultui aptum, ac decentem esse compererit.

An autem altaris viatici privilegium competat S.R.E. Cardinalibus, dixi in *cap. Quod nonnullis, a n.5. usque ad n.31. supra eod.*

D E P OE N I S.

Ex Concilio Triburieñ.

C A P U T II.

PResbyteri interfecti compositio, Episcopo ad cujus parochiam pertinet, solvatur: ita ut medietatem utilitatibus Ecclesiæ, cui præfuit, tribuat: & alteram in ejus eleemosynam justè dispertiat: Quia nullus ejus hæres proximior videtur, quàm qui ipsum Domino sociavit.

S V M M A R I V M.

1 *POenæ presbyteri interfecti pars applicatur Ecclesiæ, cui præfuit, alia pars pro eius anima distribuitur.*

2 *Prælatus agere potest pro iniuria suo Clerico illata.*

3 *Pœnæ pecuniaria non est vindicta.*

4 *Pœnas pecuniarias an Episcopus possit sibi applicare, & n. seq. usque ad n.24.*

5 *Episcopus dicitur habere fiscum.*
Contrarium Declaratur, n.16. & 17.

6 *Bona Clerici damnati devolvenda sunt in fiscum Ecclesiæ.*

7 *Confiscatio ex delicto Clerici fit Cameræ Episcopali, ubicumque ex delicto laici veniunt confiscanda bona ipsius laici.*

8 *Bona Clerici decedentis sine herede ex testamento, vel ab intestato devolvuntur ad Curiam ecclesiasticam, non autem ad Curiam Principis sæcularis.*

9 *Pœna pecuniaria, quam iudex ecclesiasticus imponit per sententiam arbitrio suo, converti debet in utilitatem Ecclesiæ, vel in usum pauperum.*

10 *Mulctas pecuniarias non potest iudex ecclesiasticus sibi applicare.*

11 *Statuti conditor non potest sibi applicare pœnam pecuniariam à statuto limitatam.*

12 *Episcopus si aliunde habeat unde vivat, non potest in suos usus convertere pœnas pecuniarias à iure, vel statuto præfinitas, & num.21.*

13 *Intellectus huius cap.*

14 *Pœnæ quæ pro facinoribus iam commissis infliguntur, non ærario Principis, sed publicis operibus sunt deputandæ.*

15 *Fisci ratio non est habenda ubi de morum correctione agitur.*

16 *Episcopus nihil potest confiscare suæ Cameræ.*

17 *Pœna pecuniaria, quæ imponitur pro damnis alteri illatis, cui sit applicanda, & n.29.*

18 *Episcopus si evidenter egeat, an possit sibi applicare pœnas pecuniarias à iure, vel statuto limitatas, & num.21.*

19 *Eleemosynam obstrictus facere nomine alterius potest eam sibi conferre, si in evidenti necessitate sit constitutus.*

20 *Pœnæ Clericorum non residentium, & concubinariorum indistinctè piis locis, vel pauperibus sunt eroganda.*

21 *Episcopus quas pœnas pecuniarias possit sibi applicare ex sententia Sac. Congregationis Concilii, & n. seqq.*

22 *Paupertas Episcoporum in materia applicationis pœnarum qualiter sit æstimanda.*

23 *Pœnæ pecuniariæ pauperibus magis egentibus sunt conferenda.*

24 *Pœnæ pecuniariæ an possint pro aliqua parte applicari ab Episcopo procuratori fiscali.*
Et an executoribus, & ministris Curiæ, num. 30. & 35.
Et an pro expensis tribunalis, n.37.
Et an in reparationem palatii Episcopalis, aut domus Vicarii, n.38.

25 *Procuratori fiscali, si ita se habeat consuetudo, assignari potest ex qualibet condemnatione decima pars eius quantitatis, in qua reus cum Camera se composuerit.*

26 *Pœnæ pecuniariæ locis piis sunt integræ applicandæ.*

27 *Ecclesia habet fiscum, non tamen ad explendam Episcoporum avaritiam.*

28 *Pœnæ pecuniariæ quibus usibus erogari debeant ex Conciliis provincialibus Ravennaten. & Mediolanen. & num.34.*

29 *Pœnæ pecuniariæ nulla ex parte applicari possunt iudici ab Episcopo deputato super damnis datis Ecclesiæ.*

30 *Ministri Curiæ Episcopalis non obstante consuetudine, & Ecclesiæ paupertate nihil percipere debent ex pœnis pecuniariis, & n.35.*

31 *Pœnæ pecuniariæ non possunt ab Episcopo applicari fabricæ, vel Sacristiæ Ecclesiæ, si ad directè, vel indirectè cedat in aliquius utilitatem.*

32 *Pœnæ sive ex Constitutionibus synodalibus, sive ex præcepto Ordinarii proveniant, sive ex stipulatione prætoria piis locis tantum sunt applicandæ.*

33 *Depositarius pœnarum ex Capitulo constitui debet, qui Episcopo præsente, Capitulo rationem administrationis reddat.*

34 *Pœnæ non observantium dies festos pro tertia parte applicari debent accusatori.*

35 *Executoribus pro quarta.*

36 *Vicario Episcopali nulla portio ex pœnis pecuniariis assignari potest.*

37 *Expensæ tribunalis ad Episcopum pertinent.*

39 *Pœnæ quænam indistinctè etiam in casu egestatis Episcopi locis piis sint applicandæ.*

P*Resbyteri*. Legitur dupliciter. Primò exponendo lit- 1
teram, ibi, *eius*, *idest presbyteri interfecti*. Et secundum hanc lecturam quæ communiter tenetur, hoc dicit: Interficiens presbyterum puniendus est, & pœnæ pars Ecclesiæ, cui præfuit, alia pars pro ejus anima distribuitur. Secundò legitur exponendo verbum, *eius*, idest Episcopi: & juxta hanc lecturam Decretalis hoc intendit. Medietatem pœnæ presbyteri interfecti, Ecclesiæ, cui præfuit, applicabit Episcopus; aliam verò medietatem in suas necessitates distribuet. Et huic secundæ lecturæ videtur congruere ratio, quæ ponitur in fine textus, videlicet, &c. Quæ ratio insinuat Episcopum aliquid commodi sentire ex hac distributione, ac proinde non esse nudum execu-

cuto-

cutorem ad *l. Sulpitius*, ubi glos. & Odofred. *ff. de donat. inter vir. & uxor.* notant Bart. Florian. & Alber. in *l. Si quis Titio, de leg.2.* Roman. *cons.*228. *n.*2. & dixi plenius in *cap. Tua nobis, à n.*21. *supra de testam.*

Nota primò secundum primam lecturam Episcopum non posse pœnam pecuniariam sibi applicare, sed debere illam distribuere in pios usus, ut infra in prima, & secunda quæstione.

Secundò nota juxta ultimam lecturam Episcopum, si verè indigeat, posse pœnas pecuniarias in suas necessitates erogare; quod tamen intellige ut dicam infra *num.*21.

2 Tertiò nota Prælatum agere posse pro injuria suo Clerico illata; ut *hic, & in cap. In primis, in princip.* 2. *qu.*1. *& in cap. Ex parte, supra de rescript.* infertur enim injuria nedum personæ ipsius Clerici, sed etiam Ecclesiæ universali, & in *cap. Cum desideres, infra de sent. excomm. & c. Parochianos eodem tit. & hic* notant *glossa* 2. Innoc. Abb. Antiq. & Hostien. omnes in princ. Joan. Andr. *num.*1. *in ver. Pertinet*, Butr. *n.*2. Anchar. & Abb. Siculus ambo *in primo notab.*

3 Ultimò nota pro crimine ad pœnam pecuniariam civiliter agi, quia pœna pecuniaria non est vindicta ut inquit Innoc. *hic in ver. Solvatur*, cujus dictum notabile reputat Joan. Andr. *num.*1. *in eodem ver.* & sequitur Butr. *num.*2.

4 . QUÆRO generaliter, An Episcopus possit pœnas pecuniarias sibi applicare.

5 Difficultas inde emergit, quia Episcopus dicitur habere
fiscum, ut colligitur ex glos. in *cap. Quia diversitatem, in*
6 *ver. Præter, supra de concess. præb.* quæ dicit bona Clerici
damnati devolvenda esse in fiscum Ecclesiæ: quam glos.
asserit esse singularem *ibi* Ant. de Butr. *in fine*, & Imol.
7 *col.*5. *num.*12. *vers. Et nota bene*, dicentes, ubicumque ex
delicto laici veniunt, confiscanda bona ipsius laici, tunc
ex delicto Clerici fieri confiscationem Cameræ diœcesani,
non autem Cameræ fiscali laicorum: & quamvis illam
glossam quidam intelligant de fisco Papæ, tamen Butr.
Imol. & Abb. intelligunt eam de fisco Episcopi: & illam
approbant etiam Abb. Joan. de Anan. & Marian. Socein.
in *cap. excommunicamus, il primo de heret.* idem post alios
firmat Card. in Clem. *Nolentes*, §.1. *in* 3. *quæst. de heret.*
ubi latè deducit Episcopum habere fiscum, Nicolaus de
Vbald. *in tract. de succeß. ab intest. in fine primi tract. succeß. Clericor. sæcular.* & Alber. de Ros. *in dictionar. in ver.
Fiscus*, & est communis opinio teste Covarr. *variar. resolut. lib.*2. *cap.*9. *num.*11. Julio Claro *in pract. criminal. in
§. fin. quæst.*80. *num.*5. *vers. In hac autem materia*, & Peregrin. *de iure fisci lib.*1. *tit.*2. *num.*105. *vers. Sed contra pro
Episcopo:* quam etiam dicit veriorem Felin. in *cap. Irrefragabili, §. Cæterum, num.*11. *vers. Sed nihilominus ista secunda opinio, supra de off. Ordinar.* maximè propter authoritatem Rotæ, quæ *decis.*4. *de testam. in antiq.* incip. *Mortuo Titio*, decidit Ecclesiam habere fiscum per *cap. Quisquis, & cap. Si quis deinceps*, 17. *quæst.*4. & per textum *hic*,
& per glos. prælleg. in d. *cap. Quia diversitatem:* & pro-
8 pterea bona Clerici decedentis sine hærede ex testamento,
vel ab intestato devolvi ad Curiam ecclesiasticam, non
autem ad Curiam Principis sæcularis. Addo Rotam apud
Achil. de Graff. *decis.*2. *in tit. de off. Ordin.* sed quidquid
sit de jure, hodie de consuetudine generali Episcopus habet fiscum, ut testatur Joan. Franciscus Pavinus Rotæ in
consilio edito in causa Beati Simonis impresso post consilia Oldrad. *in* 33. *col. vers. Circa quartum*, & Felin. post
eum in dict. *cap. Irrefragabili, §. Cæterum, num.*11. *ad
fin. vers. Concludendo utar verbis Francisci Pavini de offic.
Ordinar.* Joan. Bernard. Diaz *in pract. criminal. cap.*132.
aliàs 134. & latiùs *cap.*124. *aliàs* 142, & Covarr. *loco
citato.*

Sed in oppositum est littera hujus textus secundum communem intellectum, de quo supra *in princ. & in primo notab.*

9 Pro solutione distingue, Aut pœna pecuniaria imponitur per sententiam, eo quod cùm non sit limitata à jure, infligitur arbitrio judicantis, ut in *cap. De causis, de offic. deleg.* cum concordantibus, de quibus per Henr. Boich. in *cap. In Archiepiscopatu col.*2. *circa med. supra de raptor.* Aut reperitur imposita, & limitata à jure, vel statuto.

Primò casu concludendum est Episcopum, vel alium judicem ecclesiasticum non debere suis usibus applicare pœnam pecuniariam, quam infligit per sententiam arbitrio suo, sed debere illam convertere in utilitatem Ecclesiæ, vel usum pauperum, ut concludit Hostien. in *cap. Irrefragabili, num.*21. *vers. Caveat tamen, de offic. Ordinar.* & post eum Joan. Andr. Bald. & alii, quos citat ibi Felin. *in §. Cæterum, num.*9. *vers. Tertia conclusio.* Quod præcipuam habet rationem, licèt DD. eam non adducant, videlicet ne propter quæstum, & avaritiam arbitria in pœnis pecuniariis infligendis sint immoderata, & excessiva, argum. *cap. Quatuor modis in ver. Cupiditate, & cap. Pauper*, 11. *quæst.*3. *& cap. Avaritiæ, de election. lib.*6. Et propterea à pœna arbitraria datur appellatio, licèt secus sit à pœna expressa in jure, *l. antepenult. ff. de verb. significat.* & tenet glos. in *cap. Super his, in ver. Arbitrium, de accusat.*

Quo fit, ut judex ecclesiasticus non possit sibi applicare 10
mulctas pecuniarias, quæ infliguntur ad arcendam contumaciam; tum quia cùm non sint limitatæ à jure, imponuntur arbitrio judicantis, *d. l. antepenult.* ibi: *quia certa pœnæ singulorum peccatorum sunt mulctæ contra, quia eius iudicis potestas est quantam dicat*, & notat Abb. in *cap. prox. num.*4. *infra eod.* & consequenter eodem jure, censeri debent, quo aliæ pœnæ arbitrariæ, quas Episcopus non debet propriis usibus deputare, ut superiùs dictum est. Tum quia Concilium Tridentinum in *cap.*3. *seß.*25. ejusmodi mulctas locis piis applicari jubet ibi: *Per mulctas pecuniarias, quæ locis piis ibi existentibus eo ipso quod exactæ fuerint, assignentur*; licèt secus esset de jure civili, ut *l. penult. C. de modo mulct.* & notat Joan. Andr. post Hostien. in dict. *cap. Irrefragabili, num.*18. *in ver. Pecuniæ, de offic. Ordin.*

Inde etiam fit, ut quamvis pœna pecuniaria reperia- 11
tur à statuto limitata; tamen statuti conditor non possit illam sibi appropriare, seu imbursare, quia pœna est arbitraria respectu ipsius, qui potuit statutum condere, vel non condere; & ita in eo viget ratio quæstus, & immoderati arbitrii superiùs considerata, & hujus sententiæ videtur esse Felin. in præcit. §. *Cæterum, num.*9. *vers. Etsi ista est vera ratio.*

Secundò autem casu, idest cùm pœna pecuniaria reperi- 12
tur à jure, vel statuto imposita; & limitata, iterùm sub-
distingue: nam aut Episcopus aliunde habet unde vivere
possit, aut non; si habet, dicendum est eum non posse
sibi hanc pœnam retinere, sed debere illam distribuere
in pios usus. Quæ conclusio apertè probatur hic: nam in 13
casu hujus Decretalis compositio, idest pœna presbyteri
interfecti erat à lege taxata, seu determinata, quia secun-
dum legem Longobardam erat sexcentorum solidorum;
& est canonizata in *cap. Qui Subdiaconum*, 17. *quæst.*4. se-
cundum Hostien. *hic in princ. in ver. Compositio*, & tamen
illius medietatem tenetur Episcopus applicare Ecclesiæ,
cui præfuit presbyter interfectus, & aliam medietatem
in eleemosynam distribuere pro anima ipsius presbyte-
ri secundum communem intellectum, de quo supra in
princip.

Idem probatur in *l. penult. C. de modo mulct.* ubi patet 14
pœnas, quæ pro facinoribus jam commissis infliguntur,
non ærario Principis, sed publicis operibus esse deputan-
das, sicuti est refectio viarum, pontium, & his similia:
non enim habenda est ratio fisci ubi de morum correctio- 15
ne agitur, *l.*1. *C. de secundis nupt.* & post Goffred. notat
hic Joann. Andr. *n.*2. *in glos.*2. ibi, *illud*, & Anchar. *in
3. not.* Quod multò magis vendicat sibi locum in Episcopo, qui etiam redditus propriæ mensæ tenetur in utilitatem Ecclesiæ convertere, & egentibus dispensare, *cap. fin.* 16. *quæst.*1. *cap. Præcipimus, & cap. seq.* 12. *quæst.*1. notatur *in cap. Ratio, supra de praben.* & considerat *hic* Host. *num.*2. & 3. & Henric. Boich. *propè fin. vers. & in hoc concordat. Hostiensis.*

Et confirmatur, quia non desunt graves auctores, qui 16
tenent Episcopum propriè non habere fiscum, cujus sententiæ in specie fuit Oldrad. *cons.*17. incipien. *Thema tale est per totum*, & præsertim *n.*10. ubi dicit: [Episcopos non posse confiscare, quia territorium non habent:] confiscatio autem non potest fieri nisi ab habente merum imperium ratione territorii, cùm sit jurisdictionis, & jurisdictio cohæreat territorio, item Bald. *in rubr. C. de privil. fisci in fine*,

ubi

ubi firmat Episcopum nihil posse confiscare suæ Cameræ, & idem Bald. in Auth. *Bona damnatorum*, *C. de bono damnat.* ubi ait pœnam pecuniariam esse ab Episcopo applicandam fisco Romanæ Ecclesiæ, non autem Cameræ suæ, quia esset judex in causa propria, Abb. in *cap. Tuæ num.6. vers. Non obstat*, *infra eod.* ubi dicit oppositum jure canonico non probari, & ejusdem sententiæ videtur esse Alber. *in Dictionar. in vers. Fiscus*; & quamvis contraria opinio sit communis, & fortè verior, & à consuetudine approbata, ut dixi *supra num.7. & 8.* tamen intelligi, ac temperari debet secundum ea, quæ dicam infra *num.27.*

Concludo igitur cum Henrich. Boich. *col.1. post medium*, *vers. Si quæris utrum Episcopus*, has pœnas teneri Episcopum convertere in utilitatem Ecclesiæ, vel pauperibus erogare, si supersint suæ debitæ sustentationi, ut *hic*, & in *cap. Dicat aliquis 23. quæst.5. cap. Ius militare*, *1. dist.* & *cap.1. 16. quæst.7.* conferendo tamen magis egenti, *cap.*
17 *Non satis, 86. dist.* Nisi sit pœna, quæ imponitur pro damnis alteri illatis, quia hæc non applicatur judici, neque pauperibus: sed damnum passo, ut videtur textus hic, quem ad hoc inducit Archid. in *cap. Si vos propè fin. 23.q.5.* ad idem textus *in cap. Si Canonici*, *§. Si autem de offic. Ordin. in 6.* & tenet Hostien. *in summa eodem tit. §. Quod pertinet vers. Generaliter*, & Felin. *in d. cap. Irrefragabili*, *§. Cæterum*, *num.10.* Sed tu in hoc articulo latiùs distingue, ut *hic*, per Henric. Boich. *in princ.* & Petr. de Anchar. *num.4.* & vide infra *num.29.* subdit tamen Henr. contrarium hodie facere multos Prælatos, in quibus verificatum est illud *Matth.23.* in princ. *cap. Secundum*, *19. dist. §. ult. 3. quæst.7. Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi; omnia ergo quæcumque dixerint vobis, facite; secundum verò opera eorum nolite facere; dicunt enim, & non faciunt.* Idem notat Joan. Andr. post Hostien. in *d. cap. Irrefragabili*, *num.18. in verb. Pecunia*, *de offic. Ordin.*

18 Sin autem Episcopus aliundè non habeat unde vivere possit, & sic evidenter egeat; tunc tenendum est eum posse has pœnas pecuniarias à jure, vel statuto limitatas suis necessitatibus applicare. Et ita intellige textum in *cap. Dilectus supra de offic. Ordin.* & quod notat Archid. *in d. cap. Si vos in glos. antepen. in fine*, *23. quæst.5.* & *in cap. Venerabilibus*, *§. Denique de sentent. excommunic. lib.6.* Et hoc intendunt Hostien. *hic*, Joan. Andr. Henric. Boich. & Butr. omnes *in fine*, dum concludunt Episcopum habere dispensationem pœnæ pecuniariæ, de qua in textu, & teneri illam partiri, & distribuere, sicut facit de redditibus Ecclesiæ, de quibus vivit, ut in *cap. Cum olim*, *supra de elect.* & *cap. fin. de pecul. Clericor.* Atque ita Episcopum posse has pœnas sibi applicare, si verè, & evidenter indigeat, firmant idem Hostien. Joann. Andr. & omnes in *cap. Irrefragabili*, *de off. Ordinar.* & ibi testatur Felin. *in §. Cæterum*, *num.9. vers. Limita dupliciter*, ubi etiam allegat Imolam post Butr. in *d. cap. Dilectus in ultim. col. eodem tit.* & Gemin. *in cap. Quoniam*, *ad finem*, *18. distin.*

19 Ratio est, quia ordinata Charitas, &c. *cap. nisi*, *supra de author. & usu pallii.* Et qui vult eleemosynam ordinatè dare, à se ipso debet incipere, & eam sibi primum dare, ut dicit textus *in cap. Qui vult de pœnitent. dist.3.* Dixi latissimè *in c. fin. à n.30. supra de pecul. Clericor.* Hinc obstrictus facere eleemosynam nomine alterius necessitate, potest illam conferre sibi ipsi, si in evidenti sit constitutus, ut resolvunt Cardin. in Clement. 1. *quæst.22. in fine de testam.* Calder. *cons.31. eod. tit.* & alii plures, quos refert, & sequitur Felin. *in dict. cap. Irrefragabili*, *§. Cæterum*, *num.9. in fine*.

20 Cæterùm pœnæ Clericorum non residentium; Item pœnæ concubinariorum indistinctè piis locis applicari debent, ut de illis cautum est in decretis Concilii Tridentini *c.1. sess.6.* ibi: *Fabricæ Ecclesiæ, & pauperibus loci applicandorum*, & *c.1. sess.23.* ibi, *Fabricæ Ecclesiarum, aut pauperibus locis erogare*, & de his *in c.14. sess.25.* ibi, *Fabricæ Ecclesiæ, aut alteri pio loco.*

21 Porrò distinctionem superiùs propositam an pœnæ pecuniariæ sint arbitrariæ, vel à jure, aut statuto limitatæ, & an Episcopus egeat necne probavit Sac. Congregatio Concilii. Sæpius enim declaravit Episcopum, si indigeat, posse pro se retinere eas tantùm pœnas pecuniarias, quæ à sacris Canonibus, vel Synodalibus statutis pro delictis ad certam quantitatem fuerint præfinitæ. Eas autem, quæ vel ab ejus arbitrio pendent, vel per sententiam nulla præcedente Canonum, vel statutorum Synodalium determinatione imponuntur, nequaquam aliis, quàm piis locis, vel usibus applicare posse. Verùm pœnas Clericorum non residentium, item concubinariorum, ac mulctas pecuniarias semper piis locis esse applicandas, quemadmodum Tridentini Concilii decretis salubriter cautum est.

Posteà tamen dixit sacra Congregatio consultius fore 22
ut Episcopi egentes pro his pœnis sibi applicandis adeant Sedem Apostolicam; nec immeritò, saltem ad tollendam infamiam facti, & periculum conscientiæ evitandum, ut verbis Hostiensis utar in *cap. un. num.17. vers. Consulimus tamen*, *de homicid. lib.6.* Nam cùm pendeat à judicis arbitrio an quis sit pauper necne, ut notat Bart. *in l. Si constante*, *numer.14. ff. sol. matrim.* & alii plures apud Menoch. *de arbitrar. iudic. lib.2. centur.1. casu 65. num.6.* non vacat periculo ut Prælati sint judices suæ paupertatis in causa propria, argum. *cap. Qui rectè*, & *cap. Pauper*, *11. quæst.3.* Cùm præsertim non sit tutum in hac materia appropriationis pœnarum metiri paupertatem ex decreto Concilii Tridentini in *cap.13. sess.24.* Nam ibi Cathedrales, quarum fructus non excedunt ducatos mille, æstimantur tenues ad hunc tantum effectum ut pensionibus, & fructum reservationibus gravari non debeant. At nemo, ni fallor, auderet affirmare Episcopum, cujus redditus ascenderent ad nongentos ducatos, posse sibi retinere bona, quæ ex commissione testatoris teneretur distri-
buere in eleemosynam pauperum. Itaque hoc casu pauper- 23
tas Episcopi pressiùs, & strictiùs accipienda est, cùm agatur de præjudicio pauperum, & magis egentium, quibus pœnæ sunt dispensandæ, ut in *d. c. Non satis*, *86. dist.* & notat *hic* Hostien. *n.3.*

Successivè QUÆRO, An pœnæ pecuniariæ possint ab 24
Episcopo pro aliqua parte applicari procuratori fiscali, executoribus, ac ministris Curiæ pro expensis tribunalis, & palatii Episcopalis, ac domus Vicarii.

Hæc quæstio, quàm meo tempore proposuit sacræ Congregationi Concilii Cardinalis Archiepiscopus Ravennaten. implicat plura dubia.

Quoad primum, etsi procuratori fiscali actu inservien- 25
ti, si ita se habeat consuetudo, assignari possit ex qualibet condemnatione decima pars ejus quantitatis, in qua reus cum Camera se composuerit, quemadmodum præscribitur in taxa fori Ecclesiarum edita à Sac. Congregatione super negociis Episcoporum jussu sanctæ memoriæ Cle-
mentis VIII. Nihil tamen eidem solvi potest ex ipsa pœna 26
pecuniaria, cùm hæc sit locis piis integrè applicanda. Primò, ex dispositione juris communis, ut hic in textu, ubi id notat glossa Bernardi *in princip.* & *in ver. Vtilitatibus Ecclesiæ*, Gemin. *in cap. un. §. Si autem*, *in 3. notab. de off. Ordin. lib.6.* Hostien. Joann. Andr. & DD. *in cap. Irrefragabili*, *eod. tit.* Dec. *in rubr. de Iudic. num.66.* ubi dicit opinionem illam, quæ adstruit pœnam pecuniariam deberi fisco, procedere de jure civili, non autem de jure Canonico, quo hæc pœna debetur judici, qui tenetur illam in pios usus distribuere, & Covarr. *variar. resolut. cap.9. num.11.* ubi post Abb. in *cap.2. de success. ab intest.*
tradit esse quidem communem opinionem, Ecclesiam, & 27
Prælatum diœcesanum habere fiscum; non tamen id esse temere permittendum ad explendam avaritiam Episcoporum; sed ut ea, quæ eorum fisco fuerint delata, in usus pios erogentur. Et hoc, ni fallor, intendit glos. prællegata in *cap. Quia diversitatem*, *in ver. Præter*, *de concess. præbend.* Cujus authoritati innituntur, DD. affirmantes Episcopum habere fiscum: nam glossa dicit bona Clerici damnati devolvenda esse in fiscum Ecclesiæ, non autem in Cameram Episcopi, & allegat textum in *cap. penult. de Cler. non resident.* ubi deciditur proventus beneficiatorum absentium, qui supersunt deductis ministrorum expensis, in utilitatem Ecclesiæ esse convertendos; Atque ita Glossa nomen fisci usurpavit, non ad commodum Episcopi, sed ad utilitatem Ecclesiarum. Et ita etiam loquitur textus in decisione Rotæ allegatus in *cap. Si quis deinceps*, *17. qu.4.* ut patet ibi, *& bona eorum Ecclesiæ ipsius iuris perpetuò tradantur.*

Deinde ex præcitatis Decretis Concilii Tridentini *cap.1. sess.6.*

sess.6.c.1.sess.23.c.3. & 14.sess.25. Quibus pœnæ pecuniariæ, & mulctæ jubentur piis locis applicari.

Tertiò ex Constitutione secundæ Synodi provincialis Ravennaten. à Sac. Congregatione Concilii recognitæ & emendatæ in tit. de judiciali foro Episcopi his verbis:
28 *Sciant Episcopi pœnas, & mulctas omnes sive illæ Clericorum, sive aliorum quorumcumque sint, usibus piis applicandas, attribuendas esse, nec licere Vicario, aut alteri Episcopalis fori judici illarum partem aliquam ullo colore, prætextuve habere.*

Ac demum ex declarationibus sæpius editis à Sac. Congregatione Concilii, & in specie cùm Episcopus Tudertinus deputasset quemdam Officialem ad jus reddendum super damnis bonis Ecclesiarum illatis, eique applicasset pœnas pecuniarias ob eam causam inflictas sub certa annua responsione, & consuluisset S. Congregationem. An id fieri potuisset: responsum est minimè potuisse.

30 Rursus in Curia Episcopali Montis Alcini pœnæ pecuniariæ inter illius ministros distribui consueverunt, cùm eis neque salarium ob nimiam Ecclesiæ paupertatem posset constitui, neque aliud perciperent emolumentum. Quas pœnas cùm Episcopus locis piis applicari jussisset, eaque de causa vix reperiretur qui operam suam dictæ Curiæ præstare vellet: petiit idem Episcopus ut dicti ministri saltem medietatem hujusmodi pœnarum percipere possent. Die 10. Julii 1610. Sacra Congregatio censuit hujusmodi ministros hac de causa nihil percipere debere, neque quidquam esse adversus justitiam, quæ aliquid percipi vetat,
31 concedendum. Quinimò hæc applicatio non modò prohibetur fieri procuratori fiscali, sed etiam locis piis, si id cedat aliquo modo in utilitatem Episcopi. Unde cùm fuerit quæsitum, an Episcopus vigore consuetudinis loci possit tuta conscientia applicare pœnas, vel mulctas Sacristiæ, vel fabricæ Ecclesiæ quæ etsi aliquid habeant, non tamen possunt absque auxilio impensis necessariis respondere. Sac. Congregatio censuit posse Episcopum hujusmodi pœnas applicare fabricæ, vel Sacristiæ Ecclesiæ, dummodo talis applicatio directè, vel indirectè non cedat in ipsius Episcopi utilitatem.

32 Et in casu Archiepiscopi Messanensis censuit pœnas omnes sive ex Constitutionibus Synodalibus, sive ex præcepto Episcopi, vel Vicarii proveniant, sive ex stipulatione Prætoria descendant, esse piis locis, non autem fabricæ Cathedralis Messanensis, vel Sacristiæ, cujus redditus sunt valdè pingues, applicandas injunxitque Archiepiscopo, ut pœnas omnes locis piis tantùm applicaret, pœnarumque depositarium aliquem ex Capitulo constitueret, qui Archiepiscopo quotannis præsente Capitulo rationem suæ ad-
33 ministrationis redderet. Et successivè cùm ad Federicum Pontium Archiepiscopi Messanensis tunc defuncti Vicarium, atque Andream Maurum ad id deputatum multa aureorum millia pœnarum, ac mulctarum nomine exacta, & ex Sacræ Congregationis decreto piis usibus distribuenda adhuc superessent, ad supplicationem Capituli Messanensis datæ fuerunt litteræ ad Archiepiscopum Rheginum, ut eas in pios usus distribui faceret, atque distributarum rationem exigeret.

Et paulò post, conquerentibus Sacerdotibus civitatis Messanen. quod Visitatores dictæ diœcesis in suis visitationibus applicarent pœnas spretorum præceptorum civitati Messanensi, non autem locis piis prædictæ diœcesis, in maximum Ecclesiarum, Hospitalium, & pauperum detrimentum, Sac. Congregatio censuit scribendum ad eumdem Archiepiscopum Rhegin. ut se instrueret, an decretum alias à S. Congregatione factum servatum fuisset, & Congregationi referret, mandaretque Congregationis nomine eidem Archiepiscopo Messanen. ut decretum ipsum in futurum sub pœna etiam suspensionis ad unguem observaret.

Ab hac regula fortè excipi possent pœnæ non observantium dies festos, & aliorum, de quibus in Constitutione 34 Pii V. quæ incipit, *Cum primum vers. Cum vero dierum festorum*, & inferiùs, *vers. Mulcta autem pecuniaria*, in Bullar. *tom.2.pag.179.* Ex his enim debetur accusatori tertia pars, ut ibi statuitur. Et fortè huc respexit Concilium provinciale primum Mediolanense *in fine in tit. de pœn.* Dum decrevit ut quotiescumque delicti causa Clerici mulctandi sunt, quæ ab illis exigenda erit pecunia, nullo modo ad Episcopum perveniat, in ejusve commoda quavis ratione convertatur? sed idem Episcopus parte pecuniæ, quæ tertiam non superet, assignata delatori reliquam piis operibus aut locis, quibus ei videbatur, omninò attribuat.

Quoad secundum dubium, aliis ministris, & execu- 35 toribus Curiæ similiter nihil videtur solvi posse ex mulctis, & pœnis pecuniariis; tum ex rationibus superiùs allatis in casu procuratoris fiscalis; tum quia in dicta taxa fori Ecclesiarum jubetur dari his ministris certa quantitas ratione executionis dumtaxat; Ex condemnationibus verò nihil eis attribui jubetur, nisi in casu speciali, quo invenerint aliquem laborantem in diebus festis; tunc enim habere debent quartam partem pœnæ ab ipso reo, quæ devenerit in manus depositarii Cameræ; quod innuit regulam esse in contrarium in aliis casibus. Tum denique quia aliquando Sac. Congregatio ex gratia censuit concedendum alicui Episcopo propter Ecclesiæ paupertatem, ut pœnas pecuniarias usque ad præfinitam summam in usum Executorum erogaret.

In aliis officialibus longè minor est difficultas, & præ- 36 cipuè in Vicario Episcopi: nam S. Congregatio consulta an Vicario Episcopalis Curiæ ex pœnis, & mulctis aliqua portio assignari possit pro ejus mercede, ut vigilantius criminibus indagandis incumbat juxta antiquum ritum ipsius Curiæ; respondit non posse.

Ex his consequitur resolutio tertii dubii, ut idem juris 37 sit de expensis Tribunalis; tum quia hæc causa non potest dici pia, tum quia cùm expensæ hujusmodi ad Episcopum spectent, *cap. Militare 23. quæst.1.* & notatur *in cap. Cum ab omni, de vit. & honest. Cler.* hæc applicatio indirectè cederet in Episcopi utilitatem: quo casu nec ipsi Ecclesiæ, vel Sacristiæ fieri potest applicatio, ut jam diximus in primo dubio S. Congregationem respondisse.

Postremò in reparatione palatii Episcopalis, aut domus 38 Vicarii, similiter nihil insumi posse ex hujusmodi pœnis pecuniariis sæpiùs censuit S. Congregatio: nonnumquam etiam ex gratia Sanctissimus fecit Episcopis pauperibus facultatem eas pœnas in certa summa in hunc usum erogandi, sed plerumque eam denegavit.

Hæc omnia multò magis procedunt in illis pœnis 39 pecuniariis, quæ à sacris Canonibus, vel Synodalibus statutis pro delictis ad certam quantitatem non sunt præfinitæ, sed vel ab Episcopi arbitrio pendent, vel per sententiam, nulla præcedente Canonum, vel statutorum synodalium determinatione imponuntur. Has enim omnes, sicut & pœnas Clericorum non residentium, & concubinariorum, ac mulctas contumaciales Sac. Congregatio etiam in casu egestatis Episcopi censuit indistinctè, nequaquam aliis, quàm piis locis, vel usibus esse applicandas, non obstante contraria consuetudine.

DE POENIS.

Alexander III. Cantuarieñ. Archiepiscopo.

CAPUT III.

Licèt juxta Apostolum: & infrà. Accepimus, quòd Archidiaconi Conventreñ. Episcopatus, pro corrigendis excessibus & criminibus puniendis, à clericis & laicis pœnam pecuniariam exigunt, & pro annua exactione pecuniæ personas quandoque suspendunt, Ecclesias interdicunt, à vicariis denarios, ut eos in Ecclesiis cantare permittant, exigere non formidant, & alia agunt, quæ Canonum obviant institutis, & de radice cupiditatis & avaritiæ prodire videntur: & infrà. Mandamus, quatenus Archidiaconis prædicti Episcopatus hoc districtius interdicas: si autem contravenire præsumpserint, eos appellatione cessante, Ecclesiastica censura compellas.

SUMMARIUM.

1 *PRælati, qui in criminalibus dispensare non possunt, pœnam à iure statutam nequeunt in pecuniariam commutare.*
Prælati nec pro criminosis sustinendis, nec correctionis causa ex cupiditate debent pecuniam exigere, ibid.
2 *Archidiaconi plures esse possunt in eadem Ecclesia.*
Et an omnes debeant esse Doctores, ita ut optari non possint à Canonicis non Doctoribus, ibid.
3 *Prælatus, qui crebro & facile pœnas pecuniarias infligit, est vehementer suspectus de avaritia.*
4 *Idem si huiusmodi pœnas sibi applicet, & n. seq.*
5 *Pœna illa infligenda est, quæ magis timetur, & num. 11.*
6 *Prælatus, qui mediante pecunia sustinet criminosos, iustitiam vendit.*
7 *Iudex ecclesiasticus pro criminibus ad eius forum spectantibus potest punire laicum, etiam sibi in temporalibus non subiectum.*
8 *Aromatarius, qui fabarum farinam miscuit in cera candelarum, puniri potest à Prælato habente in loco iurisdictionem episcopalem.*
9 *Iudex ecclesiasticus in causis criminalibus an possit pœnas pecuniarias infligere.*
10 *Quid si pro crimine ius statuat pœnam pecuniariam esse imponendam.*
11 *Et quid si ius statuat certam pœnam spiritualem, vel corporalem, non autem pecuniariam.*
12 *Et quid si de pœna imponenda nihil sit iure cautum.*
13 *Iudex, qui super crimine dispensare non potest, an possit pœnam à iure statutam in pecuniariam commutare.*
14 *Episcopus, vel alius iudex ecclesiasticus in causis spiritualibus, vel mixti fori, an possit contra laicos sibi in temporalibus non subditos pœnis pecuniariis procedere, & n. seq. usque in fin.*
15 *Quid in terminis iuris communis, & n. 18.*
16 *Iudex ecclesiasticus in criminibus sui fori non potest laicos carceribus mancipare.*
Contrarium, n. 20.
17 *Iudex delegatus, vel Ordinarius an possit mittere in possessionem bonorum laicalium, super quibus sententiam tulit, & n. 20. in fin.*
18 *Intellectus* cap. 2. de maled. & cap. Postulasti de Judæis.
19 *Pœna pecuniaria debetur iudici sæculari, etiam quando punit laicum ad requisitionem iudicis ecclesiastici.*
20 *Personam distringere magis est, quàm bona.*
21 *Episcopus ex Concilio Tridentino an possit procedere contra laicos in causis ad eius forum pertinentibus etiam pœnis pecuniariis, & num. seq. usque in finem.*
22 *Episcopus de iure communi prius debebat uti censura pro executione suæ sententiæ, & in subsidium invocare brachium sæculare. Contrà post Concilium.*
23 *Iudices ecclesiastici abstinere debent à censuris, etiam contra laicos, ubi executio realis, vel personalis fieri potest.*
24 *Iudex ecclesiasticus in causa restitutionis dotis an possit per sententiam exequi in bonis laicalibus.*
25 *Ad iudicem ecclesiasticum spectat tam cognitio, quàm executio in causis civilibus, vel criminalibus, in quibus laici forum Ecclesiæ sortiuntur.*
26 *Concilium Tridentinum in* cap. 3. sess. 25. *expenditur.*
27 *Brachii sæcularis invocatio est arbitraria Episcopo, etiam contra laicos.*

Licèt. Archidiaconi, & alii Prælati, qui in criminibus dispensare non possunt, ubi alia pœna à jure statuitur, pecuniariam non possunt imponere. Hoc dicit secundùm Joan. Andr. Butr. Cardin. & Anchar. vel aliter servandum Abb. & Marian. Soccin. Non debent Prælati pro criminosis sustinendis pecuniam exigere, nec etiam correctionis causa ex cupiditate pœnam pecuniariam imponere. Sunt duæ partes. Prima ponit Archidiaconorum actus reprehensibiles. Secunda mandat illos inhiberi, & compesci, ibi, *Mandamus*. 1

Nota primò ex textu secundum Abb. in uno Episcopatu esse posse plures Archidiaconatus; & sic eamdem dignitatem esse multiplicabilem in eadem diœcesi, de quo in *cap. Ex parte, il primo, & cap. Quoniam*, Abb. *de offic. deleg.* Adde inferiorem dignitatem multiplicari posse etiam in eadem Ecclesia, sicuti sunt plures Archidiaconi in Ecclesia Calagurritana de quorum potestate & jurisdictione refert se consuluisse Marian. Soccin. *hic in 1. notab.* Idem patet in Ecclesia Tarraconen. cujus Capitulum aliàs dubitavit; An quod disponitur *cap. 12. sess. 24. in ver. Archidiaconi*, videlicet ut Archidiaconi sint Doctores, Magistri in Theologia, vel Licentiati in jure canonico habeat locum dumtaxat in majori Archidiacono ubi in Ecclesia sunt tres vel quatuor Archidiaconi, sicut sunt in Ecclesia Tarraconeñ. adeout ex consuetudine Ecclesiæ, secundum quam antiquior Canonicus consuevit optare dignitatem vacantem possit, etsi Doctor non sit, nec licentiatus, optare Archidiaconatum, si casus vacationis evenerit: Sac. Congregatio Concilii consideravit, cum Concilium indefinitè loquatur de Archidiaconis, esse intelligendum de omnibus. Tamen propter illa Concilii verba, *ubi fieri poterit*, dictum fuit cum agatur de optione, quæ competit tantùm Canonicis antiquioribus; & non est sublata à Concilio; si inter omnes Canonicos adsit aliquis Doctor, illi dandum esse Archidiaconatum vacantem, & non antiquiori: si autem nullus adsit Doctor, admittendum esse antiquiorem Canonicum, licèt non Doctorem. 2

Secundò nota ibi, *de radice cupiditatis, & avaritiæ prodire videntur*; adversus Prælatos, qui crebrò, & facilè pœnas pecuniarias infligunt, oriri vehementem præsumptionem avaritiæ, cujus suspicio omnis ab ecclesiastico ordine abesse debet, ut in Concil. Trident. *c. 1. sess. 21.* Ad hoc *cap. Ea quæ supra, de cens.* & quod notatur in *cap. 2. de decim.* Unde Hostien. *in cap. Ut Clericorum num. 7. in ver. Pecunia, de vit. & honest. Cleric.* [delinquentes, inquit, non sunt in pecunia puniendi] ut *hic, & supra, de* 3 4

off.

off. Ordin. c. Irrefragabili, in fine, in Auth *Vt iud. sine quoquo suffrag. §. Cogitatio, vers. Ad horum furum meritis jam absq;* ad *§. seq. in* Authen. *de mandat. Princip. §. Oportet*, ubi dicitur, quod personæ delinquunt, & non res, & in Authen. *Vt nullus iudex, §. Quoniam vero*, sed in talibus reprehenditur pecunia ex avaritiæ fonte levata quod semper præsumitur si imbursetur: secus si causa correctionis, & ex fomite charitatis hoc fiat; quod præsumam ubi judex ipsam sibi non retinet, nec imbursat, sed pauperibus erogat; & secundum hoc intellige supra *de off. Ordin. c. Dilectus, de delict. puer. c. 2. & de raptor. c. In Archiepiscopatu*, 32. *qu.* 5. *c. Si vos*, 18. *qu. ult.*
5 *§. ult.* Sic enim locum habebit quod illa pœna infligenda est, quæ magis timetur, supra ut *lit. non contest. c. Quoniam §. fin.* & secundum August. sive plectendo, sive ignoscendo hoc solum bene agitur ut vita hominum corrigatur, uts 23. *qu. 5. c. Prodest severitas*: Ita formaliter Host. quem totidem verbis sequuntur *ibi* Joan. Andr. Anchar. & alii, & Marian. Soccin. *hic n.* 53. facit optimus text. in *c. Cognovimus, 16. q. 6.* ubi secundum Archid. acriter reprehenduntur illi, qui prætextu correctionis gerebant curam marsupii contra *l. 2. C. de secund. nupt.* ibi, *Ne fisci videamur habere rationem*.

6 Tertiò nota ibi, *pro corrigendis excessibus*, Prælatum qui mediante pœna pecuniaria sustinet, & tolerat criminosos, justitiam vendere, ut hic notat Hostien. *in princip. in ver. Pro corrigendis*, Joan. Andr. *num. 1. in eod. ver.* & Marian. Soccin. *num. 7. in septimo notab.* quod inter graviora crimina computatur, *c. fin. §. fin. de purgat. Canon.* Unde hos meritò appellat judices simoniacos Bald. in *c. Irrefragabili, n. 3. in fin. de off. Ordin.* & ibi dixi in *§. Cæterum*, ad hoc *c. Vt Clericorum*, ibi: *Prælati vero, qui tales præsumpserint in suis iniquitatibus sustinere, maxime obtentu pecuniæ, supra de vit. & honest. Clericor.*

7 Ultimò nota ex textu juncta glossa, Prælatum non posse procedere contra laicos criminosos, nisi sint subjecti in temporalibus, vel de consuetudine hoc illis competat: nam cùm textus dicat hos Archidiaconos exigisse pœnas pecuniarias à Clericis, & laicis, glossa quærit cur dixerit de laicis, & solvit, quia fortè sunt de sua jurisdictione temporali, vel de consuetudine hoc habent. Sed tu dic glossam hoc dixisse per modum exempli: sed tamen etiam extra illos casus judex ecclesiasticus procedit contra laicos in causis ad illius forum pertinentibus, ut est casus in *c. 1. & 2. supra, de adulter.* & not. in *c. Dilectus, de offic. Ordin. in c. Ad aures, de simon.* & per Hostien. *hic num. 1. in verb. A Clericis, & laicis*, &
8 Abb. Antiq. qui *num. 1. in ver. Laicis* [Istis, inquit, poterit imponere pœnas pro criminibus ecclesiasticis, ut usura, sacrilegio, & hujusmodi,] & in *c. 1. de empt. & vendit.* ubi tenet Archidiaconum habentem in loco jurisdictionem Episcopalem punire laicum aromatarium, qui fabarum farinam ceræ candelarum venalium immiscebat: & sequuntur ibi alii scribentes post Joan. Andr. Roman. *singul. 139. Fui alias interrogatus*, & Felin. *in cap. Irrefragabili, §. Cæterum, num. 5. supra, de offic. Ordinar.* & dicam latissimè infrà *num. 14. usque in finem*.

9 QUÆRO, An judex ecclesiasticus possit in causis criminalibus pœnas pecuniarias infligere.

Quæstio duas habet inspectiones. Prima est an judex ecclesiasticus his pœnis procedere possit contra Clericos. Secunda an possit sic procedere contra laicos in causis spectantibus ad forum ecclesiasticum.

10 Quoad primam inspectionem Doctores quotidie in hac materia remittunt ad glossam hic positam in *ver. Pœnam*, quæ distinguit tria membra. Primum est, cùm jus statuit pro crimine pœnam pecuniariam esse infligendam: & quicumque judex cognoscit de illa causa, absque dubio potest eam pœnam imponere: jura sunt clara in *c. In Archiepiscopatu, supra de raptor. in c. Cum devotissimam, 12. quæst. 2. & in*
11 *c. Quoniam, 18. dist. & in l. 2. §. ult. ff. de iudic.* Secundum est cùm jus super crimine statuit certam pœnam spiritualem, vel corporalem, non autem pecuniariam: & in hoc secundo membro glossa distinguit: nam aut judex potest super crimine dispensare, & potest illam in pecuniariam commutare: & in hoc casu secundum glossam habet locum opinio Hugonis, qui dixit eam pœnam esse infligendam, quæ magis timetur, arg. *c. Ea vindicta, 23. qu. 4. & c. Prodest, qu. 5. & c. Quoniam, supra, ut lite non contestata*. Aut judex dispensare non potest super crimine; & tunc pœnam à jure statutam non potest in pecuniariam commutare: & in hoc casu secundum gloss. loquitur hæc Decretalis, quia Archidiaconi, de quibus hic, super crimine dispensare non poterant; unde nec debebant pœnam pecuniariam infligere, sed spiritualem, prout qualitas criminis exigebat, argum.
c. At si Clerici, supra de iudic. Tertium est cùm de pœna 12
imponenda nihil jure cautum reperitur, & tunc relinquitur judicis arbitrio an pecuniariam, vel aliam infligat, ut in
c. de causis, supra de offic. deleg. In primo, & tertio membro 13
consentiunt omnes; sed in secundo maxima est Doctorum controversia: nam Innoc. Abb. Antiq. Hostien. Jo. Andr. & alii communiter usque ad Abbatem Siculum secuti sunt distinctionem glossæ; sed ipse Abbas, & post eum Marian. Soccin. illam impugnant existimantes quemlibet judicem, qui potest de causa cognoscere, posse pœnam utcumque à jure statutam, & determinatam in pecuniam commutare, dummodo id faciat in sententiæ prolatione, & causa cognita: & hanc opinionem dicit esse communem idem Marian. hic *n. 21.* sed tu in hac materia distingue plenius; ut dixi latissimè in *c. Irrefragabili, §. Cæterum, a num. 3. usque in fin. supra de offic. Ordin.*

Quoad secundam inspectionem de laicis quæro an Epis- 14
copus, vel alius judex ecclesiasticus in causis criminalibus ad ejus forum pertinentibus contra laicos sibi aliàs in temporalibus non subditos, pœnis pecuniariis procedere possit, præsertim ex decreto Concilii Tridentini in *c. 3. sess. 25. de reform.*

In hac quæstione de jure communi maxima erat Docto- 15
rum dissensio: nam Episcopum non posse hujusmodi pœnis animadvertere in laicos sibi aliàs in temporalibus non subditos pro delictis, quæ sunt de foro Ecclesiæ, scripserunt
Host. & Jo. Andr. in *c. 1. de homicid. lib. 6.* à quibus non vi- 16
dentur dissentire Doctores, qui tenent *iudicem* ecclesiasticum in criminalibus sui fori non posse laicos carceribus mancipare, & punire, inter quos recensentur idem Jo. Andr. *in addit. ad Speculat. l. 4. part. 1. rub. de off. Ordin. & de maioris. & obed.* Oldrad. *cons. 86.* qui licèt subobscurè loquatur, rectè tamen perpensus pro hac parte debet adduci Anchar. *in reg. Ea quæ, quæst. 11. n. 17.* Ubi quæstione diligenter examinata, sequitur opinionem Joan. Andr. Rom. *sing. 703.* Bonif. de Vitalin. post Zenzel. *in Clemen. 1. de off. Ordin. in fin.* Alciat. *in c. 1. n. 22. de off. Ordin.* Massuer. *in prax. tit. de Iudic. & eorum iurisd. num. 20.* Soccin. *cons. 119. n. 17. & seq. l. 4.* Augustin. de Arimin. *in addit. ad Angel. in tract. de malef. super verb. Fama publica, n. 88.* Boer. qui testatur variis parlamenti Parisiensis Arrestis ita esse declaratum, *q. 227. n. 11.* Capella Tholos. *quæst. 378.* incip. *Item fuit quæsitum*, Clar. *in §. fin. q. 37. vers. Vnum scio*, Franc. Marc. *q. 449. n. 1. & 2.* Joannes Lupus *in repetit. c. Per vestras, in 2. notab. 6. Sed est pulchra dubitatio, n. 18. de donat. inter vir. & uxor.* ubi prolixa
disputatione pro hac parte, & ipse concludit. His addi pos- 17
sunt alii authores, qui existimarunt Delegatum Papæ non posse mittere in possessionem bonorum laicalium, super quibus sententiam tulit; sed executionem hujusmodi obtinendam esse à judice sæculari: atque omnes alii, qui scripserunt in causis inter laicos ad forum ecclesiasticum spectantibus, Episcopū, tametsi ferre possit sententiā, non posse tamē mittere in possessionem bonorum laicalium: nam hæ quoq; opiniones iisdem nituntur rationibus, quibus nititur hoc casu negativa opinio, ut Episcopus aliis pœnis, quàm censuris astringere, vel cohibere non possit laicos delinquentes. Plurimi autem & graves sunt qui prædictas duas opiniones sequuntur, videlicet Innoc. in *c. Significasti, prope fin. de off. Delegat.* Hostien. *ibidem*, & Bald. Cardin. *in Clem. 1. qu. 10. de off. Deleg.* Rebuff. *in Comment. ad concordat. Franc. super rubr. De regia, ad Prælat. nominat. facien. super verb. Manibus nostris*: Quapropter ex his authoritatibus simul junctis evidenter constare videtur negativam opinionem esse communem, cùm de ea testes habeamus tam antiquos Doctores, quàm etiam recentiores, & tam eos qui illam sequuntur, quàm illos, qui discrepant ab ea, videlicet Jo. Andr. *in d. rubr.* Bald. *in d. c. Significasti*, Clar. *d. q. 37.* Joan. Lupus *in loco supra citato*, Michael Graf. *lib. 2. com. opin. c. 8. n. 4.* Jacob Berct. qui contrariæ opinionis fundamenta copiosè refellit, *cons. 5. per tot.*

Non desunt tamen graves Doctores, qui contrariam sen- 18
tentiam amplectuntur; videlicet Abb. *hic num. 8.* ubi reprobata opinione Joan. Andr. tenet Episcopum posse imponere pœnam pecuniariam laico temporaliter sibi non subjecto, quia inquit, ex quo est casus, in quo etiam judex ecclesiasticus vendicat sibi jurisdictionem in laicos, non apparet
ratio

ratio quare in casibus prædictis non possit imponere pœnam pecuniariam: & pro hac opinione inducit textum in *c. Statuimus, 16. q. 1. & in c. Quisquis, 17. q. 4.* Licet pro faciliori expeditione judex ecclesiasticus possit hoc committere judici sæculari: & ita secundum eum procedunt jura in *c. 2. de maled. & in c. Postulasti, de Judæis*: quæ pro contraria sententia allegat Jo. Andr. & sequitur totidem verbis Marian. Soccin. *hic in fine*, & Felin. *in cap. Irrefragabili, §. Cæterum*
19 *n. 5. supra de off. Ordin.* Nec dissentit Jo. de Anan. in *d. c. 2. col. 8. de maled.* relatus à Felin. *ubi supra* dum tenet pœnam pecuniariam deberi judici sæculari, etiam quando ipse punit laicum ad requisitionem ecclesiastici; secus si ipse judex ec-
20 clesiasticus puniat. Quibus adscribi possunt etiam illi, qui censent judicem ecclesiasticum in causis ecclesiasticis posse contra laicos procedere etiam ad capturam; & corporalem punitionem. Hi enim proculdubio sentiunt posse procedere etiam ad pœnam pecuniariam, quia secundum Jo. Andr. & DD. in *cap. Unico, supra, de oblig. ad ratiocin.* magis est personam distringere, quàm bona. Inter hos autem in primis numerantur glossa unica in *cap. Contra idolorum, 26. q. 5.* Oldrad. *cons. 86.* Gemin. & Franc. *in cap. Cum Episcopus, de offic. Ordin. lib. 6.* Jo. de Anan. *in c. Qualiter, & quando, il secondo §. Ad corrigendos, numer. 20. de accusat.* Foller. *in praxi crim. canon. part. 2. indicial. super ver. Aut inquisitione formata, num. 37.* & alii plures quos retuli in *cap. Pervenit, num. 22. supra de adulter.* ubi etiam à *num. 10.* de harum opinionum varietate latè disserui, & *n. 28.* ubi egi de opinione Innocentii superiùs relata *n. 2.*

21 Cùm igitur utraque opinio graves habeat authores, & pluribus etiam rationibus muniatur: quæ recensentur à Doctoribus in locis superiùs citatis, valdè esset difficile tantæ concertationi ex jure communi finem ponere. Cæterùm inspecto jure novissimo Tridentini Concilii *d. cap. 3. sess. 25.* ad quod principaliter restrictum est dubium, hæc quæstio videtur ferè indubitabilis; & quod Patres Concilii secuti videntur opinionem affirmativam tanquam veriorem.
22 Quod, ut magis appareat, perpendendum est sacrum Concilium longè diversam habuisse rationem, quam eam, quæ à sacris Canonibus, & Doctoribus ante ipsum Concilium considerabatur.

Nam ipsi eò spectabant, ut Episcopus pro executione suæ sententiæ, & pro sua jurisdictione uteretur censura ecclesiastica, *cap. Dilecto, de sentent. excomm. in 6.* & censura non proficiente, in defectum & subsidium brachium sæculare imploraret; juxta not. in *c. 1. de off. Ordin.* & animadverterunt plerique ex DD. supra citatis, & in specie Franc. Marc. *d. decis. 449. n. 2. & 3.* At sacrum Concilium, ne contingeret censuras frequenter fulminatas magis contemni, quàm formidari, ordine inverso, ubi priùs oportebat uti censuris, & in subsidium alia adhibere remedia, voluit priùs experienda esse alia remedia, & in subsidium
23 deveniendum ad censuras. Ac propterea sive approbando opinionem eorum, qui existimarunt Episcopum posse has pœnas adhibere etiam quoad laicos, sive novum jus statuendo, mandavit judicibus ecclesiasticis, ut in causis judicialibus quandocumque executio realis, vel personalis propria auctoritate fieri poterit, abstineant à censuris: sed liceat eis in causis civilibus ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus contra quoscumque etiam laicos per mulctas pecuniarias, seu pignorum captionem, & personarum districtionem per suos proprios, vel alienos executores faciendam, aliaque juris remedia procedere; & si executio realis, vel personalis hac ratione fieri non poterit, eos demum excommunicatione propter alias pœnas ferire. Idem posteà constituit ipsum Concilium in causis criminalibus, ex quo Concilii textu ad dubii nostri decisionem plura notanda sunt.
24 Primum est, Concilium apertè vel improbare vel corrigere opinionem Hostien. Joan. Andr. Bald. & aliorum, quæ habetur in d. *cap. Significasti, de off. deleg.* tenentium in causæ restitutionis dotis, quæ pertinet ad forum Ecclesiæ non posse judicem ecclesiasticum, qui sententiam tulit, eam exequi in bonis laicalibus, sed debere requirere brachium sæculare: nam Concilium, quod proculdubio etiam hanc causam complectitur in illis verbis, *in causis ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus*, apertè tribuit Episcopo potestatem procedendi ad executionem tam realem, quàm personalem per suos, vel alienos executores.

Ideòque cùm aliàs dubitatum fuerit, an Episcopi suas 25
sententias in quibuscumque causis criminalibus, & civilibus, quarum cognitio ad eosdem noscitur pertinere, exequi possint: an verò ad illos tantùm spectet cognoscere, & judicare de causis illis: executio verò pertineat circa clericos, ad ministros ecclesiasticos; circa laicos verò ad sæculares. Sacra Congregatio censuit in causis quibuscumque tam civilibus, quam criminalibus, in quibus laici forum Ecclesiæ sortiuntur, non solum cognitionem, verum etiam executionem ad judicem ecclesiasticum pertinere.

Quamobrem correcta illa opinione, quæ easdem habebat rationes quas habet hæc, de qua agimus; & quæ à DD. promiscuè pertractatur, adeò ut Authores illius opinionis etiam in loco dubio allegentur, tamquam unus & idem sit articulus; consequens est ut etiam in casu nostro Concilium voluerit licere Episcopo pœnas pecuniarias, atque alias laici infligere in delictis ad suum forum pertinentibus.

Secundò, hoc idem confirmat ratio Concilii: cùm enim velit censuris parcè utendum, & in subsidium ad eas deveniendum, necesse erat Episcopis auctoritatem tribuere alia adhibendi remedia: alioquin implicaret contradictionem, ut censuris contra laicos uteretur in subsidium, utique aliis pœnis eos coercere non posset, quia tunc cùm solæ censuræ suppeterent Episcopo, frustra juberetur eas ad extremum reservare.

Tertiò, quia huic interpretationi congruunt alia verba 26
Concilii, quasi cum mysterio posita ad hanc difficultatem tollendam: nam quoad ecclesiasticos non erat dubium quin posset Episcopus aliis pœnis procedere, quàm censuris, & ideò Concilium difficultati occurrens exprimit laicos cum illa dictione etiam implicativa, quia in laicis erat opinionum diversitas. Præterea Concilium addidit ea verba 27
per suos proprios, aut alienos executores, ut insinuaret invocationem brachii sæcularis non esse hoc casu necessariam, nisi Episcopus ad eam confugere vellet: & post alias pœnas adjicit verba illa, *anathematis mucrone*, ut nulli dubium esse posset, ad solum anathema restrictam esse in laicos Episcopi potestatem. Quæ omnia etsi dicta sint quoad casus civiles, repetita tamen censentur etiam quoad criminales, ex illis verbis: *ubi executio realis, vel personalis*, ut supra.

Hæc omnia maximè confirmantur ex actis ipsius Concilii, quæ in arce S. Angeli asservantur: ibi enim habetur, decretum d. *c. 3.* conditum fuisse instantibus præcipuè Regis Catholici Oratoribus, qui Regis nomine conquerebantur, Episcopos faciles esse ad censuras laicis infligendas, postulabantque ut aliis pœnis Episcopi antea experirentur, num justitiæ satisfacere possent, nec nisi in subsidium censuras fulminarent. Quamobrem si Concilium hanc viam pœnarum temporalium Episcopis non aperuisset, nec censuras ad extremum reservasset, nec justæ Regis petitioni satisfecisset. Et in hanc sententiam sæpius Sacra Congregatio Concilii, Episcopis Regni Lusitaniæ quærentibus, respondit; adeòut quamvis res tunc examinata non fuerit, pro clara tamen habita sit ab omnibus; & nunc minimè ab ea sit recedendum.

DE

DE POENIS.

Innocentius III, London. Episcopo,

CAPUT VI.

TUæ discretionis prudentiam: & infrà. Ad illud quod à nobis tertiò requisisti, qualiter clerici in latrociniis, vel aliis magnis sceleribus deprehensi puniri debeant: Respondemus, quòd à suis ordinibus degradati, detrudi debeant in arctis monasteriis, ad pœnitentiam peragendam.

TUæ. Clericus in magno crimine deprehensus, depositus, in monasterium detruditur. Hoc dicit secundùm Joannem Andream, & alios communiter. Et secunda pars, ibi, *respondemus*.

Pro intelligentia hujus textus vide quod scripsi in *cap. Cum non ab homine, n.100. de iudic.*

DE POENITENTIIS, ET REMISSIONIBUS.

Alexander Papa.

CAPUT I.

MAnifesta peccata non sunt occulta correctione purganda.

SUMMARIUM.

1 *POenitentia publica pro manifesto peccato imponi debet, & n.15. & 17.*
2 *Pœnitentia, alia solemnis, alia publica, alia privata.*
3 *Pœnitentia solemnis quæ sit.*
In usum revocatur à Concilio Mediolanen. II. ibid.
4 *Pœnitentium quinque ordines.*
5 *Pœnitentia solemnis imponitur ab Episcopo tantum, vel à Sacerdote de illius mandato.*
6 *Et pro peccato gravissimo totam civitatem commovente.*
7 *Non iteratur, nisi aliud habeat consuetudo.*
8 *Pœnitentes solemniter sunt infames non ratione pœnitentiæ, sed ratione criminis publicati.*
9 *Non promoventur ad Ordines, nec in susceptis ministrant.*
10 *Episcopus tamen cum eis dispensat ad Minores, sed non ad Sacros.*
11 *Pœnitentia publica quæ sit.*
Et pro quibus delictis sit iniungenda, num.12. vers. De iure tamen.
12 *Pœnitentia quæ imponatur laico, qui presbyterum interfecit.*
13 *Pœnitentiam publicam qui possint imponere, & num.18. 19. & 20.*
14 *Pœnitentia solemnis non est iniungenda Clerico nisi deposito; & quid de pœnitentia publica.*
15 *Pœnitentia publica iniungitur pro manifesto peccato.*
16 *Peccatum eadem qualitate purgatur, qua originatur.*
Qualitas eadem adesse debet in causa extinctiva, quæ adest in causa productiva, ibid.
17 *Peccantes publicè palam sunt corrigendi, & num. seqq.*
18 *Tridentinum Concilium, & Canones iubentes pro manifesto peccato publicam iniungi pœnitentiam, an habeat locum in foro sacramentali, & num. seqq.*
Pœnitentiarii Episcoporum, & Sacerdotes an possint, ac debeant publice, & scandalosè peccantibus imponere publicas pœnitentias, ibid. & n. seqq.
19 *Pœnitentiam publicam ex Concilio Tridentino potest Episcopus commutare in aliam secretam.*
20 *Prælati Regulares ex Concilio Tridentino non possunt suis subditis pro manifestis peccatis imponere pœnitentiam publicam, sed debent eos corrigere intra septa monasterii.*

MAnifesta. Breve est, communiter non summatur; sed per alia verba sic summari potest, secundùm Abb. & Marian. Soccin. Pro manifesto peccato pœnitentia publica imponi debet. Hoc dicit. 1

Ad intelligentiam textus præmitte triplicem esse pœnitentiam, videlicet, solemnem, publicam, & privatam, de quibus per Raymundum *in summa de pœnit. & remiss.* & per Hostien. *in summa eodem tit. §. Utrum, vers. His prælibatis*, & Marian. Soccin. *hic num.4.* & omissa pœnitentia privata, quæ pro peccatis secretis injungitur à sacerdote in actu sacramentalis confessionis, ut §. *His auctoritatibus, vers. Secreta:* namque post *cap. Quis aliquando, de pœnit. dist.1.* & de qua hic non est sermo. 2
Pœnitentia solemnis strictè, & propriè dicitur illa, quæ præscribitur à Concilio Agathensi relato *in cap.50. dist.* secundùm Hostien. *ubi supra*, Joannem Andream *hic in fin.* & Marian. Soccin. *num.5.* Henric. Borch. in *cap. Quæsitum num.4. infra eodem*, & fit hoc modo: [In capite Quadragesimæ tales pœnitentes præsentant se cum presbyteris suis Episcopo civitatis ante fores Ecclesiæ sacco induti, nudis pedibus, vultibus dimissis, coma deposita, & eis in Ecclesiam introductis, Episcopus cum omni Clero septem Psalmos Pœnitentiales dicit, & postmodum eis manus imponit, aquam benedictam spargit, & cinerem capitibus imponit, cilicio colla eorum operit, & denuntiat eis lacrymabiliter, quod sicut Adam ejectus est à Paradiso, ita ipsi de Ecclesia ejiciuntur; & jubet ministris, ut eos ab Ecclesia pellant, Clero eos prosequente cum hoc responsorio, *In sudore vultus tui, &c.* In Cœna autem Domini quolibet anno à suis presbyteris in Ecclesia reducuntur, & erunt ibi usque ad octavas Paschæ, ita tamen quod non communicabunt, nec pacem accipient: & sic fiat quolibet anno, quousque aditus Ecclesiæ est eis interdictus.] Hæc ibi: & refertur a D. Thom. *in 4. sentent. dist. 14. quæst.1. art.5. quæst.3.* & in usum revocari iubetur à Concilio provinciali Mediolanen. III. *in tit. de iis, quæ ad pœnit. sacram. pertinent tom.4. Conc. part.2. pag.418. col.1. littera F.* his verbis [Studeat Episcopus ad sacrorum Canonum, & Tridentini Concilii præscriptum pro publicorum delictorum gravitatis ratione & publicam, & solemnem pœnitentiam in usum revocare; quos verò ita solemniter pœnitere oportet, mense ante quadragesimæ initium ad se per Parochos deferri curet, ut pri- 3

mum

mum ineunte quadrageſima illi pœnitentia affici; tum die Cœnæ Domini Eccleſiæ reconciliari poſſint ſtato ſolemni ritu.

4 Pœnitentium autem erant quinque ordines. Primus abiectiſſimus eorum, qui non ingrediebantur Eccleſiam, ſed tantùm veniebant ad fores, & illic proclamabant ad Chriſtianos, qui intra Eccleſiam erant, ut pro ſe orarent. Qui locus propterea à Græcis vocatus eſt fletus.

Secundus eorum, qui ad Eccleſiam admittebantur, non ad aliam rem, niſi ut audirent concionem, quam etiam audire ſolebant competentes, & audientes: poſtea ejiciebantur poſt competentes, & audientes. Hic locus à Græcis vocatus eſt Auditorium.

Tertius eorum, qui admittebantur non modò ad concionem, ſed etiam ad orationem publicam, quæ fiebat extra ſacrificium: nam ad ſacrificium, & preces illius non admittebantur. Locus, in quo hi conſiſtebant, dicebatur Subjectio, ſeu Subtractio.

Quartus eorum, qui admittebantur etiam ad preces ſacrificii, ſed non poterant communicare; propterea eorum locus vocabatur Congregatio, quia manebant cum tota Congregatione Chriſtianorum.

Quintus, eorum, qui jam expleverant omnem ſuam pœnitentiam, quique non expectabant niſi reconciliationem, ut accederent ad communionem: quapropter eorum locus in Eccleſia deſignatus dictus eſt Expletio.] Hæc ſcripſit Gregorius Neocæſarienſis in Epiſtola Canonica *cap.* 11. quæ conjuncta eſt Canonibus Photii, & de quibus omnibus Pacianus *de pœnit.* De habitu verò illorum habetur in *d. cap. Quadrageſima*, 50. *diſt.* & apud eoſdem Auctores; & alios veteres Scriptores, ex quibus apparet quantum ab illa Eccleſiaſtica politia nunc diſtamus.

5 Porrò hanc ſolemnem pœnitentiam ſolus Epiſcopus imponit, vel Sacerdos de illius mandato, ut notat Hoſtien. *in ſumma eod. tit. §. Vtrum*, & Marian. Socin. *hic num.* 6.
6 dicens hanc eſſe communem opinionem. Idque non niſi pro peccato graviſſimo, horrendo, ut pro homicidio, *cap. Placuit*, 50. *diſt.* & pro ſacrilegio, inceſtu, & ſimilibus, dummodo tamen peccata ſint publica, itaut totam civitatem, caſtrum, vel villam commoveant, *cap. fin.* 26. *quæſt.* 6. ut per D. Thom. *loco citato*, Hoſtien. *ubi ſupra*, Marian. Socin. *hic d. num.* 6. *verſ.* 4. *Quæro*, & Abb. *in cap. Quæſi-*
7 *tum*, *in* 1. *notab. infra eodem*; nec imponitur niſi ſemel, quia ſolemnis hæc pœnitentia non iteratur, niſi aliud habeat conſuetudo, *cap. Reperiuntur, de pœnit. diſt.* 3. & docet S. Thom. *in* 3. *part. quæſt.* 84. *art.* 10. *ad* 2. *& in* 4. *ſentent. diſt.* 14. *quæſt.* 1. *art.* 5. *quæſt.* 2. *in corp.* reddens triplicem rationem, primam ne ex iteratione vileſcat, ſecundum propter ſignificationem, quia figura eſt depulſionis hominis de Paradiſo, *d. cap. In capite*, 50. *diſtinct.* quæ depulſio ſemel facta fuit; tertiam, quia hujuſmodi ſolemnizatio eſt quaſi quædam profeſſio perpetuò conſervandi ipſam peni-
8 tentiam. Effectus autem hujus ſolemnis penitentiæ eſt, quia tales penitentes ſunt infames non ratione penitentiæ, ſed ratione criminis per rationem penitentiæ publicati, *cap. Infames*, *§. Porro*, 3. *quæſt.* 7. & not. Hoſtien. *in cap.* 2. *num.* 7. *verſ. Sed numquid tales pœnitentes ſunt infames*, *ſupra de offic. Archipresbyter.* Marian. Socin. *hic num.* 7. & Silveſt. *in verb. Pœnitentia*, *num.* 3. facit text. *in l. Ictus fu-*
9 *ſtium*, *ff. de iis, qui notan. infam.* Et ideò tales non promoventur ad Ordines, nec in ſuſceptis miniſtrant, *cap. Illud*,
10 50. *diſt.* Poteſt tamen Epiſcopus diſpenſare ad minores, ſed non ad ſacros, *cap. Placuit*, 50. *diſt.*

11 Pœnitentia publica eſt illa, quæ publicè imponitur; & ideò omnis ſolemnis pœnitentia poteſt dici publica, quia publicè imponitur, ut in *d. cap. In capite*, 50. *diſtinct.* & docet S. Thom. *in* 4. *ſentent. diſtinct.* 14. *quæſt.* 1. *art.* 5. *quæſt.* 3. *in corp.* Sed propriè publica pœnitentia ad differentiam ſolemnis dicitur illa, quæ fit in facie Eccleſiæ, non tamen cùm præſit ſolemnitate, veluti cùm injungitur peregrinatio per mundum cum pera, & baculo benedictus, D. Thom. *ubi ſupra*, Hoſtien. *d. §. Vtrum*, *verſ. Publica ve-*
12 *rò pœnitentia*, Marian. Socin. *hic num.* 9. Talis quoque eſt pœnitentia, quam ſacra Pœnitentiaria imponit laico, qui presbyterum interfecit, videlicet: *Cæterum ſi delictum ſit publicum, vel detegatur eidem oratori mandanti ſub debito præſtiti iuramenti, ut cùm primùm tuto poterit, per quinque Eccleſias illius loci, ubi tantum facinus perpetravit (ſi tot ibi fuerint) nudus, diſcalceatus, femoralibus dumtaxat retentis, virgam in manibus, & corrigiam circa collum deferendo incedat, ſuum publicè fatendo reatum, & ante fores dictarum Eccleſiarum à presbyteris eumdem pſalmum pœnitentialem canentibus ſe faciat verberari, dum maior ibi ad divina convenerit populi multitudo*, quæ pœnitentia ferè deſumpta eſt ex *cap. Felicis*, *§. Cum autem*, *de pœnis*, *lib.* 6. & facit Clem. *Si quis ſuadente*, *eod. tit.* De jure tamen ſi delictum ſit publicum, & ſcandalizans totam civitatem, imponitur pœnitentia ſolemnis, ut dictum eſt ſupra *num.* 6. ſi verò ſit publicum, ſed non ſcandaloſum, tunc imponitur pœnitentia publica, ſed non ſolemnis, ut *cap. Si quis presbyter. de purgat. canonica*, & declarat Abb. *in cap. Quæſitum in* 1. *notab. infra eodem*; de quo tamen dic ut ibi adnotavi.

Porrò pœnitentiam publicam imponit non modo Epi- 13
ſcopus, ſed etiam quilibet Sacerdos, & multò fortiùs Generales Penitentiarii Epiſcoporum, cùm non reperiatur prohibitum, argum. *cap.* 2. *ſupra de offic. Archipresbyter.* niſi aliud habeat contraria conſuetudo, argum. *cap. De trina*, 4. *diſt.* & *cap. Super eo*, *de cognat. ſpiritual.* ſecundum Hoſtien. *in ſumm. de pœnit. & remiſs. d. §. Vtrum in fine*, *verſ. Publica verò pœnitentia*, Marian. Socin. *hic nu.* 9. *verſ.*
Et hanc poteſt iniungere, & latius dicam infra *num.* 19. Sed 14
tamen Clerico nedum ſolemnis, ſed nec publica hæc penitentia eſt injungenda niſi depoſito, ut *cap. Confirmandum*, & *cap. Alienum*, 50. *diſt. cap. ultim.* 26. *quæſt.* 6. & tenent Laurentius, Raymundus, & Bernardus *hic in gloſ. unica*, Innoc. *in verb. Occulta*, Hoſtien. *num.* 2. & Butr. *num.* 4. *in fin.* ſed quia in hoc articulo ſunt opiniones diverſæ, tu vide quæ latius dicam in *d. cap. Quæſitum*, *infra eodem*.

His præhabitis nota ex textu quod dictum eſt ſupra in 15
ſummario, videlicet, Pro manifeſto peccato penitentiam publicam eſſe injungendam, ad idem *cap. Si peccaverit*, 2. *quæſt.* 1. & *cap. Ego Berengarius in fin. de conſecrat. diſtinct.* 2. & manifeſtum hic accipitur pro notorio, ſecundum Hoſtien. *in princip.* vel ſecundum Jo. Andr. *itidem in princ.* poteſt ſumi pro notorio, vel pro publico non notorio, de quo dic ut ſcripſi in *cap. Veſtra num.* 54. & *ſeqq. de cohabit.*
Cler. & mulier. & ſic eadem qualitate peccatum purgatur, 16
qua originatur: & eadem qualitas adeſſe debet in cauſa extinctiva, quæ adeſt in cauſa productiva, ut *hic* per Butr. *in* 1. *notab.* facit *cap. Omnis res*, cum ibi notatis *infra de reg.*
iuris, & cum textu noſtro concordat Concilium Tridenti- 17
num *cap.* 8. *ſeſſ.* 24. *de reform.* ubi ſic legitur: *Apoſtolus monet publicè peccantes palam eſſe corrigendos: quando igitur ab aliquo publicè, & in multorum conſpectu crimen commiſſum fuerit, unde alios ſcandalo offenſos, commotoſque fuiſſe non ſit dubitandum, huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè iniungi oportet, ut quos exemplo ſuo ad malos mores provocavit, ſuæ emendationis teſtimonio ad rectam revocet vitam.*

Sed hic inſurgit dubitatio, numquid textus noſter, & 18
decretum Concilii *d. cap.* 8. *ſeſſ.* 24. vendicent ſibi locum in foro ſacramentali, itaut poſſint, ac debeant Sacerdotes, & maximè Penitentiarii Epiſcoporum publicè, & ſcandaloſè peccantibus imponere publicas penitentias. Navarrus *in cap.* 1. *§. Sacerdos*, *num.* 87. & *ſeqq. de pœnit. diſtin.* 1. & *in Manual. cap.* 8. *num.* 19. tenet hos canones habere locum in foro mixto exteriori dumtaxat, qui etiam dicitur forus conſcientiæ, vel quaſi penitentialis, ſeu medius; ſecundum Præpoſit. *in cap. Præterea il ſecondo*, *num.* 5. *de ſponſal.* non autem in foro ſacramentali, ſeu penitentiali: tum quia non loquuntur de Confeſſoribus, ſed utuntur verbis imperſonalibus; tum quia noluerunt ſtatuere, ut Confeſſores hoc faciant eo modo, quo percipi poſſit tales penitentias ab eis fuiſſe impoſitas; hoc enim eſſet rumpe-
re indirectè ſigillum confeſſionis; tum quia Concilium 19
tribuit poteſtatem Epiſcopis mutandi penitentiam publicam, de qua loquitur in aliam ſecretam: tum denique, quia à jure antiquo non eſt recedendum quando jus novum ad id nos non compellit: unde concludit Navarr. Confeſſorem non debere palam facere indirectè penitentem ei confeſſum fuiſſe aliquod peccatum publicum ſcandaloſum, imponendo ei penitentiam publicam ſic, ut credatur ab ipſo impoſita, licet fateatur eam poſſe ſic imponere, ut credatur penitentem ex ſe ipſo illam facere ad ædificationem eorum, quos ſcandalizavit: & eam non eſſe in uſu quoad forum penitentialem, atteſtantur Domin. Soto *in* 4. *diſt.* 19. *quæſt.* 2. *art.* 5. & Gregorius de Valentia *tom.* 4.

disput. 7. punct. 3. ad fin. & de controversiis fidei in tit. de satisfactione, cap. 4. in fin. Addit etiam Jo. Major. *in 4. dist. 14. quæst. 2. col. ultim.* eas parum conducere, & ratas fuisse in diebus suis; & non esse à Sacerdotibus imponendas, ubi est consuetudo contraria, tenent ferè omnes mox allegandi.

Contrarium tamen, videlicet pro peccato publico, & scandaloso posse quemlibet Confessorem imponere pœnitentiam publicam, nisi ejus Ecclesiæ consuetudo aliud habeat, quia nullibi reperitur prohibitum, nec inde sequitur manifestatio confessionis, tenuerunt Goffr. *in summa de Pœnitent. & remiss. num. 5.* Hostien. *in summ. eod. tit. sub num. 55. §. His prælibatis, ad fin. vers. Publica verò*, Speculat. *in Repertorio in tit. Aureum Confessorum, §. Sequitur videre, in prin.* Henric. Boich. *in cap. Quæsitum, num. 4. infra eodem*, Turrecrem. *in cap. potest, & aliter, num. 4. & in cap. Pœnitentes, num. 3. dist. 50.* Præpos. *in cap. Quamvis, eadem distin. num. 2.* Brixien. *in repert. in verb. Pœnitentia, vers. An quando imponitur, & vers. Ex quibus causis, & vers. An Sacerdos*, & ex Theologis Alexand. de Ales *in summa part. 4. quæst. 14. memb. 6. art. 1.* S. Thom. *in 4. dist. 14. art. 5. quæst. 3.* Petr. de Palud. *quæst. 6. conclus. 11. in fine*, Duran. *quæst. 4.* Sot. *in 4. dist. 19. quæst. 2. art. 5.* Joan. de Friburg. *in Summa confess. lib. 3. tit. 34. quæst. 12.* Asten. *part. 2. lib. 5. tit. 34. quæst. 2.* Pisanella *in verb. Pœnitentia, 3.* Rosella *in verb. Confessor, num. 1. vers. Et pro declaratione*, Angel. *in verb. Pœnitentia, num. 2.* Silvest. *eodem verb. quæst. 1.* Armilla *itidem in ver. Pœnitentia, num. 2.* Tabien. *in eodem verb. quæst. 6.* Merdin. *de Pœnit. tract. 2. quæst. 40. §. Aliud est pœnitentia publica*, Alfonsus Vivald. *in candelabro, tit. de Sacram. Pœnitent. lib. 1. num. 1.* Cardin. Bellarmin. *de controv. fidei, controvers. 4. Generali, cap. 21.* & novissimè Suarez *lib. 4. qui est de pœnitentia, disp. 33. sect. 6. quæst. 3.* Id autem maximè posse pœnitentiarios Episcoporum, tenuerunt Hostien. & Marian. Socin. ut dixi *supra num. 19.* Henric. Boich. Asten. Vivald. *in locis supracitatis arg. cap. 2. Sa de off. Archipresb.* quos etiam de consuetudine absente Episcopo imponere pœnitentias solemnes dixerunt Petr. de Palud. *ubi supra*, & Turrecr. *in cap. Pœnitentes; num. 2. 56. distin.*

Nec videtur obstare, quod dicebatur de contraria consuetudine; tum quia posset fortasse procedere quoad simplices Confessores, argum. *cap. De Trina, 4. distinct. & cap. Super eo, de cognat. spirit.* Sed non quoad principales Pœnitentiarios Episcoporum, præsertim quia peccata graviora, pro quibus solis imponitur pœnitentia publica secundum opinionem Hostien. & Henric. Boich. *locis citatis*, solent per Episcopos reservari, & suis Pœnitentiariis concedi. Item consuetudo, si quæ olim aderat in contrarium, videtur sublata à Concilio Tridentino, antiquos Canones innovante; quod fieri optaverat Petr. Sotus *in instit. Sacerd. tit. de remed. privat. vers. Quod attinet, fol. 428.* & post Concilium, ac in ejus executionem hujusmodi publicas pœnitentias in usum revocari mandant Concilia provincialia Mediolan. tertium *in tit. de iis, quæ ad Pœnitent. sacramental. pertinent, §. Suadeat Episcopus*, cujus verba retulimus supra *num. 3. & 4. eod. tit. §. Quod in Concilio*; & apertius primum *in tit. Quæ pertinent ad Sacram. Pœniten. administration.* cujus hæc sunt verba: *Iidem*, (scilicet Confessores) *quemadmodum à Sacra Tridentina Synodo jussum est, publicè peccantibus, publicam pœnitentiam imponant, neque illud publicæ pœnitentiæ genus, nisi data ab Episcopo facultate, secretam alia pœna commutare audeant, tom. 4. Concil. part. 2. pag. 367. col. 2. littera D.*

Porrò in Sacra Congregatione Concilii proposito dubio, an ex decreto *d. cap. 8. sess. 24.* Pœnitentiarii Episcoporum possint, ac debeant publicè peccantibus publicas pœnitentias injungere: Die 22. Martii 1614. tametsi plerique ex Patribus visi fuerint sentire de jure communi hæsitandum non esse quin possint, ac debeant Sacerdotes, & maximè Pœnitentiarii Episcoporum publicè peccantibus imponere publicas pœnitentias: valdè tamen fuerunt ancipites, num id caveatur Concilii Decreto *d. cap. 8.* Ideòque tutius existimarunt abstinere à declaratione, ut Confessorum, & Pœnitentium quieti magis consultum sit.

Ulterius quæritur numquid liceat Superioribus Regu- 20
laribus publicè peccantibus publicam pœnitentiam pro modo culpæ injungere ex Concilio *d. cap. 8. sess. 24.* non obstantibus Constitutionibus Ordinis, secundum quas intra septa monasterii quicunque delinquentes puniri debent.

Die 18. Julii 1585. Sacra Congregatio Concilii censuit dictum decretum in principio non pertinere ad Regulares; præsertim obstantibus Constitutionibus Ordinis.

DE POENITENTIIS, ET REMISSIONIBUS.

Ex Concilio Moguntinen.

CAPUT II.

QUi Presbyterum occiderit, duodecim annorum pœnitentia ei secundùm Canones imponatur: & infrà. Convictus usque ad ultimum tempus vitæ suæ militiæ cingulo careat, & absque spe conjugii maneat.

SUMMARIUM.

1 *Militis exauthoratio fit per detractionem cinguli militaris, sicut degradatio Clerici per ablationem instrumenti ad suum Ordinem spectantis, & num. 18. & 20. & 68.*

2 *Cingulum militiæ in Religione Hierosolymitana, an sit de substantia professionis Regularis in gradu militum, atque illius omissio irritet professionem expressam, & impediat tacitam, & num. seqq. usque in fin.*

3 *Cingulum militiæ quid, & num. 4.*

4 *Cinguli solemnitas de iure communi est substantialis in milite sæculari, & num. seqq. usque ad num. 24.*

Contrarium, num. 61.

Declaratur, num. 63.

5 *Substantiale in quolibet gradu, & ordine dicitur esse illud, in cuius traditione potestas illius gradus, seu ordinis confertur.*

6 *Miles in quo actu recipiat potestatem iuris militaris, & num. 10.*

7 *Militis sæcularis creatio ex Pontificali Romano, & num. 59.*

Miles creatur cùm cingulo circumcingitur, ibidem.

8 *Creare est ex nihilo aliquid facere.*

9 *Imperator administrationem Imperii non recipit ante coronationem, & num. 14.*

11 *Miles præsumitur qui portat cingulum, & calcaria deaurata.*

12 *Militem, vel Doctorē Primates solo verbo creare potest.*

13 *Doctoratus insignia, id est liber, & infula, an sint de substantia Doctoratus.*

14 *Imperator non dicitur graduatus, nisi postquam coronantem receperit infulam.*

15 *Character Ordinis non imprimitur sine traditione instrumenti ad illum Ordinem spectantis.*

16 *Miles promovetur ad militiam sæcularem per chlamydis, & cinguli dationem.*

17 *Miles esse desinit cùm cingulum militiæ deponit.*

19 *Milites si cingulo spolientur, perdunt omne militiæ privilegium.*

20 *Degradatio Clerici fit, ut exauthoratio eius, qui militiæ deservit armata.*

De-

Declaratur, num.68.
21 Graduatio, & degradatio fit per insignia.
22 Militis Regularis creatio ex Pontificali Romano, & num.59. & 72.
23 Cingulum venit appellatione habitus.
Declaratur, num.71.
24 Cinguli decoratio ex statutis Ordinis Hierosolymitani est de substantia professionis in gradu militum, & num. seqq. usque ad n. 46.
Contrarium num.73. & seqq. usque ad num. 99.
Item ex ordinationibus Capitularibus eiusdem Religionis, num.46.
Contrarium, num.99.
25 Substantialia actus intelliguntur esse illa omnia, de quibus in iure cautum invenitur, ut debeant fieri.
26 Forma substantialis inducitur ex verbis necessitatem designantibus.
Declaratur quadrupliciter, à num. 74. usque ad num.93.
27 Necessarium quandoque exponitur, idest utile, & expediens.
28 Debeat, verbum, preceptum, & necessitatem importat, & si quando sapiat honestatem, illud est speciale.
29 Hierosolymitana Religio à primeva illius fundatione non tantum ad hospitalitatem, sed etiam ad militandum pro fide fuit instituta.
30 Necessarium ex proprietate designat preceptum, & obligationem.
31 Actus contra legis, vel statuti prohibitionem est nullus, licèt non adsit decretum irritans.
32 Praesertim in his quae habent perpetuam causam prohibitionis.
Limitatur quatuor modis à num. 74. usque ad num.93.
33 Lex Non dubium, C. de legibus, locum habet etiam in Regularibus, & personis Ecclesiasticis, etiam exemptis, contra Vasquez.
34 Ius civile ab omnibus servati debet, ubi contrarium non reperitur statutum per ius canonicum.
35 Ordo datus per prius, & posterius, censetur datus de forma.
Declaratur quatuor modis à num.74. usque ad num.93.
36 Constitutio disponens aliquos non esse admittendos ad professionem, nisi prius facta inquisitione de eorum qualitatibus, inducit formam.
37 Forma in actibus humanis est partium ordinatio secundum prius, & posterius.
38 Substantialia actus debent simul, & contemporaneè cum ipso actu explicari, & num.62.
Declaratur, num.39. & 41.
39 Cingulum militia non materialiter tantum, sed formaliter est accipiendum.
40 Miles semel remanet semper miles, quamdiu non est exauthoratus.
41 Pro forma non est absurdum, ut inducatur etiam aliquod praeambulum.
42 Executor datus cum potestate limitata nulliter procedit, si fines mandati non servat.
Declaratur, num.93. & seqq. usque ad num.101.
43 Professio facta in manibus Delegati excedentis limites suae facultatis non valet.
Declaratur, num.93. & seqq. usque ad num.101.
44 Hierosolymitani milites non descripti in matricula non habentur pro Fratribus, nec privilegiis fruuntur, & num.66. & num.100.
45 Miles non matriculatus censetur tamquam privatus, seu paganus, & num.63.
46 In Hierosolymitana Religione professio fieri non potest, nisi in gradibus militum, Capellanorum, & servientium, & factis probationibus nobilitatis, aliàs non valet, & num.91. & 99.
47 Decretum irritans formam substantialem inducit.
48 Hierosolymitani sexdecim Capitulares facultatem non habent decernendi contra statuta Ordinis.
Sed solum generale Capitulum, num.54.
49 Et eorum ordinationes sunt temporales usque ad novum Capitulum generale, etsi contigerit eas a Sede Apostolica confirmari.
Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

Declaratur, num. seq.
50 Constitutio Capituli generalis confirmata à Papa, donec revocata non fuerit per sequens generale Capitulum, dicitur perpetua, quamdiu non revocatur.
51 Forma servari debet etiam in minimis, aliàs actus est nullus.
52 Forma à iure tradita in dubio censetur substantialis, & de essentia actus.
53 Professioni tacitae obstant impedimenta omnia, quae obstant professioni expressae.
55 Professio tacita requirit consensum tum Religionis, tum profitentis.
56 Miles praesumitur ignorare ius inducens professionem tacitam ex susceptione habitus, & actibus professorum. Et haec ignorantia impedit tacitam professionem.
Contrarium, num.107.
58 Cinguli ornatus in militibus Regularibus de iure non requiritur, & num.69. usque ad num 73.
59 Cinguli, seu spathae caeremonia in creatione militis Regularis fuit praetermissa in Pontificali reformato iussu Clem. VIII. & num.72.
60 Cur adhibeatur in creatione militis saecularis, & regularis.
61 Proximè cingendus habetur pro cincto.
62 Solemnitas, quae potest subsequi, numquam dicitur de substantia, vel forma.
63 Miles non praecinctus, aut non matriculatus non gaudet militum privilegiis.
64 In militis creatione antiquae caeremoniae hodie non sunt in usu.
65 Cingulo decorari dicitur qui miles creatur, etiamsi cinguli solemnitas non servetur.
66 Cingulo caelestis militiae praecingi dicitur Clericus.
67 Cingulum in iure quandoque pro dignitate ipsa usurpatur.
69 Professionis substantia consistit in tribus votis solemnibus, & num.73.
70 Habitus Religionis non est de substantia monachatus.
74 Verba necessitativa, & ordo datus non inducunt formam annullativam actus, quando eadem, vel alia iura dicunt actum valere, & num.91.
Hierosolymitani professi non servata forma statutorum olim deiiciebantur ad gradum inferiorem, & nu. seq.
76 Poena specialis tollit poenam annullativam actus, maximè ubi poenae se ad invicem non compatiuntur, & num.118. & 124.
77 Ratio statuti abrogati allegari potest ad decisionem causarum.
78 Hierosolymitani milites per cingulum distinguuntur à Capellanis, & servientibus, & num. seq.
79 Rubrum declarat materiam nigri esse illius natura, cuius est rubrum.
80 Forma statuti circa professionem regularem non censetur substantialis, nisi habeat decretum irritans.
81 Etiamsi datus sit ordo per prius, & posterius.
82 Nullatenus dictio, importat nullitatem actus ipso iure.
83 Et habet vim decreti irritantis.
84 Professio quamvis a puella fieri non debeat ante explorationem voluntatis, tamen si fiat, valida est.
85 Idem in professione facta ante annum 18. & 22. in Religionibus Minimorum, & Redemptionis captivorum contra statutorum praescriptum.
86 Praeposteratio in formalibus, & in his, quae sunt de substantia, vitiat actum, secus in aliis.
87 Statutum si in una parte apponat decretum irritans, in alia non censetur formam substantialem inducere; licet verba sint apta illam importare, & num. seqq.
88 Stylus statuentium maximè est attendendus ad intelligentiam statutorum.
89 Missa non est de substantia electionis Papae.
90 Statuta Ordinis Hierosolymitani ubi voluerunt actum esse nullum, explicite apposuerunt decretum irritans.
91 Clausula decreti in fine posita refertur ad omnia praecedentia.

92 *Relatio fieri debet ad proxima.*

93 *Clausula*, servatis servandis, *non refertur nisi ad substantialia.*

94 *Denunciationes matrimoniales non sunt de substantia: & ideo si omittantur à Delegato ad dispensandum cum clausula*, servatis servandis, *actus non vitiatur.*

95 *Executor non est mixtus, sed merus ubi commissio dirigitur parti impetranti.*

96 *Clausula apta importare executorem mixtum, in litteris gratiæ nihil operantur, nisi adsit clausula*, vocatis vocandis.

97 *Delegatus non servans formam mandati tunc demum nulliter procedit, si conditiones in commissione adiectæ sint præter ius: secus si de iure insint, & aliàs non sint substantiales, & num. seq.*

98 *Clausula*, servatis servandis, *& consimiles non sonant in conditionem, sed in monitionem, nec dant novam formam mandato, sed instruunt executorem.*

101 *Professio in Religione Hierosolymitana non potest declarari nulla à Vicecancellario; imò nec à Magno Magistro, nisi adhibito Ordinario.*

102 *Professio in dubio valida est iudicanda.*

103 *Professio tacita locum habet iuxta iuris dispositionem, etiam in militibus Hierosolymitanis extra Conventum degentibus.*

104 *Habitus professorum in militibus Hierosolymitanis est Crux alba in pallio, & n. seq.*

105 *Professio tacita inducitur per susceptionem habitus professorum patenter distincti ab habitu Novitiorum etiam sine actibus, qui a solis professis fieri solent.*

106 *Habitus professorum gestatio in dubio censetur fieri potius ex causa necessaria, quàm voluntaria.*

107 *Professio tacita iuxta iuris dispositionem inducitur etiam in milite, qui ignoravit suam professionem expressam fuisse irritam.*

108 *Inducitur per actus solis professis convenientes, & num. seqq.*

109 *Fratris [illegible] in Religione Hierosolymitana non convenit [illegible] professo.*

110 *Novitii possunt esse in iudicio absque superioris licentia.*

111 *Professio tacita induci non potest nisi prius annus probationis fuerit completus.*

113 *Annus probationis ad valide profitendum requiritur etiam in Religione Sancti Ioannis Hierosolymitani.*

114 *Fallit in Bohemis quibus indultum est, ut non teneantur esse in probatione, nisi per sex menses.*

115 *Annus probationis non sufficit, ut sit completus, sed usque ad professionem continuari debet, aliàs irrita est professio.*

Contrarium, num. seqq.

116 *Novitius, qui transacto anno exivit à Religione, ad eam reversus, potest illico profiteri, nisi Religionis, aut personæ conditio sit immutata.*

117 *Idem in puella, quæ, finito tempore novitiatus exivit à monasterio sine licentia Ordinarii.*

119 *Antiquitas in militibus Hierosolymitanis currit à die soluti passagii.*

120 *Sed ea Equites non fruuntur; nisi à die professionis.*

121 *Novitius finito anno probationis arctari non potest à Superioribus ad alium annum novitiatus repetendum.*

Maxime sub pœna nullitatis, num. 123. & 124.

122 *Novitiatus prorogari non potest à Superioribus Regularibus ultra annum, nisi ex iusta causa, & ad breve tempus.*

123 *Professi sunt censendi in Ordine Minimorum ducentes originem à Iudæis, & Saracenis, non obstante statuto, & protestatione eis facta, quod eorum professio foret nulla.*

125 *Peragere idem est, quod perficere, & ad exitum perducere.*

1 QVi Presbyterum. Ponit triplicem pœnam interficientis Presbyterum. Nota ex textu ibi, *militiæ cingulo careat*, juncta glos. 3. militem armatæ militiæ deponi à dignitate sua, seu degradari per detractionem cinguli militaris ad instar militis cœlestis militiæ, idest Clerici, qui degradatur per ablationem instrumenti ad Ordinem suum spectantis, ut est textus in *cap. Degradatio, de pœn. lib. 6.* & notat præcit. glos. & Hostien. *num. 4.* facit *cap. Falsas, de pœnit. distinct. 5. & cap. Admonere, 33. quæst. 2.* & ex hoc videtur inferri posse, ut sicut instrumenta hujusmodi sunt de substantia Ordinis Clericalis, *cap. Presbyter, cum mult. cap. seq. 23. distinct.* & notatur in *cap. Unico, supra de sacr. unct. & in cap. fin. de sacram. non iter.* ita cingulum sit de substantia Ordinis militaris: sed de hoc latissimè differam in sequenti quæstione.

Ex facto quæsitum est, An cingulum militiæ in sacra Religione Hierosolymitana sit de substantia professionis, 2 Regularis in gradu militum, ita ut illius omissio irritet professionem expressam, & impediat tacitam.

Emersit nuper hæc discrepatio in casu Equitis Corsini, qui anno 1640. die 12. Februarii solemnem professionem Fratrum militum S. Joannis Hierosolymitani emisit Romæ in manibus Eminentissimi D. Cardinalis Antonii Barberini in vim facultatis eidem specialiter attributæ per litteras in forma Brevis san. mem. Urbani VIII. sed post multos annos obtenta à Sanctissimo D. N. Innocentio X. in integrum restitutione adversus lapsum quinquennii, intentavit judicium nullitatis suæ professionis ex pluribus causis; sed præcipuè ex eo, quod ante professionem 3 non fuerit ornatus cingulo militiæ, idest zona cum gladio, seu ense, secundum Archidiacon. *in cap. Si quis, num. 1. 50. distinct.* Lucam de Pen. *in l. Is quidem num. 3. C. Qui militare poss. lib. 12.* & Petr. Gregor. Tholosan. *in Syntagmat. iuris univers. lib. 11. cap. 3. num. 14. & 27.* Unde emanavit præinsertum dubium, super quo scripserunt ferè quotquot extant in Urbe magni nominis Theologi, & Advocati; idque tam variè, ut in una, & eademmet Religione non defuerint, qui in contrarias abierint opiniones, ut propterea quæstio plerisque visa fuerit ardua, & difficilis.

Et quidem prima consideratione dicendum videtur traditionem cinguli militaris esse substantialem, primò ex dispositione juris communis; secundò ex forma statutorum ipsius Religionis, tertiò ex ordinationibus capitularibus ejusdem.

4 Circa primum, idest de jure communi nemini dubium est, quin milites sint cingulo decorandi, seu ense cingendi, ut *l. Filius familias*, ibi, *cingi confestim iussus, & l. Titius*, ibi, *& postea cinctus, ff. de militar. testam.* & notat glos. *unica, in l. Milites*, ibi, *item quod ei ensis cingatur, ff. Ex quibus caus. maior.* & in Extravagan. Joan. XXII. *Quia in futurum, in ver. Militari, de torneam.* sed valde controversum, qualis sit ejusmodi solemnitas, & quidem esse substantialem, & intrinsecam, non autem accidentalem, videtur suaderi posse ex sequentibus.

5 Et primò in quolibet gradu, seu ordine illud est essentiale, & intrinsecum, in cujus traditione potestas illius gradus, seu ordinis confertur, *cap. Episcopus cum pluribus, cap. seqq. 23. distinct.* S. Bonaventura *in 4. sententiar. dist. 24. part. 2. art. 1. quæst. 4. num. 58.* Tabien. *in ver. Ordo, 2. num. 5. in fin.* Suarez. *de legib. disputat. 5. cap. 31.* Sed potestas juris, de qua in *cap. Ius militare, 1. distinct.* confertur 6 militi in eo actu, in quo à persona ad id auctoritatem habente cingitur cum prolatione verborum, *Esto miles, & accipe sanctum gladium, in quo deiicies adversarios populi Dei, ut 2. Machabæorum cap. ult.* & tradit Paris. de Put. *in tractat. de re milit. lib. 7. cap. 13.* incipien. *Miles, seu armiger, num. 6. inter tract. communes tom. 12. fol. 149.* & Cassan. *in Catalog. glor. mund. part. 9. consider. 26.* & ante eos Lucas de Pen. *in l. His quidem, num. 3. in ver. Cingulo, C. Qui milit. poss. lib. 12. ubi num. 4.* subdit [Cingulo militari provida majorum institutione gladium insertum esse, & hoc, ut collato honore cinguli, potestas quoque ipsius gladii intelligatur aliqualiter esse collata,] & patet ex Ponti- 7 ficali Romano *lib. 1. rubr. penult. de Benedictione novi militis*, ubi Pontifex dat ei genuflexo ensem nudum, dicens, *Accipe gladium istum in nomine Patris, &c.* tum eum cingit ense in vagina reposito, dicens: *Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime:* postea ter eum leviter percutit cum ense evaginato semel dicens: *Esto miles pacificus, strenuus, fidelis, & Deo devotus.* Ergo traditio cinguli est essentialis ad gradum militis adipiscendum.

Secundò. In traditione cinguli miles creatur, ut in

Pon-

Pontificali Romano *lib. 1. d. rubr. penult.* Parif. de Put. *d.*
8 *num.6.* ibi, *miles cùm creatur cingulo cingitur :* ergo ante
cinguli traditionem non est miles, quia nihil est antequam
creetur, cùm creare sit ex nihilo aliquid facere, S. Thom.
in 1. 2. quæst.45. art. 1. & consequenter forma traditionis
cinguli est substantialis, cùm det esse rei, *l. Iulianus, §.*
Si quis, ff. ad exhibendum cum simil. quo argum. Oldrad.
9 *cons.180. Quæstio est utrum Imperator, per tot.* ac præcipuè
num.7. concludit coronationem esse de substantia, ad hoc
ut Imperator possit se immiscere administrationi Imperii,
10 quia in coronatione Imperator dicitur oriri, & sic incipe-
re esse, *l. Omnes,* ibi, *Ortus Imperii protulerunt, &c. ff.*
de fer. juncta gloss. *in ver. Ortus;* unde non immeritò Petrus
Antribolus *in tract. de muner. §. 4. num. 17. inter tract. com-*
mun. vol. 11. fol.66. [Dummodo, inquit, solemnitas con-
sueta servetur, ut quia in Ecclesia ante Altare ille, qui
facit, eum osculetur, & cùm percutiat in maxilla, &
ensem ei cingat, & calcaria sibi calcientur, miles est.]
11 Quo fit, ut secundum Bald. *in proœm. Decretal. in verb.*
Gregorius, num.43. portans publicè militarem ensem, &
calcaria deaurata, miles præsumatur.
12 Tertiò. Speciale est in Principe, qui solutus est legibus,
ut solo verbo creare possit doctorem, vel militem, dicen-
do *esto doctor,* vel, *esto miles,* ut notat Angel. *in l. 2. num.*
1. C. de crimin. sacrileg. & in l. 1. num.2. vers. Et eadem ra-
tione, Cod. de sent. pass. Ergo inferiores, qui jure commu-
ni sunt adstricti, hoc non possunt, *l. Ius singulare, & l. Quod*
verò contra, ff. de legibus, sed tenentur ut solemnitatem
cinguli ad præscriptum dictæ legis *Filius familias, ff. de mi-*
lit. testam.
13 Quartò. In milite inermis militiæ, insigna doctora-
lia, videlicet liber, & infula sunt de substantia doctora-
tus; tunc enim Doctor quis efficitur, & accipit potesta-
tem docendi, cùm à persona legitima accipit librum, cum
verbis, *Accipe librum, &c.* ergo, & in milite armatæ mi-
litiæ insignia militaria, scilicet cingulum, est de substan-
tia gradus militaris: quo argumento præclarè utitur Bald.
14 loco proximè citato *num. 41. & 42.* Exemplo Impera-
toris, qui non dicitur graduatus, nisi postquam coronantem
receperit infulam, ut *l. Bene à Zenone, C. de quadriennali*
præscription. nam sine corona Imperialis majestas non co-
ruscat, ut *l. 1. C. de auro coronario;* licet Bald. in solutione
quæstionis dicat [Si non est insignitus, aliis insignia trade-
re non potest] ad quod allego bonum textum in *cap. Dai-*
bertus, 1. q.7.
15 Quintò. Valet argumentum à milite cœlestis militiæ
ad militem armatæ militiæ, glos. 2. *in l. Milites, C. de lo-*
cat. & conduct. Everard. *in loco à milite armata militia;*
sed in milite cœlestis militiæ, id est in Clerico, traditio in-
strumenti ad ejus Ordinem spectantis: ita est de substan-
tia, ut ea omissa character Ordinis non imprimatur, ut
est diffinitum à Concilio Florentino in decreto fidei Euge-
nii IV. *§. 5. vers. Sextum Sacramentum, tom. 4. Concilior.*
part. 1. pag.614. col.2. Ergo eodem modo in milite armatæ
militiæ traditio instrumenti, idest cinguli, est de substan-
16 tia, adeo ut ea omissa, ordo militaris non conferatur. Ad
hoc text. optimus *in cap. Si qui ibi, militaverit, & chlamy-*
dem sumpserint, aut cingulum, 50. distinct. ubi Gemin. &
Præpos. *num. 1.* notant, per quæ signa, & actus quis dica-
tur promoveri ad militiam sæcularem, videlicet per chla-
mydis, & cinguli dationem.
17 Sextò. Tunc desinit quis esse miles, cùm cingulum mi-
litiæ deponit, vel eo spoliatur. Primum patet ex Conci-
Nicæno *Can. 12.* ibi, *cingulum militiæ deposuerunt :* ideòq;
Ludovic. Lacerda *in adversar. Sacris. cap. 146. num. 16. in*
martyrio Marcelli Centurionis die 30. Octobris, observat sic
eum loquutum fuisse Tyranno: *Si talis est conditio mili-*
tantium, ut Diis, & Imperatoribus sacra facere compellan-
tur, ecce proiicio cingulum, & militare recuso. Hæc ille: se-
cundum similiter patet, quia miles cùm degradatur, insi-
18 gniis militaribus exuitur, *l. 2. §. Ignominiæ, ff. de is, qui*
notantur infam. & præcipuè cingulo, ut in hoc cap. ibi,
sue militiæ cingulo careat, ubi gloss. *in ver. cingulo,* & Ho-
stien. *num. 3.* dicunt militem deponi à dignitate sua, seu
19 exauthorati, sicut Clericum: quo fit, ut si hoc cingu-
lo spolietur, perdat omne militiæ privilegium, ut dicunt
Lucas de Penna, & Cassan. supracit. *num. 3.* Si igitur per
cinguli depositionem, seu ablationem miles esse desinit;
eodem modo per cinguli susceptionem esse incipit: nam

omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dis-
solvitur, *cap. Omnis, 27. quæst.2. cap. 1. infra de reg. iur.* quo
argumento in terminis nostris utitur gloss. *in d. §. Ignomi-*
nia, in ver. Efficit, & Bald. *in proœm. Decretal. in verb. Gre-*
gorius, num.41.
Septimò. Ad prædictorum corroborationem ponderan- 20
dus est textus singularis in materia in *cap. Degradatio de*
pœn. lib.6. ubi disertis verbis cavetur: *ut actualis, sive so-*
lemnis cœlestis militiæ militis, id est Clerici degradatio fiat
ut exauthoratio eius, qui militiæ deservit armata, cui mili-
taria detrahuntur insignia, & mox subjicitur, *ut Clericus*
degradandus habeat in manibus, librum, vas, vel aliud
instrumentum, seu ornamentum ad Ordinem suum spectans,
eique Episcopus singula sive sint vestes, calix, liber, seu
quævis alia, quæ illi in sua ordinatione fuerint tradita, sin-
gulariter auferat usque ad primam vestem, quæ datur in
collatione Tonsuræ. Hæc ibi: ex quo textu patet in 21
gradibus conferendis, aut auferendis pari passu ambulare
cœlestis, & armatæ militiæ milites, & insignia, seu in-
strumenta in utrisque esse de substantia, cùm per illorum
traditionem, & detractionem gradus conferantur, & au-
ferantur, quod clarè adnotavit Bald. *d. num.41.* dicens: *Si-*
cut quis degradatur per insignia, ita è converso graduatur per
insignia.
Ultimò, aliis omissis idem suaderi potest, quia in mili- 22
te Regulari habitus videntur esse de substantia professio-
nis, ut deducitur ex Pontificali Romano *in rubrica de*
creatione militis Regularis, quæ est rubrica ultima *lib. 1.* ubi
sic legitur: *Cùm Summus Pontifex committit aliquem*
creari in militem Ordinis militaris, Pontifex, cui creatio
huiusmodi commissa est, in primis imponit ei habitum illum,
quo milites illius Ordinis, quem intendit profiteri, uti con-
sueverunt : deinde recipit ab eo adhuc genuflexo professio-
nem per tales emitti solitam votorum, secundum illius Or-
dinis instituta. Hactenus verba Pontificalis, quæ satis
videntur innuere, susceptionem habitus esse substantia-
lem ad constituendum militem Ordinis militaris, sicuti
est professio, cùm per hæc duo miles creetur, & in esse
producatur, secundum ea quæ dicta sunt supra in 2. *argum.*
num.7. Ergo & cinguli susceptio videtur esse substantialis, 23
cùm cingulum veniat appellatione habitus, seu vestis, ut
l. Vestis, juncta glos. *in verb. Præcingendi, ff. de aur. & ar-*
gent. legat. Hæc de jure communi.
Circa secundum, id est ex statutis Religionis Hierosoly- 24
mitanæ, multò clariùs deduci potest cingulum esse de sub-
stantia professionis in gradu militum: nam statutum se-
cundum de *recept. fratr.* disponit per hæc formalia verba,
videlicet: *Chi dimanderà d'essere ricevuto alla professione*
dell'Ordine nostro in grado di Cavaliero, prima che pigli
l'habito, e faccia la professione, è necessario, che sia ornato
del cingolo della militia; e però se da alcun Principe Catto-
lico, overo da altro, che habbia autorità di concedere il grado
di Cavalleria, non haurà ottenuti gl'ornamenti della militia
dal Fratello Cavaliero dell'Ordine nostro, che riceverà la
sua professione, overo da alcun'altro Fratello Cavaliero del-
l'istessa militia riceva gl'ornamenti secondo la consuetudine,
che s'osserva nel concedersi la militia; e finalmente con l'or-
dine sudetto faccia la professione. Però i Capellani, i serven-
ti d'armi, e d'officio non è necessario ornargli di tali insegne
militari.
Primò enim verba illa, *è necessario,* videntur formam 25
substantialem inducere: nam in gradibus, seu Ordinibus
conferendis omnia illa, de quibus non constat utrum sint
de substantia, vel non, invenitur tamen in jure, ut de-
beant fieri, intelliguntur esse de substantia, & hoc pro re-
gula constituit S. Raymundus *in Summa lib. 3. de ætat.*
ordinand. §. 11. incip. *Quid si aliqua, vers. Ad hoc varia,*
Gofred. *in summ. tit. de ætat. & qualit. §. Vnctionem autem,*
Hostien. *in summ. tit. de sacr. unct. §. A quo, vers. Consilium*
tamen est, Archidiacon. *in cap. Quorundam, sub num. 3.*
distinct. 23. Henrich. Boich. *in cap. final. num. 3. supra de*
Sacram. non iterand. Hostien. Joan. Andr. Butr. Cardin. &
omnes in *in cap. unico :* & ibi dixi *num.8. & 9. supr. de Sacr.*
unct. Et in specie ex verbis necessitatem designantibus for- 26
mam substantialem induci scripserunt Signorol. de Homod.
cons.87. num.4. & 5. & reddens rationem, quia deficienti-
bus necessariis, actus evidenter corruit, Albert. Brun. *in*
tract. de form. tit. Quando aliquid censeatur traditum pro for-
ma fol. 34. concl.4. post med. ver. Et secundum Signorol. Socin.

fen. *conf.283. num.2. lib.2. & conf.92. num. 14 & 15. lib. 4.* Paris, *conf.19. n.19. lib.2.* Bertazzol. *conf. crimin.83. n.1.* Peregrin. *conf.99. num.20. & 21. lib.5.*

27 Nec refert, quod necessarium quandoque exponatur, idest utile, & expediens, glos. *fin. in Clem.1. de procur.* glos. *in l.1. in verb. Necessarium, ff. solut. matrim. & in l. 1. in verb. Necesse, ff. de offic. Praefect. Praetor.* & quandoque significat commoditatem, & honestatem, glos. *penult. in cap. Omnis, 21. quaest.4.*

28 Quoniam id contingit non ex proprietate vocabuli, à qua in dubio non est recedendum, *l. Non aliter, de leg. 3.* Gelder. *consil. 24. post princ. de praebend.* sed quia hoc verb. quandoque impropriatur propter subjectam materiam, ut notat glos. in Clemen. *Attendentes, in verb. Debeant, de stat. Monach.* ubi ait illud verb. *Debeant*, esse praecepti, & necessitatem importare, & si quandoque sapiat honestatem, illud esse speciale: & sequitur Abb. *in cap.1. num. 7. infr. de desponsat. impuber.* & Felin. *in cap. Nam concupiscentiam, num.6. supra de constit.*

29 Itaque necessitas suscipiendi cingulum, de qua loquitur dictum statutum secundum, non videtur ad bene esse, vel secundum quid, sed substantialis, & praecisa: & quidem meritò, quia S. Religio Hierosolymitana à primaeva sua fundatione, non tantùm ad hospitalitatem, sed etiam ad militandum pro Fide fuit instituta, ut constat *ex statuto secundo, tit. de reg.* & cingulum instituit, ut esset constitutivum gradus, & Ordinis militaris, ideóque cùm Magnus Magister vult ex gratia transferre servientem ad gradum militis, sola cinguli traditione citra ullam aliam solemnitatem id praestat.

30 Sed quatenus verba illa statuti, *è necessario*, formam substantialem non inducerent, negari tamen non potest, quin ex proprietate vocabuli designent praeceptum, & obligationem, *ut cap. Quisquis praeceptis, 14. quaest. 1.* ibi, *Quod imperatur necesse est fieri:* nec non ibi, *ubi praeceptum necessitas est servientis, cap. Domino Sancto, 50. distinct.* & ibi glos. *in verb. Necesse*, & Archidiacon. *num. 1.* Felin. *in d. cap. Nam concupiscentiam, num. 5. & 6. de constitut.*

31 Quotiescumque autem lex, vel statutum praecipit, aut prohibet aliquid fieri, actus in contrarium gestus est ipso jure nullus, etiamsi lex, vel statutum non procedat ulterius ad irritationem actus: casus est in *l. Non dubium*, ubi Bart. *num.2.* Bald. *eodem num. in 4. notab. & num.11.* Jason. *num. 4.* & communiter Legistae, *C. de legibus;* unde non est vis. An verba statuti, *è necessario*, importent formam, vel praeceptum, quia utroque modo irrita est professio facta sine praevia traditione cinguli, contra illius statuti di-
32 spositionem. Quae regula maximè procedit in his, quae habent perpetuam causam prohibitionis, ut hoc casu glos. *unica, in cap. Vides, 10. distinct.* Abb. *in cap. Ad Apostolicam, num.11. de regular.* post Joan. Andr. *ibidem num. 3. in verb. Obtineat:* nec audiendus est Gabriel Vasquez *in 1.2. disput. 165. cap. 2.* dicens illam *l. Non dubium*, cùm sit Juris Caesarei non habere locum in Religiosis, & personis
33 Ecclesiasticis ab eo exemptis: imò nec in Regnis Hispaniae, & Franciae; quoniam non ita loquutus fuisset, si advertisset legem illam esse canonizatam in *cap. Imperiali 25. q. 2.* ut ibi per Archidiacon. *in verb. Constitutione*, ad idem *cap. Ne nimia, de Religios. domibus, cap. unico in princip. eodem tit. lib.6. cap. Quae contra ius, de regul. iur. eod. lib.* Praeter-
34 quamquod etiamsi *dict. l. Non dubium*, non esset specialiter canonizata, adhuc tamen obligasset omnes; quia jus canonicum statuit, ut in his, in quibus non est contrarium expressè dispositum per Sacros Canones, servetur jus civile, ut *in cap. 1. de nov. oper. nuntiat.* & ibi omnes interpretes, Suarez *de legibus lib.3. cap.8. num.3.*

35 Deinde ponderanda sunt verba illa praedicti statuti secundi de *rescript. fratr. Prima che pigli l'habito, &c.* nec non illa, *e finalmente con l'ordine sudetto, &c.* Nam ordo datus per prius, & posterius censetur datus de forma, *cap. Quia propter, de elect. cap. final. de restit. spoliat. & cap. Cum dilecta*, & ibi Felin. *num.6. vers. Sextum signum*, ubicumque est prius, & posterius, ibi est ordo, *de rescript.* & voluit Bald. *in l.1. num.8. vers. Ex dicto ergo Roffredi, C. Ne liceat tertio provocare*, Rota *decis.167. n.6. part.2. rec.* Idemque in verbis praecipientibus aliquid fore praemittendum, antequam fiat actus, tradiderunt Signorol. *consil. 115. num.3.* Brun. *in tract. de forma, tit. Quando aliquid censeatur traditum pro forma, fol. 34. conclus. 4. in fin.* Menoch. *conf.695. num.15.* & in terminis quod constitutio 36
statuens non aliter ad Religionem aliquos esse admittendos, nisi prius facta diligenti inquisitione de qualitatibus profitentis, inducat formam, ita ut ea non servata actus sit nullus, firmavit Rota *in Toletana professionis 27. Februarii 1595.* coram Cardinali Panfilio seniore, impressa apud Garziam *de beneficiis part. 9. cap. 2. num. 330. vers. Neque obstat*. Et est ratio, quia forma in actibus hominum 37
nil aliud est, quam partium ordinatio, secundum prius, & posterius, ut dicunt Bald. *in tract. de iure Prothomis. nu. 15. in fin.* Tiraquel. *de tract. lignag. §. 36.* glos. 2. *num. 26. ad medium*.

Nec obstat si dicatur: cùm traditio cinguli debeat prae- 38
cedere professionem, non potest censeri de forma substantiali ipsius professionis, quia quae sunt de forma substantiali actus, debent simul, & contemporaneè cum actu explicari, Jas. *in l. Universa num. 10. C. de prec. Imper. offerend.* ubi quod totus mundus sequitur hanc doctrinam Paul. de Castr. *conf.292. col.2. in fin. & col.3. in princ. lib. 2.* Felin. *in d. cap. Cum dilecta, num.4. vers. Quartum signum, de rescriptis*.

Id inquam non obstat, quoniam verba illa statuti, *sia or-* 39
nato del cingolo della militia, non sunt accipienda materialiter tantùm pro nuda cinguli susceptione, sed formaliter, prout cingulum designat gradum militiae, ut observat Fran. Menen. *de equestri, seu militari Ordin. Symbol. in cap. De form. veter. & nova creandi equites, fol.4. vers. Hinc cingulo;* ita ut si sensus, ut ante habitus susceptionem debeat esse constitutus in dignitate, & gradu militari, in quo quidem gradu tunc constituitur, cùm ense, vel Baltheo praecingitur.
Gradus autem militiae per cingulum semel susceptus sem- 40
per durat, & semel miles semper remanet miles, quamdiu non est exauthoratus, ut hic patet, & in *cap. Degradatio, §. Actualis de poen. lib 6.* atque ita dignitas militaris, de qua loquitur statutum in sensu formali, est contemporanea cum professione regulari, quia vera est assertio: hic qui profitetur, modo est actu miles; sicut in simili Ordo Episcopalis requirit ex necessitate consecrationis ut ordinandus sit actu Sacerdos, ut ex communi Canonistarum sententia scripsi in *cap. Tuae litterae, n.6. de Cleric. per salt. promot. & in cap. Maximè n.81. de ordin. ab Episcop.* & tamen satis est, ut multò antè susceperit Ordinem Presbyteratus, quia character semel impressus semper remanet, *cap. Quod quidam, 1. q. 1.* Praeterquamquod non est absurdum ut pro forma
induci possit etiam aliquod praeambulum, ut per Signorol. 41
conf.115. n.3. & Roman. *conf.236 n.8. vers. Tertiò*.

Ulterius observandum est hoc casu professionem non 42
fuisse factam in manibus Superioris Regularis, qui de jure communi potestatem habet incorporandi Religioni, *cap. Nulla, 18. quaest.2.* Abb. *in cap. Cum Ecclesia Vulterana, num.9. vers. Praedicta procedunt, de elect.* & notatur *in cap. final. de reg. lib.6.* Sed omissa fuit in manibus Delegati Apostolici, qui per litteras Papales babebant commissionem limitatam, & modificatam cum clausula *serva-*
tis servandis: & cùm negari non possit quin solemnitas 43
cinguli servanda esset ex statuto Religionis, utique ea non servata, professio nullam habuit roboris firmitatem; quia quotiescumque datur alicui potestas, seu mandatum ad aliquem actum explicandum cum certis conditionibus, seu modificationibus, actus gestus illis non servatis est ipso jure nullus, etiam si conditiones illae aliàs non essent substantiales: haec est theorica glossae notabilis in Clement. 1. *in verb. Inhibentes, vers. Sed quaero, de iur. patron.* quam sequuntur Ancharan. *in cap. Statutum, §. fin. vers. Adverte, de rescript. lib.6.* Abb. *in cap. Ex parte, num.5. de constitut.* & ibi etiam Felin. alios cumulans *n. 1. vers. Secunda limitatio*, Roman. *conf. 203. Quoad primum, n.7.* & in terminis quod ubi à principio conceditur potestas limitata aliàs non habenti recipiendi ad professionem, receptio eam potestatem excedens sit nulla, quamvis non adsit decretum irritans, probant novissimè Thomas Sanchez *super Decalog. lib.5. cap.4 num.26.* Suarez *de Religione tom. 3. lib.6. cap.11. num.4. vers. At vero si Religio*, & ante eos Lapus *alleg.86. num.2. ante fin. vers. Item ex quo Religiosi, & duobus seqq.*

Quare non immeritò Vicecancellarius Religionis te- 44
nuit praedictum Equitem describere inter milites professos ob eam rationem, quia ex instrumento ejus professionis non apparebat eum fuisse ornatum militiae cingulo,

& Ma-

& Magnus Magister mandavit eidem Vicecancellario, ut fidem traderet cum expressione causarum, ob quas noluit prædictum instrumentum registrare: & ita intrat *statutum 31. in tit. de recept. Fratr.* quo præcipitur, ut professi
45 extra Conventum describantur in matricula, alioquin pro Fratribus non habeantur, nec privilegiis fruantur. Quod etiam est juri communi consonum, ut *l. Ex eo tempore, ff. de militar. testam.* ibi: *Qui nondum in numeris sunt, licet etiam electi tyrones sint, & publicis expensis iter faciant, nondum tamen milites sunt*, & notat Alexand. plurimos cumulans in *l. Centurio, num. 23. ff. de vulgar.* ubi ait militem non matriculatum censeri tanquam privatum, seu paganum.

46 Circa tertium quatenus professio non esset nulla in vim dicti statuti secundi *de recept. fratr.* extat tamen ordinatio prima eod. tit. edita in Capitulo Generali anno 1603. cujus hæc sunt verba: *Ne de cætero tam in conventu, quàm extra aliquis ad habitum nostrum suscipiendum alio quocumque modo, gradu, seu denominatione admittatur, nisi in tribus distinctis gradibus declaratis in statut. 2. 29. & 30. de recept. fratr. Factis & exhibitis probationibus nobilitatis, & legitimitatis respectivè bonis, & validis, iuxta dictorum, & universam aliorum statutorum formam & tenorem, decernentes quodcumque secus faciendum ita nullum fore, ut semper de invaliditate ac nullitate professionis impugnari possit, & iustitia mediante non canonicè admissi ad habitum dimittendum, cogi possint, & debeant.*
8 Hactenus verba ordinationis, quæ cùm habeant explicitè decretum irritans, & non solum respiciant admissionem ad professionem, sed etiam modum admissionis, ut patet ibi, *alio quocumque modo*, & relationem habeant ad statutum secundum, in quo præscribitur solemnitas
47 cinguli: consequens est, ut hujusmodi solemnitas sit substantialis, quia nemini dubium est, quin decretum irritans formam substantialem inducat, Felin. *in cap. Cum dilecta, num. 6. vers. Quintum signum, de rescript.* Rota *divers. decis. 215. num. 7. ad med. part.* 1. Card. Mantic. *decis.* 286. *num. 2. & seqq.* Gregor. XV. *decis.* 384. *num.* 9. Burat. *decis.* 479. *num.* 4.

48 Nec refragatur, quod prædicta ordinatio fuerit facta à 16. Capitularibus, qui facultatem non habent decernendi contra statuta Ordinis, ut dictum fuit *decis.* 303. *nu.* 22. *& seqq. part. 7. recent.* & quod ordinationes hujusmodi sint
49 temporales, & durent tantùm usque ad novum Capitulum Generale, ut in *statut. 3. de verb. signific. & in decis.* 109. *num. 1. part. 7. recent.* ubi amplius fuit dictum hoc procedere etiam si contingat has ordinationes à Sede Apostolica confirmari, quia hoc intelligitur cum eadem qualitate temporali, idemque habetur in *decis.* 458. *num.* 3. *part. 3. recent.*

50 Nam respondetur contrarium constare ex Bulla Pauli V. confirmatoria earundem ordinationum, qua statutum est, ut vim habeant donec revocatæ, abrogatæ, vel immutatæ non fuerint per futura Capitula Generalia, quod hoc casu factum non legitur; ideòque semper durant, quamdiu non revocantur, & est communis opinio, ut attestatur Felin. *in cap. Ex literis, num. 10. vers. Est maius dubium, de Constitut.* & Dec. *cons.* 108. *Ista videtur quadam nu. 4. & in fin.*

51 Itaque cùm solemnitas cinguli sit de forma, necessariò sequitur, ut ea non servata, professio sit ipso jure nulla, *l. Iulianus, §. Si quis, C. Ad exhibendum, l. Cum hic, §. Si prætor, ff. de transact. l. Constitutionibus, in fin. ff. Ad municipal. l. 1. C. de præd. Decurion. lib. 10. cum concordant.* gloss. *in cap. Cum dilecta, in verb. Irritum*, & ibi Abb. *n.* 4. Felin. *num.* 6. & communiter DD. *de rescript.* Forma enim etiam in minimis servanda est, alias actus est nullus, Butr. *in cap. Pisanus, num. 9. in fin. de restitut. spol.* Felin. *d. cap. Cum dilecta, num. 10. vers. Amplia decimo*, Marsil. *cons.* 65. *num.* 12. Socin. jun. *cons.* 467. *num.* 13. *& seqq. lib.* 2. Dec. *cons.* 532. *num.* 5. Roland. *cons.* 72. *nu.* 58. *lib.* 3. Rimin. jun. *cons.* 467. *num.* 13. quam regulam pluribus exornat Lancel-
52 lot. Gallia. *cons.* 31. *nu.* 14. *& plurib. seqq.* Et in dubio omnis forma à jure tradita censetur substantialis, & de essentia actus, ut Bald. inquit in *l. Comparationes, num. 8. C. de fid. instrum.* & sequuntur Decius *cons.* 110. *num. 6. vers. & forma tradita*, Decian. *cons.* 72. *num.* 20. *lib.* 2. Rimin jun. *d. cons.* 467. *num.* 8. Tiraquell. *de retract. lignag.* §. 36. *glos.* 2. *num.* 29.

Ex prædictis constare videtur cinguli susceptionem in Ordine Hierosolymitano esse de substantia professionis in gradu militum: ac proinde professionem expressam, ut præfertur emissam non valere.

Ex hoc autem necessariò sequitur, ut nec intret profes- 53
sio tacita, quia cùm Eques prædictus militiæ cingulum nunquam susceperit, si defectus hujusmodi obstitit professioni expressæ, quæ est professio vera, longè magis obstitit tacitæ, quæ est præsumpta, cùm tacitum non possit operari plusquam expressum, *l. Cum quid, ff. Si certum petatur*, & ita in hac materia firmant Philipp. Prob. *ad Monach. in cap. 1. num. 4. de Regular.* Socin. & alii complures, quos citat Sanchez *super Decalog. lib. 6. cap. 3. num. 14. & 18.* Ideòque in Bulla declaratoria Constitutionis Sixti Quinti contra illegitimos, quæ incipit, *Ad Romanum, §. 13. in 2. declarat. in Bullar. tom. 2. pag.* 604. sic legitur: *Sed cùm eadem ratio vigeat in tacita professione emittenda, quæ militat in expressa, statuimus, quod in quibusvis Ordinibus, & Religionibus neque etiam tacita professio quorumcumque Religiosorum induci possit, nec inducta intelligatur, nisi in receptione Constitutionis forma servata fuerit.* Et eadem ratione decreta Clementis VIII. quæ irritant professionem emissam in conventu non designato ad recipiendos Novitios, impediunt etiam professionem tacitam, ut fusè probavi in *cap. Perlatum, num. 23. & seq.* supra de iis quæ vi, metusvè causa, ubi etiam posui alia exempla his similia. Et eo magis, quia hæc so-
lemnitas cinguli inducta est ex statutis ordinis à Sede 54
Apostolica confirmatis, super quibus solum Generale Capitulum potest dispensare, ut expressè legitur in Bulla Pauli V. confirmatoria ordinationum ipsius Religionis.

Quibus accedit, quod hoc casu videtur defuisse consen- 55
sus, tum Religionis, qui secundum omnes necessariò exigitur ad inducendam tacitam professionem, Card. *in cap. Porrectum in fin. de regul.* Abb. *in cap. Vidua, num. 5. eodem tit.* Silvest. *in verb. Religio, 3. quæst. 19. in princ.* Tabien. *in verb. Novitius, q. 5. nu. 6.* Navar. *comm. 4. de regul. n. 73. & 74.* cùm Religio integro sexennio noluerit dictum Equitem uti professum agnoscere, nec in albo professorum describere: tum etiam ipsius Equitis, qui tamquam miles præsumitur ignorasse dispositionem juris inducentis tacitam professionem ex susceptione habitus, & actibus pro-
fessorum: & hæc tacita præsumptio sufficit ad excluden- 56
dam tacitam professionem, ut novissimè firmavit Rota *in Vlixbonen. Professionis* 10. *Decembris* 1646. *vers. Nulla adest ratificatio in fine*, coram Arguelles his verbis: [Ex gestatione habitus, & actibus solis professis convenientibus non inducitur professio, nisi sciat per hoc tacitam professionem facere, quia miles in ignorantia juris comparatur mulieri.]

Sed his minimè obstantibus dicendum est, cingulum 57
nullatenus esse de substantia professionis militaris, sive spectemus jus commune, sive statuta, vel ordinationes Reli-
gionis Hierosolymitanæ. Nam quod attinet ad jus com- 58
mune, in Templariis, Hospitalariis, & Hierosolymitanis, quorum sæpè in jure fit mentio, ut *in cap. Canonica, infra de sent. excomm.* & plenè notatur in *cap. 1. in glos. in verb. Persolvant, de verbor. significat. lib.* 6. nullibi cautum reperitur, ut ornari debeant cingulo militiæ; & quod non est Sanctorum Patrum decreto sancitum, superstitiosis non est adinventionibus præsumendum, *cap. Consuluisti, 2. q. 5. cap. Inter corporalia post med. vers. Vnde si circa de translat. Episcop.*

Jura autem, & argumenta supra in contrarium adducta à *num.* 4. non procedunt in milite regulari, sed in milite sæculari, qui præcingitur ense, & calcaribus. Et hanc differentiam agnovit Pontificale Romanum; nam in Rubrica
de Benedictione novi militis, quæ est penult. *lib.* 1. posuit 59
hanc solemnitatem cinguli, & calcarium; cujus tamen non meminit in sequenti Rubrica de creatione militis Regularis, ut dictum est supra *num. 7. & 22.* Quinimò cùm in antiquo Pontificali in creatione militis regularis cautum esset ut infra, videlicet: *Tunc imponit ei Crucem, sive Spatham, aut aliud signum, sive habitum illum, quo milites illius Ordinis, quem intendit profiteri, uti consueverunt.* Postea in Pontificali emendato jussu Clemen. VIII. hæc spathæ, seu cinguli impositio tanquam cæremonia omnino accidentalis, & extrinseca ad ornatum pertinens meritò fuit prætermissa: ut attestatur Gaspar Servantius Sanctissimus D. N. Cæremoniarum Magister in hæc verba:

Io infrascritto faccio fede, che se bene avanti la reforma del Pontificale antico fatta à tempo della fel. mem. di Clemente Ottavo era usanza nel dare l'habito à Cavalieri regolari, ò di Malta, ò di san Giacomo, ò di san Giorgio, ò altri simili avanti di ricevere la loro professione, quando si faceva in mano del Papa, ò d'altro Delegato Apostolico, di crearli Cavalieri con le ceremonie di spada, e speroni, registrate nel medesimo Pontificale alla rubrica penultima del lib. primo, perche così prescriveva la Rubrica ultima de creatione militis Regularis, all'istesso lib. primo. E così in conformità si trova notato nel libro de' giuramenti, del quale si servivano i Mastri delle Ceremonie di quel tempo, quanto ne i loro Diarii, che sono appresso di me: nondimeno doppo la reforma predetta, perche nel nuovo Pontificale fu in specie reformata la rubrica de creatione militis Regularis, e fu ristretto l'atto alla sola impositione dell'habito, e ricevimento di professione, e fu levata la ceremonia suddetta di creare li Cavalieri con speroni, e spada: perciò nel libro de' giuramenti, che hanno usato da quel tempo in quà i Mastri delle Ceremonie, e nelli Diarii da loro tenuti, che si trovano appresso di me, è notato la formula di quest'atto, e l'atto medesimo senza questa Ceremonia. Et in questa conformità sono stato instrutto dalla buon. mem. del Sig. Paolo Alaleona mio Zio, che fu Mastro delle Ceremonie ne' Pontificati di Clemente VIII. Leone XI. Paolo V. Gregorio XV. & Urbano VIII. e così lo doppo praticato più volte, &c. Io Gasparo Servantio Mastro delle Ceremonie di Nostro Sig. affermo quanto di sopra mano propria.

60 Ratio autem differentiæ inter militem sæcularem, & regularem ea reddi potest, quia cùm miles sæcularis nullam emittat professionem, necesse est, ut dignitas militaris illi conferatur ab habente authoritatem per aliquod signum sensibile, & sic per traditionem cinguli, & calcarium, ut notant omnes in *l. penult. ff. Ex quibus cauf. maior.* Nam ut inquit S. Thomas *in 4. sent. distinct. 4. art. 2. ad 2.* cùm cuilibet potestate exterius datur aliquod visibile signum illius potestatis, sicut Regi datur corona, & sceptrum; & Pontifici mitra, & baculus, & annulus. At verò cùm miles Regularis solemnem emittat professionem à militibus illius Ordinis emitti consuetam, & per hujusmodi professionem cum impositione habitus creetur miles Regularis, ut in Pontificali meritò ornatus cinguli, seu aliud sensibile signum ad creandum militem Regularem non exigitur.

61 Quin etiam ulterius coghanti verius videtur nec in milite sæculari de jure ornatum cinguli esse substantialem, quod constat ex *l. Filius familias, ff. de milit. testam.* ubi dicitur: Filius familias equestri militia exornatus, in Comitatu Principis retentus, cingi confestim jussus est: & sic primò fuit creatus miles, & tertio loco cingulo militari præcinctus: & ideò gloss. *in ver. Confestim*, ex eo textu deducit regulam quam multis similibus exornat videlicet statim, seu proximè cingendus habetur pro cincto; & Bart. in summa illius textus similiter notat haberi pro facto quod de proximo est faciendum, & Lucas de Penna in *l. Hos quidem, num. 5. C. Qui militar. poss. lib. 12.* ex eadem lege notat militem paratum accingi, haberi pro accincto: & ita intelligunt verbum, *confestim*, cum aliquo temporis intervallo, ut *l. 2. §. Confestim, ff. ad Tertullian.*

62 Ergo cingulum non potest censeri de forma substantiali gradus militaris, quia tametsi substantialia actus quandoque possint permitti, secundum ea, quæ dicta sunt supra *num. 41.* tamen solemnitas, quæ potest subsequi, nunquam dicitur de substantia, vel forma, Bald. *in l. Universa, num. 2. vers. Quandoque lex, C. de precib. Imper. offer.* Felin. *in cap. Cum dilecta, num. 6. vers. Sextum*, ibi, *quando vero solemnitas, de rescript.* & latius in *cap. Quoniam in princ. ut lit. non contest.* & ratio est evidens, quia implicat contradictionem, ut actus sit prius in actu productus, & postea recipiat esse à forma, quæ dat esse rei, *l. Julianus, §. Si quis, ff. ad exhiben.* quia sic esset, & non esset, quod est impossibile, *l. Ubi repugnantia, ff. de regul. iur.* Itaque

63 ornatus cinguli in milite sæculari non requiritur nisi quoad hoc, ut tanquam miles perfectus gaudeat privilegiis militaribus: & ita loquitur textus in *dict. l. Filius familias, ff. de milit. testam.* & notat Accurs. *in l. penult. ff. Ex quibus cauf. maior.* dicens ad hoc ea necessaria esse, & quarto loco commemorat ut ense cingatur; & tradit post alios Ripa in *l. Centurio, num. 9. vers. Prima quia, ff. de vulg.* & ita etiam intelligi debet *statutum 31. de recep. frat.* quod non matriculati pro fratribus non habeantur, id est privilegiis non fruantur. Et ideò requisita glossæ *in d. l. pe-* 64
nult. appellat Cæremonias Paris. de Put. *supra citatus num. 6.* nec hodie sunt prorsus in usu, teste Afflict. *ad Constit. Neapol. lib. 1. de illicit. port. armor. num. 19.* ubi in specie asserit hanc solemnitatem cinguli tanquam inutilem, & accidentalem, unam cum aliis esse sublatam, & sufficere ut miles vacet militiæ ad hoc ut gaudeat militum privilegiis. Idemque affirmant *in d. l. Centurio*, Alex. *num. 23.* & Ripa *d. num. 9.* Ideòque ut adnotavit Francisc. Mennen. *de equest. seu milit. Ordin. Symbol. in cap. de forma veteri, & nova creandi Equites, fol. 4. vers. Hinc cingulo*, cùm prisco more in creatione militis solemnitas cinguli adhiberetur; ideò retenta eadem forma loquendi, dicitur etiam hodie decorari cingulo qui miles creatur, etiamsi ea solemnitas non servetur. Quo factum est, ut cingulum trans- 65
lative accipiatur pro insigni cujuslibet dignitatis, etiamsi ensis non applicetur, ut observat Petr. Gregor. Tholosan. *in syntagm. iuris univers. cap. 30. num. 13.* & patet ex *cap. Ex antiquis, in princ. 54. dist.* ubi Clericus dicitur cœlestis mili- 66
tiæ cingulo præcingi, & tamen Clericus nec ense accingitur, nec calcaribus, *cap. Quicunque, il secondo, 23. q. 8.* Et 67
multoties in jure cingulum pro dignitate ipsa usurpatur, ut *l. 2. C. de metatis, & epidemeticis cod. lib. & l. fin. C. de Præposit. sacr. Cubicul. d. lib. 12.* & not. gloss. in Authen. *Iurandum*, quod præstatur ab his, quæ exponit verbum *cinguli*, id est dignitatis.

Nec applicatur simile de milite cœlestis militiæ, quia in 68
collatione Ordinum materia, & forma sunt de necessitate sacramenti ex institutione Christi, ut dixi in *cap. Cum contingat, num. 3. de ætat. & qualit.* Præterquamquod degradatio Clerici fit etiam per ablationem ornamentorum, quæ ad substantiam Ordinis non pertinent, ut *in d. cap. Degradatio*, ibi, *vestimento, seu ornamento, de pæn. lib. 6.* & ex his patet etiam solutio ad objecta.

Sed quidquid sit in milite sæculari, certè in milite regu- 69
lari, de quo nunc agimus, in jure de hac cæremonia cinguli, ut prædixi *num. 58.* nil cautum reperitur; & in universis Ordinibus regularibus substantia professionis consistit in tribus votis solemnibus Obedientiæ, Paupertatis, & Castitatis, *cap. Cum ad monasterium, §. Nec æstimet*, juncta gloss. *ultim. & cap. Monachi, de statu Monachor.* Clemen. *1. de Religios. domib.* Concil. Trident. *cap. 1. sess. 25. de Regular.* Navar. *cons. 12. eodem tit.* Rota *decis. 216. num. 9. part. 2. divers.* Habitus verò susceptio quamvis fiat simul, & 70
contemporaneè cum actu professionis, & per manus ejus qui ad Religionem acceptat, nihilominus quia accidentalis, & extrinseca est professioni, non est de substantia monachatus: imò valet professio sine susceptione habitus Religionis, ut est casus in *cap. Porrectum*, & ibi Joan. Andr. Butr. Cardin. & omnes *supra, de Regular. & in cap. Quia ingredientibus, de testam.* ubi Abbatissa declaratur professa, quæ tamen nunquam induit habitum monialium.

Nec refragatur, quin potius favet Pontificale Romanum supracitatum *num. 12.* nam verba illa, *inprimis imponit ei habitum, deinde recipit professionem*, apertè ostendunt habitum esse quid præambulum ad professionem: è converso autem in hac ipsa Religione ex statuto secundo de receptione Fratrum miles primùm emittit professionem, deinde recipit pallium cum Cruce, qui est habitus professorum; & ita observatum fuit in nostro Equite, qui prius emisit tria vota substantialia, & postea habitum regularem suscepit, ut in instrumento suæ professionis; & consequenter habitus ad substantiam professionis pertinere non potest, ut patet ex dictis supra *num. 38. & 62.*
Ergo idem dicendum de cingulo, nam, aut volumus mili- 71
tiæ cingulum contineri appellatione habitus juxta textum in *l. Vestis, ff. de aur. & argent. legat.* & sanè si habitus non est de substantia, utique nec cingulum. Aut volumus cingulum esse quid diversum ab habitu (quod verius videtur, ut patet ex statuto secundo de recept. fratrum) & tunc longè minus potest censeri substantiale, cùm sit cæremonia magis remota, & extrinseca, quàm habitus regularis. Ideòque ex statuto secundo de recept. fratrum ornatus cinguli præcedere debet habitus susceptionem: & ita inter alias accidentales cæremonias professionis militaris in hac ipsa Religione Hierosolymitana recensetur ab Antonio Possevino, quem refert Francisc. Mennen in libel-

libello, cui titulus; *Militiarum Ordinum Origines*, *fol.*
72 33. & in antiquo Pontificali Romano impositio Spathæ, seu cinguli non præscribebatur præcisè, sed alternativè, ut patet ex illis verbis: *Tunc imponit ei Crucem, sive spatham, aut aliud signum, sive habitum, &c.* quod evidenter ostendit hanc cæremoniam semper fuisse accidentalem, quia alternativa dispositio non dicitur præcisè alterutrum continere, §. *Hæc autem*, *Instit. de action.* Decius in *cap. Inter cæteras*, *in 3. notab. de rescript.* & sicut habitus non est substantialis, ut ostensum est supra *nu.* 70. ita nec Spatha, cùm omnia ponantur sub eadem oratione, & verborum structura; ideòque æqualis debeat esse determinatio, *l. Iam hoc iure*, §. *Sed si*, & ibi Bart. *num.* 1. *ff. de vulgar. & pupillar. cum simil.* Hæc de jure communi.

73 Quod autem spectat ad statuta hujus Religionis similiter certum est essentiam professionis consistere in tribus votis substantialibus: ut satis liquet ex *statuto secundo de regula*: & quamvis tres sint gradus in ea profitentium, de quibus in præallegat. *statut. 2. de recep. fratrum*, omnes tamen unica forma professionem emittunt, ut *statuto primo de regul.*

74 Tota igitur difficultas restringitur ad intellectum dicti *statuti secundi de recep. fratrum*, in quo scribentes pro Equite potissimum se fundant, ut cingulum sit de substantia professionis, tum ponderando verba, *è necessario*, tum ponderando illud prius, & posteriùs, *prima che pigli l'habito*, ex quibus contendunt formam substantialem fuisse inductam, ut in argumentis contrariis suprà à *numero* 25.

Sed pro solutione observandam est hanc rubricam, quod verba necessitativa, & ordo datus per priùs, & posterius inducant formam annullativam actus in contrarium gesti, recipere quatuor notabiles limitationes, quæ casui nostro apertissimè accommodantur.

Limitatur enim primò, ut non procedat quando eadem, vel alia jura dicunt actum valere: ut post Tancredum declarat Joan. Andr. in *cap. Ad Apostolicam*, *num.* 3. *in verb. Obtinet*, *de regular.* cum quo transeunt communiter DD.
75 ut ibi testatur Abb. *num.* 11. Hoc autem casu professionem ex omissione cinguli non esse nullam satis constat ex *stat.* 24. *de recept. fratrum*, quo cautum est, ut infra videlicet: *Chi sarà ricevuto contro la forma degli statuti, se sarà Cavaliero, sia ridotto à Frà servente; se sarà Fra Capellano à Frate d'obedienza, e se sarà Frà servente d'arme, si reduca à Frà servente d'officio, e sia inhabile ad ogni amministra-*
76 *tione di Commende, e beni dell'Ordine nostro.* Pœna enim hæc specialis utique tollit aliam pœnam annullativam actus, Bald. in *l. Non dubium*, *num.* 28. *C. de legib.* Cardin. in *Clem.* 1. *numer.* 2. *de rescript.* quod proculdubio locum habet hoc casu, in quo pœna specialis non se compatitur cum pœna nullitatus, ut ibi per Bald. nam si professus in gradu militis non servata forma statutorum dejicitur non a Religione, sed ad gradum inferiorem, & redditur inhabilis ad Commendas, utique necessariò supponitur validè professus; alioquin inepta esset inhabilitatio ad Commendas, quæ non dantur nisi militibus professis: nec talis posse cogi quacumque auctoritate ad permanendum in Religione in gradu inferiori, quia consensus liber est de intrinseca ratione voti, ut dixi in *cap. Tua litteræ*, *nu.* 50. *de Cler. per salt. promot.*

77 Nec refert, quod hujusmodi statutum fuerit cassatum, & abrogatum ab ultimis duobus Capitulis Generalibus anno 1612. & 1631. ut in ordinatione 8. *de recep. fratrum.* Quoniam abrogatio, & correctio facta fuit, quo ad pœnam dejectionis ad gradum inferiorem, sed illius mens, quoad validitatem receptionis non fuit correcta: & adhuc durat, argum. *l. Eas*, *ff. de cap. diminut.* & notant Joan. Andr. & Gemin. in *cap.* 1. §. *Illum autem*, *in fin. de vestit. spoliat. lib.* 6. nam si ante annum 1612. quo prædicta ordinatio edita fuit, verba illa, *è necessario*, non importabant formam annullativam actus; & professio contra formam statutorum non erat irrita: utique nec hodie irrita erit, cùm nullum statutum novum reperiatur, quod hanc nullitatem induxerit, ad gloss. in *in cap. Constitutionem*, *in verb. Prorogamus*, *in fin. de reg. lib.* 6.

78 Præterea in statuto primo de receptione fratrum, ubi præscribitur forma recipiendi novitios ad professionem, ut patet ex rubrica, quæ inscribitur, *Come devono essere ricevuti li fratelli della Religione Gerosolimitana alla professione*; nec verbum quidem reperitur de ornatu cinguli. Imò in statuto secundo de regula, ubi fit specialis mentio de gradu militari, substantialia regulæ dicuntur consistere in tribus votis Obedientiæ, Castitatis, & Paupertatis: sed de cingulo agitur tantummodo in statuto secundo *de recep. fratrum*, ubi tractatur de divisione graduum, ut constat ex illius rubrica, *Della divisione de' gradi de' fratelli dell' Ordine nostro*. Quod est argumentum evidens hanc cære- 79
moniam cinguli ad substantiam professionis non pertinere, sed ad ornatum, & distinctionem graduum duntaxat; alioquin de illa agendum fuisset in statuto præcedenti, qui est locus, ubi substantialia professionis præscribuntur, argum. *in* 1. *Constitut. Codicis*, §. *Quibus*, ibi, *& congruis titulis subdere*: ex eo enim, quod aliqua materia ponitur sub aliquo rubro, judicatur esse illius naturæ, cujus est rubrum, gloss. in *cap.* 1. *in verb. Conservatores*, *in princip. & in cap. Si super gratia*, *in verb. Principalis*, *vers. Sed executor*, *de offic. deleg. lib.* 6. Everard. *in loco à rubro*, *numer.* 4. *vers. Tertio*: & sic verba illa, *è necessario*, sunt intelligenda de illa necessitate, quæ requiritur ad distinguendum gradum militarem a gradibus Capellanorum; & servientium, non autem de necessitate requisita ad valorem professionis.

Limitatur secundò: suprascripta theorica, ut locum 80
non habeat in professione, in qua propter gravitatem materiæ speciale est, ut lex, vel statutum non censeatur tradere formam substantialem nisi adjiciat decretum irritans, Abb. in *cap. Porrectum*, *num.* 13. *de regul.* Silvest. *in verb. Religio*, 3. *quæst.* 1. *&* 18. *in fin.* Tabiena *in eodem verbo*, *quæst.* 11. *num.* 12. Azor. *instit. moral. par.* 1. *lib.* 12. *cap.* 5. *quæst.* 7. *in fin.* Sanchez alios referens *super Decalog. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 4. Quod procedit etiamsi datus sit ordo per 81
prius, & posteriùs, ut in terminis est textus in *cap. Ad Apostolicam*, *de regular.* ubi refertur antiquum præceptum negativum ne Monachus fiat ante unius anni probationem, & ita est ibi priùs, & posteriùs; & tamen professio facta in ordinibus non Mendicantium infra annum probationis valida est: quia, ut ibi dicitur, multa fieri prohibentur, quæ facta tenent: licèt secus sit post Concilium Tridentinum, quia *cap.* 15. *sess.* 25. *de regul.* habet clausulam decreti irritantis. Ad idem textus in *cap. Si vir*, *& uxor*, 27.
quæst. 1. ubi præcipitur, ut si vir, & uxor pro sola religio- 82
sa vita divertere inter se consenserint, nullatenus sine Episcopi consensu, hoc est licentia, id fiat: & sic est etiam ibi priùs, & posteriùs, cùm Episcopi licentia debeat ingressum Religionis præcedere, & nihilominus si conjuges profiteantur hujusmodi licentia non præmissa, tenet professio, ut ibi firmat gloss. *in verb. Consensu*, Archidiac. *num.* 2. Bellam. & Turrecrem. *num.* 1. & tamen textus utitur dictione illa, *nullatenus*, quæ importat nullitatem actus ipso jure, ut in *Authent. Si qua mulier*, juncta gloss. *in vers. Nullatenus*, *C. Ad Senatus consult. Velleian. Clemen. ultim. cum gloss. in verb. Nullatenus*, *de sequestr. possess. & in Clem.* 1. ubi gloss. *in eod. verb. de ætat. & qualit.* Cardin. in *cap. Super litteris*, *num.* 5. *in fin.* & ibi etiam Andreas Siculus *num.* 82. *vers. Vim etiam*, *de rescript.*
& habet vim decreti irritantis, Felin. in *cap. Ex litteris*, 83
num. 7. *in* 5. *casu*, *de constitut.* Rota *decis.* 24. *num.* 4. *par.*
2. *divers.* Rursus ad idem est Concilium Tridentinum in 84
cap. 17. *sess.* 25. *de regular.* ubi statuitur per priùs, & posteriùs, ut puella professionem non emittat, antequam Episcopus exploraverit ejus voluntatem; & tamen professio facta non præmissa hujusmodi exploratione valida est, ut per Menoch. *cons.* 396. *num. ultim. vol.* 4 & alias censuit Sacra Congregatio ejusdem Concilii Interpres. Item 85
quamvis in aliquibus Religionibus adsint statuta, ut nullus admittatur ad professionem, qui saltem decimum octavum ætatis suæ annum non attigerit, vel vigesimum non expleverit, ut Ordinibus Minorum, & Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum, tamen si quis statim profiteatur in prædictis Religionibus anno decimo sexto expleto, professio ex hoc capite non est invalida, ut tenent complures ex modernis, argum. *d. cap. Ad Apostolicam*, *de regular.* & similiter declaravit Sacra Congregatio Concilii.

Limitatur tertiò, Doctrina Baldi, quod præposteratio 86
ordinis vitiet actum, ut procedat tantùm in formalibus, & in his, quæ sunt de substantia, ut in *cap. Cum dilecta*,

de

de rescript. l. Prolatam, & ibi Bart. *num.* 4. *C. de sentent.*
l. Ut debitum, C. de heredit. act. l. 2. *§. Si Prius, ff. de vul-*
gar. & pupillar. Paul. de Castro *cons.* 321. *Visis actis, nu-*
mer. 3. *vers. Nam præposteratio, in his, quæ sunt de sub-*
stantia, vitiat. lib. 1. Marant. *in proœm. prax. numer.* 5.
exemplum in *cap. Quia propter, supra de elect.* Primò e-
nim eligendi sunt scrutatores, qui deinde scrutari debent
vota singulorum, mox vota in communi sunt publican-
da, tandem sequi debet communis electio; & hi actus
omnes sunt substantiales: unde si fiat præposteratio, ele-
ctio non tenet, ut ibi firmant gloss. *in verb. Sanior*, Host.
num. 44. *vers. Decimum octavum*, Abb. *nu.* 16. *eod. vers.*
& nullus discrepat; At verò in aliis actibus, qui ex sui na-
tura substantiales non sunt, ut de ornatu cinguli proba-
tum est supra, præposteratio non vitiat, quia si totalis il-
lorum omissio actu non obest, longè minùs præpostera-
tio, ut benè per Paul. de Castro *cons.* 232. *in causa, quæ*
vertitur, colum. 1. *post medium, vers. Non obstat prædictis,*
& col. 2. *lib.* 1.
87 Limitatur deinceps theorica suprascripta, ut non pro-
cedat quando statuentes, ubi volunt actum esse irritum,
ex stylo apponunt decretum irritans: tunc enim non intel-
ligitur data forma ubi hoc decretum non reperitur, etiam-
88 si verba ex sui natura sint apta formam inducere, quia sty-
lus hujusmodi maximè est attendendus ad intelligentiam
statutorum. Alex. *cons.* 116. *n.* 7. *lib.* 6. late Fel. in *cap.* 2.
col. 1. *de fide instrum.* extat hac de re insigne exemplum in
Constitutione Gregorii XV. de Romani Pontificis electio-
89 ne; nam in §. *Matura itaque*, statuitur electionem fieri ali-
ter non posse quam in conclavi, & eo clauso, ac post cele-
bratum prima die Sacrosanctum Missæ solitum sacrificium,
& sic non modo est ibi datus ordo per prius, & posteriùs;
sed etiam nec illa verba fieri aliter non posse, quæ ex sui
natura formam substantialem inducunt, ut tradit Felin.
in dicto *cap. Cum dilecta, num.* 6. *vers. Septimum signum*,
ubi in dispositione dicitur aliter fieri non possit, ibi est da-
ta forma, *de rescript.* Decius *cons.* 528. *numer.* 11. Paris.
cons. 19. *num.* 20. *lib.* 2. & tamen quia forma substantialis
perstringitur cum decreto irritante infrà in §. *Quod si ele-*
ctio, ubi de Missa nulla fit mentio: certum est Missæ sa-
90 crificium ad formam electionis non pertinere. Hoc autem
casu ibi statuentes voluerunt actum esse nullum, explicitè
apposuerunt decretum irritum, ut constat ex *statuto* 22.
& 57. *de prohibit. & pœn. & ex statut.* 5. 6. 7. 11. 12. *&* 14.
de contract. & alien. & ex statut. 19. *&* 70. *de commun.*
atar. & in materia professionis ex *statuto* 8. *de recept. fra-*
trum: ubi prohibetur dispensatio cum descendentibus à
Judæis, Saracenis, & Mahometanis in receptione ad ha-
bitum, & professionem, & apponitur clausula decreti.
Item ex ordinatione 8. *eod. tit.* ubi statuitur, ut omnes
teneantur annum novitiatus peragere in conventu, ibique
habitum suscipere, & professionem emittere; & similiter
adjicitur decretum irritans: unde si in aliis casibus voluis-
sent professionem esse irritam, eodem modo id expressis-
sent, quod cùm non fecerint in dicto statuto 2. *de recept.*
fratrum; sed simpliciter dixerint; *è necessario, che sia or-*
nato del cingolo della militia: utique censentur noluisse,
cap. Inter corporalia, post medium, vers. Unde si circa, su-
91 *pra de translat. Episcop. cum similibus.* Quinimò, quod
magis est, ex stylo statutorum hujus Ordinis verba, *è neces-*
sario, sine decreto irritanti, non inducere nullitatem a-
ctus, constat manifestè ex statuto 17. *de recept. fratr.* ubi
sic legitur: *E necessario, che si provi autenticamente esser*
nato di Padri tali, che di nome, e d'armi siano nobili: &
tamen quia transgressio hujus statuti tunc temporis non
vitiabat professionem, fuit facta ordinatio prima, *eodem*
tit. in qua explicitè appositum fuit decretum irritans, de
quo dubitari non potest, quin referatur ad probationes no-
bilitatis, cùm sit positum immediatè post illa verba, *Fa-*
ctis, & exhibitis probationibus nobilitatis, & legitimitatis re-
spectivè bonis, & validis. Et clausula decreti in fine posi-
ta referri debeat ad omnia præcedentia, ut firmavit Rota
in Toletana professionis coram bon. mem. Card. Pamphi-
92 lio seniore apud Garziam *de beneficiis, par.* 5. *cap.* 2. *num.*
330. *post medium, vers. Præsertim stante decreto*: & præ-
cipuè ad proxima. Si idem eum eodem, *in fin.* & ibi glos.
ultim. ff. de Jurisdict. omn. judic.
Ex quibus satis, superque constat ornatum cinguli
ex præscripto dicti Statuti secundi, *de reception. fra-*
trum, non esse de substantia professionis.
Nec relevat objectum, quod Cardinalis Delegatus cum 93
clausula, *servatis servandis*, nulliter processerit non præ-
missa cinguli solemnitate, ex glossa, & aliis supracitatis,
num. 42. Nam respondetur primò clausolam servatis ser-
vandis non referri nisi ad substantialia, Menoch. *cons.* 180.
num. 13. Conrad. *in prax. de sponsal. lib.* 7. *cap.* 7. *num* 17.
ubi quod si Papa committat dispensationem servatis ser- 94
vandis, omissio denonciationum non vitiat, quia non
sunt de substantia matrimonii: & alia exempla his similia
recenset Castro Palao *de legib. penes tract.* 3. *disput.* 2. *punct.*
9. *num.* 3. *fol.* 182. *par.* 1. *Oper. Moral.* Rursus cùm Bre- 95
ve non sit directum Cardinali, sed ipsimet parti impetran-
ti, non requiritur verificatio judicialis, nec executor effi-
citur mixtus, sed merus, ut in *decis.* 302. *num.* 17. *par.* 8.
recent. Præsertim in litteris gratiæ, in quibus clausulæ ap- 96
tæ de sui natura importare executorem mixtum, nihil ope-
ratur, nisi adsit clausula, *vocatis vocandis*. Rota in Ro-
mana Primogenituræ 29. Maji 1634.
Tandem, & fortè meliùs respondetur, tunc demum 97
delegatum non servata forma mandati nulliter procede-
re, si conditiones, & modificationes adjectæ in commis-
sione sint præter jus: Putà Provideas P. 10 tali Ecclesia si de
tali Vico sit oriundus: & in hoc casu intelligi debent gloss.
& DD. in contrarium citati. Secus verò si conditiones hu- 98
jusmodi: de jure in sint, putà si sit idoneus, vel servatis
servandis: quia tunc non est intentio committentis novam
formam inducere, sed tantùm admonere, ut serventur
ea, quæ de jure, vel statuto servari debent: quare iis non
servatis non irritatur actus, qui alias validus esset. Ad
quod est optima gloss. in *Clemen.* 1. *in verb. Repererint, de*
offic. Delegat. quæ dicit, clausulam servatis servandis, &
aliàs consimiles non sonare in conditionem, sed in moni-
tionem, nec dare novam formam mandato, sed tantùm
instruere executorem; quàm gloss. sequuntur ibi Cardin.
quæst. 13. Imol. *num.* 20. *&* 21. Vitalin. *num.* 36. & con-
cordant Innocent. in *cap. Prudentiam, num.* 9. *vers. Et si*
contrarium, de offic. Delegat. & in cap. ultim. de præsum-
ption. & Archidiac. in *cap. Dudum, vers. In prima gloss.* 18.
quæst. 2.
Quod demum spectat ad ordinationem primam *de rece-* 99
ption. fratr. constat evidenter in ea nullum fundamentum
fieri posse pro invaliditate professionis ex omissione cingu-
li, quia tantùm præcipit, ne quis alio quocumque mo-
do, seu denominatione admittatur nisi in tribus gradibus
militum, Capellanorum, & servientium; & quoad hoc
opponit decretum irritans. Unde verba illa, *quocumque*
modo, non qualificant nisi modum receptionis extra me-
moratos gradus, extra quos ordinatio voluit receptionem
esse nullam, quocumque modo, gradu, vel denomina-
tione fiat. Hoc autem casu novitius non fuit admissus ex-
tra illos tres gradus, sed fuit receptus in gradu militum, ut
patet ex instrumento professionis. Nec relevat objectum,
quod ordinatio se referat ad statutum secundum de recep-
tione fratrum, in quo primo distinguuntur gradus, in
quibus sunt fratres recipiendi, deinde ponitur solemnitas
cinguli: nam respondetur hanc relationem fieri tantum-
modo, quoad primam partem statuti de distinctione gra-
duum, sed non quoad secundam de solemnitate cinguli:
quod patet manifestè, quia ordinatio non præcipit, ut
receptio ad habitum fiat in tribus gradibus, juxta statutum
2. 29. & 30. Sed dicit, *nullus recipiatur, nisi in tribus distin-*
ctis gradibus declaratis in statut. 2. 29. *&* 30. & sic relatio-
nem habet ad solam declarationem, & distinctionem gra-
duum, non autem ad modum receptionis, quia non ema-
navit ad præscribendam receptionis solemnitatem, sed ad
determinandos gradus, ut patet ex rubrica; itaut receptio
in aliis gradibus, quam præscriptis in tribus memoratis sta-
tutis quocumque modo fuerit facta, possit semper ut nulla
impugnari, quòd ob eam rationem ordinatum fuit, quia
cùm fratres Commendatarii prætextu servitii nonnum-
quam reciperent in suis Commendis fratres sub alio gradu,
& denominatione, quàm expressis in eodem statuto secun-
do, emanarunt prædicta statuta 29. & 30. quibus prohi-
bentur alios fratres recipere in suis Commendis, quàm sub
denominatione Capellanorum, & servientium. Sed quia
statuta hujusmodi negligebantur, propterea edita fuit præ-
dicta ordinatio cum decreto irritanti, ad hoc ut aliter rece-
pti quocumque tempore possent a Religione expelli.

Non

100 Non obstat fides Viceeancellarii, quoniam registratio non tendit ad finem approbandi, vel reprobandi professionem, sed ad hoc, ut currat Antianitas. Nec Vicecancellarius negavit describere in Album Religionis professionem, de qua agitur, ex eo quod esset nulla; sed quia in ea emittenda non fuit servatus mos, & titus, seu cæremonia cinguli, unde non sequitur; Professio non fuit registrata: Ergo Vicecancellarius declaravit eam fuisse invalidam, sed tantùm sequitur, ut senserit in ea emittenda non fuisse observatum ritum à Religione præscriptum. Præterea quatenus hoc declarasset, ejus declaratio fuisset erronea, cùm ex jam dictis liqueat professionem ex hoc
101 defectu cinguli non esse irritam. Demum esto irrita esset, tamen non spectabat ad Vicecancellarium hoc declarare; quinimò nec ad solum Magnum Magistrum cum Conventu, quia ex decreto Concilii Tridentini *cap. 19. session. 25. de Regular.* Causæ nullitatis professionis sunt deducendæ coram Superiore Regulari, & Ordinario. Et hæc forma servanda est non tantum cùm professus allegat nullitatem suæ professionis, sed etiam cùm Religio vult eum ejicere tamquam invalidè professum, ut meo tempore declaravit Sacra Congregatio.

102 Constat ex prædictis nec jus commune, nec statuta Ordinis, nec ordinationes Capitulares ob cingulum non susceptum, fuisse irritam hoc casu professionem expressam, pro cujus etiam validitate in dubio est judicandum, *l. Sunt personæ, ff. de Religios. & sumpt. funer.* & tradunt Barbat. *cons. 59. num. 12. post medium, vol. 2.* Navarr. *consil. 13. numer. 10. de Regular.* Suarez *tom. 3. de Religion. lib. 1. cap. 1. numer. 6.* Sanchez *de matrimonio lib. 7. disputat. 37. num. 12. in fin.* Seraphin. *decis. 1361. num. 7.* Rota in Romana Professionis 23. Junii 1623. coram Remboldo.

103 Quo verò ad professionem tacitam constanter supponendum est ex sententia Sacræ Congregationis Concilii eam habere locum etiam in Religione Hierosolymitana, quidquid contra scripserit Peregrin. *cons. 116. num. 4. & seqq. lib. 5.* Nam proposito dubio an sit locus tacitæ professioni inter milites Religionis Hierosolymitanæ degentes extra conventum Hospitalis Meliten. Respondit indistinctè esse locum tacitæ professioni, juxta juris dispositionem, & comprehendi *cap. 19. sess. 25. de Regular.*

104 Non obscurè autem inducta videtur in casu præsenti, quia Eques, ut ipsemet fatetur in positionibus, suscepit, ac detulit per aliquot menses Crucem albam in pallio, qui in Religione Hierosolymitana est habitus pariter distinctus ab habitu Noviriorum, ut patet in *statut. 1. & 3. de recept. fratr.* ex instrumento professionis exhibito, & ex
105 depositionibus testium. Ex susceptione autem habitus hujusmodi post novitiatum completum inducitur tacita professio, etiam absque exercitio actuum professorum, *cap. 1.* ibi, *vel habitum Religionis suscipiat, qui dari profitentibus consuevit, de Regular. lib. 6. & cap. Constitutionem,* ibi, *Tacitè verò facta per susceptionem habitus, qui profitentibus tantum datur, eodem tit. & lib.* Quod enim dicitur, habitus non facit Monachum, ut in *cap. Porrectum, de Regularibus, cum concord.* Locum habet in habitu probationis dumtaxat, non autem in habitu professionis; qui illicò Monachum facit, & solemnizat votum, ut notant in *cap. Statuimus, de Regular.* gloss. 1. Abb. Antiq. *in verb. Novitios,* Hostien. *numer. 1. in verb. Religionis, & num. 2. in ver. Consuevit,* & Butr. *num. 6.* Archidiac. in *cap. Beneficium, num. 1. eod. titul. lib. 6.* & meo tempore sæpiùs censuit Sacra Congregatio Concilii, prout etiam decisum refert Riccius *decis. 206. num. 1.* Nec refert, quod testes deponentes in Ordine Hierosolymitano Crucem albam in pallio esse habitum professorum, & à solis professis gestari solitum, immediatè subjiciant, *se bene alle volte alcuno si piglia gusto di portarla benche non sia professo;* quoniam hæc verba sonant potiùs in abusum.
106 Nec prædictus Eques censeri potest Crucem albam detulisse ad voluptatem, sed potiùs ut se gereret pro professo, cum eam solenniter susceperit in actus professionis: nam à primordio tituli posterior formatur eventus, *l. Unica, Cod. de impon. lucr. descript. lib. 10.* & actu in dubio censetur factus in executionem obligationis præcedentis, *l. 4. §. Si ab ignoto, ff. de manumiss. cum simulib.* ut plenè per Alexan. *cons. 40. num. 9. lib. 3.* & Menoch. *lib. 3. præsumpt. 49. numer. 4.* & ex causa necessaria potiùs, quàm voluntaria, ut *l. final.* cum ibi not. per Bart. *ff. de alim. pupill. præstan.* & per Abb. *cons. 116. in fin. lib. 2.* Porrò tacitæ professioni 107
est locus, etiamsi præcessisset expressa professio nulla, & non obstante ignorantia nullitatis professionis, ut ex sententia Sacræ Congregationis Concilii, quàm probavit Sanctissimus, & sequuta est Rota in Causa Meten. professionis coram Carillo, scripsi latissimè in *cap. Significatum, à num. 1. usque ad num. 49. de Regul.* quod locum habet etiam in milite Sancti Joannis Hierosolymitani, qui ignoravit suam professionem expressam de jure fuisse irritam, ut probavi in *cap. Ex parte, à num. 4. usque in fin. eodem tit.* adeò ut propterea non sit habenda ratio decisionis Ulixbonen. Professionis superiùs relatæ *num. 56.* quia articulum non examinat, nec prædictarum decisionum ullam facit mentionem.

Sed præter habitum professorum concurrunt hoc casu plures actus solis professis convenientes, ex quibus proculdubio resultat tacita professio, *cap. Vidua,* & ibi omnes *de Regular.* 108

Primus actus est, quia se nuncupavit fratrem, prout etiam Religio ipsa eum nominavit in libris publicis; & ita hujusmodi actus fuit reciprocus, tam ex parte professi, quàm ex parte Religionis: hic autem titulus, & nuncupatio in hac Religione non convenit nisi professis, cùm Novitii non fratres, sed nobiles appellentur, ut constat ex *statuto primo, de verb. signific.* & deponunt testes, & ex hac denominatione fratris aliàs deducta fuit tacita professio in præcitata *decisione 206.* & in Melevitana Antianitatis apud Durand. *in impress. decis. 462. num. 18. in fine.* 109

Secundus est actus, quia vocatus ad insulam Melitæ à Magno Magistro sub nomine fratris, & tanquam contumax inquisitus, supplicavit sub eadem nuncupatione fratris pro absolutione, eamque obtinuit: qui quidem tractatus cum denominatione ad tacitam professionem inducendam fortior est, quàm simplex denominatio, argum. *l. Non epistolis, & l. Non nudis, C. de probation.* dixi in *cap. Lator, supra, qui filii sint legitimi.*

Tertius actus, quia bis obtinuit licentiam à Superiore Regulari comparendi in judicio, qua non indigent Novitii, cùm non sint propriè Religiosi, *cap. Religiosi, §. Quamvis, de sentent. excommun. lib. 6. cap. 1.* & ibi Gemin. & Franc. *in 1. notab. de Regul. eodem lib.* & tenent Placha *de delictis, cap. 42. in fin.* Farinac. plures cumulans, *in pract. crimin. tom. 1. de accusat. quæst. 13. num. 23.* & Thom. Sanchez dicens neminem contradicere *super Decalog. lib. 6. cap. 12. num. 34.* & hic quoque actus, sicut & præcedens, inter profitentem, & Religionem fuit reciprocus. Vigore autem hujus licentiæ bis comparuit in judicio, duasque fecit instantias, asserens se solemniter professum, & obtinuit, ut sibi à fratre germano, solverentur decem millia scutorum, quæ non erant ei debita non secuta professione, secundùm ea, quæ scripsi in *cap. Statuimus, numer. 29. & seqq. supra de Regular.* Dantur & alii actus, quos in lectura omittere consultius duximus. 110

Sed objicitur professio tacita induci non potest nisi priùs annus probationis fuerit completus, ut est text. in *cap. 1.* ibi, *Nisi eo completo professionem faciat in sequenti, vel habitum suscipiat, qui dari confitentibus consuevit, de Regular. lib. 6.* ubi gloss. *in ver. Vel dicit,* repete eo completo, & sæpiùs censuit Sacra Congregatio Concilii. Hoc autem 111
casu quamvis novitius expleverit in conventu annum 112
probationis, tamen posteà discessit cum licentia Magni Magistri sub conditione ad convetum redeundi infrà biennium ad sui novitiatus annum peragendum, habitum Ordinis suscipiendum, regularemque professionem servatis servandis emittendam sub pœna suam amittendi antianitatem ipso facto incurrenda. Quem quidem annum posteà nullatenus peregit, sed post octo menses iterùm abiit, &
Romæ infra duos menses professionem emisit: quare pro- 113
fessio ex hoc capite videtur nulla, quia annus probationis ad validè profitendum exigitur etiam in Religione Hierosolymitana *ex statut. 28. de recept. fratr.* & declaravit Sacra Congregatio Concilii, licèt olim aliud censuisset, cùm illius stabilimenta nondum vidisset, & ita etiam decisum referunt Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 1. num. 120.* & Stephan. Gratian. *disceptat. foren. 163. num. 27.* exceptis

Bohe-

114 Bohemis, quibus indultum est, ut non teneantur esse
in probatione nisi per sex menses, ut ordinar. 39. *de recept.*
115 *fratr. in nov. & 36. in antiq.* nec sufficit ut novitiatus fuerit
expletus per annum continuum, sed continuari debet usq;
ad professionem, adeò ut si novitius completo anno egre-
diatur, & iterum redeat, profiteri nequeat, sed denuò
teneatur novitiatum inchoare, & proficere, secundùm
opinionem Suarez *de Religion. tom.* 3. *lib.* 5. *cap.* 15. *à nu-
mer.* 8. cui adhærent Barthol. de Vecch. *in praxi de admit-
ten. novit. disputat.* 11. *dub.* 3. & Castro Palao *tom.* 3. *tra-
ctat.* 16. *disputat.* 12. §. 2. *num.* 11. quod clariùs videtur
procedere hoc casu, in quo novitius per usum memoratæ
licentiæ videtur se tacitè adstrinxisse ad novum annum
novitiatus.

116 Verùm huic objectioni respondetur in oppositum esse
doctrinam glossæ primæ circa finem in *cap. Eum qui, de re-
gul. iuris, lib.* 6. uti ex illa regula, quæ dicit: eum qui
certus est, certiorari ampliùs non oportet. Sumit argumen-
tum ad quæstionem, An is, qui ingressus Religionem in
fine anni exivit, si iterùm eandem Religionem ingredia-
tur, debeat habere alium annum, & resolvit negativè per
illam regulam: nisi conditio personæ, vel Religionis mu-
tata esset: & subdit hoc tenere Bartholomæum Brixien-
sem in *quæstionibus venerabilibus in quæstione* 68. quæ inci-
pit, *Aliquis intravit monasterium*; & in fortioribus ter-
minis Speculat. *in titul. de stat. Monach.* §. *Qualiter con-
cipiet libellum, quæst.* 35. *numer.* 43. ubi hoc ipsum firmat
idem Joan. Andr. *in addit. in verb. Exivit*, & sequuntur
Lapus *allegat.* 47. *num.* 2. & 3. S. Anton. *in* 3. *part. tit.* 16.
cap. 3. §. 2. Silvest. *in verb. Religio*, 5. *quæst.* 4. dicens
hanc sententiam esse indubitatam: quam etiam proba-
vit Sacra Congregatio Concilii non mederi novitio,
quia Religione exivit de licentia Superioris, ut in
subjecta declaratione.

Dubitatur an is, qui habitu regulari suscepto annum
integrum mansit in Religione, eoque lapso gravi morbo
correptus, & propterea professione nequaquam emissa
permissu Superiorum ad sæculum rediit, possit inde ad
triennium morbo liberatus, & ad monasterium reversus
protinus emittere professionem, vel potiùs per alium an-
num stare in probatione teneatur: Die 27. Februarii 1597.
Sacra Congregatio censuit posse statim emittere professio-
nem, non expectato alio probationis anno, nisi Religio-
nis, aut personæ conditio sit immutata; idque Superiores
Religionis animadvertere diligenter debere.

117 Sed etiam in eo, qui exivit sine licentia: nam proposi-
to dubio, An novitia, quæ finito anno probationis exivit
è monasterio absque licentia Ordinarii iterùm reversa,
possit sine nova probatione ad professionem emittendam
admitti. Die 12. Februarii 1598. Sacra. Congregatio cen-
suit posse, nisi conditio Religionis, aut personæ sit im-
mutata, idque à Superioribus Monasterii diligenter esse
dispiciendum.

118 Nec prædictis obest licentia obtenta sub conditione
peragendi novitiatum, quia in ea non fuit apposita pœna
nullitatis professionis; sed amissionis antianitatis, quæ
quidem pœna specialis tollit pœnam nullitatis à jure indu-
119 ctam, ut ex Bald. & Cardin. dixi suprà *num.* 76. quæ con-
clusio absque dubio procedit ubi specialis pœna non se
compatitur cum nullitate actus, ut ibi dixi: & ita conti-
git hoc casu, quia pœna amissionis antianitatis necessariò
supponit novitium posse validè profiteri: quamquam
enim in hac Religione antianitas currat à die soluti Passa-
gii Gregorii XV. *decis.* 341. *& decis.* 499. *numer.* 2. ea ta-
men Equites frui nequeunt nisi a die emissæ professionis, 120
ut fuit dictum in Melevitana antianitatis 24. Martii 1634.
coram Urgellen. in ejus impress. *decis.* 439. *numer.* 2. *&* 3.
vers. Nec relevat.

Quibus accedit, quod Superiores Regulares non possunt 121
arctare novitium, qui annum probationis explevit, ad a-
lium annum ex integro repetendum non modo reluctante
novitio; id enim per quam durum esset, argum. *cap. Ad
Apostolicam, de regular.* sed etiam ipso consentiente,
quia obstat Concilium Tridentinum *cap.* 25. *sess. de regu-
lar.* ibi, *Finali tempore novitiatus, Superiores, novitios,
quos habiles invenerint, ad profitendum admittant, aut
e monasterio eos eiiciant:* & in hac ipsa Religione Hiero-
solymitana in ordinatione facta anno 1642. decretum fuit,
ut novitii, qui post expletum probationis annum ascen-
dunt, teneantur facere de novo medium annum novitia-
tus, cùm tamen olim in *ordinatione* 37. *in novis, &* 34. *in
antiquis, de reception. fratr.* tenerentur anno probationis
peracto infra mensem profiteri sub pœna amittendi antia-
nitatem. Quinimò propter decretum Concilii in dict. *cap.* 122
16. *vers. Finito.* Superiores Regulares non modo neque-
unt arctare novitios ad novum novitiatus annum, sed nec
possunt tempus probationis prorogare ultrà annum, nisi ex
justa causa, & ad breve tempus, ut ex sententia Sacræ
Congregationis adnotavi in *cap. Ad Apostolicam, à num.*
8. *usque ad num.* 12. *de regul.* Ac præterea quatenus potuis-
set Magnus Magister injungere novum annum probatio-
nis, non tamen id potuisset sub pœna nullitatis professio-
nis etiam consentiente novitio, ut clarè deducitur ex sub-
jecta declaratione quicquid contra scripserit Navarr. *cons.*
87. *de regular.*

In Congregatione Minimorum extabat statutum, quod 123
originem ducentes à Judæis, vel Saracenis, ad Religionem
non recipiantur, & si qui recipiendi fuerint, quorum
progenies ignoratur, admittantur cum protestatione,
quod si posteà comperiatur eos à Judæis, vel Saracenis ori-
ginem duxisse, eorum professio sit nulla. Quæsitum fuit,
An originem trahentes a Judæis admissi ad Religionem
cum illa protestatione sint legitimè professi, vel secus; San-
ctissimus respondit habendos esse pro professis, nec ejici de-
bere, cùm hactenus nemo fuerit ejectus.

Quæ tamen ex abundanti dicta sint, quia hoc casu Ma- 124
gnus Magister non imposuit pœnam nullitatis, sed amis-
sionis antianitatis, ut prædixi, & sic annus in memorata
licentia injunctus non fuit legalis, id est à jure, & à Con-
cilio Tridentino requisitus, sed magis conventionalis, qui
propterea quatenus à Magno Magistro injungi potuerit ex
conventione ipsa legem accepit, arg. *cap. Contractus, de
regul. iur. lib.* 6.

Præterquamquod formula ejusdem licentiæ est pro no- 125
vitiis abscedentibus infra annum probationis, nec con-
gruebat prædicto Equiti, quia cùm annum novitiatus jam
complevisset, impossibile erat eum obligare ad illum com-
plendum, ut sonant verba licentiæ: nam peragere idem
est, quod complere, seu perficere, & ad exitum perdu-
cere, *l. Qui Procuratorem, cum gloss. in verb. Peragere, ff.
de procurator. l. Filius, ff. de inoffic. test. l. Ab accusatore,
§. destitisse, ff. ad Senatus consult. Turpillian. & l.* 2. *ff. de
Adulter.* Brisson. *de verb. signif. verb. Peragere, il secondo,*
Rebuff. *in l.* 3. *col.* 2. *vers. Peragenda, ff. de verb. signif.*

DE POENITENTIIS, & Remissionibus.

Clemens III.

CAPUT VII.

QUæsitum est, utrùm Sacerdotibus Græcis, quibus legitimo matrimonio licet uti; pœniten-
tia publica sit imponenda, si eam sibi postulent pro filiis oppressis injungi? Huic igitur con-
sultationi tuæ taliter respondemus, quòd si ipsis procurantibus, vel studiosè negligentibus, fi-
lii in lectis reperiuntur oppressi, ab officio altaris debent perpetuò abstinere: & eis gravior,
quàm

quàm laicis, non tamen publica (nisi in publicum id veniat) pœnitentia debet imponi. Verùm si ex incuria ipsorum mortui inveniantur in cunis, & illud fuerit occultum, eis pœnitentia pro arbitrio pœnitentiarii imponatur: & in terrorem aliorum ad tempus abstineant à celebratione Missarum.

S V M M A R I V M.

1 *SAcerdotes Græci procurantes, vel studiosè negligentes oppressionem filiorum suorum deponuntur, & si est publicum, publicè puniuntur.*

2 *Pœnitentia solemnis imponitur si delictum est grave, & scandalizans totam urbem.*

3 *Pœnitentia publica imponitur si delictum sit grave, & publicum, non tamen generans scandalum.*

Sed contra, num. 4.

Declaratur. num. 5.

4 *Pœnitentia publica finis est scandalum submovere; & ideo imponitur laico etiam pro levibus delictis, ut vitetur scandalum.*

6 *Negligentia affectata æquiparatur scientiæ, ac dolo etiam in foro pœnitentiali.*

7 *Matrimonium contractum coram Parocho per vim adhibito, qui affectavit non intelligere, validum est.*

8 *Ignorantia eorum affectata est, qui potuerunt certiorari, & noluerunt.*

9 *Irregularitas contrahitur ex lata culpa ad homicidium commissa, quantumcumque crimen sit occultum.*

10 *Idem si culpa sit levis, secus si levissima.*

11 *Pœnitentia publica pro delicto publico an Clerico sit imponenda, & num. seq. usque in fin.*

10 *Pœnitentia solemnis non imponitur Clerico nisi deposito, & num. 13.*

13 *Clericus depositus sine spe restitutionis publicam, vel solemnem potest agere pœnitentiam.*

14 *Sed dum habetur spes restitutionis, nec publicè, neque solemniter pœnitebit.*

15 *De pœnitentia publica, & solemni idem est iudicium.*

16 *Pœnitentia publica, an ex stylo Sacræ Pœnitentiariæ imponatur Clerico, qui Presbyterum interfecit.*

17 *Clericus presbytericida est irregularis, & perpetuò deponendus, & num. seq.*

19 *Depositio est ab Altaris ministerio perpetua remotio.*

1 QVæsitum. Sacerdotes Græci procurantes, vel studiosè negligentes oppressionem filiorum suorum deponuntur; & si est publicum, publicè puniuntur. Hoc dicit, secundùm Jo. Andr. Butr. Card. Anchar. & alios communiter. Vel sic, & meliùs ut faciat ad titulum, secundùm Abb. & Marian. Socin. Sacerdoti Græco procuranti, vel studiosè negligenti oppressionem filiorum non imponitur pœnitentia publica, sed debet abstinere ab altaris officio, & aliter in secreto agere pœnitentiam: sed si delictum est publicum, debet publicè agere pœnitentiam. Hoc dicit. Primò quæstio. Secundò responsio ibi, *Huic*.

2 Nota primò secundùm Abbatem hic in primo notab. argumentum, quod pœnitentia publica injungi non debet pro delicto oppressionis filiorum: nam ipsi Sacerdotes Græci postulabant eam sibi imponi, ut in littera, quasi de
jure non esset imponenda. Concludit tamen ipse Abb. sub
distinctione: nam aut delictum est grave, & scandalizans
totam urbem, castrum, vel villam, & tunc laico imponitur pœnitentia publica, & solemnis, ut in *cap. In capite quadragesima*, 50. *distinct. cap. final.* 26. *quæst.* 6. Aut
3 est grave, non tamen generans scandalum; & tunc aut
est occultum, & non imponitur pœnitentia solemnis, neque publica, ut dict. *cap. In capite*. Aut est publicum,
sed non scandalosum; & tunc imponitur pœnitentia publica, sed non solemnis, ut dict. *cap. final.* juncto *cap.* 1.
supra eodem.

4 Tu adverte ad ultimum membrum distinctionis Abbatis: nam pœnitentia publica imponitur pro delicto publico, etiam scandaloso, quia illius finis est scandalum submovere, adeòut propterea imponatur laico etiam pro delictis levibus, ut vitetur scandalum, *cap. Si quis presbyter, de purgat. Canon.* & notat gloss. in *cap.* 1. *supra eodem*: cum qua concordant ibi Hostien. *num.* 1. Jo. Andr. *num.* 2. & communiter Doctores, licèt Clerico non imponatur nisi deposito, & pro delicto gravi, ut dicunt Hostien. in *summa de pœnit. & remiss.* §. *Vtrum*, *vers. Publica verò pœnitentia*, & Henric. Boich. in dict. *cap.* 1. *num.* 4. unde seu delictum sit grave, seu leve, indistinctè supponitur scandalosum, & ipsemet Abb. in *cap. De his*, *num.* 3. *in fin. de accusat.* dixit pœnitentiam publicam imponi ad sedandum scandalum, per textum in dict. *cap. fin.* 26. *quæst.* 6. & idem prius notaverat Archidiaconus in *cap. Confirmandum*, *in princip. vers. In gloss.* 50. *distin.* Quod etiam dilucidè apparet ex Decreto Concilii Tridentini *cap.* 8. *sess.* 24. in illis verbis: *Quando igitur ab aliquo publicè, & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalo offensos commotosque fuisse non sit dubitandum, huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè injungi oportet, ut quos exemplo suo ad malos mores provocavit, suæ emendationis testimonio ad rectam revocet vitam.* Hæc ibi, facit text. in *cap. Ego Berengarius*, *in fin. de consecrat. distinct.* 2. ibi: *Vt Ecclesia, quæ prius doluerant de averso, atque perverso, posteà gauderent de reverso, atque converso.* Adde vix posse contingere, ut crimen aliquod sit grave, & publicum, & non sit scandalosum; ad quod est textus optimus in *cap. De his verò*, 50. *distinct.* & in Clem. 1. juncta gloss. *in verb. Scandalum*, *de offic. Ordinar.* Sed
salvando dictum Abbatis sic posset distingui: Aut delictum 5
est adeò grave, & scandalosum, ut commoveat totam civitatem, & imponitur pœnitentia solemnis; aut est quidem scandalosum, sed non ita, ut totam civitatem commoveat, & imponitur pœnitentia publica.

Secundò nota ibi, *vel studiosè negligentibus*: affectatam 6
negligentiam æquiparari scientiæ, ac dolo etiam in foro
pœnitentiali, prout ex hac littera deducit Anton. de Butr.
in 1. *notab.* unde dicit lex: *Dissoluta negligentia propè dolum est*, *l. Fideiussori*, *primo resp. ff. Mand.* ad idem *cap. Sæpè*, 50. *distinct.* Idem dissoluta negligentia habetur pro conscientia, *l. Cum lex*, *ff. Aedilit. edicto.* qualis est ignorantia Judæorum, qui nolunt intelligere, ut benè agant,
§. *ult. prima*, *quæst.* 4. gloss. hic *in verb. Negligentibus*, Ho-
stien. *in princip. & num.* 2. Hinc Sacra Congregatio Con- 7
cilii aliàs respondit validum esse matrimonium contractum
coram Parocho etiam invito, & per vim adhibito, quamquam nihil eorum, quæ agebantur vidit, & intellexit, si
affectavit non intelligere. Ut in Parocho, qui obturavit 8
aures suas, ne audiret; quippe affectatæ sunt eorum ignorantiæ, qui potuerunt certiorari, sed noluerunt, *cap. Cum inhibitio*, §. *Si quis verò*, *de clandestin. desponsat.* §. *final.* & *cap. seq.* 37. *dist.* Host. *hic num.* 2.

Tertiò nota ibi, *ab officio altaris debent perpetuò abstine-* 9
re: textum expressum, quod irregularitas incurritur ex lata culpa ad homicidium commissa quantumcumque crimen sit occultum, Hostien. hic *num.* 1. & 2. *in fin.* dicens latam culpam reddere hominem homicidam, secundùm Canones, ut hic & in *cap. Sicut*, & *cap. Tua nos*, §. *Nos igitur*, *supra de homicidio*, *cap. Sæpè*, 50. *distinct.* Abbas
in 2. *notab.* & Marian. Socin. *num.* 4. addens idem esse,
si culpa sit levis; secus verò si sit levissima, quia tunc non 10
contrahitur irregularitas, ideòque isti Sacerdotes Græci,
ex quorum injuria, & sine facto, & tactu filii in cunis inveniuntur oppressi, abstinere debeant à celebratione Missarum ad tempus, non in perpetuum, ut hic *in fin.* quia nec homicidæ reputantur, sicut reputantur illi, qui in lata culpa sunt, eo quod ipsi procurantibus, vel studiosè negligentibus filii proprii non in cunis, sed in lectis oppressi reperiuntur, ut in text. Respondeo primò, & hic notant Innocent. & Hostien. *in fin.* Joan. Andr. *num.* 2. Abb. *numer.* 3. Marian. Socin. *numer.* 4. & 5. & alii communiter.

QUÆRO, An publica pœnitentia pro delicto publico 11
impo-

imponenda sit Clerico. Glossatores in hoc articulo variarunt; nam Bernardus in *cap. 1. in gloss. unica, supra eo-*
12 *dem*, dixit, solemnem pœnitentiam Clerico imponi non debere, nec etiam publicam, nisi deposito; & cum illa gloss. post Laurentium, & Raymundum concordant ibi Innocent. *in verb. Occulta*, Host. *num.* 2. & Butr. *num* 4. *in fin.* allegantes pro sua opinione, *cap. Confirmandum*, *& cap. Alienum*, 50. *distinct.* Quæ tamen jura non loquuntur de pœnitentia publica, sed de solemni, ut patet in dict. *cap. Confirmandum*, ibi, *non eis manus tamquam pœnitentibus imponatur*, *& in dict. cap. Alienum*, ubi dicitur: [Alienum esse à consuetudine Ecclesiæ, ut Presbyteri, & Diaconi pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi,] & ibi notat gloss. 1. dicens hæc omnia capitula loqui de solemni pœnitentia, quæ fit per manus impositionem, ut *cap. In capite quadragesima*, 50. *distinct.* Et hanc certum non esse injungendam Clerico, nisi sit depositus, ut in præcitatis juribus, & in *cap. Presbyter*, 28. *distin.* *in cap. Si quis Presbyter*, 30. *dist.* *& in cap. Si quis Episcopus*, 81. *dist.* Tales enim sunt infames, ut dixi in dict. *cap.* 1. *num.* 8. *supra eodem*, post Hostiens. in *cap.* 2. *num.* 7. *vers. Sed numquid tales pœnitentes sunt infames*, *supra de offic. Archipresbyteri.*

Sed gloss. Joannis in dict. *cap. Confirmandum*, dixit Presbyterum, vel Diaconum non posse facere pœnitentiam solemnem, nisi sit depositus, immediatè subjungit, publicam pœnitentiam potest facere Sacerdos pro publico tamen crimine, non pro privato. Item glossa 2. in *cap. Presbyter*, 28. *distinct.* intelligit illum textum de pœnitentia publica, quam debet facere Sacerdos pro delicto publico, licet non solemnem: & idem repetit gloss. in *cap. Si quis Presbyter*, *in verb. Propter publicum*, 30. *distinct.* Similiter gloss. hic in *ver. Nisi in publicum*, dicit Sacerdotem posse facere publicam pœnitentiam, sed non solemnem, quam Clerici facere non debent, licèt depositus publicè solemniter pœnitere possit: & hanc gloss. sequitur, & dicit magistram, Abbas *num.* 4. *vers. In gloss.* & concordat S. Thom. *in* 4. *sentent. distinct.* 14. *quæst.* 1. *art.* 5. *quæst.* 3. *in fin,* dicens: [publicam pœnitentiam, & non solemnem, quæ in facie Ecclesiæ fit, sed non cum solemnitate prædicta, sicut peregrinatio per mundum cum baculo cubitali, posse iterari, & à simplici Sacerdote injungi, & posse etiam Clerico imponi.]

Et pro hac parte videtur textus apertus hic: nam præmittitur quæstio, An Sacerdotibus Græcis pro filiis oppressis imponenda sit publica pœnitentia, necne? & Papa respondet eis imponendam esse pœnitentiam graviorem, quàm laicis, non tamen publicam, nisi in publicum id veniat. Ergo à contrario, si publicum sit, pœnitentiam publicam esse eis imponendam. Videtur tamen hic textus vitari posse, quia dicit ob filiorum oppressionem ipsos Presbyteros debere perpetuò abstinere à ministerio altaris, & sic loquitur de his, qui sunt deponendi, prout hanc litteram intelligunt Joan. Andr. & sequaces in Summ. Dum ergo textus subjungit, si in publicum id veniat, pœnitentiam publicam esse eis injungendam, debet intelligi de jam depositis, & sic concordat cum prima opinione: & de deposito etiam intelligi debet, *cap. Presbyter*, 28 *dist.* ut colligitur ex *cap. Si quis Episcopus*, 81. *dist.* ibi, *Deponatur*, *& ab Ecclesia projectus inter laicos agat pœnitentiam.*

13 Conclude pleniùs, & clariùs secundùm Archidiaconum in *cap. Sacerdos*, *num.* 7. *de pœnit. distinct.* 6. Clericus, vel Sacerdos depositus sine spe restitutionis publicam, vel solemnem potest agere pœnitentiam, ut in dict. *cap. Sacerdos*, & ibi gloss. 2. & in *cap. Si quis Episcopus*, 81. *di-*
stinct. *& in cap. Presbyter*, 28. *distinct.* Sed cùm habetur 14
spes de restitutione, neque publicè, neque solemniter pœnitebit, ut *cap. Confirmandum*, 50. *dist.* *& cap. Presbyter*, 81. *distin.* Quæ conclusio in effectu est ex mente glossæ 3. hic in fine, dum dicit in casu hujus cap. Sacerdotem posse agere pœnitentiam etiam solemnem, cum sine spe restitutionis pro crimine oppressionis filiorum privatus sit, *cap. ultim. supra de tempor. Ordinat.* Ergo multò fortiùs publicam, ex quo crimen venit ita in publicum. Similiter Innocent. hic *in verb. In publicum*, dicit, nec tunc, idest quando crimen oppressionis venit in publicum, Sacerdotes posse agere publicam pœnitentiam, nisi perpetuò sine spe restitutionis manerent, & de talibus intelligi hoc capitulum, cùm propter homicidium maneant sine spe restitutionis, quia irregularis, ut dict. *cap. ultim. de tempor. Ordinat.*

Sed & Hostien. *num.* 5. Primò impugnat distinctionem 15
eorum, qui tenuerunt Clericum posse agere pœnitentiam publicam, sed non solemnem; quia idem judicium est de publica, ac de solemni, *cap. Alienum*, 50. *distin.* & mox subnectit hunc textum loqui de illo, qui factus est notorius, nec est spes restitutionis ipsius, argum. *cap. Inquisitionis*, *Respons.* 1. *de accus.* *& cap. final. de tempor. Ordin.* & concordant Joan. Andr. hic *nu.* 4. ibi, *Aliàs si esset spes restitutionis*, *nec publicè pœniteret*, Butr. *nu.* 11. *vers. Dicit glossa*, Cardin. *num.* 3. & Abb. *num.* 4. qui transit cum distinctione glossæ.

Porrò pœnitentiam publicam, quæ injungitur interficien- 16
ti Presbyterum, nempe, ut per quinque Ecclesias illius loci, ubi tantum facinus perpetravit, si tot ibi fuerint, nudus, discalceatus, femoralibus dumtaxat retentis, virga in manibus, & corrigiam circa collum deferendo incedat, suum publicè fatendo reatum, & ante fores dictarum Ecclesiarum à Presbyteris earumdem Psalmum Pœnitentialem canentibus se faciat verberari, dum major ibi ad Divina convenerit populi multitudo. S. Pœnitentiaria consuevit olim imponere etiam Clericis Minorum Ordinum; quamvis ab aliquot annis eam non imponat, nisi laicis, de quibus loquitur formulatium: tamen stylus antiquus est conformis theoricæ Archidiaconi, & communi, de
qua supra; quia homicida voluntarius, & maximè Pres- 17
bytericida est irregularis, & sic deponendus ab Ordine sine ulla spe restitutionis, ut dicunt Innocent. Butr. & alii proximè citati: Ad hoc *cap. fin.* ibi, *præter reos homicidii*: juncta gloss. 3. *de temporibus ordinat.* gloss. in *cap. Ex tenore*, *in verb. Utatur*, *circa medium*, *vers. Si crimen est e-*
norme, *eodem titul.* & patet in textu nostro ibi, *Ab officio* 18
altaris debent perpetuò abstineri: nam depositio ab Ordine nihil est aliud, quàm ab altaris ministerio perpetua remotio, secundùm Abb. in *cap. At si Clerici*, *in princip. num.* 7. *de Iudiciis*: & ibi etiam Hippolyt. de Marsil. *in Repetit. num.* 58. *tomo* 3. *Repet. fol.* 68. & in Clericis Presbytericidis est text. in *cap. Sicut dignum*, §. *ultim.* ibi, *perpetuò ab altaris ministerio deponendos esse censemus*, *supra de homicidio*. Quare cùm Clericus, qui Presbyterum necaverit, perpetuò manere debeat sine spe restitutionis, non videtur ambigendum, quin pœnitentia publica sit ei injungenda, cùm etiam solemnis hoc casu possit imponi, secundum magis receptam opinionem: jam enim Clericus sic pœnitens est infamis non ratione pœnitentiæ, sed ratione enormitatis criminis, ut notat Hostien. in *cap.* 2. *nu.* 7. *vers. Sed numquid tales*, *de offic. Archipresbyt.* & Marian. Socin. in *cap.* 1. *num.* 7. *supra eodem.*

D E

DE POENITENTIIS, & Remissionibus.

Innocentius III. Sancti Laurentii in Lucina Presbyt. Cardin. Apost. Sed. Legato.

CAPUT IX.

OFficii: & infrà. Significasti quamdam mulierem in pœnitentia tibi fuisse confessam; quòd timens ne viri possessio devolveretur ad alios, quarumdam herbarum succum potavit, & sic venter ejus intumuit, & inde gravidam se ostendens, sibi partum supposuit alienum; timensque maritum, non vult facinus ipsi detegere: qui prolem credit sine dubitatione qualibet esse suam. Quoniam igitur postulas edoceri, utrùm ei hac fraude durante sit pœnitentia injungenda: Respondemus, quòd sicut mulieri, quæ ignorante marito de adulterio prolem suscepit, quamvis id viro suo timeat confiteri, non est pœnitentia deneganda: ita nec illi debet pœnitentia denegari, maximè si per alios, intelligas alienos, ad quos timeat possessionem viri devolvi: sed competens satisfactio per discretum Sacerdotem ei debet injungi.

SUMMARIUM.

1 *Confessio mulieris auditur, quæ sibi partum alienum supposuit, vel proprium ex adulterio suscepit, & hoc marito non vult detegere.*

2 *Absolutio non est deneganda non valenti satisfacere sine periculo, licèt delictum videatur habere effectum continuationis.*

3 *Mulier, quæ prolem ex adulterio suscepit, quid facere debeat ne legitimi heredes hinc detrimentum patiantur.*

4 *Quid si habet unde satisfaciat, & sciat quibus satisfaciendum.*

5 *Et quid si hoc ignoret.*

6 *Quid si non habet unde satisfaciat, an teneatur fraudem revelare.*

8 *Aut famā, & num. seq. usque ad num. 13.*

9 *Metus ignominiæ viris bonis maior, quàm mortis esse debet.*

10 *Crimen suum non tenetur quis prodere cum gravi honoris detrimento.*

11 *Restituere quis non tenetur bona Ordinis inferioris cum jactura bonorum Ordinis altioris.*

Bona famæ altioris Ordinis sunt, quàm rei familiaris, ibidem.

12 *Mulier non tenetur filium ex adulterio susceptum revelare, si inde grave malum esset proventurum.*

13 *Scandalum utilius nasci permittitur, quàm ut veritas relinquatur. Et quomodo hoc sit intelligendum.*

14 *Mulier non tenetur partum suppositum, vel filium spurium revelare, si de hoc non habeat probationes paratas.*

15 *Confessor quomodo se debeat gerere cum muliere, quæ prolem suscepit ex adulterio.*

16 *Mulier quæ prolem adulterinam marito patefecit, eo consentiente, an sit absoluta a restitutione.*

17 *Mater an suadere debeat filio spurio, ut religionem ingrediatur, & cujus Ordinis.*

18 *Filius, qui matri eum spurium asserenti fidem adhibuit, & Regno renunciavit, deluditur à Legistis, laudatur à Canonistis.*

19 *Dignitati non solùm Regiæ, sed etiam Pontificali renunciandum esset, si ex his conscientia non esset tuta.*

20 *Filius an teneatur credere matri asserenti eum ex adulterio susceptum.*

21 *Cautela matris, quæ induxit filios ad cedendum iuri suo timore declarationis, quod unus eorum esset spurius, refellitur.*

22 *Confessor pro consilio obtinendo potest peccatum sibi confessum detegere sine expressione personæ, & numer. 25.*

23 *Confessor an prohibeatur revelare non tantùm peccatorem, sed etiam peccatum in Sacramento Pœnitentiæ sibi detectum, & n. seqq. usque in fin.*

24 *Sacerdos revelans peccatum sibi confessum punitur tamquam simoniacus, & hæreticus ad fidem reversus.*

25 *Declaratur, num. 38.*

26 *Peccata ipsa an cadant sub sigillo confessionis sacramentalis, & nu. seqq. usque ad nu. 33.*

27 *Sigillum confessionis, sicut confessio est de necessitate Sacramenti, & de iure divino.*

28 *Papa super sigillo confessionis dispensare non potest, & num. 30.*

29 *Sacerdos quod scit in confessione, non scit ut homo, sed ut Deus, & dicitur quasi nescitum.*

30 *Sacerdos in actu confessionis est Vicarius Dei specialis.*

31 *Vicarius specialis quoad illam speciem est maior generali.*

32 *Sigillum confessionis sine pœnitentis licentia nullus mortalium violare potest etiam pro salute totius mundi.*

33 *Revelatio peccati in confessione detecti an cadat sub prohibitionem positivam Ecclesiæ.*

34 *Ecclesia ubi vertitur salutis periculum, multoties generaliter statuit, aut prohibet ad cautelam eorum, quæ possunt contingere.*

35 *Prohibito aliquo, omne id prohibetur, per quod pervenitur ad illud.*

36 *Intellectus* cap. Omnis, infra eod.

37 *Permissum in uno casu, in aliis censetur prohibitum, & num. 42.*

38 *Confessor revelans peccatum sine expressione personæ an sit deponendus, & in monasterium detrudendus.*

39 *Et an aliquo casu possit illud cum fructu revelare, & num. 42.*

40. *Prælati Regulares ea notitia, quam in confessione habuerunt, uti non debent ad externam politiam.*

41 *Pœna lata in præsumentes requirit dolum, & temeritatem.*

42 *Exceptio in uno casu non firmat regulam in contrarium in aliis casibus, qui sunt similes excepto.*

43 *Etiamsi casus fuerit exceptus per dictionem taxativam.*

44 *Confessor an possit Episcopo revelare casum reservatum in pœnitentia sibi detectum pro obtinenda facultate absolvendi.*

OFficii. Auditur confessio mulieris, quæ sibi partum alienum supposuit, vel proprium ex adulterio suscepit, & hoc non vult marito detegere. Hoc dicit secundùm omnes. Et est pars *cap. Officii, de test am. & de senten. excommun.* Communis divisio, consultatio, & responsio. Secunda ibi, *Quoniam*. 1

Nota primò, mulieri, quæ partum alienum sibi supposuit, aut proprium ex adulterio suscepit, si timeat marito hoc revelare, non esse denegandam absolutionem Sacramentalem, etiam hac fraude durante. 2

Et

Et sic collige pœnitentiam non esse denegandam non valenti, satisfacere sine periculo, quamvis delictum illud videatur habere annexum effectum continuationis, ut hic notant Abb. & Marian. Socin. ambo in 3. *notab.*

3 Sed pro pleniori doctrina, cùm quæritur quid facere oporteat mulierem, quæ prolem suscepit ex adulterio, aut partum supposuit alienum, & ita legitimi hæredes privantur hæreditate propter spurium, vel suppositum, qui creditur filius, vel hæres; & quomodo in hoc casu se gerere debeat Confessor, Colligendo dicta Doctorum, sic distingue.

4 Aut mulier dives est, & habet unde satisfaciat his, ad quos bona mariti pervenirent, si ejusmodi partus non adesset; Aut non habet unde satisfaciat.

Primò casu, Aut mulier scit, vel potest verisimiliter opinari quos hæredes maritus ab intestato, vel ex testamento habuisset, aut quibus bona sua reliquisset: & tunc debet tantumdem eis dare de propriis bonis, quantum illi hac occasione amisissent, argum. *cap. Si res*, 14. *quæst.* 6. allegati in gloss. *in verb. Deneganda*. Et quod restituendum est, poterit tradere Episcopo in pœnitentia, qui exinde satisfaciat quibus oportuerit, adeò ut ignoretur unde provenit, ut hic per Hostien. *num.* 8. Henric. Boich. *post princip. vers. In primo casu*, & Marian. Socin. *num.* 7. *in eodem*
5 *vers. Aut mulier ignorat, qui sint illi*, nec potest hoc probabiliter opinari; & tunc debet tantumdem pauperibus erogare, secundùm id, quod legitur, & notatur in *cap. Cum tu*, §. 1. *supra de usur.*

6 Secundò casu, id est cùm mulier non habet unde satisfaciat, tunc aut habet probationes paratas partus suppositi, vel ex adulterio suscepti, per quas posset succedentes ab intestato relevare à damno, quod ex sua occasione, & fraude illi reciperent, aut non habet.

7 In primo casu aut potest sine periculo hanc fraudem revelare: & debet eam detegere, & de illa fidem facere. Aut non potest revelare sine gravi periculo, fortè quia verisimiliter hinc orirentur scandala maxima, & homicidia; & tunc conteratur, & taceat, argum. *cap. Ne quis*, 21. *q.* 2. Nam in hoc casu cùm ex una parte immineat jactura rerum dumtaxat si taceat; ex altera verò periculum animarum, & corporum si revelet; cùm utrumque evitare non possit, inter hæc duo mala tenetur eligere quod minus est, argum. *cap. Duo*, & *cap. Nervi*, 13. *distin.* Taceat ergo cum damno rerum, quia illud minus malum est, ut legitur in *cap.* 1. *de pignor.* & *in cap. Suscepimus, de homicid.*

8 Et per hanc rationem idem arbitror dicendum si ex revelatione immineat mulieri, aut alteri periculum infamiæ: nam viris bonis metus ignominiæ major, quam mortis es-
9 se debet, dicit textus in *l. Isti*, *ff. Quod met. caus.* Et qui famam contemnunt, crudeles sunt, ut in *cap. Non sunt*
10 *audiendi*, 11. *quæst.* 3. Unde non tenetur mulier crimen suum prodere cum gravi honoris, & famæ detrimento, ut in §. *His auctoritatibus, vers. Non tibi dico, post cap. Si quis aliquando, de pœnit. dist.* 1. Et in hac specie concludunt Sotus in 4. *dist.* 15. *qu.* 2. *post art.* 4. *in responsione articuli*, S. Anton. *in* 2. *par. tit.* 1. *cap.* 18. §. 8. *in fine*, & *melius tit.* 2. *cap.* 7. §. 4. Cajet. *tom.* 1. *opusculor. opusculo* 31. *respon.* 14.
11 [Non enim, ut ipse ait in 2. 2. *qu.* 62. *art.* 6. tenetur quis restituere bona ordinis inferioris cum jactura bonorum ordinis altioris.] Et bona famæ altioris ordinis sunt, quàm rei familiaris, quia melius est nomen bonum, quam divitiæ multæ, *Proverb. cap.* 22. & sequitur Navarr. *in man. cap.* 16. *numer.* 44. *vers. Imò sufficit timor propriam famam perdendi*, & Covarr. *in reg. Peccatum, part.* 1. *in initio, à num.* 3. Et quamvis Doctores hic non faciant mentionem, nisi damni animæ, & corporis; hoc tamen faciunt per
12 modum exempli. Sed generaliùs loquitur Innocent. cujus mentem sequuntur omnes, dum ait: [mulierem non teneri revelare, si inde grave malum esset proventurum.] Quæ verba proculdubio comprehendunt etiam jacturam famæ, ut advertit Navarr. *loc. cit.*

13 Nec prædictis obstat, quod utiliùs scandalum nasci permittatur, quàm veritas relinquatur, *cap. Nisi cum pridem*, §. *Pro gravi, de renunciat.* & *cap.* 3. *infra de regul. jur.* quoniam, ut respondet Innocentius, in hac taciturnitate non perit veritas justitiæ, quia hæc mulier nec judex est, nec testis esse potest, in quibus & similibus illa auctoritas locum habet; sed est tantùm accusatrix, vel denuntiatrix.

In secundo autem casu, Id est cùm non habet probatio- 14
nes paratas, debet potiùs silere, quàm fraudem patefacere, *cap. Plerumque*, 2. *q.* 7. Ita in effectu distinguit hic Innocent. *in verb. Satisfactio*, à quo cæteri sumpserunt Host. *nu.* 8. *in eod. verb.* Abb. Antiq. *nu.* 1. Jo. Andr. *nu.* 4. Henric. Boich. *in princ.* Card. *in* 1. & 2. *opposit.* Anchar. *nu.* 3. & 4. Abb. *nu.* 5. & Marian. Soc. *nu.* 7. Quibus addo Host. *in summa eod. tit.* §. *Quibus & qualiter, vers. Quid de muliere*, ubi ait, Sacerdotem super hoc consulendum con- 15
siderare debere qualitates personarum tam mariti, quàm mulieris, & filii putativi; nam si mulier dominetur viro, vel periculum ex revelatione non immineat, poterit ei consulere, ut fraudem patefaciat marito; quo consen- 16
tiente erit mulier à restitutione absoluta, quia concessum est marito de rebus suis ad libitum disponere, *l. Nemo exterus, C. de Iudæis*, *l. In re mandata, C. Mandati*. Hoc intellige dummodo non habeat descendentes, quibus tenetur dimittere legitimam jure naturæ debitam, scilicet dimidiam, vel tertiam juxta numerum liberorum, ut in *Authen. Novissima, C. de inoffic. testam.* & *in corpore*. unde sumitur in *Auth. de Triente, & Semisse*, §. 1. *collat.* 3.

Si verò ex revelatione marito facienda immineat pericu- 17
lum, tunc si filius putativus sit homo simplex, spiritualis, & timens Deum; recepto juramento à muliere, quod malitiosè hoc non proponat, & à filio putativo, quod secretum tenebit; revelabitur hoc filio, eique suadebit, ut intret Religionem, vel ad partes remotas, seu ultrà marinas se transferat, & de hæreditate nihil attingat; quibus peractis mulier erit in tuto: quod si filius non sit talis, nec velit matri fidem adhibere, vel mulieri periculum sit revelare; tunc nullum superest remedium, nisi ut si proprium habeat hæredibus ab intestato, vel ex testamento venientibus satisfaciat competenter; iisque non extantibus eleemosynam cautè faciat de Episcopi diœcesani consilio, & consensu. Verùm si proprium non habeat, vel non possit integrè satisfacere, doleat de peccato cum proposito satisfaciendi cùm primùm poterit: ita Host. cum quo concordat Raymund. *in summa tit. de raptor. rubr. de filio concepto per adulterium, & de partu sumpto*, §. 11. Joan. Friburg. *in summa confess. eodem tit. & rubr. qu.* 23. Henric. Boich. *hic col.* 2. *post princip. vers. Et de hoc vide*, & Marian. Socin. *num.* 9. Et quod dictum est de inducendo filium putativum ad religionem intrandam, intelligunt Doctores de Religionibus Mendicantibus, quia de aliis Religionibus non esset benè provisum eum succedant, *cap. unic.* 28. *qu.* 1. & *cap. ult.* 19. *qu.* 3. ut hic per Jo. Andr. *num.* 4. *in fine*. Hodie filius putativus esset inducendus ad intrandam Religionem Capuccinorum, vel Fratrum Minorum de Observantia, quia aliæ Religiones etiam Mendicantes succedunt ex decreto Concilii Tridentini *cap.* 2. *sess.* 25. *de Regular.* addit Jo. Andr. sibi constare aliquos propter hoc inductos fuisse ad professionem emittendam. Et ita etiam re- 18
ferunt Doctores fecisse quemdam, qui ad assertionem matris renunciavit Regno: & quamvis Legistæ in *l. Filium*, *ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur.* quos refert Menoch. *de arbitr. iudic. lib.* 2. *centur.* 1. *casu* 89. *num.* 28. dicant talem filium fuisse fatuum; tamen ut notabiliter ait Mar. Socin. hic *nu.* 9. ipsi hoc dicunt solùm considerantes hanc vitam, 19
& non futuram, & æternam, ad quam si respexissent, illum summoperè laudare debuissent, ex quo talis habebat læsam conscientiam; quo casu non solùm Regiæ dignitati, verùm etiam Pontificali, cùm ad id induceret conscientia indiscreta, renunciandum esset, ut in *cap.* 1. *de renunciat. lib.* 6. Et hoc intendit Host. hic *nu.* 4. *in ver. Suscepit*, dum 20
ait filium, qui assertioni matris credere non vult, omninò securum esse, si exinde non habeat conscientiam læsam, arg. d. *l. Filium*; alioquin si veniat contra conscientiam, ædificat ad gehennam, *cap. fin. supra de præscript.* & mox subdit. Sed verè nisi acquiescat in hac parte verbis maternis, quæ melius alio veritatem novit, arg. *supra de rescrip. cap. ab Excommunicato*; & de qua non est verisimile, quòd falsum dicat; argum. *cap. Afferre*, & *cap. Litteras*, §. 1. *vers. Quamquam, supra de præsumption.* unde & ei omninò credendum videtur, ut *cap.* 3. §. *Qui enim melius, supr. qui matrim. accus. poss.* satis potest dici, quod talis est in conscientia nimis fortis: ita formaliter Host. cum quo transeunt Jo. Andr. *num.* 3. & reliqui omnes.

Refert

21 Refert Alciatus *de præsumpt. reg.3. præsumpt.37. num.6. vers. Sed vide*. Viduam quamdam Avenionensem hac cautelam usam fuisse: cùm in extremis ageret tribus filiis, quos habebat accersitis, dixit: Uous vestrùm ex adulterio à me progenitus est, & mariti mei bona iojustè possidet; ne animæ meæ detrimentum patiar, intendo hoc declarare, nisi vos invicem pacto convento jus omne vestrum remittatis: quo audito, quilibet de se ipso cœpit dubitare, unde omnes voluntati matris acquieverunt, & pacti sunt; quare mater à declaratione abstinuit. Et putat Alciatus matrem illam fuisse tutam quoad Deum per hanc Decretalem, pactumque inter fratres fuisse legitimum, & observandum. Quod minimè verum est, quia fratres non spontè juri suo cesserunt, sed metu maternæ declarationis adacti: unde meritò hanc cautelam refellunt Covarr. *in reg. Peccatum, part.1. §.1. vers. Nec mihi placet, de regul. iur. in 6.* Menoch. *d. casu 89.n.30.* & alii recentiores.

22 Secundò nota ibi, *in pœnitentia tibi fuisse confessam*, peccatum in confessione detectum posse à Sacerdote revelari pro consilio obtinendo, concordat textus in *cap. Omnis infra eodem*, ibi: *Sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque ulla expressione personæ cautè requirat*. Unde infertur per locum à speciali, ut extra hunc casum non liceat Sacerdoti revelare peccatum etiam sine revelatione pœnitentis. Sed quia hoc non transit absque difficultate.

23 QUÆRO generaliter, utrum confessor prohibeatur revelare non tantùm peccatorem, sed etiam peccatum in Sacramento Pœnitentiæ sibi detectum.

Abbas Siculus d. *c. Omnis, n.8. in ult. notab. infra eod.* putat Sacerdotem incidere in pœnam ibi statutam non solùm si revelet peccatorem, sed etiam peccatum sibi detectum in confessione. Quod secundum eum est contra simplices, qui asserunt peccatum impunè posse revelari, sed non peccatorem: nam minus benè loquuntur, ut ipse ait, quia contrarium probatur in d. *c. Omnis*, in duobus locis. Primò ibi, *qui peccatum*, ubi expressè probatur hoc. Secundò per locum à speciali in verbis præcedentibus: nam textus permittit Sacerdoti revelationem in uno casu dumtaxat, idest cùm indiget prudentiori consilio; & tunc debet etiam cau-
24 tè revelare. Tertiò hoc probatur ratione: nam Sacerdos ita scit peccatum, sicut peccatorem tamqoam Dei minister: ergo non debet tamquam homo peccatum revelare, quia nescit ut homo, sed ut Deus, & contrafaciens gravissimè peccat; unde punitur tamquam hæreticus reversus ad fidem, ut ibi per eum.

Sed oppositum censet Paludanus *in 4. dist.21.* & communiter Theologi, ut testatur Navarr. in *cap. Sacerdos, num.75. de pœn. dist.7. tom.2. Commen. pag 793.* concludentes non esse confessionis revelatorem qui diceret, talem, vel tale peccatum mortale audivi in confessione; modo tanta cautela id faceret, ut nullatenus in notitiam peccatoris deveniri posset.

25 Moventur primò per hanc Decretalem, ubi Cardinalis Legatus significavit Papæ peccatum suppositi partus in pœnitentia sibi confessum, ut habetur in principio litteræ, nec Papa hoc factum damnavit, imò ad Legati consultationem respondit: quod non fecisset, si eidem Legato peccatum sibi in confessione detectum revelare non licuisset: licet Navarr. in d. *c. Sacerdos n.78.* putet hunc textum non admodum urgere, quia causa revelandi hic fuit ut peteretur consilium super dubio casu, quod specialiter permittitur in *d. c. Omnis*, ut dictum est supra *in 2. notab.*

Moventur secundò, quia causa finalis cur prohibita sit revelatio peccati in pœnitentia coofessi est, ne prodatur peccator; & sic fideles à confessione sacramentali deterreantur, ut in d. *cap. Omnis*, ibi: *Caveat Sacerdos ne verbo, vel signo, vel alio quovis modo prodat aliquatenus peccatorem*, sed per revelationem peccati tantùm peccator ipse non proditur, nec cognoscitur, dummodo cautè id fiat, sicut hic fecit Cardinalis legatus, & patet in *cap. Si sacerdos, supra de offic. Ordin. & in cap. Significasti*, ibi, *nomen adulteri celans, de adulter.* Ergo cessat prohibitio, arg. *cap. Etsi Christus, supra de iureiur. cap. Cum cessante, de appellat. & l. Adigere, §. Quamvis, ff. de iurepatr.*

Ac postremò suffragatur huic sententiæ quod, ut Navarr. testatur in *eod. c. Sacerdos n.75.* frequenter audiuntur viri graves talia dicentes; & tamen nemo dixerit eos esse confessionis revelatores.

Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

Quid dicendum? Ego arbitror quæstionem hac distin- 26 ctione solvendam esse,

Aut quæritur an peccata ipsa sine expressione personæ cadant sub sigillum confessionis sacramentalis; & puto negativè resolvendum hoc validissimo, ni fallor, funda- 27 mento: nam hoc sigillum, sicut & confessio est de necessitate sacramenti, & de jure divino, ut docet S. Thom. *in 4. dist.21. qu.3. art.1. qu.1. in corp. & in resp. ad 2.* Silvest. *in ver. Confessio 3. n.2.* & passim Theologi, & Canonistæ: & consequenter Ecclesia super hoc sigillo dispensare non potest, nam ut ibidem inquit D. Thomas, præceptum de con- 28 fessione servanda consequitur ipsum sacramentum, & ideò sicut præceptum de confessione sacramentali facienda est de jure divino, & non potest aliqua dispensatione, vel jussione humana homo ab ea absolvi, ita nullus ad revelationem confessionis potest ab homine cogi, vel licentiari. Et hoc 29 innuit Decretalis. *Si sacerdos, de offic. Ordin.* dum determinat Ordinarium posse indeterminatè tantùm & non nominatim arguere, vel punire eum, quem in confessione novit esse criminis reum, quia non scit ut judex, vel homo, sed ut Deus. Ad idem text. in *cap. Dilectus*, & ibi glos.1. & DD. supra *de excess. Prælator.* S. Thom. *loc. cit. in respon. ad primum*, ubi ait: *Illud quod sub confessione scitur, est quasi nescitum, cùm sacerdos nesciat ut homo, sed ut Deus*. Aliam rationem cur Papa non possit super sigillo confessionis dispensare assignat Abb. in d. *c. Dilectus*, quia 30 sacerdos in actu confessionis est vicarius Dei specialis, Papa verò generalis. Specialis autem quoad illam speciem 31 major est generali, *c. Studuisti, de offic. deleg.* sequitur Silvest. *in ver. Confessio 3. n.2. vers. Tertio quæritur*, & est ex mente glos. primæ in *eod. c. Dilectus*, ibi: *Et in hoc maior erat ipsis Rectoribus, quia Dei legatione fungitur*.

Quæ cùm ita sint, si peccata ipsa caderent sub sigillum 32 confessionis, non potuisset Innocentius III. & Concilium generale statuere, sicut statuit in d. *cap. Omnis infra eod.* ut liceret sacerdoti, si prudentiori consilio indiguerit, revelare peccatum sibi confessum; quia præter pœnitentem, nullus mortalium dispensare potest, ut liceat frangere sigillum confessionis sacramentalis, ut ostensum est supra, nedum pro prudentiori Consilio exquirendo, sed nec pro alia causa quamtumvis gravis; imò nec si ageretur de salute totius mundi, ut formaliter inquit Sot. *de tegen. secreto quæst.7. membr.2. conclus.4. vers. attamen*. Quamobrem fateri oportet, aut Papam cum Concilio in dict. *cap. Omnis*, permisisse revelationem peccati contra necessitatem sacramenti, & divinam jurisdictionem, quod impium, & erroneum esset asserere, *cap. Sunt quidam, 25. quæst.1.* aut revelationem peccati sine expressione peccatoris ad sigillum confessionis non pertinere. Et sanè si Concilium statuisset ut pro prudentiori consilio liceret confessori revelare peccatorem, nemo auderet affirmare hoc statutum esse validum. Idque non alia ratione, nisi quia per hoc violaretur sigillum confessionis, quod est de jure divino, contra quod Ecclesia non dispensat, ut in *cap. Sunt quidam*: ergo eodem modo non potuisset Concilium statuere, ut liceret pro prudentiori consilio peccatum revelare, si peccatum ipsum, non secus ac peccator caderet sub hoc sigillum: unde hæc differentia evidenter convincit non esse confessionis revelatorem, ejusque sigilli violatorem qui peccatum revelat ita cautè, ut inde in notitiam peccatoris deveniri non possit. Et in hoc primo casu salvari potest sententia Theologorum.

Aut quæritur an revelatio peccati sine expressione per- 33 sonæ cadat sub prohibitionem positivam Ecclesiæ, de qua in d. *cap. Omnis*. Et in hoc casu magis adhæreo opinioni Abbatis; tum quia hoc probat littera d. *cap. Omnis*, ut supra ponderata *num.23.* Tum quia id rationabiliter san- 34 citum est propter periculum manifestationis pœnitentis: nam etsi non semper ex revelatione peccati prodatur pœnitens, præsertim si cautè hoc fiat, prout hic fecit Cardinalis Legatus, & præcipitur in d. *cap. Omnis, vers. Sed si*, tamen potest multoties accidere oppositum. Ubi autem vertitur salutis periculum, non est novum ut Ecclesia generaliter aliquid statuat, vel prohibeat ad cautelam eorum, quæ possunt contingere, ut sunt jura clara in *cap. Dixit Dominus, 32. qu.1. in cap. Licet, supra de elect. in c. Ad aures, de tempor. ordinat. & in cap. Romana, §. In universitatem, de sent. excomm. lib.6.* cum concordan. ibi adductis per glos. *in ver. Esse potest*, & Hostien. *num.5. in eod. ver.*

35 Præterea aliquo prohibito, omne id prohibetur, per
quod pervenitur ad illud, *l. Oratio, ff. de sponsal. l. Cum
lex, ff. de fideiuss. l. Legem, in fine, C. de natural. liber.*
Quæ regula loquitur de consequentia prohibitionis me-
diorum, per quæ pervenitur ad extremum, ut dicunt
Dyn. & Joan. Andr. in *cap. Cum quid prohibetur, in princ.
de reg. iur. lib. 6.* Sicut prohibito matrimonio, prohibita
sunt etiam sponsalia, per quæ pervenitur ad matrimo-
nium, ut in dict. *l. Oratio.* Nemo autem negaverit ex
revelatione peccati multoties deveniri in cognitionem
ejus, qui confessus est. Haud enim est difficile facta
aliena subtiliter indagantibus, conjungendo tempus,
locum, speciem peccati, qualitatem personarum, &
alia id genus, pervenire in notitiam, aut saltem in
suspicionem Pœnitentis. Et ipsemet Navarr. in dict.
cap. Sacerdos, num. 83. de pœnit. dist. 6. fatetur non pau-
cos apud eum errasse, ac proinde raro id faciendum
esse a viro gravissimo, rarius à viro gravi, rarissimè à vi-
ro levi, & opinionem Abbatis ferè semper servandam esse.
Ergo providè sanxit Concilium generale, ut nec peccatum
ipsum liceat revelare.

Et per hæc cessat consideratio Navarri, & aliorum
Theologorum, videlicet quod revelatio peccati prohibea-
tur quidem in dict. *cap. Omnis*, sed in ordine ad confiten-
tem, quando scilicet ita peccatum revelatur, ut exinde
cognoscatur is, qui peccavit. Siquidem hæc consideratio
retorqueri potest; nam cùm sæpè ex hac revelatione per-
veniatur, aut saltem perveniri possit in cognitionem pec-
catoris: hinc consequitur ut prohibito uno, & aliud pro-
hibitum censeatur per supradicta. Quinimò si accuratè
36 expendatur textus in dict. *cap. Omnis*, apparebit prohibi-
tam esse revelationem peccati etiamsi exinde non sequatur
manifestatio confitentis: nam ibi permittitur revelatio
peccati in casu speciali dumtaxat, videlicet cùm Sacerdos
indiget prudentiori consilio; Et nunc ita demum si cautè
hoc fiat, & sine ulla expressione personæ, ut patet ex lit-
tera in *vers. Sed si.* Ergo per locum à speciali extra illum
casum prohibita est revelatio peccati etiamsi fiat cum cau-
tela Navarri, & sine ulla expressione personæ, alioquin
si in omnibus casibus liceret indistinctè revelare peccatum
cautè, & persona pœnitentis non expressa; ineptè Con-
cilium permisisset ut liceret revelare peccatum cautè, &
sine expressione personæ in uno casu dumtaxat, idest cùm
37 Sacerdos eget prudentiori consilio. Ergo in illo casu, in
aliis censetur prohibitum, *cap. Ex tuarum*, & ibi glos. *fi-
nal. de author. & usu pall.* glos. *ultim. in fin.* & DD. *in cap.
Nemo, de præsumpt.* Et per has considerationes puto sal-
vari posse opinionem Abbatis, non autem per illam,
quam ipse posuit tertio loco, videlicet, quia Sacerdos scit
peccatum, sicut peccatorem tamquam Dei minister: hæc
enim ratio congruit tantummodo violationi sigilli Sacra-
mentalis jure divino prohibitæ. At revelatio peccati sine
expressione personæ non jure divino, sed ecclesiastico tan-
38 tum interdicta est, ut ex dictis constat. Et ex hoc fœdere
distinctionis puto Conciliari posse dissidentes opiniones.
Cæterùm quoad pœnam depositionis ab Ordine Sacerdo-
tali, & perpetuæ detrusionis in monasterium, quæ in
prædicta Decretali, *Omnis*, imponitur Sacerdoti, qui
peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum præsump-
serit revelare; nimius esset rigor ut in eam indistinctè inci-
deret quilibet Sacerdos, qui diceret se peccatum aliquod
audivisse in confessione, licet nullo modo proderet pec-
39 catorem. Imò Navarr. in d. *cap. Sacerdos, num. 80. de pœ-
nit. dist. 6.* opinatur hoc nonnumquam fieri posse cum fru-
ctu, puta si aliquis in sui excusationem, vel aliorum ac-
cusationem contenderet talia, vel talia peccata, vel tales
circumstantias ab aliquibus non solere in confessione ape-
riri, tunc enim Sacerdos, qui assereret imò id solitum esse,
sibique illa frequenter in pœnitentia aperta fuisse, cùm
fructu loqueretur secundum Navarrum. Et quamvis hæc
theorica mihi non probetur, quia Sacerdos pro errore pro-
ximi confutando, aliis mediis uti debet, quam revelatio-
ne circumstantiæ sibi detectæ in Sacramento Pœnitentiæ,
sicut Clemens VIII. in Decreto edito super casuum reser-
vatione dixit diligentissimè cavendum esse à Superioribus 40
regularibus, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in
confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem
utantur: tamen Sacerdos, qui Navarri doctrinam serva-
ret, utique plectendus non esset gravissima illa pœna de-
positionis, & detrusionis ad modum pœnitentis simonia-
ci, & hæretici, ut in *cap. Quoniam, de simon. cap. penult.
de hæret.* & notat in prædicta Decretali, *Omnis*, Joan.
Andr. in extremis verbis. Cùm præsertim Concilium ibi 41
utatur verbo illo, *præsumpserit*, quod includit eos, tan-
tum, qui dolo, & temeritate, non autem eos, qui per
simplicitatem, & aliqua probabili ratione ducti in legem
committunt, ut tenet Cardin. in Clement. 1. *quæst. 39. de
privileg.* ad quod plura de more cumulat Tiraquell. *de pœn.
cons. 43.* Quare existimo ex hoc relinquendum esse arbi-
trio judicis, qui facti circumstantiis maturè perpensis diju-
dicet, an hujusmodi pœna sit exequenda, vel potius
temperanda; secundum ea, quæ generaliter adnotavit
Henr. Boich. in *cap. In Archiepiscopatu, col. 2. vers. Et in
hac causa consideratione de raptor.* & fusius Marian. Soc-
cin. in *cap. Licet à num. 22. de pœnit.* Præcipua autem ra- 42
tio habenda esset causæ revelationis: præsertim quia Con-
cilium in prædicta Decretali, *Omnis, infr. eod.* quamvis
exprimat tantummodo casum, cùm Sacerdos prudentiori
consilio indiguerit; per hoc tamen non videtur excludere
alios casus similes: nam exceptio in uno casu non firmat
regulam in contrarium in aliis casibus, qui sunt similes
exceptis, etiamsi alibi non reperiantur specificè excepti,
textus est in *cap. cum dilecta*, ubi hoc notat Abb. *num. 6. de
confirmat. util. vel inutil.* glos. *in l. fin. in verb. Voluerit,
C. de revocan. donat.* Alexand. *cons. 130. In causa, numer. 6.* 43
vers. Nec obstat si dicatur, lib. 4. Ubi ampliat hoc proce-
dere, etiamsi exceptioni adjecta sit dictio taxativa. Unde 44
si pœnitens confiteretur casum Episcopo reservatum, &
Sacerdos non haberet facultatem absolvendi ab illo casu,
nec Episcopus vellet eam generaliter impertiri, sed in casi-
bus particularibus dumtaxat; utique non esset violator
prohibitionis Concilii Sacerdos qui in illo speciali casu
peteret ab Episcopo hanc sibi facultatem fieri. Maximè
quia in præcitato decreto Clementis VIII. inter cætera
cautum est, ut Confessarius Regularibus in singulis domi-
bus per Superiores deputatis reservatorum absolutio com-
mittatur, quando casus occurrerit, in quo eam debere
committi ipse in primis Confessarius judicaverit. Quod
certè ad practicam deduci non potest sine manifestatione
illius casus in pœnitentia detecti. Quod si urgeas peten-
dam esse licentiam revelandi illum casum à Pœnitente;
replicabimus idipsum fieri posse cùm Sacerdos indiget pru-
dentiori consilio. Et tamen eo casu Concilium non
tractavit Confessorem ad petendam hujusmodi licen-
tiam, neque ex hac Decretali apparet Cardinalem
Legatum significasse Papæ de licentia mulieris pœ-
nitentis casum suppositi partus in confessione sibi dete-
ctum.

DE POENITENTIIS, ET REMISSIONIBUS.

Idem Innocentius III. in Concilio Generali.

CAPUT XII.

Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio sacerdoti: & injunctam sibi pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ sacramentum: nisi fortè de proprii sacerdotis consilio, ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum: alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Unde hoc salutare statutum frequenter in Ecclesiis publicetur: ne quisquam ignorantiæ cæcitate velamen excusationis assumat. Si quis autem alieno sacerdoti voluerit justâ de causâ, sua confiteri peccata, licentiam priùs postulet & obtineat à proprio Sacerdote: cùm aliter ipse illum non possit absolvere vel ligare. Sacerdos autem sit discretus & cautus, ut more periti medici superfundat vinum & oleum vulneribus sauciati; diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccati: quibus prudenter intelligat, quale debeat ei præbere consilium, & cujusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad salvandum ægrotum. Caveat autem omnino, ne verbo aut signo aut alio quovis modo aliquatenus prodat peccatorem: sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque ulla expressione personæ, cautè requirat: quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solùm à sacerdotali officio deponendum decernimus, verùm etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum.

SUMMARIUM.

1 *Confiteri sacramentaliter semel in anno, ut quis teneatur, quæ requisita sint necessaria.*
2 *Baptismus est ianua, & fundamentum omnium Sacramentorum.*
3 *Ecclesia in neminem iudicium exercet, qui non prius in ipsam per Baptismi ianuam fuerit ingressus.*
4 *Pœnitentia ante adventum Christi non erat Sacramentum, nec est post adventum illius cuiquam ante Baptismum.*
5 *Infans, furiosus, vel mentecaptus non habens dilucida intervalla, non ligantur hoc Edicto.*
6 *Peccatum originale per Baptismum deletur in infantibus indistinctè; in adultis per contritionem cordis.*
7 *Pœnitentia Sacramentum dicitur secunda post naufragium deperdita gratia tabula.*
8 *Peccatum an oporteat esse mortale ad hoc ut Pœnitentia Sacramentum sit ad salutem necessarium, & num. seqq.*
9 *Peccata venialia tantum habens, non tenetur confiteri iure divino ad obtinendam iustificationis gratiam.*
10 *Iustificatio quid sit.*
11 *Peccata venialia à gratia Dei non excludunt.*
12 *Et quamvis utiliter in confessione dicantur, tamen citra culpam taceri, & multis aliis remediis expiari possunt.*
13 *Fallit in duobus casibus.*
14 *Peccata venialia tantum habens an teneatur iure positivo semel in anno confiteri ut satisfaciat præcepto Ecclesiæ, & n. seqq.*
15 *Christianus, qui saltem semel in anno non confitetur, est suspectus de hæresi.*
16 *Confiteri semel in anno ex præcepto Ecclesiæ non tenentur illi, quibus ex gratia collatum est, ut sint immunes à peccato veniali.*
17 *Peccata venialia non tenetur quis confiteri semel in anno specialiter, & enumeraliter, sed in generali.*
18 *Hermaphroditus an teneatur confiteri semel in anno.*
19 *Hermaphroditus, qui in sexu fœmineo incalescit, non recipit Ordinis characterem, nec potest cum fœmina matrimonium contrahere.*
20 *Papa an adstringatur edicto de confitendo semel in anno, & communicando in Paschate, & n. seqq. usque ad n. 26.* Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.
21 *Papa potest ligari à Sacerdote, cui se subiicit in confessione.*
22 *Confessio Sacramentalis ubi, quando, & à quo instituta.*
23 *Confessio peccatorum omnibus post Baptismum lapsis iure divino necessaria existit.*
24 *Papa ius divinum usque ad animam, & sanguinem servare debet.*
25 *Papa non adstringitur Constitutionibus Prædecessorum etiam in generali Concilio editis vi compulsiva, sed vi directiva rationis.*
26 *Confessio debet esse integra.*
27 *Peccata propria dumtaxat sunt in confessione aperienda, non autem aliena.*
28 *Circumstantia, quæ exprimi non potest sine manifestatione peccati alterius, an necessario sit confitenda.*
29 *Ius divinum positivum in concursu cedit iuri divino naturali.*
30 *Pœnitens debet tacere peccatum, quod in confessione detectum sibi, vel confessori probabile damnum animæ, vel corporis, vel famæ inferret.*
31 *Clausula una secundum diversos respectus diversimodè accipitur.*
32 *Pueri tenentur semel in anno confiteri cùm sunt doli capaces, quod ut plurimum contingit circa septennium.*
33 *Eucharistia in qua ætate sit pueris exhibenda.*
34 *Annorum discretionis tres gradus constituuntur.* *Eucharistia an amentibus, & phreneticis exhiberi possit ibid. vers. An autem non habentibus.*
35 *Pœnitens debet confiteri solus.*
36 *Mutus, vel ita æger ut loqui non possit sine periculo, aut existens alterius linguæ, quàm Confessor, per scripturam, vel per alium confiteri possunt.*
37 *Declaratur.*
38 *Confessario absenti non licet confiteri per Epistolam, vel internuncium; & contrariam propositionem ut temerariam, & scandalosam damnavit Clemens VIII.*
39 *Confessor non potest validè absentem absolvere, etiamsi prius præsens illius confessionem audiverit.*
40 *Eucharistia semel tantùm in anno, idest in Paschate sumenda est ex necessitate præcepti.*
41 *Communicantes in hebdomada sancta, vel infra octa-*

ctlavam Pascha satisfaciunt precepto Ecclesie ex declaratione Eugenii IV.

42 *Regulares possunt ministrare Eucharistiam intra Dominicam Palmarum, & Dominicam in Albis; sed ita communicantes non satisfaciunt precepto Ecclesie.*

43 *Communicare non licet in ipsa die Resurrectionis de manu Regularium etiam devotionis causa.*

44 *Eucharistiam ad minus in Paschate non sumere est signum heresis, & male credentia.*

45 *Episcopus non potest certa tempora prascribere quibus viris coniugatis, negotiatoribus, & mulieribus liceat Eucharistiam sumere.*

46 *Paschale tempus ad Eucharistiam suscipiendam potest à proprio Sacerdote ex causa prorogari.*

Episcopus potest procedere ad excommunicationem in eos, qui negligunt adimplere preceptum huius cap. ac eleemosynas pio loco applicandas iniungere, sed non impedire, ut sibi absolutionem reservet, ibid.

47 *Communicantes quolibet anni die in Insulis Philippinis satisfaciunt precepto Ecclesia.*

48 *Circumstantia notabiliter aggravantes an sint in confessione aperienda.*

49 *Circumstantia, que mutant speciem peccati, sunt necessario exprimenda in confessione.*

50 *Et qua sint eiusmodi circumstantia.*

51 *Confessori an liceat revelare peccatum sine revelatione peccatoris.*

52 *Confiteri quis debet proprio Sacerdoti, non alieno, nisi de proprii licentia petita, & obtenta.*

53 *Confessio Sacramentalis est actus iudicialis.*

54 *Ligari nemo potest, vel absolvi à non suo iudice.*

55 *Sacerdos proprius quis dicatur, & n. seq.*

56 *Cura quid sit.*

57 *Confessi Sacerdotibus Regularibus satisfaciunt precepto Ecclesia, nec tenentur iterum confiteri parochiali Presbytero, & n. 73.*

58 *Regulares possunt audire confessiones secularium etiam tempore Paschatis.*

59 *Confessiones secularium etiam Sacerdotum ex Concilio Tridentino nullus Presbyter audire potest, nisi aut parochiale beneficium, aut Episcopi approbationem obtineat.*

60 *Parochi licentia hodie non sufficit ut quis confiteri possit alieno Sacerdoti non Parocho, aut non approbato.*

61 *Regulares sine licentia Episcopi hodie nequeunt audire confessiones secularium, etiamsi Episcopus sine iusta causa licentiam denegaverit.*

62 *Possunt tamen sine Episcopi approbatione audire confessiones suorum subditorum Regularium.*

63 *Item secularium, qui sunt de familia, & continui commensales, non autem deservientium in eorum monasteriis.*

64 *Tertiariis viris, & mulieribus non possunt Regulares ministrare Sacramenta Pœnitentia, vel Eucharistie in Paschate, Viatici, vel Extrema Vnctionis, & n. seqq.*

65 *Tertiarii S. Dominici eodem iure censentur cum Tertiarii S. Francisci.*

66 *Tertiariorum non est aliqua Religio, sed modus vivendi à Sede Apostolica approbatus.*

67 *Tertiarii suscipere debent Sacramenta à Parocho, de cuius parochia existunt.*

68 *Regulares ministrantes Laicis, aut Clericis Extremam Vnctionem, Eucharistiam, vel Matrimonium sine Parochi licentia sunt excommunicati.*

69 *Monachi ad confessiones secularium à suis Abbatibus approbati in locis ubi dicti Abbates utramque iurisdictionem exercent an possint audire confessiones confluentium ex aliena diœcesi, & num. seqq. usque ad num. 78.*

70 *Sacerdos secularis etiam in diœcesi ubi est approbatus non potest audire confessiones confluentium ex diœcesibus alienis.*

71 *Consuetudo etiam immemorabilis eligendi sibi Confessorem sine sui Superioris licentia non valet.*

72 *Monachi possunt audire confessiones confluentium ad diœcesim, in qua sunt ab Episcopo approbati.*

73 *Papa potest concedere privilegium audiendi confessiones alterius Diœcesani etiam Episcopo invito, & contraria opinio damnatur ut periculosa in fide.*

75 *Privilegium sibi eligendi Confessorem in aliena diœcesi, in qua est approbatus ab Ordinario, non est sublatum à Concilio Tridentino.*

76 *Confessores in locis exemptis approbandi sunt ab Episcopo diœcesano.*

77 *Regulares in locis sibi subiectis utramque iurisdictionem exercentes sicut non subsunt Episcopo in concernentibus curam animarum; ita nec subsunt eidem quoad examen pro confessionibus audiendis.*

78 *Regulares ab Episcopo approbati cum facultate absolvendi à casibus illi reservatis, an possint absolvere confluentes ex aliena diœcesi à reservatis in diœcesi Pœnitentium dumtaxat, & num. seq. usque in finem.*

79 *Regulares in diœcesi, in qua sunt approbati, possunt audire confessiones Pœnitentium etiam alterius diœcesis.*

80 *Excommunicatus à suo Episcopo, non potest absolvi ab alieno.*

81 *Iurisdictio sive voluntaria, sive contentiosa non potest exerceri in non subditum.*

82 *Episcopus etiam quoad suos subditos non potest limitare iurisdictionem Sacerdotis sibi non subditi.*

83 *Casuum reservatio an afficiat Sacerdotes, vel Pœnitentes.*

84 *Casus reservare quid sit.*

85 *Episcopus non potest concedere suo subdito ut absolvatur in aliena diœcesi à Sacerdote iurisdictionem non habente.*

86 *Reservationis actus est localis.*

87 *Decretum Clementis VIII. quoad casuum reservationem subiicit Regulares Episcopo, in cuius diœcesi morantur, non autem alieno.*

88 *Confessorem oportet scire à quibus casibus non possit absolvere.*

89 *Ordinarii debent paucos, & necessarios casus sibi reservare.*

90 *Reservationis causa est etiam sacerdotis imperitia.*

91 *Reservatio unius Episcopi non afficit alium.*

92 *Episcopus, vel Delegatus ab eo potest absolvere pœnitentem non obstante prohibitione Prelati vel inferioris, vel equalis.*

93 *Scholares, peregrini, & vagabundi absolvi possunt à quolibet Sacerdote approbato à casibus eorum Episcopo reservatis.*

94 *Itidem sortiuntur forum pœnitentialem, ubi moram trahunt.*

95 *Consuetudo absolvendi confluentes à casibus in aliena diœcesi reservatis quoad Sacerdotes seculares an valeat.*

96 *Reservatio casuum est strictè accipienda.*

97 *Pœnitentes, qui in diœcesi aliena impetrant absolutionem à reservatis in propria diœcesi, an censeantur hoc facere in fraudem reservationis.*

98 *Ordinari potest Clericus prima tonsura ab Episcopo beneficii etiam tenuissimi.*

99 *Nisi beneficium illud sibi in fraudem conferri curaverit.*

100 *Clericus ordinatus post commissum delictum, & causam preventam in foro laicali non gaudet fori privilegio.*

OMnis. Famosum est, & clavis in materia Sacramenti Pœnitentiæ. Et quia multa habet dicta, communiter non summatur: sed pro aliquali ipsius intellectu sic summari potest secundum Abb. & Marian. Soccin.

Quilibet doli capax tenetur saltem semel in anno confiteri proprio sacerdoti, vel alteri de ipsius licentia, & Eucharistiæ Sacramentum ad minus in Pascha recipere. Et sacerdos revelans confessionem, deponendus est, & in monasterium ad agendum perpetuam pœnitentiam detrudendus. Dividitur in tres partes principales. Primò statuit de confessione semel in anno facienda, & Eucharistia recipienda, nisi ex causa, & de pœna contrafacientium, & de publicatione statu-

statuti. Secundò, de confessione facienda ex causa alieno
sacerdoti. Tertiò, instruit confessorem in tribus, videli-
cet in circumstantiis inquirendis, in variis pœnitentiis im-
ponendis, & in peccatis occultandis, & in ultimo pœnam
adjicit. Secunda ibi, *si quis*. Tertia ibi, *si sacerdos*.
1 Nota primò ex principio litteræ tria requisita ad hoc ut
quis teneatur sacramentaliter confiteri. Primò, enim exi-
gitur ut sit fidelis, idest baptizatus, alioquin non est ca-
2 pax Sacramenti Pœnitentiæ, cùm Baptismus sit janua, &
fundamentum omnium Sacramentorum, *c. Præter*, §. *Ve-*
3 *rum*, 32. *dist. c. fin. de Presb. non bapt.* Et Ecclesia in neminem
judicium exercet, qui non prius in ipsam per Baptismi ja-
nuam fuerit ingressus, ut legitur in decreto Concilii Tri-
dentini *sess. 14. de Sacram. Pœniten. cap. 2. Quid enim mihi*,
inquit Apostol. 1. *Corinth.* 5. in fine, *de iis qui foris sunt judi-
care? cap. Multi, 2. qu. 1. c. Gaudemus, de divort.* Unde nec an-
4 te adventum Christi Pœnitentia erat Sacramentum, nec
est post adventum illius cuiquam ante Baptismum, ut ha-
5 betur *ead. sess. 14. cap. 1.* Deinde exigitur ut ad annos dis-
cretionis pervenerit, idest ut sit doli capax, & sciat discer-
nere inter bonum, & malum secundum glos. 1. *hic*, Host.
in princ. & alios communiter, Silvest. *in ver. Confessio*, 2.
num. 4. quæst. 5. Unde infans hac Constitutione non ligatur,
cap. Eos, de consecr. dist. 4. l. 1. C. de fals. mon. secundum
Hostien. & omnes; & idem in furioso, & mentecapto non
habente dilucida intervalla, ut per Marian. Soccin. *n. 23. &*
6 24. Tertiò, exigitur ut aliquod peccatum actuale commise-
rit: nam originale deletur per Baptismum, in infantibus
indistinctè, *cap. Maiores, de Baptism.* in aliis verò per
contritionem. Neque enim ad suscipiendum Baptismum
in adultis confessio est necessaria, sed sufficit sola cordis
contritio, *cap. Tres sunt, de pœnit. dist. 1. & c. Omnis qui,
de consecr. dist. 4.* secundum Hostien. *in summa tit. de Ba-
ptis. §. Quis sit effectus*, Abb. Antiq. *hic n. 2.* Jo. Andr. *n. 4.*
Henric. *col. 2. vers. Aut quæris de tertio*, & Marian. Soccin.
n. 17. & hodie patet ex decreto Concilii Tridentini *sess. 14.
de Sacram. Pœnit. c. 1.* & ex dictis supra *n. 2.* Requiritur er-
7 go peccatum actuale: nam lapsis tantum post Baptismum
Sacramentum Pœnitentiæ est ad salutem necessarium, ut
nondum regeneratis ipse Baptismus, ut in d. *cap. 2. sess. 14.*
Hic enim justificationis modus est lapsis reparatio, quam
secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam San-
cti Patres aptè nuncuparunt, *cap. Secunda post naufra-
gium, de pœnit. dist. 1.* Concil. Trident. *sess. 6. de justificat.*
8 *cap. 14.* Et quidem oportet ut peccatum sit mortale, ut
confessio sacramentalis sit ad salutem necessaria: nam ve-
nialia peccata aliis remediis deleri possunt, ut hic in glos. 2.
cum qua transeunt alii.
9 Sed tu adverte, quia aut quæritur an habens peccata
venialia dumtaxat teneatur illa jure divino confiteri ad ob-
10 tinendam justificationis gratiam: & manifestum est non
teneri, quia justificatio est translatio à statu peccati ad sta-
tum gratiæ, ut in præalleg. decreto de justificatione, *sess. 6.*
11 *c. 4.* & probat S. Thom. *1. 2. qu. 113. art. 6.* At per venialia
peccata à gratia Dei non excludimur, *c. Quotidianis, de
pœnit. dist. 3.* In hac enim mortali vita quantumvis sancti,
& justi in levia saltem, & quotidiana, quæ etiam venia-
lia dicuntur peccata, quandoque cadunt, ut habetur *ead.
sess. 6. cap. 11. Dominus autem non venit vocare justos, sed
peccatores.* Joan. 2. *cap. Libenter, de pœnit. dist. 1. Non
est opus valentibus medico, sed malè habentibus*, Matth. 9.
Lucæ 5. *cap. Ecclesia Christi, eadem dist.* Unde August.
*Ideo, inquit, do tibi pœnitentiam, quia nescio; si te non
esse peccatorem scirem, nihil tibi prodessem, cap. Si quis au-
tem, de pœniten. dist. 7.* refert Collectar *hic num. 13.* Qua-
12 re peccata venialia quamquam rectè, & utiliter citra om-
nem præsumptionem in confessione dicantur, quod pio-
rum usus demonstrat; taceri tamen citra culpam, multisq;
aliis remediis expiari possunt: quæ sunt formalia verba
Concilii Tridentini *sess. 14. de Sacram. Pœnit. c. 5.* Atque
ita non tenemur jure divino illa confiteri ut justificemur,
quia non obligamur de iis pœnitere, aut conteri, per quæ
naufragari non possumus, idest damnari secundum
D. Th. Scotum, Palud. & alios communiter teste Silvestr. *in*
13 *verb. Confessio, n. 14.* nisi fortè dubitetur an aliquod veniale
sit mortale, arg. *cap. Si quis autem, de pœnit. dist. 7.* aut tan-
to affectu quis esset in illa, ut timeret fore ut per illa ad ali-
quod mortale induceretur, nisi frænum confessionis adhi-
beret, secundum D. Bonavent. *in 4. dist. 16. in fine*, Silvest.

ubi supra vers. Tenetur tamen, & Navarr. *in man. cap. 21.
num. 39.* Aut quæritur an habens peccata venialia tantum 14
adstringatur præcepto positivo Concilii Generalis de confi-
tendo semel in anno, & arbitror adstringi; quoniam etsi
per culpam mortalem justificationis gratiam non amiserit;
tamen nihil proponitur cur non teneatur præcepto Eccle-
siæ obedire cùm possit, & peccata venialia sint materia
sufficiens ad obtinendam absolutionem sacramentalem, ut
in dict. *cap. 5.* alias esset in potestate cujusque declinare
Ecclesiæ præceptum asserendo se non habere peccatum
mortale; & ita aperiretur via figmentis, & hoc edictum
redderetur elusorium, quod esse non debet, ut dicunt *hic*
Hostien. *num. 22. vers. Alioquin daretur via figmentis*, & Jo.
Andr. *num. 12.* Cùm præsertim quilibet Christianus, qui 15
saltem semel in anno non confitetur, reddat se suspectum
de hæresi, ut idem Host. inquit *n. 11.* & Joan. Andr. *n. 3.* &
Card. *in 1. notab.* Non me latet Innocentium *num. 4. in ver.
Semel*, consulere his, qui pœnitentiam egerunt, & iterum
non peccaverunt mortaliter, ut quamvis non sint in pecca-
to, nihilominus semel in anno confiteantur; quia, inquit,
non debent se nimis assecurare, ut *c. Ad eina 5. dist.* vel hic
textus secundum eum loquitur de illis, qui peccant, qui
ad minus semel in anno confiteri debent. Atque ita Inno-
centius videtur sentire non esse in præcepto, sed in consi-
lio, ut qui mortaliter non peccaverunt, semel in anno con-
fiteantur: & cum eo transit Joan. Andr. *n. 6.* & fuit opinio
Scoti *in 4. dist. 17.* ubi tenet habentem solum peccata ve-
nialia nec vigore hujus Decretalis teneri illa confiteri:
imò secundum Petr. de Palude apud Silvestr. *in ver. Confes-
sio 1. n. 14.* Papa non possent talem obligare ad confitendum.
Sed nihilominus adhæreo supradictæ distinctioni, quam
posteà reperi consentire cum doctrina D. Thomæ *in 4. dist.
17. q. 3. art. 1. q. 3.* ait enim: *Ad confessionem dupliciter obli-
gamur; uno modo ex jure divino, ex hoc ipso quod est medici-
na: & secundum hoc non omnes tenentur ad confessionem, sed
illi tantum, qui mortale peccatum incurrunt post Baptismum.
Alio modo ex præcepto juris positivi; & sic tenentur omnes ex
ista institutione Ecclesiæ edita in Concilio generali sub Inno-
centio III. tum ut quilibet se peccatorem recognosceret, quia
omnes peccaverunt, & egent gratia Dei; tum ut cum majo-
ri reverentia ad Eucharistiam accedant, tum ut Ecclesiarum
Rectoribus sui subditi innotescant, ne lupus inter gregem la-
teat.* Hæc ille.
Neque obstat, quòd oppositum videatur sentire *in 4. dist.
16. quæst. 2. art. 2. qu. 3. ad 3.* ubi ait: *Alii vero dicunt, quod
sufficit quod se repræsentet sacerdoti, & se immunem à pec-
cato mortali ostendat, ut ad communionem admitti possit:*
præceptum enim Ecclesiæ est ad obligandum, illos, qui 16
habent aliqua, quæ confiteri debeant, cadit enim sub
præceptum magis ratatio temporis, quam ipse confessio-
nis actus, unde si alicui per gratiam collatum esset, ut à
peccato veniali immunis esset, sicut Beatæ Virgini est col-
latum; non teneretur ad illud præceptum: & in præalleg.
quæst. 3. ad 3. dicens: *Vel potest dici secundum quosdam,
quod ex Decretali prædicta non obligantur nisi illi, qui ha-
bent peccata mortalia, quod patet ex hoc quod dicit, quod
debet omnia peccata confiteri, quod de venialibus intelligi
non potest, quia nullus omnia confiteri potest. Et secundum
hoc etiam ille, qui non habet mortalia non tenetur ad con-
fessionem venialium, sed sufficit ad præceptum Ecclesiæ
implendum ut se sacerdoti repræsentet, & se ostendat
absque conscientia mortalis esse, & hoc ei pro confessione
reputatur*, & idem innuit *ead. dist. 17. qu. 3. art. 1. quæst. 3.
ad 4.*
Id, inquam non obstat, quia in omnibus his locis S. Do-
ctor loquitur ex aliorum sententia, ut ostendunt verba illa,
Alii dicunt, secundum quosdam, *Vt quidam dicunt*; sed
in primo loco loquitur ex sententia propria, & cum sequi-
tur, licet locum non alleget, Collectar. *hic num. 3. & 6.* vel 17
certè secundum Silvest. *in ver. Confessio primo, n. 14.* hujus-
modi opiniones in veritate non sunt contrariæ, sed veræ;
nam opinio Scoti, & Paludani intendit ut non teneamur
confiteri venialia, scilicet omnia, & specialiter, & nume-
raliter; hoc enim esset impossibile. Alia vero opinio inten-
dit ut ratione hujus edicti teneamur illa confiteri in genera-
li dicendo: Nos quidem immunes sumus à peccato morta-
li secundum conscientiam nostram; in multis tamen aliis
delinquimus, & petimus absolutionem: & ita salvatur litte-
ra hujus Decretalis in *ver. Omnia*, idest in generali: & hæc

secundum Silvest. est mens S. Thomæ, licet videatur solum recitare aliorum sententias.

17 Secundò, nota dictionem universalem, *Omnis*, quæ ostendit ab hoc præcepto neminem prorsus excusari, dummodò habeat tria requisita, de quibus *in præced. notab.* argum. *cap. Si Romanorum*, 19. *dist.* & *l.* 3. *ff. de off. Præsid.* sive sit masculus, sive fœmina, sive in dignitate constitutus, sive privatus, religiosus, clericus, vel laicus, Prælatus vel subditus, pauper vel dives, nobilis vel ignobilis, senex, vel juvenis, ut per Henr. Boich. *post princip.* Marian. Soccin. *n.* 17.

18 Quærunt Doctores quid in hermaphrodito, Jo. Andr. *num.* 1. *in ver. Sexus*, Butr. *num.* 19. Cardin. & Anchar. *in* 9. *notab.* & Soccin. *num.* 17. concludunt teneri, cùm in eo vigeat eadem ratio. Addo verba illa, *utriusque sexus*, magis propriè verificari in hermaphrodito, quia in aliis intelliguntur distributivè, idest sive masculi, sive fœminæ: at in hermaphrodito verificantur copulativè, cùm

19 habeat utrumque sexum. Nec ad rem pertinent in quo sensu magis incalescat, juxta *l. Quæritur*, *ff. de stat. homin.* quia hæc consideratio habetur in Sacramento Ordinis, & Matrimonii duntaxat: nam si incalesceret in sexu fœminco, characterem non reciperet, nec posset cum fœmina Matrimonium contrahere, ut per Silvest. *in ver. Hermaphroditus*, non autem in aliis Sacramentis, in quibus non admittitur distinctio sexus.

20 Deinde quærunt Doctores an Papa adstringatur huic præcepto de confitendo semel in anno, & communicando in Paschate. Glossa videtur tenere partem affirmativam in *cap. Sanè, il secondo, in ver. Terminandam, de offic.*

21 *deleg.* dum asserit Papam ligari posse à Sacerdote, cui se subjicit in confessione, Jo. Andr. *hic*, & latiùs *in cap. Significasti, supra de foro competen.* dicit mentem hujus Constitutionis ligare etiam Papam, cùm & ipse peccare possit, *c. Si Papa*, 40. *dist.* & Cardin. *in* 1. *notab.* simpliciter dicit hanc litteram *in ver. Omnis*, comprehendere etiam Papam; sed Abb. *hic num.* 19. & Marian. Soccin. *num.* 17. & *seq.* putant decisionem hujus quæstionis pendere ab alia, videli-

22 cet, an confessio sacramentalis sit de jure divino, necne: in quo variant opiniones, de quibus per glos. *in summa de pænit. dist.* 5. nam quidam tenent confessionem in Paradiso fuisse institutam quando Deus compulit Adam ad confitendum peccatum. Alii in lege veteri quando Josue præcepit Achon ut crimen suum confiteretur. Alii fuisse institutam in novo testamento auctoritate Jacobi Apostoli, dum, *Confitemini alterutrum peccata vestra*. Demum glossa illa concludit fuisse institutam ex generali Constitutione Ecclesiæ, & sic de jure positivo: & propterea Græcos qui non confitentur sacerdoti, sed Deo in secreto, non peccare. Et secundum hanc opinionem, quæ magis placet Abbati, & Mariano Soccin. Papa non ligaretur hac Constitutione.

Verùm hodie omnes hujusmodi opiniones sapiunt hæresim, quia à Tridentina Synodo *sess.* 7. *de Sacram. Can.* 1. diffinitum est: *Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non fuisse omnia à Jesu Christo Domino nostro instituta, &c. anathema sit*. Et in specie de Sacramento Pœnitentiæ *sess.* 14. *can.* 1. *Si quis dixerit in Catholica Ecclesia Pœnitentiam non esse verè, & propriè Sacramentum pro fidelibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur ipsi Deo reconciliandis à Christo Domino nostro institutum, anathema sit*. A Jacobo autem Apostolo sacramentalis confessio non fuit instituta, sed promulgata, ut docet S. Thom. *in* 4. *dist.* 17. *quæst.* 3. *art.* 1. *quæst.* 5. *ad* 2. Erronea etiam est alia opinio, cujus meminit glos. prææallegata, & Marian. Soccin. *dict. num.* 18. videlicet confessionem fuisse institutam quando Christus sanavit leprosos, & postea dixit: *Ite, & ostendite vos Sacerdotibus*. Imò enim Dominus Sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipuè instituit cùm à morte excitatus insufflavit in Discipulos suos, dicens: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt*; ut similiter est diffinitum in *d. cap.* 1. *sess.* 14. & *can.* 3. In missione autem leprosorum ad Sacerdotes fuit tantummodò figuratum, ut per D. Thom.

23 *loc. cit.* Itaque quoad quæstionem propositam arbitror sic distinguendum: Aut quæritur an Papa, post Baptismum lapsus teneatur jure divino peccata sua confiteri in Sacramento Pœnitentiæ: Aut quæritur an teneatur confiteri semel in anno. Primò casu dicendum est indubiè teneri, quia peccatorum confessio omnibus post Baptismum lapsis jure divino necessaria existit, ut legitur in *eadem sess.* 14. *de Sacram. Pænit. cap.* 5. Cui quidem jure divino etiam 24
Romanus Pontifex subjectus est; imò illud usque ad animam, & sanguinem servare debet, *cap. Sunt quidam*, 25. *quæst.* 1.

In secundò autem casu concludendum est Papam vi compulsiva non ligari hoc præcepto de confitendo semel in anno, & communicando in Paschate, quia hæc formalitas, & præfinitio temporis est ex constitutione Ecclesiæ, & de jure positivo Concilii generalis, ut hic patet, juncto *cap. Etsi non frequentius, de consecr. dist.* 2. & apertius ex Tridentina Synodo *sess.* 14. *de Sacram. Pœnitem. cap.* 5. ubi declarans hanc ipsam Decretalem: *Neque enim*, inquit, *per Lateranense Concilium Ecclesia statuit, ut Christi fideles confiterentur, quod jure divino necessarium, & institutum esse intellexerat, sed ut præceptum confessionis, saltem semel in anno, ab omnibus & singulis, cùm ad annos discretionis pervenissent, impleretur*. Juri autem positivo ecclesiastico Romanus Pontifex non subjicitur, *c. Proposuit, de concess. preben.* & est textus formalis in *cap. Innotuit vers. Quamvis autem Canon. Lateranensis Concilii*, ubi dicitur teneri tamen illud servare ex vi directiva, & dictamine rationis, §. *His ita* 25. *qu.* 1. & scripsi plenè post D. Thomam, & alios in *cap.* 1. *supra de constitut.* & hoc intendit Jo. Andr. *hic num.* 1. dum dicit: istud, *omnis* de mente Papam includit; quia scilicet subest in eo ratio, quæ subest in aliis, cùm sit homo, ut inquit Collectar. *n.* 16. Et quia licet non habeat superiorem in quantum Papa, habet tamen in quantum peccator. Quæ sunt verba Silvestri in *verb. Confessio*, 2. *n.* 5.

Tertiò nota ibi, *omnia*. Confessionem sacramentalem 26
oportere esse integram: concordat decretum Concilii Tridentini *sess.* 14. *de Sacram. Pænit. c.* 5. & *can.* 7. de hoc notatur in *c. Quod quidam, supra eod.*

Quartò nota ibi, *sua*, peccata propria duntaxat esse 27
aperienda in confessione sacramentali, non autem aliena. Dicitur enim in Psalmo 31. *Confitebor adversum me injustitiam meam Domino*, ubi glossa exponit, idest peccata mea, non aliena, ut hic per Henric. Boich. *col.* 4. *circa med. vers. Si petest*: unde non debet pœnitens eum, cum quo peccavit aliquo modo revelare, vel detegere, ut faciunt mulieres impudicæ, quæ manifestant participes, secundum Abbatem *hic numer.* 2. & Marian. Soccin. *numer.* 5. *in tertio notab.*

Quod tamen limitant Host. *n.* 5. *in ver. Sua*, Jo. Andr. 28
num. 4. *in eod. ver.* Collectar. *n.* 9. *in fine vers. Fallit tamen*, Henrich. Boich. *col.* 4. *post med. vers. Aut non invenites*, & Anchar. *n.* 3. *in* 3. *notab.* ut non procedat si proprium peccatum non possit benè detegi absque manifestatione complicis, ut si quis cognoverit matrem, filiam, vel sororem: nam hujusmodi circumstantiæ sunt necessariò in confessione aperiendæ, ut *de Pœnitent. dist.* 5. *in princip.* & hæc est communis Theologorum sententia *in* 4. *dist.* 16. ut testatur Navarr. *in Manual. c.* 7. *n.* 3.

Sed contrariam opinionem asserit esse veriorem Navarr. ibidem, & latiùs in *c. Sacerdos n.* 95. & 96. *de Pœnit. dist.* 6.
Præcipuum hujus sententiæ fundamentum est, quia lex de 29
non infamando proximum divina naturalis est: lex autem, quæ jubet confessionis integritatem, est divina positiva. Ergo pœnitens debet potius circumstantiam tacere, quod ad integritatem confessionis pertinet, quàm famæ proximi detrahere, quando alterum de duobus fieri oportet; quia jus divinum positivum in concursu cedit juri divino naturali, ut notatur *in* §. *fin.* 6. *dist.*

Alterum fundamentum est, quia secundum communem 30
opinionem, de qua itidem Navarr. testatur in *d. cap.* 7. *n.* 3. *vers. Deinde quia*, pœnitens debet tacere peccatum, quod in confessione detectum sibi, vel confessori probabile damnum animæ, vel corporis, vel famæ inferret; veluti si pœnitens confessoris fratrem occidisset, & si confiteretur in genere se homicidium perpetrasse, illicò sacerdos existimaret fratrem suum ab illo interfectum fuisse; aut si cognatam suam, quæ filia esset confessoris carnaliter cognovisset, & si circumstantiam cognationis exprimeret, confessor suam esse filiam suspicaretur. His enim casibus pœnitens curare debet ut sibi tribuatur facultas confitendi alteri; sed si eam impetrare non possit, reliqua omnia peccata debet in confessione aperire, & unum illud reti-

cere

cere cum proposito illud confitendi cùm impedimentum
cessaverit, secundùm D. Thom. in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 4.
& Altisiodoren. probatum à Majore d. dist. 17. qu. 15. idem
sentiunt Hostien. hic n. 22. in ver. Obtineat. Jo. Andr. n. 32.
& plerique alii.

Cave tamen quia Navarr. citat pro sua opinione Innocent. & Hostien. hic, sed ego nusquam reperi Innocentium hoc tenere in hac Decretali, & Hostiensis tenet manifestè oppositum d. n. 5. imò fuit auctor contrariæ sententiæ, prout illi eam tribuunt Joan. Andr. Collectar. & alii prællegati: unde contra Navarrum est communis sententia non tantùm Theologorum, sed etiam Canonistarum. Ejus tamen fundamenta valdè urgent.

31 Quintò nota unam, & eamdem clausulam secundum
diversos respectus diversimodè esse accipiendam: simile in
c. Cum capella, & ibi glos. 1. de privil. & notat glos. in cap.
Capitulum Sanctæ Crucis, in ver. Relaxetis, supra, de rescript. & Marian. Soccin. in cap. 2. in 4. notab. de foro
32 compet. Nam verba illa postquam ad annos discretionis
pervenerit, respectu Sacramenti Pœnitentiæ intelliguntur
de doli capace, ut dictum est supra in 1. notab. quod ut
plurimum contingit circa septennium, in qua ætate multa peccata perpetrantur, ut in cap. 1. & 2. de delict. puer. secundùm Abb. hic num. 9. Silvest. in verb. Confessio, 2. num. 4. quæst. 5. & fusius explicat Navarr. in Man. cap. 21. num. 33.

33 Respectu verò Eucharistiæ ea verba intelligit Abb. de pubere; observatur enim ut Eucharistia non exhibeatur pueris ante pubertatem, quæ observantia non est mala propter reverentiam tanti Sacramenti, ut hic per eum n. 9. vers. Et adverte. Sed Navarr. ubi supra post Majorem in 4. dist. 17. q. 2. asserit decentem consuetudinem esse, ut pueri uno, aut altero anno priùs incipiant confiteri, qoàm communicent, quò majori cum reverentia id faciant. Atque ita ex mente ipsorum Eucharistia pueris exhibetur circa nonum ætatis annum, S. Thom. in 3. part. q. 8. art. 9. ad 3. Simpliciter docet hoc Sacramentum posse pueris conferri quando jam incipiunt aliqualem usum rationis habere, ut possint devotionem concipere hujus Sacramenti. Sed ibi Cajet. primò advertit circa communionem puerorum, & puellarum cùm ad annos discretionis pervenerint juxta cap. Omnis utriusque. Judicium de initio discretionis debere a parentibus, & confessore fieri: A parentibus quidem quoniam continua conversatione experiuntur an filius, seu filia sciat discernere panem spiritualem à materiali; & tunc præparare se ad Sacramentum: A Confessore verò, quoniam in ipsa confessione potest advertere quantum discretionis, aut devotionis possit inesse. Et mox subdit, nimiam cautelam à parentibus adhiberi, qui non exponunt puellas decem annorum ad communionem. Et qoamvis pueri, ac puellæ ipsæ excusari videantur ob parentum imperium, Confessore non præcipiente; parentes tamen non excusari. Verùm Silvest. in ver. Eucharistia 3. num. 7. vers. Septimum, post Petr. & Aureolum, dicit sacram Communionem dari posse pueris incipientibus habere discretionem ante perfectam ætatem puta cùm sunt decem, vel undecim annorum, si in eis signa discretionis, & devotionis appareant; & in hoc standum esse arbitrio boni viri.

34 Itaque anni discretionis, de quibus hic loquitur Concilium, recipiunt latitudinem, & extensionem à subjecta materia, sicut ad contrahendum matrimonium, & professionem emittendam de jure communi intelliguntur post pubertatem, c. 2. supra de spons. impub. & c. 1. de regul. lib. 6. Et quoad bonorum administrationem post annum ætatis vigesimum quintum, ut ff. de minor. per totum, secundum Hostien. hic n. 2. Jo: Andr. n. 3. & Abb. n. 9. qui constituunt tres gradus annorum discretionis.

An autem non habentibus totaliter usum rationis Eucharistia exhiberi possit; distingue secundum D. Thom. in 3. part. qu. 80. art. 9. Aut numquam habuerunt usum rationis, sed sic à nativitate permanserunt: & talibus non est hoc Sacramentum exhibendum, quia in eis nullo modo præcessit hujus Sacramenti devotio. Aut non semper caruerunt usu rationis; Et tunc si prius dum erant mentis compotes apparuit in eis devotio hujus Sacramenti, debet eis in articulo mortis exhiberi, nisi fortè timeatur periculum vomitus, vel expuitionis. Sequitur Silvest. in verb. Confessor, 3. num. 16. & fusiùs in ver. Eucharistia, 3.

Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

num. 7. vers. Nonum, & probatur in cap. Is qui, 26. qu. 6. quod est Concilii Carthaginensis cap. 76. ubi sic legitur; Is, qui infirmitate pœnitentiam petit, si casu dum Sacerdos ad eum invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim conversus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam; & si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia. Ubi Archidiaconus hoc ampliat etiamsi prius Eucharistiam non petiisset: & concordat Silvest. dict. vers. Nonum, & Navarr. in Manual. cap. 26. num. 27. facit textus in cap. Qui recedunt, de consecr. dist. 2.

Sextò, nota ibi, solus. Pœnitentem debere peccata sua 35
confiteri solum. Unde plures ad confessionem non sunt
simul recipiendi: nec pœnitens debet alium secum adhibete, ut hic notant Hostien. n. 7. Anton. de Butr. n. 3. Petr. de Anchar. n. 4. & Marian. Soccin. n. 5. Imò Joan. Andr. n. 5. post Goffred. appellat pessimam consuetudinem, secundum quam plures ad pœnitentiam accedebant, ut in
cap. Quamvis, de pœnit. dist. 1. Quod tamen limitat Innoc. 36
in princ. nisi esset surdus, vel mutus, vel ita æger ut sine
periculo loqui non posset, vel nisi esset alterius linguæ, quàm Confessor; qoia tunc per scripturam, vel per alium confiteri posset; & sequitur Abb. Antiq. in princ. Joan. Andr. n. 7. Henr. Boich. post princ. Card. n. 1. Anchar. in 6.
notab. & Marian. Soccin. n. 25. Intellige dummodo coram 37
Sacerdote corporaliter se sistat, & præsens absolvatur, alioquin nec muto liceret in absentia per epistolam, vel nuncium confiteri, aut absolutionem obtinere. Ad hoc cap. Quem pœniteret, de pœnitent. dist. 1. ubi Leo Papa; Quem pœnitet omnino pœniteat, & dolorem lachrymis ostendat, repræsentet vitam suam Deo per Sacerdotem, præveniat iudicium Dei per confessionem; præcipit enim Dominus mundandis ut ostenderent ora Sacerdotibus, docens corporali præsentia confitenda peccata, non per nuncium, non per scriptum manifestanda: Dixit enim ora monstrate: & omnes, non unus pro vobis; non alium statuatis nuncium, qui pro nobis offerat munus à Moyse statutum; sed qui per vos peccastis, per vos erubescatis. Pondera illa verba, Corporali præsentia, ora monstrate, & per vos erubescatis: quæ etiam a muto per seipsum impleri possunt, ac debent.
Præterea Clemens VIII. auditis votis Patrum Theologo- 38
rum, & re cum S. R. E. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus maturè, ac diligenter considerata, hanc propositionem, scilicet licere per litteras, seu internuncium Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere, ad minus uti falsam, temerariam, & scandalosam damnavit, ac prohibuit; præcepitque ne quis deinceps eamdem propositionem publicis, privatisque lectionibus, concionibus, & congressibus doceat: neve unquam tamquam aliquo casu probabilem defendat, imprimat, aut ad praxim quovis modo deducat; alioqnin præter excommunicationem latæ sententiæ, quam ipso facto incurrat, & a qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio quoquam etiam majori Pœnitentiario, nisi à Romano Pontifice absolvi; aliis etiam pœnis arbitrio infligendis subjaceat, ut in litteris publicatis die 19. Julii 1602. quæ habentur in Bullar. tom. 3. pag. 135.
Pondera illa verba, neve unquam tamquam aliquo casu pro- 39
babilem, quæ ostendunt nullum prorsus casum dari posse, in quo aliquis sive mutus, sive æger, sive alterius idiomatis in absentia sacramentaliter confiteri possit, aut à Sacerdote absente absolutionem validè obtinere, etiamsi prius præsens confessus fuisset, ut per Cardin. Tolet. in Summ. lib. 3. cap. 6. Gregor. de Valen. part. 3. disput. 7. quæst. 1. pun. 1. §. Quod autem, & Suarez tom. 4. disput. 19. sect. 3. num. 7.

Septimò nota ibi, ad minus in Pascha. Sacram. Eucha- 40
ristiam non esse sumendam pluries in anno ex necessitate præcepti, sed semel tantùm, atque ita sublata est dispositio cap. Etsi non frequentius, de consecrat. dist. 2. quo unusquisque tenebatur ter saltem in anno recipere Corpus Christi, videlicet in Pascha, Pentecoste, & Natali Domini.
Hodie enim non tenetur nisi in Pascha. Et pro Pascha in- 41
tellige octo dies ante, vel post Dominicam Resurrectionis. Declaravit enim Eugenius IV. satisfactum esse huic Canoni si in hebdomada Sancta, vel infra octavam Paschæ Resurrectionis Dominicæ secundum meliorem dispositio-

bonæ conscientiæ, & aptiorem mentis devotionem fideles Sanctum Eucharistiæ pignus suscipiant, ut in Constitutione, quæ incipit, *Fide digna, edita die 8. Junii 1490.* & habetur in Bullar. *tom. 1. pag. 400.*

42 Porro Regulares habentes facultatem ministrandi Eucharistiam præterquam in die Paschatis, sicut in specie habent fratres Minores, non prohibentur illam ministrare intra Dominicam Palmarum, & Dominicam in Albis. Sed ita communicantes non satisfaciunt præcepto Ecclesiæ.

43 Ipsi verò die Resurrectionis nec ipsi siquidem, qui die Jovis Sancti de manu Parochi Eucharistiam sumpserunt devotionis causa, possunt illam sumere de manu Regularium, ut S. Congregatio Concilii declaravit *die 23. Januarii 1586.*

44 Omittentes verò huic præcepto satisfacere non tantum peccant mortaliter, ut per Navarr. *in Manual. c. 21. n. 45.* Sed etiam sunt de hæresi suspecti secundùm Hostien. *hic in princ.* & Joan. Andr. *num. 3.* Hoc enim est signum hæresis, & malæ credentiæ, ut per Franc. Peniam *in direct. Inquisit. p. 3. Comm. 24.* & Monach. *de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 6. num. 27.*

45 Cæterùm quamvis ex necessitate præcepti semel tantum in anno sit communicandum; tamen ut legitur in decreto Concilii Tridentini *sess. 22. de Sacrif. Missæ c. 6.* Optaret sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes non solum spirituali affectu, sed Sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent, quoad eos sanctissimi hujus Sacrificii fructus uberior proveniret. Et hoc est, quod innuit hic Concilium Lateranense in *verb. Ad minus*: quasi dicat bonum est pluries recipere, sed ad minus in festo Paschatis, ut explicat Abb. *n. 2. in 3. notat.*

An autem Episcopo præscribere volenti certa tempora, nempè dies Dominicos, quartam, & sextam feriam, quibus liceat viris laicis, conjugatis, negotiatoribus, & mulieribus etiam non conjugatis sanctissimam Eucharistiam sumere ob irreverentiam, quam posset quotidiana hujus Sacramenti sumptio in sua diœcesi parere, obstet decretum *d. cap. 6. sess. 22.* Die 9. Januarii 1587. Sacra Congregatio Concilii respondit non obstare absolutè doctrinam Concilii; sed Episcopum non posse dicta tempora præscribere.

46 Octavò nota, ibi, *de proprii Sacerdotis consilio*, tempus Paschale hic præfixum ad sacram Communionem suscipiendam posse à proprio Sacerdote ex causa prorogari.

Hinc Sac. Congregatio Concilii consulta, An adversus eos, qui temporibus ab Ecclesia statutis ad Confessionis, & Eucharistiæ Sacramenta accedere negligunt, & pœnas *in c. 1. utriusque sexus de pœnit. & remiss.* contemnunt, liceat Episcopo etiam ad excommunicationem procedere, & pro satisfactione pœnas pecuniarias pio loco applicandas injungere; & an expediat talem absolutionem Episcopum sibi reservare: Ad primum respondit licere, nisi fortè de proprii Sacerdotis consilio ex rationabili causa hujusmodi perceptio ad tempus dilata sit. Ad secundum respondit posse injungi eleemosynas pio loco applicandas: Ad tertium non expedire.

Sed cùm Episcopus petiisset à S. Congregatione Concilii ut tempus communicandi intra Dominicam Palmarum, & in Albis prorogaretur à die Cinerum ad Dominicam in Albis ob populi frequentiam, exiguum numerum Sacerdotum, & necessitatem agricolarum post Pascha: S. Congregatio censuit nihil novi decernendum, cùm ipse possit id tempus ex causa prorogare.

47 Porrò ex consuetudine in aliquibus diœcesibus tempus Paschale extenditur ab initio Quadragesimæ usque ad decimum quintum diem post Pascha, ut testatur Henriquez in *Summa lib. 8. cap. 5. §. 1.* Et in insulis Philippinis fideles ex indulto Apostolico ob Sacerdotum paucitatem, & populi frequentiam quolibet anni die præcepto Ecclesiæ satisfaciunt ad viginti annos, & durante necessitate judicio Episcopi, ut reperi adnotatum in libris publicis S. Congregationis *tom. 23. post pag. 546.*

48 Nonò nota ibi, *diligenter inquirens, peccatoris circumstantias, & peccati*: non tantùm peccata ipsa, sed etiam illorum circumstantias esse in confessione aperiendas, ut hic, & in *c. Deus qui, supra eod. c. Sicut dignum, de homicid. & c. Consideret de pœnit. dist. 5.* Sed insignis est controversia de quibus circumstantiis hoc intelligitur: multi enim existimant esse in confessione exprimendas non tantùm circumstantias, quæ mutant speciem peccati, sed etiam illas, quæ notabilem quantitatem peccato addunt, seu, ut alii explicant, quæ notabiliter peccatum aggravant. Cujus sententiæ sunt Altisiodorensis, Alexander de Ales, Marsilius, Cajetanus, Victoria, Sotus, Suarez, & alii. Et ex Canonistis Innocen. *hic sub num. 1. ibi, cum omnibus circumstantiis, quæ peccatum aggravant*, Henrich. Boich. *col. 3 in princ. vers. Aut quæris de quinto*, post Hostien. *in Summa hoc tit. §. Qualis debet, sub §. Integra*, & Jo. de Friburgo *in Summa Confess. eod. tit. qu. 81. Utrum teneamur confiteri, & quæst. seq.*

Sed contra plerique arbitrantur esse aperienda in confessione illas tantum circumstantias, quæ mutant speciem peccati. Quod censent S. Thom. S. Bonavent. S. Antonin. Scotus, Durand. Palud. Gabr. Hadr. Turrecrem. Silvest. Covarr. & alii complures. Et hanc opinionem testatur esse probabiliorem S. Thomas *in 4. dist. 16. quæst. 3. art. 2. quæst. 5.* & S. Bonavent. *dist. 17. art. 2. quæst. 3. num. 133.* veriorem Silvest. *in ver. Confessio, 1. num. 10.* Item veriorem Collect. *hic num. 12. in fine*, communiorem, & probabiliorem Navarr. *in Man. cap. 6. num. 6. vers. Infertur octavo*, ubi ostendit oppositam sententiam esse multis difficultatibus, scrupulis, & periculis obnoxiam; & pluribus hanc partem tuetur. Cui hodie apertè suffragatur Concilium Tridentinum *sess. 14. de Pœnit. Sacram. cap. 5.* ubi S. Synodus docet eas circumstantias in confessione explicandas esse, quæ speciem peccati mutant, quod sine illis peccata ipsa neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec judicibus innotescant, & fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè censere possint, & pœnam, quam oportet pro illis, pœnitentibus imponere: *& can. 7. Si quis dixerit in Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure divino confiteri omnia, & singula peccata mortalia, &c. & circumstantias, quæ peccati speciem mutant, anathema sit.* Quo decreto non obscurè docuit Concilium circumstantias notabiliter aggravantes non esse ex necessitate exprimendas; tum quia includendo circumstantias, quæ peccati speciem mutant, videtur omnes alias ab hujusmodi obligatione excludere, arg. *l. Cum ita legatum, ff. de condit. & demonstrat. l. Cum lex, ff. de legib. & l. Maritus, C. de procur.* tum quia cùm ibi tradat doctrinam de integritate confessionis sacramentalis, doceatque necessarium esse confiteri omnia, & singula peccata, & circumstantias, quæ peccati speciem mutant; utique supposuit alias circumstantias ad integritatem confessionis non pertinere; alioquin doctrinam non integram tradidisset, & reliquisset indefinitum articulum tantoperè necessarium unicuique fidelium ad remissionem peccatorum obtinendam, quod non est dicendum. Cæterùm sub 50
nomine circumstantiarum, quæ peccati speciem mutant, Concilium videtur intelligendum etiam de illis circumstantiis, quæ de bono, vel indifferenti faciunt mortiferum, vel de veniali mortale, vel speciem unius mortalis in aliam mutant, ut fusè explicat Navarr. *in Manual. c. 6. n. 3. vers. Et quamvis prædictum Concilium.*

Decimò nota ibi, *qui peccatum*, sacerdotem incidere in 51
pœnam hic statutam non tantùm revelando peccatorem, sed etiam peccatum in confessione sibi detectum: quod secundùm Abb. *hic n. 8. in ultimo notab.* est contra simplices, qui asserunt peccatum impunè posse revelari, sed non peccatorem. Hunc articulum plenè examinavi in *c. Officii supra eod.* ubi videas.

Ultimò nota confessionem sacramentalem esse facien- 52
dam proprio sacerdoti dumtaxat, non autem alieno, nisi de proprii sacerdotis licentia petita, & obtenta, concordat *cap. 2. infra eod. lib. 6.* & dicunt DD. hoc esse intelligendum non solum cùm quis confitetur semel in anno ut satisfaciat præcepto Ecclesiæ, sed etiamsi pluries, ut hic per Abb. *in 7. notab.* Et benè, quia confessio Sacramentalis 53
est actus judicialis, non autem nudum ministerium pronunciandi, & declarandi remissa esse peccata, ut est diffinitum à Concilio Trident. *sess. 14. de Sacram. Pœnit. can. 9.* Natura autem, & ratio judicii postulat ut sententia in sub- 54
ditos dumtaxat feratur, cùm non à suo judice ligati nullus valeat, vel absolvi, *cap. Quod autem, supra eod. cap. At si Clerici, de judic. l. 1. C. Si non à compet. jud.* cum suis concordan. unde per sua sum semper in Ecclesia Dei fuit, & Tridentina Synodus verissimum esse confirmavit dicta *sess. 14. cap. 7.* nullius momenti absolutionem eam esse

debe-

debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordina-
tiam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem.
55 Dicitur autem proprius Sacerdos, cui cura Parochialis
Ecclesia est commissa sive sit Rector, sive Vicarius, *cap.* 1.
*& fin. supra de offic. Vicar. c. Quia nonnulli, de Cleric. non
resident.* secundum Hostien. *hic num.* 12. *in verb. Proprio*;
56 & cura est vigil, & onerosa, ac sollicita custodia anima-
rum commissa alicui ut curet ne pereant, sed salventur,
quæ competit ex lege, vel commissione Canonica, aut
consuetudine, seu præscriptione per Sedem Apostolicam
non improbata, *cap. Intelleximus*, *§. fin. supra de ætat. &
qualit. cap.* 1. *de offic. Archidiac. & de offic. Archipresbyt.
cap. unico, de offic. Primicer. cap. Pro humani, de homicid.
lib.* 6. *cap. Qui Episcopatum*, 8. *qu.* 1. & ita curam magi-
straliter diffiniunt, & per partes explicant Host. *nu.* 13. &
Jo. Andr. *nu.*8. *circa fin. vers. Aut quæris de secundo*, Car-
din. *nu.* 5. Mar. Soc. *num.* 28.
In specie autem proprii sacerdotis nomine preter Presby-
terum Parochialem intelliguntur Papa, qui est Maximus,
& Summus Sacerdos, Legatus in Provincia, & ejus Pœ-
nitentiarius, Episcopus, & illius Vicarius Generalis, &
Archipresbyter Majoris Ecclesiæ: nam unusquisque ex præ-
dictis sacerdos proprius immediatè dicitur; & sic si ab alte-
ro ipsorum obtineat quis licentiam sufficit, ut hic notant
Hostien. *num.* 22. *in verb. A proprio sacerdote*, Joan. Andr.
numer. 12. *in eodem verb.* Henric. Boich. & Cardin. *loco cit.*
Ancharan. *in* 7. *notab.* & Marian. Socin. *num.* 30. pleniùs
idem Hostiens. *in summa eodem titul. §. Cui confitendum*,
Joan. Andr. & DD. in *cap.* 3. *§. Confessiones, supra de offic.
Archipresbyt.*
57 Regulares verò habent licentiam audiendi confessiones
sæcularium à Papa, & sic à proprio, & summo Sacerdo-
te, ut in *Clemen. Dudum*, *§. Statuimus, de sepultur.* &
consequenter qui illis confitentur, satisfaciunt præcepto
Ecclesiæ; de quo hic, nec tenentur iterùm confiteri paro-
chiali Presbytero, ut est text. in Extravag. *Vas electionis,
de heret.* ubi damnatur error Joannis de Poliaco Doctoris
Parisiensis, qui oppositum adstruebat,
58 Imò cùm Archiepiscopus Salernitanus dubitasset an
posset Episcopus mandare ne quis tempore Paschatis confi-
teatur Fratribus Mendicantibus, nisi de propria Parochi
licentia, juxta textum hic attenta Constitutione Sixti IV.
quæ incipit, *Vices illius de treug. & pace*, in Extravag. *Com-
mun.* 1. vocati fuerunt Fratres Observantes S. Francisci, &
cùm exhibuissent compendium privilegiorum suorum *pag.*
2. *ver. Joannes XXII.* à tergo apparuit Regularibus istis da-
tam facultatem audiendi confessiones etiam tempore Pa-
schatis; & ita censuit Sacra Congregatio Concilii ex eo loco
necessario inferri.
59 Hodie ex decreto Concilii Tridentini *cap.* 15. *sess.* 23.
nullus Presbyter etiam Regularis potest confessiones sæcu-
larium etiam sacerdotum audire, nec ad id idoneus reputa-
tur, nisi aut parochiale beneficium obtineat, aut ab Epi-
60 scopo idoneus judicetur. Unde eo decreto sublata est dis-
positio textûs nostri in ea parte, in qua statuit ut sacerdos
alienus possit audire confessiones de licentia parochialis
presbyteri: hodie enim in sacerdote non parocho hujus-
modi licentia, non sufficit; sed requiritur licentia, &
61 approbatio Episcopi. Item eo Decreto ex sententia S. Con-
gregationis restringitur, quod statutum fuerat *in d. Clem.
Dudum §. Statuimus*, nempè ut Regulares approbati ad au-
diendas confessiones à suis superioribus possent audire
confessiones sæcularium, etiam sine licentia Ordinario-
rum, si tamen illam petiissent, & sine justa causa ab ipsis
non obtinuissent.
62 Veruntamen decreto *d. cap.* 15. non comprehenduntur
Regulares ratione suorum subditorum Regularium, ut S.
63 Congregatio respondit; ex cujus etiam sententia Prælati
regulares, sive alii Religiosorum confessores audire possunt
confessiones sæcularium, qui sunt de familia, & continui
commensales; non item eorum, qui deserviunt in eo-
rum monasteriis: ad hoc *cap.* 11. *in princip. sess.* 25. *de
Regular.*
64 Et cùm Fratres monasterii S. Dominici de Lugo Imolen.
diœcesis declarari postulassent, An ipsis liceret, præsertim
ex suis privilegiis, audire confessiones virorum, & mu-
lierum professorum Tertii Ordinis S. Dominici, eisque
in Paschate Sacramentum Eucharistiæ ministrare, Viati-
cum præbere, atque extremam Unctionem ministrare,
S. Congregatio consideravit, præsupposito quod hujusmo- 65
di professi eodem jure censeantur cum aliis professis tertii
Ordinis S. Francisci, de quibus in glos. in Clem. *Cum ex eo de
sentent. excomm.* eorum non esse aliquam Religionem, sed 66
modum quemdam vivendi approbatum à Sede Apostolica,
nec dici plenè translatos ad Ordinem, itaut desinant esse
de sæculo, Card. in Clem. *Per litteras num.* 9. *de praben.*
Quod cùm ita sit, non magis horum, quà aliorum sæcu-
larium confessiones prædictos religiosos audire posse, juxta
cap. 15. *sess.* 23. ubi privilegiis quibuscumque derogatum
est, & amplior derogatio habetur in Bulla Pii IV. revo-
catoria omnium privilegiorum sub quibusvis formulis in
his, quæ Sacro Tridentino Concilio sunt contraria: ex
quo sequitur tales Religiosos non esse proprios sacerdotes
horum professorum; ac proinde non posse eisdem Sacra-
mentum Pœnitentiæ, vel Eucharistiæ in Paschate mini-
strare, juxta *cap. Omnis utriusque sexus de pœnit. & remiss.*
idemque juris esse de Viatico: siquidem præcedente con-
fessione exhiberi debet, *c.* 7. *de prapar. quæ adhibenda est,
&c. sess.* 13. in decreto de Sanctissimo Euchar. Sacramento
de extrema Unctione non esse judicium Congregationis, 67
sed tamen constare ejus administrationem sicut aliorum Sa-
cramentorum pertinere ad parochum, de cujus parochia
dicuntur esse tales professi, nisi speciali privilegio sint ex-
empti.
Porrò Regulares, qui Clericis, aut laicis Sacramentum 68
Unctionis extremæ, vel Eucharistiæ ministrare, Matrimo-
niave solemnizare præsumunt, non habita super his paro-
chialis presbyteri licentia speciali, sunt ipso facto excommu-
nicati per Clem. *Religiosi de privileg.*
QUÆRO, An Monachi ad confessiones personarum 69
sæcularium audiendas à suis tantùm superioribus Regu-
laribus approbati in locis, in quibus iidem superiores
utramque jurisdictionem in parochos, & parochianos exer-
cent, possint audire confessiones confitentium ex aliena
diœcesi.
Ad hoc dubium, quod adversus Monachos Cassinenses
proposuit S. Congregationi Concilii D. Vulpius Archiepi-
scopus Theatinus, videtur affirmativè respondendum: nam
aut Archiepiscopus contendit Regulares etiam legitimè ab
Ordinario approbatos ad confessiones sæcularium audien-
das non posse in loco, ubi sunt approbati, audire confes-
siones alterius diœcesani. Aut contendit Monachos Cassi-
nenses non posse approbari ad confessiones sæcularium au-
diendas à suis superioribus Regularibus, sed debere à
seipsis approbari; cùm intra suæ diœcesis fines exi-
stant.
Si primum; videtur respondendum dictos Regulares pos- 70
se audire confessiones etiam diœcesanorum Archiepisco-
pi: quia etiamsi de jure communi nullus sacerdos possit
absolvere parochianum sibi non subditum, etiam in illa
diœcesi, in qua est approbatus, ut per DD. in Clem. *Du-
dum de sepult.* ubi in specie post Paul. not. Card. *num.* 2.
vers. quinto nota, & Anchar. *num.* 2. *vers. Tertio dubita-
tur*: imò nulla possit consuetudine introduci, ut aliquis 71
præter sui superioris licentiam confessorem sibi eligere va-
leat, ut legitur *in cap.* 2. *de pœnit. & remiss. lib.* 6. etiamsi
sit tanti temporis, cujus initii non extet memoria, ut ibi
tradit Gemin. *col.* 1. *vers. Quæro circa secundum*, & Franc.
col. 1. *vers. Tertio nota.*
Aliud tamen videtur dicendum in casu præsenti, cùm 72
Monachi Congregationis Cassinen. ab Ordinario appro-
bati ex privilegio Eugenii IV. possint audire confessiones
alterius diœcesani, etiam invito Episcopo. Potuisset au- 73
tem Summum Pontificem tribuere hanc facultatem, ad-
mittunt omnes sine delectu in hac Decretali: & dicit
Franch. *in d. cap.* 2. *vers. Tertio nota*, in hoc esse majo-
ris potentiæ privilegium, quàm consuetudinem: & pro-
batur apertè *in c. fin. infra eod.* imò contrariam opinionem
uti erroneam, & periculosam in fide damnavit Joannes
XXII. in extravag. *Vas electionis de heret.* ut dixi supra
n. 57.
Neque verò dicto privilegio Eugenii IV. quidquam ob-
stat Concilium Tridentinum *cap.* 15. *sess.* 23. nam ibi tan-
tum disponitur non posse Regulares sæcularium etiam sa-
cerdotum confessiones audire, nisi fuerint legitimè ap-
probati. An autem quando sunt legitimè approbati pos- 74
sint in loco, ubi approbati sunt, audire confessiones alte-
rius diœcesani necne, hoc ibi Concilium non declarat.
Atque

Atque ita Concilium *d. c.* 15. nihil statuisse de hoc casu supponit clarè Navarr. *in repet. c. Placuit n. 43. de pœnit. dist. 6.* ubi dicit per *d. c. 15.* non adimi sæcularibus potestatem deligendi 75 confessarium probatum, quamvis alioqui esset alienus: ideòque & aliàs cùm in S. Congreg. fuisset disputatum, an exempti, qui ex privilegio *c. fin. de pœnit. & remiss.* possint etiam in aliena diœcesi confiteri sacerdoti sibi non subdito, possent post Concilium eligere quemcumque sacerdotem etiam à suo Ordinario non approbatum: Congregatio censuit referendum Sanctissimo. Et Sanctitas sua audita relatione Congregationis non revocavit in dubium, an possent confiteri sacerdoti non subdito; sed tantum respondit hujusmodi sacerdotem oportere esse ab illius Ordinario approbatum. Atque ita Sanctissimus probavit privilegium ante Concilium obtentum de confitendo sacerdoti extra diœcesim non fuisse à Concilio sublatum, dummodo idem confessarius fuerit aliàs legitimè approbatus à suo Ordinario.

Observandum est enim ante Concilium unicum fuisse impedimentum, quia nemo poterat confiteri alieno sacerdoti sine proprii sacerdotis licentia, ut patet in hac Decretali: sed hodie ex Concilio additum est alterum *in d. c. 15. sess. 23.* idest ut nemo sit idoneus ad confessiones sæcularium audiendas, nisi parochiale beneficium habeat, vel sit approbatus ab Episcopo. Et quidem primum impedimentum de non eligendo sacerdote alieno remansit in dispositione juris communis: ideòque potuit tolli per privilegium ante Concilium, quia Concilium non sustulit nisi privilegia, quæ adversantur impedimento à se imposito, non autem quæ adversantur dispositioni juris communis. Quare ut Monachi Cassinen. non approbati ab Ordinario audiant confessiones, repugnat Concilium *in d. cap. 15.* Ut approbati audiant confessiones sibi non subditi, non Concilium, sed jus commune repugnat. Impedimentum Concilii non adest, quia Monachi Cassinen. hoc casu possunt approbari à suis superioribus regularibus ad Confessiones personarum sæcularium audiendas, nec est opus approbatione Episcopi, ut inferius dicetur. Impedimentum juris communis est sublatum privilegio Eugenii IV. ergo nihil eis obstat quominus possint pœnitentes sibi non subditi confessiones audire.

76 Sin autem Archiepiscopus contendat dictos Regulares non posse approbari ad confessiones audiendas à suis superioribus regularibus, sed debere à seipso uti diœcesano, approbari; adhuc nihil videtur obstare, quin Monachi prædicti in locis, ut supra, sibi subjectis possint audire confessiones alterius diœcesani: quamvis enim etiam subditi inferiorum exemptorum licentiam audiendi confessiones petere ab Episcopo debeant, ut sæpiùs censuit S. Congregatio, & præcipuè in causa Feretrana: hoc tamen non 77 procedit in illis monasteriis Congregationis Cassinen. quorum Abbates in locis sibi subjectis utramque jurisdictionem exercent in parochos, & parochianos, ut probatur apertè *in cap. 11. sess. 25. de regular.* ubi in monasteriis, quibus imminet animarum cura personarum sæcularium, tam sæculares, quàm regulares hujusmodi curam exercentes, subjiciuntur immediatè jurisdictioni Episcopi diœcesani in his, quæ ad dictam curam, & sacramentorum administrationem pertinent: & statuitur, ne aliqui etiam ad nutum amovibiles ad dictam curam deputentur, nisi de consensu Episcopi, & prævio illius examine. Ac deinde in vers. *Excepta* à dicta regula excipiuntur specialiter monasteria, seu loca, in quibus Abbates Episcopalem, ac temporalem jurisdictionem in parochos, & in parochianos exercent.

Quamobrem si Monachi in prædictis locis non subsunt Episcopo in concernentibus omnium sacramentorum administrationem, & deputari possunt ad totam curam animarum exercendam sine illius consensu, & examine: ergo nec eidem subsunt, nec egent illius approbatione pro administratione solius Sacramenti pœnitentiæ: nam à quocumque removetur genus, removetur quælibet ejus species, juxta textum in cap. nam concupiscentiam, quem ad hoc ponderat Jo. de Imola *de constitut.* & *in l. Si causa cognita*, juncta glos. *in ver. Peremisti Cod. de transact.* & quod juris est de toto quoad totum, *&c. l. Quæ de tota in princip. ff. de rei vendic. & cap. Pastoralis §. Item cum totum*, ubi glos. & DD. notant *de præscription.* cum concord.

Et confirmatur, quia strictiùs subjiciuntur Episcopo regulares curam animarum administrantes, quàm administrantes solùm Sacramentum Pœnitentiæ.

Siquidem primò casu puniri possunt ab Episcopo si delinquant in concernentibus curam animarum, & Sacramentorum administrationem, ut constat *ex d. cap. 11.* At in secundo regulares non curati delinquentes in administratione Sacramenti Pœnitentiæ, puniri non possunt ab Episcopo in vim Concilii, ut sæpiùs Sacra Congregatio declaravit, licet hodie puniri possint in vim Constitutionis Gregorii XV. *de exemptor. privileg.* Ergo si Monachi in casu in quo magis subsunt Episcopo, pro exercenda cura animarum in locis, ubi utramque jurisdictionem exercent, non egent illius approbatione; longè minus dicendi sunt egere hujusmodi approbatione in casu, in quo minus subsunt pro confessionibus audiendis, atque ita *c. 15. sess. 23.* limitatur *ex d. c. 11. sess. 25. de regular.*

Unde tempore Cardinalis Alciati, cùm Abbas Monasterii S. Eliæ de Carbono Anglonen. Diœcesis exercens utramque jurisdictionem in Parochos, & Parochianos dicti oppidi dubitasset an presbyteri ejusdem oppidi ab Episcopo Anglonen. approban. deberent ad confessiones audiendas *ex cap. 15. sess. 23.* An verò ab ipso Abbate *ex cap. 11. sess. 25. de regular.* S. Congregatio censuit mittendum supplicem libellum ad Episcopum, contra quem tamen inclinavit. Tempore verò Cardinalis Carafæ, cùm Milites S. Joannis Hierosolymitani habentes in oppido Maruggii jurisdictionem temporalem, & spiritualem, dubitarent, an ipsis prohibitum esset in eodem oppido sacerdotes ad confessiones audiendas approbare, S. Congregatio respondit non esse prohibitum.

Non obstat, quòd *in d. cap. 11.* in fine præservetur jus illorum Episcoporum, qui majorem in prædicta loca, vel personas jurisdictionem exercent; quia de exercitio hujus majoris jurisdictionis hactenus non docuit Archiepiscopus.

Successivè QUÆRO, An regulares in aliqua diœcesi 78
ad confessiones personarum sæcularium audiendas ab Episcopo approbati cum facultate absolvendi etiam à casibus illi reservatis, absolvere possint pœnitentes ex aliena diœcesi confluentes à casibus reservatis in diœcesi pœnitentium, non autem in qua confessiones audiunt.

Jam Sacra Congregatio Concilii declaravit Regulares 79
intra diœcesim Episcopi approbantis posse etiam absolvere pœnitentem alterius diœcesis, cùm habeant jurisdictionem à Papa ex Clem. *Dudum de sepultur.* ut not. glos. *in cap. 1. ... de pœnit. & remiss. lib. 6.* cujus jurisdictio non restringitur ad limites alicujus Territorii, *c. Cuncta per mundum 9. q. 3.* Socin. *cons. 237. col. fin. lib. 2.* Cravett. *cons. 128. n. 2.* sed universus orbis est sua diœcesis, *c. Per principalem ead. caus. & quæst.* Thomas Campeg. *in tract. de Annatar. institutione n. 9.*

Nunc dubitatur. An similiter possint eum absolvere à casibus in diœcesi pœnitentis tantùm reservatis: In qua dubitatione non controvertitur, quominus decretum Clementis VIII. sustulerit regularibus facultatem absolvendi à reservatis ab Ordinariis locorum, quàm habent ex privilegio. Sed quæritur an reservatio obstet regularibus alterius diœcesis quoad subditos reservantis. Id autem pendet ab inspectione, an actus reservationis afficiat pœnitentes, an verò sacerdotes: nam si afficiat pœnitentes, non poterunt regulares absolvere alterius diœcesanos habentes illud vinculum reservationis; quod ubique inhæret personæ; idque satis patet exemplo excommu- 80
nicationis, quam sibi Episcopus reservavit, quæ cùm feratur in subditum, ejusque animam liget, *cap. Si quis Presbyterorum de reb. Eccles. non alienan.* Hostien. *in cap. Romana num. 5. de sentent. excomm. lib. 6.* Tolli non potest ab alieno Episcopo, non ob jurisdictionis defectum in sua diœcesi, sed propter obicem in persona excommunicati injectum, qui reddit illum incapacem absolutionis ab omni alio quam ab illo Episcopo, qui sententiam tulit, Hostien. *in Summ. de sent. excomm. num. 12. §. Quis possit & §. Et qualiter*, Covarr. *in cap. Alma Mater par. 1. §. 12. num. 4. in princ. eod. tit. lib. 6.* Doctores *in cap.*
Nuper eod. tit. Si autem actus reservationis non afficiat 81
Sacerdotes, clarum erit reservationem hujusmodi non obstare Confessoribus non subditis Episcopo reservanti, quia sive hic actus reservationis sit jurisdictionis conten-

tiosæ,

tiosa, sive voluntariæ; neutro casu ferri potest in non subditum, *cap. Vt animarum de Const. in 6. cap. At si Clerici supra de iudic. & cap. A nobis il primo de sentent.*
82 *excommun.* Et Episcopum etiam quoad suos subditos non posse in hac materia limitare jurisdictionem Sacerdotis sibi non subditi not. Raymun. *in Summ. de pœnit. & remiss. lib.* 3. §. 15. *vers. Item proprius Sacerdos.* Et Card. Zabarell. *in d. Clem. Dudum §. Etsi iidem post num.* 2. *vers. Et hoc videtur de sepult.*

83 Ex his verò quæ à scriptoribus traduntur, satis manifestum videtur actum reservationis casuum non afficere nisi personam Sacerdotis confessionem audientis, licet indirectè obstet etiam pœnitentibus, in quorum utilitatem institutus fuit juxta decretum Concilii Trident. *sess.* 14. *de Sacram. Pœnit. cap.* 7. *de Cas. reserv.* non quod ipsi ex se sint incapaces absolutionis, sed quia Sacerdotem non
84 habent, à quo legitimè absolvantur. Qua in re satis erit recensere loca, è quibus educitur casus reservare nihil aliud esse, quàm jurisdictionem inferiorum Sacerdotum restringere, seu limitare.

Et primò ita decidit Specul. *in repert. §. Vt autem scias col. penult.* relatus à Steph. de Gaet. *in reper. cap. Ad limina num.* 35. 30. *quæst.* 1. [Casus ponere, inquit, nihil aliud est, quàm potestatem Sacerdotum restringere.] & sequitur Joan. Friburg. *in Summ. Confess. tit. de Confess. & absol. q.* 50. *vers. Guiliel. Paul.* in Clem. *Dudum*, relatus ibi à Card. *in §. Si verò num.* 8. ubi ait: [Regulares prohibentur absolvere à casibus Episcopo reservatis non ex defectu potestatis ordinis, sed ex ordinatione canonica jurisdictionis exercitium restringente:] & eum sequitur Imol. *ibi n.* 69. *vers. Fatetur tamen.*

Joan. Monach. in eadem Clemen. relatus per glos. *in §. Per huiusmodi in ver. Concessa*. Sicut, inquit, Episcopus casus sibi reservando potest arctare potestatem Ordinariam Curatorum, ita etiam extraordinariam Regularium.

Guiliel. de Monte Laudun. *in Sacramentali in ver. De Baptismo col.* 3. Possunt Superiores inferiorum Presbyterorum potestatem restringere subtrahendo, & casus sibi servando; quem sequitur Stephan. de Gaet. *in repet. d. c. Ad limina n.* 359. *vers. Et licet tantæ virtutis*, & Beatus Antonin. *in Summ. part.* 2. *tit.* 17. *cap.* 11. *col.* 3. Vitalin. *in d. §. Per huiusmodi num.* 8. In reservatione, inquit, potest Episcopus potestatem Curatorum ordinariam restringere, & ibi *num.* 7. pluribus probat reservationem Episcopi obstare quidem Curatis, quominus absolvere possint, sed non Regularibus, secundum formam dictæ Clement. Quod planè verum non esset, si reservatio afficeret pœnitentem, qui tunc, etiamsi is ad Regulares confugeret, esset incapax absolutionis, Silvest. *in ver. casus sub n.* 3. *vers. Hac ille valde benè*, dicens, Sacerdotalis clavis omnia crimina potest absolvere, nisi ipsa à superiori Prælato quantum ad usum ligetur, Navarr. *in Manual. c.* 27. *n.* 259. Casus, inquit, reservatus dicitur, cujus absolutio adimitur inferiori Sacerdoti.

Atque ex his patet reservationem, ut initio diximus, nihil esse aliud, quàm limitationem jurisdictionis in inferiori Sacerdote.

Id quod ratione etiam suaderi potest: nam etsi Presbyteri in sua ordinatione a peccatis absolvendi potestatem accipiant, ut in decreto Concil. Trid. *cap.* 15. *in princ. sess.* 23. Illam tamen accipiunt in habitu tantum, non autem in actu, seu quantum ad usum. In institutione verò, seu collatione beneficii Curati tribuitur eis executio illius potestatis: textus est apertus *in cap. Generaliter §. Ecce sufficienter, & in cap. seq.* 16. *quæst.* 1. & not. Abb. *in cap. Extirpanda §. Qui verò num.* 53. *supra de præben.* & Præpos. *in cap. Latorem num.* 17. *vers. Panormitanus verò* 1. *quæst.* 1. Et hodie executionem illius potestatis, seu jurisdictionem in actu accipiunt Presbyteri, vel cùm Parochiale beneficium obtinent, vel cùm ab Episcopo ad confessiones audiendas approbantur, ut est expressum *in d. cap.* 15. *sess.* 23. Et ita quilibet Sacerdos Curatus, vel approbatus potest ab omnibus casibus generaliter, & indistinctè absolvere. Sed ab hac generali regula excipiuntur casus, quos Superior sibi retinuit, seu reservavit, *ut in c. Nuper supra de sent. excomm. & in d. cap.* 7. *de casuum reservat.* Ergo per reservationem quantum ad usum limitatur generalis illa Sacerdotum potestas ad absolvendum: hæc enim est natura exceptionis ut regulam restringat, & vitiet in casibus exceptis, *l.* 1. *ff. de regul. iur. l. In his, l. Quod vero, & l. Ius singulare ff. de legib. cum simil.* Et consequenter actus reservationis principaliter, & directè non afficit nisi Sacerdotes, quorum potestas restringitur. Et inde fit, *ut in dict. Clement. Dudum §. Per huiusmodi de sepultur.* in Extravag. Benedicti XI. *Inter cunctas §. Sicque de privileg.* Et in decreto Clemen. VIII. prohibitio absolutionis à reservatis non in pœnitentes, sed in Confessores derogatur. Ad idem *d. cap. Nuper vers. Quia tamen conditor, & d. cap.* 2. *de pœnit. & remiss. lib.* 6.

Ex his consequitur ut actus reservationis minimè afficiat regulares extra diœcesim Episcopi reservantis, cùm ut initio diximus, nequeat Episcopus etiam quoad suos subditos limitare jurisdictionem Sacerdotis sibi non subditi.

Secundò, non potest Episcopus concedere; ut suus sub- 85
ditus absolvatur in alia diœcesi à Sacerdote, qui à suo Episcopo jurisdictionem non habeat: ut hic notat glos. communiter approbata *in ver. Alieno Sacerdoti*, in Clem. 1. *de Privileg.* Et utrobique notat Abb. Ergo nec potest prohibere quominus suus subditus absolvatur in aliena diœcesi à Sacerdote à suo Episcopo jurisdictionem habente, ex regula *l. Nemo qui condemnare ff. de reg. iur. & c. Non potest supra de re iudic.*

Tertiò actus reservationis est localis, & restrictus ad 86
suam cujusque Episcopi diœcesim ex decreto *d. cap.* 7. *sess.* 14. *de casuum reserv.* ibi. Nec dubitandum est quin hoc idem Episcopis omnibus in sua cujusque diœcesis liceat. Ergo non extenditur ad Regulares degentes extra 87
diœcesim Episcopi reservantis. Et quamvis decretum Clementis quoad Regulares sustulerit privilegia, & exemptiones quascumque, non tamen fecit ut subjicerentur Episcopo, qui etiam cessante exemptione eidem subditi non erant; neque enim prodiit ad ampliationem, sed ad declarationem Concilii, ideòque non subjecit Episcopo reservanti Sacerdotes alterius diœcesis, quos nec Concilium subjecit; ac propterea impedit solum, quominus Regulares possint absolvere à reservatis Episcopo, in cujus diœcesi morantur, sed non à reservatis alieno, cui non subjiciuntur.

Quartò, non est dubium quin regulares possint absolvere à casibus reservatis de Episcopi licentia. Pone igitur subditum Episcopi reservantis reperiri in aliena diœcesi, atque habere casus aliquot reservatos, quos necesse habeat confiteri. Quæro cujus Episcopi licentia sit requirenda, ut Sacerdos à dictis casibus absolvere valeat. Non Episcopi, in cujus diœcesi pœnitens reperitur; quia ipse, ut supponimus, eos casus non reservavit, *cap. Verbum de pœnit. dist.* 1. *cap. Cum inferior de maior. & obed.* Federic. de Sen. *cons.* 14. Monach. *num.* 4. *vers. In secunda quæst.* Item non Episcopi reservantis, quia is non potest licentiare Sacerdotes non subditos ad confessiones suorum subditorum audiendas, secundum glos. hic *in ver. Alieno Sacerdoti*, quæ communiter recipitur. Ergo nullius Episcopi licentia requiritur, ac proinde licebit Regularibus approbatis à prædictis casibus absolvere, quocumque Episcopo inconsulto, ne alioquin pœnitentes necessario careant beneficio absolutionis.

Quibus accedit, quod esset nimis grave indistinctè pœnitentes remittere ad Episcopum reservantem: numquid enim Italus in Galliam, aut Germaniam profectus, rejici debeat ad suum Ordinarium pro absolutione à reservatis obtinenda?

Quintò, si regulares non possent absolvere pœniten- 88
tem a casibus in aliena diœcesi reservatis, tenerentur habere notitiam casuum illic reservatorum: Oportet enim scire Sacerdotem à quibus casibus absolvere non possit, Clem. *Religiosi de privil.* Silvest. *in verb. Confessor.* 3. *n.* 2. Tolet. *instruct. Sacerd. lib.* 3. *cap.* 15. *vers. Tertio.* Sed consequens est absurdum, quia impossibile est, ut Sacerdotes noverint casus ubique locorum reservatos. Ergo & antece- 89
dens; præsertim verò quod ex eodem decreto Clementis locorum Ordinarii jubentur paucos tantùm, & necessarios sibi reservare, ne subditis aut Confessoribus in animarum salute procuranda sint onerosi.

Sextò inter alias causas, ob quas Episcopi casus sibi re- 90
servant, una est Sacerdotum imperitia, propter quam in

arduis

atduis casibus volunt ad se habere recursum, ut post Laud.
inquit Steph. de Gaeta *in d. repet. cap. Ad limina num. 359.
vers. Quare autem*. Hæc autem ratio potest non vigere
in ea diœcesi, ad quam pœnitens divertit. Ergo illuc
non habebit locum reservatio ex defectu non solùm po-
testatis, verùm etiam voluntatis reservantis. Neque
enim est verisimile, ut exempli gratia Episcopus Cattaren.
qui fortè casus graviores sibi reservavit ob ruditatem Sa-
cerdotum illius diœcesis, intendat hujusmodi reservatio-
nem afficere etiam Sacerdotes in orbe, aut Mediolani ad
confessiones audiendas cum facultate casuum reservatorum
approbatos.

91 Septimò, ex decreto Clem. Episcopus non prohibetur
absolvere pœnitentem alterius diœcesis à casibus illic re-
servatis, quia unius Episcopi reservatio ex defectu juris-
dictionis non afficit alium, Tolet. *instruct. Sacerd. lib. 3.
cap. 14.* Ergo nec debet censeri prohibitus Regularis ab
Episcopo Delegatus ad casus Episcopales: nam sicut Epi-
scopus non habet in alium Episcopum jurisdictionem,
ita nec in delegatum ab eo. Ideoque Silvester *in ver. Con-*
92 *fessor. 2. num. 4. vers. Secundus est*, docuit eum cui hu-
jusmodi facultas absolvendi committitur posse absolvere
contra prohibitionem alterius Prælati, vel inferioris, vel
æqualis.

93 Octavò, quilibet Sacerdos approbatus potest absolvere
peregrinos, scholares, & vagabundos à casibus reserva-
tis ab illorum Episcopis gl. *ad Sum. Raymun. de pœnit.
& remiss. §. 15. in ver. Longum*, Cajet. *in Sum verb. Ab-
solutio cap. 3.* ubi testatur Eugenium Papam ita ore expres-
sisse, licet hujusmodi viatores absque licentia proprii Sa-
cerdotis viam fecerint: & sequitur Tolet. *instruct. Sacerd.*
94 *lib. 3. cap. 13. num. 7. vers. Tertius casus*. Id autem nul-
la alia ratione procedit, nisi quia scholares, & alii supra-
dicti sortiuntur forum pœnitentialem ubi moram trahunt,
glos. in Clem. 2. *in ver. Presbyteri de privil.* quam dicit no-
tandam Card. *num. 8.* & tradunt DD. proximè relati. Sed
ratio eadem, quæ in scholaribus, & peregrinis militat re-
spectu omnium Sacerdotum, viget etiam in aliis omnibus
respectu Regularium, quia illis tanquam Delegatis Sedis
Apostolicæ similiter subjiciuntur pœnitentes ex alienis diœ-
cesibus convolantes, & illorum forum sortiuntur, ut
jam censuit Sac. Congregatio. Ergo sicut reservatio Epi-
scopi non obstat peregrinis, quominus absolvi possint a Sa-
cerdotibus approbatis ab Episcopo, in cujus diœcesi repe-
riuntur; ita etiam non obstabit cæteris aliis, quo minus ab-
solvi possint à Regularibus similiter approbatis ab Episcopo,
in cujus diœcesi morantur.

95 Postremò hanc sententiam probavit in specie Navarr.
*cons. 21. de pœnit. & remiss. & in man. cap. 27. num. 261.
vers. Ad quæstionem*, ubi etiam respondit non modò re-
gularem, sed etiam parochum habentem facultatem ab-
solvendi à casibus reservatis Episcopo suo, posse absolve-
re pœnitentem alterius Episcopatus. Atque ibi etiam as-
serit ita se habere consuetudinem: nunquam enim, in-
quit, intellexi ullum confessorem legitimum, cui esset
prædicta facultas, remisisse quem ad Episcopum alterius
Episcopatus, & consuetudo ampliare potest jurisdictio-
nem, imò & dare non habenti, *cap. Duo simul, cum glos.
de offic. ordin.* eamdem opinionem secutus est Tolet. *instruct.
sacerd. lib. 3. c. 14. in fin.* Jacob Graff. *decis. canon. par. 1. lib.
1. c. 13. n. 48.* Henriq. *lib. 3. de pœnit. Sacram. c. 8. §. 5. &
c. 14. §. 8.* & nonnulli alii ex recentioribus, qui omnes simi-
liter testantur ita observari ex consuetudine.

Quæ tamen opinio quoad sacerdotes sæculares maxi-
mam patitur difficultatem, imò vera non videtur, quia
nulla potest consuetudine introduci, quod aliquis præter
sui superioris licentiam confessorem sibi eligere valeat,
qui eum possit solvere, vel ligare: quæ sunt formalia ver-
ba text. *in cap. 2. §. Nulla quoque de pœnit. & remiss. lib. 6.*
ubi glos. *in verb. Consuet.* reddit rationem cur hujusmodi
consuetudo non valeat, quia, inquit, esset onerosa Eccle-
siis, *c. 2. de Consuet.* & ex ea frangitur ecclesiasticæ discipli-
næ nervus, *cap. Cum venerabilis eod. tit.* & etiam esset con-
tra obedientiam Principis præscribere, *cap. Cum non liceat
de præscript.* quod procedit etiamsi consuetudo esset imme-
morabilis, *ut in d. cap. 2.* adnotarunt Gemin. *col. 1. vers.
Tertio nota*.

Et cùm d. textus non simpliciter tollat consuetudinem,
sed dicat nullam posse consuetudinem introduci, atque
ita resistat principiis introductionis illius; per ea verba re-
probatur, ac tollitur tam præterita, quàm futura consue-
tudo secundum communem Canonistarum opinionem *in
cap. Uni de Cler. non resid. in 6.* & patet ex quampluribus
congestis à Tiraq. *in Proœm. de utroque retract. num. 17. &
seq.* Sed quia hæc quæstio non est præsentis indaginis, in ea
diutiùs immorandum non duximus: satis est, quod pertinet
ad dubium, de quo nunc agitur regulares in ea diœcesi, in
qua sunt approbati, posse absolvere confluentes etiam à
casibus in aliena diœcesi reservatis: in hoc enim plus ope-
ratur Apostolicum privilegium, quam consuetudo, ut pa-
tet *in cap. fin. hoc tit.* & in Extravagant. *Vas electionis de hæ-
ret.* ubi damnatur error Joannis de Poliaco asserentis Sum-
mum Pontificem non posse concedere regularibus generale
privilegium audiendi confessiones sine licentia proprii sace-
rdotis, quem dicebant esse parochialem curatum.

In dubiis autem favendum est absolutioni, quia reserva- 96
tio est strictè intelligenda, & ut minus lædat facultatem re-
gularium, quam fieri possit, Vital. in d. Clem. *Dudum §.
Per hujusmodi n. 7. de sepult.*

Nec obstat, quod in fraudem reservationis sæpè pœni- 97
tentes confluant ad propinquas diœceses pro absolutione
impetranda. Nam respondetur hanc objectionem petere
principium: quia scilicet pœnitenti confiteri reservata in
aliena diœcesi: ergo nullam fraudem committit confiten-
do: neque enim videtur dolo facere, cùm jure suo uta-
tur, ut in regula Digestorum *Nullus*: nam, ut ait Ulpia-
nus *in l. Injuriarum §. 1. ff. de injur.* Is qui jure publico
utitur, non dicitur injuriæ faciendæ causâ hoc facere; ju-
ris enim executio non habet injuriam. Præterquamquod 98
posset fieri decisio cum limitatione, dummodo id non fiat
in fraudem reservationis: idque verius, ac tutius videtur
exemplo Clerici primæ tonsuræ, qui beneficium obtinet
in aliena diœcesi: nam etsi promoveri possit ad minores
Ordines ab Episcopo beneficii quantumvis tenuissimi, ad
præscriptum *cap. Cum nullus de tempor. ordin. lib. 6.* tamen 99
si illud beneficium sibi in fraudem conferri curaverit, ut
eludat examen, ac judicium sui Ordinarii; censetur malè
promotus, & remanet suspensus ab executione Ordinum,
tamquam ordinatus à non suo Episcopo, juxta *cap. 8. sess.
23.* ut S. Congregatio declaravit, quæ idem etiam respon- 100
dit in laico ordinato post commissum delictum: nam quam-
vis crimen non habens censuram annexam, si de illo pœni-
tentiam egerit, non impediat illius promotionem, ut no-
tatur per DD. *in cap. Si pro Clericis de præben. in 6.* tamen si
promoveri se fecerit in fraudem judicis laici, ut quia cau-
sa est præventa in Curia sæculari; in ea causa fori privile-
gio non gaudet. In quo S. Congregatio secuta est opinio-
nem Jo. Andr. quæ communis est *in cap. unico de oblig. ad
ratioc.* Et in hac materia cavendum esse ne quid fiat
in fraudem vel præjudicium proprii sacerdotis, advertit
Silvest. *in ver. Confess. 1. n. 10. vers. Nisi forte sit Episco-
po reservatum.*

DE POENITENTIIS, ET REMISSIONIBUS.

Idem Innocentius III. in eodem Concilio Generali.

CAPUT XIV.

Cum ex eo: & infrà. Eleemosynarum quoque quæstores, quorum quidam se alios mentiendo, abusiones nonnullas in sua prædicatione proponunt, admitti (nisi Apostolicas vel diœcesani Episcopi litteras veras exhibeant) prohibemus: & tunc præter id, quod in ipsis continebitur litteris, nihil populo proponere permittantur. Formam verò, quam communiter talibus Apostolica Sedes indulget, duximus exprimendam, ut secundùm eam diœcesani Episcopi suas litteras moderentur: Ea siquidem talis est: Quoniam (ut ait Apostolus) omnes stabimus ante tribunal Christi, recepturi prout in corpore gessimus, sive bonum fuerit, sive malum: oportet nos diem messionis extremæ misericordiæ operibus prævenire, ac æternorum intuitu seminare in terris, quod reddente Domino cum multiplicato fructu recolligere debeamus in cœlis: firmam spem, fiduciamque rectam tenentes: quoniam qui parcè seminat, parcè & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet vitam æternam. Cùm igitur ad sustentationem fratrum, & egenorum ad tale confluentium hospitale, propriæ non suppetant facultates, universitatem vestram monemus, & exhortamur in Domino, atque in remissionem vobis injungimus peccatorum, quatenus de bonis vobis à Deo collatis, pias eleemosynas, & grata eis charitatis subsidia erogetis: ut per subventionem vestram ipsorum inopiæ consulatur; & vos per hæc bona & alia, quæ Domino inspirante feceritis, ad æterna possitis gaudia pervenire. Qui autem ad quærendas eleemosynas destinantur, modesti sint, & discreti, nec in tabernis aut in aliis locis incongruis hospitentur, nec inutiles faciant aut sumptuosas expensas, caventes omninò ne falsæ Religionis habitum gestent. Ad hæc, quia per indiscretas & superfluas indulgentias, quas quidam Ecclesiarum Prælati facere non verentur, & claves Ecclesiæ contemnuntur, & pœnitentialis satisfactio enervatur: Decernimus, ut cùm dedicatur basilica, non extendatur indulgentia ultra annum, sive ab uno solo, sive à pluribus Episcopis dedicetur: ac deinde in anniversario dedicationis tempore quadraginta dies de injunctis pœnitentiis indulta remissio non excedat: & infrà. Hunc quoque dierum numerum indulgentiarum litteris præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet casibus aliquoties conceduntur: cùm Romanus Pontifex, qui plenitudinem obtinet potestatis, hoc in talibus moderamen consueverit observare.

SUMMARIUM.

1 *Quæstores eleemosynarum sine Apostolicis vel Diœcesanorum litteris admitti non debent, & n.4.*

2 *Et debent esse modesti & discreti, & à locis & expensis incongruis abstinere, & n.9.*

3 *Indulgentias Episcopi concedere non possunt in dedicatione Basilicæ ultra annum, & in anniversario dedicationis, & pro quibuslibet aliis casibus ultra 40. dies, & num.14.*

5 *Quæstores eleemosynarum indigent litteris Papæ, vel Episcopi, si eleemosynas quærant nomine alieno; secus si proprio.*

6 *Quæstores non possunt pro eleemosynis colligendis aliud populo proponere, vel prædicare, quàm in eorum litteris continetur.*

Et quid post Concilium Tridentinum, n.18. & n.22.

7 *Quæstorum abusus corrigere ad officium Episcoporum pertinet non obstante exemptione, & n.24.*

8 *Litterarum forma pro colligendis eleemosynis, qua uti solet Sedes Apostolica, & secundum quam Episcopi debent suas litteras moderari, refertur in textu.*

10 *Beguinarum filiarum hospitia sunt quasi prostibula, à quibus modis omnibus est cavendum.*

11 *Indulgentia per Prælatos concedenda debet esse moderata, & secundùm quantitatem, & qualitatem causæ.*

12 *Per indulgentias indiscretas, & immoderatas claves Ecclesiæ contemnuntur, & pœnitentialis satisfactio enervatur.*

13 *Indulgentiæ prosunt nedum in Purgatorio, sed etiam quoad pœnitentiam hic iniunctam.*

14 *Papa potest restringere potestatem Episcoporum in concedendis indulgentiis.*

15 *Indulgentia, quæ ab Episcopis conceduntur ultra annum in dedicatione Ecclesiæ, & ultra 40. dies in aliis casibus, sunt ipso iure nulla in ea parte in qua excedunt.*

16 *Episcopi habent potestatem concedendi indulgentias à Papa: ipse verò à solo Deo.*

17 *Indulgentias ultra numerum dierum hic taxatum non prohibentur Episcopi concedere in foro pœnitentiali.*

18 *Quæstores eleemosynarum, qui per se vel per alios prædicare præsumunt, ab Ordinariis locorum sunt puniendi, non obstantibus Privilegiis, & n.24.*

19 *Quæstorum nomen, atque usum aboleri iussit Concilium Tridentinum.*

20 *Indulgentiæ adhibitis duobus de Capitulo, debitis temporibus ab Episcopo sunt publicandæ.*

Episcopi eleemosynas, & oblata sibi charitatis subsidia colligere, nulla tamen mercede accepta, ibid.

21 *Formula litterarum in S. Congregatione Concilii compilata ad colligendas eleemosynas pro hospitalibus actu hospitalitatem exercentibus refertur.*

22 *Eleemosynarum collectores hodie quas qualitates habere, & quæ observare debeant in quærendis eleemosynis.*

23 *Campanellæ usus in eleemosynis colligendis soli Religioni Sancti Antonii à Sede Apostolica fuit concessus.*

24 *Eleemosynarum collectores non observantes leges sibi præscriptas publicè sunt puniendi, & statim removendi ab Episcopo diœcesano.*

25 *Monachis Sancti Antonii non est prohibita à Concilio Tridentino eleemosynarum collectio, quam faciunt tempore æstatis.*

26 *Presbyteri non prohibentur à Concilio Tridentino accedere ad accipiendas primitias frugum, sive animalium.*

27 *Fratres Ordinum Mendicantium non prohibentur eleemosynas quærere, & eorum nomine triticum, & vinum tempore messium & vindemiarum, & alias res colligere.*

Dummodo id non faciant per alios, sed per seipsos, n.30. & num.32.

28 *Cruciata non obstat quominus Religioni S. Antonii liceat colligere eleemosynas forma à Sacra Con-*

Congregatione Concilii præscripta.

29 *Indulgentias quæstuandi facultatem quomodolibet continentes revocavit Pius V. prætextu indulgentiarum, & facultatum quæstas fieri prohibuit.*

31 *Eleemosynas colligere pro piorum locorum necessitatibus non est prohibitum.*

32 *Regulares quærentes eleemosynas extra diœcesim, in qua situm est monasterium tenentur suorum superiorum licentiam Ordinario ostendere, & illius consensum obtinere.*

33 *Episcopus potest tam in sua diœcesi, quàm in aliena de Diœcesani consensu per personas spectatæ probitatis, ac fidei eleemosynas quærere pro Ecclesiis, & piis locis suæ diœcesis.*

1 C*Vm ex eo.* Eleemosynarum quæstores sine Apostoli-
cis, vel Diœcesanorum litteris admitti non debent;
nec tunc proponant ultra id, quod in ipsis litteris conti-
2 netur. Hoc primò: & communis forma litterarum in-
seritur. Hoc secundò; & debent esse modesti, & à locis,
& expensis incongruis abstinere. Hoc tertiò; in dedica-
3 tione Basilicæ ultra annum, & in anniversario dedicatio-
nis, & in litteris indulgentiarum concessis ab alio, quàm
à Papa, ultra 40. dies remissio excedere non debet. Hoc
quartò, & sic patet quatuor esse partes principales: Secunda
ibi, *formam*. Tertia ibi, *qui autem*. Quarta ibi, *ad hæc*. Jo.
Andr. cum quo cæteri concordant.
4 Nota primò ibi, *Apostolicas, vel diœcesani litteras*.
Eleemosynarum quæstores, quales sunt quæstores hospi-
talium Sancti Antonii, & Sancti Spiritus in Saxia, &
5 consimiles, non esse admittendos, nisi litteras apostoli-
cas, vel Episcopi diœcesani ostendant; & altera istarum
litterarum sufficit, ut innuit disjunctiva, *vel*, *cap. Inter
cæteras supra de rescriptis*, & *cap. Inter alternativis de
regul. juris lib. 6. sic cap. Excommunicamus §. Quia vero non-
nulli de hæretic.* secundum Hostien. *hic n. 1. in verb. Nisi
Apostolicas*, & Jo. Andr. *eodem num. & verb.* & hoc verum
secundum eos, si apparent litteræ non suspectæ, alias con-
tra, *ut c. Quod super de fid. instrumentor.* nec tales excusan-
tur ab hac Constitutione ex eo, quòd sint exempti ut in
Clem. 2. *de pœnit. & remiss.* & hoc justa de causa fuit con-
stitutum, ut dignosceretur an essent tales, quales se asse-
runt. Plerumque enim contingebat, atque contingit, ut
assumpto falsæ Religionis habitu, se fingant alios, quàm
sint, ut patet in textu ibi, *se alios mentiendo*, necnon ibi,
ne falsæ religionis habitum gestent, & propterea antequam
admittantur, debent diligenter ab Episcopis examinari.
Hoc tamen obtinet in his tantum quæstoribus, qui elee-
mosynas quærunt nomine alicujus hospitalis, vel pii loci,
& sic nomine alieno: secus verò si proprio nomine pro sei-
psis eleemosynas quærerent; quia tales nullis indigent litte-
ris, *c. Quiescamus 42. dist. c. Non satis 82. dist.* secundum
Mar. Socin. *bian. 4.*
6 Secundò nota ibi, *præter id, quod in ipsis continetur*, ta-
les quæstores non posse pro eleemosynis colligendis aliud
populo proponere, vel prædicare, quàm in eorum litteris
contineatur: quod providè sancitum fuit, quia tales con-
sueverant multas proponere abusiones, & mendacia; &
plures illorum fraudes recitat Hostien. *in cap. Cum ex eo n.
11. supra de reliq. & veneratien. SS.* nam plerumque, & vo-
ta commutabant, & absolvebant à pœna, ut ibi per eum.
7 Ad officium autem prælatorum pertinet pravos illorum
abusus corrigere, ne fidelis populus variis illorum figmen-
tis, & falsis documentis decipiatur, ut habetur *in d. cap.
Cum ex eo*, & excedentes ab eisdem Prælatis puniri possunt,
non obstante exemptione, ut in d. Clem. 2. *in fin. de pœnit.
& remiss.* ubi ratio subjicitur, ut à suis temerariis ausibus,
qui ubique (ut communis habet assertio) nimium exercue-
runt pœnæ formidine propensius compescantur.
8 Tertiò nota formam, qua communiter uti solet Sedes
Apostolica in indultis quæstuandi pro hospitalibus, ac locis
piis, & secundum quam Episcopi diœcesani debent & ipsi
suas litteras moderari, ut hic dicitur in verb. *Formam*: sed
hodie qualis esse debeat ista forma, patebit infra *n. 21.*
9 Quartò nota in vers. *Qui autem*, quales esse debent isti
quæstuarii; debent enim esse modesti, & discreti, & non
divertere in tabernis, & aliis locis incongruis: & notan-
dum est, ut dicunt Host. *n. 12.* Jo. Andr. & Marian. Socin.
10 *eod. n.* quia textus non dicit, prostibulis, quæ omninò pro-
hibentur: nam & cavendum est à quasi prostibulis, sicut
sunt hospitia quarumdam Beguinarum fictarum, quod per-
niciosum genus est mulierum, nec de facili alios, quàm re-
ligiosos admittunt, à quibus modis omnibus est cavendum,
c. Perniciosam, & cap. Diffinimus 18. q. 2. Hodie istarum
status damnatus est per Concilium Viennense, ut in Clem.
Cum de quibusdam de religios. domib. & in Clem. *fin. de hæ-
retic.* & de istis Beguinis vide quod scripsi *in c. Nullus n. 56.
supra de for. competen.* Item isti quæstores abstinere debent ab
inutilibus, & sumptuosis expensis, ut in littera, sic supra
de censibus, c. Cum Apostolus §. 1. nec gestare debent falsæ
religionis habitum; *sic supra de privileg. c. Tuarum*, & ex-
cedentes in talibus, ab Episcopo puniri possunt, ut dixi su-
pra *n. 7.*
Quintò nota in vers. *Ad hæc*, indulgentiam per Præla- 11
tum concedendam non debere esse indiscretam, sed mo-
deratam, & secundum quantitatem, & qualitatem cau-
sæ; & signa rationem in textu expressam, quia per indiscre- 12
tas, & immoderatas indulgentias claves Ecclesiæ conte-
mnuntur, & pœnitentialis satisfactio enervatur: & ex his 13
ultimis verbis collige singulariter secundum Marian. Socin.
in 8. notab. quod indulgentiæ prosunt nedum in Purgatorio,
sed etiam quoad pœnitentiam hic injunctam: quare si ali-
quis tenetur quindecim diebus jejunare, habita super tali-
bus indulgentia, non tenebitur, secundum eum.
Ultimò nota ibi, *decernimus*, Papam posse restringere, 14
& moderari potestatem Episcoporum in concedendis in-
dulgentiis, prout hic fecit Innocentius III. in Concilio
generali restringendo eorum potestatem ad annum in dedi-
catione Basilicæ, & ad quadraginta dies in anniversario
dedicationis, & in litteris indulgentiarum, quæ conceduntur
pro quibuslibet aliis casibus, id est piis causis, veluti pro
ædificatione, vel reparatione Ecclesiarum, vel sustentatio-
ne hospitalium, & aliis similibus secundum Host. *n. 20. in* 15
verb. Pro quibuslibet concordat c. fin. eod. tit. lib. 6. ubi indul-
gentiæ ab Episcopis concessæ ultra numerum hic taxatum
irritæ decernuntur, scilicet in ea parte, in qua excedunt,
ut ibi declarat glos. *in verb. Non obtinent*, & glos. *ultim. hic
in addit.* & perpetuò commenda memoriæ rationem, quam 16
reddit Innoc. *hic n. 2.* quia minores Prælati omnes habent
hanc potestatem à Papa, & ipse à solo Deo, *c. Quamquam
21. dist. & c. 1. 22. dist.* Item hoc potest Papa ratione principa-
tus, & jurisdictionis, quam habet super omnes, *c. In novo
21. dist.* & hoc facit ex justa causa, quia hac potestate abute-
bantur: ita formaliter Innoc. quem totidem verbis sequi-
tur Jo. Andr. *n. 13.* & pondera has auctoritates contra eos,
qui contendunt Episcopos habere jurisdictionem immedia-
tè à Deo; de quo articulo dic ut plenè scripsi *in c. 1. à n. 29.
usque ad n. 55. supra de offic. Ordin.* subdit tamen notabiliter 17
Innocen. ubi supra potestatem Episcoporum hic restrictam
esse, quoad illas tantum indulgentias, quæ fiunt publicè;
sed non intelligitur restricta in foro pœnitentiali, quin Epi-
scopus possit annos, & dies prout vult indulgere, dummo-
do discretè faciat.
QUÆRO, An ea quæ disponuntur in hac Decretali circa 18
eleemosynarum quæstores, & forma litterarum in eleemo-
synis quærendis sint correcta, vel aliqua ex parte modificata
ex jure novissimo Concilii Tridentini.
Solutio. Statuit S. Synodus *in c. ultim. in fin. sess. 5.* sub
Paulo III. ut quæstores eleemosynarii, qui etiam quæstua-
rii vulgò dicuntur, nullo modo nec per se, nec per alium
prædicare præsumant, & contrafacientes ab Episcopis, &
Ordinariis locorum, privilegiis quibuscumque non obstan-
tibus, opportunis remediis omninò arceantur. Quod &
prius interdixerat Urbanus IV. *in Constitut. 2. incip. Licet
ex omnibus §. 14.* ut in Bullar. *tom. 1. pag. 96.* & Clem. IV. *in
c. Ut officii §. Compescentes de hæret. lib. 6.* Deinde sub Pio
IV. *c. 9. sess. 21.* statuit Concilium, ut quæstorum nomen, 19
atque usus in quibuscumque Christianæ Religionis locis
penitus aboleatur, nec ad officium hujusmodi exercendum
ullatenus admittantur, quia remedia, quæ statuta fuerant
adversus pravos illorum abusus tam in Concilio Lateranen-
si, ut in text. nostro, ac Lugdunensi, *ut in c. fin. de pœnit.
& remiss. lib. 6.* quàm Viennensi, ut in Clem. *Abusionibus
eod. tit.* posterioribus temporibus reddita fuerunt inania,
& eorum malitia ita quotidie excrevit, ut de eorum emen-
datione nulla spes relicta videatur. Indulgentias verò per Or- 20
dinarios locorum adhibitis duobus de Capitulo debitis tem-
poribus publicandas esse decernit; quibus etiam datur facul-

tas

tas eleemosynas, atque oblata sibi charitatis subsidia fideli-
ter colligendi, nulla prorsus mercede accepta.
21 Porrò sanè mem. Pius V. & Gregor. XIII. ex sententia S.
Congregationis Concilii statuerunt scribendas literas in
hanc sententiam locorum Ordinariis, in quorum diœcesi
hospitalia reperiuntur, ut eas eleemosynas, quæ pro usu dd.
hospitalium, in quibus hospitalitas actu exercetur, dabuntur
infra fines civitatis, & ejus diœcesis tantum colligi permit-
tant, petita tamē ab ipso, & obtenta in scriptis, & gratis licen-
tia, quæ sanè danda videtur, cùm in eodem hospitali, sicut
asserit, curari soleant pauperes omnes, & morbo laboran-
tes, utpote S. Antonii, qui ex tota ista diœcesi adducuntur;
22 dummodo personæ, quæ colligent, honestæ vitæ, & specta-
tæ religionis sint, suoque judicio approbatæ, ac minimè
propter hanc operam participes dictarum eleemosynarum,
atque hoc munere citra ullum dolum, etiam omni modestia,
& dexteritate fungantur; quæstorumque nomeo nullo mo-
do gerant, sed simpliciter eleemosynarum collectores nun-
cupentur, non secum ferant sua privilegia nec reliquias; non
23 minis, aut infucationibus inducant fideles ad eleemosynas,
non campanellam, aliaque similia instrumenta quorumdam
quæstorum insignia ad excitandas personas pulsent (colle-
ctoribus tamen S. Antonii fuit campanella concessa, cujus
usus soli Religioni S. Antonii à Sede Apostolica fuit conces-
sus) non petant tamquam debitum, aut solitum, neque
ulla arte, etiam prætextu dicendi orationem S. Aotonii, vel
cujusvis alterius Sancti, aut aliter extorqueant pecunias, vel
alia bona, sed simpliciter, piè & modestè petendo eleemo-
synam pro sustentatione dictorum hospitalium, accipiant
tantùm, quod sibi spontè offertur, vel super iis eleemosynis
ullam quovis nomine conventionem faciant, etiam in uti-
24 litatem ipsorum hospitalium. Mox adjungebatur, ut dili-
genter Episcopus animadverteret, ut hæc omnia præcisè ob-
serventur, atque non solùm ad delationem aliorum, sed ex
suo etiam miro officio inquireret si qua fraus præsertim ad-
versus leges præscriptas in eis committeretur ab ipsis colle-
ctoribus, quos si verè reos compererit, puniret publicè pro
modo culpæ arbitrio suo, eosque statim amoveret; atque
alios, qui boni, & idonei sint ab eisdem superioribus suffi-
ciendos curaret.
25 Ad hæc censuit S. Congregatio decretum *d. cap. 9. sess. 21.*
Non prohibere collectionem eleemosynarum quam Mona-
chi Ecclesiæ sub invocatione S. Aotonii quotannis tempore
26 æstatis faciunt pro ipsorum subventione, nec etiam Presby-
teros, qui accedunt ad accipiendas primitias frugum, sive
animalium, quæ offerri spontè solent devotionis erga. Item
27 nec fratres Ordinum Mendicantium, quominus mendicent,
& eleemosynas quærant, eleemosynarumque nomine triti-
cum, & vinum tempore messium, & vindemiarum quæ-
rant; sic etiam dicendum de aliis rebus. Et hic junge quæ
scripsi *in c. Tuarum in 2. notab. supra de privileg.*
28 Rursus cùm fuerit quæsitum, an Cruciata obstaret, quo-
minus Religioni Sancti Antonii liceret colligere eleemosy-
nas forma à Sacra Congregatione præscripta: Responsum
est non obstare, sed referendum Sanctissimo, qui proba-
vit Coogregationis sententiam, dum agatur de simplici col-
lectione eleemosynarum pro illis hospitalibus, in quibus
actu exercetur hospitalitas.
29 Cæterùm Indulgentias à Sede Apostolica concessas, pro
quibus consequendis manus suot porrigendæ adjutrices, &
quæ quæstuandi facultatem quomodolibet continent, gene-
raliter, ac perpetuò revocavit Pius V. & prætextu Indulgen-
tiarum, & facultatum sine speciali licentia Sedis Apostolicæ
quæstas fieri prohibuit, ut in sua Constitut. 30. quæ incipit.
Et si Dominici in Bullar. *tom. 2. pag.* 214. & in proposito vide
aliam ejusdem Pontificis Constitutionem, *Quam plenum sit*,
quæ in ordine est *99. eod. tom. 2. pag.* 304.
30 Fratres Conventuales Sancti Francisci eam degentes in
Abbatia, seu monasterio Sancti Viti Polignanensis diœcesis,
quæ quidem Abbatia Conventui SS. Apostolorum Urbis
unita est, consueverunt per quodcumque personarum genus
colligere eleemosynas non modo in civitate, ac diœcesi Po-
lignanensi, sed in universa ferè Apulia, atque hujusmodi
eleemosynæ non cedunt solum beneficio Ecclesiæ Sancti
Viti, sed in augmentum quoque reddituum dicti Conventus
SS. Apostolorum.
Quærit Episcopus Polignaneosis an possit tuta conscien-
tia permittere, ut dicti Regulares pergant in hac quasi pos-
sessione quæstuandi. Et quoad hoc jam censuit S. Congrega-
tio fratres Mendicantes ex decreto Concilii *c. 9. sess. 21.* non
prohiberi quidem eleemosynas quærere, sed tamen non pos-
se alios eorum nomine, & authoritate quoquomodo quæ-
ritare, & in casibus contingentibus sæpius respondit dictos
regulares per seipsos tantum posse eleemosynas colligere, &
probatur *in c. Tuarum supra de privileg.* & ibi dixi *in 2. no-
tab.* post Butr. *n.* 2. & Anchar. *n.* 1.
Verùm quia Regulares dicti Conventus objiciunt, quod
sine dictis eleemosynis per alios conquisitis vivere non pos-
sunt, cùm Abbatiæ redditus non excedant valorem quadrin-
gentorum ducatorum, & omnes applicentur Conventui
Sanctorum Apostolorum, deliberandum videtur, an sit il-
lis concedenda facultas quærendi eleemosynas per aliàs diœ-
ceses ad aliquod tempus de Ordinariorum licentia, & cum
conditionibus solitis præscribi in litteris S. Congregationis.
Ad hæc ex piorum eleemosynis in Cathedrali Polignanen-
si jamdiu constructa est Capella in honorem Sancti Viti, in
qua brachium ejusdem Sancti asservatur.
Pro conservatione, & usibus necessariis dictæ Capellæ
Presbyteri Ecclesiæ de Episcopi consensu, & authoritate so-
liti fuerunt hucusque colligere eleemosynas.
Regulares vero negant id eis licere, tum quia illud Bra-
chium Sancti Viti ad ipsorum monasterium spectat, & in d.
Capella non asservatur nisi gratia depositi, vel custodiæ.
Super quo lis pendet propediem expedienda. Tum quia id
cedit in grave præjudicium dicti monasterii, quod majori
parte eleemosynis sustentatur.
Tum denique quia ipsi intendunt suppeditare necessaria
ad usum dictæ Capellæ, quamdiu in ipsa dicta reliquia asser-
vabitur, dicuntque hanc quæstorum multiplicitatem in di-
versis diœcesibus esse nō posse absque cōfusione, & scandalo.
Episcopus, qui asserit hanc eleemosynarum collectionem
esse necessariam pro dictæ Capellæ manutentione, itidem
consulit Sacram Congregationem, an sibi liceat in dicta
quasi possessione perseverare, & saltem petit facultatem pro
aliis diœcesibus juxta formulam litterarum Sacræ Congre-
gationis. Aliàs censuit Sacra Congregatio oomen, & usum 31
quæstorum esse penitus à Concilio sublatum, sed tamen pro
piorum locorum necessitatibus non esse prohibitum elee-
mosynis colligere. Sed quia quærentes, facilè hac facultate
abutuntur, possent fortasse concedi Episcopo litteræ in for-
ma consueta ad aliquot annos pro aliquibus diœcesibus, ac
de Ordinariorum consensu.
Itaque ad primum dubium videtur respondendum prædi- 32
ctos fratres tanquam Mendicantes nequaquam esse prohi-
bendos eleemosynas colligere, dum tamen si extra diœcesim
Polignanensem quæritare voluerint, suorum Superiorum li-
centiam ostendant loci ordinario, atque illius consensum
obtineant, quemadmodum & alias Congregatio respondit.
Cæterùm nullibi esse permittendum, ut eleemosynas quæ-
rant per alios, quam sui Ordinis fratres.
Ad secundum, Episcopo licere quidem in sua diœcesi, 33
atque etiam in aliena de Diœcesani consensu per perso-
nas spectatæ probitatis, ac fidei, suoque judicio delegan-
das eleemosynas quærere pro Ecclesiis, Capellis, ac locis
piis suæ diœcesis, quæ ipse pro sua prudentia, & pastora-
li sollicitudine ejusmodi eleemosynarum præsidio magis in-
digere arbitrabitur. Et ita meo tempore ad utrumque du-
bium fuit responsum.

DE

DE POENITENTIIS, ET REMISSIONIBUS.

Gregorius IX.

CAPUT XVI.

NE pro dilatione pœnitentiæ periculum immineat animarum: Permittimus Episcopis & aliis superioribus, necnon minoribus Prælatis exemptis, ut etiam præter sui superioris licentiam, providum & discretum sibi possint eligere confessorem.

SUMMARIUM.

1 *EPiscopi, & alii Superiores, & minores Prælati exempti possunt sine alia licentia sibi eligere Confessorem.*

2 *Episcopi possunt sibi eligere Confessorem etiamsi exempti non sint.*

3 *Prælatus inferior non exemptus, aut exemptus non Prælatus non gaudet privilegio sibi eligendi confessorem.*

4 *Rectores Ecclesiarum, item Scholares Episcopo, vel eius Pœnitentiario, aut Archipresbytero civitatis confiteri debent.*

5 *Episcopus an hodie possit eligere confessorem sibi non subditum, qui à proprio Ordinario non fuerit approbatus ad præscriptum Concilii Tridentini in c. 15. sess. 23. & n. seq. usque ad n. 31. & n. 62.*

6 *Confessor eligendus ex privilegio huius c. debet esse habilis ad confessiones audiendas, & n. 13.*

7 *Impedimento uno ex duobus sublato actus expediri non potest.*

8 *Sacerdos, ut validè à peccatis absolvat, debet non solum esse approbatus ab Ordinario, sed etiam habere iurisdictionem in pœnitentes.*

9 *Regulares habentes privilegium absolvendi alienos Parochianos an possint illos absolvere sine proprii Sacerdotis licentia, & n. 28.*

10 *Privilegium habens eligendi Confessorem, non potest eligere nisi eum, qui habet executionem, & n. 53.*

11 *Confessorem eligere est iurisdictionem prorogare.*

12 *Sacerdos ab ordinario non approbatus habet iurisdictionem habitu, sed non actu.*

14 *Sacerdos de iure communi satis est ut habeat potestatem absolvendi habitu, ad hoc ut illius executio per electionem prorogetur; secus post Concilium Tridentinum.*

15 *Episcopus eligendo Confessorem sibi subditum videtur illum approbare.*

16 *Confessor electus in vim huius capituli an censeatur ordinarius.*

17 *Consuetudo, ac privilegium eligendi Sacerdotem non approbatum ad confessiones audiendas sublata sunt à Concilio Tridentino.*

18 *Confessor eligendus in vim Bullæ Cruciatæ debet esse approbatus ab Ordinario ipsius Confessoris, licet in Bulla id non exprimatur.*

19 *Confessio Sacramentalis an sit nulla, si fiat Sacerdoti in aliena diœcesi commoranti etiam ibi approbato ab Ordinario.*

20 *Prælati inferiores exempti an possint sibi eligere Confessorem ab Ordinario non approbatum.*

21 *Et an possint approbare ad confessiones audiendas.*

22 *Privilegium eligendi Confessorem quid operetur post Concilium Tridentinum, & n. seqq.*

23 *Sacerdotes sæculares non curati non possunt audire confessiones confluentium de alienis diœcesibus etiam in diœcesi, in qua sunt approbati, & n. 27.*
Secus est in Regularibus seclusa fraude, n. 28.

24 *Parochus potest confessiones suorum Parochianorum ubique locorum audire, aliorum non potest etiam in propria parochia, & n. 29.*

25 *Confessor ab Episcopo electus potest illius confessiones audire etiam extra diœcesim Episcopi approbantis.*

26 *Sacerdotes non curati sive sæculares, sive regulares non possunt audire confessiones etiam subditorum Episcopi approbantis extra diœcesim, in qua sunt approbati.*

30 *Actus voluntariæ iurisdictionis possunt etiam in alieno territorio exerceri.*
Episcopum iter agentem non decet eligere sibi Confessorem in singulis diœcesibus, ibid.

31 *Cardinales in vim huius cap. an possint sibi eligere Confessorem non curatum, nec approbatum ab Ordinario iuxta Concilium Tridentinum in cap. 15. sess. 23. & n. seq. usque in finem.*

32 *Cardinalis Episcopus, aut Legatus de latere indubio habet privilegium sibi eligendi Confessorem, ibidem.*
Privilegia non extenduntur de persona ad personam, etiam ex maioritate rationis.
Declaratur, n. 40. & 47.

33 *Prælatus quantumcumque maximus de iure communi non potest sibi eligere Confessorem.*

34 *Episcopus de iure communi confiteri debet Archiepiscopo, Archiepiscopus Patriarchæ, Patriarcha Papæ, & n. seq. & 39.*

35 *Prælati exempti, qui immediatè non subsunt Papæ, non habent privilegium sibi elegendi confessorem, & num. 38.*

36 *Cardinales non possunt recedere à curia sine licentia Papæ.*

37 *Tenentur residere in suis titulis.*

38 *Privilegii causa cessante, cessat privilegium.*
Declaratur, n. 48.

39 *Cardinales de iure communi confiteri debent Papæ, vel maiori eius Pœnitentiario, & n. 50.*

40 *Cardinales dignitate, & officio sunt superiores Episcopis.*

41 *Prælatorum appellatione qui comprehendantur.*

42 *Cardinales etiam non Episcopi in suis titulis habent iurisdictionem quasi Episcopalem, & minores Ordines conferunt; non tamen uti possunt facultatibus, quæ à Concilio Tridentino Episcopis tribuuntur.*
Cardinalis Regni Protector potest inquirere super qualitatibus promovendi, & examen super aliquo articulo subdelegare. Sed processum Nuntii prævenientis per se, vel per alium impinguere non potest, ibid. vers. Et per prædicta.

43 *Cardinales sunt Papæ immediatè subiecti tamquam ipsorum iudici Ordinario, & n. seq.*

44 *Familiares Cardinalium à solis Cardinalibus iudicantur.*

46 *Cardinales gaudent privilegio Altaris portatilis.*

47 *Privilegium sibi eligendi confessorem tamquam favorabile, & nulli noxium est latissime interpretandum.*

48 *Privilegium eligendi confessorem quam ob causam Episcopis, & Prælatis exemptis concessum fuerit, & num. seq.*

49 *Causa in dubio an præsumatur finalis, vel impulsiva.*

50 *Privilegiatus an possit sibi eligere Confessorem non curatum, nec approbatum ab Ordinario, & numer. 52.*

51 *Sacerdotes simplices an habeant privilegium sibi eligendi confessorem, & n. 54.*

52 *Cardinalium privilegia non comprehenduntur in genera-*

nerali privilegiorum derogatione.
Contrarium, num. 55.
Declaratur, nu. 58. *&* 60.
53 *Privilegium habens eligendi confessorem, tenetur eligere Sacerdotem habentem executionem ab Ordinario.*
55 *Cardinalium prærogativa, quamvis multum attendantur in honoribus deferendis, non tamen eximunt eos à vinculis Sacrorum Canonum, & Apostolicarum Constitutionum.*
56 *Augusta quamvis gaudeat privilegiis Augusti, tamen sub generali legum vinculo comprehenditur.*
57 *Princeps non est sub lege fori, sed sub lege poli, naturæ, & rationis.*
58 *Cardinales comprehenduntur in generali derogatione respiciente favorem publicum, & salutem animæ.*
59 *Ideoque comprehenduntur in* cap. Omnis utriusque sexus, de pœnit. & remiss.
60 *Item in generali derogatione habente clausulas prægnantes.*
61 *Lex corrigens in uno ex correlativis, corrigit etiam in alio.*
62 *Episcopi possunt sibi eligere confessorem, sed tenentur eligere Curatum seu approbatum ab Ordinario.*
63 *Privilegium eligendi confessorem Curatum, vel approbatum in quo prosit Cardinalibus.*
64 *Parochus etiam intra limites Parochiæ suæ non potest audire confessiones alterius Parochiani sine proprii Sacerdotis licentia.*
Sed suos Parochianos absolvere potest etiam extra propriam Parochiam, num. 66.
65 *Confessor sive Sæcularis, sive Regularis in una diœcesi approbatus non potest extra illam audire confessiones etiam personarum illius diœcesis, in qua est approbatus, & num. seq.*
67 *Sacerdos sæcularis etiam in illa diœcesi, in qua est approbatus, non potest audire confessiones confitentium ex alia diœcesi.*
68 *Consuetudo etiam immemorabilis, ut quis præter sui Superioris licentia confessorem sibi eligere valeat, reprobatur.*

1 NE *pro dilatione.* Episcopi, & alii superiores, & minores Prælati exempti possunt sine alia licentia sibi eligere confessorem. Hoc dicit.

2 Nota primò, Episcopos etiam non exemptos posse sibi confessorem eligere, prout ex littera subtiliter, & accuratè deducit Host. hic *num.* 6. *vers. Sed numquid*, cui subscribunt Jo. Andr. Cardinal. & Ancharan. omnes *in princ.* Butr. *nu.* 5. & Abb. *nu.* 3. *vers. Sed quæro*.

3 Secundò nota ibi, *minoribus Prælatis exemptis*, inferiores Episcopo non gaudere hoc privilegio sibi eligendi confessorem, nisi duobus concurrentibus. Alterum est, ut sint Prælati, putà Abbates, Præpositi, Priores, ut in *cap. In singulis, supra de statu Monach.* de Presbytero Parochiali dicam infra *num.* 41. Alterum ut sint exempti, idest Sedi Apostolicæ immediatè subjecti, secundum Hostiens. *num.* 7. *vers. Inferiores vero*, & latiùs patebit infra *num.* 35. Quapropter exemptus non Prælatus, aut Prælatus inferior non exemptus hac permissione non utitur, ut per Host. *eodem num.* 7. *in verb. Minoribus*, & Abb. Sici-
4 lom *num.* 3. *in ultimo notab.* Quod secundùm Abb. Antiq. facit contra scholares, qui sibi eligunt confessorem, quem maluerint; & secundùm Petrum de Sampsone facit contra Rectores capellarum, qui sibi eligunt confessores, eùm tamen Episcopo, vel ejus Pœnitentiario, aut Archipresbytero civitatis debeant confiteri, *cap.* 1. *de offic. Archipresbyt.* & sequuntur hic Joan. Andr. & Butr. ambo *in fine*, Cardin. & Anchar. ambo *in princip.*

6 QUÆRO, An Episcopus in vim hujus Decretalis hodie possit eligere confessorem sibi non subditum, qui à proprio Ordinario non fuerit approbatus ad confessiones audiendas ad præscriptum Concilii Tridentini in *cap.* 15. *sess.* 23.

6 Videtur respondendum non posse.

Primò, quia hic textus exigit, ut eligatur confessor providus, & discretus: sed talis non videtur posse intelligi is, qui ab ipso Concilio in d. *cap.* 15. declaratur non idoneus ad audiendas confessiones. Ergo neque in vim hujus Decretalis est eligibilis.

Secundò de duobus impedimentis ad actum, uno sublato, & altero remanente, actus expediri non potest, 7
cap. Ex tuarum, supra de usu pall. & cap. Pastoralis, de
privileg. Sed duo impediunt quominus sacerdotes, quam- 8
vis in sui ordinatione absolvendi potestatem receperint, absolvere pœnitentes possint; quorum unum personam respicit ipsorum sacerdotum, videlicet si non sint approbati ab Ordinario, vel parochiale beneficium non obtineant, dict. *cap.* 15. Alterum quod pœnitentes respicit, idest si in eos jurisdictionem non habeant, *cap. Placuit, distinct.* 6. *cap. Omnis*, ubi notatur, *supra eodem*. Ergo quamvis ex privilegio hujus textus sublatum sit impedimentum ex defectu jurisdictionis; quia tamen remanet alterum ex inhabilitate personæ confessoris, non poterit actus absolutionis expediri. Atque hoc argumento in hac materia oritur glossa in dicto *cap. Omnis, in verb. Alieno sacerdoti.*

Confirmatur argumentum, quia sicut non sufficit pri- 9
vilegium Regularium, ut possint alienos Parochianos recipere ad pœnitentiam, sed requiritur licentia proprii sacerdotis, gloss. in dict. *cap. Omnis, in eodem verb. Alieno sacerdoti*, nisi sint super hoc specialiter privilegiati, in quibus terminis procedit Extravagans *Vas electionis, de hæretic.* ut declarat in prædicta Decretali, *Omnis*, Joan. Andr. & post eum Abb. *num.* 14. *vers. Sed Ioan. Andr.* Ita non sufficit licentia proprii sacerdotis, cui æquivalet licentia ex privilegio juris, nisi ille qui audire debet confessiones aliàs idoneus sit, ut possit absolvere pœnitentes.

Tertiò, quando simpliciter datur licentia Parochiano 10
eligendi confessorem, non potest eligi nisi is, qui habet executionem, ut putà Curatus, gloss. præalleg. & Abb. in dict. *cap. Omnis, num.* 14. gloss. in *Clemen.* 1. *in verb. Speciali, de privileg.* & ibidem Cardin. *quæst.* 33. & idem Cardin. in *Clement.* 1. *quæst.* 14. *de offic. Vicar.* & latiùs dicam infrà *num.* 53. ergo idem quando à jure hujusmodi licentia tribuitur, ut hic.

Quartò facit ratio, qua movetur glossa, & Abb. ubi 11
supra: eligere enim confessorem est prorogare ejus jurisdictionem, unde judex prorogatus cognoscit jure proprio.
At sacerdos non approbatus juxta decretum Concilii, li- 12
cèt habeat jurisdictionem illam, idest potentiam; non tamen habet actum. Ergo non poterit illius jurisdictionis executio per eligentem prorogari. Nec applicatur responsio Abbatis in Clem. 1. *num.* 16. *de privileg.* post Host. *in Summa, de pœnit. vers. Cui confitendum, num.* 14. *post med.* quod executio impeditur ex defectu subditorum, quod cessat quando aliquis alicui sacerdoti se legitimè sub-
jicit, ùt putà per licentiam legitimam: nam hoc procede- 13
ret nisi aliud subesset impedimentum in persona confessoris proveniens ex eo, quod non est approbatus. Sicut ergo non potest eligi excommunicatus, ut per Hostiens. *ubi supra in §. Cui Patriarcha, num.* 18. ita nec iste à Concilio inhabilitatus.

Ex quibus concludendum cum Abb. hic *in fine*, & Capell. Tholos. *decis.* 222. talem eligendum per Episcopos, & Prælatos debere esse Curatum, vel aliàs habere potestatem ligandi, & solvendi in actu, quod multò magis tenendum est post Concilium, quo expressè in d. *cap.* 15. inhabilitati sunt omnes, qui aut parochiale beneficium non obtinent, aut aliàs approbati non sunt.

Non obstat ratio, ob quam præcipuè Host. *ubi supra*, & 14
Abb. in dict. *Clemen.* 1. *de privileg.* & plerique alii ante Concilium tenuerunt sufficere, ut solus sacerdos habitu habeat potestatem absolvendi ad hoc, ut illius executio per electionem prorogetur, ad notata *l.* 1. *de iudic.* quia, ut dictum est, procederet, nisi subesset aliud impedimentum, quàm ex defectu subditorum.

Non obstat, si dicatur cum Hostiens. *ubi supra in §. Cui* 15
Patriarcha, confessorem electum ab Episcopo habere illam potestatem, quam habet Episcopus in subditum suum; habet potestatem absolvendi: ergo, &c. Quia respondetur argumentum tunc habiturum locum, quando Episcopus eligeret sacerdotem sibi subditum: Ex hoc enim quoniam illum eligeret, tacitè videretur approbasse.

Non obstat, quod talis confessor videatur Ordinarius ex 16
eo, quod a lege accipiat potestatem facta electione per Episcopum, ut per Hostien. *ubi supra*; confessor autem ordi-

ordinarius tali approbatione non indigeat: quia responderetur legem supponere sacerdotem idoneum, & eligibilem ex se quando dat facultatem personæ, ut possit illum eligere; & illi subjici: at talis non est sacerdos non approbatus, cùm ex Concilio sit inhabilis ad confessiones audiendas.

17 Non obstat, quod fortè consuetudo interpretata sit aliter hanc licentiam, pro ut apparet in S. R. E. Cardinalibus, qui cùm habeant simile privilegium a Papa, eligunt in confessorem sacerdotem etsi non approbatum juxta Concilium. Etenim omisso privilegio Cardinalium, de quo in præsenti non quæritur: Responderi potest, consuetudinem quamvis alias tribuat jurisdictionem, non prodesse quicquam contra prædictum decretum Concilii, quod privilegia, & consuetudines etiam immemorabiles sustulit.

18 Melior interpretatio ad hujusmodi privilegium sumitur ex ipsis litteris Jubilæi, in quibus cùm tribuitur licentia eligendi confessorem, adjicitur ut sit approbatus ab Ordinario: sed etsi expresse non esset adjectum, haberetur pro adjecto, pro ut sentiebat S. Congregatio Concilii interpretando Bullam Cruciatæ.

19 Sed an talis confessor debeat esse approbatus ab Ordinario ipsius confessoris, vel ab Ordinario pœnitentis, Sacra Congregatio interpretando Bullam Jubilæi, & ex ejus sententia Sanctissimus declaravit Bullam esse intelligendam de Ordinariis eorum, qui audiunt confessiones, non autem de Ordinariis pœnitentium.

In contrarium induci posset decretum provinciæ Mediolanen. recognitum à Sacra Congregatione, & emendatum, quod relatum est inter scripturas, *cap. 15. sess. 23.* his verbis: *Qui ad confessarium etiam Regularem in aliena diœcesi commorantem dedita opera se conferens peccata sua sit confessus, nisi confessarius ille ab Episcopo loci, & à confitentis Ordinario ad audiendas confessiones probatus erit, ei tamquam inconfesso Parochus Eucharistia Sacramentum nemini prabeat.* Sed responderi potest decretum illud loqui de pœnitentibus non habentibus facultatem sibi eligendi confessorem, qui ad eludendum proprii sacerdotis judicium ad exteros sacerdotes confugiunt.

20 Eadem dubitatio proposita de Episcopis procedit etiam respectu minorum Prælatorum, qui si sint exempti simili privilegio gaudent, ut hic, in quibus par etiam resolutio
21 fieri poterit; præterquam in eo, quod dictum est Episcopum eligere posse suum subditum, licèt priùs non approbatum ab ipso ad audiendas confessiones, quia ipsum eligendo tacitè, & ipso facto videtur approbare, inferiores enim Prælati confessorem approbare non possunt, nisi proprium territorium, ac jurisdictionem quasi Episcopalem habeant, ut S. Congregatio censuit.

22 Sed objicies, quid ergo prodest privilegium eligendi confessorem à Concilio Episcopis non ademptum, si in aliena diœcesi eum eligere non possunt nisi ab illius Ordinario approbatum, & in diœcesi propria nullo egent privilegio, cùm sicut pro aliis, & pro se possint sacerdotes approbare.

At respondetur privilegium operari duos effectus. Primus est, quia Episcopi poterunt sibi eligere exterum sacerdotem Curatum, vel ab ejus Ordinario approbatum,
23 quem alias eligere non possent sine privilegio. Nam quidquid sit in regularibus, Presbyteri sæculares parochiale beneficium non habentes non possunt audire confessiones confluentium ex alienis diœcesibus, etiam in illa diœcesi, in qua sunt approbati: etenim cùm illorum jurisdictio non sit ordinaria, sed delegata non extenditur ad eos, qui non subsunt Episcopo delegants; ac propterea nulla est absolutionis sententia, quam iidem sacerdotes in eos proferunt, in quos ordinariam, aut delegatam jurisdictionem non habent, ut diffinitur a Concilio Tridentino *sess. 14. de Sa-*
24 *cramen. Pœniten. cap. 7. de cas. reservat.* Habentes verò parochiale beneficium, certum est audire non posse confessiones alienorum Parochianorum, ut omnes notant in dict. *cap. Omnis utriusque, supra eodem.* In hoc ergo prodest privilegium, quod sacerdoti alterius diœcesis sive Curato, sive approbato, qui alioquin respectu exteri Episcopi esset alienus, poterit Episcopus se subjicere illum eligendo, ejusque jurisdictionem prorogare.

25 Secundus effectus est, quia Episcopi à sacerdote, ut præfertur, electo absolvi poterunt ubique locorum, etiam extra diœcesim Episcopi approbantis, quod sine privilegio
non liceret: nam presbyteri non habentes parochiale be- 26
neficium sive sint sæculares, sive regulares non possunt audire confessiones etiam subditorum Episcopi approbantis extra diœcesim, in qua sunt approbati, ut sæpius S. Congregatio declaravit.

Porrò consueverunt in hac materia ex sententia ipsius 27
Sacræ Congregationis constitui regulæ infrascriptæ, videlicet: Sacerdotes sæculares non Parochi ad audiendas confessiones ab Episcopo approbati non possunt illas audire extra diœcesim, in qua sunt approbati: sacerdotes verò regulares possunt seclusa fraude aliorum diœcesanorum confessiones audire in ea diœcesi, in qua sunt approbati, qui ab Episcopo solam approbationem recipiunt, & jurisdictionem habent ex privilegio Summi Pontificis, ut in *Clement. Dudum, de sepultur.* cujus auctoritas non restringitur ad limites alicujus territorii, *cap. Cuncta per mun-*
dum, 9. quæst. 3. Et in hoc discrepant à confessoribus sæ- 28
cularibus; sed tamen cùm iis conveniunt in hoc quod non possunt illas audire etiam quoad subditos Episcopi appro-
bantis extra diœcesim, in qua sunt approbati. At Paro- 29
chi è converso alienorum quidem Parochianorum confessiones audire non possunt etiam in propria Parochia, cùm in eos nullam habeant jurisdictionem, sed suos Parochianos possint ubique locorum absolvere, quia in eos ordinariam habent jurisdictionem, & cùm actus audiendi con-
fessiones sit jurisdictionis voluntariæ, potest etiam in alie- 30
no territorio exerceri, *l. 1. ff. de offic. Proconf.* glossa in *cap. Novit, de off. Legati,* Calderin. *conf. 468. circa princ. vers. Secundo pondero, alias 3. Qui fil. sint legit.* Ob quam rationem ita concludit Hostien. *in Summa in tit. de pœniten. §. Cui confitendum, numer. 54. vers. Et numquid extra,* Asten. *in Summa lib. 5. titul. 14. §. Cui Presbytero est confitendum, quæst. 4.* Navarr. in *cap. Placuit, num. 64. de pœnit. distin. 6.* Capyc. *decis. 203. num. 14. & seqq.* & in hoc discrepant ab aliis Sacerdotibus tam sæcularibus, quam regularibus, quorum auctoritas circumscribitur finibus, diœcesis, in qua sunt approbati.

Quæcumque autem de Parocho dicta sunt, eadem habent locum etiam in confessore ab Episcopo electo in vim textus nostri. Siquidem tamquam habens jurisdictionem à lege, censetur ipsius eligentis proprius, & Ordinarius Sacerdos, ut docent in dict. *cap. Omnis,* Host. *nu. 22.* & Abb. *nu. 14.* Mandos. *in tract. de signat. grat. in ver. Confessionale, vers. Advertendum est ad glossam:* ac proinde ad instar Parochi potest audire confessiones Episcopi tanquam subjecti suæ ordinariæ jurisdictioni in quacumque diœcesi, quod non liceret secluso privilegio, ut dictum est. Hoc autem plurimum prodesse poterit Episcopis præsertim in itinere celebrantibus, juxta *cap. fin. de privileg. in 6.* Nec transeundo per alienas diœceses dimisso solito, & proprio Confessore, cogantur in singulis diœcesibus diversos Sacerdotes eligere. Quod considerat Host. in d. *§. Cui Patriarcha;* Resolutionem habes infra *nu. 62.*

Vlterius QUÆRO. Posito decreto Concilii Tridenti- 31
ni in d. *cap. 15. sess. 23.* An S. R. E. Cardinales in vim illius Decreti possint sibi eligere Confessorem non Curatum, nec approbatum ab Ordinario. Quæstio videtur dividenda in duos articulos. Primus est, an Cardinalis habeat privilegium sibi eligendi Confessorem juxta hoc capitulum. Secundus est, quatenus habeat an possit eligere non curatum, nec approbatum.

Quoad primum articulum si Cardinalis sit Episcopus, nulla est difficultas, quin gaudeat hoc privilegio. Et idem dicendum de Cardinali Legato de Latere, quia procul dubio comprehenditur sub illis verbis, *& aliis Superioribus,* & in ratione expressa in littera. Et hoc tenent post alios Moderni in institutione canonica *lib. 5. in tit. de Sacramen. Pœniten. nu. 172.*

Sed in Cardinali non Episcopo, aut Legato de Latere 32
dubium facit, quod cum hæc Decretalis contineat privilegium, ut notant hic Anchar. & Abb. non videtur extenda ad Cardinales in ea non expressos ex notatis per Archidiac. *in cap. fin. in verb. Indulgemus, de privileg. lib. 6.* Generaliter enim in privilegiis non fit extensio de persona ad personam etiam ex majoritate rationis, *cap. Ne aliqui,* ubi Gemin. *in 4. notab. de privil. in 6.* Anton. de Butr. in *cap. Sane, supra eod. tit.*

Præterea de jure communi nullus Prælatus quantum- 33
cum-

cumque maximus potest sibi eligere Confessorem, ut hic notat Abb. *num. 2. in 2. notab.* & probat littera textus ponderando illud verbum, *permittimus*, quod indicat ante hanc permissionem Episcopos, & alios de quibus hic non potuisse se subjicere alicui Confessori sine sui Superioris licentia. Et est ratio; quia nemo potest ligari nisi à suo judice, ut in *cap. Omnis utriusque, & in cap. Quod autem, supra eodem*, & cùm nullus Clericus sine licentia sui Episcopi possit eligere judicium non sui judicis, personæ, vel rerum, *cap. Si diligenti, & cap. Significasti, de foro compet. & cap. Non liceat, 3. qu. 6.* Multò minus judicium animæ, quod majus est, ut arguit glos. hic *in verb. Per-*
34 *mittimus*, & Host. *nu. 5. in eod. verb.* Unde ex juris communis dispositione Episcopus debet confiteri Archiepiscopo, Archiepiscopus Patriarchæ, Patriarcha Papæ, ut plenè per Hostien. *in Summa, eodem tit. §. Cui confitendum.* Sed quia hujusmodi Prælati habent superiores nimis distantes, propterea fuit eis concessum privilegium, de quo in
35 textu nostro, ut hic advertit Abb. *num. 2.* Similiter Prælati exempti, de quibus loquitur littera hujus textus de jure confiteri debent soli Papæ, cui subsunt immediatè: de his enim intelligitur hæc Decretalis, & non de aliis Prælatis exemptis habentibus supra se alium Superiorem; ut Prior Abbatem generalem secundum Hostien. in dict. *§. Cui confitendum, vers. Cui Abbas*, & Abb. *hic num. 2. in fin.* Sed quia prædicti exempti Papæ immediatè subjecti itidem nimis distabant à Curia Romana, idcircò fuit eis concessum privilegium sibi eligendi Confessorem, ne pro dilatione pœnitentiæ periculum immineat animarum, quæ est ratio hic expressa: & hanc distantiam à suis superioribus, & à Curia Romana fuisse causam, & rationem hujus privilegii dicit Hostien. *hic num. 7. in fin. vers. Nisi exempti sint*, & Abb. *eod. num. 2.*

36 At hæc ratio cessat in Cardinalibus non Episcopis, aut Legatis de Latere, quia tenentur in Romana Curia residere, ut eis districtè præcipitur à Leone X. in Constitutione edita super reformatione Prælat. Eccles. tertio nonas Maji 1514. nec possunt recedere à Curia sine licentia Papæ, cùm habeant alas ligatas, ut inquit Hostien. in *cap. Ecclesia vestra, il secondo, de elect.* Sarnen. *in regul. de impetr. benef. vacan. per obit. famil. Cardin. quæst.* ... *num.*
37 4. Et ut ait Bald. in *cap. Bona, il secondo, de postulat. Prælat.* æquiparantur stellis fixis, quæ non moventur nisi motu orbis, sicut & Cardinales non moventur nisi motu Papæ. Et de jure communi tenentur residere in suis titulis, alias debent deponi, *cap. 2. de Cleric. non resid.* Ubi à Leone III. refertur Anastasium Presbyterum Cardinalem titulum Beati Marcelli in Synodo depositum fuisse, eò quod parochiam suam per annos quinque contra Canonum Instituta deseruerat, de quo per Joan. Andr. *in addit. ad Speculat. eod. tit. circa fin.* & Oldrad. *cons. 48. Ius commune*,
38 & arguit in simili Jo. Andr. post Hostien. in *cap. In his, circa med. in verb. Consecuti, supra de privileg.* ubi concludit privilegium Altaris viatici, de quo ibi, cùm fuerit concessum Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus in novitate sua quando carebant propriis Ecclesiis, & habebant Oratoria simplicia, non habere amplius locum, cùm hodie habeant Ecclesias consecratas, & sic cessat ratio privilegii: & sequuntur ibi Anton. de Butr. *num. 8.* & Abb. *num. 3.* & magis ad rem nostram privilegium ut Episcopi, eorumque Superiores nullam interdicti, vel suspensionis pœnam incurrant, nisi in sententia sint expressi, de quo in *cap. Quia periculosum, de sent. excomm. in 6.* Non competit Cardinalibus, cùm in eis cesset ratio illius Decretalis, scilicet impediendi officium Episcopale, secundùm Joann. de Anan. *in rubr. de Cler. excomm. in ult. col.* & Felin. in *cap. Quod super his, num. 12. vers. Secundo quia etiam, de fide instr.* & in terminis privilegii, de quo agitur, quamvis littera hujus textus indistinctè loquatur de Prælatis exemptis; tamen quia in exemptis, qui non subsunt Papæ, sed aliis Superioribus, cessat ratio distantiæ ab Urbe, & dilationis in textu considerata: cessat etiam privilegium secundùm Hostien. & Abb. *locis citatis*.

39 Quamobrem cessante privilegio, Cardinales confiteri debent Papæ, vel Majori ejus pœnitentiario, quibus in foro pœnitentiali subjiciuntur. Martinus Laudensis *in tractat. de Cardin. par. 2. qu. 28. & 29.* & Lancell. Corrad. *in Templo omn. indic. lib. 2. cap. 2. de Cardinal. §. 2. num. 10.* Videtur enim in eis servandum, quod de jure communi statuitur in aliis Prælatis exemptis, qui ante concessionem, de qua in textu nostro, simpliciter tenebantur confiteri Papæ, vel Majori Pœnitentiario secundùm Abb. *ibid. vers. Nota quod Prælatus exemptus.*

Atque ita Cardinales in Curia non habere hoc privilegium sibi eligendi Confessorem, sed solere illis per Papam concedi, tradit Marcus Antonius Cuccus *in Instit. Canon. lib. 5. in tit. de Sacram. Pœnit. nu. 173.* Neque obstant verba prædictæ Decretalis, *Et aliis Superioribus*, quia verificantur in Archiepiscopis, Primatibus, & Patriarchis, ut notat ibi Jo. Andr. *in princ.*

Quibus tamen minimè obstantibus, videtur respon- 40
dendum hoc privilegium competere Cardinalibus etiam non Episcopis, aut de latere Legatis. Primò ponderando litteram textus in illis verbis, *& aliis Superioribus*: nam posthabitis Doctorum altercationibus, Cardinales dignitate, & officio sunt Superiores, & eminentiores Episcopis, ut validissimis rationibus diffinitur in epistola Decretali Eugenii Quarti ad Archiepiscopum Cantuariensem scripta Florentiæ, ubi Eugenius præsidebat in Concilio Florentino anno sui Pontificatus octavo, quæ incipit, *non mediocri*, & est in Bullario 15. inter Constitutiones Eugenii.

Unde cùm Cardinales secundùm latitudinem eorumdem verborum includantur in dicta Decretali, non dicitur fieri extensio de uno casu ad alium, sed potiùs declaratio, & expressio ejus quod tacitè inest: atque ita cessat ratio supetiùs considerata in prima oppositione: nam & in privilegiis fit lata interpretatio, quatenus patiatur verborum proprietas, ut post alios tradit Decius *cons. 115. Viso tenore, num. 6. vers. Et ideò cum multis.*

Præsertim verò quia, ut inquit Abb. hic *num. 3.* cùm in indulto eligendi Confessorem tractemus de favore, & sit beneficium Principis nulli nocens, debet fieri latissima interpretatio, ut *cap. Olim, infra de verbor. signif. & in l. fin. ff. de Constitut. Princ.*

Ad hæc privilegium electionis Confessoris conceditur hic, non solum Episcopis, & aliis Superioribus, sed etiam minoribus Prælatis exemptis. Unde quatenus hoc casu spectanda non esset prærogativa dignitatis, sed gradibus secundùm quam Presbyteri Cardinales sunt minores Episcopis, ut notatur per glossam, & Doctores in *cap. Quamquam, 2. q. 7.* & habetur in prædicta Decretali Eugenii IV. Atque ita quatenus Cardinales hoc respectu non comprehenderentur in illis verbis, *& aliis Superioribus*; comprehenduntur tamen in sequentibus, *necnon minoribus Prælatis exemptis*: utraque enim qualitas Præ- 41
lationis, & exemptionis propriè verificatur in Cardinalibus: nam sive Prælatorum verbum accipiamus in strictiori significatione pro eis, qui habent jurisdictionem fori contentiosi, juxta textum in *cap. 2.* & ibi glossa *in ver. Prælati, de sepult.* sive accipiamus largè, ut etiam comprehendat habentes jurisdictionem fori pœnitentialis, ut sunt Rectores Parochialium Ecclesiarum, qui largo modò dicuntur Prælati, *cap. Tua, de Cler. ægrot.* prout secundùm Abb. hic *num. 3.* Accipi debet hoc casu, in quo agitur 42
de favore, & beneficio Principis nulli noxio: dubium non est quin comprehendantur Cardinales, qui in suis titulis, & in Ecclesiis, quæ ipsis titulis sunt subjectæ, facultatem habent corrigendi, censuras ecclesiasticas fulminandi, & cætera faciendi, quæ sunt jurisdictionis Episcopalis, *cap. His quæ*, ubi omnes notant *de maior. & obed. cap. Querelam, de elect.* Extravag. Clem. VII. *Sanctiss. in Christo Pater, &c.* & est communis opinio, ut testatur Roman. sermone suo post consilia *num. 19. in fine*, & propterea conferunt minores Ordines, utuntur Episcopalibus insigniis, & benedicunt solemniter, licèt non habeant consecrationem aliquam, sed nudos Ordines sacros, Felin. in *cap. Inter monasterium, num. 2. de re iudic.* Et quamvis cùm olim dubitatum esset in Sac. Congregatione Concilii an Cardinales, qui habent titulos Ecclesiarum Urbis, possent in suis Ecclesiis titularibus, & earum subditis uti illis facultatibus, quæ à Concilio Tridentino tributæ sunt Episcopis in suis civitatibus, & diœcesibus, & specialiter illis, quæ comprehenduntur *sess. 24. cap. 6.* Facta relatione Sanctissimo, Sanctitas sua dixerit se nolle ea, ut quæ Episcopis concessa sunt à Concilio, competant Cardinalibus in suis titulis, quia licèt habeant quasi Episcopalem jurisdictionem, ibi tamen verè, & propriè non sunt Episcopi: Nihilominus

hæc decisio, ut in libris Sacræ Congregationis est adnotatum, intelligenda est quoad facultates concessas à Concilio. Extra illas autem salva manet jurisdictio Cardinalium in titulis suis, juxta notata in dict. *cap. His quæ, de maior. & obed.* & propterea Cardinales prælaturam, seu prælationem Ecclesiarum habere patet clarè ex *cap. unico*, ibi, *Prælaturis perpetuo privantes*, & infrà: *Prælatione, dignitate, statu, & honore Ecclesiasticis omnino privamus, de Schismat. lib. 6.* & tradit gloss. in *cap. 2. in 1. notab. de Cler. non resid.* & in dict. *cap. His quæ, in verb. Obedientiam.* Et per prædicta cùm in Constitutione 6. Gregorii XIV. de forma conficiendi processus super qualitatibus promovendorum ad Cathedrales Ecclesias, §. 7. Cautum sit, ut Prælatus inquirens si per se non posset ob locorum distantiam testes examinare circa articulum aliquem, ut legitimos natales, vel ætatem, aut aliquid ejusmodi, liceat ei articulum illum alteri personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ subdelegare. In Sacra Congregatione rerum Consistorialium habita die 6. Augusti 1649. dictum fuit Prælatorum appellatione comprehendi etiam Cardinales Provinciæ, vel Regni apud Sedem Apostolicam Protectores, qui ex eadem Constitutione §. 6. & ex Instructione Urbani VIII. §. 4. Facultatem habent hujusmodi inquisitiones faciendi. Licèt in speciali casu Ecclesiæ Archimandritatus Messanen. in quo Cardinalis Siciliæ Protector pro impinguatione processus confecti à Nuncio Hispaniarum super statu dicti Archimandritatus commiserat Archiepiscopo Messanen. ut testes reciperet super valore illius Ecclesiæ, dictum fuerit id ei minimè licuisse, quia stante præventione Nuncii in inquisitione, Cardinalis Protector non erat Prælatus inquirens, de quo Constitutio loquitur, nec poterat processum illius impinguare, aut supplere.

43 Indubiè etiam verificatur in Cardinalibus, secunda qualitas, id est exemptio; quoniam Papæ immediatè subjiciuntur, dict. *cap. 1. de schismat. lib. 6.* Anchar. *cons. 295. Proclariori, num. 7. vers. Sexto probatur:* & tamquam Senatores lateri Principis assistunt, & dicuntur pars corporis illius, gloss. in Extravag. *Execrabilis, in verb. Circa nos, de preb.* Jo. Monach. Jo. Andr. & DD. in d. *cap. unico, de schism. lib. 6.* & dicuntur liberi primi gradus, & membra capitis; cùm tamen reliqui Prælati sint membra corporis, ut ait gloss. in Extravag. *Dudum, de schismat. inter commun.* litesque & causæ inter Cardinales quomodolibet vertentes Summi Pontificis decisioni reservantur in Extravag. Pauli IV. quæ incipit, *Cum sæpius;* adeò ut propterea ab Oldrado *cons. 48. Ius commune, numer. 48.* tamquam collaterales, & pars corporis Papæ dicantur magis illius familiares, quàm cæteri commensales, & servientes: & Cardinalium exemptio redundet etiam in familiares ipsorum, ut in *cap. 11. in fin. sess. 24.* Tridentini Con-
44 cilii, ut tradit Clar. *in §. fin. qu. 35. num. 17.* ubi ait familiares Cardinalium judicari ab ipsis solis Cardinalibus, ita ut nec Vicarius Papæ eos judicet, sed remittat ad suos Cardinales, qui proptereà habent privatum carcerem; & testatur ita de stylo Curiæ observari.

45 Nec dicatur, Cardinales non videri exemptos, cùm subsint suo immediato superiori, ac judici Ordinario, qui est Papa, Anchar. dict. *cons. 295. num. 7. vers. Sexto probatur:* nam respondetur textum nostrum, dum loquitur de Prælatis exemptis nullo modo esse intelligendum de Prælatis exemptis à jurisdictione Papæ, à quo nullus ecclesiasticus exemptus est, nec eximi potest, *cap. Cuncta per mundum, 9. quæst. 3. cap. 1. cum plurib. seqq. 93. distinct.* Extravag. *Unam Sanctam, de maior. & obed. cum concord.* Innocent. in *cap. Cum dilecti, de foro compet.* latè Felin. in *cap. 1. num. 6. & seqq. de Constitut.* alias lex lata esset super impossibili contra textum in *cap. Erit autem lex, 4. distin.* sed esse intelligendum de exemptis ab Ordinariis locorum; imò de illis tantùm, qui immediatè subjecti sunt Papæ, secundùm Host. & Abb. hic quales dubitari non potest, quin sint Cardinales, ut ostensum est supra.

46 Confirmantur prædicta, & quia S. Congregatio Concilii jam declaravit Cardinales gaudere privilegio altaris viatici, de quo in *cap. fin. de privil. in 6.* & tamen illa Decretalis non loquitur nisi de Episcopis, & eorum superioribus: ergo multò magis gaudere debent Privilegio electionis confessoris in terminis hujus Decretalis, cùm nec non solùm loquatur de Episcopis, & aliis superioribus, sed etiam de minoribus Prælatis exemptis; atque ita magis latè pateat, quam illa, & sit etiam favorabilior propter rationem periculi animarum in ea expressam, *cap. Præcipimus, 15. quæst. 1.* Abb. *cons. 63. Videtur primo, num. 3. vers. Item quis debet magis diligere, lib. 1.*

Et ex his patet responsio ad objecta: nam quoad pri- 47
mum, cùm littera textus ibi, *& aliis superioribus*, & ibi, *Prælatis exemptis*, propè conveniat Cardinalibus; hæc non dicitur extensio privilegii de persona ad personam, sed declaratio, *cap. Ad audientiam*, & ibi gloss. 1. *& fin. de decim.* In quacumque autem materia etiam odiosa, & strictè accipienda fit lata interpretatio quatenus patitur proprietas verborum, ut est textus in *l. Cum lege*, & ibi Aretin. notat. *ff. de testam.* & quatenus verba hujus privilegii essent dubia, deberent tamen largissimè interpretari, *cap. Olim, de verb. signif. cap. Cum dilecti, de dolo, & contum.* gloss. in d. *cap. Ad audientiam, in ver. Asserunt*, & de hoc privilegio eligendi confessorem tradit Abb. hic *nu. 3.*

Ad secundum motivum respondetur distantiam à supe- 48
rioribus, vel à Curia Romana non fuisse causam finalem hujus concessionis, sed potiùs impulsivam; quod patet ex eo, quod Episcopus non prohiberetur sibi eligere confessorem, si Archiepiscopus esset præsens, puta ex causa visitationis provinciæ, vel accessus Episcopi ad Synodum provincialem, vel alia occasione; nec alius exemptus esset prohibendus in Curia uti hoc privilegio ex eo, quod patere posset accessus ad Papam, vel majorem Pœnitentiarium. Ergo signum est hujusmodi distantiam fuisse causam motivam privilegii, qua cessante non cessat privilegium, ut plenè notatur per Bartol in Extravag. *Ad reprimendam, in verb. Nec ex eorum absentia, in princ. num. 12. & seq.* quod colligitur etiam ex dictione illa, *pro*, de qua in textu, quæ causam impulsivam importat quando adjicitur verbis prolatis ad favorem privilegiati, ut hoc casu Bald. *cons. 337. Et præmisso, in princ. numer. 2. lib. 3.*
Præsertim quia in privilegiis causa in dubio præsumitur 49
impulsiva, Joan. de Imola *cons. 33. nu. 2. & seq.* Ideòque videmus privilegium altaris viatici fuisse concessum Episcopis, & aliis superioribus ob causam expressam in *cap. fin. de privileg. in 6.* videlicet quoniam Episcopi se habent diversis ex causis a suis Ecclesiis, & diœcesibus absentare frequenter: & nihilominus quia causa illa fuit impulsiva, Episcopi uti possunt privilegio illo etiam in propria diœcesi, & extra casum absentiæ, ut notatur ibi Archidiac. *in verb. Ubicumque*, & declaravit Sacra Congregatio Concilii: Ergo similiter uti poterunt privilegio electionis confessoris concesso propter distantiam superiorum etiam extra casum distantiæ.

Deinde respondetur non simplicem distantiam superiorum fuisse causam dicti privilegii, sed periculum animarum, quod imminet ex dilatione confessionis, ut legitur in textu: quæ quidem causa magis latè patet, quia potest provenire ex aliis causis, & impedimentis, quam ex superioris distantia, puta si superior sit infirmus, vel aliàs impeditus, aut ad eum difficilis pateat accessus. Hæc autem causa satis verificatur in Cardinalibus in urbe existentibus, quia experientia docuit Summum Pontificem gravissimis negociis præpeditum, & Majorem ejus Pœnitentiarium vacare vix posse confessionibus Cardinalium audiendis; nec facilem ad eos aditum patere omnibus diebus, & horis, quibus Cardinales volunt confiteri, præsertim illis, qui singulis ferè diebus in suis capellis Missam celebrant. Ergo quatenus causa illa tamquam pia, & respiciens favorem animæ esset finalis, juxta notata per Roman *cons. 438. In casu consultationis, nu. 5. vers. Ultimo*, hæc est, tamen si illa recto judicio expendatur, non cessat in Cardinalibus in Romana Curia residentibus: verè enim si pro absolutione sacramentali obtinenda semper oporteret eos personaliter accedere ad Papam, vel Majorem Pœnitentiarium, profectò necesse esset, ut sæpissimè confessionem different. Et propterea Victoria *in summa in tit. de confess. num. 154.* attestatur quemlibet Cardinalem de consuetudine habere privilegium prædictum; idemque de jure generaliter sentit Joan. Andr. *in addit. ad Speculat. in tit. de legato, §. Sequitur, in fine addit.* ubi ait: Cardinalibus etiam non Legatis competere sex privilegia Episcoporum notata in Decretali ultima, *de privileg. lib. 6. in gloss. penultim.* Inter quæ privilegia glossa secundo loco recenset privilegium hujus cap.

Quoad

50 Quoad secundum articulum, videlicet an Cardinales, quatenus habeant privilegium sibi elegendi confessorem, possint eligere non curatum, nec approbatum ab Ordinario.

Pro sententia affirmativa affertur, quod quilibet sacerdos in collatione Ordinis recipit potestatem, seu jurisdictionem fori pœnitentialis habitu, licèt illam non consequatur actu, nisi quando habet personam, super qua liceat jurisdictionem, quam habitu habet, exercere actu. Quam jurisdictionem actu recipit, quando quis vigore privilegii illum eligit in confessorem, & illi se subjicit. Et ideò Theologi communiter tenent privilegiatum posse eligere sacerdotem non Curatum, nec ab Ordinario approbatum, Sot. *in 4. distinct.* 18. *quæst.* 4. *artic.* 3. Navarr. in *cap. Placuit*, *nu.* 40. *cum pluribus seqq. distin.* 6. ubi hanc partem acerrimè tuetur, & Jacob Graff. *in decis. cas. conscien. lib.* 4. *cap.* 15. *nu.* 11.

51 Quod validius confirmari potest in privilegio Cardinalis; quia ante Concilium Tridentinum quilibet sacerdos saltem de consuetudine habebat privilegium eligendi sibi confessorem sacerdotem tametsi non Curatum, nec approbatum, ut tradunt Sot. Navarr. & Graff. *in locis prællegatis*; quare si Cardinalis post Concilium teneretur eligere approbatum, non operaretur aliquid suum privilegium ultra illud simplicis sacerdotis, contra *cap. In his*, *de privileg.*

52 Nec videtur obstare Concilium Tridentinum *cap.* 15. *sess.* 23. quia in generali privilegiorum derogatione non venit privilegium Cardinalis, Jo. Monach. in *cap.* 1. *nu.* 1. *de schismat. in* 6. ubi tenet Cardinales, cùm ob dignitatis prærogativam, qua cæteris præstant, sint speciali nota digni, in clausulis generalibus non comprehendi, nisi specialiter exprimantur, ut factum fuit d. *cap.* 1. & testatur ita fuisse obtentum in terminis revocationis expectantium præbendas, quam fecit Bonifacius VIII. in *cap. final. de concess. præben. eod. lib.* & sequitur in dict. *cap.* 1. Jo. And. ubi dicit sub generali dispositione quamvis comprehendantur Episcopi, non tamen comprehendi Cardinales, quia major est ratio in Cardinalibus, cùm sint viciniores Papæ. Et hanc partem tuetur Abb. in *Clem.* 1. *in princip. de excess. Prælator.* Roman. *cons.* 498. *In casu quo quæritur*, Anchar. latissimè *cons.* 295. *Pro clariori*, *& cons.* 297. *Efficacibus*, Fel. in *cap. Cum in jure peritus*, *in* 3. *col. de off. delegat.* Bartholom. Belen. olim Rotæ Auditor in *cap. Super his*, *de fid. instrumen.* & quamplurimos recenset Quintil. Mandos. *reg.* 19. *de infirm. qu.* 2. Præterea considerandum est verba Concilii esse directa ad sacerdotes audientes confessiones, non autem ad pœnitentes, maximè habentes privilegium eligendi confessorem; qui propterea non videntur comprehensi, & ex hujusmodi consideratione oritur responsio ad verba derogatoria privilegiorum: nam illa verba derogatoria, & executiva non extenduntur ad non expressa in dispositiva, nec alterant dispositionem, *Clem.* 1. §. *Ad hoc si alicui*, *de præben.*

53 Cæterùm his non obstantibus verior videtur contraria opinio, quia habens privilegium eligendi confessorem, tenetur eligere illum, qui ab Ordinario habet executionem, qualis est Curatus, seu ab eodem Ordinario approbatus, glossa in *cap. Omnis utriusque*, §. *Si quis autem*, *in verb. Alieno sacerdote*, & ibidem Cardin. Zabar. *colum.* 2. Butr. *numer.* 39. Abb. *num.* 14. & alii communiter *supra eodem*, Petr. Bavenn. *in compend. iur. canon. part.* 2. *in eodem titul. lib.* 6. & Vivald. *in Candelabr. aur. in titul. de Confess. num.* 26. *in fine*. Et nimis rigorosa reprehensio Navarri viri alioquin modesti contra prædictam glossam, quæ est communiter approbata à Canonistis, non videtur rationabilis; siquidem duæ rationes ab eo allegatæ contra glossam, quæ mihi visæ sunt magis urgere, tolluntur.

Prima quippe ratio est Navarri, & aliorum Theologorum, quod sacerdos habens jurisdictionem fori pœnitentialis solum habitu, illam recipiat actu quando eligitur vigore privilegii. Quæ tamen ratio ultra particulares, quas recipit, responsiones diluitur uno verbo, quod petat principium, quod controvertitur. An scilicet per electionem simplex sacerdos consequatur jurisdictionem fori pœnitentialis: & ideò in eo, de quo disputatur, non est faciendum fundamentum pro decisione disputationis, Ripa *in rubr. solut. matrim. num.* 58.

Secunda ratio est sumpta à simili de judice Cartulario; de quo tamquam à diversis non potest argui, quia jurisdictio, quam judex Cartularius habet super eo, qui illud adit, non dicitur concessa ab eo privato illum adeunte, qui non potest illam concedere, sed à Principe, qui eam illi judici dedit, & dare potuit. Nos autem non versamur in jurisdictione à superiore data ipsi confessario, sed in facultate eligendi confessorem concessa pœnitenti, quæ facultas eligendi judicem fori pœnitentialis intelligitur de judice competenti, non autem de incompetenti, & illam actu non habente, ad Afflict. *decis.* 257. *num.* 4. & Marcabr. *cons.* 84. *num.* 43. *&* 44.

Non obstat, quod privilegium Cardinalium esset supervacaneum, considerato privilegio cujuslibet Presbyteri; quia stant simul, ut Presbyter habeat privilegium eligendi, & Cardinalis habeat idem privilegium, quod non propterea dicitur supervacuum, & inane, sed satis operatur, quia Presbyter habet illud ut Presbyter, & Cardinalis habet ut Cardinalis, licèt non sit sacerdos, quia sacerdotium non est de essentia, & substantia Cardinalatus, ut in Constitutione Sixti V. quæ incipit, *Religiosa*, 13. *Aprilis* 1587. Accedit, quod cùm simplices sacerdotes non sint super hoc specialiter privilegiati, consuetudo eligendi confessorem illis non suffragatur tamquam sublata in *cap.* 2. *infra eod. lib.* 6. ut inferiùs dicetur, & verba illa, *etiam sacerdotum*, in *cap.* 15. *sess.* 23. videntur apposita ad omne dubium removendum. 54

Minus obstat, quod Cardinales non veniant in generali privilegiorum derogatione: siquidem contrariam sententiam, eo quod generalis legis dispositio comprehendat non solùm causas, sed etiam personas privilegiatas, & Cardinalium prærogativæ, quamvis multum attendantur in honoribus deferendis; non tamen eximunt eos à vinculis sacrorum Canonum, & Apostolicarum Constitutionum, ut per Sarnen. *in proœm. regular. Cancell. quæst.* 4. *nu.* 5. ubi pluribus rationibus utrimque adductis concludit sententiam affirmativam esse firmiorem, & veriorem, quam etiam pluribus fundamentis comprobat Felin. in dict. *cap. Quod super his*, *num.* 12. *vers. Et quando dicitur quod in lege*, *de fide instrum.* & idem ante ipsum scripserunt Archidiac. & Jo. Andr. in *cap. Nemo deinceps*, *de elect. in* 6. dum dixerunt illum textum in *verb. Nemo*, comprehendere etiam Cardinales, de quibus non opportuit fieri specialem mentionem, cùm indefinita æquipolleat universali: quod etiam tenet ibi Gemin. & in dict. *cap.* 1. *de schismat. in* 6. ubi reprobata opinione Jo. Monachi dicit in hoc non esse illi credendum tamquam Cardinali, ut refert Felin. loco citato, & pro hac parte sæpiùs judicavit Rota, ut testatur Sarnen. d. *quæst.* 4. *num.* 7. 55

Inter fundamenta verò, quibus hæc posterior sententia fulcitur, duo sunt præcipua. Alterum est, quod considerat ibi Felin. quia alias sequeretur, ut ferè nulla lex canonica ligaret Cardinales, cùm rarissimè de illis fiat mentio; quod esset maximè absurdum, cùm statuta Canonum ab omnibus sint custodienda, *cap.* 1. *de Const.* & maximè ab iis, qui in eminentiori gradu constituti, reliquis inferioribus exemplo esse debent, *cap. Cum quidam*, *de iureiur. cap. Principium*, *de pœnit. distinct.* 2. *l. Presbyteri*, *C. de Episc. & Cler. gloss. in cap.* 2. §. *fin. in verb. Tamquam*, *de translat. Episc.*

Alterum est fundamentum, quod adducit Sarnen. *ubi supra*, quia etiam ipsa Augusta, quæ alioquin irradiatur radiis Augusti, & gaudet illius privilegiis, ut in *l. Fiscus*, §. *fin. ff. de iure fisci*, & una, & eadem caro cum Principe reputatur, sub generali legum vinculo comprehenditur, ut est textus notab. in dict. *l. Princeps*, *ff. de legib.* nisi specialiter excipiatur, in quibus terminis procedunt *l. penult. C. de donat. inter vir. & uxor. & in l. Benè à Zenone*, *C. de quadrien. præscript.* quas in contrarium adducit Andr. Barbat. in *cap. In nostra*, *in* 2. *col. de rescript.* ergo idem dicendum in Cardinalibus licèt eodem modo sint pars corporis Papæ, sicut Augusta Imperatoris: præsertim quia Cardinales nil aliud sint, quàm Papæ Consiliarii, *cap. Fundamenta*, §. *Decet*, *de elect. lib.* 6. *& c. In parochia*, 16. *q.* 1. *cum concord.* Item Patritii, Consules, & Senatores, *c. Constantinus*, 96. *dist. c. Ecclesia*, 16. *q.* 1. Innoc. in *c. Cùm te*, *nu.* 1. *de re iudic.* At nemo dixerit Senatores, aut Consilia- 57
rios legũ vinculis non arctari, à quibus solus Princeps solutus dicitur in d. *l. Princeps*, *ff. de legib.* qui tamen à natura- 56

si illarum ratione immunis non est, ut *L. Digna vox*, *C.*
eod. ubi Bald. *in princ.* ait Principem non esse sub lege fori,
sed tamen esse sub lege poli, naturæ, rationis: de quo per
Felin. in *cap. 1. num. 31. & seqq. de Const.*

58 Sed quidquid sit de veritate harum opinionum, quas fun-
dere distinctionis nititur conciliare Samen. *in proœm. reg. d.*
qu. num. 5. in fin. quatenus pro regula admittenda sit opi-
nio negativa; illa tamen communiter à Doctoribus limi-
tatur, ut non procedat quando derogatoria dispositio re-
spicit favorem publicum, & animæ utilitatem, vel peri-
culum, quia tunc complectitur etiam Cardinales, ut tra-
dit Præpos. in *cap. Non licet*, *in princ.* 10. *dist.* Bartholom.
Belenzin. *in tractat. de charit. subsid. qu. 66. num. 16. & 17.*
idque per viam regulæ tradit Jo. Monach. in Extravagant.
Bonifacii VIII. quæ est prima in ordine 100, *tit. de sent. ex-*
comm. in extravagan. commun. glossatas per eundem in
verb. Clericus, & sequitur Sarnen. *in proœm. regul. q. 4. nu.*
6. & in reg. de infirm. q. 3. num. 4. ubi testatur hanc videri
communem resolutionem, sive de commodo, sive de
præjudicio eorum agatur.

Ratio est, quia in his, quæ concernunt salutem animæ,
Cardinalis non differt à quolibet populari, ut post Roman.
& alios, quos refert, tradit Belen. *loco citato*, & Sarnen.
in reg. de publ. resin. q. 13. nu. 3. ubi præterea tenet illam
regulam comprehendere etiam Cardinales, cùm sit fun-
data in bono animæ, ut fraudes, & doli evitentur, &
idem censet quoad regulam de infirmis *in qu. 3. num. 3.* at
Concilium Tridentinum in dict. *cap. 15. sess. 23.* concer-
nit publicum favorem, & salutem animæ, dum committ-
ut Ordinariis cognitionem, & approbationem sacerdotum
59 ad confessiones audiendas; ad D. Th. *in 4. dist. 17. q. 3. art.*
3. q. 4. & propterea videmus decretum Concilii generalis in
cap. Omnis utriusque, *supra eod.* comprehendere etiam
Cardinales, licèt de illis mentionem non faciat per ea,
quæ dicit Abb. in *cap. Omnes*, *de maior. & obed.* & *in cap.*
Novit, *in 3. col. de iudic.* & firmat Sarnen. *in proœm. d. q.*
4. nu. 6. Et sanè nemo dixerit Cardinales non teneri semel
in anno peccata sua confiteri, & sacram Communionem
suscipere, cùm sanctiores cæteris esse debeant, ut per Sar-
nen. in *reg. de impetr. benef. viven. q. 6. nu. 1.* Et quemad-
modum Cardinales sunt subjecti peccato, quia nulla di-
gnitas à peccato excusat, *cap. Magnæ*, *de voto*: ita & juri
tractanti de remissione peccati, ut in Papa arguit Anton.
de Butr. in dict. *cap. Omnis utriusque*, *num. 28.* Ergo idem
dicendum de Concilio Tridentino; & eò magis, quia in
60 d. *cap. 15. sess. 23.* derogatur privilegiis, & consuetudini-
bus quibuscumque etiam immemorabilibus, quæ tamen
derogatio non legitur in dict. *cap. Omnis utriusq.* unde
quatenus etiam hoc casu ageretur de dispositione pœnali,
& odiosa odio irrationabili, & exorbitanti, quo casu com-
munis opinio videtur, ut non includat Cardinales secun-
dùm Sarnen. *in reg. de infirm. q. 3. & 4. & in proœmio q. 4.*
num. 8. vers. Tertius casus: tamen succederet doctrina
Felini in *cap. Cum iuris peritus*, *de offic. deleg.* & *in rubr.*
de maior. & obed. ubi ait defendi non posse opinionem illam,
quod Cardinales non comprehendantur in dispositione ge-
nerali habente clausulas prægnantes: cujus dictum refert,
& sequitur Sarnen. *in reg. de valore*, *q. 1. nu. 6.*

61 Similiter non obstat, quod verba Concilii sint directa
ad audientes confessiones, non autem ad pœnitentes: quia
confessor, & pœnitens, item audire confessiones, & con-
fiteri sunt relativa; & ita decretum Concilii loquens de
uno comprehendit aliud: nam lex corrigens in uno ex cor-
relativis: corrigit etiam in alio, *l. fin.* ubi hoc tenent Bart.
Angel. & Doct. *C. de indic. vidnit. tollen.*

62 Postremò jam Sacra Congregatio declaravit privilegium
eligendi confessorem, quod competit Episcopis in vim hu-
jus Decretalis non esse quidem à Concilio sublatum; sed
tamen non posse sibi eligere sacerdotem sibi non subditum,
nisi aut parochiale beneficium habeat, aut à suo Ordinario
approbatus fuerit ad confessiones audiendas, ad præscrip-
tum dict. *cap. 15. sess. 23.* idemque declaravit Gregorius
XIII. audita relatione Congregationis; cujus resolutionis
fundamenta habentur in præcedenti quæstione *à num. 6. us-*
que ad num. 30. Ergo idem dicendum in Cardinalibus per
ea, quæ tradit Sarnen. *in reg. de valore*, *quæst. 1. num. 6.*
Præsertim verò, quia in disputatione illius articuli multas
rationes perpendit S. Congregatio, quæ plurimum hanc
sententiam confirmant.

Quod si objicias, si Cardinales in curia residentes tenen- 63
tur confiteri sacerdotibus approbatis, ergo nihil eis prodest
privilegium, contra *cap. In his*, *de privileg.* quia sacerdo-
tibus approbatis omnis utriusque sexus in Curia degens po-
test confiteri, juxta dict. *cap. 15. sess. 23.* neque hac in par-
te est opus privilegio.

Respondetur, privilegium prodesse Cardinalibus in qua- 64
tuor. Primò, quia possunt eligere alienum sacerdotem
Curatum, quem circumscripto privilegio eligere non pos-
sunt, cùm non sit proprius eorum sacerdos, juxta *cap. Om-*
nis, *supra eodem*, ibi enim omnes notant, & est ex men-
te Sacræ Congregationis Parochum non posse audire con-
fessiones alterius Parochiani sine proprii sacerdotis licentia
etiam infrà limites propriæ parochiæ, cùm confessio sacra-
mentalis sit actus judicialis, qui exerceri non potest in eum,
in quem sacerdos ordinariam, vel delegatam non habet ju-
risdictionem, ut est diffinitum in *cap. 7. de cas. reserv. sess.*
15. Concilii Tridentini.

Secundò, quia stante privilegio, Cardinales in urbe 65
poterunt confiteri cuicumque sacerdoti etiam extra urbem
ab Ordinario loci approbato, cui sine privilegio confiteri
non possent, cùm sacerdos sive sæcularis, sive regularis
approbatus in una diœcesi non possit audire confessiones
extra illam diœcesim, ut similiter alias resolvit Sacra Con-
gregatio.

Tertiò prodest privilegium, quia Cardinalis extra Cu- 66
riam poterit secum ducere confessorem in urbe approba-
tum, & illi confiteri in quacumque diœcesi, quod non li-
ceret circumscripto privilegio, quia sacerdos in una diœce-
si approbatus ex sententia Sacræ Congregationis non potest
in alia diœcesi audire confessiones etiam personarum illius
diœcesis, in qua est approbatus, licèt Parochus, qui ju-
risdictionem habet ordinariam possit audire confessiones
suorum Parochianorum in quacumque diœcesi.

Quartò, & ultimè prodesse potest privilegium, quia 67
Cardinalis extra Curiam poterit confiteri cuicumque sa-
cerdoti etiam sæculari ab Ordinario loci approbato, aut
ibi parochiale beneficium habenti, quod absque privilegio
non liceret; quia quidquid sit in regularibus, sacerdos sæ-
cularis in una diœcesi approbatus, ex sententia eiusdem Sa-
cræ Congregationis non potest audire confessiones sibi non
subditi, ut ostensum est supra in 1. *casu*.

Neque in supradictis quatuor casibus suffragatur quævis 68
contraria consuetudo: quia ut legitur in *cap. 2. de pœnit.*
& remiss. lib. 6. nulla potest consuetudine introduci, quod
aliquis præter sui superioris licentiam confessorem sibi eli-
gere valeat, qui eum possit solvere, vel ligare; idque
etiamsi consuetudo sit longissimi temporis, ut ibi per Jo.
Andr. qui ad hoc ponderat illam dictionem universalem
negativam, *nulla*: imò etiamsi sit immemorabilis, se-
cundùm Gemin. *colum. 1. vers. Quæro circa secundum*, &
Franc. *col. 1. n. 3. vers. Tertio nota*, atque ita in hoc majoris
est potentiæ privilegium, quàm consuetudo, ut ibi per Franc.

DE

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Clemens III.

CAPUT XIV.

CUm non ab homine: & infrà. Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd à communione illius, qui pro sacrilega manuum injectione in Clericum, in edictum excommunicationis incidit, licèt denuntiatus non sit, debes abstinere: nisi fortè id tibi soli pateret: in quo casu ipsum privatim tantummodo evitabis, quamdiu ab Ecclesia toleratur: ut saltem verecundiæ rubore suffusus, pro latenti excessu satisfacere compellatur. In articulo verò secundæ quæstionis respondemus, quòd occisores Clericorum aut Presbyterorum, qui contempto Clericali habitu tyrannidi & enormitati se inverecundè immiscent, in odium clericalis excessus, & terrorem atque correctionem similium, Canone latæ sententiæ minimè coercentur: injungatur tamen eis pœnitentia competens, aliquantulum asperior, quàm si in laicos talia commisissent.

SUMMARIUM.

1 *EXcommunicatus pro violenta manuum iniectione in Clericos ante denunciationem vitandus est, nisi sit occultus.*

2 *Excommunicatus non est interficiens Clericum, qui contempto Clericali habitu se enormitatibus immiscuit.*

C*Um non ab homine*. Ante denunciationem vitandus est excommunicatus pro violenta manuum injectione in Clericos, nisi sit occultus. Hoc primo. Interficiens Clericum, qui contempto clericali habitu se enormitatibus immiscuit, excommunicatus non est. Hoc dicit secundò Jo. Andr. Quoad primam partem Decretalis hodie ex Constitutione Martini V. in Concilio Constantiensi edita, quæ incipit, *ad evitanda*. Excommunicati ante denunciationem non sunt vitandi, nisi sint notorii Clericorum percussores; de quo dic ut plenè scripsi in *cap. Quod à prædecessore, à nu. 39. supra de schismat.* Quo verò ad secundam partem, si quæris an Clericus, qui dimisso clericali habitu, & tonsura ingerit se enormitatibus, perdat privilegium Canonis, vel fori, distingue, ut dixi in *cap. Perpendimus, infra eod.* præsertim à *nu. 12. usque in fin.*

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Clemens III.

CAPUT XVII.

PErvenit ad nos: & infrà. De his absolvendis, qui Clericis non enormem, sed modicam & levem injuriam irrogarunt, tuæ fraternitatis arbitrio duximus committendum.

SUMMARIUM.

1 *EPiscopus non potest absolvere eum, qui leviter percussit Clericum, sine speciali commissione, iuxta unum intellectum, & num. seqq.*

Qui reprobatur, num. 4. & seqq.

3 *Episcopus absolvit pro levissima iniuria Clerico illata.*

5 *Lectura fugienda sunt, per quas Decretales reducuntur ad gratiam.*

6 *Dispositio respiciens duo determinabilia debet utrumque pariformiter determinare.*

7 *Dictio*, etiam, *est implicativa casus precedentis cum eisdem qualitatibus.*

8 *Excommunicati pro levi manuum iniectione in Clericum possunt per Episcopum absolvi.*

9 *Excommunicati ob percussionem Clericorũ quibus casibus per Episcopum absolvi possint, compendiosa distinctio.*

10 *Prælatus inferior habens iurisdictionem quasi Episcopalem an possit absolvere subditos ab excommunicatione ob levem Clerici percussionem, & nu. seqq. usq. in fin.*

11 *Absolutio ab excommunicatione ob levem clerici percussionem regulariter spectat ad solum Episcopum.*

12 *Declaratur.*

13 *Prælatis inferioribus habentibus iura Episcopalia competunt ea omnia, quæ ad Episcopalem iurisdictionem pertinent.*

14 *Prælatus inferior habens iura Episcopalia potest absolvere ab excommunicatione Canonis, quando Canon eam non reservat.*

15 *Canones loquentes de Episcopis, & Diœcesanis verificantur etiam in inferioribus habentibus iurisdictionem quasi Episcopalem in his, quæ iurisdictionis sunt.* *Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.*

16 *Vicarius Episcopi, & Vicarius Capituli sede vacante absolvunt ab excommunicatione Canonis si levis sit percussio.*

P*Ervenit*. Plures habet intellectus. Quidam enim 1
opinati sunt, quod hic dicitur de absolutione ob levem manuum injectionem in Clericum vendicare sibi locum ex speciali gratia, & indulgentia: & in hac opinione fuerunt Vincentius, Alanus, Philippus, Tancredus, & Innoc. hic *num. 1.* & Abb. Antiq. *num. 1. & 2.* ponderantes hanc litteram ibi, *Tuæ fraternitatis arbitrio duximus* 2
committendum: quasi dicat non alterius, nisi & specialiter ei committeretur: & pro hac opinione facit textus in *cap. Si verò, il secondo, infra eod.* ubi in casu speciali absolvit Episcopus quando iujuria non est enormis. Ad idem etiam facit *cap. Quoniam, supra de vita, & honest. Cleric.* ubi ex privilegio speciali Clerici communiter viventes absolvuntur ab Episcopo si injuria non est enormis. Si est speciale in illis casibus, ergo in contrarium est jus commune, *l. Ius singulare, & l. Quod verò contra, ff. de legib.* Et juxta hunc intellectum Decretalis sic summari potest. Episcopus potest absolvere injicientem manus in Clericum leviter, si hoc sibi specialiter committatur.

Goffredus verò in *Summa hoc tit. §. Qui possit ab hac, in* 3
2. col. & seq. distinguit in hæc verba: [Ut Decretalis hæc sanè intelligatur, puto inter personarum conditionem, injuriamque gravem, levem, & levissimam arbitrio boni viri

fore perspicaciter distinguendum.] Deinde unumquodque membrum declarat, concludens hanc litteram non intelligi de gravi percussione, cùm illam excludat. Si de levi intelligatur, procedit de gratia, & commissione speciali juxta primam opinionem Vincentii, & sequacium. Si verò intelligatur de levissima, tunc omninò continet jus commune. Facit text. *in l. Item apud Labeonem*, §. *Prætor ait si quid aliud*, *ff. de injuriis*, ubi cavetur, ut qui percutit servum leviter, vel maledicit, non tenentur injuriarum. Et hanc Goffredi distinctionem in effectu approbat Host. hic *in princ.* & latius in *Summa hujus tituli*, §. *Quis possit ab hac sententia absolvere*, *vers. Sed ut dicunt quidam*, nisi quod à secundo membro de levi percussione excludit personas privilegiatas, quas Episcopus potest absolvere de jure communi, ut notat ibid. Host. in §. *Quis possit excommunicare*, *vers. Super illo autem canone*: & juxta hanc distinctionem Goffredi, & Hostien. intelligendo hanc litteram de levissima, Decretalis summatur sic: Pro levissima injuria Clerico illata absolvit Episcopus.

4 Verùm prædictos intellectus meritò refellit Joan. Andr. hic *nu.* 3. *vers. Et ibi consuetudo*: Nam tu, qui dicis Episcopum in levissima tantùm posse absolvere, indica jus super hoc, sed non habes aliud, quam istud, quod de levi loquitur; aut ergo neges de qualibet, aut de levi conce-
5 das. Item fugiendæ sunt lecturæ per quas reducuntur Decretales ad gratiam, ut inquit idem Joann. Andr. in *cap. Ex parte Adæ*, *num.* 19. *de testibus*, quem sequuntur Doctores, ut dicit Felin. hic *in fine*. Et sanè si hæc Decretalis procederet de speciali commissione, nec egrederetur personam illius Episcopi, cui facta fuit commissio, ut quid occuparet membranas? & ad quid inserta esset in volumine Decretalium, contra id, quod legitur, & notatur supra *in proœmio*, §. *Sanè*, *& in cap. Canonum statu-*
6 *ta*, *de Constitut.* Pro hac parte inducitur etiam integra relata ab Anton. August. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 5. *titul.* 18. *cap.* 6. In cujus principio cautum erat, ut Episcopi possent liberè absolvere mulieres, senes, & pueros, qui in canonem inciderent; postea sequebatur, *De iis etiam*, *qui Clericis non enormem*, *sed modicam*, *vel levem injuriam irrogarunt*, *Tuæ fraternitatis arbitrio duximus committendum*. Qua si dicat sicut illis poterat Episcopus jure ordinario, & communi absolutionis beneficium impendere, ita & in istis, quia ubi una dispositio respicit duo determinabilia, debet utrumque pariformiter determinare, *l. Jam hoc jure*, §. *Si autem*, & ibi Bart. *num.* 1. *ff. de vul-*
7 *gar. & pupillar. tum simil.* præsertim ponderando particulam, *etiam*, quæ est implicativa casus præcedentis cum ejusdem qualitatibus, ut notant omnes in *l. Etiam*, *ff. solut. matrim. C. Si tutor*, *vel Curator*, *& in l. Qui se Patris*, *C. Unde liber.* Decian. *cons.* 17. *Quæstio ista*, *nu.* 9.
8 *lib.* 1. Communis igitur lectura est hanc Decretalem continere jus commune, ut attestatur Abb. hic *in princ.* & Mar. Soc. *nu.* 4. & juxta hanc lecturam communiter sic summatur. Excommunicati pro levi manuum injectione in Clericum possunt per Episcopum absolvi. Hoc dicit Jo. And. Butr. Cardin. Anchar. Abb. Jo. de Anan. Mar. Soc. & Felin. & tenent Lapus *allegat.* 76. *Quidam Presbyter*, Roman. *singul.* 16. Card. *cons.* 42. *Reverendissime Pater super casu suprascripto*, & passim Doctores, & hic intellectus est amplectendus, tum quia benignior est, tum quia continet aliquam dubitationem, & utiliùs providet; tum quia consuetudo eum approbavit, ut hic per Abb. *num.* 1. & Marian. Socin. *nu.* 5. 6. *&* 7.

9 Non obstant allegata in contrarium pro prima opinione: nam ad hunc textum, dum dicit, *duximus committendum*: potest responderi, scilicet de jure communi jurisdictionem suam excitando, ut *cap. Licet*, *supra de offic. Ordinar.* Ad secundum argumentum desumptum ex juribus supracitatis *n.* 2. Responderi potest distinguendo tres casus, secundùm Jo. Andr. hic *num.* 3. *vers. Et ad contrariorum solutionem*: nam aut injuria est levis, & pro ista absolvit Episcopus de jure communi, ut hic: aut injuria est mediocris, & ab illa non potest absolvere Episcopus nisi privilegiatus, ut Ostiarium, officialem, servum, Clericum, communiter viventes, & professor: & ita procedunt *cap. Si vero*, *& cap. Quoniam*, in contrarium allegata, & alia similia jura. Aut injuria est gravis, seu enormis, & Episcopus sine speciali commissione non absolvit nisi eos, qui Papam non possunt adire, ut senes, & mulieres, pueros, valetudinarios, & hujusmodi, de quibus hic in integra, & in *cap. Ea noscitur*, *cap. Mulieres*, *supra eod. & infra*, *cap. Quamvis*, *& cap. fin.* Et hanc distinctionem Jo. Andr. sequitur hic Abbas *num.* 2. Mar. Soc. à *num.* 7. & communiter Doctores.

Nunc QUÆRO, An Prælatus inferior habens jurisdi- 10
ctionem quasi Episcopalem possit absolvere subditos ab excommunicatione ob levem Clerici percussionem.

Et si facultas absolvendi ab excommunicatione Cano- 11
nis, *Si quis suadente*, ubi levis est percussio, solis Episcopis competat, non autem inferioribus Prælatis, per hanc Decretalem, quæ dirigitur dumtaxat Episcopo, ut patet ibi, *fraternitatis tuæ*, juncto *cap. Quam gravi*, *supra de crimin. fals.* & hic notat Abb. *num.* 2. *in verb. Fraternitatis tuæ*, & Marian. Socin. *num.* 8. Felin. in *cap. Pastoralis*, *numer.* 10. *vers. Limita hanc primam fallentiam*, *de*
offic. Ordinar. Tolet. *in Summa lib.* 1. *cap.* 32. Hoc tamen 12
non habet locum in Prælatis jura Episcopalia habentibus, ut declarat Abbas in *cap. Monachi*, *sub num.* 3. *vers. Hoc verum*, *supra eodem*, post Feder. de Senis *cons.* 14. Monachus Perusinus *num.* 4. *vers. Si tamen dictus Abbas*: quos refert, & sequitur Franc. in *cap. Religioso*, *in ultim. notab. vers. Et ita determinat*, *de sentent. excommun. lib.* 6. Felin. qui alios plures allegat in dict. *cap. Monachi*, *num.* 4. *vers. Primo limita*, Tabien. *in Summa*, *ver. Absolutio*, 2. *num.* 4.

Ratio est, quia inferioribus Prælatis habentibus jura 13
Episcopalia competunt ea omnia, quæ ad Episcopalem jurisdictionem pertinent, licèt non competant ea, quæ Ordinis sunt Episcopalis, gloss. in *Clemen.* 1. *in verb. Proprii*, *de reb. Eccles. non alienan.* Innocent. relatus à Cardin. in *cap. Ex ore*, *in fin. de privileg. & in cap. At si Clerici*, §. *De adulteriis*, *num.* 13. *de Judic.* Feder. de Senis dict. *cons.* 14. *num.* 4. Abb. in *cap. Sicut unire*, *num.* 3. *vers. Et circa hoc do regulam*, *de excess. Prælat.* & idem Abb. post Jo. Andr. in *cap. Joannes*, *nu.* 2. *de testam.* Gloss. *pragm. Sanct. par.* 2. *tit. de concub.* §. *Et nihilominus*, *ver. Superiores*; Absolutio autem ab excommunicatione cap. *Si quis suadente*, non est Ordinis Episcopalis, sed jurisdictionis, Card. *cons.*
42. *Reverende Pater*, *numer.* 3. *in fin.* Ergo hæc facultas 14
competit etiam inferioribus jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus: ideòque eos posse indistinctè absolvere excommunicatum à Canone, quando Canon non reservat absolutionem, scripsit Cader. *cons.* 538. *aliàs* 6. *de sent. excomm.*

Neque obstat, quod Clemens III. in hoc cap. rescribat Episcopo, ibi: *Tuæ fraternitatis in arbitrio duximus committendum*, cùm inferiores ab Episcopo Papa non appellat fratres, sicut Episcopos, sed filios, ut in dict. *cap. Quam grave*, *de crimine fals.* & quod propterea Silvest. *in verb. Absolutio*, *num.* 5. dixerit hanc facultatem non competere Abbati jurisdictionem quasi Episcopalem ha-
benti, ea ratione, quia non est Episcopus. Respondetur 15
enim etsi Canones loquatur de Episcopis, & Diœcesanis: tamen in his, quæ jurisdictionis sunt, verificari etiam in inferioribus Prælatis jurisdictionem Episcopalem habentibus, exclusis Episcopis, ut tradit gloss. not. in *Clemen.* 1. *in verb. Diœcesanis*, *de foro competent.* quam illic sequuntur communiter DD. Rota *decis.* 297. *in fin. par.* 2. *divers.*

Ideòque quamvis Concilii Tridentini decretis dicatur ad Episcopum pertinere Sacerdotes approbare ad confessiones audiendas, licentias prædicandi concedere, Virginum Deo dicandarum voluntates explorare, pias dispositiones, litteras Apostolicas exequi, casus sibi reservare, & alia quamplura id genus: tamen hæc omnia competunt etiam inferioribus Prælatis, de quibus loquimur, ut in casibus contingentibus sæpius resolvit S. Congregatio. Quinimò in *cap.* 20. §. *Ad hæc*, *sess.* 24. decernitur, ut causæ matrimoniales, & criminales non inferiorum judicio, sed Episcopi tantùm examini, & jurisdictioni relinquantur; & sic Concilium loquitur taxativè: & tamen per ea verba non excluduntur inferiores Prælati proprium territorium, & jurisdictionem quasi episcopalem habentes, ut similiter S. Congregatio declaravit.

Et eodem modo inferiores Prælati jurisdictionem ordinariam habentes ex sententia ipsius Congregationis non excluduntur à cognitione causarum contra Clericos concubinarios, quamvis Concilium in *cap.* 14. *sess.* 25. decernat,

ut

ut illarum cognitio ad Episcopos ipsos pertineat; ponderando dictionem, *ipsos*, quæ cùm sit personalissima, habet vim taxativæ, Bald. *cons.* 304. *Nobilis vir*, *num.* 1. *lib.* 5. Quod eam præcipuè habet rationem, quia hujusmodi Prælati in his, quæ sunt jurisdictionis, similes sunt Episcopis, Abb. & DD. *in cap. Dilectis*, *de appellat.* & alii supra citati *num.* 13. Dictio autem taxativa in dispositione legis non includit causas similes, & eamdem rationem habentes, Gloss. *in l. Ob æs*, *C. de Præd. Minor.* Abb. *cons.* 63. *Vt veritas*, *col. penult. in fin. vers. Nec obstat*, *lib.* 2. Jas. *in l.* 1. *vers. Secundò limita*, *ff. Si quis ius dicenti non obtemper.*

16 Et in hac ipsa materia absolutionis ob levem percussionem videmus absolvendi facultatem competere etiam Vicario Episcopi, secundum Cardin. *d. cons.* 42. *num.* 3. *vers. Vel eius Vicarii Generalis.* Et tamen idem Vicarius non est Episcopus, licet utriusque sit idem tribunal, & Auditorium, *cap. Non putamus*, *de consuet. lib.* 6. Geminian. *cons.* 114. *Si Procurator Episcopi*, *num.* 3. *in fin. vers. Non obstat ratio*, Abb. *cons.* 21. *Viso dubio*, *num.* 2. *lib.* 1.

Similiter videmus eamdem facultatem competere Vicario Capitulari per Glossam *in cap. un. in verb. Iuris*, *de maior. & obed. lib.* 6. & tamen nec ipse est Episcopus, sed Episcopi successor in his, quæ jurisdictionis sunt, ut per DD. *in dicto cap. unico.*

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Clemens III.

CAPUT XXI.

A Nobis fuit ex parte tua quæsitum, utrùm si quis ita pronuntiaverit: Quisquis furtum fecerit, excommunicatus sit: hæc generalis clausula ad ipsius excommunicatoris subditos referatur, an generaliter extendatur ad omnes, qui non sunt de jurisdictione illius? Ad quod dicimus, quòd hac sententia nonnisi subditi obligantur: nisi fortè plus contulerit major, & largior auctoritas delegantis.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio generalis non ligat nisi subditos proferentis.*
2 *Verba generalia statuentis, vel sententiam proferentis restringuntur ad limites potestatis suæ.*
3 *Dispositio generalis commensuratur agentis potestati.*
4 *Verborum larga prolatio commensuratur organizantis potentiæ.*
5 *Exercitium non excedit metas habitus, à quo ut à causa dependet exercitii vires.*
6 *Statutum laicorum puniens declinantes iurisdictionem potestatis, ad Clericos non extenditur.*
7 *Statutum laicorum prohibens alienationem stabilium in non subditos, non includit clericos.*
8 *Statutum imponens pœnam excommunicationis an liget subditos delinquentes extra territorium statuentis.*
9 *Statutum est lex territorii.*
10 *Constitutio synodalis regni Poloniæ inhabilitans dimissos à Societate Iesu ad Prælaturas, & Canonicatus Cathedralium Ecclesiarum, an obstet quominus sic dimissus possit esse Episcopi suffraganeus, & num. seqq. usque ad num.* 22.
11 *Synodus provincialis non potest inhabilitare subditos ad Episcopatus in partibus infidelium.*
12 *Statutum non porrigit vires extra territorium statuentis.*
13 *Synodi provincialis statuta non obligant extra provinciam.*
14 *Episcopatus clero, & populo carentes sunt ad liberam provisionem Papæ.*
15 *Eiecti extra Religionem degentes sunt perpetuò suspensi ab exercitio Ordinum.*
16 *Societatis Iesu Religiosi, qui vota substantialia simplicia emiserunt, non comprehenduntur in decretis de apostatis, & eiectis.*
17 *Possunt à Societate dimitti à Præposito Generali, & sic dimissi non sunt apostatæ, & sunt liberi ab omni obligatione dictorum votorum.*
18 *Statuta laicorum quantumvis generalia non extenduntur ad Ecclesias, & personas Ecclesiasticas.*
19 *Statutum excludens à minoribus dignitatibus, multò magis censetur excludere à maioribus.*
20 *Nisi quoad maiores sit defectus in potestate.*
21 *Suffraganeatus non est Prælatura, sed officium.*
22 *Statutum imponens certam pœnam, puta excommunicationis an liget forensem delinquentem in territorio statuentis, distinguitur ut num. seqq. usque ad n.* 45.
23 *Statutum generaliter loquens, data illius scientia, ligat etiam forensem in loco statuti delinquentem, & num. seq.*
24 *Forum quis sortitur ratione delicti.*
Et pluribus aliis modis, & num. 26.
25 *Indulgentia concessa ab Episcopo non prodest non subditis, & num. seq.*
27 *Archiepiscopus non potest deputare officiales in diœcesibus suorum suffraganeorum pro appellationibus ad eum interponendis.*
28 *Statutum, & sententia in quo differant, & num.* 51. *& seqq. usque in fin.*
29 *Statutum est quædam lex, quæ semper loquitur, & nisi expresse revocetur, semper durat, & num.* 44. *&* 51.
30 *Habet tractum successivum, & incipit ligare tempore patrati delicti, & num.* 51. *& num. seqq.*
31 *Statutum Episcopi excommunicans ludentes ad Azardum in sua diœcesi an liget Metropolitanum ibi ludentem.*
32 *Statutum puniens factum à iure damnatum ligat forenses etiam data ignorantia.*
Contrarium, num. 36.
Sed primum verius, num. 37.
Nisi quoad pœnam excommunicationis, num. 38.
33 *Statutum puniens factum non damnatum à iure non ligat ignorantes, & num.* 35.
Nisi ignorantia sit crassa, vel supina.
39 *Excommunicatio regulariter non ligat nisi ex contemptu.*
40 *Ignorans non dicitur contemnere.*
41 *Forensis an in dubio præsumatur ignorare pœnam statuti.*
42 *Statutum Patriarchæ excommunicans Archiepiscopos suffraganeos in sua provincia delinquentes valet.*
43 *Statutum Archiepiscopi imponens pœnam excommunicationis Archiepiscopis, qui in provincia sua fecerint ante se Crucem ferri, an valeat.*
44 *Statutum durat etiam post mortem, vel recessum statuentis, & num.* 51. *& seq. usque ad num.* 57.
45 *Capitulum sede vacante an possit præcipere Sacristæ sub pœna suspensionis, ne asportet sacram supellectilem extra Ecclesiam absque Capituli licentia, & n. seq.*
46 *An hoc præceptum expiret per ingressum Episcopi, & num.* 50. *& seq. usque in finem.*
47 *In Capitulum sede vacante transit omnis iurisdictio, & sic etiam potestas suspendendi.*
48 *Vicario sede vacante per Capitulum constituto non abdicatur iurisdictio ab ipso Capitulo.*

49 *Nec*

49 *Nec in eum transeunt quæ requirunt speciale mandatum.*
50 *Licentia, vel præceptum an expiret morte concedentis, vel præcipientis.*
51 *Statutum Capituli sede vacante etiamsi imponat pœnam pro futuro delicto, non expirat sede plena.*
52 *Præceptum per modum sententiæ, vel interdicti expirat per mortem præcipientis.*
53 *Sententia simpliciter lata non durat post obitum, vel remotionem proferentis, nisi successor eam confirmet, & ratam habeat, & num. seqq. usque in finem.*
54 *Sed si lata sit sub conditione, expirat per mortem proferentis ante conditionis implementum, & num. 59. & 61.*
55 *Sententia excommunicationis à Delegato prolata in contradictores expirat mortuo, vel revocato Delegato.*
56 *Sententia, quæ tempore proferentis iniecit vinculum, durat ultra tempus proferentis.*
57 *Excommunicatus per Episcopum, remanet excommunicatus etiam post mortem Episcopi.*
58 *Sententia respectu processus, vel effectus producendi in futurum, tollitur per remotionem proferentis.*
60 *Interdictum magistratus ne quis exerceat certam artem, expirat ipso facto finito magistratu.*

1 A *Nobis, il primo*. Generalis excommunicatio non ligat nisi subditos proferentis. Hoc dicit secundum Jo. Andr. & omnes: & sunt duæ partes. In prima ponitur quæstio. In secunda solutio, ibi, *ad quod*.

2 Nota ex textu ibi, *nonnisi subditi obligantur*: juncto themate quæstionis: verba generalia statuentis, vel sententiam proferentis restringi ad limites potestatis suæ, ita ut quamvis ex propria significatione sint apta comprehendere etiam non subditos, tamen ob defectum potestatis restringuntur, ut non comprehendant nisi subjectos, ut hic est casus apertus: Nam quæstio proponitur, de sententia excommunicationis prolata per hæc verba generalia: Quisquis furtum fecerint excommunicatus sit, & Papa determinat hac sententia non nisi subditos obligari: & ita hic notat Cardin. *num. 1. vers. Ex quo nota*, Ancharan. *in 5. notab.* Abb. *num. 4.* & Marian. Socin. *in 3. notab.* & concordat Butr. *num. 2. & 3.* qui ex textu colligit tria pulchra
3 notabilia idem importantia. Primum scilicet, generalis
4 dispositio commensuratur agentis potestati. Secundum, verborum larga prolatio commensuratur organizantis po-
5 tentiæ. Tertium, exercitium non excedit metas habitus,
6 à quo, ut à causa, dependent exercitii vires. Quod secundum Abb. & Marian. Socin. multum confert ad intellectum statutorum generaliter loquentium, ut non exten-
7 dantur ad non subditos; unde statutum laicorum puniens declinantes jurisdictionem potestatis non extenditur ad Clericos: de quo vide plenius per eumdem Marian. Socin. *in cap. Si Clericus laicum num. 10. de foro competen.* & idem dicendum secundum Abb. *hic num. 5.* & Marian. Socin. *n. 7.* in statuto laicorum prohibente alienationem bonorum stabilium in non subditos, quia ad Clericos non extenditur ob generale privilegium, quod habent in acquirendo, de quo *in cap. fin. de immunit. Ecclesiast. lib. 6.* & ita in hac specie ibi determinat Joan. Andr. *num. 4. vers. Cum tamen de Ecclesia*, cum quo concordant *ibi* Ancharan. *num. 1. q. 1. vers. Quæro*, post Joan. Andr. Geminian. *num. 3. vers. Sed pone*, & Franc. *num. 2. vers. Et ultra etiam*, & alii plurimi, quos cumulavi *in cap. Ecclesia Sancta Mariæ, num. 2. supra de Constitut.* ubi plenè videas.

8 In glossa secunda pro declaratione materiæ QUÆRO, An subditus delinquens extra territorium statuentis incidat in pœnam excommunicationis à statuto impositam.

Innocentius *hic in princ.* distinguit an sententia excommunicationis proferatur per hæc verba: *quisquis in diœcesi mea furtum fecerit, excommunicatus sit*. An vero indeterminatè juxta verba Decretalis, videlicet, *Quisquis furtum fecerit sit excommunicatus*. In primo casu delinquens extra diœcesim non ligatur ex defectu voluntatis statuentis, quia verba sententiæ sunt restricta ad delinquentes in diœcesi, & hoc planum. In secundo autem casu putat Innocentius subditum statuentis ligari, etiam si delinquat in alia diœcesi, vel territorio. Sed hoc secundum membrum est extra textum *in cap. Ut animarum, de Constitution. lib. 6.* Bartol. verò aliter distinguit *in l. Cunctos populos, in 8. quæst. num. 45. vers. Aliquando civis delinquit, & num. 47. C. de Summ. Trinit. & fid. Cathol.* videlicet quod aut statuens expressit se velle ligare etiam delinquentes extra territorium, veluti si dicat: quicumque commiserit furtum ubivis locorum, sit excommunicatus, & hoc casu ligantur subditi etiamsi extra territorium delinquant. Aut verba statuti sunt generalia, & tunc restringuntur ad territorium statuentis; & Bartoli distinctionem sequitur Marian. Socin. *in cons. 302. Videbatur, num. 1. lib. 1.* sed Bartoli distinctionem reprobat Angel. *in l. fin. num. 8. vers. Sed valde miror de dicta distinctione, ff. de iurisd. omn. iudic.* & in sua disputatione incip. *Bononiensis a sua civitate bannitus, in 1. dubio*, similiter Abbas *hic. num. 11.* his distinctionibus rejectis dicit verius esse, ut nullo casu delinquentes extra territorium afficiantur pœna statuti per rationem *l. finalis ff. de iurisd. omn. iudic. & d. cap. Ut animarum*: quia extra
territorium jus dicenti impunè non paretur, & quia sta- 9
tutum propriè est lex territorii, *l. Omnes populi, ff. de instit. & iur.* unde non potest extra limites territorii vires suas extendere; alias ibi legem dicere videretur, de quo plenius idem Abb. differit *in cap. 2. de foro competenti*, eandem opinionem pluribus tuetur Federic. de Senis *in cons. 16. Capitulum Ecclesiæ, num. 10. vers. Quidam verò scriptor*, ubi latè firmat statutum Episcopi excommunicans malefactorem non porrigere vires contra subditum delinquentem extra diœcesim statuentis, Fulgos. *cons. 156. Visis themate, in princip.* & hanc latè tuetur Alexand. *cons. 111. Ponderatis verbis, in princip. & per tot.* ubi *col. 3. in fin.* dicit communem *lib. 1.*

Et ex hoc etiam textu cùm in Sac. Congregatione rerum 10
consistorialium propositum fuerit dubium an constitutio synodalis in Regno Poloniæ edita, qua cautum est ne ejectis, vel dimissis è Societate Jesu ad Cathedralium Ecclesiarum Prælaturas, & Canonicatus sine speciali Sedis Apostolicæ gratia aditus pateat: obstet quominus Joannes Rakoviski è dicta Societate jam pridem dimissus, nunc ad suffraganeatum Culmen. cujus præconium in ipsius perso-
na jam fuit factum, promoveri possit: Die prima Aprilis 11
1652. resolutum fuit non obstare, quia aut consideramus titulum Episcopatus in partibus infidelium, ad quem sic dimissus debet assumi pro exercitio Pontificalium, aut con-
sideramus ipsum suffraganeatum Ecclesiæ Culmen. Si pri- 12
mum, Constitutio non obstat, quia non porrigit vires suas extra territorium statuentium, ut *hic, & in cap. Animarum, de Constitutionib. lib. 6. & in l. fin. ff. de iurisdiction. omn. iud.* & dictum est supra *num. 8.* Sed Episcopatus Titulares sunt in partibus infidelium, & sic extra provinciam, & territorium statuentium: ergo Constitutio ad hujusmodi Episcopatus non porrigitur, cùm præsertim illius verba sint generalia, nec specificè loquantur de Prælaturis extra provinciam; unde etiam ex verisimili mente statuentium restringi debent ad Prælaturas provinciæ, juxta secundum membrum distinctionis, Bartol. *in l. Cunctos populos in 8. quæst. nu. 47. C. de Summa Trinitat.* quem sequuntur ibi Bald. & Salic. Joan. de Lignan. & Abb. *in cap. 1. supra de raptor.* & alii apud Marian. Socin. *d. cons. 302. nu. 1. lib. 1.* & quemadmodum si subditus statuentis delinquat extra territorium, non ligatur pœna statuti, ut ex communi ostensum est supra *num. 8. & 9.* Simili modo subditus non ligatur statuto, si contra illius prohibitionem extra territorium Prælaturam accipiat, idque tum ex defectu intentionis, quia, ut prædixi, verba sunt generalia, tum ex defectu potestatis, ad cujus limites verba statutorum semper restringuntur, ut est casus expressus in hac Decretali
secundum ea, quæ dicta sunt supra in *ultim. notab.* Et in 13
specie statuta Synodi provincialis non habere vim obligandi extra provinciam, probant jura in *cap. 1. 5. quæst. 2. in cap. Decernimus 3. quæst. 9.* & scripsi in *cap. Canonum statuta, num. 14. supra de Constit.*

Rursus provisiones Episcopatuum titularium clero, & 14
populo carentium sunt ad liberam provisionem Romani Pontificis, ut est text. in Clemen. *In plerisque, de election.* & consequenter non est in potestate Synodi provincialis quemquam excludere ab hujusmodi Episcopatibus novam inhabilitatem inducendo, quia sic per indirectum restringeret potestatem Papæ contra textum in *cap. Inferior, 21. distinct.* & Clemen. *Ne Romani, in princip. de election. cum concordantibus*, ut pulchrè per Joan. Andr.

Andr. *in cap. Cui licet*, *num. 3. de reg. iur. lib. 6. in Mercurial.*

15 Quamquam enim ex decretis de apostatis, & ejectis
§. *Item ut ejecti*, statutum sit, ut ejecti extra religionem
degentes sint perpetuo suspensi ab exercitio Ordinum, sublata Ordinariis locorum facultate dictam suspensionem re-
16 laxandi, aut moderandi: tamen hæc decreta non afficiunt
Religiosos, qui vota substantialia simplicia in Societate
Jesu emiserunt, ut alias censuit S. Congregatio Concilii:
17 tales enim possunt à Præposito generali rejici, seu dimitti
è Societate, & à votis liberari ex rationabili causa, ut in
Constitutione Gregorii XIII. *Quanto fructuosius*, & sic
dimissi non sunt apostatæ, & remanent liberi ab omni obligatione prædictorum votorum, ut in Constitutione to.
Gregorii XIV. *Ecclesiæ Catholicæ*: quamobrem Constitutio synodalis injicit sic dimissis novam inhabilitatem:
ideòque verba ipsius Constitutionis utcumque generalia
ad Episcopatus titulares non extenduntur ex utroque defe-
18 ctu potestatis, & voluntatis, juxta text. hic. Et quemadmodum statuta laicorum quantumvis generalia non extenduntur ad Ecclesias, & personas Ecclesiasticas, quæ
sunt omninò extra potestatem statuentium, ut declarat
Antonius de Butr. *in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ*, *prope fin. vers. Unum tamen adverte*, & ibi dixi *num. 2. supra de Constitution.* & patet ex dictis supra *n. 6. & 7.* Ita nec Constitutio hæc synodalis extenditur ad Prælaturas, seu dignitates
Episcopales, quæ sunt extra omnem potestatem ipsorum
statuentium, cùm utroque casu sit defectus in jurisdictione, à qua potestas statuendi dependet, ut notat Bartol. in
l. Omnes populi in 1. quæst. in princip. ff. de iust. & iur. Abb.
in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ num. 10. & ibi etiam Decius
num. 8. de Constitut. Præterea dum constitutio synodalis excludit dimissos è Societate Jesu à Prælaturis Cathedralium
Ecclesiarum, non debet intelligi de ipsis Cathedralibus,
argum. *cap. fin. supra de præben.* sed debet intelligi de dignitatibus in Cathedralibus, putà Præposituris, & Archidiaconatibus, quæ appellantur Prælaturæ tam ex consuetudine Regni Poloniæ, quam de jure communi, ut est text.
in cap. 1. de ætat. & qualit. & ibi dixi *in 4. notab.* post Hostien.
& Joan. Andr. *num. 3. in verb. Prælationes*, & Butr. *in ul-*
19 *tim. notab.* Non obstat, quod dum Constitutio inhabilitat
ad Prælaturas inferiores, multò fortiùs videatur inhabilitare ad Prælaturas, & dignitates superiores, quales sunt
Episcopatus, per text. *in l. Relegatorum*, §. *Solet*, *ff. de interdictis, & relegatis*, ibi: *Si tamen ut si cui honore uno interdictum sit, non tantum eum honorem petere non possit, verum nec eos quoque, qui eo honore maiores sunt*: est enim per
quam rediculum eum, qui minoribus pœnæ causa prohi-
20 bitus, ad majores aspirare: quoniam respondetur non
esse licitum arguere à minori ad majus ubi est defectus in
potestate, & in radice jurisdictionis, quia majoritas rationis, & causa gravissima defectum potestatis non supplet,
ut notat Bald. *in l. Cunctos populos*, *num. 55. vers. Ista ratio non valet*, *C. de Summa Trinit. & fide Cathol.* Butr. *in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ*, *num. 20.* & ibi etiam Felin. *nu. 39. vers. Dicuntur iusto*, *de constitutionib.* & fusiùs dixi *in cap. Quæ in Ecclesiarum*, *num. 44. eod. tit.* Neque obstat, quod
d. Constitutio Synodalis fuerit confirmata à Sede Apostolica, quia confirmatio dat robur actui confirmato, sed illum non extendit, *l. Aurelius*, §. *Testamentum*, *ff. de liberat. legat.* Bald. *in l. 1. in fin. C. Si advers. rem iudicat.*
Paul. de Castro *in cons. 187. Notandum in princ. lib. 2.* Rota
decis. 301. *num. 1. part. 1. recent.* & aliàs passim.

21 Si verò consideramus Suffraganeatum, similiter dicta
Constitutio non obstat, quia Suffraganeatus non est Prælatura, nec titulus, sed officium, ut ex sententia Sacræ
Congregationis Concilii dixi *in cap. Episcopalem*, *num. 55. de privileg. & in cap. Ad hæc*, *num. 34. de præben.* nec suffraganeus intrat Capitulum, sed tantùm exercet ea quæ sunt
ordinis Episcopalis; unde cùm Suffraganeatui non adaptentur verba Constitutionis, quæ de Prælaturis, & Canonicatibus loquitur, consequenter nec illius dispositio
adaptari debet, *l. 4. §. Toties*, *ff. de damno infecto*, *cum similib.*

22 Secundò QUÆRO, An statutum imponens certam
pœnam, puta excommunicationis, liget forensem delinquentem in territorio statuentis.

23 Hæc quæstio est satis involuta, sed pro faciliori solutione constituenda sunt duo membra principalia.

Primum est quando statutum generaliter loquitur, ita
ut sit aptum comprehendere non solum subditos, sed
etiam non subditos, ut si dicat: quisquis furtum fecerit in
territorio meo sit excommunicatus. Et in hoc primo membro duo casus sunt distinguendi: nam aut forensis delinquens in territorio statuentis habet scientiam statuti, aut
illud ignorat. In primo casu, idest data scientia statuti, 24
extra dubium est forensem ligari, quia forum sortitur ratione delicti, *cap. ultim. de foro competen. cap. Tuarum*, *de privileg.* Authen. *Qua in provincia*, *C. Ubi de crim. agi opor. cum concord.* de quibus luc in gloss. 2. *in princip.* & forum
sortiri, & statutis ligari à pari procedunt, *cap. Ut animarum*, *de Constitut. lib. 6.* Archid. *in cap. Quo iure*, *num. 16. 8. distinct.* Butr. post Innocen. *in rubr. de Consuetudin. n. 7. vers. Nam regulam habetis*, Seraphin. *decis.* 1018. *num. 6.*
& ita in hoc primo membro determinat gloss. 2. *hic* Host.
ante num. primum, *vers. Si vero non subditus*, Henr. Boich.
num. 15. vers. Aut scientes, Butr. *num.* 19. Cardin. *num. 2. post med. vers. Dic ergo*, Anchar. *num. 7. vers. Quandoque non subditus*, Abb. *num. 7. vers. Conclude*, Felin. *num. 4. vers. Circa primam quæstionem*, ubi alios refert, & Marian.
Socin. *num. 13.* dicens post Abb. *num. 6.* hanc esse communem opinionem Legistarum *in l. 1. C. de Summa Trinit. & fid. Cathol.* Calder. *in cap. 1. in 9. col. vers. Quinto quæro*, *supra de raptor.* & nullus discrepat.

Sed objicies: Indulgentia concessa ab Episcopo non 25
prodest in non subditis, ut est casus in *cap. Quod autem*, *supra de pœnit. & remiss.* & tamen est favorabilis: ergo &
longè minus debet eis obesse pœna statuti Episcopi imposita, quæ odiosa est, *argum. l. Cum quidam*, *ff. de liber. & posth. & cap. Odia, de reg. iur. lib. 6.* At respondetur cum Hostien. *hic num. 3.* & Henric. Boich. *num. 15. vers. Nec obstat*,
hæc fieri propter salutem animarum; idcircò enim indulgentia non prodest non subditis, ne pœnitentiæ enerventur, quod expedit animabus, *cap. Cum ex eo*, §. *Ad hæc*, *supra de pœnit. & remiss.* Sed pœna statuti afficit non
subditos, ut medicina percepta de delicto, quod commiserunt, citiùs pœnitentiam agant, quod similiter expedit
animabus, ut legitur, & notatur *in cap. Cum medicinalis*, *infra eod. lib. 6.* Quare, ut inquit Hostien. *d. num.* 30. Hanc
pœnam dilatamus, quia ipsam non odiosam, sed favorabilem judicamus, ut patet in eo, quod leg. & notat. *in cap. Si quem*, *infra eodem*, vel dic forensem ligari pœna
statuti, quia ratione delicti sortitur forum in territorio statuentis; & sic de non subdito efficitur subditus, ut in juribus supracitatis *num.* 24. Sed ratione indulgentiæ non ef- 26
ficitur subditus, cùm hoc non reperiatur jure cautum;
nam subditus quis dicitur tantummodo, vel ratione domicilii, vel ratione originis, vel ratione delicti, vel contractus, aut rei sitæ, ut *in cap. Volentes*, *de privileg. lib. 6. & in cap. Nullus*, *de tempor. ordin. eodem lib.* & hic notat Henrich. Boich. *num. 15. vers. Aut quæris*, & quia à non suo
judice nullus ligari potest, vel absolvi; meritò non subditis indulgentiæ non suffragantur, ut dicitur in prædicta
Decretali, *Quod autem*.

Sed urgebis: tempore, quo fit statutum, statuens non 27
habet jurisdictionem in actu in non subditos; unde cum
statutum assumat vires tempore promulgationis, non est
potens ad comprehendendum non subditos, cum antequam veniat casus jurisdictionem tribuens, idest patratum
delictum in loco statuti nequeat statuens suam jurisdictionem actualiter exercere, argum. *cap. 1. de offic. Ordinar. lib. 6*: ubi deciditur Archiepiscopum non posse deputare
officiales in diœcesibus suorum Suffraganeorum pro appellationibus ad eum interponendis, quia ex quo appellationes non sunt interpositæ, jurisdictionem actu exercere
non debet. Verùm respondetur objectum non obtinere in 28
statuto, sed in sententia, quæ regulariter jus præsens respicit, & super certis præteritis, vel præsentibus benè ritnatis est tantum ferenda, non autem super futuris, ut
§. *Curare*, *Institut. de action. & cap. Iudicantem*, 30. *qu.* 5.
At secus est in statuto, quia fertur super futuris, & sic in- 29
certis, ut *cap. Cognoscentes*, & *cap. fin. supra de Constitut.*
cùm enim statutum sit quædam lex, quæ semper loquitur,
l. Arianus, *C. de heret. & Manich.* nisi expressè revocetur,
semper durat, *cap. fin. supra de offic. Delegat.* & sic cùm ha- 30
beat tractum successivum injicit vinculum tempore delicti. Et hanc rationem differentiæ inter sententiam, &
statutum assignat Joan. Andr. & Cardin. *in cap. Sacro*
§. *Ca-*

§. *Caveant*, *super verb. Profuturis*, *infra eodem*; Guil. de Monte Laudun. & Gemin. *in cap. 1. super verb. A sententiis*, *de privileg. lib. 6.* quos hic refert, & sequitur Henrich. Boich. *num. 5.* ubi etiam *num. 6. & 7.* ponit alias octo differentias inter statutum, & sententiam quoad pœnam excommunicationis, quas non refero, quia ad rem præsentem non faciunt. Item propositam rationem diversitatis reddit etiam Marian. Socin. *hic num. 29.* & plerique alii, & eodem modo respondert potest ad *l. Observandum*, *ff. de offic. Proconsul.* ubi Proconsul non potest causam delegare, antequam ingrediatur provinciam, quia adhuc non habet jurisdictionem in actu, licèt habeat in habitu, & ad *l. Usuc fructus*, *ff. de stipulat. server.*

31 Ampliant nonnulli conclusionem superiùs firmatam, ut locum habeat etiamsi forensis delinquens in territorio statuentis sit ei superior, quia nihilominus data scientia ligatur pœna statuti generaliter loquentis, quod sensit Innocen. *hic post med.* ibi, *quia non est generalis*, *à contrario sensu*: necnon ibi, *licèt Archiepiscopi alias legem in subditos factam servare teneantur*. Unde si statuto Episcopi caveatur: quisquis in diœcesi mea luserit ad Azardum sit excommunicatus, si Metropolitanus ludat in diœcesi Episcopi data scientia ligatur pœna statuti, ut tenuerunt Hugo, & Barthol. Brixien. relati à Joan. Andr. *in reg. Cui licet*, *num. 9. de regul. iur. lib. 6.* Archid. *in cap. Ut animarum*, *n. 2. vers. Ego credo*, *de constit. eod. lib.* Et hanc partem sequutus fuit Paulus de Biasuciis disputandu in civitate Senensi, ut refert Marian. Socin. *hic num. 15.*

Sed contrariam opinionem probarunt Laurentius, Joannes, & Bernardus Bovincialis relati à Joan. Andr. *in d. reg. Cui licet num. 8.* Hostien. *in Summa hujus tituli*, §. *Quis valeat excommunicari*, *vers. Quid ergo*, ubi ait: certù certius teneas, quod sicut sententia, vel canon proferentem non ligat, ita nec proferentis Superiorem, Joan. Calder. *in cap. 1. supra de raptor.* Gaspar. de Calder. *in repetit. cap. Nostro*, *de pœnit. & remiss.* Petr. de Anchar. *in cap. 1. in 12. quæst. principali de constitution.* Demum pro hac opinione post prolixam disputationem concludit Joan. Andr. *in dict. regula Cui licet à num. 2.* Et idem tenet succinctè *in cap. Cum inferior*, *num. 2. de maior. & obedient.*

In hoc opinionum conflictu Henrich. Boich. *in eod. cap. Cum inferior num. 9.* credit secundam opinionem esse veriorem in foro judiciali, sed in foro pœnitentiali primam esse tenendam, quia tutior, & securior pro anima, argum. *cap. Iuvenes*, *de sponsalib. cum concordantib.* per eum allegatis. Similiter Marian. Socin. *hic num. 17.* dicit in foro judiciali communiorem, & veriorem esse secundam opinionem, sed in foro animæ sibi magis placere primam per rationem Henrich. Boich. Hoc tamen est optimum consilium, sed non præceptum, quia ubi in aliquo articulo utrinque sunt opiniones, etiam in foro pœnitentiali licitum est sequi opinionem veriorem, seu probabiliorem, licèt contraria sit tutior, *cap. Placet*, *in fine*, *de convers. conjugat. & can. Nicæna*, *31. distinct.* & fusiùs probavi *in cap. Ne innitaris*, *num. 169. & seqq. & num. 236. de Constitution.*

32 In secundo casu, idest data ignorantia statuti, subdistingue: nam aut statutum punit factum à jure communi damnatum, puta homicidium, furtum, sacrilegium, & hujusmodi: & tunc forensis utcumque ignorans ligatur pœna statuti, quia in facto generaliter damnato non po-
33 test allegari justa ignorantia. Aut punit factum aliàs non damnatum à jure, puta sal vendere, extra civitatem vel provinciam frumentum asportare, vel mercimonia deferre non solutis vectigalibus: & hoc casu forensis contraveniens pœna statuti non ligatur. Ita notabiliter distinguit gloss. 2. *hic*, cum quo concordat Butr. *n. 7. vers. Ideo ego pondero*, Anchar. Bart. & alii quos citat, & sequitur Marian.
34 Socin. *num. 36.* Quod tamen procedit si ignorantia sit probabilis, secus verò si sit crassa, vel supina, ut notat. gloss. *in cap. 2. in ver. Supina*, *de constitut. lib. 6.* Veluti si forensis in loco statuti traxerit tantam moram, ut verisimiliter debeat esse informatus de illius pœna, vel si in partibus circumstantibus id communiter statutum reperiatur, juxta notata per Bart. *in l. Cunctos populos*, *C. de summ. Trinit. & fide Cathol.* & per Joan. Andr. *in d. cap. 2.* quos refert, & sequitur Butr. *hic num. 9.*

35 Tu verò adverte, quia quoad secundam partem hujus distinctionis, scilicet ignorantes non ligati pœna statuti punientis factum à jure aliàs non damnatum, conveniunt unanimiter omnes, prout hanc esse communem opinionem omnium Doctorum attestatur Marian. Socin. *hic*
num. 49. Sed quoad primam partem scilicet, quando statu- 36
tum punit factum aliàs damnatum, Joan. Andr. *hic n. 5. vers. Imo dic*, *& in cap. 2. in glos. Ordinaria*, *in verb. Ignorantes*, *de Constitut. lib. 6.* contra gloss. nostram tenet ignorantes non ligari, quia licèt sciant factum damnatum à jure, tamen ignorant novam pœnam à statuto impositam.
In hac varietate Butr. *hic num. 9. vers. Si verò ignorat.* potat 37
primam opinionem glossæ esse veram, & Abb. *num. 9. vers. Et hæc opinio videtur*, affirmat eam esse veriorem de rigore juris: opinionem verò Joan. Andr. esse æquiorem, & sic resider Marian. Socin. luculenter disputat hunc articulum in utramque partem *à num. 26. usque ad num. 47. & num. 36.* concludit sibi placere primam opinionem glossæ, licèt fateatur esse satis dubiam: & præcipuè movetur quia cùm delinquens non ignoraverit factum à jure damnatum, videtur consensisse in omni genere pœnæ, argumen. *l. 1. §. Bestias*, *ff. de postul. & l. fin. ff. de crim. expil. hæred. cum similib.* ut per eum.

Opinioni glossæ ego etiam adhæreo, tum per rationem Marian. Socin. quæ multum stringuor, tum quia eam sequuntur ferè omnes Doctores: & multos refert idem Ma-
rian. Socin. *ad num. 36.* Sed eam limitu in pœna excommu- 38
nicationis, prout limitat Anton. de Butr. *hic num. 9. vers. Sed quidquid sit*, ubi ait se credere opinionem glossæ esse veram in aliis pœnis præterquam excommunicationis, &
paulò infra rationem reddit, quia sententia excommuni- 39
cationis regulariter non ligat nisi ex contemptu, ut *cap. Sa-*
cro, *infra eod. cum similib.* Sed ille, qui ignorat, non dici- 40
tur contemnere, ut inquit gloss. *notab. in l. Si ignorans*, *in verb. Contemnit*, *ff. Locati*: ergo nec ligari potest cùm in ignorantem non sit dare contemptum: quod non contingit in aliis pœnis: & hoc idem probat text. noster non violando litteram, secundum eum.

In dubio autem an delinquens præsumatur habere scien- 41
tiam, vel ignorantiam statuti, bonus judex arbitrabitur ex conjecturis, puta ex mora, quam ibi traxit, modica, vel magna, ut tetigi supra *num. 34.* & in dubio standum esset illius juramento, *cap. Si vero il secondo*, *supra eod.* secundum Hostien. *hic num. 1. vers. Tu autem dicas*, Henrich. Boich. *num. 15. vers. Utrum quis præsumatur*, Cardin. *n. 2. propè fin. vers. Dic ergo arbitrandum*, Abb. *num. 10.* & Marian. Socin. *num. 49. & 50.* ubi plenius declarat quando delinquens præsumatur scire, vel ignorare pœnam Statuti.

Secundum membrum principale est, quando Statutum 42
est particulare, & comprehendens certas personas duntaxat; & tunc refert: nam aut statutum loquitur de non subditis, qui sunt inferiores ipsi statuenti, puta si Patriarcha habens Archiepiscopos suffraganeos sic statuat: Quicumque Archiepiscoporum fecerit ante se Crucem ferri in provincia mea, sit excommunicatus: & tunc Innocen. *hic post med. vers. Si autem Patriarcha*, tenet statutum valere, quia in subditos, & Archiepiscopos ligari: & eum sequitur Hostien. *num. 3.* argum. *cap. Quæ contra mores*, *8.*
distinct. & Anchar. *num. 7. vers. Tertia est opinio*; Aut sta- 43
tutum loquitur de non subditis, qui sunt pares ipsi statuenti, ut si Archiepiscopus statuat: Quicunque Archiepiscoporum fecerit ante se Crucem ferri in provincia mea, sit excommunicatus: & tunc sunt opiniones Innocentius *hic circa med. vers. Unde si aliquis*, tenet statutum non valere, quia non est generale, & quia non comprehendit subditos, cùm nullus Archiepiscopus habeat subditos Archiepiscopos, contra quos non licet facere legem. Sed Hostien. *hic num. 3. vers. Quod autem Archiepiscopus*, tenet contrarium, idest Archiepiscopum ligari, & movetur per text. *in cap. Ex tuarum*, *in fin. de auth. & usu pall.* Item quia ex opinione Innocentii sequeretur, ut quis non posset facere statutum contra peregrinos delinquentes in loco jurisdictionis suæ: quod est falsum. Similiter Abb. *hic num. 7. vers. Articulus iste*: quamvis fateatur hunc articulum esse dubium, tamen dicit posse teneri opinionem Hostien. quia cùm statutum habeat tractum futurum, & sic lex territorii feratur in tempus habile, videtur statutum valere, cùm dicat jurisdictionem in territorio suo, & sequitur Marian. Socin. *num. 27.*

Ultimò quærunt hic DD. cum gloss. 2. an Statutum, 44
vel sententia duret ultra tempus statuentis, vel sententiam pro-

proferentis, & concludunt statutum durare, quia cùm sit
lex quædam, perpetuò durat, nisi revocetur expresè. In
sententia verò distinguunt, ut hic per Abb. *num.* 12. Hanc
differentiam tetigi supra *num.* 28. *&* 29. Sed latiùs pro-
sequar in quæst. sequenti in 2. *parte à num.* 50. *usque in*
finem.
45 Ex facto quæsitum est an Capitulum sede vacante potue-
rit præcipere Sacristæ sub pœna suspensionis, ne asportare,
sacram supellectilem extra Ecclesiam absque Capituli li-
46 centia: An verò hujusmodi præceptum per ingressum
Episcopi expitaverit.
47 Prima pars quæstionis est clara, quia in Capitulum sede
vacante transit omnis jurisdictio, *cap.* 1. *& cap. Cum olim*,
ubi omnes notant, *de maior. & obedien. cum concord.* Ideò-
que etiam potestas suspendendi, Bellamer. *concl.* 244. Joan.
Francis. Pavin. *de offic. & potest. Cap. Sed. vacant. in* 2. *part.*
prin. quæst. 6. *in fin.*
Et eo magis hoc casu, quia statuit circa res ad custodiam
ipsius Capituli pertinentes, ut notat Archid. & Joan. Andr.
in cap. Generalem, *de elect. lib.* 6.
48 Quod procedit etiam constituto Vicario juxta formam
Concilii Tridentini *cap.* 16. *sess.* 24. quia Vicarius exercet
jurisdictionem nomine Capituli, & propterea non abdica-
49 rut ab ipso Capitulo jurisdictio; imò in Vicarium non
transeunt quæ requirunt speciale mandatum, ut sæpius re-
spondit Sacra Congregatio Concilii.
50 Quoad secundam partem dubia est quæstio, an licentia,
vel præceptum expiret per mortem concedentis, vel præci-
pientis, quam tractant DD. in Clem. *fin. de elect.* & com-
muniter recipitur opinio negativa, quæ est Cardin. ibi *in*
5. *quæst.* sed quia res est controversa, & multi aliter sen-
tiunt, ideò quod pertinet ad hanc quæstionem, videtur ve-
51 ra distinctio glossæ 2. hic: nam aut Capitulum sede vacan-
te procedit per modum statuti; & tunc etiam si statutum
imponat pœnam pro futuro delicto, non expirat sede
plena. In hoc celebris est prææallegata quæstio Feder. de
Senis 16. *num.* 1. quæ incipit, *Capitulum Ecclesiæ Cathedra-*
lis, & dicit Pavin. *quæst.* 6. *prima partis principalis*, *num.* 4.
vers. Et fateor, se non repetisse aliquem famosum Docto-
rem contrarium tenentem; & in Episcopis est text. *in cap.*
Clericos 3. *quæst.* 4. & hic non est casus noster, quia Capi-
52 tulum non processit statuendo generaliter. Aut Capitulum
procedit per modum sententiæ, vel interdicit, qui est ca-
sus noster; & tunc præceptum expirat per mortem præci-
pientis: ad hoc est text. expressus in *l. final. ff. de pæn.*
53 Hæc distinctio in effectu est glossæ magnæ hic, ejus hæc
sunt verba: [Quid si moriatur, vel transferatur ad aliam
Ecclesiam qui tulit illam sententiam, numquid tenet post
mortem, vel recessum, ut qui contrafaciant sint excom-
municati?] videtur quod sic, quia scripta Episcoporum
anathematizant etiam post mortem, & facere possunt de-
cre rum; ita ut qui contrafaciat, puniatur, 3. *quæst.* 4. *nul-*
lus, *&c.* argum. contra: dicit lex, quod interdictum non
durat ultra jurisdictionem interdicentis, *l. ult. ff. de pæn.*
Dici potest quod interdictum, sive sententia excommuni-
cationis simpliciter lata non durat ultra tempus proferen-
tis, nisi successor etiam confirmet, & ratam habeat; sed
cùm diffiniendo statutum, seu decretum aliquod facit, li-
gat etiam post recessum, quia statuta hujusmodi perpetua
sunt, *de offic. deleg. cap. ult.* nisi expressim per successorem
revocantur. Sequitur Anton. de Butr. *hic num.* 10. ubi ait:
[Dic quod statuta, quæ ut edicta dependentiam non ha-
bent perpendiculariter super potentia statuentis, & sic
ipsam non assumit pro causa permanendi, sed producendi,
ex eo quod prodita à se vires sumunt, durant, & non ex-
tinguuntur extinctione jurisdictionis: sententia verò, quæ
perpendiculariter habuit suum effectum, & vim promo-
vendi a pronunciatione, & ab ejus potestate perpendiculari-
ter dependent, prout sententia est in fieri, quia nondum
ex contraventione laqueum injecit, extinguitur, hæc Butr.
Item Anchar. *num.* 9. [Tu dic quod quædam emanant per
viam statuti: & tunc mortuo, vel translato statuente, vel
aliter ejus jurisdictione finita ligabitur qui postea contrafe- 54
cit, *cap. ult. de offic. Leg.* Quædam emanant per viam sen-
tentiæ; & tunc aut sententia fuit purè lata, & perpetuò
ligat: si verò sententia non fertur pura, sed sub conditio-
ne; & tunc si exstat conditio post mortem judicantis, vel
extinctam jurisdictionem: & non ligat: & pro tanto di-
cit Innocent. *in cap. Pro illorum*, *de præbend.* quod si dele- 55
gatus profert excommunicationis sententiam generalem
in contradictores, & rebelles, non erit illa perpetua, sed
expirat mortuo, vel revocato delegato: & idem dicit Joan.
Andr. *ne sede vacant. cap.* 1. *lib.* 6. In Ordinario mortuo, vel
translato, quod ejus sententia conditionalis non ligabit
contrafacientem sede vacante, vel in tempus successoris.]
Item Abb. *hic num.* 12. dicens; [Numquid statutum, seu 56
sententia durat ultra tempus disponentis? Conclude, quod
statutum cùm sit lex quædam perpetuò durat, nisi revoce-
tur expresè: unde dicit Federic. quod si Capitulum sede
vacante fecit statutum, durat etiam creato Episcopo, nisi
expresè revocetur per Episcopum. In sententia dic con-
cludendo notabiliter, quod aut sententia injecit vinculum
tempore proferentis, aut non. Primo casu durat ultra 57
tempus proferentis, exemplum in excommunicatione:
unde excommunicatus per Episcopum remanet excommu-
nicatus post mortem Episcopi, *cap. Pastoralis*, §. 1. *de of-*
fic. Ordin. sed respectu processus, vel effectus producendi 58
in futurum, sententia tollitur per remotionem judicis, qui
sententiam tulit,] & idem Abb. *in cap. Cum ad hoc de*
Cleric. non residen. sub num. 9. Idem est in qualibet alia sen- 59
tentia lata generaliter sub conditione, quæ expirat per mor-
tem proferentis, ex quo non habuit in vita effectum con-
summatum. Ad idem potest adduci textum in *l. fin. ff. de pæn.* 60
ubi disponitur, ut si aliquis magistratus interdicit alicui ob
novum delictum ne exerceat certam artem, tollitur hoc
interdictum, seu prohibitio ipso facto finito magistratu il-
lius. Item Federic. *d. quæst.* 16. *num.* 6. postea quam conclu-
sit Capitulum posse facere statuta pœnalia duratura etiam
in tempus Episcopi. [Non obstat, inquit, *ff. de pæn. l. ul-*
tim. cum similib. cum ibi notat, nam illud locum habet cùm
interloquendo, vel sine cognitione alicui interdictum est
uti arte sua: secus si diffiniendo, vel legem condendo,
quod cum magna solemnitate fit.]
Contrarium censuit Joan. de Deo in hac quæst. Si Epi- 61
scopus excommunicavit Clericum, qui in proprio fundo
ædificavit Ecclesiam, si Ecclesiam illam in aliquos religio-
sos sine suo consensu transferret, quam eo mortuo, & se-
de vacante religioso loco univit: clericus est excommuni-
catus, quia sententia justa à suo judice lata, nec fuit appel-
latum, licèt lata sub conditione, *cap. Romana*, §. *caveant*,
de appell. lib. 6.
Verumtamen ejus opinio reprobatur ab Ægidio de Sou-
sa, ut per Pavin. *de off. & potest. cap. sed. vacan. quæst.* 6.
1. *part. princ. num.* 10.
Confirmantur prædicta in casu præsenti, quia Capitu-
lum prohibuit asportationem sine sua licentia: sed hanc li-
centiam non potest Capitulum concedere assumpto Epi-
scopo: ergo ejus mens fuit ligare tantùm per tempus,
quoad eum pertinebat licentiam concedere; & sic assum-
pto Episcopo interdictum non ligat ex defectu volunta-
tis interdicentis secundum ea, quæ dicta sunt supra
num. 8. *&* 12.

DE

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Clemens III.

CAPUT XXIII.

PErpendimus ex litteris tuis, quòd quidam sacerdos pro eo, quòd se filium regis falsò nominare præsumpsit, & armis acceptis seditionem fecit & guerram, à B. comite jussus est fustigari: qui posteà ejus mandato traditus patibulo expiravit: & infrà. Fraternitati tuæ duximus respondendum, quòd si memoratus sacerdos tali modo excessit, & non propulsando, sed inferendo injuriam fuit occisus: non videtur nobis quòd interfectores ejus propter hoc ad obtinendam absolutionem, Apostolicam sedem adire cogantur. Tu verò qui merita personarum benè nosti, pœnitentiam eis competentem injungas.

SVMMARIVM.

1 *EXcommunicati ob violentam manuum iniectionem in Clericum non tenentur in multis casibus adire Sedem Apostolicam.*
2 *Clericus dimisso habitu se enormitatibus ingerere perdit privilegium Canonis, & num.13.*
Sed non privilegium fori, num.4. 5. 8. & 17.
Et quid post Concilium Tridentinum, num.15.
3 *Percutiens, seu interficiens Clericum, qui dimisso habitu sævis enormitatibus se immiscuit, non est excommunicatus, & num.13.*
4 *Clericus, qui dimisso habitu ingreditur bellum, vel aggressiones, captus, debet restitui Ecclesiastico iudici.*
5 *Clericus, qui dimisso habitu, & tonsura commiscet se enormitatibus, potest puniri per iudicem secularem, licet non fuerit ter monitus, secundum unam opinionem.*
7 *Saltem si in enormitatibus diu perseveravit, secundum aliam opinionem.*
8 *Contrarium.*
9 *Privilegium Canonis quo iure interdictum fuerit.*
Facilius perditur, quam privilegium fori, ibid.
Et quid post Concilium Tridentinum, num.16.
10 *Extensio de casu ad casum fieri non debet, etiam ex maioritate rationis ubicumque potestas conceditur laicis super iuribus, & personis Ecclesiasticis.*
11 *De privilegio clericali secundum Canones est iudicandum, nec super his standum est legibus, statutis, vel consuetudinibus laicorum.*
12 *Clerici, qui dimisso habitu, & tonsura ingerunt se enormitatibus, an, & quando perdant privilegium clericale, & num. seqq. usque in finem.*
13 *Quid de privilegio Canonis:*
Et quid de privilegio fori, num. 15. & 16.
14 *Clerici habitum clericalem dimittentes ex vanitate, vel negligentia non perdunt privilegium Canonis ante trinam monitionem: secus si ex iniquitate, vel malitia.*

PErpendimus. Difficilis est hæc Decretalis quoad casus positionem; sed difficillima, & maximè intricata in materia quoad conciliationem, & extricationem jurium, quæ illi contradicere videntur, ut inquit Cardinalis Zabarella in sua solemni repetitione in principio.

1 Ad faciliorem intelligentiam præmitte Canonem, *Si quis suadente*, 17. *quæst*.4. continere duas regulas. Prima est, quod injiciens manus violentas in Clericum, excommunicatus est. Secunda, quod pro absolutione obtinenda tenetur Sedem Apostolicam adire; & quamvis hæ duæ regulæ ita se habeant ad invicem, ut una veniat in consequentiam alterius: hoc tamen non est perpetuum, quia multi excipiuntur casus, in quibus percussores Clericorum sunt excommunicati, & tamen non sunt mittendi ad Curiam pro absolutione, ut *cap. Mulieres, cap. De cætero, supra eod. & cap. Cum illorum, cap. Quamvis*, ubi complures casus exprimuntur, *& cap. ultim. infra eod.* unde non sequitur pernecesse. Percutiens Clericum est excommunicatus: ergo est cogendus adire Sedem Apostolicam. Sicut non sequitur; Non est cogendus adire Sedem Apostolicam, ergo excommunicatus non est, cùm multi incidant in hujusmodi excommunicationem, qui tamen ad Curiam non sint mittendi, ut in præcitatis juribus, & in aliis concordantibus.

Hoc præmisso, cùm in hoc cap. dicatur interfectores istius sacerdotis non esse cogendos ire ad Curiam pro absolutione: hinc emerserunt duo principales intellectus ad hanc Decretalem. Primus est, quod iste sacerdos gaudebat privilegio clericali, & ideò illius interfectores inciderent in excommunicationem, quæ est prima regula prædicti Canonis, *Si quis suadente*; sed tamen in odium dicti Sacerdotis, qui dimisso habitu seditionem fecerat, relevabantur ab onere adeundi Sedem Apostolicam, quæ est secunda regula ejusdem Canonis, & juxta hanc lecturam Cardinalis, & Marian. Socin. summant sic: Percutiens Clericum, qui habitu clericali dimisso sævis enormitatibus se immiscuit, pro absolutione ab excommunicatione, quam incurrit, non est ad Sedem Apostolicam mittendus. Hoc dicit, & secundum hunc intellectum, quem Joan. Andr. *hic num.* 3. dicit esse satis amicum litteræ, Abbas Antiquus sic ponebat casum: non est mittendus ad Curiam interfector Clerici in seditione occisi, & Abbas Siculus: Percutiens, vel interficiens clericum se dimisso habitu clericali sævis enormitatibus immiscentem non tenetur ire pro absolutione ad Sedem Apostolicam, licèt isti casus utriusque Abbatis sint generales ad utramque lecturam, ut mox patebit.

Secundus intellectus est, quod iste sacerdos non gaude- 2
bat privilegio clericali, & illius interfectores propterea non tenebantur ire ad curiam pro absolutione, quia non erant excommunicati: & secundum hanc lecturam Decretalis communiter sic summatur: Clericus dimisso habitu se enormitatibus ingerens perdit privilegium clericale, scilicet Canonis. Hoc dicit Joan. Andr. Butr. Card. Anchar. & Felin. vel aliter secundum Marian. Socin.

Percutiens, seu interficiens clericum, qui dimisso habi- 3
tu sævis enormitatibus se immiscuit, non est excommunicatus. Loquitur ergo hæc Decretalis de privilegio Ca- 4
nonis, & sic facit ad titulum; non autem de privilegio fori, quod non amittit Clericus, qui dimisso habitu, & tonsura se immiscet enormitatibus ante trinam monitionem, ut *cap. Contingit*, *il seconde*, & ibi dixi *num. 6. & num.9. infra eod.* & hunc intellectum amplectitur hic Jo. 5
Andr. *num.*5, dicens. Si clericus sumptis armis, & dimisso habitu ingreditur bellum, vel aggressiones, quoad illos, qui tunc eum percutiunt, perdit privilegium, sed non quoad forum: unde tunc captus debet restitui Ecclesiastico judici: & eumdem intellectum dicit esse veriorem, & magis communem Alex. *in cons.* 8. *Videtur super primo num.* 3. *lib.*1. & secundum hoc cons. Alex. millies, imò semper fuisse judicatum per Curiam, & Consilia Neapolitana, attestatur Grammaticus *super Constitutionibus Regni fol.*29. *col.* 1. *vers. Decimo utique.*

Non diffiteor tamen multos intelligere hoc cap. etiam 6
in privilegio fori, adeo ut clericus, qui dimisso habitu, & tonsura immiscuit se enormitatibus, puniendus sit per judicem sæcularem, etiamsi non fuerit ter monitus à Prælato suo; & hanc opinionem tamquam magis communem pluries servatam fuisse attestantur Boer. *dec.*69.*n.*16.*& seq.* & Gui-

& Guilelm. de Benedict. *in 2. part. repet. cap. Raynutius, fol.81. num.149. & seq.* secundum quam etiam decisum fuit per Parlamentum Tholosanum teste Guido Pap. *decis.* 138. *In Camera Consilii*, quos refert, & sequitur Julius Clarus *in practic. crim.* §. *fin. quæst.* 36. *vers. Quæro modo*, concludens secundum magis communes decisiones, & cosuetudine approbatas; Clericum sive io sacris, sive in minoribus constitutom, qui dimisso habitu clericali aliquod enorme delictum committit etiam nulla monitione præcedente, amittere privilegium fori, & posse à judice laico puniri, & putat ab hac opinione oon esse coosulendo, aut judicando recedendum.

7 Alii verò eamdem opinionem sequuntur in eo tantùm casu, in quo tales clerici in enormitatibus diu perseverant, & deprehenduntur in illis; ita Hostien *hic ante num.* 1. *in ver. Non propulsando*, ubi ait speciale esse in illis Clericis, qui non ex vanitate, vel negligentia, sed ex iniquitate, & malitia habitum clericalem dimittunt, & contra Deum, & justitiam, & honestatem cleri, inverecundè tyrannidi, & enormitati scelerum se immiscent, & deprehenduntur, ut ipso facto privilegium abjiciant clericale, ut hic, & in *cap. Cum non ab homine*, §. *In articulo*, *supra eodem*, & *in cap. 2. Ne Cler. vel Monach.* & hanc opinionem tamquam magis communem observari, & suo tempore observatam fuisse affirmat Stephanus Aufrer. *in tractat. de potest. sæcular. super Eccles. & person. Ecclesiast. in 1. reg. num.27. tom. 14. Tractatuum fol.* 392. quem refert Covar. *pract. quæst.* 32. *post num.* 2. *vers. Tertio hic erit*, subdens se credere eam moribus receptam in Clericis primæ tonsuræ, sed & Cassan. *super Consuetud. Burgund. fol.* 50. *num.*55. ait se vidisse hanc opinionem communiter servari.

8 Sed certè hæc opinio non probatur in hoc cap. quia loquitur de privilegio Canonis, secundum magis communem intellectum, cui multum applaudit littera, dum dicit interfectores dicti sacerdotis non esse cogendos Apostolicam Sedem adire pro absolutione obtinenda: quæ verba videntur magis congruè excommunicationi, quæ incurritur ex dicto Canone *Si quis suadente*, quàm illi, quæ incurritur propter violatum privilegium fori, per *cap. final. de immunit. Eccles. lib. 6.* Nec refragatur, quod iste Comes violaverit etiam fori privilegium, ex quo de ipsius mandato sacerdos fuit fustigatus, & patibulo traditus: & tamen tenendo secundam lecturam non incidit in excommunicationem: nam respondetur Comitem hæc mandasse uti personam privatam; & ita communiter intelligitur hoc capitulum, ut loquit Cardio. *hic num.* 5. *in prima opposit.* & *num.*8. *in 3. opposit.* Nec repugnant verba illa textus: *à B. Comite jussus est fustigari, qui postea de ejus mandato traditus patibulo expiravit*, quia possunt congruere etiam privato, quicquid contra senserit Alex. de Nævo, & ideò textus hos appellat interfectores; quod verbum propriè convenit privatis personis, & interfectores vocat non solum eos, qui presbyterum duxerunt ad patibulum, sed etiam Comitem, qui hæc fieri mandavit, ut inquit Hostien. *hic ante num.* 1. *in verb. Interfectores*; unde Comes non fuit excommunicatus ut violator privilegii Canonis, quia hoc privilegium sacerdos amiserat dimittendo habitum, & sævis se immiscendo.

9 Ratio autem cur facilius amittatur privilegium Canonis, quam fori est, quia privilegium Canonis est inductum ex consuetudine Ecclesiæ, oempè ex decreto Innocentii II. edito in Concilio Lateranen. II. *cap.* 15. licèt aliud videatur innuere Concilium Triburiense *cap.* 20. ut dixi in *cap. Cum contingat*, *num.*81. *de ætat. & qualit.* At privilegium fori est de jure divino, *cap. Si Imperator*, 96. *distin.* & Constitutiones eximentes Clericos à sæculari potestate non continent jus novum, sed sunt juris divini declarationes, ut ibi ait gloss. *penult.* & nos fusè probavimus in *cap. Ecclesia Sancta Maria*, *num.*10. *de Constitut.*

Non obstat *cap. Cum non ab homine*, §. *In articulo supra eodem*, & *cap.* 1. *de Apostat.* quia loquuntur expresse de privilegio Canonis, nec debent extendi ad privilegium fori, quod difficilius perditur, ut prædiximus.

Item non obstat *cap. Ex parte il terzo*, *de privileg.* quia ibi non constabat eos, qui habitum Clericorum in fraudem reassumpserunt, verè esse Clericos, licèt pro talibus reputarentur, ut ibi notat glos. *final.* & dixi *in cap. Contingit, il secondo*, *n.*12. *infra eodem*, post Alex. *cons.*8. *n.*3. *lib.* 1.

Non etiam obstat *cap. 2. Ne Cler. vel Monach.* ubi Clericis in fraudem deprehensis non subveoitur ab Ecclesia: nam respondetur dupliciter, ut ibi io gloss. ultim.

Rursus non obstat *cap.* 1. *de vita, & honest. Cler. lib.* 6. 10
quia loquitur de Clericis joculatoribus, & histrionibus, quia artem illam ignominiosam per annum exerceot, & cùm sit pœnale, & exorbitans, non debet extendi ad alios casus, etiam ex majoritate rationis, ut est text. notabilis io *l. Sciendum*, *ff. ad l. Pompeiam*, *de parricid.* quem ad hoc ponderat Aretin. *in c. Cum non ab homine nu.*60. & 61. *supra de judiciis*. Præterea ubicumque potestas concedatur laicis super juribus, & personis Ecclesiasticis, etiam ex majoritate rationis extensio fieri non debet, ut in *cap. Tua, il primo*, *supra de decimis*, *juncto cap. Cum in tua*, *eodem tit.* secondum Aretin. *ubi supra*.

Demum non obstat contraria consuetudo, quæ viget in 11
aliquibus tribunalibus, ut dicunt DD. supracitati *num.* 6. & 7. nam ut respondet Guilel. de Monte Laudun. & post eum Steph. Aufrer. *in repet. Clem.* 1. *num.*64. & 65. *de off. Ordinar. tom.*6. *repeten. fol.*41. de privilegio clericali secundum Canones est judicandum, nec super his standum est legibus, statutis, vel consuetudinibus laicorum; solus enim Papa generalia cleri, & clericorum privilegia potest interpretari, ampliare, vel declarare, & ex causa restringere, ut patet in *cap. Altercationis, de bigamis lib.*6. & cùm non reperiantur limitata in hoc speciali casu nisi quoad privilegium Canonis, in aliis standum erit eorum exemptioni à potestate laicali, argum. *l. Sancimus*, *C. de testament.* & *l. Præcipimus*, *in fin. C. de appellat. cum similibus*.

Cæterùm in hac materia ut planè intelligas quid certò 12
sit tenendum, cùm quæritur an Clerici, qui deposito habitu, & tonsura immiscent se enormitatibus, perdant privilegium clericale, distingue latius: aut tales Clerici fuerunt ter moniti à Prælato suo, aut non: si fuerunt ter moniti, perdunt eo ipso privilegium clericale, ut de privilegio fore est text. *in cap. Contingit, il secondo, infra eodem*, de privilegio Canonis in *cap. In audientia*, *infra eod. tit.* & de privilegio exemptionis ab oneribus laicalibus in *cap. ultim. de vit. & honest. Cleric.* & in Clement. 1. *eodem*
tit. & in hoc primo membro concordant omoes. Si verò 13
non fuerunt ter moniti, tunc subdistingue: nam aut quæris de privilegio Canonis, aut de privilegio fori: si de privilegio Canonis dic hujusmodi Clericos sive in minoribus, sive in sacris ordinibus constitutos perdere hoc privilegium eo ipso, ut est casus expressus in *dict. cap. Cum non ab homine*, §. *In articulo*, *supra eodem*, ibi: *Occisores Clericorum, aut Presbyterorum, qui contempto clericali habitu tyrannidi, & enormitati se inverecundè immiscent, in odium clericalis excessus, & terrorem, atque correctionem similium canone lata sententia minimè coercentur*. Idem probatur in hoc textu intelligendo eum de privile-
gio Canonis, prout communiter à DD. intelligitur. Nec 14
obstant jura, quæ dicunt Clericum non perdere privilegium Canonis per dimissionem habitus, & tonsuræ ante trinam monitionem, ut *cap. In audientia*, & *cap. Contingit, il secondo*, *infra eodem*. Quoniam hæc jura loquuntur de clericis, qui ex vanitate, vel negligentia dimittunt habitum, non autem in illis, qui eum dimittunt ex iniquitate, & malitia, ut in casu hujus Decretalis secundum Hostien. *hic ante num.* 1. *in ver. Non propulsando*: & est gloss. *notab. in dict. cap. Cum non ab homine*, *in verb.*
Minimè coercentur, *supra eodem*. Si verò quæris de privi- 15
legio fori: tunc refert an agatur de Clericis minorum Ordinum, an verò de Clericis in sacris. Si de Clericis minorum Ordinum, cessat omnis difficultas, quia ex jure novissimo Concilii Trident. *cap.*6. *sess.*23. nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus constitutus gaudet privilegio fori, nisi beneficium Ecclesiasticum habeat, aut habitum, & tonsuram deferens alicui Ecclesiæ inserviat, vel io Seminario Clericorum, aut in aliqua schola, vel universitate de licentia Episcopi versetur. Neque ad hoc requiritur, ut præcedat aliqua admonitio, sed eo ipso quod caret aliquo ex prædictis requisitis, perdit privilegium fori, ut ex sententia Sacræ Congregationis dixi
in cap. Si quis, *num.*21. *de foro competent.* Quare minores 16
Clerici hodie Ordine inverso difficilius perdunt privilegium Canonis, quam fori: nam illud non perdunt per solam dimissionem habitus, & tonsuræ, nisi, vel præcesserit trina monitio, ut in *dict. cap. Contingit*, *il secondo*,

do, *infra eodem*, vel sævis enormitatibus se immiscuerint, ut *hic*, & in *dict. cap. Cum non ab homine*, §. *in articulo, supra eodem*. At privilegium fori perdunt per solam dimissionem habitus, vel tonsuræ, vel servitii Ecclesiæ, licèt non fuerint tertiò moniti, nec se immiscuerunt enormitatibus, ut *in d. cap.* 6. de cujus materia vide quod plenè scripsi in *d. cap. Si quis*, *à n.* 19. *usque ad num.* 72. *de foro compet.* Si verò agitur de Clericis in sacris, tunc sunt opiniones, sed verior, & communior sententia est eos non perdere privilegium fori, ut ostensum est supra *à num* 4. *usque ad num.* 12. & hoc servat Curia, ut dixi in *cap. Cum non ab homine*, *num.* 106. *supra de iudicis*. 17

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Clemens III.

CAPUT XXV.

IN audientia nostra talis fuit ex parte tua proposita consultatio, utrùm Clerici, qui arma militaria relicto habitu clericali, gestare nullatenus erubescunt: si eis fuerit injuria corporalis illata, vel se à captione redemerint, illa Clericorum debeant immunitate gaudere, qua pro temeraria manuum injectione facta in Clericum, excommunicatus quis ipso jure notatur? Ad hæc tibi breviter respondemus, quòd cùm frustrà Ecclesiæ imploret auxilium, qui committit in ipsam, & lex sæcularium Principum huic responso satis efficax afferat argumentum, qua manifestè cautum habetur, matronam, cujus pudicitia attentata fuerit, non posse injuriarum agere, si in veste meretricali fuerit deprehensa: hujusmodi Clerici si à Prælatis suis tertiò commoniti, militaria noluerint arma deponere, de privilegio Clericorum subsidium aliquod habere non debent.

SVMMARIVM.

1 *CLericus ut laicus incedens tertiò monitus non resipiscens perdit privilegium clericale.*
2 *Clericus, qui deposito habitu arma militaria gestat, non perdit privilegium clericale ante trinam monitionem, nisi etiam sævis enormitatibus se immisceat.*
3 *Talis quis esse præsumitur in quali habitu reperitur.*
4 *Matrona pudicitiam attentans in habitu meretricali deprehensa non tenetur de iniuria.*

1 I*N audientia*. Clericus, qui à Prælato suo tertiò monitus arma militaria non deponit, perdit privilegium clericale. Hoc dicit secundum Joan. Andr. cum quo Butr. Card. & cæteri concordant: vel generalius secundum Abb. Clericus ut laicus incedens, tertio monitus non resipiscens, perdit privilegium clericale. Hoc dicit, & loquitur specificè de privilegio Canonis. Idem tamen juris est in privilegio fori, ut *cap. Contingit*, *il secondo infra eodem*, & in privilegio immunitatis ab oneribus laicalibus, ut in *cap. ult. supra*, *de vit. & honest. Clericor.* & in Clem. 1. *eod. tit.*

2 Nota primò ibi, *Qui arma militaria relicto habitu clericali gestare nullatenus erubescunt*. Clericos non amittere privilegium clericale ex eo, quod in habitu laicali arma militaria gestant, nisi ter moniti non desistant; & ita hic est casus apertus secundum omnes. Sed tu hoc limita, nisi simul arma militaria assumant, & enormitatibus se immisceant, quia tunc cùm assumant actum omnino contrarium ordini clericali, statim perdunt privilegium sine ulla admonitione, ut hic à contrario sentit glossa Bernardi post casum, & firmat Innoc. *in cap.* 1. *num.* 3. *vers. Sed alii contradicunt*, *de Apostat.* & Alex. *cons.* 8. *Videtur super primo*, *num.* 3. *lib.* 1. Alias declarationes ad regulam hujus Decretalis posui in *dict. cap. Contingit*, *il secondo infra eod.* ubi plenè videas à *num.* 6. *usque ad num.* 25. & ad jura, quæ videntur oppositum innuere videlicet *cap. Perpendimus*, *supra eodem*, *& cap. Ex parte*, *il terzo de privileg.* respondi in prædicta Decretali *Contingit*, *num.* 12. *&* 13.

Secundò nota ibi; *Si in veste:* quod talis quis esse præsumitur in quali habitu reperitur, ad hoc *cap. Si iudex laicus*, *de sentent. excommun. lib.* 6. ibi: *Iustum est enim*, *ut ipso talis*, *quem gestat ex habitu quousque appareat aliud*, *præsumatur qualis is esse*, *cuius fert habitum*, comprobatur *cap. Vt Apostolica*, *de privileg. eodem lib. cap. Si vero*, *supra eodem*, *& l. Item apud*, §. *Si quis virgines*, *ff. de ritu* 3
mupt. ubi est casus secundum Bart. *in summ. text.* Quo fit, 4
ut si quis attentaverit pudicitiam matronæ in veste meretricali deprehensæ, de injuria non teneatur, ut hic in littera, & in *d.* §. *Si quis virgines:* non enim injuriatur matrimonio qui ipsum ignoravit, *l. Si ea*, *C. de adul.* ut *hic in gloss. in ver. iniuriarum*, ubi habes alia similia. An autem percutiens laicum credens percutere Clericum incidat in Canonem, conclude ut in eadem glos. quæ communiter tenetur: & quid si credidit percutere Titium laicum, & in persona errans percussit Martinum Clericum, vide gloss. *in cap. Si verò*, *in ver. Ignoraverit*, & ibi Doctores, *supra eod.* & quod plenè scripsi *in cap. Ad audientiam*, *supra de homicid. in quæst.* An mandans committi homicidium in personam unius, si sequatur in personam alterius, irregularis sit ex homicidio voluntario *à n.* 53. *usque ad num.* 72.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Innocentius III. Archiepiscopo, Decano, & Praecentori Lugdunen.

CAPUT XXVII.

CUm pro causa, quæ inter G. & F. Cabilonen. Ecclesiæ Archidiaconos vertebatur, eis concesserimus auditorem: procurator G. allegavit, quòd cùm F. Archidiaconus in succentorem in communi dormitorio manus injecisset temerè violentas, & eum traxisset verberando per claustrum: tu frater Archiepiscope eum, ob violentam manuum injectionem, & violationem immunitatis Ecclesiæ, fecisti excommunicatum publicè nuntiari: & infrà. Discretioni vestræ mandamus, quatenus si vobis constiterit dictum F. Archidiaconum ob duplicem causam excommunicatum fuisse, & expressisse tantùm alteram in litteris, quas super absolutione sua impetravit: ipsum tamquam excommunicatum satisfacere Ecclesiæ suæ pro altera, monitione præmissa, cogatis.

S V M M A R I V M.

1 *EXcommunicatus ex pluribus causis, si in absolutione omnes non expressit, non habetur pro absoluto.*
2 *Excommunicatione una, vel pluribus ligatus, & ex pluribus causis, an possit absolvi unica absolutione.*
3 *Claustrum Ecclesiæ violans dicitur violare immunitatem ipsius Ecclesiæ.*
4 *Immunitatis privilegium non restringitur ad portas, vel parietes Ecclesiæ tantum; sed extenditur circumquaque per 40. vel 30. passus.*
5 *Absolutio à censuris ob violatam immunitatem ecclesiasticam in terminis Bullæ Gregorii XIV. an sit Sedi Apostolicæ reservata, & num. seqq. usque in fin.*
6 *Immunitatem Ecclesiæ violantes inde extrahendo personas, vel res de iure veteri non erant excommunicati, sed excommunicandi.*
7 *Incendiarii, & effractores ecclesiarum incidunt in excommunicationem Sedi Apostolicæ reservatam.*
8 *Immunitatem Ecclesiæ violans in claustro laicum verberando an sit excommunicatus, & n. seqq.*
9 *Denuntiatio non addit vinculum.*
10 *Violentia corporum maior est quàm rerum.*
11 *Casus violationis immunitatis Ecclesiæ à DD. qui scripserunt ante Paulum II. recensentur inter casus Episcopales ex consuetudine, & n. 34.*
12 *Violantes libertatem ecclesiæ in terminis Bullæ Cœnæ non incidunt in excommunicationem Papæ reservatam, nisi id fecerint per viam statuti, vel consuetudinis, & n. 14. & 34.*
13 *Opinio Episcop. Montis Marani sententis absolutionem in terminis Bullæ Gregorii XIV. non esse reservatam expenditur.*
15 *Refellitur & n. seqq. usque in fin.*
16 *Libertatis ecclesiasticæ offensa est casus Papæ reservatus in Extravag. Pauli II. & Sixti IV.*
17 *Iuramentum præstari non potest per relationem ad scripturam iuratam.*
18 *Pro forma exigit specificam mentionem, & formalitatem verborum.*
Præstari debet corporaliter, & requirit pro forma tactum scripturarum, n. 20.
Sub dictione, & cætera, *non includitur, n. 22.*
Nec sub obligatione Camerali, n. 23.
19 *Relativa dispositio non sufficit in iis, quæ sunt formalia, ut in guarentigia.*
21 *Forma impleri debet in specie, & non per æquipollens.*
24 *Casuum reservatio non requirit formalitatem verborum, & potest fieri per relationem ad aliud, & n. seqq.*
25 *Constitutio nova per relationem ad ius commune perinde operatur, ac si ius commune esset in ea insertum.*
26 *Relatum verè, & propriè dicitur esse in referente.*
Imò dicitur pars referentis, n. 30.
Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.
27 *Iuramentum est vinculum personale, nec transit in successorem.*
28 *Reservatio afficit etiam successorem, si fiat per modum legis, seu statuti.*
29 *Expressio per relationem ad aliud sufficit etiam in his quæ specificam mentionem requirunt.*
31 *Reservatio absolutionis potest dici pœna.*
32 *Immunitas, & libertas ecclesiastica an, & in quo differant.*
33 *Immunitas Ecclesiæ quid sit.*
35 *Extravagans*, Inter cunctas, de Privilegiis, *quæ violationem immunitatis Ecclesiasticæ ponit inter casus reservatos ex consuetudine fuit revocata in Concilio Viennensi.*
36 *Absolutio à censuris ob violatam immunitatem in terminis Bullæ Gregorianæ recensetur inter casus Papales in decretis Clementis VIII.*

C*Vm pro causa*. Excommunicatus ex pluribus cau- 1
sis, si in absolutione omnes non expressit, non
habetur pro absoluto. Hoc dicit Joan. Andr. Butr. Card.
& Anchar. vel aliter secundum Abbatem, Felinum, & Marian. Socin. ligatus pluribus excommunicationibus, licet
ex eodem facto, obtinens absolutionem expressa una causa, seu una excommunicatione, non habetur pro absoluto
quoad aliam. Hoc dicit. Generaliter autem an ligatus una, 2
vel pluribus excommunicationibus, & ex pluribus causis absolvi possit unica absolutione, an verò sint necessariæ plures, Doctores non conveniunt, ut hic in glos. 2. Sed placet magistralis distinctio Abbatis *num. 6. vers. Sed conclude, vel latius distingue*, ut per Henric. Boich. *in princ.* & Covarr. *in cap. Alma mater, hoc tit. lib. 6. par. 1. §. 11. num. 13. vers. Quid autem de illo*, ubi hunc articulum explicat dilucidè per septem conclusiones, quas per te videas. Decretalis dividitur in duas partes. Prima narrat casum. Secunda dat judicem ibi, *Discretioni*.
Nota primò, ibi, *& eum traxisse verberando per claustrum*: 3
quod violans claustrum alicujus Ecclesiæ, dicitur violare
immunitatem ipsius Ecclesiæ, & est ratio, quia privilegium 4
immunitatis non restringitur ad portas, vel parietes Ecclesiæ tantùm, sed per quadraginta, vel saltem per triginta passus extenditur circumquaque, *ut c. Sicut antiquitus, & c. Quisquis 17. q. 4.* & hic notant Hostien. *n. 2.* Jo. Andr. *n. 7.* Abb. *in ult. notab.* Felin. *n. 2.* & Marian. Socin. *n. 10.* Turrecrem. *in cap. Cùm devotissimam num. 4.* & ibi etiam Præposit. *num. 2. 12. quæst. 2.* Meritò claustrum Ecclesiæ inhærens gaudet immunitate ipsius Ecclesiæ: ex quo infertur, ut sicut non potest quis capi in Ecclesia, ita nec in claustro Ecclesiæ, ut per Abb. & Felin. *ubi supra*, facit text. *in l. Præsenti*, & quod ibi notat Bart. *n. 2. C. de his, qui ad Eccl. confug.*

Secundò nota ex textu argum. pro, & contra, quòd violans Ecclesiæ immunitatem est ipso jure excommunicatus: sed hoc latius examinabitur infra *num. 6.* Hodie hoe est expeditum per jura extravagantium, & per Constitutionem Gregorii XIV. hac de re editam, ut mox dicitur.

5 QUÆRO, utrum absolutio à censuris ob violatam immunitatem ecclesiasticam juxta terminos Constitutionis Gregorii XIV. quæ incipit, *Cùm alias nonnulli* : Sit Sedi Apostolicæ reservata, necne.

In vim prædictę Constitutionis qui extrahunt reos ab Ecclesiis contra formam ibi præscriptam, ipso facto incidunt in censuras, & pœnas, quæ contra libertatis juris, & immunitatis ecclesiasticæ violatores per sacros Canones, & Concilia generalia, Pontificumque Constitutiones sunt promulgatæ; idque certum est & citra controversiam. Sed quænam sint ejusmodi censuræ, ac pœnæ, quoniam ex Constitutio non aperit, inspiciendum erit, an ex sacris Canonibus, Conciliis, vel Constitutionibus Apostolicis, ad quæ omnia se refert Constitutio statuta sit censura aliqua Sedi Apostolicæ reservata contra hujusmodi violatores.

6 Porrò *in cap. Sicut antiquitus* 17. *q.* 4. statuitur, ut qui confinia Ecclesiarum confringere tentaverit, aut personam hominis, vel bona ejus inde subtraxerit, nisi publicus latro fuerit, quousque emendet, & quod rapuerit reddat, excommunicetur. In canone *frater eadem cauf. & quæst.* Gelasius jubet arceri ab ingressu Ecclesiæ, qui aliquem ab Ecclesia violenter abstraxerit. Joannes VIII. *in c. Quisquis ead. quæst.* [Si quis, inquit, Domum Dei violaverit, & aliqua inde abstulerit, donec in Conventu admonitus legitimè satisfaciat, sciat se communione privatum,] aliàs legitur, [sciat se fore communione privatum,] ut ibi notatur in margine, & infra: [qui Ecclesias infringunt, & deposita vel alia quælibet exinde abstrahunt, damnum novies componant, & immunitatem tripliciter, & veluti sacrilegi Canonicæ sententiæ subigantur,] Alex. II. *ibid. in c. Si quis deinceps*: eum, qui clericum ab Ecclesia expulerit, jubet Canonicæ pœnitentiæ, atque depositioni subjacere, ac si contumax fuerit, excommunicari, August. *Epist.* 187. *ad Bonifac.* eum qui hominem ab Ecclesia rapuit, communione interdici, ut refertur loco citato *in cap. Miror* Concilium Toletanum duodecimum *cap.* 10. Diffinivit, ut nullus audeat confugientes ad Ecclesiam, vel residentes inde abstrahere; ac deinde statuit, si quis hoc decretum tentaverit violare, ecclesiasticæ excommunicationi subjaceat, & severitatis Regiæ feriatur sententia, *cap. Diffinivit ead. cauf. & quæst.* Concilium Aurelianense relatum ibi cap. seq. idipsum decrevit, & violatores Ecclesiæ immunitatis non solum à communione Ecclesiæ, verùm etiam Catholicorum convivio jussit separari. Concilium Tridentinum *c.* 20. *sess.* 25. tantum innovat Canones, & Concilia generalia omnia, necnon alias Apostolicas sanctiones in favorem Ecclesiarum, libertatis ecclesiasticæ, & contra ejus violatores editas.

7 Ex his patet violatores immunitatis ecclesiasticæ ex veterum Canonum sententia esse excommunicandos, sed non esse ipso facto excommunicatos, exceptis incendiariis, & effractoribus Ecclesiarum, qui ipso facto incurrunt excommunicationis sententiam Sedi Apostolicæ reservatam, *ut cap. In litteris*, & ibi glos. *in verb. Anathematis supra de raptoribus*, *& cap. Tua nos*, *& cap. Conquesti supra eodem*, & de incendiariis, & effractoribus intelliguntur duo Capitula quæ in oppositum consuetum est allegari, videlicet *cap. Canonica* 11. *q.* 3. *& cap. Omnes* 17. *q.* 4. alii verò non sunt excommunicati ipso jure, sed excommunicandi, ut not. glos. *in d. cap. Conquesti in verb. Excommunicatos nuntietis*, *& in dict. cap. Tua nos in verb. Publicati*, *supra eodem*.

8 Sed prædictis multum videtur obstare hæc Decretalis:
nam iste Archiepiscopus fecit publicè denunciari excommunicatum
Archidiaconum ob duplicem causam videlicet,
quia in Clericum manus injecerat violentas, & quia
eum traxerat verberando per claustrum, ut in littera. Ergo
etiam ex hac secunda causa violationis claustri prius erat
9 excommunicatus à jure, quoniam denunciatio non addit
vinculum *cap. Pastoralis de appellat. glos.* 3. *in d. cap. Tua
nos*, *supra eodem*, & secundum hoc idem esset si in claustro
laicum verberasset, arg. *d. cap. Omnes* 17. *q.* 4. & hunc
intellectum approbat Host. *hic n.* 2. quia inferentes vim in
Ecclesia, & quæ intus sunt spoliantes sunt excommunicati.
10 Ergo multò fortiùs in ipsa homines verberantes, quia major
est violentia corporum quam rerum, argum. *cap. Præcipimus*
12. *quæst.* 1. *cap. Cum infirmitas in fin. supra de
pænit. & remiss. l. Sancimus, la prima C. de sacros. Eccles.*

Huic objectioni ita respondetur: Papa hic narrat factum Archiepiscopi, sed illud non approbat, quia potius in dubium revocat, dum dicit: [si vobis constiterit dictum Archidiaconum ob duplicem causam excommunicatum fuisse] ex his enim verbis apparet Papam dubitasse de excommunicatione; hoc autem verificari non potest in excommunicatione lata à jure, quia in Papam, qui habet omnia jura in scrinio pectoris non cadit juris ignorantia, *ut cap.* 1. *de constitut. lib.* 6. Tantùm ergo dubitavit, num Archidiaconus incidisset in excommunicationem latam ab homine, quia fortè lata fuit sententia ab Archiepiscopo, ut quicumque violaret Ecclesiæ immunitatem, esset excommunicatus, ut notat glos. 1. *hic in fin.* Innoc. *in princip. in verb. Violationem*, & Archid. *in cap. Omnes num.* 1. 17. *q.* 4. Argumentum verò à rebus ad personas, quo utitur Hostien. assumit pro fundamento id, de quo disputatur, quia supponit abstrahentes res ab Ecclesia esse excommunicatos, quod est falsum, ut ex dictis constat, & in oppositum est text. clarus *in c. fin. supra de furtis*, ubi etiam rapiens sacra vasa non est excommunicatus ipso facto, & ita tenet hic glos. 1. Innoc. *in princ. in verb. Violationem*, *& num.* 2. ubi exponit verbum, *duplicem*, idest ob injectionem manuum ipso jure, & violationem claustri ab Episcopo latam, Joann. Andr. *n.* 7. ubi concludit cum glos. contra Hostien. Butr. *num.* 13. *vers. Prædicta vera*, dicens sacrilegum esse excommunicatum ipso jure ubi Clericus verberatur; Si verò Laicus in Ecclesia verberatur, sic verberantem ratione loci non incurrere ipso jure excommunicationem majorem, Cardin. *in princ. vers. Item colligunt aliqui*, dicens hoc verius, *& num.* 1. *in fin. in* 4. *opposition.* ubi dicit glossam veram, Anchar. *num.* 4. *vers. Sed opponitur*, & Abb. *n.* 5. & hoc teneas.

Itaque hoc veteri jure inspecto nulla censura (nedum 11
Sedi Apostolicæ reservata) statuta erat ipso jure in eos,
qui aliquem ab Ecclesia extraherent. Ideò Doctores quotquot ante Paulum II. scripserunt, vel qui notitiam non habuerunt constitutionis ab ipso editæ unanimes tradiderunt, violantes hoc modo immunitatem Ecclesiæ præter incendiarios, & effractores non esse ipso jure excommunicatos, sed excommunicandos. Inter quos recensentur Goffred. & Hostien. sibi contrarius *in Summ. de Immunit. Eccles. in fin.* Asten. *ibidem art.* 7. Silvest. *in verb. Immunitas* 3. *in fin.* Joan. Faber. *in l.* 2. *Cod. de his, qui ad eccles. confug.* Abb. *in cap. pen. in fin. de immunit. eccles.* & alii plures apud Renugium *in tract. hac de re edito quæst.* 9.

Qua etiam ratione qui casus reservatos collegerunt,
violationem ecclesiasticæ immunitatis posuerunt inter casus
Episcopales ex consuetudine, ut Silvest. *in verb. Casus
sub num.* 4. & Armill. *ibid. n.* 6. Habita scilicet ratione
veterum Canonum, & in specie Constitutionis Benedicti
XI. quæ incipit, *Inter cunctas*, quæ tamen fuit postea 12
revocata, ut inferiùs dicetur & Cajetan. *in Summ. in verb.
Excommunicatio cap.* 31. Scripsit non omnes violatores ecclesiasticæ
libertatis incidere in censuras reservatas Papæ,
sed solum, qui illas violant statutis, vel consuetudine:
quod etiam scripsit Navarr. *in Manuali cap.* 27. *n.* 117.
Verùm uterque ipsorum loquitur in terminis Bullæ Cœnæ,
quæ revera non afficit nisi violantes immunitatem
ecclesiæ per viam statuti, vel consuetudinis, ut in §. 15.
neuter tamen exprimit an in aliis casibus violatio hujusmodi
sit reservata per sacros Canones, vel Apostolicas 13
Constitutiones. Episcopus tamen Montis Marani, quem
novissimè sequutus est Stephanus Gratianus *disceptat. forens.
tom.* 3. *cap.* 414. & alii nonnulli ex modernioribus
in sua praxi Archiepiscopali, *cap.* 18. *num.* 3. interpretans
hanc ipsam Gregorii XIV. Constitutionem opinatus
est absolutionem hoc casu non esse Sedi Apostolicę reservatam,
sed ad Ordinarium pertinere. Movetur primò
per regulam *cap. Nuper infra eodem*, ibi: quia tamen
conditor Canonis ejus absolutionem sibi specialiter
non retinuit eo ipso concessisse videtur facultatem
aliis relaxandi. Deinde quia in Bulla Cœnæ non om- 14
nes violatores immunitatis Ecclesiæ excommunicantur,
sed statuentes dumtaxat, *ut in cap. unic. de his
quæ vi met. cauf. lib.* 6. Ultimò quia Gregorius decrevit
violantes immunitatem incidere in censuras, nulla
facta mentione reservationis; quæ tamen qualitas,
cum

cùm requirat specialem mentionem *per dict. cap. Nuper*,
non includitur in dispositione referente per text. *in cap.*
penult. de iureiur.
15 Quibus tamen non obstantibus verius videtur absolu-
tionem ab his censuris esse reservatam Summo Pontifici ex
infrascriptis.
16 Primò per text. ad litteram *in cap. Etsi Dominici de pœ-*
nit. & remiss. in Extravag. *com.* ubi Paulus II. statuit, ut
in quibuscumque concessionibus, & facultatibus absolven-
di certi casus tamquam specialiter Sedi Apostolicæ reserva-
ti semper intelligerentur excepti: & inter hoc primo loco
enumerat offensam ecclesiasticæ libertatis. Quod simili-
ter & Sixtus IV. postea decrevit in Extravagant. ejusdem
initii sub eodem tit. ubi sub pœna excommunicationis latæ
sententiæ prohibet quibuscumque sacerdotibus, ne præ-
textu cujusvis facultatis quemquam absolvant à casibus ibi
expressis absque speciali ejus licentia: & inter hos casus im-
mediatè recenset offensam ecclesiasticæ libertatis. Cujus
quidem Constitutionis meminit Cajet. *in sum. verb. Excom-*
municatio c. 77. ostendens excommunicationem in casibus
ibi expressis esse Papalem.

Quamobrem cùm per Constitutionem Gregorii XIV.
extrahentes aliquem ab Ecclesiis incidant in censuras à
Constitutionibus Apostolicis promulgatas contra violato-
res ecclesiasticæ immunitatis, quinimò & libertatis, ut
inferius dicetur, & per Constitutiones Apostolicas Pauli,
& Sixti excommunicatio ob violatam libertatem Ecclesiæ
sit Pontifici reservata, apertè sequitur, ut ex Constitu-
tione Gregorii absolutio ad alium non spectet, quàm
ad Summum Pontificem. Atque ita eliditur primum
motivum Episcopi Montis Marani, quòd hoc casu ab-
solutio non reperiatur expressè reservata: nam contra-
rium colligitur ex dictis Extravagantibus, quas fortè ipse
non vidit.
17 Ideòque nec urget secundum illius motivum, quòd
Gregorius etsi censuras irrogaverit, nullam tamen expres-
sam mentionem fecerit reservationis, ut requirebatur per
text. *in d. cap. Nuper, juncto cap. penult. de iureiuran.* nam
respondetur dispositionem *d. cap. pen.* esse specialem in ju-
ramento, quòd per relationem ad aliud præstari non po-
18 test; tum quia pro forma exigit specificam mentionem,
& formalitatem verborum, quemadmodum declarat An-
ton. de Butr. *in d. cap. penult. num.* 1. & Socin. *cons. 99. Se-*
renissimus Rex num. 52. *vers. Septimo dicitur lib.* 3. In iis au-
19 tem, quæ sunt formalia, ut in guarentigia, non sufficit
relativa dispositio, Cravett. *cons. 668. num. 6. & seqq.* & ita
intelligendus est Dec. *in cap. Consuluit, il secondo, col. 2. n.* 10.
20 *vers. Sed tamen non videtur, de appellat.* Tum quia præsta-
ri debet corporaliter, & requirit pro forma tactum scriptu-
rarum *cap. Hortamur* 3. *q.* 9. & tradit glos. *in cap. Ut circa*
in ver. Corporali de elect. lib. 6. & Abb. post Host. *in d. cap.*
21 *penult. num.* 10. *de iureiur.* forma autem impleri debet in spe-
cie, & non per æquipollens ut in juramento, est text. *in l. Qui*
per salutem ff. de iureiur. & notat glos. prælleg. & genera-
liter tradunt Bald. & DD. *in l.* 1. *ff. de liber. & posthum.* Oldt.
cons. 304. *Infrascriptæ conclusiones in princip. num. 2. vers.*
Circa hoc namque, plenè Alex. *cons.* 212. *Ponderatis iis in*
princ. lib. 6. & in his terminis Dec. *in d. cap. Consuluit n.* 11.
22 Ideòque sub dictione, *&c.* juramentum non includitur,
secundum Butrium *in d. cap. penult. num.* 2. quod Abb. ibi
dicit esse notabile *col. penult.* & sequitur Dec. *in cap. Nam*
concupiscentia in 2. lectur. num. 5. de Constitut. & eodem
23 modo, si quis se obliget in forma Cameræ, quamvis obli-
gatio Cameralis de consuetudine habeat juramentum; ta-
men non censetur jurata nisi expressè sit dictum; & ita
juravit, Galles. *de obligat. Camer. tit. de instrum. q. 2. n.* 17.
24 *vers. Sed diligenter, cum seqq.* At reservatio non est bujus-
modi, quia licet casus intelligatur alteri concessus, nisi
illum Pontifex specialiter toti reservaverit; tamen cùm id
nullam formalitatem requirat, ut juramentum, nihil pro-
hibet quominus fieri possit per relationem ad sacros Cano-
25 nes, in quibus reservatus reperitur, ut Gregorius fecit;
nova enim Constitutio per relationem ad jus commune
esset in ea insertum, & incorporatum, ut ait Angel. Aret.
26 *cons. 36. Videtur num.* 18. & relatum verè & propriè dici-
tur esse in referente, *l. Asse toto ff. de hared. institutn.* Bald.
cons. 212. *Ea, quæ veniunt lib.* 5. Dec. *cons.* 647. *Requisitus*
num. 3. Cravett. *cons.* 45. *Quidam homines n.* 4.
27 Præterea ut Bald. inquit *cons.* 347. *Imperator in princip.*

Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

lib. 1. Juramentum est character, cujus forma, & figura
substantiæ est in anima jurantis; ideò est personale, nec
transit ad successorem. At reservatio etiam successorem af- 28
ficit, saltem si fiat per modum legis, seu statuti, ut patet
in prædicta Extravag. *Etsi Dominici de pœnit. & remiss.* &
in omnibus reservationibus clausis in corpore juris, de
quibus per Sylvest. & Summistas *in verb. Casus*: unde pa-
tet non benè in hac materia inferri à juramento ad reserva-
tionem, quæ nec formalitatem verborum, nec actum cor-
poralem requirit, nec personalis est. Et quamvis debeat 29
fieri expressè, tamen paria sunt aliquid nominatim expri-
mi, vel per relationem, *l. Ait Prætor*, §. 1. & ibi notat Bart.
in princip. ff. de re iudic. Paul. de Castro *cons. 91. In causa*
appellationis in fin. lib. 1. Paris. *cons.* 122. *Clarissimus col.* 2.
num. 3. & seq. lib. 1. Quinimò relatum dicitur para refe- 30
rentis, *cap. Cum venerabilis de excess. Prælat.* Alex. *cons.*
35. *Viso processu n. 8. lib.* 4. quod procedit etiam in materia
pœnali secundum Bald. *cons.* 13. *Magnifico lib.* 5. Natt.
cons. 204. *num.* 12. Surd. *cons.* 288. *num.* 14. Atque ita idem
fuit statuere, ut violatores immunitatis incidant in censu-
ras Constitutionum Apostolicarum, atque statuere, ut inci-
dant in censuras reservatas, cùm censuræ contra violatores
hujusmodi sint Papæ reservatæ per Apostolicas Constitutio-
nes Pauli II. & Sixti IV.

Quod eò magis procedit, quia Constitutio Gregorii ex- 31
trahentibus aliquem ab Ecclesiis imponit non modo cen-
suras, sed etiam pœnas à Constitutionibus Apostolicis pro-
mulgatas contra violatores ecclesiasticæ immunitatis, &c.
reservatio autem, de qua in dictis Extravagantibus pœna
dici potest, tum ob difficultatem adeundi Summum Pon-
tificem, ac veniæ impetrandæ; tum quia reservationis idem
est finis, ac pœnę, ut colligitur ex iisdemmet Extravagan-
tibus; *Ne cuiusvis remissionis, vel facultatis obtentu Chri-*
sti fideles procliviores ad illicita imposterum committenda
reddantur, aut veniæ facilitas peccandi eis tribuat incenti-
vum. Imò reservatio sive Apostolica, sive Episcopalis tam-
quam gravis subditis adjici non debet, nisi atrocioribus
quibusdam, & gravioribus criminibus, ut habetur in
Concil. Trident. *cap. 7. sess. 14. de cas. reservat.* unde Sua-
rez *de pœnit. dist. 30. sect. 4. n. 2. in fin.* appellat reservationem
onus pœnitentium, ut à peccatis arceantur. Ergo Consti-
tutio Gregoriana hanc quoque pœnam reservationis impo-
nit extrahentibus aliquem ab Ecclesiis.

Rursus non obstat, quod Constit. Gregorii innovet 32
censuras promulgatas contra violantes immunitatem eccle-
siasticam; Constitutiones autem Pauli & Sixti reservent Se-
di Apostolicæ offensam libertatis, non autem immunitatis
ecclesiasticæ. Nam etsi Cajet. *in summ. de immunit. Eccles.*
vers. 6. dixerit, ad discernendum censuras Canonum, &
casus reservatos distinguendum esse inter ecclesiasticam
immunitatem, & libertatem, & per immunitatem in-
telligendam loci sacri exemptionem, per libertatem verò
exemptionem personæ ecclesiasticæ, itaut propterea reus
violatæ immunitatis non incidat in pœnas violatæ liber-
tatis.

In hoc tamen Cajetan. reprobatur à Covar. *lib. 2. var.*
resolut. cap. 20. num. 1. ubi ostendit etiam ad censuras
discernendas unum, & idem esse immunitatem, ac li-
bertatem ecclesiasticam, quòd etiam docuit Cardin. *in*
cap. Perpendimus num. 12. supra eod. Felin. *in cap. Ec-*
clesia Sancta Maria num. 69. vers. Et ideo de Constitut.
Sylvest. *in verb. Immunitas 1. num. 1. in fin.* Asten. Angel.
& alii Summistæ *ibid.* unde Goffred. *eodem tit.* Immu-
nitatem diffinit esse libertatem, quæ competit ecclesia-
sticis personis, & rebus ad eas spectantibus; & secun-
dum Archidiaconum *in cap. Cum devotissimam num.* 3.
12. *quæst.* 2. Immunitas, & libertas, vel securitas ipsius 33
Ecclesiæ; & consentiunt ibi Bellam. *num.* 5. & Gemin.
num. 2.

Deinde quod omnem tollit difficultatem, Gregorius
innovat pœnas à sacris Canonibus promulgatas non so-
lum contra violatores immunitatis, sed etiam libertatis
ecclesiasticæ ibi: *Declaramus eum ipso facto censuras, &*
pœnas ecclesiasticas incurrere, quæ contra libertatis, iuris,
& immunitatis ecclesiasticæ violatores per sacros Cano-
nes, & Conciliorum generalium, nostrorumque prædecesso-
rum Constitutiones sunt promulgatæ. Quod cùm ita
sit hunc casum esse Papalem videtur probari hoc argu-
mento.

Ex Constitutione Gregorii extrahentes reos ab Ecclesiis incidunt in censuras à Constitutionibus Apostolicis promulgatas contra violatores libertatis ecclesiasticæ: sed censuræ à Constitutionibus Apostolicis promulgatæ contra violatores libertatis ecclesiasticæ sunt Sedi Apostolicæ reservatæ in dictis Extravag. ergo ex Constitutione Gregorii extrahentes reos ab ecclesiis incidunt in censuras Sedi Apostolicę reservatas.

Ad hæc ecclesiasticam violare immunitatem, ut ait Cajet. *in summ. eodem tit. in princ.* est tamquam generale peccatum ad omnes sacrilegii species; violatur siquidem ecclesiastica libertas injuriam inferendo, & personis, & locis, & rebus sacris. Et Gregorius in d. Constitutione innovavit pœnas omnes contra singulas sacrilegii species à sacris Canonibus inflictas, ut indicant verba illa Constitutionis: *Declaramus autem censuras & pœnas easdem incurrere, qui contra libertatis, juris, & immunitatis ecclesiasticæ violatores,* &c. verbum enim libertatis ad personas refertur, verbum juris ad bona, verbum immunitatis ad loca: sed violantes, seu offendentes personas, bona, & loca in certis casibus incidunt in pœnas, & censuras Sedi Apostolicæ reservatas, ut de personis est expressum *in c. Si quis suadente* 17. q. 4. *in c. Non dubium, cap. Porrò, & cap. Ea noscitur supra eod. & in hoc c. cum multis concordan.* De bonis patet in casibus *c. Clericis §. Nos igitur de immunit. Eccles. l. 6. & c. Quicumque de sent. excomm. eod. lib. de locis* juxta terminos *c. Conquesti, & c. Tua nos supra eod.* ergo & violantes immunitatem in terminis prædictæ Constitutionis.

34 Et hac ratione tollitur aliud fundamentum praxis Archiepiscopalis, quòd in Bulla Cœnæ excommunicentur solum statuentes contra libertatem Ecclesiæ: nam cùm Gregorius generaliter innovaverit pœnas, & censuras à Constitutionibus Apostolicis statutas pro qualibet specie violationis, libertatis, seu juris, sive loci materialis Ecclesiæ, ut probatum est, non incongruè dici potest innovasse etiam censuras per Bullam Cœnæ statutas contra illam speciem violationis Ecclesiæ, quæ fit per viam statuti, vel consuetudinis. Atque ita eum, qui reos inconsulto Episcopo, extrahit ab Ecclesia incidere in excommunicationem Bullæ Cœnæ, sentit, licet id aliàs non probet, Anton. Faber. *in suo Codic. diffinit. forens. tit. de his, qui ad Eccles. confug. n.* 17.

Præterquamquod etsi Bulla Cœnæ ad hunc casum non pertineret, satis est tamen ut per alios Canones, & Constitutiones censuræ impositæ propter offensam libertatis Ecclesiæ sint reservatæ Sedi Apostolicæ. Quinimò etsi Gregorius suam Constitutionem non edidisset, adhuc tamen excommunicatio extrahentium reos ab Ecclesiis in casibus non exceptis esset reservata per dictas Extravagantes: quæ cùm casum offensæ libertatis ecclesiasticæ recenseant tamquam reservatum, nec distinguant speciem offensionis; certè non minus intelligi debent de offensione libertatis ecclesiasticæ, quæ fit extrahendo aliquem ab Ecclesia, quam de alia offensionis specie, & qualitate: utroque enim modo dicitur offendi, ac violari Ecclesiæ libertas, ut patet *in c. Reum, in c. Frater, & in c. Diffinivit* 17. q. 4. & dictum est supra.

Neque his obstat Extravag. *Inter cunctas*, quæ est prima in tit. de privil. inter communes, ubi Benedictus XI. ponit violationem immunitatis, & libertatis Ecclesiæ inter casus reservatos ex consuetudine. 35

Respondetur, enim dict. Extravagant. fuisse postea revocatam à Clem. V. in Concil. Vien. ut patet in Clem. *Dudum in princ. de sepultur.* ut illic advertit glos. *in verb. Aliam, & in d.* Extravag. *Inter cunctas, in verb. Constitutionem,* & Ang. *in verb. Casus*.

Postremò in confirmationem hujus sententiæ afferuntur duo decreta Clementis VIII. ex voto Sacræ Congregationis Episcoporum edita, quæ satis apertè dirimunt hanc controversiam: etenim in primo Decreto prohibetur quibuscumque confessariis, ne quemquam absolvant à casibus quomodocumque Sedi Apostolicæ reservatis. In secundo declaratur, quinam sint hi casus; & inter alios commemoratur violatio immunitatis ecclesiasticę in terminis Constitutionis Gregorii XIV. Quare manifestum est hodie hunc casum esse reservatum Pontifici. Quod autem in secundo Decreto Clementis in prima parte agatur de casibus Papæ, non autem Episcopo reservatis, ex eo patet, quia de reservatis Episcopo specialiter agitur paulò inferius in vers. *Item omnes casus*. 36

Neque obstat, ut notatur in praxi Archiepiscopali Montis Marani in addit. quod Decretum Clem. præservet potestatem Episcoporum, & non afficiat nisi confessarios: nam respondetur dictum Decretum, qua parte prohibet absolutionem à reservatis, non comprehendere quidem Ordinarios locorum; sed ubi docet casum violatæ immunitatis esse reservatum Pontifici, necessariò insinuat illius absolutionem ad Ordinarios non pertinere. Hæc enim importat reservatio, *ut cap. Nuper infra eod. cap. 2. de pœnit. & remiss. lib. 6. cap. ult. de offic. Vic. eod. lib. cap. Quod translationem,* cum ibi not. *supra de off. leg. cum simillib.* Atque ita quamvis de novo non prohibeat, indicat tamen hanc esse juris prohibitionem, quæ adimit Episcopis absolvendi facultatem.

Proposito suprascripto dubio in Sacra Congregatione Cardinalium Tridentini Concilii interpretum, videlicet: An absolutio à censuris ob violatam immunitatem ecclesiasticā juxta terminos Constitutionis Gregorii XIV. quæ incipit, *Cum alias nonnulli*, sit Sedi Apostolicæ reservata, necne? Sacra Congregatio censuit esse Sedi Apostolicæ reservatam.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Innocentius III. Abbati Sancti Andreæ.

CAPUT XXVIII.

A Nobis est sæpè quæsitum, utrùm si aliquis excommunicatus, in quo indicia fuerint pœnitentiæ manifesta, nec per eum steterit, quo minus reconciliaretur Ecclesiasticæ unitati, non suscepto beneficio absolutionis decesserit, pro absoluto ab Ecclesia sit habendus? & utrùm pro tali recipienda sit eleemosyna, & à fidelibus sit orandum? & infrà. Nos igitur consultationi tuæ breviter respondemus, quòd judicium Dei veritati, quæ non fallit nec fallitur, semper innititur: judicium autem Ecclesiæ nonnumquam opinionem sequitur, quàm & fallere sæpè contingit & falli; propter quod contingit interdum, ut qui ligatus est apud Deum, apud Ecclesiam sit solutus: & qui liber est apud Deum, Ecclesiastica sit sententia innodatus. Vinculum ergo, quo peccator ligatus est apud Deum, in culpæ remissione dissolvitur: illud autem, quo ligatus est apud Ecclesiam, cùm sententia remittitur, relaxatur: Quod in suscitatione Lazari sermo Euangelicus manifestat: quem priùs Dominus suscitavit, & Apostolis præcepit postmodum solvere suscitatum. Unde quantumcumque se quis juramento præstito, quòd Ecclesiæ mandato pareret, humiliare curaverit, quantumcumque pœnitentiæ signa præcesserint, si tamen morte præventus absolutionis non potuerit beneficium obtinere, quamvis absolutus apud Deum fuisse credatur, nondum tamen haben-

habendus est apud Ecclesiam absolutus: Potest tamen & debet ei Ecclesiæ beneficio subveniri, ut si de ipsius viventis pœnitentia per evidentia signa constiterit, defuncto etiam absolutionis beneficium impendatur. Nec obstat, quòd Ecclesiæ legitur attributa potestas ligandi atque solvendi homines super terram, tamquam non possit solvere, & ligare sub terra sepultos: & quod legitur; non communicetur mortuo, cui non est communicatum & vivo: cùm & si communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuisset, quem non contemptus religionis, sed necessitatis articulus impedivit, & in certis casibus à Canonibus denotatis, ligasse legatur Ecclesia mortuos, & solvisse. Ut autem in uno pariter & eodem negotio, & servemus rigorem, & mansuetudinem ostendamus: statuimus, ut illius mortui absolutio à Sede Apostolica requiratur, qui cùm viveret, ab ea fuerat absolvendus: aliorum autem absolutionem ex præmissa causa cæteris indulgemus, à quibus dum viverent, fuerant absolvendi. Absolutionis autem forma servetur, ut fiat cum pœnitentiali Psalmo, & tam oratione Dominica, quàm alia consueta. Hæredes quoque ipsius ad satisfaciendum pro ipso, si monitione præmissa noluerint, per districtionem Ecclesiasticam compellantur.

S V M M A R I V M.

1 *Excommunicatus, in quo apparuerunt in morte contritionis evidentia signa, post mortem absolvitur ab eo, à quo vivens fuerat absolvendus, & n. 14. & 30.*
2 *Et hæredes ab Ecclesia pro eo satisfacere compelluntur, & n. 3. & n. 31.*
3 *Excommunicato defuncto non est communicandum ante absolutionem, nec pro ipso orandum, licet sit quoad Deum absolutus.*
4 *Veritas & opinio in quo differant, & n. seqq.*
5 *Vero omnia consonant.*
6 *Veritas est solidissima res, & murus inexpugnabilis.*
7 *Opinio potest se habere ad verum, & ad falsum.*
8 *Ecclesia quandoque errat ligando non ligandum.*
9 *Et quid in Ecclesia universali.*
10 *Contritus est absolutus quoad Deum etiam ante absolutionem sacramentalem.*
11 *In contritione tamen sacramenti votum includitur.*
12 *Pœnitentia, & ea quæ consistunt in animo, probantur per signa exteriora.*
13 *Pœnitentiæ signa quæ sint.*
14 *Absolutionis formula pro excommunicato, qui in excommunicatione decessit.*
15 *Mortuus potest creari miles.*
16 *Mortuus an possit fieri Doctor.*
17 *Mortuo potest iniuria inferri, & n. seq. ficte tamen, sed non verè, n. 21.*
18 *Legatarius carnaliter cognoscens uxorem testatoris post eius mortem, indignus est legato.*
19 *Mortuum spolians dicitur eum offendere.*
20 *Mortuos exterrantes, membratim concidentes, aut aquis coquentes, excommunicati sunt.*
21 *Exanimatum corpus vulnerans non punitur tamquam de vulnere.*
22 *Irregularis an sit Clericus, qui volens occidere hominem, eidem mortuo caput amputavit, & n. seq.*
23 *Irregularis non est dans causam aborti fœtus inanimati.*
24 *Irregularitas non contrahitur nisi in casibus in iure expressis.*
25 *Mortuum Clericum percutiens an sit excommunicatus, & n. seqq.*
26 *Mortuus potest tradi ecclesiastica sepultura tempore interdicti, si vivens habebat privilegium de ingrediendo in Ecclesiam.*
27 *Privilegium Canonis an datum fuerit in favorem Ordinis Clericalis, & n. 29.*
28 *Mortuus non potest tradi sepulturæ in civitate, in qua vivens morari non poterat.*
31 *Hæredes eius, qui post mortem debet absolvi, compelluntur ab Ecclesia satisfacere iniuriam passo, quamvis sint laici.*
32 *Hæredes an teneantur satisfacere pro excommunicato absolvendo, licet ad eos nihil pervenerit ex bonis defuncti, & n. seqq.*
33 *Quid si defunctus dederit signa contritionis.*
34 *Et quid si non dederit huiusmodi signa.*
35 *Votum defuncti tenetur hæres adimplere.*

1 A *Nobis, il secondo.* Excommunicatus, in quo apparuerunt in morte contritionis evidentia signa, post
mortem absolvitur ab eo, à quo vivens fuerat absolven-
dus. Ad satisfactionem verò ad quam tenebatur compel- 2
luntur hæredes. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Cardin. & An-
charan. vel plenius secundum Abbatem, Felin. & Marian. 3
Socin. excommunicato decedenti in excommunicatione,
quantumcumque contritus decesserit, non est communi-
candum ante absolutionem, nec pro eo orandum, licet sit
quoad Deum absolutus: sed si constet Ecclesiæ de contritio-
ne præcedenti absolvetur etiam post mortem ab eo, à quo
vivus fuerat absolvendus; & hæredes ejus compelluntur
per Ecclesiam ad satisfactionem pro eo. Hoc dicunt. Divi-
ditur in duas partes principales, & secunda subdividitur in
septem, ut per Jo. Andr.
Nota primò ibi, *veritati quæ non fallit &c.* differentiam 4
esse inter veritatem, & opinionem: nam veritas nec fal-
lere, nec falli potest, quia, ut dixit Philosophus *in 1. Ethicor.*
vero omnia consonant & veritas est perpetuæ existentis rei 5
tanta soliditas, ut cæteris defluentibus, ipsa in suo esse
maneat inconcussa, secundum Jo. Andr. *in c. Damnamus*
n. 11. de Summ. Trinit. & fid. Cathol. & est solidissima res, 6
& murus inexpugnabilis, ut legitur *Esdræ 3. c. 4.* & notat
Bald. *in c. Sicut n. 11. vers. Quia veritas de probation. cum*
similib. ut per Afflict. *decis. 253. n. 7.* Opinio verò potest se
habere ad falsum, & ad verum: & à Philosophis diffinitur 7
esse assensus pro una parte cum formidine alterius, ut dixi *in*
c. Ne imitaris n. 44. supra de Constitut. & ideò falli, & falle-
re potest, ut hic.
Secundò nota ibi, *Iudicium autem Ecclesiæ*, quandoque 8
Ecclesiam errare ligando non ligandum, vel absolvendo
non absolvendum: & rationem habes in textu, quia illius
judicium nonnumquam innititur opinioni, secundum
quam judicat de iis, quæ prorsus manifesta non sunt: me-
ritò falli, ac fallere potest, & sic errare; cùm errare aliud
non sit, quàm unum pro alio putare, *cap. In quibus 22. q. 2.*
c. Quamvis 28. distinct. quod tamen intelligit Host. *hic n. 3.* 9
de ecclesia particulari, non autem de generali simul congre-
gata quia illa numquam errare potest, *c. A recta 24. q. 1.*
secundum eum, sed Abb. *hic n. 2.* dicit hoc verum esse in
his, quæ pertinent ad fidem, seu articulos fidei. In reliquis
verò secundum eum Ecclesia universalis potest errare, cùm
ducatur opinione, quam fallere sæpè contingit, & falli, ut
hic dicitur: quemadmodum & generale Concilium univer-
salem Ecclesiam repræsentans errare potest excommuni-
cando fortè Præfatum, qui non erat excommunican-
dus: & hoc magis placet etiam Marian. Socin. *hic n. 10.* Sed
de hac materia tu vide omninò quod scripsi *in c. Maiores à*
n. 3. usque ad n. 37. supra de Baptism. ubi latissimè examinavi
an, & quando judicium Ecclesiæ, & Concilii sit infallibile.
Tertiò nota ibi, *quamvis absolutus apud Deum fuisse cre-* 10
datur, arg. quod eo ipso quod quis est de peccato contritus,
est absolutus quoad Deum etiam ante absolutionem sacra-
mentalem; & sic contritio peccatum remittit, dummodo sit
in actu, vel fide, seu spe suscipiendæ absolutionis, Marian. 11
Socin. *hic n. 13.* Hodie hoc diffinitum est à Tridentin. Synodo
sess. 14. in doctrina de Sacramen. Pœnit. c. 4. de contrit. ibi: *Do-*
cet præterea etsi contritionem hanc aliquando charitatem per-
fectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam
hoc Sacramentum actu suscipiatur, ipsam nihilominus reconci-
liationem ipsi contritioni sine Sacramenti voto, quod in illa in-
cluditur non esse adscribendam.
Quartò nota ibi, *per evidentia signa constiterit*: Pœni- 12
tentiam, & ea, quæ consistunt in animo, probari per signa
exte-

Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

13 contritum. *Sunt autem pertinentia signa* verbalis detesta-
tio delicti, petitio absolutionis, oblatio Sacramenti de
parendo mandatis Ecclesiæ, elevatio oculorum, & manuum
ad cælum, percussio oris, & pectoris, quia forte loqui non
potest, & his similia, *c. Qui recedunt, c. Præcedens. & tribus
seqq.* 26. *q.* 6. Hostien. *hic n.* 1. Jo. Andr. *n.* 2. & alii commu-
niter: & adde quod scripsi *in c. Ad abolendam n.* 15. *supra
de hæreticis.*

14 Quinto nota ibi, *Defunctis etiam absolutionis beneficium
impendatur*: non tantum vivum, sed etiam mortuum qui
ante obitum dedit evidentia signa pœnitentiæ, absolvi
posse ab excommunicatione: & ita fuisse practicatum in
persona inclyti Capitanei Domini de Forte Brachio, re-
fert hic Marian. Socin. *in* 8. *notab.* & ego sæpius vidi ob-
servatum in Sac. Pœnitentiaria. Formula autem pro ab-
solutione illius, qui in excommunicatione decessit, est hu-
jusmodi videlicet; *Quare si sic vobis visum fuerit, vobis-
que de prædicto N. viventis pœnitentia per evidentia signa
constiterit, ut eundem sic defunctum, dummodo illius hæ-
redes injuriam passis, quibus ille, si viveret, occasione præ-
missorum satisfacere teneretur, prius competenter satisfa-
ciant, vel per eos non stet, quominus arbitrio vestro satis-
faciant competenter in eo, in quo tenentur, ab excommuni-
cationis sententia, quam propter præmissa incurrit, absol-
vere in forma Ecclesiæ consueta, & in foro conscientiæ tantum
licite valeatis ad effectum dumtaxat, ut pro illius anima pu-
blicæ, & privatæ orationes, ac preces fieri, ejusque corpus ec-
clesiasticæ tradi sepulturæ possint, facultatem, & auctoritatem
vobis concedimus. Dat. &c.*

15 Ex prædictis infertur, ut post mortem possit quis nobi-
litari, & creari miles, ut hic firmat Abb. *n.* 7. dicens hoc
voluisse Bartol. *in l.* 1. *C. de dignitat. lib.* 12. licet Bart. *ibi n.*
72. non loquatur de mortuo, sed tantùm dicat posse quem
effici militem in puncto mortis; tamen cum Abbate con-
senuit Felin. *hic n.* 2.

16 Et per prædicta in publicis conclusionibus, quas triduò
defendi Perusiæ in Aula Palatii, dum essem Scholaris,
disputandum sustinui mortuum posse Doctoratus laurea
insigniri, ut in meo libello Typis excuso, qui inscribitur.
Problemata cum methodo iuris universi, in 132. *Problema-
te.* Oppositum tamen tenet Abbas *hic num.* 8. dicens se
aliàs in facto fuisse de hoc interrogatum, & respondisse
post mortem non posse quem doctorari, quia hæc dignitas
confertur ad docendum alios, *l. Magistros C. de prof. qui in urb. Const.
& medicis lib.* 12. quod non potest mortuus; & eum se-
17 quitur Felin. *d. num.* 2. Et tenendo hanc opinionem non
obstat, quod mortuus videatur posse honoribus, & insigniis
decorari, quia etiam potest injuria affici, ut notat Bart.
18 *in l.* 1. *num.* 3. *ff. de his quibus ut indign.* qui ex hoc deducit
verum esse, quod dicit glos. *in l. Sororem in fin. C. eod.* vide-
licet quod ille, qui concubuit cum uxore testatoris post
ejus mortem, indignus est legato, & sic applicatur fisco;
quia si vivo defuncto hoc fecisset, ipsum ad iracundiam
19 provocasset: ergo idem post mortem. Unde & qui mor-
tuum spoliat dicitur eum offendere, *ut l. Qui sepulchra C. de
20 sepulchr. violat.* Facit ad hoc Extravag. Bonif. VIII. *Detestan-
da de sepult.* ubi excommunicantur exterrantes mortuos,
aut eos in frusta concidentes, aut aquis coquentes. Cu-
21 jus Canonis materia, ut inquit Cardin. Cajet. *in Summ.
in verb. Excommunicatio c.* 70. est crudelitas, & immani-
tas in cadavera humana. Id, inquam, non obstat, quia
dictum Bartol. procedit fictè, sed non verè, ut declarat
Bald. *in d. l. Sororem n.* 2. *&* 3. *C. de his quib. ut indignis*: un-
de secundum eum qui exanimatum corpus vulnerat, non
punitur tamquam de vulnere, quia corpus mortuum inju-
riam non sentit, *ut l.* 1. *C. Qui accusari non poss.* sequitur
Felin. *ubi supra.*

22 Et per hoc infertur ad aliam quæstionem quam sic for-
mat Archid. *in cap. Si quis, il secondo num.* 2. 15. *q.* 1. vide-
licet. Pone quod Clericus animo deliberato iter arripuit
ad interficiendum hominem, sed non potuit, quia eum
invenit mortuum, nihilominus iræ suæ satisfacere volens,
eidem mortuo caput amputavit: quæritur an sit irregula-
ris.

Quidam dicunt hunc Clericum irregularem propter
intentionem cum opere subsequuto, arg. *cap. Nuper, &
cap. ult. supra de Bigam.* pro quibus facit quod notatur *in c.
Si quis* 51. *distinct. & in c. fin.* 23. *quæst. ult.* & melius *in cap.
23 Perniciose in fin. de pœniten. dist.* 1. Contrarium determinat
ibi Archidiac. quia hic non erat homo, sed mortuus, nam
cadaver non est homo, ut patet *in cap. In quadam de cele-
brat. Miss.* ubi dicitur ad esse hominis duo esse principa-
liter necessaria, scilicet corpus, & animam. Item *cap.
Charitas, vers. Item corpus de pœnit. dist.* 2. & lex promo-
tionis factum requirit, *ut in d. cap. Si quis*, idest ut homo
jam animatus actu interficiatur, ut patet expressè *in cap.
Sicut, il secondo, de homicid. & in cap. Quod vero* 32. *q.* 2.
In quibus juribus patet dantem causam abortioni non esse
homicidam, neque irregularem, si conceptus nondum
erat vivificatus anima rationali. Item irregularitas non 24
contrahitur nisi in casibus in jure expressis, *ut in cap. Is
qui, de sent. excomm. lib.* 6. Nec isto casu invenitur im-
posita, secundum Archidiacon. qui dicit idem notasse
Alanum, Vincent. & Bernard. *in cap. Si aliquis de ho-
micid.*

Et per hanc potest decidi alia quæstio, numquid percutiens 25
Clericum mortuum incidat in excommunicationem Cano-
nis, *Si quis suadente* 17. *q.* 4.

Et quidem Felin. *hic num.* 4. putat hunc esse excommu- 26
nicatum. Movetur primò per text. *in simil. in cap. Quod
in te de pœnit. & remiss.* ubi privilegium datum Clericis
de ingrediendo ecclesiam tempore interdicti habet locum,
ut mortuus ibi tradatur ecclesiasticæ sepulturæ. Deinde 27
movetur quia privilegium Canonis non est datum ratione
ordinis, cùm sit datum etiam conversis, laicis, & novi-
tiis, *cap. Non dubium supra eodem, cap. Religioso eod. tit.
lib.* 6. qui tamen non habent Ordines. Pro hac parte facit 28
text. *in l. Si quis in insulam ff. de cadaverib. punitor.* ubi Bart.
[Nota inquit hanc litteram, quia non reperies alibi, &
habes quod ille, qui in vita non potest morari in civitate,
post mortem non potest duci ad civitatem ad sepulturam,]
& eum sequitur Card. in Clem. 1. *in fin. de pœnitent. &
remiss.*

Contrarium puto verum, quia negari non potest, quin 29
privilegium Canonis datum sit in favorem Ordinis Cleri-
calis; nam quicquid dicat Felin. de hoc est text. rotundus
in cap. Contingit, il primo, infra eodem, ibi: *Cùm ille Ca-
non non tam in favorem clerici ordinati, quàm in favorem
ordinis clericalis fuerit promulgatus, & in cap. unico de Cle-
ric. coniugat. lib.* 6. ibi: *Privilegium retineant Canonis ab
Innocentio Papa II. editi in favorem totius Ordinis Clerica-
lis.* Mortuus autem non habet Ordines *cap. Licite* 32. *q.* 2.
Nec refert, quod privilegium hoc datum sit etiam conver-
sis, & novitiis non ordinatis: quoniam datur eis dum
vivunt, non autem post mortem: & Canon. *Si quis sua-
dente*, loquitur de Clericis. Mortuum autem non est Cle-
ricus, quia characterem non habet, cùm character non
imprimatur corpori, sed animæ, ut in Concilio Tridenti-
no *sess.* 7. *de Sacram. can.* 7. Item prædictus Canon. excom-
municat injicientem manus violentas in Clericum: at mor-
tuo non potest inferri violentia, ut ex Bald. dictum est su-
pra *num.* 21. Item sicut præcidens caput mortui non inci-
dit in irregularitatem, ut dictum est in præcedenti quæstio-
ne, ita nec percutiens Clericum mortuum incidit in ex-
communicationem, quia sicut irregularitas non contrahi-
tur nisi in casibus in jure expressis, ut dictum est supra *n.* 24.
ita nec pœna excommunicationis, glos. 1. *in Clem.* 1. *de
consang. & affinit. facit glos. penult. in c. fin. super de iurepatr.*

Sextò, nota ibi: *A quibus dum viverent fuerant absol- 30
vendi.* In casibus Sedi Apostolicæ reservatis decedenti in
excommunicatione impendendam esse absolutionem à Sum-
mo Pontifice dumtaxat: In aliis verò non reservatis pos-
se impendi etiam ab inferiore, qui poterat viventem ab-
solvere, ut in littera: & hoc non ex indulgentia hujus
Decretalis, sed de jure communi, ut hic in glos. *in verb.
Cæteris.*

Ultimò nota ex fine textus casum notabilem in 31
quo Ecclesia exercet jurisdictionem in laicos, compel-
lendo scilicet hæredes ejus, qui post mortem debet ab-
solvi, ut pro eo satisfaciant injuriam passo, licet ipse
dum viveret expressè hoc non mandaverit: nam ex
quo dedit signa exteriora contritionis, satis videtur de-
bitam satisfactionem tacitè injunxisse, ut hic in glos.
final. unde cùm iste actus respiciat favorem animæ de-
functi, & hæredis, & piam causam, meritò Ecclesia
vendicat sibi jurisdictionem secundum Abb. *hic num.* 5.
& Marian. Socin. *num.* 24. concordat text. *in cap. ult.
supra de sepultur. & in cap. In litteris de raptor.* ibi:
Hæt-

Hæredes eius moneas, & compellas, ut his, quibus ille per incendium, vel alio modo damna contra iuſtitiam irrogaverat iuxta facultates ſuas condigne ſatisfaciant, ut ſic a peccato valeat liberari, aliàs legitur, *valeant*, ideſt hæredes ſecundum Vincen. & Jo. Andr. *ibi in fin.*

32 Sed hic inſurgit quæſtio an hæredes excommunicati teneantur pro eo ſatisfacere injuriam paſſo, etiamſi ad eos nihil pervenerit ex bonis defuncti.

33 Pro ſolutione breviter ſic diſtingue; aut excommunicatus præbuit ante obitum ſigna pœnitentiæ, ſeu contritionis, aut non præbuit. Primò caſu hæredes tenentur etiamſi nihil ad eos pervenerit: & in hoc caſu intelligi debet hoc cap. & gloſ. *fin. in cap. ult. de ſepultur.* dum ex eo text. colligit de jure canonico hæredes teneri ad ſatisfactionem pro delicto defuncti, etiamſi ad eos nihil pervenerit, & lis cum defuncto non fuerit conteſtata: nam ex quo deceſſit contritus, & ſic voluit iſtud conſequens ſcilicet abſolutionem, meritò videtur voluiſſe antecedens neceſſarium ad ipſum
34 conſequens, quod eſt ſatisfactio, argum. *cap. Cum ſuper ſupra de off. Delegat.* quòd perpetuò ſingulariter notabis ad limitationem eorum, quæ ſemper dicuntur, quod regulariter hæres non tenetur ex delicto defuncti, niſi quatenus ad eum pervenit, quia iſtud procedit ſi ſine contritione mortuus eſt, ut mox dicetur, alias ſecus. Quod eſt ſingulari nota dignum, & quotidie poteſt contingere, & multi falluntur, ut dicit Marian. Socin. *hic n. 29.* Secundò autem caſu cùm ſcilicet defunctus ſigna contritionis non dedit, dicendum eſt hæredes non teneri, niſi quatenus ad eos pervenit ex bonis illius; & ita intelligi debet text. *in d. cap. ult. de ſepultur.* ibi: [Sed ejus hæredes, & propinqui, ad quos bona pervenerunt ipſius, ut pro eodem ſatisfaciant, cenſura ſunt eccleſiaſtica compellendi.] Et ſic cogendi ſunt tantummodo reſtituere rem illicitè acquiſitam, quia res tranſivit cum onere ſuo, *ut cap. Ex litteris ſupra de contrahen. empt. cap. Sæpe de reſtitut. ſpoliat.* nam & votum defuncti tenetur hæres adimplere, ut 35
legitur, & notatur *in cap. Licet §. 1. & 2. ſupra de voto;* ita formaliter diſtinguit Hoſtien. *hic num. 21. & 22.* cujus diſtinctionem poſtea probat Joan. Andr. *num.* 18. Butr. *num.* 30. Cardin. *num.* 5. Anchar. *n.* 8. Abb. *num.* 5. Felin. *circa finem, verſ. Nota ſingulariter hanc gloſ.* & Marian. Socin. *n.* 25.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Innocentius III. Vratiſlavien. Epiſcopo.

CAPUT XXIX.

NUper à nobis tua diſcretio requiſivit, quid de illis laicis ſit faciendum, qui clericos (ſine læſione tamen) in cuſtodia detinent publica vel privata, vel etiam detrudunt in vincula? Et utrùm, qui nominatim excommunicatis ſcienter communicant, abſolvi ab excommunicatione poſſint per confeſſionem à ſimplici Sacerdote, vel Epiſcopi ſeu Archiepiſcopi ſit ab eis abſolutio expetenda? Nos igitur inquiſitioni tuæ ex ordine reſpondemus, quòd in primo conſultationis articulo non credimus laicos pœnam excommunicationis evadere, quamvis per eorum factum corporalis læſio non fuerit ſubſecuta, citra quam violentia ſæpius circa clericos nequiter perpetratur. In ſecunda verò quæſtione credimus diſtinguendum, an is, qui nominatim excommunicato communicat, ſcienter in crimine communicet crimino ſo, ei conſilium impendendo, auxilium vel favorem: aut aliàs in oratione, vel oſculo, aut orando ſecum, aut etiam comedendo. In primo quidem articulo, cùm talis communicet crimini, & participet crimino ſo, ac per hoc ratione damnati criminis videatur in eum delinquere, qui damnavit: ab eo, vel ejus ſuperiore, meritò delicti, tunc erit abſolutio requirenda: cum facientem, & conſentientem par pœna conſtringat. In ſecundo verò caſu à ſuo Epiſcopo, vel à proprio Sacerdote poterit abſolutionis beneficium obtinere: quamvis enim, & tunc non judicis, ſed juris ſententia excommunicato communicans ſit ligatus: quia tamen conditor Canonis ejus abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit, eo ipſo conceſſiſſe videtur facultatem aliis relaxandi. Is autem; qui juxta primum modum excommunicato communicat, cum juramento debet abſolvi, qui verò juxta ſecundum modum, reconciliari poterit ſine juratoria cautione. Verùm ſi difficile ſit, ex aliqua juſta cauſa, quod ad ipſum excommunicatorem abſolvendus accedat: concedimus indulgendo, ut præſtita juxta formam Eccleſiæ, cautione, quòd excommunicatoris mandato parebit, à ſuo abſolvatur Epiſcopo, vel proprio Sacerdote.

SUMMARIUM.

1 *EXcommunicatus eſt qui Clericum detinet in cuſtodia publica, vel privata, aut in vinculis etiam ſine corporali læſione, & n. 4.*
Declaratur procedere ſi hoc faciat animo inferendi iniuriam, ſeu violentiam Clerico. Secus ſi aliam ob cauſam, n. 12.

2 *Communicans excommunicato ſcienter in crimine excommunicatus eſt, & non poteſt abſolvi niſi ab excommunicatore, vel ipſius ſuperiore, & cum iuramento, & n. 14.*

3 *Communicans excommunicatum extra crimen incurrit minorem excommunicationem, & reconciliari poteſt ſine iuramento per ſimplicem ſacerdotem, & n. 14.*
Et quid poſt Conſtitutionem Concilii Conſtantienſis, n. 15. verſ. Cæterùm adverte.

5 *In carcere, vel in vinculis detinere an differant.*

6 *Carceratus, vel detentus in vincula non dicitur lædi corporaliter.*

7 *Carcer, & vincula principaliter non ſunt ad pœnam, Proſp. Fagnan. in V. Lib. Decretal. ſed ad cuſtodiam.*

8 *Violentia in Clericum perpetratur etiam citra iniectionem manuum, ſeu corporalem læſionem, quod pluribus exemplis oſtenditur.*

9 *Excommunicatus eſt qui rem de manu Clerici rapit, vel quæ illius corpori adhærent, aut eum per veſtem tenet, aut per frænum equi.*
Equum occidens, cui Clericus inſidet, non incidit in Canonem, ibid.

10 *Caſtrum obſidens non animo detinendi in cuſtodia Clericum ibi exiſtentem, ſed capiendi caſtrum, vel faciendi Clerico verecundiam, non eſt excommunicatus.*

11 *Clericum cogens per metum ad ſe redimendum, vel exeundum è domo ut ipſam occupet, excommunicationem non incurrit.*

12 *Communicans crimino ſo, in crimine præſtando illi conſilium, auxilium, vel favorem, tenetur eadem pœna cum principali.*

13 *Communicare excommunicato quis dicitur non ſolum comedendo, loquendo, vel deoſculando, ſed etiam cum ipſo orando.*

15 *Communicans scienter excommunicato extra crimen an peccet mortaliter, remissivè.*

16 *Absolvere potest inferior ab omni excommunicatione lata à Canone, quoties Conditor Canonis sibi non reservavit absolutionem, & n. 29.*

Quod habet locum nedum in Canone Papæ, sed etiam in statu Episcopi, vel Prælati, ibid.

17 *Ingrediens septa monasterii Monialium absque licentia Ordinarii, vel alterius superioris an incurrat excommunicationem Papæ reservatam ex Bulla Gregorii XIII. & n. seqq. usque ad n. 37.*

18 *Causa etiam iniusta excusat quem à contumacia.*

19 *Culpa ubi est maior, ibi debet esse maior vindicta.*

20 *Dispositio pœnalis iniungens pœnam excommunicationis non restringitur, sed extenditur.*

Contrarium, n. 30.

21 *Procemii verba denotant causam finalem Constitutionis.*

22 *Lex non imprimit effectum suum, nisi in illas personas, quibus verba legis congruunt.*

23 *Ingrediens septa monasterii Monialium prætextu licentia revocata, aut Ordinarii licentia abutentes, magis delinquunt, quàm ingredientes sine licentia, & n. seq.*

24 *Frequentia delicti est iusta causa reservationis absolutionis.*

25 *Episcopi non debent promiscuè sibi reservare casus, quibus à iure annexa est excommunicatio, nisi fortè propter frequentiam, scandalum, vel aliam necessariam causam.*

Statuens contra libertatem Ecclesiæ magis punitur, quàm statuens contra ius Ecclesiæ, licet minus delinquat, & cur? ibidem vers. Hinc etsi statuens.

26 *Ecclesiarum fructus, & bona surripientes non incidunt in excommunicationem, nisi id faciant authoritate usurpata, & sub ratione bonorum Ecclesiæ.*

27 *Domini temporales, & magistratus quicumque impedientes libertatem matrimonii, incidunt in excommunicationem* cap. 9. sess. 24. de reformat. matrimon. *Concilii Tridentini, non autem privatæ personæ.*

28 *Casus omissus in lege nova remanet in dispositione iuris antiqui.*

29 *Monasterium Monialium ingredientes sine licentia ex Concilio Tridentino incidunt in excommunicationem, non tamen Sedi Apostolicæ reservatam.*

30 *Pœna nulla est maior in Ecclesia, quàm excommunicatio; ideoque in illa non debet fieri extensio, sed potius restrictio.*

31 *Clericum pedibus percutiens, vel perfundens aqua, aut in eum spuens, vel eius vestem frangens excommunicatus est.*

32 *Reservatio casus non inducitur ex eo quod Summus Pontifex absolutionem ab illo casu impertitus fuerit, & n. seq.*

33 *Pœnitentes habent tres iudices, qui nomine proprii sacerdotis comprehenduntur, Papam, Episcopum, & Parochum.*

34 *Papa si aliquid faciat de plenitudine potestatis, non præiudicat inferioribus, nec contra eos præscribit.*

35 *Mulieres absque licentia monasteria virorum ingredientes, ex declaratione Pii V. incidunt in excommunicationem Papæ reservatam.*

36 *Excommunicatio propter ingressum in Monasteria Monialium ad malum finem, est Sedi Apostolicæ reservata.*

37 *Absolutio à censuris, in quas incidunt Prælati ingredientes monasteria Monialium contra formam Constitutionis Gregorii XIII. an sit Papæ reservata, & n. seq.*

38 Statuimus, & decernimus *sunt verba novi iuris inductiva.*

39 *Prælati ingredientes monasteria Monialium in casibus non necessariis, vel cum magno comitatu quas pœnas incurrant.*

N*Vper.* Detinens Clericum in custodia, vel vinculis, 1
etiam sine læsione corporali, excommunicatus est:
& communicans excommunicato scienter in crimine est 2
excommunicandus, & nisi difficultas impediat, absolvi debet ab excommunicatore, vel ipsius superiore, & cum
juramento. Communicans extra crimen reconciliari po- 3
test per simplicem sacerdotem sine juramento. Hoc dicit. Dividitur in duas partes. In prima ponitur bimembris consultatio. In secunda bimembris responsio ibi, *nos igitur:* & utraque subdividitur, ut per se patet.

Nota primò quoad incurrendam excommunicationem 4
Can. *Si quis suadente*, paria esse Clericum percutere, aut eum in custodia publica, vel privata, aut in vinculis detinere etiam sine læsione corporali, ut hic est casus secundum omnes: quod tamen declara, ut dicam infra *n.* 12.

Secundò nota ibi, *vel etiam detrudunt in vincula:* aliud 5
esse in carcere, & aliud in vinculis detinere, ut hic per Butr. *n.* 2. quod nota pro statutis secundum Marian. Socin. *num.* 5.

Tertiò nota ibi, *corporalis læsio non fuerit subsequuta:* 6
ex sola detrusione in carcerem, vel in vincula non dici quem corporaliter lædi, secundum Joan. Andr. *hic n.* 1. *in ver. Læsione*, & Butr. *eodem num. & ver. & in* 4. *notab.* Abb. *n.*
3. & Marian. Soc. *num.* 6. Ratio est, quia considerari debet 7
quod principaliter agitur, *cap. Cum voluntate infra eodem*, carcer autem, & vincula principaliter non sunt ad pœnam, sed ad custodiam, *ut l. Aut damna §. Solent ff. de pœn.* quod similiter nota pro statutis, ut hic per Anchar. *n.* 5. nam quoad effectum incurrendi excommunicationem latæ sententiæ ob violentam manuum injectionem in Clericum, hæc non differunt, ut dixi supra *in* 1. *notab.*

Quartò nota ibi, *citra quam violentia sæpius circa Cle-* 8
ricos nequiter perpetratur, violentiam Clerico inferri posse etiam sine manus injectione, seu corporis læsione. Ratio est, quia debemus in his magis attendere injuriam, & violentiam, quæ sapiunt causam finalem, quam manus, quæ sapiunt demonstrationem, ut hic per Cardin. *num.* 3. & plenius dicam infra *num.* 30. *in fin.* exemplum ponit Innoc. *num.* 1. & 2. velut, si quis ensem vibret, vel aliter necem comminetur, nisi carcerem ingrediatur. Vel si Clerico in domo propria, vel aliena existenti clausis foribus, vel positis custodibus adimatur libertas exeundi: neque enim, ut Innocen. ait videtur vis esse an clausus sit carcere, an ligatus funibus, an custodibus vallatus, omnes enim isti in custodia sunt & in personam violentiam patiuntur, quia detinentur ne quo velint abire possint: nec multum differt à specie servitutis, cui libertas recedendi non datur,
l. 3. *ff. de liber. hom. exhiben.* Eodem modo violentia est si res 9
de manu Clerici rapiatur, vel quæ aliàs ipsius corpori adhærent; aut si Clericus detineatur per vestem, qua induitur, vel per frenum equi, cui insidet, licet secus esset si equus interficeretur: ita Innoc. cum quo transeunt hic Host. & Abb. Antiq. ambo *n.* 1. Jo. Andr. *n.* 2. *in ver. Detrudunt*, Card. *n.* 4. Anch. *n.* 2. & 3. & reliqui omnes.

Hæc tamen notabiliter limitant Doctores, ut procedant 10
dummodo fiunt animo inferendi injuriam, seu violentiam Clerico, secus si aliam ob causam. Unde si quis Clericum in castro obsideret non animo detinendi eum in custodia, sed capiendi castrum, vel faciendi Clerico verecundiam utique in Canonem non incideret, secundum Innoc.
n. 1. *vers. Sed quando*, & Card. *n.* 4. *vers. Hoc procedit.* Et 11
idem esse si quis citra manuum injectionem, vel detentionem corporalem per metum cogeret Clericum ad se redimendum, vel exeundum è domo sua, quam postea occuparet: non enim esset excommunicatus, quia hæc perpetravit potius animo lucrandi, quàm inferendi injuriam, nec in personam manus injecit, vel quasi injecit violentas, ut dicunt Host. *hic n.* 1. *vers. Quid enim si quis*, Jo. Andr. *n.* 2. *vers. Dicimus ergo*, & Card. *n.* 4. *vers. Per hoc etiam infertur*, ubi tandem concludit excommunicationem incurri quandocumque fit violentia Clerico, per quam scilicet impeditur ei libertas præcisè, non causativè, & quando fit hoc animo ut impediatur aliàs secus.

Quintò nota ibi, *ei Consilium impendendo.* Communican- 12
tem criminoso in crimine, idest præstando illi consilium, auxilium, vel favorem, teneri eadem pœna cum principali. Rationem habes in littera, quia facientem, & consentientem pari pœna constringit, de quo in *l. Is qui opem ff. de furt. & in*

& in cap. 2. supra de offic. deleg. & latissimè per Marian. Soccin. *in cap. Ad audientiam, supra de homicid. in 7. principali artic. à quæst. quinquagesima usque ad centesimam.*

13 Sextò nota ibi, *aut alias in oratione*, intelligi, quem participare cum excommunicato non solum comedendo, loquendo, aut deosculando, sed etiam secum orando, concordat *cap. Cum excommunicato, & cap. Qui communicaverit, 11. quæst. 3. cap. Significavit, supra eod.* & notat glos. *in cap. Statuimus, in ver. Constitutionibus, infra eod. lib. 6.* de quo plenè per eumdem Marian. Soccin. *in c. Satis, in 19. principali artic. infra eod.*

14 Septimò nota in *vers. Secundo vero casu:* & signa differentiam inter communicantem in crimine, & communicantem extra crimen: ille enim incidit in excommunicationem majorem, & absolvi non potest nisi ab excommunicatore, vel ejus superiore, & cum juramento de parendo illius mandato: hic verò ligatur minori tantùm excommunicatione, & absolvi potest à simplici sacerdote sine
15 juratoria cautione, ut in fin. textus. An autem scienter communicans excommunicato extra crimen peccet mortaliter, examinat Archidiac. *in cap. Rogo, 11. quæst. 3.* & Jo. Andr. *in cap. Sacris, num. 20. supra de his quæ vi met. cau.* Cæterùm adverte ne decipiaris, quia hodie ex Constitutione Martini V. in Concilio Constantiensi edita, quæ incipit, *Ad evitandum*, permissum est communicare cum excommunicatis à Canone, vel ab homine, etiam in administratione, & receptione sacramentorum, vel aliis divinis, præterquam in duobus casibus, videlicet si excommunicati sint publicè denunciati, aut notorii Clericorum percussores, qui dicuntur excommunicati non tolerati. Et in his duobus casibus dumtaxat, non autem in excommunicatis toleratis locum habet, quod hic dicitur de incursu excommunicationis majoris propter participationem cum excommunicatis in oratione, & de incursu excommunicationis minoris propter participationem cum excommunicatis extra crimen: quod benè notabis ad limitationem hujus textus. De intellectu autem illius Constitutionis scripsi latissimè in *cap. Quod à Prædecessore, à num. 39. supra de Schismat.* ubi etiam *num. 56.* dixi an eidem Constitutioni fuerit derogatum quoad notoriè excommunicatos per aliam Constitutionem Concilii Lateranen. Novissimi sub Leone X.

16 Ultimò nota ibi, *quia tamen conditor Canonis*, textum optimum, & notabilem, ut hic ait Felin. *n. 1. in ultim. notab.* quod ab omni excommunicatione lata à Canone potest inferior absolvere quotiescumque conditor Canonis absolutionem sibi non reservavit: & ad hoc quotidie allegatur hic textus, & locum habet nedum in Canone Papæ, sed etiam in Canone, seu statuto cujuslibet Episcopi vel Prælati ecclesiastici, ut excommunicatus per illius statutum absolvi possit à proprio Sacerdote, ex quo conditor Canonis sibi non reservavit absolutionem: & hoc nota, quia quotidie occurrit in practica secundum Abb. *hic num. 5.* Locum tamen habet in absolutione prout loquitur, non autem in dispensatione, ut scripsi plenè assignando rationem differentiæ in *cap. Dilectus, à num. 10. usque ad num. 16. supra de tempor. ordin.*

17 Ex prædicta regula infero ad quæstionem an ingrediens septa monasterii Monialium absque licentia Ordinarii, vel alterius Superioris incurrat excommunicationem Sedi Apostolicæ reservatam ex Constitutione Gregorii XIII. edita *idibus Iunii* 1575. quæ incipit, *Vbi gratia.*

Ex iis, qui post Gregorianam Constitutionem scripserunt; nonnulli opinati sunt non esse constituendam differentiam an quis prætextu licentiarum, an verò sine illis clausuram monasterii Monialium ingrediatur, sed utroq; casu absolutionem esse summo Pontifici reservatam ob
18 identitatem, seu potius majoritatem rationis ne deterioris sit conditionis qui temere, ac proprio ausu ingreditur, quàm qui aliqua causa, licèt injusta se excusat, arg. *cap. illud, vers. Licet autem, de Cler. excommun. ministr.* Hoc enim est, quod dicunt glossæ ordinariæ, *in l. Ex consensu, §. fin. ff. de appell. & l. 1. §. Si quis indic. non obtemp.* non solum justam causam, & rationabilem quem à contumacia excusare, sed etiam injustam, & quod legitur in *l. 1. in fin. ff. de abigenis, & in l. Plagii, ff. ad leg. Flau. de Plagiar.* in quibus est expressum non solum legitimam, sed & illegitimam causam excusare à dolo: quam regulam dixit communem Dec. *cons. 170. Viso themate, col. ult. in princ.* Item ubi est culpa major, ibi debet esse major vin- 19
dicta, *cap. Excommunicamus, §. credentes, de hæretic.* & ubi magis exceditur, ibi est severiùs vindicandum, *cap. fin. ad fin. de excess. Prælat.* Collectar. *in cap. 1. num. 2. supra de Schismat.* pœna enim debet commensurari delicto *cap. Non afferamus, 23. quæst. 1.* & notat glos. 2. *in cap. Proposito, 27. quæst. 1.* Bart. *in l. Levia in princ. ff. de accusat.* Bald. in Auth. *Clericus, col. 2. C. de Episc. & Cler.* Dec. *in cap. Ecclesia S. Mariæ, num. 1. de Constit.* Et confirmatur, 20
quia, ut inquit Cardin. in 1. *notab.* dispositio pœnalis injungens pœnam excommunicationis non restringitur, sed extenditur: Papa enim hic extendit Can. *Si quis suadente, 17. quæst. 4.* ut comprehendat non solum injicientem manus, sed etiam aliàs turbantem libertatem Clerici.

Et primò inter hos Authores adducitur Martinus Alphonsus de Vivaldo *in suo Candelabro Aureo in tract. de excommun.* Ex extravaganti, & Concilio *fol. 31.* in septuagesima, & ultima excommunicatione ubi inter excommunicatos excommunicatione soli Papæ reservata virtute Gregorianæ Constitutionis enumerat ingredientes septa Monialium sine licentia Superioris: & idem confirmat *fol. 36.* loquens de excommunicatione ex Concilio Trident. ibi, *Sexagesima quarta est*, dum dicit: nunc verò est reservata Papæ per Gregorium.

Secundò adducitur Ludovicus de Beja *in suo tract. resol. cas. Conscien. Casu 3.* incipien. *Vrsula*, quem sequitur Lelius Zecchius in *Elucidatione casuum Episcopis reservatorum, in casu 10. fol. 625.* Et eorum opinioni videtur suffragari quod summus Pontifex alias ad supplicationem pœnitentium, & etiam Episcoporum concessit absolutionem prædicti casus tamquam sibi reservatam; per quod videtur inductus usus reservationis ejusdem casus.

Ultimò affertur authoritas Navarri in *cap. Statuimus, sub num. 62. in 7. notab. 19. quæst. 3. Comment. 4. de Regular. & in Man. cap. 27. sub num. 150.* ubi affirmat dictam Constitutionem includere etiam intrantes septa monasterii non habentes licentiam, & se credere hanc fuisse mentem ejusdem Gregorii.

His tamen non obstantibus contrarium verius videtur: Nam Constitutio Gregorii expressè loquitur de ingredientibus prætextu licentiarum revocatarum, & de iis, qui habent licentiam ab Ordinariis in casibus permissis, eaque abutuntur, ut patet ex rubrica, & ex verbis Constitutio- 21
nis, præsertim in prœmio, à quo causa finalis colligitur, *l. 1. ff. ad Macedon. l. 1. ff. de hered. instit. l. Titia, §. Idem respondit, ff. de verb. oblig.* Oldrad. *cons. 103. Quæstio est, vers. Secundo ex hoc*, & ad ejus limites restringitur generalitas dispositionis, Bald. *cons. 159. Eleganter, & copiose numer. 4. vers. Nisi dicamus, lib. 2.* Roman. *cons. 16. Viso themate, num. 4. & seq.* in quo quidem prœmio verbum nullum legitur de excommunicatione contra ingredientes absque licentia. Unde cùm eis non conveniant verba 22
Constitutionis, consequens est, ut nec conveniat illius dispositio *l. 4. §. Toties, ff. de dam. infect.* quia lex non imprimit effectum suum nisi in illas personas, quibus verba legis congruunt, & adaptantur, ut inquit Gemin. *cons. 68.* Innocentius *sub num. 4. vers. Cum ergo concurrant*, & si Gregorius voluisset comprehendere ingredientes absq; licentia, expressisset, sicut expressit de ingredientibus prætextu licentiarum, &c. *cap. 2. de translat. Episc. cap. Ad audientiam, de decim.* & in materia excommunicationis est bona glos. *in cap. Prudentiam, §. Sexta, in ver. Vinculo excommunicationis, de off. deleg.*

Et eo magis, quia consideratur etiam diversitas rationis 23
inter eos, qui absque licentia ingrediuntur, & eos, qui ingrediuntur prætextu licentiæ revocatæ, aut abutuntur licentia Ordinarii. Siquidem licentia præbet ingredienti- 24
bus ansam multò liberiùs, & frequentiùs delinquendi, exemplo tutoris suspecti fidejussionem præstantis, quo velamine datur ei occasio diutius grassandi in re pupillari, *§. fin. instit. de suspect. tutor.* juncta glos. *in verb. Præstat l. Suspectus, & l. Quia satisdatio, ff. eodem.* At verò ibi deficit licentia, ingrediens non solum se exponit pœnæ à Concilio Tridentino inflictæ *in cap. 5. sess. 25. de Regular.* Sed etiam temporali, quæ consuevit imponi per Magistratus sæculares; ideòque metu utriusque pœnæ magis retrahitur à delinquendo, *cap. 1.* & ibi glos. *in ver. A Domino, de homicid. lib. 6. cap. 1. §. Superior, de sent. excomm. eod. lib.* Frequentia autem, & libertas securiùs delinquendi fuit

justa causa cur Gregorius potius reservaverit Sedi Apostolicæ absolutionem eorum, qui prætextu licentiæ delin-
25 quunt, quàm eorum, qui omnino carent licentia. Unde quamvis Sac. Congregatio Episcoporum, & Regularium negociis præposita olim admonuerit locorum Ordinarios ne sibi illos casus promiscuè reservarent, quibus annexa est excommunicatio major à jure imposita: illicò tamen adjecit hanc limitationem, nisi fortè propter frequentiam, scandalum, aut aliam necessariam causam aliqui hujusmodi casus nominatim reservandi viderentur, ut in litteris scriptis ad Cardinalem Archiepiscopum Neapolitanum sub *die 26. Novembris* 1602. quam quidem frequentiam, & scandalum considerasse Gregorium in reservatione hujus casus, satis constat ex verbis Constitutionis, ibi: *Ac omnia quæ illas* (scilicet Moniales) *à spiritualium rerum cogitatione, & exercitio avocant, impedimenta tollere, periculaque, & scandala ab eis removere cupientes, &c.*

Hinc etsi magis delinquat statuens contra jus Ecclesiæ, quàm contra libertatem Ecclesiæ, quia in primo casu tollit jus commune, in secundo autem tollit privilegium, argum. *l. Eius militis*, §. *Militia missus*, *ff. de testam. milit.* & tradit Dec. *in cap. Ecclesia S. Mariæ*, *num.1. de constit.* Tamen magis punitur statuens contra libertatem, quam contra jus Ecclesiæ, secundum Bald. *in rubr. eod. tit. in princ. vers. Quæro an sit differentia*, quia, ut inquit Dec. *ubi supra*, non semper pro majori delicto major pœna imponitur; nam propter delicti frequentiam, vel propter majorem inclinationem ad delinquendum major pœna quandoque pro minori delicto imponitur, ut per glos.2. *in cap. Proposito*, 27.*quæst.1.* & *in cap. Admonere*, *in ver. Existimes*, 33. *quæst.2.* per illum textum, ubi major pœnitentia imponitur interficienti uxorem, quàm matrem, quia, ut glos. ibi dicit, homines proniores sunt ad interficiendum uxores, Laici verò Clericos oppido infestos habent, ut legitur in *cap. Laicos*, 2. *quæst.7.* Maximè propter libertatem ecclesiasticam, in qua Clerici sunt melioris conditionis, quam sæculares, & propterea major concitatur invidia. Unde cùm sint procliviores Laici ad statuendum contra libertatem ecclesiasticam, & sic contra privilegia Ecclesiarum, vel Clericorum: meritò ut retrahantur ab eo in quo magis inclinantur, majori pœna afficiuntur.

26 Præterea gravius videntur delinquere, & magis contemnere legislatorem qui ingrediuntur palam, & authoritativè prætextu licentiarum, quam qui ingrediuntur clam, & nulla suffulti licentia, exemplo eorum, qui fructus, & redditus ad Sedem Apostolicam, & ecclesiasticas personas ratione ecclesiarum pertinentes usurpant: neque enim incidunt in excommunicationem decimamseptimam Bullæ Cœnæ nisi qui id faciunt authoritate, & potestate usurpata, secundum Cajetan. *in Summa*, *in ver. Excommunicatio*, *num.27. vers. Deinde circa secundam materiam*, & Navarr. *in Man. cap.27. num.70. vers. Sexta*, quod per illa verba, sicut ex decreto Concilii Tridentini *cap.11. sess.22. de reformat.* non incidunt in excommunicationem qui res, & bona Ecclesiæ surripiunt tanquam fures; sed tantùm qui illa authoritativè, & sub ratione bonorum Ecclesiæ usurpant, ut aliàs Sacra Congregatio declaravit.

27 Et idem modò cùm aliàs dubitatum fuerit an prohibitio *cap.9. sess.24. de reformat. matrim.* Circa matrimonii libertatem comprehendat privatas personas Sac. Congregatio censuit non comprehendere, sed tantùm dominos temporales, & magistratus cujuscumque gradus, conditionis, &c. Ingredientibus ergo septa monasterii monialium absque licentia, nec verba, nec rationes Gregorianæ Constitutionis conveniunt; & consequenter nec illius reservatio, glos. *magna in fin. in Clem.1. de sent. excommun.*
28 unde hic casus tamquam omissus remansit in eo statu, in quo prius erat, *l. Commodissimè*, *ff. de liber. & posthum.* glos. *in cap. Si pater*, *in verb. Trebellianicæ*, *de testam. lib.6.* Consentaneum est enim jura juribus concordare ad correctionem vitandam, *l. Præcipimus*, *in fin. C. de appellat.* & *l. Sancimus*, *C. de testam. cum simil.*

29 Ante ipsam verò Constitutionem ex decreto Concilii Tridentini *in cap.5. sess.25. de regular.* ingredientibus septa monasterii Monialium absque legitima licentia imponitur simpliciter pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, nec illius absolutio expressè reservatur summo Pontifici. Ergo censetur aliis concessa per hanc Decretalem, ubi quando conditor Canonis absolutionem excommunicationis sibi non retinet, censetur aliis relaxasse. Et est præcipua regula in materia absolutionis à censuris latis à Canone: patet ex dictis supra *in ult. not.* Et hanc sententiam sequuntur Moderni *in Praxi Archiepiscopi*, *cap.6. num.3. lib.3.* ubi agentes de materia prædictæ Gregorianæ Constitutionis affirmant in ea non comprehendi nisi qui prætextu licentiarum revocatarum ingrediuntur, non autem qui sine licentia, licèt incurrant excommunicationem latæ sententiæ à Concil. Trident. inflictam d. *cap.5.* Nec etiam Moniales in illum ingressum prohibitum consentientes incidere in excommunicationem, sed tantùm peccare mortaliter. Idipsum censent Rodriq. *de Regular. tom.1. quæst.48. art.2.* & Suar. *de Censur. disput.22. sect.6. excommun.6.*

Quibus non obstant adducta in contrarium: nam ad primum patet responsio ex dictis: cùm enim Gregoriana Constitutio nec in rubro, nec in nigro, nec in verbis narrativis, nec dispositivis loquatur nisi de ingredientibus prætextu licentiarum revocatarum, aut abutentibus Ordinarii licentia, non debet extendi ad alium casum non expressum, præsertim habentem rationes diversas, & in materia pœnali.

Neque obstat, quòd secundum Cardin. dispositio pœ- 30
nalis injungens pœnam excommunicationis non restringatur, sed extendatur: imò enim cùm nulla pœna sit major in Ecclesia, quàm excommunicationis, *cap. Corripiantur*, 24. *quæst.3. cap. Absit*, 11. *quæst.3. cap. Sacro*, *supra eod.* non debet in ea fieri extensio, sed potius restrictio, *cap. Quæsivit de his quæ fiunt à maior. part. Cap.* & notat glos. *in cap. Prudentiam*, *in ver. Vinculo excommunicationis*, *de off. deleg.* & Innoc. *hic num.2. vers. Et in excommunicatione*. In hoc textu autem fit potius declaratio, quam extensio secundum Anchar. *hic in princ.* quia debemus magis considerare injuriam, seu violentiam, quæ sapit causam finalem, quàm manus, quæ sapiunt demonstrationem. Unde eodem modo in excommunicatione 31
incideret qui Clericum non manibus, sed pedibus percuteret, vel perfunderet aquà, aut in eum spueret, vel ejus vestem frangeret, quia violentia fit personæ, ut notatur in *d. cap. Si quis suadente*, 17. *quæst.4. in glos. in ver. Manus*, & per Innoc. & DD. *hic*, & ita videtur seipsum declarare Cardin. *hic in 1. opposit. num.4.* licèt hoc casu non agatur de illius reservatione.

Ad id, quod dictum est de absolutionibus, quas Sum- 32
mus Pontifex impertitus est à prædicto casu; respondetur hinc non rectè inferri ad generalem reservationem: nam si Papa vellet casum esse sibi reservatum, expressè declararet per Constitutionem generalem, non autem per particularem provisionem ad petitionem unius, vel alterius Ordinarii, vel sacerdotis. Præsertim verò quia cùm pœniten- 33
tes habeant tres judices, videlicet Parochum, Episcopum, & Papam, qui omnes comprehenduntur sub nomine proprii sacerdotis *in cap. Omnis utriusque*, *de pœnit. & remiss.* ut ibi notatur, & in Extravag. *Vas electionis*, *de hæret.* utiq; procurando sibi absolutionem à Papa tamquam à fonte 34
habente plenitudinem potestatis, *cap. Qui se scit*, 2. *qu.6. cap. Præceptis*, 12. *dist. cap. Quamvis*, *cap. Dudum*, & *cap. Multum*, 3. *quæst.6.* nullum intulerunt præjudicium aliis inferioribus, nec contra eos ex hoc induci potuit usus, vel consuetudo: ad hoc quod notat Innocent. *in cap. Bona, il secondo*, *num.2. in fin. de postul. Prælat.* ubi determinat, quod si Papa aliquid facit de plenitudine potestatis, non præjudicat inferioribus, quia cùm sit absolutè dominus non indiget aliqua acquisitione juris. Idem tenet Specul. *in tit. de præscript. vers. Illud*, dicens Papam non præscribere contra inferiores, cùm ipse jam sine præscriptione sit universalis dominus: & sequitur Abb. *cons.101. in quæstione*, *n.6. vers. Nec Papa exercendo hoc ius lib.1.* Et propterea ex eo, quod in *cap. Litteras*, *supra de fil. Presbyt.* Papa dispensaverit, non benè infertur ut prohibita sit dispensatio, quia hæc ab ipso fuit petita, ut notabiliter dicit glos. *unic. in cap. fin.* & ibi etiam Butr. *numer.5. vers. Non obstat quod solus Papa dispensat*, *eod. tit.*

Ad ultimum respondetur de declaratione Gregorii nul- 35
libi constare, & eam negari à Rodriquez *tom.1. quæst. regular. art.2.* & à Suar. *de cens. disp.22. sect.6. excommun.6.* Nec Navarr. de hujusmodi declaratione attestatur, ut ei impo-

imponitur à quibusdam, sed tantùm ait credendum esse hanc fuisse mentem conditoris: quo verò ad ingredientes monasteria virorum, quia negari non potest quin Pius V. declaraverit Constitutionem comprehendere etiam illas, quæ absque litteris Apostolicis ingrediuntur, standum erit huic declarationi in suo speciali casu dumtaxat.

36 Unde rejectis contrariis, concludendum videtur casum propositum non esse Sedi Apostolicæ reservatum, nisi ingressus, seu violatio clausuræ monasterii Monialium fieret ad malum finem, juxta Decretum S. Congregationis Episcoporum Clementis VIII. jussu editum super absolutione à casibus reservatis: & ita declaravit Gregorius XIII. Constitutionis conditor, ut in subjecta declaratione, Episcopus Comen. declarari petiit, an Bulla Sanctissimi imponens pœnam excommunicationis ingredientibus monasteria vigore facultatum Apostolicarum, etiam eos comprehendat, qui absque talibus facultatibus ingrediuntur, ut sciri possit an absolutio sit reservata Summo Pontifici, Sac. Congregatio censuit agendum cum Sanctissimo, quia Concilium non reservavit Papæ, & non videtur adesse majoritas rationis, quia abutentes litteris Apostolicis majori pœna digni sunt Sanctissimus declaravit Bullam non comprehendere eas personas, quæ ingrediuntur propria auctoritate absque licentiis. Sedis Apostolicæ: & quod attinet ad Bullam Pii V. de ingredientibus monasteria virorum, ex quo idem Pius V. declaravit comprehendere etiam illos, qui absque litteris Apostolicis ingrediuntur, stat firma declaratio.

37 Juxta prædicta QUÆRO, An absolutio à censuris, in quas incidunt Episcopi, & superiores regulares, qui sui auctoritate officii septa monasterii Monialium ingrediuntur non servata forma Constitutionis Gregorii XIII. sit Papæ reservata.

Ad partem affirmativam facit, quia Gregorius in Constitutione, quæ incipit, *Vbi gratiæ*, primum sanxit, ut ingredientes clausuram monasterii Monialium prætextu licentiarum revocatarum incidant in excommunicationem Sedi Apostolicæ reservatam. Ac deinde suborta dubitatione an ead. Constitutio comprehendat eos, qui ad ingrediendum alterius licentia non indigent, sed sui auctoritate officii nituntur: declaravit Prælatos omnes tam sæculares, quàm regulares, quibus cura, & regimen monasteriorum Monialium incumbit, ita demum uti posse facultate ingrediendi illorum septa sibi ex officio attributa, si id faciant in casibus necessariis, & à paucis, iisque senioribus, & religiosis personis comitati, ut in Declaratoria incip. *Dubiis*, quæ emergunt in Bullar. *tom.2. pag.394.* si igitur Episcopi, & Prælati regulares in 1. Constitutione comprehenduntur, & excommunicatio in illa Constitutione inflicta est Papæ reservata; videtur consequens, ut etiam excommunicatio contra ipsos imposita in Constitutione declaratoria sit reservata: nam qualitates omnes, quæ insunt legi declaratæ, censentur inesse illius declarationi, ut est text. in *l. nihil*, & ibi Bart. *in princip. ff. de conjungen. cum emancip. liber.* & in Authen. *de filiis ante dotal. instrum. natis, ad fin.* Roman. *cons.93. n.4. vers. Quia in lege nova*, Paul. de Castr. *cons.339. col. fin. n.5. vers. Quinto quæritur lib.1.*

Contrarium puto verum, quia secunda Constitutio 38
Gregorii non stat in puris finibus declaratoriæ, sed in ea parte, in qua pœnas imponit, inducit naturam novæ Constitutionis, & idcircò non utitur *ver. Declaramus*, ut fecit *in 1. parte, sed ver. Statuimus*, atque *decernimus, ut in §. Quod si contrafecerint:* quæ quidem verba non Constitutionem declaratoriam juris præexistentis, sed novi juris promulgatoriam significant, Clem. *ult. §. fin. de rescript.* glos. in Extravag. *Suscepti Ioannis XXII. in ver. Statuimus*, Clem.2. & ibi glos. *in ver. Decernimus, de præben.* & glos. in Clem. *Eos, in verb. Deinceps, de regular.* Cum igitur Gregorius de novo statuat, atque decernat, ut ingredientes clausuram monasterii Monialium non servata forma ibi præscripta, si Episcopi sint, pro prima vice sint ingressu Ecclesiæ interdicti; pro secunda, à munere Pontificali, & à divinis suspensi; ac deinceps excommunicati: Regulares verò omni officio, & ministerio privati, ac pariter excommunicati: & absolutionem ab hujusmodi pœnis sibi, & Sedi Apostolicæ non reservaverit: utique succedit regula textus nostri, videlicet ut ab his censuris latis à Canone possit inferior absolvere, cùm conditor Canonis absolutionem sibi non retinuerit, ut dixi supra in *ult. not. & in præced. qu. n.29.*

Præterea manifestum est quantum ad pœnas interdicti, & suspensionis Episcopos non comprehendi in 1. Constitutione, cùm illa Constitutio has pœnas non imponat: ergo non comprehenduntur quoad pœnam excommunicationis, quia una determinatio respiciens plura determinabilia debet intelligi ut omnia æqualiter determinet, *l. Iam hoc iure §. Sed si*, & ibi Bart. *n.1. ff. de vulgar. & pupillar. & l. fin. C. de sent. cum simil.* & consequenter nulla ex his pœnis est Sedi Apostolicæ reservata: & circa prædictam Constitutionem Gregorii vide quod scripsi in *c. Vt iuxta, n.29.* & sequitur supra, *de offic. Ordinar.*

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Innocentius III.

CAPUT XXXII.

Cum illorum absolutio, qui pro violenta manuum injectione in clericos, labem excommunicationis incurrunt, (quibusdam casibus à prædecessore nostro exceptis) sedi dumtaxat Apostolicæ reservetur: nonnulli Ecclesiasticam sententiam negligentes, in excommunicatione positi, Ecclesiasticos ordines accipere non formidant: quid autem de his fieri debeat, Apostolicum sæpius oraculum implorantur. Circa quos credimus distinguendum, quòd tales vel sciunt excommunicationis se vinculo irretitos, vel non recolunt factum, pro quo in latæ sententiæ canonem inciderunt, vel factum quidem scientes, juris ignari nesciunt exinde se teneri. Primos si fuerint sæculares clerici, à susceptis ordinibus censemus in perpetuum deponendos: in reliquis casibus tàm Archiepiscopi, quàm Episcopi, absque mandato sedis Apostolicæ speciali, dispensandi facultatem se noverint non habere: quibus etiam est absolutio talium interdicta: cùm majora intelligantur illis prohibita, quibus vetita sunt minora. Poterunt tamen hujusmodi Romani Pontificis auribus intimari, ut ab eo secundùm rigorem vel æquitatem responsum prodeat, prout discretio sua viderit faciendum. Qui si claustrales hujusmodi fuerint, licèt ab Alexandro Papa fuerit constitutum, quòd Monachi & Canonici regulares, quocumque modo se in claustro percusserint, non sunt ad Apostolicam sedem mittendi, sed secundùm providentiam sui Abbatis, disciplinæ subdantur, & si Abbatis discretio ad eorum correctionem non sufficit, providentia est diœcesani Episcopi adhibenda: & alibi dicatur, quòd de sæculo fugientes, qui religionis habitum in monasterio receperunt, & inter cætera postmodum confitentur, se tale commisisse delictum, per quod ipso actu excommunicationis sententiam incurrerunt, sine licentia Romani Pontificis Abbas non potest nec debet eos absolvere, quamvis præsumptionem delinquentium debita

bita possit animadversione punire: Nos tamen in religionis favorem, & ut evagandi materia subtrahatur, majorem eis gratiam exhibere volentes: eorum Prælatis, quòd etiam talibus absolutionis beneficium impertiri valeant, indulgemus: nisi excessus ipsorum extiterit difficilis & enormis: utpotè si ad mutilationem membri, vel effusionem sanguinis est processum: aut in Episcopum, aut Abbatem violenta manus injecta: cùm excessus tales & similes nequeant sine scandalo præteriri. Si vero claustralis aliquis in religiosam personam alterius claustri manus injecerit violentas, per Abbatem proprium, & ejus, qui passus est injuriam, absolvatur. Quòd si clericum percusserit sæcularem, nonnisi per Apostolicam sedem (ut scandalum evitetur) absolutionis gratiam poterit promereri. Si autem hos ad ordines promoveri contingat, juxta præmissam distinctionem, qui scienter in contemptum Ecclesiasticæ disciplinæ se fecerint ordinari, ab executione suscepti ordinis, & officii decernimus manere suspensos. Circa reliquos verò facti memoriam, vel juris peritiam non habentes, monasteriorum utilitate pensata, post injunctam regularem pœnitentiam & peractam, Abbates ipsorum poterunt dispensare: nisi grave fuerit & notabile factum: aut is, qui fecit, adultus fuerit & discretus, ut violenter contra oblivionem vel ignorantiam præsumatur. Præcipimus autem Abbatibus, ut formam istam diligenter observent, ne privilegium mereatur amittere, qui sibi permissa abutitur potestate.

S V M M A R I V M.

1 *Excommunicatus, qui scienter recipit Ordines, deponendus, si est Clericus sæcularis; si regularis, ab executione Ordinum est suspensus, & n.8.*

2 *Dispensat solus Papa cum Clerico sæculari, qui ignorans jus, vel factum in excommunicatione recipit Ordines.*

3 *Sed cum regulari dispensat Abbas, si ignorantia est probabilis, & factum non est grave, & n.26.*

4 *Excommunicatus pro violenta manuum injectione in Clericum regulariter non absolvitur nisi à Papa.*

5 *Fallit in casibus hic enumeratis, & num.seq.*

6 *Religiosi ab excommunicatione Canonis*, Si quis suadente, *absolvi possunt per proprium Prælatum, si ipsum habeant, & sit Presbyter; alioquin per diœcesanum, & num.11.*

7 *Declaratio dubiorum in jure consistentium à Sede Apostolica petenda est.*

8 *Dispensat solus Papa cum Clerico sæculari, qui in excommunicatione recipit Ordines, etiamsi ab illa excommunicatione Episcopus possit absolvere.*

9 *Dispensandi potestas major est, quàm potestas absolvendi ab excommunicatione.*

10 *Argumentum à minori ad majus non procedit affirmativè, sed negativè.*

11 *Abbas potest absolvere Monachos suos ab excommunicatione ob violentam manuum injectionem, dummodo excessus non sit enormis.*

12 *Sive in excommunicationem inciderint post ingressum Religionis, sive ante.*

13 *Sed ab aliis excommunicationibus eos tantum, qui inciderunt post ingressum.*

14 *Dispensandi potestatem habens cum subdito delinquente non potest dispensare cum eo qui deliquit antequam esset subditus.*

15 *Qualitas adiecta verbo intelligitur secundum tempus verbi.*

16 *Enormis excessus dicitur respectu quantitatis facti.*

Item respectu qualitatis personæ, n.20.

Item respectu scandali, n.22.

Item respectu loci, n.23.

17 *Membri appellatione quæ intelligantur.*

18 *Percussio cum sanguinis effusione an, & quando dicatur enormis.*

19 *Injuria atrox respectu quantitatis facti quando dicatur.*

20 *Enormis semper dicitur excessus in Episcopum, vel Abbatem, vel alium Superiorem.*

21 *Et idem si in patrem, vel in magistrum.*

23 *Injuria atrox æstimatur si in theatro, in foro, vel in conspectu Prætoris facta sit.*

24 *Idem si in Ecclesia, vel Cœmeterio.*

25 *Circumstantiæ, quæ aggravant, vel extenuant delictum, remissivè.*

27 *Prælati regulares an possint dispensare super irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus in vim Concilii Trident. c.6. sess.24. & n.seqq. usque in fin.*

28 *Irregularitas est impedimentum canonicum, quo prohibetur promotio ad Ordines, & illorum executio.*

29 *Prælatis inferioribus non competunt ea, quæ sacris Ordinibus annexa sunt, vel illos concernunt.*

30 *Dispensatio in irregularitate est dispensatio circa Ordines.*

31 *Episcopi appellatione in materia exorbitanti non venit non consecratus etiamsi ageretur de exercenda jurisdictione.*

32 *Episcopus electus ante consecrationem non potest concedere indulgentias.*

33 *Prælatis inferioribus jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus in locis suæ jurisdictionis uti non licet facultate Episcopi attributa decreto Concilii Tridentini c.6. sess.24.*

C*Um illorum*. Qui excommunicatus pro manuum injectione scienter recipit Ordines, deponendus, si est 1
Clericus sæcularis; si Regularis, ab executione Ordinum est suspensus. Qui ignorans jus, vel factum sic excommu- 2
nicatus recipit Ordines, si est Clericus sæcolaris, dispensat cum eo solus Papa: Si Regularis, Abbas cum eo dispensat, 3
si ignorantia est probabilis, & factum non est grave. Hoc dicit secundum Jo. Andr. cum quo Butr. Cardin. & cæteri concordant. Dividitur ut per Marian. Soccin.

Nota primò ex principio textus, excommunicatum pro 4
violenta manuum injectione in Clericum regulariter absolvi non posse nisi à Sede Apostolica, quia Papa sibi reservavit absolutionem, ut *hic & in c. Porrò, in c. Non dubium, in c. Ea noscitur, in c. Tua nos, & in c. Quamvis, infra eodem*, & originaliter in *c. Si quis suadente*, 17.q.4. Fallit tamen hæc 5
regula in multis casibus, qui comprehenduntur his versibus.

Regula, mors, sexus, hostis, puer, officialis,
Deliciosus, inops, æger, senexque, sodalis,
Janitor, astrictus, dubius causæ, levis ictus.
Debilis absolvi sine summa sede merentur,
Atroces verò soli Papæ retinentur.

Regula. Hic comprehenduntur omnes Religiosi, qui 6
absolvi possunt per proprium Prælatum, si ipsum habeant, ut *hic in §. Nos tamen dummodo sacerdos sit, cap. Canonica, infra eod. c. Nuper, §. penul. sup. eod.* ubi de hoc, alioquin per Diœcesanum de monialibus, *infra eodem, c. Monachi supra eodem, mors, ut in c. Non dubium supra eod. sexus, ut in c. Mulieres, supra eod. hostis, ut c. De cætero, supra eod. puer, cap. Quamvis, & c. fin. infra eod. & supra cap. 1. officialis, cap. 3. §. 1. supra eod. deliciosus*, sed in isto prius consulitur Romanus Pontifex, *cap. Mulieres, supra eod. inopsque*, & nobilis, cui ostiatim ire verecundum est, de quod dic, ut plenè notatur in *cap. Quod de his, supra eod.* & infra in *cap. Ea noscitur, senex, ut in d. cap. Quod de his, & c. Ea noscitur, æger*, ægerque incurabilis, vel de cujus morte dubitatur, vel morbus chronicus est, & longus: de quo dic, ut in juribus proximè citatis, *sodalis, ut cap. Quoniam, §. fin. supra de vita, & honestat. Cleric. & cap. Ex tenore, in fin. supra eod. janitor, ut cap. 3. in 1. respons. supra eod. astrictus* patriæ potestati, vel dominicæ, ut in *cap. Mulieres, supra eodem*, & infra *cap. Relatum*, de quo dic, ut plenè legitur, & notatur in *cap. Cum desideres, §. 2. & c. Si vero aliquis, supra eodem causa*, scilicet justa, quodcumque præstent impedimentum Sedem Apostolicam non adeundi, *cap. De his*, ubi de hoc, *& c. De cætero supra, & infra c. Quamvis, levis ictus, ut c. Pervenit, supra eod. debilis, ut cap. Ea noscitur, supra eodem. Absolvi sine summa Sede merentur*, atroces verò soli

Papæ

Papæ retinentur, ut *c. Relatum, & cap. Canonica, infra eod.*
Hos versus recitat, & ut supra exponit Host. *hic num.* 1. &
in summa hujus tituli, §. *Quis possit excommunicare, num.* 4.
sub vers. Secunda regula, dicens fuisse Jacobi Serenæ Ebre-
duoensis, & concordant *hic* Jonn. Andr. *n.* 2. Henric. Boicb.
eodem num. Butr. *num.* 26. Anchar. *num.* 1. & Abb. *in* 1. *notab.*
& latiùs prosequitur Marian. Soccin. in *c. Officii, infra eod.*
ubi ponit regulam cum tribus declarationibus, seu amplia-
tionibus, *n.* 30. *cum tribus seqq.* & viginti quatuor fallentias
à num. 34. *usque ad n.* 58. & prædictis adde compeodiosam
distinctionem, quam posui in *cap. Pervenit, n.* 9. *infra eod.*
post Jo. Andr. *ibi n.* 3. *vers. Et ad contrariorum solutionem.*
7 Secundò nota ibi, *Apostolicum sæpius oraculum implora-
tur*. Pro declaratione dubiorum consistentium in jure ad
Sedem Apostolicam esse recurrendum, de quo dic, ut scripsi
plenè in *c. Cum venissent, supra de iudic.*
8 Tertiò, nota in *vers. Circa quos*, qua pœna sit punien-
dus Clericus sæcularis suscipiens Ordines dum existit in ex-
communicatione: debet enim deponi ab illo Ordine, nec
potest cum eo alius citra Papam dispensare: quod locum
sibi vendicat non solum in excommunicatis, quorum abso-
lutio est Sedi Apostolicæ reservata, ut in casu hujus cap. sed
etiam in aliis excommunicatis, quos Episcopi possunt ab-
solvere, quia nihilominus non poterunt Episcopi dispen-
sare cum sic ordinatis, quia effecti sunt irregulares & in-
dispensabiles ab alio, quàm à Romano Pontifice, ut *hic*
firmat Jo. Andr. *n.* 6. cum quo concordant Henrich. Boicb.
n. 14. Anton. de Butr. *n.* 18. Abb. *in* 2. *notab.* & alii commu-
niter; & videtur probari in *c.* 1. *&* 3. *de eo, qui furtiv. or-
din. recep.* ubi cum recipiente Ordinem post excommuni-
cationem solus Papa dispensat.
9 Quartò nota ibi, *Cum maiora intelligantur illis prohibi-
ta, &c.* potestatem dispensandi majorem esse, quàm pote-
statem absolvendi ab excommunicatiooe; unde non valet
10 consequentia. Potest quis absolvere; ergo & dispensare,
quia non procedit arg. à minori ad majus affirmativè, vi-
delicet, si possum id quod minus est: ergo & id quod majus
est, sed è converso valet consequentia, qui non potest ab-
solvere, nec potest dispensare, quia procedit argumentum
à minori negativè sumptum; unde sequitur: qui non po-
test id, quod minus est; nec potest id, quod majus est, ut
notatur in *c. Cum in cunctis, de elect.* cùm majora intelligan-
tur illis prohibita, quibus vetita sunt minora, ut dicitur
in littera; & ita hic notaor Jo. Andr. *n.* 6. *vers. Nec obstat
ista littera*, Henric. Boich. *n.* 14. *eodem vers.* Butr. *n.* 18. *vers.
Non hac littera*, Abbas *in* 3. *notab.* Marian. Soccin. *n.* 6. & Fe-
lin. *n.* 1. *in* 4. *notab.*
11 Quintò nota *in* §. *Quod si claustrales*, Abbatem posse
absolvere Monachos suos ab excommunicatione inflicta à
Canone pro violenta manuum injectione, dummodo ex-
12 cessus non sit enormis, sive in excommunicationem inci-
derint post ingressum Religionis, sive ante; & in hoc exten-
ditur *c. Monachi, supra eod.* ubi dabatur Abbati potestas ab-
solvendi Monachos suos in eo tantùm casu, in quo incide-
13 rant in excommunicationem post ingressum. Dispositio
tamen hujus Decretalis restringitur ad solam excommuni-
cationem pro violenta manuum injectione, cùm Papa hic
procedat per modum indulgentiæ, ut patet ibi, *maiorem
eis gratiam exhibere volentes:* necnon ibi, *indulgemus*, un-
de in aliis casibus Abbas non poterit absolvere excommu-
nicatos ante Religionis ingressum; sed cum eis servabimus
jus præcedens, de quo in d. *c. Monachi*, cùm non reperia-
tur immotatum, nisi in hoc speciali casu injectionis ma-
nuum in Clericum, *l. Sancimus, C. de testam. l. Præcipimus
in fin. C. de appell.* & hic tenet Abb. *in* 4. *notab. & in d. c. Mo-
14 nachi*, qui ex hoc notabiliter infert, ut habens potestatem
dispensandi cum subdito delinquente in certo casu, non in-
telligatur habere potestatem dispensandi cum eo, qui deli-
ctum illud commisit antequam esset subditus, nisi specifi-
cè hoc fuerit concessum, quod dicit esse singulare, Marian.
Soccin. *hic in* 13. *notab.* & sequitur Felin. *n.* 1. *post med. vers.*
15 *Nota secundum D. Abbatem*, adducens rationem, quia qua-
litas adjecta verbo intelligitur secundum tempus verbi, ut
est casus in *l. In delictis*, §. *Si extraneus, ff. de noxalibus*, de
quo latè per Bart. *in l. Ex facto, n.* 1. *ff. de vulgar. & pupill.*
16 Sextò nota ibi, *Nisi excessus ipsorum:* quis dicatur exces-
sus enormis: nam hic consideratur enormitas triplici re-
spectu. Primò scilicet respectu quantitatis facti: & de hoc
habes in textu duo exempla: unum est si membrum fuerit
mutilatum, ut patet in textu ibi, *utpote si ad mutilationem
membri est processum:* quod intelligas de quolibet membro
magno, vel parvo: Non enim hic distinguitur inter hæc, si-
cut aliàs, ut in *c. penult. de corpor. vitiat. & in c.* 2. *de Cleric.
egr.* secundum gloss. *hic in verb. Mutilationem membri*, quam 17
approbant DD. ut inquit Felin. *n.* 3. qui etiam prosequitur
an membri appellatione veniant ungula, digitus, caput,
barba, mammilla, dens, à d. *n.* 3. *usque ad n.* 12. Alterum 18
exemplum est quando fuit processum ad effusionem sangui-
nis, quod dicunt DD. intelligendum ratione illius membri,
de quo facilè sanguis exire non consuevit; unde non intel-
ligitur si modica, & levis fuit percussio in naso, & sanguis
exivit ab eo maximè, cui exire consuevit, præsertim in
æstate. Ita post Innoc. *hic post med. in verb. Effusionem*, de-
clarat Hostiens. *n.* 10. *in verb. Vel Effusionem*, Joan. Andr.
n. 19. & communiter Doctores, Marian. Soccin. *in c. Officii,
n.* 59. *infra eodem*. Rursus hoc primo respectu quantitatis 19
facti dicitur excessus enormis, seu atrox, si oculus effodiatur,
c. Si evangelica, 55. *dist.* Si quis vulneretur, si fustibus cæda-
tur, ut in §. *Atrox, instit. de iniuriis*, secundum Hostien. *hic
n.* 10. & Marian. Soccin. *loco cit.* Secundò principali dicitur 20
excessus enormis respecto qualitatis personæ, veluti si in
Episcopum, vel Abbatem sit violenia manus injecta, ut hic
in littera. Talis enim excessus semper gravis est, & enor-
mis, ut patet in *c. Ille proculdubio*, 93. *dist.* secundum Host.
hic n. 10. *in fin. in verb. Aut in Episcopum:* & idem est secun-
dum eum si in Priorem suum locum Abbatis tenentem, ar-
gum. *c. Cùm in Ecclesiis, supra de maiorit. & obed.* & idem in-
telligas quando inferior, & subditus in Superiorem suum
manus injicit violentas, secundum Hostien. *ubi supra*, & 21
idem si filius in patrem, vel discipulus in magistrum, se-
cundum Marian. Soccin. *d. n.* 59. *circa med. vers. Et idem ar-
bitror.* Tertiò principaliter excessus æstimatur enormis re- 22
spectu scandali, scilicet ubicumque scandalum imminet, ut
patet in textu ibi, *Cum Excessus tales nequeant sine scandalo
preteriri*. Nihil enim faciendum est cum scandalo, ut pa-
tet in eo, quod legitur & notatur in *c. Nihil, supra de præ-
script. & in c. Nisi cum pridem*, §. *Pro gravi quoque scandalo, de
renunc.* Sed & respectu loci injuria dicitur atrox, veluti si in 23
theatro, in foro, vel in conspectu Prætoris facta sit, dicit
text. in d. §. *Atrox, institut. de iniur.* Fortius ergo si in Eccle- 24
sia, vel Cœmeterio, *c. Cum pro causa, supra eodem, cap. Quis-
quis, & §. Qui autem*, 17. *qu.* 4. secundum Hostien. *in Summa
huius tit.* §. *Quis possit ab hac absolvere, vers. Sed quæ dicatur
atrox*, de quibus dic pleniùs ut per Marian. Soccin. in dict.
c. Officii, n. 59. *infra eodem*, & quæ circumstantiæ aggravent, 25
vel extenuent delictum, seu injuriam, dic ut per eumdem
Marian. in *c. Licet, n.* 21. *in fin. ver. in causa autem cognitione
septem veniunt principaliter consideranda, & num. seqq. usque
in fin. supra de pœn.*
Septimò nota in *vers. Circa reliquos verò*, Abbatem quan- 26
doque posse dispensare super irregularitate, scilicet cum
Monacho suo, qui existens in excommunicatione propter
excessum non gravem ex ignorantia probabili suscipit Or-
dines, ut *hic* per Abb. *in* 7. *&* 8. *not.* Marian. Soccin. *n.* 20. *&*
21. & quod dictum est de Abbate, intelligas etiam de quo-
libet Priore Conventuali, vel Prælato Regulari, secundum
Innoc. *hic n.* 1. *in verb. Abbatis*, quod latiùs prosequitur Ho-
stien. *n.* 13. & 14.
QUÆRO, an facultas dispensandi super irregularitati- 27
bus ex delicto occulto provenientibus attributa Episcopis
ex decreto Concilii Tridentini *sess.* 24. *c.* 6. Prælatis Regula-
ribus competat.
Circa intellectum d. *c.* 6. videtur considerari posse irre- 28
gularitatem esse impedimentum canonicum, quo prohi-
betur promotio ad ecclesiasticos Ordines, vel eorumdem
executio, ut patet ex descriptione, quam ponit Specul. *in
titul delegat.* §. *Iuxta, in princ.* Archid. & Joan. Andr. *in c.* 1. *de
reg. iur. lib.* 6. Hostien. in *c.* 2. *n.* 5. *supra de Cler. excomm. mini-
str.* & Marian. Soccin. *in c. Ad audientiam, n.* 12. *supra de ho-
micid.* Unde dispensatio super irregularitate non videtur 29
simplicis jurisdictionis Episcopalis, cujus capaces sint infe-
riores habentes jurisdictionem quasi Episcopalem: Nam ad
ea, quæ sacris Ordinibus annexa sunt, vel illos concernunt,
non refertur generalis illa adæquatio, de qua per Abbatem
in *c. At si Clerici*, §. *De adulteriis, n.* 13. *de iudic. & in c. Sicut
unire, num.* 3. *vers. Et circa hoc do regulam, supra de excessi-
bus Prælat.* Ita Anton. de Butr. in suo celebri *cons.* 19. *nu-
mer.* 10. & patet ex Concil. Trident. in *cap.* 10. *sess.* 23. &
alibi

tibi in materia Ordinum, & dimissoriarum ad ordines.

Posset tamen fortè dici Abbates regulares, quibus de jure competit facultas minores ordines conferendi, ut *cap. Quoniam, 69. dist. & cap. Cum contingat, supra de ætat. & qualit.* Subditis tamen suis regularibus, & Concil. dict. *cap.* 10. posse cum eis super irregularitate dispensare, ut non impediant suscipere minores Ordines, aut in eisdem susceptis ministrare. Pro quo facit iste textus, ubi patet Abbatem posse dispensare cum Monacho irregulari quoad Ordines: & intelligitur communiter etiamsi irregularitas esset contracta post ingressum, ut patet in §. *Quod si claustra-*
30 *les*, & dixi supra in 5. *notab.* ex quo textu juncta glos. *in verb. Dispensare*, & Innoc. *circa fin. in verb. Abbatis*, colligitur dispensationem in irregularitate esse dispensationem circa Ordines.

31 Quod autem generaliter decretum Concil. Trident. in *d. cap. 6. sess. 24.* Non sit intelligendum, ut comprehendat omnes jurisdictionem quasi episcopalem habentes, suadetur ex verb. Episcopis quod in materia strictè, & propriè interpretanda, ut puta exorbitanti, plerique dixerunt interpretandum esse pro consecratis tantum, etiam ubi ageretur de exercenda jurisdictione, ut per Felin. in *cap. Eam*
32 *te, num. 5. de rescript.* Hinc etiam communiter tenetur Episcopos electos ante consecrationem non posse concedere indulgentias, quamvis id videatur esse actus jurisdictionis, text. in *cap. Quod autem, supra de pœnit. & remiss.* ita Felin. ubi supra *num.* 1. & Ant. de Butr. *in prealleg. cons.* 19. *num.* 21. ubi distinguit, ut quædam sint fori pœnitentialis naturalis pertinentia ad Ordinem Episcopalem, ut est absolvere à peccatis quibuscumque in quibus aliqua sunt reservata Episcopis; & talia sunt communicabilia cum inferioribus, quia sui origine pertinent etiam ad inferiores; quædam verò non naturaliter, sed per accidens inhærent Ordini Episcopali, ut est indulgentias concedere: & talia, licèt sint de foro pœnitentiali, non tamen adaptantur inferioribus.

Ad hæc si passim omnia episcopalia essent communicanda istis inferioribus, paulatim introduceretur usus Corepiscoporum, ut ad propositum dicit Butr. *ubi supra*, & auctoritas Episcopalis vilesceret.

Huc etiam pertinet quod cùm aliàs dubitatum fuerit in Congregatione Concilii, an Cardinales, qui habent titulos Ecclesiarum Urbis, possint in suis Ecclesiis titularibus, & eorum subditis uti illis facultatibus, quæ à Concilio Tridentino tributæ sunt Episcopis in suis civitatibus, & diœcesibus, & specialiter illis, quæ comprehenduntur *sess. 24. cap. 6.* facta relatione Gregorio XIII. Sanctitas sua dixit nolle, ut ea, quæ Episcopis concessa sunt à Concilio, competant Cardinalibus in suis titulis, quia licèt habeant quasi Episcopalem jurisdictionem, ibi tamen verè, & propriè non sunt Episcopi: & in specie cùm aliàs quæsitum esset, an facultate concessa Episcopis decreto Concilii *sess. 24. cap. 6.* etiam inferioribus jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus in locis suæ jurisdictionis uti liceat: *Die 9. Decembris* 1582. Sacra Congregatio censuit non licere.

Ac postremò cùm Abbas Aquisaneten. Sedi Apostolicæ 33
immediatè subjectus, & jurisdictionem quasi Episcopalem habens in subditos declarari postulasset, an facultas tributa Episcopis à Concilio decreto *cap. 6. sess. 24.* ipsum comprehenderet; Sacra Congregatio censuit non comprehendere.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Innocentius III. London. Archiepiscopo.

CAPUT XXXV.

UT famæ tuæ & infrà. Sanè consuluisti nos, utrùm Clerici graviter excedentes, qui tutè non possunt monasteriis ad agendam pœnitentiam deputari, quoniam cùm non pœniteant de commissis opportunitate fugiendi captata, carcerem fugerent claustri, & prioribus se sceleribus scelestius immiscerent: à te vel aliis Prælatis suis arctæ possint custodiæ mancipari? & infrà, Respondemus, quòd cùm Prælati excessus corrigere debeant subditorum, & publicæ utilitatis intersit, ne crimina remaneant impunita, & per impunitatis audaciam fiant, qui nequam fuerant, nequiores: non solùm possunt, sed debent etiam Clericos, postquam fuerint de crimine canonicè condemnati, sub arcta custodia detinere: qui cùm sint incorrigibiles, nec in Monasteriis valeant custodiri, ad similia vel pejora facilè laberentur. Laici verò citra excommunicationis sententiam capere Clericos, & ad judicium trahere possunt, si oporteat etiam violenter: dum tamen id de mandato faciant Prælatorum, quorum illi sunt jurisdictioni subjecti, & quorum est corrigere criminosos: cùm hoc non ipsi, sed illi, quorum auctoritate id faciunt, facere videantur: dum tamen non amplius eorum violentia se extendat, quàm defensio vel rebellio exigit Clericorum.

UT *famæ*. Prælatus Clericum suum incorrigibilem incarcerare debet, & potest. Hoc dicit primò. Laici de Prælatorum licentia capere possunt Clericos, & ad judicium ducere, Joan. Andr. secunda pars ibi, *Laici*.

Pro intellectu hujus Decretalis vide quod scripsi, in *c. Cum non ab homine, n. 103. de iudic.*

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Innocentius III. Senonen. Archiepiscopo.

CAPUT XL.

PEr tuas litteras: & infrà. Videtur aliquibus, quòd cùm ad Metropolitanum per appellationem quæstio non defertur, excommunicatus autem vocem non habeat appellandi, utpotè ab Ecclesia separatus, sive appellaverit sive non, Metropolitanus ei non debet absolutionis beneficium exhibere. Verùm ex verbis cujusdam epistolæ, quam scholastici ab Alexandro Papa emanasse proponunt, habetur, quòd si ante appellationem, in aliquem excommunicationis sententia fuerit promulgata, Metropolitanus ante litis ingressum, ab eo juramento recepto, secundùm Ecclesiæ consuetudinem, debet ipsum absolvere, nisi voluerit Episcopo diœcesano deferre, ipsumque ad eum remittere absolvendum: ubi etiam consequenter infertur, quòd nec excommunicati sunt audiendi, priusquam fuerint absoluti, nec sunt ad illos, à quibus appellaverant remittendi. In Sardicen. autem Concilio reperitur, ut is qui ab Episcopo est abjectus, finitimos Episcopos interpellet, & causa ejus audiatur, & diligentiùs pertractetur: Episcopus autem, qui justè vel injustè abjecit eumdem, patienter accipiat, ut discutiatur negotium, quatenus vel probetur ejus à pluribus sententia, vel etiam emendetur: prius tamen quàm omnia diligenter examinata fuerint, nullus ante causæ cognitionem communioni eum sociare præsumat, qui fuerat communione privatus. Nos igitur credimus distinguendum, utrùm quis proponat se post appellationem legitimè interpositam, excommunicatione fuisse notatum, vel in forma excommunicationis intolerabilem errorem fuisse patenter expressum: in quibus casibus ad probationem eorum, etiam si absolutionem non petat, debet admitti: sed donec de ipsis constiterit, in aliis evitari debet: quamquam Apostolica sedes etiam tales consueverit absolvere ad cautelam. Verùm in aliis, nisi gratiam absolutionis imploret, non debet audiri: ne sententiam Ecclesiasticam contemnere videatur, & per hoc amplius ex suo contemptu ligetur. Quòd si absolutionis beneficium humiliter postulaverit, Metropolitanus cum debet absolvere, nisi suo duxerit suffraganeo deferendum: cui tamen, si suffraganeus absolutionis beneficium juxta formam Ecclesiæ noluerit exhibere, ipse nihilominus illum absolvat, cautione recepta, quòd suo debeat parere mandato, ac deinde causam audiant, & quòd canonicum fuerit (justitia mediante) decernat. Quòd si forsan Episcopus subditum suum, propter manifestum excommunicasset excessum, Metropolitanus non debet ipsum absolvere, nisi suffraganeus requisitus malitiosè sibi absolutionis beneficium denegaret.

SVMMARIVM.

1 *EXcommunicatus ab Episcopo, si ad Metropolitanum appellet, potest ab illo absolvi.*

2 *Metropolitanus tamen Suffraganeo deferens potest eum remittere absolvendum.*

3 *Et tenetur remittere si eius excessus fuerit manifestus.*

4 *Excommunicatus appellans ab iniustitia excommunicationis non auditur, nisi prius petat absolutionem, & num.10.*

5 *Secus si dicat sententiam nullam, & n.8.*

6 *Opinioni, vel magistro cuilibet non est credendum.*

7 *Nullitas & iniustitia excommunicationis in quibus differant, & n.seqq.usque ad n.26.*

8 *Excommunicationem qui dicit nullam, auditur licèt non petat absolutionem purè, vel ad cautelam, & numer.44.*

Et quid si fuerit excommunicatus propter notorium excessum, n.47.& 48.

9 *Exempla non restringunt regulam, vel illius rationem.*

10 *Excommunicationem qui dicit iniustam, volens probare eius iniustitiam, non auditur, nisi ante omnia petat absolutionem.*

11 *Excommunicatio etiam iniusta ligat quoad Ecclesiam militantem.*

12 *Eventus nihil operaturus non est expectandus.*

13 *Excommunicatus iniustè non petendo absolutionem, videtur contemnere sententiam ecclesiasticam; & ex huiusmodi contemptu ligatur etiam quoad Deum.*

Excommunicatus potest appellare, & appellationem prosequi, licèt absolutionem non petat, n.14.& 35.

Declaratur, n.16.& 40.

15 *Appellatio est species defensionis, quæ excommunicato non denegatur.*

17 *Excommunicationem dicens iniustam absolvitur purè, sed dicens eam nullam, quamvis non egeat absolutione, tamen solet absolvi ad cautelam.*

18 *Nisi diceretur, & infra octo dies probaretur excommunicatus pro manifesta offensa.*

19 *Appellatio ab excommunicatione operatur effectum devolutivum, non suspensivum.*

20 *Excommunicatio trahit secum executionem.*

21 *Excommunicationem ubi quis dicit nullam non modo iurisdictio ad superiorem devolvitur, sed etiam suspenditur effectus sententiæ.*

22 *Appellatio à comminatione excommunicationis datur ad utrumque effectum.*

23 *Secus à comminatione declaratoria.*

24 *Appellatio à declaratoria excommunicationis datur ad effectum devolutivum, & suspensivum, & n.45. cum duobus seqq.*

25 *Appellatio non datur à gravamine, quod reparari potest per appellationem à diffinitiva.*

26 *Appellare quis potest à declaratoria excommunicationis, & appellationem prosequi absque eo, quod petat absolutionem.*

27 *Absolutionem petens fatetur se excommunicatum, nisi protestetur.*

28 *Appellans à declaratoria excommunicationis quamvis non egeat absolutione, tamen ad cautelam potest absolvi a metropolitano.*

30 *Nisi absolutio sit Sedi Apostolicæ reservata.*

31 *Auditor Cameræ est iudex ordinarius appellationum à sententiis per Ordinarios latis etiam extra statum ecclesiasticum.*

32 *Non tamen potest absolvere etiam cum reincidentia, vel ad cautelam excommunicatos ob violatam libertatem, vel immunitatem ecclesiasticam, & n.33.*

Declaratur, n.43.

33 *Auditor Cameræ in causis pendentibus in suo tribunali debet supersedere, si partes recurrant ad S.Congregationem immunitatis pro alicuius dubii declaratione, & illam exequi.*

Mini-

34 *Monitoria, & inhibitiones in tribunali Auditoris Cameræ an dari possint excommunicatis ob violatam immunitatem ecclesiasticam.*
36 *Fine permisso videntur permissa illa omnia, per quæ pervenitur ad illum, & exclusus à medio, excluditur à fine.*
37 *Exceptio excommunicationis repellit à limine iudicii, & impedit litis ingressum.*
38 *Et potest opponi in qualibet parte iudicii.*
39 *Excommunicatus est officio iudicis repellendus, licèt excommunicationis exceptio non opponatur.*
40 *Appellare quis potest à gravamine, & appellationem prosequi non obstante exceptione excommunicationis.*
41 *Etiamsi fuerit excommunicatus pro eadem causa, pro qua est in iudicio.*
42 *Auditor Cameræ potest appellantem ab iniustitia excommunicationis per seipsum absolvere, vel eum remittere ad excommunicatorem.*
43 *Excommunicatio ab homine non fertur nisi pro contumacia.*
44 *Auditor Cameræ potest audire excommunicatum ab Episcopo dicentem excommunicationem esse nullam.*
45 *Item potest audire appellantem à declaratoria excommunicationis ab Episcopo lata.*
46 *Non tamen potest eum absolvere ad cautelam, vel cum reincidentia, si excommunicatio sit Papæ reservata, & n.47.*
Appellans à declaratoria excommunicationis non auditur si excessus sit notorius, ibid. n.48.

1 PEr *tuas*. Si excommunicatus ab Episcopo ad Metropo-
litanum appellat, ab illo potest absolvi; ille tamen
2 Suffraganeo deferens potest eum remittere absolvendum.
3 Tenetur etiam remittere, si ejus excessus fuerit manife-
4 stus. Ante absolutionem verò non audietur volens proba-
5 re se excommunicatum injustè, secus si vellet probare sen-
tentiam esse nullam. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Cardin. An-
char. Abb. Jo. de Anan. Felin. & Marian. Soccin. Dividitur
in quatuor partes principales. In prima, super casu ponit
falsam opinionem. In secunda allegat pro Archiepiscopo.
In tertia contra ipsum. In quarta solvit distinguendo. Se-
cunda ibi, *verum*. Tertia ibi, *in Sardicen.* Quarta ibi,
nos igitur.
6 Nota primò ibi, *videtur aliquibus*. Non esse creden-
dum cuilibet opinioni, neque cuilibet magistro, ad idem
cap. Neque quorumlibet, *& cap. Ego solis*, *9. dist.* & *hic* no-
tat Hostien. *num.* 1. quod facit contra modernos, qui di-
cunt solam auctoritatem alicuius probati Authoris reddere
opinionem probabilem, de quo dic latiùs, ut scripsi in
cap. Ne innitaris, *à num.403. usque ad num.449. supra de
Constitut.* & vide quæ in proposito idem Hostien. notat in
c.1. n.10. & seqq. de decim. & pleniùs *in c. unico*, *n.51. cum se-
ptem seqq. de sacra unct.*
7 Secundò nota ex textu, & menti commenda plures
differentias inter nullitatem, & injustitiam excommuni-
cationis.
8 Prima differentia est, quia dicens excommunicatorem
nullum auditur, licèt non petat absolutionem purè, vel
ad cautelam, ut in text. ibi, *Ad probationem eorum, etiam-
si absolutionem non petat*, *debet admitti*, & notant Abb. *n.3.*
& Marian. Soccin. *in 1. not.* Jo. Andr. & omnes in *summar.
text.* in extremis verbis: quod locum habet non solum in
duobus casibus hic expressis in *vers. Nos igitur*, videlicet,
cùm sententia excommunicationis est nulla, quia lata
fuit post appellationem interpositam, secundum ea, quæ
loguntur, & notantur in *cap. Pastoralis*, *§. Verum*, *de
appellat. & in cap. Licet*, *de sent. excomm. lib.6.* & per Lap.
alleg.47. alias 48. incip. *Magister Hospitalis*, *num.3.* Vel
quia in ea fuerit expressus intolerabilis error, scilicet ju-
ris, ut hic notat glos. *in verb. Intolerabilem errorem*, sed
etiam in omnibus aliis casibus, in quibus allegaretur nul-
litas, de quibus *in cap. Cum contingat*, *supra de offic. delegat.*
per Abb. Antiq. *hic in fin. vers. Ad glos. duobus*, & per
Marian. Soccin. *in c. Perpendimus*, *in decimo principali ar-
9 ticulo*, *q.19. supra eodem*. Isti enim duo casus hic ponuntur
exempli gratia, & ideò non restringunt Regulam, vel ejus
rationem: Ad hoc *c.1.* & quod ibi not. in glos. 1. *supra Ne
Cler. vel Monach.* & tenent Doctores, *hic* præsertim Abb.
num.3. vers. Et ex prædictis infertur, & Marian. Soccin.
num.10. circa fin. vers. Et adverte, & ante eos Jo. Andr.
in c. Solet, *n.15. de sent. excomm. lib.6.* At verò dicens sen- 10
tentiam excommunicationis injustam non auditur, volens
probare ejus injustitiam, nisi ante omnia petat absolutio-
nem, ut patet in textu ad finem, ibi, *verum in aliis* (idest
ubi non proponitur excommunicationis nullitas, sed inju-
stitia) *nisi gratiam absolutionis imploret*, *non debet audiri*:
& tenet glos. *in ver. In aliis*, Jo. Andr. & sequentes *supra in
summ.* Butr. *n.14.* Abb. & Marian. Soccin. *locis citatis*, Ol-
drad. *cons.93. Magister Ordinis*, *n.19. vers. Non obstat*, &
ad hoc quotidie allegatur hoc cap. concordat textus in *cap.
Cum contingat*, *supra de offic. delegat.* ubi qui dicit senten-
tiam nullam, admittitur ad probationem antequam absol-
vatur; sed qui dicit eam injustam, ante absolutionem
non admittitur. Ratio differentiæ est, quia excommuni- 11
catio etiam injusta ligat quoad Ecclesiam militantem, *c.1.
& c. Si Episcopus forte*, *11.q.3. c. A nobis, il secondo*, *supra eo-
dem*, & cùm sit in omnem eventum necessaria absolutio, 12
ne frustra expectetur eventus nihil operaturus, juxta no-
tata in *l. Si quis ita scripserit hæred. instituen. ff. de petit. hæ-
red. & in l. Aliquando*, *§. final. ff. ad Velleian.* merito ante
omnia debet peti absolutio. Crescit enim homo per meri-
tum obedientiæ patendo iniquæ sententiæ, *cap. Sciendum*,
8. quæst. 1. cap. Quid, *11. quæst. 3.* glos. *in cap. Cum medicina-
lis*, *in verb. Non contemnat*, *infra eod. lib.6.* Quinimò ex- 13
communicatus non petendo absolutionem videtur con-
temnere sententiam ecclesiasticam: & ex hujusmodi con-
temptu magis ligatur, ut hic dicitur in littera; & notat
præcitata glos. adeò ut tunc incipiat ligari etiam quoad
Deum, Feder. de Sen. *cons.11. Quæritur*, *An excommuni-
catio*, *in princ.* Sed cùm proponitur nullitas, tunc effectus
est maximus, quia probata nullitate non erit opus absolu-
tione, ut declarant hinc Butr. *n.14.* Abb. d. *n.3.* & Marian.
Soccin. *n.10. ante medium*, *vers. Et ratio*.
Sed propositæ distinctioni videntur apertè obstare multa 14
jura, quæ dicunt excommunicatum posse appellare, & ap-
pellationem prosequi, licèt absolutionem non petat; quia 15
appellatio est species defensionis, quæ excommunicato non
denegatur, prout hæc probantur in *c. Cum inter Priorem*,
in c. Significarunt, *& in c. ult.* ubi est casus, *supra de ex-
cept. in cap. Intelleximus*, *de iudic.* cum multis concordan.
Frustra igitur distinguitur inter injustitiam, & nullitatem
sententiæ cum utroque casu excommunicatus sit audien-
dus in suis defensionibus, ut *hic* per Butr. *in 2. not.* Pro 16
solutione breviter sic distingue: nam aut quis appellat ab
ipsamet excommunicatione, quam dicit injustam, &
sic litigium est super justitia, vel injustitia ipsius excom-
municationis; & habet locum hæc Decretalis, quia
ex quo fatetur se ligatum, licèt injustè, debet ante omnia
petere absolutionem præstita cautione, cùm nullus sit
effectus hujus dilationis: nam sive probetur injustitia,
sive non, in omnem eventum est petenda absolutio, ut
in *c. Cum contingat*, *de offic. deleg.* aut excommunicatus ap-
pellat super alio articulo, & adversarius excipit contra
eum de excommunicatione, & tunc quia appellans non
fatetur se excommunicatum, non est necesse, ut petat ab-
solutionem; imò si sibi opponatur de excommunicatione,
poterit replicare de hoc non esse disputandum, quia te-
net locum rei, & in aliud tempus poterit differri quæstio
super nullitate, vel injustitia; ex hoc enim non impu-
gnatur excommunicatio, & in hoc casu loquuntur jura
contraria, ut benè declarat Abbas *hic num.7.* & in *d. c. fin.
num.6. de except.*
Secunda est differentia inter injustitiam, & nullitatem 17
excommunicationis, quia appellans ab injustitia absolvi-
tur purè, & simpliciter. Ratio est, quia excommunica-
tio etiam injusta ligat quoad Ecclesiam, ut dictum est su-
pra *n.12.* & si contemnitur ligat etiam quoad Deum, ut
n.13. & ideò absolutio est simpliciter necessaria, sed pro-
ponens nullitatem excommunicationis, & intendens eam
probare, quamvis sit audiendus, licèt absolutionem
non petat purè, vel ad cautelam, ut ostensum est supra
num.8. tamen ad cautelam absolvi potest, quia etiam ta-
les, idest qui dicunt sententiam excommunicationis nul-
lam, Sedes Apostolica ad cautelam consuevit absolvere,
ut hic dicitur & in concordantibus allegatis in glos. in
ver. Ad cautelam: idque non obstante contradictione 18
excommunicationis, vel adversarii, nisi ab eis dicere-
tur, & infra octo dies probaretur excommunicatus pro
mani-

manifesta offensa, ut *in cap. Solet*, & ibi Jo. Andr. & DD.
de sent. excomm. lib.6.
19 Tertia est differentia inter injustitiam, & nullitatem ex-
communicationis, quia ubi appellatur ab injustitia de-
volvitur jurisdictio ad Superiorem, *cap. Revera*, 3. *qu.* 9.
& cap. Cum in Ecclesia, supra de appellat. Sed effectus
excommunicationis non suspenditur, & sic appellatio
operatur effectum devolutivum, sed non suspensivum,
ut in princip. textus ibi, *Vocem non habent appellan-
di: & in cap. Is cui, de sentent. excommunic. lib.6. & in cap.
Pastoralis, §. Verum, supra de appellat.* ubi redditur ratio,
20 quia executionem excommunicatio secum trahit. Item
non est homo, qui ligat, sed Deus, *cap. Nemo, il primo*,
11. *quæst.* 3. item nemo excommunicatur nisi præcedente
culpa mortali, & pro contumacia, *cap. Nemo, il secondo,
ead. caus. & quæst.* & contumax non auditur appellans,
cap. Sunt quorum, 2. *quæst.*6. & ita hic ootant glos. 2. Innoc.
*num.*1. *vers. sed decepti fuerunt, num.*3. *in fin. vers. Sed hoc
non placet:* dicens appellationem nihil valere quoad ex-
communicatorem, quia semper excommunicatio secum
trahit executorem: sed facere quoad principale negocium,
quia si justa causa est appellatum, illud trahit ad cognitio-
nem Superioris, Hostien. *num.*2. *in ver. Vocem non habeat
appellandi*, Joan. Andr. *num.*12. *in glos.*2. Abb. *in* 1. *notab.*
Marian. Socin. *num.*3. & alii communiter, Capel. Tholos.
21 *decis.*298. At verò ubi quis dicit sententiam excommuni-
cationis nullam, non modo causa, & jurisdictio ad Supe-
riorem defertur, sed etiam suspenditur effectus sententiæ;
& sic dictio, *nullitatis*, operatur utrumque effectum devo-
lutivum, & suspensivum ex notatis per Innoc. *in cap. Pa-
storalis, num.*3. *supra de offic. Delegat.* & tenet Lapus *allegat.*
2. *disputat. hic num.*4. *vers. Et hæc concludit vera.*
22 Et hinc resultat quarta differentia: nam si judex
citet aliquem ad dicendum causam quare non debet
excommunicari, à tali excommunicatione datur appel-
latio ad utrumque effectum, quia cùm censura se-
cum trahat executionem, & sic inferat gravamen
irreparabile, ut in *dict. cap. Pastoralis, §. Verum de
appellat.* Ratio postulat, ut citatus à tali gravamine se
tueri possit præsidio appellationis, ut *l.*2. *ff. de appellat. recip.*
23 At verò si judex citet ad dicendum causam quare non
debeat declarari incidisse in excommunicationem à com-
24 minatione talis declaratoriæ non datur appellatio. Ratio
est, quia à declaratoria postea lata poterit appellari, &
appellatio operabitur utrumque effectum devolutivum,
& suspensivum, ut per Rotam *decis.*2. *num.* 5. *de dolo, &
contum. in novis*, & scripsi in *cap. Super eo, il secondo, num.*
25 49. & 50. *supra de appellat.* Unde cum gravamen declara-
toriæ reparari possit remedio appellationis, consequens est,
ut à comminatione talis declaratoriæ appellare non liceat;
ut in Concilio Tridentino *sess.*24. *cap.*20. *in princ.* ibi, *Ne-
que appellationes recipiantur, nisi à diffinitiva, vel à diffini-
tiva vim habente, & cuius gravamen per appellationem à
diffinitiva reparari nequeat*; quod etiam prius jure civili
sancitum fuerat, ut in l.2. *ff. de appellat. recipien.*; & notat
gloss. in Clem. 1. *in ver. ipso iure, de heret.* & ita aliàs de-
claravit Sac. Congregatio Cardinalium ejusdem Concilii
Interpretum.
26 Sed hic insurgit pulchra dubitatio à DD. non excitata.
Pone, Episcopus declaravit aliquem excommunicatum,
numquid talis ab hujusmodi declaratoria possit appellare,
& appellationem prosequi absque eo, quod prius petat
absolutionem. Videtur respondendum posse, nec indi-
gere absolutione, quia hoc casu appellans non fatetur se
excommunicatione ligatum, nec contemnit censuram
Ecclesiasticam non petendo absolutionem, quæ est ra-
tio, qua propter quam dicens excommunicationem inju-
stam oon auditur, nisi prius absolutionem petat, ut pa-
tet ex dictis supra *num.* 10. nec vertitur litigium super ju-
stitia, vel injustitia excommunicationis, sed solum super
facto, quia appellans oegat se commisisse delictum, pro
quo à jure pœna excommunicationis infligitur: nam per
declarationem, seu denunciationem non ligatur, ut *dict.
cap. Pastoralis, §. Verum, supra de appellat.* & cùm super fa-
cto Episcopus potuerit decipi ex falsis testibus, judex appel-
lationis poterit pronunciare benè appellatum, quo casu
nulla indigebit absolutione, nec appellationis effectus erit
frustratorius, *cap. Solicitudinem, de appellat.* & notat In-
nocen. *hic in fin.* & consequenter io appellatione à decla-
ratoria non militat ratio, quæ militat in excommunica-
tione injusta, à qua in quocumque eventu necessaria est
absolutio, ut constat ex dictis supra *num.* 10. *& duobus seqq.*
Item cùm appellans à declaratoria neget se excommunica- 27
tum, & in hoc consistat substantia defensionis suæ in ju-
dicio appellationis, utique si teneretur petere absolu-
tionem, per indirectum cogeretur suæ defensioni renun-
ciare contra ea, quæ leguntur, & notantur in *cap. Cum
inter Priorem, in glos.*1. *cap. Dilecti filii, cap. Dilecte, &
cap. Significaverunt, de except.* quia petens absolutionem
fatetur se excommunicatum, ut *cap. Venerabilem, §. Sunt
enim notoria*: & ibi notat glos. *in verb. Postulavit*, & com-
muniter DD. *supra de elect.* nisi protestetur, ut hic per In-
nocen. *num.*3. *vers. Alii dicunt contrarium*, item cùm à de-
claratoria excommunicationis detur appellatio ad utrum-
que effectum, ut ostensum est supra *num.*24. Ergo appellans
oon debet interim se habere pro excommunicato, prout se
haberet si absolutionem peteret, ut *in d. cap. Venerabilem*,
item in hoc esset sibi contrarius, quia appellando à decla-
ratoria diceret se non excommunicatum, & petendo abso-
lutionem diceret se excommunicatum: unde tamquam
præponens contraria non esset audiendus, *d. cap. Solicitu-
dinem de appellat.* Itaq; in effectu idem sunt dicere excom-
municationem oullam, ac dicere declaratoriam injustam,
quia qui dicit declaratoriam injustam, consequenter dicit
se non ligatum, & sic nullam ibi esse excommunicationem.
Undè sicut dicens excommunicationem nullam non tene-
tur petere absolutionem, ut hic deciditur, ita nec dicens
declaratoriam injustam, & appellans ab illius injustitia;
quod benè nota.
Cæterùm adverte, quia & si appellans à declaratoria 28
excommunicationis, ut prædixi, non eget absolutione,
potest tamen à Metropolitano absolvi ad cautelam, nam 29
& nulliter excommunicati, qui absolutione non indigent,
à Sede Apostolica censuerunt ad cautelam absolvi, ut
ostensum est supra *num.*17. Et quod dicitur de Sede Aposto-
lica, intelligunt DD. etiam cùm nullitas excommunica-
tionis proponitur coram aliis judicibus, ut hic per Butr.
*num.*23. Sed hoc limitabis, nisi appellans declaratus fuerit 30
incidisse in excommunicationem Papæ reservatam, puta
ex Canone, *Si quis suadente*, 17. *quæst.*4. quia tunc Metro-
politanus nullo modo potest eum absolvere, *cap. Porro, su-
pra eodem*, etiam ad cautelam, sicut aliàs posset cessante
reservatione, *cap. Solet*, & ibi gloss. 2. & communiter DD.
de sentent. excommunic. lib.6 Quemadmodum & Auditor 31
Cameræ, quamvis sit judex Ordinarius appellationum,
quæ à sententiis per quoscumque Ordinarios etiam extra
statum Ecclesiasticum latis ad Sedem Apostolicam inter-
ponuntur, ut in Constitutione 28. alias 20. Pauli V. incip.
Eximiæ fidelitatis, §. 10. Tamen non potest appellantes 32
absolvere etiam ad cautelam, vel cum reincidentia ab ex-
communicatione inflicta ex causa violentæ libertatis, vel
immunitatis Ecclesiasticæ, cùm casus sit Papæ reservatus
in Extravag. *Et si Dominici, de pœnitent. & remiss.* & in
Bulla Cœnæ Domini, §. 15. *juncto* §. 22. secundum ea, quæ
pleniùs adnotavi in *cap. Cum pro causa, à num.*5. *usque in fi-
nem supra eodem*, ut in subjecta declaratione Sac. Congre-
gationis Cardinalium, & Prælatorum à san. mem. Urba-
no VIII. alias deputatæ, & à sanctissimo D. nostro Inno-
centio X. renovatæ super appellationibus, & inhibitioni-
bus tribunalis Auditoris Cameræ, & aliorum tribunalium
Curiæ Romanæ in præjudicium Nunciorum, Episcopo-
rum, ac Superiorum Regularium tenoris infrascripti, vi-
delicet.
Dubitatum fuit, an in tribunali Auditoris Cameræ, 33
& in aliis tribunalibus Curiæ Romanæ possint concedi in-
hibitiones, seu monitoria cum absolutione etiam cum
reincidentia, vel ad cautelam excommunicatis per Epi-
scopos, & alios Ordinarios ex causa violatæ jurisdictionis
immunitatis, vel libertatis Ecclesiasticæ appellantibus,
vel aliàs recurrentibus ad supradicta tribunalia. Secundò,
an in causis quæ agitantur in supradictis tribunalibus Cu-
riæ Romanæ possit recursus haberi ad Sacram Congre-
gationem super immunitate, & controversiis jurisdi-
ctionalibus pro resolutione, vel declaratione an sit, vel
non sit commissa violatio jurisdictionis, immunitatis,
vel libertatis Ecclesiasticæ, & an sit locus reintegrationi
hujusmodi violationis, & interim debeant dicta tribu-
nalia supersedere usque ad resolutionem, seu declara-

nionem ejusdem Sacræ Congregationis, illamque sequi, &
exequi.

Die 4. & 11. Augusti 1626. Dubiis supradictis cum in-
terventu omnium Illustrissimorum DD. Cardinalium, &
Reverendissimorum Prælatorum deputatorum maturè di-
scussis, ac rationibus hinc inde deductis diligenter ponde-
ratis, unanimi consensu censuit, quoad primum tribunal
Auditoris Cameræ, nec non alia tribunalia supradicta non
posse hujusmodi absolutiones concedere, etiam cum re-
incidentia, vel ad cautelam. Quo verò ad secundum li-
cere partibus ad dictam Congregationem ut supra recur-
rere, & interim supradicta tribunalia expectare debere
resolutionem, seu declarationem, & illam omninò sequi,
& exequi.

Quibus quidem decretis eidem Sanctissimo die 5. Se-
ptembris ejusdem anni 1626. plenè relatis unà cum ratio-
nibus, & auctoritatibus sua Sanctitas approbavit, & con-
firmavit, illamque omninò exequi jussit, & ad hunc effe-
ctum notificata fuerunt. Et subinde cùm de supradictis
dubiis iterum actum esset in Congregat. habita die 27.
Aprilis 1650. nemine dissentiente, resolutum fuit. Audi-
torem Cameræ debere decreta ut supra edita omnino ob-
servare, ac præcipere, ut à suis Ministris, & officialibus
exactè observentur.

34 Circa primam declarationem in eadem Congregatione
hæsitatum est, numquid in tribunali Auditoris Cameræ
possint concedi inhibitiones, seu monitoria excommuni-
catis ex causa violatæ libertatis, vel immunitatis Ecclesia-
sticæ. Ratio dubitandi fuit, quia ad propositum dubium,
An monitoria, & inhibitiones hujusmodi possint conce-
di cum absolutione à censuris. Congregatio nihil dixit
de monitoriis, & inhibitionibus, sed respondit simpli-
citer tribunal Auditoris Cameræ non posse hujusmodi ab-
solutiones concedere etiam cum reincidentia, vel ad cau-
telam. Unde quod negavit de absolutionibus, videtur de
monitoriis, & inhibitionibus concessisse, argum. *cap. Non-
ne de præsumpt. cum similibus*, & cùm Auditor Cameræ sit
judex Ordinarius quarumcumque appellationum, ut di-
ctum est supra *num.* 31. Dubitandum non videtur, quin in
causis ad suum tribunal per appellationem devolutis possit
inhibitiones concedere, ut *cap. Non solum*, §. *Illa vero*, *de
appell. lib.6. cum concordant.*

35 Nec refert, quod non possit excommunicatum absol-
vere etiam ad cautelam, ubi casus est Sedi Apostolicæ re-
servatus; quoniam hoc casu non videtur necessaria abso-
lutio, quia excommunicatus potest non modo appellare,
cùm hæc sit species defensionis, quæ excommunicato non
denegatur, *cap. Cum inter Priorem*, *de except.* Innocent.
hic num. 1. *vers. Non enim est verum*, sed etiam appellatio-
nem prosequi, ut *cap. ult. eodem tit.* & notat glos. *in d. cap.
Cum inter*, *in ver. Legitima defensio*. Nihil enim excom-
municato appellare prodesset, si non posset appellationem
suam prosequi, ut dicitur in *dict. cap. ult. in fin.* & sic Au-
ditor Cameræ poterit uti suis facultatibus, & appellantem
audire absque eo, quod eum absolvat ad effectum agen-
di, quia in causa appellationis non agit, sed se defendit,
licet aliud sit in reconventione, ne quod in defensionis
remedium sustinetur ad impugnationis materiam exten-
36 datur, ut *in dict. cap. Cum inter in fin.* Adde quod cum
Auditor Cameræ possit cognoscere causas appellationum,
consequenter videtur posse facere illa omnia, quæ ad hanc
cognitionem sunt necessaria, quia permisso fine omnia
videntur permissa, per quæ pervenitur ad illum, ut hic pro-
batur in vers. *Verum*, & notat Butr. *num.* 8. & Marian.
Socin. *in 6. notab.* facit *cap. Præterea, supra de offic. Deleg.* &
text. *in l. Ad Legatum*, *& in l. Ad rem mobilem*, *ff. de pro-
curat.* alioquin facultas cognoscendi esset frustratoria, quia,
ut inquit Butrius *hic in* 1. *notab.* exclusus à medio jurisdi-
ctionis delativo, excluditur à fine jurisdictionis deferendæ:
ad quod vide bonam glos. in Clem. *Religiosus*, *in ver. Su-
stinere de procur.*

37 In contrarium facit, quia appellans ab injustitia excom-
municationis non debet audiri, nisi prius petat absolu-
tionem, ut est casus in hac Decretali, & fusiùs dictum
est supra *num.* 10. Sed Auditor Cameræ non potest sic ap-
pellantem absolvere etiam cum reincidentia, & ad caute-
lam, ut in declaratione Sac. Congregationis: ergo nec
potest eum in causa appellationis audire, quia exceptio
excommunicationis repellit appellantem à limine judicii,
ut hic, & in *cap. Cum contingat*, *supra de off. Deleg.* & im-
pedit litis ingressum *cap. Intelleximus cum materia*, *supra
de judiciis*, Federic. de Senis *consil.* 116. *Mirandum est*, *in
princip.* Et potest opponi in qualibet parte judicii ne quis- 38
quam in periculum animæ suæ excommunicato commu-
nicare cogatur, *cap. Exceptionem*, *de except.* Sed etsi hu- 39
jusmodi exceptio non opponatur, tamen excommuni-
catus est judicis officio repellendus, ut ibi dicitur *in fin. &
in cap. Pia eiidem in fin. eodem tit. lib.6.* quomodo ergo Au-
ditor Cameræ poterit uti suis facultatibus in judicio appel-
lationis, si non potest excommunicatum absolvere, etiam
cum reincidentia, vel ad cautelam, & antè absolutionem
debet eum etiam ex officio repellere.

Pro solutione quæstionis distingue: Nam quandoque 40
reus appellat non ab ipsa excommunicatione, sed ab alio
gravamine, & in judicio appellationis opponitur ei exce-
ptio excommunicationis: & tunc Auditor Cameræ pro-
culdubio potest eum audire, etiamsi absolutionem non
petat, eique inhibitionem concedere, quia hæc est species
defensionis, quæ ut prædixi, excommunicato non inter-
dicitur: & in hoc casu loquuntur inducta ad partem nega-
tivam *num.* 37. Et quamvis textus in *d. cap. ultim. de except.* 41
loquatur quando appellans fuerat excommunicatus ex
aliis causis, tamen procedit, etiamsi fuerit excommuni-
catus pro eadem causa, pro qua est in judicio, & satis
est, ut appellaverit ab indebito gravamine, ut ibi, & in
cap. Cum inter Priorem, eodem tit. & pro hoc allegatur *cap.* 1.
de rescript. lib.6. & ita intelligunt DD. *d. cap. ult.* ut ibi no-
tat Abbas *num.* 7.

Quandoque autem reus appellat à sententia excommu- 42
nicationis, quam dicit injustam; & tunc Auditor Came-
ræ potest talem absolvere per seipsum, vel eum remittere
absolvendum ad Episcopum excommunicatorem, sicut
potest Metropolitanus ad Suffraganeum ut hic patet;
& consequenter, post impertitam absolutionem poterit
eum in judicio appellationis audire, & Episcopo in-
hibere.

Neque hoc casu obstabit declaratio Sac. Congregatio- 43
nis, quia loquitur in terminis excommunicationis Sedi
Apostolicæ reservatæ ex causa violatæ libertatis Ecclesia-
sticæ: & quamvis dubium fuerit conceptum de excom-
municatis ab Episcopo, tamen videtur intelligendum de
declaratis, seu denunciatis; aliàs enim non video quomo-
do excommunicatio lata ab Episcopo possit esse reserva-
ta Sedi Apostolicæ, cùm sit excommunicatio ab homine,
& non à jure, & conditor Canonis absolutionem conces-
serit excommunicatori, cùm eam sibi non retinuerit, ut
cap. Nuper, *supra eod.* nec Episcopus possit quemquam ex-
communicare ob violatam immunitatem; sed tantum de-
nunciare, cùm excommunicatio ab homine ferri non pos-
sit nisi pro contumacia, *cap. Nemo*, *il secondo*, 11. *quæst.* 3.
& ibi Præpos. *num.* 3. *vers. Item nota*, quod nemo est ex-
communicandus nisi pro contumacia, Abb. *supra in hac
Rubrica*, *num.* 1. Capell. Tholos. *decis.* 298. Quandoque 44
excommunicatus non appellat ab injustitia, sed dicit sen-
tentiam excommunicationis nullam: & hoc casu absque
dubio potest audiri in Tribunali Auditoris Cameræ, & in-
hibitionem obtinere, quia non indiget absolutione, ut de-
ciditur in hoc cap. & dictum est supra *num.* 8.

Quandoque demum reus appellat non à sententia ex- 45
communicationis, sed ab illius declaratoria: & tunc si-
militer Auditor Cameræ non prohibetur in causa proce-
dere, & inhibitionem decernere, etiam si agatur de decla-
ratoria excommunicationis Sedi Apostolicæ reservatæ pu-
tà ex causa violatæ libertatis, vel immunitatis Ecclesiasti-
cæ. Ratio est, quia à tali declaratoria, nisi excessus
sit notorius, datur appellatio tam ad effectum devoluti-
vum, quam suspensivum, & interim appellans non debet
se habere pro excommunicato, nec tenetur petere absolu-
tionem, ut probatum est supra *num.* 24. unde nihil obstat
quominus audiri possit, & inhibitionem obtinere in tri-
bunali Auditoris Cameræ: dummodo tamen sic declara- 46
tum ex causa violatæ libertatis, vel immunitatis Auditor
Cameræ non absolvet etiam ad cautelam, vel cum rein-
cidentia: obstat enim reservatio Apostolica, & declaratio
Sac. Congregationis secundum ea quæ dicta sunt supra
num. 31. 32. & 33.

Atque ita die 27. Aprilis 1650. in Sac. Congregatione 47
super hujusmodi appellationibus, & inhibitionibus dictum
fuit

fuit in Tribunali Auditoris Cameræ posse quidem concedi monitoria, & inhibitiones iis, qui ab Episcopis, vel aliis Ordinariis declarati fuerint excommunicati ob violatam jurisdictionem, libertatem, vel immunitatem Ecclesiasticam, & ad Sedem Apostolicam appellarunt, cùm ab hujusmodi declaratoria, nisi excessus sit notorius, detur appellatio ad utrumque effectum devolutivum, & suspensivum, & Auditor Cameræ sit judex ordinarius quarumcumque appellationum, quæ à sententiis per Ordinarios latis etiam extra statum Ecclesiasticum ad eamdem Sedem interponuntur; sed non posse eos absolvere etiam cum reincidentia, vel ad cautelam, obstante decreto hac de re edito, & à san. mem. Urbano VIII. approbato, quod Sacra Congregatio observari mandavit.

Dictum est, nisi excessus sit notorius, quia talis non au- 48
ditur appellans *cap. Cum sit Romana*, §. *Præterea*, *cap. Pervenit*, *il primo*, *cap. Consuluit*, *cap. Proposuit*, *supra de appellationibus*, & hic notat Abb. Antiq. *num. 2. circa finem*, *in verb. Non debet*, post Innocen. *in cap. Tua nos*, *num. 4. supra de cohabitat. Clericor. & mulier.* & hic junge quæ in proposito scripsi in *cap. Cum ex iniuncto*, *num. 5., & seqq. de nov. oper. nunciat.*

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Innocentius III.

CAPUT XLI.

SI aliquando fortè contigerit, quòd eis, qui auctoritate Apostolica sunt excommunicationi subjecti, nostræ litteræ cum salutationis alloquio destinentur, non propter hoc excommunicationis credatur sententia relaxata: Cùm per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupationem nimiam, vel etiam per subreptionem contingat hujusmodi litteras impetrari.

SVMMARIVM.

1 *PApa si suis litteris excommunicatum salutet, non propter hoc censetur eum absolvere.*
2 *Sive excommunicatio lata fuerit à iudicibus inferioribus, sive à Sede Apostolica.*
3 *Excommunicatus etiam per litteras salutari non debet.*
4 *Pœna gravis est inter homines versari, & eorum carere suffragiis.*
5 *Certa scientia excluditur ab actu ex negligentia, multiplici occupatione agendorum, & subreptione.*
6 *Vitii remissio, seu approbatio ex sola communione non inducitur, nisi data scientia in communicante.*
7 *Papa an censeatur excommunicatum absolvere si eum salutet ex certa scientia, & num. seqq. usq; ad nu. 15.*
8 *Absolutionis forma non servata excommunicatus non intelligitur absolutus.*
9 *Litteras scribens servo tamquam Decurioni, vel ancillæ tamquam sorori non censetur eis tribuere libertatem. Declaratur num. 14.*
10 *Excommunicatus non præsumitur quem Papa ad osculum scienter admisit.*
11 *Papa nullis subiacet formis iuris positivi.*
12 *Excommunicati vigore Constitutionis, quam Papa vult haberi pro infecta, non indigent absolutione.*
13 *Prælati inferiores, quamvis per salutationem remittant iniuriam, tamen pœnam non relaxant, nisi formiter absolvant.*
15 *Papa participando cum excommunicato, quem nolit esse absolutum, non incidit in Canonem.*
16 *Pensionarius, qui per epistolam interpellavit Titularem excommunicatum ut pensionem solveret, eumque in fine epistolæ salutavit an inciderit in excommunicationem, & num. seq. usque in finem.*
17 *Excommunicato licitum est communicare in his, quæ pertinent ad salutem animæ.*
18 *Non tamen salutando eum, aut cohabitando, vel orando cum eo.*
Contrarium num. 21. & seq.
19 *Excommunicato licitum est communicare etiam per litteras in spectantibus ad salutem.*
Epistola quid sit, ibidem.
20 *Verba superflua stipulationem non vitiant.*
21 *Excommunicatum alloquens correctionis causa potest etiam interserere verba placentia, & signa dilectionis ostendere.*
22 *Imò & cum eo participare in mensa, & cohabitatione, dummodo hoc faciat principaliter ut eum ad pœnitentiam inducat.*

SI aliquando. Si Papa suis litteris excommunicatum sa- 1
lutet, non propter hoc intelligitur eum absolvere. Hoc dicit. Primò dictum ponit. Secundò causam reddit ibi, *Cum per ignorantiam.*

Nota primò excommunicatum etiam ab Apostolica 2
Sede non censeri absolutum ex eo quod Papa suis litteris eum salutet: dum enim loquitur hæc Decretalis de excommunicato à Papa, exprimit casum magis dubitabilem: unde idem & fortiùs dicendum in excommunicato à judicibus inferioribus, secundum intellectum Joan. Andr. *in princip.* qui supplet verbum, *maximè*, Butr. *in 1. notab.* Anchar. *num. 1.* Marian. Socin. *in 2. notab.* & aliorum communiter. Ratio autem dubitandi in excommunicato auctoritate Apostolica potuit esse duplex. Primò, quia cùm Papa illi communicet in salutatione, & communicare non debeat, nisi prævia absolutione, videbatur eum velle absolvere ut necessarium antecedens. Deinde quia cum ei salutem impertiatur, ipsique salus esse non possit sine absolutione; idcircò videbatur velle ipsi absolutionis beneficium impertiri. Cujus tamen contrarium hic deciditur, & rationes decidendi habet in textu, quia per ignorantiam, vel negligentiam, vel occupationem nimiam, aut etiam subreptionem contingit hujusmodi litteras impetrari. Neque verò vis fieri debet in formula verborum salutationis: nam sive Papa eum salutet simpliciter, sive per illa verba, *Salutem in Domino, & Apostolicam benedictionem*, vel consimilia, non intelligitur excommunicationis vinculum relaxare, secundum Joan. Andr. *in princip. in ver. Alloquio*, & Marian. Socin. *num. 2. vers. Item procedit nisi tamen.*

Secundo nota ex eo quod Papa hic videatur se excusare, 3
quod excommunicatum suis litteris salutaverit ignoranter, argumentum optimum, quod excommunicatus, etiam per litteras salutari non debet, ut hinc deducit glos. 1. Hostien. *in princip.* Cardin. *num. 1.* Butrius, & Abb. ambo *in primo not.* quod duplicem habet rationem. Altera 4
respicit salutantem, ne scilicet per salutationem videatur excommunicato consentire, secundum eos, & Marian. Socin. *in cap. Inter alia*, *num. 42. vers. Et quod dictum est de salutatione*, *supra eodem argum. cap. Cum Hadrianus, in fine*, & ibi gloss. *ultima*, 63. *distinct.* & probatur in *d. cap. Omnes*, 24. *quæst. 1.* ibi, *Nec, ave ei dixeritis, qui enim dixerit illi, Ave, communicat eius malignis operibus.* Altera ratio respicit ipsum excommunicatum, ut scilicet facilius resipiscat cùm viderit se contemni, *cap. Pia, de exception. lib. 6.* gravis enim pœna est inter homines versari, & eorum carere suffragiis, *l. His qui, C. de Apost.*

Tertiò nota tria, quæ excludunt certam scientiam ab actu, 5
& ex quibus probatur, & præsumitur ignorantia, videlicet negligentiam, multiplicem occupationem agendorum, & subreptionem, secundum Anton. de Butr. *num. 4.* &

Marian. Socin. *num.* 3. Et quod dixit negligentiam, intellige Officialium ad hoc deputatorum: nam, ut inquiunt Hostien, *num.* 3, & Joan. Andr. *in princ. in verb. Negligentiam*, absit ut Papam de negligentia publicè arguamus, argum, *cap. Aliorum*, 9. *quæst.* 3. *& cap. Si quis Abbas*, 18. *quæst.* 2.

6 Ultimò nota ex sola communione non induci approbationem, vel remissionem vitii, nisi detur ipsius vitii scientia in communicante. Quod secundum Anton. de Butr. *num.* 3. nota pro eo, qui ex aliquo actu vult probare vitii purgationem, seu approbationem, ut illius vitii articulet scientiam.

7 In glossa prima ibi, *sed pone*, QUÆRO, an Papa salutando excommunicatum ex certa scientia censeatur illum absolvere.

8 Pro parte negativa facit primò, quia in absolvendo præscripta est certa forma, qua prætermissa excommunicatus non videtur absolutus, *cap. Cum desideres*, *cap. Quod in dubiis*, *in princip. & cap. Sacris*, *supra eodem*.

9 Deinde pro hac parte facit, quia scribens litteras servo tanquam Decurioni, vel Ancillæ tanquam sorori, non exinde censetur eis tribuere libertatem, *leg. Jubemus*, *Cod. de liberal. caus. & leg. Non Epistolis*, *Cod. de probation.*

10 In contrarium facit, quia ut legitur in *cap. Cum olim*, *il primo supra de privilegiis*, non præsumitur excommunicatione ligatus quem Papa ad osculum scienter admisit. Ergo in dubio censetur eum absolvere. Præterea Summus Pontifex nullis subjacet formis juris positivi, sed quod vult, lex est, si de illius scientia appareat, cùm legibus sit solutus, *leg. Digna vox*, *Cod. de legibus*, *& leg.*
11 *Princeps*, *ff. eodem*. Posita ergo licentia Papæ, & voluntate, excommunicatus intelligitur absolutus, licet Papa non dicat: *Absolvo te Pater*, quoniam Papa tribuit potestatem Canonibus, ipsique ab eo vigorem sumunt, & non è converso, *cap. Significasti*, *supra de elect.* Quidquid ergo vult Pontifex, servetur, constito de illius voluntate, quidquid dicant jura. Demum hoc probatur hic à contrario sensu: Nam dum textus dicit: *Cum per ignorantiam*, *&c.* utique contrarium innuit si per scientiam: alioquin si Papa non posset excommunicatum absolvere, nisi servata juris forma, non esset major potestas Papæ, quam inferiorum judicum. Et pro hac parte concludit glossa, & consentiunt Goffred. *in proœmio Decretalium*; Vincent, Philipp. Tancr. & Hostiensis hic relati à Joann. Andr. *num.* 4. & Ancharan. *eodem num.* Idem notat gloss. *in cap. Si inimicus*, *in ver. Expectare* 93. *distinct.* ubi ait: [Si Papa excommunicato communicaret intendendo eum absolvere, facto, etiam si non verbo, habendus esset pro absoluto, cùm Princeps sola voluntate libertatem concedat] *l. Apud ff. de manumiss.*

Tu dic excommunicatum per hujusmodi salutationem intelligi absolutum, si constet de certa scientia Papæ, de qua constare dicitur, si hoc exprimat; alias secus; Casus est in Clement. *Si summus*, *de sentent. excommunicat.* & firmat *hic* Joann. Andr. *num.* 4. *versic. Indic.* Butr. *num.* 6. Cardinal. *num.* 1. *versic. Quare si Papa*, *& versic. Quæro quomodo constabit*, Ancharan. *num.* 4. *versic. Oportet ergo*, Abb. *num.* 3. *&* 4. Marian. Socin. *num.* 2. *ad finem*.

12 Non obstat, quod in absolutione forma Ecclesiæ non fuerit servata; quia Papa ejusmodi forma non adstringitur, ut dictum est *num. præcedenti*. Et propterea si Papa revocet aliquam Constitutionem, & velit eam haberi pro infecta excommunicati vigore illius Constitutionis non indigent absolutione, ut notabiliter tenet glos. in Clem. 1. *in ver. Pro infectis*, *de Immunitate Ecclesiarum*: maxima enim est Papæ potestas circa jus positivum, ut ibi notatur, & probatur in *c. Proposuit*, *de concess. præbend.* Et eam glossam sequitur Abb. *hic num.* 4.

13 Et hinc collige aliud esse in inferioribus Prælatis, quia cùm forma sint adstricti, quamvis per salutationem videantur injuriam remittere, ut *instit. de injur.* §. *fin.* pœnam tamen non relaxant nisi formiter absolvant, ut dicunt hic Doctores, præsertim Petr. de Anchar. *num.* 1.

14 Item non obstat, quod dictum est de litteris ad servum tanquam liberum: quoniam leges illæ loquuntur quando libertas in litteris enunciativè narratur. Quo casu non constat de scientia Domini, sed si constaret eum ex certa scientia nuncupasse servum liberum, animo tribuendi libertatem, & hoc exprimeret, dubium non esset quin servus libertatem consequeretur, cùm datio libertatis pendeat ex libera voluntate Domini, secundum Ant. de Butr. *in fine*.

In eadem glossa in fine. QUÆRO numquid Papa incidat in excommunicationem minorem si participet cum 15
excommunicato, quem ex tali participatione noluit esse absolutum.

Non, quia absolutus est legibus. Ita concludit gloss. *hic*, & in *cap. Si inimicus*, *in ver. Expectare* 93. *distinct.* dicens Papam non incidere in Canonem, quia non ligatur à Canone; ut *cap. Innotuit*, *supra de elect. & l. penult. ff. de Arbitris*. Idem notat gloss. *unica*, *in cap. Nulli supra eodem*, & sequuntur *hic* Hostien. *num.* 2. *vers. Sed numquid incideret*, Joann. Andr. *in fine*, & alii communiter. Subdit tamen Abbas *num.* 5. Papam non debere cum excommunicatis communicare, ut notatur in *dict. cap. Nulli*, & ideò servari ut cùm legati Principum, seu ut vocant Ambasciatores petunt audientiam, Pontifex faciat eos absolvi, & explicata ambasciata, ut verbis Abbatis utar, reducit eos in pristinam excommunicationem.

QUÆRO, Pensionarius quidam scripsit epistolam ad 16
Titularem excommunicatum ob pensionem non solutam, eumque interpellavit, ut solveret, & in fine epistolæ, ut moris est, salutavit; numquid propterea in excommunicatione inciderit.

Hostien. *in cap. Cum voluntate*, *num.* 2. *in vers. In locutio-* 17
ne infra eodem, tenet illam Decretalem dum decidit licitum esse excommunicato participare in locutione in his, quæ pertinent ad salutem animæ, non habere locum in
oratione, in mensa, & in aliis, de quibus *in cap. Nuper*, 18
§. *In secunda*, *supra eodem*, & mox subdit: Sed & caveat participans à salutatione, & cohabitatione, *cap. Omnis*, 24. *quæst.* 1. videtur ergo Hostien. sentire in locutione posse quidem cum excommunicato aliquem participare in spectantibus ad salutem animæ, dummodo tamen à salutatione, & cohabitatione abstineant, quod etiam innuit ibidem Henric. Boich. *col.* 4. *post princip.* dicens posse aliquem participare cum excommunicato in locutione, inducendo ipsum ut ad Ecclesiam revertatur, non autem salutando eum, vel orando cum eo. Idem videtur sentire glos. t. *hic circa medium*, dum ait: quamvis non debeamus excommunicatos salutare, possumus tamen cum eis loqui de rebus pertinentibus ad salutem animæ: & ita vult glos. ut conversionis causa fas sit excommunicatum alloqui, sed non salutare.

Contrarium videtur verius, quia quod dicitur de locu- 19
tione in *d. cap. Cum voluntate*, habet locum etiam in scriptione, cùm epistola nihil sit aliud, quam absentium colloquium, ut hic probatur ibi, *nostra littera cum salutationis alloquio*; *& in l. Si procuratorem*, *ff. de procurator.* & scripsit *Cic.* 2. *Philippicarum*: *Amicorum*, inquit, *absentium colloquia epistolæ*, *& ad Attic.* 7. *Litterarum aliquid ad te darem ut loquerer tecum absens*, unde Bart. *in l. Nuda*, *num.* 4. *versic. Hic verè fuit scriptura*, *ff. de donat.* dicit epistolam loqui cum eo, ad quem mittitur: quamobrem si licet excommunicatum alloqui in pertinentibus ad salutem animæ, & alia verba interponere, ut est casus in *dict. cap. Cum voluntate*. Ergo etiam licet ad eum
litteras mittere cum salutatione. Et quidem hoc de plano 20
procedit, si sequamur opinionem Innocentii *in dict. cap. Cum voluntate*, *in princ. in ver. Incidenter*, existimantis licitum esse excommunicatum alloqui conversionis causa, & alia verba interserere, etiamsi verba hujusmodi nec ad absolutionem, nec ad salutem faciant: nam & verba superflua stipulationem non vitiant, *l. Quæ extrinsecus*, *ff. de verb. obligat.* secundum Hostien. & Joan. Andr. *ibi n.* 2. & Butr. *num.* 11. *in fine*, sed etsi sequamur opinionem Hostiensis *num.* 2. *in eod. ver.* requirentis ut talia verba aliquo modo, licèt non principaliter, proficiant ad salutem, nihilominus talis videtur salutatio, quia benevolentiam captat; & sic disponit, ut ex familiaritate salutis verba facilius recipiantur, ut considerat D. Thom. *in* 4. *sent. dist.* 18. *quæst.* 2. *art.* 4. *in corpore*: alioquin verendum esset ne debitor insalutatus, ac veluti contemptus, & correctionis acrimonia exasperatus obstinatior fieret: ad hoc *cap. Cum beatus*, 45. *dist.* ibi, *Asperitatis autem nimia increpatio nec correctionem recipit, nec salutem*, & Conc. Trid. *in cap.* 1. *sess.* 13.

ibi:

ibi: *Cùm sæpè erga corrigendos agat benevolentia, quàm*
21 *austeritas, &c.* Ob quam rationem, ut inquit Hostiens. *loco cit.* alloquens excommunicatum in tendentibus ad salutem, non ut illi faveat, sed ut eum magis attrahat, poterit etiam dicere verba placentia, & ostendere signa dilectionis, quam ad ipsum, & ejus genus habuit: unde non apparet cur etiam non possit salutationem interserere, & cum Hostien. transeunt ibidem Jo. Andr. *num.* 2. *in eodem ver.* Butr. *n.* 11. & Cardin. *n.* 2.

Neque verò hoc casu vigent rationes cur excommunicati salutari non debeant, quarum superiùs meminimus *n.* 3. quandoquidem rationes hujusmodi vendicant sibi locum si salutatio fiat principaliter, secus si incidenter, ut salutis verba apud eum magis proficiant, ut in *dict. cap. Cum voluntate, & in cap. Cum excommunicato*, 11. q. 3. *& in cap. Responso, infra eod.*

Et eodem modo responderi potest ad doctrinam Host. & glos. *hic* ut supra ponderatam pro contraria parte, quia debet intelligi si salutatio sit nuda, & simplex, secus si admixta cum verbis ad salutem pertinentibus, ut in juribus præallegatis.

Quinimò Petr. de Anch. *in d. c. Cum voluntate, in* 2. *not. n.* 3. [Si quis, inquit, principaliter ad hoc tendit ut excommunicatum ad pœnitentiam reducat verbis persuasivis, si eum tali locutione immisceat incidenter potum, vel comestionem in mensa, vel cum eo cohabitet principaliter ad finem conversionis, talis non incidit in Canonem.] Ad quod inducit principium illius Decretalis. *Cum voluntate, & proposito, &c.* Item quia hæc incidenter eveniunt, & per consequens non curantur, ut ibi: *illa enim, quæ incidunt, nec ad absolutionem faciunt, nec ad salutem:* puta quærit de uxore, & liberis ad dilectionem, quam habuit erga illius genus, & his similia: ad hoc *l. Quæ extrinsecus, ff. de verb. obligat.* si ergo secundum Anch. incidenter licet cum excommunicato participare etiam cohabitatione ad finem conversionis, longè magis licebit salutem dicere, arg. *c. Ex parte, il terzo, de dec.* 22

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Innocentius III. Ferrarien. Episcopo.

CAPUT XLIII.

Responso nostro postulas edoceri, an cùm Ferrar. cives excommunicationis & interdicti sententiis sint ligati, liceat tibi viros & mulieres semel in hebdomada, vel in mense, apud aliquam Ecclesiam convocare, quibus prædices verbum Dei, & eosdem ad correctionem inducas. Super quo respondemus, quòd sine scrupulo conscientiæ hoc facere poteris, cùm videris expedire: dummodo contra formam interdicti nullum eis divinum officium celebretur. Præterea quæsivisti, cùm Ferrar. civitas sit interdicto supposita, & ideò sint ibidem (præter baptisma parvulorum, & pœnitentias morientium) universa sacramenta Ecclesiastica interdicta, an liceat tibi baptizatos pueros in frontibus consignare. Super quo respondemus, quòd sicut baptizari possunt pueri, sic & baptizati ad confirmationem in frontibus à te possunt sacro chrismate deliniri.

SUMMARIUM.

1 *Excommunicatis, & interdictis prædicari potest verbum Dei.*
2 *Excommunicati licitè possunt Ecclesiam ingredi, dummodo officium non audiant.*
3 *Excõmmunicatus permittendus est per Ecclesiam transire.*
4 *Excommunicato Missam audiente extra Ecclesiam Sacerdos cessare debet, nisi inceperit Canonem.*
5 *Orare licet in Ecclesia, in qua excommunicatus existit non orandi causa.*
6 *Excommunicatis licitum est communicare ad finem, ut ad pœnitentiam reducantur.*
7 *Excommunicatus sive occultus, sive manifestus nullo tempore intrare debet Ecclesiam, nisi ad audiendam prædicationem verbi Dei.*
8 *Ecclesia quid sit.*
9 *Excommunicationis gladius nervus est Ecclesiasticæ disciplinæ, ac si contemnatur, perniciem potiùs parit, quàm salutem.*
10 *Excommunicatio est medicinalis, non mortalis.*
11 *Excommunicatis non denunciatis, nec publicis Clericorum percussoribus an liceat Ecclesiam ingredi post Constitutionem Concilii Constantiensis.*
12 *Excommunicati minore excommunicatione Ecclesiam intrare non prohibentur.*
13 *Divinorum appellatione an veniat prædicatio verbi Dei, & num. seqq. usque ad num. 22.*
14 *Prædicatio verbi Dei non est actus Ordinis sacri, & demandari potest etiam Clerico in sacris non constituto, & num. 19.*
15 *Non tamen mero laico, & num. 19.*
16 *Prædicatio verbi Dei non incumbit ex officio nisi Episcopo, & Parocho.*
17 *Monachus etiam Diaconus, vel Sacerdos de iure cõmuni prædicare nõ potest sine licentia Episcopi, vel Curati.*
18 *Episcopus etiam non consecratus, & Parochus non Sacerdos tenetur prædicare populo verbum Dei.*
20 *Suspensus à divinis non intelligitur suspensus à prædicationis officio, nec è converso.*
Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

21 *Suspensus à divinis celebrando efficitur irregularis, secus in suspenso ab officio prædicationis.*
22 *Intellectus Clem.* Quamvis de foro compet.
23 *Interdicti tempore administrari possunt Baptismi, & Confirmationis Sacramenta etiam adultis, & n. 27.*
24 *Item Sacramentum Pœnitentiæ etiam sanis.*
25 *Viaticum decedentibus non denegatur.*
26 *Eucharistia sanis non conceditur.*
27 *Confirmatio est complementum Baptismi, & ante eam quis non dicitur planè Christianus.*
28 *Interdicti tempore permittitur Chrismatis confectio in die Cœnæ Domini, & consecratio olei baptizandorum.*
29 *Extrema Unctio denegatur.*
Et quid de Ordine, & Matrimonio, ibidem remissivè.
30 *Cives unius civitatis omnes, & simul possunt non tantum interdici, sed etiam excommunicari.*
31 *Universitas an excommunicari possit, & num. seqq. usq; in fin.*
32 *Universitas undo dicta.*
33 *Quid sit.*
34 *Et quot homines faciant universitatem.*
35 *Universitatis nomine quid veniat.*
36 *Communitas quid sit.*
37 *Collegium quid, & in quo differat ab universitate.*
38 *Episcopus cum Capitulo faciunt unum corpus.*
39 *Excommunicationis pœna quàm gravis sit.*
40 *Excommunicatus traditur Diabolo corporaliter, & spiritualiter.*
41 *Interdici quis potest pro peccatis alienis, sed non excommunicari, & num. seq. & num. 51.*
42 *Regnum interdicitur pro peccatis Regis, civitas pro peccatis Episcopi, vel Domini, & monasterium pro peccatis Abbatis.*
43 *Universitas ex more sacrorum Canonum interdicitur, singulares personæ excommunicantur.*
44 *Excommunicantur in Bulla Cœnæ omnes, & singuli appellantes ad futurum Concilium; universitates verò, & Collegia interdicuntur.*
45 *Officiales laici relegantes personas Ecclesiasticas excommunicantur ab Urbano VI. eorumque civitates, &*

terra supponuntur Ecclesiastico interdicto.
46 *Consules mercatorum non faciunt Collegium.*
47 *Legatos, & Nuncios Apostolicos impedientes excommunicantur, & eorum regna, & terra interdicuntur.*
48 *Lucana civitas, & dominium interdicitur, Vexillifer, Antiani, & Officiales nunciantur excommunicati ob violatam libertatem Ecclesiasticam.*
49 *Princeps, & multitudo non est excommunicanda.*
Declaratur, ibidem.
50 *Multitudo etiam notorii peccati rea excommunicari non debet.*
Declaratur, num. 57.
51 *Universitatem excommunicari non posse qui Auctores senserunt.*
52 *Universitas, & Capitulum de iure veteri poterant excommunicari.*
53 *Intellectus cap.* Si autem vobis, 11. quæst. 3.
54 *Populum quot homines faciant.*
55 *Universitas duplex.*
56 *Intellectus cap.* Romana, §. In universitatem, de sent. excommun. lib. 6. *& num.* 72. 79. 80. 84. *& seq. & num.* 94. *&* 109.
57 *Multitudo an, & quando excommunicari possit.*
58 *Multitudo peccantium patrocinium errori non parit.*
59 *Multitudini an sit parcendum, qui numerus requiratur.*
60 *Universitas dupliciter accipitur, & num. 72.*
61 *Universitas prout est quid abstractum à singularibus personis nulla auctoritate excommunicari potest, & num. seq. usque ad num. 72.*
62 *Universitas, Communitas, Societas, Collegium, seu Capitulum dicuntur unum, non simpliciter: sed aggregative.*
63 *Gregem faciunt decem oves.*
64 *Collegium, & universitas non dicitur persona vera, sed ficta, & repræsentata carens anima, & Baptismo, & num. seq.*
65 *Excommunicatio non ligat nisi personam veram, & num. 69.*
66 *Actus activorum sunt in patiente bene disposito.*
67 *Excommunicatione non ligatur nisi persona rationabilis, & baptizata.*
68 *Universitatis res non sunt singulorum, neque è converso.*
Animæ singulorum non sunt universitatis, ibid.
69 *Actus, & passiones prout consistunt in facto, sunt singulorum, non universitatis, & num. 81.*
70 *Excommunicatione ut quis ligetur quas qualitates habere debeat.*
71 *Universitas ut est quid præscindens à singularibus personis non est capax interdicti.*
72 *Excommunicare universitatem, vel omnes de universitate non differunt.*
Declaratur, num. 89.
73 *Interdictum corporis in materia cuius corpus non est capax, respicit singulos.*
74 *Capitulum est nomen intellectuale, & res incorporabilis, & nihil facere potest nisi per membra sua.*
75 *Universitas, Collegium, vel Senatus an possint per Papam excommunicari, & num. seqq. usque ad num. 79.*
76 *Papa prædecessorum suorum Constitutionibus non ligatur, tam ex defectu voluntatis, quàm potestatis, & num. 77.*
78 *Hieronymus, & Augustinus contra auctoritatem Papæ sententiam suam non defendunt.*
79 *Universitas, vel Collegium an ab inferioribus à Papa excommunicari valeat, & num. seqq. usque ad num. 88.*
80 *Prohibitio numquam fit generaliter ad cautelam eorum, quæ possunt contingere.*
81 *Communitas non præsumitur ita tota ad malum consentire, quin aliqui sint dissentientes.*
82 *Iustus cum impio non est condemnandus.*
83 *Episcopi non possunt Sedis Apostolicæ decreta in totum, vel in partem convellere, vel mutare.*
84 *Excommunicari possunt ab Episcopo Priores, & omnes de universitate mandatis eius rebelles.*
85 *Collegii maior pars, si delinquat, Collegium ipsum dicitur deliquisse.*
86 *Capituli alia est causa, alia Canonicorum.*
87 *Canonici singulares citati, etiamsi fuerint contumaces, non possunt excommunicari pro Capitulo non comparente, ubi decreta fuit citatio contra Decanum, & Capitulum.*
88 *Excommunicatio lata à Papa in universitatem an valeat.*
89 *Et an liget innoxios.*
90 *Et quid in foro poli.*
91 *Infantes excommunicationis sententia ligari non possunt, & num. 109.*
92 *Ecclesia non potest per excommunicationem excludere à Regno Dei nisi indignos, qui per peccatum mortale charitatem amiserint.*
93 *Excommunicatio lata in universitatem ab inferioribus à Papa an liget, & timenda sit, & n. seq. usque in fin.*
94 *Penitus prohibere quid importet, & num. 105*
95 *Excommunicatio lata in universitatem non potest referri ad singulos, & num. seqq.*
Contrarium, num. 106. & seqq.
96 *Capitulo excommunicatu an censeantur excommunicati successores.*
97 *Genere existente incapaci non fit distributio, vel diffusio in eius species.*
Contrarium, num. 111.
98 *Sententia lata contra privilegium non tenet, & n. 115.*
99 *Potentia est de genere bonorum.*
100 *Excommunicatio, sive iusta, sive iniusta timenda est, & num. 112. & seqq.*
101 *Si lata sit ab Ordinario, & in talem, qui quamvis sine culpa, tamen culpam committere potuit.*
102 *Excommunicationis sententia contra Canonis prohibitionē tenet si feratur ab Ordinario, secus si à Delegatu.*
103 *Gesta contra prohibitionem legis non procedentis ad irritationem actus an & quando sint nulla, & n. 112.*
104 *Opinio tutior ex præcepto eligenda est inter opiniones utrinque probabiles, ubi vertitur salutis periculum.*
105 *Sententia lata a non suo iudice est ipso iure nulla.*
106 *Universitas nihil aliud est, quàm singuli homines, qui ibi sunt.*
107 *Excommunicans Capitulum censetur excommunicasse singulos, & num. seq.*
108 *Actus, qui non potest applicari universitati, applicatur singularibus personis.*
109 *Excommunicatio generaliter lata in universitatem referri non potest nisi ad capaces excommunicationis.*
110 *Dispositio quantumcumque generalis recipit restrictionem de habilitate, & possibilitate.*
111 *Excommunicatio in suffraganeos lata ab Officialibus Archiepiscopi, qui de facili potest haberi, ligat, quamvis ferri non debeat.*
113 *Excommunicatio lata ab Episcopo non servata forma* cap. 3. sess. 25. *Conc. Trid. valida est, licet sit iniusta, & excommunicatus indiget absolutione.*
114 *Prohibitio legis non est inutilis, licet gesta contra prohibitionem sint valida.*
115 *Excommunicatio lata in universitatem an dicatur lata contra illius privilegium.*

R*Esponso.* Excommunicatis, & interdictis prædicari 1
potest verbum Dei, & tempore generalis interdicti
concedi potest Baptismus, & Chrismatio in fronte, &
pœnitentia morientium. Hoc dicit. Sunt duæ partes principales. Secunda ibi, *Præterea:* & quælibet subdividitur in consultationem, & responsionem: & secunda utriusque incipit, *Super quo.*

Nota primò ibi, *apud aliquam Ecclesiam convocare,* 2
juncto vers. *Dummodo*, excommunicatos posse Ecclesiam ingredi, dummodo officium non audiant, ut *hic* notat Innoc. *in fine*, Anton. de Butr. *num.* 4. Cardin. *num.* 2. & Marian. Socin. *num.* 3. *in* 4. *notab.* & tenet glos. *in cap. Qui studet, in ver. Dimisit*, 1. *quæst.* 1. ubi dicit quemlibet peccatorem, & etiam excommunicatum posse intrare Ecclesiam orandi causa, dummodo non intersit divinis officiis, cùm non inveniatur prohibitum, *cap. Nuper, supra eodem:* idem firmat Bartholomæus Brixien. *in d. cap. Qui studet*, Ant. de Butr. & Jo. de Imola *in cap.* 1. *de vit. & honest. Cler.*
& Silvest. *in ver. Excommunicatio*, 5. *num.* 2. *vers. Unde si* 3
Ecclesiam ingressus, nec dissentit Joann. Andr. *in cap.*
Sa-

3 *Sacro, in ver. Ingressum, infra eodem*, dum tenet excommunicatum permittendum esset transire per Ecclesiam. Idem videtur sentire Innocent. *in dict. cap. Nuper, num.* 5.
4 *in ver. Orando*, ubi primò dicit: [Nullo modo debemus orare ubi excommunicatus orat, quia videmur sibi communicare, cùm eundem Deum simul pro populo Christiano rogemus: unde etiam si sit excommunicatus extra Ecclesiam, & audiat Missam, statim Sacerdos debet cessare, & alii orantes recedere, nisi fortè incœpisset Canonem Missæ, quia tunc debet ibidem Missam perficere, quia non capit divisionem, *cap. Nihil, 7. quæst.* 1.] Deinde subjun-
5 git: [Tamen si in Ecclesia esset excommunicatus non causa orandi, sed pro alio suo negocio, non video quare in eadem Ecclesia orare non possim, quia sibi non communico in oratione, quia non orat;] & sequitur Archid. *in cap. Sicut Apostoli, num.2. vers. Sic intelligit Innocentius*, 11. *quæst.*3. & *hic* Petr. de Anchar. *n.* 2. *in* 2. *notab.* & Cardin. *num.* 2.

6 Sed alii contradicunt intelligentes hunc textum procedere in hoc speciali casu, quando excommunicatus in Ecclesiam ingreditur ut audiat verbum Dei. Et ratio specialitatis est, ut facilius ad correctionem inducatur. Quod satis innuit littera ibi, *& eosdem ad correctionem inducas*: licitum est enim excommunicatis communicare ad finem, ut ad pœnitentiam reducantur, *cap. Antecessor*, 11. *qu.* 3. *& cap. Cum voluntate, infra eodem*, & notant *hic* Butr.
7 Abb. Marian. Socin. & Felin. omnes *in* 2. *notab.* Sed extra hunc casum existimant excommunicato esse prohibitum ingressum Ecclesiæ per textum *in cap. Perlectis*, 25. *distinct. & cap. Cleros*, 21. *distinct.* ubi dicitur ad Ostiarium pertinere claves Ecclesiæ, ut fideles recipiat, excommunicatos, & infideles respuat: & hoc tenet Raym. *in summ. hoc tit.* §. *Sed numquid*, ubi dicit excommunicatos sive occultos, sive manifestos nullo tempore debere intrare in Ecclesiam, & concordat Goffred. *hic* & Asten. *lib.* 7. *tit. de damn. excomm. in princip. vers. Item Ecclesiam*.

Nec obstat si dicatur, Alius non debet excommunicatum occultum prodere, vitando eum in publico: ergo multò minus idem excommunicatus debet prodere seipsum: quoniam non est simile, cùm non sit in potestate alterius excommunicatum corrigere, taliter eum vitando, sicut est in potestate sua seipsum corrigere, & absolutionem impetrare, ut post glos. Guil. Asten. & Joan. Friburg. formaliter *hic* dicit Henric. Boich. *post princip.* & in hoc videtur residere Hostien. *n.* 3. dum dicit: [Dispensatur enim hoc casu propter favorem animarum, & ita possunt intrare Ecclesiam; verbo tamen finito statim exeant, & fugiant, quia nec licet eis divina audire, ut notatur in *cap. Quod in te*, §. 1. *supra tit. prox.*] & idem repetit in *summa hoc tit.* §. *fin. vers. Sed numquid*; & apertius Joan. Andr. *in dicto cap. Nuper, in ver. Orando, num.* 5. *supra eodem*, ubi concludit excommunicatum non debere Ecclesiam ingredi, licèt ibi non celebrentur divina, nisi causa audiendi verbum Dei, ut hic & sequitur Marian. Socin. *in cap. Sacris, in* 9. *principali articulo, in* 17. *dubio, num.* 124. *& seq. supra eodem*, ubi dicit hanc esse regulam ut excommunicatus extra casum prædicationis verbi Dei non possit ingredi Ecclesiam, etiamsi intraret alia causa, quàm audiendi divina, subdens hanc partem esse de jure veriorem, licèt contraria sit
8 æquior. Ergo adhæreo huic secundæ opinioni; tum quia cùm Ecclesia nihil aliud sit, quàm cœtus, & communio fidelium, *cap. Legimus circa med.* 93. *dist. cap. Multa*, 1. *quæst.* 1. *cap. Loquitur Dominus*, 24. *quæst.* 1. sicut excommunicatus est a communione fidelium exclusus, *cap. Nihil, & cap. Canonica*, 11. *quæst.* 3. *cap. Viduas*, 27. *quæst.* 1. *& cap. Tam sacerdotes*, 24. *quæst.* 3. ita conveniens est, ut excludatur ab Ecclesia materiali, ubi fideles Deum deprecaturi conveniunt, *cap. Oratorium, & cap. seq.* 42. *dist. & cap.* 2. *de immun. Eccles. lib.* 6. tum quia jura prællegata in *d. c. Cleros, & c. Perlectis*, generaliter, & indistinctè arcent excommunicatos ab Ecclesia, nec apparent limitata, nisi in casu prædicationis verbi Dei, ut hic, in aliis, ergo stabimus regulæ, *quia quod non mutatur, &c. l. Sancimus, C. de testam. l. Ab ea parte, ff. de probat.* & not. glos. 1. *in fine in cap. Inter hæc*,
9 32. *q.* 2. Tum denique quia excommunicationis gladius nervus est Ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valde salutaris, & si contemnatur, perniciem potius pariat, quàm salutem, ut legitur in *cap.* 3. *sess.* 25. Concilii Tridentini. Per hoc autem quod excommunicatus excluditur ab Ecclesia: censura magis formidatur, ob quam rationem amplectitur hanc opinionem & veriorem putat etiam Felin. *hic in princip.* & tutiorem Henrich. Boich. *circa medium.* Neque hoc in odium ex- 10
communicati, sed ad illius utilitatem, & medicinaliter sancitum est, ut scilicet citiùs resipiscat, & spiritus ejus salvus fiat, *cap. Multi*, 2. *quæst.* 1. *cap. Audi*, 11. *quæst.* 3. *cap. Cum medicinalis, de sentent. excommun. lib.* 6. Rota *decis.* 35. incipien. *Si quis in causa, aliàs* 10. *num.* 2. *de sentent. excommun. in novis.* Procedit autem hæc conclusio 11
etiam post Constitutionem Concilii Constantiensis, quæ incipit *Ad evitanda*: nam etsi per eam indulgeatur Catholicis ut communicare possint cum excommunicatis, non tantùm in divinis officiis, sed etiam in administratione, & perceptione Sacramentorum, exceptis tantummodo publicè denunciatis per sententiam, & notoriis Clericorum percussoribus: non tamen per hoc ipsi excommunicati in aliquo relevantur, ut ibi expressè cavetur in fine: unde quoad eos remanet antiqua prohibitio ingrediendi Ecclesiam etiam ex alia causa, quàm audiendi divina, cùm non reperiatur immutata, *l. Præcipimus, in fine, C. de appel. cum simil.* & de intellectu, & robore prædictæ Constitutionis, vide quæ scripsi latissimè in *cap.* 1. *supra de schismat.* Intellige prædicta in excommunicatis majori excommunica- 12
tione: secus si minori, quia non prohibentur Ecclesiam ingredi, argum. *cap. A nobis, supra de except. & cap. Qui studet, in fine* 1. *quæst.* 1. & reprobata Hugonis opinione tenet Guliel. *in cap. Is cui, inf. eod. lib.* 6. & Henric. *hic in princip.*

Secundò nota divini officii appellatione non venire 13
prædicationem verbi Dei: nam textus decidit primò excommunicatos, & interdictos posse in Ecclesiam convocari ad prædicationem verbi Dei, Deinde subjicit limitationem, dummodo nullum in eis divinum officium celebretur. Et sic sub illis verbis, *nullum divinum officium*, licèt universalibus negativis non includitur prædicatio. In contrarium est gloss. in Clemen. *Quamvis, in verb. Ad divina, de foro competent.* ubi determinat divinorum appellatione comprehendi etiam prædicationem verbi Dei, allegat *cap. Inter cætera, supra de offic. Ordin.* & pro glossa facit text. *in cap. Perlectis*, §. *Ad Diaconum*, 25. *dist.* ubi dicitur pertinere ad Diaconum prædicare Euangelium, & Apostolum: concordat *cap. In sancta*, 92. *dist.* ibi: *Quos, (idest Diaconos) ad prædicationis officium vacare congruebat*. Item pro glossa facit text. *in cap. Adjicimus*, 16. *q.* 1. ubi statuitur ut nullus præter Domini Sacerdotes, prædicare audeat. Item prædicationis munus dicitur Episcoporum præcipuum esse à Concilio Tridentino *in cap.* 4. *sess.* 24. & sic videtur actus Ordinis sacri, & consequenter comprehendi divinorum appellatione: unde sicut quis suspenditur aliquando ab officio sacerdotali, *cap. Sane il secondo, supra de offic. deleg. & cap.* 2. *eodem tit. lib.* 6. ita & à prædicationis officio, ut est textus in Clement. *Cupientes, de pœnit.* Sed Doctores communiter tenent oppo- 14
situm, quia nullo jure apparet prohibitum: quominus prædicandi munus delegari possit Clerico in minoribus Ordinibus constituto: & quamvis statutum sit ne quis prædicet, nisi mittatur, ut ad *Roman.* 10. *cap. Ad abolendam, & cap. Cum ex iniuncto, de hæret.* non tamen reperitur statutum, ut mittendus esse debeat sacro Ordine initiatus, ut plenè respondit Navar. *consil.* 7. incipien. *An prædicare sit actus Ordinis sacri, in tit. de offic. ind. deleg.* qui amplius 15
putavit, licèt non benè, ut paulò post patebit, etiam merum laicum posse prædicare de licentia Sacerdotis, & Clericorum per *cap. Mulier*, 23. *dist.* Et absolutè officium prædicationis non esse Ordini annexum sentit etiam Silvest. *in ver. Suspensio, num.* 1. dum dicit suspensionem quandoque fieri non ab Ordine, sed ab aliquo alio, putà ingressu Ecclesiæ, actu prædicationis, & hujusmodi. Non obstat text. *in d. cap. Perlectis, & in cap. In sancta*, quia intelligi possunt de cantione, vel lectione Euangelii ad Missam, ut notat glos. utrobique, & Navar. *ubi supra*, & dixi *in cap. Cum contingat, supra de ætat. & qualit.* Item non obstat 16
cap. Adjicimus, & Concilium Tridentinum in *d. cap.* 4. quia intelliguntur de prædicatione exercenda auctoritate propria, & ratione sui officii, quale non habent nisi Sacerdotes Curati, & Episcopi. Qua ratione Monachus etiamsi sit 17
Diaconus, vel Sacerdos simplex non habens Ecclesiam curatam non potest prædicare nisi de licentia Episcopi, vel Sacer-

18 Sacerdoti Curati, ut probatur in d. cap. Adiicimus, juncto
§. Ecce. At è converso Sacerdos curatus etiam nondum
promotus ad Sacerdotium, potest, & debet prædicare
populo, verbum Dei, sicut & Episcopus non consecra-
tus, qui prohibetur ea tantum exercere, quæ sunt Ordi-
nis, non autem ea, quæ sunt jurisdictionis, vel officii,
ut in cap. Transmissam, & cap. Quod sicut §. Præterea, de
19 elect. & in cap. Quamvis Corepiscopis, 68. distinct. & hanc
partem alias probavit Sacra Congregatio Concilii articu-
lo diligenter examinato; nam proposito dubio an officium
solemnis prædicationis in Ecclesia posset simplici Clerico
in sacris minimè constituto ab Episcopo delegari:
Die 23. Junii 1580. censuit munus prædicationis per
Episcopum committi posse etiam Clerico, qui non sit
in sacris Ordinibus constitutus. Dictum tamen fuit in
Sacra Congregatione, laico committi non posse. Et ita
videbatur tota Congregatio sentire tum per allegata capi-
tula de hæret. tum per Concilium Lateranense sess. 11. sub
Leone X.
20 Concludo igitur prædicationem verbi Dei regulariter
non venire divinorum appellatione, ut hic probatur. Et
propterea de illa nihil agitur in tit. de celebr. Miss. & divi-
nis officiis, sed in titulo de offic. Ordin. ut in cap. Inter ca-
tera. Unde suspensus à divinis non intelligitur suspen-
sus à prædicationis officio, nec è converso, ut not. glos.
in d. Clement. Cupientes in ver. Suspensi; Quæ propterea
advertit suspensionem ab officio prædicandi esse novam
21 suspensionis speciem. Sic etiam quamvis suspensus à di-
vinis celebrando efficiatur irregularis, cap. Is cui eodem
tit. lib. 6. cap. Si quis Episcopus, 11. quæst. 3. Innocen. in cap.
Cum æterni, in ver. Divinis, de sentent. & re iudic. lib. 6.
tamen secus est in suspenso à prædicationis officio, ut no-
tatur in cap. Cum dilectus, de consuet. in cap. Si celebrat, de
Cler. excommun. ministr. & in d. Clemen. Cupientes, de
pœn. & per Silvestr. in ver. Suspensio, num. 4. in 5. quæst.
22 fallit si subjecta materia, & identitas rationis aliud sua-
deat. Et ita intelligo glossam in dict. Clemen. Quamvis in
ver. Ad divina, de foro compet. ibi enim considerantur di-
vina respectu concursus Populi ad hoc ut facta citatio ad
expulsores Episcoporũ pervenire verisimilius præsumatur,
ut legitur in textu, & not. Joan. Andr. in cap. fin. num. 5. in
ver. In Ecclesiis, supra de clandest. despons. Unde non mi-
rum si appellatione divinorum etiam prædicatio compre-
henditur, quia non minus ad sacras conciones audiendas,
quàm ad divina officia fideles confluere consueverunt. Et
adde Silvestr. in ver. Interdictum 5. num. 5. vers. Secundum,
ubi dicit divinorum nomine solum venire ordinatum in
Breviario, & Missali.
23 Tertiò nota tria Sacramenta, quæ administrari possunt
tempore generalis interdicti. Primum est Baptismus. Et
quamvis hic, & in cap. Non est, supra de sponsal. ex-
primatur de parvulis habita respectu ad id, quod est fre-
quentius; tamen idem est in adultis, ut in cap. Quoniam,
24 hoc tit. lib. 6. Secundum est pœnitentia morientium; sed
hodie non tantummodo morientes, sed etiam viventes
tam sani, quàm infirmi ad pœnitentiam licitè admittun-
tur, ut in cap. fin. eodem titulo, & lib. Hæc enim duo Sa-
cramenta semper excipiuntur de quolibet interdicto, quia
sunt Sacramenta necessitatis, dict. cap. Non est, juncta
25 gloss. in ver. Baptismum parvulorum. Et per pœnitentiam
intelligitur etiam Viaticum, quòd decedentibus conce-
ditur, ut in cap. Quod in te, supra tit. prox. ibi, In illo
verbo, per quod Pœnitentiam morientibus non negamus;
Viaticum etiam, quod verè pœnitentibus exhibetur, intel-
ligi volumus, ut nec ipsum decedentibus denegetur, &
notat gloss. hic in ver. Præter baptisma: Hæc enim est re-
gula à Canone tradita, ut nulli pœnitenti sit denegan-
dum in morte Viaticum, cap. Pœnitentes, in fine 5. di-
26 stinction. Sed sanis tempore interdicti Eucharistia non
conceditur, ut tenet glossa in cap. final. in ver. Ad-
mittantur, & Abb. hic in ultimo notab. num. 4. & Navarr.
in Manual. cap. 27. num. 178. Tertium Sacramentum est
Chrismatis. Et quamvis textus similiter exprimat de
pueris, tamen in adultis, ut in dicto cap. Quoniam:
27 nam etsi hoc Sacramentum regulariter non sit necessi-
tatis, est tamen complementum Baptismi, ut in dict.
cap. De his verò, de consecrat. distinct. 5. & ibi gloss.
final. Atque, ut Urbanus inquit epistol. 1. ad omnes Chri-
stianos, cap. 7. Omnes fideles per manus impositionem Epi-
scoporum Spiritum sanctum post Baptismum accipere de-
bent, ut pleni Christiani inveniantur, refertur in cap.
Omnes, eadem distinct. & not. gloss. fin. hic, & Hostien.
in fine, in ver. Ad confirmationem, non quod prima
gratia per Confirmationis Sacramentum conferatur, &
ante Confirmationem per Baptismum originale peccatum
non deleatur, qui est perversus nonnullorum hæreticorum
error; sed quia per Confirmationem baptismalis gratia
roboratur, ut explicat Suarez tom. 5. disput. 34. sect. 2. Ad
hoc cap. Spiritus Sanctus de consecrat. distinct. 5. Et eadem 28
ratione in die Cœnæ Domini permittitur consecratio
Chrismatis: quæ ad Confirmationem, & Baptismum est
necessaria, ut in dicto cap. Quoniam, infra eodem lib. 6. &
consecratio olei baptizandorum, ut per Navarr. loco cita-
to. Sed Sacramentum extremæ Unctionis denegatur, ut 29
in dict. cap. Quod in te, & not. hic gloss. in ver. Præter
baptisma, Hostiens. num. 4. in eodem ver. Abb. num. 1. &
reliqui, Anton. de Butr. in dict. cap. Non est vobis, supra de
sponsal. & Silvest. in ver. Interdictum, 5. num. 8. in fine in 7.
quæst. De matrimonio autem, & Ordine dic, ut notatur per
DD. in dict. cap. Non est vobis, & per Silvest. dict. quæst. 7.
num. 9. vers. Quinta exceptio, & vers. Sexta est in Ordi-
num collatione.
Ultimo nota ibi, Ferrarienses Cives excommunicatio- 30
nis, & interdicti sententiis sint ligati: omnes cives unius
civitatis pariter, & simul posse non tantum interdici, sed
etiam excommunicari, prout hic notant Abb. in 4. notab.
num. 4. & Felin. num. 2.
QUÆRO utrum Universitas excommunicari possit. 31
Ad evidentiam præmitto secundum Joan. Mon. & Joan. 32
Andr. in cap. Romana, num. 7. infra eodem lib. 6. Universi-
tatem dictam esse ab Universo, & universum dici quasi in
unum versum, cùm scilicet plures habent jus, vel causam
vertendi se in unum, ut faciant Universitatem, eo quod
reperiatur hoc eis concessum ab his, qui super hoc jus ha-
bent, ut l. 3. ff. de Colleg. illicit. Unde, ut ipsi diffiniunt, 33
Universitas est plurium corporum inter se distantium
uno nomine specialiter eis deputato collectio, vel secun-
dum Oldrad. consil. 315. circa istud. Universitas est mul-
torum in unum Congregatio eidem capiti subjectorum,
vel ut Roman. inquit consil. 400. Quæritur num. 9. est cor-
pus quoddam, quod ex multis invicem collectis confi-
citur, non autem ex una sola persona, licet in una pro-
pter casus supervenientiam jus ejus conservari possit, ut
l. Sicut, ad fin. ff. Quod cuiusque univers. nom. & not. in
cap. 1. sub de elect. & in cap. Gratum de postulat. Prælat. &
quinque homines faciunt Universitatem castri, vel vil- 34
læ, ut notat. Bald. in d. cap. 1. num. 8. sup. per text. in l. fin.
C. de testament. ubi propterea infert ut si statuto caveatur,
ut villa teneatur emendare damna commissa in suo territo-
rio, & in villa non sint quinque viri, idest Patres fami-
liæ, non comprehendatur in statuto; sed glossa final. in
dict. l. Sicut, tenet Universitatem posse constitui per tres,
& eam sequitur Bartol. in l. Prætor, la seconda, num. 1.
ff. de vi bonorum raptor. Et Universitatis nomine censen- 35
tur synodus, concilium, cœtus, conventus, de quibus
Isidor. in cap. 1. 15. distinct. Et sunt quasi synonyma, seu
idem importantia Universitas, Communitas, Colle-
gium, Corpus, Societas, ut dicunt Joan. Monach. & Joan.
Andr. in dict. cap. Romana: nam Communitas dicta est à 36
communi, & est commune compositum à cum, & munium,
idest officium, quasi Communio plurium in unum officium
cap. Consulti, supra de Procur. ut quia habent arcam com-
munem, sigillum commune, & unum Rectorem, & si-
milia, argum. cap. Dilecta, supra de excess. Prælat. not.
Bald. in cap. Cum omnes, num. 36. de constit. & dixi in dict.
cap. 1. de elect. Collegium autem dicitur quasi in unum 37
collectum, & est Societas Collegatum in uno honore posi-
torum, secundum Joan. Mon. & Joan. Andr. ubi supra.
Vel ut dicit Prob. in eodem cap. Romana, num. 6. Collegium
est collectio plurium corporum rationabilium constituens
unum corpus repræsentatum, omne tamen Collegium est
Universitas, sed non è contra, ut l. Omnibus, ff. ad Tre-
bell. & not. Bald. in cap. Tertio loco num. 3. supra de probat.
Et hoc potest dici Capitulum, de quo per Joan. Andr. & 38
DD. in cap. Capitulum supra de rescript. Et Episcopus cum
Capitulo faciunt unum corpus, cujus Episcopus est ca-
put, Canonici membra, cap. Novit, supra de his, quæ fiunt
à Prælat.

Qui-

Quibus præmissis quæstio proposita duas habet inspectiones. Prima est an Universitas excommunicari possit licitè. Secunda est, an excommunicari possit validè, ita ut sententia excommunicationis quamvis ferri non debeat, tamen si feratur, liget, & tenenda sit.

Circa primam inspectionem, ut videtur expedita per Constitutionem Innocentii IV. in dicto *cap. Romana*, §. *In Universitatem*, *de sentent. excommunicat. lib. 6.* ubi disertis verbis prohibetur ferri sententia excommunicationis in Universitatem, vel Collegium, jubeturque promulgari in illos dumtaxat de Collegio, quos culpabiles esse constiterit. Unde cùm de hoc ibi sit casus apertus, frustrà versantur, qui in dubium revocant, an Universitas possit excommunicari: cùm præsertim Constitutio illa rationi innitatur sanctæ, quæ in littera exprimitur ibi: *Volentes amicorum periculum vitare, quod exinde sequi posset, cum nonnunquam contingeret innoxios hujusmodi sententia irretiri.*

39 Et confirmatur, quia excommunicationis pœna gravis-
sima est, imò nulla major in Ecclesia Dei, *cap. Corripiantur*,
24. *quæst.* 3. *cap. Absit*, 11. *quæst.* 3. separat enim à
Deo, *cap. Certum*, 24. *quæst.* 3. Ab Ecclesia fidelium remo-
vet, *cap. Omnis*, & *cap. seq.* 11. *quæst.* 3. tradit Satanæ,
cap. Audi, & æternam damnationem inducit, *cap. Nemo*
40 *Episcoporum*, *eadem cau. & quæst.* Unde Sanctus Thomas
in 4. distin. 18. *quæst.* 2. *art.* 1. *quæst.* 2. ad tertium post Ma-
gistrum Sententiarum docent excommunicatum triplex
incommodum incurrere, quia privatur gratia Dei, &
protectione ejus speciali, & traditur Diabolo corporaliter,
& spiritualiter. Quamobrem cùm tot, & tam gravia
mala per excommunicationem inferantur, ad vitandum
periculum feriendi innoxios providè sancitum est, ut cen-
sura hujusmodi feratur tantummodo in personas culpabi-
les de Universitate, non autem in ipsum corpus Universi-
tatis, vel Collegii.

41 Atque ita non obstat, quòd civitas, vel Universitas
possit interdici, ut hic patet, & sic quandoque puniantur
qui non peccaverunt, ut *cap. Non est vobis*, *supra de spon-
sal.* & *cap. Sane*, *il secondo*, *de offic. Delegat.* Quoniam
42 hoc verum est in pœna interdicti: nam pro peccatis Regis
regnum interdicitur, ut in dict. *cap. Non est vobis*. Civi-
tas pro peccatis Episcopi, ut in dict. *cap. Sanè*, vel Do-
mini, aut Rectoris, ut in *cap. Si sententia*, *de sentent.
excommunic. lib. 6.* & monasterium pro peccatis Abbatis,
ut in *cap. Cum dilectus*, *supra de relig. domib.* non autem
in pœna excommunicationis, qua quis plecti non debet
pro peccatis alienis, ut egregiè probat Augustinus in *cap.
Si habes*, 24. *quæst.* 3. & notat hic glossa *in verb. Interdi-
cto supposita*, Hostien. Joan. Andr. & alii inferiùs relati *nu-
mer.* 51.

Rationem diversitatis assignat Divus Thomas *in 4. distinct.* 18. *quæst.* 2. *artic.* 3. *quæst.* 2. *ad secundum*, quia interdictum non est tanta pœna, quanta excommunicatio; quia interdicti non fraudantur Ecclesiæ suffragiis, sicut excommunicati.

43 Unde mos Sacrorum Canonum est singulares tantum personas anathematis mucrone ferire. Universitates verò interdicto supponere, ut *cap. Sicut*, *il terzo*, *de jurejurand.* *cap. Cum dilectus*, *vers. Mandantes*, *de relig. domib.* & *cap. P. & G. de offic. Delegat.* nam etsi in compilatione, qua utimur, scriptum sit, *Excommunicationis, & interdicti sententias in personam, & terram ejus promulgares*, meliùs tamen in manuscriptis legitur, *Excommunicationis in personam, & interdicti in terram sententias promulgares*, ut ibi est adnotatum in glossa *marginali*. Et hæc differentia colligitur etiam ex textu nostro: nam in prima parte, ubi agit de excommunicatione, loquitur de civibus Ferratiensibus. In secunda verò agens de interdicto loquitur de civitate ipsa, ut observat Joan. Andr. *num.* 3. *vers. Et nota quod supra dixit Cives.*

44 Et propterea in Bulla Cœnæ §. 2. Omnes, & singuli
cujuscumque status, gradus, seu conditionis fuerint ab
Ordinationibus Apostolicis ad Universale futurum Con-
cilium appellantes excommunicantur, Universitates ve-
rò, Collegia, & Capitula interdicuntur. Quod caput
desumptum est ex Constitutione Pii II. contra appellantes
ad futurum Concilium, quæ incipit, *Execrabilis*, *in fi-
45 ne*, & habetur in Bullar. *tom.* 1. *pag.* 316. Et similiter Ur-
banus VI. in Bulla contra officiales laicos relegantes, seu
proscribentes quoquomodo personas Ecclesiasticas, inci-
pien. *Quia sicut*, §. 1. *eodem tom. pag.* 229. *Talia*, in-
quit, *præsumentes*, *si singulares personæ fuerint*, *earum
singulas; si vero Communitates, vel Universitates extite-
rint omnes, & singulos eorum Potestates, Capitaneos, Sca-
binos, Rectores, Judices, Consules, & Officiales, &
Consiliarios, & privatas personas, quæ hujus sacrilegii prin-
cipaliores patratores extiterint, excommunicationis senten-
tias, nec non eorum Civitates, Terras, Oppida, & Ca-
stra interdicto subjacere volumus ipso facto*. Ubi obser- 46
vandum est, per excommunicationem latam in Officia-
les, vel Consules, non censeri excommunicatum cor-
pus aliquod Universitatis, vel Collegii; quia ut Bald. in-
quit in *cap. Duobus*, *num.* 15. *supra de sentent. & re judic.*
Consules Mercatorum non faciunt Collegium, quia
essent duo Collegia in eodem subjecto, sed sunt Patres
Collegii.

Et eodem modo in Extravag. Joannis XXII. *Super gentes*, *de consuetud.* excommunicantur Impedientes ne Legati, & Nuntii Sedis Apostolicæ recipiantur, aut liberè exerceant officium suum; & eorum Regna, Terræ, & loca quælibet interdicuntur, quamdiu in contumacia duxerint persistendum. 47

Quem morem hoc ipso tempore servatum vidimus in casu Reipublicæ Lucanæ: nam Civitatem, Statum, & Dominium nuper interdixit Episcopus Civitatis Castelli Commissarius Apostolicus; Vexillifero verò, Antianos, & Officiales, qui pro tempore extiterunt nominatim excommunicatos nuntiavit, eo quod nonnullos familiares Cardinalis Episcopi, & Inquisitoris cum armis repertos, duosque ejusdem Cardinalis fratres germanos in contemptum, & depressionem libertatis Ecclesiasticæ carceribus mancipaverint, & eumdem Commissarium à S. D. N. super his specialiter ablegatum admittere recusaverint. 48

Suffragatur etiam huic sententię glossa Augustini Matth. 49
13. ad hoc propositum relatæ à Divo Thoma *in 4. distinct.*
18. *quæst.* 2. *artic.* 3. *quæst.* 2. *versic. In contrarium*, ubi
dicit: *Princeps, & multitudo non est excommunicanda,
idest Princeps cum multitudine, seu Universitate:* Nam
de Principe solo non ambigitur, quin excommunicari
queat, *cap. Valentinianus*, 63. *distinct.* *cap. Quoniam*,
& ibi glossa *in verb. Communione*, 18. *distinct.* *cap. Duo
sunt*, 96. *distinct.* ubi dicitur: *Plerique Pontificum alii
Reges, alii Imperatores excommunicaverunt*, & *cap. Ad
Apostolica*, *de re judic.* & apertiùs hoc ipsum docuit idem
Augustinus *lib.* 3. *contra epist. Parmen.* ubi valdè dete- 50
statur excommunicationis sententiam latam adversus mul-
titudinem, etiam manifesti, & notorii peccati ream,
refertur in *cap. Non potest*, 23. *quæst.* 4. Ad idem tex-
tus in *cap. Comessationes*, *in fine*, 44. *distinction.* ubi
dicitur levissimis quidem, sed instantissimis admonitio-
nibus multitudo frangatur. Ergo non excommunica-
tione. Et ita ad hoc ponderat illum textum Felin. in
cap. Dilecta, *numer.* 1. *versic. Aliam rationem*, *supra de
except.* & Philipp. Prob. in dict. *cap. Romana*, *num.* 5.
de sent. excomm. lib. 6.

Quamobrem Universitatem non esse anathema feriendam censuerunt in dict. *cap. Romana*, *infra eodem*, *lib.* 6. Innocentius illius Constitutionis Conditor Hostiens. Archidiac. Joan. Monach. Joann. Andr. Lap. Geminian. Ancharan. & Franc. & in hac Decretali glossa *in verb. Interdicto supposita*, Innocent. *in princip.* ubi exponit verbum *Cives*, hic positum, id est Consiliarii, vel alii, qui delinquerent, argum. *cap. Veniens*, *supra de Simon.* & *cap. Later*, *de Cleric. excommun. ministr.* quia, inquit, civitates non possunt excommunicari: vel Universitas, *cap. Romana*, *infra eodem*, *cap. Si habes*, 24. *quæst.* 3. vel quod speciales cives erant excommunicati, sed tota civitas interdicta, Hostien. *num.* 3. dicens: [Civitas excommunicari non potest, & ideò est interdicenda; & Consiliarii, & Majores, per quos regitur civitas, excommunicari possunt: excommunicari enim non debet unus pro alio, sed benè interdici.] Joan. Andr. *numer.* 3. [Nota, inquit, quod supra dixit, *Cives*, hoc pro eo, quia civitas non excommunicatur, sed cives scilicet, Consiliarii, & Majores, per quos civitas regitur, excommunicari possunt, allegat dict. *cap. Romana*, *infra eodem*, *lib.* 6. 51

cap.

cap. Dilectus, il secondo, de Simonia, & cap. Significave-
runt, de except. Nec enim excommunicatur unus pro de-
licto alterius, licèt benè interdicatur, secundùm eum
Anton. de Butr. *num.* 8. [Universitas, inquit, non ex-
communicatur, quia pœna excommunicationis pro deli-
cto alterius quis non ligatur. Sed cives singulariter benè
possunt excommunicari, ut principales civitatem regen-
tes.] Idemque totidem ferè verbis repetit Petr. de Ancha-
ran. *num.* 1. *in* 1. *notab.* & sequitur Abb. *num.* 4. *in* 4. *no-*
tab. ubi ait: [Nota quod omnes cives unius civitatis pa-
riter, & simul excommunicari possunt; Et intelligo,
quod excommunicatio feratur in personas capaces: nam
in Universitatem non debet ferri excommunicatio.] Et
idem dicit Felin. *num.* 3. Idem docuit Sanctus Thomas *in*
4. distinct. 18. *quæst.* 2. *artic.* 3. *quæst.* 2. & Turrecremat.
in *cap. In criminalibus*, *num.* 1. 5. *quæst.* 3. & ex recentiori
Covarruv. *lib.* 2. *variarum resolut. cap.* 8. *numer.* 8. *in fi-*
ne, ubi testatur de communi opinione Navarr. *consil.* 24.
numer. 1. *hoc tit. in antiq.* Henriq. *in Summa lib.* 13. *cap.*
25. §. 4. *littera B*, & Sayr. *de censuris*, *lib.* 1. *cap.* 8. *nu-*
mer. 15.

52 Cæterùm etsi prædicta videantur satis clara; in opposi-
tum tamen considero Constitutionem Innocentianam
in dict. *cap. Romana*, §. *In Universitatem*, *hoc titul. lib.* 6.
Jus novum continere, propterea enim non procedit per
53 viam declarationis. Unde ante ipsam Constitutionem
Universitas, vel Collegium benè poterat excommunica-
ri. Ad quod allego tria jura; Primò, scilicet textum in
cap. Si autem nobis, 11. *quæst.* 3. ubi populi, qui non obe-
dierint Episcopo, fiunt extorres à Regno Dei, & à con-
sortio fidelium, & à liminibus Ecclesiæ alieni, & ita ex-
communicationis sententia innodantur, ut ibi explicant
gloss. Archidiac. & DD. & clarè probatur ex littera; nam
illa tria non congruunt nisi excommunicationi, quæ ex-
cludit à Regno Dei, *cap. Certum*, 24. *quæst.* 3. à consor-
tio fidelium separat, *cap. Nihil*, & *cap. Canonica*, 11.
quæst. 3. & arcet à liminibus Ecclesiæ, *cap. Cleros*, 21. *di-*
54 *stinct.* & *cap. Perlectio*, 25. *distinct.* Populus enim non
est unum simpliciter, sed aggregativè, seu collectivè: nam
decem homines faciunt populum, *cap. Unico*, 10. *quæst.* 3.
gloss. 1. & DD. in *cap.* 1. *supra de elect.* & Bartol. in *l. Præ-*
tor, la seconda, *numer.* 4. *ff. de vi bonorum raptorum*, &
ut inquit Bald. in *cap. in Pertractandis*, *nu.* 1. *supra ut lite*
55 *non contest.* Universitas est duplex, quædam discretorum
tantùm, ut Monachorum, & artificum; quædam non
discretorum, ut populus: & hanc appellat mixtam, &
confusam Universitatem. Secundò allego textum in *cap.*
Significaverunt, *vers. Sed à parte*, *supra de except.* ubi
contra Capitulum Tornac. in gradu appellationis fuit op-
posita excommunicationis exceptio, & textus decidit per
hujusmodi exceptionem Capitulum non repelli à prose-
quutione appellationis: quia omnis legitima defensio ex-
communicato in judicio reservatur: & ita clarè admittit
Capitulum potuisse excommunicari: unde benè Anton.
de Butr. ibi *num.* 2. [Nota, inquit, Capitulum posse
excommunicari, licèt subdat hodie hoc esse intelligendum
ut in dict. §. *In Universitatem*, & Hostiens. ibi *num.* 1. *in*
verb. Contra Capitulum, dicit illum textum loqui in sim-
plicitate antiqui juris, secundùm quam & Capitulum,
& Universitas excommunicabantur, & dicebantur posse
excommunicari. Tertiò ad idem allego textum in *cap. V-*
nico, *in princip. supra de lit. contest.* nam, ut ibi dixi *num.*
1. & patet in compilatione antiqua, & recitant ibi Joan.
Andr. & Abb. uterque *num.* 2. Capitulum S. Quintini ir-
rogaverat injurias Episcopo Noviensi, & Episcopus pro-
pter ejusmodi injurias illud excommunicavit: & quamvis
textus simpliciter narret factum, tamen illud non impro-
bat, nec processum irritum decernit ex eo, quod Capi-
tulum non potuerit excommunicari, sed ex eo, quod litis
contestationem non invenit esse factam, ut ubi dicitur: &
ita Capitulum, & Universitas olim excommunicabatur,
secundùm Joan. Andr. & Abb. *ubi supra*, & Butr. *num.* 6.
56 *in secunda oppos.* Cùm igitur de jure veteri liceret Univer-
sitatem, vel Collegium excommunicare, dicimus non
esse recedendum à dispositione antiquorum Canonum,
nisi quatenus jure novo reperiantur expressè correcti, *leg.*
Sancimus, *C. de testam.* & *l. Præcipimus*, *in fine*, *C. de*
appellat. expedit enim jura juribus concordare, *cap. Cùm*
expediat, *de elect. in* 6. nova autem Constitutio Innocen.
in dict. *cap. Romana*, §. *In Universitatem*, *infra eodem*,
lib. 6. non corrigit jus vetus nisi in eo casu, in quo Uni-
versitate reperiantur, aut reperiri possint innoxii, & non
culpabiles.

Movetur enim ratione periculi animarum, quod sequi
posset, cùm nonnunquam contingeret innoxios hujusmo-
di sententia irretiri, ut expressè ibi legitur. Et hanc ratio-
nem considerat Host. Jo. Andr. Butr. Cardin. & alii supra-
citati *num.* 51. dum firmant idcircò Universitatem excom-
municari non posse, sed interdici, quia pro delicto alterius
non potest quis excommunicari, sed benè interdici. At-
que ita loquuntur de Universitate illa, in qua aliquis repe-
ritur innoxius: nam si omnes essent culpabiles per excom-
municationem Universitatis; unus non ligaretur pro deli-
cto alterius, sed unusquisque pro suo delicto. Et hanc ip-
sam rationem ponderat S. Thom. *in* 4. *dist.* 18. *q.* 2. *art.* 1. *q.*
2. dum dicit Ecclesiam providè sanxisse, ut tota Commu-
nitas non excommunicetur, ne cum zizania, idest cum
delinquentibus, eradicetur & triticum, id est feriantur
insontes, & non culpabiles. Ergo si cesset hæc ratio, eo
quod appareat totam Communitatem deliquisse, non erit
prohibitum in eam proferre excommunicationis senten-
tiam: quod expressè docuit Dominus meus Jo. Franciscus
Fagnanus in libello *de inst. & validit. censurar.* Pauli V. *in*
5. *part. de censur. pag.* 136. *vers. Præterea*, ait enim:
Ideò in Constitutione Innocentii prohibita est excom-
municatio in Universitatem, vel Collegium; quia
cùm probabile non sit aliquam multitudinem in totum
delicto consensisse, justus cum impio non est condemnan-
dus, ut apertè insinuat d. Innocen. Constitutio. Quam-
obrem quoties constat totam Universitatem, vel totum
Collegium deliquisse, cessante tunc dictæ Constitutionis ra-
tione, potest excommunicari, allegat Host. *in summa*, *tit.*
de Contumac. §. *fin. vers. Ergo si constat*, Lap. Petr. de An-
char. & Domin. quos sequitur Franc. in d. *c. Romana*, §. *In*
Universitatem, *vers. in gloss. fin. in fin.* Et hanc opinionem
tanquam dictæ Constitutioni Innocentii, & S. Thomæ ver-
bis congruentem sequitur Tabiena *in ver. Excommunicatio*,
2. *vers. Vel accipitur Collegium pro personis applicatis.*

Nec obstat auctoritas Augustini in dict. *cap. Non potest*, 57
23. *quæst.* 4. quoniam intelligenda est ubi scandalum time-
tur, & multorum strages jacent, si servetur rigor, ut in
cap. Ut constitueretur, *in fine*, 50. *distinct.* aliàs verò si
non contemnatur disciplina Ecclesiæ in populo, sed spera-
ri possit fore, ut patienter sustineant ferienda est multitu-
do, *cap. final. de pœnitent. distinct.* 6. Hæc sunt verba glos-
sæ in *cap. Latores*, *in verb. Multitudinem*, *de Cleric. ex-*
comm. ministr. & tenet Silvest. *in verb. Excommunicatio*,
1. *numer.* 10. *vers. Nec debet.* Multitudo quippe peccan- 58
tium patrocinium errori non parit, ut Hieronym. inquit
epist. 2. *ad Ruffinum*, relatus ab Henric. Boich. in dict. *cap.*
Latores, adde Divum Thomam in 2. 2. *quæst.* 108. *artic.* 1.
ad quintum, ubi dicit, quando tota multitudo peccat, es-
se de ea vindictam sumendam, sicut Ægyptii prosequen-
tes filios Israel submersi sunt omnes in mari rubro, Exo-
di 14. sequitur Felin. alia cumulans in *cap. Dilecta*, *num.*
6. *de exception.*

Demum cùm in hac materia qui numerus requiratur ut 59
multitudini impunè sit deliquisse, à judicis arbitrio depen-
deat, ut ibidem glos. Henr. & cæteri declarant: meritò S.
Augustinus Donatistarum, eorumque populorum, qui ma-
jorem Africæ partem occupabant, multitudinem utpotè im-
mensam, arbitratus est non debere excommunicatione fe-
riri: unde secus dicendum est in particulari Universitate,
vel Collegio. Ad hoc d. *cap. Latores*, ibi: *Si verò multitu-*
dinem magnam in hoc deliquisse cognoveris, &c. Et hanc
partem tenent expressè Jo. de Anan. in *cap. Dilectus*, *il se-*
condo, *in* 9. *col. vers. Vel adde prædictis*, *de Simon.* & Fe-
lin post eum in *cap. Dilecta in Christo*, *nu.* 1. *col.* 2. *vers. Li-*
mita tamen, *supra de except.* ubi notabiliter limitant d. §.
In Universitatem. Nisi omnes de Universitate essent capa-
ces doli, & culpæ; quia tunc si omnes essent culpabiles,
possent excommunicari per nomen collectivum: & exem-
plificant in Collegio Doctorum, in Capitulo, in Con-
ventu Monachorum, in Consilio populi, & similibus, in
quibus cessat ratio d. §. *Inducunt*, Bart. in *l. Si grege*, *ff. de-*
legat. 1. & aliis in locis, ubi tetigit an successores Capitu-
li, quod erat excommunicatum, sint etiam excommuni-
cati: ergo supponit Capitulum esse excommunicabile.

His

60 His in utramque partem adductis pro veritate considero
Universitatem posse accipi dupliciter, ex Silvest. *in verb.*
61 *Excommunicatio*, 1. *num.* 10. Uno modo prout est quid
abstractum, & præscindens à singularibus hominibus: &
hoc modo sumpta Universitas nulla auctoritate etiam
Sommi Pontificis excommunicari potest; tum quia non
communicat, cùm communicatio in actibus sit singula-
rium, quorum sunt actiones; & consequenter à commu-
nione fidelium non potest excludi: tum quia cùm sit quid
fictum, & intellectuale carens anima, & baptismo, im-
possibile est, ut per excommunicationem excludatur à Re-
gno Dei, & tradatur Satanæ juxta textum in *cap. Certum*,
24. *quæst.* 3. *& cap. Audi*, 11. *quæst.* 3. & in specie not.
Archid. in dict. *cap. Romana*, *num.* 5. *in verb. In Universi-*
62 *tatem:* & hoc intendunt ibi Jo. Mon. & Jo. Andr. ambo
num. 9. dum dicunt Universitatem, Communitatem, So-
cietatem, Collegium, seu Capitulum dici unum non
63 simpliciter, sed aggregativè, ut Acervus est unum aggrega-
tione, & Domus, & Grex, quia decem oves faciunt gre-
gem, ut *l. Oves*, *ff. de abig.* & ob hoc nullum horum est
persona vera, quæ est rei rationabilis individua substantia.
64 Unde Collegium, & alia hujusmodi dicuntur persona non
65 vera, sed repræsentata, ut *l. Mortuo*, *ff. de fidejussor.* Item
Universitas caret anima, & baptismo: ergo non est capax
impressionis excommunicationis, quæ non ligat nisi per-
sonam veram, *cap. P. & G. sup. de off. deleg. cap. Sicut, il
terzo, de jurejur.* & principaliter animam, ut in *cap.* 1.
66 *infra hoc tit. lib.* 6. Et si contra fiat nihil agitur, quia secun-
dum Philosophum 2. de anima; *Actus activorum sunt in pa-
tiente bene disposito:* ad quod facit *l. Pater Severinano*,
§. Conditionum, *ff. de condit. & demonstr.* ita Jo. Monac.
& Jo. Andr. *ubi supra*, & idem Monach. in *cap. Ut circa*,
de elect. lib. 6. Gemin. & Præpos. in *cap. Sicut vir*, 7. *quæst.*
1. relati a Philippo Probo in d. *cap. Romana*, *num.* 5. *vers.
Ut veniamus ad intentum*, *infra eod. lib.* 6. & Mar. Socin.
in *cap. Mulieres*, *in* 7. *principali artic. num.* 15. *supra eod.*
Oldrad. *cons.* 65. *in fine*, *vers. Punitur etiam pœnis*, ubi re-
fert Joannem XXII. semel in Consistorio dixisse Universi-
tatem non posse excommunicari: & hoc quia non habet
animam, nec personam veram, sed fictam, Feder. de Sen.
cons. 15. *Quæstio talis est*, *num.* 6. *vers. Eodem modo*, &
Turrecrem. in *cap. In criminalibus*, *num.* 15. *quæst.* 3. ubi
ait: Universitatem, vel Collegium puniri posse non capi-
taliter, non corporaliter, vel spiritualiter, idest per ex-
communicationem, cùm sit corpus inanimatum. Et hoc
ipsum firmat Host. in d. *cap. Romana*, *nu.* 5. ait enim: [Di-
67 cas ergo, quod quantumcumque Universitas, vel Colle-
gium excommunicetur, numquam Universitas est excom-
municata, nec excommunicari potest; quia cum hac sen-
tentia ligetur anima solummodo creaturæ rationabilis, *cap.
Si quis Presbyterorum*, *supra de reb. Eccles. non alien.* &
baptizatæ, *cap. Omnis Christianus*, 11. *qu.* 3. patet quod
Universitas, quæ nec animam habet, nec baptizata est,
68 excommunicari non potest. Sicut enim res Universitatis
non sunt singulorum, nec contra *§. Qui manumittitur*,
12. *q.* 2. sic nec animæ singulorum sunt Universitatis: nam
Universitas unum corpus est, *l.* 1. *ff. Quod cujusque Univer-
sit.* & monstruosum esset, ut unum corpus Universitatis
haberet plures animas: sed si animæ singulorum conside-
rarentur, tot haberet corpus Universitatis animas, quot
sunt singuli, nisi forsan videantur animam ponere, quam
falsò fingit Averroes, quæ secundùm ipsum hominibus est
communis, quod esset hæreticum dicere, & insanum; id-
eòque hac naturali ratione considerata ad excommunican-
dum tale corpus, sicut est Universitas, vel Collegium, na-
turaliter non est aptum.] Hæc Hostiensis.
69 Eodem argumento utitur Gemin. nam actus, & passio-
nes prout consistunt in facto, sunt singulorum, non Uni-
versitatis, *cap.* 2. *de testib. lib.* 6. *& cap. Si sententia*, *§.* 1.
de sentent. excommun. eodem lib. Universitas autem, vel
Collegium non est quid singulare, nisi per repræsentatio-
nem, *l. Mortuo*, *ff. de fidejussor.* Tunc arguit sic: *Excom-
municatio ligat personam veram, non repræsentatam*,
*cap. P. & G. de off. deleg. & cap. Sicut, il terzo, de jure-
jur.* & habentem animam rationalem, *cap. Si quis*, *de reb.
Eccles. non alienan.* sed hæc omnia cessant in Universitate:
ergo Universitas non est excommunicabilis, ita Gemin. in
cap. Sicut vir, *in glos.* 3. 7. *q.* 1. & Felin. post alios in *cap.
Dilecta in Christo*, *num.* 1. *vers. Tu vide Dominicum*, *su-
pra de exception.* Itaque si hoc modo sumatur Universitas, 70
quæstio proposita est de indubitabili, quia ad hoc ut quis li-
getur sententia excommunicationis, infrascriptæ qualita-
tes ex necessitate requiruntur, videlicet ut sit creatura,
seu persona vera, rationabilis, mortalis, baptizata, sub-
dita, doli capax, quam theoricam ponit, & per partes
explicat Marian. Socin. in d. *cap. Mulieres*, *in* 7. *principali
articulo*, *num.* 12. *supra eodem.* Nulla autem ex his quali-
tatibus concurrere potest in Universitate, si accipiatur, ut
quid abstractum, & segregatum à singularibus personis,
ut ad sensum patet.
Quinimò hoc modo sumpta Universitas non modo non 71
est capax excommunicationis, sed nec interdicti. Textus
est, ni fallor, satis clarus in *cap. Si sententia*, *infra eod.
lib.* 6. ubi interdicta civitate, vel populo fit resolutio in
singulares personas. Et redditur ratio, ne alioquin senten-
tia effectu careat, cùm divinorum auditio, & Sacramen-
torum perceptio populo, ut universis non competant: er-
go inanis est sententia interdicti lata in Universitatem, ut
est quid præscindens à singularibus personis: quod clarius
patebit ex dicendis infra *num.* 73. *& seq.*
Alio modo accipi potest Universitas pro singularibus 72
personis omnibus collectivè, ita ut cùm controvertitur an
Universitas excommunicari possit, hoc sit in quæstione
an singuli de Universitate possint collectivè omnes, & u-
niversaliter excommunicari, sive dicatur, excommunico
totam Universitatem, vel Collegium, sive omnes de
Universitate vel Collegio, hæc enim non differunt secun-
dùm Silvest. *ubi supra.* In quibus terminis loquitur dict.
§. In Universitatem: non enim prohibet, ut multi puta-
runt, quominus excommunicari possit Universitas, ut est
quid abstractum, & præscindens à singularibus personis,
quia huic abstracto non congruit ratio illa periculi anima-
rum in textu expressa, sed loquitur de Universitate in or-
dine ad personas de Universitate existentes, quæ possunt
esse innoxiæ, & ideò non debent excommunicationis sen-
tentia irretiri, ut ibi declarat Franc. *num.* 3. *vers. Loquitur
enim iste textus:* quando profertur in Universitatem ani-
mo ligandi singulos: & Felin. *cap. Dilecta*, *num.* 1. *supra
de except.* In materia enim, cujus corpus non est capax, 73
interdictum corporis respicit singulos, ut inquit Joann.
Andr. in dict. *cap. Romana*, *num.* 2. *per dict. cap. Si senten-
tia*, *infra eod. lib.* 6. Unde ut dicebat Innocent. in dict. 74
cap. Romana, *num.* 3. *vers. Ex isto loco*, & post eum Joan.
Andr. dict. *nu.* 2. si litteræ impetrentur contra Capitulum,
ut cogatur ad alicujus receptionem, Delegatus compellet
singulos Canonicos ad receptionem ipsius, licèt litteræ tan-
tùm contra Capitulum, & non contra singulos Canoni-
cos sint impetratæ: & hoc est ea ratione, quia mandatum
factum Capitulo, ut aliquid faciat, intelligendum est, ut
Canonici, & alia membra Capituli illud faciant, *cap. Pro
illorum*, *supra de preben.* quia Capitulum, quod est no-
men intellectuale, & res incorporalis nihil facere potest, ni-
si per membra sua.
In Universitate autem hoc secundo modo considerata 75
credimus esse distinguendum inter Papam, & Prælatos in-
feriores. Et quidem à Papa ambigendum non est, quin
Universitas, Collegium, Senatus, & hujusmodi excom-
municari possint. Ratio est, quia prohibitio Innocentii 76
in dict. *cap. Romana*, *§. In Universitatem*, *infra eod. lib.*
6. est juris merè positivi, cùm nulla ratio naturalis, aut
divina repugnet, quin personæ de Universitate, si omnes
sint culpabiles, simul, & collectivè excommunicari va-
leant sub nomine Universitatis: quid enim interest, inspe-
cto jure naturali, & divino, an sententia excommunica-
tionis feratur in omnes de Collegio, an in Collegium?
Jure autem veteri hoc non erat prohibitum, ut ostensum
est soprà *num.* 52. At Romanus Pontifex prædecessorum
suorum Constitutionibus non adstringitur, cùm sit supra
omne jus humanum positivum, *cap. Proposuit*, *de conc. præ-
ben. §. His ita*, 25. *quæst.* 1. ubi dicitur: *Sacrosancta Ro-
mana Ecclesia ius, & auctoritatem Sacris Canonibus imper-
titur, sed non eis alligatur; habet enim ius condendi Cano-
nes, utpotè quæ caput est, & cardo omnium Ecclesiarum, a
cuius regula nemini dissentire licet: ita ergo Canonibus aucto-
ritatem præstat, ut seipsam non subjiciat eis.* Hæc ibi: Un-
de Constitutio Innocentii non ligat successores, tam ex
defectu voluntatis, quàm potestatis; textus est singularis
in *cap. Innotuit*, *§. Quamvis autem*, *supra de elect.* ibi:
Cum

*Cùm ea non fuerit prohibentis intentio, qui successoribus suis
nullum potuit in hac parte præjudicium generare, pari post
eum; imo eadem potestate functuris, cùm non habeat impe-
rium par in parem.* Et docet S. Thomas *quodlib. 4. art. 13.
& in 1. 2. qu. 96. art. 5. ad* 3. Et in terminis prædictæ pro-
hibitionis Innocentii tenet Silvest. *in ver. Excommunicatio,
primo, nu. 10. vers. Si autem Papa excommunicet*, qui non
subjicitur dict. *cap. Romana*, & Dominus meus Jo. Fran-
ciscus Fagnanus *in præcitato libello de instit. & validat. con-*
77 *fur. part. 5. de censur. fol. 136. vers. Respondetur Pontificem
juri positivo*, quod habetur in dict. *cap. Romana*, non sub-
esse. Et huic sententiæ observantia etiam subsequuta au-
ctoritatem contulit temporibus nostris, ut in *eodem libello
dict. par. 5.* unde temerarium esset hoc amplius in dubium
78 revocare. Nam observantia, & consuetudo Romanæ
Ecclesiæ prævalet auctoritati cujuscumque Doctoris, ut
inquit Sanctus Thomas *in 2. 2. q. 10. art. 12.* unde *art. 2.* do-
cuit contra auctoritatem Romani Pontificis nec Hierony-
mum, nec Augustinum, nec alium Sacrum Doctorem
suam sententiam defendere: & eum refert, & sequitur
Turrecr. in *cap. 1. distinct. 20.* Atque ita non obstat, quod
dixit Augustinus de excommunicatione in multitudinem
non ferenda præter ea, quæ dicta sunt suprà *num. 57.* Hæc
de Summo Pontifice.
79 Cæterum inferioribus Prælatis existimo absolutè prohi-
bitum esse excommunicationis sententiam ferre in Uni-
versitatem, vel Collegium: nam etsi possibile sit omnes
de aliqua Communitate deliquisse, tamen raro hoc con-
tingit, & jura adaptantur ad frequentiùs accidentia, *leg.
Nam ad ea, ff. de legib.* Ergo standum est generali prohi-
bitioni Innocentii in dict. *cap. Romana*, §. *In Universita-
tem, infra eodem, lib. 6.* licèt in aliquo speciali casu om-
nes, & singuli de Universitate deliquerint. Quam ratio-
nem ponit Richard. *in 4. distinct. 18. qu. 5. artic. 3.* & post
eum Felin. in *cap. Dilecta, num. 1. vers. Aliam rationem,*
80 *supra de except.* & Philipp. Prob. ad Monach. in d. *cap. Ro-
mana, num. 5. eodem vers. Præterea textus in dict. §. In Uni-
versitatem*, non fundat suam prohibitionem in eo, quod
in Universitate actu reperiantur innoxii, sed in eo, quia
potest contingere ut reperiantur: atque ita se fundat in so-
la possibilitate, ut sic eligatur pars tutior, & periculum a-
nimarum vitetur. Et quia semper est possibile, ut in com-
munitate reperiatur aliquis, qui delicto non consenserit;
propterea nullo casu ab inferioribus à Papa tota Communi-
tas ferienda est anathemate: non enim est novum in jure,
ut prohibitio generaliter fiat ad cautelam eorum, quæ pos-
sunt contingere, ut *cap. Dixit Dominus, 32. qu. 1. l. Di-
vortio, ff. de negot. gest. cap. Licet, supra de elect. cap. Ad
Aures, de tempor. ordinat. cum concord.* in proposito ad-
ductis per gloss. in dict. §. *In Universitatem, in ver. Esse po-*
81 *test*, & Hostien. *num. 5. in eodem verb.* Et hoc apertè sen-
sit D. Thom. *in dist. 18. qu. 2. art. 3. q. 2.* ait enim: *Excom-
municari non debet aliquis, nisi pro peccato mortali; pecca-
tum autem in actu consistit; actus autem non est Communita-
tis, sed singularum personarum ut frequenter*, & ideò sin-
guli de Communitate excommunicari possunt, non au-
tem ipsa Communitas: & quamvis quandoque actus sit
totius alicujus multitudinis, ut quando multi navim tra-
hunt, quam nullus trahere posset, non est probabile, ut
aliqua Communitas ita tota ad malum consentiat, quin
82 aliqui sint dissentientes. Et quia non est Dei, qui judicat
omnem terram, ut condemnet justum cum impio, ut di-
citur Gen. 18. Ecclesia, quæ judicium Dei imitari debet,
satis providè statuit, ut tota Communitas non excommu-
nicetur, ne collectis zizaniis simul eradicetur & triti-
83 cum. Servent ergo Episcopi Constitutionem Innocentii,
sicut tenentur, quia sunt custodes Canonum, *cap. Cum
quibus, 24. quæst. 3.* & debitores omnes sacras regulas cu-
stodire, *cap. Cum simus, 9. quæst. 3.* nec possunt institutio-
nis Apostolicæ decreta in totum, vel in partem aliqua ra-
tione convellere, vel mutare, *cap. Institutionis, 25. q. 2.*
plenè Archid. in *cap. Licèt canon. num. 3. vers. Et ibi asser-
tive dixit, de elect. lib. 6.* Federic. de Sen. *conf. 17. Quæ-
stio talis est, per totum*, Petr. de Anchar. *in repet. cap. 1.
num. 188. vers. In contrarium, & num. 190. vers. Accedit
bis utilis quæstio, supra de Constit.* & dixi latissimè in *cap.
Cum dilectus, de tempor. ordin.*
84 Præsertim verò, quia nulla ratio cogere potest Episco-
pum ad ferendam sententiam excommunicationis in ip-
sam Universitatem, vel Collegium, cùm circa transgres-
sionem prohibitionis Innocentii possit habere intentum di-
cendo: *Excommunico Priores, & omnes de tali Collegio,
qui parere noluerunt, vel mandato meo rebelles:* Hoc enim
non obviat Decretali Innocentii, & licitè fieri potest, ut
docet Hostien. *in summ. tit. de contumacia, §. final. versic.
Ergo si constat*, & allegat *cap. Proposuit, supra de Cleric. ex-
commun. ministran. & cap. Pro illorum, de præben.* & idem
firmat in dict. *cap. Romana, num. 7. in verb. Innoxios*, &
ibi etiam Lap. Gemin. & Ancharan. quos sequitur Franc.
in gloss. *final. in fine*, & Philipp. Prob. *num. 9.* & Felin.
in *cap. Dilecta in Christo, numer. 1. supra de except.*
Nec obstat, si dicas cum Silvestro *in verb. Excommuni-
catio, 1. num. 10.* idem esse excommunicare totum Colle-
gium, vel omnes de Collegio. Etenim hoc debet intelligi
si excommunicentur omnes de Collegio simpliciter; secus
si omnes de Collegio, qui fuerunt mandato rebelles, vel
culpabiles, prout loquitur Hostien. hic enim modus mul-
tum differt ab excommunicatione simpliciter lata in Colle-
gium. Ratio differentiæ est, quia quando excommuni-
cantur omnes de Collegio, qui fuerunt culpabiles,
nullum subest periculum irretiendi innoxios; & sic
cessat ratio prohibitionis dict. §. *In Universitatem.*
Secus est quando excommunicatur ipsum Collegium, 85
vel Universitas delinquens; quia stant simul, ut Colle-
gium dicatur deliquisse, & tamen aliqui de Collegio repe-
riantur innoxii, ut contingit quando delinquit major
pars Collegium repræsentans: Nam ipsum Collegium de-
liquisse dicitur, *leg. Quod maior, ff. ad municip.* Oldrad.
consil. 315. circa istud, numer. 4. plenè Ancharan. *consil.
158. Ex narratis, num. 12. & seq.* Hostiens. in dict. *cap.
Romana, num. 9.* & ita in excommunicatione Collegii,
seu Universitatis semper viget ratio periculi animarum
in textu considerata, quæ non viget in excommunicatio-
ne omnium de Collegio, qui fuerunt culpabiles, alia est
enim causa Capituli, alia Canonicorum, §. *Qui manu-* 86
mittitur, 12. quæst 2. Innocent. in dict. *cap. Romana, nu-
mer. 2. in verb. Culpabiles*, & Hostien. *numer. 11. in eodem
verb.* Federic. de Sen. *conf. 15. in princip. vers. Præterea
aliud*, & aliud delictum Universitatis, vel Capituli, a- 87
liud singulorum, ut latè deducit Rota *decis. 13.* incipien.
*Citatis Decano cum Capitulo, de dolo, & contumac. in an-
tiquior.* ubi propterea resolvit Canonicos singulares cita-
tos, etiamsi fuerint contumaces, non posse excommuni-
cari pro Capitulo non comparente: ubi decreta fuit cita-
tio contra Decanum, & Capitulum. Et idem dixit *de-
cis. 315.* incipien. *Nota, quod ubi mandatur citari Deca-
nus, & Capitulum, alias 1. de sentent. excommun. in an-
tiquis.*
Circa secundam inspectionem, an scilicet excommu- 88
nicatio in Universitatem lata liget, & timenda sit; si
quidem feratur à Summo Pontifice, non est dubitandum,
quin liget omnes de Universitate; quia ipse non subja-
cet prohibitioni juris positivi, dict. *cap. Romana, §. In
Universitatem, infra eodem lib. 6.* ut latè ostensum est su-
prà *numer. 75. & seqq.* Quinimò hujusmodi sententia li- 89
gantur etiam innoxii, clarè deducitur ex littera dicti §. *In
Universitatem*, dum prohibet excommunicari Universi-
tatem, vel Collegium, ne irretiantur innoxii. Ergo cir- 90
cumscripta illa prohibitione, cui non subjacet Romanus
Pontifex, etiam innoxii, & non culpabiles per hujusmo-
di excommunicationem irretiuntur, intellige, quoad
Ecclesiam; secus quoad Deum, cujus judicium nec fal-
lit, nec fallitur, *cap. A nobis, il secondo, supra eodem*,
& ita tenet, & declarat glossa in dict. §. *In Universitatem,
in verb. Irretiri*, & Joann. Andr. & Franc. uterque
numer. 3. in eodem verb. Item intellige quoad personas ca- 91
paces excommunicationis: nam infantes, vel furiosi non
ligantur, etiam quoad Ecclesiam. Nec mirum, quia
excommunicari quis non potest, nisi pro gravi contuma-
cia, & culpa mortali, *cap. Nemo, 11. quæst. 3.* sed tales
non possunt delinquere, nec mortaliter peccare, ut in
cap. 1. & 2. supra de delict. puerorum. Ergo nec ligari ex-
communicationis sententia, ita Marian. Socin. in *cap.
Mulieres, numer. 41. supra eodem.* Ecclesia enim non 92
potest per excommunicationem excludere à regno Dei, ni-
si indignos, qui per peccatum mortale charitatem amise-
rint, ut per Divum Thomam *in 4. distinct. 18. quæst. 2. ar-
ticulo 1. quæst. 3.*

93 Sin autem excommunicatio in Universitatem feratur ab inferioribus à Papa, duæ sunt opiniones. Prima est Hostien. Joan. Mon. Archidiac. & Franc. quorum meminit gloss. in dict. *cap. Romana*, §. *In universitatem*, *in verb. Penitus*, *infra eodem*, *lib. 6.* existimantium sententiam non tenere, & idem Archid. in *cap. Sicut*, *in glossa* 2. 7. *quæst.* 1. Philipp. Franc. in dict. §. *In universitatem*, *num.* 2. & Philipp. Prob. *in addit. ad Monach. num.* 12. Felin. in *cap. Dilecta in Christo*, *numer.* 6. *supra de except.* ubi etiam allegat Richard. *in 4. distin.* 18. *quæst.* 5. *art.* 3. & Rotam *decis.* 1. *de dolo*, *& contumac. in antiquioribus*, quam retuli suprà *num.* 87.

94 Fundatur principaliter hæc opinio in verbis dict. §. *In universitatem*, ibi, *penitus prohibemus*, quæ dicuntur potestatis privativa, ut notat Joan. Andr. in *cap. Unico*, *numer.* 2. *de postul. Prælat. lib.* 6. ibi, *penitus*, ac si dicat ipso jure, & sine exceptionis ope; ideòque hujusmodi excommunicationis sententia dicitur ipso jure nulla, tamquam à non suo judice lata, *cap. At si Clerici*, *supra de iudic. cum similibus*, & ita Hostiens. in dict. *cap. Romana*, *num.* 4. exponit verbum, *penitus prohibemus*, quasi dicat, in hàc parte potestatem omninò subtrahimus. Et si in hoc casu de cætero lata sententia nulla erit, argum. *cap.* 1. *de verborum significat. lib.* 6. & idem dixit Joan. Monach. & alii præallegati. Secus si diceretur proferre non præsumat, in quibus terminis secundùm Host. loquitur textus in *cap. Romana*, §. *Officiales*, *de offic. Ordin. lib.* 6.

Præterea, ut post Joan. Andr. advertit Franc. in dict. §. *In universitatem*, *numer.* 3. *versic. Et ex istis verbis liquet*, ibi, *est fortior prohibitio*, *quàm in dict.* §. *Officiales*, cùm illic sit vera persona, & etiam materia capax, & apta ad recipiendum hanc pœnam, licèt modus non sit aptus. At secus est in Universitate, ut mox dicitur. Deinde pro nullitate sententiæ adducitur ponderatio de qua supra *num.* 64. quia Universitas non est materia capax impressionis excommunicationis, cùm sit persona ficta, & intellectualis sine anima, & baptismo.

95 Nec dicatur: Excommunicatio lata in Universitatem referenda est ad singulos de Universitate; siquidem si hoc esset, sequeretur absurdum, ut etiam puer unius diei, & absentes ligarentur, ut in dict. *cap. Romana*, considerant Innocent. *num.* 1. *in verb. In Universitatem*, Hostien. *numer.* 8. Joan. Monach. *nu.* 10. & Joan. Andr. *num.* 9. *in fi-*
96 *ne*. Item secundùm gloss. in *cap. Sicut vir*, 7 *quæst.* 1. hinc sequeretur aliud absurdum; nam mortuis omnibus de Capitulo excommunicato, & aliis substitutis est idem Capitulum, ut *l. Sicut*, §. *final. ff. quod cuiusque Univers. nom.* Ergo adhuc esset excommunicatum, si priores Canonici non fuissent absoluti. Quod an sit verum quærit Bart. in *l. Inter stipulantem*, §. *Sacram*, *in fin. ff. de verborum obligat. & in l. Quod in rerum*, §. *final. de legat.* 1. nihil tamen decidit, sed remittit ad Canonistas in *cap. Adversus*, *supra de immun. Eccles.* & Innocent. in *cap. Gravem*, *supra eodem*, quos videas, & gloss. in *cap. Si habet*, 24. *q.* 3. & quod notatur in *cap. Si sententia*, *eod. tit. in* 6. & Mar. Soc. in *cap. Nulli*, *in 7. principali articulo*, *q.* 3. *supra eod.*

97 Et confirmatur ex motivo Saliceti in *cons. Schismatis*, edito per Urbanum VI. incipien. *Factum aliàs de Curia Romæ transmissum*, *in 23. col.* relati à Felin. in *cap. Dilecta*, *numer.* 1. *colum.* 2. *vers. Et illum paragraphum*, *supra de exception.* videlicet præsupposito genere non deducibili incapaci in sua generalitate, non fit distributio, vel diffusio in ejus species, ut illæ intelligantur per se deductæ; unde excommunicata Universitate, & sic genere incapaci, non sunt excommunicati singuli, licèt excommunicabiles.

Ac postremò si teneret excommunicatio, non esset provisum periculo animarum, cui obviare voluit text. in d. §. *In universitatem*, ut considerant Richard. de Media Villa, & Felin. *locis citatis*.

98 Addit Franciscus Bottinus in dict. *cap. Romana*, relatus ibi à Joan. Andr. *numer.* 7. *vers. Et idem Franciscus*, hoc esse privilegium Universitatis, contra quod sententia lata non tenet, ut in *cap. Quia cunctis*, *de concess. præben. lib.* 6. *& in cap. Volentes*, *de privileg. eod. lib.* & sequitur Philipp. Franc. in d. §. *In universitatem*, *num.* 2.

99 Non obstat illud generale; *Si non valet ut ago*, *valeat ut valere potest*, de quo in *cap. unic. de despons. impuber. lib.* 6. quoniam intelligi debet nisi sequatur inconveniens, ut ibi. Hoc autem etiamsi per talem sententiam ligarentur singuli de Universitate, contingeret unius diei puerum, vel absentem ligari, quod esset absurdum, ut dictum est supra proximè *num.* 95. unde agere in singulis in hoc casu non est posse, cùm potentia sit de genere bonorum secundùm Philosophum. Et propterea illud possumus, quod commodè possumus, *l. Nepos Proculo*, *ff. de verborum significationibus*. Et quod de jure possumus, *cap. Nisi cum pridem*, §. *Persona vero*, & ibi gloss. *in verb. Non oportuerit*, *supra de renunciat. cum concord.* de quibus per Prob. in dict. *cap. Romana*, *num.* 10. *in fine*, *in verb. Bonorum*, *& num. seqq.* Et ita ad hanc objectionem respondent ibi Jo. Monach. & Joan. Andr. *num.* 9. *in fin. vers. Nam si referatur*, & Franc. *in* §. *In universitatem*, *num.* 3. *vers. Nec obstat si diceretur*.

Item non obstat, quod etiam sine culpa ligari quis possit 100
sententia excommunicationis, ut videtur deduci ex dict. §. *In universitatem*, *in verb. Innoxios*, eo quod sententia Pastoris sive justa sit, sive injusta, semper timenda est,
cap. 1. *&* §. *Cum ergo*, 11. *quæst.* 3. Etenim ut respondet 101
Archidiac. in dict. *cap. Romana*, *num.* 6. hoc verum est, quando lata est per Pastorem, & Judicem ordinarium, & in talem, qui etiamsi sit sine culpa, tamen culpam committere potuit pro qua excommunicatus est, sicut si esset doli capax; verùm si nec culpam commisit, nec committere potuit, ut infans; tunc non ligat, nec timeri debet. Sicut in simili si excommunicetur notoriè eunuchus eo, quod ex Moniali filium generaverit prætextu talis excommunicationis vitari non debet, licèt in sententia expressum non fuerit eum esse eunuchum, cùm culpam, pro qua fuit excommunicatus, nec commiserit, nec committere potuerit, secundùm Archidiac.

Si autem excommunicatio in Universitatem promulgata referenda esset ad singulos, ligaret etiam infantes, quod est absurdum, & consequenter qui excommunicat Universitatem non intendit irretire singulos, sed corpus ipsum Universitatis, quod est impossibile, cùm sit sine anima, & baptismo, ut ex dictis patet.

Contrariam opinionem, id est sententiam excommu- 102
nicationis latam in Universitatem esse validam, & ligare singulos de Universitate doli capaces, tenet Bernar. & post eum gloss. in dict. *cap. Romana*, §. *In universitatem*, *in verb. Penitus*, *hoc titul. lib.* 6. & sequuntur ibi antiqui teste Felino in *cap. Dilecta in Christo*, *numer.* 6. *supra de exception.* Idem tenet Anton. de Butr. in *cap. Unico*, *num.* 6. *supra de litis contestat.* ubi ait: Olim excommunicabatur Capitulum, hodie standum contrario, ut in d. §. *In universitatem*, si tamen feratur; excommunicatio etiam hodie tenet, ut hic, Petr. de Anchar. in dict. *cap. Romana*, *num.* 4. *in verb. Prohibemus*, ubi dicit eo verbo non obstante sententiam latam tenere, licèt sit injusta. Et idem secundùm eum tenet Lap. Abb. Et propterea in simili sententia excommunicationis lata contra Constitutionem, *cap. Sacro*, *supra eodem*, *& cap. Cum medicinalis*, *eod. tit. lib.* 6. non est nulla secundùm Bernard. Host. & alios, dummodo feratur ab Ordinario, ut in dict. §. *In universitatem*, *& in cap. Sententia Pastoris*, & ibi per Archidiac. *in verb. De hoc*, 11. *quæst.* 3. Secus si feratur à Delegato, quia tunc est nulla secundùm Ancharan. qui de hoc remittit ad notata per Archidiac. in *cap. Cum in illis*, *de præben. lib.* 6. *& in cap.* 1. *de offic. delegat. eodem lib.* subdens hæc esse verba ipsius. Et ejusdem sententiæ videtur esse Innocent. in *cap. Capitulum*, *num.* 1. *in ver. Appellationem*, ubi tenet in casu illo sententiam excommunicationis latam in Capitulum non solùm fuisse validam, sed etiam justam. Et hanc partem tamquam tutiorem amplectitur etiam Dominus meus Joan. Franciscus Fagnanus *in eodem libello de Institut. & validitat. censur. Pauli V. part.* 5. *de censur. fol.* 137.

Doctores pro hac sententia nihil adducunt, sed simpli- 103
citer dicunt illam esse tutiorem. Probari tamen potest hoc præcipuo fundamento: nam etsi actus gestus contra prohibitionem legis sit ipso jure nullus, etiamsi lex ulteriùs non procedat ad imitationem actus, ut *l. Non dubium*, & ibi not. Bart. Bald. & Legistæ, *C. de legibus*, quæ est canonizata in *cap. Imperiali*, 25. *quæst.* 2. tamen hoc habet locum dumtaxat si eodem contextu lex tribuat potestatem faciendi actum illum, & præscribat conditiones, & modifica-

ficationes prohibendo ne aliter fiat; tunc enim recipitur potestas qualificata, seu modificata; & ideò actus non servatis modis præscriptis à lege, redditur nullus ex defectu potestatis. Secus verò si lex conditiones præscribat, & prohibitionem faciat ei, qui priùs potestatem, vel jurisdictionem habebat, quia tunc actus contra legis prohibitionem gestus sustinetur in vim potestatis præexistentis, licèt transgrediens sit puniendus, & sententia est injusta, sed non est nulla. Hæc est singularis theorica glossæ in *Clem.* 1. *in verb. Inhibentes*, *vers. Sed quæro*, *de jurepatron.* quam sequitur Petr. de Anchar. in *cap. Statutum*, §. *final. vers. Adverte*, *de rescript. in* 6. Abb. in *cap. Ex parte*, *num.* 5. *supra de Constitut.* Roman. *cons.* 203. *Quoad primum*, *numer.* 7. sed Episcopi, & locorum Ordinarii ante prohibitionem Innocentii in dict. *cap. Romana*, habebant potestatem excommunicandi Universitatem, vel collegium, ut probatum est supra *num.* 52. ergo excommunicatio lata in Universitatem contra prædictam prohibitionem non est nulla, licèt sit injusta. Et hanc differentiam post Archidiac. optimè agnovit Petr. de Ancharan. in dict. *cap. Romana*, *num.* 4. *in verb. Prohibemus*, dum dixit excommunicationem tenere non obstante prohibitione illius textus, si lata fuerit ab Ordinario, & Pastore. Nimirum quia facultas excommunicandi, quam prius habebat non fuit ei per illam prohibitionem adempta; secus verò si feratur à delegato, qui eodem contexto accipit jurisdictionem restrictam, & modificatam ad terminos ejusdem prohibitionis.

104 Et hanc partem arbitror esse amplectendam, quia cùm in hoc articulo adsint utrinque graviorum Canonistarum auctoritates, & rationes suasibiles; atque ita versemur in concursu duarum opinionum probabilium: ex præcepto eligenda est opinio tutior, propter periculum animæ, ut latissimè probavi in *cap. Ne innitaris*, *supra de Constitut.* & in materia excommunicationis docet Sanctus Thomas *quodlib.* 4. *art.* 14.

105 Non obstat, quod verba illa, *penitus prohibemus*, quæ habentur in dict. §. *In universitatem*, sint potestatis ablativa: siquidem nullibi hoc jure probatur, sed tantummodo fuit intellectus Hostiensis, & sequacium, contra quos stat auctoritas glossæ, & aliorum, quos retulimus supra *n.* 102. dum enim tenent sententiam excommunicationis latam in Universitatem valere, non obstante prohibitione illius textus; in necessariam consequentiam tenent per illa verba non esse ademptam excommunicandi potestatem; aliàs enim sententia esset nulla ex defectu potestatis, ut in *cap. At si Clerici de judic. & in l. ult. C. si à non compet. jud. cum multis simil.*

106 Non obstat, quod Universitas tamquam persona ficta sine anima, & Baptismo non sit materia capax excommunicationis: nam hoc procedit si Universitas accipiatur in abstracto, præscindendo à singularibus hominibus: secus verò si accipiatur pro singularibus personis omnibus collectivè, ut distinximus supra *nu.* 60. Hoc enim modo sumpta Universitas nihil aliud est, quàm singuli homines qui sunt ibi, ut inquit Petr. de Anchar. *cons.* 158. *Ex narratis*, *num.* 22. *ad fin.* post gloss. *in l. Sicut*, §. *Si quid*, *in verb. Non debetur*, *ff. Quod cujusque Univers. nomine*, & not. Bart. in *l. Aut facta*, §. *Nonnunquam*, *num.* 3. *ff. de pœn.* dicens hoc tenere omnes Philosophos, & Canonistas, qui tenent totum realiter non differre à suis partibus, & subdit eos verum dicere, si loquamur realiter, verè, & propriè, licèt secus sit secundùm fictionem juris.

107 Unde egregiè Imol. in *cap. Capitulum*, *penult. colum. de rescript.* dicit valere excommunicationem, si constet excommunicantem utentem verbo collectivo, vel excommunicare singulos, ut res potiùs valeat, quam pereat, *cap. Abbate*, *infra de verb. significat.* & sequitur Felin. in *cap. Dilecta in Christo*, *num.* 1. *col.* 2. *vers. Dixit etiam egregiè Imola*, *supra de except.*

108 Quinimò id constanter tenendum videtur: nam ridiculum esset, ut judex intenderet sententia excommunicationis ligare corpus illud phantasticum, seu imaginarium, quod est nomen juris in abstracto, sicut homo in communi non capax parentelæ, ut inquit Feder. de Sen. *cons.* 15. *Quæstio talis*, *in princip.* hoc enim modo posset excommunicari etiam Chimæra, & Hippocentaurus: quotiescumque autem aliquis actus sit contra Universitatem, qui non potest applicari Universitati, ut est excommunicatio, quæ non afficit nisi animam baptizatam; tunc applicatur singulis personis, *cap. Si sententia*, *in fine*, *de sentent. excommun. lib.* 6. Federic. de Sen. dict. *cons.* 15. *numer.* 4. *vers. Nam quando*. Et hoc intendit Hostien. in *cap. Significaverunt*, *in verb. Contra capitulum*, *num.* 1. & 2. *supra de exception.* dum dixit impossibile juris esse, ut Capitulum, & Universitas excommunicetur, nisi intelligatur Capitulum, idest singuli de Capitulo, facit textus optimus juncta gloss. in *cap. Præsentium*, *de testib.* nam cum textus ibi dicat juramentum esse recipiendum in animas Conventuum, glossa exponit illud verbum, *Conventum*, idest singulorum de Conventu; quia, inquit, Conventus, sicut Universitas non habet animam.

Nec urget replicatio, de qua supra *num.* 95. quod si sen- 109
tentia excommunicationis lata in Universitatem referenda esset ad singulos de Universitate, sequeretur inconveniens, ut tali sententia ligaretur etiam puer unius diei; quoniam negatur hæc consequentia: nam etsi possibile sit, ut tali sententia irretiantur innoxii, ut probat littera d. *c. Romana*, §. *In universitatem*, *inf. eod. lib.* 6. nihilominus hoc intelligi debet de his tantùm, qui quamvis sint sine culpa, tamen culpam committere possunt; & ita procedit ille textus, dum dicit, *quia nonnunquam contingeret*, *&c.* non autem de his, qui nec sunt, nec possunt esse culpabiles, ut declarat Archidiac. in dict. *cap. Romana*, *num.* 6. & dictum est supra *num.* 101. & probatur apertissimè: nam excommunicatio si feratur in singulos de Universitate, valida est secundùm omnes hic, & in dict. *cap. Romana*, & tamen non ligat infantes. Item tenet excommunicatio lata à Summo Pontifice in Universitatem, ut fusè probatum est supra *num.* 75. & 88. & tamen per eam non ligantur, qui doli non sunt capaces, ut dixi *num.* 91. ergo non est bona consequentia, excommunicans Universitatem intendit excommunicare singulos de Universitate, & sic ligat singulos: ergo ligat
etiam puerum unius diei, quia dispositio quantumcumque 110
generalis semper recipit sanum intellectum, ut restringatur ad personas habiles, & capaces, *cap. unico*, *de ætat. & qualitat. lib.* 6. Dec. in *cap. Cum omnes in* 2. *lect. num.* 2. *supra de Constitut.* Jas. in *l.* 2. §. *Præter*, *num.* 3. *ff. qui satisd. cogan.* Item restringi debet ad id, quod est possibile, argum. *cap. Erit autem lex*, 4. *distinct.* at non est possibile, ut infans unius diei anathemate innodetur, ut ostensum est supra eodem *num.* 91.

Non obstat motivum Saliceti, de quo supra *numer.* 97. 111
nam responsio patet ex dictis *nu.* 73. & 108. ubi ostensum est in materia, *cujus corpus non est capax*, fieri distributionem in singulis; & ita corruit illius motivum: & contra eum videtur text. apertus in *cap. Si sententia*, in fine ponderatus, ut supra *num.* 71.

Non obstat consideratio Richardi de Media Villa, quod 112
aliàs non esset consultum periculo animarum: etenim eadem objectio fieri posset in qualibet sententia excommunicationis injusta: quæ prohibetur ferri propter animarum periculum, & tamen lata ab Ordinario, & Pastore tenet, ut in *cap. Sententia Pastoris*, & ibi per Archidiac. *in verb. de hoc*, 11. *quæst.* 3. & in specie in *cap. Romana*, §. *Officiales*, *de offic. Ordinar. lib.* 6. Archiepiscopo existente in provincia, vel circa illam, ejus officiales prohibentur ferre excommunicationis sententiam in Suffraganeos; & tamen lata tenet secundùm Bernar. ibi in gloss. *in verb. Non attentent*, quam sequuntur Doctores ibi, & hic Host. *n.* 4. *in ver. penitus*, & alii communiter. Et est ratio secundùm gloss. quia quamvis sufficiat legislatorem aliquid prohibuisse, etiamsi non adjiciat actum fore nullum, ut *l. Non dubium*, *C. de legib.* tamen speciale est in sententia excommunicationis, ut injustè lata liget, *cap.* 1. 11. *quæst.* 3. *cap. Sacro*, *infra eod.* & docet S. Thom. *in* 4. *distin.* 18. *quæst.* 2. *art.* 1. *quæst.* 4.

Unde Sacra Congregatio Concilii consulta an excom- 113
municationes latæ ab Episcopo non servata forma Concilii *cap.* 3. *sess.* 25. sint ipso jure nullæ, vel annullandæ; respondit esse validas, & excommunicatum indigere absolutione, per ea, quæ tradit Abb. post gloss. in *cap.* 1. *de excess. Prælator.* & Felin. in *cap. Rodulphus*, *num.* 76. *de rescript.* videlicet excommunicationem latam sine citatione, & monitione, vel juris ordine non servato tenere, quamvis injusta sit, licèt Sacra Congregatio noluerit, ut darent litteræ publicæ, sed ut Cardinalis Alciatus privatis litteris scribe-

scriberet ad Episcopum valere excommunicationem, sed illum seriò moneret, ut in posterum omni diligentia servaret formam Concilii.

114 Nec est novum in jure, ut propter animarum periculum aliquid prohibeatur; & tamen si contra fiat, teneat, ut in *cap. Nos novimus*, 17. *quæst.* 2. *in cap. Si vir*, 27. *distinct. & in cap. Ad Apostolicam*, *supra de regular.* Nec tamen proptereà Innocentiana prohibitio erit inanis, quia Ordinarii cum majori circumspectione, & rariùs procedent ad sententiam excommunicationis contra Universitatem: nam contrafacientes puniri poterunt tamquam illius Canonis violatores, ut dicitur in d. §. *Officiales*, & ibi not. gloss. prælleg.

115 Demum ad motivum Francisci Boattini, de quo supra *num.* 98. responderi potest prohibitionem dict. §. *In universitatem*, non fuisse editam in favorem Universitatis, sed ob specialem rationem periculi animarum, ne irretiantur inooxii, nec ibi legitur verbum, *concedimus*, seu *indulgemus*, vel aliud simile, ex quo deprehendi possit Papam voluisse privilegiare Universitatem, ad notata in *cap. Porrò*, *supra de privileg. & in cap. Si Papa*, *eodem tit. lib.* 6. Deinde destruitur hoc motivum per textum in dict. §. *Officiales*: nam ibi magis videtur concessum Episcopis Suffraganeis in privilegium, ut excommunicari nequeant ab Officialibus Archiepiscopi; quia in textu exprimitur ratio concernens favorem eorumdem Suffraganeorum, videlicet ob reverentiam Pontificalis officii; & tamen sententia excommunicationis ab Officialibus contra tenorem dictæ concessionis valida est, ut dictum est sopra proximè: ergo multò magis valere debet sententia lata contra prohibitionem dict. §. *In universitatem*, in qua exprimitur alia ratio non concernens favorem Universitatis.

Concludit ergo excommunicationem latam in Universitatem, vel Collegium ligare, & timendam esse, dummodo lata fuerit ab Ordinario, & Pastore, secus si à Delegato per ea, quæ dicta sunt supra *num.* 103.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Innocentius III.

CAPUT XLIV.

INquisitioni tuæ respondentes, credimus distinguendum, utrùm alter conjugum pro certo sciat impedimentum conjugii, propter quod sine mortali peccato non valeat carnale commercium exercere, quamvis illud apud Ecclesiam probare non possit: an non sciat pro certo, sed credat? In primo casu debet potiùs excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quàm per carnale commercium peccatum operari mortale. In secundo distinguimus, utrùm habeat conscientiam hujusmodi ex credulitate levi & temeraria, an probabili & discreta? & quidem ad sui pastoris consilium (conscientia levis & temerariæ credulitatis explosa) licitè potest non solùm reddere, sed exigere debitum conjugale. Verùm cùm conscientia pulsat animum ex credulitate probabili & discreta, quamvis non evidenti & manifesta, debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet: ne in alterutro vel contra legem conjugii, vel contra judicium conscientiæ committat offensam.

INquisitioni. Si conjux scit pro certo impedimentum matrimonii, non debet reddere debitum, sed potiùs excommunicationem pati, reddit autem sed non exigit, si credit ex causa probabili, & discreta, sed si ex levi,
56 & temeraria, reddit, & exigit. Hoc dicit secundùm Jo. Andr. & communiter Doctores. Et primò ad casum, de quo quæritur, distinguit: & primum membrum prosequitur ibi, *in primo*. Circa secundùm subdistinguit ibi, *in secundo*: & tertium subdistinctionis membrum prosequitur ibi, *Verum eam*.

Nota ex hac Decretali differentiam inter fidem seu plenam credulitatem, & opinionem, & scrupu- 57
lum: & pro intelligentia horum terminorum, & textus vide quod plenè scripsi in repetitione *cap. Ne innitaris*, *à num.* 240. *usque ad num.* 262. *supra de Constitut.*

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Innocentius III.

CAPUT XLV.

COntingit interdum: & infrà. Sanè sicut accepimus insinuante comite Flandresi, in diœcesi tua quidam existunt, qui nec in modo tonsuræ, nec in vestimentorum forma, nec in qualitate negotiorum de Clerico quidquam ostendunt, ad pœnæ subterfugium se Clericos exhibentes: cùm enim super excessibus, quos sæculari luxu committunt, ad publica judicia pertrahuntur, circumcisis criminibus ut possint circumvenire vindictam, se pro Clericis repræsentant: Clericalis fori privilegium labiis allegantes, qui factis paulò antè negaverant Clericatum: & infrà. Verùm quia privilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate, ac frustrà legis auxilium invocat, qui committit in legem: Volumus & mandamus, ut tales si tertio à te commoniti seipsos contempserint, emendare, illius efficiantur immunitatis extorres, quæ pro Clericorum tutela, & laicorum violentia coercenda dignoscitur instituta.

SUM-

SVMMARIVM.

1 *Clericus si à Prelato suo tertiò monitus non reassumit habitum, & tonsuram, perdit privilegium clericale.*
2 *Clericus quamvis habitum. & tonsuram dimittat, & negotiis sæcularibus se immisceat, non perdit privilegium Canonis, nisi tertiò monitus noluerit se emendare.*
3 *Clerici à laicis discernuntur in modo tonsura, in vestimentorum forma, & negotiorum qualitate.*
4 *Facta sunt potentiora, quàm verba, & nu. seq.*
5 *Clericus non potest verbis renuntiare privilegio fori, nec Canonis; potest tamen facto ipso.*
6 *Clericus per dimissionem habitus, & tonsura ante trinam monitionem non perdit privilegium fori, & numer. 9.*
Nec privilegium Canonis, num. 10. & 13.
Et quid post Concilium Tridentinum, num. 25.
7 *Et monitio fieri non potest per iudicem sæcularem, vel alium, sed per Episcopum, vel alium Prælatum habentem Episcopalem iurisdictionem.*
8 *Nec sufficit una monitio pro omnibus, sed debet esse trina.*
11 *Clericus, qui dimisso habitu, & tonsura immiscet se negotiis sæcularibus, non perdit privilegium immunitatis ab oneribus laicalibus, nisi ter monitus à negotiationibus non desistat.*
12 *Intellectus* cap. Ex parte, il secondo, de privileg.
13 *Intellectus* cap. Perpendimus, de sententia excommunicationis.
Sacerdos, qui deposito habitu, & tonsura in sævis enormitatibus deprehenditur, non gaudet privilegio Canonis, ibid. & num. seq.
Gaudet tamen privilegio fori, nisi ter monitus non desistat, nu. 13. & nu. seq.
14 *Clericus deprehensus in enormitatibus, & captus sine habitu, & tonsura remittendus est ad iudicem ecclesiasticum.*
15 *Clerici etiam in sacris per annum exercentes artem ioculatoriam, vel histrionum, perdunt ipso facto privilegium clericale: sed si breviori tempore, requiritur trina monitio.*
16 *Clericus, qui miles efficitur, & sava exercet, perdit eo ipso privilegium clericale.*
17 *Clerici coniugati non incedentes in habitu, & tonsura, clericale privilegium sine ulla monitione amittunt.*
18 *Clericus incorrigibilis quando perdat privilegium fori.*
19 *Clericus assassinus sine ulla monitione, vel sententia relinquitur Curiæ sæculari.*
20 *Clericus de assassinio imputatus, si reperiatur carceratus per Iudicem laicum, an sit remittendus ad iudicem ecclesiasticum, ut ferat declaratoriam super facto, & nu. seqq. usque ad num. 25.*
21 *Clerici habent iuris assistentiam super omnimoda exemptione à sæculari potestate.*
22 *De qualitate iurisdictionem tribuente ante omnia constare debet.*
23 *Iudex laicus ante declaratoriam iudicis ecclesiastici super assassinio nescit se iudicem contra Clericum.*
24 *Sententia absolutoria, vel condemnatoria in uno foro parit exceptionem rei iudicatæ in alio.*
25 *Clericus minorum Ordinum non beneficiatus, nisi habitum, & tonsuram deferat, & Ecclesiæ inserviat, ex Concilio Tridentino fori privilegium perdit sine alia monitione.*

1 Contingit, *il secondo*. Clericus si à Prælato suo tertiò
monitus non reassumit habitum, & tonsuram, perdit privilegium clericale. Hoc dicit Joan. Andr. Butr. Cardin. Ancharan. & Felin. Vel secundum Marian. Socin. ut
2 expressiùs conveniat titulo: Quamvis Clericus dimittat
habitum, & tonsuram, & negotiis Clerico non convenientibus se immisceat, non perdit tamen privilegium Canonis, nisi tertiò monitus noluerit se emendare. Hoc dicit. Primò ponitur Comitis querela. Secundò provisio, ibi, *Verùm quia*.
3 Nota primò ibi, *nec in modo tonsura*. Clericos in tribus
discerni à laicis. Primò scilicet in modo tonsuræ, seu coronæ, ut in *cap. Duo sunt genera*, 12. *quæst.* 1. *in cap. Clericus*, 1. & 2. *de vita, & honestate Cleric.* Secundò in forma vestimentorum, de quo in *cap. Clericis, il secondo, eod. titul.* ubi habetur vestem debere esse talarem, & aliam formam non legimus, secundùm Abb. hic *num.* 2. *vers. Et cavetur, ut portent vestes usque ad talos*. Tertiò in qualitate negotiorum, ut in *cap. fin. de vita, & honestat. Cleric. cap.* 1. & 2. *Ne Cleric. vel Monach. cap. Pervenit*, 86. *distinct.* & hic notant Joan. Andr. *num.* 2. Cardin. *numer.* 1. Butr. *num.* 2. Anchar. *numer.* 1. Abb. & Marian. Socin. *in* 1. *notab.*

Secundò nota ibi, *factis*, ad amissionem privilegii cle- 4
ricalis potentiora esse facta, quàm verba, *cap. ult. supra*
de vit. & honestat. Cleric. Nam Clericus non potest ver- 5
bis renuntiare privilegio fori, nec judicem laicum sibi constituere, etiamsi proprium juramentum, & adversarii consensus accedat, ut est casus in *cap. Si diligenti, supra de foro competent.* & idem in privilegio Canonis, ut *cap. Contingit, supra eod.* & tamen potest hujusmodi privilegiis renuntiare facto ipso, si post dimissionem habitus, & tonsuræ tertiò commonitus seipsum contempserit emendare, ut hic in littera, & in *cap. In audientia, supra eod.* facit *cap.* 1. 44. *distinct. cap. Si quis uxorem*, 26. *quæst.* 2. & *cap. Dilecti, de appell.* & est gloss. notab. in *cap. Perpendimus, in verb. Cogantur, supra eod.*

Tertiò nota ibi, *ut tales si tertiò à te commoniti*. Per di- 6
missionem habitus, & tonsuræ Clericum non perdere privilegium clericale ante trinam monitionem; & ita hic est casus secundum Abbatem in Summ. text. & cùm in littera dicatur, *à te commoniti*, & supra, *in diœcesi tua*. Hinc collige hujusmodi monitionem fieri non posse per judicem sæcularem, vel alium quemcumque, sed fieri debere per Diœcesanum, ut hic observant Joan. Andr. *num.* 1. *in verb. à te*, Anchat. *num.* 3. & Abb. *num.* 5. tamen Decretalis *in audientia, supra eodem*: generaliùs loquitur de Prelatis: unde per illum textum dicendum est hanc monitionem fieri posse per quemcumque Prælatum habentem jurisdictionem Episcopalem, ut benè hic per Abb. dict. *nu.* 5. & in simili notat gloss. in *Clem.* 1. *in verb. Propriis, de reb. Eccles. non alien. & in Clem.* 1. *in verb. Diœcesanus, de foro compet.*

Rursus cùm textus noster dicat tertiò commoniti; ex 8
hoc collige in hac materia privationis privilegii clericalis non sufficere unicam monitionem pro omnibus, sed absolutè trinam monitionem esse necessariam, ex quo ad pœnam incurrendam, jus tertiam monitionem requirit, ut notat gloss. singularis in *Clem.* 1. *in verb. Tertio, de vita, & honestat. Clericor.* Joan. Andr. in *cap. Tua, num.* 4. *in verb. Trinæ, de Cleric. non resident.* & Abb. hic *num.* 4. *in verb. Tertiò*, quod nota perpetuò ad limitationem *cap. Constitutionem*, §. *Statuimus, de sentent. excommunic. lib.* 6.

Stat igitur conclusio, quod Clericus apostatando ab ha- 9
bitu, & tonsura, non perdit privilegium clericale hoc jure inspecto, nisi præcesserit trina monitio; & hæc est communis opinio, ut attestatur Covarruv. *pract. quæst.* 32. *numer.* 1. & Jul. Clar. *in* §. *fin. quæst.* 36. *vers. Hæc autem quæ de Clerico*, & videtur communiter practicari, ut inquit Imola in *cap. final. post numer.* 7. *vers. Adverte tamen, de vita, & honestat. Cleric.* & irrefragabiliter probatur in hoc cap. Et quamvis Marian. Socin. intelligat hunc tex. de privilegio Canonis *Si quis suadente*, 17. *quæst.* 4. ut faciat ad titulum: verè tamen loquitur de privilegio fori, ut patet ibi, *Ad pœnæ subterfugium*. Item ibi, *ad publica iudicia pertrahuntur*, necnon ibi, *ut possint circumvenire vindictam*: unde Bernardus format casum in quibusdam, qui nec in tonsura, nec in forma vestimentorum, nec in qualitate negotiorum aliquid de Clerico ostendebant, sed ut pœnam possent aliquando evitare, se pro Clericis exhibebant, & cùm super excessibus conveniebantur, circumcisis cri-
nibus allegabant fori privilegium. Verumtamen idem 10
juris est in privilegio Canonis, quod non perdit Clericus gerens se pro laico ante trinam monitionem, ut est ca-
sus in *cap. In audientia, supra eodem*, & idem in privi- 11
legio immunitatis, & oneribus laicalibus, quibus non privatur Clericus, nisi tertiò monitus à negotiationibus sæcularibus non abstineat, ut est expressum in *cap. ultim. supra de vita, & honestat. Clericor.* & de privile-

vilegio clericali in rebus, & personis est textus in Clem. 1. *eod. tit.*

12 Prædictis non obstat textus *in cap. Ex parte, il terzo sup. de privil.* ubi est casus, quod qui in habitu, & tonsura, & cæteris ut laici conversantur, deprehensi in maleficiis, se pro Clericis non defendunt: quoniam ille text. procedit quando non constat eos verè esse Clericos, licèt aliquando assumpserint habitum clericalem, & tonsuram, & posteà deposuerint: nam per hoc defendi non possunt ut Clerici, si delicto fuerint deprehensi, & anteà communi opinione non putabantur Clerici, etiamsi deinde velint reassumere habitum, & tonsuram, ut ibi declarat glos. *penult.* Abb. *num. 4. in princip.* juncto fine, & communiter Scribentes, Alexand. *in cons. 8. Videtur super primo dubio num. 2. vers. non obstat id, quod habetur lib.* 1. licèt aliter intelligant illam Decretalem Abbas Antiq. hic in sua plena distinctione *n.* 1. Jo. Andr. *num.* 5. & Anchar. *n.* 4.

Item non obstat *cap.* 1. *de Apostat.* quia plures habet intellectus, ut ibi per Doctores, & per Alexand. *dict. cons. 8. num. 2. circa fin. vers. non obstat etiam*, & gloss. ultim. ibi intelligit textum quando præcessit trina monitio, quo sensu illa Decretalis concordat cum textu nostro.

13 Rursus non obstat *cap. Perpendimus, supra eodem*, ubi sacerdos, qui dimisso habitu, & tonsura se immiscuit sævis enormitatibus, privilegium amittit: nam & ille textus multiplices habet intellectus, de quibus per glos. & DD. ibi, & per Alex. *dicto consil. 8. num. 2. vers. Et ad dict. cap. Perpendimus lib.* 1. Capyc. *decis.* 161. *In causa Crusconi*, & Jul. Clar. *in §. fin. quæst. 38. vers. Quæro modo*, & magis communis intellectus est, quod Decretalis illa locum habeat tantummodo in privilegio Canonis, *Si quis suadente* 17. *quæst.* 4. non autem in privilegio fori, quod non amittitur, nisi præcesserit trina monitio. Cui intellectui multum applaudent verba illius cap. dum dicit interfectores dicti Sacerdotis non esse cogendos Apo-
14 stolicam Sedem adire pro absolutione obtinenda. Quæ verba videntur magis congruere excommunicationi, quæ incurritur ex Canone, *Si quis suadente*: quam illi, quæ incurritur propter violatum privilegium fori: & hunc intellectum posuit ibi Jo. Andr. *num.* 5. dicens, si Clericus sumptis armis, & dimisso habitu ingreditur bellum, vel aggressiones quoad illos, qui tunc eum percutiunt, perdit privilegium, sed non quoad forum; unde tunc captus debet restitui judici Ecclesiastico: similiter Petr. de Ancharan. *in cap. 1. num. 2. vers. Si vero reliquit, de Apost.* concludit Clericum, qui dimisso habitu, & tonsura sævis enormitatibus se immiscet, & perseverat, ac deprehenditur in illis per judicem sæcularem, non posse ab eo puniri, sed esse remittendum ad judicem Ecclesiasticum, nisi monitio præcesserit: idque probat multis juribus, & allegat glos. quæ idem videtur dicere *in cap. Ex parte il terzo, in verb. Deprehensi de privileg.* & sequitur Alex. *dicto cons. 8. num. 3. lib.* 1. dicens veriorem, & magis communem intellectum esse, quod *d. cap. Perpendimus*, locum habeat in privilegio Canonis, non autem in privilegio fori, quod secundum eum non amittitur nisi post trinam monitionem, & secundum illud consilium Alex. dicit millies, imò semper fuisse judicatum per Curiam, & consilia Neapolitana Grammaticus *super Constitutionibus Regni fol. 29. col. 1. vers. Decimo ubique*, quidquid contra scripserit Alexand. de Nævo *in cons. 59. post num. 20.* & alii plures relati à Julio Claro *d. §. fin. quæst. 36. vers. Quæro modo circa finem*: licèt hodie hæc altercatio cesset quoad Clericos primæ tonsuræ, vel minorum Ordinum propter decretum Concilii Tridentini *cap. 6. sess. 23.* ut dicam infrà *n.* 25.

15 Declara primò regulam hujus textus, ut locum non habeat in Clericis, qui sunt publici joculatores, vel histriones, etiam artem ignominiosam per annum exercent, carent enim ipso jure ante ullam monitionem omni privilegio clericali; licèt si breviori tempore quàm per annum integrum exercuerit artem illam, tunc privilegium non perdant, nisi ter moniti ab Episcopo non resipuerint, ut est casus ad litteram *in cap.* 1. & ibi omnes, *de vita, & honestate Clericorum lib. 6.* quod per Papam statui desideraverat Host. *in cap. Perpendimus numero 1. & 2. supra eodem*. Licèt aliter, & non *benè illud cap.* fuerit summatum à Compilatoribus, & procedit ille textus etiam in Clericis sacrorum Ordinum secundùm Archid. Jo. Andr. Geminian. & alios communiter licèt Joan. Monach. contra.

16 Declara secundò, supradictam regulam, ut locum non habeat in Clerico, qui dimisso habitu & tonsura fecit actum omninò contrarium ordini clericali, ut quia miles efficitur & sæva exercet: nam sine ulla monitione perdit eo ipso privilegium clericale, ut *cap. Quisquis 84. distinct.* & tenet Innocent. *in cap. 1. numero 3. vers. Sed alii contradicunt, de apostat.* Cùm quo concordant ibi Hostien. *num. 4. vers. Alii contra*, Ancharan. *num.* 2. & reliqui omnes, Alexand. *d. consil. 8. numero 3. lib.* 1. & sentit à contrario sensu glos. Bernardi post casum *in cap. In Audientia supra eodem*, dum ait Clericos, qui arma sumunt, dummodo se enormibus non immisceant, retinere privilegium clericale usque ad tertiam admonitionem; quod nota pro limitatione, & intellectu illius Decretalis; sed hoc intelligas de privilegio Canonis, non autem de privilegio fori, ut constat ex dictis supra *n. 13. & 14.*

17 Declara tertiò, regulam hujus Decretalis, ut procedat in Clericis non conjugatis, non autem in Clericis conjugatis, quia per dimissionem habitus, & tonsuræ sine ulla monitione amittunt eo ipso privilegium clericale, ut *cap. Unico, §. In cæteris, de Cleric. conjugat. lib. 6.* & hoc omnes fatentur, ut inquit Covar. *practica quæstion.* 32. *post num.* 1. quem refert, & sequitur Clar. *in §. fin. qu. 36. vers. Hæc autem.*

18 Declara quartò, eamdem regulam, ut non procedat in Clerico incorrigibili qui servatis gradibus præscriptis in *cap. Cum non ab homine, de iudic.* statim efficitur de foro sæculari, nec requiritur traditio judicis Ecclesiastici secundum opinionem Joan. Andr. licèt alii contra, ut ibi dixi *num. 25. & 26.* Eo tamen casu Clericus non perdit privilegium fori sine monitione, quam post depositionem debet excommunicari quod non fit nisi competenti monitione præmissa, ut *cap. Sacro, supra eodem, cap. Constitutionem, eodem titulo lib. 6.* & sic non est incorrigibilis, nisi ter monitus non desistat, ut post Jo. Andr. notat Butr. *in d. cap. Cum non ab homine n. 22.*

19 Declara quintò, regulam hujus cap. ut locum non habeat in clerico Assassino, qui absque ulla monitione, vel sententia tamquam publicè diffidatus ipso jure, & facto relinquitur Curiæ sæculari, ut est textus notabilis *in cap. Pro humani, de homicid. lib. 6.*

20 Sed hìc incidit dubitatio, an Clericus imputatus de assassinio, si reperiatur carceratus per judicem laicum, remittendus sit ad judicem Ecclesiasticum, ut ferat declaratoriam super facto.

21 Solutio. Cùm Clericus habeat regulam pro se, & juris assistentiam super omnimoda exemptione à sæculari potestate, *cap. Continua, cap. Si quisquam, cap. Clericum, cap. Volumus*, cum pluribus sequentibus, 11. *quæst.* 1. *cap. Si diligenti, de foro competenti*, cum multis similibus, ut dixi *in cap. Ecclesia sancta Mariæ numero* 10. *de Constitution.* & judex laicus ad regulæ limitationem fun-
22 der intentionem suam super assassinio: utique de hujusmodi qualitate jurisdictionem tribuente in primis, & ante omnia constare debet, *l. 2. §. Si dubites, & l. Si quis aliena, ff. de iudic.* constare autem non potest, nisi per de-
23 claratoriam judicis competentis, *cap. Cum secundum, de hæret. lib. 6.* Ergo non videtur ambigendum, quin curiæ sæcularis teneatur hunc Clericum remittere ad suum judicem, qui ferat sententiam declaratoriam super facto; quandoquidem ante eam laicus nescit se judicem, *cap. Si iudex laicus, de sentent. excommunicat. eodem libro*, atque ita in terminis clerici assassinii per hanc rationem concludit Cardinal. Alban. *consil.* 13. & de communi testatur Alexander *consil. 166. num. 5. lib. 7.* & latiùs dicetur inferiùs.

Ac propterea non obstat *cap. 1. de homicid. lib. 6.* ubi disponitur, ut talis ipso facto incurrat sententias excommunicationis, & depositionis ab Ordine, officio, beneficio, & nullatenus alia sententia adversus eum requiratur. Nam, etsi non requiratur sententia declaratoria incursus pœnarum, requiritur tamen declaratoria, quod talis commiserit assassinium, ut probat littera ejusdem Decretalis ibi; *& postquam probabilibus constiterit argumentis aliquem*

fectus tam execrabile commisisse; & ita tenet ibi Archid. Joan. Andr. Gemin. & alii omnes, Capyc. *decis.* 112. *num.* 7. Dum enim in principio ejus decisionis legitur, videlicet esse communem opinionem, quod talis Clericus possit puniri à laico sine sententia saltem declaratoria, puto litteram esse corruptam per ablationem particulæ negativæ, *non*, aliàs nec verba proxima cohærerent sine sententia saltem declaratoria, nec ratio congrueret, ibi, *Sine enim tali sententia*, & contradiceret sibi Capyc. *in fin. num.* 7.

Hæc autem declaratio fieri debet per judicem Ecclesiasticum DD. *in dicto cap.* 1. Clar. *in §. fin. quæst.* 36. *vers. Sed quæro*, ibi, *Sed numquid talis declaratoria*. Et est ratio, quia si jurisdictio, & potestas, circa hoc data sæculari non exercetur nisi declarata qualitate jurisdictionem conferente, talis declaratio fieri debet per judicem Ecclesiasticum, alioquin, cognitione, & sententia emanaret à non habente jurisdictionem, ut arguit Capyc. *dict. dec.* 112. *prope fin.* & quamvis, ut testatur idem Capyc. *dict. decis.* 112. *&* *decis.* 155. *num.* 25. observantia in Curia Neapolitana aliter se habeat, & Clar. referat similiter observari in foro Mediolanensi, ut si talis Clericus sit in potestate judicis sæcularis rejecta exceptione Clerici procedatur ad ulteriora, & profectò processu, constitoque de assassinio, feratur per judicem sæcularem declaratoria simul, & condemnatio: tamen contra hujusmodi observantiam stant jura, & DD. communi calculo, testibus eisdem Capyc. & Clar.

24 Ubi autem judex Ecclesiasticus prævenit cognoscendo, & sententiando super eodem delicto, judex sæcularis deberet omninò quiescere; siquidem sententia sive condemnatoria, sive absolutoria lata in uno foro parit exceptionem rei judicatæ in alio, *cap.* 1. *de except. lib.* 6. *l. Cum quæritur*, *& l. Et an eadem*, *ff. de except. rei judicat.* Federic. de Senis *cons.* 157. Alexander Episcopus *num.* 2. *vers. Præterea Dominus Papa Bonifacius*, Aret. *cons.* 58. *n.* 12. Boss. *in tract. de foro competent. num.* 100.

Declara ultimò regula hujus textus, ut vendicet sibi locum inspecta juris communis dispositione secundum quam Clericus, qui habitum, & tonsuram deposuit, non perdit privilegium Clericale ante trinam monitionem. Sed hodie ex jure novissimo Concilii Tridentini Clericus non beneficiatus fori privilegio non gaudet, nisi habitum Clericalem, & tonsuram deferens alicui Ecclesiæ inserviat, ut *in cap.* 6. *sess.* 23. neque ad hoc ulla requiritur admonitio, ut ex sententia Sacræ Congregationis dixi *in c. Si quis num.* 21. *suprà de foro competent.* loquitur tamen decretum illud de Clericis Minorum Ordinum, ut patet ibi, *prima tonsura initiatus*, *aut etiam in Minoribus Ordinibus constitutus*. Quæ verba censentur repetita *in ver. Is etiam*, unde in Clericis Sacrorum Ordinum servabitur regula hujus Decretalis cum declarationibus suprascriptis: nam quod non mutatur, &c. *l. Sancimus*, *C. de testam. l. Præcipimus*, *in fin. C. de appellat.* Item loquitur Concilium in privilegio fori: unde quoad privilegium Canonis, *Si quis suadente*, & reliqua privilegia Clericalia, de quibus notatur *in cap. Altercationis*, in gloss. *in verb. Omni privilegio*, *de bigam. lib.* 6. servabitur regula hujus *cap. Cum suis declarationibus*, ut similiter ex Sacræ Congregationis sententia dixi *in dict. cap. Si quis num.* 72. *&* 73. *de foro competent.* & ibi plenè videas, quæ requirantur ex Concilio Tridentino ad hoc, ut Clericus fori privilegio gaudeat *à n.* 19. *usque ad num.* 72. 25

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Idem Innocentius III. in Concilio Generali.

C A P U T XLVIII.

SAcro approbante Concilio prohibemus, ne quis in aliquem excommunicationis sententiam, nisi competenti admonitione præmissa, & personis præsentibus idoneis, per quas (si necesse fuerit) possit probari monitio, promulgare præsumat: quod si contrà præsumpserit, etiamsi justa fuerit excommunicationis sententia, ingressum Ecclesiæ per mensem unum sibi noverit interdictum, alia nihilominus pœna mulctandus, si visum fuerit expedire. Caveat etiam diligenter, ne ad excommunicationem cujusquam absque manifesta & rationabili causa procedat: ad quam si taliter fortè processerit, & requisitus humiliter processum hujusmodi non curaverit absque gravamine revocare: gravatus apud superiorem deponat de injusta excommunicatione querelam, qui si absque periculo moræ potest, ad excommunicatorem, illum cum suo mandato remittat, infra competentem terminum absolvendum: alioquin ipse per se, vel per alium, prout viderit expedire, sufficienti cautione recepta, munus ei absolutionis impendat. Cùmque adversus excommunicatorem de injusta excommunicatione constiterit, excommunicator condemnetur ad interesse excommunicato: aliàs nihilominus, si culpæ qualitas postulaverit, superioris arbitrio puniendus: cùm non levis sit culpa, tantam infligere pœnam insonti: nisi forsitan erraverit ex causa probabili, maximè si laudabilis opinionis existat. Verùm si contra excommunicationis sententiam nihil rationabile fuerit à conquerente probatum, idem & super injusta excommunicationis molestia per pœnam ad interesse, vel aliàs secundùm superioris arbitrium condemnetur, nisi forsan & ipsum probabilis error excuset: & super eo, pro quo fuerit justa excommunicatione ligatus, per cautionem receptam satisfacere compellatur, vel in pristinam reducatur sententiam, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observandam. Si verò judex suum recognoscens errorem, paratus sit talem revocare sententiam; & is, pro quo lata fuerat, ne absque satisfactione revocet illam, appellet, appellationi non deferat in hac parte: nisi talis sit error, de quo meritò debeat dubitari: & tunc sufficienti cautione recepta, quòd coram eo ad quem appellatum extiterit, vel delegato ab ipso, juri parebit, excommunicatum absolvat: sicque pœnæ præscriptæ minimè subjacebit: Cavens omninò, ne voluntate perversa in alterius præjudicium mentiatur errorem, si districtionis Canonicæ vult effugere ultionem.

S V M M A R I V M.

1 *PRælatum excommunicare non debet nisi monitione præmissa, & ex manifesta, & rationabili causa, & num.* 4.

2 *Subditus qui falsè conqueritur se excommunicatum injustè, punitur.*

3 *Excommunicatio dicitur injusta ex causa, ex animo, & ex ordine, & num. seqq.*

5 *Excommunicatio fertur propter contumaciæ præseverantiam,*

tiam, & num. 12. & num. 22. & num. 39.

6 *Excommunicatio ferri non debet nisi trina monitione præmissa, vel una pro omnibus cum competentibus dierum intervallis, num. 16.*
Et quid post Concilium Tridentinum, num. 19.

7 *Prælatus excommunicans unica monitione præmissa, non incidit in pœnam huius Decretalis.*

8 *Monitio ex causa est arbitraria, & potest omitti quando est periculum in mora.*

9 *Monitio debet præmitti quando excommunicatio fertur pro culpis præteritis, secus si pro futuris.*

10 *Monitio non requiritur si excessus sit notorius.*

11 *Contrarium.*

12 *Declaratur.*

13 *Monitio non est necessaria si excommunicatio feratur ad defensionem sui iuris.*

14 *Prælatus Regularis si excommunicet Monachum non præmissa monitione, & non in scriptis, an incidat in pœnam interdicti per mensem ab ingressu Ecclesiæ, & num. seqq.*

15 *Regulares excusantur ab apicibus Iuris quoad extenuandam delicti gravitatem, non quoad excludendum delictum in totum.*

17 *Excommunicatio non præmissa monitione est iniusta, sed non est nulla, nisi feratur in participantes, & num. 24. & 26.*

18 *Excommunicatio ex Concilio Tridentino non fertur nisi in subsidium, idest ubi executio realis, vel personalis in causis tam civilibus, quam criminalibus fieri non potest, & num. 25. & 35.*
Si tamen feratur ea forma non servata est valida, & excommunicatus indiget absolutione, num. 26.

20 *Monitio ex Concilio Tridentino potest fieri etiam per edictum, sed de iure communi fieri debet personaliter.*

21 *Fallit in quatuor casibus hic positis.*

23 *Excommunicationis pœna nulla est maior in Ecclesia.*

24 *Separat à Corpore Christi, & non infligitur nisi pro culpa mortali cum contumacia, & num. 29.*

27 *Excommunicationis materia, & illius cognitio spectat ad iudicem Ecclesiasticum tantùm, & num. seqq. usque ad num. 34.*

28 *Eius usus fuit in Ecclesia etiam temporibus Apostolorum.*

30 *Iudici sæculari nefas est prohibere iudici Ecclesiastico ne quem excommunicet, vel mandare, ut latam excommunicationem revocet.*
Nefas, idest impium, & execrabile, ibidem.

31 *Parlamenti Dolensis edictum circa censuras à iudicibus Ecclesiasticis latas improbatur, & num. seqq.*

32 *Excommunicatio ubi minus ritè, rectève lata fuit, ad solum Superiorem Ecclesiasticum spectat errorem corrigere.*

33 *Episcopi, & Prælati sunt executores decretorum Concilii, Principes vero tantum sunt moniti, ut ad ea exequenda Prælatis auxilium præstent.*

34 *Iudex si velit excommunicare contumaces an sit necesse, ut constet in actis executionem realem, vel personalem fieri non posse, & num. seqq. usque ad num. 41.*

35 *Remedia severiora non sunt adhibenda, ubi leviora sufficiunt.*

36 *Iudex debet iudicare secundum acta, & probata.*

37 *Notorium iudici, ut iudici ex actis constare debet esse tale.*

38 *Principis assertioni bona ob rebellionem publicantis non statur, nisi de rebellione constet.*

39 *Excommunicationis ad finem revelationis relinquuntur arbitrio iudicis.*

40 *Auditoris Cameræ stylus in censuris decernendis, & numero 55.*

41 *Censura an possint relaxari contra unum ex duobus reis insolidum obligatis in forma Cameræ, si contra alium tamen possit fieri executio realis, vel personalis, & n. seqq. usque ad num. 54.*
Et quid si ex instrumento obligationis, vel ex actu iudiciario susceptionis censurarum iam legitimè fuerit irrogata excommunicatio, & sic agatur de declaratione excommunicationis iam incursa, num. 54. 55. & 56.

Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

42 *Obligationis Cameralis practica antiqua hic relata, fuit abolita post Concilium Tridentinum, & reformationem Pii V.*

43 *Pensionarii declarari possunt excommunicati, etiamsi contra eos executio realis, vel personalis fieri possit, & num. 56.*

44 *Censuræ secundum stylum hodiernum obligationis Cameralis non sunt relaxandæ contra reos, si fieri possit executio realis, vel personalis.*

45 *Pronomen*, ipsum, *est personalissimum, & demonstrativum ad oculum.*

46 *Reis duobus insolidum obligatis, creditor à quo maluerit potest debitum exigere.*

47 *Nec conventus potest opponere exceptionem discussionis, ut correus conveniatur.*
Declaratur, num. 53.

48 *Ordinario remedio quandiu locus esse potest, non est confugiendum ad extraordinarium.*

49 *Fideiussor excutiendus est prius, quàm deveniatur ad carcerationem principalis.*

50 *Confideiussoris facultates aggregatæ censentur, cùm quæritur, an solvendo sit principalis fideiusser.*

51 *Excommunicationis ferendæ causa in obligatos in forma Cameræ est contumacia.*

52 *Iudex suum non tuum tibi denegat auxilium.*

53 *Iudex supplet ex officio, ubi vertitur periculum animarum.*

55 *Excommunicationis gladius ex Concilio Tridentino in subsidium est adhibendus, ubi agitur de excommunicatione ferenda; non autem ubi agitur de declaratione excommunicationis iam incursa.*

56 *Tridentinum Concilium cap. 3. vers.* In causis, *sess. 25. non habet locum in pensionariis vigore litterarum, quibus cavetur, ut lapso termino sententiam excommunicationis incurrant.*

57 Incurrat *verbum, importat excommunicationem ipso iure.*

58 *Monitoria ad finem revelationis quoad subditos Abbatis iurisdictionem quasi Episcopalem habentis petendæ sunt à Sede Apostolica.*

59 *Et quid si Abbas habeat dictam iurisdictionem in una parte Diœcesis, sed appellationes ab ipso ad Episcopum interponantur, & num. seqq. usque in fin.*

60 *Prælati inferiores habent iurisdictionem in certa parte Diœcesis duplici modo.*

61 *Iisque negligentibus an succedat in eorum iurisdictionem Papa, an Episcopus.*

62 *Papa est Iudex ordinarius exemptorum.*

63 *Prælatus inferior quomodo possit præscribere iura Episcopalia in aliqua parte Diœcesis.*

64 *Appellatio ab inferiori Prælato ad Episcopum est effectus iurisdictionis habitualis apud Episcopum remanentis.*

S*Acro*. Prælatus excommunicare non debet nisi moni- 1
tione præmissa, & ex manifesta, & rationabili causa,
& contrafacienti pœna imponitur. Secundò punit subdi- 2
tum, qui falsò conqueritur se excommunicatum injustè.
Tertiò dicit quid juris si Prælatus dicens se errasse vult ex-
communicatum absolvere, & adversarius appellat. Secun-
da ibi, *verum*. Tertia ibi, *si vero*, Joan. Andr. Butr. Cardin.
Anchar. Abb. Felin. & Mar. Soccin.

Nota ex hoc textu sententiam excommunicationis dici 3
injustam tribus modis, de quibus plenè habetur *in cap. Epi-
scopus*, §. *Si ergo*, *& cap. Non debet*, §. *Cum ergo*, 11. q. 3.
& in cap. Cum medicinalis, *infrà eodem lib. 6.* & hic notant
gloss. 3. Host. *num.* 3. Joan. Andr. *num.* 14. Butr. *num.* 18. & alii
communiter, Roman. *cons.* 368. *circa primum num.* 13.
vers. Quod autem. Primò enim dicitur injusta ex causa,
idest quando non subest legitima, aut vera, ut patet in
text. ibi, *absque manifesta*, *& rationabili causa*, & la-
tiùs dicam infrà *num.* 5. 12. *&* 22. secundò ex animo, sci-
licet, quando fertur potius ad vindictam, quam ad corre-
ctionem: nam quod severius castigare necesse est non ple-
ctatur sævientis animo, sed medentis, *cap. Odio, 86. dist. inct.*
tertiò ex ordine, scilicet quando competens monitio non
præcessit, ut in littera, & notant omnes in summ. text. si- 4
cut enim citatio prærequiritur ad aliàs sententias, ita etiam
monitio ad sententiam excommunicationis, quia excom- 5

municatio fertur propter contumaciæ perseverantiam, *cap.*
Nemo, il secondo 11. *quæst.* 3. & ibi Præpos. *num.* 3. *vers.*
Item nota, quod nemo Abb. *suprà in hac rubrica num.* 1.
Felin. *hic num.* 7. unde monitio requiritur, ut à contuma-
6 cia desistat, ut benè hic per Butrium *num.* 2. Dicitur au-
tem monitio competens, id est trina, *cap. de illicita*, 24.
quæst. 3. & *cap. Contingit, il secondo, suprà eod. cum concor-
dan.* ibi positis in gloss. *in verb. Tertio*, & hic notant glos. 1.
Hostien. *in princip. in verb. Nisi competenti*, Butr. *num.* 20.
7 Si tamen Prælatus excommunicaret subditum unica tan-
tùm monitione præmissa non incurreret pœnam hujus De-
cretalis, & quandoque expedit, ita fieri secundùm Inno-
cent. *hic num.* 1. *in verb. Admonitione*, argum. *cap. Tuæ*,
8 *suprà ut lit. non contest.* & *cap.* 1. *in fin.* 4. *quæst.* 5. Quin-
mò ex causa monitio arbitraria est: quid enim si paratæ sint
partes ad arma, & ad monitionem Episcopi supervenientis
nolunt à pugna desistere; & ideò ad ipsos refrænandos sta-
tim excommunicat omnes pugnantes: utique ab omni pœ-
na excusabitur, argum. *l. æquissimum*, *ff. de usufruct. cap.* 1.
suprà de treug. & pac. cap. Si quis contristatus, & *cap.
seqq.* 90. *distinct.* & notatur *in cap. Statuimus*, §. 1. *de
offic. delegat lib.* 6. & hic firmat Hostien. *in princip. vers.
Vel ex causa arbitraria*, subdens, & alia multa posse afferri
exempla, in quibus una monitio sufficit: plerumque enim
nec tempus, nec locus patitur pleniùs deliberandi consi-
lium, *l.* 1. *ref.* 1. *ff. de exercit. act.* & *ff. de damn. infect.* &
propterea hæc Decretalis cautè non dixit trina, sed com-
petenti, quasi dicat arbitraria, arg. *cap. fin. supr. de tran-
sact.* Et cum Host. concordat Felin. *hic num.* 4. ubi aliis re-
latis concludit Prælatum posse excommonicare non præ-
missa monitione, quando periculum est in mora. Et sit
prima declaratio ad regulam hujus Decretalis.
9 Declaratur secundò, ut locum habeat si excommu-
nicatio feratur pro culpis præteritis: secus verò si pro cul-
pis futuris, quia tunc nulla requiritur monitio, ut hic
declarant Innocen. *num.* 1. Hostien. *eodem num.* qui ad hoc
allegat *cap. fin. in fin. supra de locat.* Joan. Andr. *num.* 2. &
Felin. *num.* 5. plenè Lapus *allegat.* 73. *Prælatus Regularis
num.* 1. & 2.
10 Declaratur tertiò, ut non procedat si excessus sit noto-
rius, quia tunc nulla requiritur monitio. Ita post Innoc.
Hostien. Butr. & DD. concludit Felin. *hic num.* 3. *in* 1. *li-
mitation.*
11 Sed oppositum ex diametro determinat idem Innocent.
hic num. 1. dicens monitionem esse necessariam etiam in
notoriis, & in omnibus præteritis. Et cum totidem
verbis sequuntur Hostien. *num.* 1. Joan. Andr. *num.* 2. Ar-
chid. *in cap. Indignè num.* 2. 12. *quæst.* 2. & notat glos. 1.
in cap. Ecce, 24. *quæst.* 3. ubi ait esse ibi argumentum
quod monitio requiritur etiam in notoriis. Item gloss. *in
cap. De illicita in verb. Manifestorum eadem caus.* & *quæ-
stione*, ubi similiter ait esse ibi argumentum, quod in ma-
nifestis criminibus præcedit admonitio, Federic. de Senis
cons. 11. incip. *Quæritur an excommunicatio num.* 10. *vers.
Quod quarto*, dicens quantumcuoque delictum sit noto-
rium, nunquam posse aliquem propter hoc excommuni-
cari justè, nisi primo moneatur, ut satisfaciat.
12 Pro concordia, dicas hanc ultimam opinionem Innoc.
& sequacium procedere ubi solùm delictum est notorium,
sed non constat de contumacia: cùm enim excommunica-
tio ab homine feratur tantummodò contra perseverantem
in contumacia, ut constat ex dictis suprà *num.* 5. semper
requiritur admonitio, ut à contumacia desistat, quantum-
cunque delictum sit notorium, ut probatur *in dict. cap. De
illicita*, 24. *qu.* 3. ubi delictum supponitur manifestum,
& tamen requiritur trina monitio, vel una pro omnibus
peremptoria, ut si parere noluerit adversus eum quasi in
contumacem judicari possit, ut dicitur in littera, ut notat
gloss. *in cap. Cum medicinalis, in verb. Causam, infrà eodem
lib.* 6. & sic ponderatur contumacia, quæ surgit post moni-
tionem, licèt delictum sit manifestum. Prima autem opi-
nio locum habet quando ipsa contumacia est notoria,
tunc enim supervacua est admonitio, *cap. Venerabilibus*, §.
Porro, ibi, *Secus autem si se contumacem confiteatur, vel
aliàs de sua contumacia constet, de sent. excomm. lib.* 6. & hic
junge, quæ scripsi *in cap. Cùm ex injuncto num.* 43. *cum qua-
tuor seqq. suprà de nov. oper. nunciat.* & ad præscripta vide
Aretinum *cons.* 163. *num.* 9. *vers. Et tamen iis non obstan-
tibus.*

Declaratur quartò, nisi excommunicatio feratur ad sui 13
juris defensionem, quia tunc Prælatus potest vim propul-
sare, & jus suum tueri armis spiritualibus, ut *c. Dilecto*,
infrà eod. lib. 6. nec ulla requiritur causæ cognitio, aut mo-
nitio, quia non procedit ut judex, sed ut pars. Ita Innoc. *in
cap. Venerabili num.* 4. *vers. Quia illa habent*, & ibi etiam
Butr. *num.* 10. *vers. Quarto suprà de censib.* quos sequitur Fe-
lin. *hic num.* 6. Lap. *d. allegat.* 73. *num.* 3. dixi plenè *in cap. Pro-
curationis à num.* 27. & præsertim *num.* 3. *de censib.*
Declaratur quintò in Prælato Regulari, quia si Mona- 14
chum excommunicat non præmissa monitione, & non in
scriptis non incidit in pœnam interdicti per mensem ab in-
gressu Ecclesiæ, de qua *in hoc cap. Ut concludit*, Felin. *hic
num.* 7. allegando text. *in cap.* 1. *de sent. excomm. lib.* 6. & Lap.
d. alleg. 73. ubi plenè.
Sed contrarium tenet idem Lap. *alleg.* 13. incip. *Hic con- 15
cludit*, ubi firmat Prælatum religiosum, qui excommuni-
cavit monitione non præmissa, non excusari ab errore
juris, neque ab irregularitate, si sic suspensus ignoranter
celebravit quia licèt excusetur, tamen quoad extenuan-
dam gravitatem delicti, non quoad tollendum delictum
ex toto, *In* 1. *alleg.* Lap. videtur loqui de excommunica-
tione lata pro culpis futuris, in 2. verò pro culpis præ-
teritis.
Extra præscriptos casus, etsi qui sint alii, non debet 16
quis excommunicari nisi monitione præmissa, & moni-
tio debet esse trina, vel una pro omnibus cum aliquot
dierum competentibus intervallis, ut est determinatum
in *cap. Constitutionem*, §. *Statuimus infra eod. tit. lib.* 6. & hic
notant Butr. *num.* 20. & Felin. *num.* 1. *ad hoc cap. De illi-
cita*, 24. *q.* 3. practicam ponit Covarr. in *cap. Alma mater,
hoc tit. lib.* 6. *part.* 1. *prælect.* §. 9. *num.* 5. videlicet, moneo te
ad hoc faciendum, vel non faciendum infra quindecim
dies, quorum quinque pro prima, quinque pro secun-
da, & reliquos quinque pro tertia monitione assigna-
mus.
Cæterùm si monitio præmittatur, non propterea excom- 17
municatio redditur nulla nisi in casu *cap. Statuimus infra
eod. lib.* 6. videlicet cùm excommunicatio fertur in parti-
cipantes cum excommunicato, & ita intelligas glos. a.
hic in fin. ibi: *Non tenet sententia, si admonitio non præce-
dat*, ut *hic* declarat Felin. *num.* 2. post Joan. Andr. & alios
per eum allegatos, quibus addo Feder. de Sen. *d. cons.* 11.
Quæritur an excommunicatio, num. 1. & 7. *vers. Et per hoc
tolluntur*, & alii in responsione ipsius Federic. *ibi num.* 10.
quibus in locis firmat excommunicationem latam non præ-
missa trina monitione non esse nullam, sed injustam, &
ideò timendam; quod etiam tenent Domini de Rota
decis. 7. *num.* 1. *de sent. excommun. in novis*. Hactenus de
injustitia excommunicationis ex causa, ex animo, & ex or-
dine in terminis juris communis.
Se de jure novissimo Concilii Tridentini hæc tria non 18
sufficiunt, sed requiritur ut excommunicatio in subsi-
dium feratur: nam Sancta Synodus animadvertens ex-
communicationis gladium si temerè, aut levibus ex re-
bus incutiatur, magis contemni, quam formidari, præ-
cepit omnibus judicibus ecclesiasticis, ut in causis civi-
libus abstineant se à censuris, ubi executio realis, vel
personalis propria auctoritate ab ipsis fieri poterit: quod
si hujusmodi executio non possit fieri, sitque erga judi-
cem contumacia, tunc eos etiam anathemate arbitrio
suo ferire possit. Sed & in causis criminalibus ita demum
censuris uti liceat, si executioni reali, vel personali facilè
locus esse non possit, & delicti qualitas præcedente bina
saltem monitione etiam per edictum id postulet, ut in *cap.* 3.
sess. 25. *de reformat.*
Ex hoc contextu collige primò tria requisita ad hoc, ut 19
quis possit justè excommunicari. Primum est, ut præce-
dat monitio saltem bina, & ita hac in parte receditur à
dispositione juris communis, quod regulariter trinam
requirebat, vel unam pro omnibus cum competenti-
bus dierum intervallis, ut ostensum est supra *numer.* 6.
& 16. Item ex Concilio sufficit monitio etiam per edi- 20
ctum; cùm tamen de jure veteri debeat fieri personali-
ter, ut determinat Innoc. in *cap. Si adversarius, num.* 1.
*vers. Est enim semper citandus, supra de eo, qui mitt. in
poss. caus. rei servan.* Rota *decis.* 28. *numer.* 5. *de appell.
in antiq.* nisi in quatuor casibus. Primus, quando ex- 21
communicatus latitat, vel in fraudem se absentat,

Rota

Rota *in novis decis.* 11. *in fin. de dol. & contum.* Secundus, quando semel fuit citatus personaliter, ut *in decis. unica de feriis in novis.* Tertius, quando monitio, vel citatio ad domum pervenit ad notitiam citati. Quartus, quando fuit malè absolutus, & agitur de reincidentia, Rota *decis.* 7. *de sent. excomm. in novis*, Covar. *in cap. Alma mater in* 1. *part. relect.* §. 9. *numero* 4. *hoc tit. lib.* 6.

22 Secundùm requisitum, quod eligitur ex Concilio *in dict. cap.* 3. *sess.* 25. ad hoc ut quis possit justè excommunicari pro causa civili, est contumacia, ut patet ibi, sitque contra judicem contumacia, veluti si peremptoriè citatus coram judice renuit comparere, de justitia responsurus: vel quia jussus, ut infrà talem diem centum Titio solveret, ad quæ illi ex causa depositi tenebatur, facere recusavit, ut declarat glos. *in cap. Cum medicinalis, in verb. Causam, de senten. excomm. lib.* 6. quod & jure veteri sancitum erat, ut *cap. Nemo, il secondo* 11. *quæst.* 3. *cap. De*

23 *illicita* 24. *quæst.* 3. & dictum est supra *num.* 5. & 12. Et in causis criminalibus præter contumaciam exigitur, ut delicti qualitas id postulet, & meritò, quia pœna excommunicationis nulla est major in Ecclesia, *cap. Corripiantur*,

24 24. *quæst.* 3. & *quæst.* 1. *cap. Non affirmamus*. Illa enim separat à corpore Christi, quod est Ecclesia, *cap. penult. infra eod.* & *cap. Engeltrudam quæst.* 4. glos. 3. *hic in verb. Tantam infligere pœnam*, & ideò non infligitur nisi pro culpa mortali cum contumacia, *d. cap. Nemo il secondo*, 11. *quæst.* 3. Capella Tholosan. *decis.* 298.

25 Tertium requisitum est, ut censura in subsidium feratur, scilicet ubi fieri non potest executio realis, vel personalis sive causæ sint civiles, sive criminales, quòd jure communi cautum non erat, quin potiùs ordine inverso primò utendum erat gladio excommunicationis, eòque non proficiente in subsidium deveniendum erat ad capturam, seu personalem districtionem, ut *cap. Odoardus*, & ibi Abb. *in* 1. & 2. *notab. de solution.* dixi *in cap. Licet, num.* 22. *de pœnis*.

26 Verumtamen sacra Congregatio ejusdem Concilii Interpres consulta, an excommunicationes latæ ab Episcopo non servata forma *cap.* 3. *sess.* 25. *de reform.* sint ipso jure nullæ, vel invalidæ, respondit esse validas, & excommunicatum indigere absolutione, per ea quæ tradit Abb. post glos. *in cap.* 1. *de excess. Prælat.* & Felin. *in cap. Rodulphus n.* 76. *de rescript.* excommunicationem latam sine citatione, vel monitione, vel ejus ordine non servato, tenere, quamvis injusta sit.

27 Deinde collige ex præcitato *cap.* 3. §. *Sane*, *sess.* 25. excommunicationis materiam, & illius cognitionem ad Ecclesiasticos judices pertinere privativè ad judices laicos: *ad idem cap. Corripiantur*, cum gloss. 1. 24. *quæst.* 3. *cap.*

28 *Cum ab Ecclesiarum*, ubi etiam glos. 1. *supra de Offic. Ordin.* nam excommunicatio mucro Episcopi dicitur, gladius Ecclesiasticus, spiritualis defensio & nervus Ecclesiasticæ disciplinæ, *cap. Visis*, 16. *quæst.* 2. & *cap. Dilecto, de sent. excommunic. l.* 6. cujusque usum fuisse in Ecclesia, & temporibus Apostolorum patet ex verb. *Matth.* 18. *Si autem Ecclesiam non audierit, &c.* & 1. *ad Corint.* 5. cuius

29 etiam meminit Cyprianus in hæc verba: *Interfici jussit Deus Sacerdotibus suis non obtemperantes judicibus a se ad tempus constitutis obedientes; & tunc quidem gladio occidi debent, quando & circumcisio carnalis manebat: nunc autem quia circumcisio spiritualis esse ad fideles servos Dei coepit spirituali gladio superbi, & contumaces necantur, dum de Ecclesia eiiciuntur: neque enim vivere foris possunt, cum domus Dei una sit, & nemini salus nisi*

30 *in Ecclesia esse possit.* Hæc ille. Quamobrem Sanctæ Synodus ne magistratus sæculares ex eo decreto ansam arriperent sibi aliquam jurisdictionem vindicandi in materia excommunicationis provide statuit per hæc formalia verba: *Nefas autem sit*, idest ut Drosæus ait in methodo juris, impium, & execrabile, de quo ne fari quidem liceat *sæculari cuilibet magistratui prohibere ecclesiastico judici, ne quem excommunicet, aut mandare, ut latam excommunicationem revocet sub prætextu, quod contenta in præsenti Decreto non sint observata, cum non ad sæculares, sed ad ecclesiasticos hæc cognitio pertineat.* Hæc ibi.

31 Sed nihilominus cùm in Curia Parlamenti Dolensis relatum esset à Regis Secretario, quod Concil. Tridentini decretis interdictus, & prohibitus erat usus gladii

Prosp. Fagnan. in V. Lib. Decretal.

excommunicationis pro contumacia, & executione sententiarum ecclesiasticarum quotiescumque executio realis, vel personalis fieri possit, & quod ejus Majestas, ut tam sancto Decreto effectum daret, voluerat ut omnes sententiæ ecclesiasticorum judicum, quæ ipso jure deberent exequutioni mandari, non obstante appellatione, suspendantur, donec obtentum sit mandatum in Curia dicti Parlamenti, in qua declarabitur an sit locus executioni reali, vel personali. Prohibuit Senatus Curiæ, ne aliqui se censuris non servata dicta forma lacesserent sub pœnis, &c. Sacra Congregatio Concilii censuit hoc Decretum convellere jurisdictionem ecclesiasticam contra Canones veteres, contra Concilium, quod dedit hoc arbitrium Episcopis, contra Bullam Cœnæ Domini, quæ eos excommunicat, qui quomodolibet impediunt jurisdictionem ecclesiasticam: Regem autem, vel Senatum non potuisse sibi quicquam jurisdictionis vindicare in materia excommunicationis: Si qui autem in ea abusus irrepserint, debuisse, consulere Pontificem, ad quem solùm spectat tollere eos: ideò Cardinales Ursinus, & Senonensis censuerunt mittendum Nuncium ad Regem: cæteri verò ne detegatur hoc negocium, & aliis de causis scribendum ad Nuncium ut alloquatur Regem cum informatione plena, quæ à Congregatione firmabitur, in qua adducantur rationes, quod hoc est contra Canones, contra Bullam Cœnæ Domini, contra servitium Dei, salutem illarum animarum, contra publicam utilitatem illius provinciæ, contra etiam privatum interesse ipsius Regis, quia hac via ei subtrahitur obedientia Regni, quia Hugonotti nihil aliud affectant, quàm evertere potestatem Episcoporum Catholicorum. Ideòque instet omninò, & jubeat revocari hoc edictum, & aboleri, & abradi de libris, in quibus scriptum est: quod si rex se difficilem ostendens, dicat expressè, Sanctissimum si viderit Regem non providisse, coactum iri exercere potestatem spiritualem contra Senatum Dolensem.

Rationes autem, quibus mota est Congregatio separatim sunt adnotatæ manu Cardinalis Alciati in hanc formam.

Tota materia excommunicationis est solius judicis 32 ecclesiastici, *cap. Corripiantur*, ubi glos. 24. *quæst.* 3. & *cap. Cum ab Ecclesiarum*, ubi glos. *de effic. Ordin.* Abb. *in rubr. de sentent. excommunicat. num.* 3. & quando excommunicatio minus ritè, rectève lata est ab ipso judice ecclesiastico, ad solùm Superiorem ecclesiasticum pertinet hos errores corrigere, *cap. Per tuas, cap. Sacro, de sentent. excommunicat.* ubi Abb. Idque præcipuè dicendum si facta sit contra formam Decretorum Concilii, 33 quorum observandorum cura mandata est tantùm Episcopis, & aliis Prælatis ecclesiasticis: Reges autem, & alii Principes tantùm sunt moniti, ut ad ea exequenda Prælatis, cùm opus fuerit, auxilio sint adsint; & si quid in hoc difficultatis emerserit, consulendus est Summus Romanus Pontifex, ut Decreto ejusdem Concilii sancitum est *sess.* 25. *tit. de recip. & observand.* Propterea Concilium *d. cap.* 3. dicit, quòd si executio realis, vel personalis hac ratione, idest propria auctoritate, & per proprios executores à judicibus ecclesiasticis fieri non poterit, tunc anathemate ferire possunt: Ergo non hac forma, & modo, qua sententiæ Regiæ. Item, hæc cognitio, & jurisdictio data est ab eodem Concilio judicibus ecclesiasticis, etiam contra laicos, ut legitur *dict. cap.* 3. ibi: *Liceat eis in causis civilibus ad forum ecclesiasticum contra quoscumque etiam laicos*, unde hæc manifesta est usurpatio ecclesiasticæ jurisdictionis, propter quam usurpantes incurrunt excommunicationem contentam in Bulla Cœnæ Domini, ut per Summa Angel. *in verb. Excommunicatio V. casu* 28.

QUÆRO, An si judex velit excommunicare contumaces ex *cap.* 3. *sess.* 25. Trident. Concil. sit necessarium, ut constet ex actis realem, vel personalem executionem fieri non posse, an verò sufficiat id extrajudicium liquere. 34

Excommunicatio, quæ est pœnarum gravissima, *c. Corripiantur* 24. *q.* 3. à S. Synodo *d. c.* 3. *vers. sed liceat*, tunc demumà judice ferri permittitur in contumaces, cùm nulla alia illis remedia prosunt: nec enim severiora sunt adhibenda, cùm leviora sufficiunt, S. Thom. *in* 4. *distinct.* 18. Tabiena *in verb. Excommunicatio* 1. *num.* 3. *vers. Utrum excommunica-* 35

nicatio possit infligi: itaque si posset adversus reos fieri realis,
vel personalis executio, non esset deveniendum ad excom-
municationem, ut *in dict. cap. 3. vers. Quod si executio*: non
esse autem locum reali, vel personali executioni, videtur
necessarium, ut constet ex actis, ad hoc ut judex ritè adhi-
bere valeat excommunicationis remedium.

36 Primò enim judex ex seipso nihil judicare debet, sed ex
auditis, visisque apud acta judiciorum, ut colligitur ex *c.
Judicet*, 3. *quæst*. 7. & sententiam ferre tenetur ex alle-
gatis in judicio, & probatis, & quę sibi ut judici nota sunt,
non autem ex his, quæ privatim, & extra judicium cogno-
vit, gloss. *in cap. 1. de offic. Ordin. in verb. secundum quod
Canones*, Bart. *in l. 1. num. 4. Cod. Ut quæ des. advoc. par-
tium jud. sup.* Federic. de Sen. *cons.* 21. *Numquid hæres n.* 2.
Covarr. *lib. 1. variar. resol. cap. 1. num. 1.* & scripsi pleniùs *in
cap. Canonum statuta à num. 52. supra de constit.*

37 Secundò etiam notoria, quæ nulla indigent probatio-
ne, *cap. De manifesta*, 2. *quæst. 1. cap. Evidentia, de ac-
cusat. l. 1. ff. de in integr. restit.* tamen debet constare judi-
ci, ut judici ex actis esse notoria, Felin. *in cap. Pastoralis
num. 23. vers. Limita primo, de offic. Ordin.* ergo longè ma-
gis debebit constare judicialiter non posse fieri realem, vel
personalem executionem, ut judex possit devenire ad cen-
suras.

38 Tertiò ubicumque non licet procedere ad actum, nisi
aliqua præcedant, constare debet illa præcessisse, ut actus
geri validè possit, nec statur assertioni agentis, sicut pro-
bat Alexan. *cons.* 101. *num. 6. vol.* 1. ubi ait non stari as-
sertioni Principis alicujus bona ob rebellionem publicantis,
nisi de rebellione, vel causa ingratitudinis constet: cùm
enim præcedere debeat causa, ob quam uti rebellis con-
demnetur, non creditur Principi de causa, nisi aliter con-
stet, quàm per ejus assertionem, ut notat DD. *in l. Si
forte, ff. de Castr. pec.* Itaque cùm judex in casu nostro ad
censuras procedere non possit, nisi cùm locus non fuerit
reali, vel personali executioni consequitur debere id con-
stare in judicio legitimè, nec ejus assertioni esse quoad hoc
fidem adhibendam.

39 Quartò hanc opinionem confirmant verba *dict. cap.* 3. in
quo excommunicationes illæ, quę ad finem revelationis de-
cernuntur penitus relinquuntur arbitrio judicis. At in
causis judicialibus vult omnia remedia tentari, nec nisi in
subsidium ad censuras aditum patere, unde colligitur non
sat habuisse Patres, ut extra judicium sciret judex cætera
remedia non prodesse: nam potuissent etiam in hoc judi-
cis arbitrium tribuere sicut in superiori fecerunt.

40 Et ita in tribunali Auditoris Cameræ usus obtinuit: nec
enim ibi aliter decernuntur censuræ, quam si ex legitimis
probationibus apud acta constet non esse locum reali, vel
personali executioni.

Quare proposito dubio, an si judex deficientibus cæteris
remediis velit excommunicare contumaces ex decreto *c. 3.
sess. 25. vers. Quod si executio*, necessarium sit, ut ex actis
constet realem, vel personalem executionem fieri non
posse; an verò sufficiat hoc extra judicium liquere: S. Con-
gregatio censuit non sufficere, sed necessarium esse, ut con-
stet ex actis per relationem Nuncii.

41 Secundò QUÆRO, si duo sint insolidum obligati in
forma Cameræ pro eodem debito, & contra unum tantùm
possit deveniri ad executionem realem, vel personalem,
an contra alterum, adversus quem non potest fieri executio
realis, vel personalis, possint ad instantiam creditoris in
subsidium relaxari censuræ.

42 Præmittendum est, Primò post Concilium Trident. &
reformationem Pii V. practicam in obligationibus Camera-
libus, de qua per Gales. *ad 2. par. qu. 3. fol.* 8. secundùm par-
vam impressionem abolitam esse: Nam prius debitor con-
fitebatur debitum coram judice, & judex ea tunc condem-
nabat eum absolvendum creditori, & consentiente debito-
re ferebat excommunicationem sub conditione nisi satis-
faceret in termino, & tunc elapso termino erat excom-
municatus sine alia monitione. Hodie juxta reformatio-
nem Pii V. judex præsenti, & se obliganti præcipit, ut die
certa solvat, monens si ea die spontè non solverit, nulla
exindè facta personali citatione ad executionem contra ip-
sum procedet, & in subsidium ubi executio realis, vel per-
sonalis facilè fieri non poterit, in ipsum tanquam contu-
macem, contemptoremque sui præcepti excommunica-
tionem decernet, ut in Bulla 113. Pii V. incip. *Inter illa*,
in Bullar. *tomo 2. pag.* 318. unde infertur, ut etiamsi susce-
ptio censurarum validè processerit coram judice competen-
ti, non propterea censeatur ulla irrogata excommunica-
tio, sed dumtaxat præstitus consensus excommunicationi
ferendæ.

Deindè præmittendum secundùm formam antiquam
non esse locum quæstioni, quia cùm supponatur lata sen-
tentia excommunicationis, solùm superest ejus publicatio
ad effectum, ut excommunicatus evitetur secundùm ea,
quæ ponit Gales. *ubi suprà*, de processu ipso *fol. 251. cum seq.*
qua ratione S. Congregatio Concilii declaravit cum pensio- 43
nariis non esse necessariò servandam diligentiam, quam
requirit Concil. *c. 3. sess.* 25. hi enim vigore clausulæ in litte-
ris Apostolicis insertę elapso termino sententiam excom-
municationis incurrunt, nec agitur ampliùs de illis excom-
municandis, sed tantùm de declaratoria in eos ferenda.

Tertio, Præmittendum stante susceptione censurarum, 44
præcepto, & monitione secundùm stylum hodiernum,
censuras non esse relaxandas, ubicumque est mente
Concilii *dict. cap.* 3. executio realis, vel personalis fieri po-
test. Siquidem reformatio obligationis Cameralis ab ipso
Concilii decretum manavit; ac proindè excommunicatio
in subsidium decernitur, & adhuc ipsius judicis arbitrio
relinquitur per Concil. *dict. cap. 3. in vers. Quod si execu-
tio*, ibi, *Tunc etiam anathematis mucrone arbitrio suo præ-
ter alias pœnas ferire poterit*, juncta *l. Non quicquid, de
judic.*

His præmissis censuras de rigore relaxari posse in reum,
contra quem executio realis, vel personalis fieri non po-
test, etiamsi alter reus similiter in solidum obligatus solven-
do sit, & contra eum executio facilis sit, videtur suaderi
posse ex infrascriptis.

Primò, quia quando duo sunt obligati insolidum, sunt
etiam duæ principales obligationes paris potestatis, *l. Si
reus, & l. Eadem in fine, de duob. reis*, nec una dependet ab
altera: Ergo concurrentibus in unum requisitis à Concilio,
& secundùm formam obligationis, censurarum relaxatio
fieri poterit contra eundem. Requisita à Concilio adsunt,
quia supponitur contra eum executionem fieri non posse.
Item adest debitum, obligatio Cameræ, præceptum judicis,
& monitio contra ipsum facta, necnon ipsius contumacia.
Quare si pœna delicti tenere debet authorem, *l. Sancimus*, 45
Cod. de pœnis, excommunicatio huic debita est ponderan-
do pronomen, *ipsum*, *in dict. cap.* 3. appositum, quod est per-
sonalissimum, & demonstrativum ad oculum, ut Bald. ait
in cons. 304. Nobilis vir num. 1. in fin. vol. 5. Soccin. jun. *cons.
144. num. 14. vol. 3.*

Secundò ubi sunt plures rei creditor potest exigere debi- 46
tum à quo voluerit, *l. 2. Cod. de duob. reis*, nec auferenda ei
est hæc electio, *l. Exprimere, eodem tit.* At auferretur, si
omissa via censurarum contra unum, teneretur invitus
alium excutere, ergo, &c.

Tertiò ipse reus conventus utpotè principalis, non po- 47
test opponere exceptionem discussionis, ut correus conve-
niatur, Alex. *cons. 32. num. 12. vol. 4.* Gabr. *comm. concl. lib. 3.
de fidejuss. concl. 7. num. 84. & num. 99. & concl. 2. in fin.* Ergo
neque judex.

Quibus tamen non obstantibus æquius videtur, & pro-
prius ad mentem Concilii, ut quandiu alter correus solven-
do est, & contra eum executio fieri potest, abstineat judex à
censuris contra alterum. Primò, quia cùm re inspecta una
tantùm sit obligatio correorum, *l. 3. §. Ubi duo, eod. tit. & a-
ctio*, quæ ex obligatione oritur, sit jus prosequendi quod si-
bi debetur, *instit. de action. in princ.* sufficere debet credito-
ri, ut à quocunque sibi obligato debitum consequi possit,
ut ab actione subsidiaria, quæ ultimum affert præsidium,
excludatur, argum. §. *Sciendum, instit. de satisd. tutor.* Er-
go similiter judex abstinebit à censuris, quæ dumtaxat in
subsidium decernuntur etiam in vim obligationis Ca-
meralis.

Confirmantur, quia acceptio plurium reorum est reme- 48
dium provisum ab homine, & excommunicatio est reme-
dium juris: Ergo quandiu potest esse locus remedio ordina-
rio, non est confugiendum ad extraordinarium, Bart. *in l. 3.
in princ. de nov. oper. nunc.*

Secundò, antequam ad carcerationem debitoris perve- 49
niatur, excutiendus est etiam fidejussor, Roman. *consil.*
320. *in princ.* ergo antequam innodetur vinculo excommu-
nicationis unus reus, alterius rei facultates excutiendæ

erunt

50 erunt. Facit quia Confidejussoris facultates aggregatæ cen-
sentur, quando quæritur, an solvendo sit principalis fide-
jussor, *l. Si plures*, *§. Præterea*, *de fidejussor.* juncto, quod
ubi sunt duo correi, partes quoque à singulis peti possunt,
quemadmodum à reo, & à fidejussore, *l. 3. de duobus reis.*

Tertiò, Per Concilium quandocumque in una causa
potest aliter fieri executio contra reos, à censuris abstinen-
dum est, *d. cap. 3. §. In causis verò.* At quando pro eodem
debito duo sunt obligati in solidum, una causa est, & una
obligatio: ergo non potest non iniquum videri, ut uno
sustinente censuras, nihilominus fiat, seu fieri possit pro
eodem debito executio contra alterum.

Non obstat, quod videatur auferri electio creditori, &
quodammodo id, quod inductum est in ejus favorem, in
odium retorqueatur, quatenus cogitur exigere ab eo, à
51 quo fortè nollet. Quia advertendum est provisionem, seu
pactum hominis non esse causam hujus excommunicatio-
nis, sed contumaciam, & delictum spreti præcepti judi-
cis, ad tradita per DD. in *cap. P. G. de off. deleg.* & declarat
52 Gales. *in 2. par. q. 3. fol.* 83. unde judex denegando hoc ca-
su excommunicationem, suum non tuum tibi denegat au-
xilium, juxta dictum glossæ in *l. Sive apud acta*, *in verb.
Pacto*, *C. de transact. tex. in l. Ex asse*, *ff. ad Trebell.* Non
53 obstat, quod ipse reus non potest opponere hujusmodi ex-
ceptionem, quia judex supplet ex officio suo, prout sæpè
facere debet, maximè ubi vertitur periculum animarum,
ad notata per Abb. in *cap. In litteris*, *in princip. de restitut.
spoliat.* Non obstat, quod Concilium in verbis nihil dispo-
nat expressè hoc casu; quia satis ostendit in sua ratione,
quid observandum, & quanta cum circumspectione hoc
remedio utendum sit, cui concordat forma obligationis,
secundùm quam ad censuras non devenitur, nisi in subsi-
dium, & ita resolutum, ut in subjecta declaratione videli-
cet. Præsupposito quod sint duo insolidum obligati in for-
ma Cameræ pro eodem debito, & quod contra unum tan-
tùm possit deveniri ad executionem realem, vel persona-
lem: An contra alterum, contra quem non potest fieri e-
xecutio realis vel personalis, possint ad instantiam credito-
ris in subsidium relaxari censuræ: Sacra Congregatio cen-
suit non posse.

54 Quæ decisio videtur intelligenda juxta novissimam for-
mulam obligationis in forma Cameræ præscriptam Consti-
tutione Pii V. secundum quam non irrogantur censuræ ni-
si in subsidium. Quod si obligatio contineret præceptum
de solvendo sub pœna excommunicationis ipso jure juxta
antiquam formulam, secus esset, ut declaratur ex sequen-
ti decisione, edita tempore Cardinalis Alciati.

55 Cùm Titius, & Mævius essent obligati insolidum, &
in forma Cameræ ad solvendum Sempronio certam pecu-
niarum quantitatem, & Titius solvendo non esset, Sem-
pronius contra eum ad censuras procedere volebat. Sed
cùm Mævius dives Sempronio satisfacere posset, fuit dubi-
tatum an Conc. 3. *sess.* 25. *In causis*, obstaret Sempronio,
ut contra Titium ad censuras procedere non posset ex eo,
quod poterat sibi à Mævio correo satisfieri. Cùm visum
esset Instrumentum obligationis, in quo erat clausula,
quod lapso termino incurrat excommunicationem, ut in
pensionariis: Sac. Congregatio dixit, quod si ex instru-
mento obligationis in forma Cameræ, vel ex actu judicia-
rio susceptionis censurarum appareat, quod validè, & ab
habente potestatem fuerit jam irrogata excommunicatio,
ita ut nunc agatur de irroganda excommunicatione, sed de
declaranda tantùm, jam irrogatam fuisse legitimè; sicque
sit declaratio excommunicationis jam incursæ: non intra-
re tunc decretum Concilii. Quod si nulla excommunica-
tio facta jam appareat, tunc intrare Concilium, & locum
habere, ut scilicet non imponatur excommunicatio Titio,
si aliunde potest creditor suum consequi, adjiciendum erit,
quod etiam susceptio censurarum valida fuisset, non ta-
men est excommunicatio facta, sed solùm præstitus con-
sensus excommunicationi faciendæ à judice: & ideò si
nondum facit judex, & creditori possit aliunde satisfieri,
debebit abstinere; & ita elicitur ex praxi, quæ servatur in
susceptione censurarum, ut fiat per mensem diligentia, si
aliunde, &c. & posteà relaxatur mandatum.

Tertiò, QUÆRO, an *cap. 3. sess.* 25. Trident. Conc. 56
vers. In Causis, procedat in pensionariis vigore litterarum
Apostolicarum, quibus inserta sunt illa verba, *elapso ter-
mino*, sententiam excommunicationis incurrat.

Ad hoc dubium Sac. Congregatio respondit, non pro- 57
cedere, quia cùm verb. *Incurrat*, importet excommunica-
tionem ipso jure, Tiraquell. in *l. Si unquam*, *in vers. Re-
vertatur*, *nu.* 145. *& 146. C. de revoc. donationib.* lata jam
à Papa sententia, Auditor Cameræ, & quilibet alius in-
ferior non potest non exequi sententiam, & licèt Conci-
lium dicat in procedendo, intelligitur quando judex ex se
procederet, non quando Papa jam excommunicavit.

Quartò, QUÆRO, Posita decisione Sacræ Congrega- 58
tionis, qua declaratum fuit jus decernendæ excommunica-
tionis, quæ pro rebus deperditis, vel subtractis ferri so-
lent, quoad subditos Abbatis exempti, & jurisdictionem
quasi Episcopalem habentis non pertinere ad Episcopum,
sed adeundam esse Sedem Apostolicam.

An hæc decisio procedat in casu, quo Abbas habeat qui- 59
dem jurisdictionem quasi Episcopalem in certa parte diœce-
sis, sed appellationes ab eo ad Episcopum interponantur.

Videtur respondendum non procedere: nam inferior E- 60
piscopo potest habere jurisdictionem in certa parte diœcesis
duplici modo prout nulla jurisdictio penes Episcopum re-
maneat neque actu, neque habitu, ut si sit exemptus, &
immediatè subjectus Papæ, quo casu data negligentia, vel 61
impotentia ipsius, non succedit in jurisdictione Episcopus,
sed Papa, Abbas in *cap. Grave*, *ad fin.* per illum text. *de off.
Ordin.* Felin. in *cap. Irrefragabili*, *in princ. vers. Declarat
prædicta*, *eod. tit.* Et hoc casu propriè procedit decisio Con-
gregationis: nam cùm Concilium ademerit inferioribus
jus decernendi hujusmodi excommunicationes, in casu
impotentiæ illorum non debet succedere Episcopus nullam
habens in eorum subditos jurisdictionem neque in actu,
neque in habitu, sed Papa, qui est judex ordinarius exem- 62
ptorum, Doctores in *cap. Si Papa*, *eod. tit. & lib.* glos. in
cap. Auctoritate, *in verb. Sedis Apostolicæ*, *de privil. lib.* 6.

Secundò modo inferior potest habere jurisdictionem a-
ctu, ita ut habitu remaneat penes Episcopum, ut puta
per privilegium, quod tribuat huic inferiori jurisdictio-
nem, sed eum non subjiciat immediatè Papæ, vel si hic in-
ferior non habeat privilegium, sed per præscriptionem ac- 63
quisiverit jurisdictionem in certa parte diœcesis, quo casu
non potest eam ita præscripsisse, ut constituat caput in ea-
dem diœcesis parte, cùm una diœcesis non possit habere
duo capita, sed ita potuit acquisivisse, ut ipse sit sub Epi-
scopo, & Episcopus habeat universalem jurisdictionem
habitu, secundùm opinionem Host. & Ant. de Butr. in
cap. Cùm contingat, *de foro competen.* quam ibi sequuntur
Abb. *num.* 18. Felin d. *cap. Irrefragabili*, *in princ.* Bald. *de
præscript. in 1. par. 5. partis princ. q. 11. nu. 9.* Rota *dec.* 114.
num. 1. & 2. In hoc secundo casu cùm Concilium ademerit
hujusmodi inferiori jus decernendi excommunicationes ad
effectum revelationis, illud videtur pertinere ad Episcopum,
& non esse necesse adire Sedem Apostolicam: nam hoc ca-
su jurisdictio habitualis, quæ est penes Episcopum opera-
tur, ut cùm inferioribus vel non vult, vel non potest exer-
cere jurisdictionem, in ea Episcopus succedat, & habitus
reducatur ad actum, Abb. d. *cap. Cum contingat*, *num.* 13.
& in cap. Cæterùm, *nu. 5. de judiciis*, Bald. *ubi supra.* Nos
versamur in secundo casu, quo jurisdictio habitualis est pe-
nes Episcopum, quia ut in dubio supponitur ab inferiori ha- 64
bente jurisdictionem in certa parte diœcesis ad Episcopum
appellatur, qui recensetur a DD. inter alios effectus juris-
dictionis habitualis apud Episcopum remanentis, ut per
Abb. in d. *cap. Cùm contingat*, *nu.* 1. Felin. & Bald. in lo-
cis supracitatis, & ex consequenti adempta ei per Con-
cilium jurisdictione hujusmodi excommunicatione decer-
nendi in illo jure Episcopus succedit.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Gregorius IX.

CAPUT LIV.

Cum voluntate ac proposito maleficia distinguantur, excommunicationis sententiam non incurrit, qui excommunicato, in his quæ ad absolutionem, vel aliàs ad salutem animæ pertinent, in locutione participat, licèt etiam alia verba incidenter (ut apud eum magis proficiat) interponat.

Prædicatores quoque, qui penes excommunicatos, vel alios alienarum rerum detentores, in prædicationibus & confessionibus quasi gerunt causam [vel curam] eorum, ad quos res ipsæ spectare noscuntur, eleemosynas licitè possunt ab illis recipere; præsertim si aliàs non valeant in illo loco sustentationem habere.

Si qui verò ratione officii, quod in Ecclesia obtinent, aut etiam alii Clerici seniores zelo devotionis, pueros vel adolescentes in minoribus Ordinibus constitutos turbantes divinum officium, & hi qui obtentu Prælationis vel magisterii, subditos & scholares correctionis causâ leviter fortè percusserint, excommunicationis sententiam non incurrunt. Quod & de his dicendum est, qui aliquos de familia sua, vel propinquos inferiorum graduum simili modo, ut cohibeantur à suis insolentiis, & scientia bonisque moribus informentur, duxerint corrigendos.

S V M M A R I V M.

1 *Excommunicatum alloquens in his, quæ pertinent ad salutem, etiamsi alia verba interponat, excommunicatus non est, & num. 8.*
2 *Prædicatores, præsertim qui aliter sustentari non possunt, ab excommunicatis, & detinentibus aliena possunt eleemosynam recipere, & nu. 12.*
3 *Voluntate, & proposito maleficia distinguuntur.*
4 *Meretricem ancillam alienam recipiens furti non tenetur.*
5 *In delictis primaria causa surgit à voluntate, & ab anima rationali.*
6 *Maleficia an transcendant animum, & voluntatem.*
7 *Furtum æris, non auri committit, qui æs surripuit putans aurum surripere.*
9 *Pœnam statuti participantis cum bannito non tenetur, qui cum eo participat, ut ad satisfactionem inducat.*
10 *Excommunicato an liceat communicare, in spectantibus ad salutem corporis.*
11 *Et quid in oratione, mensa, & cohabitatione.*
12 *Excommunicatum alloquens conversionis causa an possit verba interserere, quæ ad absolutionem non faciunt.*
13 *Prædicatoribus an liceat absque necessitate eleemosynam recipere ab excommunicatis, & detentoribus rerum alienarum, & num. seq. usque ad num. 27.*
14 *Eleemosynas cur liceat recipere ab excommunicatis, & furibus, non autem oblationes.*
15 *Viatores, & peregrini an in terra excommunicatorum possint ab ipsis aliquid recipere.*
16 *Dictio, præsertim, quid importet, & num. seq.*
17 *Intellectus huius cap. 1. & nu. seq. usque ad nu. 24.*
18 *Necessitas excusat à furto, & rapina.*
19 *Necessitatis tempore omnia sunt communia, præsertim cibaria.*
20 *Prædicatores qui intelligantur quoad hoc ut possint accipere eleemosynam ab excommunicatis, & detinentibus aliena.*
21 *Et cur liceat eis huiusmodi eleemosynas recipere.*
22 *Negotium sufficit ab initio fuisse utiliter cœptum, licèt res effectum non habeat.*
23 *Negotiorum gestores vivere debent sumptibus eorum, quorum negotia utiliter gerunt.*
24 *Eleemosyna licitè potest recipi ab excommunicatis, & peccatoribus etiam notoriis de rebus licitè acquisitis.*
25 *Eleemosynam de rebus restitutioni obnoxiis recipere non possunt non habentes officium prædicandi, nisi ob necessitatem famis.*
26 *Et quid in habentibus officium prædicandi.*
27 *Confessori an liceat aliquid accipere a pœnitente ex iniuste acquisitis, & nu. seq.*
28 *Simoniæ suspicione non caret accipiens pecuniam etiam sponte oblatam in actu administrationis Sacramenti.*
29 *Clericum percutiens quibus casibus in excommunicationem non incidat, & num. seqq.*
30 *Prælatis & magistris licet subditos, & scholares etiam in sacris Ordinibus constitutos leviter percutere, sine incursu excommunicationis.*
31 *Intellectus huius cap. in §.* Si qui verò.
32 *Membra honorabiliora exceptis gravioribus culpis non sunt verberibus subiicienda.*
33 *Magister maiorem habet potestatem in discipulum, quàm pater in filium.*
34 *Pater percutiens filium in sacris constitutum incidit in sententiam Canonis.*
35 *Ordo sacer an ius patriæ potestatis solvat, remissivè.*

C*Um voluntate*, Alloquens excommunicatum in his, quæ pertinent ad salutem, etiamsi alia verba interponat, excommunicatus non est. Hoc dicit primò. Prædicatores, præsertim qui aliter sustentari non possunt, ab excommunicatis, & detinentibus aliena, eleemosynam recipere possunt. Hoc secundò. Tertiò ponit quosdam casus, quibus percutiens Clericum excommunicatus non est. Divisio patet per paragraphos. Secunda ibi, *Prædicatores*, Tertia ibi, *Si qui vero*.

Nota primò ex principio litteræ insignem regulam in materia maleficiorum, videlicet ex voluntate, & proposito delinquentis maleficia qualificari, & distingui, ut hic, & in *l. Qui iniuria causa, in princip.* unde hæc regula desumpta est, *ff. de furt.* concordant textum in *l. 1. ff. ad l. Cornel. de sicariis*, ibi, *Crimen enim contrahitur, si & voluntas nocendi intercedit*, & in *l. cum qui duae, ff. ad leg. Iul. de adult.* ibi, *in ea namque re non iuris effectus, sed animi destinatio cogitatur*, & in *l. Verum, ff. de furt.* ubi qui meretricem alienam ancillam rapuit, furti non tenetur, quia non factum quæritur, sed causa faciendi: causa autem faciendi libido fuit, non furtum: unde ut notabiliter hic dicebat Anton. de Butr. *numer.* 3. In delicto primaria causa surgit à voluntate, & ab anima rationali; & sic consideratur voluntas in delictis, etiam prout temporaliter puniuntur, non autem simplex, & rude factum: ad hoc §. *Contra animum, cum sex capit. sequentibus*, 30. *dist. cap. Si virgo, & cap. In lectum*, 34. *quæst.* 2. Ex his videtur inferri posse, ut malefica voluntatem, & propositum non transcendant. Sed contradicunt text. in *l. Vulgaris*, §. *Si quis æs*, *ff. de furt.* ubi qui æs surripuit putans aurum surripere, committit

erit furtum non auri, quod surripere intendit, sed æris, quod te ipsa surripuit: & sic spectatur opus, non animus, & in *l. Qui saccum, ff. eod. & in cap. Qui saccum, 50. dist.* ubi qui saccum surripuit habentem pecuniam, furti actione tenetur, etiam pro sacco, quamvis non sit ei animus saccum subripiendi, in *l. Quoniam multa facinora, C. ad l. Juliam, de vi publ. & in cap. Is qui mandat. de homicid. lib. 6.* ubi mandanti aliquem verberari secuta mors imputatur, licèt expressè inhibuerit ne occideretur. Pro solutione vide hic plenè per Henr. Boich. *post princip.* ubi quærens an, & quando in delictis aliquis ultra propositum teneatur, ponit prolixam distinctionem, & materiam luculenter examinat ferè per tres columnas.

8 Secundò nota specialem casum, in quo communicans excommunicato in excommunicationem etiam minorem non incidit, videlicet cùm eum alloquitur conversionis causa, etiamsi alia verba incidentia interserat, ut hic est casus, & docet D. Thomas in *4. sentent. dist. 18. quæst. 2. art. 4. in corpore,* dicens Ecclesiam instituisse excommunicationem non ad interitum, sed ad medelam; ac proinde de his, quæ pertinent ad salutem, posse hominem licitè loqui cum excommunicato, & etiam alia verba interserere, ut faciliùs salutis verba ex familiaritate recipiantur.

9 Hinc inferunt Anton. de Butrio, Abb. & Felin. omnes in *secundo notab.* ut si statuto caveatur ut participans cum bannito eamdem pœnam incurrat: qui cum eo participat ut inducat ad satisfactionem, in pœnam statuti non incidat: quod etiam firmat idem Butr. *in cap. Si aliquando, n. 5. supra eod.*

10 QUÆRO, cùm liceat excommunicato communicare in his, quæ pertinent ad salutem animæ, ut hic dicitur, & in *c. Responso supra eod.* quid in pertinentibus ad salutem corporis.

Videtur respondendum non licere, quia cùm hæc littera de uno concedat, à contrario videtur de alio negare, *c. Disciplina, 45. dist. c. Per Esaiam 1. qu. 1. c. Qui sunt. 33. q. 5.* glos. *in c. Qualis, in ver. Negatur, 25. dist.* cùm præsertim infirmitas corporis sæpè proveniat ex infirmitate animæ, *c. Cum infirmitas, supra de pœnit. & remiss.* & ita concludunt hic Doctores, & in specie Card. *n. 1.* sed hoc intelligit Jo. Andr. *n. 1. in ver. Salutem animæ,* & Anchar. *n. 2. in secundo notab.* verum esse in eo, qui negligit, vel contemnit, ut in d. *c. Cum infirmitas,* aliàs secus.

11 Item QUÆRO, cùm hic permittatur participatio cum excommunicato in locutione, quid in oratione, mensa, & aliis, de quibus in *c. Nuper, supra eod.*

Dic secus, imò & in locutione caveat participans à cohabitatione, *c. Omnis, 24. q. 1. c. Cum desideres, §. 1. in fin. supra eod.* secundum Hostien. & Jo. Andr. *hic n. 2. in verb. Locutione,* & Card. *n. 1.* Quid autem juris sit in scriptione, & salutatione, dic ut scripsi in *c. Si aliquando, à n. 16. usque ad finem, supra eod.* Hodie tamen in his servari debet Constitutio Concilii Constantiensis, de qua infra sub *n. 24. vers. Sed hodie.*

12 Item QUÆRO, cùm textus dicat in locutione cum excommunicato in pertinentibus ad salutem posse etiam incidenter alia verba interponi, quæ dicantur hujusmodi verba incidentia.

Innoc. *hic in princ.* exponit incidentia, idest quæ nec ad absolutionem, nec ad salutem faciunt. Sed Hostien. *num. 2. in ver. Incidenter hoc temperat,* intelligens verba incidentia, quæ ad absolutionem, & salutem non faciunt principaliter, sed tamen inducunt, ut si quærat de uxore, & liberis, & præmittat dilectionem, quam habuit erga illum, & ejus genus, & his similia. Et hoc videtur magis congruere litteræ, quæ admittit interpositione verborum incidentium, ut alloquens apud eum magis proficiat. Et sic videtur requirere, ut verba hujusmodi aliquo modo ejus saluti conducant, licèt non principaliter, & cum Hostien. transeunt Jo. Andr. *num. 2. in eodem verb.* Henric. Boich. *col. 4. in princ. vers. Aut quæris utrum possit cum eo participare in locutione,* Anton. de Butr. *n. 11.* & Card. *n. 2.*

13 Tertiò nota in *§. Prædicatores,* ab excommunicatis, & detentoribus rerum alienarum licitum esse Prædicatoribus eleemosynam recipere: quod procedit de plano si Prædicatores in loco aliàs sustentari non possint.

Sed QUÆRO num eis hoc liceat cessante necessitate.

Negant glos. *in verb. Præsertim,* Innoc. *n. 2.* Hostien. *n. 1.* Jo. Andr. *n. 8. in glos.* præsertim Butr. *n. 5.* Card. *in hoc §. n. 2. vers. Nota de dictione præsertim,* Abb. *in 3. notab. & n. 6.* & Felin. *in 3. notab.*

Pro hac sententia glos. allegat *c. Oblationes, & c. Quia in omnibus, supra de usur.* ad idem text. *in c. Non est putanda, 1. qu. 1.* ubi Gregor. adducit illud *Proverb. 22. Hostiæ impiorum abominabiles, quæ offeruntur ex scelere.*

14 Sed hæc jura non admodum urgent, quia non loquuntur de eleemosynis, sed de oblationibus, quæ à tam malis, & famosis personis non sunt recipiendæ, ut notatur in *cap. Ex transmissa, supra de decim.* secundùm Innoc. *hic num. 1. vers. Oblationes autem,* cum quo transeunt Hostien. Joan. Andr. Henric. Boich. & reliqui omnes. Ratio autem differentiæ cur eleemosynæ recipiantur à perfidis, non autem oblationes, ea est secundum Innoc. & Doctores, quia oblationes fiunt in Ecclesia, & in publico, quæ prohibentur ne exinde peccator consolationem suscipiat, neve peccatum ipsius videatur Ecclesia publicè approbare: sed eleemosynæ fiunt in occulto, de quo nihil ad Ecclesiam, *cap. Sicut tuis, in fin. de simon.* Et quamvis nonnumquam etiam eleemosyna fiat palam, nihilominus hoc est per accidens, nec propterea mutatur jus, de quo hic, quia semper natura eleemosynæ consideranda est, quæ fieri debet clam, secundum Host. *num. 3. vers. Et quid dices si eleemosyna fiat in publico,* & Henric. Boich. *col. 4. circa med. vers. Idem tamen est.*

15 Pro eadem sententia videtur magis urgere *c. Quoniam multos, 11. qu. 3.* ibi: *Quicumque orator, sive peregrinus, aut viator in terram excommunicatorum devenerit, ubi non possit emere, vel non habeat unde emat, ab excommunicatis accipiendi licentiam damus.* Ex quibus verbis liquet ita demum licere aliquod ab excommunicatis recipere, si subsit necessitas: ad idem textus in *c. Inter alia, §. fin. supra eod.* ubi viatores, peregrini, & mercatores tenentur à communione excommunicatorum abstinere nisi articulus necessitatis immineat.

16 Et tenendo hanc partem non obstat dictio, *præsertim,* hic posita, quia secundum glos. exponitur idest maximè, & referri debet ad verbum *Prædicatores,* ita ut sit sensus, tempore necessitatis omnes possunt recipere eleemosynam ab excommunicatis, præsertim Prædicatores: & hoc modo glos. concordat cum Innoc. & habuit bonum intellectum, licèt fuerit malè posita, ut dicunt Butr. *num. 17.* & Abb. *num. 6.* vel certè secundum Innoc. dictio, *Præsertim,* exponi debet, idest tantum; quia Prædicatores non debent recipere eleemosynam à talibus, nisi quando aliter sustentari non possunt. Adde non esse novum, ut hæc dictio ponatur pro *tantum,* ut patet in *cap. Discretionem, supra de eo qui cogn. consangu. uxor. suæ, in cap. Licet, de foro competen. & in l. fin. ff. de his quæ in testam. delen.* & notat Calder. *cons. 548. aliàs 3. de verbor. signific.*

17 Sed his non obstantibus contrariam opinionem videlicet Prædicatores posse eleemosynam recipere ab excommunicatis, & detinentibus aliena, etiam cessante necessitate, efficaciter judicio meo probat hæc Decretalis non cavillando litteram. Primò in illis verbis, *eleemosynas licitè possunt ab illis recipere, præsertim si aliàs non valeant in illo loco sustentationem habere:* ponderanda est enim dictio *præsertim,* quæ importat idem esse si possint habere sustentationem, cùm ex sui natura sit ampliativa casus magis dubitabilis, *c. Ex litteris, il secondo,* & ibi glos. *fin. sup. de homicid. c. Illud,* ubi gloss. *in ver. Præsertim, de præsumpt. l. Quod & lex,* juncta glos. *in eod. ver. ff. de lib. hom. exhib.* & notat Jo. Andr. *in addit. ad Specul. in tit. de teste, §. 1. vers. Item excipitur quod est impubes,* ibi, *sed numquid fratres:* unde sensus est, Prædicatores eleemosynam possunt ab illis recipere generaliter, & indistinctè, sed multò magis si in loco non valeant sustentationem habere.

18 Deinde si hæc littera intelligeretur tantummodò in defectum necessariæ sustentationis, frustra restringeretur ad Prædicatores, quia eo casu non tantùm Prædicatoribus, sed cuilibet permittitur accipere eleemosynam à detentoribus rerum alienarum; quinimò & rapere, quia necessitas excusat à furto, & rapina, *c. Discipulos,* & ibi glos. *fin. & c. Quidquid enim, de consecr. dist. 5. & c. Si quis, supra de furtis.* Et est ratio, quia tempore necessitatis omnia 19

sunt communia, *c. Sicut hi, 45. dist.* & maximè cibaria, *l. 2. §. Cum in eadem navi, in fine ff. ad leg. Rhod. de iact.* & notat glos. præalleg. in dict. *cap. Discipulos*, & glos. *unica in dict. cap. Si quis*, & tamen Innoc. *n. 2.* dicit, quod hic statuitur esse speciale in Prædicatoribus ob rationem, de qua infra in quarto fundamento *n. 31.*

20 Tertio quamvis hoc cap. loquatur simpliciter de Prædicatoribus, & audientibus confessiones; tamen Doctores illud restringunt ad eos, qui prædicant, & confessiones audiunt ex officio, & sic ad Presbyteros Curatos, quibus unusquisque proprius Parochianus tenetur confiteri, *cap. Omnis, de pœnit. & remiss.* Rursus hoc intelligunt de Vicariis Papæ, sicut sunt legati, argum. *cap. supra de officio legati, c. fin. 23. dist. c. 24. dist.* & de Episcopis visitantibus, vel eorum vicariis ad hoc missis, *cap. Inter cætera, supra de offic. Ordin.* Ac demum de fratribus Prædicatoribus, & Minoribus, qui habent universale officium prædicandi, & à Papa sunt approbati, ut in Clem. *dudum, de sepult.* & in extravag. *Vas electionis, de heret.* quinimò pro ipsis edita fuit hæc Constitutio, ut putat Hostien. *hic num. 3. in ver. Vel confessionibus*, & post eum Joan. Andr. *num. 3. in eod. ver.* Butr. *num. 12.* & plerique alii.

At hujusmodi restrictiones ineptæ essent, si hæc littera intelligeretur tantummodo in defectum necessariæ sustentationis; quia eo casu nedum sacerdotibus curatis, & aliis prædictis, sed cuilibet licitum est hujusmodi eleemosynas accipere, ut supra proximè ostensum est.

21 Quartò, dum text. determinat licere Prædicatoribus ab excommunicatis, & detinentibus alienas res eleemosynam recipere, fundat se in ratione illa, quia in prædicationibus, & confessionibus quasi gerunt causam, vel curam eorum, ad quos res ipsæ spectare noscuntur, videlicet secundum Hostien. *num. 2.* & Joan. Andr. *num. 3.* quia in prædicationibus, ostendunt res alienas ab eis illicitè occupari, & detineri, ac nisi restituant, pœnas æternas eis comminantur: & in confessionibus dicunt peccatum non remitti nisi restituatur ablatum, *c. Si res aliena, 14. quæst. 6. c. Cum in, §. 1. supra de usur.* quasi dicat: quamvis à detentoribus rerum alienarum non liceat eleemosynam recipere in detrimentum eorum, ad quos res ipsæ noscuntur pertinere, tamen quia Prædicatores, & Confessores suadent occupantibus illarum restitutionem; idcircò æquum est, ut de iisdem rebus recipiant eleemosynam quasi mercedem, & stipendium laborum, cùm gerant negocium eis utile: & hoc considerat glos. 4. *hic*, & Hostien. *num. 2. in verb. Quasi gerant:* dicunt enim Prædicatores hujusmodi posse accipere eleemosynas quasi negociorum gestores, quia illi, quorum res aguntur,
22 licitè ab occupatoribus sua recipere possunt. Et sic isti Prædicatores licitè ea recipiunt pro eleemosynis: & quamvis res non habeat effectum, sufficit ut ab initio negocium sit utiliter cœptum, *l. Sed an ultio, §. Is autem qui, ff. de negot. gestor.* potest agere ad sumptus, quos fecerit, ut ibi
23 dicitur. Idem notat Innoc. *circa finem*, dicens hoc casu Prædicatores, cùm sint negociorum gestores, posse vivere de rebus eorum, quorum negocia gerunt: subdit tamen in hoc eos agere contra jus civile, secundum quod non debent propria auctoritate recipere, ut *l. Extat, ff. quod met. caus.* Item quia non possunt hoc agere contradicente spoliato, ut *l. ult. C. de negot. gest.* Supradicta autem ratio, in qua text. se fundat, & considerationes Doctorum apertè demonstrant Prædicatores posse hujusmodi eleemosynas recipere etiamsi aliunde habeant sustentationem, quia non debent vivere de proprio, sed sumptibus eorum, quorum negotia utiliter gerunt.

Et hanc sententiam satis clarè amplectitur Anton. de Butr. *hic n. 17.* exponendo glos. *verb. Præsertim*, ait enim, [Glossa dicit optimè, nam si subest necessitas, licitum est recipere Prædicatoribus, & non Prædicatoribus: si non subest necessitas, est licitum Prædicatoribus, non
24 aliis.] Concludendo distingue. Aut quæritur an liceat eleemosynam accipere ab excommunicatis, & peccatoribus de rebus licitè acquisitis, aut de illicitè acquisitis, & restitutioni obnoxiis.

Primò casu non tantùm Prædicatores, sed etiam quicumque accipere possunt eleemosynam ab excommunicatis, & peccatoribus quantumcumque notoriis: nam ad eas tenentur omnes *cap. Non satis, in fin. 86. dist.* & sunt omnibus maximè suadendæ, ut ad pœnitentiam mereantur citiùs pervenire, *cap. Deinde, 56. dist.* secundum Innoc. *hic num. 1.* Hostien. *num. 2. in ver. Eleemosynas*, Henric. Boich. *col. 4. super, §. Prædicatores, vers. Si quæris utrum ab excommunicatis*, & Cardin. *num. 2.* licèt Host. *infra num. 5.* dicat nihil esse recipiendum ab excommunicato, nec cum eo communicandum in aliquo, nisi in casu à jure concesso, ut legitur, & notatur in *cap. Si verè 1. respons. & c. Cum desideres, §. 1. in fin. supr. eod.* & cum eo concordat Raymun. *hoc titulo §. Trigesimo nono super ver. Nomine ipsius*, dicens non licere accipere eleemosynam ab excommunicatis, nisi in casibus exceptis, scilicet in casu necessitatis, & similibus, quod tamen non credit esse restringendum ad extremam necessitatem, sed sufficere ad excusationem ut indigeat, & non possit commodè, & de facili habere necessaria aliunde. Et idem tecitat Joannes Friburg. *in summ. confess. hoc tit. quæst. 117.* incip. QUÆRO, *An liceat, &c.* & Asten. *lib. 7. tit. de personis communicat. cum excommun. art. 5. in princ.*

Sed hodiè cessant hujusmodi ambages, quia ex constitutione edita à Martino V. in Concil. Constantien. quæ incipit, *Ad evitanda*, licitum est cuilibet participare cum excommunicatis, non tantùm in temporalibus, sed etiam in spiritualibus, & Sacramentorum administrationibus, præter quam in duobus casibus, videlicet cùm excommunicati sunt publicè denunciati, aut notorii clericorum percussores, ut scripsi latissimè in *cap. 1. infra de schismat.* Unde ad hoc casus dumtaxat hodiè restringuntur Doctorum opiniones.

In secundò autem casu scilicet cùm res sunt illicitè ac- 25
quisitæ, & restitutioni obnoxiæ. Aut quæritur de non habentibus officium prædicandi, & istis non licet de prædictis rebus eleemosynam accipere, nisi ob necessitatem famis juxta textum in *cap. Discipulos, de consecrat. dist. 5.* & patet ex dictis supra *num. 18. & sequ.* de quo vide pleniùs per Henric. Boich. *in cap. Pervenit, dist. 1. vers. Aut quæritur de iniustè, & illicitè, supra de decimis, & in c. Ex eo, §. Cum igitur de pœnit. & remiss.* Aut quæ- 26
ritur de habentibus officium prædicandi, de quibus loquitur hoc capitulum. Et isti si aliunde non habeant sustentationem, absque dubio possunt eleemosynam accipere etiam de illicitè acquisitis, ut hic est casus, & in hoc conveniunt omnes. Si verò aliunde sustentationem habeant, tunc sunt opiniones Innoc. *num. 1.* dicit eleemosynas nominatim non esse recipiendas de illicitè quæsitis, & exponit verbum *Præsertim*, idest *tantum*, & hoc est tutius secundum Hostien. & alios supracit. *num. 3.* Contrarium tamen videtur verius in puncto juris, ut constat ex dictis *à n. 17.*

Quartò nota in eod. *§. Prædicatores*, secundum Abb. 27
in 4. notab. Sacerdotem licitè recipere aliquid eleemosynæ à pœnitente, etiam si illud sit injustè quæsitum, & subjectum restitutionis. Hoc ego intelligo cum duobus temperamentis. Primum est, ut sacerdos aliàs non valeat in eo loco sustentationem habere, prout intelligit Felin. *ver. Item nota quod audiens in confessione.* Et hoc si sequamur opinionem Innoc. de qua in præcedenti notabili: nam hæc littera sub ead. clausula determinat Prædicatores, & confessores. Sed de Prædicatoribus intelligitur in casu necessitatis tantùm, secundum Innoc. Ergo & in Confessoribus, ut utrumque determinabile uniformiter determinet, ad *l. Iam hoc iure, §. fin. ff. de vulgar. & pupillar. & l. final. Cod. de sent. cum similibus.*
Alterum est, ut hujusmodi eleemosynam accipiat extra 28
Sacramentum pœnitentiæ, alioquin si illam reciperet in ipso actu audiendi confessionem, non careret suspicione simoniæ, arg. *cap. Constitutus de transact. & l. Unica, ff. ad l. Iul. de ambitu.* Opus enim per se laudabile ratione temporis reprobatur, ne malignandi occasionem præbeat. Ideòque quamvis opus pietatis sit nummos in concham mittere pro sustentatione ministrorum, & manutentione luminarium Ecclesiæ; tamen id reprobatur tempore, quo baptizandus offertur, ne sacerdos, quod gratis accepit, pretio distrahere videatur, ut dicit text. in *cap. Emendari, 1. quæst. 1.* præsumitur enim simonia, ut ibi notat glos. 1. Hugo, Archid. & Doctores, & secundum communem intellectum habet locum ille tex. etiam in his,

quæ sponte offeruntur, quia in ipsa collatione Sacramenti nec sponte oblatum licet accipere.

29 Ultimò nota *in §. Si qui vero*, sex casus, in quibus percutiens clericum non incurrit sententiam Canonis, quos perstringit gloss. *in ver. De familia*, & unà cum aliis pluribus continentur in sequentibus carminibus positis ab Host. *num.* 12. videlicet, *Officium*, ut hic in textu, *& in cap. Universitatis §. laici, & cap. 3. respons. 1. & §. 1. supra eodem, Zelusque, ut hic & in cap. Veniens supra eodem*, & est simile *in l. Apud Labeonem §. Adicit ff. de iniur. Pater, Doctorumque propinquus*, de quibus similiter probatur hic. *Affectus scilicet matris, filiæ, sororis, & uxoris, cap. Si verò, supra eod. & inf. §. fin.* Dominus familiam corrigens, ut hic *Vis*, hic casus respicit inferentem vim *cap. 3. §. Si vero supra eod.* & enormitatibus se immiscentem, *cap. Perpendimus, & cap. Cùm non ab homine supra eod. Et correctio*, hic casus respicit levitatem reprehensibilem clericorum, & omnes casus qui ipsos incorrigibiles reddunt trina monitione præmissa, *c. Contingit, & cap. In audientia, supra eod. ludus, supra cap. 1. §. 1. in fin. Quisque sit exceptus*, scilicet à pœna Canonis. *Si sit moderamine septus*, idest nisi sit enormis excessus, & nisi in defendendo excedatur modus. Ita Host. qui eosdem casus latius explicat in summ. *hoc tit. §. quis possit sinc. §. Super illo autem canone*, & cum totidem verbis sequuntur hic Jo. Andr. *n.* 8. Butr. *n.* 23. Card. in hoc *§. Si quis vero n.* 3. Alios versus posuit Abbas antiquus, quos recitat Jo. Andr. *circa finem*.

Neque verò circa hoc aliquid novi statuit Concil. Triden. *in cap. 6. sess.* 23. quia decretum illud loquitur de privilegio fori, non autem de privilegio Canonis, ut sæpiùs fuit resolutum: unde percutiens Clericum carentem requisitis ibi præscriptis, incidit in sententiam Canonis ad eum modum, quo ante Concilium incidebat.

30 In glossas *in ver. de familia*, pondera hanc glos. prope fin. quæ notabiliter vult, ut Prælatis, & Magistris liceat subditos, & scholares etiam in sacris Ordinibus constituros leviter percutere sine incursu excommunicationis.

31 Et dictum glossæ efficaciter probatur in hoc *§. Si qui vero*: nam in princ. ubi textus loquitur de percutientibus ratione officii, quod in Ecclesia obtinent, ac de Clericis senioribus, qui zelo devotionis percutiunt Clericos turbantes divina officia, adjicit illa verba, *In minoribus Ordinibus constitutis*: nam membra honorabiliora, exce- 32
ptis gravioribus culpis, non sunt verberibus subjicienda, *c. Cum beatus 45. dist. glos. hic in ver. In minoribus*, & Host. *num.* 8. & similiter in fine ubi agit de correctione familiarium, & propinquorum, addit verba, inferiorum graduum: at verò in medio ubi agit de Prælatis, & Magistris, non restingit se ad Clericos in minoribus, seu inferiorum graduum, sed simpliciter loquitur de subditis, & scholaribus, innuens propterea licitum esse illos correctionis causa moderatè percutere, sive sint in minoribus, sive in sacris Ordinibus, & ita post glos. firmat Hostien. *num.* 8. *in ver. Prælationis*, dicens: [Isti scilicet Prælati, & Magistri etiam majores, & constituros in sacris leviter corrigere possunt,] allegat text. *in cap. Ea quæ supra de stat. Monach. cap. fin. de Regular. cap. Ut fama §. Laici, & cap. Ex tenore §. fin. supra eod.* & sequuntur Joan. Andr. *num.* 8. *vers. Et ibi*, & Magistris Butr. *num.* 22. Anchar. *num.* 6. Card. *in hoc §. Si qui verò num.* 3. *vers.* 33. & ibi Magistris, & Felin. *circa mod. vers. Secus à Prælato*,
vel a Magistro. Idem tenet glos. *in cap. 1. in ver. Et à Ma-* 33
gistris 23. q. 5. quæ propterea hinc infert majorem potestatem habere Magistrum in discipulum, quàm patrem in filium, quia Magistrum post sacrum Ordinem adhuc habet eum in potestate, ut hic, *& in cap. suprà eod.* sed patri datur potestas corrigendi filium quousque sacrum Ordinem receperit.

34 Glos. ultima ponderando illa verba *inferiorum graduum*, colligit à contrario patrem, qui correctionis causa verberat filium in sacris Ordinibus constitutum, incidere in sententiam Canonis: & in hoc glos. communiter approbatur, licet Barthol. Brixien. *in suis quæstionibus venerabilibus q.* 87. & quidam alii ex antiquis contrarium senserint, ut hic per Abb. *n.* 8. & scripsi pleniùs *in c. Indecorum n. 47. vers. Infertur secundo, supra de ætate, & qualit.*

35 Deinde glos. hinc deducit sacrum Ordinem liberare à patria potestate, quia liberat à servili, quòd plus est, *c. Si servus sciente 54. dist.* sed in hoc secundo dicto glos. communiter reprobatur, ut dixi *in d. c. Indecorum à n. 17. usque in fin.* ubi plenissimè disputavi hunc articulum, an Ordo sacer jus patriæ potestatis solvat.

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

Innocentius III. Patriarchæ Gradensi.

CAPUT XVI.

Olim tibi scripsisse recolimus, ut si Canonici Paduani, magistro G. Canonico Paduano præbendam, quæ tantùm residentibus de communi confertur, sicut uni ex aliis de communibus proventibus, & manualia beneficia non conferrent, tu eos ad id appellatione cessante compellere procurares. Quia verò quidam mandatum nostrum interpretari aliter quàm deceat, moliuntur, (cùm beneficia Principum sint interpretanda largissimè) nostrum aperiendum duximus intellectum, videlicet quòd præbendam, quæ tantùm residentibus in victu & vestitu de communi confertur, ipsi magistro G. plenè, sicut uni ex aliis residentibus, injunximus conferendam.

SUMMARIUM.

1 *Privilegiorum verba sunt interpretanda largissime. Declaratur n.* 15.
2 *Privilegium quandoque appellatur beneficium.*
3 *Beneficia Principum sunt latissime interpretanda, & num.* 12.
Declaratur n. 13. & 14.
4 *Beneficium in genere quid sit.*
5 *Beneficii appellatione an veniat privilegium, & rescriptum, & n.* 13.
6 *Beneficium strictè sumptum quid sit.*
7 *Privilegium quid.*
8 *Privilegio frustra impetratur, quod iure communi competit.*
9 *Rescriptum quid sit, & quid impetretur.*
10 *Rescripta contra ius elicita non valent.*
11 *Rescriptum quotuplex, & an beneficium, vel privilegium dici possit.*
12 *Principis liberalitatem temerarium est in diminutionem interpretari.*
13 *Beneficium Principis, quatenus concernit præiudicium tertii, ut privilegium debet strictè interpretari.*
14 *Verba etiam in beneficiis Principum tenacissimè observari debent.*
15 *Privilegia quatenus concernunt præiudicium concedentis, sunt latissimè interpretanda.*
16 *Verba generalia, & indefinita in præiudicium concedentis ad futura extenduntur.*

17 *Ec-*

17 *Ecclesia Romana non præsumitur in suo præiudicium voluisse quemquam privilegiare.*
18 *Privilegii verba in præiudicium tertii sunt strictè accipienda.*
19 *Nec extenduntur de casu ad casum, nec de persona ad personam, etiam ex maioritate rationis.*
20 *Recessus omnis à iure communi est odiosus.*
21 *Interpretatio in dubio fit pro iure communi, quando concurrit cum privilegio.*
22 *Privilegium recipit interpretationem passivam à iure communi.*
23 *Privilegia etiam contra tertium sunt latè interpretanda quatenus patitur verborum proprietas.*
24 *Privilegium etiam in præiudicium alterius debet latè interpretari, ut aliquid conferat.*
25 *Item favore divini cultus.*
26 *Privilegium contra legem communem debet strictissimè interpretari.*
27 *Secus si contra statutum, vel consuetudinem.*
28 *Rescripta ad lites sunt interpretanda strictissimè.*
29 *Lites sunt potius restringendæ, quàm ampliandæ.*
30 *Interpretatio fit contra eum, qui potuit legem apertius dicere.*
31 *Rescripta ad beneficia sunt ambitiosa, & strictissimè intelligenda.*
32 *Privilegia in dubiis recipiunt intellectum secundum intentionem concedentis.*
33 *Infamis est, qui rescriptum Principis astutè, vel malitiosè interpretatur.*
34 *Privilegii interpretatio pertinet ad Principem concedentem.*
35 *Citatio, vel præsentia partis an requiratur in modificatione, vel interpretatione privilegii.*
36 *Distributiones quotidianæ debentur privilegiato super fructibus in absentia percipiendis, si redditus omnes in his distributionibus consistant, usque ad num. 41.*
Intellectus huius c. ibid. & n. seqq.
37 *Canonia non datur sine præbenda.*
38 *Dispensatus super fructibus in absentia percipiendis habetur pro præsente, non autem pro interessente.*
39 *Papa non consuevit rescribere, ut Canonici absentes habeantur pro interessentibus.*
40 *Canonico ex iusta causa absenti debentur post Concilium Tridentinum duæ tertiæ partis quotidianarum distributionum, si nulli sint fructus à distributionibus distincti.*
41 *Manualia beneficia quæ dicantur, & n. 44.*
42 *Talis interest divinis officiis pro denario, qui non interesset pro Deo.*
43 *Canonicus, qui pro lucrandis quotidianis distributionibus interest Choro an simoniam committat.*
44 *Distributiones quotidianæ quæ sint, & quibus nominibus appellentur, & n. 48.*
45 *Distributiones quotidianæ an dicantur redditus illi, qui in fine anni dividuntur pro rata servitii cuiusque horæ, & n. seqq. usque in fin.*
47 *Seminario non est contribuendum ex distributionibus quotidianis, & n. 64.*
48 *Fructuum appellatione non veniunt quotidianæ distributiones.*
49 *Divisio proventuum in fine anni fit gratia commodioris solutionis.*
50 *Distributiones quotidianas non lucrantur absentes studiorum causa, nec valet contraria consuetudo.*
51 *Et quid si nulli sint fructus à distributionibus distincti.*
52 *Et quid post Concilium Tridentinum.*
53 *Distributiones duplices an debeantur obtinenti in eadem Ecclesia dignitatem cum Canonicatu.*
54 *Decimæ Papales, & spolia an deducantur ex distributionibus quotidianis.*
55 *Et quid si redditus omnes in distributionibus consistant.*
56 *Consuetudine, vel Constitutione Ecclesia an possit induci, ut divinis interessentes non lucrentur quotidianas distributiones.*
57 *Constitutio Ecclesiæ ut absentes per quinquaginta vices amittant integras distributiones quotidianas, an valeat.*
58 *Distributiones quotidianæ ad quem finem institutæ fuerint.*
59 *Inducta ad augmentum divini cultus non debent operari diminutionem.*
60 *Distributiones quotidianæ, in quibus universi redditus consistunt, in materia favorabili, & privilegiata succedunt in locum præbendæ.*
61 *Secus in materia odiosa, & restringibili.*
62 *Fidei professionem non emittentes an perdant distributiones quotidianas, in quibus universi redditus consistunt.*
63 *Dispositio partim favorabilis, & partim odiosa restringi debet quatenus præiudicat tertio, vel cultui divino.*
64 *Seminario non est contribuendum ex quotidianis distributionibus, etiamsi dividantur in fine anni, & in illis universi Capituli redditus consistant.*

OLim. Verba privilegiorum sunt interpretanda largissimè. Hoc dicit secundum Jo. Andr. Card. & Ancharan. vel secundum alium intellectum. Verba privilegiorum quæ consonant juri communi, ut beneficia, latissimè sunt interpretanda. Dividitur in duas partes. Primò ponit mandatum. Secundò ipsius interpretationem, & ejus causam. Secunda ibi, *quia vero.* 1

Nota primò privilegium appellari beneficium, ut patet ibi, *cum beneficia*; & signa textum contra nonnullos tacito nomine hic relatos à Joan. Andr. *num.* 9. qui reprehendunt glossas, quæ privilegia contra jus concessa vocant beneficia, dicentes beneficia propriè esse liberalitates, & gratias præter jus, pro quibus facit *c. Cum dilecti de donat.* ubi ponuntur eademmet verba, quæ habentur hic in vers. *Cum beneficia*, & tamen textus ibi loquitur de donatione gratuita, sed glossæ prædictæ, ut inquit Joan. Andr. defenduntur per hunc textum, & per Decretalem *Ordinarii* §. *Si vero de offic. Ordin. in 6.* ubi dispensatio super pluralitate dicitur beneficium: ad idem textus *in cap. Quia circa de privileg.* ubi exemptio à solutione decimarum Episcopalium similiter beneficium appellatur. 2

Secundò nota ex littera beneficia Principum esse latissimè interpretanda, concordat *dict. cap. Cum dilecti in fin. cap. Per tuas de donat. & l. fin. ff. de Constit. Princip.* cum aliis hic allegatis in glos. *ultim.* de hoc notatur *in cap. Causam infra eod.* secundum Innocentium. 3

Sed pro pleniori doctrina dicendum est secundum Doctores, præsertim Jo. Andr. *num.* 9. Butr. & Abbat. *num.* 7. beneficium esse nomen generis: & hoc modo nihil est aliud beneficium, quàm benevola actio tribuens gaudium capientibus, ut diffinitur *in tit. In quib. caus. feud. amitt. vers. Beneficium in usib. feudor.* & notat Jo. Andr. *in cap. Ad aures de pœnit.* & DD. hic Beneficium ut genus est, dividitur in beneficium propriè sumptum, & sic assumit nomen speciei, sicut de arrogatione, & adoptione dicitur *in l. 3. ff. de iurisdict. omn. iudic. & in l. 1. ff. de adoption.* Item dividitur in privilegium, & in rescriptum: & secundum hoc, omne privilegium, & rescriptum potest appellari beneficium, sed non è converso. Si beneficium accipiatur ut species, & sic in strictiori significatione, aliud est beneficium, aliud privilegium, & aliud rescriptum: nam beneficium est actio benevola præter jus, secundum Jo. Andr. *ubi supra:* unde donatio beneficium dicitur in prælleg. *c. Cum dilecti de donat.* Vel secundum Abb. *n.* 7. beneficium dicitur liberalitas quædam, seu gratia concessa sine alterius præjudicio præter jus commune; & in idem redit quod ait Butr. *d. n.* 7. videlicet beneficium strictè accipiendo esse quando aliquid conceditur ex largitate concedentis, non ad præjudicium alterius, vel juris, sed ad præjudicium concedentis tantùm. 4 5 6

Privilegium dicitur lex privata, *cap. Privilegium 3. dist. c. Abbate infra eod. cum concord.* & dicitur jus privatum, vel singulare, quia est contra jus commune, *l. Ius singulare ff. de legib. l. 1. in fine ff. ad municip.* quapropter ubi scriptum est jus commune, à quo princeps aliquem eximit, illud est privilegium propriè; & dicitur actio bona contra jus, secundum Jo. Andr. *num.* 10. & ita sumitur *supra de pri-* 7

8 *Privileg. per totum*. Ideòque dici ſolet, quod jure communi competit, fruſtra per privilegium impetratur, *l. 1. C. de theſaur. lib.* 10.

9 Reſcriptum ſecundum Joan. Andr. *num.* 11. dicitur bona factio ſecundum jus; & ſic ſumitur *ſupra*, *de reſcript.*
10 *& C. de diverſ. reſcr. in rubro*, *& nigro*: impetratur enim ad juris obſervantiam, ut impetranti fiat juſtitia, & ideò dicit lex canonizata, non valere reſcripta, contra jus elicita, *cap. Reſcripta*, 25. *quæſt.* 2. plenè Oldrad. *conſ.* 326. *Quod articuli*, *num.* 1. *in fine*, *verſic. Cum etiam ſit*
11 *legale*. Item reſcriptum ſecundum Anton. de Butr. *num.* 7. eſt in duplici differentia: quandoque enim datur ad lites, & hoc poteſt appellari beneficium, ſed certo reſpectu poteſt dici privilegium, quia ſcilicet emanat in præjudicium poteſtatis ordinariæ: quandoque datur reſcriptum ad beneficia, & tunc poteſt ſimiliter dici beneficium, ſed certo reſpectu privilegium, quia emanat ad poteſtatem Ordinarii adimendam.

12 Quibus præhabitis, cùm quæritur qualis interpretatio in prædictis facienda ſit, conclude beneficium ſtrictè ſumptum, & prout eſt ſpecies, eſſe largiſſimè interpretandum, ut in juribus hic allegatis in gloſ. ultima: nam temerarium eſt, & abſurdum liberalitatem Principis in diminutionem velle interpretari, ut *l. Hac ſaluberrima*, *C. de agen. in reb. lib.* 12. & ita præter DD. hic, reſpondit Oldrad. *conſil.* 300. *in princip.* incipien. *Factum tale eſt*, Magiſtro, ubi hoc extendit pluribus modis, Abb. *conſil.* 101. *in quæſt. in fin. num.* 11. *l.* 1. Anchar. *conſ.* 245. *Pro clariori*, *in princip. & num.* 3. Alex. *conſil.* 160. *Viſo themate*, *num.* 3. *verſ. Secundo præſuppono*, *lib.* 2.

13 Non me latet multos ex Doctoribus hoc limitare, ut non procedat quando beneficium Principis redundaret in præjudicium tertii, ut in ſpecie Oldrad. *conſil.* 50. *Gratia*, *in fine*, *verſ. Non obſtat*, Anchar. *conſil.* 161. *Viſo diligenter*, *in princip.* Joan. de Imola *conſil.* 121. *n.* 2. Jaſon multa cumulans in *l. fin. num.* 19. *& ſeq. ff. d. Conſtit. Princip.* Alexand. *conſil.* 215. *Non obſtat*, *num.* 4. *& ſeq. verſ. Item licet*, *lib.* 7. & Anton. de Butr. *hic num.* 7. *verſ. Modo ſi quæritur*, ubi dicit beneficium Principis eſſe latè interpretandum, quando non præjudicat alteri, nec privat legem, ſed ſolum concernit præjudicium concedentis. Imò incertus Author poſt regulas Socini *reg.* 1. ponit hanc regulam, videlicet: Beneficium principis in præjudicium tertii ſtrictè interpretandum, eamque ampliat ſex modis, & limitat decem. Sed tamen Doctores citati, & paſſim alii, qui ſic loquuntur, accipiunt beneficium non ſtrictè, prout eſt benevola actio præter jus, & conceditur non ad præjudicium alterius, vel juris, ſed ad præjudicium concedentis tantùm, ut idemmet Butr. fatetur *d. num.* 7. *verſic. Tamen ſtrictè loquendo*, & dictum eſt ſupra *num.* 6. ſed uſurpant nomen beneficii in latiori ſignificatione pro privilegio, vel reſcripto: & ita etiam intelligi debet Butr. dum loquitur de beneficio, quod privat legem: hoc enim non congruit beneficio ſtrictè ſumpto, ſed prout ſonat privilegium: quod ut idem Butr. dixerat paulò ante, eſt quod conceditur contra legem, & privat legem: nam ſecundum aliquos di-
14 ctum eſt privilegium quaſi privans legem. Itaque ſtatuitur generalis concluſio ut in beneficiu ſtrictè ſumpto latiſſimè ſit interpretandum, ita tamen ut verba tenaciſſime obſerventur, & concurrant alia, quæ ponit Ludovic. Roman. *in conſil.* 89. *Viſis iis*, *num.* 4.

15 In privilegiis verò diſtingue ſecundum Doctores. Aut agitur de præjudicio ſolius concedentis; & contra eum ſit latiſſima interpretatio text. eſt in *cap. Quia circa*, *de privil.* ubi gloſſ. *final.* reddens rationem, ideò, inquit, in privilegiis contra dantem ſit interpretatio, ne excogitata fraude ſuæ obviet liberalitati, *cap.* 1. 16. *quæſt.* 2. *l. Si quis argentum*, §. *final. Cod. de donat.* & ita tenet Feder. de Sen. *conſ.* 61. *num.* 2. *verſ. Non obſtat*, Abb. *conſ.* 70. *Id de iure*, *in fin. lib.* 2. Alexand. *conſil.* 110. *Adeo gravis*, *num.* 10. *verſ. Quia privilegium*, *lib.* 6. &
16 DD. *hic*: Et propterea in præjudicium concedentis verba generalia, & indefinitè prolata ad futura extenduntur, ut eſt caſus in *dict. cap. Quia circa*, & ibi notat gloſ. *ultim.* & Calderin. *conſ.* 527. *circa fin. aliàs* 12. *de privil:*
17 & Guido Papa *deciſ.* 489. Fallit in privilegio conceſſo ab Eccleſia Romana, quæ in ſui præjudicium non præſumitur voluiſſe quemquam privilegiare, text. eſt in *cap. Cum inſtantia*, cum ſua gloſſa *in ver. non credimus*, *de cenſib.* quem ad hoc dicit notabilem Ludov. Roman. *conſil.* 498. *In caſu*, *num.* 8. *verſic. Quinta ratio*.

Aut agitur de præjudicio tertii, vel juris communis, 18
& fit ſtricta interpretatio, *cap. Relatum*, *de praben. & cap. Archidiaconum Florentinum*, 83. *diſt.* *nel.* gloſſ. ult. & DD. *hic*, Roman. *conſil.* 180. *Si admittimus*, *in fin.* Alexand. *d. conſil.* 110. *num.* 10. *& ſeqq. lib.* 6. verba enim privilegiorum ſecundum Innoc. ita ſunt interpretanda, ut non trahantur ad iniquum gravamen alterius, *l. Ex facto*, *ff. de vulg. & pupil.* & ut inquit Oldrad. *conſ.* 168. *Quæſtio eſt*, *in princip. num.* 1. *verſ. Sed in contrarium*. privilegium civiliter, & temperatè eſt intelligendum, ita ut quantò minus fieri poſſit, juri alieno præjudicet.

Quòd adeo verum eſt, ut neque ex identitate, imò 19
neque ex majoritate rationis privilegium extendatur de caſu ad caſum; & eſt communis opinio, ut teſtatur incertus Author poſt regulas Socini *reg.* 8. Privilegia debent ſtrictè interpretari in prima ampliatione; nec de perſona ad perſonam ſecundum Anton. de Butr. *in cap. Sanè*, *de privil.* & Bald. *in l.* 1. *in princ. ff. de legib.* Gemin. *in cap. Ne aliqui*, *in* 4. *notab. de privileg. in* 6.

Alia ratio hujus concluſionis eſt, quia omnis receſſus 20
à jure communi eſt odioſus, *cap.* 1. *&* 2. *de fil. Presbyter. lib.* 6. *cap. Quod dilectio*, *de conſangu. & affin* Abb. *hic*
num. 3. Quare in dubio ſit interpretatio pro jure commu- 21
ni, quando concurrit cum privilegio, ut per Feder. de Sen. *conſ.* 256. *circa med. verſ. Item quando ius commune*:
nam privilegium recipit interpretationem a jure com- 22
muni, & debet interpretari, ut minus lædat jus commune, quam fieri poſſit, *cap.* 1. & ibi DD. *de reſcript.* § *Numquid*, ubi Gemin. *in* 1. *notab. de privileg. lib.* 6. *l. Si quando*, ubi Bart. & alii, *Cod. de inoff. teſtament. cap. Dudum*, ubi Anton. de Butr. *de donat.* Aret. *conſ.* 163. *Diligenter*, *col. fin.*

Declaratur nunc ſupradicta concluſio, ut procedat in 23
dubio; ſecus ſi verba privilegii ſint clara, quia tunc fit lata interpretatio etiam in præjudicium tertii, quatenus patitur verborum proprietas, ita declarat Dec. *conſil.* 113. *Viſo tenore*, *num.* 6. *verſ. Et ideo*, & ſentit Abb. *hic num.* 4. *verſ. Et ex hoc*, ubi dicit privilegium contra jus commune debere largiſſimè interpretari, ubi verba hoc patiuntur: & probatur hic ſecundum intellectum eorum, qui dicunt Papam hic voluiſſe providere Canonico contra jus commune; ſed conſtare de illius intentione, quia mandavit eidem provideri ſicut uni ex aliis reſidentibus.

Declaratur ſecundo, ut procedat dummodo privile- 24
gium aliquid conferat; aliàs enim ſit lata interpretatio, etiamſi agatur de alterius præjudicio, ne privilegium ſit inutile, *cap. Paſtoralis*, *de privil* text. *in cap. In his*, qui quotidie ad hoc ſolet à Doctoribus allegari, *eodem tit. l. Quod vero*, *ff. de legib.* Oldrad. *d. conſ.* 268. *num.* 1. *verſ. Sed in contrarium*.

Declaratur tertiò, ut non procedat favore cultus divi- 25
ni, quia tunc in privilegiis ſit lata interpretatio etiam in præjudicium tertii, ut per Calder. *conſ.* 422. *aliàs* 6. *de privileg.* quod eſt Petri de Anchar. & Gaſpar. Calder.

Supradictam diſtinctionem in effectu poſuit hic breviter Jo. And. *num.* 10. *verſ. In iſto procedit*: ait enim, contra concedentem eſſe largè interpretandum; contra alios, quorum jus læditur, ſtrictè, dummodo tamen privilegium aliquid conferat, & à verbis non recedamus.

Sed Anton. de Butr. *hic num.* 7. diſtinguit ſic: Aut privi- 26
legium privat legem communem, & ſemper debet ſtrictiſſimè interpretari, *cap. Privilegia* 3. *diſtinct. cap.* 1. *de*
reſcript. Aut privat legem privatam, id eſt conſuetudinem, 27
vel ſtatutum; & tunc latiſſimè debet interpretari, ut hic probatur ſecundum intellectum eorum qui dicunt in hac Decretali fuiſſe impetratum privilegium de percipiendis fructibus à Canonico præſente, quia obſtabat aliquod ſtatutum, puta primæ reſidentiæ, vel ordinum, ne prædicta perciperentur: qui intellectus magis placet Joan. And. *hic num.* 8. *in gloſ.* 1. & pro eo facit littera ibi, *aliis reſidentibus*.

Sed primum membrum hujus diſtinctionis videtur intelligendum in præjudicium tertii, non autem in præjudicium

eium concedentis , contra quem fit lata interpretatio
etiamsi privilegium privet legem communem ; ut in dict.
cap. Quia circa de privileg. & latius dictum est suprà.
28 Denique in rescriptis ad lites planum est fieri strictissi-
29 mam interpretationem, cap. Sedes, de rescript. Tum quia
præjudicant ordinariæ potestati, præbentque materiam li-
tigandi, & ideò sunt odiosa, cùm lites sint potius restrin-
gendæ, quàm ampliandæ, cap. Nonnulli, & cap. fin. eod. t. t.
30 Tum quia consueverunt impetrantes illis abuti, ut in d.
cap. fin. tum demum, quia imputandum est illi, qui potuit
legem apertius dicere, cap. Contra eum, de reg. iur. lib. 6.
& ita concludit hic glos. fin. Hostien. num. 5. Jo. Andr. in
fin. Butr. num. 7. vers. in rescriptis ad lites, Abb. num. 7.
vers. Sed si datur ad lites, & alii communiter. Et idem
dicendum in rescriptis ad beneficia, quia sunt ambitiosa,
& præjudicant ordinariæ potestati ; & ideò fit in eis stri-
31 ctissima interpretatio secundum Abb. in fin. imò fortius
in eis, quia agitur de majori præjuditio, cap. Quamvis,
de preben. in 6. ut per Butr. ubi supra ; & de materia vide
glos. in cap. Licèt, de transact. & Legistas in l. Si quando,
C. de inoff. testam.
32 Tertiò nota ibi, nostrum aperiendum duximus intelle-
ctum, privilegia in dubiis recipere intellectum secundum
intentionem concedentis, c. Dilecta, infra eod. c. Manda-
tum, & seq. de rescript. & l. Neratius, ff. de reg. iur. Innoc.
33 hic in ver. Intellectum : qui verò rescriptum Principis astu-
tè, vel malitiosè interpretatur, infamis est, ut inquit glos.
nostra in verb. Aliter quam doceat ; & est expressum in l. 2.
ibi, Infamiæ notam subituro, eo quod vel astutè eam inter-
pretari voluerit, &c. C. de legib.
34 Quartò nota in eod. vers. interpretationem privilegii
pertinere ad Principem concedentem, concordat cap. Cum
venissent, de iudic. Et est ratio, quia ejus est interpretari,
cujus est concedere, c. Inter alia, supra tit. prox. c. Sicut,
§. Ex his, 11. q. 1. l. fin. C. de legib. glos. 1. & DD. in d. c. Cum
venissent, Hostiens. hic num. 5. in ver. Aperiendum, & Abb.
num. 2.
35 Hanc autem interpretationem potest Princeps facere
etiam parte absente, ut hic. Sed circa hoc Innocentius di-
stinguit inter modificationem, & interpretationem, nam
modificatio est cùm aliquid detrahitur privilegio : & hæc
fieri debet præsentibus partibus, ut in c. Nuper, de decim.
posset tamen Papa etiam in absentia partium hanc modi-
ficationem facere; interpretatio verò, nempè ubi Princeps
respondet de intentione sua, siquidem fiat extrajudiciali-
ter, non est necesse ut partes sint præsentes, sed talis inter-
pretatio obest partibus etiam absentibus, & non vocatis,
ita ut ad ejusmodi interpretationem servandam cogantur,
ut hic patet ; & talis dicitur propriè declaratio, l. Heredes
palam, §. 1. ff. de Testam. ad hoc c. Cum tibi, & c. Dilecto,
infra eod. Si autem fiat in forma judicii, tunc sive Prin-
ceps declaret secundum proprietatem verborum, sive ali-
ter, hæc declaratio fieri debet parte præsente, vel citata,
ut supra, cap. prox. & latiùs hic per Innocen. num. 1. Hu-
stiens. num. 5. vers. Sed contra, Anton. de Butr. num. 5.
vers. Est etiam dare interpretationem, & Abb. num. 2. vers.
Secundo collige.
De multiplici autem interpretatione, quàm hic prose-
quitur Innoc. scripsi latissimè in cap. fin. de Constit. & in
d. cap. Cum venissent, de iudic. post gloss. in cap. 1. in ver.
Interpretatus, de postulat. Prælator. & glossam juris civi-
lis in l. Si de interpretatione, ff. de legib. & Cardin. in cap.
Cum dilectus, de consuetud.
36 Quintò nota privilegiato super fructibus præbendæ in
absentia percipiendis deberi etiam manualia beneficia,
seu distributiones quotidianas, si in Ecclesia nulli alii sint
fructus à quotidianis distributionibus distincti, sed red-
ditus omnes in his distributionibus consistant, prout erat
in casu hujus Decretalis, ponderando litteram ibi, de com-
munibus, & in fine ibi, de communi, quæ innuit Canoni-
cos habuisse omnia communia, ut accuratè observat Ho-
stiens. num. 1. in ver. Residentibus, & ver. De communibus,
& fusiùs infra num. 3. & Joan. Andr. num. 1. in fine in eod.
ver.
Hujus conclusionis duplex est ratio. Altera quia in il-
lis Ecclesiis, ubi nulli alii sunt redditus, quam hujusmo-
di manualia, seu distributiones quotidianæ, si privilegia-
tus illas non perciperet, privilegium esset prorsus inutile,
contra text. in cap. In his de privil. & cap. Si Papa, eodem
tit. lib. 6. & fusiùs dictum est supra num. 24. quam ratio-
nem assignant Hostiens. & Joan. Andr. ubi supra. Altera 37
ratio est, quia non datur Canonia sine præbenda, cap.
Relatum, & cap. Dilectus, il primo, de preben. & ideò in
illis Ecclesiis, ubi non sunt præbendæ distinctæ, seu fru-
ctus, ut vocant, grossi, distributiones quotidianæ succe-
dunt in locum præbendæ : quam rationem cum prima per
Hostien. adducta ponit gloss. penult. vers. Et ad hoc facit,
& vers. Sed quid dicis, in cap. unico, de Cler. non residen.
lib. 6. quam ibi sequuntur Gemin. §. Qui vero, num. 14.
Franc. num. 8. & cæteri omnes, & scripsi latius in cap. Li-
cet, num. 124. post glos. ibi, supra de preben.
Itaque in Ecclesia, de qua agitur in hac Decretali, red-
ditus omnes consistebant in his manualibus beneficiis :
alioquin si diceremus in illa fuisse fructus præbendæ à
quotidianis distributionibus distinctos, hæc Decretalis es-
set sine ratione.
Et, ut verbis Hostien. utar num. 2. vers. Etsi de talibus,
quærenti cur Papa concesserit hujusmodi manualia à fru-
ctibus distincta Canonico privilegiato super fructibus in
absentia percipiendi, non possum respondere, nisi quia
ita placuit, ut cap. In memoriam, 19. distinct. & Institut.
de iure natur. §. Sed & quod Principi, sequitur Joan. And.
num. 2. idest, non debuit Papa sic interpretari, ut explicat
Butr. num. 6. vers. Videtis : nam cùm distributiones quo-
tidianæ, ubi sunt fructus distincti, non dentur his qui in
servitio Episcopi, vel etiam Papæ sunt, nec Theologiæ
studentibus, ut cap. De cætero, cap. Cum dilectus, & cap.
Ad audientiam, de Cler. non residen. & cap. Licet, de Præ-
ben. per quam durum esset, ut Papa illas concessisset huic
Canonico, & ita esset pro ratione voluntas. Adde quod 38
generaliter dispensatus super fructibus in absentia perci-
piendis, percipere debet fructus præbendæ tantùm, non
autem distributiones quotidianas, ut est text. in dict. cap.
Licet, de præben. secundum intellectum Abb. & aliorum,
ibi dixi in princ. Rationem reddit glos. in cap. unico, in
ver. Adfuerint, de Cler. non residen. lib. 6. & Joan. Andr.
hic num. 5. in ver. Plenè, quia dispensatio hæc facit ut Ca-
nonicus reputetur pro præsente, non autem pro interes-
sente divinis officiis : sed si præsens esset, & officiis non
interesset, has distributiones non perciperet, ut in d. cap.
unico. Ergo nec dispensationis vigore percipiet ; & quam- 39
vis secus esset si diceretur in gratia, ut reciperet, ac si
præsens esset, & divinis officiis interesset : tamen subdit
glossa se numquam vidisse talem formam ab Apostolica
Sede emanasse. Nec eam formam observabit Papa inter-
minis hujus Decretalis, sed simpliciter rescripsit, ut Ca-
nonico Paduano daretur præbenda, quæ tantum residen-
tibus de communi confertur : unde dicendum est in ea
Ecclesia non fuisse corpus præbendæ distinctum, sed om-
nia constitisse in quotidianis distributionibus : quomodo
Decretalis fulcitur optima ratione, & vitantur omnia
contraria. Et hunc esse verum intellectum hujus textus
affirmat, & pluribus comprobat Hostien. num. 3. Joan.
Andr. num. 2. quos referunt, & sequuntur glos. pragm.
sanct. tit. Quo tempore quisque debet esse in Choro, §. Iubet,
in ver. Distributiones, & Paris. cons. 32. num. 7. lib. 4. de
quo vide quod scripsi in eod. cap. Licet in 2. membro prin-
cipali, in 1. fallentia, num. 124. & seq. de praben.
Itaque inspecta juris communis dispositione, Canonici 40
privilegiati super fructibus in absentia percipiendis lu-
crantur sine diminutione hujusmodi distributiones, ut
hic patet in fine ibi, plenè sicut unus ex aliis residentibus.
Verùm post Concilium Trident. quod in cap. 31. sess. 21.
jubet converti tertiam partem fructuum in distributiones
quotidianas, sic absentes percipere debent tantummodo
duas tertias illarum partes, amissa alia tertia, quæ inser-
vientibus accrescit, ut fusius ostendi in cap. De cætero,
à num. 29. usque in fin. de Cler. non residen. & in dict. cap.
Licet, num. 126. de preben.
Ultimò nota manualia beneficia esse proventus illos, 41
qui dietim dividuntur inter eos, qui divinis officiis in-
tersunt, ut per gloss. 2. Innoc. & Joan. Andr. in ver. Et
manualia ; & sic appellantur ; qui traduntur de manu in 42
manum illis tantùm, qui singulis diebus, & horis perso-
naliter intersunt, sicut fit pluribus in locis, ut melius Ec-
clesiæ serviatur ; quia talis interest pro denario, qui non
in-

interesset pro Deo, ut verbis Hostien. utar *hic n.2.in eod.ver.*
43 *Et manualia*: qui propterea etiam concludit sic interessen-
tes non committere quidem simoniam veram, cùm nulla
pactio, nulla conditio expressa intercedat, sed tamen gravi-
ter peccare, & committere simoniam mentalem, pro qua
sufficit sine dispensatione aliqua per solam pœnitentiam suo
satisfacere Creatori, de quo dic ot legitur, & notatur *in c.
Tua nos, & c.fin.supra de simon.*
44 Itaque Papa hic appellat manualia beneficia distributio-
nes quotidianas, quæ scilicet Canonici quotidie pro diur-
nis, & nocturnis horis distribuuntur sine fraude; quæ sunt
verba Extravagan. *Cum nonnulla, la prima*, §. *Præterea de
prebend.* quæ etiam alibi vocantur victualia, ut *in cap.
De cætero, supra de Cler. non residen.* & utriusque nuncu-
pationis meminit text. *in cap.unico, eod.tit. lib.6. ibi, distribu-
tiones quotidianas, quæ alias manualia beneficia, seu victua-
lia nuncupantur.*
45 QUÆRO, An proventus, qui in fine anni dividuntur
inter eos tantùm, qui divinis officiis interfuerunt pro rata
servitii cujusque horæ, sint verè, & propriè distributiones
quotidianæ, ita ut propterea ex illis non sit contribuendum
Seminario erecto juxta formam Concilii Tridentini in
cap.18.sess.23.
46 Hic casus contingit in prima Congregatione Concilii, cui
ego interfui ut Secretarius die 20. Aprilis 1613. in Collegiata
Ecclesia Aquavivæ Barensis Diœcesis, in qua non sunt præ-
bendæ distinctæ, sed redditus omnes dividuntur non quo-
sidiè, sed in fine anni inter Canonicos, habito tamen
respectu ad servitium quotidianum cujusque horæ, ita ut
qui minus Ecclesiæ in Choro inservierit, minus percipiat.
Et orta controversia inter Archiepiscopum Barensem,
& Capitulum prædictæ Ecclesiæ, an ex redditibus, & pro-
ventibus hujusmodi esset contribuendum Seminario ad
præscriptum *dict. cap.18.sess.23.* emanavit propositum du-
biom.
47 Pro cujus solutione supponendum est ex distributionibus
quotidianis non esse contribuendum Seminario, quia
Concilium *in eod. cap. 18. in vers. Et quia ad Collegii fabri-
48 cam*, jubet detrahi portionem Seminario applicandam ex
fructibus integris mensæ Episcopalis, & Capituli, Digni-
tatum, Canonicatuum, & beneficiorum quorumcum-
que, fructuum autem appellatione non veniunt distribu-
tiones quotidianæ, ut probatur *in cap. unico, de Cler. non
resid. lib.6. in cap. fin. §. in illis, de concess. preben. eod.lib.
& in cap. Licet*, & ibi dixi *in 1. notab. supra de preben.* &
decidit Cassador. *decis.1. de Cler. non resid.* unde ex his
distributionibus quotidianis non esse contribuendum Se-
minario sæpius respondit Sac. Congreg. Concilii, & con-
suluit Mandos. *cons.15.* quem recentiores communiter po-
steà sequuti sunt.
49 Quibus præhabitis verius videtur, proventus, seu red-
ditus, de quibus agitur, esse verè, & propriè distributio-
nes quotidianas; quia tametsi dividantur in fine anni,
hoc tamen fit gratia commodioris solutionis: & cùm di-
vidantur inter eos tantùm, qui divinis intersunt pro rata
servitii diurni, & absentes nihil percipiant: hinc necessa-
rio concluditur, ut sint quotidianæ, text. est in Extravag.
Postulasti, Io.XXII. vers. Licet autem de preben. cui non
adversatur Extravag. *Cum nonnulla la prima*, §. *Præterea
de preben.* ut probavi *in cap. Licet num.20. eod.tit.* & ita
firmat Rot. apud Achil. *decis. unica, de distribut.* & Capu-
taq. *decis.29.part.2.* & in individuo redditus hujus Ecclesiæ
Aquavivæ esse distributiones quotidianas, non obstante
quod dividantur in fine anni, decidit Rota coram Cardin.
Seraph. *decis.1141. num.2.*
Nec relevat responsio Archipresbyteri, quod Rota in-
tellexerit de relictis incertis, qui dietim distribuuntur;
imò enim decisio Seraph. loquitur apertè de illis redditibus,
qui dividuntur in fine anni, & sic de certis, ut *in vers. Ne-
que obstare quod non videantur, &c.* Et pro hac parte etiam
resolvit Sac. Congregatio, licèt una tantùm parte infor-
mante, ut in litteris, ad Archiepiscopum datis: unde in
hoc non videtur ulterius immorandum, cùm pro Capitu-
lo extet decisio Rotæ, & resolutio Sacræ Congregatio-
nis.
Tantùm superest, ut respondeatur ad objecta, quæ fiunt
pro Seminario.
50 Opponitur enim primò, quod emolumenta prædicta
percipi consueverunt in absentia ab Archipresbytero, &
alias jussu Sac. Congregat. Episcoporum assignata fuerunt
cuidam Canonico studiorum causa absenti: ergo non sunt
distributiones quotidianæ, quas non lucrantur absentes ex
prædicta causa, *cap. Postulasti*, §. *Licèt autem, & cap.
Cum nonnulla il primo*, §. *Præterea de preben.* in Extra-
vag. *commun.* nec valet contraria consuetudo, *cap. unico de
Cler. non residen. lib.6.*
At respondetur adversus Archipresbyterum extare deci-
sionem Seraphin. *supra cit.* qua resolutum fuit, et non
esse dandum mandatum de manutenendo in perceptione
prædictorum emolumentorum in absentia, quia cùm sint
distributiones quotidianæ, resistit jus, & decretum Concilii
Tridentini *in cap.12.sess.24.*
Quo verò ad Canonicum, respondetur idcircò fuisse illi 51
assignata emolumenta, quia in his omnes redditus Capi-
tuli consistunt: quo casu ex juris communis dispositione
debentur sine diminutione Canonicis absentibus studio-
rum causa, quia succedunt in locum præbendæ, ne alio-
quin detur Canonia sine præbenda, & privilegium sit elu-
sorium: ita tenet glos. communiter approbata *in d.cap. Li-
cet in ver. Distributiones, vers. Sed quid dices, de preb.* &
latius ostensum est supra *in 5. notab.* Et hoc casu cùm scili- 52
cet universi Capituli redditus quotidianis distributionibus
constant, Sac. Congregatio consuevit rescribere, ot Ca-
nonicis ex legitima causa absentibus assignentur duæ tertiæ
illarum partes, amissa alia tertia, quæ inservientibus accre-
scit, propter decretum Concilii *cap.3. sess.21.* ut scripsi *in
d. cap. De cætero in fin. de Cler. non residen.*
Opponitur secundò, Archipresbyter dum interest divi- 53
nis, percipit duas partes horum proventuum: ergo non
sunt distributiones quotidianæ, quæ non debentur dupli-
catæ eidem personæ ratione duorum officiorum, non
enim magis præsens est qui simul Archipresbyter, & Ca-
nonicus est, quam qui solus Canonicus, *cap. Cum olim,
de re iudic.*
Sed objectum tollitur, quia secundum magis commu-
nem Canonistarum opinionem obtinenti in eadem Eccle-
sia dignitatem cum Canonicatu debentur duplices distribu-
tiones, quam sequuti sunt Joan. Andr. Abb. & Felin. *in d.
cap. Cum olim*: & de communi testatur Covarr. *lib.3. va-
riar. resol. cap.13. num.6.* & ita respondit Sac. Congreg. in
causa Alberti Luti Archipresbyteri, & Canonici Metropo-
litanæ Ecclesiæ Senensis die 7. Maii 1602.
Opponitur tertiò, quòd cùm ex prædictis proventibus 54
deducantur onera spoliorum, & decimarum Papalium,
hinc etiam videtur inferri, ut non sint quotidianæ distribu-
tiones, quæ hujusmodi oneribus non sunt obnoxiæ, d.
Extravag. *Postulasti*, §. *Licet autem, de preben.* Gemin.
cons.58. num.18. Mantica *cons.2. per tot. lib.1.* Ferrett. *cons.
237. per totum lib.2.*
At respondetur ut supra ad 1. opposit. videlicet id non 55
procedere hoc casu, in quo universi Capituli redditus con-
sistunt in distributionibus, ut declarat Tiber. Decian. *re-
spon.43. num.14. vol.1.* ubi dicit absurdum esse contrarium
asserere, cùm præsertim usus quotidianus doceat de his di-
stributionibus solvi supradictas impositiones; & tamen de
his ex sententia Sac. Congregationis non est contribuen-
dum Seminario.
Opponitur demum, quòd in distributionibus quotidia- 56
nis consuetudine induci non possit, ut interessentes Choro
eas non percipiant, Lap. *alleg.43. in princ.* Mill. *in repert. in
ver. Consuetudo* non valet, & tamen ex constitutione præ-
dictæ Ecclesiæ, qui abfuerunt per quinquaginta vices, in-
tegras distributiones amittunt, ita ut quamvis posteà in-
serviant, tamen nihil percipiant. Ergo signum est, hos pro-
ventus non esse distributiones, quia alioquin constitutio
non valeret, sicut non valet consuetudo, ut in terminis tra-
dit Lap. *ubi supra in fin.* & Franc. *in cap. unico*, §. *Statuimus
in fine, de Cler. non resid. lib.6.*
Cæterùm responderi potest prædictam Constitutionem 57
non disponere principaliter, ut inservientes Ecclesiæ nihil
lucrentur, ut in casu Lapi, & Franchi, sed ut absentes
per quinquaginta vices amittant integras distributiones.
Et quamvis in quandam consequentiam inde eveniat, us
qui eas amiserunt, posteà inserviendo nihil lucrentur: ta-
men hoc non debet attendi, sed quod principaliter est
actum, *l.1. ff. de author. tut.* Bart. *in l. Ambitiosa in 2. reg. de
decret.*

58 *decret. ab ord. facien.* præsertim quia inter utrumque casum
est evidens ratio diversitatis; nam consuetudo, vel statu-
tum, ut inservientes nihil percipiant, propterea non va-
lent, quia sunt damnosa Ecclesiæ: reddunt enim Canoni-
cos ad inserviendum segniores, quibus nulla merces labo-
rum præstituta est; & sic destruunt finem augmenti cultus
divini, propter quem institutæ sunt distributiones quoti-
dianæ, Abb. *in cap. Licet, in 2. notab. de praeben.* Rota *decis.*
134. *in novis*, Decian. *respon. 69. num. 2. vol. 2.* & constat ex
59 *cap. 3. sess. 21.* Conc, Trid. & dictum est *supr. num. 41.* At per
contrarium Constitutio prædictæ Ecclesiæ metu pœnæ red-
dit Canonicos ad inserviendum promptiores: unde cum
respiciat Ecclesiæ utilitatem, & divini cultus augmentum,
potiùs censeri debet præservata à Concilio, argum. *d. cap.*
3. vers. Salvis tamen, sess. 21. cap. 3. vers. Hæc in iis tantum
Ecclesiis sess. 22. & cap 12. vers. Salvis nihilominus sess.
24. Et cùm d. Constitutio edita fuerit in augmentum
servitii Ecclesiæ, operari non potest, ut prædicta emo-
lumenta sortiantur naturam fructuum præbendæ, quia
cùm fructus hujusmodi dentur etiam absentibus ex legiti-
ma causa, sublatis distributionibus, minueretur servitium
Ecclesiæ & inducta in augmentum operarentur diminutio-
nem, contra *l. Legata inutiliter, ff. de adimen. legat. & l. Quod*
favore, C. de legib.
60 Sed præter oppositiones superiùs propositas, adhuc vide-
tur urgere contra Canonicos, quod in illis Ecclesiis, ubi
redditus universi in quotidianis distributionibus consistunt,
hujusmodi distributiones succedunt in locum præbendæ, &
sortiuntur naturam fructuum, ut fusè ostensum est supra
in penult. notab. sed ex fructibus præbendæ clarum est con-
tribuendum esse Seminario: ergo similiter contribuendum
est ex his distributionibus, quæ loco fructuum sunt sub-
rogatæ.
Verùm responderi potest prædictam subrogationem in
locum præbendæ habere locum dumtaxat favore illorum,
qui habent privilegia de percipiendis fructibus in absentia,
ut in Canonicis absentibus pro servitio Episcopi, vel in stu-
dio Theologiæ, & his similibus: tunc enim, ne aliàs privi-
legium sit elusorium, percipere debent hujusmodi distri-
butiones, quæ loco fructuum succedunt de jure commu-
ni integrè, & post Concil. Trid. pro duabus partibus, ut
dixi supra *num. 51. & 52. & in d. cap. Licet a num. 124. de*
61 *praeben.* At verò in materia odiosa, & restringibili distribu-
tiones quotidianæ retinent propriam naturam, nec ullate-
nus succedunt in locum præbendæ. Ad quod induco hanc
Decretalem: nam Papa hic mandat assignari Canonico
privilegiato super fructibus percipiendis, victualia benefi-
cia, seu distributiones quotidianas, in quibus universi red-
ditus consistebant, ut probatum est *supra in 5. notab.* &
reddit rationem cur hoc mandaverit, quia scilicet benefi-
cia Principum sunt largissimè interpretanda. Ergo ut di-
stributiones succedant in locum præbendæ non ex natura
rei, aut ex proprietate, sed per viam interpretationis exten-
sivæ. At hujusmodi interpretatio, seu extensio fit in favo-
rabilibus tantùm, non autem in odiosis, quia odia restrin-
gi, & favores convenit ampliari, ut in regula Sexti, *Odia*.
62 Et in hanc partem aliàs respondit S. Congregatio Conci-
lii: nam cùm Canonici S. Juvenalis de Narnia non haben-
tes distinctas præbendas, sed omnia bona in communi
massa distributionum quotidianarum, quæ posteà in fine
anni distribuuntur interessentes in genere absque eo quod
aliquid certi habeant, petierint declarari, an istæ distri-
butiones veniant appellatione fructuum, juxta tradita per
Gemin. *in cap. Præsenti col. 5. vers. Ex his, de offic. Ordin.*
lib. 6. adeò ut qui non emiserunt Fidei professionem, ipsas
distributiones amittant ad præscriptum *cap. 12. sess. 24. vers.*
Provisi autem: & quatenus amittant, an cæteris Canoni-
cis accrescant, vel Ecclesiæ debeantur: Sac. Congregatio
censuit dicendum primò ut Canonici supplicent Sanctissi-
mo pro gratia. Secundò, si præbenda adest distincta à quo-
tidianis, Canonicos lucrifacere quotidianas. Tertiò, etiam
dato quod non lucri fecerint, non ideò distributiones acces-
suras aliis Canonicis, quia distributiones non servientium
accrescunt servientibus; sed isti Canonici servierunt:
ergo, &c. Quartò, si contendatur omnes redditus esse
in quotidianis, licèt aliàs Sac. Congregatio in una Pisto-
rien. inclinaverit, ut tunc habeantur loco fructuum, &
ideò perdantur; tamen quia materia hæc est pœnalis, cen-
suit ampliùs deliberandum.
Sanctissimus gratiam fecit prædictis Canonicis ut quam-
quam omiserint professionem Fidei; tamen fructus faciant
suos, non obstante decreto Concilii: idque sive fructus
sint verè, sive & multò magis distributiones, quas jure
lucrifecisse eos Sanctitas Sua dixit, prout & Congregatio
censuit, sive etiam omnes fructus essent in quotidianis;
quo casu quotidianæ videntur loco fructuum, licèt Sacra
Congregatio in hac materia pœnali nondum id declarave-
rit, sed in omnem eventum eisdem Canonicis Sanctissi-
mus gratiam fecit.
Quod si insistas, materiam contributionis Seminarii esse
favorabilem, propter Ecclesiæ, & augmentum divini cul-
tus, ut colligitur ex contextu *d. cap. 18. sess. 23.* præsertim
ibi: *Quorum indoles, & voluntas spem afferat eos Ecclesia-*
sticis ministeriis perpetuo inservituros: & ibi, *Studium præ*
se ferant Deo, & Ecclesiæ inserviendi: nec non ibi, *ut hoc*
Collegium Dei ministrorum perpetuum Seminarium sit; ergo
distributiones succedere debent loco fructuum, quemad-
modum succedunt in aliis casibus fauorabilibus, & priuile-
giaris. Respondebimus hanc materiam esse mixtam, partim 63
enim est favorabilis, respectu scilicet Seminarii, & Eccle-
siæ generalis, cui ex Collegio suppeditantur ministri; par-
tim verò odiosam, idest respectu Canonicorum, quibus
subtrahitur pars distributionum, & respectu cultus divini,
in cujus favorem distributiones quotidianæ sunt institu-
tæ, ut dictum est supra *num. 41. & num. 58.* At dispositio
partim favorabilis, & partim odiosa restringi debet,
quatenus præjudicat alteri vel cultui divino, ut in hac
ipsa materia distributionum notat Abb. per illum text. *in*
cap. Licèt in 2. notab. num. 3. de praeben. & consequenter
non est locus supradictæ subrogationi. Idque jam probavit 64
Sac. Congregatio, dum respondit ex distributionibus quo-
tidianis non esse contribuendum Seminario, etiamsi divi-
dantur in fine anni, & in illius universi Capituli redditus
consistant.

DE

DE UERBORUM SIGNIFICATIONE.

Idem Innocentius III. Episcopo Parisieñ.

C A P U T XXVII.

NOvimus expedire, ut verbum illud, quod in antiquis canonibus & in nostro decreto contra falsariùs edito continetur, videlicet, ut clericus per Ecclesiasticum judicem degradatus, sæculari tradatur curiæ puniendus, apertibus exponamus. Cùm enim quidam antecessorum nostrorum super hoc consulti diversa responderint, & quorumdam sit opinio à pluribus approbata, ut clericus, qui propter hoc, vel aliud flagitium grave, non solùm damnabile, sed damnosum, fuerit degradatus, tamquam exutus privilegio clericali, sæculari foro per consequentiam applicetur: cùm ab Ecclesiastico foro fuerit projectus, ejus est degradatio celebranda, sæculari potestate præsente, ac pronuntiandum eidem cùm fuerit celebrata, ut in suum forum recipiat degradatum: & sic intelligitur tradi curiæ sæculari: pro quo tamen debet Ecclesia efficaciter intercedere: ut citra mortis periculum, circa eum sententia moderetur.

Pro illo vero falsario scelerato, quem ad mandatum nostrum capi fecisti, hoc tibi duximus consulendum, ut in perpetuum carcerem, ad agendam pœnitentiam ipsum includas, pane doloris, & aqua angustiæ sustentandum: ut commissa defleat, & flenda ulterius non committat.

S V M M A R I V M.

1 *CLericus traditur Curiæ sæculari, quia degradatur sæculari potestate præsente, cui etiam denunciatur, ut recipiat illum in suum forum, & num. 3. & 5.*

2 Aliud, *distinctio est repetitiva similium, & facit positionem ejusdem qualitatis ad præcedentia.*

Degradatio fieri non potest pro quolibet flagitio damnabili, & damnoso, nisi in casibus in iure expressis, ibid.

3 *Iudex laicus non potest prævenire Episcopum in processu, & sententia contra Clericum super crimine atrocissimo, nisi post actualem degradationem, & traditionem Curiæ sæculari.*

4 *Privatio præsupponit habitum.*

5 *Traditio Curiæ sæculari intelligitur fieri, quando ab ipso Episcopo fit degradatio sæculari potestate præsente, & pronunciatur, ut in suum forum recipiat degradatum.*

6 *Nec requiritur traditio manualis, sed verbalis.*

7 *Carcer perpetuus est gravior pœna, quæ possit Clericis imponi ab Ecclesia.*

8 *Et proportionatur morti naturali.*

9 *Carcer perpetuus non debet esse ita durus, ut infra paucos dies carceratus moriatur.*

Nec debet tantum subtrahi de victu necessario, ut verisimiliter debeat mori.

10 *Et Officiales hæc facientes sunt homicidæ, & irregulares, & num. 13. & 14.*

11 *Mors magis est afflictiva, quæ cum longiori languore fit.*

12 *Misericordiæ genus est, cibo occidere.*

14 *Prælatis Regularibus nefas est damnarē subditum, ut fame pereat, præcipiendo aliis ne cibos deferant.*

1 NOvimus. Clericus traditur Curiæ sæculari, quia degradatur sæculari potestate præseote, cui etiam denunciatur ut recipiat illum in suum forum. Hoc dicit Jo. Andr. Botr. Cardin. Anchar. & Abb. Finis non respicit titulum, & secundum aliquos ponit gratiam, de quo per Jo. Andr. *n.* 6. Cardin. *n.* 3.

2 In textu ibi, *propter hoc, vel aliud flagitium grave, non solum damnabile, sed damnosum fuerit degradatus*. Pondera illam dictiooem, *aliud*, quæ ostendit non pro quolibet flagitio damnabili, & damnoso Clericum esse degradandum, & tradendum Curiæ sæculari, sed pro illo dumtaxat, pro quo expressè cautum est in jure, ut debeat degradari: nam cum text. primò loquatur de falsario litterarum Apostolicarum, de quo est expressum in jure, ut degradetur, ut hìc, *& in cap. Ad falsariorum supra de crim. falsi*, & ad hoc crimen se referat, dom dicit propter boc: utiqoe dum posteà immediatè subjungit, vel aliod flagitium, intelligi debet de alio simili, & sic de expresso in jure, cùm dictio, *aliud*, sit repetitiva similium, & facit positionem ejusdem qoalitatis ad præcedentia, *l. Si fugitivi*, & ibi glos. *in ver. alia, Cod. de servis fugit.* glos. *in l. 1. ff. Mandati*, Bald. *in l. final. num. 1. C. de his qui à non Domin.* & quamvis Innoc. *hic n. 1.* generaliter adnotaverit, pro quolibet crimine, dummodo sit damnabile, & damnosum, posse aliquem tradi Curiæ sæculari, tamen boc non firmat, imò se posteà remittit ad ea, quæ scripsit *in cap. Excommunicamus, de hæret.* ubi *num. 1.* concludit pro tribus tantùm criminibus posse Clericum degradari, videlicet pro crimine hæresis, pro falsificatione litterarum Apostolicarum, & pro conspiratione in proprium Episcopum, prout etiam tenet glos. *hic in ver. Tradatur*, quàm communiter sequuntur Doctores, nec in materia degradationis potest fieri extensio de casu ad casum etiam ex identitate, vel majoritate rationis, ut efficaciter probavi *in cap. Cùm non ab homine num. 66. & 83. usque ad n. 90. supra de iudiciis*, ubi plenè videas.

3 In textu ibi, *& in suum forum recipiat degradatum*. Pondera benè hanc litteram, quia per eam apertè reprobatur opinio Abbatis *in c. At si Clerici n. 41. de iudiciis*, ubi dixit posse dari novam doctrinam, quod ubicumque lex civilis pro crimine atrocissimo imponit aliquam pœnam ex sævissimis, possit judex laicus procedere in Clericum super tali crimine, & Episcopum prævenire in processu, & sententia; & eo degradato, legali pœna punire. Hoc enim patet esse falsum, quia etiam pro crimine, pro quo expressum est in jure, ut Clericus debeat degradari, sicut est falsificatio litterarum Apostolicarum, de quo hìc in text. tamen reus non efficitur de foro sæculari, nec judex laicus habet in eum jurisdictionem, nisi posteaquam ab Episcopo fuerit actualiter degradatus sæculati potestate præsente, & pronunciatum, ut in suum forum recipiat degradatum: per hoc enim intelligitur tradi Curiæ sæculari ut in littera: & ita ante degradationem, & traditionem hujusmodi reus non intelligitur ab Ecclesiastico foro projectus: nec judex laicus potest super tali causa se ullatenus immiscere, ut hìc per Jo. Andr. *num. 3. in ver. Pronunciandum*, & Abb. *num. 7.* ad idem *cap. degradatio, in fin. de pœnis lib. 6.* ubi præscribitur forma degradationis, secundum quam Episcopus pronunciat, *Exuimus te omni ordine, beneficio, & privilegio Clericali*, ut etiam habetur in Pontificali Romano *in Rubr. de Degradatione*: ergo ante 4 actualem degradationem non erat exutus, quia privatio præsupponit habitum, *l. Decem, ff. de ver. obligat. cap. ad dissolvendum, de desponsat. impuber.* Quod latius prosequor in primo allegato *cap. Cùm non ab homine, à nu. 83. usque ad n. 92. de iudic.*

5 In textu ibi, *Per hoc enim intelligitur tradi Curiæ sæculari*. Nota hanc litteram contra eos, qui dixerunt degradatum statim exutum esse omni privilegio Clericali, nec

opus

opus esse ut tradatur Curiæ sæculari, prout communiter
teneri asseruit Alciat. *in d.cap.Cùm non ab homine num.* 108.
de iudic. quem referunt Villalob. *in sua Collectar. commun.*
opinion.litt.C. num. 71. & Jul. Clar. *in praxi criminal.* §. *fin.*
quæst. 36. *vers. Scias autem*: etenim cùm degradatio fiat
sæculari potestate præsente, quando Episcopus pronunciat,
ut judex laicus in suum forum recipiat degradatum, tunc
intelligitur facta traditio, ut dicitur in littera: unde benè
Joan. Andr. & sequaces in summ. textus dicunt Clericum
tradi Curiæ sæculari, quia degradatur sæculari potestate
præsente, & ei denunciatur, ut illum in suum forum re-
6 cipiat. Salvari tamen possunt Doctores si dicamus non
requiri, ut degradatus tradatur, id est actu consignetur in
manibus Curiæ sæcularis, quia hoc fieri intelligitur per
ipsam degradationem, & pronunciationem, ut supra: quod
benè declarat Jo. Andr. *hic num.* 3. *in ver. Pronunciandum*,
dicens non solùm fit degradatio, sed etiam pronunciatio
verbalis, non tamen fiet manualis traditio, sicut quidam
dicunt, ne tam rigidæ justitiæ sanguinis consentire videa-
tur Prælatus, *cap.Clericis*, & *c. Sententia*, *ne Cleric. vel*
Monach & ita non fit traditio actualis, sed verbalis, secun-
dum Abbatem Siculum *num.* 7.
7 In §. *Pro illo verò*, ibi, *In perpetuum carcerem ad agen-*
dam pœnitentiam eum includas. Nota hanc pœnam carce-
ris perpetui: nam, ut inquit Innoc. *hic ad finem in ver. In*
perpetuum, Ecclesia non potest Clericis graviorem pœnam
imponere; quod etiam tenet Archid. *in cap. In memoriam*
num. 11. 19. *dist.* & Cardin. *hic num.* 3. quinimò ut dicit idem
Cardin. *in cap.Cùm non ab homine n.* 4. *vers. Oppono*, & post
8 eum Aretin. *n.* 53. *de iudiciis*; hujusmodi pœna detrusionis
in Monasterium ad agendam pœnitentiam est loco ultimi
supplicii, & proportionatur morti naturali, saltem in eo
casu, in quo sic detrusus sustentatur pane doloris, & aqua
angustiæ, juxta text. hic; minor enim pœna est statim
mori, quàm diu affligi, & salutem non sperare.
9 Cæterùm adverte, quia officiales, qui condemnant Cle-
ricos in perpetuum carcerem, non debent condemnatos
ponere in tali loco, vel carcere, in quo vivere non possint,
sicuti sunt multi carceres Episcoporum Regni Franciæ pro
Clericis de atroci crimine damnatis, ubi non vivunt ultra
sex, vel octo dies, quorum pœna, seu mors est gravior pa-
tibulo suspensorum, cùm pejori, & duriori morte magis
10 languendo intereant: Et Officiales tali morte aliquos ex-
11 ponentes homicidæ, & irregulares reputantur: magis
enim est afflictiva illa mors, quæ cum longiori languore
fit, *cap. Nihil enim il secondo, de consecrat. distinct.* 5. Un-
de Seneca: *Acerbissima est crudelitas, quæ pœnam trahit:* 12
sicut è converso: *misericordiæ genus est cito occidere, d.cap.*
Nihil enim, & ita in prædictis concludit Guliel. de Monte
Laud. in Clem. *prima* 5. *quæst. de pœnit. & remis.* quem ibi
sequuntur Cardinal. *n.* 9. Anchar. *n.* 8. & 9. & Imol. *nu.* 13.
Henric. Boich. *in hoc cap. n.* 4. Et hoc verissimum putat An- 13
char. *ubi supra num.* 9. cùm de victu quotidiano, vel aliis
vitæ necessariis tantùm detrahitur, ut verisimiliter debeat
mori: hoc enim occidere est, *l. Necare*, *ff. de liber. agnosc.*
cap. Pasce fame 86. *dist.* nec fuit intentio Canonum, dum
ad pœnitentiam peragendam dant panem doloris, &
aquam angustiæ, voluisse ut homines citò morerentur,
quia sic via indirecta exercerent Clerici judicium sangui-
nis contra omnia jura, ut *cap. In Archiepiscopatu de raptor.*
& *d.cap. Clericus*, & *cap. Sententiam*, *Ne Cler. vel Monach.*
& faciunt hæc secundùm Anchar. contra Episcopos, & 14
Prælatos, qui Clericos de atroci crimine damnatos po-
nunt in gabia, vel in loco, in quo modico tempore veri-
similiter vivere possunt, ut ex hoc homicidæ, & irregula-
res sint censendi, ut dicit Laurentius. Ex quibus etiam
patet quàm sit cavendum ab opinione quorumdam Mo-
dernorum, qui existimarunt Prælatos Regulares posse
damnare subditum, ut fame pereat in carcere, præcipien-
do aliis subditis, ne cibos ei deferant, inter quos Suarez.
tom. 4. *de Religion. lib.* 2. *cap.* 10. *n.* 10. & 11.

L E C T O R.

HÆc habui, quæ mihi olim collecta in quinque Decretalium Libros tecum Pontificio nutu jussus communicarem: in quibus si quid utile, aut bonum deprehendas, utere, nec id ingenio, vel labori meo in acceptis refer, sed æternæ Sapientiæ, quæ aperit os mutorum, & linguas infantium facit esse disertas: Si quid secus, & animadversione aliqua, vel severiore oculo dignum, ut humanus es, veniam imbecillitati humanæ, & infirmitati meæ ne deneges. Cæterùm quicquid est, totum Sacrosanctæ Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ Matris omnium fidelium, & Magistræ fidei, & veritatis judicio ac censuræ subjectum volo, ut si quid mihi exciderit dictum, scriptumve, quod vel minimum ab illius mente abire videatur, pro non dicto, scriptove sit. Et ita profiteor, & testificor coram Deo, & Christo JESU, qui est super omnia benedictus in sæcula. Amen.

Finis Quinti Libri Decretalium.